

Den danske Krønike

af

Saxo Grammaticus

oversat af

Anders Sørensen Vedel

trykt paa ny

og

tilligemed Vedels Levnet af C. F. Wegener

udgivet

ved

Selskabet til den danske Litteraturs Fremme.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1851.

ſom SAXO GRAMMATICVS

ſcreff / Halffterde Hundrede Aar forleden :

**Nu forſt aff Latinen vdsat / ſittelige
offuerſet oc forbedret /**

aff

Anders Goffrinſon Bedel.

Anno M. D. LXXI.

Glossarium

til

A. S. Bedels Oversættelse af
Saxos Danske Krønike,

indeholdende Forklaring over

- I. forældede Ord og Talemaader, samt
- II. mindre bekjendte Stedsnavne.

Bed

C. C. Secher.

De i dette Glossarium ved Forkortelser betegnede Skrifter ere:

A. Hvitfeldts Danmarks Riges Krønike. 1652. Fol.; betegnet ved Hv.

Chr. Pedersens Særtegnis Postil, Ripske 1517. Fol.; bet. ved S. P.

Lucidarius, udgivet af C. J. Brandt; bet. ved Lucid.

Den danske Rimkrønike, udgivet af C. Molbech; bet. ved Rkr.

Niels Hemmingsens Livsens Vej. 1599; bet. ved L. B.

Ligprædikenerne af denne Forfatter ere betegnede ved N. S.

Den jyske Lov, udgivet af N. M. Petersen; bet. ved J. L.

Kolderup-Rosenvinges Samling af gamle danske Love, 2det, 4de og 5te Bind; ofte bet. ved Saml. af gl. L.

Sammes Udvalg af gamle danske Domme. 1—4 Bind; ofte bet. ved. Udv. af gl. D.

Udvalgte danske Viser fra Middelalderen, udgivne af Abrahamson, Myerup og Raahbek, betegnede ved D. B.

Forerindring.

Det var allerede i Maret 1844, at Begyndelsen gjordes til nærværende ny Udgave af Bedels fordanskede Saxo. Ideen dertil udgik fra Prof. Chr. Winther, som ogsaa indgav et Forslag derom til Samfundets Bestyrelse. Efterat en Comite, bestaaende af Prof. Hjort, Bibliothekar Thorsen og Conferensraad Werlauff, havde afgivet en Betænkning om dette Foretagende, hvori dets Hensigtsmæssighed og Betydning enstemmig og indstændig udtaltes, blev det paa Bestyrelsens Forslag af Generalforsamlingen i Samfundet den 13. Februar 1845 besluttet at udgive dette danske Nationalværk tilligemed Bedels Biographi og et forklarende Glossarium. Til Udgiver antoges Cand. philos. J. Levin, som offentlig havde tilkjendegivet sin Interesse for dette Arbejde. Ved kongl. Resolution af 10. Juni 1845 tilstodes Samfundet en Understøttelse af 300 Rbd. aarlig i 2 Aar til dette Foretagendes Fremme. I Slutningen af 1845 udgaves derefter, som første Levering, Texten af Bedels Saxo indtil S. 206. Da Hr. J. Levin derpaa fra- traadte Udgivelsen (jfr. „Fædrelandet“ 1845 for 24. Dec. og 1846 for 27. Januar, hvor der ogsaa forefindes Oplysninger om hans Plan og Fremgangsmaade ved Udgaven), antoges Sekretær N. C. Boye (med Bistand af hans Søn Cand. jur. S. Boye) til at fortsætte Arbejdet, hvorpaa Resten af Texten udkom som anden Levering i

Aaret 1846. Som tredie Levering udkom i Septbr. 1847 historiske Efterretninger om And. S. Vedel, af nuværende Statsraad C. F. Wegener, noget forøgede og omarbejdede, efterat de Aaret i Forvejen havde været udgivne som Program fra Sorø Akademi.

Tidsforholdene foranledigede derefter et Ophold, indtil det 1849 overdroges Cand. philos. C. C. Secher at udarbejde et ikke for vidtløftigt Glossarium til Haandbrug, hvilket i Aar er blevet færdigt. Det Hele bliver saaledes nu overgivet Publicum sluttet.

November 1851.

A.

Aarkeløs: øresløs. Men hand søgte aleniste efter gode oc aarkeløse dage. 110. Ser altid nogen god gerning, atz dieffuelen icke finder dig aarkeløff. 3. B. Fol. 79 a. Aarkeløshed. 15. 84. 130.

Aarbele: afgjøre en Retsstrid, demme. det vaar icke endnu tid, at aarbele saadane Sager. 278. Hand beklager oc, at i holde Lunde Landsding, oc ordeler Blodige Sager paa Lunde Kirkegaard. Hv. 251.

Aarloge eller Aarlogis: føre Krig. 392. 416. oft.

Aarsage: 1) Kjærlighed, Anledning. haaffde god Aarsage at vndkomme. 35. indtil hand fant Aarsage at heffne sig paa hannem. 68. 70. 75. 186. 188. 250. 372. 381. 389. 449. Men her met vil ieg icke giffue Forældre Aarsage, til at forhale Daaben nogen lang tid. 2. B. 342. 2) en Sags Fralaggelse, Undskyldning. sagde at saadane Ietsfærdige Aarsage vilde intet hielp. 493. Thii beder ieg dig atz du gør min aarsage faar din herre. 3. B. Fol. 142 a.

Aarsage eller orsage: at undskyld. Rolff aarsagede sig. 32. 48. 68. 90. 192. 205. 223. 224. 517. Aarsaget: uskyldig. 123. Oc foruden den store Skend, aarsagede hand sig med Kong Haraldt Besalning. Hv. 76. Men i ville alle aarsaghe eder som de gjorde. 3. B. Fol. 24 a.

Aatte, Aatte: ejede. tredie parten aff alt det som de aatte. 260. 347. 477. Hand aatte ill Gustru Surtha. Hv. 11. Tilleggsformen aat forekommer hos Hv. 241: Alt det Guds hun hafver aat; Nutiden aa i D. B. II. 154: Jeg brænder op alt det Guds, 3 aa.

Aetendis: den, som agtes. De ringe oc intet aetendis. Fortale. 18.

Abelhob: Hovedhær. som gaffue sig for meget dristeligen fra Abelhoben. 314. 438. Hand lod menige Abelhoben aff sit Folk drage offuer Thveden. Hv. 278. Hermed kan sammenliges Abelvay, Landevej. Hv. 839, ligeledes Benævnelser „Abelgade“.

Aff bruges i det ældre Sprog i flere Tilfælde, hvor vi nu bruge andre Forholdsord, saasom for: 1) fra, om Tiden: gaff sig aff sin ungdom til Sæs. 143; om Stedet: red aff oc til. 333. 2) om: striffue aff den megle Herlighed. 108. sig aff. Særos Fort. 4. 31. 33. 64. 170. 3) over: glade mig aff. 130. glad aff. 211. den Sæter hand vant aff hendis Brudgom. 34.

Affbede: formilde ved Bønner. Denne fromme oc milde Herre lod sig affbede. 364.

Affald: Træfald. stor mistroftighed oc affsald iblant sit Folk. 291. 378. 3 Betydningen af Død forekommer det i Vedels Prædiken over den 90de Psalm. I. 6. Oc klager først offuer dette Liffs Kaarhed, Vstædighed oc hastig Afffald.

Affalde: falde fra. Vdi hans tid afffalt Venden fra Danmarks Krone. 40. 132. 340. 3 Mobsætning hertil: Da falt menige Almue oc Birkebener . . . hannem til: d. e. gik over paa hans Side. Hv. 159. Affalde har ogsaa Betydningen: at dø. Nar som noyher aff Lunde Madmen . . . affaldher. Samling af gl. 2. V. 64.

Affeldig. Bliffue affeldig: blive utro, falde fra. hans Undersaatte kunde bliffue hannem gramme oc affeldige. 249. 3 Mobsætning hertil: Dog haaffde hand icke saa stor Mact, at hand kunde tuinge dem, alligevel mange vaare hannem af de Svenske tilfeldige. Hv. 800.

Affærdiget. vdi sin affærdigede Rejse: den Rejse, hvorpaa han var affærdiget (affendt). 161.

Affføbning, Affføbding: Afkom. han hadde ingen affføbning. 138. 405. De are Abrahamff aff føde. 3. B. Fol. 70. a.

Affgunstig: ugunstig, fjendelig. 10. 222. 237. Affgunstigeligen. 15. Affgunst. 249. Affgunstighed. 302.

Affhold: Anseelse. 3 stor affhold oc are. 161. 256. Side 183 betyder det: Affholdenhed.

Affholdis: hadres. Affholdis oc aris. 54. anseet oc affholdne: 4. 9.

Affkom eller Affkomme forekommer ofte i Betydningen Herkomst. It oprictigt oc frimodigt Anset taler self om sin affkomme. 25. 59. 88. 89. 153. 175. 482. sin Fader oc andre fremfarne affkom: Forfadre. 121. Udaff huiltken de hadde deris Affkom oc Begyndelse. Sv. 205.

Afflegge: 1) Der met afflagde Kong Knud sit Reisig tyg: lod sine Ryttere staa af. 314. 2) affstafe, lade ophøre, Affguberi er første gang affstafet oc afflagt. Fort. 1. 216. 249. 527. afflegge all sorg: 160. afflegge den bluffel: udsette. 138. Hand afflagde Jernbyrd. Sv. 205. 3) afflegge hannem met hemeligt Cuig: lønne, gjengjælde. 335.

Afflagd: ubrugelig. en afflagd eller vbleffde (Landsknecht) 102. 174. 328. 478. Derimod: afflagd arensend: fortrinlig. 190. quemque operum meorum gratissimum pensatorem speravi. Saxo. 433.

Affsige: -1) aftale. vdi en fret affsagt Kamp. 30. 2) give Affslag. affsagde alle sine Veile. 66. 3) affsige sig met: frastige sig. affsagd sig met Kongeligt Regemente. 280. 497. 498. huiltken nogen tid forleden bleff affsagd met sit embede: nødt til at frastige sig det. 391.

Affstafe har ofte Betydningen: afvende, hindre, tilintetgjøre. affstafede min Moders bluffel. 65. 226. 397. 527. Wilde Margress Hans tale paa Lante Loisig (paatale, fordre det), det skal Margress Wolde-mar affstafe. Sv. 377.

Affkommet: ugudelig. denne affskommede Stald. Fort. 4. 182.

Afffredning: Affald. ade Been oc afffredning met Føhundene. 174.

Affslaa: 1) slaa, overvinde. Kong Frode affsløg hannem. 80. 305. 343. 2) slaa af Sindet, glemme. affsløg hues tale oc ord som vaar gjort imellem hannem oc Gyrtibe. 220. 485. 3) Der Laagen vaar affslagen: hadde spredt sig. 532.

Affsnibbe: badle, give Trettesattelse. oc icke affsnibbede hannem for hans Blødhierlighed. 432. 3 Island siges endnu i samme Betydning: sneve, snibbe.

Affstryge: udsette, aflægge. stryge saadane Stam oc Stendel aff sig. 12. Jeg affstrøg mit Fædernelands vanære. 65. 71. 74. 93. 129. 153. 171. 323. affstrøg sit Anset: vaffede det. 190. detersa illuvie, Saxo. 432. strøg Orenene der aff: afhuggede. 138. — De skal stryge graaden aff alle Guds børns øyen: astørre. N. G. Rigdale over Herluf Trolle. 17.

Afftale: ende ved en Samtale, bilægge. hand afftalde all gammel Had oc Fiendskaff. 292.

Affuendis: blive avindsyg, misunde. mange affuendis ved huer andens Lyde oc are. 206. 274.

Aggerren: en Fure til Stjel imellem to Agre. Agrene oc Aggerrene. 184.

All. 1) met alle: aldeles. De andre smaa Der vaare øde met alle. 334. 364. Før ieg slo hannum meth allæ i hiel. Rkr. 206. Jeg tror hannum vel med alle. D. B. I. 50. 2) all død: ganske død. 502.

Alberne: aldrende. 7. 103.

Alibo: Albue. 378.

And: hemmeligt Had, Nag. 422. — Ande: hade. 248.

Andragen: forfremmet. andragne fra den ringste til den høyeste are. 177. 274.

Angergiffuen: sorgfuld. angergiffuet oc vaandefult. 7. 3 det ældre Sprog betegner Anger: Bedrøvelse, Garme. Aff ang her oc sorgæ leg bedæ. Rkr. 2456.

Ansee. 1) formode. (Saxo) stref denne sin Kronike . . . , som det lader sig ansee, Nar effter Guds Byrd 1204. Fort. 17. 2) betanke. Begerede at hand vilde ansee, at hand hadde veret en regerendis Konge. 24. 287. Wanseendis: uden at betanke. wanseendis hues tiranni hans Fader bedreffuet hadde. 170.

Arffue tall: Slagregister, Slagstabs Beregning ill Arv. fiende hannem ingen retting til Alget aff noget Arffue tall. 300. Saa lafte de ov den arffuetall. Axel Thordsons Wifse i Kampeviserne udg. 1664.

Arg: ond, slem. denne arge Wiffinde. 130. 315. 450. Wore oc Mogens argeste Fiender. Sv. 270. Du arge Daare! D. B. II. 175. Och her tilj so offuer wæthes argh. Rkr. 1146.

Arge: vise sig ssendtlig, hade. saa fælde eller arge ingen paa hannem. 205. at hand aldrig vilde anke eller arge paa nogen. 218. 274. 332. Hand satte sterck Gifel for sig, at hand, eller ingen paa hans vegne, skulde nogen finde arge eller seude ind paa Danmark. Sv. 173.

Artig: dygtig, modsat vanartig, artige Mandoms Gierninger. 1. Saa kommer der offte en vduelig oc vanartig Søn effter en artige Fader. 76. artige tander: sløgtige. 374. Artighed: Dygtighed. naturlige artighed. 309.

At: til. vd at Hoffuet. 17. 25. at Marcken. 420. at stude. 11. 336. 421. 454. at cade. 538. Samme Mar drog Kong Christiaan at Norge. Sv. 860.

Atskillig betyder oftest forskellig, som seer er paa atskillige Læber. Fort. 1. Saa atskillige Domme vaare om Hengis død oc affgang. 63. 127. 319. 320. 405. Læret oc Paulus ... at Euangelij Retferdighed oc Lovens ere atskillige. R. B. 61. Men Forsten oc Erdebispen hadde atskillige Meening oc Forsæt under de Bønder, den ene vilde hafve Troen formeret, den anden Skat. Sv. 75. Jeg begeerer ingen ære som atskillig æt fra den ære som bør at gøriff gud fader i hjemmerige. 3. P. Fol. 94. a.

Atspørge: (spørre, Dat: spurde, Tlf.: spurde.)
1) adspørge i den nu sædv. Betydning 35.
2) tragte efter. ingen mister met god vilde huad som er atspurdt met Disse fare. 27. Atspørger først Guds rige oc hans Retferdighed, saa skal det andet eder tilleggis. R. S. Rigr. over Byrge Trolle. 106. Thi skulle vii ath spørge den bolig i hjemmerige som vaeret ewindelige. 3. P. Fol. 184. b.

B.

Baade: drage Fordel af. intet at vinde eller baade. 233.

Bade: Baade, Gavn. Saxos Fort. 3. 92. 214. 272.

Baaren, Boren: 1) sød. 464. 2) beslagt med Hødselen. For suiige de suorne end de baarne. 384. Det besvoglede gaar uherdiben for det baarne. Sv. 209.

Bag: Ragg. Bar er broderis Bag. 89.

Bagdriffue: gjøre Indsigelser imod, glendrive. Det maatte ingen rygge eller bagdriffue. 237.

Bagraad: Raad, der komme for sent. 370. Ifr. Bagvinde: et Vidnesbyrd, som kommer for silde. Rosenb. Udv. af gl. D. III. 183.

Bange, i Forbindelsen bange Kaar, bange Wilkaar: Kaar, som det er vanskeligt at vælge imellem. Amleth hadde tuende kaar, oc begge bange oc haarde. 68. 229. 232. 251. 374. 486. 537. Han norstæ gjorde so bange kaar, d. e. onde Kaar, Gjenvordighed. Rfr. 1558.

Bare sig: blotte sig for, stille sig ved. Kong Knud hadde baret sig sine Rytere. 314.

Bebreffue: skriftlig overdrage, skøde. bebreffue disse ... all sin Arffue oc Ele. 332. 364. Item om de 10,000 Lødige Mænd, som vor Frue Dronning vaar bebreffuede. Sv. 603.

Bede: jage. Blørn bedis met rasser Hund. 102. 218. At bede de Dyr var i hans Agt. D. B. II. 104. Smaa dyvr tha beta vii thera. Rfr. 2180.

Bedis: ubede sig. hand bedis, oc sid lydhighed. 331. hads hand om Forloff. 59. bedis om hans Daatter: fri til. 24. 66. Theth beddis aff hwert wort stift en mand. Rfr. 2189. Syden bedis ieg til en lomstrw syn. sft. 2921. Bedis nogenn Mandt eller Suendt til nogenn Mandz Dotther. Saml. af gl. Love. V. 532.

Bedre: erstatte, høde. bedre ... huad som hand tilforn hadde brut. 65. Hwo som bedre skal for nogen bøde. Saml. af gl. Love. V. 140.

Bedring: Bøde. som hand sid til Bod oc Bedring aff Kongen. 59. Han schall haue een deell aff hans bættring fore syn umaghe. Saml. af gl. L. V. 166.

Befalde: behage. en aff alle, huiltæn hende selff best befalt. 15. 145. 331. 348. 354. 375. 382. 398. 421. Da skal de Danste hafve ladet dem befalde, at huem hun tog til Høsbonde, den vilde de tage til Konge. Sv. 13. Andre lader dem befalde, at ubi det 20. Gedeons Mar skal Dan hafve regeret, d. e. mene. Sv. 4.

Begiffue sig: 1) give sig af med. hand begaff sig aldelis paa intet andet end Krig oc Blodstyrtning. 151. 2) have Omgang med. Disse fire begaffue sig met Gutmunds Quindfolk. 187. 188. begiffue sig met den som er aff Trolbeslect: ægte. 7. 152. 153.

Begrebet. dertis Land er videre begrebet end Følster: er af større Omfang. 334.

Begynde. hand skulde icke begynde noget nyt: gjøre Dyrer. 398.

Belade: bagvasse. Hentat Statteleder belader Hertug Knud. 274.

Belelighed: Beliggenhed, Bestaffenhed. vort Fæderne lands oc hendis beleligheds Beskriffuelse. Caros Fort. 4. 393.

Belegge: indeslutte, belejre. belagde der en By. 23. 24. 29. 144. 240. 259. 317. 395. 431. De komme til Pariss i Frankrige, oc belagde Staden it Mar. Hv. 37. Er thet i obenbare Feide, nar Findarne ere forhanden, saa att Slottet er belagd. Rosenb. Samling. af gl. Love. V. 39.

Bequeme, Bequemme: 1) passe for hinanden i Omgang. høye Herrer oc wformuendis ringe Almue bequemme icke lenge vel tilfammen. 44. 2) somme sig for. saadan stik bequemmede Mennisten lde. 89. 124. 396. Thi det bequemer Guds Retferdigheds Ordning, . . . at it Menniste vdi Mennistens Elect, som vaar fri for Synd, skulde undgielde Straffen. L. B. 177. Det betydder ogsaa: være belejligt for. Paa Tid, Sted oc efter Lejlighed, som dennem forbeneffnde Efferleffuende bequemer. Rosenb. Saml. af gl. Love. IV. 461.

Beraabe: bringe i ondt Rygte. beraaber mig wskyldige Mand. 276.

Beseyle. saa vaar alligeuel Gading bedre beseylet: var bedre selsende, havde et bedre Skib. 16. 413. 450.

Besidde har S. 318 Betydningen: at sidde paa. besidde oc regere en Gøst.

Besinde: overveje, erfare ved Eftertanke. Mange, som dybere besindede hans idret. 55. 130. 229. 249. 390. Hand besindet, at de icke inden Aar oc Dag hafde annammet deris Lan. Hv. 636. De efftherthil att wii formerde oc besinde, at thette store Dyrer i Rilget, . . . er icke kommit aff andet. Saml. af gl. Love. IV. 168.

Beslede: give Befaling, tilfige. Thi de ere tresinds tiue tusind Mand, som ere beslede at vaacte paa Danertræ. 474. Oc som det vaar endt, besleeder hand Canutum at møde. Hv. 96.

Besledelige (Bjord): nøagtigt, udførligt. Hand neffnde besledelige haade tid, stæd oc alle omstændige Wilkaar. 495. Oc de ere saare saa, som denne Sag hafue ret betenkt, oc besledelige nock derom streffuet. L. B. 261.

Beslaa: 1) besnære, forlede. Hoffmodighed oc Utranni beslog hannem. Fort. 15. 2) lægge Beslag paa. lade alle Færgestæder . . . besla. 503. Fru Sophie vilde them thet hafue ladit beslaa. Udvalg af gl. D. I. 233.

Bestaa: 1) tilstaa. Jeg bestaar mig at hafue heffnd min Faders og Fædernelands wret. 64. 93. 495. 504. Hand haffver til Slesvig undskyldet sig vdi, at hand icke med vaar at ihjelslaa hannem, Bestod dog hand bleff fangen efter hans Raad. Hv. 261. Handt haffer hørtt Hendrick Stampe bestandett, samme Riff oc Berigmaall at haffe thet inde hos sig. Udvalg af gl. D. I. 176. 2) modstaa. huorledis hand kunde bestaa saa meget Folk. 102. 107. 123. 124. 313. 368. 474. Oc saa lenge som Kongen vaar i Vesterghylland, vilde Hertugen icke drage derind, enten for den skyld at hand icke trosted sig til at bestaa hannem. Hv. 280. Ingen kunne hannum i fry bestaa. Rfr. 183. Hand kunde de Danste ej lenger bestaa. D. B. II. 246. — 3 Lovsproget betydder det ogsaa: henstaa. Som hans Bress om formelder, haffuer hand en Thid langh ladet thet bestaa. Rosenvinges Udv. af gamle Domme. IV. 30.

Bestolle: belejre. bestolde hannem vdi den faste By Duna. 12. Then Stundt, handt laa bestollit udi Riøbenhaffn. Rosenb. Udv. af gl. d. Domme. I. 80. Bestaaldding, Bestolding. 311. 322. 393.

Besværge sig: sammensværge sig. Disse besuore sig imod Kong Duff. 170. Derfore besværge de sig imod Normannos. Hv. 120. Thi besvæ the them meg i modh. Rfr. 1849.

Besværing: 1) Byrde, Lyng. besværing oc Geistlige Herredom. 259. Men nu faarevende Erkebispnen andre Sager: den Stat som de Geistlige vaare sat faare, oc anden Besværing, hans Stift vaar offuergaem. Hv. 403. 2) Besvær, Møje. 319.

Besvnderlig: ualmindelig, udmærket. De besvnderligste Kemper iblant dem. 165. 231. 240. 516.

Betage: fange, narre. betage Wendernis Troullighed. 429.

Bete: bevise, lægge for Dagen. betee sin styrcke. 75. 300. 404. 483. Den alsommectiste gud red paa aseninden at bete off at hand wil ribe paa ybmæge oc spagferdige menniste. J. P. Fol. 3. a.

Betemme; lade betemme: 1) lade henstaa, lade bero med. Kong Siuord lod King betemme. 195. 347. 458. Got haffde været, at de der med haffde ladet betemme, til Falbet haffde fæed. Sv. 229. Men fordi vi nu bleff samme Land oc Konge quit, maa fremdelis med deris Bedriff betemme: standse med Betretningen derom. Sv. 802. 2) give sig i Færd med, kæmpe. lade sig ene betemme met dennem. 153. Se solum pugiles excepturum dicebat. Saxo 355. Thi Kongen fæddis altid i Danmark, oc lod sine Besalningsmænd betemme med Sverrige: fælte oc valte dermed. Sv. 769.

Beuilge: 1) i den nu brugelige Betydning. 324. 2) bringe til at indvillige i noget, overtale, formaa. Men der hand kunde icke beuilge sig hende: overtale hende til at indlade sig i Hægtfæb med ham. 41. met sine søde ord beuilge hende, at hand maatte faa hendis Ansæt at see. 141. 172. 209. 495. 534. Huorforre hand motthe beuilge Uden-Herrigmentd thet wille giffue hannom bestreffuit. Udv. af gl. D. IV. 12. Oc skulle forbemelte Verge eller Samfrender beuilge eller neffne tuende gode Mænd. Rosenv. Samling af gl. Love IV. 471.

Beile, Beyle: (Ental og Flt.) Vesler. alle hendis Beile. 15. 83. 85. 111. 145. 196. En ældre Form af Ordet er Bedele eller Bedle. Oc raadde hende at hun sig giffue skulde oc samtycke syn bedeliff vilge. J. P. Fol. 98 b. Syn gjorde synæ bedle faa megeth vtol. (Fortrød). Rindkrønningen 740.

Biergis: (egentl. at stjule sig) gaa ned, om Solen. om Aftenen, der Solen Biergebis. 101. I samme Betydning siges: Solen vaar gaaen til Bierge. (egentl. i Skjul.) 353. Lader icke solen biergiff offuer samme ædæff vrede. J. P. Fol. 174 b. Saa oc forne Eric Rogensfen er møtt førend Soell er gangen till Bierge. Udv. af gamle D. IV. 249.

Blider: Kastemaffner, groft Skjts. 464. 480.

Blod. Frø, som Suenste kalde Blod, er en Fæst i Oversættelsen. 15. Frøblod kaldes Offeret til Frej eller Frø. Quem litationis morem annuo feriarum circuitu repetitum posteris imitandum reliquit. Frøblod Sveones vocant. Saxo 50.

Blodstjertning: Blodsudgydelse. Mord oc Blodstjertning. 35. 36. 103. 514. 518. Med Brand oc Blodstjertning

alting ofverfarende. Sv. 57. Slottes oc Husfes Forderffuinge oc Forderfforinghe, Blodstjertninghe. Saml. af gl. Love. IV. 160.

Blu: frygtfom, svag, bly. en blu Røffuere. 100. En for ieg wor blu oc spagh. Rfr. 3829.

Blunde: blinke. 158. 213. Blundede han tha meth syn braa (Dienlaag). Rfr. 1741.

Bod: Erstatning. 59.

Boelskaff: Frille. Hans Boelskaff spurde hannem at. 35. 300. Der foruden tog hand hans Boelskaff med, Cecille. Sv. 800.

Bordag: Kamp, Slagsmaal. Stæket er bordags glæde. 90. 403. Thertill suarett forne Mag Nielsenn og hans Broder . . . at the oc theris Broder vore huggen oc ilde saar uti samme Bordag. Rosenvinges Udv. af gl. d. Domme II. S. 82. Item om nogen Borgere eller hans Tierner eller Landsbhemænd gjør Bordag med Slag eller Saar. Rosenv. Saml. af gl. L. V. 267. Formen Barttdag, sft. V. 422. I Betydningen: Hug, Slag forekommer dette Ord i Henrik Harpestrengs Rægeboq, S. 65. Worthær hun (Agerkualen) fastalike (idelig) meth win drufan, tha hærtær thet man til at tholæ hardagha. — Somæ haue hæra i thæsse værelid thæra spars celd meth hordh soth oc gud bordawæ: d. e. Slag, Straf. Lucid. 56.

Borgleie, Borgerleie: Lejr, Kvarter for Krigere. Kong Frode lagde sit Folk alleuegne vdi Borgleie. 103. 216. Det fortrød Borgerne lenger at holde oc haffue sige Giester oc Borgelegre. Sv. 415. — Paa Tydsk siges endnu: at slaa sig til Borgeleie, for: at slaa sig til No saa længe paa et Sted, at man bliver til Besvar.

Borge: opsætte til en belejliger Tid (om Havn eller Straf) 256, 16.

Braader: Forhugninger. 329.

Brad. brad Fare: overhængende. 530.

Brage: gjøre Bræt paa, brætte. (Isen) som de haffde braget. 412. In eam glaciei partem cujus firmitatem nocturnis excisionibus delibitaverant. Saxo 791.

Brast: Brøst, Skade. 138. For huis Skade oc Brast hand haffuer hafft thetæff. Udv. af D. IV., 11. — Brastholdig: brøstholden, brøstfældig. 457.

Brede, Breide: bebrejde, tale lde om. breide dem deris egen vankundighed. 241. 339. 387. 398. Biscop Absalon bleff hannem brædt for den daglige omgængelse: man bebrejdede Kongen hans fortrolige Dm-gang med H. 461. Breder nogen den, som gaar i Rette paa deris Vegne, saadant, staae derfor til Rette. Saml. af gl. L. IV. 449. Thi at de ere komne aff Abrahamss flect oc i are hedningene Deih brejde de eder obenbarlige. J. P. Fol. 70. a.

Bro sig: staa en Bro, bane sig en Vej. 321.

Brofiel betyder egentlig et Bræt (en Sjal) ved Husets Indgang til at træde paa; men bruges her i Betydningen Bopæl. fra den enis Brofiel . . . til den andens. 100. Dette Ord forekommer ofte i Lovsproget. Endt haffuer handt icke Brofiel, tha giffue hans Wonde (d. e. Husbonde) Warfel. Rosenv. Lovsamling. IV. 222. Ut Mariagger, som handt mienthe Her Duche Krumpens Brofiell vere skulle. Rosenv. Udvalg af gl. danske Domme. I. 99.

Bruge. brugte Biscop Estild sin Fader oc Farbroder til hannem; d. e. brugte som Mæglere. 302. Patris ac patru inter-ventu usus. Saxo 664.

Brynde: Hede. Vaaren oc Sommeren førde wsliglige stor brynde met sig. 256. 438. Der Ilden vaar kommen vdi sin fulde brynde: Brand, Hæstighed. 439.

Brytsgengs: lige imod. 314. 386.

Bursprock, Bursprog: Møde af Almuen for at raadstaa, et Ting. 305. 326. 431. 433. Endog hand liden Tid tilforne haffde staaet paa Bursprocket i Stockholm. Sv. 867.

Bære. Dette Gjærningsord har meget for-skjellig Betydning, eftersom det forbindes med forskjellige Vord. 1) bære En noget effter: lægge til Last. de lagde hannem dette vd i den verste mening, oc bare han-nem dette effter. 273. 2) bærts faare. hannem bærts faare vdi Søffn: det fore-tom ham. 302. 3) bære op: begynde. bare de op at snæde noget rundelike. 484. 4) bære paa: a. begynde. Siden bar hun paa at rose Kong Frode. 83. b. paaføre, tilføje. bærer all den Pine oc Plage paa off eder self lyst. 339. Fort. 6. 5) Lyden bærts til: det hændes. Lyden bars icke bedre til. 33. 404. Der bar sig Lyden til. 391. 6) bære at: påse sig, gaa an. forsøge, huorledis det vilde bære at. 471. I huil-det hand haffde gjort, da haffde de sagt, at det kunde icke bære at, for Trette sthd oc stor Affuind. L. B. 21.

Bæring, Bering, Biering: Bjærgning, Un-derhold. søge sin Næring oc Bæring. 334. 465. Caros Fort. 5. De end der til hialp hand mange, at de komme til biering igien. N. S. Rigr. over Byrge Trolle. 23.

Borløs: uden Bør, uden Bind til at seile med. 380. Sand laae bœrløs vdt Samsøe vdi fem Dage och Nettier. Udv. af Domme IV. 1.

Bøn. de kunde albellis ingen Bøn faa met hannem: overtale ham. 339.

Bøste: Svinebøste, Stinke. 56^a.

C.

Chrisme: Salve. den Biscoplige Chrisme. 516.

Credenze: Bæger. it statteligt Credenze. 436. 501. 502.

D.

Dag: Frist, Udsættelse. Sagen bleff tagen vdi dage. 343. 474. Alle Fanger paa haande sider stal haffue Dag, 14 Dage effter C. Hans Dag serstkomende. Sv. 642. Thi sette ieg det liden stund i dagge. Rimkrønningen. Tillæg 536. Keyseren gaff hende dag. J. P. Fol. 121. b. De begleritt, at the wille fremgaae oc sige han-nom samme Gieldt, og hand vilde giffue Dag thepaa till Waasse serst kom. Udv. af D. IV. 12. Det betyder ogsaa Un-derhandling. Kong Erich Svendsøn bleff forstreffuet til en Dag, skulle holdis til Kongelle. Sv. 94.

Dagtinge: underhandle om, slutte Forlig. dagtingede de met Kongen. 301. 329. 334. 416. for dagtinge. 402. Der paa giordis Vressue, oc bleff sat 20 Riddere oc gode Mend til Gsfel faare, med den be-steed, at huilken icke holt hues som dag-tinget bleff (d. e. fastsat ved Forliget) Sv. 218.

Deben: derfra. drog hand deben til Suerig. 12. 203. 306. 311. 317. 322. 327. 332. 347. 350. 433. Indtil hand kunde see Kellighebt deben at komme. Udvalg af gl. D. IV. 245.

Deel. for ingen Deel: paa ingen Maade. 230. 344. 379. 393. 397. Wille i giffue edet under Kong Carolo? For ingen deel, suarede Koluff. Sv. 143. — Komme disse onde oc skadelige Mander til dele: falde i deres Hænder. 25.

Delesøget: som fører en Sag. Den anden sagde sig at vere en Delesøget. 125. Item ingen Soged eller Delesøget skal besværges (: besvære) dennem. Rosenv. Saul af gamle Love. V. 273. De haffver ladet sin Diellesøgit deele hanum till Thinnge emodt vor Ordinansis Bydelse. Rosenvinges Udvalg af Domme, II. 230. Her forklæres Delesøget ved en Vetsent under Lensmanden, der til Ting forfulgte de Sager, Lensmanden fandt for godt at anlægge.

Dict: Udrytsmaade. den Stil oc sædvanlige Dict, som hand pleiede at bruge. 493.

Drabelig: betydelig. Religionen oc andre drabelige sager. Fort. 16.

Dræffels. dette dræffels Folk: Sarns Folk. 325. 364. Ellig løse Louge oc Eder, som ere giffne mett sliig dragels Folk emodt Lougen oc all Rett. Saml. af gl. Love, IV. 175.

Dressel: Stat, Statkammer. som vdsørde met sig Rigens Dressel ind i Polen. 282. Men formedelst hues Krig hand haffde hafft, Dresselen oc alt forraad at vere opgangen. Sv. 249. Kongen skal hafve sit Dressel i huert Rige. Sv. 851.

Drifte paa: forlade sig paa. huer den som foragter Gud oc gode Raad, oc drifter paa sig self. Fort. 15. Fort. 16. 101. 305. 385. 522. Fordriste. 78. 102. 143. Hand drifste de meget paa sin gudselighed. J. P. Fol. 163. a.

Dræbe. 1) slaa, hugge. dræbte hannem saa hart. 33. 144. 2) træffe. saa er alligeuel en sted vnder Bugen, seer til at i kunde dræbe den. 22. 155. 212. Og saa i overført Betydning: Saronis mening naar icke ret dræbt. Fort. 19. Hvor du kan lte den rette Vej dræbe. D. B. II. 235. 3) dræbe paa, imod: angribe. dræbe ind paa hannem, paa tuende steder til lige. 314. 322. 355.

Dræbning: Træfning, Kamp. saa ret dræbning paa Hænderne. 157. 312. 355. De bleff nu atter ihjelslagen aff disse Danste, for oc wtallig Hob, ... i de otte Dræbninger. Sv. 33.

Dræb: Dræb, Læppe. Gulsuuet naar offuerføget met stene Drætter. 108. 446.

Duelig har Side 196 Betydningen: dydig. Mange deilige oc duelige Somfruer oc Fruer.

Dull: fjæk, modig. Hogen hin Dulle 150. Hwn fødte en søn bode boll oc boldh. Rkr. 1572.

Dumme: en Dvøstum. en naturlig Dumme. 74. Vor herre Ihesus Kristus drest dieffuelen aff eth menniske som wor en dwumme. Der han hagde vd drestuit dieffuelen, da talede samme dwumme. J. P. Fol. 86 a.

Dyd: 1) Hæder. heuiste hannem megen dyd og ære. 254. 328. Med ære oc dygt wort røgte vdspre. Rkr. Kong Hanses Rkr. 872. 2) Dygtighed, Kraft. Dyd oc Mandoms gierninger 37. 53. 65. 78. 117. Dyd og Duellighed. 83. 163. Deth vor en sterck tro aff en qwinde at hun trode at ihesu cristi klæder hagde saa stor maect oc dygd atv hwn bleffue frond om hwn toge paa dem. J. P. Fol. 182 b.

Dydelig: 1) hæderlig. Byrd oc dydelige Adelskaff. 325. Dydelighed: Hæder. 100. 2) dydig. saa vaar han oc saa dydeligere. 410.

Dybig: dygtig. dydig oc dristig. 37. 117. dydighed oc duellighed. 1. 331.

Dyl. Bære dyl: lægge Dølgemaal paa, dølge. Men der han formercke at de bare dyl. 299. 335. 342. Bliffroer samme fredløs Mandt æstitt aff hannom, ... oc hand beer Dyll paa hannom, tha mere hand fredløs mett then anden. Samling af gl. Love. IV. 177. Videre berette och Thorbenn Nielsen, at handt aldrig haffuer berritt Døll paa samme Kliper. Rosenvinges Udvg. af gl. D. II. 238.

Dulle, dulle, dolie. (Dat. dulde, Ef. duld): dølge. 14. 55. 56. 65. 74. 91. 191.

Donide: pryde med indlagt Arbejde. Vden til vaar Kircken stitteligen donicket. 434. Exterior ædis ambitus accurato cœlamine renitebat. Saxo. 822.

E.

Effne, Uffne: Lejlighed, Anledning, der Bræse saa at effne gaffs. 33. 279. 297. 321. 357. Mand skulle icke aleniste holde seg aff at gere ilde, men mand skulle och ei giffue effne til at ilde skulle gierts. Samling af gl. L. V. 123.

Effterfiun: Mønster, Exempel. en god Driftig effterfiun oc Exempel. 311. 372. 387. 464. 477. De forthi (3: derfor) tolde han hvinger... off tyll kendom (3: Kærdom) oc efftersyun. Lucid. 20. Hansff foreldre toge saa god effter syvn aff hannem at de gaffue alt det de hagde i gudz naffn. 3. B. Fol. 35. a. 3 sidstante Strift faar i samme Betydning: Efterligning. Udi fierde maade skulle foreldre giffue deriff børn god effterligning. Fol. 50. a.

Effterst: bagest. de effterste Been. 318. Førre en hannæ æstærstæ barn worth fød: sidste. Samling af gl. L. II. 14. Komparativet æstræ forekomme st. S. 226.

Eg: en lille Vaad. Eger oc Vaade. 256.

Egne under sig: tilegne sig. oc eguede det vnder sig met deris egen Lands stæke oc Lov. 430.

Elkælighed: Kjærlighed. effkælighed mod sin Suoger. 66. De bleff annammet til Konning... for den elkælighed vnderfaatterne hadde til hannem. Sv. 171. Thi at denne verdensff syndellige elkælighed oc ere er vor Herriff obenbare fiende. 3. B. Fol. 97.

End-fideu: end mindre. it, end siden tuende Konge Riger. 76. 424.

Endelangs: fra den ene Ende til den anden, paa langs. tuert oc endelangs. 428. Dhermere fra then Steen oc endelangs paa et Gierde. Rosenvinges Udvalg af Domme I. 68.

Enten (Stedord): den ene eller den anden af to. enten aff deris Herrer. 181. 231. 346. De om det hende sig, at fornessnde Her Lauris Jonesen oc Lodbvig Albreitsen bøde, eller enten dem. Sv. 431.

Esping: en Vaad. 283.

Euenthyrlig har S. 350 Betydningen: Stæbnefvanger. paa denne euenthyrlige stund.

Euerlig, euerdelig: evindel. it euerligt illnaffn. 222. 296. euerdelige eye. 248. Samme sin Evgendom at nyde, bruge oc beholde till euerdelig Eyge. Rosenv. Udv. af Domme. II. 139.

F.

Faa: (Dat. Pl. finge. Dat. betingende Maade: førend man finge. 327): gve i Hænde, stæffe tilveje. loffuede sig at ville faa dem til Stallbrødre, Gulicke de heldst vilde self vduelle.

86. 151. 519. hand skulde aldrig faa et til Liffs igien: blive bragt til Live. 379. De hadde hand nogen tid tilforne taget en Mandis Kone imod hendis Vilde, huorsore hand fik stor Vlydighed iblant Almuen. Sv. 48. Tha fik hwn hannum i deglig rosen. 3. B. Fol. 9. a. Han fik hannem andet at gjøre. D. W. I. 53. Da svarede Morten Borsalsen, at hand ikke vaar plichtig, at faa hver Drog Thingbogen. Udv. af gl. D. IV. 128. Schall ingen faa Preste eller Munchæ theris Guodz, som the saa vortgiffue, utill Forvaring. Samling af gl. Love IV. 13.

Faakundighed: ringe Kundskab. mindriftighed oc faakundighed. Fort. 20.

Faaregiffue: 1) afhandle, foredrage. den gantste Historie som her effter skal faaregiffuis. Caros Fort. 4. 42. 189. 402. Derfor vil ieg nu videre der om tale, oc først faaregiffue Vidnisbyrd aff Scrifften, at Christus er Menniskens Galligjørere. L. W. 203. Effter som om Solerne vdermere andensteds er at foregiffue. Saml. af gl. L. IV. 353. faaregiffue sin Traaldomskonst: udøve. 50. 2) foreslaa. det som du faaregaffst. 53. 184. 414. 509. 3) besale. Artikke som derudi bleffue faaregiffne. 226. 421. 537.

Faarelegge. Der som mig hadde veret længer Liff faarelagd: det havde været mig forundt at leve længere. 177.

Fad. de Nar som Gud hadde endnu i Fad met hannem: vilde lade ham leve i. 497.

Fadetur: Statskammer, Stats hans kongelige Fadetur. 14. 99. 179. 501. Island... laae til Kongens oc Dronningens Fadetur, saa ingen uden Kongerne maatte dennem besegle. Sv. 588.

Faderkaff: stift vdi Faderkaff: med Partisthed. 505.

Faffue: modtage, behandle venlig. hand faffuede deris Legation met vssigelige Væ. 12. 212. 316. 323. 347. 400. 412. The faffuede meg vel tha ieg tiid kom. Rfr. 5039. De favned saa vel deres Konge Hr. Thor. D. W. I. 343.

Falasse siges om det, som er nedbrandt i Bund og Grund, dog saaledes at man endnu kan se, hvad det oprindelig har været. Det laa noget nær helfften vdi falasse. 330. 442. Jeg er ligned ved iord oc muld. Sammelediff ved falasse oc affe. 3. B. Fol. 95. a.

Falde til: 1) begynde. Thi falt hand strar til at formane oc bede hannem. 168. 395.

Faldemaal: Bengebøde. Den Menige mand tog ved dette Faldemaal. 250. 251.

Falst: Falstbed, Svig. falst slog sin egen Herre paa halff. 19. 121. 189. 324. 488. Det gjorde hun af stor Falst. D. V. I. 184. Jegh haffuer fornemeth at sweg og fals ... thet kommer syn herre i gen paa hals. Rfr. 4231.

Fangelig: hvad der er til at faa. indtil der bleff nogen aff Kronens Forleninger fangelige. 486.

Fare har foruden den nu brugelige Betydn. ogsaa den af: Frygt. bar fryet og fare for dem. 7. Thi Hading tog alting til fare: frygede for alt. 19. 36. 195. 503. Men Hertug Erich bar en Fare for Kongen, oc vilde icke fare til hannem, dog fortalde Hertug Boldemar, huor vel hand haffde været tractert, saa at der is ingen Fare sulde være paa farde. Sv. 403. Dette bond løff meth den hugkommelse oc fare som hand haffuer for den euindeligh pine. J. P. Fol. 98. a. Jeg bar dog fara, for the worde too. Rfr. 869.

Fattig har undertiden Betydningen: ussel (i Almindelighed, uden Hensyn til Ejendom). min fattige bedrøffuede Moder. 64. 90. 228. 316. 367. 441. en fattig Karl: af simpel Stand. 95. Nogen fattig Karl, som icke er aff Adelen. Samling af gl. Love. V. 40.

Feyring: Bod, Erstatning. Mandbod eller nogen Stend og Feyring for beris død. 129. Dem giver jeg dig til Feyringsbod. D. V. II. 127. Thertill suarett Ver Sueningsen oc i Rette lagde nogle Tingsvitner, lydendes, att handt hadde hødt samme III. Stycker Jorbt till enn Feyring for Seurinn Vertilsfenns Dødt. Rosenvinges Udv. af Domme. II. 14.

Fellig: tryg, sikker, rolig. drage fellig ind oc ud igien. 491. Lode hannem bede paa Rettens vegne, at han vilde forstasse os it felligt Sted. Sv. 270. For handt hadde gressuit hans Brodher utt enn seplig legde (d. e. fellig legde), oc satte hannom utt Brod oc Jernn. Rosenvinges Udv. af gl. D. Domme. II. 34. Det forekommer ogsaa som Navneord. Leyde, Fellig oc sikring. Sv. 228. Fellighed forekommer i Udv. af gl. D. II. 76. (Vor Landzdommer) haffue for Nis Laurzfenn mett syne Brodes vech ewich Trebt oc Fellighett.

Felligs: fælles. hans ieffnliche i Alder oc felligs optuctelse. 5. 138. 272. 434.

Fennide: en lille Fane, Ryttersfane. 102. 310. 420. — S. 222 derimod: Hovedfanen.

Festelig: fast, vældig. saa, men festelige Sug. 33.

Festenol. drack festenøl met Kongens Syter: holdt Saord, Trolovelsesgilde. 123.

Fin: fortrinlig, udmærket. en fin vnger Mand. 51. 527. Der skal udi Røstberne være tuende fine, fornemme Borgere, ... huilcke skulle være som Offuerformyndere. Saml. af gl. L. IV. 416.

Fiske, Fiskend: Fiskeri. Sildefiskend. Caros Fort. 5. 466. Silde fiskedet. 465. Om Høsten til Sildefiskende paa Skaane oc Falsterbo. Sv. 171. Samme Bress alleneffe skulle formelde om theeris Thold oc Konnelige Rettighedd uti Norge oc udi Skaane-Fiskennde at udgiffue. Gl. Domme. IV. 349.

Fir: Riv; forekommer stedse i Forbindelse med Fa: rørlig Ejendom. står oc fa. 4. 36. 100. 331. 394. 483.

Fledig: dorst, dum. groff oc fledig udi Gierte oc Mod. 455. 473. Ath ieg skulle ware tijl sind so flædæ. Rfr. 578.

Flue, fluffue: at flyve. 95. 102. 420. en flue idende: en Flyvetidende. 419. 424.

Flode: stige (om Havet). Naar Vandet fløder. 368. 458. Det betyder ogsaa: lade oversvømme. Hvat haldær han fløthær aa sit egæt æth andræ mans. J. L. 27. Flodemaal: Vandets Højde. effter som Vandet gjør sin Flodemaal. 245. Wy befinder thenom ... at haffue nytt oc brugt for^{ne} Møller medt Damskholdt udi højeste Flodmaall. Udv. af D. IV. 108.

Fodestod: Fodstætte. 91. (Støb: Støtte).

For: Furer. lange Huler oc For. 116.

Forarbeidet: udmattet ved Arbejde. forsmæctet oc forarbeidet. 451. 464.

Forbede: afvende noget ondt ved sin Bøn, bede om Naade. forbede hannem. 516. 533. Gid hun af Slottet ... hannem imod ... oc forbed hans Brede. Sv. 515. De skal Danmarkes Rigs Raadt ... were forplictige, at tilhielp med (d. e. høs) Kongen at forbede oc til rette forsuare alle Encker: gaa i Forbøn for. Saml. af gl. Love. IV. 215.

Forbide, forbie. oppebie. oc icke vil forbide mit endeligt. 73. 275. 342. 505. Der undfick oc forbiddede de Svend

- som efterkom. Sv. 104. *Egther som Kiell* Suel hanom paa anden Dagen y Landg-thingit forbidet haffuer. Udv. af gl. D. IV. 131.
- Foraaie:** bortstøffe. det fordaatede hand met offuerflodighed. 76. 182. Mon jeg fordojer mit Liv? D. W. I. 125.
- Forbags.** beris forbags Lehre: beres Lehr fra den næst foregaaende Dag. 268. 444.
- Fordrag;** haffue i Fordrag: opsætte til en anden Tid. haffue hannem det vdi Fordrag. 140. 260. 275. Hullet som wi høpeligen ombade, at hand os i Fordrag haffue vilde. Sv. 822. Och had Henric Wang, att hand for Frue Inger, hans Hoffbunds Schyld, ville haffue det i Fordrag. Udvalg af gamle D. I. 205.
- Fordrage.** vilde icke lade sig fordrage met hende: slutte Forlig. 111. 491.
- Forfald.** tilstedde hand Gomothe oc Thole at giere hans Forfald: træde i hans Sted. 172. Ifr. Rumer hins forfall, (den, der bevidner, at hin har Forfald) ihær saktat ær, aa vithermaals thing. Iyffe Lov, udg. af N. M. Petersen, S. 23⁹⁰.
- Forfang:** Hindring, Afbræk. 465. 501.
- Forfare:** undersøge, kasse sig Kundskab om. forfare hendis sind. 44. 107. Skulle fornesnte wor Schultus Tianere vare pligtige at forfare alle Sager (Forbrydelser), som steer i Rigsstebterne. Samling af gl. d. L. IV. 73.
- Forfeire:** forsware. hand forfeirede Lensmændens sag. 331. ut et præfectorum partes dissimulanter protegeret. Saxo. 702.
- Forfulde:** affhyllig. forfulde gruelig Ketteri. 31.
- Forfølge:** fortsætte. forfølge hues som fattis vdi denne Krønike. Fort. 22. 243. 248.
- Forføre:** 1) forebringe, berette. forføre hemeelige til dennem, alt hues som hand formerkte. 469. Oc ihet steer for handt er icke rett undervist i Sagen, eller ocfaa er hannom wrangt forførdt. Saml. af gl. d. L. IV. 217. 2) falskeligen beløye oc forføre hannem: bagtalte. 274. 3) føre bag Lyset. Kongen lod sig forføre. 274. 276. 4) fortørnet oc forførd paa Kongen: forbitret. 235. Det betyder ogsaa i Lovsproget: bortføre, flytte. Forføre syt Guodh paa nogen anden Stedt. Samling af gl. Love. IV. 81.
- Forhaste.** Det er straffeligt at forhaste sig paa en anden: forgribe sig. 93. Stulte est in alium indignatio, temeraria in se. Saxo. 215.
- Forholde:** følge. Dog alligeuel fand ieg icke forholde dig, at G. haffuer i Sinde, o. s. v. 95.
- For knyt.** vere eder saa hart for knyt: underdanig. 392. Sed neque cervicem meam eo usque sponsonis titulus obnoxiam facit. Saxo 769.
- Fortrende:** fordarve, forsøre. forkrendis aff gode Dage. 22. 154. 530. Den almindelige Menneskelig sinds oc fornufftis forkrendelse: Fordarvelse. Fort. 3.
- Fortryste:** knuse. Siugdom haffde nær fortryst hans Hierte til døde. 523. 533.
- Fortundstabe:** udspejde. som fulde forundstabe dennem. 66. 101. 372. Efterdi beris vhorrd Grumhed nu waar alt til Rom vdsprede oc forundstabet. Sv. 112.
- Forlene sig:** mildnes. indtil denne Wbarmhertige store Storm legger eller forlener sig. 371. (Iyff lunde: mildnes [om Smerter]).
- Forleste:** icke, mildne. forleste den dyre tid. 182. 184. 367. Forlestelse paa beris aarlige Skat. 517.
- Forloffue:** 1) love. 4. oft. 2) gaa i Wor- gen for En. vegrede sig der faare at forloffue i denne Sag. 324.
- Forløbe:** løbe fra, lade i Stikken. forløber sin Staalbroder. 37. 225. 250. 480. forløbet sit Liff: sat sit Liv til. 304. 305. Saafrembt nogen befindis som nogle Gange sin Være forløber. Samling af gl. Love. IV. 419. Forløbe sig. ihuorledes at Sagen kunde forløbe sig: hvilket Udsald Sagen kunde faa. 493. 540.
- Forscriffue:** 1) forvise, sende bort i en ond Hensigt. Thi forscriff hand hannem til Kongen aff Engelland. 57. Thi lod ieg griffuen (d. e. gribe ham), oc hannum forscreff til greuen i flanderen meth budh oc bress. Riimkr. 3504. 2) fastsætte, slutte Overenskomst. paa forscreffne dag. 124. 227. Thi forscreffue alle Kong Megners Sønner sig met beris Krigsmagt. 204. 207.

Forsæe: 1) forsørge, forsyne, sørge for. at det Kongelige blod skulde saa ilde forsee. 6. 117. 218. 296. 498. Abel, som vaar vel forseeet, fremfor de andre. Sv. 214. Men domer oc høfdinge hadde the, som them oc landhen skulde forsee. Rkr. 50. The hadde verit utti Hjortholm, slunnett oc seett samme Gaard, tha er samme Gaardtt ille forseeet oc Husene er megit forfalle oc ilde medfarene. Rosenvinges Udvalg af gl. d. Domme. I. 279. Dette Ord betyder derfor: bestikke, bestemme. Att mand icke kunde vide, om Liffuett var hinde lenger forseeet eller icke. Udv. af Domme. IV. 263. 2) forsomme. forsaae denne Skanqe oc Kellighed. 251. 317. 369. 381. De forsaae Skanqen, saa Her Lord Bonde kom wforwarendis paa dennem oc slog dennem. Sv. 858.

Forsæe sig: 1) sørge for sig, søge Tilflugt. de skulde forsee sig selff, huer det beste hand kunde. 355. 453. 491. De andre saargiorde forsee dennem at Stowen. Sv. 123. Oc derfor met the fyrste forsaa for^m Chrestenn Persenn seg hiemeligenn aff Landtt. Udv. af gl. D. II. 170. 2) forsee sig (til): ane, vante. Thi de hadde icke forseeet dennem til, at hand saa snarlige skulde bleffuet deris obenkkelige Fiende. 78. 115. 170. 206. 276. 277. 399. 528. Fordi de forsaa dennem ingen Hielp ubi Kong Christoffer. Sv. 457.

Forsædde: sidde en Befaling overhørig. forsaad Kongelige vdbod oc leding. 248.

Forsæge: 1) nægte. hun forsagde hannem det hand begærede. 32. forsæge sig fra nogen Sare: søge at undgaa. 120. Der foruden maatte hand . . . forsæge oc afftaa all den Skat, som hand Marligen optog af de Holster: d. e. frastige sig. Sv. 53. 2) omtale. efter denne forsagde hendelse. 223. 3) fastsætte, bestemme. paa en viss forsag tid. 232. 256. 345. 443. 454.

Forsyn, Forsyn: Opsyn, Omsorg. Meniskelige . . . forsyn. 113. 212. 261. 369. Morich sid norre lutland i syn forsyn. Rkr. 1552.

Forsmaa: ringeagte. forsmaaede all den store vaade. 147.

Forspeede: udspeede. 24.

Forsætte: 1) drog frem bdi sin forsætte Reise: den Reise, han hadde foresat sig. 230. sin forsætte Mening: forudsætte. Rkr. 395. 2) fordræve, ødelægge. Ilger-

uis som hand vilde hugge, stinge oc forsette met den. 488. Kan of swa wortha, at annar af the brøthar brøtar swa heghalik at bornnen ara thar foræ sat math: Dornenes Gods bliver ødelagt. Samling af gl. Love. II. 52.

Fortact: tildækket, skjult. fortact snildhed. 155. 161. 250. 278.

Fortage: 1) borttage, hindre. Regn oc Storm fortog dem Solens klare sin. 16. 51. 90. 92. 93. 99. 167. 350. 515. Thi dette vaar hans viss, at hand altid vdi sit egit Guff, vden at fremmede fortog hannem det, stod met sit felck, oc læste til Words. N. S. Vigpr. over Herlus Trolle. 36. 2) hans fortagne Kierlighed: hæftige. 42. moræ impatiens amor. Saxo. 112.

Fortale: bagvasse. fortale off Danse. 94.

Fortøffue: 1) tøve. 10. 531. 2) vante paa, oppebie. Kong Frode skal icke fortøffue dig vdi Landet. 85. 101. 150. 312. Vort Hiem er vdi Himmelen, huor fra wi fortøffue Frelseren. L. B. 187. Derimod i Rkr. 3500: Hand meg fortøffueda siwnd fra siwnd: han lod mig vante.

Fortøgre: opholde, standse. Hand fortøgrede Kongen. 252. 292. Wfortøgre red: uden Ophold. 238.

Foruarig: Sikkerhed, Pant. hiude saa los foruarig. 380. 393. Medenn (: men) skal giøris thennom nøgagtige Forwaringe. Saml. af gl. L. IV. 228.

Foruart: Fortrav, Fortropper. Met dette Foruart vaar hand altid den første som søgte Fienderne. 420.

Foruende: 1) forandre, fordreje, omstabe. som hun siden foruende fra den obenbare affgudiske brug til sin egen hofferdigheds kraft oc bram. 12. 49. 69. 86. 117. 127. 138. 141. The bleffue forwende paa en stebh (d. e. strax) tiil trolld. Rkr. 2227. Huilchet Wii tha efter theris Raadt oc guode Underuysning ville forvende y bedre Maade. Samling af gamle Love. IV. 67. 2) foresaa. hand foruende oc fremlagde saabant. 153.

Foruinde: overbevisse. Bleff nogen . . . anlaget oc loulligen foruinden. 227. 250. 296. 491. Wi skulle icke huse eller antage de foruundne for hans Herre Faders Død. Sv. 349. Swo som forwonden worder, at hand thett ej giør, tha skal hand myste halff sin howittlodt. Samling af gl. Love. V. 142.

Foruise: give Trettesættelse. skarpeligen foruiste hannem. 243.

Foroffre. 3 Steden for denne lidt mere danske Form bruge vi den tykke: erobre. 99. 311. 320. 430. 436.

Forde: Udsærd, Udseende. All Verden veed aff din Forde. d. e. Færd. Fort. 24. Vers 6. hans Kongelige Forde oc mætsølg. 323. Saa saare underlig var hans Forde. D. W. I. 85.

Fordre: fremme, gavne. det hellige Evangelium haffuer veret fordret. Fort. 1. 8. Saxo. Fort. 2. 4. 5. 28. 411. Saa blude Vi oc alle, som Nogens Rett bruge vilde, den herefter at fordre. Samling af gl. L. IV. 328.

Forbring: Gavn. 321¹⁹.

Formere: forbums, forrige. den formere Vreenlighed. Fort. 3. hans formere vanrygte. 50. 248. 262. 339. 380. 381. 393. 419. 444. En dog at deriff forfedre finge ikke i forme tiid saadan røst oc løfte aff himelen som isøverniff gjorde. J. P. Fol. 6. b. Hun dughær ei mynna (mindre) en then fyrmera (førnevnte). Henrik Harpestrengs Røgebog S. 102.

Fosshed: Hæstighed i Begjæring, Uforstammethed. uige it sæde ned bedre for sin fosshed. 227. Jfr. Hv. 260. Dog vaar hand saa Fos, at hand vilde ikke tage ved sit Stiff.

Fræd er det samme Ord som vort nuværende fræk, men i god Betydning: modig, tapper. Frædis tilnaavn. 161. Den samme Betydning har Frodes Tilnaavn: Fregne, 22, hvilket er det samme Ord som Frodne. 169. Før en ieg i mandom bleffue saa fræd. Rkr. 1613.

Fremdrage: fremføre. fremdrage sin Aarsage. 149. forlyste oc fremdrage sin Alderdom: henleve. 136.

Fremset: Forsyn. Guds Godheds forstum oc fremset. 253. cum cælesti beneficio mortalis livor opponitur. Saxo. 594.

Froe. (Frode. 115). den huide froe aff Haffens bølger.: Fraade, Stum. 53.

From har foruden den nu brugelige Betydn. ogsaa den af: ædel, mandig. huer som haffuer det frommiste herte i Bryffet. 36. 102. Jeg vil nu sichte meth kemper too, de frommesthe i sassen kunne boo. Rkr. 851. De danske Mand ere saa fromme. D. W. I. 152.

Fromme: Mytte. til liden gavn oc fromme. 328. Dog naar hand anrører Kongens Land, skal Kongen staa hannem for Skade oc fromme: staa ham til Ansvar for hvad der kunde skee. Hv. 531. Det gang-er dig lidet til Fromme. D. W. I. 69.

Fructfommelig (om Jordbunden): frugibar. 58. Fructfommelighed. 320. Wfructfommelig. 432.

Frynt: Ven. Frynt eller Fremmet. 315. 331. 349. 440. Wfryntlig: uvenlig. vmlide oc wfryntlige. 317.

Ful: dorst. fule oc vmalende Væst. 130. 387. Dette Ord har ogsaa Betydn. lumpen. Udi sig en suuell Sag at verre opkrauffdit. Udv. af Domme. IV. 166. — Fulhed: Dorsthed, Følghed. 35.

Fuldbyrdig: enstemmig. met allis indbyrdis oc fuldbyrdige samtycke. 292. 463.

Fuldsom: af kraftigt Vdre. en fuldsom oc langer Mand. 30. 103. 257. 411.

Fund: Paafund. 56.

Fæ: seig. fæ oc blødhertige. 27. 36. 339. 373.

Fæderne: Fædreneary. 331. Det betegner oprindelig Fædrenefagt: Hans Fæderne skal hafve været de Guider. Hv. 231. (saml. Møderne).

Fæfod. den Søndre oc Østre part aff Sieland laa øde vnder Fæfod: udhyret. 334. Jeg lade thest land plat vnder fæ fodb. Rkr. 2499. Men the thoo nyh Gaarde, som nu nylligen opbyggt ere, bør nederlegges til Stendlebyh vnder Fæe Føedh: til Græsgang. Rosenb. Udvælg af gl. D. II. 107.

Færd: Resse, Fart, Flugt. tre dags færd. 103. 159. 334. Tha ieg kom vdh oppaa myn fæ. Rkr. 1619.

Færde: gøre færdig. Siben færbede de deris Skib. 452. 462.

G.

Gaa. Følgende Talemaader mærkes: 1) gaa vnder Øyne: se Øyne. 2) Iobe intet ved sig gaa huad stæd vaar: vilde ikke tilstaa. 250. (summam ejus dissimulationem egerunt. Saxo. 586.) 347. 3) de ginge vnder Jorden met deris Fæders raad oc anslag: holdt hemmeligt. 299.

4) hand vilde gierne gaa til sin Sandhed: gaa til Betjendelse. 495. 5) Denne Spaadom gik de Danste ud for sanden: gik i Dødsdølelse. 14. 6) deris Betalte gik fast paa grunde: slap op. 185. 370. Kosthen gik paa grund. Rfr. 3501. 7) gik hannem saa lenge effter: overhængte ham med Bønner. 343. 8) gaa der om effter Landt Louen: forsvare sig. 490. 9) giffue Sagbart rom: bige for ham. 146.

Genisten: strar, ufortøbet. drog hand den nem genisten til sig. 321. 355. 381. det geniste de kunde: det hurtigste. 433. Midlertid fik hand tidende, at de Lybke plyndrede hans Land, thi drog hand genisten hjem. Sv. 216. De sandt ther genesthen hvor farlen laa. Rfr. 576. Om morgenen gensten affther skal hand giffue alle brødre i borgestuen een tynne tydsk all. Samling af gl. L. V. 25.

Giem. Hertugen gaff ingen giem... paa denne Wise: gav ej Agt paa. 278. Han wordher theth war, ho theth giffuer gem. Rfr. 338. At gøma (glemme) betyr i Lovsproget: tage i Agt, passe paa. Han skal sik sithen mere gøma for than man: vogte sig for at fornærme ham. Rosenv. Saml. af gl. L. II. 70. Raten gøma: lagttage, hvad Ret er. ff. S. 304.

Giegaard: en Afgift; her menes især Levnetsmidler. bortførte met sig all den Giegaard. 286. 312. 324.

Giepart: Modpart. 363. 395. 403.

Giefigelse: Modsigelse. 272. 373.

Gierne; bede gierne: bede indstandig. had hannem gierne. 123. 485. O fader abraham ieg beder dig gerne at du vill sende Lazarum til min faderff huff. J. W. Sol. 138. a.

Giffue. Giffue sig effter: gibe sig i Lag med. Wffe gaff sig effter den anden sin modstandere. 75.

Gild: haderlig, opperlig. gild oc gieff Erckbiscep. 261. 420. 439. Hun græd for sine Brødre syv, fast mere for Ridderen hin gilde. D. W. III. 103. Gilde Mecht oc gæstve, som Lougen uttwiser. Samling af gl. L. IV. 175. Wgild: ærlig. hand were wgild. 99. 373. Guo som heere Gunde haffuer, vare wgild. Sv. 840.

Gisning: Gisning, Formodning, Spaadom. Sv. 372. 437.

Gisne Segel: Gisne Segel. 420. Gisne Segel: Sv. 97.

Guegge: (egenl. brinske) huse. 220.

Grude. det grude noget til dag: græde. 428.

Grund. Sindstemning. Almuen haffde allvels ingen god grund til Kong Knud: haddede ham. 249. (Nam quum... eum civibus invisum animadverteret. Saxo. 584). 422. vnd grund oc mistandte. 421.

Gryff: Hilsen. Joabs gryff oc Judas huff. 249.

S.

Haand. 1) en duelig Mand for haanden vdi Krig: dygtig til at slaas. 5. fik saadan stude for haanden, oc icke paa Ryggen: for paa. 152. 160. 2) gaa i Haande: hændes. huorlunde hannem vaar gaaet i haande. 43. Saa gif theth meg tha well i hand, i hwort som ieg meg wenda. Rfr. 3099. 3) trengis Skotterne paa haand: falde i Hænderne paa Skotterne. 28. komme en fremmet paa haanden. 66. komme dem paa hender. 228. — tilfældede Gud hannem endnu de Suenste paa hender: sendte ham disse paa Halsen. 218. haffde der en anden ny Krig paa haanden. 517. 4) Kong Suend haffde da allting paa reene hender: paa rede Haand. 328. 5) De vilde gierne falde hannem til Haande: erkende ham deres Herre. 170. ginge Kong Knud til Haande. 317. 413. Svne hans broder gif meg tiil handh. Rfr. 1019. Han vil icke gaa os til Haand. D. W. I. 36. — Sverige hafde ganget meg fra honde: var saldet fra. Nimbtrønningen, Lillag. 358. 6) holde paa Ens Haand: høre til hans Parti. 302. 309. 312. Der Kong Edelred saae, at de af Lunden torde nu icke lenger holde paa hans Haand. Sv. 63. 7) til troer hende: i trofast Værg. 9. 394. Derimod skulle Niels Jure vare fri for den Eed hand haffuer foret Grefsuerne, Nyborg til troer Hænde at holde. Sv. 496. 8) komme til Haanden med: komme i Kamp med. de komme mindst til haanden met deris Fiender. 71. 3 samme Betydning: før end vi komme til Handuerd met huer andre. 29; og ligeledes: Dog turde de icke giffue sig til haandslag met Wbbe. 168.

Haandløs. Haandløse Verie; haandløse Waaben: Kastevaaben. 16. 22. 314. 318. 320. 329.

Haardrage: træffe i Haaret, mishandle. 227. Deraf: Haardrect. 227. Han fik thær antingh (enten) hog allar saar allar har dræt: Samling af gl. Love. II. 248.

Hal: glat, slibrig. den flette oc hale 3ff. Caros Fort. 7. 91. 144.

Hals. Komme En om Halsen: onkomme, dræbe ham. vden hand kom dem begge om Halsen. 345. Han aldrigh vor udi Rødt eller Dat att forrode for^{ne} Mester Walfser eller och komme hannom om Halsen. Udv. af gl. D. I. 147.

Harmstild: ganske opblæst og udspændt af Harm. 331°. (stild, det samme som stind, stiv).

Hart; i Forbindelsen hart frem, hart hos, hart ved: nær. 17. 23. 43. 453.

Hastmodighed: Hastighed, Overlelse. hastmodigheds Ild. 338. 392. 400. Item hvilcken annen falder (d. e. hvo, som kalder en anden) skæd eller annet ihælliges i hastmodighedt (hastemod) eller druckenskap. Samling af gamle Love. V. 167.

Heffn har foruden den nu brugelige Betydning ogsaa den af: Straf. straff og heffn. 247. Guds Heffn. 256. Da gaff han dem alle qvitt for vden all heffn oc pine. 3. P. Fol. 174. a. Ewo framt the wille ey lidhe then heffnd, som i loughoghen staar. Saml. af gl. L. V. 208. Forbythendis Fru Cecilie ... for^{ne} werbughe Father her i modh at hindre i nogre Mæde undir wor kongelige Heffnd oc Wrethe. Udv. af gl. D. I. 4.

Heffne betyder ligeledes undertiden: at straffe. heffne dette paa hannem, met tilbørlig straff. 242. 247. Uth gudh han skulla ey worde meg wredh oc heffne paa meg oc myne landh. Rkr. 3487.

Helbrede: ufsadt, sund. komme derfra met Liffuet, oc helbrede. 47. en Ieffuendis eller helbrede Mand. 284. Han stod strax op oc gick helbrede hjem i sit huff. 3. P. Fol. 174. b.

Herrefærd: 1) spæstligt Optog. hans Herrefærd skulde vere diff stateligere. 65. 2) en Fyrsten værdig Afærd. effter ret Krigshandel oc Herrefærd. 374. 3 Betydninghen Krigstog forekommer det ofte,

som i D. B. I. 85: Her haver du det haarde Sværd, der lid ikkun paa i Herrefærd.

Herrefiold: Waabenmagt. Riget, som hand hæfde vundet sig til met Herrefiold. 7. 24. 131. 137. 199. The land, wor fadher meth herrefioldh hade wundenh meth hedher oc ære. Rkr. 4207.

Hiem. deris Forræderi vaar kommen dennem self htem: over deres eget Hoved. 350.

Hoff. Naar den Menige hoff samthætte den fremfarne Dom: hele Hoben. 228.

Hoffnerd: frigerst Dvælse, Heltebedrift. drabelige mandoms Hoffnerd. 8. 49. 158. 198. 208. 312. Han bruger saa stort Hofverk. D. B. I. 5. Jeg holt saa manghen kempe stærck, som floger wor i alt hoffwærd. Rkr. 1703.

Hold: et Skib, elleffue Holdæ. 166. Thi lod ieg rede meg holdæ tree. Rkr. 2169.

Holde (Dat. Pl. hulde eller hølde. Lillf. hulden. 45.) 1) holde sig til gjøre Forbring paa. Hand holt sig til Riget. 45. 259. 481. 2) holde om: bønne om. De Norske Krønicker holde anderledis om denne Kong Suere. 481. Dog lode de huer holde om Troen som hand vilde, den stund de raadde Landet. Sv. 54. — hand sid ingen rebelig sag om at holde, for hvilcken hand kunde saa indgang at straffe hannem: ingen gyldige Wævser. 351. 3) Der næst holt Erkebiscopen ord met dennem: talte med. 512. 4) holde En Fod: gaa ham imøde til Kamp. Rystet det Uffue at holde hannem foed. 116. 318. 450. 451.

Hornet: Hjørner. 168.

Hoser: Buxer. Riortel og Hoser aff Wld. 197.

Hueden: hvorfra. Hueden det Wrd vaar. 58. 87. 89. 90. 96. 173. 191. 394. Hueden kommer os denne Svend? D. B. I. 28.

Huelinde: overmaade stor. huelinde dyb. 318.

Huerden: ingen af to. huerden vilkaar. 73. 78. 355. Dog maa huerden deris Summer midler tid foregis. Sv. 609. Thi huerden them tha willæ hwn see. Rkr. 1421. Stor handt huerden inden ser Ugers Dag. Samling af gamle Love. IV. 222.

Hues (hois) staaer i ældre Skrifter ofte for: hvid. nedbrød hues hand hafde opbyggt. Fort. 5. Fort. 11. Caros Fort. 2. 5. 86. 87. 99. 138. 211. 273. 319. 430. oft. Alt hues Her Anders Peders-
son . . . haaffuer handlet med hannem. Sv. 427. Hweff hannem oc hanff tienerer giordiff behoff. J. P. Fol. 64. b.

Huer anden: hinanden. 103. 106. 145. 384. oft.

Hugge. Hand hug ingen skul paa sin Ridsgerning, tilbæfede den ikke, lagde ingen skul paa. 242. Saa kunde Her Tidemand ikke hugge skul offver sin egen Skam. Bedels Tragica. S. 202.

Huil: som har udhvilet sig. en huil Gæst. 350.

Huort, ihuort: hvorhen. huort hand vaar hentommen. 57. 87. 89. 90. 101. 142. 187. 444. oft. Dem kom alle paa huort ban hedensægte stor Frygt oc Rædsel. Sv. 516. I huort ieg for, elder hvor ieg vor. Rkr. 3260. Er det saa at nogen spør huort i wille met dem. J. P. Fol. 1. b. Høre theris gog til syss huort them løfter. Saml. af gl. L. V. 148. I Lovene forekomme ogsaa Formerne hvart, og hvært.

Hustud: hæftig Sindsbewægelse, Lidenskab. hustud oc hæftighed. 46. 400. Mand staaer imod onde Tander, nederdriffuer oc demper onde Affecter, oc lidelige Hustud til Synd. L. B. 167.

Huld: Regemets Guld. Hun borttager Huld oc Lpd. 173.

Hægte, hegte: 1) holde, staa imod. der hægte de huerden Garnist eller Been for Dren. 211. 460. Ithet hætede ey mere an en lagen. Rkr. 2652. 2) hæfte, fængsle. hegtet ubi sterckt fængsel. 297. Det betydter ogsaa: at fange i Almindelighed: Epitherdi Sørenn Laurtgenn nu haaffuer glortt bevisligt, hannom oc hanns Mettbrødre samme Springhuall i obenbarligt Gaff . . . at haaffue hegtitt, snarint og hiergitt. Udv. af gl. D. I. 267. Navneordet Hægte har Betydningen: fængsel. Vil hand et . . . borgen sette, da schall hand settes ubi Stadsens Hægte. Samling af gamle Love. V. 108.

Hæ, der vaar hart Hæ for haanden at drage: samme Vilkaar at vælge imellem. 324. In re iam anxia. Saxo. 693.

Hæder: løfte Gaanden imod, true. true oc hæde. 72. Han hende med Svardet hæder. D. B. I. 23. Hwo som anden met eller hæder. Samling af gl. L. V.

142. Deraf Hædzell: Trusel. stonde mod dieffuelenff hædzell. J. P. Fol. 177. b.

Høre har Side 454 Betydningen: lyde. Høre Tue. 454. Hørsommeligen: lydig. 459.

J.

Jernfedre: Jærtsfeder. 269.

Jette: sige Ja, love. (Datid jette.) da jette huer aff dennem sine Føder it par ny Sko. 473. 492. Sigende hannem sig noget haaffue sagt eller loffwet eller jettet. Saml. af gl. L. V. 67. St. 492 forekommer Navneordene: Jeth og Jeethelse: Løfte.

Jld. befengd met den onde Jld: Hælvedes-
ild, en Slags edderagtig Rosen. 247. (sacrum naribus ignem excepit. Saxo. 578.) 502.

Jldst: grum. jldske natur. 175. Sv. 477 forekommer Navneordet Jldske: Brede, Jldske eller Wensfab.

Jndgang. saa indgang at straffe hannem: Anledning 351. Alt hand eyther thend Dom haaffde Jndgang oc Tilfald at thale paa (i: paatale) samme Arff. Udv. af gl. D. III. 296.

K.

Kaalde finge er et godt dansk Ord for: Koldfeber. 366. 521.

Kaar: Lod, Del. det første, andet, tredje Kaar. 346.

Kaart. hannem stede for kaart: han blev uretfærdig behandlet. 541.

Kaffring: groft Brød. 129. Ordet bruges endnu i den syffe Dialekt.

Karge: være karrig. karge oc spare. 270.

Kaste. (Dat. kaste, Alf. kast.) 1) kaste paa: begynde. Thi kaste hand paa at dricke. 286. 2) kaste Øyg til: stole paa. som i maatte vel kaste eders Øyg til. 398.

Ketteri: Blodsam. gruellig Ketteri. 31. 55. 240. Gredh for ihg selff, sade ieg, forthy at ihu ligger saa i kettery meth then, som so thøn hosbund i htel. Rkr. 579. Katterst: som har begaaet Blodsam. 57, 10.

Keyse, Keise: vælge. Danste Mend Keysebe Omund til Kong. 170. 202. 453. Til huer Sogneskirke skulle Sognemendene Keyse thuo aff the achtste Vandemendt. Samling af gl. Love. IV. 7.

Kiendis, Kiende sig (Datid kiende, kiendis) har ofte Betydningen: erkjende, tilstaa. ieg kiendis mig alt for ringe. Saxos Fort. 1. saa mange sig Kiende at kiene Kong Rolf. 35. 135. 154. 159. 218. 229. 466. Giøre Alle witterligt og kiendis mett ihette wort obne Bress, at wi osv. Samling af Love. IV. 145. — huilken der kiendis her Mand død: anses for at være død. 64.

Klipper: Kleppert, lille Gøst. 333. Gandt vilste hanum epther anden Kliper endt sinn eigenn. Udvalg af gamle Domme. I. 237.

Klob: Sværdsæfte. stødte sig paa sin Suerds Klob. 275. 315. Thi sich iet hanum ihet om swert cloddhen. Rkr. 376. Han stød hannem Klobben oc Gjaltet frem. D. B. I. 67.

Klogis: kaste op. Kløgtis hand dette megle Vand fra sig. 379. 505.

Kneffelspiind: et med et Lvarjærn forsynet Jagtspyd. 484. Wyfogethen hagde ihet for ihaget et Kør, (en Bøsse), ett Kneffelspydt fra hannem. Udvalg af gl. D. I. 191.

Ko. komme imellem Ko oc Kirke gaard met dennem: affære dem Flugten. 418 (se: Molsbeck's Danste Ordsprog. S. 328). ut eos formidinis simulatione protractos locorumque tandem difficultatibus implicatos opprimeret. Saxo. 801.

Kortuillig: overgiver. allehaande Kortuillige lyst. 33.

Krand: svag, (uheldig). thnde og francke lycke. 289. Den franke Skabne kom. D. B. I. 123.

Kreff: Garnst. huerden Gielm eller Krefft. 38.

Krogbag: Krogrøgg. 294.

Krogfindet: som har et vanskeligt og forvænt Sind. denne Krogfindede Læker. 33.

Krydse: Værerjærnet paa Sværdsæftet. Thi slog hand paa hannem met krydse oc Knop. 78.

Kræsen. Kræse Statter: lære. 127. 128. 129.

Krøge: blive kroget, krumme sig. Det skal tillige krøge, som god frog vil worde. 152.

Kulbet: staldet. fuldebe oc vanskabte Kemper. 14.

Kulfust: som puster Kul i Flamme. denne Afteklæseris oc Kulfustis død. 122.

Kundskab, Kundskaff: 1) venskabeligt Forhold. gunst oc kundskaff hos huer mand. 34. 55. 129. 315. 317. 342. 353. 370. Hannem hadde hand Kundskaff med. Sv. 28. 2) Spejden. mere paa Kundskaff, end Freds forhandling. 380. — Det betyder ogsaa: Vidnesbyrd. Therris udgiffne skriftlige Kundskab. Ud. af gl. D. IV. 450.

Kynde: Vane. sin onde oc vanartige kynde. 297. 449. 484. Saa wyper du Moders Kynde din. D. B. II. 63. Therris gamle kynde wyperde de wel snart. Rkr. Tillæg. 165.

Kynding, Kyndig: Bekendt, Ven. sin gamle kynding. 351. 390. 462. 502.

Kør: Kurværdighed. Keyser Friderick . . . tog Køret oc alle hans Lande fra hannem. Fort. 15.

L.

Lade. Iod ilde paa Sune: behandlede ham ilde, udfældte ham. 456. 493.

Lag. Det Saar . . . kom hannem icke verre i lag: havde ingen værre Følge for ham. 352.

Lage Alder: Lovalder, Kyndigheds Alder. indtil hand kom self til Lage Alder. 304.

Landløbe: 1) sætte paa Land. Der Landløbe de deris Stik. 467. 2) løbe paa Grund. Hundrede Stik Landløbe. 532.

Landmend: Landsmænd. Gand tog sig aarsage af sine Landmend. 224. 311. 322. 339. 342.

Landsaat: Undersaat. At hand forskaffer sine Landsaatter Lov oc Ræt. Fort. 14. 134. 410. 413. Efter hans Død forsamlende sig de fornemste af Landsaatterne i Riget. Sv. 65.

Lands ort: Egn. en ny Lands ort at bygge paa. 320.

Langledis: blive led og fjed af noget. hannem langledis der ved at Krigen gick icke for sig. 317.

Leckere, Lecker (Nert. Leckere): Kraadser, overdaadigt Menneſte. blude hannem ſom en anden leckere. 123. 129. 182. 325.

Legge. 1) legge (en Viſe): forfatte. De lagde det om mange Viſer. Sax. Fort. 3. 7. 146. 2) legge (Brede): damppe. legge og opuecte brede. 82. 3) legge ſig op imod: ſette ſig op imod, ſejde paa. De hoffmodige Juber lagde ſig op ... imod Sielandsfarene. 196. 4) legge ſig effter: a) ſøge at indvirke paa En. Biſcop Wilhelm lagde ſig ideligen effter Kongen, at forhindre hans blodgerige forſæt. 240. — Hæc volventem Wilhelmus propositum exequi monitis ſuis paſſus non eſt. Sax. 558. — 495. b) efterſtræbe. Daron ... lagde ſig effter Wiſherck. 201. 409. 5) legge ſig i: beſlutte ſig paa. lagde ſig frimodeligen i, at forhindre den daarlige Almues galenſkaſt. 512.

Leide. 1) i den ſædvanlige Betydning forekommer det 146. oft. 2) Rolighed. huercken liſe eller leide i dit gantſte leffnet. 10. Otia nulla fero ſubeunt. Sax. 36.

Leilighed, Velighed: 1) Omſtændighed. forſurde ſig om all leilighed. 74. 109. 150. 151. 191. 365. Iherſom ihenne forſaldne Leiligheedt icke haſſede werit. Saml. af gl. D. IV. 152. 2) Veliggenhed. i Land, hæs leilighed ... er wſlent. Sax. Fort. 7. 12.

Leierſted, Leyerſted: Gulleſted. de gamle belde til graffuen deris Leyerſted. 83. 230. Samme Dag gjorde hand ſit Teſtamente, og gaff hand .. for hans Leyerſted, Mundeſholm. Sv. 409.

Leyskob. da maatte Grefſuen betale Leyskø bet: betale Gildet, undgælde. 542. Dette Wdtyl bruges endnu i Jylland.

Lempe: 1) Leilighed, beleiſlig Tid og Anledning til noget. Lempe og orſage at beſſe deris Frenſdis død. 8. 54. 57. 128. 171. 224. Om ieg ſinge ther tijl Lempa. Nrt. 1354. Men hand kunde der icke ſunge Lempe til. Sv. 254. 2) Liſt, Svig. met liſte og Lempe. 10. 19. 40. 65. 527.

Lempelig: beleiſlig, paſſende; liſtig. naar Lempelig Marſage gaffs. 19. 88. 196. 218. 242.

Ligt: ſade. 447. Sagde ſig være ſtammelig liſt. D. B. I. 32.

Lige: Met. holde ſaadant ſeduanligt Dffer ſartige ved maect og lige: holde ved Magt Met. haandhave. 15. met are og Lige. 142. 248. 365. Wiſelig regere Met og lige att alle holdis wed Met og lige. Nrt. XII. 15. Gaſt, hund Met eller noget andet dyhr, ther mand

maa holdæ meth lige: med Mette, lovlig. Saml. af gl. L. V. 239.

Ligne ſig ved: efterligne. end at hand blide ligne ſig ved denne fremmede Herris ... Offuerdadighed. 478. quam alienæ ſuperbiæ exemplo inoleſcere. Sax. 887.

Lofflig: hæderlig. dette Lofflige naſſn. 85.

Lofft: Stofværk. mange Gud ... tu Lofft høye. 446. Et Stiennhus, two Loffter høgt. Saml. af gl. D. II. 276.

Loffue: 1) højtidelig Forſtring. træde fra deris ord og Loffue. 232. 445. Uff diſſe tog hand Giſſel, Ged og Loſue. Sv. 84. 2) Liſid. ſette tryg Loffue eller Lid, til hans Leſtte. 397.

Louferdig, lowfærdig: lovfaſt, ſom kan aſlægge Ged, ærlig. lowfærdige Danned. 245. Louferdige vidniſshyrd: gylde lige for Metten. 227.

Lowmaal: lovlig Liſtale til en anden, Rettergang. 198. deele noget Lowmaal met hannem: ſtævne ham for Metten. 246.

Low og Lov. og ey effter denne dag maa ſtaa i Low eller tow met Danned. ſkal betragtes ſom æreløs. 99. Iſr. Saml. af gl. Love. IV. 175: Fogden met Herridmændt ſeer paa, att hand haſſwer ſaadanne Mændt, ſom bør at ſtaa udi Low og Lov met andre Danned. — Sorgen Bederjen maa herefter gaa og ſtaa i Lov og Lov og ſøge Lav og Gildeſhus med gilde Mand og gæve. Ny danſke Magazin, 3die Bd. S. 61. Lov betyder i denne Forbindeliſe: Beviſ for Metten, navnlig den Anklagedes og hans Mededsmænds Ged. Diſſe ſidſte kaldtes og ſaa Lovmænd. Om den, der ej kunde tilveſe bringe det fornødne Antal af diſſe, hed det: logh bryſter hanum. Low: Log, en Skare af Vidner eller af Sandemænd. Iſte at maatte ſtaa i Lov og Log met Danned. vil alſaa ſige: være berøvet Met til at aſlægge gyldigt Vidneſshyrd for Metten og være Sandemænd, Rævning oſv.

Lyd: Lavshed, forbunden med Dymærkſomhed. badis om Lyd og Audienz. 303. 331. Det ſamme udtrykkes ved: Lydigheid. 331¹⁰. obtenta omnium taciturnitate. Sax. 702.

Lydſe. under den hellige Kirckis Lydſe: den Lydigheid, han ſtydte Kirken. 393.

Lyd: fordærvet. bliſſue Lydt og leſt paa de lemmer. 447.

Lydſtig: ſjøn, yndig. Landſens Lydſtige leiſighed 12. — Wlyſtig: 1) ubygelig, ſtyg. diſſe wlyſtige Weyuifere. 189. 290. 2) utilfreds, kjed af. bleſt wlyſtigt at at fare met. 249.

Læse: samle. Vile, som hand tilsammen læste. 465.

Løb: Farve. Syld oc Løb. 173. At ih Lyden skulle icke falne (d. e. falne). Rfr. 4740.

M.

Maa (Nutiden, 2den Pers. Ental: ma at du. 57) forekommer ofte i Betydningen: kan. maatte ogsaa saare vel lide alle Lærde. Fort. 19. 6. 64. 65. 121. 224. 391. 423.

Maade. det kom hannem vel til maade: det traf sig bekvemt for ham. 312. det Korn, som stod endnu paa Marken vdi sin bedste maade: Tilstand. 416. vdi sin glædste maade: Stemning. 503. Iha myne Landh the stodde so vel i gode modde. Rfr. 1045. — vaar noget nær kommet ilde til maade met Venderne: i en farlig Stilling. 457.

Maaffuestaff: Slagtskab ved Giftermaal. mectig baade paa Suogersstaff oc Maaffuestaff. Fort. 15.

Maal: Tale. paa det hans dristighed skulde icke stundis mindre vdi Maal, end den haaffde veret vdi Modet. 303. 365. 377. 379.

Maglig: bekvem. paa det hans eget kunde stee siden dis magligere. 95. 386. Ifr. Det kom hannem til Magelighed, at Kong Svend med sit Danske Folk kom til hannem. Bebel: Svend Iveskægs Bedrifter. S. 63.

Mand. Du est icke endnu vorden ret til Mand: voren. 93. Mand aff Hus: alle til Hobe. Ihi reiste Kong Roric Mand aff hus offuer alt Danmark. 51. 172. 321. 459. 517. Om Høsten her efter forsamler sig af de Engelse, Mand af Huse. Sv. 44.

Mandstaff, Mandstab: den Trostaff, som Lensmanden stulder sin Overherre (Mand: Vasal). huilcke alle fore Kong Frode huldstaff oc Mandstaff. 104. 239. 337. 402. 404. 413. 414. 429. Huilcken de ogsaa Iofuet huldstaff oc Mandstaff. Sv. 113. Enod then Ged, Huldstab, Mandstab oc tro Klenesthe, som han tilforun vor tier-iste naadige Herre gjort oc sagt haaffuer. Udv. af gl. Domme I. 42. I samme Betydning bruges i det ældre Sprog: Manddom. Sver (d. e. tilfuger) hannum helder mandom oc troo. Rfr. 2565.

Mandslet: Manddrab. dubelt Mord oc Mandslæt. 135. Ottende Dagen efter

det Mandslæt. Sv. 96. Kommer nogen for Schade her y Mitget och giøre Mandfleth. Saml. af gl. Love. IV. 55. Deraf Mandflethig: Manddraber. Saml. af gl. L. V. 491.

May: grønt Løb. May oc grøne Grene. 97. Alla meth may beileddha. Rf. 1514.

Megel: megen, stor. det megle gode. Fort. 22. Den megle Iyftighed 54. 64. 87. 101. 348. 366. 505. Som megel are tiil danmark wandh. Rfr. 1656. Da begynte Ihesus at tale til den megle almuie som der tiil stede vor. J. P. Fol. 11. a.

Meldmund. nogle offuergiffne garstige Omstaadte oc Meldmunde: Belystninge. 325. turpium et effoeminatorum familiam subrogabat. Sax. 695.

Menig: samlig, almindelig. Danmarks Rigis menige Indbyggere. 241. 248. 257. 308. 364. Han lod menige Adelhoben aff sit Folk drage offuer Lyveden. Sv. 278. Siden gjorde vii een menig fred. Rfr. Til. 127. Menige Danmarks Riigis Raad og Adell oc menig Riigens Indbyggere. Saml. af gl. Domme I. 12. — Menigheden: hele Folket. Menighedens forsamling. 280. Beskeeden Mend . . . vdi en Messn, aff Menigheden vdi Nørre Jutland, ved vllaars Ged vdtagne. Sv. 373.

Met (med) betyder ofte: hos. findis eller sigis met hannem. 4. 10. borde met Fienderne. 23. gaff sig i tieniste met fornessnde Konge. 48. 114.²⁴ 141.³⁰ fortørnis met en anden: paa. 49.

Middelft: mellemst. den middelfte hob. 157.

Minde. hand skulde pleie hannem minde: stasse ham mindeligt Forlig. 278. Det haaffue de indgiffuet paa Kong Erich, . . . at forhandle til minde eller rette. Sv. 317. Sammeledis befindis, att the aff Riigge pleie Minde for theris Guinesstier: stasse sig disse ved mindelig Overenskomst; modsat at pleie Met for: faa noget ad Rettens Vej. Udv. af gl. Domme IV. 201.

Mistydde. Deris Herre oc Kong tog det til mistydde: var misforuøjet dermed. 28. 501. The togæ theth tiil mistydde. Rfr. 2232.

Mod: Bedrøvelse. gjorde hannem i hiertet meen oc mod. 6.

Mod: Støvgran. Da stimlede de saa tydt omkring Kircken, som Mod vdi it Hart Sol sin. 444.

Rode: Forsamling. 280. 365. Landemøde. 368.

Roren: næsten. moren paa fald. 343. 369. 378.

Rundhu. dubbelt Mundhu: tvetydig Tale. 317. Discors causæ redditio percontatoribus notabilis fuit. Sax. 722.

Rode: Røje, Besvar. møde oc omhu. 4. 86. 145. 515. Mødsommelighed. 190. Mødsommelighed. 328.

Roderne, Rørne: 1) Mødreneflagt. forvante paa deris Mørnis vegne. 218. 304. Harald Gaardrode vaar Kong Oluffs Halffbroder paa Roderne. Sv. 79. 2) Mødrene. Kæffue deris egit Rørne aff hannem. 208. Kongen aff Norge skal oc beholde hans Roderne, som hand haffver vdi fii Brug. Sv. 306.

R.

Radegræff: Raffehulhed. at hun (Banden) met Hud oc Haar falt in vdi Radegræffuen. 33. frontem ejus in occiput reflexit Memque loco frontis intorsit. Sax. 86.

Ræfuer: Den yderste Bark paa Virketæet. 482.

Ridst, ridster: gnidst, farrig. Sluff hin Ridste. 117. 410.

Rogen haande. som nogen haande haffde veret til Spæ: nok saa lidt. 458.

Ryde at. Ryde En noget (godt eller ondt) at: vederfares noget for Ens Skyld. de skulde være kommen i en ond tid, der som de ide nøde den fromme Kong Frodis naffu gaat at: R. Fr. Navn havde de at takke for, at han ej behandlede dem verre. 123. Gaffde hand ide nydt det andre at: havde ikke andre hjulpet ham. 542.

Rymere: Ryheb. forkynde deris Venner dette Rymere. 334. 381. Han gav dem Rymmer tilkjende. D. B. I. 37.

Rust. denne næste Storm: foregaaende. 333. 526.

Ryactig. stter, paalidellig. nøyactige Personer til Giffel. 441.

D.

D. 3 acte oc tuinge dette veldige Rige: 14.

D. alt. gaff siden offuer alt ni Ward 220.

Offuerbudig: villig. da vilde de være offuerbudige, at giffue Byen op for hannem. 393. I skal vist videt, at vi altid ere Offverbødige at komme med dem. Sv. 817.

Offuerdaadig: overmodig, forboven. met offuerdaadige ord. 70. Mange offuerdaadige Ord ladet sig undfalde. Sv. 801. Jeg først saa offuerdaadig waar, oc inghen ræplæ i hiarde haar. Rkr. 3818. De hoffmodige skalle blesfue diff mere offuerdaadige der de saage denne store are oc ydmuyghed som dem stede. J. P. Fol. 105. b.

Offuerdaadighed: Overmod. Ingen større Aarsage er til offuerdaadighed end megen metgang. 52. 478. Maa vi ey saadanne Vret oc Offverdaadighed lenger stede eller lide. Sv. 834. Dierffues eller dristes nogher... nogherlunde aff offuerdaadighed at brydhe. Saml. af gl. L. V. 206.

Offuerdriffue: oversømme. Gaffuit, som det ofte offuerdriffuer. Sax. Fort. 5. I samme Betydning staer S. 320: Gaffuet... offuergaar den ganiste Egn.

Offuerflaadighed, Offuerflodighed: Overdaadighed, Graadseri. Jeg kender vel de Danstis offuerflaadighed. 28. met offuerflodighed oc Herretract. 65. 91. 111. 125. 183. 326. 384. 436.

Offuergiffue: orgive, forlade. offuergiffue sit Forsæt. 199. 263. 295. 381. 437. 439.

Offuergiffuen: overmodig. Denne offuergiffue naturlige Skalk. 152. 433. 474.

Offuerile: overfalde. offuerilede Sluff wforvarendis. 249. 321. 535. Thi det bleff altid offuerilet aff Hedningene. Sv. 115.

Offuerløb: Skibsdaf. 451.

Offuerflaa. grandgiffueligen offuerflagen deris Krønicker: gjennemlaet. Caros Fort. 4.

Offueruinde: overbevise. før end de blesfue offueruundne aff Loven. 98. Bliffuer hwn offuerwonden, da brender mig. J. P. Fol. 121. b. Den hellig Mand skal offueruinde Verden om Reiferdigbed. L. B. 336.

Ombære: undvære, misse. Guld oc hofferdige smycke ombære. 12. 149. 182. 324. Om nogen gjør det..., da skal hand om bære først det de haffde deele (Retsstrid) om. Sv. 523. Om han stih liff ombære. Rkr. 1496. Jacob Andersen bør thefore meth Rette att myste oc om bære alle the Been,

han haffuer aff off oc Kronen. Udv. af gl. D. I. 34. Thi det er ubilligt, at Sognemændene skulle udlægge deris Liende og Rettighed til Kirckens Underholdning, oc dog den ombære. Saml. af gl. L. IV. 383.

Omflob: Edder. raadne oc stinckende omflob. 11. plus tabi quam cruoris manavit. Sax. 40.

Omflot, Omflaadt: Velsyftning. Denne arrige omfлот. 183. 325. Dette Ord betyder ligeledes: Velleynet. Naar de som haffue foret Christo vdi Daaben, leffue vdi Omfлот oc Synd. L. B. 421.

Omsvøe: omsvøbe. hand omsvøffuede sit Suerd met it thyt Skind. 120. I den ihste og slyste Sprogart siges endnu vøve for: svøbe.

Opdagis: dages, blibe Dag. saa snartigen at det opdage dis. 369. 445. 470.

Opdrage: fremdrage, hævde. vaar saa høyt opdragen hos hannem. 483. Det betyder ligeledes: overdrage. Saa oplader oc opdrager hand for^{ne} Kield Juell Hoffuidbreffuit. Saml. af gl. D. IV. 134.

Opeffe. hand skulde opeffe Vhen: opfordre til Dvergtvelse. 312.

Opfærde. lod det stærcke oc opfærde: iflandfætte. 383.

Oplade: 1) afftaa, overgive. oplod hannem helfften. 222. 300. 311. 2) Oplade sig for En: aabne sit Hæerte for ham. oplade sig for Hertug Henric. 490.

Oplag: Anslag, Forsæt. Saadane lønlige oplag. 224. 349. I samme Betydning findes i Nfr. Tillæg. 406 Oplatt. De ther med brød hans opfatt.

Oplægge: overlægge, beslutte. Vdi Suerige oplagde hand forbund met Kong Omund. 224. 318. 351.

Opskrift: Udskrift paa et Brev. 394.

Opsætte: sætte paa Spil. opsætte deris Liff oc velfærd for deris fiere Landsherre. 150. 252. Eders egne Danse, som ere Eder tro og ville Eder vel, og med Eders Majestæt villig opsætte alt hvis de haver. (Suhn: Ny Samlinger til den danske Historie. I. 309.)

Opstaa: henstaa. lod allting opstaa ind til om Morgenhen. 329. 494. 516. 518. 529. All Tillale, som den ene haffuer til den anden, skal venligen hulle oc opstaa, saa ingen skal tale den anden til i disse fem Aar. Sv. 637. Da shall medt Hoffuetsfagen hulle oc op-

staa indtill første almindelige Herredagh. Udv. af gl. D. IV. 283. Tha skal then Sagh opstaa til han komet tilstede igen. Saml. af gl. Love. V. 298.

Optage: 1) naa, indhente. da haffde hand vel optaget Herculis Maal. 69. 300. 411. 531. I thet samme kom for^{ne} Dithe Emmicksen agendis flur epther hannum oc optog hannum medt samme Høy. Saml. af gl. D. IV. 203. 2) paa det saadan Venighed kunde optagis: tillægges. 245.

Opose. den Venighed vaar opøst: opstaaet. 396. Der som (der hvor) it fladelt Blodbad vaar opøst. Vebel: Sigrædiken over Frederik den anden S. 60.

Orfeide: edeligt løste ej at ville hævne sig for en Fornærmelse. Hand maatte oc saa gjøre sin Eed oc Orfeide. 218. Jens Nielsøn aff Affensbiert haffver maad udgiffvet sigt it Orfeide. Sv. 627.

Orloff: Tilladelse. Orloff vaar giffuen. 375. 447. Wen givar kunung al orloff til ætær at mæle (forsøge Sagen). J. L. 30.

Otte Sang: Morgenmesse. Wispen holt otte Sang. 306. Hvi syes otæfangh lengræ end andhræ tydher (Bønner). Lucid. 6. (Ote kaldtes i Middelalderen den tidlige Morgenstund, Kl. 3 til 6.)

P.

Paltug, paltig: pjaltek. Keffne oc Paltuge Klæder. 8. 25. 59. 122. 201.

Partiest: 1) delt i Partier. vsambrectig oc partiestke imellem eder self. 388. 2) delagtig, indviklet i. partiest vdi denne Geistlige trætte. 403. Mett hende partist haffver veritt, saadann Troldom offer for^{ne} Fru Anne at gjøre. Udv. af gl. D. III. 129.

Passbord, Passbort: Ressepas. skriffue sig it Passbord. 460. 491. Hand drog strax i Danmark oc begerede Kong Erichs Keyd oc Passbord. Sv. 28.

Passelig: middelmaadig, ringe. met saa passelig Aluerlighed. 476. Passelige, passeligen (Blod). drucke idon passelige. 108. 261. 395.

Pliet. Bod. aluerlig Pliet oc Bod. 15. 230. Dog med den Besteeden, at de tilforne gjør Pliet oc Bod. Sv. 721. Da songer han naads^{te} till atg gøre pliet och

bod for sine samme synder. J. B. Fort. Iha skulle the ligge under then samme plicht. Saml. af gl. L. V. 130.

Plastre: plyndre. plustrede Staden. 24. 203. Der vunde de Ertenborg ... oc plustrede det ganiste Land. Hv. 174. Thett Bress, for^{re} Willom Jenssen thepaa hadde, bleff hannom plustriitt fraa uti Valeborlig. Ud. af gl. D. I. 53.

Prang: Pragt. met megen prang. 12. 108.

Præfag: Sangbøn, Litani. sang første, anden oc tredje gang den latinste præfag. 382.

Process: Dptog, Procession. 287.

Puger: Pisser, Trolbe. Puger oc Gengangere. 140. Ikke anneth en ondhæ orme oc lodnæ pugæ hoppæ thet oc sprynghæ. Lucidarius. 50.

D.

Duanq vijs. ride ud paa Jact, paa Duanq vijs: for et Syns Skyld, paa Strømt. 401. venationis simulatione sæpius eum obequitare debere. Sax. 780.

Duertags: tavss. gaa frem oc striffue Duertags. 364. Duertagsshed: Tavshed. 432.

Duoft: Koft. 435. Saaledes udtales dette Ord endnu paa jyst.

Duvsatte: sætte fast, trække paa Land. Der quærsatte hand sine Stib. 136. 449.

E.

Em. De Danske løbe oc icke self ram for vden: slay ikke usfæde derfra. 329. Ihi tænkte han at løbe dennem it ram vaff: at gjøre deres Forsæt til intet. 267. Gessen løb hannem Rammet af, det første Slag han misted. D. W. I. 30.

Rangone: løstjæbe, udløse. Kong Suend hadde rangonet sit Føld fra Holstems. 313. 469. Men hand nu som tilfornæ nætede at vilde rangone sig i nogen Rang. Hv. 62. — Rangoning: løstjæbe. 469.

Rangning: Rangning. Rigens Lov oc Recept.

Rede: Rigtighed. gaff ... sin aarlige Stat til gode rede. 242. 250. 295. 412. 453.

Redelig: gyldig. vden all redelig Marsag. 300. 351. 366. Iha ... nu paa thenne Tidbt fore mange afstyllige redelige Marsager ikke mueligt verre kandt, nogenn Herre eller Konning at faare. Saml. af gl. L. IV. 151.

Reisener, Reysener: Rytter. en Vendiff reisener. 268. 321. 332. 375. 422. 436. De siden med hans Reysener beredde sig at osfuerdrage paa den anden side. Hv. 132.

Reise thy, Reifig thy, Reisetoff: Rytteri. møde hannem med reisetøffuit. 268. Siden skilte hand sit Reifig thy vdi tuende parter. 314. 321. 352. 431. (Thy, Tøff, d. e. Tøj.)

Retfudig. retfudig Liran: fuldkommen. 30.

Riddermands Mand: Adelsmand, Væbner. en velbyrdig Riddermands Mand. 258. 494. Ydermere skal vi Eric og Boldemar Herruger aff Suerig suerge en Eed, med 100 Riddere oc Riddermandsmænd. Hv. 365.

Ridderød: den, der for Øvrigheden fremfører Iognagtige Beflybninger imod en anden. hullcken hand som en Ridderød funde føre i fald oc stæde. 125. ved saadanne hemelige ridderød: Bagvæstelser. 346. ne mendaciorum obscuritate sinceritatis habitus corrumperetur. Sax. 720.

Rig: mægtig. Rige Knud. 222. Svend Bonved binder sit Sværd ved Side, med rige Kamper at stride. D. W. I. 84.

Rinde (Dat. Pl. runde). fra det første hand rand aff rode: vorte op. 32. aff runden Rod at vdsatte Saronem: fra først til sidst. Fort. 19.

Roffbaar: en Fading af en Vogn, der hænger imellem og bæres af to Heste, Værestol. vden hand førdis paa en Roffbaar eller Vogn. 45. 263.

Rund. sagde runt ud: rent ud. 455.

Rygge: roffe. det maatte ingen rygge eller bagdriffue. 227. 260. 291. — Bryggelig: uroffelig. 324. 484.

Ryft: Ryftelse, Svingning. i det første Ryft. 74.

Ræb: Ræb. suarede hannem ræb oc teffning: Lige for Lige. 453. Dette Udtryk har Hensyn til den gamle Maade at maale Jorder med Ræb.

Ræde: gjøre ræd, gjøre bange. at ræde der met Fule. 177. Rædis, rædis: blive ræd. som aldrig rædis for Suerd. 6. 27.

Rægrime (oprindelig: Rædegrime): Betsætning for Ansigtet, hvorved man indjager Rædsel, Mæste. den vitskelige Rægrime. 7. 25. Her tvært emod mine de vel sørge i deriff hierte som denne nar framdraget hæffue met dobbel leg druckenscaff eller ført dem i rædegrimer eller anden dieffte ham. 3. P. Fol. 22 a.

Rægles: ryggesløs. 119.

Rønne: 1) lære at kjende ved Erfaring, prøve. huilken hand trode bedre end hand rønte ham. 296. For den gode Vilie oc Gunst, der vi aff hende hæffue rønt oc fundet. Hv. 573. 2) forskybde, gjengjalde. han skulde rønne hannem ilde. 421.

Røre. omtale, berette. som det røris vdi Kong Erick Mendueds Historie. Fort. 8. ost.

Røst: Stemme, Votum. menige Mands røst oc samtycke. 412. Saa fulde de 25 Røster paa Karl Knudssøn. Hv. 793.

S.

Saad: Suppe. bhypp deres Brød vdi det fæde saad. 174.

Saaden, søden: kogt (Tillægsf. af: at syde, Dat. sød. 57). saadne oc slagte Rætter. 127. søden oc kast for Sult. 65. Raadt for vsaadet. 148. En dog at han vor saaden i et skaf meth gloende olve. 3. P. Fol. 29 a.

Saar: saaret. Saargjøre: saare. gjøre hannem saar. 43. saargjort 63. 70. De gjorde hannem saa Saar, at han bleff der død aff. Hv. 340. Han gik til denne saare mand, oc forbant hanff saar. 3. P. Fol. 166 a. Worthær han entingh (enten) barth (vryglet) allar saar. Saml. af gl. Love II. 46. Iha lemmeleffet ihii oc sorgjorde hans Husfru oc Børnn. Udv. af gl. D. II. 102.

Sag: Skyld, Brøde. skytbe mand sig for tillagd Sag. 245. 287. 332. 449. 490. 492. Saa gaffs hannem oc Sag, at hand skulle hæffue sit besynderlige Bud der om ude. Hv. 795. Jeg kand ingen sag finde met denne mand som i hæffue antwordet mig. 3. P. Fol. 100 a.

Sage: bestylde, sagsøge. hand mente hannem at hæffue hemeligen saget sig. 135. 227. 495. Men om nogen bliffuer saget, at hand selff Personlig er falden for saaban Brøde. Hv. 476. Sagendis hannem, at hand kallede Jens Nielsen Fougit

... et Støcke Drog. Udv. af gl. D. IV. 128. Sager Mand anden, at handt gjorde hanom Fortløb. Saml. af gl. L. V. 515.

Saltueldere: Saltbrænder. 114.

Sambyrd: Slægtstak. for sambyrd skyld. 211. Derimod Hv. 75: Sambragtighed. Aff Sambyrd oc Samtycke sender Bud til Brugte i Flandern.

Sambyrdig (eg: sammenbaaren): sambragtig. met sambyrdige Vaaben oc Verie. 330. 367. Hvo som forkynder sich ... fyra eller fem ... sambarthed, ath huar skal annen hielpe. Saml. af gl. L. V. 33. 395. 3fr. Hv. 63: Men de Engelse sambær dennem ocfaa om en Konge, som de dennem selff til Gaffu oc Glæde kunde udvelge til Riget.

Samfeld: uafbrudt. fem samfelde Mar: samfulde. 14. 84. 203. 368. 387.

Sammelebis: paa samme Maade, ligeledes. Sammelebis handlede hand ocfaa met en anden. 456. Sammelebis vaar nu ogsaa Keyser Dithonis Broder ... død. Hv. 182. De syden ther efter for floborig, och fik itheth samme Leede. Rfr. 4555.

Sand, Sanding: Sandhed. Men dette kand jeg sige met sanden. Sar. Fort. 3. Denne Svaaddom gik de Danffe vd for sanden: gik i Dpshjelse. 14. det som met Sandingen sigis. 47. 330. Men sig hannem det for sandingen saa. Hv. 199. Paa myn sandh. Rfr. 1674. Jeg itheth for sannhingen syæ will. 3fr. 3940. Der met sig i sandingen thi ieg er oc saa. 3. P. Fol. 4 b. Den ældste Form af Ordet er: Sannænd. En ængi logh er æm goth (v: saa god) at syghæ sum sannænd. 3. L. 3.

See ved: undse sig, tage sig vare for. see icke ved, huercken for Rlod eller Vryd skyld. 486. Hwer godher man skulla wedet see, ath drøffue nogher man for spott eller spee. Rfr. 335.

Seedsomlig: sædellig. 410.

Seldsom: underlig tilmode. se Idsom oc forstredet. 15.

Seldsyn: underlig (eg. sjælden set). mange iertegen og seldsyne ting. Sar. Fort. 6. 9. Sywellige qwindfold hæffue gerne atffællige løfte oc begeringer til stielstn mad. 3. P. Fol. 80. b. Seldsyne (Bjerd). Underlige oc seldsyne maa du Sæbing være til find. 10.

Selffraadig: den, der ene raader over sig selv og andre. vaaren oc selffraadig. 312.

Sub almectigste er alene en selfraadig herre offuer Døden. Vedel: Prædikener over den 90de Psalme, 3, 2det Stykke.

Senteng: Dom. den affagde Senteng. 89. 90. 228.

Serlestis (eg. udvalgt): særskilt, særdeles. huert tusind er serlestis vdslogen som vdi fire Binger. 102. Thoc willa the swl gernæ fride, och serlestæs the meth the foræ søther. Lucid. 47.

Sidde. Konning Waldemar merckte vel huor det sad met Buris: hvorledes det var sat med B. 422.

Sige paa: paadømme. sige paa denne sag. 402.

Skænge. see paa Skanzen: tage Lejligheden i Agt. 469. forsaae denne Skænge. 251. 442. vdsattis paa Skanzen: for Livsfare. 363.

Skæffe: sæde et Stykke Træ i et andet; skarffue skæde: dele samme. skarffue skæde paa begge sider til lige. 380. Da kunde the quite oc skarre met huerandre: dele lige Skæde. Udv. af gl. D. IV. 183.

Skatte: beskatte, paalægge Skat. skattebe Amlets Moder. 68. 125.

Skæder, Skæer: Stier. De løbe paa Skæder. 106. løbe paa Skæerne. 215.

Skæl, Skæl: Grund, Ret, Billighed. vden alt skæl oc fornufft. 57. 65. effier Skæl oc Scrifft: Ret og Lov. 90. 184. vden Skæl oc Scrifftemaal: uden kirkelig Forberedelse til Døden. De Fromme, som hasteligen hændt aff brad Død, uden Skæl oc Scrifftemaal. Vedel: Præd. over den 90de Psalme, 2den Pr. 2det St. — Brødrene bleffue forlygte med saa skæl, at hand skulde giffue Kongen den Sold hand hannem loffvet hæfde: paa saadanne Bettingelser. Hv. 281. Tjil roffild foer ieg meth thet skæl, ieg wenthe mig hans guld at fange: i den Hensigt. Art. 4237. — Skæl oc vbarmhertighed: Art. 3. B. Fol. 29. b.

Skelligs (egentlig: den, man har saet med Kette): agte Barn. 295.

Skellig: retferdig, billig. skellig beuifning. 46. 412. Skelligæ quinna: hæderlige. Lucid. 49. Han skall taghe met sigb nogne aff the skellighe friborne men i fornæffinte wort landh. Sml. af gl. L. V. 64. Skellig (Død). Men ieg hæffuer alligevel hæffint mig skellige paa dem: tilbørlig. 38. Skelliggen. 322.

Skæne: dømme. met Forstand oc Myndighed Helne. 295. 326. 346. Kom der Trætte

imellem Margreffuerne, skulle Kongen hæffue Mact det at skielne. Hv. 317.

Skening, Skæning: Skænding. vdi saadan skening. 470. 500. I den syfte Sprogart betyder at skenne: løbe løbsk.

Skærme: forsvare sig, hugge. skærme met Haanden. 100. 506.

Skide: bestikke, ordne. skide de der sine Vndersaate Lov oc Ret. 46. 327.

Skickelig: 1) duellig. kende mig duellig oc skickelig. Fort. 19. 244. 304. 365. Diøligeste paa det Ungdommen besbedre til Gudsfrøet kan opdrægtis, besønderlig at vorde skickelige Guds Ords Tienere. Saml. af gl. L. IV. 353. Skickelighed: Duellighed. min Driftighed større end min Skickelighed. Saros Fort. 2. 108. 309. 2) skickeligt Legeme: velskabt, slynt. 257. Legemis skickelighed: Skjønhed. 144. — Vskickelig. deris vskickelige storhed: overdrevne. 102. — Vskickelighed: Uduellighed. 245.

Skiffing, Skyling, Skoling: Udelæggelse, Forsølgelse. gaff der saare Skiffing offuer hans Guds. 272. Skoling offuer en Bonde. 278. 317. 331. Om Mand sueris fribløs, skulle hannd slye indenn Dag oc Maant eller Skiffing offuer hannom. Udv. af gl. D. III. 113. Oc wille hermett hæffue giffwet frii Skøffuelingh offwer alle Krybbskytter. Saml. af gl. L. IV. 188. Ingen Bistop eller Kirdens Person skal gribis, eller udriffuis, eller Skøffling offuer giffues. Hv. 411. — Det tilsparende Gjerningsord er skyfle, skøffle: udelægge, plage. De fattige Fanger ere røffuede oc skøfflede aff hans Vndersaatte. Hv. 782. Skær han æi, tha aa (har) kuning at skyflæ vwer hanum. 3ste Lov. 34de.

Skilie. de skilie sig ved Kamp: afgjøre Trættten. 100.

Skilsmys, Skilsmisse: Forskiel. der er stor skilsmys paa demem. 123. 145. 186. 187. 433. 466. De kunde giøre Skilsmisse oc vide, huad paa saadan Sted christeligen forhandlis. Saml. af gl. L. IV. 357.

Skime: skinte. 190de.

Skinde. der hand begynte at kende de skinde met Lius. 403. Dette Udtryk har Hensyn til Vandsattelsen. Naar denne stete paa den høtideligste Maade, var det Skif, at Lyene i Kirken stukkedes og at der blev kastet med Stene.

Skylde: bestylde. at skylde oc skelde. 402.

Skynde. hand skulde skyn de Kong Knud offuer til sig: fremstynde hans Reffe. 341.

Skytte tyg, Skyt: Skytte. 431. 432.

Skøde, skøtte: andse, bryde sig om (Dattid: skøtte, skødie). Kong Valdemar skøtte intet saadan Fabel. 368. 369. 395. 396. 478. Kongen skulle allene skøde de Danske, som vaare vnder de thø Konger, oc intet befatte sig med de andre. Hv. 33. Som hverken skøtte gudh eller mand. Nr. 3415.

Skøt: snart, som vide skøt icke huad de ville eller skulle tro oc samtycke. 397. Er skøt alt Ridderkøbet forgangen oc forarmet. Hv. 783.

Slaa (saa) (Dattid: slo, slog). Slaa paa: begynde, tage fat paa. ihuadsomhelst hand vilde sla paa. 423. 471. Thi sloge de sammen: støbte de sammen, kom i Uenighed. 517. sla Folket vdi sin Slaet-ordning: opstille det. 16. slog miste efter hannem: forfælsede Hugget. 92.

Slaetning: Slag, Kamp. 137.

Slemmere oc Demmere: tøjsløse Menn-
ester. 124.

Slet, slæt: 1) jævn, den slette oc hale Is. Caros Fort. 7. 147. 353. 2) smigrende, leggesine Ord saa slette. 345. verbis in simulationem compositis. Sax. 718. 3) (Diord): aldeles, giffue sig slæt fra Verden. 497.

Sлиндig: sneedig, locke oc offueriale Skaaningerne met sлиндig Smiger. 309.

Slippe bort: ds. Kong Valdemar hafde sluppet et bort i denne sin Siugdom. 521.

Smitte: Mlet. 1) Skamplet, som siden affslætte denne Smitte. 31. 2) foruentligt rette Ansiet met vnderlig Smitte: Sminke. 48.

Sort. Hand lagde alle sorte Scholer øde: alle Skoler, i hvilke man bestæftigede sig med den sorte Kunst eller Trolddom. 13. subortosque magorum cœtus veluti tenebras quasdam superveniente numinis sui fulgore discussit. Sax. 44.

Sperlagen: Tæppe, Sengeombang. 60. 96. 504. Tapeter eller Sparlagen, som aff Silde ere. Saml. af gl. L. IV. 456.

Som (Windeord) har Betydningen: hvor. Moskilbe Kircke, der som hand ocsaa bleff begraffuen. Fort. 6. 16. 25. 38. 56. 172. 338. oft.

Spigig: spidsindig, saadan spigig tale. 101.

Spigab: rundt Hul i Rølingen af Skibet, hvorigjennem Vandet kan løbe. 352.

Spredde: Smerre, Bedrøvelse, den vee oc spredde. 478.

Spude: udspy, som spudebe gloende Ild. 113.

Staa. (Vetning. Dattid stodde. 17.) 1) staa (vel, lide): anstaa, sømme sig. Huad stodde det mig langt ærligere. 17. 27. 2) staa for: gælde for, som maa staa for it fullt Word. 93. 3) staa for fulde: være gylbig, være skyldsigjørende, at dette mit Arbeid staa icke for fulde. Fort. 21. 228. 4) staa efter, det ieg stod efter: tragtede efter. 65. 70. Gaffnlige Paafund, som hannem staa efter: overlever ham. 294. 5) staa paa, hand viste sig noget ont at staa paa: hand vidste sig skyldig. 492.

Staab: Væger, forghlte Staabe. 108. Stobe, Skoller (Skaaler), Kander. Saml. af gl. L. IV. 184.

Stadkarl (Staffel): den, der maa gaa med Staven oc tige, en Stavkarl, hand gjorde deris Værn til Stadkarle. 325. Mangen elendig oc sorgfuld Staffkarl, som forlængis ved dette Liffs Mødsommelighed. Bedel: Rigtale over Ingeborg Friis. 52. Hand ... eskede de ydmyge, oc hialp gerne Stadkarle. Hv. 123.

Stadig: erbar, saa mild oc stadigt it an-
siet. 25.

Stat: Stand, Stilling, tage ved sin gamle Stat. 114.

Stegers: Rjøkken. 123.

Stigt: Stift, Bispedømme. 219.

Stock: Stub, læste hand den ene sin fod paa en stock. 33.

Storraadig: som fatter store Planet, stor-
raadig oc mandelig. 314.

Stortalenhed: Veltalenhed. 82.

Straffe har ofte Betydningen: dable, gjøre Bedrøvelser. Fremdelis straffede hand icke aleniste Giestebudet. 58. 89. 101. 115. 125. 128. 182. 220. 364. 392. 526. Det misfalt Erkebispven, thi sende hand Legater til hannem (Kongen) oc lod straffe hannem haardeltigen. Hv. 82. Christus straffede ocsaa Phariseerne at de icke alleniste fore self vild men oc ... foruiste andre. L. B. 17. Naar han hørde sine foreldre kanniff eller sverge da straffede han dem der saare met grebende thaare. J. P. Fol. 35 a. Straff: Dabel. 57.

Strengbed. hans strengbed: Titel for Riddere. Fort. 20.

Styld: Lyveri. som kunde gjøre hannem anuisning paa dette styld. 14. 272. Styld oc andre Synder, som aabenbare ere imod Guds Lov. 2. B. 75. Det gonger offuer all styld, som nogen stiele kan. 3. P. Fol. 54 b. Samme Betydning har Stolnet. Hand holder dem til Raast, som bliffue betagen ubi Stolnet. Sv. 238.

Stært: Stjært, Vognstang. 169.

Subtilig: fin, tynd (listig). subtilige Raad. 12. 285. 429. Han paa fand en subtilighed stor: Rist. Rkr. 1283. Vore legeme skulle være subtilige oc aldrig betyngis med Alder. Niels Hemmingsen: Rysrad. over Herl. Trolle. 105. Som Hans Raade siden haffuer ladet trycke ubi tuende smaa subtilige Bøger for sig self. Bebel: Rysraden over Frederik den 2den. 37. — subtiligen: kunstig. 240.

Suette: svække, tvinge. hvilken suette de ide alleniste hans ganske liks styrcke. 247.

Suine egel: Svinesti. føder hannem Ilge som en Galt paa en Suine egel. 129. Dette Ord er endnu brugeligt i Nordsjælland.

Suoger har foruden den almindelige Betydning ogsaa den af: 1) Svigerfader. 61. 135. 250. 2) Svigersøn. 66. 131. 140. 336. som tilhød saadant suogerfætt: som vilde være hans Svigersøn. 115. Disse Betydninger har Ordet Suoger endnu hos Almuen i Jylland og andre Provinser.

Suob. Der hand haffde faaet Suobbet vdi Haanden: Roret. 409.

Synderlig. vdi en synderlig Kamp: Tvekamp. 71.

Set: Sæt, Skif. sæt oc sebuane. 11. Hand aflagde Tjernbyrd, oc sticte det andet Set, at vdi de Sandingen. Sv. 205.

Sette: betyde, gjælde. haffue at sætte. 253. 374. Den Drøm han haver at sæde. D. B. I. 118. I den syffe Sprogart siges at sæde i denne Betydning.

Sejl: Sog paa et rebet Sejl. tage it Søfft Met ind: rebe Sejl. 376.

Sæde: sæde i Søn, sove ind. hullde til søns waare stulte oc søffnede. 130. Da hand dette hørde gik hvi ind i sancte Stefans Cappell . . . oc søffnede der. 3. P. Fol. 28 a.

Sæde: Sæde. Kong Frode meente at det søffnede Søn. 109.

T.

Taarngiemmere: en Taarnvogter, Fangevogter. 238.

Tacknemmelig: hvad man kan modtage med Tak, behagelig. Det vaar dem allesammen ganske kiert oc meget tacknemmeligt. 83. At edersf leffnid bliffuer tacknemmelig for gud sader. 3. P. Fol. 119 a.

Tage. 1) tog hannem offuer Næsen med denne lignelse: spottede ham. 327. inertiam ejus facetissime cavillatus est. Sax. 698. 2) tage om. Kongen tog hannem om sine ord: greb ham i hans Ord. 492. 3) tage paa: angribe, toge paa Niigens indbyggere. 97. Hand hogde epther vor Tilbæls oc Bestilling udredt en Pinde at thage paa vore oc Niigens Fiender. Udv. af gl. D. III. 60. 4) tage ved: tage imod, antage. tage ved de vilkaar. 77. 114. 340. When ieg willæ tagæ weth kristhødom. Rkr. 2927. Thæn logh, thær kunung givar of land takær vithær. 3. 2. 4.

Tagde er den gamle Datidsform af tie (tigel), (Tilæggsf. tagt, 98). Der Brun da tagde stille. 168. 186. 348. 421. Alt sad Hyrden og tagde saa stil. D. B. I. 87. Hun taffde samme Stiering: fortav. Udv. af gl. D. IV. 438.

Thure, tore: turde, vove. kunde alligevel ide thure det allene. 470. haffde toret. 221. ide stulde tør gjøre. 329.

Tid. paa en tid: paa en Gang. Jeg haffuer tilforne paa en tid dræbt sytten Brødre. 8. 123. 124. 174. oft.

Tidkaart: Tidsfordriv. 448.

Tie: fortle, tie med noget. tie sin egen ære. 70.

Tield: 1) Telt. 365. 2) Fane. 438.

Tielde: slaa Telt op. tielde offuer dennem 311. 387.

Tilbringere: som bringer Raad. raadgiffuere oc tilbringere. 326.

Tilforne: i Forvejen. 1) om Stedet. ide lade sin Stallbroder gaa sig tilforne. 75. 2) om Tiden. tilforne friste oc forsøge sin allerkiertis Tro. 148. 380. Hand stulde gjøre det sit tilforne, som hand vilde bortgiffue. Sv. 143.

Til lige: paa en Gang. optende Guffene mangesæds til lige. 12. 107. 113. 208. 220. 417. 418.

Tilneyet, tilneiet: hengiven. tilneyet oc anhengig. 17. 449.

Trengd. saa hand icke skulde vere sine Na-
ber mere trengd vdi dette stycke: afhæng-
ig af. 259.

Trohiertighed: Trofasthed. deris Edsuoerne
trohiertighed. 39. 252. 262.

Trouillig: Iettoende. Venderne ere trouill-
ige oc fremsufende. 429. Trouillig-
hed. ff.

Try: se tu.

Tryg har oftest Betydningen trofast, betryg-
ende. en tryg Stallbroder. 10. 88. 114.
429. De sette Kongen hannem trygge
Giffel. Sv. 57.

Træklamper: Trætsfler. 118.

Tuenge: Skotsvinge, Skorem. 119.

Tu. try. Tu er den gamle Intetkjøndsform til
Fællest. to. tu ting. 28. 446. oft. Den er end-
nu bevaret i: itu. Try er Intetk. til tre.
try Slag. 38. 58. 65. 84. 185. oft. Men
der er stor Væksen imellem Formerne, saa-
ledes: tu Dage. 387. try Mand. 186.
try Kerlinger. 187. tre Skibe. 457. —
Paa Als lagttager Almuen endnu bestemt denne
Kjønnsforskjel og siger fiedse f. Er. tu, try
Gus.

Ty: slagte paa, ligne. huer tyer paa det som
hand er kommen aff. 84. (naturaque om-
nis suæ soleat origini respondere. Sax.
187). 89.

Tøffuele: Tøffe. 267.

Tørblot: drage haanlige met en tørblot
Raabe. 44. tørblødt oc forhaanet. 146;
betegner en haanlig Afvisning.

U.

Ubeskeden: ubillig, uretfærdig. hans ube-
skeden offuerfald. 332.

Udbryde. vdbryd sin Harm: lod sin Harm
udbryde. 364. 381.

Udgjøre: 1) stæfte tilbeje, udrukste. vdgjøre
... trykstædtine Marlogs Skib. 295. 315.
Thi vdgjorde the thetis største macth.
Afr. 4657. Da er hend, Besoldningen
icke bekommer, fri for Rytteren at ud-
gjøre. Saml. af gl. L. IV. 410.
2) udsende. gjorde hun Spillemendene
hemelike vdi paa hannem. 127. 141. 165.
213. 217. 222. 258. oft. 3) bortsende,
bortjage. Hand bleff oc self vdgjort aff
Gudernis tall. Fort. 4. 50.

Udlæse: udvalge. hulket hand hadde vdi-
læst aff den gantze Adelhof. 420.

Udsleger: dømt til Landflygtighed, fredløs.
Gulcken vdsleger oc Fredløff Mand.
100. 151. Svo som Bildtoget vor-
der i Sverige, Fredløs i Danmark
oc Udsleg i Norge, hand skal ingensteds
Fred have vdi disse Riger. Sv. 800.
Da foriagede hand Haagen Jarl af Riget,
oc gjorde hans Guds udslegre: lod det
plyndre. Sv. 81.

Ufseilig: usikker, ufædelig. det stod ufseil-
igt imellem de Danske oc de Suenste. 450.

Ufforme, ufyrme (eg. herøve En sin
Førlighed): mishandle, hærge. Thi huo
som uforme de anden met Resfueflag.
227. 410. Manddrabere . . . , som med
fri Wille hugger, ihjelslaer, fanger, for-
uretter, eller ufyrmer nogen. Sv. 723.
End hamblær (d. e. lemlæster) hand eller
saarer eller vdi andre Møde met raadet
Raad ufyrmer Høsbonden. Saml. af gl.
L. IV. 241.

Ufortenct: umiskænct. ufortenct oc
manfected. 152.

Ugiort. løbe til vdi ugiort Vær: hen i
Blind og Vejr. 245. 291.

Uheldig: dorf, feig. vanvuitlige oc uheld-
ige. 25.

Ulempe: Uret. straffede dennem bristelligen
for deris Ulempe. 526. Tha kunde thetis
Ulempe ey heller findis. Udv. af gl. D.
IV. 219.

Ulou (Ulov): hvad der er stridende imod Lov
Ret. Hand holt det huercken for Skam
eller Ulou. 325. Ula wloffuer oc alfsønd
vrath. Afr. 163.

Ulyst: ond Gjerning, Udaad. begynde nog-
en Ulyst. 488. Dyrer eller anden saa-
dann Ulyst. Saml. af gl. L. IV. 162.

Udsfalde: falde fra, lade i Stikken. vnd-
falde hannem i sin ned oc trang. 35.
216. Men meg vndfwildhe the tha plath.
Afr. 2907.

Udsfange, udsfaa: modtage. som vnd-
finge oc hilsede hannem. 42. 45. 75. 83.
242. 384. 502. Dernæst bleff hand vnd-
fange Kongelig, med allehaande Retter
oc Præct. Sv. 120. Then helia troo ieg
snarth vnsik. Afr. 3097. Item vndfa wi
oc take the fornessnde wore borghere . . . i
vor konunglike freidh. Saml. af gl. L. V.
125.

Udsflaa. vndflog sig for Kong Suen: und-
drog sig fra Kongens Hævn. 351.

Uraad: (Uraad) ondt Raad. skylde mig for
wraad oc wroffast. 392. Segnyldh wra-
dotther tog paa vraad. Afr. 1485.

Btimelig: som ej passer til Tiden, stadelig. utimelig værlig. 182. 256.

B.

Baade: 1) Fare. vaade oc liffs fare. 24. 64. 72. oft. 2) Skade. Gaand, som vaade gjør. 90.

Banart: vanartigt Menneffe. en mundkaad Banart. 224. 289.

Banheldighed: Dorstbed, Fejghed. for deris vanheldigheds Skyld. 332.

Banlydt. vanlydt Staar: uhyggeligt. 153.

Banlyst: straf Lyft. bedriffue sin fam oc vanlyst. 139.

Bannorde (eg. forfemme Ens Pleje): forderve. vanuorde alle Dauffe Mennds mandom. 52.

Bannordige (Bjord) (eg. Hjødekløst): ubeldigt. fidebe sig alting vanuordige. 15.

Bartaffel, Bartaffuel: Brætsvil. Blørn legte Bartaffel. 204. 286. 348.

Bate: Nisknippe. Nogle bunde sig Bafet oc knipper aff Nils oc Grane. 475.

Bate: vatte, bugge Ifen op. lod sine Skibe fæde oc vatte. 300. 470.

Bed bor: det sømmer sig. Den straffede hand haardeligen, som ved burde. 5. 19. 100. 212. oft.

Bedefast: Brandestabel. en Dynge saa stor som en Vedefast. 388.

Bedergjøre: gjengjælde, hævne. vedergjøre denne Brat oc Hoffmod. 504. De raadde til at Svend Liffveseg skulle vedergjøre det. Sv. 53. Saa gjerne havde han det vedergjort. D. B. I. 30.

Bederkende sig: gaa til Bekjendelse. paa de de kunde endnu vederkende sig. 488. 496.

Bedermod: Fortrab, Modgang. Bedermod oc Blyde. 318. 330. 343. 400. 458. Han maa seg wenthe stort vedhermod. Nr. 4288.

Bedermodig: fortrædelig, uvillig. vedermodige oc gienstridige. 6.

Bedernaffu: Ulnavn, Egenavn. It haanligt vedernaffu. 152. For vedhernaffus lid oc arlig-sagh. Nr. 1659. Dette Ord er endnu brugeligt i den fynste Sprogart i Betsyningen Egenavn.

Bede: Bøddemaal og ligeledes Gjenstanden,

hvorom der bøddes. slog it vedfæ op. 191. 227. 300.

Bedfle: handle. at vedfle og handle. 224.

Begne. paa deris Persons vegne: med Hensyn til samme. 9. 18. 300. dødelig paa legemenff vegne. J. B. Fol. 22 a.

Begre: Vidie. tog hand Begre oc Galm. 177. 464. Bøggerkurv kaldes i den syffe Sprogart en Kurv af Vidier.

Beie. veie vort Bpte fra off med væbnet Gaand: sælge det. 27.

Beldelider: Rildevæld. Beldelider oc Røddynd. 474.

Belfærd. bræd saa lenge sit sidste velfærd met Vaadsmændene: sin sidste Staal. 409.

Belmact. vdi sin velmact: i sin Livstid. 222.

Beluillig: frivillig. it veluilligt Pant. 51. oft. veluilligen, veluillige (Bjord). Fort. 3. 94. 195. 198. oft. I samme Betydning sigis og: selfuillig. 223. oft.

Bietig: vægtig. viciig Guldkiede. 32.

Bid: Ved, Brænde. 64. 189. 384. 444.

Bide (Liff. vidi): hde, give, gjøre. vide dennem denne Bøn. 453. 476. oft. Hand skal midler tid icke vide Kongen eller hans Riger Skade. Sv. 360. Guad de haade gud fader om i hauff naffu det skulle dem videss. J. B. Fol. 125. b. Meth diævels konst wethe han them stend. Nr. 5031. I vide mig det, hjer Moder min. D. B. I. 188.

Bidskaff: Bidende. mod hendis vidskaff. 303. Uden hans Raad oc Bidskaff. Sv. 124.

Bidue: Enke. en meget alderne Bidue 220. 226. 240. 326. Svaa sum ar viddava oc værilsø børn. J. L. 4. Uansfeett att hun er en fattig Bidue. Udv. af gl. D. IV. 301.

Bild: Gunst, Partisthed. for bild eller venstfaff. 227. 246. 291. 301. 337. An-saa huercken Venstfaff, Bild, eller nogen haande deel. Sv. 102.

Bildbrad: Duresteg. 108.

Bild verdt: Velsværk. 107.

Bilie: Lyft. vnge Jomfruert saa bilie til dem som dybige oc lærde ere. 43. 169. 200. De der Kongen saae Landfens Fructsomnelighed. . . , sid hand Bilie der til. Sv. 102.

Binde: vrbne. vunde at de intet handlede vdi denne Sag. 227.

Vinde. der med vant hand sit Seyl: hesebe. 155. 387. 530.

Vindfelde: et Træ, som Vinden har fældet. 278.

Vog: svag, kraftløs. den vogiste. 200. 385. I denne Betydning bruges dette Ord endnu i Island og Fyn.

Vogne: føre paa Vogn. Iod dem vogne hjem. 186.

Vorde, vaarde er Datiden af verie (værge) (If. vord. 36.) Hand vaarde sig mandeligen. 147. 201. 268. 287. 313. 322. 334. Han vorde hannem som en Stalk. D. W. II. 138.

Vordløff: værgeløs. om de forlode Landet vordløft. 338. 424.

Værelse: Opholdsted. deris værelse oc bolige. Sax. Fort. 8. 49. Men nu tilhøst de dem all Vinsten, ville oc til med hæfue deris Værelse udi Riga Stad. Sv. 314. Det Landsting, under hvilket hans Voepel eller Værelse er. Saml. af gl. L. IV. 330. Dette Ord har ogsaa Betydningen: Væsen. Thi Sielen forandris icke udi sin substanz eller værelse. N. S. Sigpræd. over B. Trolle. Fort. 5. Der med merckiff, at han er en gud i sin værelse. J. W. Fol. 134 b.

Veide: sage. sørend hand vog oc v ei det Biørnen. 328.

Y.

Yndefuld. Skuld er yndefuld hoff sine Underfaatte: er meget yndet af dem. 1.

Ypper: ypperlig, udmærket. dette yppere Byte. 188. 325. 371. 392. I den højere

Grad ypper mere. Men saa meget som nogen er mectigere oc ypper mere. J. W. Fol. 9 b.

U.

Urekaast: et Gæstebud, der holdes til Æns Ære. sit eget Utejaffs arekaast. 326.

Urindløs: med usorrettet Sag. maatte drage arindløs hjem. 141. 371.

Urlig: hæderlig. ophøve hannem til den ærlige befalning. 14. 123. 125. 196. oft. Lade legge en erlig Rigesten paa theis Graffe. Saml. af gl. L. IV. 296; ff. C. 297: erligt Adelsfold.

U.

Uffue: 1) raabe paa, haane. saa at mine egne ei hæfue behoff at øffue mig. 73. ne etiam a domesticis simili insultationis petulantia vexaretur. Sax. 170. 2) udmatte. øffue Fienderne. 314. transversis eos præliis fatigare. Sax. 681.

Ul. Kongen hæfde icke andre at dricke sin Ul met end hannem.: at yppe Klammerl med 391.

Uyne. 1) Met saadanne ... Ord, sagde Absalon Kong Valdemar sin mening vnder Uyne: lige i Uynene. 370. paa mindis vnder Uyne. 370. 2) Vnder Uyne: imod. Der sagen vaar gaaren den vsskyldige Broder vnder Uyne. 179. 216. 250. 369. 492. Veitret som vaar dem vnder uyne. 527. Thertill forfore vil och, att han hæfde sentt oc sticket oss Kongingh Hans vnder Ughenn. Saml. af gl. Domme. I. 27. Doumen gaar hannem emoedt oc vnder Uynene. Saml. af gl. Love. IV. 23.

A.

Ahus (225), i det sydsøfllige Skaane, var i Middelalderen en anseelig Stad, men er nu kun en Landsby; Spor af en gammel Borg findes endnu.

Abdarnes (116), Abdarnes (Sax. 271), er Forbjergene Agdenæs ved Indløbet til Thyrons Hjemns Fjord.

Alfsted (150, 233) er uden Tvivl Landsbyen Alfsted, ikke langt fra Sorø.

Arkon, Arctunaborg (300, 368, 419) var en Fæstning paa den Hals (Wittow), der udgjør den nordlige Del af Rügen og ved en Landstrimmel er forbunden med den øvrige D.

Arenas (232) er enten Arenafegaard i Svinnings Sogn, Lubse Herred, eller Landsbyen Arenas i Merløse Herred, begge i Holstent Amt.

Arandala (304). Arandala kaldes endnu et Sted, ikke langt fra Lund.

B.

Baldersbrond (45) er endnu Navnet paa en Landsby, en Mil fra Roskilde.

Barth (374), Barca (3: Barta) provincia (Sax. 748), er Landstabet Barth i Pommern, vest for Rügen; det havde en Borg af samme Navn, ved Floden Warthe.

Besontium (403): nu Besançon.

Bjermeland (107, 186, 200) er det nordlige Rusland ved det hvide Hav.

Bjornefær Skov (428) ligger øst for Bleserup (forhen Gurrilds) Havn; der er en Bæk, kaldet Bjornebæk.

Bodmen (144): maaske Indbyggerne i Estingen.

Bravalla (167): Bravalla.

Burgum (306) maa have været enten i

Nærheden af Landsbyen Bordinge i Sotkelunds Herred, Kjøbenhavns Amt, eller snarere i Sire Herred, Frederiksborg Amt, ved Øvre- og Nedre-Bordinge Mølle.

Burglum (382): Burglum i Vendsyssel, fordem et Kloster og et Bispestæde, nu en Herregaard.

Borslund (365) er Landsbyen Borslunde i Nærheden af Korsør.

C.

Camin (455, 456, 537) var en Stad i det østlige Pommern, i et Landstaf af samme Navn.

Conogaard (104), en Del af Rusland.

Cozts (469) er Halvøen Koster paa Møn.

Cozts (530, 531) er Den Kooz, nordøst for Greifswalde.

D.

Dalby (237), fordem et skaanskt Bispestæde, nu en Landsby med en kongelig Gaard, beliggende i Torne Herred.

Darson Havn (531), Portus Darsinius, (Saxo 972), er Darstun eller Darstunhovet ved det nuværende Ludwigsburg, ikke langt fra Greifswalde.

Demiu (415, 504) var en Borg i Pommern ved Floden Weene, i et Landstaf af samme Navn.

Diffuig, d. e. Dyffe Bro, der fører over Sar Maen, ogsaa kaldet Dyffe Maen, som adskiller Annelef Sogn i Dnissø Herred og Karleby Sogn i Harsjagers Herred, i Skaane. En Del af Karleby Sogn hedder Disadal, forhen Dysadal. Stedet har intet med Falkenberg i Halland at gjøre.

Djurs Na (238, 352) er det nuværende Kolind-Sund.

Dobin (311). Dette Steds Beliggenhed er noget usikker. Sandsynligvis er det Landsbyen Dobin, ikke langt fra Byen Lübig i Mecklenborg-Schwerin.

Drechten (531), Littus Dreccense (Saxo 972), er Kysten af en Halvø i den sydlige Del af Rügen, hvor endnu Byen Drigge findes.

Duna (12) ligger ikke i Thracien, men er rimeligvis det nuværende Dünaborg ved Floden Duna.

G.

Gtheslov (158), nu Gjestov, en Skovstrækning imellem Solør og Romerige i Norge, ikke langt fra Sverrigs Grændse.

F.

Falnstad (166): Fjalu eller Fjalir, ogsaa kaldet Fjalafulke, et Landstads i det vestlige Norge.

Findvittheland (328) kaldes nu Finveden og udgjør Nibbo-, Vestbo- og Sønderbo-Herred i Småland.

Fodevig (286) er en Vig, nær ved Skanør.

Fridle Mark (300), Fridlevinus ager (Saxo 659), er Fyrisløf i Vahus Len.

Froste Herred (528) udgjør omtrent den midterste Del af Skaane.

G.

Garnnufund (166) er nuværende Garnshamn paa Den Gulland.

Glumstrup (306), nu Glugstorp, en Landsby ikke langt fra Landskrona.

Gore Klint (420), Gorum promontorium (Saxo 804), paa Rügen, antages for at være enten det østlige Næs paa Mönkgut, den sydøstlige Del af Den, eller det bekjendte nordøstlige Forbjerg, die Stubbenkammer.

Granduig (Sar. Fort. 7) Grandvicum (Saxo 18), d. e. Sandvig, det hvide Hav.

Grotequine (537): Grosswin, en Borg og By i Landstabet af samme Navn. Den laa ved Oderen's Udløb, imellem de nuværende Byer Anklam og Stolp.

Gudakre Flo (386) er Floden Barnow eller Warne i Mecklenborg-Schwerin. Den kaldtes af Venderne Goderac.

Gustow (415): Gústow, en By i Landstabet af samme Navn, der strakte sig fra Floden en Peene til Floden Nyk.

Gybinge Bro (517), i Skaane, førte over Lybde Naen og forbandt Landsbyerne Getinge i Torne Herred og Gårstunga i Froste Herred. Saro (945) kalder den Getunga pons.

Gybingerne (273): Østerne; her menes Beboerne af Vestergetland.

Gølerdal (196) er nuværende Guldal, i det Thronhjemske.

H.

Haloge, Halogieland (44, 105, 185): Halogeland eller Helgeland i Norge, nu kaldet Nordlandene.

Haraldsted (277), nu Harrested, en Landsby i Ringsted Herred, Sorø Amt.

Harristed (307), Aristadium, (Saxo 670): nu Arsted, et Sogn og Herred i det sydlige Halland.

Hatis Herred (165) er maaske Hadeland i Norge, Hatica provincia (Sax. 380); men efter Sammenhængen hos Saro vil det være rigtigere at læse Hatica provincia: Åland.

Helge Na (225) falder et Par Mile syd for Christianstad i Østersøen.

Helsing, Jarnber og Janiter (104), Jarnberorum et Jamtorum Provincia (Saxo 240): Helsingland, Dalarne (en Del deraf kaldte Islanderne Jarnberaland) og Jämtland.

Hidinsø (372, 376): Hiddensee, en Ø vest for Rügen, imellem denne Ø og det faste Land.

Holtingaard (104), Holmgardia (Saxo 240, i ældre Udgaver Holingardia): Holmggaard, en Del af det nordlige Rusland.

Hulvejen i Sverrig (329) er den bjærgfulde Skovstrækning, kaldet Holveden, igjennem hvilk- en to Veje, Øster- og Vester-Hulvej, føre fra Østergötland til Småland; den første gaar langs Sommensøen fra Markedsplassen Sæby til Gæstgivergaarden Hester og er ved de fleste,

forflædte Bjærge, den fører igennem, yderst vanskelig at passere. Den anden gaar fra Jankøping langs Vetterns østlige Bræd til Badstena og er mindre besværlig. (Se: S. J. Blom: Unions- og Borgerkrigene, Side 170).

Hairvilds Havn (78) er rimeligvis nuværende Bisserup Havn, forhen Hurrilds Havn, imellem Skjelsør og Karrebek.

Hulvins Havn (427) maa have ligget i det vestlige Sjælland.

Hærvig (150): Kallundborg.

Hvidkilde (512) er rimeligvis nuværende Hvitabæk i Færø Herred i Skaane.

J.

Joge (430), i Skotternes Land, er nu et adeligt Gods (Flow), nordøst for Wismar.

Jumeland (165) Imica regio (Sax. 380), er det gamle Jutland, nu Umeå-Lapmark.

Store Fjord (382, 452): Jæfford; det nuværende Rørvig i Dds Herred kaldtes fordem Jævre.

Jalunge (70) er det samme som Jellinge.

Jæmund (420) er den Halvø, der ved en Landstrimmel forbindes med Havøen Wittow og ved en anden med det øvrige Rügen.

Jæther Herred (151, 171) er Landstabet Jæderen, syd for Stavanger.

Jum Herred (165), Jumensis provincia (Saxo 379), er efter nogles Mening det samme som Jutia.

Julin (212, 216, 456) var en Borg, af Jø-kønderne kaldet Jomsborg, paa Den af samme Navn, nu Wollin.

K.

Karentin (445), en Borg ved en Flække, nu kaldet Garz, i den sydlige Del af Rügen.

Kielb Sønd (468, 469), ved Landsbyen Kielbysøgle paa Røn; nu kaldes det Stege Ror.

Krempen Sønd (425), Krempinus fluvius (Sax. 810), er en Å i Stormarn, der løber igennem Byen Krempen og falder i Floden Elben, kort før dennes Udløb i Elben.

Kristo (456, 457), Cristoa insula (Saxo

858), nu Den Østfrov i Divonow Strømmen, vest for Cammin.

Kulde Snibe (215) er Forbjærgtet Kullen i Skaane.

L.

Leudiz (449), Leuticii (Sax. 846). Leutitjerne eller Wilzjerne beboede en Del af Pommern, Brandenburg og Mecklenborg.

Litharfulke Herred (95) er det nuværende Lier, en Egn nær ved Drammen.

Lütcke (268) er nuværende Lütkenborg i Wagrien.

Lubeking (536): nu Lubchin i Mecklenborg.

Lumme Na (527): nu Lumme Na eller Wärsinge Na, som falder ud i Drefund.

Ljubin (465): nu Lebbin paa Wollin.

M.

Masnet (383, 467): nu Møsned D, imellem Sjælland og Falster; hører til Vordingborg Sogn.

Mitfriths (3: Midfirthe) Gaard (166) er maaeste Midsund i Thelemarken.

Møren (184) er de to Herreder Nordre- og Søndre-Møre i Småland.

N.

Nyløse (316), Liuthusium (Sax. 683), er nuværende Gammal-Løbese, som i lang Tid har været aldeles øde. Det ligger ved Østa Elven, 4 Mile fra Odteborg.

O.

Orne (3: Osne) (273), en By paa Den Usedom, vest for Wollin.

Orthungborg (424) er nuværende Vordingborg.

Østrozne (423, 509) er den nordvestlige Del af Den Usedom.

Obdesund (212): nu Obdesund, nær ved Obby Sogn i Thy.

P.

Palteffe eller **Poletflo** (24): nuværende Pleskow.

Peene Na (457, 509, 534): Peene Floden, der udspringer i det Mecklenborgske, løber i østlig Retning forbi Anklam og falder ud i en bred Strøm, Peene Strøm, der sætter sig i den Kleine Haaf i Forbindelse med Rerisøen.

Pommerfle Friskaff (457): nu den Grosse og den Kleine Haaf, Oberens Udløb.

Pore Havn (417) maa have ligget enten ved Stralsund eller paa den sydlige Side af Rügen.

Porturi Sund (433): Portør, en Havn omtrent en Mil fra Kragerø.

Polen (383), Pole provincia (Saxo 758), er den Poel i Wismar-Bugten.

R.

Ramløse (306) ligger i Holbo Herred, nær ved Ulre Sø. Denne Landsby hørte forud til Roskilde Stifts Ejendomme.

Ramsfj (350): nu Ramsømagle, der ligger i Ramsø Herred, Gadsrup Sogn, en Mil fra Roskilde.

Rennesø, Rensø (89, 100). Rensø er endnu Navnet paa en D i Stavanger Fjord.

Rotala (23). I Estland fører endnu en Landskræning dette Navn.

S.

Schaha vdi Fyrde hærret (166): maasse Skagafylke, nu Skougen, der grænses til Hølemarken.

Sella Strand (511), Seleenses aquæ (Saxo 931), er nuværende Selker Nor, nær ved Byen Slesvig.

Sembeland (246): Samland, en Del af Preussen og Litthauen.

Sighnines Sund (199), Sighninum men (Saxo 449), er Seinefloden.

Sigtim Stad (166) (=: Sigtun) S oppidum (Saxo 384), er Gammel-Sigt i Upland.

Stathjalls (161) er Godset Hjalass Vermland.

Stierum Stad (166): Stier i Smarken.

Stydrup (300): nu Skarup, en Land Holmands Herred, Veste Amt.

Soloren (104, 105): Solør, et norsk Land der grænses til Vermland.

Stangby (224): nu Stångby, en Land i Torne Herred, i Skaane.

Stolpe (416) er nuværende Stolp eller Stierstolp ved Peenefloden i Pommern.

Strele (273) eller **Strels**, **Strals** (530), tæt ved Stralsund, der har Navn efter Zen, kaldes nu Dånholm.

Stærns Herred (243) er det nuværende Soffelunds Herred, der i gamle Tid kaldes Stærns Hæret, hvorimod det nuværende Stærns Herred hedder Steth Hæret. Hint ligger ogsaa nærmere Roskilde.

Suddatorp (243): nu Søderup, en Landby i Jordkirke (forhen Hjortkær) i Mabenraa Amt.

Sundby (332): Landsbyen Udesundby ved Frederiksfund.

Suse Fjord (149): Susaaen i Sja

Svalds Havn (468) var sandsynligvis Havn ved Landsbyen Wyk, ikke Land Greifswalde; nordost for den laa den undergaade D Svalder.

Syro (283, 454): nu Sejerø.

Sigefto (512), Sygatha insula (Saxo) er rimeligvis en lille D, beliggende i Søen Søfdejsø, Færø Herred, i Skaane.

T.

Tells (165), Thyle (Saxo 377), er i Smarken.

Tjute Na (307) ligger i Kalltofte i Froske Herred, i Skaane.

Thors (30): Thors, nær ved Svent

Thorsrup (312): Landsbyen Høje-Laa imellem Kjøbenhavn og Roskilde.

Toten (166), en Egn i det sydlige Norge, nær ved Njosen.

Tracia (12, 201), Hellespontus (Saxo 41). Her ved forstaaes Landstrækninger ved Dunafloden.

Thynn D (466), Thymna insula (Saxo 874), er rimeligviis Den Fama.

Topsøge Skov (244), nær ved Landsbyen Lersbøje, Ljunge Sogn, Alsted Herred, Sorø Amt.

Trebeseg (422, 536), en Berg og Landstrækning, paa højre Side af Floden Trebel, vest for Greifswalde.

U.

Udhede (198): Uleraker, en Egn ikke langt fra Upsala; Laneus campus (Saxo 445).

Undersaker (68): Undersaker Sogn i det nordlige Jæmteland.

V.

Valung (388), en Del af det vestlige Nøgen.
Verud, Verudland (166, 328, 393):

nu Wärend's Herred eller Wärens Land, en Landstrækning, bestaaende af fem Herreder i Småland.

Witeby (197) er Landsbyen Hviteby, omtrent tre Mile nord for Gimbrishamn.

Wittore (s: Witteve) (434): nu Wittow, den nordligste Del af Rügen.

Wærebros (109, 285). Denne Bro fører over Wærebros Na, som adskiller Sønnen og Wisthke Herreder fra hinanden.

Z.

Zindraa (417) Zindra (Saxo 801), er Galvøen Zudar i det sydvestlige Nøgen.

S.

Sme Sund (97), en Gavn i Landstabet Jædderen i Norge.

Tillæg

til de historiske Efterretninger om Anders Bedel
af C. Wegener.*)

- S. 16. Anm. 2. Om Niels Terkildsen, jfr. Münters Kirchengesch. von Dänemark u. Norm. II. 58.
- S. 22. Anm. 8. Om Ulve i Nørrejylland, see Hempels Avis for Aaret 1809 S. 434; i Mecklenborg, sds. Aar 1826 S. 78.
- S. 48. Anders Bedel erholdt som Slotsprædikant eller „Capellan paa Kjøbenhavns Slot“ Indtægten af to Vicarier, nemlig St. Jørgens i Roeskilde og S. Annes ved Frue Kirke i Kjøbenhavn, samt Embedsbolig i S. Annæ Alters Residents i Studst. — ifølge Registr. o. a. L. No. 6 fol. 142 a—143 a, af 16 Novbr. 1557.
- S. 57. Anm. 11. At den her nævnte Almanak-Samling af en Ripenser paa Lystrup hidrører fra Peder Christensen, er allerede i Registeret S. 273 bemærket.
- S. 60. Dmtrent paa samme Tid, da A. Bedel skrev sit Digt til Gre for Axel Balkendorf, maa han vel ogsaa antages at have forfattet det Grevers, der findes i hans Lærers og Bens Hans Thomesens i Aaret 1569 udgivne Psalmebog. Jvfr. Brandt o. Helweg, II. p. XXII.
- S. 65. Til hvad der siges om Lægen Mart. Adituus kunde endnu føies, at han ifølge Index bag i Er. Læti Res Dan. maa have været fra Amsterdam.
- S. 126. Er det uvidt, om Bedel erholdt Noget fra Petrus Dlat i Roeskilde, saa er det derimod vist, at han fra Sognepræsten ved Domkirken sammesteds, Morten Pedersen, erholdt adskillige Bidrag til Fædrenelandets Historie, navnlig Absalons Genealogie og Sorø Klosters gamle Fundats, som ogsaa nævnes i Promuscundus. See B. Absalons og Esbern Snaris Herrefømsft, Dedic. fol. 3 vers.

*) Disse histor. Efterrett. om Anders Bedel bleve (anden Gang) trykte i Foraaret og Sommeren 1847. I de siden den Tid forløbne fire Aar har jeg ikke haft Leilighed til at underkaste mit Arbejde nogen egentlig Revision, og de her meddelte Tillæg indeholde kun, hvad jeg tilfældigvis senere har bemærket eller af mine Venner er gjort opmærksom paa. Kbhvn. i Juli 1851.

- S. 133. Om Stephani Bibliotheks Bortførelse til Sperrig og den nævnte Codex af Robertus Monachus findes nogle Bemærkninger i Molbechs Athene VI. 538. De nyeste, høist interessante Oplysninger om Stephani Bibliotheks Skjæbne indeholdes i et nylig trykt Brev fra G. C. Klemming til Werlauff, dateret d. 24 December 1850.
- S. 145. Anm. 3. Om Bortførelsen af historiske Actstykker fra Norden burde her erindres Vircherods De causis deperd. apud sept. antiqu. i Dän. Bibl. IV. 375 fgg. Ligeledes Münters Kirchengesch. II. 1014 fg. og Kantzows Pomerania, herausg. v. Rosengarten II. 198.
- S. 150. Anm. 22. Fjift i Munke-Skikkelse. Saavel dette som flere lignende Phænomener ere samlede i Bussæi Relation om Hævmand, afgiven til K. Frederik den Fjerde, i Bangs Saml. I. 528—36.
- S. 158. Anm. 19. Bemærkninger om Stenen i Grønnens-Dal findes i Liljegrens Anteckningar rörande versar, i Skand. Lit. S. Sfr. XVII. 416—419.
- S. 163. Anm. 5. Hvad Braun kalder Uraniscus Vellejanus blev, som jeg nedenfor S. 267 Anm. 14 har bemærket, kaldet „Himmerig“. Det synes næsten, som om man i det 16 Aarhundrede brugte denne Benævnelse om et muret Laarn i Almindelighed; thi der nævnes ogsaa et „Hemerilge“ paa Kjøbenhavns Slot. Ny Dan. Mag. II. 212.
- S. 167. Anm. 19. Interessante Bidrag til Efterretningerne om Laurits Pedersen findes nu i Molbechs Afh. om Christian den Fjerdes Opdragelse i Nyt hist. Tidsskr. III. 282. 294.
- S. 168. Anm. 24. Om Stig Pors, Erkebegn i Roeskilde, død d. 8 Octbr. 1556, see R. Krag's Hist. om Christ. III ved Sandvig S. 385.
- S. 169. Anm. 25. Man kunde let ledes til den Formodning, at Cornelius Hamsfort d. Y. maastee af Bedel selv har erholdt det Haandskrift af Robert af Elgin, hvoraf han gjorde det os endnu bevarede Udtog. Han stod nemlig i Forbindelse med Bedel; thi i sin Udgave af Chron. eccles. Ripensis siger han (S. R. D. VII. 193), at Bedel havde skrevet ham til, at Esgot (Esger) i Aaret 1264 var Biskop i Ribe. Jvfr. Suhms D. H. X. 523. Det kan derhos erindres, at Bedel ogsaa eiede en Chronicon eccl. Ripensis, hvilken han, som S. 204 anført, afleverede til R. Krag.
- S. 169. Anm. 31. De her nævnte Skrifter af Niels Hemmingsen og Jac. Bording, see Krag's Christ. III ved Sandvig I. 409 fg. 422 fg.
- S. 176. Anm. 23. Ligesom man af Bedels her anførte Ord maa formode, at han havde Sands og Kjærlighed for Musik, saaledes finder man ogsaa

i *Corvini Heptacordum Danicum*, Proleg. f. vers. antegnet blandt Mænd, der „in Musica propaganda permultum operæ collocarunt”: „M. Andreas Wellejus, Pastor (?) Ripensis et Historiographus Regius.” I Margen staaer derhos Aaret 1575, altsaa den Tid, da Bedel endnu var Slotsprædicant, og der sigtes maaskee nærmest til hans Psalmedigtning, som jeg S. 69 og 174 har omtalt og paa førstnævnte Sted henført til hans egentlige geistlige Embedsaaar.

- S. 249. Anm. 15. Hans Andersen Tausen er vel 1605 eller 1606 bleven Student i Kjøbenhavn (see S. 236 Anm. 4). Dette er dog uvist; men i Aaret 1610 studerede han i Marburg, hvor han, ifølge dette Universitets Album, den 13 April samme Aar blev immatriculeret.
- S. 261. Hans Andersen Bedel, Anders Bedels yngste Søn, døde som Provst og Sognepræst til Bursløf i Skaane. See *Rietz, Skånska Skolväsendets Historia* (Lund 1848) S. 305—6, hvor hans Gravskrift i Bursløf Kirke findes trykt. Han døde d. 7 Septbr. 1661.
- S. 263. Anm. 8. Dvertrigscommissair Bedel døde paa Augustenborg i Juli 1826, 61 Aar gammel, og Snekermester Søren Bedel døde i Raugstrup den 24 December 1847 i en Alder af 69 Aar; af sidstnævntes ni Sødfænde levede dengang kun Guldsmeden Lago Bedel. See *Hempeles Avis* 1826 S. 414 og *Dannevirke* 1848 No. 57 af 5 Januar.
- S. 265 Anm. 11. Ditto Casp. Valent. Bedel var gift med Bolette Conrachine Knudsen, der døde før ham. See *Berling*. Tid. 1850 Tillæg No. 8 af 11 Januar, 13 og 14 Spalte.
- S. 268. Anm. 17. Anders Bedels Datter Anne, Bertel Struds Enke, nævnes den 12 Juli 1648 som sindsbæg, og havde dengang i 27 Aar været sengeliggende, hvorfor det nu blev tilladt, at Borgermestere og Raad i Ribe maatte bestemme en vis Sum til hendes Underholdning, og at Resten af hendes Gods maatte deles mellem hendes Børn og Arvinger. Ifølge *Jydske Registre* No. 11 fol. 4 a—b.

Trykfeil og Rettelser.

(Bogstavfeil, saasom med for met, og for oc, uden for vden og beslige ere her forbigaaende.)

- S. CCVIII, L. 3, fn. aarsage I. aarsaage
 — — i Marg. L. 3. sine I. sin
 — CCX, i Stamtavl. Rickord aff Nordien I. Rickord aff Normandien
 — CCXI L. 12 og 27. sidske I. sidske
 — CCXII, L. 2, nf. dygd I. dyd
 — CCXIII, L. 6. Erkebiscop I. Erkbiscop
 — CCXV, L. 30. fiendst I. findst
 — CCXVI, L. 8. igten I. igen
 — — L. 6, fn. Christelige I. Christlige
 — CCXX, L. 6, fn. Norbagger I. Norbager
 — CCXXI, L. 21. seluilligen I. selfuilligen
 — CCXXIII, L. 36. speydere I. speidere
 — CCXXVI, i Marg. L. 13. metfølge I. metfølg
 — CCXXVII, L. 11, fn. Bopæl I. Bropæl
 — — L. 3, fn. maatte I. matte
 — CCXXIX, L. 20. sine I. sin
 — CCXXXI, L. 15, fn. et I. en
 — CCXXXIII, L. 9, fn. er I. [er]
 — CCXXXVI, L. 19. eyegod I. eygod
 — CCXL, L. 11. Benedict I. Bendict
 — — L. 11, fn. Korkobe I. Kaarkobe
 — CCL, L. 16. Flandern I. Flanderen
 — CCLI, L. 4. ingaa I. indgaa
 — CCLII, L. 14. midlertid I. midler tid
 — CCLX, L. 26. thæte I. thætte
 — CCLXII, L. 29. staaendis I. staendis
 — — L. 10, fn. denne I. den
 — CCLXIX, L. 11. formaar I. formaa
 — — L. 8, fn. Tiuffert I. Tiuffuert
 — CCLXX, L. 4, fn. laae I. laa
 — CCLXXXI, L. 20. mente I. meente
 — CCXC og CCXCI ere feil angivne med CCLXC og CCLXCI
 — CCXCV, L. 17 ff. at Kong Waldemar skulde tage Norge efter Kong Magnus, om hand hendøde vden Skelgitt osv.¹⁾ I. at Kong Waldemar Val-

¹⁾ Saaledes findes Stedet i det Exemplar af Udgaven af 1575, hvorefter Trykningen af denne nye Udgave er aftrykt; i et andet Exemplar og i Udgaven af 1610 lyder Stedet som Rettelsen, der uden Tvivl maa anses som det Bedst har villet skulde læses. Denne ret mærkelige Uoverensstemmelse mellem Exemplarer af samme Dypag er ikke usædvanlig; man har ved Sammenholden fundet adskillige andre, vel mindre betydelige og — med Undtagelse af een, se Note ²⁾ — i Hensyn til Rentingen ligegyldige, men i Hensyn til deres Fremkomst i forskjellige Aftryk af samme Udgave, desto usforklarligere. Din Rettelse har Bedst uden Tvivl set sig foranlediget til at foretage under Trykningen, da allerede enkelte Exemplarer vare færdige, men hvorfor f. Ex. S. CCXXX, L. 4, fn. „met det første“ er forandret til „for det første“; S. CCXXXIX, L. 6. „anden dagen, der“ er rettet til „anden dagen, Der“; samme Side, L. 6, fn. „som kaldes Waldemar“ til „som kaldes Valdemar“; S. CCLXXXIX, L. 11, fn. „Greffue“ til „greffue“ er mindre let at afgjøre.

demarssøn fulde nu strax giffuis Jers naffn vdi Norge, oc siden tage Riget, efter Kong Magnus, om hand hendøde osv.

- §. CCCXIX, R. 1, fn. seir I. seler
- CCCXXXV, R. 10, fn. sin I. sit
- CCCLXX, R. 3, fn. sagd I. sagt
- CCCLXXXIII, R. 11. til I. [til]
- CCCCXLII urigtig angivet med CCCCLXII
- CCCCXLIII, i Marg. R. 7. sin I. sine
- CCCCXLV, R. 12, fn. ind til I. ind i
- CCCCLIII, i Marg. R. 6-7. Oddeud I. Oddeud
- CCCCLIX, R. 9, fn. at I. oc
- CCCCXCV, R. 15, fn. haft I. haft
- DV, R. 3 og 2 fn. oc Fienderne haftde saa forderffuet, met Aldebrand I. oc Fienderne haftde saa forderffuet den met Aldebrand²⁾
- DXXXI, R. 25. drage I. draget

Kongerækken, §. 3, Sp. 1, R. 1 fn. Knud IV I. Knud VI
 Registeret Ark B66, §. 7, R. 1. CCLIXI I. CCLXIII
 ib. — Ecc, §. 9, R. 28. mandlige I. mandelge

Foruden de i Lerten med critiske Hager angivne Rettelser findes i nærværende Udgave, fra §. CCVII og til Slutningen følgende betydeligere Afvigelser fra den første Udgave:

	Udg. af 1851.	Udg. af 1875.
§. CCX, Stamtablen.	Syrithe	Syrithe
— CCXXV, R. 4.	Knud	Oluff
— CCXXXVI, Stamtabl.	Syrithe	Syrithe
— CCXXXIX, i Marg. R. 20.	Knuds den stores Syfter Søn.	Knuds den haardis ster ³⁾ Søn.
— CCL, R. 17 fn.	Kong Knud	Kong Oluff
— CCCXXIX, R. 7.	Berndelænderne	Bermelænderne
— CCCCIX, R. 31.	Siguord	Harald
— CCCCXII, R. 4, fn.	Norge	Suerige
— CCCCXIX, i Marg. R. 6-7.	niende	tiende
— CCCCXXVIII, i Marg. R. 11.	ni Bendisse	ser Bendisse
— CCCCLIX, R. 9, fn.	det menige Krigsfolk at følge	det menige Krigsfolk oc følge
— CCCCLXVII, R. 10, fn.	Møens Klint	Steffns Klint
— — i Marg. R. 6-7.	Møens Klint	Steffns Klint
— DXVI, R. 4, fn.	Sjællandste Krigs mact	Skaanske Krigs mact
— DXVIII, R. 5, fn.	Hertugen	Keyseren
— DXX, R. 10-11.	Jarmer	Kazimarus .
I det almindelige Register:		
under A.	Multbe Kong Skolds Dronning	Multbe Kong Skolds baatter
— B.	Biscop Esbern aff Slesvig	Biscop Esild aff Slesvig
— G.	Halff andet tusind Skib	Halff andet hundrede Skib
— L.	Tre Danste skib slat ni	Tre Danste skib slat ser
— B.	Berndland	Bermeland

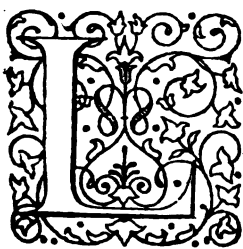
²⁾ Denne Rettelse er optaget efter det i Note ¹⁾ omtalte Exemplar af Udgaven af 1875; hvormod Stebet i det ved denne nye Udgave benyttede Exemplar lyder: „oc Fienderne haftde saa forderffuet met Aldebrand“ osv.

³⁾ Den første Stavelse af dette Ord er faldet ud i Original-Udgaven.

Stormectigste Hønbaar-

ne Første oc Herre, Her Frederich den Anden,
Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis
Konge: Hertug vdi Slesuig, Holsten, Stor-
marn, oc Dytmercken: Gressue vdi
Oldenborg oc Delmenhorst,
min Allernaadigste
Herre.

Raade, Fred oc Barmhiertighed aff Gud, ved hans
enbaarne Søn Iesum Christum vor HERR.

Igeruis som alle de store oc vn-
derlige Forandringer, huilcke sig alleuegne
i denne Verden haffue begiffuet, baade vdi
det Vandelige oc Verdslige regimente, ere
icke skeede aff wforuarendis Slompelycke,
men aff den wise oc retfærdige Guds Fer-
sum oc tilladelse: Saa er det ogsaa en besynderlig Guds
velgierning, at hand haffuer opuact sine lærde Mend, som
haffue flitteligen randsaget oc opscreffuet huad som mercke-
ligt skeed er paa atskillige Eider vdi huert serdelis Rige oc
Landskab. Thi saadanne Scrifft ere icke at ansee eller at
læse for Lidkaart eller Wellyst aleniste, som mange letfærdi-
ge Menniske meene, men søre langt større Nytte oc Fordeel
met sig, naar som de ellers læsis met flid oc grandgiffuelig-
hed. Sblant andet wsigelige stort Gaffn, som kommer aff Nytte oc
Gaffn aff
Historier.
Politiske Historiers læsning, ere disse try fornemmiste oc be-
synderligste.

DE Første, at mand kand finde oc forfare aff sandrue
Historier, huorledis at huert Landskab er først christnet
oc omuent: Oc met huad fremgang oc modstand det hellige
Euangelium haffuer veret fordret eller forhindret, fra den
at Hedenske Offer oc Afguderis er første gang affskaffet
oc afflagt.

Fortalen.

II. Det andet Gaffn er, at alle oc huer serdelis vdi sin sted kand see for sig, som vdi en Spejel oc leffuendis Exempel, Guds Godhed mod dennem som vandre paa hans Beye, oc tuert imod, hans aluerlige Brede oc Straff imod dennem som foracte hannem oc leffue effter deris egen onde lyst oc begering.

III. Det tredie Gaffn, som Historier føre met sig, det er vdi besynderlighed for Herrer oc Førster oc alle Dffrigheds personer, at de lære aff andre Gudsfryctige oc snilde Herreris exempel at beflite sig paa all Gudelighed oc Retfærdighed oc fly alle de Wdyder oc Laster, som de fornemme at haffue veret en Marsage til store Potentaters fald oc forderffuelse.

Det første Gaffn, som kommer aff Historier.

Lad dog at den hellige Bibliske scrifftis Historie, som er indgiffuen aff den hellig Mand, er baade ældre vdi Mars tal, oc Tusindfaald rigere vdi allehaande sand Lærdom oc fast Vnderuisning, end Politiske Historier ere: Saa findis alligeuel, baade vdi de gamle Hedenske oc andre Christne Landskabs Historier, det som forarsager en forstandig oc Christen Læsere til forbedring vdi sin Saeligheds sag. Thi huad heller at wi forundre oss paa den gamle vildfarende Blindhed oc Affguberi, eller vdsaa læse noget om Christendomens første Dphaff, Fremgang eller Forhindring, da giffuis oss altid de Tandter, som tiene til Gudsfryctigheds forfremmelse. Naar som wi læse noget om det grueligt Affguberi, som haffuer veret vdi Nattens oc Mørckhedens tid vnder Hedenskabet, da kunde wi lættelige der aff acte, at der haffuer aldrig veret noget Guld vnder Solen saa grofft, vilt oc vforstandigt, at det haffuer io bekient met sin Guds byrdelse, at vere en euig Gud til, som alting haffuer skabt saa vijsligen oc vel, oc det opholder vdi sin Skick oc Ordning met sin Guddommelige mact oc velde. Men at disse arme Hedninge haffue icke fundet den sande oc eniste Guds kundskaff oc rette Dyrkelse, der til haffuer veret Marsage den almindelige Menniskelig sinds

Hedenske Affguberi.

Fortalen.

oc fornufftis fortrendelse, som ved Synden formedelst vore første Forældris salt er indført vdi Verden. De at Gud haffuer ladet saadant optegnis, det er icke skeed der saare, at vi skulle vende off fra Retfærdighedsens vey til den formere ^{2. Pet. 2.} Breenlighed: Men bliffue hart hos Guds hellige Ord, oc tade hannem aff gantze Hierte, at hand haffuer giort vore Billaar bedre end vore Forsædris haffue veret, i det hand haffuer vdført off aff Mørckheden til Luset, vdi vor Herte Jesu Christo.

Naar som vi atter læse, huorledis Gud haffuer aff sin store Raade først indført sit hellige Euangelium vdi noget Landskab, da finde oc fornemme vi der hos, huor vanstelige det haffuer saaget Fremgang vdi Begyndelsen, for Menneskers haardnackede Blindheds skyld, som aff metsødt vander ^{Sedningers haardnackethed imod Euangelium.} vder mere Mørckhed end Luset oc Sandhed. Der saare haffuer oc Gud saa høveligen begaffuet dennem, som hand haffuer brugt met det første til at bære hans Raffn blant Hedninge, at de haffue icke aleniste stadfest deris Lærdom met efftersølgendis Tertegn, men ocsaa met deris eget Blod oc Liff, som de haffue veluilligen søet til for Jesu Christi naffns bekiendelsis skyld. Quilcket er icke aleniste vederfaet dennem, som lærde oc predickede, men ocsaa Gudfryctige Kirker oc Forster, som for Guds ords Ridkierheds skyld ere forfulde oc slagne aff deris egne Vndersaatte. Saa at Gud haffuer saa gaat som trengd sig selff ind paa off fattige Hedninge, oc draget off vdi Hals oc Haar, ind vdi sin Christne Menighed oc Samfund. Saa langt haffuer veret, at vi selff enten kunde vide eller giøre noget, som off nyttigt oc gaffnligt kunde vere til Sandheds oc Saligheds kundskab.

Her hds er dette ocsaa at mercke, at effter at mand saaret ret smag paa Guds Ord, da sees atter, met ^{Syrrighed at høre Guds Ord i begyndelsen.} vder oc fyrighed den Menige mand haffuer holdet sig oc icke aleniste met Hierte oc Mund, men ocsaa vdi Kirker, ladet sig finde runde oc veluillige til Kircker oc opbygge, oc deris Personer rundelige at forsørge oc aff-

Fortalen.

Radiomme:
lighed oc W:
tacknemme:
lighed imod
Guds Ord.

oc afflegge. Men saadan Fryghed haffuer strax tuende
Wdyder, Ladhed oc Wtacknemelighed, fult effter paa fode.
Saa at baade de som skulde predicke oc tilhøre haffue begge
veret forsømmelige til at bliffue ved det reene oc scrifftelige
vdttryckte Guds Ord. De haffue ledtis der ved, som Israet
vemmedis offuer den Spise, huilken Gud gaff dennem ned
aff Himmelen vdi Drcken. De ere hensaldne vdi ny Blindhed
oc Bildfarelse, oc haffue laant den forgiftige Antichristen
hus oc herbere hos sig. Der de meente, effter deris eget gode
tycke, at de forbedrede sig, da haffue de foruerret sig, oc ere
straffede aff Gud, at de trode Løgn oc krafftelig Bildfarel-
se, effterdi de vilde icke bliffue ved den første Sandheds be-
kiendelse.

2. Theff. 2.

Vaamindelse
aff Kelligio:
nens foran-
bring.

Saadant Skifte oc Forandring, baade paa den reene oc
falske Kelligion, haffuer Gud ladet dersaare optegnis vdi
atskillige Landskaffs Historier, at hans Faberlige Mistund-
hed mod alle Mennisker skal vere obenbare for all Verden:
De at de Land oc Rige, som haffue hans salige Ords klare
lius, skulle elske det, oc sticke sig saaledis der effter, at hand saar
icke Marsage, for deris Wtacknemmeligheds skyld at vandre
fra dennem hen til en anden stæd.

Sorledis at off er saadant vederfaret, her vdi disse Nor-
dere Lande, oc besynderlige vdi Danmarkis Rige, det
formelder klarligen denne vor Danske Kronick. Huad for
Blindhed vore gamle Forsædre haffue veret vdi, Land aff
mange stycker sees, som ere optegnede vdi disse første otte Bø-
ger, oc giøris nu icke behoff, at det paa denne sted skal igien
opregnis. Vaar denne icke en stor Blindhed, at mand vdi
disse Lande tilbad denne flemme Traaldrarl oc affkommede
Skald, Otthin, oc gjorde hannem saa stor ære, at de forne-
miste Herrer oc Førster her omkring lode støbe hans Effter-
lignelse aff Gulb, oc forsende det til hannem, som en stor Hel-
ligdom. Huilcket hans Hustru Frigge sid siden lyst til, oc lod
sig beligge aff sin egen Dienere, paa det hun kunde bekomme
oc foruende det til sin egen Prydelse. Saadan en Gud vaar
saadan en Gudinde værd. Hand bleff oc selff vdgjort aff
Gubernis tal, paa ti Mars tid, for sin Wtlystshed. Oc endog
at saa-

fordoms
Uffguder i
Danmark.

Pag. 12.

Pag. 48.

Fortalen.

at saadan Glemhed bedreffuis aff dennem, dyrckedis de al-
ligenset som Guder, saa at mand end oc saa meener, at de gam-
le Forfædre haffue neffnd tre dage om Vgen aff disse Affgu-
der: Onsdag aff Onin, Thorstag aff Thor, Frigdag
aff denne fornessnde Frigge. Huor vdaff land lættelige
merckis, huad anden Bildfarelse der haffuer fuld met der
som saabant Affguberi haffde taget offuerhaand.

Pag. 118.

I saadan Blindhed haffuer den Naadige oc Barmhjer-
tige Gud vnderlige vdført off arme Hedninge. Hand
haffder baade truet oc locket at oss, førend wi haffue villet ta-
ge ved Daaben oc Christendom. Den første Christne
Herre, som noget rørte om vdi denne Krønike, hand vaar
Thorild Athelfarer. Thi der Kong Gorm vaar vnderuist,
oc trode Sielens vdsødelighed, oc vilde vide huad Bolig han-
nem vaar beredt effter Døden, oc huad Løn dennem veder-
færd, som dyrckede Guderne i denne Verden, da vdsende hand
Thorild at forfare saadan Leilighed. Der Thorild paa
sine sin Reise hørde, at Lydsland vaar nyligen christnet,
oc hand icke aff førend hand kom der hen, oc bleff der vnder-
uist vdi den Christne Tro oc Religion, førend hand kom
hien til Danmark.

Christen-
doms første
ophaff vdi
Danmark.

Thorild A-
thelfarer
Christnis.

Effter Thorild vaar siden Harald Klag den første aff
det Danske Konge blod, som anammede Daab oc Christen-
dom. Hand bleff foriaget fra Kongeligt regimente aff Kong
Harald, oc i det som hand søgte vndsætning hos Keyser Lud-
vig, da fant hand hos hanem it bedre Rige, end hand haffde
vdi Danmark. Keyseren lod hannem vnderuise vdi den
Christne Tro, oc sidē døde vdi S. Albans Kircke til Menig,
oc saa mange Danske, som haffde fuld hannem paa denne
Reise her vdaff Riget. Der hand kom igien til Sutford,
da lod hand opbygge en Kircke vdi Slesuig, men Kong
Harald forfulde hannem oc alle dennem som haffde ta-
get den Christne Tro, oc nedbrød hues hand haffde op-
bygt oc oprette igien den gamle fordoms Affguberi i stæden.

Harald Klag
Christnis met
mange
Danske.

Den første
forfølgelse
for Guds
Ord vdi
Danmark.

Persecutio
Regneriana
prima.

Harald Klagis tid regerede Kong Eric Barn,
oc hans søn Ganneson, oc vaar den første Christne
Konge i Danmark. Thi endog hand met det første, der hand
kom

Fortalen.

2.
Persecutio
Ericiana.

Kom til Regimentet, traadde fast vdi sin Faders Fodspor, at plage, forfølge oc foriage alle dennem, som betiende Christum, saa omuende Gud hanem alligeuel paa det sidste, for-medelst S. Ansgarium aff Hamborg, at saa haard oc vgu-
delig som hand haffde veret i Begyndelsen, saa from oc Gud-
fryctig bleff hand paa det sidste, førend hand døde bort aff
denne Verden. Nogle meene, at hand opbygte Slesuigs
Kircke paa ny, oc lagde Grunduaal til den første Kircke, som
bleff opsæt vdi Ribe, hen ved Aar effter Guds byrd 870.

3.
Persecutio
Gormiana.

Siden haffde de Christne god Fred oc Rolighed her vdi
Riget, saa lenge at Kong Eric's Uffkom regerede, indtil
at Gorm hin grumme kom til Regimentet. Hand vaar me-
get vguelig oc vdydig, oc plagede icke aleniste fattige Christ-
ne met atskillig pine, som hand bar paa dennem, men ned-
brød ocsaa anden gang Slesuigs Kircke vdi grund.

Harald Blaatand hans Søn, som tog Riget effter
hannem, vaar Faderen aldelis vlig vdi sind oc seeder. Hand
tog ved den Christelige Tro, effter Keyser Ottis raad, oc lod
sig met sin Dronning oc unge Søn døbis vdi Keyserens
nærverelse. Hand opbygte Roskilde Kircke, der som hand
ocsaa bleff begraffuen, effter at hans egen Søn met sine
Anhengere haffde forfuld hannem, oc vskyndelige dræbt oc
ihjelslaget hannem. som en hellig Martyr, meste parten aff
Gad imod hannem for Guds Ords skyld.

4.
Persecutio
Suenoniana.

Lib. 10.
pag. 219.

Thi Kong Suend Tiugskæg, met nogle aff de fornemi-
ste Danske Herrer, forfulde heffteligen alle dennem, som be-
tiende Christum oc hans Ord, indtil paa det sidste at hand
ved Fængsel oc modgang tiende selff sin store ondskaff oc
forseelse, baade imod sin Himmelske oc sin legemlige Fader.
Da effter at hand paa det siuende Aar haffde veret land-
flyctig, anammede hand icke aleniste selff Daab oc Chri-
stendom, men lod ocsaa indkalde Biscoper vdi Landet, som
lærde oc døbte alleuegne obenbarlige, offuer alt Ri-
get. Ibland andre vaar ocsaa Her Poppe Frijs, første Bi-
scop vdi Aarhus, huilcken ocsaa stadfeste sin Lærdom met
Ternebyrd. Hand drog en gloende Staalhaandske paa sin
høyre

Fortalen.

høye Haand indtil Albuen, oc bar den vden redsel nogen Jernebyrd. Sund omkring, oc kaste den siden ned for Kongens fod, at huer mand saa oc fant, at den haffde huercken skadt Gud eller Haar paa hannem.

Efter denne dag fik det hellige Euangelium stor fremgang i disse Land. Kongerne, Adelen oc den Menige mand vaare alle endrectelige villige at høre oc giøre, huad som kunde komme til Guds Ords forfremmelse. Uff Adelen vaare de fornemiste de Hvider, som mange meene at vere aff gæmelt Danst Konge blod oc byrd. Stindar. Hvide, tredie Biscop vdi Ribe, sigis baade selff at haffue troligen vnderuist den Menige mand vdi Guds Ord, oc giffuet saare meget skønt Landgods, Guld oc Sølf til Kirckers oc Skolers opbygning oc vnderholdning offuer all Jutland. Hans Exempel haffue mange andre Adels personer efterfulgt, som det Historien siden videlige formelder. Uff Kongerne, som regede efter Kong Guend Tiugfleg, loffuis oc prisis Kong Knud hin gamle, Guend Estrithsøn oc hans Affkom, befærdelige S. Knud Kong, som ogsaa sætte Liffuet til, med sin Broder Benedict, fordi at hand vilde at Almuen skulde kende efter den Christne Kirckis vedtagne Gudelige skick oc louane. Der prisis ogsaa Kong Eric Eyegod, med sin forfænde Dronning Bodild, oc deris Søn S. Knud, Betrite Konning, huilcken bleff slagen aff Kong Magnus ved Haraldstæd, paa denne side Ringstæd.

Villighed at
forfremme
Guds Ord.

Orindfar
Suidis loff.

Med disse Kongers regiment sode de Christne vdi god Fred oc Rolighed, oc viste aff aldelis ingen forfølgelse eller modstand: Men som det almindelige gaar til, saa gick det (sih verre) her vdi Danmark, baade med Lærere oc Biscoperne. Biscoperne bleffue formeget lade oc laade, oc der forgætte deris rette Embede oc Kalb. De grebe til det nye Suerd, oc toge Antichristens Hoffarsfue paa sig. Haffue icke slagne mindre end sex Biscoper aff Danmark: Suerige med Kong Magnus, der hand bleff slagen med Eric Emund ved Fote sund. Oc huad Wenighed

Kædsomme-
lighed ved
Guds ord.

Fortalen.

der haffuer veret imellem Kongerne oc Erkebiscop Eskild aff Lund, det fortellis met mange ord vdi den fiortende Bog. Saa haffuer oc saa andre hans Efftekommere, besynderlige Erkebiscop Jacob Erlandsson oc Erkebiscop Jens Grand, icke giffuet Kongerne meget effter vdi deris tid, som det roris vdi Kong Eric Menduebs oc hans Faders Historie.

Straff for
vtsackneme-
lighed imod
Guds Ord.

2. Theff. 2.

Der Biscoperne haffue nu saaledis heldet hus, da Land huer tencke ved sig selff, huorledis den Menige mand haffuer veret til sinds. Den største part ledtis ved Guds reene Ord, oc ere met deris Geistlige Hoffueder hensalden til ny Affgubderi, De paa det sidste huer leffuet oc troet som hannem selff fiuntis gaat, vden all straff oc paamindelse. Aff saadan vtsickelighed er Gud foraarsaget til at straffe Riget, baade met induaartis Krig oc andre allmindelige Landplager, oc met Vildfarelse oc Blindhed, at effterdi de icke anammede Kierlighed til Sandhed, at de maatte bliffue salige, da sende Gud dem krafftige vildfarelse, at de trode Lagn, som Paulus siger.

Gud haffuer
baff sine vd-
ualde end oc
saa vnder
Passuedomet.

Men endog Gud haffuer vdi sin retfærdige Brede saaledis straffet sit Ords foractelse, saa haffuer hand alligeuel icke strax vdi sin Grumhed taget aldelis sin Raade oc Barmhertighed fra disse Land oc Riger. Thi hand haffuer end da vdi midler tid hafft sin hellige Sæd iblant off. De haffue icke allesammen veret lige onde oc forsømmelige, enten de som haffue ført det Vandelige eller Verdslige Suerd, eller oc saa de som haffue veret vnder deris Regimente.

Kong Val-
demars den
første loff.

Kong Valdemar den første er io stor loff værd, at hand icke aleniste inden Lands haffuer fordret oc forstemmet Guds Ord i den beste mening, Men oc saa christnet gantske Ryland oc alle de omliggendis Der oc Stæder, Sa oc saa en stor part aff Landt Venden. Historien siger om hannem: at hand haffuer selff personligen giort mere end tiue Krigs taag ind i disse fornessnde Land, mere for denne Marsage skyld, at hand vilde forstremme Guds ære oc den Christne Religion, end sin egen ære oc Herredoms mact.

Portalen.

Dette samme forset haffuer ocſaa hans Søn, Kong Baldemar den anden hafft. Thi at hand er dragen ind vdi Liffland met ſin Krigs mact, det er icke ſkeed altſammen vdi denne mening, at hand vilde induinde, huad ſom haffde veret vnder Kronen aff Arilds tid, men mere at hand vilde effter ſin ſalige Herre Faders Exempel forſtemme den Chriſtne Tro iblant diſſe fattige forblindede Hedninge. Huorſaare hannem er vederfaret det ſom vederfors Keyſer Constantino Magno, at hannem er tilſtictet aff Himmelen den Raars En aff de Diagner for de forſt Dannebroge vdi Liffland. Jare, ſom vi kalde Dannebroge, huilckē en ypperlig Danſt Dels Mand aff de **WDRER**, ſom da varede paa Kongens Hoffuet banere, haffuer ført vdi denne Krig imod diſſe Wchriſtne. Der Kong Baldemar effter ſtort Mandſkab haffde beholdet Marcken, tuingde hand Landet til Har effter Guds byrd hen ved 1220. Raab oc Chriſtendom, oc opbygde Danepilt, Reffuel, Leale, Straalsund oc andre ſkone Befeftninger ved Wſter Eſen.

Blant den menige Almue haffuer Gud ocſaa hafft vden tuil mange atſpridde oc hemelige vdralde vnder Paſſuedomet. Thi endog Gud for Menniſkens ſtadnemeligheds ſkyld borttager oc ſtiuler de Chriſten Kirckes vduaartis Tegn oc Mercke, ſaa kiender hand alligeuel 2. Tim. 2. oc at beuare ſine mit vdi ſtørſt Mørckhed, vdi Babylons Fængſel, oc den gloende Dens lue. Elias ſørger oc beſøger ſig aff Ridkierhed for HERN, at alle Iſraels børn haffue forlat Guds Pact, oc hand allene er offuerbleffuen. 1. Keg. 19. Na huad ſuarer Gud hannem: Seg, ſiger Gud, vil lade 1. Keg. 22. hertiffue ſiu tuſinde vdi Iſrael, ſom ere alle Kne, ſom icke haffue bøyet ſig for Baal, oc alle Munde, ſom icke haffue talt vnder hannem. Alligeuel at Kong Achab haffde fire 1. Keg. 22. falſke Propheter, ſom hand oc hans Unhengere haffde oc effterfulde, ſaa haffde Gud alligeuel ſine vdualde, oc haffde den ene oc wanſeelige Mand Micheam. Jeremie 18. Saa ocſaa vdi Jeremie tid, Na vdi vor HERNs Jhu Chriſti Fødsels tid, der de ypperſte Preſter, Farifeer oc Pharifeer, oc andre vildfarende Secter haffue oc haffue aldelis forført det gantſke Jødeland, da haffde

Fortalen.

haffde Gud alligeuel sin lille Hiord mit iblant dennem: Si-
meon, Anna, Zacharias, Elisabeth, Maria, Joseph, oc
vden tuil mange andre flere, som Gud kiende, dog de vaare
skiulte oc foractede for Verden.

Gode Christ-
ne oc saa vnder
der Passue-
domet.

Psal: 103.

Det samme ville vi ocsaa forhaabis om mange vore
gamle Forsædte, som haffue leffuet vnder Passuedomet. At
endog Antichristen haffuer obenbarligen vdslyd sin Kram, oc
forbundet sig met mange aff de ypperste Hoffueder oc Re-
gentere, saa haffuer Gud Allmectigste alligeuel, mit i sin vrede
oc vdi allerstørst Mædighed, aff sin store Raade opliust
mange, som ere bleffne enfaaldeligen hos deris Børne lærdø,
oc ved den trost som de haffde aff deris Daad oc aff vor HERRIS
Jesu Christi døds oc pinis Historie. Thi HERREN er
Barmhiertig oc Naadig, Taalmodig oc meget Misfandelig.
Hand skal icke altid trætte, ey heller vere vred euindelige, etc.

NS saadan sin store oc grundløse Barmhiertighed haffuer
den naadige Gud, ocsaa i denne sidste verdsens Alder, seet
til oss, oc optent iblant oss sit hellige oc klare Euangelij lius:
At hans salige ord Predickis nu obenbare iblant oss vden
vildfarelse, oc de høyuærdige Sacramenter vddelis vdi deris
rette brug, effter vor HERRIS Jesu Christi egen indskickelse
oc befalning. Hand haffuer icke alleniste sent oss tro Lærere,
men giffuet oss ocsaa gudsfryctig Dffrigheid, som haffue obnet
Portene for hans Søn, ærens Koning.

Kong Chris-
tians loff.

Iblant alle Christne Konger, som haffue annammet
det hellige reformerede Euangelij lius, haffuer ingen, Aller-
naadigste Herre oc Kong, holdet sig saa loffligen, som eders
Kong: Maiest: Her Fader, salige oc høyløfflige ihukommelse,
Kong Christian, vdi sin tid. Thi hand aff Guds naade oc
methielp vddress icke alleniste Antichriste aff disse Lande, men
lagde ocsaa saadan aluerlig vind oc flid paa at besticke
allting met en god ordning oc forsiun, baade vdi Kirckerne oc
Skolerne, at der er ingen tuil paa færde, at saa lenge Gud vnder
oss at bliffue der ved, vdi sandrectighed oc Rolighed, vden
Fornylse, at Danmarkis Rige skal io prisis meget lykka-
ligt for alle andre Riger oc Landstæff offuer all Verden.

Eders

Fortalen.

Ederis Kong: Maieft: loff oc ære, Allernaadigste Herre
oc Konge, er icke mindre, enten for Gud eller Menniften, end
Ederis Kong: Maieft: falige Herre Faders, I det at eders Kong Frederichs den Andens loff.
Kong: Maieft: haffuer leffuet den dag vdi fit Kongelige regi-
mente, at mand haffuer icke vift at fige aff nogen anden ret
Christen Konge, vden Ederis Kong: Maieft: allene.

Hvad Ederis Kong: Maieft: Christelig hierte oc for-
fæt er, det er icke aleniste vitterligt aff eders Kong: Maieft:
egen daglige oc idelige Gudsryctigheds idret, men ocfaa aff
den store Rundhed, som eders Kong: [Maieft:] beuifer Kircker oc Skoler
offuer alt Riget. Thi endog at Ederis Kong: Maieft: Herre
Fader, falige oc høyløfflige ihukommelse, haffuer vdi sin tid
faa rigeligen forførgt ~~de~~ deele, at her fiuntis aldelis intet
at fattis vdi nogen mæade, Saa haffuer alligeuel Ederis
Kong: Maieft: efter tidens Leilighed met ny Belgierninger
ftadfest oc forbedret, hues som vijseligen oc vel er vdi formere
tid funderet. Besynderlige skal rosis baade nu oc aff alle vore
Efterkommere den Rundhed som Ederis Kong: Maieft:
haffuer beuist Kiøbenhaffns Bniuersitet, icke alleniste met de
Høylærdis Besoldning at forbedre, men ocfaa met den
fi vnderholdning, som Ederis Kong: Maieft: stiftede, Anno 1569.
25. Julij.
forleden, til hundrede Studenter, som her aff rigeligen
vnderholdis hos Bniuersitetet. Huilcket sigis aff mig rin-
ge Person icke til nogen Dyentienistactighed, men bør oben-
bærlige at omtalis, at alle oc huer serdelis vdi sin stæd skal
hænde Guds store Godhed mod Danmarkis Rigis indbyg-
ger, oc vide hannem tack for saadanne Belgierninger, oc be-
de hannem ydmygelige aff gantske Hierte, at hand fremdelis
vil bliffue hos oss met sit hellige Ords lius, oc giffue Raade,
vi kunde flicke oss der efter som tilbørligt er.

Omme er den besynderligste Årsage, som tilforn bleff rørt,
hvorfraare at Gud Almectigste haffuer ladet optegne,
forandring som er skeed met Religionen vdi atskillige
landaff, oc dette er det første oc fornemmiste Gaffn, som
jegis vdi alle sandrue Krønicker oc Historier. At ieg
haffuer noget vjdeligere (kand ske) end mig burde screffuet
om paa denne sted, det er giort i denne mening, at ieg vilde
giffue

Fortalen.

giffue andre Aarsage at tencke oc scriffue ydermere her vi
 De skulde vden all tuil bliffue it gaffnligt Arbeide, der se
 nogen ellers vilde tage sig offuer at scriffue vor Danske Kir-
 nicke effter den Ordning oc kaarte Antegnelse, som nu er fa-
 regiffuen. Nu ville vi kaarteligen tale noget om det ant-
 Nytte oc Gaffn, som kommer aff Historiers lessning.

Den Danske
 Kircke Krø-
 nicke.

Det andet
 nytte oc gaffn
 aff Historier.

Det andet Gaffn, som Historier fø-
 met sig, er dette, at de sætte atskillige Exempel faa
 vdi huilcke alle mand kand see for sig, som vdi en Spegel, hu-
 ledis at Gud effter sit hellige Bud ærer oc forfremmer d
 oc dueligbed, oc tuert imod haden oc gruelige straffer hi
 den som groffuelige synder oc for- it ugudeligt oc løff-
 tigt Lessnet. Tage sig icke huer de Ti Guds Bud som
 Regel oc Rettefnor vdi den ene, oc Krønicken vdi den ant
 haand, oc ligne det ene imod det andet met god act oc bes-
 delse, da skal hand klarligen finde oc see for Dhen, huorlei
 den hellige oc retfærdige Gud holder strengeligen offuer
 ordning oc Low, huilcken hand haffuer icke alleniste giffi
 Scriffteligen fra sig, vdi det gamle Testamente, men oc
 Indscreffuet vdi alle Menniskers hierte oc fornufft. Sti
 formerckis oc sees, huorledis Gud ophøyer de Gudfryctige
 Ydmyge, hantheffuer dennem som ere trofaste vdi de
 Gød oc Løffte, ærer dem som ære deris Forældre oc Dffrigh
 elsker dennem som elste Fred oc Rolighed, pryder oc vel-
 ner dennem som lessue Rysfeligen oc Retfærdeligen,
 handle icke anderledis mod deris Næste, end som at de ville
 deris Næste skulde giøre mod dennem. Tuert her imod er
 befinde, huorledis Gud foracter oc forderffuer dennem si
 hannem oc hans ord foracte, nedtrycker de Hoffmodige, str-
 fer Meeneedige Forrædere, vlydige Børn oc oprørste L-
 dersaatte, Blodgerige Tiranner, vroilige oc kiffactige Li-
 dere, vlyste Skarlessnere oc Horkarle, Løgnere, Boldsme
 oc hine gerige oc vretfærdige bedregere, som staa met vold
 vræt, effter deris Næstis Hus, Guds, Liff, Lycke oc ære, e

Gud ærer de
 fromme.

Gud straffer
 de onde.

Fortalen.

At opregne her paa mange Exempel, det stode vel til at gøre, men det sumis icke fornødt, efterdi der findis offuerflødelig nock her aff, baade vdi alle Krønicker oc mange Exempel Bøger, som intet andet handle oc indeholde end dette same. Gaffnligt at mand læser selff Gistories. De intet er gaffnligere, end at mand læser saadanne Exempel, Eigeruis som de ere antegnede huert vdi sin Krønicker, met alle omstendige vilkaar oc leilighed, som der met er tilgaaet fra det første ophaff indtil den sidste ende oc vdgang. Thi huad som saaledis læsis, det forstaas oc begribis lætteligere, oc beholdis vdi bedre Hukommelse, at mand kand vide met viss storre beskeed at tale der om for andre, oc gjøre sig det selff, huer vdi sin Stat oc besalning, Nyttigt oc Gaffnligt.

Det tredie Nytte oc Gaffn, som kommer aff Historiers læsning, det er vdi Besynderlighed for Offrigheds Personer. Thi Herrer oc Førster hassue her vdi affmalet for sig leffuendis Exempel, huorledis de skulle visselig fore deris Regimente vdi all Gudelighed oc Retfærdighed. At de skulle efterfølge andre fromme oc forstandige Herreris Subfryctighed oc Snildhed, oc fly alt det som de formercke at der hassuer veret en Uarsage til store Potentaters fald oc forderffuelse. Det tredie Nytte oc Gaffn aff Gistories.

Dauid, Josaphat, Ezechias, Constantinus, Theodosius, Carolus Magnus oc andre deris lige, de gjorde alle deris store flid her paa, at de selff met deris Vndersaatte maatte hassue oc beholde Guds reene Ord oc Dyrckelse vdi alle Kirker nyttelige Bogelige kaanster vdi Skoler: Lov oc Retfærdighed vdi Dom oc Rættergang: Rolighed, Disciplin oc en Gertis oc Kongis embede. Nyttighed vdi huer slags Stat iblant deris Vndersaatte. Huorsombest saadant steer, da er den Herre oc Første Gud her, oc det Land oc Rige meget lycksaligt, som hassuer saadant en Regentere. Der vil Gud selff bygge oc bo met sin Godehed oc Belsignelse.

Cyrus, Scipio, Augustus oc andre fine oc forstandige Herreris Bedencke Offrighed, de hassue met Mildhed, Retfærdighed,

Fortalen.

Retfærdig-
hed styrcker
Kongens
Throne.

Den sødste
leffuendis
Musica.

hed, Sæctmodighed, Mandom oc Laalmodighed draget sig frem til stor Velde oc Herredom, oc aff Guds tilladelse styrcket deris Land oc vnderfaatte, met stor Lycke, yndist oc fred-sommelighed. De huad styrcker mere en Herris oc Kongis Throne end Retfærdighed? At hand forskaffer sine Land-saatter Lov oc Ræt, oc lader huer Stat nyde sin sæbuanlige oc tilbørlige Frihed, saa at den veldige icke fortrycker den som mindre formaar, oc at den som bær den anden ære oc plictig lydighed icke fornecter hannem sin tilbørlige Reue-renh. Naar Bønder, Borgere, Klercke oc Adelen vdi it Ri-ge stemmis saaledis vdi en samdirectig Concordant, da er det den sødste Musica, som Land glæde den Førstis Hierte, som skal regere saadant it Folk. Men forryckis nogen aff disse fire strenge, eller at de gaa aff deris tilbørlige Laff oc Ord-den, da giffuer det en vlystlig Klang fra sig, som huercken Gud eller it Christet hierte haffue lyst at høre paa. Saadant haffue mange fromme oc kloge Regentere haffd vdi god act, oc befindis endnu paa denne dag, at det gaar io vel til, huor-somhelst saadant vijfligen actis oc ansees.

Wdyder som
store Poten-
tater skulle
mest vocre
sig saare.

Fert imod findis vdi alle Historier, at Affguderi, Hoff-modighed, Tiranni, Wtlystshed, Seersindighed, lyst til wtuungen Krig oc Orlog etc. ere de wdhyder oc hemelige Husfiender, som haffue skilt mangan stolt Potentat ved Lycke, Riff oc all Belsærd. Saadant at beuise met mange Exempel, gioris icke behoff, effterdi at icke alleniste alle Krønicker ere ful-de her aff, men ocsaa daglig Forfarenhed vduiser det samme. Lycksalig er den, som vorder vjss aff andris skade, oc tager sig sniddeligen til atuarsel oc paamindelse, huad som andre haff-ue forsøgt met deris vmage oc skade.

☞

Ehi det gaar io saaledis til, at det er alt it Spil, som altid driffuis vdi denne Verden. Personerne oc Folket for-andris alene. Men ligeruis som Menniskelig natur, den er en, oc sig selff altid lig paa sin art oc stik, saa ocsaa met all handel oc vandel, Raad, Anslag, Lycke, Modgang, Ret-gang, hendelse, fald oc fremgang, vdi all bestilling. De siunis vel at gaa bort, men de komme dog op igien, oc giorer deris Dmløb met it nyt oc ferstt Folk, naar som den ene Alder er affdød, oc den anden arffuer Stæden igien.

Dffuer

Fortalen.

Huer alt dette, som nu sagd er, findis endnu it stycke vdi Krønicken, som verdsflige Herrer oc Potentater oc de veldige aff denne Verden er saare gaffnigt at tencde paa. Dette er, Lyckens vstadighed oc dette Lyckens vstadighed. Livs megen Vlemdighed, som icke alleniste de ringe oc intet ac- tendis, men oc saa de allerstørste oc mectigste ere offte vndergiffne. Saa at ingen findis vnder Solen saa vijs, rig, mectig, klog, sterck, beilig, velact, høyhyrdig oc forsiunlig etc., at hand io Land komme til allerstørst fornedring for- end hand seer sit eget endeligt. Besynderlige oc mest saadant at vente huer den som foracter Gud oc gode Raad, oc dri- ster paa sig selff, oc følger sin egen vellyst oc onde begering.

Iblant mange vtallige Exempel, som ere antegnede baade vdi de gamle oc ny Historier, maa vel oc saa regnis Hertug Hen- rick Louis store met- gang oc mod- gang. Hertug Henrick Loue, som vor Krønike taler om i den stor- tande bog. Hand vaar fødte aff Keyserligt oc ypperligt Første- ligt blod, stor vdi mod oc raad, lykksalig met all Krig oc Dr- tog, mectig baade paa Suogerstaff oc Maaffuestaff, større i anseelse end alle de andre Korførster vdi hans tid, oc vaar der til met en Herre offuer alle de beste oc fornemiste Lande baa- de omtring Rhinen oc Elffuen oc saa hid ned indtil Venden oc Eostæderne. Hoffmodighed oc Tiranni beslog hannem. Hand foractede sin Herre oc Keyser, oc imod sin Eed oc løff- te forlod hannem der hand laa for Mediolan. De endog Key- seren drog effter hanem, oc falt hanem saa gaat som sorgelige i fode, saa vilde hand alligeuel icke vende tilbage oc giøre hã- den den tieniste, som hand hannem dog aff rette plichtig vaar. Hand lob sig icke der met noye, men forde sig veldelige ind paa mange tydske Førster, huilcke hand en part foriagede fra Land oc folk, oc en part fangede. Hand affbrende mange Byer oc Stæder, oc sparde huercken de Verdsflige eller Geistflige.

Quo som hastelige springer met vbeskedenhed, hand icke langt fra it stort fald. Saa gick det Hertug Henrick Keyser Fridericke gjorde hannem fredløs, tog Koret fra hans Lande fra hannem, oc gaff dem andre tydske Førster. Hand miste ene saa mange Land oc Stæder, oc alle ni Førster bleffue riglige forførgede met det som hand allene haaffde tilforn haaffd vdi haand oc heffd.

Ehi

Fortalen.

*Geffmodig-
hed oc Tyranni
ni straffis.*

Thi maatte hand rømme Tydsffland oc ydmyge sig baade for Kong Baldemar her i Danmark, oc andre som hand tilforn haffde traadzelige fortørnet. Vdi femten samfelde Aar (som nogle meene) vaar hand landsflyctig, oc drog met stor spaat oc ælendighed aff it fremmet Land ind vdi it andet, indtil at Keyseren for Kongens aff Engellands hans Suogers forbon skyld oplod hannem igien Luneborg oc Brunsvig. Der lagde hand sine Been, effter at hand haffde veret Tydens Speyel baade vdi stor Metgangs oc Modgangs tid.

*Gaffnlig paa-
mindelse for
Regentere oc
Gffrigghed.*

Dette oc andre mange flere Exempel lære oss, at Tyden er giort aff Glar, naar som hun skinner, da er det at befrycte, at hun vil bryste, vden mand farer diff varligere aff sted met hende. Intet er bedre for dennem som Gud giffuer mact oc velde vdi Henderne, end at de frycte Gud, drifte paa hannem allene, lade sig nøye met det som dem hører til met rette, vaare der paa met flittighed, oc icke føre sig selff paa vtuungne Krig, eller met Tyranni oc Hoffmod skilic deris vnderfaatte ved Fred oc Rolighed, oc sig selff ved held oc vnbist, baade hos Gud oc Menniskan.

HOR saadanne Marsager skyld, oc andre store nytte oc Gaffn, haffuer Gud allmectigste aff sin Godhed ladet optegne, baade vdi den hellige Bibliske Historie oc andre ringere Scrifft oc Krønicker, huad som vdi atskillige Landstæff stæed er met merckelige forandring vdi Religionen oc andre drabelige sager, som nu er omtalet.

Guilcken velgierning Gud haffuer end vcsaa, iblant mange andre, beuist oss her vdi Danmarkis Rige. At vi finde saa meget optegnet for oss vdi denne vor Danste Krønike, at vi kunde icke alleniste der læse, huad erlige Mandoms gierninger vore gamle Forfædre haffue bedreffuet for oss, men vcsaa see fra huad Blindhed Gud allmectigste haffuer naadelige indkaldet oss vdi sin Vingard, oc der hos giffuet oss tro Lærere oc Gudsfryctige Konger oc Regentere, som hans hellige Ords lius haffue forfremmet, baade inden oc vden Lands. Oc endog at her findis vel atskillig oc vnderlig Snack iblant met vdi denne Krønike, som siu-

Fortalen.

som sinis saa gaat som wtroligt, besynderlige huad som den gamle Verden er antvørendis, saa er den alligeuel icke de-<sup>Saro Gram-
maticus for
suario.</sup> saare strax at foracte eller bortkaste. Thi der skeer meget vdi mange dage, oc offte det som land sinis aldelis wtroligt til Rom eller Constantinopel, det findis alligeuel vdi Sandhed paa Island, oc saa tuert der imod. Der som Saro skulde vere forskudt for det som hand fortæller Ligeruis som hand haffuer fundet det for sig vdi gamle Kempe Viser eller andre Monumenter, da skulde vel oc saa Herobotus, Diodoros Siculus, Plutarchus oc andre saadanne flere offuergaa samme Dom. Men alle omliggende Landstæff maa vere glæde, at de haffue denne Krønike. Thi Saro er en Fader for alle Nordlendiske Historiescriffuere, som Homerus en Fader for alle andre Poeter. Huad som disse tuende haffue tværteligen befattet, det haffue de andre siden taget sig til en Guldnaal, huer til sin Bygning, at braste oc bramme met.

Saro Grammaticus vaar en Prouist vdi Roskilde Domkirke, der som hand oc findis begraffuen paa denne dag, oc screff denne sin Krønike efter Erkebiscop Absalons iagring, oc fuldende den, som det lader sig ansee, Aar eff-
1204.

Fra denne tid haffuer hand ligget skiult vdi try hundre Aar, saa at icke mange Inblendiske eller Vblendiske haffue menet at sige aff hannem, Indtil nogle sine Danske <sup>Saro kom
mer først
paa Prenten.</sup> Personer haffue hiulpet hannem fra Mørck oc til lius oc Menige mands hender. Iblant andre vdi disse Tidder, Herrer som haffue hiulpet fast til at denne Krønike først vdgaaen paa Prenten til Parijs, ved Mester Christen Pedersøn Raniæ vdi Lund, vaare Erkebiscop Byrge Ulfsson vdi Lund, Erkebiscop Erick Ballendorp aff Trundhiem, Pape Brne aff Roskilde, oc Biscop Uffe Wilde aff Roskilde, som da vaar Kong Christierns Canceler.

Denne Krønike vaar første gang vdgaaen, Aar eff-
1514, da bleffue alle Exemplaria strax opkøbte. Men saa Aars tid, saa at der ere icke ret mange først vdtvængte vdi andre Landstæff. Huorsaare Erlig oc
Velbyr-

Fortalen.

Velbyrdig Mand, Her Eric Krabbe, der hand saadant formercte den tid hand studerede til Paris, da haffuer hand forstasset det, at den er tryckt paa ny til Basel, Nar effter Guds byrd 1534. Diffe Exemplaria ere ocsaa snartligen gaaen fra haanden, oc spred offuer alle Landstæff, saa at mand nu vdi nogle Nar forleden haffuer icke kunde faaet nogle aff dem til kiøbs hos allmindelige Bogførere.

Vdi midler tid at denne vor Danske Kronick haffuer saaledis veret tryckt oc læst vdi atskillige fremmede Landstæff noget mere end vdi it halff hundret Nar, da formercket ieg, at her haffuer veret nogle vdi Danmark, som haffue harnet oc beklaget sig, at de kunde icke komme til at læse deris egen Fædernelands Historie, som fremmede Nationer læste saa mangen god dag paa Latinsk Tungemaal. Saa at det saa gaar som fortrød oc bluedis mange, at vdlendiske Folk skulde vide mere at sige aff ærlige Danske Mends herkomst oc mandommelige Gierninger, end de selff, huildte denne ære hørde til met rette.

Altid lærde
Herremend
vdi Dan-
mark.

Saxo er tung
at vdsætte.

SC endog her haffuer altid veret (Gud vere loffuet) smukke lærde Riddermends Mend vdi Riget, som kunde baade vel forstaa, læse, tale oc scriffue god Latine, saa haffue de alligeuel beklaget, det som mange andre vdlendiske klage, at Saronis Latine er meget tung oc dyb, oc at der vil megen tid oc besindelse til, naar hand skal læsis, om mand vil ellers ret forstaa hans mening. Huorfaare det er offte ynset oc begeret aff mangen sin Dansk Mand, at mand maatte faaet denne Kronick vdsæt paa vort Danske Maal, at den kunde læsis baade aff Edel oc Bødel, oc alle dennem som Dansk Sprock forstaa. Men her er alligeuel ingen befunden, som haffuer tord fordriste sig til dette Arbeide, oc er vel mueligt, at nogle haffue forsøgt det, oc haffue lædtis ved at forfølge det, der de fornomme, at Saxo haffuer haft Been vdi Næsen. Eller ocsaa om de end skönt haffue forfuld deris Arbeide, at det er dem icke lyckedis som det skulde, enten at de icke haffue offuerløbet Kronicken, oc dragen en Sum der aff, eller giort et Paraphrasin der paa, det er, sæt ti ord, for it som findis vdi Latinen.

Her

Fortalen.

Her om, saa vel som om megen anden merckelig ting, haffuer ieg offte hørt talis aff salige oc lofflige Gutmælsse, Erlig oc Velbyrdig Johan Frijs, den gamle Canceler. Thi hand vaar den, som haffde icke aleniste læst atskillige Landstatts Historier, oc viste som en herlig Mand, aff en dyrebar Gutmælsis gaffue, at giøre sig det til gaffn: Men maatte oc saa saare vel lide alle Værde, oc mest dennem som kunde snæde oc tale met hannem om gamle Monumenter oc fordoms Historier. Oc effterdi hand formerckte, der ieg bleff først kaldet hid til Slots Predicantere, at ieg haffde oc saa læst noget vdi de gamle Romske oc Grefske Historier, oc end oc saa vdi denne vor Danske Krønike, da lidde hand mig saa meget viss helder hos sig, oc lod sig icke ilde befalde, at ieg hørde oc opteguede hans vise Snæd oc Tale.

Johan Frijs loff.

Imblant andet laante hand mig en gang en stor screffte Bog, vdi huilcken fandis Saxo vdsæt, oc nogle andre gamle smucke Historier, oc atspurde mig, huad mig siuntis om saadan en Bog. Der wi haffde talet frem oc tilbage her om tilsammen, oc der formercktis, at Saxonis mening vaar at det dræbt, men giort langt videre oc aff veyen, ia offte tuert om mod, da begerede hand, at ieg vilde hielpe den om muelig vaar, eller oc saa tage mig saare aff runden Rod at vdi Saxonem paa vort Danske Maal. Til saadant snart forde ieg da icke kiende mig duelig oc stickelig, oc bad om at hans Strengthed vilde det paalegge nogen anden som kunde det bedre vdføre end ieg. Naart tid der eff-

Johan Frijs Christelig endeligt.

eff han dødsug, oc ieg maatte giøre hannem den tiende som ieg nødigt haffde giort, om det ellers maatte veret gode oc behagelige vilie. Seg tiende hannem paa sit sidste ver hand befalede sin Siel vdi Guds haand, oc gaff vdi sin Begræffuelse, som ieg oc saa endnu giffuer dette vidnesbyrd, at hand hensoff vdi vor HERR Jesu Christi sande oc bestandige Bekiendelse oc

Effter

Fortalen.

Effter denne dag haffde ieg meent, at ingen skulde talet mig noget til, at ieg vdi det allerringiste skulde befatte mig noget med vore Danske Historier. Men det vaar icke mange dage effter denne salige Herris Forbefærd, at iblant anden tale som rørdis aff hans ærlige oc lofflige Thukommelse, at Erlig oc Velbyrdig Peder Dre til Giffelseld, Kong: Maiest: oc Danmarckis Rigis Hoffmester, min gunstige Herre oc Patron, begynte at legge mig saare, at ieg skulde tage mig dette Arbeide offuer, som hans strengthed oc saa tilforn met salige Her Canceler haffde begeret aff mig. Huad kunde ieg andet giøre, end samtycke det som denne viise oc fromme Herre bød oc befalede. Besynderlige effterdi at ieg formerckte, at hand saadant begerede icke for sin egen Person skuld (som haffuer vel selff læst baade denne oc mange vblendisse Historier paa Latinske tungemaal), men mere at hand vilde der met betencke sit Fæderne lands gaffn oc ære, vdi denne saa vel som vdi mange andre maader. At ligeruis som hand met forstandige Raad oc forsiunlighed haffuer vdi gierninger hiulpet sit Fæderneland, saa at baade wi som nu leffue oc alle vore Effterkommere, læg oc lærd, skulle vide hannem tack oc ære derfaare: Saa vilde hand oc saa lade paakiende i dette stycke sin Kierlighed til sit kiere Fæderneland, at wi Danske kunde saa at læse, det som vblendisse haffue nu læst vdi mange Aar, om de gamle Danske mends ærlige Mandommelige gierninger. Oc at wi der ved kunde opuectis, huer vdi sin stæd, til at forsuare vore Forsædris gode rycte oc prijs, som de haffue indlagd for oss, oc beslijtte oss vdi allehaande Dyd oc Duclighed effter deris gode Exempel.

Peder Driis
Danmarckis
Rigis Hoff-
mesters loff.

Aff saadan Aarsage haffuer ieg taget dette Arbeide paa mig, oc vil nu derfaare helder lide, huad mand vil dømme om min dristighed oc saakundighed, end side denne min gunstige Herris befalning offuerhørig. Jeg haffuer intet forandret vdi Saxonis mening, men ladet allting bliffue enfaaldelige som ieg haffuer fundet det for mig. Dog der haffuer vel veret andre, som dømde anderledis, at mand skulde sæt til oc taget fra, huorsombelst det suntis for noden vdi

Forfaare at
der er intet
forandret
vdi Saxonis
mening.

Fortalen.

vdi Historien. Men mig siuntis raadeligst, at hand bleff for sig selff vdi sin gamle myndighed oc anseelse, at Læseren kunde vide huad hannem hører til, oc huad ellers er tillagd aff en Fremmet. Dette vaar albelis for nøden, effterdi hand vnder tiden hassuer screffuet noget skarpelige om nogle Landskaff, huilket hand viste selff best beskeed om, oc maa det forsuaere paa sin egen Hals, som ingen anden (Land skee) Land saa vel vndskyldte paa hans vegne.

Der som ocsaa nogen lader sig tycke, at dette mit Arbeid staar icke for fulde, hand tencke ved sig selff, huad vanskelighed mig hassuer veret forkast, først vdi denne Mordte oc saare Latine, dernæst vdi Historien selff, som mange steds vaar vklar oc kom icke vffuer ens met sig selff: En stor part aff deris forsømmelse, som hassue icke slitteligen effterscreffuet Saxoni sin Krønike, oc ladet den gaa vd paa Prenten som de hassue fundet den for sig, vden vjdere indsiun oc randsogelse. Thi ieg vil dette sige met gaat skel, at ieg hassuer forbedret oc corrigeret Latinen vdi hundrede Stæder, ia flere oc icke færre. Quo som icke lader sig noye met den vndskyldning, hannem vil ieg gierne hassue ombedet, at hand (dette min ringe Arbeide wanseet) vil icke selff forsøge paa it Blad, huor vilig Saxo er at komme i tale met, da skal hand vden vder bliffue mig en naadigere Dommere. Sand dette oc icke vder mig fra affuendsiuge oc forgiftige Vanartis Bagtale, huat de sig aff deris hierte, ieg aff en tryg Samuittighed.

Jeg tacker de gode oc velbyrdige Herrer, Erlig oc Velbyrdig Rids Raad Kongelige Maiestats Canceler, Erlig oc Velbyrdig Bism Underfføn Kongelige Maiestats oc Danmark Rigs Raad, erlig oc velbyrdig Christofer Valkendorp Kongelige Maiestats Rentemester, erlig oc velbyrdig Arild Kongelige Maiestats Secreterer, som mig offte hørde, hørket vdi dette faaretagne Arbeide, oc giffuet mig fortrøst, at saadant skulde icke alleniste befalde alle den som Dansk Tungemaal forstaa, men ocsaa, Allerhøieste Herte oc Konge, eders Kongelige Maiestat.

Huor-

Fortalen.

Huorfaare ieg træder nu saa meget diff dristeligere frem met denne ringe Stend for Eders Kong: Maiest:, effterdi ieg befinder ingen, som saadan Kronick om vore Danske Konger bequemer mere at læse oc forsuare, end eders Kongelige Maiestat. Vedendis ydmygeligen, allernaadigste Herre oc Konge, at Eders Kongelige Maiestat vil naadigste annamme baade mig oc dette mit søye Arbeide vdi sin Gunst oc Besterkelse. Der met giffuer Eders Kongelige Maiestat andre som Lærdere ere, end ieg er, Ursage at de scriffue noget ypperligere, eller oc forfølge hues som fattis vdi denne Kronick: At den Prijs, som andre fremfarne Konger vdi Danmark, fra Kong Baldemar den førstis tid oc her indtil, er icke vederfaren i dette stycke, skal findis at vere spart oc oplagd til Eders Kongelige Maiestats Raffns oc Regementis ære.

GUD Allermectigste begaffue Eders Kongelige Maiestat rigelige met sin hellig Land, at Eders Kongelige Maiestat maa styrckis oc fuldkommis vdi alt det megle gode, som Gud selff haffuer begynt vdi Eders Kongelige Maiestat, sit hellige naffn til ære, oc Danmarckis Rigis indbyggere til glæde oc gaffn, Amen. Den samme gode Gud beuare oc saa Eders Kongelige Maiestats høybaarne Førstinde, Dronning Sophia, met G: N: beggis elskelige vnge Børn, vdi sand Gudfryctighed oc languarende oc lykfsalig Sundhed, Gud selff til ære, Eders Kongelige Maiestat til Glæde, oc Danmarckis Rige til gode, Amen. Scressuet vdi Kiøbenhaffn den siette dag Junij, Aar effter Guds Byrd
M. D. LXXV.

Eders Kong: Maiest:

Ydmyge, Plictige
Tienere,

Anders Søffrinsson Bedel.

Til Læseren.

Huor mand søger all Verden omkring,
Blant Verbslige Wijsdom oc Lære:
Der findis icke nogen dyrebarere ting,
End sande Historier ere.

Forði de sige baade Quinde oc Mand,
Den stund hand er i Liffue:
Huor huer sit Liffnet fremdrage kand,
Oc siden wdødelig bliffue.

Der findis baade i Feide oc Fred,
Om du vilt Krønicken acte:
Gode raad oc anslag, huo dem tør ved,
Oc ellers effter ære vil tracte.

Wiltu oc ey ret tencke dig om,
Men Dyd oc Ære forgætte:
Naarst du end dobbelt Keyser i Rom,
Dit velde haffuer intet at sætte.

Hi lærð Mand's Pen haffuer saadan tid,
Sand acter ey Gods eller Arffue:
Sand heller du vorder vred eller blid,
Sand maler dig met din Farffue.

De naar

Fortalen.

De naar du meent, det er forgæt,
 Huad ont eller gaat du giorde:
Da findis dit Raffn i Kronicken sæt,
 All Verden veed aff din Forde.

Det gode huer prise oc loffue maa,
 Det onde bespaatte oc lacke:
Huo lenge vil leffue, hand tencke der paa,
 Hans Gierning kand tagis til tacke.

Det holdis met rette for synderlig Priis,
 Historien at læse oc høre:
Uff anden Mandis skade giør den off viis,
 Som Gaffn oc Raffn anrøre.

De huad hand actis for, Keeg eller Lærd,
 Som hun ey kunde befalde:
It Menniskis Raffn er hand ey værd,
 Det vil ieg sige for alle.

Gud giffue at huer ickon actede vel,
 Det Nytte aff sliig Scrifft komme:
Da skulde vel Lærde actis mere end Træl,
 Blant alle, oc mest de fromme.

Thi det er andet at komme sliigt frem,
 End huer kand tencke oc vide:
Ah Gud, du styrcke is alle dem,
 Som Tre oc Bogen maa libe.

For

Fortalen.

Bor Danske Krønike, som Saxo screff,
Indholder oc Lærdom skøne:
Aff huilcken mand seer: som huer bedreff,
Saa haffuer hand faaet til Løne.

Den er nu paa vort Maal vdsæt,
Dff Danske til Nytte oc Ære:
Huo ellers sit Gaffn vil acte ret,
Oc det met Flittighed lære.

Mester Anders Bedel gjorde dette Gaffn,
Som førre haffde Nøde oc Banske:
Thi bør hannem Tact oc efftersagn,
Til ære, aff alle Danske.

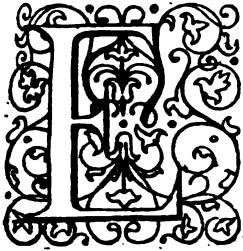
IOHANNES FRANCISCVS

Ripensis, Medicinæ & Philosophiæ Doctor.

Fortale paa den

Danste Krønike.

Efterdi at andre Lande oc Ri- Orsage til
denne Kro-
nikes be-
scriffuelse.
ger pleye almindeligen meget at berømme sig
aff deris mandoms gierninger, oc met stor
lyst tendte paa deris ærlige fremfarne Forsæ-
dre: Da haffuer Absalon Erkebiscop i Dan-
marck icke lenger kunde fordraget, at hans
Fæderneland (som hand ellers altid lagde besynderlige vind paa
at ære oc ophøye) skulde miste saadane priiff, de ærlige Danste
mendis Krønike oc mandelige gierningers bescriffuelse.

Først haffuer hand formanet mange, at de skulde begynde
dette arbeed, men der de alle sloge hannem dette aff, haffuer hand
stungeligen oc atuertigen befalet mig at samle vore Danste Hi-
storier, oc saaledis ved sin idelige formaning tuungen mig til at
gaa vdi dette arbeed, som ieg vaar icke vel mand saare. De huo-
kude her til dags bescreffuit vore Danste Historier, esfterdi at
Riget nyiligen anammede den Christelige tro, oc her tilforne haff-
uer været stor bryst paa bogelige Kaanster oc latinste tungemaal,
hvaris som oc saa paa den rene oc rette Religion? Sa oc siden at
baade Religionen oc bogelige Konster ere her i Landet vdsprebde oc
vokorne, saa haffuer alligeuel Eadhed oc Forsømmelse været saa
stor, som Bankundighed oc Wforstandighed vaare tilforne.
Hvor vdaff ieg loed mig oc saa meget forarsagis, saa at, endog
ieg kiendis mig alt for ringe til saadant suart arbeed, dog vilde
ieg helder giøre ossuer min øffne oc formue, end staa denne froe e
deris begering lenger imod. Paa det andre omliggende Land-
skab, som berømme sig aff deris mandelige gierningers bescriff-
uelse, at de (om ont skulde være) maatte helder dømmes off at væ-
rende saa aldelis saare vellærde, end aldelis at være forget, eller
som wi aldrig haffde giort noget merckeligt, som vaar verdt
at optegnis.

Saa haffuer ieg nu verfaare tagen denne ny byrde paa
som alle hine gamle Scribentere saar mig haffue ladet
U ligge.

SAXONIS

ligge. De effterdi Herrebud er høyt, da findes (Land fkee) min Driftighed større end min Skickelighed, saa ieg nødis, til min vndskylding, at laane hof denne mechtige Herris strenge Mandat oc befalning hues mig fattes paa forstands oc viffdoms vegne.

Doct. An-
ders Ercke-
biscop vdi
Lund, som
Saro dedice-
ret sin Kro-
nick.

Men effterdi at Gud allmectigste haffuer nu hentalled han-
nem, førend min Historie er fuldend, da haffuer ieg ingen anden
til at fly, vden eder, verdige Erckebiscop Anders, som vdi hans
sted, met menige mands samtycke, er vduald oc indsat. At ieg
formedelst eders hielp oc bistand kand vere tryg imod all Aff-
uind oc Bagtale, som almindelige metfølger, naar som noget
merckeligt oc synderligt faaretagis. Eders lærdom, verdige
Fader, er saa stor oc ypperlig, at eders Bryst aff besynderlige
vijsdom oc merckelig forstand maa lignes met det Huff, vdi
huilcket mange hellige Glenodie oc dyrebare Liggendefæ gemmis
oc foruaris. I ere reist gennem Franckrige, Italien oc Engel-
land, at samle forfarenhed oc kloghed vdi bogelige kaanster.
Huilcket eder saa rigeligen er vederfaren, at i haffue læst oben-
barlige met stor ære vdi fremmede Vniuersiteter oc Scholer, oc
ere siden kommen til saa stor Verdighed oc Autoritet, at bogelige
fri kaanster haffue større priss oc gaffn aff eder, end de ved no-
gen Titel haffue metdeelt eder. Huorfaare i oc met all rette
bleff kalled til Kong: Maiestæt Secreterer, oc skickede eder i
samme befalning saaledis, at den ved eders flittighed er siden
saa høyt vorden actet, at mange, som der fra ere komne til bispe-
lige dignitet, haffue begeret denne befalning som i vaare vdi.
Thi gleddis all Skaane mere der ved, at hun fick en Biscop aff
Sieland, end hun haffde vald den aff sine egne indføddinge.
Huer mand elsker eder, oc i staa oc saa eders embede faare met al-
lerstørst trostæt oc ære, effterdi i icke ere aleniste aff slect oc blod vel-
byrdige, oc aff bogelige fri kaanster naffnkundige, men oc saa met-
dele andre eders lærdom oc alt gaat. Eders gods oc rigdom,
som eder offuerfløbeligen er tilfalden, haffuer icke besueret eders
hierte, til Gerigheds forfengelige Dmhu, men aff Gudfryctige
rundhed er bebreffuit til mange Kirckers forbedring oc vnder-
holding. Huad skal ieg sige om de herlige oc nyttelige bøger,
som i screffuit haffue, oc om den store flittighed som i vende paa
at fordre oc forfremme den Christelige Religion, oc huad som

D. Andersis
loff.

Fortale.

hende er anrørendis. Huor met i lade paakende, at i acte mere menighedens beste, end egen profitte oc bade, at i baade met milde oc haarde ord forskaffe Kircken sin Rettighedt aff dennē, som den her til dags forholden haffue. De som haffue leffuet wttilbørligen letferdige oc wsparsommelige, dem haffue i met Christelige paamindelse, oc eders eget strenge leffneds Exempel, omuent til dyd oc dueligbed. Saa ieg icke letteligen kand sige, huad i haffue giort mere met ord eller oc mere met gierning. Men dette kand ieg sige met sanden, at i allene haffue met snilde raad oc wijsse formaning fuldressuit det som ingen aff de andre for det kunde aff sted komme oc vdrrette.

H Remdelis skal dette være alle vitterligt, at vore gamle Danste mend haffue ocsaa været noget æregerige for deris mandoms gerningers skuld, oc dersaare, effter Romste skick oc skuane, bescreffuit paa Berss oc Rim icke aleniste deris egen, men ocsaa deris Forsædris mandelige oc merckelige gerninger. De lagde der om mange Viser paa deris tungemaal, som spredt om landet, oc vdhugge dem alleuegne met Danste bogstafue i Klipper oc store Stene. Disse deris fodspor haffuer ieg som andre gamle Monumenter effterfuld oc vdsat, oc omuent Berss met Berss, paa det at denne min Historie skulde icke synis nogen it nyt dict, men beholde sit rette Fundament aff gamle sande kundskab oc wijsse antiquitet. Thi mit forsat er icke at brænde met megen squalbers tale, men at troligen bescreffue i sandhed, huad aff Arilds tid vdi Danmark skeed er. De huad skuldet haffd mange flere wsielige skone Historier, der som saadanne artlige oc duelige mend vore Forsædre haffde saa forstaaet den tungemaal, som de ellers haffde stor lyst til at dicte oc bescreffue. Fordi endog de haffue ingen kundskab haffd vdi Latin, oc haffue de alligeuel, aff synderlige vilie til at optegne oc foruandte Historier, brugt hine høye graa Klipper i stedet for Bøcker oc grosse haarde Kampstene for Papyr. Her bør de frommens flittighed icke at forgettis. Effterdi deris Land er vdructsommeligt, saa giffues dem oc icke stor aarsage til kundskab oc Traazeri, mē leffue vdi idelige Sparsommelighed, oc vdructsommelige parten deris tænder oc idret der hen, at giemme oc bescreffue vdructsommelige Nationers historier. At huad dem brøster

De gamle Danste vds hugges deris Historier vdi Steene.

Huad hielp Sars haffuer haffd til at bescreffue sin Kronick.

ffendernis loff.

paa

SAXONIS

paa atskillige liffs lyst oc offuerflodighed, det vederlegge de met ar-
tighed oc kloge nemme. Thi intet er dem kiere, end at de kunde
forfare oc vide meget at sige aff vblendigens villor. De er dem
lige meget, huad heller de tale om fremmede dyd, eller de selff be-
driffue noget merckeligt. Saa haffuer ieg icke bluebis ved at føl-
ge saadane forfarne soldt effter vdi mange stycker, men randsagt
oc grandgiffueligen offuerflagen deris Kronicker, oc effter deris
sandsagn ført meget ind vdi denne min Historie. Disligest
haffuer ieg oc saa icke haffd liden hielp aff Erkebiscop Absalon,
hues vnderuisning ieg met stor vindskibelighed haffuer optegnet,
oc flitteligen opscreffuen, huad mig aff hannē er faaretald enten
om hans egen eller andre deris lofflige mandoms gierninger.

Kong Val-
demars den
andens loff
oc pris.

Dr alting er ieg ydmygeligen begerendis, stormectigste Herre,
vor kiere Fæderne lands Fader, Kong Baldemar, aff eders Kong.
Maiest., om hues flect aff arils tid ieg foraarlagis her effter at
tale, at eders Kong. Maiest. vil gunsteligen fordre oc ansee saa-
dant mit arbed. Thi ieg befrycter at saadant mit forset vil vorde
mig for tungt: oc kand hende sig, at mere skal obenbaris min egen
driftige wforstand, end eders Kong: Maiest: forsædris affkom oc
oprindelse. De icke aleniste at ieg skal scriffue om dennem, men oc-
saa om eders Kong: Maiest. mangfoldige dyder oc euige æreuer-
dige gerninger, met huilcke i haffue forøgt eders Fæderne arff oc
Rige, offueruunden mange omliggende lande hen ind til Elff-
uen, ia oc icke end ladet det Romste Rige met fred. Det eders
Kong: Maiest. er en besynderlige stor loff for alle de seyr vore For-
fædre haffue indlagd. Eders Kong: Maiest: mandom oc from-
hed er saa naffkundige, at icke letteligen kand siges, huad heller
eders fiender eder mere frycte, eller oc eders Vndersaatte eder mere
elske. Det vaar eders Kong: Maiest: farfader, sō wstyldeligē bleff
ihielslagen, oc bekom den hellige Titel oc wdødelige naffn ved sin
seiruindinge, som endnu paa denne dag bestander, at mand met
all rette siger, at der slød mere ære end blod aff hans hellige saar.
De effterdi min Farfader oc Fader haffue værēt vdi eders Kong:
Maiest: salige Herre faders Hoffdieniste, oc ladet sig bruge vdi
Krig oc Drlog, saa falder det mig saa gaat som til arff, at ieg met
min lærdom maa oc saa findes eders Kong: Maiest: tienere. Thi
vil ieg paa eders gode oc gunstige fortrøst først begynde paa vort
Fæderne lands oc hendis beleligheds bescriffuelse, paa det at den
gantste Historie, som her effter skal faaregiffuis, diss bedre oc
klarligere kand forstaais.

Fortale.

Danmarks Rigis Landemærke ere en part landfaste, oc en ^{Danmarks} ^{beskrivelse.} part omflotte aff Haffuit. Men induortis er landet atskilt vdi mange Der formedelst Haffuit, som haffuer sit laab der igenne met atskillige baade vide oc trange strømme. Saa at Danmark ligger saa gaat som mit i Haffuit, oc er paa saare saa steder landfast. ^{Jutland.} Jutland er den ypperste deel aff Riget, baade i størrelse oc lengde, thi det er en begyndelse oc haffuit for Riget, oc næst landfast met Lybsland. Fra huilcke hun atskillies i søndē ved Edernefiord, oc sidē strecker sig vd met Besterhaff, io lenger io vider vdi Nordē. ^{Limsford.} Vdi Noriutland er den sund, som kaldes Limsfiord, saa offuerflødig met sig, at indbyggerne i fordo tid haffde saa stor næring oc bering der aff, som aff al den anden deris høst oc affuel. Næst sønden op til ^{Frisland.} Jutland ligger Frisland, it lagt oc sidt land, meget fructsommeligt for Haffuit, som det ofte offuerdriffuer. Dog det gjører vel noget der saa stor skade vnder tiden som gaffn. Thi naar stor storm paa kommer, da vdbryder Haffuit alle demminge, oc forderffuer icke deniste jordens grøde, men druckner oc henrycker hasteligē met sig vide sold oc huffe. Næst østen til Jutland ligger Fyn. Smellē begge ^{Syn.} vide gjører Haffuit skylsmysst met dē smale strøm, som wi almindeligen kalle nu Medelfarsund. Oc ligeruiff som Fyn haffuer Jutland ved dē vestre side, saa haffuer hun Sieland næst østē op til sig. ^{Sieland.} Sieland er baade it fructsommeligt oc offuerflødigt land paa alle sider. Der til oc meget lystigt for alle disse andre, oc ligger saa gaat mit vdi Riget, saa mand haffuer paa begge sider fra hende liksom til omliggende grendser. Sieland atskillies atter mod østen ^{Skaane.} Skaane ved Dresund, Der som aarlige sildefiskend pleier at være i stor offuerflødighebed. Thi her gaa vnder tidē saa megē sidt naar saa tyck vdi stimmel, at mand neppeligen kand roe sig for silbens mangfoldighebed, at mand vdē garn met henderne fange dennē. Fra Skaane skiuder sig vd, som tuende grene aff ^{Bleking.} Holland oc Bleking, oc grendse videlige, en deel met Norge oc med Smaalandene i Suerig. Vdi Bleking findis paa alle sider ved dē sonder strand en stor klippe, vdi huilcken sees ^{En vnderlige} ^{vdhugne} ^{klippe met} ^{bogstafue} ^{vdi Bleking.} de vnderlige bogstafue, imellem to linier konsteligen vdhugne. Oc endog at en part aff dem er vdhuggen paa det høyeste ^{en vnderlige} ^{vdhugne} ^{klippe met} ^{bogstafue} ^{vdi Bleking.} i en part vdi dalerne, saa er alligeuel at kiende alle bogstafue i den orden oc visse skick. Kong Valdemar, S. Knuds søn, haffuer aff stor Vnder lystede at vide, huad meningē skulde være i disse bogstafue. Thi forstickedē hand nogle der hen, som skulde være den ^{en vnderlige} ^{vdhugne} ^{klippe met} ^{bogstafue} ^{vdi Bleking.} grandste

SAXONIS

grandste disse Bogstaffue oc puncter effter den gamle Scriffis forme oc skickelse. Men de kunde dog ingen mening befatte her vdaß, fordi Bogstaffuene vaare en part forfylte oc efftergroede met iord, en part vdstrugne oc vdslet aff de menige veyfarendis mand. Vde tuil oc meste partē forderffuet oc afflet formedelst idelige regn oc vandløb, saa de stode ingelunde til at læse eller forstaa.

Lsterdi at Danmark grendser met Norge oc Suerig, oc her bruges fast it tungemaal i disse try Konge riger, da synis for noden, at wi tale noget om disse To Landskab, som strecke sig hen vnder Norden leding, noget nær saa vjrt som Folt kunde bygge oc bo for Kuld, Frost oc anden saadan wuerlig.

Norge.

Norge, først til at see, er noget grim for de mange høye Klipper oc lange stenbierge, som hende giøre wfructsommelig oc mange steds øde. Lengst hen vdi Norden seer Norbagen om Sommeren Solen baade dag oc nat.

Island.

Besten fra Norge ligger Issland, en omflot De aff det vilde Haff paa alle sider. Her haffue [aff] arilds tid bygt folt paa. De findes mange iertegen oc seldsyne ting at være skeed, som skattes fast en deel meget wtrolige. Her er en vnderlige Kilde, aff hues vand opgaar en rygendis stant, som foruandler hasteligē alt hues den ved rører til steen, dog det beholder sin første forme oc skickelse. Der findis oc saa mange flere brønde oc becke, som vnder tiden vore offuerflødeligen met vand, oc skiude det vdi taare tal høyt op i værit, oc bestende met huid skum huad nær omkring er. Vnder tiden settis de saa, at vandit tager sin løb vnder iorden, at mand neppelige kand kiende, at der er eller haffuer værit vand vdi denem. Paa denne samme De er det bierg Seckelseld, som steds oc

Seldsyne
Vnder paa
Island.

Seckelseld.

altid staar vdi en brennende glød oc lue. Det som vnderligt er, at bierget som er paa alle sider met Iss oc Sne betact, kand alligeuel haffue nocksom søde til denne sin idelige oc wleffelige ild. Norden fiels driffuer ind paa viffe Mars tide en wselige stor hob iss, oc som det første gong støder mod Klipperne, giffuer det en forskredelig liud oc wseduanlige bulder fra sig, saa nogle haffue værit i den mening, at syndige menniskers siele skulle være der hendømte, oc pinet met saadane gruelige frost oc wlidelige kuld for syndens skylt. Der kand oc ingen belegge it stycke aff denne iss saa fast oc hart met landet, at det io flyder hasteligen bort met vold, naar den ande store hob gaar løß vdi at haffuit. It andet flaus iss findes inder

Iss paa
Island, som
haffuer vnderlig
skickelse.

paa

Fortalen.

paa landet iblant klipperne, som paa visse tider oc terminer
fortaster sig, saa at det som vnder tiden ligger øffuerst omuendis
til det nederste, oc det som ligger vnderst, det hensøris hasteligen
i stedet, som det øffuerste laa tilforne. Til ydermere vidnis-
byrd at saadant skeer i sandhed, siges for vist, at mange Menni-
ske som de haffue reist øffuer Isen, da ere de hoffuitkulds nedfal-
den imellem saadane Isebrud, oc strax der effter optaste igien,
oc funden døde paa den slette oc hale Is. Mand vil oc saa sige,<sup>Underligt
vand oc
steen paa
Island.</sup> at her paa landet findes it forgiftigt vand, huo det dricker, hand
dør der aff met en snarhed. Her er oc nogle Brynde, vdi huilcke
vandet haffuer smag som andet øll. Her er it flaus ild, som
fortæter vand, oc kand dog ingen stæde giøre paa hør. Her er
oc saa it flaus vnderlig steen, som aff egen seldsyne natur oc art
uden al anden middel flyttes oc føres aff sig selff omkring klip-
perne.

Wille wi drage igien til Norge oc tale noget mere om hende.<sup>Norges be-
scriffuelse.</sup>

Hun grensær mod Osten met Suerig oc Gylland, der
som de alle ere omflotte aff det Vester Haff. Men lengst hen vdi
norden fra Norge, øffuer det vide Haff, ligger it Land, hues le-
ghed oc naffn er ukient, men det er beset met meget vnderligt,
(som nogle mene) vanskabt folk. De effterdi her er en vanske-
lige oc vilbsom Seglak imellem, da komme saare saa igien met
uden reise, som der hen segle. Fremdelis ligeruis som det sto-
re Haff løber igennem Danmark, oc strecker sig vjrt hen vdi paa
en ene side met sønder Gylland i Suerig: saa gaar det paa
den anden side norden omkring Norge, it gantske vjrt strøg imod
norden, indtil en fiord kaldes Granduig aff de gamle. Imellem
denne fiord oc det Sønder Haff er en ringe landfest plak, ellers
saa de vel løbe i huer andre, oc giøre en omfloden De aff Sue-
rig oc Norge. Vdi denne øster Egn boe Strickfinder oc Vil-<sup>Strickfandi
oc Vilde
lapper.</sup>der, it besynderligt folk, som bruge seldsyne sleder, paa
de met stor liffs fare drage i iact paa hine høye klipper.
Hørg er saa styhøyt, at de io kunde komme op paa det aller-
høieste. Vdi først fare de nedden omkring, frem oc tilbage vdi
saa lunge de forfremme sig io mere oc mere, oc komme
til den allerhøieste, effter mange vendinge, paa det øffuerste aff
denne høide. Disse folk bruge handel oc vandel met omliggende
folck, oc alleene met skind oc allehonde vilbuert.

SAXONIS Fortale.

Suerig.

Suerig haffuer Besten fra sig Danmark oc Norge, men Sonden er hun besloten met Haffuit, som oc strecker sig hen i Osten, indtil landet tager ved, der som atskillige oc barbariske Folk bygge oc boe.

Kemper vdi
Danmark.

At her haffuer verit mectige oc stercke Kemper vdi Danmarkis rige, det land beuises met de vsigelige store stene, som ere opløffte oc hensette paa de gamle Begravuelser. Men der som nogen bærer tuil her om, hand see sig til hine veldige høye bierge, paa huilcke saadane Monumenter oc stene endnu findes, saa store, at de Folk som nu ere til kunde neppelige flytte oc føre dem paa den flette mark, meget mindre opdrage dem paa disse forferdelige høye bierge. Quad heller at dette haffuer været giort aff Kemper, som leffuede i de neste dage effter Syndfloden, eller oc aff it andet flaus offuermaade sterckt Folk, er intet vist aff at scriffue.

Duerge vdi
Danmark
oc Norge.

Der siges oc meget aff it andet flaus vnderligt Folk, som haffue deris værelse oc bolige vdi Dræen oc saadane vsøre som tilforne er omtalet. Nogle mene at disse haffue saa behendigt it Legem, at de kunde vdi it øyeblik være langt fra oc nær hoff Mennsker, oc vnder tiden lade sig see, vnder tiden holde sig vsynlige, lige som de selff ville. Der kand ingen komme til dem vden stor liffs fare, oc der som end hender sig nogen der hen at komme, saa lykkes det hannem neppeligen deden at komme.

Dette maa være korteligen sagd om Danmarkis oc hendis anhengige oc omliggende Rigers lelighed, nu ville vi begynde paa vore Danste Kongers historier.

Den første Bog aff den

Danske Krønike.

Summa paa denne første Bog.

Di denne første Bog bescriffuer Saxo Grammaticus otte Danske Kongers Regimente oc Historier, som ere Dans, Humbles, Lothers, Skiolds, Grams, Suibdagers, Guthorms oc Hadings. Aff begyndelsen giffuer hand klarligen tilkiende, at Dan haffuer været den første Kong, aff huilken det Danske Konge blod, Riget oc Rigens Indbyggere haffue deris Raffin oc rette oprindelse. Strax dernæst vnderuiser hand oss vdi merckelige Exempler, at ligeruiff som dydighed oc duelighed styrcker Konger vdi deris Regimente, saa kuldkaster oc saa Letferdighed, wtuct oc tiranni den-^{Dyd oc due-} ^{lighed styr-} ^{cker Konger} ^{vdi deris re-} ^{gimente.} nem som disse Laster oc vdyder efterfølge. Lothor Dans søn tager wretferdeligen sin Broder Humble Kongelige Spir aff haanden, oc vorder selff snarligen oc spotteligen affkilt baade med Riget oc liffuet. Men Lothers søn Skiold, formedelst sin milde fromhed oc artige Mandoms gierninger, er vndersat haff sine vnderfaatte, oc haffuer it roligt oc languarende Regimente. Effter Skiold kom Gram hans søn, som slog Kong Sigtrug ihuel, oc der med vant først Suerig til Danmark. Hannem nedlagde Kong Suibdager aff Norge, som oc saa selff bleff siden straffet oc slagen aff Hadning Grams søn. Hadning regerede vdi mange aar, oc førde atskillige Krig baade inden oc vden Lands met stor seyer oc priff, indtil hand paa det siste affdøde, oc loed vdi Kongelige seide effter sig Konge hode hin Fregne, som om tales vdi neste anden Bog.

H B M B E

afflede

1 Dan oc Angul.

afflede

ved Grithe

2 Humble oc 3 Lothar

afflede

4 Skjold

afflede met

Uuilde

5 Gram

afflede

aff

En Daater ſom

Suibdager

haſſde.

Graa

Eigne

7 Guthorn oc En Daater, met

huilken Kong

6 Suibdager aff

Norge afflede

Umund

afflede

8 Hading

afflede met

Regnild

9 Frode.

Henrick Bffe Hunding.

De Danfio oprindelse oc ophaff.

Den oc Angul, Humbles sønner, vaare de første Herrer oc Høffdinge, som regerede i Danmarkis Rige, aff hvilcke wi Danste haffue vor første ophaff, naffn oc begyndelse. Endog at Dudo den Aquitaniske Historiescriffuere mener at wi skulle haffue vor oprindelse oc naffn aff Grekerne, som kaldes Danai, hvilcken mening er aldelis vrang oc falsk. Thi disse tuende Brødre bleffue for deris merckelige Mandom oc styrcke endrecelliger leide oc kaarede aff den menige Lands indbyggere, at regere offuer Danmark. Men effterdi mand vdi disse dage viste icke aff Konge naffn at sigge, da leffuede de deris tid uden all Kongelige titel oc herlighed.

Angul regerede vdi Engelland, oc loed Landet kalde aff sig met det naffn, som det til hans euige ihukommelse indtil paa denne dag beholder. Thi hans effterkommere, som toge Landet ind effter hannem, bleffue alle ved samme naffn, oc foruende siden dette ny i stedet for det gamle naffn Britanien. Effter den seduanlige stid, hvilcken de gamle hulde fast almindelige i fordom tid. Her om vidner den naffnkundige Beda, som af synderlige flid oc omhu for den Christne Religion haffuer icke alleniste forffuit mange herlige bøger i den hellige Scrifft oc Troens Artickel anrendis, men oc saa sin egen Fæderne lands Historier.

DAN første Kong i Danmark.

Dan.

Den settis den første Kong i Danmark aff alle vore gamle Historiescriffuere. Aff hannem haffuer det Danste Konge blod sin første herkom oc oprindelse. Hans Dronning hede Gretha, en mechtige naffnkundige Forstinde offuer all Lydskland. Met hende afflede hand tuende Sønner, Humble oc Lotther.

Humble anden Kong i Danmark.

Humble.

Efter Dans død oc affgang bleff Humble vduald til Kong i sin Faders sted, ligeruiff som i de dage vaar vedtagne stid oc seduane. Thi naar mand skulde kaare nogen til Kong, da ginge de beste sammen vdi raad, som skulde det samtycke, oc paa hoieste store stene: giffuendis der met tilkiende, at huad som aff dem bleff beslutet, skulde staa for fulde, oc holdis fast oc vryggeligen for alle kommere.

Humble bleff icke lang tid ved Kongelige regiment. Lycken gic hand hart imod, at hand, som tilforne vaar en Kong, bleff siden en Fanden egen Broder Lotther fangede hannem i Krig, oc tuingede hannem til

Store Herrens vtrugbed.

nem til at opgiffue sig Regimentet, paa det hand kunde løse sit lifff. Blev der met it Exempel faar all Verden, oc beuiste det met sandhed sigis, at saa meget som herligheden er større vdi Herre sal oc Palatz, oc mindre vdi fattig Mand's bolige, saa meget er trygheden diß mindre hoff Herrer, oc større hoff den Fattige. Humble bar denne vret taalmodeligen, oc vaar vel til fredd, at hand haffde mist den store Verdslige ære oc dignitet. Bestode oc formerckte vden tuil, huad møde oc omhu Kongelige embede met sig fører, naar det fliteligen skal driffuis oc forsuaris.

Lotther.

Lotther III.

Kong Lotthers tyranni.

Lotther fik Riget vnder sin haand, vaar hand Kong, lige som hand førre vaar Tienere, en haard tyrannist og blodgerig Mand. Hand lagde sig til stor ære, at hand kunde offueruelde sine Vndersaatte, tage lifff oc gods, siør oc sæ fra huem hannem lystet, oc skilte sit Fæderne land ved mange sine oc fromme nyttelige indbyggere. Hand gjorde sig self en falsk tancke, oc mente, at alle de, som vaare aff ypperlige slect oc formue, stode hannem effter Regimentet. Men saadant hans tyranni oc grumhed blev icke lang tid vstraffet. De som vaare orsage at hylde hannem til Riget, de samme skilde hannem ocsaa ved lifffuet.

Skjold.

Skiold III.

Koning Skjolds fromhed.

Skiold vaar Lotthers søn i kion oc blod, men ingenledis i ondskab oc tyranni. Thi vdi sine Vngdoms aar, der hand fik Riget at raade, effterfulde hand sin Farfaders, hin fromme Kong Dans dyd oc dueligheid, oc beslittede sig, at ingen aff hans Faders last oc lyde skulde findis eller sigis met hannem. Der hand vaar endnu meget vnger, gaff han viffe tegen oc mercke fra sig, huor aff vaar letteligen at gette oc spaa, huad der vilde vorde for en merckelige Mand aff hannem i fremtiden.

Kong Skjolds styrcke.

Danske Konger kaldis Skjoldunger, Det er, saadanne Herrens, som Kong Skjold vaar.

Det hende sig en gong, at hannem vaar forloffuet aff sin Fader, at drage i Jagt met sine Tienere oc andre gode Mend som optuctede oc fliteliggen vactedde paa hannem. Der møtte hannem en veldig sterck Biørn, imod huilcken hand gaff sig hart ind, oc effterdi hand vaar verieløss, tog hand sit Velte, bant Biørnen der met, indtil saa lenge at de andre komme oc drebte den. Hand offueruant oc mange Kemper, som i de dage vaare for deris styrcke meget anseet oc affholdne, blant huilcke neffuis to aff de besynderligste, Attulus oc Scatus. Der hand vaar Femten aar gammel, syntis hand for sin styrcke oc storhed en saa herligen fulduoren deilig Mand, at de andre Danske Konger ere met almindelige naffn kallede effter hannem Skjoldunger. Hand drog alle løssactige oc vrdeløsse fra druckenstaff oc vtuct til dyd oc dueligheid, met atskillige øffuelse oc idret, som hand dem

paalag

paalagde. Hand gjorde mange saadane Mandoms dristige gierninger met gruelig stor fare, at det vaar vnder, at det ynge Menniste torde for Aar oc Alders skyld see der paa. It besynderligt hans Mandoms stycke fortellis saaledis: Der vaar vdi Lybskland en offuermaade deilig Jomfru, ved naffn Aluide, huilken hand haffde gierne hafft til sin Dronning. Men der hand kunde ingelunde bekomme hende met mindre vilkaar, end at hand skulde slaes met en anden mechtig Kempe oc Lybsk Første, ved ^{Skate en} naffn Skate, som ocsaa beilede til samme Jomffru, da haffuer hand vdi ^{Lybsk Kempe.} effet hannem til kamp met sig. Der de ginge begge tilsammen, stod den Danske hær paa den ene, oc den Lybske hær paa den anden side, oc saae til, huo den seyer oc Jomffru skulde vinde. Vor Danske Kempe Skiold sid offuerhaand, oc der hand haffde slaget den anden ihjel, gjorde hand sig all Lybsk nation statskyldig.

Kong Skiold vaar icke aleniste en duelig Mand for haanden vdi Krig oc Orlog imod sine Fiender, men ocsaa en forstandiger oc mildere Herre mod sine Vndersaatte. Hand affskaffede allehaande Wgudelige oc ubillige Louer, oc gaff andre taallige oc retfærdige vdi steden. Hans stør ^{Koning} ste lyst oc idret vaar at fordre oc forfremme sit Fædernelands beste. Hand ^{Skiolds lou-} lagde igien til Riget ved Herreskiold, hues som vaar fra taget for hans Faders forsømmelse skyld. Hand gaff alle Trælle effter Loue frihed. Men en sin Dienere, som hand haffde giort fri, bleff befunden at staa hannem hemeligen effter sit Liff, oc at føre affuend Skiold imod Kongen. Den straffede hand haardeligen som ved burde, paa det at andre hans lige skulde fare oc speyle sig vdi hans Exempel. Kong Skiold vaar ocsaa en meget mild oc gaffuemild Første. Hand betalede de Fattige deris gield, Huilade de trøstelse siuge met vnderholding oc lægedom, De lod i alle maade paakiende, at hand bar større omhu for sit Fæderneland, end for sig self. Sine gode Mend gaff hand baade deris Aarlige besolding, oc der til megen løn roff oc byte vdi feide tid. Thi hand haffde til almindelige Sprøck: Høvsoldet hører Bytendingen til, men Høfsuigmanden æren, som vdi Krigs brug er indlagd. Den deilige Jomffru Aluide, som hand vant ^{Aluide Ko-} i sin Kamp, som tilforne er omtalet, tog hand til Ecte, oc afflede met hende ^{ning Skiolds} en Son ved naffn Gram, som traadde i Kongelige sæde oc fromheds fod: ^{Dronning.} for effter Faderens død oc affgang.

Gram V.

Gram.

Gram vaar en mechtig Konge, baade snildbraadig vdi forstand oc vaabendierff vdi styrcke. Saa at de gamle Danske Poeter vdi deris Viser, naar de vilde tale om nogen som vaar aff Kongelig byrd oc blod, da neffnede de den met Grams naffn. Hand øffuede sine yngdoms aar vdi Fecte konst oc anden saadan idret, som kunde forøge hans styrcke. Hand tog sin Luctemesters Roarij Daater til sin hær, som naar hans ieffnlige i Alder oc felligø optuctelse, paa det hand vilde

de findis taknemmelig for god Lærdom oc gammel vnderuisning. Men hand gaff hende dog siden en sin gode Ven Bessus for sin tro tjeniste, som hand hannem vdi mange stycker beuiste. Thi ved hans bistand oc methielp lagde hand noget nær saa stor pris ind, som hand gjorde ved sin egen maect oc Mandom.

Det hende sig en gang, at der kom tidende til Kong Gram, at Jomfru Graa, Kong Sigtrugs Daater aff Suerige, vaar troloffuet en vandskabt Kempe. Dette fortrød hannem, oc gjorde hannem i hiertet meen oc mod, at det Velbyrdige ædle Kongelige blod skulde saa ilde forsee. Thi forklædde hand sig vdi lodne Gedskind oc andre vilde Diurs huder, tog en Kempe staff i sin haand, oc drog skyndeligen ind i Gylland. Der møtte Graa Kongens Daater hannem, som vilde da ride til Eskoffuen, at forlyste sig vdi det kolde Vand, met nogle saa sine Jomffruer. Der hun saa hannem, mente hun at det haffde verit hendis Festemand. Hun (som alle Quinde natur almindeligen er) forfærdebis aff saadan vnseduanlig Klæde dragt, oc sagde paa sit Maal ved sig selff: Enten seer ieg hissed gaa mit at veyen den grumme Kempe, som ingen maa lide i Kongens gaard, eller min siun oc sind glipper mig aldelis. Thi det hender sig offte, at en frimodig Mand skiuler sig vnder saadanne vilde Diurs skind oc gruelig skickelse. Bessus, som fulde Gram, talede oc sagde: Edle Jomffru, siger off eders naffn, oc aff huad affkom i ere. Hun suarede: mit naffn er Graa, min Fader er den mechtige Kong Sigtrug: I ville nu oc sige off eders naffn, oc hueden i komme. Hand suarede: Jeg er Bessus den veldige videberymte Kempe, huer Mands redsel oc bane, som haffuer nedlagt mangen finery Helt met denne min høyre Haand. Graa sagde: Huo er Hoffuikmand og Hoffuet for denne eders Hær? Bessus suarede: vor Feldtsuffuerste er Gram, som aldrig redis for Suerd eller Pil, for Jld eller Vand, eller nogen Herre maect oc vrede. Graa sagde: Vilde i følge mit raad, da vender tilbage met en snarhed. Thi der som min Fader Sigtrug komer offuer eder met sit Folt, da lader hand fange oc ophenge eder huer oc en, at ingen vndgaar hans heffn oc grumhed. Bessus suarede: Edle Jomffru, huor saare tale i saadanne ord, oc true off saa haardeligen. Wi frycte aldelis intet for Suenff maect, I sandhed skulle i forfare, at Sigtrug faar aldrig anden død aff denne Verden, end at Kong Gram slar halffen i tu paa hannem. Graa sagde: Jeg vil drage hiem til min Faders gaard, thi ieg fordrister mig icke at see paa denne Krigshær, som min Broder fører paa veyen i mod eder. Jeg ynstede gierne, at i bleffue her slagne, mand oc alt, paa eders hjemferd. Bessus sagde: Kiere Jomffru, drage i idon hiem met fred, oc ynster off ingen vlycke. Lader eders vrede oc hastighed falde. Det er Quindsoldts art oc natur, at de vdi begyndelsen ere vedermodige oc giensstridige, men bliffue dog paa det sidste factmodige oc formildede.

Kong Grams samtale met Jomffru Graa.

Der denne Samtale vaar end, kunde Gram icke lenger holde sig stille, hand foruende sin rost, oc begynte at giffue ord, lige som hand vaar klædt, oc sagde til Graa: Mistroster icke Jomffru, at ieg, en grummer Kempe, træder saa nær ind til eder. Grip haffuer vdsent mig, men aldrig begerer

begeter ieg met vold at tage nogen Jomffru til Ecte, imod hendis vilie oc ligge samtvedt. Graa suarede: Ment du at nogen saa daarlig oc vanuittig Jomffru er til, som kunde saa tierlighed til en vanslabt Kempe, oc begiffue sig met den som er aff Trolde slect. Hues Fingre ere huasse som torne, hues Liff oc Lemmer ere lodne, skarpe oc usfidelige i onde maade. En delig oc faur Jomffru at lessue met saadant Creatur, er imod Hoffuiffhed oc Naturen. Gram suarede: Hører mig, edle Jomffru, ieg haffuer offuermandet mange veldige Konger, oc beroffuet dennem meget Guld oc herlige Elenodie. Der met vil ieg begaffue eder, at i skulle mig giffue eders Tro, oc samtvedt mig til den, met huilken i lyste at lessue oc dø. I det samme hand saaledis talede, strøg hand den usfidelige Nægrime fra ansictet, oc gaff sig obenbarlige tilkiende. Her aff bleff det hierte gladt, som tilforne vaar angergiffuet oc vaandefult. Der Gram fornam, at hendis sind oc vilie falt til hannem, sendte hand hende fremdelis atskillige kaastelige Festensgaffue, efter den tids vedtagne vijs oc gamle seduane.

Der dette vaar steet, oc de droge nu videre frem, bleff Gram giffuen kundskaff oc atuarsel, at to Røffuere haffde belagt veyen for dem. Diffe løbe hasteligen imod hannem, oc der de saae hannem, forfærdis de, oc i samme rædsel slog hand dennem ihiel. Men paa det at dette hans Fiendskab skulde icke nyde saadan vforsthyt velgierning, da opreiste hand disse to døde Legeme met høye stytter, oc vdstracte Hender oc Føder paa dem, oc ligeruis som den Menige vensfarendis mand bar fryct oc fare for dem hændis, saa skulde de oc forfærdis for dem efter deris død oc afgang. Der met lod Gram paakiende, at hand slog dem mere ihiel for sin egen Rædsel end de Suenffis. Thi huad tierlighed hand haffde til dem, kand lætteligen forstaaes aff det som her efterfølger. Der hand hørde, Kong Sigfrug kunde icke offueruindis vden met Guld, da lod hand giøre en Røffue met it Guldhoffuit, oc slo hannē der met ihiel, oc saa forstremmede sin vilie. Her om lagde Bessus en Wise, noget nær i denne samme mening, som i den første er nu fortaldt. Der Gram haffde drebt Kong Sigtrug, gid hand hændis met sig self, huorlunde hand kunde stercke sig vdi Riget, som hand hændis vundt sig til met Herresthold. Thi gaff hand sig i kamp met Suanen, en Hoffuiffmand vdi Vester Gylland, som stod efter Riget. Den næste slogde hand met sin andre hans Ecte, oc ni Wecte brødre, som vilde hændis deris Broders død.

Kong Gram
slar tuende
grumme
Røffuere
ihiel.

Kong Gram
slar Kong
Sigtrug i
Suerig.

Der Kong Ekiold hørde saadanne Mandoms gierninger, som hand hændis hørte, oc hand vaar nu self vel alderne, oc gid saa gaat som paa hans bredde, an saa hand raadeligt at tage hannem i Regimentet

Aff denne orsage begynte en velbyrdig Sielands Mand ved navn King, en opvækket sig op imod Kongen, gjorde sig den Menige mand oc Almue kendt, oc begaff faare at det kunde ingelunde fficke sig eller vere paa Riisland, oc beste, at tuende skulde paa en tid staa der faare. Efterdi der hændis begge stode icke vforstand oc vantundighed paa færde. Hos

forst Adelsmand i Sieland, bliffuer slagen ihiel.

Sønnen for sine Ungdoms aar, oc hos den vdeffuede gamle Fader for sin Alderdoms vansnilde. Vdi dette oprør bleff King ihjelslagen. It Exempel, at ingen skal dømme nogen andē udequem til Dyd oc Mandoms gierning for sin Ungdoms aar oc Alder.

Mange flere oc drabelige mandoms Hoffuerd bedreff Kong Gram, iblant huildte er icke det ringiste, som begaff sig vdi Fjindland. Hand førte Krig imod Sumble den Fjindste Konge, men Lyden vende det saa, at Gram, som kom en Fjende til Land, drog deden Kongens Suoger oc vdeffuarste ven. Thi der hand sig Signe Kong Sumbles Daater at see, opstendis hand i tierlighed til hende, loffuede sig at forsthyde Graa, oc tage hende igien til sin Ecte oc rette Hussfrue. Extrax vdi sanne dage bleff hand forhindret oc henkaldet til den Norste Krig imod Kong Suibdager, som frendede oc voldtog baade hans Syster oc Daatter. Dissimellem ginge viffe rycte oc tidinde, at Sumble haffde troloffuet Kong Hendrick aff Saren Kong Grams Festemo. Thi drog Kong Gram hemeligen fra sit Fjold hen ind i Fjindland, oc kom did vdi Brøllups dagene. Hand førde sig i Keffne oc Paltuge Klæder, gick ind i Salen, oc sætte sig næderst til Bordis. Hand atspurdis huad føring hand haffde met at føre. Hand sagde ind i Fjindland sig at være forfaren vdi Lægfaanst. Paa det sidste, der Giesterne vaare oc dræber Kong Henrick paa sin Bryllupodag. nu druckne oc mit i største glæde, da kaste Gram it øye til Bruden, oc tendte paa hendis lætfærdighed oc paa sin egen Kongelige Maiestats ære. Hand begynte aff Harm oc vrede at quede en Wise vdi saadan mening: Stor bedrøffuelse oc sorg maa det mig vere, at ieg, saa veldig oc mectig en Kong, skal lide saadant fortrædeligt hoffmod, som mig her nu vederfaris. Jeg haffuer tilforne paa en tid dræbt sytten Brødre, otte Ecte oc ni Becte, met mit gode Suerd, den tid ieg slog Suarine ihjel, som stod imod min vilie effter Kongelig titel oc naffn vdi Suerige. Jeg haffuer oc aldrig verit forsagt, enten for Suerd eller nogen slags Verie vdi Krig oc Orlog. Oc ieg skal nu vere saa haanlige foractet aff denne Signe Kong Sumbles Daatter, som haffuer huerden holdet mig tro eller loffue i min frauerelse. Huad er dog dette en vtilbørlig vstadihed oc lætfærdig Quindesuig, som disse Herrer oc Førster bedrager oc vanærer, oc anden steds gior mangen Mand bange oc tulkraadig. I det som Wisen vaar vdsjungen, sprandt Gram op aff sit sæde, oc dræbte Kong Hendrick offuer bordet, som alle hans Benner sade omkring hannem. Hand slo oc mange andre aff Brøllups giesterne ihjel, tog sin Festemo aff deris hender, oc drog met hende offuer Vandet hjem til Danmark. Saaledis vende hand deris glæde til vrede, deris fryd til vfred, deris Brøllup til Begræffuelse, oc lærde Fjindst mand, at hand en anden tid skulde icke forhindre ærligt oc louligt Ectestaff. Siden forfulde Gram sin Krig imod Kong Suibdager, for den orsage som førre er. rørt. Vdi denne Norste seide sig hand sit bane saar oc døde. Thi Norbagen sig vndsætning formedelst it merckeligt antal Krigsfjold til Skibs fra Sarenland aff Kong Hendricks flect oc Benner, som gjorde Kong Suibdager den Vennehjelp icke aff ret synderlig tierlighed, men fordi dem gaff i saa maade lempe oc orsage at heffne deris Fjendis død.

Suibda:

Suibdager VI.

Suib-
dager.

DER Kong Suibdager fik Danmarkis rige vnder sig, befryctedis at hand skulde affliue Kong Grams to Sønner, som hand haffde afflede met Graa Kong oc Signe. Der saare tog Brache deris Tuctemester Grams søn: der forsendis dennem, oc flyde paa it Skib ind i Suerig, oc antuorde: til Suerig. de dem to Kemper, Bagenhoffte oc Hasslie, til troer hende, at opsøde, optucte oc foruare dennem met all flid oc god opsyn.

Efterdi ieg fororsagis her effter at tale ydermere om disse Kemper, da Tre slauer vnderlig sold, paa det ieg icke skal synis at scriffue de ting, som ere imod menige mands som haffue dem, oc kand ste haff mange aldelis wtrolige: Skal være alle vitterligt, at varit i for- det haffue varit try slaus merckelige Föld, som for deris vjsdom oc vnder- stor affhold. lige gierninger vaare meget affholdne i fordom tid.

De første vaare gruelige vanskabte store Mend, som offueringe andre Föld vdi Legemens storhed. Disse kaldedis Kemper. I.

De andre vaare de, som omginge met Spaadom oc Troldomskonst. II. Disse vaare icke saa høye oc mandelige paa deris Persons vegne som Kem- Spaamend oc Trold- perne, men vaare alligeuel vdi større act oc anseelse. Saa at de effter lang- karle. varende kiff oc wenighed haffue paa det siste met Suerdslag vndertuind sig Kemperne, oc veldet sig icke aleniste ind vdi Regimentet, men ocsaa be- kommet saa stor myndighed oc autoritet haff mange, at de mente, der san- des stor Hellighed haff dennem. Disse tuende slags Föld kunde forandre vnde deris eget oc andre Mennisters ansicte oc bedriffue atskillige Rogleri oc megen behendige bedrageri.

Det tredie slag vaare de, som affledis aff disse fornessnde begge par- III. ter. Endog de vaare huercken i storhed eller kloghed at ligne ved disse de- Kempers oc Troldquin- der affkom. re forfædre, saa forfæde de alligeuel mange ensfoldige Mennister, som vnde at de haffde stor Helligdom met at fare. Det som icke er at forundre den taabelige oc vbesindige almue, at de afffulde til vrang Guds dyrckelse, efterdi wi læse, at hine forstandige oc skarpsindige Romere haffue end oc- ke af lige saadan letfærdighed ladet sig forblinde oc forføre til vvalende vdelige Creatur som Guder at ære oc dyrcke.

Dette vilde ieg saaledis korteligen giffue tilkiende, at huo som læse de vnderlige euentyr oc vnderlige gierninger, som ieg her effter nødis til at scriff- uer. Alle icke holde det altsammen for Fabel oc wtrolige fantasi. Nu vil jeg hore der hen igien, som ieg tilforne begynte min tale.

Guthorm VII.

Gut-
horm.

DER Gram vaar slagen, som førre er vort, oc Kong Gut- Suibdager fik vnder sig Danmarkis oc Suerigis Riger, horm tog Danmark da tog hand sin Hustruis broder Guthorm effter hendis aff Kong vdelige forbon oc begiering til naade, oc lod hannem komme Suibdager. hjem

hiem aff sin vblendighed til sit Fæderneland. Offuer huilket hand satte hannem en Regentere, for en vissé Tribut oc Aarlige skat. Nogle mene, at Suibdager greb flugt, oc torde icke self fortøffue hoss de Danste, som vaare hannem vrede oc affgunstige for deris Kong som hand wretsfærdeligen ihjelslog.

[Hading.]

Hading VIII.

Kong Sadinge idret.

Hartgrepe legger sig efter Kong Sading.

Sading, den anden Kong Grams søn, actede saare ringe om Suibdagers venstfab oc velgierninger, oc tendte fast mere, huorlunde hand kunde met liste oc lempe heffue sin kiere Faders wshydige død. Lycken vaar hannem blid, oc gaff hannem mechtige fremgang aff hans første Barneflo. Hand loed all vellyst oc løssactighed fare: vende hierte, hu oc sind til Krig oc Orlog at efterfølge sit gantste liffs tid, som hans Fader gjorde for hannem. Hans Tuctemester Bagnhoffte haaffde en Daater ved nassin Hartgrepe. Hun lagde sig efter dag oc nat at foruende hans forset, oc forføre hannem met sin tierlighed oc Gifftermaal, som hun begerede for den tienistactighed, hun hannem beuiste i Buggen aff første Barndom. Hun brugte til hannem icke aleniste simpel tale oc enfoldige ord, men ocsaa vdkorne Biser, vdi huilcke hun fremsatte sin vilie saaledis: Underlige oc seldhyne maa du Hading være til sinds, at du leffuer saa wgiftter for dig self, oc lader ingen Quindes saurhed eller elstou tuinge oc betage dig. Alt det som du tracter oc staar efter, er idon idel Krig oc Orlog, Kamp oc Mandemord. Der er huercken lyst eller leg, huercken lise eller leide i dit gantste leffnet. Thi formaner ieg dig, at du lader saadant her efter fare, oc giffuer mig dit sind oc hierte for alt det gode oc megen tieniste, ieg aff Barndoms aar indtil denne dag dig haaffuer benist, oc her efter nogen tid beuise kand. Klag icke der paa, at ieg er dig offueruoxen oc aff kempe slect, det haaffuer ingen nød. Thi ieg kand skabe mig liden oc stor, høy oc lau, lige som mig lystet oc behoff giøris.

Hartgrepe følger Sading vdi Mandes klader.

Hartgrepe kommer en død Mand til at tale ved Troldoms konst.

Der hun met mange søde ord oc smigrende veltalenhed haaffde fangget Hading, gaff hand hende sin tro, oc soff met hende. Hun sid oc saa stor tierlighed til hannem, at der hand vilde besøge oc besee, huorlunde det stod til vdi sit Fæderne rige, da tog hun Mandes klader paa, oc met stor lyst gaff hannem sig self en tryg Staalbroder i fred oc fare, oc huadsomhelst andet dem paatom. Paa veyen gestede de vdi it Huss, som Berten vaar nykige affdød, oc laa lig paa Gulffuet. Hun adtraade at vide, huad lycke dem faarestod. Thi screff hun met sin Troldomskonst nogle Bogstafue paa it Træ, oc bad Hading legge det vnder denne Dødinges tunge. Strax begynte det døde Legem at giffue gruelige røst oc tale fra sig, vdi denne mening: Huo er den, som met plage giører mig vro, oc tuinger min Aand at komme tilbage fra sit bolige? Det skal icke bliffue wbeffnd. Thi ieg maa dog sigge imod min vilie, det som nogle aff eder skal icke vel behage. Naar i draage her fra igennem Skoffuen, stulle de onde Aander møde eder. Da skal hun græde det, som mig nu plagede. Hun skal rissuis oc sidis i smaa stycker

stycker aff Hellsuedis gester oc indbyggere. Men dig Hading skal intet worde at skade paa Liff eller lemmer, eller noget som du haffuer met at fare.

Den anden dag reisde de frem oc komne vdi en Skoff til it Huss, be- ^{Hartigrepe en} tact met Rijsff oc Loff. Som de der sade, saae de en stor haand, som alleueg- ^{trolbquinde} ne droges omkring Hussfet genem Taget. Hading bleff forfærdet, oc had ^{lonis aff sin} Hartgrepe hielpe om mueligt vaar. Hun vdstracte snarligen alle sine Lem- ^{egen konst.} mer i Kempe sticelse, oc greb om haanden, indtil Hading affhug den, aff huilden vdsflod mere raadne oc stinckende omflod, end ret naturligt Blod: Men hun bleff haardeligen straffet for denne gierning aff sine andre met- brodre oc egen affkom. Hende hiulp huercken sin onde natur eller store styrcke, at hun io maatte siden rissues oc slides aff Gienden i smaa stycke.

Der Hading haffde mist sin Fostermoder, kom til hannem en gam- mel vdsfuede Mand, som haffde idon it Dye. Hand yndedes offuer hannem, at hand stulde gaa saa elendige allene, oc foruiste hannem til en ^{Hading oc} naffkundige Sorsffuere, som hede Liser, oc gjorde it wryggeligt forbaand ^{Liser giore} imellem dem begge, effter sæt oc seduane som da hoff alle vaar vdi brug. ^{forbund.} Thi naar de gamle gjorde nogen indbyrdis besynderlige pact, da toge de aff ^{Gamel sed-} hris eget Blod, oc stencde i begge deris fodspor. Der met betegnede, at huer ^{uane at giore} stulde være rede at vdgyde sit blod for anden, førend hand vilde afftrede den ^{forbund.} Contract so opret vaar. Effter denne stic besuore Liser oc Hading sig ind til ^{Locker For-} huer andre, oc begynte strax en ny Krig imod Locker, Førsten aff Curland. ^{sten aff Cur-} Hand sid offuerhaand, oc fordress dem aff sit Land. Der Hading vaar ^{land.} loget paa sluct, kom atter den gamle Mand til hannem, oc førde hannem ^{En gammel} paa en Hest hiem met sig, oc formedelst en krafftige drick hiulp hannem igē ^{Mand hiel-} til sin sundhed oc forlighed. Hand spaadde Hading, huorledis det stulde ^{per oc spaar} paa hannem i fremtiden, oc sagde: Dine Giender stulle endnu forfølge dig, ^{Hading.} hude oc fange dig, i den mening at de siden ville henlaste dig for vilde Diur ^{forbund.} opades. Men see dig vel saare, at du kand slide bandene aff dig. Naar de ^{forbund.} haffue vel at oc soffue nu som stulle beuocte dig, da vil ieg giore dig bistan- ^{forbund.} de, oc laste Soffnesnarer paa dem, at de stulle icke opuogne. Staa diffimellem ^{forbund.} dem oc gaa frimodige imod de gromme Loffue, som dig vil slide oc forderff- ^{forbund.} de. Gaa den igennem hiertet met dit Suerd, drick aff hans blod, oc æd aff ^{forbund.} hans blod, saa stalt du saa større styrcke oc krafft end du nogen tid haffde ^{forbund.}

Den gamle spaaddom vaar icke vel vdsagd, førend Hading bleff førd aff ^{Hadings vn-} huer andre paa samme Hest der heden som hand førre vaar. Diffimellem som ^{derlige ferd.} hand haffue haffue forferdet paa Hesten, saae hand vd igennem it hul paa ^{forbund.} hestens side, oc fornam at Hesten gid offuer det vilde Haff met dennem. ^{forbund.} Thi drog den gamle Ledfagere formenten hannem at see sig omkring. Thi drog ^{forbund.} hand haffue haffue sit Hoffuit igien vnder Raaben, oc forundrede sig offuer- ^{forbund.} det paa saadane vdsduanlige oc offuernaturlige reise. Siden ^{forbund.} hand haffue haffue fangen paa ny aff Locker, oc fristede alt dette hannem vaar ^{forbund.}

Hand haffue haffue haffue, at hand kom løff igen aff sit Curlands fengsel, drog hand ^{forbund.} haffue haffue haffue, indtil hand vende paa det sidste hoff Kongen ^{forbund.} aff Thra-

Duna en
Stad vdi
Thracia be-
ligges aff
Kong Sa-
ding.

aff Thracia. Mod hannem begynte hand met sin anhang at orloges, oc bestolde hannem vdi den faste By Duna. Denne Stad vaar woffueruindelige. Thi tencte Hading, huorlunde hand kunde ved subtilige Raad oc anslag naa, det som hannem ved styrcke oc velde wmueligt vaar. Hand loed gribe Sualer oc andre Gule, som pleiede at bygge i stadsens Huse, oc bant tørre suompe optende met ild vnder deris vinger. Der de sloge bort igen, førde de ilden paa deris egen Reder, som spreddes siden videre, oc fremdelis optende Huserne mangesteds til lige. I det samme som Borgerne hafde met denne Ildbrand at skaffe, falt hand i byen, greb Kong Handuan, oc fied dernest wsigelige meget guld for hans fengsel.

Hading slog
Kong Suib-
dager ihjel.

Siden der Hading hafde indlagd alleuegne i de Vstre Lande merckelige priiff, drog hand deden til Suerig, oc slog paa veyen Kong Suibdager vnder Gudland met sin store Skibs flode. Hefnede der met sin Faders oc Broders Død, oc bekom saa it loffligt Rassin baade inden oc vden lands.

Orthin en
Affgud.

Vdi disse dage oc Aar gid der it stort ord offuer den ganste Europa aff en bedragere ved Rassin Dthin, for den falske helligheds mening, som mange hafde om hannem. Hand vaar gierne i Dpsal, huad heller det vaar for Goltens taabelighed, eller Landsens lystige leilighed, kand ieg icke sige for vist. Alle Konger oc Forster vdi disse Nordere lande loede hannem til ære stobe sit efterlignelse aff Guld, oc hengde mange stene ringe paa Armene, oc forsende det siden som it stort Helligdom til Constantino-pel. Dette behagede hannem saare vel, oc hand fassnede deris Legation met wsigelige Ære oc Keuereng. Frigge hans Hustru fied lyst til saadane kaastelige Guldsmycke, oc vnderkøbte nogle Smede, som skulde hemmeligen tage hende noget aff dette Guldbillede. Dennem loed Dthin ophenge, oc foruarede sit efterlignelse siden vdi it fast formurede Kammer. De gjorde det saa met troldoms Raanst, at det gaff liud oc røst fra sig, naar nogen rørde der ved. Men Frigge hafde alligeuel helder seet, at hun hafde været smycket, end sin Hofbond der met dyrctet. Thi bolede hun met en sin egen Ziener, huilken tredffeligen forskaffede hende dette Guld, som hun siden foruende fra den obenbare affgudiske brug til egen hofferdigheds bragt oc bram. En arger wdyd, som helder vilde miste sin ære, end Guld oc hofferdige smycke ombære. Ja huad skal ieg mere sige her om? saadane Gud vaar icke bedre Gudinde verb. Saa stor offuerhaand hafde da den Blindhed tagen, vdi huilken vore fordoms Forfædre fore vild. Der Dthin saadant fornam, gremmede hand sig mere for sit Billede, end for sit Ecteskabs vanære. Thi rømte hand strax aff Landet, oc tenckte at stryge saadane skam oc skendsel aff sig met tidens languarenhed.

Metothin en
Affgud.

Efter Dthin kom en anden Troldkarl, Metothin, som gaff sig ud for en Himmelske hellig Mand, oc forførde wtalige enfoldige Fuld, oc dyrctede hannem met megen prang oc optencte Ceremonier. Hand gaff faare, at ingen kunde stille Gudernis vrede met almindelige Offer, met

huer

huer Gud skulde haffue sine besynderlige for sig self. Noget tid der effter kom Dthin tilbage, thi rømte Methothin aff Landet, oc vende vdi Fyn, Metothin daer oc op- oc bleff der ihieslagæn. Alle de, som komme noget nær til hans Graff, bleff- tender Pesti- lens effter sig. ter hannem, at hand gjorde noget nær saa stor skade døder som leffuendis. Thi grossue de hans Legeme op igien i saadan deris banghed, oc hugge Hoffuedet der fra, førde siden Kroppen hen vdi en vild Mose, oc sloge en Pæl der igiennem. Her met stillede denne Pestilenge.

Dthin kom effter sin Hustrues død til sin gamle act oc dignitet. Han lagde alle sorte Scholer øde, oc bød icke aleniste alle at afflegge, huad helligheds Titel de haffde taget til sig i hans frauereelse, men ocsaa at rømme Land oc Rige. De fordi de fordristede sig at indtage Himmelen met wret, forbød hand dennem at besidde Jorden met fred oc rolighed.

Dissimellem førde Kong Asmund, Kong Suidbagers Søn, krig Kong As- mund i Sue- rig mister sin Søn Henrick vdi it slag imod Kong Sading. imod Kong Sading, at heffne sin Faders død. Der miste hand vdi en standende strid sin Søn Henrick, som vaar hannem offuer alle maade indertlige kær. Huilken hand strax begræd met en sørgelig Klageuise, vdi denne mening som effterfølger.

Ku vil ieg huercken bruge Vaaben eller Verie effter denne dag. Ieg sig Harnist oc Hielm fra mig, huo som lyst haffuer. Thi ieg arme be-
 kende Mand venter mig ingen bistance der aff. Effterdi min Søn er
 død, begerer ieg icke lenger at see Solen oc den liuse dag. Lader off sætte
 mig deligen ind imod vore Fiender, oc giøre en ende paa denne Krig, at
 vort land til euig amindelse vide at sige aff vor Mandom oc dristighed.

Der hand dette haffde sagd, greb hand sit gode Suerd vdi begge
 hender, laste sin Skjold paa Ryggen, forsmade all fare, oc slog ihiel
 sig alt det hand offuerkom. Kong Sading vaar stedt i stor nød, thi
 hand hand paa sine bekiendte Guder, oc sidt i samme syeblick vndsetning
 sig bønnehoffte. Der Kong Asmund saa hans krogede Kaarde, sagde
 sig: Hvor faare slar du saa dierffueligen ind imod off? Vedstu icke, at din
 Suerd er paa dette mit Suerd? Du forlader dig paa din Troldom, men
 icke paa mig, du arge oc skaldactige Bedragerer. Hand haffde icke
 tid til at svare, for end Sading støtte it glassuen tuert igiennem hannem. Men
 hand hand falt til Jorden, saarede hand Sading vdi sin Fod, oc giør-
 de sig icke halt saa lenge hand leffuede. Det vaar den ene en liden trøst
 i hans døde time, at hans Fiende miste førligheden: De den anden en hu-
 der til denne store Seieruinding, at hand nedlagde sin vederpart.
 Hand bleff heberligen effter Kongelig stid begraffuen til Opsal.
 Dronning Gunild aff hiertelig bedrøffuelse slog sig self ihiel, vilde
 sig self ihiel aff sorg for
 Kong As-
 mund.

Kong Ha-
ding vant
Suerige til
Danmark.
Vffe Kong
Usmunds
Søn vil heff-
ne sin faders
død.

Hading tog Suerige vnder sig, skende oc brende alleuegne huor hand drog frem. Thi drog Vffe, Kong Usmunds Søn, ind i Danmark, at heffne sig paa hannem, oc betale hannem aff hans eget, met skade for skade. Saa maatte Danske mend komme deris eget Land til hielp, oc lade is fremmet met fred.

Kong Ha-
dings fader
bur beroff-
uis.

Der Hading kom hiem aff den Suenste krig, vaar bort staallen aff hans Kongelige Faderbur alle Elenodie, som hand haffde samlet der til haabe i atskillige Krig. Thi lod hand ophenge Glumer, som dem haffde vdi foruarung. De lod vdraabe, om nogen vaar, som kunde giøre hannem anuifning paa dette styld, da vilde hand ophøye hannem til den ærlige befa- ning, som Glumer haffde verit vdi. Her kom da en aff samme Tiussue frem, som bar igien en deel, der hand haffde faaet til sin anpart aff det staa- ne Gods. De andre hans Staalbrødre gjorde oc lige saa, forhaabendis sig at skulle komme vdi Kongens trygge Gunst oc statelige Befalning. Men de (som tilbørligt vaar) bleffue alle straffede paa deris Liff, oc finge den løn som de vankundige Daarer haffde fortient, at de icke kunde dølie oc tie deris egen skam oc skade.

Kong Ha-
dings snilde
paafund.

Siden beredde Hading sig den gantste Vinter, oc drog om Foraa- ret met all sin Krigsmact i Suerige, oc feydede met de Suenste i fem sam- selde Aar. Hans Krigsfold lidde stor hunger, saa at de aff stor nød ode vilde Madde hatte, oc paa det sidste Heste oc Hunde, ia end oc icke sparde sig self indbyrdis. Der de nu vaare i allerstørste mistrøstighed oc fortuilelse, kom en røst i Leyren om Midnats tide, oc robt saaledis: I en vlyckelig stund droge i Danske ind i Suerige. Daarligt er eders forsæt, oc blind er eders forstand, at i acte oc tuinge dette veldige Rige, som ingen fremmet Herre mact kand fordærffue. Lyden vil vendis, i skulle slaes paa fluct, oc siden lætteligen dræbis oc foriagis vd aff Landet.

Kong Ha-
ding seider
paa Suerig
i fem Aar til
lige.
Stor hunger
i Kong Ha-
dings leier.
Spaaddom.

Denne Spaaddom gic de Danske vd for sanden: De slogis paa fluct, oc miste wtallige meget Gold. Næste nat der effter bleff ocsaa hørt en røst vdi den Suenste Leyer, som sagde: Huor saare traadz oc pudet nu denne Suenste Vffe, oc veed icke, at hand met hast skal offuerfaldis oc straffis? Hand skal slaes i den første Krig her paa kommer, oc ingen skal kunde forbinde hans Saar, eller frelse hans Liff. Den samme nat slogis de Danske oc Suenste tilfammen, oc da bleff seet ved Stiernelius to grumme oc gamle, kuldede oc vanffabte Kemper, som stode huer paa sin side hos deris Hær. Den ene vaar de Danske god, den anden holt paa de Suenstis haand. Hading tabte Elaget, oc drog til Helsing land.

Kong Ha-
ding flyer oc
flar en Jaff-
trold ihjel.

Der hende det sig, at hand en dag for hede oc brynde styld forde sig aff sine Klæder, oc vilde bade vdi Stranden. Der kom hand i færð met en gruellig stor Hafftrold, huilcken hand ved mange saar oc hug fangede, oc forde siden død hen op i Leyren. Paa veyen møtte hannem en Spaa- quinde, som talede hannem til met disse skarpe oc vnmilde ord: Alle Guders vrede offuer dig, Hading. Vær oc Vand, Himmel oc Jord, Eleman- ter oc

ter oc Clementisse affsøding worde dine Fiender, oc hadstelige forfølge dig, En Spaa-
quinde for-
binder Kong
Hading. huad heller du seyler til Søes eller vandrer til Lands. Hus skule dig icke. Drager du ind vdi dennem, da falde sig ned paa dig. Alle Creatur sty dig, som en skadelig oc fordærffuelig forgift. Thi din blodgerige haand haffuer her dræbt en Gud i fremmet skabning oc lignelse. Østen oc Vesten, Sønden oc Norden vere dig alleuegne affgunstigeligen tuert imod, indtil du gjør sand aluerlig Pliet oc Bod, oc formilder oc affuender den fortiente straff som dig faare skaar.

Hading vende sig fra denne Spaaquinde, bleff seldsom oc forstrect, oc fant strax paa sig self, at det vilde vederfariis hannem ligeruis som han haffde kundgiort. Huorsomhelst hand drog frem, sticte sig alting vnuordige oc ilde. Hans Skibsflode omkom aff forfærdelig storm, oc self kom hand skiffbruden til Land. Huor hand bad om Herberge, der fulde huffche ned paa hannem. Saa hand kunde aldelis ingen rolighed bekomme, før end hand formedelst sit Offer kom igien vdi Gudernis hyldest oc venstaff. Thi paa det hand kunde vndgaa deris vrede, da offrede hand den Hgud Frø, som Suenste kalde Blod, it besynderligt Offer aff sort Fæ, oc forplietede sine Efferkommere at holde saadant seduanligt Offer ærlige ved maect oc lige. Kong Ha-
ding stiller
Gudernis
vrede.

Vdi samme dage spurde Kong Hading ny tidende fra Norge, at Regnild Kong Haagens Daatter vaar troloffuet met en wheldig oc vandskæmp Rempe aff Nithers affkom. Det fortrød hannem. Thi offuerlagde hand met sig self, huorlunde hand kunde forhindre deris Brøllup. Droge der saare ind i Norge, slog samme Rempe ihjel, oc befride den Edle Konges hie Drud fra den vanskabte Rempe. Gaff der met tilkiende, at hans Kongelige oprigtige hierte stod icke effter aardeløshed oc gode dage, som hannem gaffuis nocksom aarsage til, Men mere til dydelig idret oc Mandoms hellige gierninger, End oc saa at heffne sine fremmede Naaboers vold oc vildhed. Den gode Jomffru fands hannem tacknemmelig for saadan stor vberning, oc aff sin ringe forstand fliteligen forbant hans Saar, som hand stul mange oc store, før end hand offueruant denne Rempe. Oc paa det hun viss bedre i fremtiden kunde kiende oc stelne hannem fra andre, da gaff hun en Ring i det Saar som hand haffde i Laaret. Det hende sig hader, at hendis Fader lod forsamle til Giestebud vdi it Hus alle hendis vnder, oc gaff hende kaar, at vduelle sig en aff alle. huilcken hende self best. Der hun nu tuilede om Hadingis person, søgte hun præff paa alle vnder ueler Kong Hading til sin Sultbund. De siden vdualde hun at leffue oc ds met Hading, som frelste hende. Det andet vlige oc værstyggelige Giestestaff. Der de vaare nu begynde at gaa til sammen, oc sade en Aften offuer Nadere, da saa Hading hende sigge op aff Jorden ved Fyrsteden, som haffde nogle grøne vnder i Skod, oc atspurde paa huad sted i Verden mueligt vaar, der de første oc grøne Vrter at vore om Vinteren. Der Kong Hading hende det at vide, suobte hun hannem vdi hans egen Kiortel, oc drog hannem

Jordguder. hannem vnder Jorden met sig. Vden tuil førdis hand aff Jordguderne leffuendis der hen, som hannem burde døder at komme. Først bleff hand ledsaget igennem en mørk Taage, paa en alfare Bey, oc saa der trint omkring mange herlige Høffdinge, klædde vdi statelige Gyldestycke oc Skarlagene. Siden komme de frem vdi en grøn Eng, der som de Vrter, som hun lod hannem see tilforn, vaare vorne. Dernæst ginge de offuer en Bro, vnder huilcken flød it grumt oc hastigt Vand, fult aff allehaande slags Vile oc Handstød. Der de komme offuer Broen, saa hand tuende Hær slaes imod huer andre, oc spurde huad det betyde? Hun suarede: Disse ere de, som i Verden haffue fult Krig oc Marlog effter, oc ere der omkomne, oc nu lade oss see met saadanne Spectadel, huad deris fremfarne leffnets idret haffuer verit. Paa det allerlidste komme de frem for en høy Mur, oc Quinden kunde ingelunde komme der offuer. Hun rycte Hoffuedet aff en Hane, som hun haffde hos sig, oc kaste det offuer Muren. Hanen bleff strax leffuendis igien oc goel, saa det hordis obenbarlige alleuegne der nær omkring.

Siden kom Hading op aff Jorden til sin Dronning, oc tog sig faare, at ville besøge sit Fæderneland. Paa veyen leed hand stor forfølgelse aff Gørffuere, som stode hannem effter hans Liff oc Lycke. Men endog de haffde paa begge sider lige god bær, saa vaar alligeuel Hading bedre beseylet, oc vndflyde dennem.

Vilde Lapperne stride imod Kong Hading.

Dissimellem lod Kong Vffe aff Suerige vdraabe offuer alle Lande, at der som nogen kunde føre hannem Kong Hading, enten død eller leffuendis, da vilde hand giffue hannem sin Daatter, som vaar en offuermaade faur oc deilig Jomffru, for sin vmage. En ved naffn Turning forsamlende it stort tal Folk aff de Vildelapper vdi Biarmeland, oc drog bort at vinde denne Jomffru. Hading vaar icke seen, men gaff sig sthyndeligen til Skibs imod hannem, oc som hand seylede omkring Norge, tog hand der en gammel Mand aff Klipperne, effter hans begiering, ind til sig i Skibet, imod sine Staalbrødris vilie oc samtycke. Denne graahærde Fader gaff hannem befalning, at sla Folket vdi sin Slactordning met god flid oc forsynlighed. De skulde gaa to Mand tycke i det første, fire Mand i det andet, otte Mand tycke i det tredie Led. Skytterne oc dem, som bruge Stafflynger oc andre Handløse Verie, sætte hand i sidste Baghold. Der Folket vaar saaledis ordineret, gick hand self bag den gantste hob at staa, spente sin Bue, oc lagde ti Vile der paa huer effter ande, som hand vdtog aff sit Raager, huilcket hengde hannem om Halsen, oc saarede der met ti aff sine Fiender. Der Lapperne fornumme, at huercken Vaaben eller styrcke kunde hielpe imod saadan en veldig Herre, vende de sig til deris Troldoms kaanst, oc reiste it hastigt Wuær, som met vifelig Storm oc Regn fortog dem Solens klare skin. Den gamle Mand, som vaar met Kong Hading, opuacte it andet Bær vdi en stor Sky lige tuert imod dem, oc fordreff der met denne store Regn, indtil Hading fick seyeruinding offuer Turning. Hand drog siden fra Hading, lærde oc spaadde hannem, saa sigendis: Før icke Krig vden den som merckelig oc drabelig er. Strid heller met dem som bo langt fra dig i fremmede Lande, end met dine Naboer. Aldrig skalt du bliffue slagen ibiel aff vrede haand, men selfuillige skalt du gaa til døde.

Vilde Lapperne opuacte Storm oc Wuær imod Kongens Hær.

Nogen

Nogen tid her efter lod Bffe aff Suerige biude Hading til Dp: Offe Kong i Suerig bruger forraderi imod Kong Hading.
 sal, at holde en venlig mode oc samtale met hannem. Der de Danste kom-
 me til Suerige, oc vilde gaa vd aff Huset, som de sade vdi til Giestebud,
 vaar der nogle bestillede, som skulde hugge Hoffuedet aff dennem, en efter
 den anden, som de ginge vd at Dørren. Hading formerkte, at saadant
 vaare anræt paa Forraderi, oc hans Føld bleff hannem hemeligen afflif-
 uet. Thi rømde hand hasteligen om den mørde nat der fra til Danmark.
 De samlede sit Krigs fōld, drog imod Bffe, heffnede hans suigefulde fald-
 hed, slog hannem ihjel, oc lod saa all had oc affuend dō met hannem. Thi
 hand forskaffede hannem en hederlig Jordefærd, oc elskte den Døde som sin
 Ven, huilken hand haffde forfuldt leffuendis som sin Fiende. De paa det
 hand kunde giøre sig den menige Suenste mand mere tilneyet oc anhen-
 g, lod hand Regimentet bliffue hos Bffis affkomme, oc sætte Hunding
 hand Broder til Høffuigmand offuer Suerige. Hunding set-
 tis til Høff-
 uigmand off-
 uer Suerige
 aff Kong
 Hading.

Der Kong Hading haffde nu ydermere ingen Fiende, gaff hand sig
 til roligbed, oc vaar meget gierne paa Landsbygden. Huilcket paa det sidste Kong Ha-
 ding fædes
 ved roligbed
 oc Fred.
 fortrod hannem, begynte der faare at tale til sig self saaledis: Huad er det-
 te for it leffnet, at ieg saa skal ligge i Skou oc Skul, oc icke lade mig bruge
 til Land oc Vand, som ieg pleyede tilforn at giøre? Jeg hører intet andet
 end Blffue tude, oc vilde Diur strige omkring mig i denne Vrcken. Huad
 skode det mig langt ærligere oc oprictigere, at ieg søgte min fordeel oc baade
 i det vilde Haff, end plage mig self imellem disse ælendige Bierge oc mør-
 ke Stoffue. Dronningen stod hart hos, oc lydte paa hans tale, oc fordi
 hun haffde større lyst at høre paa Nactergalen i de grøne Lunde, end paa
 Strandfulene vdi Haffuet, suarede hun hannem oc sagde: Herre, mig
 tydis i domme icke ret. Mit sind er tuert imod eders. Jeg kunde endnu aldrig
 vel fordrage Haffuet, for den store vro som Fulene giøre met deris klang, at
 ingen land saa rolig eller tryg søffn for deris bulder skyld. Paa Landet i
 Stoffuene er større tryghed oc lyst en dag, end it gantste Aar paa Haffuet.

Samme tid vaar vdi Jndland en som hede Tosten, mere naffnkun-
 dig for sit skaldhed end for sin Dyd oc Velbyrdighed. Hand plagede den
 fattige Almue saa saare, at de kallede hannem icke andet end Tosten hin on- Tosten hin
 onde setter
 sig imod
 Kong Ha-
 ding.
 Hand gjorde ocsaa andre omliggende Lande, besynderlige Saren, me-
 re vobodelig stor skade. De tuingde Hertug Sigfred aff Saren
 til vndsigelse oc trusel, at hand maatte tilfige oc forsticke hannem vndsæt-
 telse imod de Danste. Kong Hading bleff slagen paa fluct aff hannem,
 oc det hand flyde til Haffuet, igiennem borede hand Tostens Skib, oc drog
 til Haffuet met en liden Bod. Tosten randsagede efter hannem iblant
 med, oc der hand icke fant hannem, forfulde han hannem met sine
 Bøder. Men hand vaar glad, at hand kom met Liff oc Skib behol-
 den til Landet. Der Hading fornam, at Tosten forfulde hannem
 met andre Skib, atspurde hand sin Staalbroder, om hand kunde Underlig
 Seylag.
 se ham, oc i det samme som hand suarede hannem, kuldslegede hand self:
 oc holt sig hart op vnder Rølen vdi Baaden. Da meente Tosten,
 at hand vaar drucknet, oc vende der faare tilbage, at tage Roff oc Byte
 aff hans

aff hans Føld, som laa paa Balsteden. Estrar drog Hading til Land, offuerfalt Tosten wforuarendis, oc slog hannem paa fluct. Tosten fied it stort Saar, saa hand icke torde tøffue næruerendis vdi Landet, Men drog til Engelland, at søge om hielp oc bistand. Paa Haffuet, som de seyde, begyntis en stor kiff oc trætte imellem hans Føld for deris dobel, de myrde huer andre indbyrdis. De Tosten tog siden deris Guld oc Sølf, oc besoldede sig en Sørsffuere som hed Colle. Met hannem drog hand ind i Danmark, oc bød sig i kamp met Hading, oc bleff der slagen. Thi gamle Høffdinge vilde heller selff sætte sig ene vdi Liffs fare, end at mange wskyldige skulde for deris skyld omkomme.

Tosten bleff
slagen i en
Kamp aff
Kong Sa-
ding.

Der denne Krig imod Tosten haffde ende, syntis Kong Hading en Dromme. nat som hand laa, at der kom en til hannem vdi hans døde Dronnings skickelse, oc sagde: Du haffuer afflet it skadeligt Best, som skal fordærffue Bliffue oc andre wmilde Diur. Vocte dig vel. Der er oc kommen aff dig en skadelig Ful, som haffuer Swanefang i Munden, men Bgle galde vdi Brystet. Der Kongen opuaagnede, lagdis hannem denne Drom vd om hans Søns grumhed imod. sine Fiender oc hans Daatters forræderi imod hannem selff. Det som oc siden befants i sandhed. Thi Bluide hans Daatter lockede met sødtalenhed oc truede met haarde ord sin Høffbonde Guthorm, at hand sætte sig op imod hendis Fader. Blant andre ord oc tale, som hun ideligen lagde hannem faare, vaare ocfaa en part disse:

Bluide staaer
sin Fader
Kong Sa-
ding effter
liffuet.

Huad skal ieg arme Quinde hønelige klage oc begræde, at ieg skulde leffue den dag, at en fattig Karl skulde vorde mig mectig. At ieg skulde soffue hos den, som icke er min ieffnlige paa flect, byrd oc Kongelig blods vegne. O huad maa saadant vere mig elendige Quinde en tung Steen paa mit hierte. Skulde ieg haffue en Konge til Fader, en Dronning til Moder, oc leffue i dette Ecteskaff, som mig er mere til haanlig spaaat iblant alle end pris oc ære, mere til foractelse end ophøyelse, Ja mere til vaade oc vaande end Herlighed oc glæde. Er der nogen mandelig Blods draabe eller hietestyrcke i dit gantffe liff, Guthorm, eller est du den, som holder sig for Kongens Suoger, da veld dig Regimentet til fra min Faders haand. Søg met Mandom oc Driftighed, det som Naturen oc din ringe affkomme necter dig. Det leggis dig til ære, at tage det dierffueligen, som dig arffueligen er icke tilfaldet. Der til met, da er min Fader en vbleffuet Mand, gaar paa Graffens bredde, oc er nu alrede i fald. Hand haffuer lenge noot regeret, lade sig off nu faa macten i haande. Betend at kommer du icke til Regimentet den stund hand leffuer, da kand effter hans affgang en anden vere det saa nær som du. Gjør dig ingen samuittighed paa nogen ting. Hør huorlunde det almindelige Ordsproed liuder om denne graahærdige oc andre hans lige: Gamle træ er fald i Bande. Langt heller er ieg selff Dronning, end ieg haffuer en regerende Konge til Fader. Storre dignitet oc ære er at lade sig tiemis aff andre, end selff at vere en Træl oc Tienere. Det er off aff Naturen metbaaret, oc icke i Klæderne skaaret, at huer effter sig selff mere end sin Nabo. Wi ville finde paa mange tusinde listige gode raad,

raad, om du ellers vilt vere villig oc frimodig som vedbor. Liste- oc lempe kunde meget volde. Viud min Fader til Giestebud, oc vnder kjerlige indviudelsis skul oc venlige Suogerstabs kaabe suig hannem. Sterck driad oc drudenstaf skulle hielpe meget til at fuldriffue dette Epil. Naar Kongen pryder sit Hoffuet, stryger sit Steg, oc haffuer sin tancke paa lystig snack oc euentyr, da skal hand icke see sig om, før end hand fornemmer sin død oc bane saar. Met saadan dristighed bedriffue dine hender en god gierning, at du heffner vor vret, borttager vor forsmædelse, oc forskaffer oss en ærlig Frihed.

Met disse oc andre flere ord fangede oc bedrog Bluide sin Husbonde Guthorn, at hand samtyckede met hende vdi hendis Faders død. De bode Hading hiem til sig, oc hemelige saarordinerede en met Berie vnder sin Raabe, som skulde dræbe hannem, naar lempelig Aarsage gaffs. Men ^{falff slog} ^{sin egen Her-} ^{re paa halff.} falff slog sin egen Herre paa Halff. Thi Hading tog alting til fare, som hand tilforn vaar paamint vdi Søffne. Hand haffde bekkidet sit Gold, at vere sig til rede ved haanden. Dem gaff hand it Tegn ved en Pibe hand bleste vdi. De komme met en hast, affueriede Kongens død, oc sloge dem ihiet, som stode met Forraderi effter deris Heris fordærffuelse.

Disimellem komme falffe tidinde til Kong Hunding vdi Suerige, ^{Kong Sa-} ^{dings oc} ^{Sundings} ^{vnderlige} ^{død oc aff-} ^{gang.} at Kong Hading vaar død. Thi beredde hand, til sin gode Vens taadnemmelige ihufommelse oc ærlige begengelse, it stort Giestebud for alle sine gode Mend. Hand lod indbære i Salen it stort Vllkar fult aff Vl, oc stendte selff for dennem, paa det de skulde driad diff rundeligere, oc vorde saameget mere lystige oc lætsindige. Det hende sig, som hand saaledis gick i sorg oc omhyggelighed, at see sig om iblant Giesterne, at hand falt vforuarendis vdi af Trappen i Vllkaret oc druckede. Der Kong Hading spurde, at hand tro Ven oc gode Broder saaledis omkom for hans skyld, da vilde hand icke lenger lessue, men aff Venfastheds bitter sorg qualde hand sig selff vdi mange sine gode Mend oc Vndersaaters nærverelse.

Den anden Bog aff den

Danske Krønike.

Summa paa den anden Bog.

Kong Frode fant it stort Liggende-
desæ paa den D hos den Drage, som
Saxo her strax i Begyndelsen omtaler, oc
begynte der med strax at seide paa Kong
Dorn aff Gurland, oc Kong Erane aff
Ryssland, hvilcke hand gjorde sig begge
vnderdannige oc skatshyldige. Siden drog hand mod Osten,
oc offueruant Kong Handuan, oc tog hans Daatter til ecte.
Diffimellem at Kong Frode førde Krig vden Lands, drog
hans Syster Suanhuide ind i Suerige, at forløse Regner oc
hans Broder Thorald aff deris Stiffmoders Thorilds ti-
ranniske hender. Hun slog Thorild ihiel, oc tog Regner til
sin Hussbonde, oc gjorde hannem til Konge offuer Suerige.

Der Frode kom hiem, bad Suanhuide hannem, at hand
vilde vere til frede med hendis Gifftermaal. Hand lod det
bliffue som hun begerede, oc tog ocfaa Wffe til naade, som haff-
de effter Frodis egen Systers, hans Hussfrues raad indtaget
Danmarck i hans frauereelse. Men effterdi hand fornam hen-
dis onde vanart, da vilde hand icke haffue dem vdi Riget hos
sig, men sende dem ind i Skotland. Siden førde Kong Fro-
de Krig paa Tydskland, oc tuingde Frissland vnder sig, oc drog
der fra ind i Engelland oc Skotland, oc der fra hiem met stor
byte oc megen pris. Hand førde paa det sidste Krig imod
Regner, oc bleff quald vdi Krigen aff sit tunge Harnisk oc stor
heede. Galdan slog begge sine Brødre Roe oc Skate ihiel,
paa det hand kunde allene beholde Riget effter sin Faders
Kong Frodis død. Hand leffuede icke lenge, som Tiranner
pleye almindelige icke at vorde gamle. Hans Sønner Roe oc
Helge deelte Regimentet effter hannem. Roe regerede en
kort tid, oc bleff slagen aff Kong Regner i Suerige. Helge
førde Krig paa Saren, oc gjorde det Danmarck skatshyldigt.

Dernæst

Dernæst offueruant hand Kong Hothbrod, Regners søn, oc drog saa aff Landet for den Blodskam som hand bedreff met sin egen Daatter, oc ingen veed huor hand døde. Rolff tog Danmarkis oc Suerigis riger effter sin Fader. Atistle Kong Hothbrods søn, som tog Helgis Huffsruue til ecte, sætte sig op imod Rolff, oc fik dog ingen fremgang der met. Rolff gaff sin Syster Rude Regner Ingelsson, som bleff slagen aff Biarde, paa sin Brøllups dag. Siden gaff hand hende Biarde, som drog i Suerige, oc slog Atistle ihjel, oc Hiartuar, som haffde Kongens Syster Skulde, bleff sæt til Hoffuigmand offuer Landet igien i hans stæd. Hiartuar skulde føre Kong Rolff sin aarlige Skat til Danmark, oc kom til hannem paa Leyre Slot, der slog hand hannem forrædeligen ihjel, oc bleff self siden slagen ihjel samme dag aff Bigge, Kong Rolffs tro Dienere.

Hading, afflede met Regnild, Kong
Haagens Daatter aff Norge,

Frode, hand haffde tre Sønner	Bluide, en oprørist Quinde, som stod baade sin Fader oc Broder effter
Halban, Koe. Scaate. Hand slog sine to Brødre ihjel, et hand allene kunde beholde Riget. Hand haffde to Søn- ner	Liffuet oc Riget, Hun haffde tre Mend <hr/> 1 2 3 Guthorm. Vbbe. Scaate.

Helge,
hand haffde
to Sønner
met

Thore	en anden	
Brse, oc met Brse	Rude som Rolff gaff Biarde.	Skulde som Rolff gaff Hiartuar.

Rolff som
bleff slagen aff
Hiartuar paa
Leyre.

Frode

Frode Fregne IX.

Frode Fregne dræber en Drage, og finder et stort Liggendefæ.

Efter Kong Hadings død oc affgang kom hans Søn Frode til Regimentet. Hannem gick det vnderlige i mange stycker. Der hand vaar offuer sine barndoms Aar, vorte hand fast i megen styrcke, dyd oc fromhed, oc lod sig icke fordærffuis aff aardeløshed eller forkrendis aff gode dage, men haffde sin gantste hu oc herte nat oc dag til Krig oc Marlog. Hans Fader vende alt sit Liggendefæ paa Feide, som hand førde vdi sin tid, saa at Kong Frode vaar icke vel forsorget met Guld oc Sølf til sit Krigsfolck at besaalde. Thi kom en gang til hannem, vdi ret bequem tid, en aff Rigens indfødinge oc sagde til hannem: Naadige Herre, Jeg vil vise eder en D, som ligger icke langt her fra, paa huilcken i skulle finde vdi et Bierg stene Glenodie oc herligt Byte, som giemmis oc foruaris der aff en stor forgiftig Drage. Den kunde i lætteligen offueruinde, om i besla eders Skiold oc beklæde eder selff met Drexhuder, saa at intet bliffuer bart paa eders gantste Legeme, der hand kand skade met sin forgift. Naar i komme imod hannem, oc see hans tre eggede Tunge, saa lader eder ingelunde forfærdis aff hans vide Mund oc skarpe Tenders grumhed, ey heller aff all den forgift hand haffuer met at fare. Endog intet Suerd eller handløst Verie kand saare hannem, for hans tycke Skel oc Hud, saa er alligeuel en sted vnder Bugen, seer til, at i kunde drabe den, da saa i Seyeruinding offuer hannem. Gaar siden tryggelige vden all fare paa Bierget, oc lader graffue, strax finde i der en stor Skat, tager den, oc senler saa hjem igien.

Kong Frode fulde denne Mands raad, oc drog met det første til samme D, at stride alene effter gammel Kempe skid imod Dragen. Der hand kom paa Landet, møtte Dragen hannem, oc vaar kommen fra it Vand, aff huilcket hand haffde drucket. Frode stød oc slog hart ind paa hannem met sit skarpe Suerd oc huasse Pile, men hand actede det aldelis intet. Thi stæck Frode effter Bugen, oc der met dræbte hannem. I det samme beed Dragen hasteligen vdi hans Skiold, oc gaff fra sig til lige baade sit Liff oc all sin Forgift. Kong Frode bleff en riger oc formuendis Herre aff denne ypperlige Skat, som hand fant vdi dette Bierg, oc begynte strax at føre Krig imod Curland.

Dorne Kong i Curland fører Krig met Kong Frode Fregne.

Der Kong Dorne aff Curland fornam, huad fare for haanden vaar, samlede hand sit Krigsfolck, oc haffde saadan en tale til dennem: I gode Mend oc ærlige Rigens indbyggere, Wi haffue faaet en fremmet selfom Giest hid ind i Landet til oss, som icke lættelige vil lade sig driffuis her vd, thi hand fører met sig alle de Vestre Landstoffs mact oc styrcke. Det beste raad sunis mig at vere, at wi forhale denne Krig, oc slaes icke vdi obenbare staaende Strid vdi Marden met hannem. Hunger oc dyr Tid skal komme iblant hans Fock, oc giøre hannem større breck, end wi kunde paaføre dem aff all vor yderste formue. Hunger oc det slar

det skarpiste Suerd, met huildet wi kunde fordriffue vore Fiender, oc vere ^{Junger er det skarpiste Suerd imod Fienderne.} self stadeflose vden all vande oc vaade. Jeg acter vel, at ingen er iblant off saa daarlig oc vanuittig, at hand heller vil sette sit eget Liff til fare, end lade en fremmet stride for sig imod fienderne. Thi ville wi først lade de Danste drægis met Hunger oc Tørst, Fordriste de siden at falde off vdi vor Leyer, da skulle de icke kunde staa off imod. De skulle neppelige kunde regere oc vdrage deris Verie met deris beffuende, siuge, oc magre hender, saa langt er det fra, at de skulle giøre off nogen modstand oc skade. Ingen skal kunde siige andet om de Danste, end at de hassue verit self aarsage til deris forderffuelse, oc off ingen skyld at hassue vdi deris vlyde.

Der Dorne hadde saaledis huldet raad met sine gode Mend, drog hand alleuegne omkring i Landet, oc lagde self øde, huad hand fortraffede sig icke at kunde forsuare: saa Fienden fant intet for sig, met huildet hand kunde skade hannem, oc giøre sig self nogen fordeel. Siden tog hand sit beste oc nyperste Fold, der met besatte den tryggeste Befestning vdi Landet, oc lod sig der vdi bestaaldis.

Kong Frode kom vel ind i Landet, oc lagde sig met all sin mact for ^{Kong Frodis listige anslag imod Cur- lender.} saadan Befestning. Men fordi den vaar for sig self voffueruindelig, optraff hand saadant it snedigt raad oc anslag. Hand lod opkaste mange dybe Graffuer vdi sin Leyer, oc lod iorden lønlige henføre met Kurffue i den næste Flod, oc Graffuerne tiltedis igen met Tørffue. Der effter drog hand vdi sin Leyer met hast, ligeruis som hand flyde aff redzel. Fienderne fulde efter paa ferst fod, Men Kong Frode vende tilbage met sin Hær, oc slog hannem vdi Graffuerne, saa ingen vndkom, oc der bleff den dag it stort Nedsald.

Effter denne seyer drog Kong Frode imod Trane, Kongen aff ^{Trane Kong aff Ryssland vffueruindis aff Kong Frode.} Trane, oc forspeidede hans Skibs flaade, oc hemeligen gjorde hannem vdi vrugetelig. Hand lod bore mange hul alleuegne paa hans Skib, oc lod Røglere der vdi, indtil de vaare alle fordærffuede tillige. Siden tog hand Røglerne vdi aff dem, oc falt til met sine Skib at borde met Fiender: Røfserne begynte at gribe til Verie, men det vaar alt forgefuis. Thi gjorde hand inden Skibsborde hos sig den som gjorde dem større skade end de Røfserne. Skibene opspiltis hemelige met Vand i Bonden, oc offuen til slo: Danste mandelige paa dennem, saa at huort Røfserne vende sig, da bleff de den grumme død i begge hender.

Der Kong Frode hadde vundet dette Slag, drog hand hiem til Dan: hand hadde icke lenge verit hieme, før hand siel tidende, at Rys: hand myt hans sendinge Bud, som hand forstickede til dem, at hente hand. Thi gjorde hand sig færdig, oc drog affsted til Ryssland, oc be: hand By ved naffn Rotala, som vaar sterck oc fast, besynderlige for hand som løb hart frem for hannē. Men paa det hand kunde offuer: hand lod hand vdfstare dette store vand i smaabecke, indtil Vandet vaar hand hadde mist sin naturlige befestning. Der dette vaar steet, falt hand

hand til, oc ødelagde baade Byen oc Føldet som hand der fant faar sig. Siden drog hand der fra hen for en anden By, hede Poletsko, oc brugte sin gamle Kaanst, met huilken hand offueruant hannem. Hand drog heme- ligen bort i skiul, oc bød sit Føld, at de skulde giøre ord oc skrig, lige som deris Kong vaar død. De giorde hannem Graff oc begengelse, oc falskeligen sørgede oc begræde hannem. Der Kong Vespasius vdi Staden fik det at høre, glæddis hand, oc mente sig at haffue seier offuer sine Fiender. Men Kong Frodis Føld giorde hastelig indfald vdi Byen, oc vden all modstand sloge Kongen met Føldet ihiel, som da sade trygge vdi lyst oc leeg oc tænde mindst paa saadan vaade oc liffs fare.

Palteske eller Poletsko vdi Kyffland indragis aff Kong Frode.

Vespasius Kong i Kyffland.

Kong Frode tuinger alle øster Lender.

Krigs anslag.

Uffmod aff lydens met: bød er fædelig.

Der Kong Frode haffde vundet denne By, stod hand efter at vnderlegge sig alle Øster lande. Hand drog veldeligen frem, oc belagde paa det sidste Kong Handuan. Hannem haffde Kong Hading lært, som i første Bog bleff rørt, at hand skulde icke lade Fulene bygge inden Byes vdi Haffene, om hand vilde vere fri for saadan vlycke, som hannem førre vederførs. Thi optendte Kong Frode it nyt indfald oc paafund. Hand førde sig i Quinde klæder, drog til Byen som den der foriaget vaar aff de Danske, sagde sig at haffue forstand vdi Krigshandel, oc bleff der met indtagen. Der hand haffde forspedet all leiligheden, gaff hand dem bud vd til Leyren, at de komme for Portene, trengde sig ind der Væcterne soffue, sloge Føldet ihiel, oc plustrede Staden den gantste nat. Intet er farligere vdi seyde tid, end at lættelige foracte sine Fiender, oc leffue skødesløss hen vdi for megen tryghed. Der Kong Handuan saa, huad fordærffuelse hannem oc sit Fæderneland offuergick, samlede hand alle sine Kongelige Ele nodie paa it Skib, oc befoel det at siunctis vdi Haffsens dybhed. Hand haffde giort som en forstandig Mand, haffde hand formildet sine Fiender der met, oc ladet saadant Guds komme Mennisten til gaffn, oc icke saa daarlige forspilt det vdi Haffuet. Dernæst begerede Kong Frode hans Daatter til ecte, men Handuan vaar mistroestig, oc formanede hannem, at hand skulde icke hoffmode sig offuer maade aff lydens methold, oc offuerfalde met vold den som hand haffde offueruundet met Herreskiold. Begerede at hand vilde ansee, at hand haffde veret en regerendis Konge, oc der faare ved saadant Gifftermaal icke staa hannem efter Land oc Rige, eller bedis om hans Daatter mere paa Gerigheds end paa Vrens vegne. Denne factmodige paamindelse befalt Kong Frode saa vel, at hand tog hans Daatter til ecte, oc lod hannem self beholde sit Rige met all sin gamle seduanlige Frihed.

Thorild Dronning i Suerige, en Trolquinde.

Suanhuidis dristighed.

Vdi midler tid tog Kong Hundings efterleffuerste, Dronning Thorild, sig alt Regimentet til vdi Suerige. Hun besalede sine Stiffouner, Regner oc Thorald, at vocte sin Kongelige hiord oc fæ, søgte der met aff it forgiftigt affuendsugt hierte deris vlycke oc fordærffuelse. Der Suanhvide Kong Hadings Daatter det spurde, giorde hun sig rede met sine Systre, oc drog ind i Suerige, at forhindre oc affuorie disse to unge Herrers vanære oc skadelige forhaanelse. Hun fant dem om natten vdi en Skou,

Stou, som de hulde vact offuer deris Hiord, oc i det som hendis Systre saae atskillige spøgelse oc Dieffuelstæff omkring dem, vilde de stiget fra deris Heste. Men hun forbød dem det, oc sagde: For ingen deel skulle i vige fra eders Heste, thi her løbe oc springe mange oc forfærdelige Trolde. Lader off heller affuige til en side fra disse skadelige Vænder oc skrigendis spøgelse, som hæffue besæt veyen, oc formene off at drage videre frem. Thi er mit raad, at wi bliffue sidende stille vdi saadan stor fare som for haanden er. Her til suarede Regner først paa sine egne, dernæst oc saa paa sin Broders regne, oc sagde: Wi ere Menniste oc ingen Spøgelse. Off vaar befalet at vocte her Kongens Fæ, Men der wi toge leeg vare, er en part løbet fra off at Marcken. Wi hæffue lenge søgt efter det, oc efterdi wi kunde ingen viss Fodspaar eller Kundstæff faa der paa, da ere wi i stor fryct oc fare, saa wi ingelunde fordriste off at drage hiem igien. Wi ville heller leffue her i Stou oc Stiul, end lide den haarde straff, som off aff vor Stiifmoder faar faare.

Suanhvide gaff god act paa Regners stidelse oc ansiet, forundrede sig, oc sagde: Dit deilige oc faure ansiet vidner, at du est føder aff Kongelig blod, oc icke aff Trælle byrd. Thi aff it Mennistis vduortis øyne oc lættelige at see, huor ædelhed er inden faare vdi hu oc hierte. It oprictigt oc frimodigt ansiet taler self om sin affkomme. Reppeligen er mueligt, at hu milt oc stadigt it ansiet er aff nogen Bonde art. Der faare løber nu oc videre omkring paa disse vildsomme oc farlige veye, paa det i skulle icke komme disse onde oc skadelige Vænder til dele.

Velbyrdig:
hed sees aff
Ansiet.

Regner bluebis ved sine reffne oc grossue Klæder, met huilcke hand hule sin Kongelige byrd oc afftom, oc sagde fremdelis til hende: Icke ere Trælle vanuittige og vheldige. Det hender sig tit oc offt, at der fin- Dyd oc due- lighed findis end oc saa vnder en pal- tig Raabe.

en duelig oc dristig Mand vdi ringe oc paltige Klæder. Saa at det ve- digis met dyd oc forstand, huad som paa Naturen oc Velbyrdighed er. Icke frycter ieg (sagde hand) for nogens styrcke eller velde, vden for Thore gud, ved hues maect oc krafft ingen kænd lignis. Saa bør Thore gud ingen retsindig Mandis hierte at frycte for noget spøgelse som icke paa det tid foruandler sig vdi værit til atskillige oc forgengelige Legemers stidelse. Thi far du meget vild, i det du acter met din Quindelige tale oc forfærdede dem som vossueruindelige ere.

Suanhvide forundrede sig storlige paa saadant it vngt Mennistis vildhed. Tog strax sin Rægrime fra sit klare Ansiet, oc bleff den deilige Jonassru for hannem, som hand nogen tid vilde feste øyen paa. Hun sagde hannem it Suerd, som fast oc sterck skulde vere i alle Kamp oc vider, ræcte hannem det, oc met saadanne ord troloffuede sig met hannem. Ick giffuer dig Kong Regner til første Brudgaffue dette Suerd, oc lad see, at din høn- Sterck byr- nie bielper inder self- uende hierte.

er brugger det, som det sig bør, at du bær det icke værdelige, men det vder oc dristighed som det vdkressuer. Thi huad duer sterck Bryn- stighed

ſtigbed oc gode Vaaben, de rime ſig vel tiſammen. Huorſomhelſt diſſe to ſtaalbrosdre fare frem i Krig oc Arlog, da giøre de Zertegen. Thi formaner ieg dig mit allerkeriſte, at du fører oc bruger dette Suerd met mandeligt mod oc driſtig Haand, om du vilt legge pris oc ære ind vdi Krig oc Arlog.

Der hun ſaaledis met mange ord haſſde talet met hannem, bad hun ſine Syſtre ſtaa aff til en ſide, oc gaff ſig den gantſke nat met Regner i Ramp imod diſſe mange Skoutrolde. Om Morgenen der det vaar bleffuet liuſt, ſaae de aſkillige Spøgelfe ligge paa Jorden vdi vnderlige ſtickelfer. Blant huilcke ſands ocſaa Thorild deris Stiſſmoder, ſom vaar mange ſteds ſaaret paa ſit Legeme. De kaſte dem alle paa en Jld tiſſammen, at den Menige mand, hues vey der falt frem, ſtulde icke befengis oc forgiffuis aff deris onde ſtand.

Suanhuide
en Danſk
forſtinde
ruinger Sue-
rige, oc tager
Regner til
Konning oc
ſin Hofbond.

Der dette vaar giort, bleff Regner Kong, oc hun ſelf Dronning vdi Suerige. Oc endog hand tilforn haſſde ingen ſynderlig Mandoms gierning bedreffuet, ſaa tenckte hand alligeuel der paa, at hun frelſte hand Riſſ, gaff hende ſin tro, oc elſte hende, ſom hun haſſde forſtylt aff hannem.

Abbe ſetter
ſig op imod
Kong Frode
ſin Suoger.

Kong Frode haſſde ſæt Abbe, ſin Syſters Affuuldis Mand, til Regenter offuer Danmark vdi ſin Frauereſe. Hand aff ſin Huſſfrues onde tileggelfe tog ſig til all Kongelig ære oc naſſn. Thi maatte Kong Frode offuergiffue den Oſterlands Krig, oc fare hiem til Danmark.

Kong Frode
oplader Sue-
rige for
Suanhuide
ſin Syſter oc
Kong Reg-
ner.

Paa veyen gaff Lyden ſig, at der begyntis en Krig imellem hannem oc hans Syſter Suanhuide vdi Suerige for hendis Giſtirmaals ſtyld. En nat ſom Kong Frode drog omkring den Suenſke Flode, at vnderbore den eſfter ſin gamle ſæduane, møtte Suanhuide hannem, ſom drog ocſaa omkring at forſpede hans mact oc Skib. Der bad hun hannem inderligen met mange ord, at hand icke vilde forhindre hende at leſſue met den, ſom hand tilſtedde hende at tage, der hand drog førſt til Ryſſland. Der gaff, Kong Frode hende oc Regner venſtaff, oc de ſterckede hannem met Fuld oc Skib paa ny, ſaa meget ſom hand miſte imod dem i dette Slag.

Skotland kal-
dis aff en
Danſk mand
Skotte.

Der hand kom til Danmark, bleff Abbe ført fangen til hannem, oc fant naade oc gunſt, at hand gaff hannem løſſ. Thi hand forfarede i ſandhed, at mere vaar ſteet ved hans egen Syſters paafund oc liſtige tileggelfe, end ved Abbis onde hierte oc forſæt. Hand tuingde hende, til en ſtraff, at tage en ſin Ven ſom kaldedis Skotte, aff huilcken Skotterne ſinge ſiden deris Naſſn, oc lod hende ſtateligen føre hiem til hannem, handlede mod hende ſom ſin kiere Syſter, oc icke ſom hun haſſde fortient met ſit forraderſke oc oprøriſke forſæt. Men hun bleff dog intet forbedret eller formildet aff ſaadan velgierning. Lod icke aff at forføre denne ande ſin Hofbonde at ſætte ſig op imod Kong Frode. Thi det gaar almindelige ſaa til, at en ond ſæduane neppelige forgettis. Huad mand vng nemmer, det mand gammel icke forglemmer. Der Skotte icke vilde giøre hendis vilie, vnderkiøbte hun nogle, ſom ſtulde ſla hannē ihjel om natten. Skotte bleff hemeligen atret aff hendis Pige, thi førde hand ſig i ſit Harniſſ paa Sengē hos hende. Hun ſpurde, huor ſaare hand det giorde. Hand ſagde, Det falt hannem ſaa

Dffuuldis
forraderi
imod ſin egen
Hofbond.

nu i sinde. Der de meente at hand soff, sloge de Dørrer op paa hannem, hand stod op, oc tog mandeligen imod dem, oc slog dennem ihjel paa stæden. Vende der met Bluidis sind fra ydermere Forræderi imod sin Broder, oc lærde andre Dannemend at vaacte sig fra suigelig Quindelift.

Nogen tid der effter lystede Kong Frode at føre Krig vdi de Vestre ^{Kong Frode} Lande, paa det hand maatte bliffue der saa naffkundig, som hand vaar ^{de tuinger} vdi Osten. Det første Slag gjorde hand imod den Frisslands Sørøffue: ^{desterlender.} re Witthe, oc befalede sit Føld, at de skulde tage alle deris Fienders skud vdi ^{Witthe en} deris Skiolde, oc icke stude løss for end de andre vaare tomhendede. Witthe ^{Sørøffuere} oc hans Føld stode dristeligen, oc meente, at Frode met sit Føld vaare for: ^{aff Frissland} færdede, effterdi de hulde sig saa stille oc brugte ingen Barie. Der de haff: ^{offueruindis} ^{aff Kong} ^{Frode.} de vdfut alle deris Pile, bleffue de snarlige slagne paa fluct, oc flyde til Landet, oc bleffue der dræbte vdi nogle lange oc dybe Graffuer. Kong Frode drog deden til Skibs hen op vd met Rhin, oc førde Krig offuerst vdi Tydskland, oc siden tilbage paa ny imod Frisslender, oc fordærffuede deris Skibslode.

Der fra seylede hand, oc offueruant først Engellands Konge, der: ^{Brigs anslag.} net gjorde hand sig rede imod Melbret Skotlands Forstandere. Men der hand fornam, at Kongen aff Engelland fulde effter hannem, oc hand vaar ^{Brigs anslag.} komt imellem tuende Fiender, kaldede hand sit Krigsføldt tilsammen, oc raadde dem, at de skulde forhindre de Engelske paa Beyen, oc strø deris ^{Brigs anslag.} Sids oc Solff, Koff oc Byte, paa Beyen for dem, at de der met skulde ^{Brigs anslag.} færdede, oc lade gerighed betage sig, oc icke forfølge dennem. Da stod en ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} Krigsmænd op ved naffn Torkild, en Pendinge gerig oc dog veltalende ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} Mand, lagde aff sin Hielm, oc stødte sig op til sin Skiolde, oc sagde: Naadig Herre oc Konge, her ere mange som forundre sig saare paa dette ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} vds strenge Mandat oc Forbud, at de skulle kaste saa fra sig det som de ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} haffue forhuersffuet met deris Blod. Besinder eder vel, oc tendler, at ingen ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} vil gierne met god vilie huad som er atspurdet met Liffs fare. Thi huad ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} kan vere større daarlighed, end kaste for Fienden det som mand met Her: ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} vds oc Wandom vundet haffuer? Det vaare oc en liden ære, at lade ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig for det wuisse. Wi haffue icke endnu seet vore Fiender, oc wi skul: ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} de for Krigens lyde, oc spilde vort kaastelige Byte? Huad skulle de ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} for Krigsmend, som rædis naar de alleniste høre tale om Krig? De ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig for off tilforne, skulle wi nu vere deris spaaet oc Daarer? De bliff: ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} mere frimodige, oc forundre sig, at wi som førre vaare saa dristige, ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} vds vorden saa fæ oc blødhertige. Det vere langt fra, at wi skulle rædis ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig deris frauerelse, som wi tilforne haffue slaget næruerende. Denne ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} er for stor, at fly Krig for dem, som met Krig bør at søgis, oc ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig, som wi skulle forarme. Det vil staa off ilde, at wi forlade ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig huad wi met Vaaben mandelige haffue forhuersffuet. Skal det ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} vds ville wi veie vort Byte fra off met væbnet haand, lige saa dyrt ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig haffue. Bedre er mandelige at dø, end stammelige at leffue. ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} er dog kort oc meget forgengeligt, men vort ærlige naffn oc ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig effter off naar wi ere døde. De offuer alt dette, skulle vore ^{Torkilds} ^{raad vdi} ^{Engelland.} sig større Mod til sig, naar de see, at wi affhende off vort Byte,

lige som wi flyde for dennem. Det land oc icke fortryde oss, at wi beholde vort Byte, huad heller wi vinde eller tabe. Fordi vinde wi, da er vor glæde diff større, tabe wi, da lade wi effter oss det som de kunde hederlige betaa: ste vort Jordefærd met.

Den Engelske
Kongis gode
raad.

Krigsmænd
skulle icke
staa altid eff-
ter Byte.

Saaledis sagde Torckild sin mening frem, men det menige Fuld fulde Kongens oc icke hans raad, oc lagde fra sig hues Hoff oc Byte de met førde, saa de vaare aldelis vbehindrede til at bruge deris Vaaben oc Verie. De Engelske fulde effter, oc som de funde dette Byte, samlede huer tilsammen som hand kunde mest. Deris Herre oc Kong tog det til mistynde oc sagde: Vocter eder at i forhindre eder selff met dette fremmede Gods, oc beskatte de Danske før end i offueruinde dem. Det er større loff værd at søge Herren selff oc Seieruindingen, end deris Penninge oc røde Guld. Vender eders Dyne oc hierte fra Gerighed til oprictig Krig oc Warlog. Vider at Fienderne søge icke her met eders baade, men sin fordeel oc eders skade. Det er icke vel troligt, at de nu fly, som tilforn sloge oss paa fluct. De ville der met icke fordre men fange oss, oc tage fremdelis fra oss huad wi selff haffue, oc tuinge oss at kaste fra oss met skamme huad wi her forsamlede: Thi lader oss tage oprictige Mandis hu til oss, oc søge deris Blod, oc icke deris Gods, deris Liff, oc icke deris Byte. Wi stride for vort Fæder: neland oc Liff, oc icke om Guld oc Sølf.

Gerighed be-
drager man-
gen.

Der Kongen haffde fuldendt sin tale, traadde en Engelsk Ridder frem met sit Skød fult aff Guld, oc sagde: Naadige Herre oc Kong, ieg formercker tu ting aff eders tale, Det ene, at i ere mistrøstig, Det andet, at i ere for meget haard oc ond imod eders Fuld: i det at i forbiude oss at opsande dette Byte, oc see heller, at i haffue it fattigt end it rigt Krigsfuld. Thi siunis eders tale at vere aff ringe Forstand oc Besindighed. Wi sei faar Dyne oc kiende huer sit eget Gods, oc skulle wi lade det ligge? Dette søge wi met Warlog, som wi nu finde for oss her vden Suerdslag. Huilken er daarligst, [den] som kaster fra sig sit Byte, eller den som tør icke tage det op? Huad Baald tog fra oss, det giffuer Lyden igien. Dette Byte hore oss til, oc icke de Danske, som førde intet Guld vdi Landet met sig, men roff uede det fra oss. Wi kunde aldrig forsuare denne Gierning, om wi icke bruge Lyden, som giffuer oss vden arbeide igien det wi maatte slippe tilforn imod vor vilie. Stor daarlighed vaare det, at søge det wuisse, oc tilkom mende fremmede Gods, oc forsmaa vort eget, som wi haffue imellen Henderne næruerendis. Gud giffue mig aldrig det sind, at ieg komme i den nød, ieg forklaster mit eget Fæderne Gods, som ieg haffuer i Skad det, oc eyer retfærdeligen. Jeg kiender vel de Danstis offuerflaadighed, de haffde førre forlat deris Liff, end offuergiffuet friuillige dem gode Vin. Det land oc huer vel formercke aff sig selff, wi ere alle det it sind. De om de end fly paa Skrympteri, saa skulle de trengt Stotterne paa haand, før end de komme aff Landet. Det er bedre

Menistley

Menneſten bruge dette herlige Guld, end det paa Marken ſkal her trædis vnder Fodder aff Fæ oc Guin. Dette er gaat tegen til Seieruinding, at Lyden giſſuer off vore Fienders byte vdi deres egen Leyer, før end wi komme til Handuerck met huer andre. Det er altid bedre oc tryggere, at tuinge ſine Fiende met fryet oc redzel, end met Suerdſlag. Denne Engelliſke Ridder haſſde neppelige fuldendt ſin tale, før end mand maatte ſee huorlunde Krigsfolcket ſogte vbluelige oc ſkammelige eſſter Koff oc Byte. De ryckte met ſtor haſt Græſſ oc Penninge op til lige, ſlogis indbyrdis der om, lode mere deris vrede oc haſtighed raade, end enten Venſtaff eller Frendſtaff i nogen maade.

Diſſimellem drog Kong Frode met ſit Fould, vel berystebe, igien Kong Frode offueruinder de Engelliſke oc Skotter. nem den Skou ſom ſtiller Engelland oc Skotland at. Skotterne gaſſue ſig ſtrar paa ſtuct, der de ſaae, at de Danſke haſſde icke ſaa lætferdige, men veldigere oc ſterckere Vaaben end de haſſde. Men ſom Kong Frode forſude dem, kom Skotte hans Syſters Bluidis Mand imod hannem met et merckeligt antal Fould, at vndſætte de Danſke. Eſſter hans raad vende hand ſtrar tilbage, at forſølge de Engelliſke, oc tog fra dem met ſin ſtore lyſt, oc deris megen bedrøffuelſe, ſin forſte forladne Byte. Da ſortrød dennem deris ſlemme gerighed, at de icke haſſde verit deris Kongis Mandat horige oc lydige. Siden belagde Kong Frode den ypperſte Stad vdi Engelland Lunden vdi Engelland beleggis oc vindis aff Kong Frode. Lunden, oc der hand formerckte, at den vaar icke god at offueruinde, lod hand falſt rycte vdgaa, at hand vaar død. Der Dalemand, Høffuigmand vdi Lunden, det ſpurde, gjorde hand forligelſe met de Danſke, oc tilbød dem et ſit Fould en Offuerſte, huilcken de vilde begære. Hand lod dem mangſedigen gaa ind vdi Staden til ſig, at vduel der huem dem lyſtede. Saa tog de Staden ind, oc ſloge hannem ſelff ihiel.

Der Kong Frode haſſde ſaaledis fort Krig nogen tid lang vdi de Kong Frode drebtetuende Kemper paa en dag vdi Kamp. Lande, drog hand igien hiem til Danmark. Det hende ſig en at hand indbødis til Gieſt aff en aff ſine gode Mend, at forlyſte ſig, at hand der vdeſſet til kamp, aff en ved naſſn Hunding. Thi tøffuede hand i den lyſt paa de bløde Hiunder, før end hand ſtod op oc gaſſ hand affleed, oc dræbte hannem. En anden Kempe, ved naſſn Haas, vilde heſſne Hundings død, oc ſpaattebe Kongen met ſtarpe ord oc ſpaat. Kongen bleſſ fortørnet, oc endog hand haſſde ſaaet tilforn i Saar, dog ſtod hand atter op, oc ſlog oſſaa denne Kempe ihiel.

Siden befants to aff hans Kammersuenne i obenbarligt Forræderi Forræderis ſtraff. hannem, dennem lod hand henge ſtore Steene om Halſſen oc nedvdi Haffuet for ſaadan deris vtroſtaff. Der ſcriſſuis oſſaa om at hand ſyſter ſtendte hannem en Riortel, ſaa lenge ſom hand vilde den paa ſig, da kunde ingen Pil eller Suerd ſtade hannem. Hand brugte Puluer beredt aff Guld paa ſin Mad imod hand forgiff. Nogen tid her eſſter bleſſ Kong Regner aff Sue-
land forſort faar hannem, ſaa der begyntis en ſtor Krig imellem
Kong Frode omkom, icke aff Suerdſlag eller noget ba-
de, oc døer

Haldan.

Haldan X.

Eng Frode lod tre Sønner effter sig, som vaare Haldan, Ro, oc Skate. Disse vilde vere lige met huer andre vdi Kongelig Regimente, ligeruis som de vaare vdi Byrd oc Dyd. Huer tenckte ved sig paa Riget, oc intet paa Broderlig kierlighed. Thi huo som elster sig selff formeget, hand foracter almindelige andre, oc huo som staar wtibøilige effter egen Ære, hand er neppelige andre en trofast Raadgissuere. Den ældste Broder, Haldan, slog de andre ihiel, syndede der met imod Naturlig kierlighed, oc tog Riget met mact. Oc paa det hand kunde giøre fyldest for en retsindig Tiran, da fengslede hand først alle deris Anhengere, oc lod dem siden henge. Thi er icke nock at forundre, at den som vaar sit gantste liffs tid en Blodgerig Tiran døde straa død aff Alderdom, oc bleff icke met vold ihielslagen.

Tiranner
bliffue icke
gamle.

Ro.

Ro XI.

Rosfild byg-
gis aff kong
Ro.

Eng Haldan hadde to Sønner effter sig, som vaare Ro oc Helge. Ro vaar en liden Mand paa Personne, oc opbygde først Rosfild, som siden bleff forbedret met Indbyggere oc Stads Priuilegier aff Suend Tiuesleg.

Helge
Hundingis
oc Hoth-
brods bane.

Helge Hundingis oc Hothbrods bane XII.

Helge vaar en fuldsom oc langer Mand. Hand deelte Riget met sin Broder, oc fid til sin Lod Hassuet oc alle Strømme. Thi drog hand vd met sin Skibsfloede, oc slog Kong Skald aff Glauonien ihiel, oc der hand hadde tuunget hans Rige vnder sig, drog hand alleuegne omkring vdi Soen. Denne Helge vaar offuer alle maade wkhst oc tirannist. Paa Thors belaa hand Jomfru Thore, oc afflede met hende en Daatter, som hand kallede Brse. Vdi Saren land ved Stade slog hand Hunding Kong Sirici Søn aff Saren ihiel vdi en fri affsagt Kamp. Oc fid der aff it Raffen, at mand kallede hannem Helge Hundingis bane. Siden tog hand Jutland fra de Saren, oc sette tre Høffuikmend der offuer, som vaare Heste, Eyer oc Ler. Hand gaff en Lov vdi Saren land, at der stulde bødis lige saa meget, naar mand slog en Træl eller Bondesøn ihiel, som nogen anden fri Mand. Det giord hand for den Marsage, at det stulde vere alle vitterligt, at hand hadde lig mact offuer alle Lydske, som vaare hannem vndergissne.

Hunding
Kongens søn
i Saren.

Kong Helge
kaldis Sun-
dings bane.

*

Thore, som bleff vaalbtagen aff hannem, tenckte idelige ved sig stor forge, huorledis hun kunde heffne sig offuer Helge. En gang kom hand vnder Thors vdi sit Søressueri, lempede hun det saa, at hand der wforuarendis kom til sin egen Daatter Brse ved Stranden, oc

met hende, oc viste dog icke i nogen maade, at det vaar hans egen Daatter. Thi vaar hand nogenlunde at Marsage. Men Thore gjorde en whørlig oc wbluelig Gierning, i det hun heffnede en synd met en anden, oc forogte sin egen Blods flam oc Bluffel. ^{Quinde suig oc w mildhed.} D daerlig Quindesuig, D wilmilt Moders hierte, som icke fryctede at heffne sin Harm saa dyre, met sin Daatters æris forkrenkelse, oc forfulde gruelig Ketteri. Men en ting formilde de denne onde Gierning, at Brse fødte Rolff, som siden affslatte denne Switte met megen Dyd oc Mandoms ærlige Gierninger, huilcke mand ved endnu paa denne dag høveligen at rose oc siige aff. Thi det land offte heds hos mange, at effter en Sorgesfuld wheldig begyndelse kommer ære oc løffighed met tiden.

Vdi samme dage døde Kong Regner vdi Suerige. Hans Dronning ^{Quinde tro oc løffue.} Swanhuide leffuede oc icke lenge effter hannem, for den store sorg hun tog sig til for hannem. Det offte skeer, at huilcke som hiertelige elste huer andre leffuendis, følge huer andre vdi Døden. Deris Søn Hothbrode tog Riget effter deris Afgang, hand førde lang tid Krig vdi Østen, oc gjorde stor skade. Siden afflede hand to Sønner, huilcke hand befalede en ved naffn Geuar at optucte.

Dernæst drog hand til Danmark, oc offueruant Kong Ro to unge, oc slog hannem ihiel vdi det tredie Slag. Der Helge det spurde, ^{Hothbrode Kong aff Suerig dræbis aff kong Selge.} hvarde hand sin Søn Rolff paa Leyre Slot, at huorlunde Lycken vnde vende sig, hand io maatte beholde en Liffs Arffuing effter sig vdi Riget. Saa lod hand affliffue alle de Hoffuigmænd som sade paa Rigens Slotte. De slog paa det sidste Hothbrode met alt sit Gold oc gantste Skatte, oc heffnede saaledis icke aleniste sin Broders død, men sit gamle Fæderne lands vold oc wret. Der aff hende sig, at ligeruis som ^{Kong Helge kaldis Hothbrods bane.} tilforn sid it Nassn aff Hunding, saa bleff hand nu paa ny kaldet Hothbrods bane. Hand lod sig icke der met nøyes, men gaff en ^{at} der som nogen Suenst bleff forurættet eller saaret, da torde in- ^{noget} der faare.

Der hand haffde saaledis forsuaret oc formeret Danmarkis Ri- ^{ghed}, haffde hand ingen lyst at bliffue i sit Fæderne land, for den ^{hans}, som hand haffde tilforn bedressuet. Thi drog hand lengst bort ^{der}, der bleff hannem forkast samme sin onde Gierning, huor aff ^{hans} at hand haanedis saa saare, at hand myrde sig met sit eget

Rolff Krage XIII.

Rolff
Krage.

Diff tog Riget oc Regimentet effter sin Fader Helge. Hand vaar baade meget dydig oc meget deilig, Fornumstig til forstand oc mandelige høy til styrcke. Vdi de dage laa Suerige vnder Danmarkis krone. Thi tendte Kong Atifle, Kong Hothbrods Søn, at tage Brse, Kong Rolffs Moder, til Ecete, Paa det ^{Suerige er Danmark Skatfyldig.} siden ved saadant Suogerstak diff dristigere affbede hos Skat som Arligen gaffs aff Suerige til Danmark. Saaledis forhuersfue sit Fæderne land Frihed. Hans anslag lyc-

ledis hannem met det første saare vel. Men fordi hand vaar altid karrig oc gerig, oc saare nidst, fra det første hand rand aff rode, da sid Brse lede til hannem, oc søgte middel ved hemelig tredstthed, at hun kunde stillis fra hannem. Hun gaff hannem saare vnder it Wgudeligt skin, at hand skulde gisre it Oprør, oc staa effter sit Rigis Frihed. Dissimellem stikede hun bud effter sin Søn Kong Rolff, oc loffuede hannem wsigelige herlige Skend, at hand skulde drage ind i Suerige til hende. Saaledis smykkede oc stulte hun sin Sag, og viste inge bedre raad at fulddriffue sit forsæt, end affhende sin Rigdom fra sig til sin Søn, oc skilie sin gerige Hosbonde der ved for sin karrighedssthyld. En daarlig oc wforstandig Mand vaar hand, som trode, at en Moder kunde lattelige forraade sin egen Søn, oc icke formerckte, at det vilde gaa vd offuer hannem self. Hand vaar end saa meget diff daarligere, at effterdi hand viste, at mand ingen Quinde skal tro, at hand da vilde tendte, at hans Hussfrue skulde suige sin egen Søn, oc holde hannem met loffue. Kong Rolff rørdis aff saadant it mectigt Loffte oc Skend, drog ind i Suerige, oc kom til sin Moder effter hendis begering. Men fordi hans Moder haffde icke seet hannem vdi lang tid, kiende hun hannem icke. Der hand kom ind til hende, bad hand hende aff skenpt om it Maaltid Mad at fordriffue sin Hunger met, Hun foruiste hannem, oc bad hannem at begere Mad aff Kongen self. Dernæst vijsde hand sin reffne Riortel, oc bad at hun vilde bøde hannem den. Men der hun vende sig, oc vilde icke høre hannem, sagde hand: Huor er nu Tro oc sant Benstaf at finde? Effterdi Moderen necter Sønne Mad, oc Systeren, som er ombedet at bøde Broderens Klæder, vil icke høre huad hand bad. Uff saadan paaminsdelse bluebis hun ved, at hun forsagde hannem det hand begærede aff hende. Dog vaar saa stor indbyrdis kierlighed imellem dem, at de sætte sig saa nær til Bordis vdi Giestebud hos huer andre, at Atisle fortørnedis der offuer, oc sagde: at det sømmede icke, at Broder oc Syster skulde sidde saa nær tillsammans. Rolff aarsagede sig, oc suarede: Sønne maa altid met ære, aff metfødt ærlig kierlighed, tage sin Moder i sassin. Siden giordis der Spørsmaal til Rolff offuer Bordet, huad hand holt for den ypperste styrcke. Hand suarede: Taalmodighed. Atisle bleff ocsaa atspurd, til huilcken Dyd hans sind stod mest, hand suarede: Rundhed. Mand begærede at huer skulde beuise met Gierning, det som hand haffde loffuet met Ord. Rolff maatte først beuise sin Taalmodighed. Hand sættis for en heed brendendis Jld, oc lod den ene side bar, oc beskytte den anden, som Værmen falt først paa, met sin Skjold, som hand pleyede at bruge i Krig imod Pile oc Skud. Men Jldens brynde vaar skarper end nogen Pile, oc trengde hannem hart, der som Skjolben icke racte til at besterme hannem. En aff Dronningens Møer stod hos Jlden, oc saa at Jlden brende fast ind paa Kong Rolffs Sidebeen, hun løb till aff medynd offuer hannem, oc drog Hænen vd aff it Alkar fult met Vand oc slucte Jlden, at hand gjorde hannem icke større wbodelige skade. Kong Rolff bleff høyeligen priset aff alle for saadan sin Taalmodighed. Siden maatte Atisle beuise sin gefsmilde Rundhed. Hand begaffuede Kong Rolff sin Etifføn met megen Rigdom, oc paa det intet skulde fattis, lagde hand der til paa det sidste en saare tung oc vichtig Guldkiede.

Quinde list.

Kong Rolff drager i Suerige til sin Moder.

Taalmodighed den ypperste styrcke.

Paa

Paa den tredie dag vdi Giestebudet, der Brse saa at effne gaffs, lagde hun alle sin Hoffbonds Pendinge oc Elenodie paa Vogne, oc drog saa hannem wuitterligt met sin Søn bort om Natten. Der hun fornam, ^{Dronning} at Atisle fulde effter, tog hun paa Kong Frodis konst, som hand brugte ^{Drses vnder-} lig paafund. imod de Engelse. Hun bød sit Gold kaste fra sig Guld oc Sølf, som de haffde met at fare, at Atisle oc hans Gold skulde forhindris at opsande det, som dog deris eget vaar, at de dissimellem kunde met Liffuet vndkomme. Kogle ville sige, at hun kaste forgylte Raaberpenninge i stæden for purt Guld. Det er vel troligt, effterdi hun vaar en forslagē oc trædsker Quinde. Der Atisle saa denne store Guldkiede, som hand gaff Kong Rolff tilforn, iblant andre Elenodie henkast paa veyen, bøiede hand sine Maiestats knæ til den sorte Jord, at optage den oc andet mere Bytte. Rolff lo, at hans wættelige gerighed vaar saa stor, at hand hasteligen tog igien, det som hand kuintis tilforn at haffue giffuet met en god vilie. Suenst Mand samlede Guld oc sølf, Rolff met sit Selstfaff gicd dissimellē til Ekibs oc vndflyde.

Der scriffuis meget om Kong Rolffs Gessmildhed, at hand aldrig ^{Kong Rolffs} led sig bede to gange om nogen ting. Thi hand vilde icke, at nogen skulde ^{Gessmildhed.} hube byre met megen Bøn, det som Herrestend's naffn skulde bære. Der met haffde hand mange villige oc veldige Kemper i sin Gaard. Thi den som noget synderligt skal vdrrette, hand bør at affleggis met ærlig Besolung, eller i det mindste holdis i nogen besynderlig aet oc ære.

Vdi samme dage effter denne Suenste reyse kom Agner Ingelssøn til Kongens Gaard, oc bad om Rude Kongens Syster, oc bleff hannem ^{Kempero} udfuffet. Vdi hans Brøllups høytid bedressue Kemperne allehonde ^{strid.} hængelige lyst oc laderlig tidsfordriuffelse. Lyden bars icke bedre til, som hand haffde store Been paa en ved naffn Hialte, end at Biarcke som sad næst til hannem, bleff wforuarendis saaret i sit Hoffuit. Thi greb hand til ^{Kempe} harm oc vrede, slog met it stort Been til den, som kaste førre til hand ^{stid} der, dræbte hannem saa hart mit i Panden, at hun met Hud oc Haar falt ^{vidi kamp.} vdi Nacdegraffuen. Der met gjorde hand denne Krogsindede Leckere noget Ansiet, oc lærde hannem at see vissere til, naar hand en anden kunde stuide til Maal. Extrax bleff alle deris Skempt omuent til Alhed, huer sprand op som hand kunde snarist, rømde vdaff Sallen i Dorgegaarden. Brudgömen bleff fortørnet paa Biarcke, vdbød ^{Kempe} i Kamp, fordi hand haffde saa spilt hans Brøllups glæde. Der ^{stid} nu giore rede imod huer andre, kunde de icke forligis, huo det for ^{vidi kamp.} sig oc Hug skulde giore. Thi vdi gamle dage, naar Kemper slogis, ^{Kempe} de icke hasteligē ind paa huer andre met mange wtilbørlige bonde slag, ^{stid} de nogle viffe gang, oc huiltis der nogen stund imellem. De gjorde ^{vidi kamp.} festelige Hug. Oc all prisen stod icke vdi mange Saar at hugge, ^{Kempe} oc dødelige strammer at legge paa huer andre. Agner bleff dømt ^{stid} i hug, for sin Velbyrdigheds skuld, hand hug paa Biarcks hoff ^{vidi kamp.} med Hoff hans Hielm, oc Suerdet vende paa den bare hud. Agner ^{Kempe} giem for Biarcke, nē paa det Biarcke kunde saa diss bedre hug til ^{stid} ^{vidi kamp.} hand bē ene sin fod paa en stock, oc hug saa met sit skarpe suerd ^{Kempe} i liffuet. Der sigis aff, at Agner lo der hand skulde dø, ^{stid} paa det

paa det hand vilde icke lade den ſtam eſter ſig, at hand ſkulde dø vdi
 vaande. Hans Kemper vilde heffne deris Herris dø, men Biard
 te dem alle aff denne ſamme ſkaal. Thi hand haſſde it offuermaat
 Suerd, ſom hand kallede Loſſue. Strax der eſter indlagde hand e
 ny Seieruinding imod en Biørn, ſom mødte hannem, oc bleff ſkut
 vildſom Skou. Hand bad Hialte ſin ſtaalbroder dricke ſamme
 blod, at hand kunde vorde ſterck oc mandelig. Thi det Gold trode,
 vilde Diurs blod gaff Mandom oc megen styrcke.

Loſſue,
 Biardis
 Suerd.

Biørne blod
 drickis for
 styrcke.

Ved ſaadanne merckelige Gierninger kom Biard i gunſt i
 ſtaff hos huer mand, ia Kongen ſelf ſick hannem ſaa tier, at hand g
 nem ſin Syſter Rude, til en ærlig pris for den Seier hand vant
 dis Brudgom. Siden gjorde hand it Tog i Suerige, ſlog Atiſle i
 betalede hannem for det Forræderi hand haſſde i ſinde imod Kong
 Vdi hans ſted ſatte Kong Rolff en artig vnger Mand, Hiartuar,
 det hand ſkulde vere hannem diſſ villigere, at vdgiffue den aarlig
 ſom hand hannē paalagde, da gaff hand hannem ſin Syſter Skulde

Hiartuar ſet-
 tis til Hoff-
 uigmand off-
 uer Suerige
 aff Kong
 Rolff.

It lyſtigt
 Sprock.

Rolff Frage.

It arrigt
 Suar.

Hoffiinders
 ſick naar de
 gaffue ſig
 forſt i Kon-
 gens gaard.

Der ſteede oc it beſynderligt ſtycke vdi diſſe dage, ſom icke er
 forgette. En vnger Karl, ved naſſn Wigge, ſaa paa Kong Rolff,
 undrede ſig paa hans høyeſe, oc ſagde ſtemtelige: Huad er dette
 Krage, ſom Naturen haſſuer giſſuet ſaadan lengelſe? Her met
 hand Kong Rolff, ſom vaar en deilig langer Mand, i det hand
 hannem ved de lange Træ, ſom kaldis paa vort Danſke maal Krage,
 giſ ſom en Trappe, naar mand ſtiger nogen ſteds høyt op. Dette
 tog Kong Rolff for gode, oc begaffuede Wigge met it kaſteligt ſtoi
 baand. Wigge bleff glad oc holt den høire Arm met ſaadan prydel
 op, men den venſtre Arm ſkiulte hand paa Ryggen, oc giſ ſaa al
 frem, huer mand til it vnderligt Spectackel. Hand bleff atſpurt, hu
 re hand ſtickede ſig ſaaledis. Da ſuarede hand oc ſagde: Den ene
 blues oc ſtammer ſig, at hun er icke ſaa hærliche beprydet met ſaa te
 Smycke ſom den anden. Der met ſick hand aff Kong Rolff i
 Armbaand til den venſtre Arm, lige ſaa gaat ſom hand ſick tilſorn
 ſaadanne Belgjerninger forplictede Wigge ſig ſtrengeligen, at der ſ
 hende ſig, at Kong Rolff bleff ihieſlagen, da ſkulde hand heffne har
 Thi det vaar ſtick i gamle dage, at naar vnge Hoffiinder gaffue ſig
 Kongens gaard at tiene, da gjorde de Kongen it ſtort Loſſte paa no
 ſynderlig ting, for deris Indgang.

Quindelift
 or onderaad.

Leyre Hoff-
 uieſtad oc
 Slot vdi
 Danmark.

Nogen tid her eſter fortrød Skulde, at hun vaar ſin Brod
 ſkyldig. Thi opuacte hun ſin Hoſbonde imod ſin Broder Kong R
 de ſkulde icke lenger vere hannem vndergiſſne, men tage ſig Frihed til
 hans vilie oc ſamtycke. Der lagde de deris raad, at Hiartuar ſkult
 ſine Skib met Vaaben oc Verie, oc drage der met ind vdi Danma
 geruis ſom hand vilde føre ſin Arlige ſkat til Kongen, oc siden offu
 hannem met væbnet Haand om Natten vdi ſøffne. Hiartuar fuld
 raad, drog til Danmark, oc fant Kongen vdi ſin Kongelige Hoffi
 paa det mechtige oc naſſnkundige Slot Leyre, ſom Kong Rolff haſſde

bygge oc herlige bepryde. Kongen vndfick hannem venligen met it stort Giestebud, oc drack selff saa offuerflodeligen, at de fremmede Giester for-
 andrede oc forfærdede sig offuer hans vseduanlige druckenstaff. Der nat-
 ten gic paa, lagde Kongen sig met sit Guld til huile oc søffn. De Suenste
 forsommede sig icke, løbe til Skibs, førde sig i deris Baaben, oc snege sig
 ind paa Kongens Hus, oc sloge ihjel huer der de funde søffuendis for sig.
 Range vaagnede aff dette Bulder paa det sidste, oc viste icke huad paa
 ferde vaar, eller huo de skulde staa imod, thi søffnen hengde dem i Dynene,
 saa de kunde icke giøre forskel imellem deris egne oc de fremmede for Nat-
 tens mordhed. En aff Kongens gode Mend, en duelig oc dristig Krigs-
 mand ved navn Hialte, vaar vdgaaen samme Nat paa næste Landsby til
 it løst Quindfold, hand fornam huad forhaanden vaar, oc tøffuede icke
 længe, før end hand lagde sine Baaben paa sig, at komme sin Herre til
 hjælp. Hand vilde heller giffue sig veluillige vdi fare for sin Herris skyld,
 end si, der hand hæffde god Marsage at vndkomme met liff oc ære. Hans
 Doctress spurde hannem at, huo hun skulde tage effter hans død. Hialte
 lofod hand vilde tale hemelige met hende, oc skar strax Næsen aff hende,
 at dette haanlige Saar skulde vere it tegen til hendis vbluelige vkyffe gier-
 ning oc tale. Bad hende der met at tage sig huo hende lystede effter hans
 død. Siden løb Hialte ind i Staden, mit iblant Fienderne, oc gjorde dem
 it skade oc affred. Der hand kom frem for Biarckis Hærberge, som
 hand endnu soff, raabte hand til hannem, oc sagde:

Giartuar aff
 Suerige off-
 versalder
 Kong Kolff
 sin egen Gud-
 ger met for-
 ræderi.

Hialte en
 duelig octro-
 fast Krigs-
 mand.

Artigt Cen-
 suar.

Baagner op alle, saa mange sig kiende at tiene Kong Kolff, enten
 Klæde eller Pendinge, eller hæffue tilsagt hannem Tro, Huldstaff oc
 Hæderstaff. Her er nu tid, enten at besterme sit ærlige Rycte, eller lade
 sig stam gaa sig offuer. Her er icke Zomffru leeg, eller at kyffe oc tage
 i. Icke heller at dricke Vin, eller gaa i Dants. Men her er Mord
 blodstyrning, som ingen blødhertig Mand vil tiene. Baager op, oc
 vær her vd, saa mange som ere Kong Kolffs eedsuorne Benner. Off-
 uer vellyst oc den dybe søffn. Lager Mandelige mod til eder, oc stri-
 der eders Kong oc egen ære. Huo som vil vinde Pris oc beholde Seier,
 skal icke lade fulhed betage sig, men træde sine Fiender vnder Dynene,
 som for ingen Mandis Suerd.

Hialtis tale
 til Biarcke
 oc Kongens
 fold.

Biarcke vaagnede op i det samme, talede til Skald sin Kammer-
 og sagde: Stat op du Dreng, tend Liuff, fei Gulffuet, oc gjør Zid
 hast, Jeg kand intet tage mig faare i denne store Kuld, før end ieg
 værm.

Hialte begynte paa ny met saadanne Ord, oc sagde: Nu er tiden
 som Vre hæffuer hier, gjør sin Herre skyldst for Klæde oc Pen-
 andre hans Belgierninger. Hand gaff off i sin velmact Tydste
 Klædde off i Harniff fra Haand oc til Fod. Thi er det tilbørligt
 i Krig for hans skyld, det wi i fred oc rolighed bare hannem oc
 i art. Hæffde wi tilforn gode dage met hannem offuer hans bord,
 at vndfalde hannem i sin nød oc trang, men lide oc taale met
 som gaat, huad lyden tilføyer. Lader off holde det stortalende
 som off i vor Druckenstaff, Lader off icke vige fra vor Sed, wi
 Herre oc Konge, at tiene met tro. Den

Kongens
tryghed staar
vdi (hans)
Soldis due-
lighed.

Hiartuar en
Suenſk For-
rædere.

Den Danske Konge kiender ieg alene for min Herre oc Hofbonde, huer som haſſuer det frommiſte hierte i Bryſtet, hand lade ſig finde hannem næſt. Huo ſom frycter, hand komme her icke frem. Huo mandelig er oc faſt i hierte oc haand, hand giørs her behoff. En Kongis tryghed oc Seyeruinding ſtaar meget vdi hans Soldis duelighe, træder frem i ærlige Danske Mend, oc ſtrider imod eders Fiender vden all fryct oc fare. Tager Exempel aff de ædle Orne, ſom vende Bryſtet frem, naar de giøre indſald imod deris Fiender. Seer huor driſtig oc glubende er den Suenſke, hand acter icke at fly eller lade ſig offueruinde. Hand er grum at anſee, oc ſlar ihiel alt huad hand offuerkommer aff vort Sold. O du arrige Skald oc vblue Forrædere, Hiartuar, ſom fulde din Huſſfrues Sculdis onde oc blodgerige raad, at forraade denne Høybaarne oc mectige Konning, at ſtaa met vret eſſter Kongeligt naſſn oc Regimente, det ſom du bekommer met din euige ſtam oc vanære. Huor ſaare haſſuer du ſaa daarlige ladet dig forføre imod din Herre oc de Danske? Der er huerckē Guds eller Menſkens fryct hos dig, met ſaadant værlligt oc tiranniſkeligt Forræderi. Huad ſkal ieg meer ſige oc lenger beklage? Kongen er ſlagen, wi andre tre forraadde, oc Byen er indtagen. Ingen aff off kand vndkomme, vden her er nogen ſaa Fæ oc Ureforgettere, ſom redis for ſin hud, oc tør icke voſſue ſit Liſſ, oc heffne ſin Herris død. Kom her vd til mig, du ædle Førſtinde Rude, Kong Rolffs Enſter. Din hielp oc biſtand giørs nu vel behoff. Thi det gaar nu ilde til vdi Kongens gaard oc Stads portene. Her ligge din Broder oc gode Benner døde. Her er Word oc Blodſtyrning i huer vraa. Suerd oc Dre ere nu paa gang, her holder huercken Hielm eller Brynie for dem. Lad off vere frimodige, oc bruge vore ſkarpe Suerd, eſſterdi vore Staalbrødre ere ſlagne, oc Fienderne haſſue taget Byen ind, oc giøre ſaadan vbodelig ſkade alleuegne.

Biarckē ſoff
der Kong
Rolff bleff
ſlagen.

Siden der Hialte haſſde mandeligen vord ſig, oc mange aff de Suenſke fulde for hans haand, gaff hand ſig tredie gang for Biarckis herberge, oc fordi hand meente, at hand holt ſig inde aff redſel oc fare, tad lede hand hannem noget ſkarpelige til, oc ſagde: Huor bliſſuer du Biarck ſaa lenge? Coſſuer du endnu, eller huad forhindrer dig? Kommer du icke ſnarligen her vd, da vil Ilden gieſte dig. Gya, følger mig eſſter, wi vill brende diſſe Biørne inde, oc ſette Ild paa Portene, ſaa ingen aff dem ſk vndkomme. Siden ville wi giøre vor Slactordning, oc ſtride for Kong Rolff, ſom wi met haand oc mund loſſuede hannem. Lader off tendt paa den ſtore fromhed oc geſſmildhed hand beuiſte off, der hand ſlog Roric den gerige Bockis ſøn, ihiel, ſom vaar ſaa offuermaade rig paa Guld oc Sølf, oc giorde dog aldrig nogen god Mand en Ureſſend der aff. De Kong Rolff kom met ſin Skibs flode imod hannem, da lod hand bære all ſine kaastelige Glenodie oc Skat imod hannem, oc mente, at hand vill affuende hans vrede oc formilde hans hu foruden all anden Krigs maad oc Marlog. Men Kongen foractede hannem met alle ſine Gaſſuer, to fra hannem Liſſ oc Gods, Fjør oc Fæ, oc ſkifte iblant ſine gode Krigsmend hine herlige Liggendefæ, ſom denne arme oc bløde Roric haſſde
ſamk

samlet sammen vdi mange Aar. Thi aldrig vaar hannem nogen ting
 saa tier eller deilig, at hand io deelte det med sine gode Venner. Hand ac-
 tede icke Guld mere end Afte. Thi hand tenckte vel, at icke Guld oc Sølf, ^{Geffmildhed.}
 men it ærligt oc euigt Rygte, gaff hannem it langt leffnet oc mange Aars *
 ihukommelse. Der faare, endog at hand nu er slagen, saa er hand ved sit
 fremfærne ærlige oc oprigtige leffnet død som en merckelig oc raffkundig
 herre. Thi hand vaar i sin velmaect dydig oc dristig, oc raff som en Ful
 eller en Hiort imod sine Fiender. See her rinder nu Blod at Gaderne, ^{Stort man-}
 oc Bedene føre de døde affhugne Lemmer vdi Haffuet met sig. Hiartuar ^{demord.}
 tadger oc pudler imod oss Danske. Lader oss ds glabelige oc mandelige,
 som vor Herre oc Konge, hin Wdle oc Raffkundige Kong Frodis Søne-
 son, døde her for oss. Tænder paa samme Kong Frodis snilde anslag, met
 hand hand offueruant de Engelfte. Lader oss vere frimodige i Mund
 oc Haand, at der findis intet fryctactigheds tegen hos oss i nogen maade. ^{Dyd oc man-}
 Dyd oc Mandoms gierninger ere wdødelige, oc giffue oss en euig Vre, ^{dom er wdø-}
 som aldrig forgaar eller forgættis, naar vore Legeme end ere døde oc hen- ^{delig.}
 moduæde vdi Jorden. Thi kand ieg icke forundre mig, huor faare dine
 Døtre, Biardte, ere saa lenge oc hart tillucte, oc ieg nu tredie gang haffuer
 mødt effter dig, at du skulde komme her vd.

Biardte suarede: Huor faare raaber du stercke Hialte saa høyt paa
 mig, at ieg er Kong Rolffs Suoger? Den som haffuer meget aff Mun- ^{Gierning}
 den, skal oc lade noget paakiende vdi Gierning sin Duellighed, at det ene ^{skal følge}
 hand findis met det andet vdi Sandhed. Men giff mig icke liden frist, ^{Ordene.}
 men ieg kand tage mine Vaaben paa mig. Nu binder ieg op mit Suerd,
 oc legger ieg min Brynie paa, oc sætter min Hielm op, oc ruster mig til
 som ieg snariste kand. Der er ingen som imod sin vilie nødiger vilde brende
 for indre, end ieg. Endog at ieg er født oc baaren paa en lidē D, oc haffuer icke ^{Biardtis}
 som stort Arff oc Eye som andre rige Herrer, alligeuel skal ieg offre min ^{mod oc man-}
 som Suoger ti Mend, som hand haffuer giffuet mig at føre vdi mit Vaa- ^{dom.}
 den. I frimodige Danske Mend, følger mit raad, oc afflegger eders Har-
 laster eders Skiolde paa Ryggē, oc strider saa met bare Bryst. Bin-
 der Armbond om eders Hender, at i kunde diff haardere sla til. En Skelm
 vnger tilbage, oc forløber sin Staalbroder. Træde sig huer dristelige
 oc sine Fiender, oc acte det for en stor Lycksalighed, at hand kand heff-
 te Hennis wshydige sag oc død. Jeg acter self at giøre gaat skel met ^{Suertir}
 mit Lydste Suerd, som kaldis Suertir fra den dag ieg slog Agner ^{Biardtis}
 søn ihjel. Hand hug til mig met sit Suerd Høthing, kloff min ^{Suerd.}
 hals, oc haffde end da giort mig større skade, om hans Suerd haffde ve- ^{Høthing Ag-}
 ners Suerd.
 ners Suerd.
 den anden side. Sandelige ieg saa aldrig en sterckere Mand, thi hand
 Hoffuit op til sin Arm, foractede døden, oc met ladder skildis fra ^{Agner. In-}
 Berden. Stort vnder vaar det, at hand kunde dølge sin harm oc ^{gelfson døer}
 de icke i det ringste lade sig formercke at sørge eller bedrøffuis imod ^{leendis.}
 den. Det er icke saare langt siden, at ieg slog en Velbyrdig Mand
 met samme mit Suerd. Hand vaar en Kongis Søn, vnger vdi
 de deilig vdi Skabning. Hannem hialp huercken Skiold eller Bry-
 nie, huerc.

nie, huerden Hielm eller Krefst, imod dette mit skarpe Suerd. Lad nu see, huor ere de Suenste Høffuigmend oc Hiartuars Høffdinge, komme sig her, oc giøre nogen Mand's gierning. Huad ere her dog mange Kongers Børn, mange herlige Kemper oc ædle Herrer omkomne. Her ere icke met dig Kong Kolff aff de ringiste, men aff de velbigste oc mectigste. Jeg dragis icke til minde, at ieg haffuer veret paa nogen Valsted, som saadanne hug oc stort mandfald er skeedt paa en tid. Giffuer ieg it Slag, da faar ieg try igien, saa saare ere de Suenste mig offuerliggende. Men ieg haffuer alligeuel heffnt mig skellige paa dem, Thi der ligger omkring mig met døde Kroppe lige som it høyt stort Bierg. De huor er nu den stortalende Mand, som tilforn raabte paa mig saa hofferdeligen, lige som hand haffde tolff Mend's Styrcke.

Hialte suarede: Endog, gode Biarcke, at ieg haffuer icke mange som giøre mig bistand, saa er ieg alligenel icke langt fra haanden. Jeg veed ingen stæds vdi Staden, som mere vaar for nøden tappere oc duelige Krigsmend, end her som ieg staar. De haffue hugget oc skut min Skiold saa ofte igiennem, at it stycke henger neppelige ved det andet. Huo mig icke vil tro, da gaar siun for sagn. Jeg haffuer icke saa meget aff min Skiold, at ieg kand holde i haanden for mig. Mig tyckis, at du gjør vesaa liust huor du far frem. Haffuer du tøffuet lenge, da gjør du gaat skel, nu du est kommen, oc vederlegger det met din fri høyre Haand oc mandelige dristighed.

Biarcke suarede: Rast mig icke saare, at ieg tøffuede noget lenge, der er meget som kand ofte forhindre en god Karl imod sin vilie. Jeg haffue nock at skaffe met en Suenst, som hug sit Suerd saa dybt vdi mit Harnis igiennem Pandzeret, lige som det haffde veret bløt Riød eller Vand. Nu haffuer ieg stor lyst at see Otthin, som haffuer icke it Dye. Sig mig Rude kiere Hustru, om du seer hannem nogen steds.

Rude suarede: Viltu haffue lycke at krige fremdelis, da løfft dine Dyen op til Himmelen, oc gjør dit Offer til den som Macten oc Seyer haffuer at volde.

Biarcke suarede: Kand ieg saa Frigis Hofbonde at see, neppelige skal hand komme skadestøff fra Leyre, førde hand end en gang saa skinnende en Skiold, oc rede end en gang saa huid en Hest. Thi huo som vil vere met vdi Krig, hand skal sætte sit Liff til fare. Men effterdi her er icke andet kaar paa færde, da lader oss legge vind paa, saa lenge som wi leffue oc Blodet er varmt vdi oss, at wi kunde falde oc dø som ærlige Mend. Jeg vil dø her ved min Herris hoffuit, Du Hialte leg dig ved hans Fødder, at naar de komme oc randsage disse døde Lig, huer mand kand see, at wi haffue trolige tient vor Konge oc Herre, oc icke oppebaaret hans Klæde oc Penninge forgeffuis. Det hindrer icke, at Raffne oc Orne fortære suden vore Legeme, naar wi ellers dø som oprictige oc frimodige Krigsmend, paa Valsteden hos vor Konge og Herre.

Denne fornessnde Samtale imellem Hialte oc Biarcke vaar vdsæt vdi en gammel Bise, huilken mange end nu paa denne dag vide at slunge, som haffue forfarenhed oc kundskaff vdi de gamle Historier.

Kong

Siun gaar
for Sagn.

Seyeruin-
ding kommer
her offuen aff.

Dum vita
manet stude-
amus honeste
posse mori.

Kong Rolff met alle sine gode Mend oc tro Tienere bleff slagen paa denne tid aff de Suenste, vndertagen Bigge alene. Thi alle Kong Rolffs Hoffindere oc Krigsmend elskte hannem saa saare for hans Fromhed, at de heller ville sætte deris Liff til met hannem, end leffue oc see Solen efter hans Død oc afgang.

Hiartuar glæddis der ved, at hans Forræderi lyckedis hannem, gjorde it stort Giestebud efter denne Seyer. Dffuer borde, der hand nu vaar met, forundrede hand storligen, at der fantis ingen iblant alle Kong Rolffs fold, som enten flyde, eller lode sig tage til fange. Huor met de gaffue deris Eedfuorne trohertighed tilkiende mod hannem. Thi klagede Hiartuar paa Lyden, at hun icke vnte hannem en aff disse Kongens tro Tienere. For di hand haffde stor begiering oc attraa, at holde saadanne Mend vdi sit Brod oc Tieniste. Bigge kom frem vdi den samme gode stund, oc Hiartuar bleff meget glad der ved, spurde til om hand vilde tiene hannem. Der hand suarede Ja, bød Hiartuar hannem it draget Suerd ved Odden. Bigge vilde icke tage om odden, men tog om handfanget, oc sagde, at Kong Rolff pleiede saaledis at giffue sine Krigsmend Verie vdi Hende. Thi vdbundene Tienere, som vdi fordom tid gaffue sig vdi Herre tieniste, rørde it Suerd flodden, oc suore Trostaff oc Huldstaff. Der Bigge sid Suerdet vdi Haanden, tendte hand paa det løffte hand gjorde Kong Rolff, oc hiartuar der met strax tuert igiennem, oc heffnede saaledis sin Herris død. Hiartuars Krigsmend sprunge op met en hast, oc sloge Bigge ihiel. Am hand gaff sig selfuillige oc frimodelige frem, oc sagde sig at fornem: en større lyst aff deris Herris den Tirans død, end sorq eller banghed aff noget endeligt. Saa vendis da deris Giestebud til graad, deris fryd til vdsed, oc deris forrædelige Seyeruinding til en bedrøffuelig Jordefærd. Bigge er euig Pris oc Ære verd, at hand holt saa trolige sin tilfagn, oc for: hiel den Blodgerige Tiran saa snart alle sin Glæde. Hand gruede it ved at dø, der hand haffde først seet denne Morderis blod paa den sted, som hans Herre vshydelige vaar onkommen. Den samme dag, som gaff Hiartuar Regimentet, stilde hannem oc saa der ved. Thi huad mand met Guden faar, det gierne met Sorge bortgaar. Ingen triffuis eller lyckis forrædelige anslag. Suenste som tilforn mente, at de vaare Herrer over Danmark, kunde icke forsuare sig self. Thi Sielandsfare sloge den ihiel, oc lod dem bøde met Halsen, at de haffde saa suigeligen myrt den gode trofaste Kong Rolff. Saa straffis almindelige met haard Blycke den Synd som met Suig oc Falskhed bedreffuen er.

Forræderi
lyckis seldom.

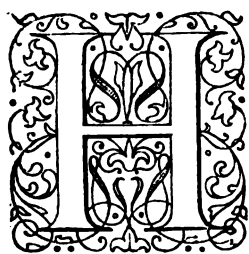
Diggis tro:
staff.

Huad mand
met Synden
faar, det met
Sorge for:
gaar.

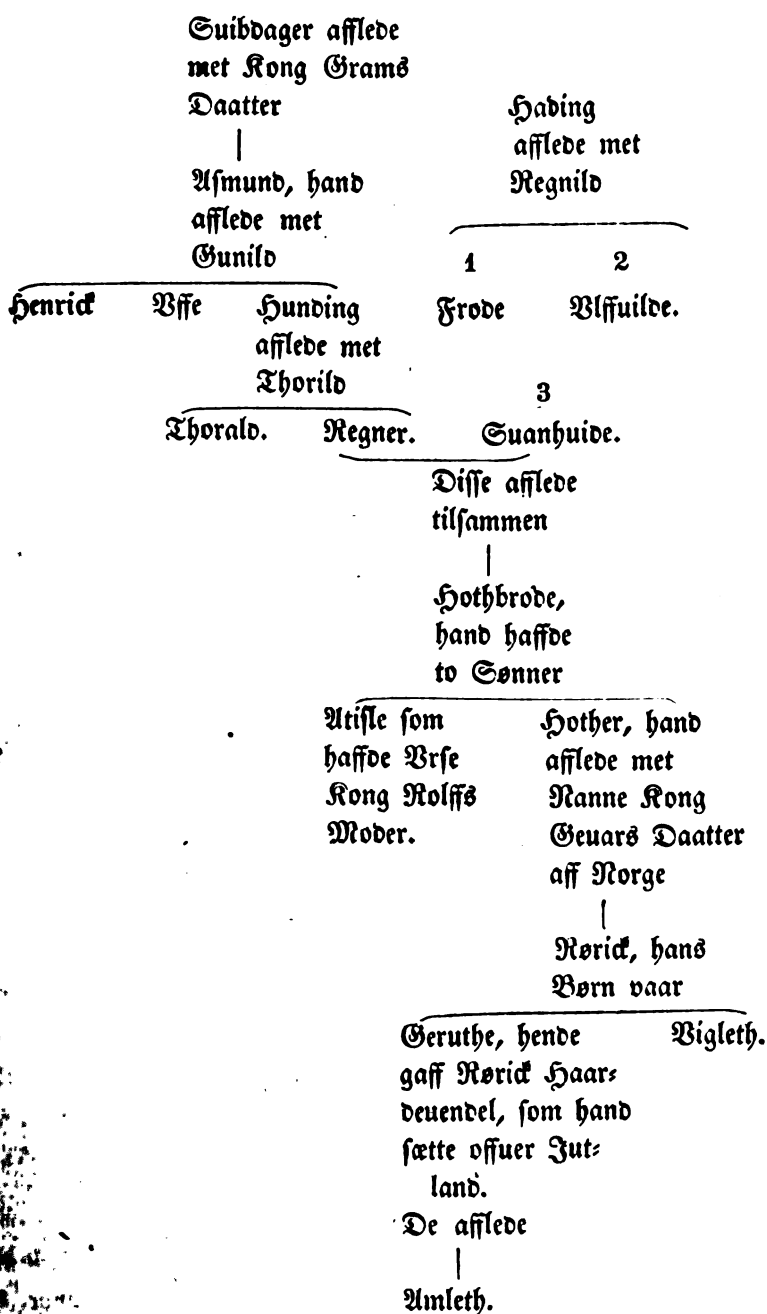
Den tredie Bog.

Summa paa denne Bog.

Hther som vaar Suanhuid
 Kong Frodis Systers, Sonneson, b
 kaaren til Konge vdi Danmark eff
 Kong Rolffs død, hand bleff aff so
 Barndom oplært vdi atskillige Konster
 god øffuelse hos Kong Geuar vdi Roi
 Kong Gelder aff Saren seidebe paa hannem for Nimmi
 Suerds skyld, men bleff øffueruunden aff hannem. Val
 Dthins Son bleff hannem vred for Ranne Geuars D
 ter, oc slog met hannē fire gange, oc bleff alligeuel paa det
 ste ihieslagen aff hannem. Dthin vilde heffne sin Søns t
 oc lagde sig effter Rinde Kongens Daatter aff Rysland,
 afflede met hende en Son som hand kaldede Boe. Huor f
 re hand bleff vdfut aff Gudernis tal, dog hand bleff siden
 indtagen igien, effter Oller som vaar sæt vdi hans stæd. S
 heffnede sin Broders Balders død, oc slog Hother ihiel, oc
 ocsaa self sit Banesaar i samme Krig. Effter Kong
 thers affgang fik Roric Elyngebaand hans Son R
 mentet. Vdi hans tid affalt Benden fra Danmarkis S
 ne. Thi vant hand det tilbage igien met Herreskiold, ved
 bis sin mechtige Kempis styrcke oc mandom. Kong R
 hadde sæt tuende Høffuigmend øffuer Suttland, som v
 Haarduendel oc Fenge. Haarduendel slog Kong Koller
 Norge ihiel, oc bleff self myrt paa det sidste aff Fenge sin e
 Broder, som tog hans Huffrue til ecte effter hans død. S
 fortrød hans Son Arleth, Thi tenckte hand ved sig f
 huorledis hand kunde heffne sin Faders død met best lempe
 liste. Hand lod sig see vdi all sin Gierning, lige som hand h
 de verit vanuittige oc galen, oc dog igiennem gick alting met
 tredste abelighed, saa ingē kunde mercke andet, end hand v
 aldelis berøffuet sine sind oc forstand. Fenge forsende han
 til Kongen aff Engelland, oc screff met dem som skulde
 hannem frem, at Kongen skulde lade hannem øphenge.

Amleth forstod dette suig, tog hand Bressuene hemelige fra sine Stallbrødre paa Beyen, oc screff dem om, at Kongen aff Engelland skulde giffue Amleth sin Daatter, oc lade hans Stallbrødre ophenge. Der Amleth haffde vdræt alting vel vdi Engelland, drog hand hiem til Danmark, oc effter det raad, som hand oplagde met sin Moder, slog Fenge ihjel, oc opbrende hans Gaard, met alle hans Tienere som der fundis da hos hannem.

Hother.

Hother XIII.

Kong Ho-
thers affkom-
me oc oprin-
delse.

Her Kong Rolffs oc Hiartuars
død bleff Hother vdualt til Konge offuer Danmark oc
Suerige. Hand vaar Atiflis Broder, Suanhuidis
Kong Frodis Systers, Sønnebarn. Oc bleff opfødt vdi
Norge hos Kong Geuar, som førre er omtalet. Men
paa det at hans gantste leffnets Historie, som her effter
skal faaregiffuis, kand diff bedre forstaaes, vil ieg begynde paa hans yng-
doms Aar oc idret.

Kong Ho-
thers nemme
oc forstand i
hans yng-
dom.

Hother bleff forsent vdi første Barndom met sin Broder hen til
Geuar at optuctis, oc vaar hos hannem, der hans Fader Hothbrodt bleff
slagen aff Kong Helge. Hand begynte strax at lade see sit gode nemme oc
metsødde styrcke, oc offuergick alle de andre som opføddis til lige met han-
nem. Hand kunde saare vel svømme, skiude, lempe oc fecte, Oc offuer alt
vaar hand meget behendig oc snar i sin Gierning, huilket hand haffde en
part aff sin egen gode Natur, en part aff idelig øffuelse. Hans forstand
vaar større end hans Aar oc Alder. Der fandt icke mange som vaare hans
Mestere paa Harpe oc Hackebret oc atskillige slags Strengleeg. Hand
kunde saa kaanstelige lempe deris Melodi oc Stemme, at alle de som paa-
hørde maatte glædis eller græde der ved, eller røris aff huadsomheldst af-
fect hand vilde. For saadanne hans mechtige herlige Gassuer fick Nanne
Kong Geuars Daatter kierlighed til hannem. Thi det steer tit oc offte, at
yngre Jomffruer faa vilie til dem som dydige oc lærde ere, om de icke ere end
i alle maade saa meget deilige. Kierlighed yppis vdi mange maade. Nogle
elstis for deris Faurhed, Nogle for deris Lærdom, En part stabe sig gode
yndist met deris venlige omgengelse, En part met deris gode rycte. Oc for-
standige Jomffruer elste vndertiden mere de duektige end de deilige.

Kierlighed oc
gaat yndist
yppis i at-
skillige
maade.

Balder staa
effter Nanne
Kong Ge-
uars Daat-
ter.

Det hende sig, at Balder Otthins Søn saa Nanne en gang, der
hun toede sit bare Legeme, oc fick vsigelige stor Kierlighed til hende for sin
Faurheds skuld. Thi deilighed voldet meget til Kierlighed. Hand tenckte
ved sig, huorledis hand met beste lempe kunde tage Hother aff dage, at hand
icke skulde giøre hannem nogen forhindring vdi denne hans fortagne Kier-
lighed.

Kong Ho-
ther vnder-
uisis aff skou-
Jomffruer.

Nogen tid her effter drog Hother vdi Fact, bleff foruult i Skouen af
en stor Laage, oc kom vsforuarendis vdi nogle skou Jomffruers bolige,
som vndfinge oc hilsede hannem ved sit rette naffn. Hand bleff vnderlig
der ved, oc spurde huo de vaare. De sagde til hannem: Vi drage vdi Krig
oc Aarlog, dog vskunlige, oc giffue der lycke oc fremgang dem som vi vnd-
vel. De fortalde hannem fremdelis, huorlunde Balder haffde faaet Kier-
lighed til Nanne, oc formanede hannem, at hand icke skulde føre Krig imod
hannem, dog hand haffde retfærdig Aarsage der til, Fordi at Balder vaare
en halff

Balder en
halff Gud.

en halff

en halff Gud, født aff mechtige hellige Forsædte. Som de dette haffde sagt, bleffue de borte met Hus oc alt. Hother forundrede sig paa deris hastige fluct, at hand bleff saa forlat alene vnder oben Himmel, oc meente at dette altsammen haffde verit it forfengeligt Spøgeri.

Der hand kom hiein, fortalde hand Geuar, huorlunde hannem vaar gaaet i haande, oc bad hannem strax om sin Daatter. Geuar sagde, at hand gierne vilde giffue hannem sin Daatter, der som hand icke fryctedis for Balders vrede, som hand haffde først tilsagd hende. Thi Balder er saa sterck oc mandelig, at intet Suerd kand bide paa hannem. Dog (sagde hand) veed ieg huor it Suerd giemnis oc foruaris, met huilcket mand kand giøre hannem saar. Dette Suerd findis hos en vild Mand Mimming, som haffuer oc saa it Armsbaand, huor det bær de saa stor lycke oc forøgis met megen Rigdom. Men hand boer paa den stæd, som intet Menniske kand lættelige hen komme for den vildelige Kuld oc Frost, som paa den vilde Bey falder. Drag der saare aff stæd, oc spent to raske Hiorte for din Bogn, der kunde føre dig offuer de høye Bierge, som ere betacte met Hagel oc Sneer. Naar du kommer til hannem, sæt dit Paulun hart hos hans Hule, men vent det noget fra Solen, at du icke met for megen Skugge driffuer hannem vd aff sit Leie. Siden kant du lættelige bekomme hans Suerd oc Armsbaand, oc der met bliffue lykksalig, baade vdi Rigdom oc krig at føre. Hother forsømmede sig icke, drog met det snariste der hen, oc giorde lige som Geuar haffde raadt hannem. Om dagen drog hand paa Jact, om Ratten tenckte hand, huorlunde hand kunde forraffe denne vilde Mand. En Nat som hand vaagede, gaff sig leiligheden, thi slog hand den vilde Mand til Jorden met sit Glassuen, oc greb hannem, før end hand kom paa fluct. Hand truede hannem, indtil hand maatte løse sit Liff, oc affhende fra sig baade Suerdet oc Armsbaandet. Ingen ting er saa kier som Liffuet. Hother drog glad tilbage met saadant lidet, dog laasteligt oc dyrebart Bytte oc Roff.

Hother beder om Kong Geuars Daatter.

Mimmings Suerd.

Hother drager aff sted til Mimming efter it Suerd oc Armsbaand.

Der Gelder Kongen aff Saren dette spurde, giorde hand rede met sine Skib at føre Krig imod Hother. Men Geuar kunde spaa oc siqe, huor i fremtiden stee skulde. Thi raadde hand Hother, at naar hand kom imod Gelder, da skulde hand holde stille, oc lade Fienderne stuide alle deris Vile aff Henderne, oc saa legge sig om Borde met dem, oc met lange krogede Segle drage deris Harnisk oc Baaben aff dennem. Hother haffde Geuars raad, holt stille imod Gelders Foldt, som stode dristeligen ind paa hans Skib. Men største parten aff deris Vile siunde i Haffet oc giorde ingen skade, de andre toge Hothers Foldt, oc stode der met dem deris Fiender, saa at Gelder paa det sidste hengde vd en rød Skield offuerste Merss, til it Legen, at hand vaar begerendis Fred. Hother haffde sin vrede falde, talede hannem venlige til, tog blidelige mod dem, oc tuingde hannem saaledis vnder sig, icke aleniste met snilde anse, men oc saa met Dyd oc Fromhed.

Gelder Kongen aff Saren fører krig imod Kong Hother, oc offueruindis.

It listigt anslag.

Beile oc
Friere røcte
self deris
arinde.

Vdi samme dage lod Kong Helge aff Hallogge bede ved sine Legater om Thore Cusonis, Findmarckis oc Viarmelands Førstis Daatter. Det vaar seduanligt vdi gamle dage, at vnge Beile røctede self deris ærende. Men Kong Helge haffde en slem skade vdi sin Mund, saa hand kunde huercken tale met Volendinge eller Indlendinge. Thi ved obenbarlige lyde blues mand mest, oc io mere vor breck det sees aff alle, io større er vor forge hos off self. Thoris Fader sagde, at den vaar icke hans Daatter verb, som brugte andre Talsmænd, oc lod icke sin egen dyd oc næruerende kierlighed tale for sig. Thi bad Helge at Hother, som vaar veltalende, vilde giøre hannem bistand vdi denne sag, hand loffuede at forshyldet, huorsomheldst hand nogen tid kunde vere hannem til vilie oc tieniste.

Forældre
maa icke tuin-
ge Børn til
Gifftermaal.

Hother hørde hannem bøn, drog met sin Skibsflode til Norge, at kunde hand icke faa sin begiering met [det] gode, da vilde hand den fremme met det haarde. Hand gaff Faderen met det første mange søde ord, men hand vilde intet suare der til, før end mand hørde Thoris egen vilie. Thi (sagde hand) det sømmer ingelunde at Faderens strengthed skal tuinge sit Barn imod sin fri vilie til Gifftermaal. Der hun bleff fremkaldet oc at spurt, dreff Hother det met sin veltalenhed, at Thore samtyckte Helge til sin Hofbonde.

Nannis snilde
Suar.

Jeffnlige tie-
ne best sam-
men vdi Ec-
tescaff.

Merck.

Dissimellem at Hother giorde dette Gifftermaal vdi Norge, da drog Balder til Geuar met sin Krigs hær, oc begerede Nanne hans Daatter. Geuar bad hannem forfare hendis eget sind oc hierte. Men der hand kunde icke beuilge sig hende met mange smigrende ord oc kierlig tale, da vilde hand vide aff hende, for huad Marsage hun icke vilde samtycke hannem. Hun suarede, oc sagde: Jeg er icke eders Jeffnlige, thi i ere aff hellig afftomme, aff Gudernis flect, ieg er it dødeligt Menniske. Det er oc flect ofte tilforn, at Guderne haffue forskut deris vilige. Det er oc icke mueligt, at saadanne Gifftermaal imellem de høye oc lassue kunde lykdis. Rigdom oc Fattigdom, høye Herrer oc vformuendis ringe Almue bequemme icke lenge vel tilsammen. Ja saa høyt som Guderne ere offuer Menniskene, saa vmueligt er at det Jordiske land lignis met det Himmelske. Met saadan hemelig Spaat sagde den snilde Jomffru hannem nen, at hand maatte drage haanlige met en tørblot Raabe fra hendis Faders gaard.

Sorge for-
mindstis aff
venlig tale.

Thors Kølff-
ue.

Der Hother sid saadant at vide, klagede hand hart offuer Balders løffactighed for Helge, oc bar sit raad til hannem, huad hand skulde giøre oc lade i denne sag. Aff snæc oc tale met en god Ven vdi modgang for mindstis sorg oc bedrøffuelse. Effer langt oc gaat beraad bleff besluttet en Krig imod Balder. De møttis begge met deris Skibs floder, oc sloge saa hart paa huer andre, at mand maatte haffue sagt, at der vaare Guder paa begge sider. Ditthin oc Thor met deris Selfstaff stride for Balder. Men Hother forlod sig paa sin gode Raabe, som intet Suerd kunde skade, oc slog mandelige fra sig alleuegne huor hand kom frem. Thor giorde stor Skade met sin Kølffue, saa at der kunde huer Mand eller Baaben holde eller staa imod hannem, alt det som kom for hans

hand Kolffue maatte bugne oc bryste. Her hialp huercken Værn eller Berie, Skiold eller Brynie, Panzer eller Hielm, Styrcke eller nogen maet vdi hende. Valder haffde faaet Seyer, haffde icke Hother kommet sit Gold hasteligen til vndsætning, oc hugget skaffet aff Thors kolffue, saa hand icke kunde fremdelis bruge den. Thi gaff Balders hær fluct, oc rømde huer aff dem, som hand kunde hasteligst. Det maatte vere meget vtroligt, at Guderne kunde offueruindis, haffde icke de gamle screffuet saadant for oss. Men der vaar dog ingen sand Hellighed eller Guddommelig natur hos disse Kemper, som vi kalde Guder effter Hedenski vis, for den mening oc tancke, som de gamle haffde om dennem.

Effter at Valder vaar vnduigt, finge Hothers Krigsfold større med, oc falde vdi hans Skib, oc opbrende, druckede oc fordersffuede dem vdi grund. Aff dette merkelige Slag sid denne Haffn det naffn, at hun kaldes paa denne dag kaldis Balders sund. Kong Gelder aff Saren bleff ind samme Strid, hannem lod Hother opdrage, oc bgrede it Baal til hans Skib, oc begross hans Been oc Afte effter Kongelig skick oc seduane. Si den drog Hother til Geuar, oc drack Brøllup met sin Festens, paa det ingen forhindring skulde giores hannem her vdi ydermere. Der næst begaffte oc forærede hand Helge met sin Dronning Thore, oc forde saa sin unge Brud hjem met saa stor ære, som Valder sid stam oc vanære at gaae aff met, der hand flyde.

Rogen tid her effter droge de ypperste Suenste ned til Danmark, oc lagge fra sig deris Karlige stat. Hother bleff venligen vndfangen aff Danste, oc hulden i Kongelig stat oc ære, for sin fromme Faders skyld. Men huden vaar hannem saa v mild oc vtro, at hand der bleff slagen paa hofte aff Valder, oc maatte rømme til Geuar. Miste baade Riget oc Seyerdom, som hand haffde før end hand nogen tid sid Kongeligt naffn oc vrede at bære. Balders fold plagedis hart aff megen tørst, effter at hunden vaar offuerstaaen. Thi groff hand dybt ned vdi Jorden, oc fant en skodige Vand til sit Gold. Der sigis endnu paa denne dag aff Valders brynd, oc endog den haffuer icke saa synderlige stor oprindelse, alligeuel som icke endnu aldelis øde oc forsuunden. Valder haffde ingen ro om nat, thi Spøgelse plagede hannem vdi Mannis lignelse, saa hand falt vdi Svindesot, oc kunde ingen steds komme, vden hand førdis paa en Geuar eller Bog. Hand gaff sig icke til freds met denne Seyeruind, vden hand haffde faaet Ranne til Byte.

Vdi disse dage sette sig ned ved Dpsal en aff Gudernis slect, Frø, oc vndlede den gamle skick met Offer, thi hand slactede Gold for Frø, oc gaff der aff it værstyggeligt Offer, baade saar Gud oc Mennisten.

Effter Kong Kolffs oc Hiartuars død glæddis Hother at hannem vndfaldet Danmarkis Rige, oc hand vaar saa vel heffndt, oc gaff offuer Kong Kolff, som slog hans Fader ihjel. Hand holt sig til

Hother kom sig til Riget der met, at hans Farmoder vaar Frodis Danmarkis Kongis
 ind i J-
 fersford, oc
 bliffuer der
 kronet til
 Danmarkis
 Konge.

Atistle Konge
 vdi Norge
 dricker sig
 ihjel.

fig til Riget der met, at hans Farmoder vaar Frodis Danmarkis Kongis
 Syster, hand forsømede icke saadan lykkelig Lyghed, men drog strax ind
 vdi Sieland ved Iseford hos Rossilde met sin Skibs flode. Der bleff
 hand kronet til Konge aff Menige mand, oc bleff saa strax efter sin Bro-
 ders Atistles død ocsaa Konge vdi Norge. Atistle fik en slem oc værstyg-
 gelig Uffgang. Thi der hand forlystede sig vdi it Giestebud, at Kong
 Rolff vaar slagen, dract hand saa offuerflodelige meget, at hans herte
 brast, oc hand qualdis der aff. Saa at hand aff den Glæde, hand gjorde
 sig aff en andens død, tog self der aff sin egen død.

Hother oc
 Balder seyde
 tredie gang
 paa huer an-
 dre.

Hothers vig.

Hother giff-
 uer sig aff
 stor Hierte-
 sorg vdi en
 vildene ørd.

Der Kong Hother vaar dragen til Suerige, seglede Balder til
 Sieland, oc fik megen veluillig anhang oc bistand aff de Ypperste, thi
 hand vaar self en berømt Krigsmand, oc hadde stor anseelse oc myndig-
 hed hos alle. Huor faare det er icke at forundre, at vore gamle Danske hass-
 ue ladet sig forsøre af hannem. Hother drog imod hannem, oc der stede
 paa begge sider it stort Mandfald, indtil Hother maatte rømme der fra
 ind vdi Jutland. Der laa hand den Vinter offuer, oc kaldede den Haffn,
 som hand vaar, Hothers vig. Mod Vaaren drog hand alene til Suerige,
 oc kaldede de beste vdi Landet tilsammen, Sagde at hand vilde icke lenger
 leffue, for den store Blyde hannem offuergick, at Balder tuende gange
 hadde beholdet Seyer offuer hannem. Hand sagde dem alle gode Rat til
 lige, oc drog fra dem hen vdi en stor øde Skou, som ingen mands gang el-
 ler Bey falt. Thi det skeer ofte, at mangel betagis met saa stor Hierte-
 sorg, at hand gider icke lidt Gold hos sig, men holder sig vdi Enlighed fra
 al Menniskelig omgengelse, oc vil icke hassue at skaffe met noget Smyde,
 Prydelse eller Herlighed. Hother pleiede tilforn at sidde paa it høyt Bierg
 oc stikede der sine Vndersaate Low oc Ræt. Thi klagede de nu hart off-
 uer hannem, oc sagde at hand for lachhed vilde icke lade sig see.

Hother vn-
 deruiss an-
 den gang aff
 Skou Jom-
 fruer.

Balders
 mad.

Hastighed
 gaar tit for
 gode raad.

Der Hother hadde lang tid gaet omkring vdi Skou oc Skib
 kom hand paa det sidste foran en Hule, som de Skou Jomffruer bode, hulle
 ke som begaffuede hannem tilforn met den Kiortel, der intet Verie kunde
 bide paa eller skade. De atspurde hannem, huor faare hand kom i saadan
 sticketse. Hand sagde dem aff sin sorg oc fremfarne Blyde, oc klagede
 offuer dem, at det vaar gaaet hannem anderledis, end de hadde loffuet
 tilsagdt hannem. De gode Jomffruer trøstede hannem oc sagde, at hand
 vaar icke endnu nogen tid saa offueruunden i nogen Strid, at hand hadde
 io vundet saa meget som tafft. Men kunde hand forhindre Balder
 synderlig offuermaade sød Mad, som hand brugte til at formere oc vakk
 quege sin styrcke met, da skulde der staa gode raad til Seyeruinding offuer
 hannem.

Hother fik mod til sig aff saadan tale, oc stikede alting til Krig oc
 log imod Balder. Oc endog nogle aff hans gode Mend stode fast imod,
 hand skulde icke stride imod Guderne, alligeuel foer hand frem vdi sit for-
 Thi de stercke oc veldige lade vntertidē mere gielde deris egē hustud oc hast-
 hed end gode raad oc stellig beuisning. Maa ocsaa vel saa ske, at Hother
 det fik

at som met Sandingen sigis: Kempe falder offte Seyerløs. De tit vel:
 at en liden tue it stort Læss. Valder gjorde rede imod hannem med de ^{Hother stri-}
 Danstis hielp. Der Striden begyntis, styrte lige mange paa begge si- ^{der fierde}
 der, indtil den mørcke Nat atskilde dem fra huer andre. ^{gang imod}
 Valder.

Hother kunde ingen søffn faa om Natten, thi hand fryctede huorle:
 det vilde gaa. Det gaar och saa almindelige til, at naar hu oc hierte
 vrolige, Da saar Legemet en ringe huile. Hand gic hemelige ind i
 Hother Leyr, oc som hand fornam, at tre Skou Jomffruer haffde baaret ^{Hother leger}
 hannem sin seduanlige søde Mad, da gaff hand sig effter dem paa fersk ^{paa sin far-}
 sig fiende deris Fodspor vdi Duggen, oc kom ind vdi deris Bolige. De ^{pe for Skou}
 Jomffruerne, oc saar at vide huor ^{Jomffruerne,}
 oc saar at vide huor ^{oc saar at}
 Balders mad ^{beredis.}

at høre der paa.
 Disse Jomffruer haffde tre Hugorme, aff hues Forgiffit de tempe:
 beridde Valder den knastelige Egedom. Det saa Hother huorle:
 met til gic. Nogle aff samme Jomffruer vaare saa fromme mod
 at de gierne haffde deelt noget met hannem her aff, haffde icke den
 blant disse tre forment dennem det, oc sagdt: Det er icke ret eller til:
 at wi skulle styrcke Balders Fiende. Hother sagde: Jeg er icke
 self, men en aff Hothers Krigsmend. De fromme Jomffruer
 aff Høre oc Dannished, oc gassue Hother it stateligt Belte, som
 for Mandoms krafft vdi sig.

Der Hother drog tilbage igien, møtte hand Valder, oc stac han:
 Side, at hand falt halff død ned til Jorden. Der denne Ti- ^{Hother far}
 i Leyren, bleffue Hothers Føld glade, oc de Danske bedrøffuede, ^{Balder sit}
 Balders Banlyde. Valder fornam, at der vaar icke en Døden paa ^{Banesaar.}
 sig, thi begynte hand Striden paa ny om anden Dagen, oc lod
 vdi herren, at hand skulde icke dø straa død, men ærlige vdi Marc:
 fine Fiender. Den næste Nat der effter kom Proserpina en Først- ^{Proserpina}
 til hannem, oc kundgiorde hannem, at hand skulde ve- ^{selfuedis}
 om anden Dagen. Det gic oc lige som hun sagde. Thi paa ^{Førstinde}
 restter at hand sic dette Banesaar, døde hand met megen vee oc ^{biuder Bal-}
 hans Føld oplaste en stor Høy, oc begrossue hans Legeme der ^{der til giest.}
 som den tid seduanligt vaar, saaledis at forflasse Konger oc store
 herlig Jordefærd.

Haffue veret nogle vdi vor tid, hues Høffuitmand vaar en ved ^{Balders}
 som toge sig faare hemelige om Natte tide at opgraffue den ^{Graff op-}
 at de skulde finde her it stort Liggendefæ, mē der kom saa stor ^{kastis.}
 paa, at de maatte kaste alting oc løbe der fra. Thi der brød
 vdi aff det høieste paa Bierget, oc offuerfalt Graffuer:
 glade de komme der fra met liffuet, oc helbrede, oc lode alle
 oc omhu fare. Nogle sagde, at saadant Spøgelse skulde
 Balderne, som vactede oc bestemede Balders Graff, effterdi
 at tørre Høye skulde giffue saa offuerflødelige vand fra
 efter denne Harald fordristet sig til at graffue paa
 vitterligt, om der skulde findis noget Liggendefæ eller
 Balders

Otthin Bal-
ders Fader
en Affgud.

Balders Fader Otthin, endog hand holtis for en mectig Gud, sa
haffde hand alligeuel sit raad alleuegne hos Spaamend oc Traaldfark
huorlunde hand stulde komme til at heffne sin Søn's død. En herlig Gud
doms krafft vaar det, som haffde saadanne Folds hielp behoff. I bla
andre spaadde hannem en Fjindst ved navn Kostiofhus, at hand stul
affle ved Rinde Kongens aff Rysslands Daatter en Søn som stulde he
ne sin Broders død. Der Otthin det hørde, forklædde hand sit Ans

Otthin giff-
uer sig i Kon-
gens tienste
aff Ryssland.

at ingen stulde kiende hannem, drog bort oc gaff sig i tieniste met forness
de Konge. Hand bleff strax giort til en Høffuigmand for Kongens Krig
fold, oc indlagde stor pris vdi Krig oc Arlog, saa Kongen sid hann
kier, oc ick aleniste begaffuede hannem, men ocsaa sætte hannem næst
selff vdi Raadet. Det hende sig oc en kaart tid her effter, at hand slog a
Kongens Fienders hær paa sluct, oc kom selff met Seier oc Tidende for
hiem til Kongen. Alle Menniste forundrede sig, at en Mand's styr
kunde bestaa oc tuinge saa mange paa en tid. Her aff sid Otthin me
oc fordristede sig til at bede Kongen hemelige om sin Daatter. Kong

Otthin faar
it Mundslag
for en Kyff.

gaff hannem it gunstigt Suar, huor vdaff hand bleff saare glad,
strax begynte at ville kysse Jomffruen. Men hun gaff hannem it veld
Mundslag i stæden for en Kyff. Thi drog hand strax bort aff Konge
gaard, oc alligeuel hannem vaar vederfaret stor forhaanelse, stillede ha
alligeuel sin vrede, oc tenckte huorlevis hand i anden maade kunde frem
sin vilie.

Otthin bliff-
uer en Guld-
smid.

Paa andet Aar der effter forklædde hand sig paa ny, oc drog at
ind i Kongens Gaard. Ingen kunde letteligen kiende hannem, thi hand ha
de foruent sit rette Ansiet met vnderlig Smitte oc gruelig Farffue. Ha
lod sig kalde Koster, oc gaff sig vd for en Guldsmid. Hand beuiste sin ka
met mange stene oc subtilige stycker vdi Raaber oc anden Metall. De
aff Kongen en stor sum Guld, huor aff hand stulde forarbeide alleha
kaastelige Quinde smycke. I blant andre herlige Smycke giorde hand
besynderlige slid it vdklaaret skont Armbaand aff Guld oc nogle deil

Otthins an-
den Kyff.

Guld Ringe, som hand gaff Kongens Daatter. Der bleff dog intet
met vdræt; hun gaff hannem endnu saadan en Kyff, som hand sid tilfo
Thi det gaar saa almindelige, at Fiende gaffue actis lidet, men Ven
ue er kier oc dyrebar. Skenden regnis ofte effter Personen, fra huil
den kommer. Saa formerkte vel denne snilde Jomffru, at denne ga
Skald søgte ick vden last oc wtuct met saadan sin suigefulde Kundhed
falske Gaffuer. Hendis Fader fortørnedis, oc straffede hende hart, at
ick vilde samtycke hannem til sin Hofbonde. Men hun Aarsagede sig
sagde sig at vere endnu for vnger at giffis, oc ick at vere kommen til
Manduorne fulde Alder oc Aar.

Otthin kom-
mer tredie
gang til Kon-
gen i Kyff-
land.

Otthin vilde dog ick lade sig afftrente, alligeuel at hand to
vaar haanlige forskut, men bleff frimodige hart i sit forsæt, oc kom
gang vdi ny stidelse oc Klædebon, oc gaff sig vd for en forfaren
mand, at hand saaledis vilde afflegge sin stam oc vanære, som hann
forn vaar vederfaren. Saaledis vaare nogle til vdi gamle dage, som
for

foruende deris naturlige Skabning til allehaande sticckelser, saa tit oc offt
 den lystede. Dithin giorde meget mandeligt Hoffuerck vdi Kongens
 gaard, oc holt sig altid met de beste oc hos de fremmerste. Men hand kun:
 icke dog icke vende Jomffruens hierte til sig vdi nogen maade. Thi det fin:
 icke vdi forfarenhed, at hues sind en gang aluerlige oc hefftelige fortornis
 icke en anden, den neppelige nogen tid bliffuer Ven aff hiertet. Der hand
 nu tredie gang fare aff Gaarde, bad hand hende atter en Kyff, men
 sig saa hart oc vredelige til hannem, at hand vende met sit Hoffuet i:
 den Jorden. Thi screff hand strax paa it stycke Barch, rorde ved hende
 atter, oc giorde hende strax affindig. Hefsnede saaledis met en maadelig
 sig fra store skam oc forhaanelse.

*

Orthins tre:
die Kyff.

Hand vilde oc icke endnu affstaa sit forsæt, men giorde sig fierde
 vdi Quinde klæder, oc kom veyfarende til Kongens Gaard. Der
 hand sig saare tienstactig, oc ingen viste andet, end at hand vaar it
 land.

Orthin dra:
ger fierde
gang til Kyff:
land.

Hand lod sig kalde Becke, oc gaff sig vd for den som haff:
 vdi Eagekaanst. Paa det sidste kom hand vdi Dronnin:
 tjeniste, oc bleff Jomffruens Tærne. Hand toede hendis Fodder,
 hende hues anden tieniste de andre Piger pleiede at giøre. Lyden
 vnderlige omkring, mand finder vnder tiden aff slompelycke, det som
 vnderlige.

Lydens hiul
vndis vn:
derlige.

Hand haffuer offt forgefuis søgt met megen Kaanst oc Arbeide. Det
 sig at Jomffruen bleff siug, oc nøddis nu til at bedis om hielp aff
 hender, som hun tilforn haffde foract oc forhaanet. Hand gaff act
 hendis siuge, oc sagde, at der stod ingen raad til at bierge liffuet, vden
 met det allerførste en Læge driad. Men hand sagde sig at befrycte,
 icke taale den for sin bestheds skyld, vde hun lode sig veluilligen
 tilforn. Der hendis Fader det hørde, befalede hand at stee, som hand
 land.

Orthin be:
drager oc
fremder Kon:
gens Daat:
ter aff Kyff:
land.

Men den arrige Skald forgette icke huad hand lang tid haffde
 hende met hende.

Hand mene at dette steebe met Kongens egen vilie oc samtycke, at
 hand maade vilde belone hans Belgierninger oc tro tieniste. Det
 sig at tænde paa, at end oc saa it Faderligt hierte kand foruendis
 sigt Barn, naar onde tander oc affecter tuinge naturlig Kierlig:
 sig. Der Kongens Daatter bleff nu siuglig, oc fødde sit Faa:
 Faderen saadan sin stammelige vildfarelse.

Wmilt Sa:
ders hierte.

Hand siadant spurdis aff de andre Affguder, Dthins Metbrodre,
 deris Berelse til Constantinopel, da forstode de oc aldelis vd:
 aff deris Tal oc Samsund, for hans værlige rycte oc w:
 hand bedressuet haffde. De sætte hannem icke aleniste
 Befalning, men oc saa strengelige forbøde, at nogen skulde
 giøre hannem nogen ære eller dyrckelse. Dennem siun:
 at hende, at hand ene miste sin myndighed, end de self wskyl:
 hand hans wtuctighed, oc lide skade paa deris Religion. Thi
 den Menige mand, som de hulde her til dags vdi
 at foracte deris Helligdom, oc for Dthins skendsels

Orthin vd:
skydis aff de
andre Aff:
guders tal.

skyld offuergiffue oc lade all seduanlig dyrckelse falde. De befryctede sig, at de skulde offuervaldis oc ihjelslaas, oc allesammen lide straff for Otthins skyld. Thi gjorde de hannem vd, oc fordressue hannem, at hand bleff landslyctig, oc sætte en anden ved naffn Oller vdi Regimentet oc Guddoms sæde. Ligeruis som de skulde haft mact at giøre til Gud oc giffue Konge naffn huem dennem lystede. De antuorbede Oller all fuldmyndighed, oc paa det intet skulde fattis, men alting skulde gaa diffbedre for sig, da gassue de hannem Otthins naffn. Der Oller haßde regeret i ti Aar, forbarmede Otthins Stallbrødre sig offuer hannem, lode denne straff vere nock for hans Synd, oc toge hannem til Raade igien. Fordi hans formere vanrycte vaar nu met tiden diffimellem forgaet. Dog vaare der mange iblant dennem, som meente, at hand burde aldrig at skulde stædis til sin gamle Værdighed oc Være, for de løssactige Kaanster oc Quindactige gierninger hand falskelige bedreff, dem alle til skam oc vanære. Rogle sig Otthin gaff en part aff sine Stallbrødre gode ord, en part stor Skend Gassuer, oc kom saa formedelst disse vouldige middel igien til sin stat oc formere Dignitet. Bil nogen vide huor stor den sum Penninge vaar som Otthin vdgaff, da spørge sig dem at, som vide huor dyre Guddoms pleier at sellies for Guld oc Penninge. Jeg bekiender mig at haßue aldeles ingen forstand vdi saadan Riobmandskaff. Der Oller vaar fordressue fra Constantinopel aff Otthin, rømde hand ind i Suerige, oc der begyndte som vdi en ny Verden, at faaregiffue sin Traaldoms konst. Men kaan tid der effter komme de Danske, oc sloge hannem ihjel. Der scriffuis om hannem, at hand vaar saa behendig vdi sin Kaanst, at naar hand trylde it Been, da kunde hand der met komme frem offuer Haßuet, lige som hand haßde brugt en Baad met sine aarer.

Oller rømmer fra Guderne ind i Suerige, oc bruger der megen Traaldom.

Otthin kom til sin gamle myndighed, saa at alle Nationer vndstod oc elskte hannem, lige som en ny lius dag vaare kommen paa Himmel. De ingen stæd vaar i Verden, der som mand icke fryctede hannem. Hand formerckte, at hans Søn Boe, som hand afflede met Rinde, Kongens Daatter aff Ryssland, vaar en duelig Krigsmand, kalbede hand hennem ind for sig, oc sagde, hannem laa mere mact paa, at hand nu tenckte at heffne sin Broders Balders død, end at offuervalde dem met Krig. Intet haßde fortørnet hannem.

Kong Geuar i Norge forraadis.

Diffimellem bleff Kong Geuar i Norge forraadt oc slagen aff sin ypperste Mand ved naffn Gunde. Men Kong Hother heffnede hanc død, forfulde oc fangede denne fornæffnde Gunde, oc kaste hannem paa brendende Ild, ligeruis sø hand offuervalt tilforn sin egen Herre oc lode hannē inde om Natte tide. Der hand saa haßde heffnt sin kiere Tuctoms død, sætte hand begge hans Sønner, Herlet oc Gerit, at raade for Norge.

Kong Hother lader hylde sin Søn Roric til Konge i Danmark.

Siden drog Hother hiem til Danmark, forscreff en Herredag sine beste Mend, oc gaff der faare, huorlevis hannem fuldutterlige aff sandru Spaadom, at hand skulde nu endelige omkomme i denne Krig. Hand skulde føre imod Boe Otthins søn. Bad dem der faare vendige vilde hylde hans Søn Roric til Konge vdi Riget, paa det Rigens herre skulde icke ved oprøriske Hoffueder affhendis fra dem til nogen fremmed.

oc vdi

oc vblendige Herstaff. Hand sagde at den lyst, hand haffde aff sin Søns
 vdfart oc vdklaarelse, fortog hannem all den bedrøffuelse, hannem aff den Kong So-
 nærerendis død paahengde. Der Danste Mend haffde samtycket oc ther ibiellias
 fædgiort hans begiering, drog hand strax imod Boe, oc bleff der slagen. aff Boe, oc
 Men Boe kiste denne Seyeruinding dyre. Thi hand bleff saa offuer Danesaar aff
 hennem igen.
 handde hart saargiort, at hans Knechte maatte bære hannem hiem aff Bal-
 den paa deris Skiolde, oc hand døde strax om anden dag der effter. Rys-
 handde begrossue denne Boe met stor ære, oc oplaste en Høy som de gaffue
 aff hannem, at saadan en sin vnger Mands naffn skulde bliffue diff.
 i tilbørlig hulommelse hos alle Effterkommere.

Rorick Slyngebaand XV.

Rorick.

Er Kong Hother vaar død, fulde

Curlender, Suenste oc Slaunier oc andre flere omlig-
 gende Lande fra Danmarkis Krone, Huilcke tilforn vaa-
 re Danmark vndergiffne oc statshydige, men vilde nu ve-
 re fri fra all Tribut oc seduanlig Harlige stat effter Kong

Curlender,
 Suenste oc
 Slaunier
 salde fra
 Danmarkis
 Krone.

Hothers død oc affgang. Thi reiste Kong Rorick mand
 offuer alt Danmark, oc formanede huer oc alle, at de vilde tencke
 deris Forfædri Mandoms gierninger, oc mandelige affuerie saadan
 forsuare deris Fæderne lands rettighed. De vblendiste Fiender
 en Konge, oc droge imod Kong Rorick met tuende Hær. Den ene
 paa en hemelig stæd. Met den anden droge de frem i Marken.

Men der Kong Rorick fornam deris Forræderi, lagde hand fra Lan-
 sine Skib, at hand skulde icke tuingis paa begge sider til lige aff

Kong Ro-
 ricks listige
 anslag.

Siden offuerfalt hand dem som haffde bestilling at falde he-
 paa hannem, saa at de omfomme alle i det samme de haffde be-
 Rorick oc hans Folk. Den anden Hær forundrede sig dissimel-
 hand loffuede saa lenge, oc viste icke aff at hand haffde nedlagd deris
 dre. Thi bleffue de paa det sidste til sinds at ville seyle imod han-

forsoge huad hand førde i sin Skiold. De haffde met sig vdi deris
 stærck Krigsmand, som vaar en Troldkarl, der hand saa

En Tydsk
 Kempe som
 er en Trold-
 karl.

sagde hand til begge parter: Mig iunis raadeligt, at nogle saa
 sig i fare, oc den Menige mand i dag frelser sit Liff. Jeg er
 side, om der er nogen iblant eder Danste, som tør voffue sig
 vnder mig. Dog met saadanne forord oc vilkaar, at der som ieg
 der, da skulle wi her effter vere statfri, men offueruindis ieg, da

her effter den gamle seduanlige Skat til Danmark. Jeg
 til it veluilligt Pant, at ieg i dag enten skal fri mit Fæder-
 langvarende Trældom, eller oc føre det videre der vdi. Der

som haffde større mod end styrcke, hørde dette, atspurde
 huad hans løn skulde vere, som torde giffue sig i Kamp
 Tydsk. Kong Rorick haffde hos sig sex Armbaande,
 saa de kunde icke skilies at, dem loffuede hand sig at

vilde forære den met, som vilde trede imod denne Lydsk. Den unge Danske Karl viste icke huorlunde Lyden vilde begiffue sig, thi vende hand sig ti Kong Roric, oc sagde: Der som mig hendis at inblegge nogen pris, da maa det staa til eder selff, huad eders rundhed vil vnde mig. Men der som det gaar mig icke aldelis effter mit forsæt oc vilie, huad vil da eders Naad betende mig til løn? Thi der som ieg offueruindis, da haffuer ieg enten Døden eller euig vanære vdi begge hender. Dyd oc Mandoms gierninge bør Loff oc Ere. Den som intet mandeligt vdrætter, hand dver haanlig eller lessuer skammelige. Effterdi ieg endnu tuiler, huort Lyden vil huuende sig, da tør ieg ingelebis begere det som ieg er wuiff paa, om det hør mig til met rette eller oc ey. Det er daarligt at tage Gblet aff Træet for end det er moet, oc begiere den løn som mand endnu icke haffuer fortient eller giort noget Arbeide faare. Denne min fri Haand skal enten giffue mig Seyer eller it stædet Liff. Der hand dette haffde sagt, hug hand til sin Fiende met større dristighed end styrcke. Thi den anden hug strax til hennem igen, saa at hand der ved falt død ned paa Jorden. De Danske vdræffuedis, oc de Lydsk glæddis storligen der offuer, oc vndfinge deris Kempe met stor Pris oc Triumph. Hand optendis oc selff saa hoffmoder i sit sind aff denne Seyer, at hand strax tenckte at legge mere Pris. Thi giæ hand om anden dagen atter frem for den Danske leyr, oc vnde paa ny til Kamp, huo som aff dem lyst haffde at fecte met hannem. Hand mente sig at haffue slaget den sterckste ihjel, som vaar iblant de Danske, nu ingen ydermere at vere, som skulde fordrifte sig til at gaa vdi imod hennem, eller oc offuer huilcken hand io vilde lættelige saa offuerhand. Lydsk fremgang er ofte en Moder til Hoffmod, oc ingen større Uarsage til offuerdaadighed end megen metgang oc lycksalighed.

Dette fortrød Kong Roric, at en Lydskis traadizighed skulde vordet uorde alle Danske Mendis mandom, oc at de som førre vaare offuer den aff Danske Mend skulde nu saa lossactelige oc haanlige dennē for. Hand gremmede sig, at der sands ingen i sin gantske store Hær saa vdi oc mandelig, der vilde voffue sit Liff for sit Fæderne land. Dette kunde frimodige Kempe Vbbe icke lenge fordrage. Hand vaar baade sterck forfaren i den sorte Konst. Kongen lossuede hannem de sex laas Armbaand for sin romage til en Gressend. Men hand sagde til kongen: Herre, ieg forlader mig icke paa det som i selff beholde i Hænder oc icke antworde det en anden i foruaring. Der som i vdi gode næruerelse befale det nogen at giemme, saa haffue i icke ret til at vdi igen. Thi det giør en Kempe modig, at hand er viss paa en ærlig ring for sit Arbeide. Dette sagde hand icke aff sin stempt, thi egen dyd oc fromhed tuingde hannem alene til denne Kamp, at aff sin Fæderne lands naffns vanære. Roric mente det vaar aluers tale, oc haffde saa stor begiering til Guld. Da paa det at ingen tuil skulde paa hans Løfte oc tilsagn, greb hand dette Guldsmycke, som hand i Skibet, oc vilde kast det hen offuer til Vbbe. Men der vaar saar imellem begge Skibene. Thi vant hand icke frem met det, men det fald til

En Danske
Kempe off-
ueruindis.

Lyden foder
hoffmod.

Vbbe en
Danske Kem-
pe.

til haffens bond, hart ved Vbbis Skib. Her aff er det kommen, at mand Kong Roric
 hadde hannem effter denne dag Kong Roric Slyngebaand. Dette kaldis Slyn-
 kaff Vbbe it vitnesbyrd om hans store Dyd oc Mandom. Thi hand lod geband.
 sin paatiende, at hand icke stride for Guld oc Gaffuer, men aff it frit
 hændigt herte, for Pris oc Ære met Dyd oc Mandom at indlegge. En-
 dog den tilfagde Foræring vaar nu borte, alligenel vaar hans mod oc man-
 lige Herte icke drudnet i hannem. Foltet aff begge sider sloge sig
 i en Ring paa Marden, oc huer ynstebe sin Kempe Lyde oc Seyer: Vbbe, oc den
 inding. Der droge de to sterke Kemper tilsammen met skarpe Suerd Tydste kem-
 vande Hierter, oc hugge saa lunge ind paa huer anden, at de icke lode pe sla huer
 af, for end de bleffue begge liggendis døde vdi Kredzen hos huer andre. andre ihiel.
 dogter, at Lyden haffuer hafft den ene saa tier som den anden, oc dræbte
 i huer Seyerindingen, oc den ene fick icke mere Lyft oc Pris end den
 anden. Effter denne dag factedis disse Tydste, oc gaffue siden Kong Ro-
 ric Danmark deris Ærlige oc seduanlige Skat, som tilforn.
 Curlender,
 Suenste oc
 Tydste bliff-
 ue Danmark
 færfyldige
 igien.

Vdi samme tid døde Geruendel, Stattholder oc Høffuizmand vdi
 Haand. Hand lod tuende Sønner effter sig, Haardeuendel oc Fenge.
 Kong Roric vdi deris Faders stæd, at skulle forsuare oc regere
 Haardeuendell gaff sig til Svæd, oc lagde sig it stort naffn
 for sin Svæffueri. Der hand dette haffde brugt vdi try Æar, da lod
 Kong Koller aff Norge sig forlyste at søge hannem, om Lyden vilde vnde
 at hand kunde tuinge oc nederlegge saadan en mechtig oc naffn-
 gige Herre. Der hand lang tid haffde søgt hannem, fundis de begge
 i et D mit vdi det vilde Haff. De stigebe der paa Land, huer ved
 sig, oc som de ginge at besee Landens leilighed oc lystige Maag, møttis
 allene vforuarendis vdi en Skou. Haardeuendell talede til Kongen, oc
 Effterdi du haffuer vndsagdt mig, oc wi nu endelige skulle slaes,
 wi stillis fra denne D, saa siunis mig ærligst oc raadeligst paa dit go-
 dag, at wi allene giffue oss i Kamp, oc lade see vden andre deris hielp,
 aff off self mest formaa.

Kong Koller forundrede sig paa den unge Mandis snilde oc dristige
 hærde hannem oc sagde: Effterdi du giffuer mig kaar at vduelle
 Strid eller enlig Kamp, saa siunis mig best at vere, det som du
 Thi naar wi To allene gaa tilsammen, da ere wi vden alt
 ved. vor Mandom aff de andre, oc wi kunde diff snarere giøre
 all denne Trætte. Men effterdi wi ere vuisse, huorlunde den-
 gaa off aff, da ville wi endnu samtycke tuende Artickler, for
 vde noget. Først, at huo som faar Seyer. oc Offuerhaand,
 den andens døde Lig met begge vort Folt hederlige oc ærli-
 Thi endog wi vdi sind oc forsæt ere vnsambrectige met huer
 wi alligeuel indbyrdis forbundne paa Menniskelige naturis
 oc meget Tiranniskt oc Vgudeligt, at lade vor vre-
 Offuerhaand, at den skalde oc vare effter den andens død.
 offuend skal falde, naar en aff off er falden. Det skal leggis
 hannem

Kong Koller
 aff Norge, oc
 Haardeuendel
 lands Herre
 i Judland
 indis paa
 en s, huor
 Haardeuendel
 har Kongen
 ihiel.

Tuende ar-
 tickler samty-
 ckis imellem
 Kong Koller
 og Haardeu-
 del.

hannem til en stor ære, som beuifer sin døde Fiende ære. Dernæst er oc
 andet stycke icke vert at forgette. Det hender sig ofte, at en Kempe bliffue
 saa haardelige lemmelæst aff en anden, at endog hand beholder Liffuet, sa
 faar hand alligeuel en vobodelig skade paa sit Legeme, oc skulde tusindfol
 heller vere død end leffuendis. Thi met Døden forgettis all sorg oc vaar
 de, Men den leffuende bær daglige sorg for sit Legemis oc Lemmers for
 derffuelse. Thi ville vi giøre for det andet saadan en Contract, at hu
 som giør den anden paa sine Lemmer oc Legeme drabelig affbredt oc skade
 hand skal giffue hannem til vederlag oc skadegield Ti pund Guld. Man
 ynckis dog offuer en fremmedis Wlycke, huor meget mere sommer off
 hassue omhu for off self. Det er naturligt, at huer tyder sin skade ilde
 vere. Huo som icke hassuer nødtørffigheds omhu for sit eget Legem
 hand er sin egen Manddrabere.

Der de hassde nu begge giffuet huer andre deris Tro paa disse for
 nessnde Article, ginge de strax tilsammen. De lode det icke effter, ends
 de hassde aldrig seet huer andre før end denne dag. Den megle lystighet
 som stæden forde met sig, kunde icke formilde eller vende deris hastige sin
 oc Mandelige mod. Haardeuendell forgette i sin vredis hastighed at
 ge sin Skiold for sig. Hand greb Suerdet i begge Hender, oc hug
 lenge paa Kollers Skiold, at den falt i smaa stycker fra hannem. I
 samme hug hand den ene Fod aff hannem. De der hand vaar død
 samme Banesaar, lod hand begraffue hannem meget hederlige oc høyt
 lige, som tilforn vedtaget vaar. Siden forfulde hand oc slog ihjel han
 Enyster Sele, som vaar ocsaa meget forfaren vdi Søressueri oc and
 Krigs handel.

Kong Koller
 ihjelslaes.

Haarduendel
 saar Kong
 Koric's daat-
 ter til ecte.

☞

Fenge ihjel-
 slar sin Bro-
 der.

Merck.

*

Der Haarduendel hassde i try Nar veret i Esen, drog hand
 til Kong Koric, oc lagde stort Venstaf hos hannem met meget
 Koff oc vdualt Byte, som hand forarede hannem met. Hand bade
 Kongens Daatter Geruthe, sic hende, oc afflede en Søn, ved nassa
 leth, met hende. Hans Broder Fenge bar affuend der ved, oc søgte
 pe, at hand kunde affliffue hannem. Saa maa Dyd oc Fromhed end
 saa bære fryet oc fare iblant dem som ere næst Slect oc Byrd. Der
 ge hassde slaget sin egen kiødelige Broder ihjel, lod hand det icke bliffue
 ved, men tog hans Hustru Geruthe til sig, oc bedreff saa baade
 Mord. Thi huo som en gang giør ilde, hand synder diff dristeligest
 anden gang. En Synd affler anden. Fenge vaar icke aleniste
 nist, men ocsaa tredster oc falst, oc vilde der faare besmycke oc tede
 Gierning met Fromheds skiul oc Dydigheds kaabe. Hand sagde
 hassue slaget sin Broder ihjel, paa det hand vilde stille den from
 Dandis Quinde Geruthe ved den haarde oc vdydige Mand, som
 saa meget ont aff hannem vden all skyld oc brøde. Saadan lo
 hannem. Som det endnu gaar til paa denne dag, at Logn antag
 Sandhed hos mange Førster oc Herrer, besynderlige der som Dag
 re oc Dretudere affholdis oc æris.

Der

Der Amleth Haardeuendels Søn saa, huorlevis hans Farbroder be-
 nef saadant Bgudeligt mord oc Ketteri, fryctede hand sig for hannem. Amleth giør
 sig galen.
 De paa det hand kunde frelse sit Liff, stillede hand sine Gierninger oc tale,
 hvaris som hand hadde veret vild oc affindig. Hand laa altid vdi Dred
 oc Skarn, oc besmitte sit Ansigt oc gantste Legeme met megen vshynlig
 Skensferdighed. Alle hans Ord oc Suar vaare latterlige oc daarlige.
 Hans bedrift suuntis at komme fra en Gæd. Ja huad skal mand mere
 sige om hannem? Hand suuntis ligere it vanskafft Spøgelse, end it Men-
 neske. Vandertiden sad hand ved Ilden vdi Aften, oc seiede Kullene frem oc
 vdi: vandertiden giørde hand Træ kraage, Sued dem vdi Ilden, oc bøye: Amleth giør
 Kraage.
 dem mod enden som hine Fiskere kraage, at de skulde diff fastere holde
 handen laste dem paa. De spurde huad hand giørde? Hand suarede:
 De skalper Spiud til at heffne min Faders død met. Mange hulde det for
 et vnsigt Suar, dog saadant Arbeide, so hand vel foruarede, hialp allige-
 vel i fremtiden at fulddriffue sit forset, som vi ville her effter saa
 se. Mange, som dybere besindede hans idret, mistenckte hannem, at Amleth mis-
 tendis.
 naar icke saa galen som hand suuntis, men skulte sin Bisdom oc for-
 staaet snild Enfoldighed oc tredster Daarstaff. Thi lagde de op it
 at mand skulde forsøge hannem paa en hemelig sted allene met it dei-
 vindsfold, om hand vilde lade sin hu oc hierte betagis met Kierlighed
 oc hede. Thi det er Menniskelige natur metgiffuet, at den kand icke vel
 Kierlighed met Trebsfhed, naar mand ved sig ellers foruaret vdi løn-
 ne. De meente nu der saare, at der som Amleth vaar icke ret affindig,
 skulde hand vel lade sig offueruinde aff begiering til denne Quinde.
 Amleth bleff forsticket hen vdi en stor Skou, at skulde der forsøgis. Iblant Amleth for-
 stictis hen
 vdi en Skou
 met i Quind:
 solck.
 som hannem fulde vaar en som hadde veret opfødt aff første Barn-
 met hannem. Hand tendte paa ganumelt Rundstaff, oc gaff hannem
 et vnsigt Legen, at hand skulde tage sig vel vare. Thi hand viste det vilde
 hans liff, om der fands nogen forstand hos hannen, eller oc om hand
 kunde vinde som fordis vdi Skouen til hannem. Dette formerckte
 Amleth ved sig self. Der saare der de bøde hannem stige til Hest, sætte
 sig baguent der paa, vende sin Ryg frem mod Halsen, oc sit Ansigt
 mod Hestens rumpe. Der feste hand oc Beedzelet, ligeruis som
 icke icke andet, end Hesten skulde saaledis regeris. Vdi saa maade De lystigt
 Spectackel
 aff Amleth.
 hand sin Stiffaders paalagde oc optenckte Trebsfhed. Det vaar
 en vnsigt vnderligt Spectackel, at see paa, huorlevis Hesten gid frem
 vdi Gal, oc Manden som reed styrede hannem ved Rumpen.
 Amleth de nu komme noget frem vdi Skouen, motte de en Blff. Am- Amleth yn-
 ner met mō-
 rick tale beffn
 offuer sin
 Stiffader.
 huad det vaar? De sagde, Det er en vnger Fole. Hand suarede:
 Min Fader hassuer Fenge saare saa vdi sin Gaard. Met saadan
 vnsigt Stent ynffede hand straff offuer sin Stiffader, at Blffue
 sin Dind maatte heffne paa hannem hans Faders død, oc tage
 sin Land oc Liff fra hannem, som hand hadde fortient.
 Amleth sagde hannem ret met sit Suar, Da sagde hand, at det vaar
 hans vnsigt mening hand fremsagde. Saa lempede hand alle
 Amleth bleff icke greben vdi dem, oc ey heller sagde meget vnsant.

Siden komme de ned til Stranden met hannem, oc saae der ligge it stort Roer aff it Skib, som der vaar forgaaet. De sagde: Her finde vi en stor Kniff. Hand suarede der til, oc sagde: Da hører it stort Bøste her til, som saadan en Kniff skal brugis. Hand meente vden all tuil Haffuet, vdi huilket saadanne Roer vndertiden giordis vel behoff. De bade hannem see til Sanden, som laa paa Haffbredden, oc stue det deilige huide Mel. Hand suarede: Det er malet met Bærmøller, oc den huide froe aff Haffsens bølger. De loffuede hans Suar, oc hand prisede self saadan sin forstandige tale.

Amleth giff-
uis tegn at
hand skal
foruare sig.

Der de komme nu langt frem vdi Skouen, forlode de hannem alene, at hand diff dristigere skulde forgribe sig imod den Quinde, som de der haffde bestillet, at skulle komme vforuarendis til hannem. De hadd haffde visselige giort det, haffde icke hans gamle Stallbroder giffuet hannem it Legen der aff. Thi hand fangede en Brems, oc staa it Straa igiennem den, oc lod den saa flue hen som Amleth vaar. Der Amleth det saa, fornam hand strax, at der vaar Guig oc Forraderi paa færde. Hand gik videre frem met Quinden, i it stort Bøst, som ingen kunde see hannem. Der bad hand hende gantske venlige, at hun vilde dylle met hannem, oc icke sige for nogen, huad imellem dem skeet vaar. Denne Quinde vaar opfødt aff Barndom met Amleth, thi dulde hun met hannem effter hann vilie oc begiering.

Siden at Amleth bleff hjemført, spurde de hannem at aff Spaaet om hand haffde rørt noget ved Quinden. Hand suarede, Ja. De spurde fremdelis, paa huad sted oc Geng det skeede. Hand suarede, paa Ryngaassen aff it Hus, paa en Heste hoff, oc en Hane lam. Disse try ting førde hand met sig vdi Skouen, paa det hand skulde altid sige Sandhed, dog vaare der mange som loe oc spaaetede saadan tale. Quinden bleff oc atspurt, men hun nectede det hand bekiende. Huer mand trode hendis tale, effter der vaar aldels ingen aff de andre som viste huad skeet vaar. Der kom hans tro Stallbroder frem, oc lod sig høre, huorledis hand frelste hann ved det tegen hand tilstickedde hannem. Amleth sagde, at hand fornam vel noget, som kom fluendis frem for hannem met it Straa vdi Rungsten. Der aff loe de andre, men hans Stallbroder behagede hans forstandig Suar saare vel.

It andet
fund at for-
sare Amlets
tredstbed.

Der de nu kunde ingeledis faa noget om at holde met hannem, raade de en aff Fengis venner, at mand skulde søge Aarsage met større fids obenbare Amleths tredstbed. Hand gaff saare, at Fenge skulde lade, oc hand vilde reise fra Hus vdi nogen merckelig Bestilling, oc lyde Amleth enlige inde vdi it Hus met sin Moder, oc lade en ligge i stul dennem terligt, at høre huad ord oc tale der ginge imellem dennem. Der som Bisdom vaar paa færde, da skulde Sonnen vden tuil intet dylle for Maaren aff sit forset. Denne samme Fengis Raadgiffuere loffuede at ville vere den, som skulde vaacte hemelige paa deris Samtale. Fenge fulde raad, oc lod som hand vilde reise en lang vey fra hus, Amlet oc hans bleffue indelucte i en Stue tilsamen. Men Amlet fryctede det som i sand vaar, at nogen skulde hemelige vaacte paa deris tale. Thi lob hand forst, hand

hand almindelige pleiede, omkring i Huset, oc slog sine Arme vd som Vinger, oc goel som en Hane, oc stige de op paa it Knippe halm som Skalden naar skuit vdi, oc sprang der offte op oc ned, at forsøge huad der for haanden vaar. Der hand formerkte, at der vaar noget hart vnder hans Fødder, greb hand til it Suerd, oc stak hannem der met igiennem, som der laa skilt. Hand drog hannem siden vd aff Halmen, slog hannem ihjel, oc hug hans Krop i smaa stycke. Siden sød hand den vdi hæt Vand, oc kaste den ned igiennem it priuet for Guin. Der effter vende hand sig til sin Moder, som græd offuer hans Daarlighed oc Galenskaff, oc sagde til hende: Du arge ketterste Hore, som tager i sassin den som myrde din kiere Søskende, og elster den som gjorde din eneste Søn Faderløs. Amleth: ^{Amlet slar den ihjel som laa paa lur at tage vare paa hannem.} Iffue saa hen vden alt skel oc fornufft. Saadan haffuer du ladet dig forføre, at din natur er, i det at du saa snarlige haffuer forget din første Gjerning. Du skalt oc vide, at ieg icke vden Årsage gjør mig galen, thi jeg vift, at den som icke sparde sin egen Broder, hand bruger ingen Barmhertighed mod sin andre Slect oc Byrd. Det er icke Galenskaff, at jeg oc foruare sit Liff oc Bælfærd ved Galenskaff. Min Faders død ligger mig dag oc nat i hierte, kunde mig icke alleniste giffuis lempe oc leilighed til at heffue den. Alle Gierninger ville icke vdrættis paa en stød. Det hører stor forslagenhed til at fange de haarde oc vbarbhertige Tidender. Det er forgefuis, at du begræder min Galenskaff. Vilt du sød dig grad offuer din egen skam oc vanære. Ellers maat du heller tie aldele. Met saadanne skarpe ord oc straff vende hand sin Moders hjerter til Dyd, fra denne næruerende Fængis vtilbørlige kierlighed oc Faders formere gamle Tro oc Loffue.

Der Fenge nu kom hiem igien, oc spurde effter den Spedere, som hand sette til at voete paa Amlet, da fant hand ingen sted, oc ingen mand der hørt hand vaar henkommen. Amleth bleff skemtis vis atspurt om Amlet, hand sagde sig at haffue seet hannem gaa bort paa en hemelig sted, oc gære falden ned igiennem Hullet, blesfuen der quald, oc opæt af Guin oc vaare der tilstede. Endog saadant Suar vaar sant, alligeuel vaar hand hørt aff alle met spaat oc ladder.

Der Fenge haffde gierne affliffuet Amleth, men hand torde det icke for hans Farfaders Rørick oc Moders vrede. Thi forscreff hand sig til Kongen aff Engelland, at skulden skulde henge paa en fremmet stød paa hannem self. Sparde icke at besmitte sin gode Bens rycte, oc hand kunde driffue sit onde forsæt, oc self vere vden vanrycte oc skam. Der Amleth skulde nu endeligen drage aff stød, befoel hand sin Moder, at naar Aar oc dag vaare forløbne, da skulde hun sig, oc hand kunne viffe Tidinde til haande om hans død. De lade hand hænging hængis met Klæder, syd tilhaabe i huer andre, lige som hand haffde hannem sin tilbørlige Begengelse. Paa samme dag oc tid haffde Amleth, at hand visseligen vilde komme hiem igien til hende. Hand drog hand bort met to andre sin Stiffaders Tienere, oc haffde hand hængis indscreffne vdi Træ, som da seduanligt vaar vdi de dage,

Fenge staa
effter Amlets
liff, oc for-
scriffuer han-
nem til En-
gelland.

dage, vdi huildte befaledis Kongen aff Engelland, at hand skulde lade omkomme Amleth. En nat paa Reysen som de huilde sig, fant Amleth disse Bress hos dennem. Oc der hand fornam huad paa færde vaar, vdsætteste hand denne Scrifft, oc foruende meningen derpaa. Hand lod sig icke nøye der med, at hand haffde vent sine Metbrødre den død til, som han nem vaar tilsticket, men screff fremdelis, at naar Kongen haffde ladet disse to ophenge, da skulde hand giffue Amleth sin Daatter til ecte.

Amlets listige
paafund.

Der de komme til Engellands Konge, oc antuorbode disse Bressu fra sig, mente de, det skulde gielde Amleth, oc viste icke at de haffde forraadt sig selff. Kongen lod sig intet bemercke, oc tog venligen mod dem alle. Men Amleth vilde huercken øde eller dricke aff noget som bleff dem forbaaret. Huer mand forundrede sig storlige her paa, at denne fremmede unge Mand forsmadde alle disse kaastelige Kongens Ratter, ligeris som det haffde veret nogen ringe Bonde føde eller spise. Thi lod Kongen hemelige en aff sine Tienere ligge vdi Kammeret om Ratten, at høre paderis tale, som dem siden vaar imellem. Amlets Metbrødre spurde han nem til, huor faare hand holt sig fra all Mad oc Dricke, lige som det haffde verit forgiffit. Hand suarede oc sagde: Brødet smagte aff Blod, Allet aff Jern, oc Flesket aff døde Mends raadne aadzel. Fremdelis straffede hand icke aleniste Giestebudet, men ocsaa Herren selff. Hand sagde: at Kongen haffde Dyne som en Træl, oc Dronningen sticte sig i try stycke, som en Tienstequinde metsølger. Hans Stallbrødre straffede hannem for saadan tale, oc sagde, hand forgette icke end nu sin gamle Gallensklaff, vdi hand straffede det, som loff vaar vært, oc taledede ilde paa den gode Hert Kongen, oc forhaanede Dronningen den dydige oc fromme Forstinde.

Amleth at:
spurdio hui
hand icke vil:
de øde aff
Kongens
Mad.

Der saadanne Ord om anden dagen komme faar Kongen, sagde hand: Denne Mand maa enten vere noget synderlige vis, eller oc meget daarligh for alle andre. Thi lod hand strax kalde sin Foget for sig, oc spurde hueden det Brød vaar, oc om der haffde staaet noget Slag, som Kornet vaar voret. Fogeden suarede: Brødet haffuer vor egen Bagere taget, men Kornet er voret paa en Mark, som døde Mends been endnu liggge, til it Legen, at der haffuer staaet it Slag vdi gamle dage. Wi søge oc almindeligen gierne der vdi vor Vaar sæd, fordi der er faare fructfuld melig Jord. Men om Brødet haffuer nogen affmag der vdass, det kan ieg icke vide. Der Kongen det hørde, fant hand at Amlets ord vaar sande. Hand spurde videre, hueden Flesket kom. Fogeden suarede oc sagde, at Guinene vaare komne vd, oc haffde ædt wforuarendis aff Røffueris døde oc raadne Krop. Oc kunde vel vere, at Flesket haffde vanfmag der aff. Kongen gaff oc Amlets ord mact i dette stycke. Wi søgte fremdelis om Allet, Groff der som Vandet vaar taget, oc fant vdi Jorden mange rustige Suerd, aff huildte de meente at Allet haffde faaet den affmag. Nogle siige, at Misden bleff straffet, for Bierne haffde dragit deris føde aff it döt Menniskis ister, hues luct vaar kommen medelst Honningen vdi Misden.

Amlets tale
beuifs at ve:
re sanden.

Der Kongen formerckte, at Amleth haffde sagt ret vdi alle disse Synder, kaldede hand sin Moder hemelige ind for sig, oc spurde huo hans Fader vaar. Thi Amleth sagde, at hand saa vd vnder Dynene som en Træl, det vaar hans affkom vel nær sagt. Hans Moder suarede, at hun vilde aldrig aff nogen anden Mand at si, end Kongen hans salige Herfader. Men der hand truede hende, at hand vilde lade pine hende, da hand hende hørte, at en Euend oc Træl vaar hans Fader. Siden der hand spurde Amleth selff, aff huad Marsage hand straffede hans Dronnings søn, som beuiste sig saa from oc dannis mod hannem, da si, at hand at hørte, at hand vaar lige saa høybaaren som hand. Thi Amleth sagde, at hand vilde disse try synder paa hende, som findis almindelige hos ringe oc vdi alle Kienistepiger. Det forste, at hun skulte sit Hoffuet vdi sin Raabe. Det andet, at hun vdi sin gang drog sin Riortel op vnder sit belte. Det tredje, at hun aad, det som hun stangede løst imellem Tenderne efter Maal. Det fjerde, at hand sagde, at hendis Moder vaar fangen oc tuungen vdi sin Trældom, paa det hand vilde hielpe hende igien, at hun skulde mere vdi sin Fattigdom aff seduane, end aff Slect oc Byrd.

Amlet siger Kongen oc Dronningen i Engelland, huad ypperlig Slect de ere kommen aff.

Der Kongen loffuede Amlets høye forstand, holt meget aff hans visdom, oc gaff hannem sin Daatter til ecte. Anden dagen der efter lod hand huo hans Metbrødre, efter Fengis vilie oc scrifftelige begiering. Thi Amleth lige som hannem vaar steet for nær der met, oc si, at hand skulde vere til frede met hannem, en stor sum Guld. Derfor lod hand smelte, oc lod løbe vdi tuende hule Staffue, som hand førde ind vdi Danmark met sig.

Amlet saar Kongens Daatter aff Engelland til ecte.

Der Amleth haffde veret noget nær it Aar vdi Engelland, bads der vdi at forloff at drage hjem, oc tog intet vdaff Landet met sig, vden sine to søsterne oc sine to sønner. Hand kom paa Jutlands iord, afftog sine høytilige Klæder, oc førde sig vdi Paltige oc foractelige vdi den. Hand kom hjem vdi sin Faders gaard, oc fant huer mand vdi den glæde. Thi gi, at hand ind paa den Gal, som de hulde begengelse for dem. De vndrede paa hans tilkommelse, oc kaste huer andre deris vdi sine Siemtinger faare, at de hulde saaledis Jordefærd offuer den som handis iblant dennem. De spurde hannem at, huor hand haffde sine sønner oc søsterne. Hand drog frem sine Staffue, oc sagde: at de vere de begge. Det vaar icke saa liden skempt, at her vaar icke met. Thi hand haffde det Guld vdi Staffuene, som hand hadde at Job oc Bedring aff Kongen, som lod hans Stallbrødre vdi den. Derfor gjorde Amleth sig til Skendere for Siesterne, at hand vilde vdi den. Hand var visslyffigere oc mere druckne. De paa det hans side Riortel, som hand forbødre hans gang, bant hand sit Belte oc Suerd omkring sig. Siesterne kunde icke fordrage, at hand offte drog sit Suerd vdi sin Fattigdom. Thi sloge de it Som tuert igiennem Skeden oc Suerdet

Amlet drager hjem met sine to Staffue til Danmark.

Amlet skender for Siesterne.

Suerdet til lige. Hand stendte saa lenge for dem, at de bleffue alle sammen offuermaade druckne, oc liggende paa stæden som de sade. Der nu saadan Marsage vaar giffuen, lod Amleth alle Tapeter oc Sperlagen, som paa veggene vaare opslagne, falde ned offuer dem, oc knytte dem hart tilsammen met de Kroge som hand gjorde vdi sin Barndom, saa at ingen aff disse druckne oc soffuendis Giede kunde rycke sig loss eller vndkomme. Der effter sætte hand Ild vdi Huset offuer dem, at den gantste Gaard stod vdi en gloende Lue. Der fra løb hand hasteligen ind i det Kammer, som Fenge tilforn vaar henlagt aff sine Tienere, tog hans Suerd fra Sengen, oc hengde sit eget op i stæden igien. Hand vacte hannem op, oc sagde: Fenge, Dine gode Mend forbrende vdi aske, oc her er Amleth met sine Kroge, vil heffne sin Faders død. Fenge sprandt op, oc som hand greb forgefuis til det fremmede Suerd, slog Amleth hannem ihiel.

Amleth slar
Fenge ihiel,
oc heffner sin
Faders død.

For saadan Gierning bør Amleth euig pris hos alle, at hand sa snildelige skulte sin dybe Visdom met selffgiort daarligheds Raade, oc heffnde icke aleniste sin Faders død, men oc frelste sit eget Liff, baade met stor forstand oc lofflige Mandoms gierninger.

Den fierde Bog.

Summa paa denne Bog.

DEN Amlet haffde heffnd sin Faders død paa Fenge, kaarede Almuen hannem til Konge vdi Sutland. Siden stafferede hand sig oc sit Føld paa det allerforniste, oc drog ind vdi Engelland, oc fortalbe sin Suoger, huorledis til vaar gaaet vdi Nord. Kongen aff Engelland bleff hannem hemelige. De effterdi hand nylige haffde mist sin Dronning, sende Amlet i Skotland, at beyle for sig til Hermetrude Skotdronning. Thi hand meente, hun skulde taget imod ham, som hun tog imod alle andre sine Beyle, huilcke hun afflifue oc hemelige omkomme. Men Lycken vaar Amlet god, at Hermetrude icke alleniste tog venlige mod hannem, gaff hannem det selff, som hand skulde begeret paa Kongevogne. Der Amlet kom hjem, fortrød det Kongen aff land, at det vaar gaaet hannem saa vel paa sin Reise. Det hand sætte hannem effter Liffuet, bleff hand selff sla oc miste sit eget Liff. Amlet drog til Sutland met sine Huse oc bleff slagen paa Amlets hede i Sutland aff Kong Bigg. Effter Biglets affgang kom Bermund Blinde til Regele. Vdi hans tid heffnede Kette oc Bigge, to Eleffuigefte mænd, deris Faders død, oc ihiesloge Kong Utisle aff lge, huilcket bleff dem til stor vanære, at de vaare to imod Kempe low, en imod en. der met fortrenkede alle gode Kempe Lowet. Men Bffe Bermunds Son affstrøg denne vanære, oc slog til liene met Kongens Son aff Saren oc en aff hans sterckemper. Effter Bffe kom Dan hans Son. Effter Dan Englet. Effter Huglet kom Frode hin stercke. Effter Frode kom den tredie aff det naffn. Effter Dan kom Fridleff Sars beklager at disse Kongers leffnet oc mandelige alene ere icke opscreffne, men ocsaa andre flere Dan-

ste Kongers Historier ere forget oc icke optegnet. Forbi mand vdi de dage haffuer icke verit forfarne vdi Latinske Tungemaal, eller andre Kaaenster, som kunde tiene til at foruare oc opscriffue saadane herlige oc Mandelige gierninger, som de Danske Konger da bedreffuit haffue met ord oc gerning, i fred oc Feide, inden oc vden Lands met stor prijs oc ære.

<p>Geruendel Høffuigmand vdi Jutland afflede</p>	<p>Rorid Slyngebaand afflede</p>
<p>Fenge oc Haardeuendel afflede met Geruthe</p>	<p>Geruthe oc</p>
<p>Amlet haffde tuende Huffruer,</p>	<p>Biglet afflede</p>
<p>Kongens Daatter aff Engelland, met huilden hand afflede de en Søn.</p>	<p>Hermetrude Dronning vdi Skotland, som haffde Biglet effter Amlets død.</p>
	<p>Bermund afflede</p>
	<p>Wffe afflede</p>
	<p>Dan 2.</p>
	<p>Huglet</p>
	<p>Frode hin stercke.</p>
	<p>Dan 3.</p>
	<p>Fridleff Enang afflede</p>
	<p>Frode Frids gode.</p>

Der Amleth haffde slaget sin Stif-
fader ihiel, skiulte hand sig, indtil hand hørde oc
fornam, huad Dom oc mening den Menige mand oc w-
bestandige Almue sagde om saadan hans Gierning. De
som bode noget nær der omkring, oc haffde seet den store
Ildbrand, de komme strax om anden dagen at forfare, huorledis der met
mar tilgaæet. Da maatte de see, Gaarden vaar affbrent vdi grund, oc nogle
vde Memifiers been atspridde vdi asten. Saa haffde den brendende Lue
fortæret huad de offuergick, at der vaar icke det mindste tegn, huor aff mand
kunde fiende Marsage til saadan vobodelig stæde oc vlycke. Siden funde de
Fengis legenie, som vaar igiennem stunget met it Suerd. Nogle græde oc
Færmedis obenbarlige der offuer. Nogle glædde sig hemelige vdi hierttet, oc
vare vel til frede, at den som saadant giort haffde vaar vel vndkommen i
si behob. Saa atskillige Domme vaare om Fengis død oc affgang.

Atskillige
dom om Fen-
gis død.

Der Almuen vaar stillet, lod Amleth sig til siune faar alle mand, tog
Rod til sig, oc forsamlede alle dennem som hand viste i Sandhed, der
haffde hans Fader hier, oc begynte saadan en tale faar dennem.

Jeg forseer mig til, i gode ærlige Danste Herrer, at i skulle icke for-
væris offuer denne straff oc Ildbrand, som Fenge oc hans Hoff er off-
væris, der som i ville ellers tencke noget paa det vndelige oc vstyldige
Mord, som bleff giort Kong Haardeuendel, om der endnu er nogen iblant
der, som met tro oc hierte meente min salige Herre Fader vel. Anseer dette
vde Begene, icke som nogen ærlige oprictig Kongis, men som en Blodger-
ic oc vobudelig Morderis. Tænder eder tilbage, huad der vaar dog for en
der sorg oc graad, den tid i saae faar Dyen, huorledis eders rette Herre oc
konge laa vndelige myrt vden skyld oc brøde aff den sō vaar hans egen kis-
vde Broder. I saae met grædende taare oc vaade Dyen, met stor sorg oc
vnd, huor vndeligen Haardeuendel vaar mangfoldelige saargiort, saa
vde Ledemod kunde neppelige henge ved det andet. De huo land tuile at
vde Tiran is begiæ saadant dristigt Mord, paa det hand kunde betage
vde vnderland sin Frihed? Hans forræderste haand giorde til lige min
vde sin død, oc eder all tuang oc trældom. Jeg acter, at ingen er saa w-
vde, at hand mere vil prise Fengis grumhed, end Haardeuendels
vde. Drægis til minde, met huad dydighed Haardeuendel omgicks
vde, met huad Retfærdighed hand lod huer mand stee Lov oc Ræt, met
vde vndfærdighed hand vndfærdig huer oc alle. Tænder oc besunder met eder,
vde is vel ihu, at i miste en frommer oc rætfærdig Konge, oc finge i
vde en Morderer oc Tiran, som betog eder eders Frihed, Lov oc
vde vndfærdighed det suare trældoms aag paa eders hals, oc plagede eder i saa
vde vndfærdighed, paa huillet altsammen er nu giort en god ende, Efferdi i
vde vndfærdighed Tiran haffuer faaet sin betalning oc rætte fortiente straff.
vde vndfærdighed nogen forstand haffuer, hand seer at Landet er ingen vret stæet,
vde vndfærdighed vndfærdighed beuist. Huilken vis Mand fortryder, at falfst haff-
vde vndfærdighed vndfærdighed egen Herre paa hals? Huo vilde begræde denne Blodgerigis
vde vndfærdighed død,

Amlets tale
til den me-
nige Almue.

Fengis ti-
ranni.

Falfst har sin
Herre paa
hals.

død, oc beklage denne ugudelige Tirans retfærdige heffn oc mord? Jeg er den som i see her staa, huilken der kiendis her Mand død. Jeg bestaar mig at haffue heffnd min Faders oc Fædernelands mret. Jeg haffuer alene giort, det som huer oc alle burde met rette icke aleniste at haffue lagt en Haand, men begge Henderne paa. Eder det vere noget, at ieg uden nogen Mands raad oc bistand haffuer begaaet saadant it Mandeligt oc dristigt stycke. Dog tuiler ieg aldelis intet, at der som ieg haffde tilsagd eder, at i io met en redebøn vilie haffde giort mig bistand, for den Tro oc Loffue oc Kierlighed, som i haffde til min Fader eders Herre, oc er uden tuil icke bort død met hannem. Men ieg ansaa det for gaat, at disse Skalcke maattes straffis; at det skulde intet komme eder ved. De ieg vilde icke bemøde andre til det som ieg selff vaar nocksom færdig. De andre lod ieg allesammen opbrende til Aste, men Fengis Krop sparede ieg til eders Hender, at i skulde brende den, oc mætte eders harm oc retfærdige vrede der paa. Her, her tager Mod met lyst, bærer Bid tilsammen, optender it Baal, brender den Ugudelige krop; steger de Lemmer som haffue veret Redstaff til alt om, spreder den forgiftige Aste, henkaster den værstygkelige Stoff, oc lader disse slemme Been oc Leffninger huerden faa Riste eller Graff. De skal intet Fodspor findis effter denne Mordere, der skal ingen sted giffuis vort Fæderne land disse vrene Lemmer, der skal intet som nær omkring oc forgiffuis her aff. Huerden Vand eller Land skal herberge oc bekvittis aff dette aadgel. Jeg haffuer giort det andet alsammen, Eder staar dette tilbage at vdrøtte. Saadan Jordefærd bør Tiranner, Saaledis skal mand begraffue en Morderis lig, som icke sparet sit eget Blod, Slect oc byrd. Det vere io langt fra at hans Legeme skulde huilis oc stiulis i sit Fæderneland, som blotede sit Fæderne land, oc betog det sin rette oc gamle Frihed.

Tiranners
Jordefærd.

De huad skal ieg sige aff min alendighed, oc fortelle min sorg oc genuvrdighed, huilck ieg disse fremfarne Aar lidt haffuer, som i alsammen vide, bedre end ieg det land opregne. Min Stiffader stod mig effter mit liff, Min Moder foractede mig, Mine Venner bespaatede mig, alle mine Aar oc dage haffuer ieg leffuet met suck oc graad, vdi vaade oc liffs fare, vdi ting haffuer veret mig imod. Huor ofte angrede eder det, at ieg for min Daarlighed oc vforstand suntis at vere vduelig til at heffne min Faders død. Der paa merckte ieg eders trofasthed, at i icke endnu haffde forgit min Faders død.

Thi forlader ieg mig der paa, at der er ingen iblant eder saa haardt hiertig eller vnkis, at hand io vnkis offuer mig. Forbarmer eder vder mig, eders egen Affsødning, anseer det megle onde ieg lidt haffue i som ere vsthyldige vdi Haarduendels død. Forbarmer eder offuer min fattige bedrøffuede Moder, eders fordom Dromning. Gled eder ved, at den daabbelt skam oc Vanære er nedlagt, som hun moede lide, oc tage sin Hofbondis Broder oc Mordere til Hofbonde. Gled skulde min Forstand met selffgiort Daarligheds Raabe. Jeg vder de min Visdom vnder selfstagen Vanuittigheds skul. Men om i haffue

affuer bekommet det ieg stod effter, det kunde i nu dømme paa. Her træde nu haanlige hans Afte vnder eders Føder, som slog sin egen Broder ihjel, oc tog hans Husfrue igien, oc bedreff met hende Blodflam oc skendelig forargelse. Hand berøffuede eder den gamle Frihed, oc øffuede sig i alt Tiranni imod eder. Hantheffuer oc elsker mig, som heffnde saadan Wædelighed. Jeg affstrøg mit Fædernelands vanære, oc affstuffede min Moders blussel. Jeg nedlagde hans Tiranni, oc oprettede met lempe eders Frihed. Jeg skilde eder ved den, som regerede vden Skel oc Samuitighed offuer eder. De der som hand endnu leffuede, da skulde hand mig lagt eder større Plage paa. Kiender saadanne Belgierninger, oc priser saadane forstandige Raad. Lader mig bekomme Riget, om ieg det fortient hassuer. Jeg som er aff Elect oc Ket, aff Dyd oc Ret, væk der til. Mig hassue i at tacke for hues onde i ere affskild met, oc hues gode eder er vederfare. I vide huad ieg giort oc fortient hassuer, men hues Ære oc Belønning i ville vnde mig, det staar til eders Dyd oc Fromhed.

Et saadan tale rørde denne ynge Herre huer mand, saa Amlet en part ynckedis, oc en part græde offuer hannem. Men der de sac Kong vdi igien, leide de hannem endrectelige til deris Kong. Thi de hassde alle Judland. Hand haab om hannem, oc forundrede sig, at hand saa snildelige oc lenke hadde vylle, oc siden saa dristelige vdtrette saadan merckelige Gierning.

Der Amleth hassde bestillet oc besticket alting effter sin vilie vdi Dan: Amlet seiler
land, beredde hand try kaastelige Skib, oc senlede der met til Engelland, til Engel-
land. Hand tog mange delige ynge Krigsmend land.
Hand vdstafferede paa det herligste, at hand vilde bedre met offuerflødig:
Hand Herre pract, huad som hand tilforn hassde brut met sin ringe oc
Hand vilde færde i sin første tilkommelse. Hand lod kaansteligen vdragff: Amlets
Hand skulde vdi sin Skjold alle sine Mandoms gierninger, som hand Skjold.
Hand Barndom bedressuet hassde, at det skulde vere it vitterligt Tegn
Hand vilde alle om hans dyd oc styrcke. Hand hassde ladet der vdragffue,
Hand vilde sig med hans Faders død oc Farbroders vbloulige Ectestaff.
Hand vilde mand see Amleth selff giøre Kraage, ride frem for Hassuet,
Hand vilde vden, oc skule sin Gierning. Der vaar at stue, huorledis den
Hand vilde vder bleff slagen, søden oc kast for Guin aff Amleth. Item, huor:
Hand vilde vnd fuldende sin Reise til Engelland, bort oc hjem igien. Der heng:
Hand vilde vnd Stallbrodre, som hand forraadde, vdi en Galie, oc dract selff
Hand vilde vnd Kongens Daatter. Der maatte mand see, huorledis hand
Hand vilde vnd Hengis Giesster, oc siden met Mord oc Brand offuerfalt den:
Hand vilde vnd mand klarlige oc vijdelige affmalet, ligeruis som det tilforn er
Hand vilde vnd ord fortald oc tilkiende giffuet. Hans Tieneris oc gode Mendis
Hand vilde vnd alle forgylte, paa det at hans Herrefærd skulde vere diff
Hand vilde vnd mere anseelig.

Hand vilde vnd vden aff Engelland tog vel mod dennem, oc som de nu sade vdi
Hand vilde vnd offuer berde, spurde hand huorledis det gick Fenge, oc hørde

Kongen aff
Engeland
ſaar eſfter
at omkomme
Amlet.

da først aff Amlet, at hand vaar død, om hues liif oc velfert hand omhygelige atſpurde. Oc der hand fornam, at Amlet haſſde veret hans Vane, bedrøffuedis hand ſaare ved ſig ſelſſ, thi hand oc Fenge haſſde giort forbund imellem ſig ſelſſ indbyrdis, at de ſkulde heffne huer andens død, om noget paakom. Hand bleff meget bange, oc rørdis aff atſkillige tander. Paa den ene ſide aff naturlig kielighed mod ſin Daatter oc elſkelighed mod ſin Suoger, Paa den-anden ſide aff troſtaff mod ſin Ven, oc den ſterke Eed oc wryggelige forbund, ſom hand haſſde giort met hannem. Men den Eedſorne Tro vant oc ſid offuerhaand i hannem, ſaa at hand tog ſig i ſinde at vilde heffue ſin Vens død. Dog paa det hand icke ſkulde ſig nis at giøre imod Gieſte ret, eller obenbarlige feide paa ſin Suoger, Da bad hand Amlet, at eſfterdi hand nylige haſſde miſt ſin Dronning, at hand met det første vilde drage vdi Legation vis ind vdi Skotland paa hans Vane, oc icke afflade før end at Dronningen der ſamtyckte hannem til Gieſtaff. Dette begerede hand aff Amlet, paa det hand ſkulde komme en fremmet met paa haanden oc affliſſuis. Thi hand viſte vel at ſamme Skotte Dronning elſtte Jomfru leſſnet, oc icke alleniſte affagde alle ſine Veile oc Gæſtere, men lod ocſaa ihieſla alle dem ſom komme oc badis om hende.

Gieſte ret.

Amlet drager
til Skot-
land at veile
for Kongen
aff Engeland.

Amlet gjorde ſig ſtrar rede, oc drog met ſit eget Guld oc andre Engiſte Mend ind i Skotland. Der hand kom ind i Landet, och ſaa de Beyer ſom hand reiſte en deilig grøn Eng oc it rindende Vand, lod de hannem der at huile ſig, ſette derſaare ſin vact oc lagde ſig til at ſoffue.

Amlet be-
ſpedis.

Der Dronningen ſpurde diſſe fremmede Gieſters tilkommelle, ſende hun Ti aff ſine Dienere, ſom ſkulde forkundſtabe dennem. En diſſe Ti kom igiennem Amlets vact, oc met ſtor liſt oc lempe tog han Skjold fra hans Hoffuet, oc de breffue ſom hand haſſde met at fare, oc ſaa hemelige der fra, at ingen fornam eller behindrede hannem. Dronningen forſtod ſtrar aff hans Skjold, ved diſſe Puncter ſom der vaare an- nede, huo hand vaar. Oc der hun læſte Breffuet, oc forſtod at Kongen Engelland vaar hende begerende, da foruende hun meningen paa Hoffuet, at det lydte paa Amlet, lige ſom Kongen haſſde Venlet oc Frieſ hannem oc icke for ſig ſelſſ. Thi hun hadede de gamle, oc haſſde beſyn- lige lyſt til en vnger Mand. Hun lod oc indtegne vdi Breffuet mange Amlets gierninger, at baade Skjold oc Breff ſkulde ſtemme offuer it huer andre. Siden lod hun begge dele bære tilbage igien, oc brugte den dighed met Amlet, ſom hand tilforn haſſde brugt met ſine Stallbrødre.

Dronnin-
gens aff
Skotland
miidhed.

Amlet vaagnede diſſimellem op, oc i det at hand fornam huo vaar, lagde hand ſig atter ned, oc lod ſom hand ſoff, paa det at hand forfare huorledis til vaar gaect. Strax der eſfter kom Dronningens nere tilbage, oc lagde fra ſig det hand tilforn haſſde bort taget. Amlet hannem, oc kaſte hannem vdi Jern. Hand opuacte der næſt ſine nere, oc drog til Dronningen, oc antuordede hende Kongens beſeide Dronningen, ſom hede Hermetrude, læſte Breffuet, oc begynte at roſe Amlet for ſine Mandoms gierninger, at hand haſſde heffne

Dronnin-
gens aff
Skotland
tale met Am-
let.

nderd død, oc borttaget sin Moders skam, oc met wifelig Snildhed oc
 melige Raad indtaget Riget fra den som stod efter hans skade oc
 nderffuelse. Thi sagde hun sig at kunde icke nocksom forundre, huad
 innen vaar kommet vdi sinde, at hand som vaar saa nyperlig oc velbyr-
 g en Helt vilde begiffue sig met saa ringe en Person vdi Ecteskaff, som
 nu født aff Trælle oc icke aff fri Forældre, dog Lyden haffde ophøyet
 til Kongelig ære oc Herlighed. Thi den forstandige skal icke see
 icke Deilighed, men efter hendis Elect oc Uffkom, som hand vil tage
 icke. Deilighed er ickeon Bellystens optendelse, en forfengelig skin, <sup>Deilighed er
Optendelse</sup>
 icke Herligt Suig, som mange forfører. Hun sagde, der vaare vel andre, ^{til Bellyst.}
 icke kunde fandi hans lige vdi Belbyrdighed. Hun sagde sig seff at vere
 icke huerden vaar ringe paa Rigdom, Velde oc Høybaarenhed, men
 icke leffue met hannem, efterdi hun vaar aff Kongelige Blod, oc
 icke Kongelig Maect, ia vaar en Konge, der som Naturen icke det for-
 icke. Hun kunde dog alligevel giffue den Konge Tittel oc Raffen,
 icke han vilde vduelle, oc forlene paa en tid baade Kongelig Spir oc
 icke vngengelse. Hun bad Amlet, at hand skulde anamme saadant
 icke Ribud, huilket mange tilforn haffde begeret, oc alligeuel icke ale-
 icke mist hende, men oc saa deris eget Liff der offuer. Hun bad at hand
 icke lode sit sind falde til hende, oc see mere efter Høybaarnhed end

Der hun dette haffde sagt, falt hun hannem om Halsen, oc hand <sup>Amlet tro-
loffuer Dron-
ningen aff
Skotland.</sup>
 icke led sig offueruinde aff hendis kierlige Tale, tog hende vdi sin
 oc gaff hende sin Tro.

Siden lode de forscriffue til sig deris Benner oc nyperste Herrer
 Skotland, oc efter at Bryllupet vaar offuerstaet, droge de ind
 Skotland met deris Gold, som fulde hemelige efter, for Forræ-

Amlet kom ind i Engelland, løb hans Hustrue Kongens Daat-
 god hannem, oc efterdi hun haffde forfaret huad skeet vaar, be-
 met saadane Ord til hannem: Endog ieg met all Ret oc stel
 Marsage, at klage offuer denne Slegfred Quinde, som du sø-
 saa er alligeuel min ecte Kierlighed større, end ieg vil bære Had
 dig. Effterdi du met hemelig Suig est locket her til, da vil
 alle met dig, forhaabendis at du skalt icke affuende dit Hierte
 mig, naar som du ellers vilt ansee dette Kierligheds Pant, den-
 Son, som du haffuer afflet met mig. Huilken som skal hade <sup>Ecteskaffs
Kierlighed.</sup>
 Slegfred Quinde, om ieg end skönt land lide oc taale hende.
 Men icke vilde du icke forholde at obenbare dig, huad Forræderi dig er
 dig for min Fader, thi hand er dig vred, fordi at du
 icke. Men icke faet den som hand begerede. Huor met
 icke at hendis Ecteskaffs Kierlighed vaar større end den
 icke haffde til sin egen Fader.

Der de saalebis talede tilsammen, kom Kongen self, vndsid 2
let met søde ord aff it falske Hierte, oc indbød hannem til Giestebud. I
let actede vel huad paa færde vaar, oc paa det ingen skulde mercke hann
noget aff, at hand vaar enten forfærdet eller mistrostig, da tog hand i
sig tu hundrede Ryter, oc førde sig i sit Harniss vnder Klæderne. Der hi
kom ridende ind at Porten vdi Kongens Gaard vnder Hueluingen, sto
Kongen hasteligen paa hannem met it Glassuend, oc haffde igennem si
get hannem, der som hans Harniss vnder Klæderne icke haffde det for
dret, oc frelst hans Liff.

It listigt an-
slag.

Amlet sid it libet Saar, oc drog strax tilbage til sit Føld, oc se
den Skotske Speidere, som hand tilforn fangede, til Kongen, at hand, es
som til vaar gaaet, skulde berætte alting oc giffue Hermetrude all si
oc Marsage hannem. Men Kongen fulde fast efter hannem, oc
meste parten aff hans Føld, saa at Amlet om anden dagen vaar
Liffs fare, oc maatte opreise de døde Legeme met Steene oc Stode,
binde dem til Hestene, at hans Hær kunde siunis større oc sterkere
den vaar vdi Sandhed. Thi de døde som stode vdi Elactordning va
noget nær saamange som de leffuende. Det vaar en vnderlig Krig,
gid alligeuel Amlet efter sit Forsæt. De Engelse forfærdebis, oc ble
offueruundne aff de døde, som de haffde leffuendis offueruundet til
Kongen flyde, oc bleff ihieslagen aff de Danske, som hastelige oc man
ge forfulde hannem. Amlet sid efter denne Seyeruinding meget
vdi Engelland, oc drog der efter met sine Hussruer hiem til Danmark

Biglet.

Biglet XVI.

Di midler tid vaar Kong Roric affdød,
Biglet haffde faaet Regimentet efter hannem.
plagede oc stattede Amlets Moder, oc sagde, at
Søn vaar met falskhed konen til Regimentet vdi
land, huilcket hørde Danmarkis Konge til, som sa
Leyre Hoffuistads slot, at forlene. Amlet tog al
gode, oc ved Skend oc Gassuer aff dette Engellands Byte beuiste
Biglet all tienstactighed oc ære, indtil hand fant Marsage at hess
paa hannem, oc lod hannem forkynde obenbare Feide, oc offueruant
nem. Hand fordress vdi samme feide Fialler Hoffuigmanden vdi
ne, huilcken som sigis at skulde haffue rømdt bort til en sted, heder
densakre, huilcken sted ingen mand paa denne dag veed aff at sig.

Amleth stri-
der mod
Biglet.

Vdensakre
i Skaane.

Biglet sterckede sig paa ny, met den Skaanske oc Sielandste
oc vdbød Amleth til Strid. Amleth haffde tuende kaar, oc begge
haarde. Der som hand gaff sig til staandende Strid imod sine
vaar Liffs fare for haanden. Der som hand icke motte, da hengde
en euig Skam paa. Men hand vilde heller dø ærlige, end leffue
oc vanære. Hand vaar aleniste omhyggelig oc forgefuld for
de, at hun maatte forsees met en ærlig Mand, forend hand stude

ved hende. Hermetrude loffuede at hun vilde følge sin Herre Hofbonde vdi Krig, oc sagde det maatte vere en vtro Quinde, som torde icke de met sin Quinde loff: herre. Dette løfte holt icke Hermetrude. Thi der Amlet vaar slagen i ^{te er vsta:} digt. Judland aff Biglet, da gaff hun sig selfuillige hannem til en Hustru. Saa snarlige fand hnden foruende Quinde løfte. Huad Quindfold loffue i deris sind er icke bestandigt, Men aff ringe hendelse foruandlis. Sigmund som de loffue lættelige, saa holde de sielden, De lade allehaande lyst oc Hoffuetfulds begiering forføre sig, de forgette det fremfarne, Oc ald stunde effter nyt.

Saadant endeligt sid Amlet. Der som hans lyde hadde veret han: Amlets ende: lig. Saa god, som hand vaar ellers self snild oc dristig, da hadde hand vel vngt herculis Maal, oc bleffuet saa Raffkundig, som de ypperste vngter der veret hannue. Den marc vdi Judland, som hand bleff begraff: Amlets hede. vdi hdis endnu effter hans naffn Amlets hede. Der Biglet hadde regeret lang tid, dode hand aff Hetsot, vdi god: Rolighed.

Vermund XVII.

Ver-
mund.

Vermund bleff vdualt oc hylbet til Konge vdi sin Faders stad. Hand leffuede vdi languarende Fred oc tryg rolighed, oc viste aff ingen Krig eller Arlog at sige. Vdi hans Alderdom afflede hand først en Søn met sin Dronning, oc kaldede hannem Vffe. Hand vorte op oc bleff større end nogen aff de andre som vaare lige i Ar oc vngt hannem, Men hand vaar saa taabelig oc wforstandig, at hand icke aldrig at skulle bliffue duelig til Kongeligt Regimente. Thi hand aff vngdom holt sig fra all leeg oc skempt, oc vaar saa fremmet mod hand aldrig talede eller lo at nogen. Men huad hand syndede met hand oc vankundighed vdi sin yngdom, det oprette hand ærlige oc vngt for Wisdom oc Mandoms gierning. Hans Fader gaff hannem Hoffuigmandens Daater vdi Slesuig, paa det hand skulde hannem vngt oc trost met raad oc daad, icke alleniste aff Frouin self, men ocsaa aff Sonner, Kette oc Bigge, som vaare for deris Dyd oc Mandom vngt oc bekiende oc berymmede.

Vffe Ver-
munds søn.

Der vaar i disse dage en Raffkundig Konge vdi Suerige ved vngt, hand hadde ført Krig lang tid met onliggende Landstaf, vngt vngt sig aff vngt sig met sine gode Mend i sin Gaard vdi Krigs vngt vngt sig. Naar hand hadde icke anden Marsage til at bru: vngt vngt, saa hand det alligeuel paa sig, saa stor lyst oc vilie hadde vngt vngt oc Arlog. Hand drog ind vdi Danmark, oc feidede vngt vngt flogis met hannem ved Slesuig. Det hende sig, at de eff: vngt vngt begiering paa det sidste komme tilsammen, oc effter at man: vngt vngt paa begge sider, flogis Hoffuigmendene saa gaat som allene

Viste Kon-
gen aff Sue-
rige seider
met Frouin
aff Slesuig.

allene vdi-Kamp met huer andre. Atisle fæd offuerhaand, slog Frouin ihuel, oc foriagede hans Føld paa fluct. Der met drog hand tilbage ind Suerige, oc lod sig icke alleniste noye met denne Seyeruinding, men ro fede oc hoffmodede sig offuer alle maade, oc met store ord oc tale forderffue de sin egen Loff. Thi det er bedre vnder tiden at tie sin egen ære, end me offuerdaadige ord den vdraabe.

egen rosluc-
ter gierne.

Atisle fører
Krig imod
Danmark.

Bermund sætte Frouins sønner vdi deris Faders sted, oc beloned hans velgierning met den tilbørligste oc retfærdeligste Foræring. De faare tog Atisle sig Marsage til en ny Krig imod Danmark, oc gjorde si rede met den gantste Suenste mact, lige som hand strax vilde haffue indta ge all Danmark.

Der Rette Frouins Søn saadant fornam, affærdigede hand en sin Høffuizmand, ved naffn Følde, at forkynde Kongen saadant, som da laa vdi en Lands by Jalunge. Følde kom til Kongen, som hand sad offuer Bord met sine gode Venner, oc berætte hannem alting effter sin Herris befalning, oc loffuede hannem sin tro tieniste i denne Krig, som hand lang tid haffde begieret, oc forhaabedis vden tuil en god oc ynstelig Seyeruinding. Atisle (sagde hand) kommer met wtallige meget Krigsføld, saa frimodig som hand haffde Seyeruinding vdi begge hender, men effter saadan lighed kand Marsagen lættelige giffuis at heffne den affbred, son han gjorde off nyligen.

Bermund be-
gaffuer Følde.

Kong Bermund loffuede Følde for saadan mandelig tale, oc be hannem gaa til Bords, at værquege sig effter sin lange Reise. Men de hand vndskydede sig for tidens forthed, racte Kongen hannem it Guld b gere, oc der hand haffde drucket, gaff hand hannem det samme, oc sagde Saadant haffue veyfarende Føld behoff, thi de kunde bedre dricke aff et Beck der met, end met Haanden. Følde tædede Kongen høyligen, for det tilbørligt vaar, oc sagde, at hand skulde dricke saa meget aff sit eget Blod, som hand drack nu vdaff Begeret, før end hand skulde vende Rygen til sine Fiender. Aff saadanne ord bleff Kongen mere glad, end Følde aff hans Herre stend.

Soldis man-
dem.

Der Krigen begyntis imod Atisle, beuiste Følde vdi Gierning, oc hand tilforn haffde loffuet met Munden. Lyden gaff sig, at Følde oc Atisle støtte ind paa huer andre, oc Suenstene maatte fly met deris Hæder som bleff hart saargiort, hand gaff sig til Skibs, oc neppelige vndkom tiliffuet.

Soldis tro-
fasthed.

Som Følde vaar nu mødig aff meget Arbeid oc store Saar, oc forsmectit aff stor Hede oc Tørst, saa at hand icke lenger kunde forfolgt sine Fiender, tog hand sit eget Blod vdi sin Hielm oc drack. Der vder det saa, prisfede hand hannē, at hand troligen haffde holdet sit løfte. Følde suarede: Huad mand diersffuelige loffuer, det skal mand erlige holde.

Der striden vaar offuerstaaen, oc Kongen met sine gode menig gnynte (som det pleier at stee) at huile oc tale om atskillige Ting. Foran Rette den Elesuigeste Høffuizmand, at Atisle vndkom met lifuet, oc vdi hand vaar den fremmerste mand vdi slaget, oc den sidste paa fluct, oc Danske mend stode mest effter hans død oc forderffuelse.

Da suan

Da suarede Vermund: Du skalt vide at der findis almindeligen ^{fire slags} Krigsfolk. Det ene ere de som sla Mandelige paa deris Fiender i Sæiden, oc naar de fly, da blues de ved at forfølge dennem. Thi disse ere gamle forfarne Krigsmænd, oc acte det større ære, at offueruinde deris modstandere, end at iage effter dem, naar de ere slagne paa fluct. Det andet slag er de, som ere stercke oc frimodige, oc bruge aldelis ingen Barmhiertighed ind deris Fiender, oc sla saa vel paa deris bag som paa deris bryst. Disse ere nye uforsogte Krigsmænd, som gierne ville beuise deris Mandom, oc legge Hæder oc ære ind. Det tredie slag er de, som huercken tør drage frem for redsel skyld, oc en heller tilbage for skam skyld. Disse ere Velbyrdige aff hær oc anseendis paa deris Høyheds vegne, de hielpe mere at fylde tallet, end at offueruinde Fienderne med maect oc styrcke. De gaa met for en siun skyld, oc ere mere Fienderne til forstreckelse met deris slugge, end met deris Hæder. Disse bekomme offte stor Rigdom, oc ere mere ypperlige aff maect end aff art oc hierte. De elste deris Liff for deris gods skyld, oc deris mere aff Lædighed end aff Uedelighed. Det fjerde slag er de, som hielpe bag i Spizen, de fremmerste vdi flucten, de sidste vdi Krigen. De søge mest at de komme mindst til haanden met deris Fiender, derfaare forfølge de icke saare hart deris Fiender, naar de end skont fly for dennem.

I.

II.

III.

III.

Siff nu act paa, sagde Kongen til Kette, huad Aarsage der vaar at hand vndkom met Liffuet. Det første slags Krigsfolk bleff vdi sin Elact, oc lod sig der met nøye, at de kunde beholde den næruerinde seyer. De andre haffde vel gierne fanget hannem, men leligheden be- holdt icke for dennem. Det tredie slags Krigsfolk vaare deris Stald- hærere til forhindring end methielp. Om de end skont kunde grebet hand, saa torde dog ingen aff dennem legge haand paa hannem.

Atisse flyde ind i Suerige, oc paa det hand kunde stryge denne hær, oc vandere aff sig, lod hand aldrig aff at Hoffmodelige berømme sig, oc hand slog Frouin ihel ved Slesuig. Det fortrød hans Søner Kette oc hand, thi droge de til Suerige, at heffne paa hannem saadant traad- haffmod. De effterdi de kunde intet vdbrette met obenbare Feide, oc hand sig hen vdi en Skou, der som Atisse pleiede alene at leffue, oc hand fra Goldes omgengelse. De skulte deris ringe Vaaben, oc sagde hand, at hand vere Landfluctige oc foriagede aff Slesuig deris Fæderneland. Hand skulde icke mistende dem til noget, men giffue deris ord hand tro. Thi de gamle hulde det for en stor skam at Liue. Atisse sagde hand; Saa er det mig frijt at spørre, huo de Danske holde for Frouin. Kette suarede: Alle mand tuile der om, huo den Mandelige hand, effterdi der ginge stercke oc visse tidende at hand bleff vdi hand Hæder. Atisse sagde: De legge andre forgefuis Frouins Hæder. Hand ieg vdi en synderlig Kamp ihielslog. Hand spurde strax, om hand hand nogen affkom leffuendis effter sig, oc der Kette sagde at hand hand hand, hegerede hand at vide, ved huad alder oc styrcke de vaare hand hand. De ere mig meget lige, baade vdi Aar, styrcke oc høyelse.

Atisse

Atisse fver til Suerige.

Kette oc hans Bro- der, Frouins Søner, droge vdi Suerige.

Atissis oc Kettis sam- tale.

Atifle sagde: Der som de hadde deris Faders sind oc hierte, da maatte ie vente mig meget ont aff dem. Rette suarede: Huad mand land icke vdrert met Lægdøm, det søgis forgefuis met ord. Det hielper intet at klage oc sørge, naar det onde land icke affuendis oc formildis. Der met gaff Rette tilkiende, at ingen skal true oc høde, før end hand er færdig at heffn sin Harm.

Lægdøm er bedre end ord.

En dag som Atifle vaar hen gaaen til sin sædvanlige offuelse, to Rette oc hans Broder deris Vaaben paa sig, oc fulde efter hannem. De Atifle vende sig om oc saa dennem, stod hand stille, oc vilde icke fly met skan oc vanære. Men der de sagde, at de vilde heffne Frouins død, aff huilcke hand saa ofte Hoffmodelige berømde sig, da suarede hand dennem met disse ord: Seer til, i vnge Mend, at i icke giffue eder selff vdi vaade oc Liffs far oc forkaste eders velferd, at i ville heffne en anden mands Død. Spar eders vnge Nar. Sparer eders Helbrede, oc vender eder icke saa daarlige vdi forderffuelse. Tager Guld oc Sølf for eders Faders død, oc lade det vere eder en stor ære, at i hassue tuunget oc straffet mig saa veldig oc Første, at ieg maatte giffue bod oc bedring for eders døde Fader. Det sig ieg icke aff redsel for mig selff, men aff metyndt offuer eders vnge Liff. Rette bad hannem icke forhale tiden met saadane mangfoldige ord, eller biva Penninge for hans Faders død, men giøre rede oc slaes met sig alene, oc hand vaar nogen erlig Kempe. Thi hand vilde vden sin Broders hielp

Atifle biuder bod for Frouins død.

En imod en.

Atiflis oc Rettes Kamp.

Kierlighed gaar for seduane.

Kong Atifles bane, de brøde alle gamle Kempe sæd: uane.

flaes met Atifle, at hannem skulde icke offuergaa noget vanrycte. En gamle actede spaatteligt oc wrettfærdeligt, naar to ginge imod en. Thi de seueruinding, som saaledis indleggis, hassuer større vanære end ære. Atif begerede at de skulde begge træde frem, efterdi de vilde icke anden Bod haue for deris Faders død. Men Rette sagde, at hand vilde heller dø end det im gaa oc tilstede. Det første de ginge sammē, igennē stad Atifle Rettes Skjol oc vilde dog icke giøre hannem skade paa sit Liff. Vad hannem atter at hand skulde tage sin Broder til hielp, efterdi at hand fornam, at hand alene icke kunde vdrette. Rette vilde det icke giøre, men hug til Atifle aff gantfle styrke at suerdet gid igiennem hans Hielm, oc vende vdi Hoffuedit. Aff dette saa bleff Atifle oprørt, thi Blodet rant hannem vnder øyne, hand hug saa fast oc ofte vden affladelse paa Rette, indtil hand falt vdi knæ paa Jordē. Der vder ge det saa, kunde hand icke lenger holde sig. Icke vaar gammel Rette seduane saa stercke, at Brøderlig kierlighed maatte io gaa faare. Han slog ind paa Atifle, oc met større vanære end ære hielp sin Broder, imod alle fordoms Kempe loue. Saa sloge de Atifle ihiel, met mindre vdring men større Bagtale oc Vanrycte. De paa det at alle mand skulde vide at de hadde heffnt deris Faders død paa hannem, da hugge de hoffuedet paa Kroppen, oc førde det til den næste Landsby paa en hest vdaff Skov.

Kong Vermund ærede dennem for saadan seueruinding, oc sagde de hadde giort en god oc ærlig gierning, i det de sloge den Tiran ihiel. Men hand taledede mere aff had oc Affuend imod sin døde Fiende, end hand saade den vanære som dennem paahengde. Dog bleff der aff it almindeligt sprock hos vdlendingene: Kong Atiflis bane, de brøde alle ærlige gamle Kempe sæd: uane.

Der Kong Vermund vaar nu saa gammel, at hand kunde paa det Kongen aff
 softe albetis intet see, sende Kongen aff Saren bud til hannem, at hand ^{Saren bege-}
 skulde oplade hannem Riget, effterdi hand for sin Alderdom vaar vduelig ^{rer Dans-}
 at styre oc forsuare det. Thi huad kunde den vere en Konge, som vaar ^{marks Rige.}
 kind baade i forstand oc vnen. Der som hand icke vilde indgaa dette, da
 skulde hand fremsende sin Søn, at slaes met hans Søn vdi Kamp, oc
 den som sterckst vaar skulde beholde Riget. Wilde hand huercken
 vilkaar samtycke, Da maatte hand foruente sig aff hannem obenbarlige
 Krig oc Feide.

Bermund suckede saare ved saadan tale, oc suarede: Dette maa ^{Mand skal}
 vere en stor vbluelig dristighed at spaatte en gammel mand for sin Alder- ^{ingen be-}
 dom. At ieg hassuer lessuet saa mange Aar, er icke steedt derfaare, ^{spaatte for}
 at nogen tid vdi min Vngdom forsagede nogen Kamp eller Krig. ^{sin Alder-}
 Men icke stor vold oc wret, at mig forkastis den skade oc bred, som min ^{dom oc}
 Alderdom hassuer mig paafort, mand skulde mere ynckis offuer mig, end ^{Froblighed.}
 berossue mig met traazig forhaanelse. Kongen aff Saren lader see
 der met sit vtaalmodige Hoffmod, at hand vil fratage mig Riget den
 tid ieg er endnu i Liffue, oc icke vil forbyde mit endeligt. Det er off-
 tede bedre at tage effter den vddis afgang, end berossue den lessuendis.
 Jeg paa det at vor gamle Arilds Frihed skal icke vnderleggis en frem-
 mede Herre, da vil ieg selff møde vdi Kamp effter Kongens begering.
 Fremmede Legater sagde: Vi vide, at vor Herre oc Kong vil icke
 gaa met en Blinder Mand, thi der met skulde hand indlegge større vans-
 ke end Pris. Men raadeligst oc bequemmeligst vaare, at i gaffue det beg-
 er om eders Sonner. De Danste forfærdedis, saa de viste icke huad de
 skulde saare her til, I det traadde Vffe frem, lige som den der hassue mist
 maal oc faaet det igien. Hand bad sin Fader om forloff at suare disse
 Legater. Bermund atspurde, huom det vaar som begerede loff at
 gaa de der Hoffinderne gaffue tilkiende at det vaar hans Søn, sagde
 det er nock at ieg lider spaat i denne min alendighed aff disse frem-
 mede saa at mine egne ey hassue behoff at offue mig. Men der de stode
 paa at det vaar hans egen Søn, da sagde hand: saa lader hannem
 gaa sin mening, ihuosomheldst hand er. Da begynte Vffe met
 sine ord: Det er altsammen forgefuis oc spilt Arbeide, at eders Konge
 gaaet det Rige, som mandelige styris oc forsuaris aff sin egen Konnings
 oc hans tro Ridderkasss vaaben oc duelighed. Der til met hassuer
 Kongen en Søn, oc Riget den som det regere skal effter hans vdd
 tid. Jeg icke alleniste vil fecte vdi Kamp met eders Herres Søn,
 men icke imod hualden hand vil tage til sig aff de allersterckste som kunde
 gaae eders fold.

Der Legaterne det hørde, Loe de oc mente, at saadanne dristige
 tale icke idel forfengelighed, strax bleff tid oc sted beramt, som de
 sagde. Huer mand forundrede sig saa storlige paa Vffis tale oc

Driſtigbed, at de icke viſte huad heller de vilde meſt loffue hannem for ſine ſnilde ord, eller for ſit Frimodige Hierte.

Der Legaterne vaare hen dragne, loffuede Kong Bermund den ſom haſſde giſſuet dem dette Suar, oc ſagde: Eſſterdi hand torde vdeſti to vdi en Kamp imod ſig allene, da vilde hand heller oplade hannem Rige end den fremmede Hoffmodige Fiende. Men alle ſom omkring ſtod ſagde endrectelige, at det vaar hans egen Søn Vffe, ſom affærdigede oc Kronede ſaaledis de traadhige Legater. Thi bad Bermund at hand ſkulde komme til ſig, at Henderne kunde føle det ſom Dynene icke ſaae. Siden fant hand paa hans Legeme, oc aff hans ſtore Lemmer oc ſtidelſe kiende hannem at vere ſin Søn, ſom ſagdis aff de andre. Hand ſpurde hannem, huor ſaare hand ſaa lang tid haſſde dulde ſin tale, oc gaaet ſaa ſtille vdi mange Aar, lige ſom hand haſſde veret en naturlig Dumme oc miſſ alt maal oc mæle? Vffe ſuarede: Jeg lod mig nøye met eders Regimente, indtil ieg nu foraarſagedis at ſuare diſſe fremmede Legater, ſom met deris Raadmundhed actede at tuinge den Danſke frimodige Forſtandighed. Hand bleſſ ocſaa atſpurt, huor ſaare hand udbød to, oc icke en? Hand ſuarede: At ieg met it nyt Mandoms paafund vil affſtryge det vandructe ſom Danſke mend paahenger for Atiſſis ſtyld, huilken de to vngi Eleſuiger ſloge ihiel, der de Heffnede deris Fadere død paa hannem. Kong Bermund gaff ſin Søn ræt i alle diſſe ſtycker, oc befalede hannem at hand ſkulde forſøge ſig vdi Baaben oc verie, eſſterdi hand indtil denne næruerendis dag haſſde en føye ting omgaaet der met tilforne. Der de nu førde hannem vdi Harniſt, da bruſte alle ringe oc naglerne i dem offuer hans brede oc tycke bryſt, oc de kunde ingen finde ſom vaar bequem til hannem, Thi hand vaar ſtørre, end hand kunde bruge noget aff de andre deris Ruſtning. Paa det ſiøſte lod Kongen hente frem ſit eget Harniſt, oc der det braſt, befalede hand at mand ſkulde nagle det nogenlunde tilſammen i den venſtre ſide, thi hand maatte behielpe ſig met ſin Skjold, der ſom Harniſket vaar aabet. Hand bad dem forſtaffe hannem it gaat Suerd, ſom hand kunde forlade ſig paa. Men de funde ingen ſaa ſtercke, at de io i det første Kyſt ginge i ſmaa ſtycke imellem hans hender. Kongen haſſde end da ſelf it Suerd, ſom kaldedis Skrep, oc vaar ſaa ſkarpt, at ingen ting vaar ſaa haard, ſom kunde forhindret, at det gick igennem vdi det første hug. Dette Suerd haſſde Kong Bermund nedgraffuet vdi Jorden, at ingen ſkulde ſaa noget nytte oc gaffu det aff, Eſſterdi hans egen Søn ſiuntis den tid der til vduelig. Hand lod ſig vdelede paa en Mark, oc forſpurde ſig om all lelighed, indtil hand fant aff viſſe tegan den ſted ſom Suerdet laa nedgraffuet. Der Vffe ſa at det vaar forderffuit aff Alderdom oc ruſt, ſpurde hand om hand maatte forſøge det ſom de andre, før end hand det ſkulde bruge imod Fienderne. Bermund ſagde: Der ſom dette Suerd vorder noget at ſtade, da findis her ey noget andet i diſſe Land, ſom du kant vere foruaret met. Thi er de bedre at lade det bliſſue vforſøgt.

Huor ſaare Vffe icke vilde tale i ſin vngdom.

Huor ſaare Vffe vdeſtede to imod ſig til kamp.

Kong Bermunds Suerd Skrep.

Der tiden

Der tiden kom som vaar beramt, forsamledeis begge parterne paa en D, som vaar omflaat aff Ederen, saa ingen kunde komme der til vden met Skib oc Vaade. Vffe kom allene frem, men Kongens Søn aff Saren hadde en mechtig sterck Kempe met sig, deris Hær stode huer ved sin side ved Floden, oc saae huad ende denne Kamp vilde faa. Kong Vermund sette sig paa Broen, at hand vilde kaste sig selff vdi Floden, der som hans Søn tabte slaget. Thi hand vilde heller ds met sin Søn, end leffue vdi sit Fædernelands ælendighed oc forderffuelse. De to unge Tytste Kemper hugge fast ind paa Vffe, men hand tog deris hug vdi sin Skold, oc torde icke bøde for sig met sit Suerd, thi hand forlod sig icke vdi der paa, men saa sig Aarsage, at hand kunde dræbe en aff dem paa hvilken sted. Hans Fader meente at hand det gjorde aff redzel oc vankundighed, at hand stod stille for dem. Thi flytte hand sig yderst paa Broen, oc vilde icke selff i Vandet, om hand hadde hørt hans Søns vlycke. Saa for sig huer sin Faderlig Kierlighed. Vffe bad Kongens Søn beuise met Mandoms gierning, at hand var fædt aff Konge blod, oc icke lade sin Stallbroder gaa sig tilforn. Hand lod Kempen trede frem effter sin Herre, oc betee sin styrcke, effter som Kongens Søns tillid vaar god til hannem, at hand vdualde sig hannem for andre Kemper til denne Kamp. Den Tytste Kempe bluedis oc maatte icke som skold træde frem, oc bleff strax vdi det første hug atskilt vdi to ender aff Vffe.

Der Kong Vermund det hørde, sagde hand, der fornam ieg min Søn Suerd, Huor gjorde hand stude? De suarede hannem, hand hug icke sig en Lem, men tuert igennem baade Harniss oc Krop. Da bleff Vermund glad, oc rygte sig fra vandet, oc sidt saa stor lyst at leffue, som hand hadde tilforn at dø.

Vffe gaff sig effter den anden sin modstandere, oc bad hannem heffte sin Stallbroders død, effterdi hand voffuede sit Liff for hans skyld. I den tid hand da nøddis at træde frem, vende Vffe sit Suerd til den anden, Thi hand tuilede noget der paa, oc som hand feste vniene paa Kongens Søn, hug hand hannem tuert igennem, saa hand falt død til jorden. Vermund raabte oc sagde: Nu hørde ieg Skrep den ande gang, oc hand fornerkte at hans Søn hadde nedlagt begge sine Fiender, græd Vffe offuerlydende. De Sarer førde deris Kempers Sig bort met stor blussel oc glæde. De Danske vndfinge Vffe met megen lyst oc glæde. Der met stilledis Vffe vnder Danmarks Kronge. Der met stilledis Vffe vnder Danmarks Kronge.

Bffe.

Bffe hin Spage XVIII.

Trang paa
Kronike
scriffuere i
Danmark.

Bffe fik Regimentet vdi begge Rigerne effte sin Faders affgang, endog mange trode, hand skulde aldrig bleffuet duelig til it, end siden tuende Konge Riger at regere. Nogle kalde hannem Oluff hin Spage. Huad hand efter denne tid haffuer bedreffuet, er id optegnet. Men det er troligt, at hand, som saaledis begynte, haffuer ocsaa siden giort meget merckeligt. Huilket er icke optegnet, fordi at hand som andre flere Danske Konger maatte misderis tilbørlige Loff, effterdi der vaare ingen som dem indtegnede vdi Kroniken. Vden tuil der som lyden haffde veret off blid, oc forlent off med Latiniske sprocks kundskaff, da skulde vi nu hafft vsigelige mange store Historie Bøger om Danske Mendis mandoms gerninger.

Dan
den anden
aff det
naffn.

Dan XIX.

Dan forøde
det hano
der aflede.

Dan tog Riget efter sin Fader Bffe, oc formere de sin maect oc Herredom, viit vdi fremmede omlyggent Lande, med megen prijs oc erlige seuerinding. Med hand forderffuede oc besmitte de denne Loff med offuermaade forgiffigt Hoffmod, oc fulde icke sin Herre Faders fodspor, som offuergiaet alle Herrer vdi sin tiemet Dydighed oc ydmyghed, ligeruijs som Dan vaare den Hoffmodigst iblant alle. Hand forødde alle sin Faders efterladne ligendefæ, oc a hues byte hand haffde faaet vden Lands, det fordaaiede hand med ofuerflødighed, som hannem burde at bruge til sin Kongelige Maestaltære at føre. Saa kommer der offte en vduelig oc vanærig Søn effter en artige Fader, oc en god ødere effter en god aflede, som det almindelig ordsprock liuder.

Huglet
hin Lille.

Huglet hin Lille XX.

Efter Dan fik Huglet Regimentet. Hand naffte de med sin Skibsflode to grumme Tiranner aff Sueden Homoth oc Hogrene.

Frot

Frode hin Stercke XXI.

Frode
hin stercke.

Frode vaar Konge næst effter Huglet. Hand kaldedis Frode hin stercke, fordi at hand vaar mandelig baade i hierte oc Haand. Hand slog ti Hertuger ihiel vdi Norge, oc indtog en D, som kaldedis siden effter hans naffn Frods.

Kong Froger regerede da vdi Norge, oc vaar mechtig baade vdi Konge Frodes vnske vdi Norge. hand oc Rigdom. Nogle ville siige at hand vaar Otthins Søn, oc hand bekommet den vnske aff Guberne, at ingen kunde offeruinde hannem, vdi den som kunde tage den Jord op vnder hans Fodder, paa huilken hand lod, naar hand lempedis. Men Frode vilde alligeuel forsøge hannem, oc se hvorledis hand kunde stufte hannem fra Gubernis stend oc friheds vngerning. Hand holt sig som hand vaar abdelis vforfaren, oc bad Frodes snildhed. at hand som en gammel forstandig oc vdlærdt Kempe vilde vnderuise hannem. Froger lod sig det vel besfalde, at hans Fiende vilde icke alleniste sig for hannem, men ocsaa vdmøgelige giøre bøn til hannem. De sagde at Frode giorde vjsslige, at hand vilde lære aff de gamle, Effterdi hand hadde icke mange saar eller strammer faaet vdi sit Ansigt, eller lært her til dags noget besynderligt. Hand screff to firekante Figurer paa Jorden, oc bad Frode staa i den ene, oc stod self vdi den anden.

Frode bad Froger, at hand vilde stifte Vaaben oc stæd met hand Froger sagde strax ia. Thi Frodis Suerd, Hielm oc Harniss, vaar Frode offeruinder Froger Kongen aff Norge. stiftede saa røde som en lue. Dissimellem forgette icke Frode at tage Jord op som Froger hadde staaet paa, oc sid siden effter sit forsaet oc slog strax Froger ihiel. Met saa ringe tredstthed forderffuede hand store Lyde, oc giorde met snedighed, det ingen tilforn kunde vdsæet vandom.

Dan XXII.

Dan
den tredie
aff det
naffn.

Dan kom i Kongeligt regemente effter Frode. Der hand vaar tolf aar gammel, komme Sarenis Legater til hannem, oc bøde hannem enten at tilføre dennem stat eller Feide. Thi vdualde hand Krig, oc vilde heller de Mandelige, end leffue met skamme. De Danste droge saa stercke ind i Elffuen, at mand kunde gaa alleuegne Saren aff Saren bliffuer atter offeruunden. Sarenis Etib, som offer en Bro. De tuingde Kongen aff Saren, oc hand maatte self tage ved de vilkaar, som hand tilforn hadde faaet dennem.

Fridleff
hin snare.

Fridleff Snare XXIII.

Huiruils
mandoms
Berninger.

Huiruils for-
lader sit løff-
te.

Sueden logn
oc bedregeri
er kommet.

Hirleff Snare annammede regimentet efft Kong Dan. Vdi hans tid gjorde Huiruils aff Hollas contract met de Danske, oc førde Krig imod Norg. Blant andre hans Mandos gierninger er icke den rimste, at hand offueruant den nasskundige Krigs Fønde Jomffru Rusile. Fem hendis Stallbrødre, Brude, Bilde, Bugge, Faning oc Gundholm, som vaare Fyns Sonne dennem tog hand til sig, for deris Dyd oc Mandoms skyld. Hand fordristede sig saa meget paa dennem, at hand brød det forbund hand hadde giort met de Danske, oc gjorde dem wforuarendis megen skade før end det viste. Thi de hadde icke forset dennem til, at hand saa snarlige skulde bleffuet deris obenbare Fiende, oc opsagt Venstabet. Saa læstferdige ere mange menniste, at hade dem, som de tilforn elste. Vden tui er det her aff kommet, at mange, som nu paa denne dag leffue, holde icke for skam at liue oc bedrage, at de haffue taget først exempel aff denne Hollender.

Fridleff slaes
met Huiruils.

Kong Frid-
less Kiortel.

Kong Fridleff drog imod hannem sønder vdi Sieland, vdi en Haffn som kaldis siden aff hans navn Huiruils Haffn. Der slog de sammen met all deris mact, saa dristelige oc dierffuelige paa beggder, at ingen vndflyde den anden, oc huercken aff dem sid seyeruindin. Saa meget elste huer mere pris oc ære, end sit eget Liff. De som vaa beholdne aff Huiruils Foldt bunde deris Skib tilfammen om natte. Men Brode oc Bilde hugge deris Skib løs, oc forlode deris Stallbrødre. De elste mere deris Liff end deris tro oc eed, som de hadde giffuet der egne kiadelige Brødre. Der dagen begyntis oc Fridleff fornem, Huiruils, Gundholm, Bugge oc Faning vaare endnu leffuendis oc i stede, bleff hand til sinds at giffue sig alene i Kamp imod dennem, paa i hand vilde spare sit Foldt, som endnu vaar beholdet. Hand vaar icke aniste dristig i sig self, men hadde oc saa en Kiortel, som intet Jern kusstade, paa huilcken hand fordristede i all Kamp oc Warlog. Det gid henen saa lykkelige, at hand slog strax Huiruils, Bugge oc Faning. Vdi Gundholm døffuede hans Suerd met traaldom. Thi slog hand paa henen met krybse oc Knop, saa lunge at hand leffuede intet Liff i hane. Fridleff forgreb sig i det hand tog Suerdet saa hastelige om odden, at nerne bleffue saa stramme, at hand aldrig effter denne dag kunde sin haand.

Te listigt an-
slag.

Siden seglede Fridleff til Hybernland. De der hand kunde offueruinde den faste stad Duflin, brugte hand Kong Haddings gaalkaanst, oc ved Sualerne sætte ild paa Stadens Hus. Der indbyggen vaare omhyggelige at flykte Ilden, da falt Fridleff diffimellem til oc istog Duflin.

Derne

Der næst kom hand ind vdi Engelland, oc efterdi hand miste
 der sit beste oc meste Fold, brugte hand Amlets tredste paa fund, oc opreis Amlets paa
 sit sine Dødinge met Stocke oc Steene, oc sætte dem vdi Slactordning fund.
 . higeruis som hand haffde icke mist en Mand aff alt sit Fold. Der
 met forsærdede hand sine Fiender, saa de torde icke angris
 be hannem, men vaare glade at de komme til at
 fly, oc lade hannem see ryggen aff
 deris Harnist.

Den femte Bog.

Summa paa denne Bog.

Kong Frode frede god vaar id
 sin Aar gammel, der hand tog Riget e
 sin Faders Fridleff Snaris affgang.
 hulde de vnderlige hus, som skulde re
 Riget met denne unge Konge. Deris A
 oc slect gjorde huad dem lystede, oc off

Suor som in-
 gen affue er,
 der er ingen
 Dyd.

fulde den fattige almue met vold oc wret, oc øffuede sig i
 haande wtuct oc wdnyd, huilde vorte dagligen, som det p
 at gaa til, huorsomhelst ingen straff oc reffelse effterføl
 Kong Frode lod bede om Kongens Daatter aff Bngern,
 sid hende. Nogen tid her effter komme to Brødre aff No
 Grid oc Roller, til Danmark, at begiffue sig i tieniste i s
 gens Gaard. Grid vaar sterck oc snild vdi alle sine gier
 ger, oc offueruant alle dem som satte sig op imod hannem,
 at alle de løfactige skalcke Grid oc hans elleffue Brødre, d
 geste hans Fader, oc andre flere Kong Frodis Kemper, b
 ue straffede ved hans haand, for deris skalckhed som de
 forn bedreffuet haffde. Denne samme Grid flyde paa det si
 for Kongens hemelige suig, oc formilbede siden Kongens
 saa at hand gaff hannem sin Syster til ecte, oc lod han
 hente sig Kong Gøthers Daatter aff Norge. Effter denne
 bleff Kong Frode from oc vijs, oc førde ni Krig met G
 raad oc hielp, oc haffde god Lycke met dem allesammen. I
 første Krig førde hand imod Wendeland, oc lagde det vi
 Danmarkis Krone. Den anden førde hand imod K
 Gøther aff Norge, oc slog hannem ihiel, oc sette Roller G
 Broder til Konge vdi hans stæd. Den tredie Krig førde h
 imod sin Suoger Kong Hun aff Bngern, som met it w
 ligt Krigsfolck til Land oc Vand seydede wlyckelige paa E
 marck. Kong Frode affslog hannem, oc bleff saa mectig e
 dette slag, at trediue Konger fulde hannem daglige effter
 hans Hoff, foruden andre store Herrer oc mectige for
 Krigs øffuerster. Huilde hand siden vdsende i omligg

Hand, oc førde ved deris Hæer den fierde Krig, oc vnderlagde sig saa mange Konge Riger, saa at der hand siden paa ny i den femte Krig offueruant sin Suoger, haffde tu hundrede oc tiue Konger vnder sig. Dernæst slog Erick Kong Alrick aff Suerige oc hans Søn ihiel, oc bleff sæt aff Kong Frode i hans hæd til Konge offuer Suerige, oc vaar den første Erick aff hant naffn. Den Siuende Krig stod vdi Norge, vdi huilcken Kong saa mange aff Norbaggerne ihiel, at femte parten aff landet stod siden lang tid øde. Den ottende Krig førde Frode sin Suoger Arngrim imod Kong Egther aff Biarmeland oc hans Svoger Thengil aff Findmark, oc lagde det vnder Danmarks Krone, forhuerffuede oc der met Kongens Daatter. Den niende Krig førde Kong Frode imod Engeland oc Hyland, oc der hand haffde vundet stor prijs oc ære aff deris Hæer, brog hand hiem oc gaff sig til rolighed, oc holt Riigets indbyggere vnder Lov oc Ræt, som hand dem tilforn haffde. Den gode Herre vaar it bedre endeligt verb, at hand skulle saa skammelige omkomme, oc ihiel stingis med et gammelt traaldrone, som forskaffte sig vdi en Roes lig- gend. Hans Grav ligger begraffuen vdi Sieland ved Bærebro, der hand haffde hant grav endnu findis paa denne næruerende dag.

Fridleff Snare
aflede

	1.	2.	3.
3.	Frode som haffde tuende Hus- fruer	oc hans Broder, hues naffn er icke optegnet vdi Hi- storien	oc en Daat- ter, heder Gunuer hin venne.
Huilde Kong Gethers Daat- ter aff Norge	Harmunde Kongens Daatter aff Bngern.	Dode.	
Fridleff 2.			

Frode

Frode.

Frode XXIII.

Da Kong Fridleff vaar død, ginge de Danske sammen vdi raad, oc aff den Kierlighed som de hadde til Kong Fridleff, vdualde de hans Søn Frode, som vaar end da icke fem Aar gammel. Men paa det at Riget skulde icke lide noget der offuer, eller denne unge Konge skulde aff fremmede Herrer offuerfaldis, da vdualde de aff

Kong Frodis
Tuctemester
oc Raad.

Gotuare en
vel talende
Quinde.

Tre Kemper
fødis paa en
tid.

de fornemeste i Riget Bestmer oc Cole, tuende Brødre, som skulde optue te hannem. Ijulff oc Agge, oc der til andre otte veldige oc vise Herrer, bleffue befalet at vare paa Kongen oc Rigens bestilling. Cole hadde en Hustru ved navn Gotuare, hun vaar nasskundig for sine ord oc tale, at hun kunde met stortalenhed legge oc opuecke vrede, gribe oc fange andre i deris tale, saa at ingen fants som met tunge kunde offueruinde hende. Bestmer hadde tolf Sønner, iblant huilcke de tre hadde it navn, Grib, thi bleffue alle tre fødte paa en tid. Diffe Brødre vaare mechtige Kæper, oc saare behendige til Haand oc Fod vdi allehaande Kamp imod andre Kemper.

Kong Frodis Høffuigmand for hans Skibs flode vaar hans egen Broder søn Odde, som vaar hans næste Slect oc Byrd.

Kongens Syster hede Gunuer, huilcken mand siden kaldede for deilighed Gunuer hin venne.

Offuergiffne
skalk.

Uarckeløshed
er Uarsage
til skalkhed.

Cole hadde tre Sønner, de sloge sig vdi Selskaff met Bestmer Sønner, oc bedressue tilsammen megen Wtuct oc Vssactighed vdi det Rngdom. De foruende deris gode Nemme, deilighed oc styrcke til ondske oc skaldheds misbrug. Der vaar aldelis ingen blussel eller ære i dem. De omgingis icke alleniste met almindelige løse Quindsold, men oc saa laae ecte Wends Hustruer, oc voldtoge mange høffuiste Jomfruer oc Wens, saa at der vaar ingensteds nogen tryg for dennem offuer alt Riget. Uarckeløshed ge til denne Vssactighed vaar Uarckeløshed oc gode dage, at de toge sig ingen ærlig offuelse faare, men leffuede vdi daglig huile, som er Syndsens oc skaldheds Moder, oc wtuctigheds paafund. Den ældste broder Grib bleff saa dristig oc blind i sin stemhed, at hand paa det sidste lagde sig effter Kongens Syster, det sø vaar icke allene en skæmelig, men oc saa en daarlig, uerbørlig oc vbequemelig gierning. Thi nødis hun til at giffue sig ind paa it Hus, oc maatte holde tredieue Hoffmend, som hulde idelig vact offuer hende.

Kong Frode
raadis til
gifftermaal.

Der Kongens gode Wænd oc Hofffinder fornumme huorledis det te gick til, at ingen Quindsold vilde eller torde omgaaes met dem for sig oc andre vanartige Skaldis skyld, beklagede de faar Kongen, at de hadde ingen Quindsold, som kunde toe oc hassue opsyn paa deris Skiorter oc andre Linclæder, oc bade Kongen der faare, at hand vilde tendte til at giffue sig en Dronning vdi Landet, at det maatte komme vdi en bedre Slect. Kongen stod hart imod deris raad met det første, oc Uarsagede sig, at hand vaar endnu for vnger, men paa det sidste lod hand sig sigge, oc bleff om de viste hannem noget bequent oc ligt gifftermaal. De loffuede sammen Kongens Daatter aff Ungern, oc sagde, at hun maatte vere derre hans ieffnlige. Frode hadde gierne veret dem quit, oc sagde, at hand offuer lært det aff min Fader, at det er ingen Dansk Konge gaffue

at tage en Dronning aff de Land, som ligge langt fra Danmark, men er raadeligt at tage aff næste omliggende Land. Der Gotuare hørde det, for-
 manede hun hannem, oc sagde: Ingen ting vdi all Verden sømmer en
 vnger Herre bedre, end at hand met det første begiffuer sig i Ectestaff. Thi
 ligeris som de gamle helde til grassuen deris Leyersted, saa bør en vnger
 Mand at tracte effter en ærlig Brudfeng. De vnge skulle haabe, oc bru-
 deris lycke oc fremgang met lyst oc glæde, de gamle haffue sprunget, oc
 sin aff til en side, oc maa huer Time foruente deris sidste Giest, Døden.

Aff denne tale bleff Kongens hierte vent, at hand strax bad Gotuare,
 om vilde fare hans Bud effter sin Brud. Gotuare vndskybde sig for
 sin Alderdom oc Skrøbeligheds skyld, men der Frode bad hende, oc for-
 tælte hende met en kaastelig Guldkiede, loffuede hun hannem at giøre effter
 hans oc begiering. Denne Kiede vaar giort aff purt Guld oc kaastelig
 og kostbar Læd, oc imellem huert Læd sad it Konge billede, som kunde at-
 tale med huer andre, oc met en lønlig Traad, naar mand vilde, dragis til:
 og igjen.

Gotuare drog aff stæd, oc fik met sig Bestmer oc Cole, oc deris
 at de io skulde stamme sig at komme hjem vden gode Tidinde. Der
 komme til Kong Hun, vndfik hand dem først tre dage met idelige
 og smag, før end hand vilde høre deris Begiering oc Vrende. Thi det
 i de dage saadan stik oc seduane i alle Land at tage mod fremmede
 og Giester. Paa tredie Dag kom Kongens Daatter frem, at forlyste
 sig met sin næruerelse oc Hoffuiske tale. Det vaar dem allesammen
 i hert oc meget tademmeligt. Der de nu vaare i deris største glæde,
 oc Bestmer met stempt at røcte sit ærende hos Kongens Daatter,
 om vilde siuntis om Kong Frode aff Danmark. Hun sagde, at hendes
 oc sind kunde ingeleidis falde til Kong Frode, effterdi hun haffde
 og hørt om hans rycte oc Mandelige gierninger indtil denne dag.
 og holtis saaleidis i fordom dage, at ingen Førstis Daatter eller Vel-
 og Fru vilde haffue nogen, met mindre at hand vaar tilfort
 og sig for sin styrcke oc Mandoms gierning. Der vaar ingen større
 og nogen Beyle oc Friere, end at hand haffde leffuet sin Vngdom i
 og. Huo som vaar ærerig, hand vaar rig nock i de dage. De
 og saa noye effter Deilighed, Gods oc Penninge, som de nu giøre,
 og effter Dyd oc Duellighed.

Der Bestmer oc de andre hans Stallbrødre kunde icke fortrøste
 om nogen gode Suar aff Kongens Daatter, da befole de Gotuare all
 om at gætte. Gotuare blandede strax en Elskoffuens drick, oc der met
 om sig smeltede Kongens Daatters hierte til idel Kierlighed mod
 om. Guden bar hun paa, som hun vaar en veltalende Quinde, at
 om Frode, sagde at hand vaar saa mechtig oc sterck, at hand kunde
 om sig saa vel met den venstre som met den høyre haand. Der Got-
 om deris vent Kongens Daatters sind, befoel hun Bestmer oc
 om om gang skulde træde dristeligen frem saar Kongen, oc der sø-
 om sig Daatter, da skulde de vdeste hannē til kamp. Bestmer
 traadde

Gotuare dra-
 ger hen i
 Vngern at
 frie oc beile
 for Kong
 Frode.

I gammel
 tid actedis
 duellighed,
 dyd, ærlig-
 hed oc opric-
 tighed mere
 end Rigdom
 oc Velde.

En vnderlig
maade at bey-
le.

traadde frem for Kongen, oc ſagde: Herre, nu er her ingen anden ſaar paa færde, end at du enten ſtalt for gode ord eller for haarde ſlag giøre vor vilie. Thi wi ere ſaa bleffuen til ſinds, at wi vilie heller ærlige dø, end komme tilbage met harm oc bluffel til vor Konge. Giff off enten din Daatter, eller dit eget Blod oc Liff. Kong Frode ſkal heller høre vor død, end at wi komme leffuendis igien vden gode Suar. Der met løb Veſtmer ind paa Kongen met ſit dragne Suerd. Kongen ſagde, at de vaare icke hans ieffulige i at Kongelig byrd at Fecte med hannem. Men der Veſtmer bleff faſt paa ſit forſæt, bleff Kongen bange, oc bad dem paa det ſidſte, at de vilde ſe frifte hans Daatters ſind oc vilie. Thi de gamle gaſſue icke deris Bort bort, vden deris egen vilie oc ſamtycke. Veſtmer tenckte ved ſig ſelf, Quinde hu er vandelig oc vſtadig, thi tog hand mod oc driſtighed til ſig oc gik met ſine Stalbrødre eſfter Kongens beſalning til Harmunde hende Daatter. Hun vaar da allerede offuertalet aff Gotuare, oc ſagde at hun vilde formode ſig mere gaat om kong Frode, end hun haſſde aff ryste tidinde, Eſterdi hand haſſde ſaa mectig oc naſſkundig en Herre til Gader da kunde hand ocſaa met tiden gaa i ſin Faders fodſpor. Thi huer da paa det ſom hand er kommen aff. Der Kongen hørde ſin Daatters ſamtycke, gaſſ hand hende Kong Frode eſfter alle deris begiering. Hun beridde hand ſig met ſit Fuld paa det Herligſte, Oc eſterdi hand fant sig gē tryggere at følge ſin Daatter, drog hand ſelf ind i Danmark med hende.

Kongen aff
Ungern ſam-
tycker Kong
Frode ſin
Daatter.

Kong Frode tog venligen mod Dronningen oc hendis Fader, der brøllups Høytiden vaar offuerſtaaen, begaſſuede hand hannem meget Guld oc Sølf, oc lod hannem fare hiem igien til ſit eget Land.

Kong Frode leffuede ſiden i ſtor rolighed vden Krig oc Feide try ſamfelde Aar. Aff ſaadan languarende Markeløſhed bleffue

Kong Frodis
Hoff ſinders
oc Adels
ſlemhed oc
ſkalckhed.

Hoffſinder ſaa lætfærdige oc løſſactige, at der vaar intet ſkalckhed, de io bedreffue, oc mand til fulde land eller tør icke ſcriffue der om. Aff drog de aff klæderne, oc ſloge dennem wbarhhiertelige. Aff nogle brode de Skegget oc Haaret. Nogle hengde de op paa kroge, oc gjorde ſpædem. De lagde ſig i veyen for Fuld, oc met ſnarer oc lange reeb kuld dem. De offuerfulde fremmede Fuld met ſpaat oc hug, Oc drude ſaa huer andre indbyrdis, at de bruſte oc døde. Ingen Dannequinde

Naar huer
maa ſom
hand vil, Da
gior mand
ſom mand er
til.

Ærlig Jomfru oc mø kunde vere wbeſtemmet aff dennem. Ingen Dron kunde giſſe ſin Daatter, vden de tilforn haſſde vanryctet hende ord oc gierning. Ingen maatte tage ſig en Huſtru, vden de ſinge oc gaſſue oc tilſtedde det. Saaledis miſbrugte de denne unge Kongis Dron ſom bleff for deris ſlemheds ſtyld icke aleniſte værſtyggelig hos Wlden men hos ſine egne vnderſaatte, ſom kunde da icke lenger fordrage ſaa hoffmodigt vold oc Tiranni. Den arge ſkalck Grib kunde icke vde for end hand end ocſaa bleff Kongen ſelf wtro, oc lockede hans Dron Det ſom Kongen dog icke viſte, oc vaar alligeuel alle mand vitt om ſom torde icke ſaadant obenbare for Kongen, for Gribbs truſſel oc ſtyld, ſom ſlog ihiel alle dem, der talede noget paa hans ſlemhed. Den ſandhed ſid paa det ſidſte offuerhaand. Thi Hor oc Mord kunde icke liſ, ſom det ſande ordsprock lærer.

Kong

Kongens Syster Gunuer hafde mange deilige Beile i de dage. Gribs Stemme Tiranni imod Gunuer oc hendis Friere. Hi bad Grib Kongen, at hand maatte forfare deris vilkaar oc mandom*s* ieruing. Paa det hand kunde saaledis spilde oc foruende Gunuer sin re- oc velsert. Kongen tilstedde det, oc hand indbød alle disse Gunuers mere vdi it hus til giestebud. Der lod hand affbugge huer deris Hoff, oc slog dem op trint omkring det Hus som Gunuer vaar inde. At andre komme at beile til hende skulde aff saadant ynckeligt oc grueligt speciel forferdis oc vende tilbage fra hende. Kongen bleff icke end da saaa *eruet* paa Grib, at hand io daglige vaar i hans omgengelse, oc ingen til ords met Kongen, vden hand tilforn begaffuede Grib.

Under saadan tuang oc trang beklagede den menige Almue sig *deris* met stor sucl oc graad. Jo mere de skulte deris sorg, io større *deris*. Jo lenger de tagde stille, io mere de plagedis. De alligeuel vaar *deris* torde obenbarlige klage offuer saadant stort vold oc wret.

Der Kong Gother aff Norge spurde disse tidende, fremkaldede hand Kong Gother aff Norge staar effter Danmarcks Rige. gode Mend, oc sagde huorledis hand hafde spurt, at de Danste vaare til fredds met Kong Frode for hans gerigheds oc grumheds skyld. *deris* hand drage til Danmark oc tage det ind, at de vilde giøre han-

hand. En ved naffn Eric iblant Kong Gother*s* gode Mend traadde Eric hin Kloge gode raad oc veltalenhed. for hannem, oc sagde: Wi hassue det tijt oc ofte forfaret, oc endnu forfare, at den mister snarlige sit eget, som staar effter det frem-

Det skal vere en sterck Ful, som skal tage fra den anden, det som *deris* affuer imellem Kloerne. Forlad dig icke der paa, at de Danste ere *deris* endrectige met sig self. Thi saa snarlige som de fornemme en vduor- *deris* de, skulle de vel endrectelige staa der imod. Bliffuen forliger ofte *deris* wenighed. Huert land elster mere sin indfødde Konge, end en *deris* Herre. Kong Frode skal icke fortoffue dig vdi Landet, men møde *deris* halff veyen. Vndertiden riffuis oc huggis Drnene, oc atter vns *deris* magis de met huer andre. En fornumstig Mand skal saa begynde *deris* at det siden icke kand angre hannem. Der som du io vilt ende- *deris* tage de Danste, da vdsend aff dine gode Mend, som det kunde *deris* bliff self i din gode Fred oc roelighed. Smeden hassuer Ham- *deris* lenger, at hand vil icke brende sine Hender. Saa brug du oesaa *deris* oc giff dig icke self i vaade oc liffis fare.

Kong Gother forundrede sig storlige paa Eric*s* Kloge veltalen- *deris* her til dags fortryckt aff sin Broder, oc holden for en sim- *deris* Mand aff alle. Thi gaff hand hannem for saadan tale dette *deris* had hannem kalde Eric hin Kloge. Eric bad at Kongen vilde *deris* en stend til gaffn, som kunde folgis met dette lofflige oc ny- *deris* Gother gaff hannem strax det Skib som kaldedis Scrother, *deris* hans raad, oc vdsende en sin Hoffuizmand Kaffn met sin *deris* imod de Danste.

deris Hoffuizmand oc Amiral som varede paa Danmark Kong Frodis Amiral Odde. Odde. Hand vaar en kloger traaldkarl, oc met sin kaanft

kunde paaføre sine Fiender Storm oc wuær, oc der met kuldkaste deris Skib vden videre møde oc Suerdslag. Saa Fiendst oc ond som hand vaar inod klobmend i Hassuet, saa meget elskte hand Bønderne paa Landsbygden. Der de Norste lagde ind imod hannem, forblindede hand deris Dnen met det store skin, som gic aff hans Folders Suerd, at de kunde icke see hannem vnder Dnne, oc bleffue der slagne met Nassn deris Hoffuigmand, saa nær som sex Skiff, huilcke komme tilbage met visse tidende, at de Danske stode icke lættelige til at tuinge eller offueruinde, oc at Kong Frode forlod sig paa sine Kemper, endog hand vaar for sit Arranni vederstyggelig hos sine vndersaatte.

Erick hin Moge oc Koller sette sig for at ville tiene i Kong Frodis Gaard.

Erick hadde en Stiffbroder ved nassn Koller, hand hadde lyst at forsøge de Danske, oc vide huorledis det gic til vdi fremmede Landskaff. Thi gjorde hand it løfte, at hand skulde icke afflade, før end hand kom at tiene vdi Kong Frodis gaard i Danmark. Der Erick kunde da inge lunde foruende hans daarlige forsæt, gjorde hand ocsaa det samme løfte. De Kongen disligste løffuede sig at ville faa dem til Stallbrødre, huilcke de heldst vilde self vduelle. Erick oc Koller droge først hiem til deris Fader, Regner ved nassn, at beryste sig met hues som for nøden vaar til den lange Reyse. Deris gamle Fader tog vel mod dennem, oc vjiste dem it stort Liggendefæ, som hand hadde nedgraffuet oc sliukt vdi en stou vdi mange Aar. Der aff lod hand dennem tage saa meget de self begerede. Dissimellem øffuede sig deris Skiffsold met Steen at kaste, oc at stude til maal, oc i anden saadan Krigs brug oc øffuelse. Koller bleff sent hien aff Skouen, at see huad hans Moder bestillede, oc som hand kom mod Huset, och saa der vdgaa en stor Røg, gic hand factelige frem, och saa igennem it hul, at hans Moder hadde en grem ledel fuld aff velding paa Jorden. Hand saa ocsaa tre Hugorme ophengde i it lidet reeb, aff hues munde vdfled forgifft ned i ledelen. De to Hugorme vaare sorte, oc den tredie vaar graa oc Huidspettet, oc hengde noget høgere end de andre, oc vdi bunden om Rumpen, men de andre om Bugen. Koller saa vel at de vaar noget vnderligt forhaanden, dog torde hand icke siige der aff, at hans Moder skulde bliffue beryctet der offuer for Traaldom. Hand viste at disse Orme vaare vden all stadelig forgifft, oc at der beriddis saa traal en mad aff hans Moder. I det komme Regner oc Erick, huilcke gic ind oc sette sig til Bords met Koller. Krage, som vaar Erick's Stiffbroder, bar den vnderlige Ræt frem, oc sette den for sine Søner. De gic til oc smagte først noget lidet der aff, thi det hadde atskillig farsfue, Gul oc Huid, effter som Ormenis natur hadde veret. Erick fornam huad paa færde vaar, oc vende strax den Huide side til Koller, oc Sorte om til sig, oc slog det aff met stemt, oc sagde: Saaledis vden Skibene omkring i Søen ved deris Roer aff stor storm for Volgerket.

Kollers oc Erick's Moder Krage reder en vnderlig velding.

Erick bliffuer flog oc forstandig, oc forstaaer Sule Frig.

Der Erick hadde ødet denne Mad, bleff hand meget vjst for Menniste, saa at hand oc kunde forstaa Diurenis oc Fulenis maal. Hand bleff ocsaa veltalende, at huor om hand vilde tale, da gic det hannem vden all møde met stor ære. Der Krage kom ind och saa at fadet vaar vrent, oc Lycken vaar falden vdi Erick's Laad, thi det som huor

dt til Koller sin egen Søn, det sid Eric som vaar hendis Stiffson, da
 hun gantste bedrøffuet, oc bad Eric, at hand aldrig vilde forlade sin
 der vdi nogen nød, effterdi hand haffde nu faaet aff hende hans Mo-
 denne velgierning oc gaffue, at hand i forstand, ord oc gierning vaar
 ueruindelig. Hun bad hannem icke foracte Koller, thi hand haffde oc-
 faaet noget aff saadan krafftig Mad, som hannem i fremtiden kunde
 gaffalig. Der som de komme i Liffs nød, da skulde de kalde paa hendis
 , oc visselige bliffue hiulpsne. Eric sagde, at hand vaar sin Broder aff
 sig tierlighed saadant plictig, oc vilde giøre hannem alt gaat. Thi det
 te vere en slemmer Ful, som besmitter sin egen Rede. Krage sørgede me-
 e sin forseelse oc forsømmelse, end for sin Søns vanlycke, oc fulde dem
 begge til Stranden. Der lagde de vd met it Skib, oc finge der næst to
 i selfstaf met sig, oc funde Døde i Danmarkis Strømme met sin
 Eric fant strax paa it snilt raad, oc affærdiget to aff sine Mend
 som Dansk maal forstode, at de skulde klage deris nød faar Døde,
 oc hos forspede alle hans anslag. Disse komme tilbage om natten, oc
 at Døde haffde i sinde at offuerfalde dem vdi Dagningen, oc haffde
 vspilt alle sine Skib met steene, at bruge imod Gienderne. Der Eric
 hørde, drog hand hemelige met en liden Baad vnder Oddis Skib,
 om borede dem, oc vende tilbage til sine egne Skib, at Bacten det
 fornoune. Siden lagde hand til Døde met sine Skib, oc offueruant
 dem. Thi Skibene tyngedis aff den megle Steen, oc Vandet løb saa
 ind paa alle sider, at de begynte at siunde. Vandet oc Haffuet stridde
 Eric imod Døde, at hand met alt sit Føld bleff nedlagt, oc der fant
 som kunde der om føre tidende til Danmark. Siden drog Eric
 haff, oc sende der fra de tu Skib hiem til Norge, at hente det andet Uars
 Dis. Dissimellem drog hand self met det ene Skib vnder Sielands
 oc de tog vdi hungers trang, hues Fæ hand fant ved Stranden. Hand
 det hactede kiød ved stercke Liner, oc lod det siunde i Vandet, at Bøn-
 som komme effter hannem kunde ingen fremmet laast finde
 Skibs borde hos hannem. Der Sielandsfarene vaare dragne fra
 oc meente at de haffde veret aldelis vsthyldige, da drog Eric kiødet op
 Stranden, oc ved det met sine Stalbrødre. Paa det sidste sid Kong
 hørte om Oddis affgang, oc viste dog icke vdi sandhed, huo der
 nedlagt hans Skibs flode. Nogle sagde at de haffde seet try Skib
 Stranden, som seylede siden deris laas norden vd at Haffuet.
 Nogle saa dage der effter drog Eric ind i en Haffn hart ved
 Baard, oc som hand traadde først paa Landet, falt hand ned paa
 hand sagde: Dette fald betyder god Lycke. Thi mand skal icke
 disse viss verre, at Guinene vndertiden æde Planterne.
 Der Grib fornem at Eric vaar lagd til lande, drog hand hasteli-
 hannem, oc vilde forsøge om det vaar saaledis om hans store
 som ord oc rycte gidt aff, eller ey. Grib vaar self icke meget
 en Raadmundet oc vnyttig skendegiest. Thi talede hand
 Huad est du for en Daare? Oc hueden kommer du?
 Huort acter du? Huo er din Fader? Oc huad er din
 affkom-

Eric og Koller seile til Danmark.

Eric's snilde anslag.

Eric's Fuffer Sielands Bønder.

Effter en vandselig begyndelse følger tit en god ende.

Grib's oc Eric's samtale.

affkomme? Lydsalige oc duelige mend ere de som bliffue hos deris egē Za Herre, oc icke forlade deris eget Hus oc Hiem. Huad onde oc værstygge Menniste tale oc giøre, det er ingen mand teckeligt eller behageligt.

Løgn er det
skadeligste
Waar.

Erick suarede: Min Fader kaldis Regner, min største idret oc uelse er paa Dyd oc Beltalenhed, oc at forfare atskillige Lands sæder. J er skadeligere end at holde for meget aff sig self. Intet er kedsommeli end en Daare, som veed ingen maade eller stik. Intet er forgifteli end løgn, thi løgn er det wuar paa Landet, som forderffuer Riger, E oc Stæder, mere end nogen Storm skader Skibene vdi Hassuet.

Grib suarede: Du est fuld aff kiff oc træte, som en Hane aff starn en møding. Det er forgefuis at træte imod en forfengelige Drogdy

Erick suarede: Huo som vdynder en daarlige tale, den kommer
* self igien vdi Halsen. Naar mand seer ørnene aff Blffuen, da er Blff self icke langt borte. Ingen setter tro til troløss mands ord, som er berg for sin skaldhed oc forræderi.

Grib suarede: Det skal en gang fortryde dig, du leede oc blinde le, din daarlige tale. Du skalt betale disse ord met dit Liff. Thi Raffen vilde Diur skulle slide oc fortære dig met det allerførste.

Erick suarede: Rød mand spaaer altid ont. En vanartig
* kand icke døles. Den som er sin egen Herre wtro, hand bliffuer aldrig Hoffbrødre tryg. Huo som opsøder en Blff vdi sit hus, hand føder oc stker sin egen Fiende.

Grib suarede: Icke hassuer ieg boled met Dronningen, som ligger mig faare. Men ieg er kommen til min Rigdom, til gods oc vdi denne vnge Herris oc min Kongis tro tieniste.

Erick suarede: Nu mercker ieg at du hassuer en ond Samui
* hed. Thi den som er skyldig, hand er mistrøstig vdi sine ord. Den H bedragis som holder sin Suend lige ved sig self. Sielden er træd Wd huld oc god.

Hastighed er
skadelig.

Grib kunde intet suar ydermere paafinde, thi hug hand Hesten Sporene, oc kom raabendis tilbage vdi Kongens Gaard, beklagede si vere offueruundē met ord, oc vilde det heffne paa disse fremmede Gester Baaben oc verie. Kongen bad hannem spæge sin hastighed. Hoffuith raad, Hoffuithulds gierning. Intet kand bestillis hastelige oc vel til Det vaare vcsaa en spot, at mange skulde offuerfalde faa. En vijs W demper sin vrede, oc opsetter sin harm til lempelige Marsage oc tid. saadan tale holt Kongen Grib tilbage, at hand met Hoffinderne

Naar ingen
raad vil hielpe,
saa bruger
mand
Traaldom.

lagde sin Baaben oc Harniff. Men Grib søgte ved Traaldom, hand icke kunde naa met Mandom. Hand drog til Stranden met nge Traaldkarle, oc efter at hand hassde offret sine Guder, tog hand it grueligt Heste hoffuit, oc lod det bære for sig paa en høy Stang, at skrede der met Erick oc hans Fold. De møttis paa en Bro, der bad sit Fold tie stille, at Fiendernis Traaldoms kaanst icke skulde for dem. Der hand formerckte huad Gribis anslag vaar met det Heste uet, sagde hand: Den wlycke som oss er beredt, den falde offuer
Ho

juet som bær det frem. En bedre Lykke ville wi foruente oc ynste off, off er actet. I det samme falt Hoffuedet met stytten offuer den som ^{salk} ^{flar} sin ^{re} ^{det} ^{at} ^{søre}, oc slog hannem ihjel paa stæden, oc all deris ^{Traaldoms} ^{Terre} ^{paa} ^{Sal.} si bleff der met forspilt. Saa drog Erick frem mod Kongens Gaard, naeste at hannem burde at forære Kongen met nogen skend. Hand tog veyen it stycke klart ijs, oc foruarede det vel vnder sin Raabe.

Der de komme til Kongens Gaard, bad Erick sin Broder Roller næst effter sig. Men Kongens Tienere vndfinge dem met stor spaat, ogde vaade Huder inden Dørren for dem, oc droge hasteligen der paa Læer, saa at Erick vaar nær kuldkast, haffde icke Roller hans Broder et hannem om Liffuet. Thi sagde Erick, Bar er broderløs Bag. <sup>Bar er bro-
derløs Bag.</sup> mer Kongens Syfter straffede sin Broder, at hand saadant tilstedde. Kongen suarede: Daarligt er det sendinge Bud, som icke frycter oc ^{er} paa allehaande stuff oc hemeligt suig. *

Wdi Kongens Sal vaar en stor Ild, som da mit om Vinteren tid vel behoff, der sad Kongen paa den ene, oc hans Kemper paa den andre side. De toge Erick ned til sig, oc Hylede oc tudede imod hannem, andre Blffue oc vilde Diur. Kongen bad dem vere stille, thi saadan bequemme Mennisten ilde. Erick sagde, det er Hunde art, naar en id begynder, da tude ocsaa de andre allesammen, thi huer tyer paa sin re oc afftom. Cole, som pleiede at anamme til sig Kongens skend, vnde Erick huad skend hand haffde met sig til Kongen. Erick drog ^{en} ^{vd} ^{aff} ^{sin} ^{Raabe}, oc som hand racte den offuer Ilden til Cole, lod vden met vilie falde i Ilden, oc gaff Cole skylden, oc spurde huad hans f skulde vere. Kongen spurde Dronningen til raads. Hun sagde, at ^{Deris} ^{straff} ^{som} ^{forkom-} ^{me} ^{Kongens} ^{skend.} naar icke gaat, at Kongen skulde bryde sin egen Lov, som lydde at de forlæste Kongens gaffuer, skulde miste deris Liff. De andre, som saae skende givende Jiss, mente det haffde veret en dyrebar Metall, oc dømde ^{for} ^{Dronningen} ^{giorde}. Thi maatte Kongen effter den affsagde ^{deris} ^{lade} ^{Cole} ^{ophenge}.

Eiden gaff Kongen sig i samtale met Erick, oc sagde til hannem: ^{Kong} ^{fro-} ^{de} ^{oc} ^{Ericks} ^{samtale.} ^{alle} ^{Mand}, som berømmer dig aff din store veltalendhed, Hueden est ^{der} ^{huor} ^{saare} ^{kommer} ^{du} ^{hid} ^{til} ^{Lande}? Erick suarede, Jeg kom fra ^{der} ^{oc} ^{drog} ^{til} ^{en} ^{Steen}. Frode sagde, huort drogst du der næst? ^{suarede}, Jeg foer paa en bieldt fra en Steen, oc tog mig Herbere ^{en} ^{anden} ^{Steen}. Frode. Huort sætte du siden din kaass, huor huils ^{er} ^{matten}? Erick. Jeg reiste fra en Klippe til en Steen, oc laa ^{der} ^{en} ^{Steen}. Frode. Da vaar der mange Steene? Erick. Ja ^{der} ^{er} ^{en} ^{Steen} i Haffuet. Frode. Huad bestillede du der, oc huort drogst du ^{der} ^{til} ^{der}. Erick. Der ieg reiste fra Klippen, seglede ieg oc fant it Marsuin. ^{der} ^{er} ^{en} ^{ny} ^{tale}, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet. ^{der} ^{er} ^{en} ^{ny} ^{tale}, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet. ^{der} ^{er} ^{en} ^{ny} ^{tale}, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet. ^{der} ^{er} ^{en} ^{ny} ^{tale}, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet. ^{der} ^{er} ^{en} ^{ny} ^{tale}, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet. ^{der} ^{er} ^{en} ^{ny} ^{tale}, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet.

Huort reiste du siden? Eric. Fra den knob oc til en Stub. Frode. Der maa vere mange Træ, effterdi du met dine Staallbrødre saa ofte haffuer giest hos Knubbe. Eric. De vaare der flere end i Skouen staa. Frode. Hueden komst du fremdelis? Eric. Jeg drog til oc fra disse knobbe vdi Skouen, der huiltis ieg och saa huorledis Blffuene, som vaare mætte aff døde mends Kroppe, suede Blod aff deris Pile oc stud. Der bleff Jernet slaget aff Kongens stige: Det vaar Kong Fridleffs Søn. Frode. Jeg veed icke huad ieg nu skal sige, thi du forblinder oc forfører mig met mørcke oc dybe giensuar. Eric suarede: Jeg haffuer vundet aff dig en stend, effterdi du forstaar icke min tale. Thi vnder disse ord gaff ieg tilkiende, at ieg slog Døde ihjel met denne min Haand. Dronningen dømte at Kongen skulde giffue Eric en stend for denne Geyer. De Kongen tog it kaasteligt armbond aff sin Arm, gaff det Eric, oc bad hannen at hand vilde sige huorledis hand tilforne offueruant Grib. Eric suarede: Jeg skeldede hannen for en Horkarl, oc der hand kunde det icke fornecte, bekiende hand paa din Dronning. Kongen vende sig til Harmunde, oc spurde huorledis hende behagede saadane tidinde. Hun bleff rød vnder Ansigtet, oc kiendis sit falsk. Kongen sagde at hun skulde vere sin egen dommere. I det som Dronningen stod bedrøffuet, oc tenckte ved sig, huad dom hun vilde giffue offuer sig self, sprand Grib frem, oc vilde igiennem stunget Eric, oc frelst sit Liff met hans død. Men Koller støtte sit Sværd igiennem Grib, oc fortog hannen sit forsæt. Eric sagde, bæst er Broder hielp naar nøden er størst. Koller suarede, mand haffuer mest de trofaste behov i trang oc nød. Frode sagde, ieg frycter at det vil gaa eder, som det almindelige ordsprock liuder. Stacket er bordags glæde. Haand, som vnder de gjør, er sorg til rede. Eric suarede, Nøduerie er vstraffelig, baade effter Skæl oc Scrifft.

Dronningens oc Gribis hore: ri.

Grib bliffuer ihjelslagen.

*

Gribis brødre bleffue vrede, oc truede at de skulde enten aldelis legge Eric's Skib øde, eller føre hannen en kamp met ti Kemper. Eric sagde, De siuge skulle søge om raad. De som haffue feil paa deris syn, skulle see paa det som mildt oc lystigt er. Den som haffuer en ond Kniff, skal skære i Led oc icke i benet. Effterdi det er gaat at forhindre det onde met dag oc tid, da begierer ieg tre dags frist aff eder, oc ny slactet Fæhuder aff Kongen, oc vil siden møde eder vdi Kamp. Frode sagde, den som falt offuer en Hæ, haffuer fortient en Hud. Der met kaste hand hannen faare, at hand vil faarn vaar nær falden, der hand traadde først ind at dørren. Eric giord sig oc sine Staallbrødre Stoffle aff Huderne, oc offuerstrøg dem med sand oc Lim, at de kunde diff fastere staa der paa. De talede om stæden, som Slaget skulde staa, oc der Eric Marsagede sig, at hand vaar icke vant til lande Krig, samtyctis at de skulde møde huer andre paa Isen. Dissimel befoel Kongen Bestmers Sønner at være stille, oc sagde at det sommet icke end, at offueruelde en fremmede gest, som ont haffde forstylt. Siden bad Kongen, at Dronningen skulde affsige sin egen Sententz. Men der hun bad om naade oc icke om ret, forlod Kongen hende all sin skyld oc brøde. De sagde, at det vaar tilbørligt, at mand skulde see igiennem fingre met fattige Quindfold, oc icke straffe dem, naar som er nogen forhaabning om forbedring.

Te listigt anslag.

Bieste Xat.

Om aftenen som de skulde gaa til Bords, lod Kongen, efter den
 Norske Kong Gother's Hoffmends skick, som Eric' omtalede, dem sive
 vdi sine Kempers sæde, oc siden bære mad for dennem. Eric' viste vel Kong
 Frodis sæduane, at hand lod ingen Læffninger bære frem, thi beed hand man-
 ge stycker, oc kaste dem fra sig vdi faddet, saa at tienerne maatte giøre saa
 megen bekaastning paa denne ene Madere, som der pleiede ellers at vendis
 paa it gantste stort Giestebud. Thi spurde Kong Frode, om det vaar oc saa
 Kong Gother's Hoffmends skick, at mand skulde saaledis bide Maden, oc
 lade den fra sig igien, oc forsmaa de første Rætter, lige som de sidste stycker
 kunde frembære. Eric' suarede, Det gaar altsammen ordentlig oc
 rigtig til vdi Kong Gother's gaard. Frode sagde, Saa formercker ieg vel,
 du hassuer icke end nu vdlært din Herris saildhed oc tuct. Huo som for-
 de affalder fra de gamle deris Lærdom, er icke meget bedre end en
 Eric' suarede, Den viise skal lære aff den som vijsere er. Huo der
 anden, hand forfremmis self vdi vijsdom. Frode sagde, Huad skal
 lære aff denne din offuerflødighed, huad skal hun betyde? Eric' sua-
 rede, det er en Herre at hand hassuer saa Dienere oc tro, end mange
 oc vtro. Frode sagde, Saa elsker du mig mere, kand ste, end nogen
 Eric' suarede, Hart er vsød Hest at binde ved krybbe. Du hassuer
 nu forsøgt alle dine tiener. Kong Gother hassuer for sæduane,
 giffuer sine tienere Al til Maden. Oc ieg lader mig tycke at det er
 de sund skick. Frode sagde, Aldrig saa ieg nogen min Liffs tid, som
 kreffuede mad oc Al, end du giører. Eric' suarede: Faa ere de
 noget gaat giøre den, som self tier oc byller sin trang. I det kom
 Syster frem met it stort Begere, oc Eric' greb hende om Ar-
 oc sagde, Fromme Herre, giffuer du mig det ieg hassuer i Haanden
 ste end eller oc ey? Kongen mente at hand hadde bedet om Bege-
 sagde hand strax ia, oc Eric' rycte hende ned i sædet til sig, oc tog
 som Kongen hadde giffuet hannem begge deele. Men Kongen
 En Daare kiender mand paa sin gierninger. Det er icke skick vdi
 and, at mand saa dristeligen omgaaes met Jomffruer. Eric'
 oc lod lige som hand vilde hugget Armen aff Kongens Syster, oc
 Der som ieg hassuer taget mere end du gaffit mig, da vil ieg lade
 met den ene part. Kongen bekiende sin vildfarelse, oc lod hannem
 Syster, at hand skulde icke siunis letfærdeligen at omkaste, huad
 en gang aluerlige hadde samthyct. Der met lod hand hannem
 Skib, at besticke sig mod den vdløffuede Kamp, som tilstundede.
 Der dagen kom som Kampen skulde begyndis, komme de saamen paa
 oc Eric', som hadde gaat fodestød aff sine Støffe, offueruant
 der den anden, oc kom met Seyer tilbage i Kongens Gaard.
 Syster bleff vred paa Eric', at hand hadde slaget hendis tolf
 thi vdhød hun hannem til en Munde kamp, at der som hun
 kunde offueruinde hannem, da skulde hand miste sit Liff. De
 offueruant hende, da skulde hun giffue hannem en stor Guld-
 sette Eric' it slemt vhoßuisst spørsmal saare, som icke
 at scriffue. Til huilcket hand suarede, oc vant Guld-
 leden,

Kong Frodis
 oc Eric's
 tale offuer
 borde.

*

Hart er vs-
 sød Sest at
 binde ved
 Krybbe.

¶

Kong Frode
 giffuer Eric'
 sin Syster.

Eric' offuer-
 uinder de ar-
 rige Skalcke
 Gribes bro-
 dre.

Mundkamp.

leden, oc hun met stor blussel (som hun vel fortiente met sit slemme spørg-
maal) sig sorg oc vaande, oc ingen anden Bød eller trøst for sine dø-
de Sønner.

Erick offuer-
uinder Vest-
mer oc slaar
hannem ihjel.

Der Bestmer hendis Høsbonde dette saa, effede hand Erick frem
at kempis met sig om Liff oc leffnet. Erick, at hand icke skulde sumis
sterkere i munden end i Haanden, samtyckte met hannem. Strax bleff
frembaaret en Bidie aff Bast, om huilken de skulde dragis, Huo den
drog aff-den andes Haand, hand beholt seyer. Erick drog aff all sin mact,
oc rycte den fra Bestmer. Frode sagde: Der horer styrcke til, at dragis
om Keeb met sin offuermant. Erick suarede: Det er sant, oc heldst na-
mand er trangbrystet oc krogrygget, oc der met traadde hand Halsen i
tu paa Bestmer, det vaar den Mandbød hand sig for sine Sønner.

Kong Frode
stunder effter
at tage Erick
aff dage.

Gunuer Kongens Syster atuarede sin Høsbonde Erick, at han
dis Broder haffde i sinde, at ville myrde hannem. Thi sprand Erick
op oc sagde: Den Mand er ære verd, som fortager suig oc Falst, at han
slar sin egen Herre paa Hals. I det samme slog Kongen miste effter
hannem, at kniffuen tog met odden i Beggen. Erick sagde: Naar nogen
vil vnde sin ven en skend, da skal mand Hederligen den frembaere, oc icke
saaledis kaste den vredelige fra sig.

*

Der som du haffde skendt mig steden
met Kniffuen, da skulde din gaffue veret mig end en gang saa tier. Kon-
gen bleff fangen aff saadan stemt, oc løste steden fra sig, oc antuordet
hannem den. Saaledis gjorde Erick sig til gaffn oc bade, det hannem vaar
actet til forderffuelse oc skade. Om natten raadde Gunuer Erick, at
de skulde rømme aff landet fra Kong Frode, den stund de kunde komme

Erick flyer
fra Kong
Frode, effter
Gunuers
raad.

bort met hel Vogn oc holden Kense. Thi droge de strax til Stranden, oc
forderffuede Kongens Flode. De toge sterke bord oc breder aff Skibene,
oc lucte steden met løse siele, at ingen skulde mercke deris suig. Siden
de seglede fra lande met deris egne Skib, forfulde Kong Frode dem
sine brudne Skib. Hand vaar icke kommen langt vdaff Haffnen, da
end Skibene begynte at siunde, oc hand sprand self fra borde i sit Harnis,
oc vaar tre gange vnder Vandet, oc haffde inden it øyeblik drucknet, oc
som Erick oc Koller haffde icke summet vd til hannem, oc taget hannem
op i Haaret. De andre fladede omkring i Vandet, en part omkomme
i steden, en part kom met stor nød til Landet. Kongen bleff ført i tørre
der, der løb meget Vand vd aff hans Mund, som hand gaff vd aff borden
aff sig, oc hickede lang tid, før end häd da paa det sidste kom til sig self igi-
De atspurde hannem, om hand begerede fred oc Liffuet. Hand greb
begge hender til øynene, oc sig da nogen styrcke, oc begynte at tale, oc saag
Jeg formaner eder ved Himel oc Jord, som ieg icke gierne seer met it
hierte, at i lade mig aldrig lenger leffue. I haffue hiulpet mig imod min
lie. Maa ieg icke dø vdi Haffuet, da lader mig sla mig self ihjel met mit
suerd. Jeg haffuer her til dags veret woffueruindelich, nu er ieg offuer-
den aff dig Erick, en ringe almues mand. Der er ingen ting som som-
Koning bedre, end it ærligt naffn oc rycte. Jeg haffuer her til dags veret
den aff alle mand for den klogeste oc mectigste i ord oc veltalcheb. Huo
giffue mig liffuet? oc du haffuer berøffuet mig min Syster, mit Nige,
Erick.

Kong Frode
begerer at ta-
gis aff dage.

hierte, at i lade mig aldrig lenger leffue. I haffue hiulpet mig imod min
lie. Maa ieg icke dø vdi Haffuet, da lader mig sla mig self ihjel met mit
suerd. Jeg haffuer her til dags veret woffueruindelich, nu er ieg offuer-
den aff dig Erick, en ringe almues mand. Der er ingen ting som som-

Intet som-
mer en Kon-
ge bedre end
it ærligt rycte.

Koning bedre, end it ærligt naffn oc rycte. Jeg haffuer her til dags veret
den aff alle mand for den klogeste oc mectigste i ord oc veltalcheb. Huo
giffue mig liffuet? oc du haffuer berøffuet mig min Syster, mit Nige,
Erick.

Menodie, oc det som offuergaar alt dette, mit naffn oc erlig rycte? Huor
 vis skulde ieg lessue effter denne dag vdi nogen Frihed, at ieg skulde for-
 rette denne sorg, oc affstryge denne Fængsels vanære? It ælendigt Men- *
 ske tiener intet bedre end Døden. Jeg hassuer intet haab, at lessue mig
 nogen forbedring. I modgang begerer mand Døden, i metgang Liff oc
 lidhed. Der som i icke hassde forhindret mig, da hassde ieg nu været skild
 all vaade oc genuordighed. Om du end skønt vilde forskaffe mig
 en haade mit Nige, Syster, oc alt mit Liggendesæ, saa kint du alligeuel
 fly mig min ære igien. Brudet bliffuer aldrig ret helt. Mand skal vi-
 det sig aff Kong Frodes fængsel, saa lenge som Verden staar. Der som
 lade mig min ræt, da skulde i sla mig ihjel. Oc der som i vilde vel betene-
 der, da skulde i lade mig nyde den dom, som ieg actede eder. I skulde la-
 de mig bryde den Skaal, som ieg hassde skendt for eder. Jeg vil vpinter
 at der sō ieg hassde faaet offuerhaand offuer eder, som i nu hassue
 mig, da skulde ieg ingen naade beuist eder. Der som i icke ere vrede
 mig, at ieg icke fuldkom met Gierning mit onde forset paa eder, da
 i god ræt, at straffe mig for min onde vilie, som maa staa for it
 Ord. Oc der som i io endelige ville spare mig, da skal ieg søge
 at affliffue mig met min egen Haand.

Mand tene-
 fer icke paa
 Døden for-
 end Verden
 gaar off
 imod.

Brudet bliff-
 uer aldrig
 ret helt.

Eric suarede hannem oc sagde: Det forbiude Gud, at du nogen
 saade saa saadant i sinde. Det forbiude Gud, at du skulde forraade dit
 sig met saa stammelig en død. Det er oc imod Gud oc all billighed,
 en anden til gode, oc myrde sig selff. Lycken hassuer icke fristet
 forsøge dit sind oc hierte. Dig er icke vederfaren endnu saa stor
 saase, at tiden kint io fortage dig den met større glæde. Ingen
 skidelig vdi modgang. Mand veed da først huad det søde er, naar
 hassuer smagt det Sure. Viltu der faare forkaste all din velsærd,
 en gang eller try dyppet i Hassuet? Kint du icke lide Vand,
 andre skaltu kunde lide it draget skarpt Suerd. Det er dig en ære
 vanære, at du Suemde vdi dit Harnst i det vilde Hass. Der er
 som skulde nyste sig den vlycke som du beklager. Du est endnu en
 Mand, oc kint giøre meget mere gaat, end du her til dags hassuer
 det. Lad mig aldrig høre saadan letsærdighed aff dig, at du vilt
 dig selff for vtaalmodighed. Hand er mere blødhertig end en
 som vilde heller miste Liffuet, end lide nogen bedrøffuelse. Ingen
 lider saa meget ont, at hand vilde selff Daarlige omkomme
 et straffeligt, at forhaste sig paa en anden, Men det er end mere
 at forgribe sig paa sig selff. Huor hassuer nogē veret saa Lycks-
 hassuer io icke forsøgt nogen sorg oc ælendighed? Du hassuer
 vellyst, nu kint du icke fordrage en ringe Harm. Huad skulde
 der som nogen stor vlycke offuerfald dig. Hand forstaar sig
 noget, som aldrig dract aff modgangs Beggere. Du som est sød-
 mædig en Fader, oc skulde giffue andre Frimodigheds
 bliffuer nu all din styrcke? Du est icke endnu vor-
 Bands, oc du est nu allerede læd aff denne Verden? Du
 den effter din Fader eller din Farfader. Du hassuer selff
 giort

Eric trøster
 Kong Frode.

Vdi Mod-
 gang seer
 mand først
 huad met-
 gang er.

Merck.

giort dig all din vanlyde. Wi hassue hiolpet oc icke forderffuet dig. Dig burde at fiende denne velgierning, wi hassue dig beuist, oc icke holde off for dine Fiender eller forrædere. See her ligger dit gods, dine stend oc gassuer, wi hassue faaet aff dig. Der som dig fortryder, at du hassuer icke met vel beraadt hu troloffuet mig din Syster, da maat du giffue hende huem dig lyst. Hun er endnu saa god Jomffru, som hun kom først til mig. Vilt du oc begere at ieg skal tiene dig, da er ieg oc saa til rede. See dig vel faare, at du icke daarlige forgriber dig self. Dig skader endnu aldelis intet paa din Frihed eller Liff. Jeg er din tiener, oc icke din Herre. Huad Dom som du vil giffue offuer mig, den vil ieg gierne lide. Du est endnu her saa fri oc mecht som du vaarst i din egen Sal oc gaard. Gior aff off lige som du vilde tilforn i dit eget Hus. Wi kunde oc ville gierne taale, huad du biuder oc befaler.

Kong Frode
stills til
freds.

Dronningen
forstuidis
for sit horeri.

Der Ericc hassue end sin tale, bleff Kongen der aff formildet baade mod sig self oc dennem. Siden bestide de deris Sag, oc droge Landet, oc fulde Kongen paa vogne til hans Gaard. Der lod Kongen forsamle sine gode Mend, oc troloffuede Ericc sin Syster paa ny, oc giorde hannem til en Høffuizmand offuer sit Krigsfold. Hand bad Ericc hand vilde drage til Norge, oc hente hannem Kong Gotheris Daatter, thi hand kunde icke nu lenger fordrage sin Dronning for sit Horeri. Hand vilde lade Gotuare Bestmers Hustru stene ihjel, at hun hassue duld met hende. Men Harmunde sin Dronning vilde hand sende til Fader hiem igien, at de skulde icke fortale off Danske, at mand hassue hende falkelige myrt oc omkommet hende. Ericc loffuede Kongens raad, oc ne at Kongen maatte heller giffue Koller hans Broder Harmunde, som kunde tiene hannem met tro oc ære. Kongen tackede hannem for raad, oc Dronningen gaff veluilligen Koller samtycke, at hun skulde stumis at vere nødt der til. Thi hun sagde at det vaar icke aff naturen, hand skulde gremme sig oc sørge, men den sorg som mand tog sig til icke icke en løs mening oc tancke. Mand skulde oc icke græde for den som som nogen hassue met Synnden fortient. Saa drucke de Brøllup, oc met Kongens Syster, oc Koller met hans forstude Dronning Harmunde.

Siden droge de til Norge met deris Hustruer, oc spurde at hand Moder Krage hassue taget sig en anden Hoffbonde, ved naffn Bred, oc efter Regners død. De tenckte paa deris Faders liggendefæ, oc ovgode det met en hast. Men Gother hassue da allerede lang tid tilforn huorledis til vaar gaaet met Ericc, oc tenckte ved sig, at Norge vilde en høy fare for hannem. Hans Dronning vaar nylige død, thi hand sig efter, at hand maatte faa Kong Frodis Syster fra hannem, oc giffue hannem sin egen Daatter vdi stæden. Der Ericc saadant for, oc gaff hand sine Stallbrødre tilkiende, huad fare forhaanden vaar. Hand tenckte dennem, at de vilde icke vere trøstige oc frimodige, Lyden skulde vel aldelis bliffue dennem blid, som hun før hassue veret vdi Danmark. Hand foel dem at de skulde vige for Gother met det første, paa det at de siden hassue diss større Uarsage at affuerie hans Bold oc wret. Hand kom der næst hiem til sin Faders Hus, oc begynte at friste Gother, oc atspurde hende, om hun hassue nogen kierlighed til Gother, oc om hand

Ericc frester
sin Hustru
om hun elsker
hannem.

hannem mere end sig, efterdi hand vaar idon en fattig kerk, oc den anden
 en Konge. Gunuer formandede hannem, at hand skulde dog sige hende
 om det vaar aluers tale eller icke? Hand sagde at det vaar io hans me-
 ning. Hun suarede, saa fornerdes ieg vel, at du vilt saaledis bestemme
 mig. Du effte mig der ieg vaar en Jomifru, nu vilt du forlade mig en
 kerk. Den menig mand's ord oc tale er ofte imod sandhed, du haffuer
 mig menig omr mig, thi ieg er trofast, oc finder den vstadighed vdi
 mig som ieg aldrig haffde forseet mig til. Det met græd hun bitterlige.
 Hand ghabdis der ved, oc tog hende strax vdi sin Faffn oc sagde: Jeg vilde
 forforsege huor kerk du haffuer mig, der skal ingen ting i Verden affskille
 os. Deden allene. Dog alligeuel kand ieg icke forholde dig, at Go-
 thet haffuer i sinde at ville tage dig fra mig met vold. Men naar hand
 begynder, saa stad du hannem det, ind til saa lenge at hand
 sin Daatter vdi staden. Saa ville vi baade, hand oc ieg, haffue
 paa en dag. Naar Brøllupet skal staa met off begge, da ville
 vi huer vdi sit Kammer, paa det hand skal icke mercke [paa] dig, at du seer
 oc vender dig fra hannem. Siden ville vi saa gode raad at
 forføre hannem. Hand befoel Bræde, at hand skulde legge
 sin Skind met sit Krigsfold, at vndsætte hannem naar behoff gior
 hand bad Røller drage til Skibs met deris gods oc Husstræ, lige
 vilde rømme for Gother. I det seer hand at Gother fulde fast eff-
 the sagde hand, see nu huorlunde at Falskheds pile flue, som lenge
 vnder skulte vdi Gother's herte. Der met raabte hand oc bad dem
 imod Gother. Der lagde de tilhammet, oc Gother spurde først,
 hui mand vaar for Skibene, De suarede: Eric. Hand raabte til
 sagde: Er hand den naaffkundige Mand, som ord oc tidende gaar
 hand offueruinder alle mand met sin veltalendhed? Eric suarede,
 haffuer i fordom tid saaet it Hoffnaffn aff dig, det bær ieg icke for-
 Der de komme begge i landet met deris Skib oc Fold, sagde Go-
 Eric: Jeg fornerdes at din bestilling liuder, at du skalt beile for
 til min Daatter, men vilt du selge mit raad, da giff mig Gun-
 Godes Syster, oc tag self min egen Daatter, som du begerer
 under Mand's vegne. Eric taede Kong Gother for saadant
 skad, oc sagde at hand aldrig kunde ynste sig nogen større Lykka-
 (God), end som hannem nu vederforis. Gunuer holt sig i alle
 lige som det stede med hendis ville oc samtycke. Hun bad Gother
 skide først lade Eric's Brøllup gaa for sig, paa det hans eget
 det dis magligere, oc hun skulde self tende dis mindre paa
 lighed. Gother loffuede Gunuers' vjise raad, oc bleff saa glad,
 sig efter hans begiering, at hand gaff Eric sin Suoger Lit-
 tæver til forlæning. Eric's Møder Kræge, som fulde met
 vjise, for sin Traldoms kaanft, haffde slaget it Linlæde off-
 at ingen kende hende, dennem som spurde om hende
 var Gunuers Syster, dog haffde de icke en Fader, men
 fodes aff en Moder.

It snedig
 anslag.

Gother gior
 Skifte met
 Eric, biuder
 hannem sin
 Daatter til
 for sin
 Jomifru.

Rong Gother førde Eric med sit gantze selstaf hiem met sig gjorde strax hans Brøllup paa sin Gaard. Eric sad vdi sin Sal, imellem Aluilde Gotheris Daatter oc Krage sin Moder, men Gother h sad vdi sin Sal met Gunuer. Her begynte Eric at driffue sin treedst som førre vaar oplagd imellem hannem oc Gunuer. Først gjorde h en siel løs vdi veggem ved sin Ryg, saa at it Menniste kunde vel treng frem oc tilbage, aff den ene oc ind i den anden Sal. Der næst atsp hand den ynge Brud Aluilde, om hun vilde icke haffue Rong Frode, terdi hand vaar hendis lige aff Kongelig æt oc byrd, oc offuergiffue inem self, som icke vaar hendis Jæffnlige. Aluilde stod Eric hart i met det første, oc sagde at hun vilde icke fortørne sin Fader. Men der loffuede hende, at hun skulde bliffue Kronet Dronning vdi Danmark bekomme større ære, end nogen Quinde vdi disse nørre Lande haffde skulde faa, da gaff hun Rong Frode sin tro oc hierte. Krage gaff Al ocsaa en driek, met hues krafft hun vende hendis sind til kierlighed Rong Frode.

Eric's listig-
hed oc behen-
dige paa-
fund.

Der maaltid vaar giort, gick Gother ind til Eric, efter t Brøllups stid, at tale met giesterne. Dissimellem skyndede Gunuer igiennem veggem, som sielen vaar borttagen, oc sætte sig næst op til G som tilforn vaar oplagt. Der Gother saa hende, atspurde hand si hueden oc huorledis hun kom hos Eric at sidde. De sagde at det t Gunuers Systre, oc at Kongen kunde icke giøre ret stiksmisse ime dem. I det som Gother løb tilbage ind i sin egen Sal, vaar Gunuer i i veyen for hannem, oc lod sig finde vdi sit gamle sæde. Der hand hende sidde som hun førre sad, gick hand atter ind til Eric, oc fant h der anden gang for sig. Dette offuede hun met hannem saa ofte som h gick ud eller ind, aff den ene oc til den anden Sal, at hand icke nod kunde forundre sig, at disse to Systre skulde vere huer andre saa lige der Ansigtet.

Gother be-
dragis aff
Gunuer.

Om afftenen der Eric vaar ført ind i Brudehuset, bleff hand sin egen Hustrue Gunuer, oc lod Rong Frodis Brud Aluilde i færdelis for sig self. Men Gother kunde huercken faa ro eller huile gantze nat, thi hand viste icke huad hand skulde tencke eller tro, om tu Systre kunde nogesteds findis huer andre saa lige. Eller ocsaa om saat bleff giort met suig oc bedregeri. Hand stikede først bud hen, at see der vaar nogen steds oben gang, aff den ene oc ind i den anden Sal. I der fands intet saadant. Thi Eric lod strax om afftenen sætte sielen i veggem, saa at ingen kunde mercke, at den haffde veret vdtagen tilf Siden sende hand to karle vdi Eric's kammer, at forfare hemelige hui dis der om vaar, oc der som de funde Eric hos Gunuer, da skulde de dennem ibiel. Der de komme ind oc sloge sperlagenet saa factelige Sengen, saae de dennem begge ligge i huer andris arme, Saa komme siden, der Eric oc Gunuer vaare i dybeste Søffn, met dragne Sæ oc vilde offuersaldet dennem, huilket de haffde ocsaa giort, der som G haffde icke opuaagnet aff det bulder, oc kaldet paa sin Stiffmoders. Thi som hun tilforn lærde hannem. Thi i det som de hugge ind paa G falt h

To spedere i
Eric's kam-
mer at ibiel-
sa bannem
oc Gunuer.

hans skold fra Bielden ned offuer hannem, oc bestermede hans Lege-
 orkiff. Hand greb strax til sit Suerd, oc hug baade Venene aff den
 og Sunuer støtte met Mandeligt mod it Glaffuend tuert igennem den
 n. Der met rømde Ericd vdi til sine Skib, blæste i sit Horn, oc gaff sin
 der Koller it tegn, at hand skulde falde ind paa Kongens gaard. Koller Ericd flyer til
 Danmark.
 kaste vaare strax ved Haanden, oc gaffue sig der ind, oc førde der fra
 t laasteligt Byte til deris Skib, oc seylede saa paa veyen til Dan-
 s.

Kong Gothe flyde om Natten til Skibs, oc gjorde strax rede om
 men at forfølge dennem. Hans venner raadde hannem, at hand
 skulde haste saa saare, thi der hørde mere til, end met saa saa oc ringe
 tunge ind vdi Danmark. Hand vilde icke lade sig sige, mē fulde efter Omme vig.
 hinder, indtil hand kom til en Haffn, kaldis Dme sund. Der sid hand
 bleff saa lenge liggendis, at hans Føld for stor Hungers nød oc Kongens
 fœld aff Nor-
 ge sla buer
 andre ihuel aff
 Hungers
 nød.
 sig sig self indbyrdis ihuel, hues tegn oc merde findis endnu paa
 de store Høye paa Landet. Hand vndkom self met stor Liffs
 aff Klipperne met nogle saa aff sine næste Liener. Men Ericd
 Danmark, sund oc vskadt, met hues hand haffde met at fare, oc
 Kong Frode hans Brud Aluilde, Kong Gothers Daatter, effter
 loyering. Kong Frode vndfick dem allesammen hederligen, oc gior- Kong Frode
 gior sit Brø-
 lup met
 Aluilde.
 ke sin Brøllups Høytid met Dronning Aluilde.

Den Nogen tid her effter begyntis den Vendiſte Krig. Til huilken Kong Frodis
 Krig imod de
 Vender.
 gaffue self stor Marsage, i det de røffuede paa Danmarkis
 de, oc toge paa Rigens indbyggere. Thi bleff Ericd afferdiget
 sit Skib vdi Kongens stæd, som vaar endnu meget vnger oc vforføg-
 are Krig. Der Ericd kom imod Fienderne, oc forfarede, at de
 vden sin Skib, besøel hand sine Stallbrødre, at de skulde tiltecke oc Te listigt an-
 slag.
 ge deris Skib met May oc grøne Grene. Saa drog hand met sit
 vne imod de Venders sin Skib, oc flyde for dem indtil hand kom
 til sine Stallbrødre. Fienderne forfulde hannem, oc actede det
 vnd de vaare mit iblant Ericdis skib, som vaare da ligere til at see
 vgen Skou, end en Skibs flode. Ericd gaff sig op i Landet, och
 vden hans Stallbrødre brugte sig paa Vandet, saa fast slog hand
 oc Pile fra Landet. Der bleffue Venderne alle slagne, saa
 vrdue, huilke siden døde aff tuang oc hunger vdi Fængsel.

Samuellem samlede Kong Frode en stor Skibs flode aff sine egne oc Kong Frode
 drager ind
 vdi Venden.
 vnde, oc vilde der met drage ind vdi Venden. Paa det mindste
 vder vdi hans flode, vaar fire oc tiue Baadsmend, oc lige saa
 vder. Ericd vilde føre Kongen gode tidende om dette Slag, som
 vndet. Oc som hand segler paa veyen, seer hand huor en Sø-
 vden paa it Keff. Om hannem skemtede hand, effter sin viis
 vder: Fattig mand haffuer icke en lycke, oc den er altid tynd.
 vder oc hans Føld arbeidede, at de kunde komme til at gior-
 vder haffuer lagde Ericd om borde met dem, oc slog dem ihuel.

Erick bilser Kong Frode, oc kalder hannem Frede god.

Diss mande tancke er offte sand spaaedom.

Kong Frodis maect til land oc vand.

Strunicke, Kongen aff Venden, be-der Kong Frode om Fred.

Efter god begyndelse kommer god ende.

It smitde paafund.

Kong Frode Fredegods Loue.

Siden kom Erick til Kongen, hilfede hannem met en besynderlig stor Littel, for den Geyeruinding som hand paa Kongens vegne haaffde indlagd, oc kaldebe hannem Fredegod. Kongen begerede, at hans ord maatte vere sande, oc sagde, vijs Mandis tancke er offte sand Spaadom. Erick gaff Kongen alting tilkiende, huorledis til vaar gaaet, oc sagde, at dette lille stukk de vere it gaat Legn til ydermere hude oc større fremgang. Hand gaff Kongen for raad, at hand skulde deele sin Hær i tuende hobe. De Juste Ryter skulde hand lade drage Landueyen omkring, oc sætte de andre offuer met Floden. Kong Frode haaffde da saa mange Skib, at de haaffde icke rom vdi Haffnerne, ey heller Mæz ved Stranden til deris Leyr, ey heller nock som Fæstale oc Prostant til føde oc vnderholding. Hans Hær til Land vaar saa wtallige stor, at huor de droge frem, da maatte de ieffne oc slutt alle store Bierge, oc opfyldte dybe Rier oc wfore, paa det de kunde haafft deris reise oc fart met mindre omkaast oc større Giensti.

Kongen aff Venden ved nassu Strunicke bleff der offuer forhen det, oc sende sine Legater til Kong Frode om Fred oc stillestand. Kong Frode lod hannem sige, at hand ingelunde kunde beuilge hannem hand gering. Thi vdi stillestand (sagde hand) stercker sig Fienden, som nu wtellighe kand tuingis. Der til met er dette min første vdflyct oc Krigdæ huilket ieg icke vden skam oc skade kand saaledis opsætte. Thi lige som de gyndelsen er, saa er gierne oc saa enden. Huo som først faar Lyde at vferuinde sine Fiender, hand maa altid siden forhaabis det beste. En loffuede Kongen faar saadant forstandigt Suar, oc sagde, at mand vde forsølge Legen, som den vaar hjemme begynt. De Tyndste stædt gen vræt, som først haaffde giffuet ophaff oc Marsage til denne Feide Trætte. Der met drog Kong Frode frem, oc nedlagde Kong Strunicke met alt sit gessueste oc dueligste Krigs folk, oc tog de andre til naade. Den lod hand forsamle alle Landens indbyggere, oc vdraabe, der som vaar iblant dem, huilken mest vaar offuet paa Koffueri oc Tuen den skulde træde frem, hand skulde der faare rundelige affleggis oc vræt aff hannem. Ved saadant løffte glæddis mange, oc vrbte sig selft me friuillige bekjendelse, det som de kunde beholdet, om de haaffde tagt

Der Kong Frode haaffde samlet mange aff disse Misdebere, hand de andre Bender, at de skulde affskillie sig met saadanne for Skalcke, oc reense Landet aff saadan forderffuelig wreenlighed. Th hengde de dennem efter hans befallning. It vnderligt Spectadel det. De saa ophengde de mange. Met saadant it klogt paafund Kong Frode affliffue de Skalcke, som hand tilforn sparede Liffuet vder gen, oc lagde noget nær vde det gantste Land Venden. Dem vræt, effterdi de for Gerigheds skuld klagede Liffuet aff sig selft me friuillige bekjendelse, det som de kunde beholdet, om de haaffde tagt

Der Kong Frode haaffde lagt Pris oc Værs ind met Krig log imod Benderne sine Fiender, vilde hand icke alleniste haare sin Mandoms styrcke, men oc saa aff sin Forstand oc rettskaff

gæde disse efterfølgende Lower, huilcke endnu en part holdis, oc en part ere
 fra ved andre ny Lower forbedret, eller aldelis affkasset.

Krigs Ar-
 ticler.

Naar Ross oc Byte vdi Krigen skal delis, bør den mere
 tage, som nogen besalning haffuer, end den anden, som
 er en almindelig Krigsmand.

Hues Guld som findis iblant Bytet, det hører de ny-
 gædte Hoffuigmend til, for huilcke en Bannere foris.

En almindelig Landsknecht eller Krigsmand skal lade
 sig lade med Sølf til Byte.

Daaben oc verie hører Kemperne til.

Stibene som forøffris maa Borgerne oc menige Almue
 bygge, som skulle bygge oc vdryste Stib, naar de til sigis.

Ingen skal foruare sit gods oc Penninge vdi lyste oc
 Rister hand noget der offuer, da skal hannem vbleg-
 geddelt aff Kongens sadetur oc Rentekammer. Giorer
 hand her imod, at hand legger sit Guld i Strin eller Lyste, da
 skal sig forbrut til Kongen en marc Guld.

Quo som Liuen sparer, hand straffis som Liuen self.

Quo som først giffuer sig paa sluet i Striden, hand vere
 oc ey efter denne dag maa staa i Low eller toro met
 menend.

Der Kong Frode kom siden til Danmark, gaff hand dem oc saa Lands low.
 der ny Lower, at fortage hues ond skid oc sæder opkomne vaare
 med Gribis oc hans Stallbrødris wtuct oc Lofactighed.

Ingen Quinde skal tuingis imod sin vilie at tage nogen,
 eller sine fri vilkaar samtycke huem hende lyst. Saa
 som nogen skont giorer det imod sine Forælders vilie,
 det icke vendis.

Der som fri Quinde tager wfri Mand, beholde sig
 oc miste sin Frihed.

Quo som først krencker nogē, hand Gæte oc ære den samme.
 Hoertarl skal Lemmelestis paa sit Lem aff den
 Hofstru hand haffuer beligget.

Der som en Dansk tager fra den anden, hand betale
 sig vere siden berøctet for Kongens sorne fredis volds-

Der som nogen børen efter en Liu, som komer med staa-
 l, hand miste alt sit gods, oc slaes vdi
 hans Hus, naarverelse, efterdi hand haffuer giort sig lige
 sølf.

7. Hvilken vdfleger oc Fredløff Mand som feider sit Fæderneland oc fører affuend Skiold imod Riget, miste Fjor oc Fæ, det er, Gods oc Liff.

8. Dueler oc forsømmer nogen aff vlydig haardnæhed at vdtrette Kongens befalning, vere sig Fredløff.

Denne Befalning er at forstaa besynderligen, naar hastig oc Vdbud gic paa. Thi da pleiede de Gamle at sende en trægiort som en anden iern Pil, fra den enis Brosiel, Mant Mand, til den andens.

9. Huo som slar sig frem i Striden for sin Høffuigm er hand en Træl, da vere sig siden fri: Er hand en alr Mand, da giffuis hannem Skiold oc Hielm: er hand en remand, da slaes hand siden til Ridder.

Saa ærlig Belønning haffde Mandom oc Dristighed vdi de De gamle solde Skiold oc Hielm for styrcke. Da vaar Dyl (som nu) lychens træl, mē lychen tiende dydelighed oc mandeligh.

10. Huor som to trættis, da skulle de icke feste huer at Low ved æd, eller vdfette noget pant paa enten sider.

11. Huo som efter Pant aff nogen, hand giffue den me, aff hvilcken hand det begerer, en halff Marck guld, straffis paa sit Legeme som ved bør: thi saadanne Pant g Narfage til megen trætte.

12. Huor som to trættis, de skilte sig ved Kamp. Thi staar bedre at sterme met Haanden, end met Munden.

13. Huo som vdi Kamp træder met en Fod aff Kæl hand haffue tafft, oc bøde for sagen som hannem tilleggit

14. Der som det hender sig, at mindre mand trætti vdestter nogen Kempe, da maa Kempen icke bruge Alne Stang, oc sit Hårniff.

15. Slar nogen Vblendig en Danff mand ihel, da de to Vblendinge met deris Hals for en Danff.

Kong Gother aff Norge fører Krig imod Danmark oc bliffuer drabt.

Dissimellem at Kong Frode førde Krig paa Venden, oc satte til rette met Low oc god ordning vdi Danmark, da rystede sig Gother aff Norge aff all sin mact, at heffne sin harm paa de Danske. Frode tøffuede icke lenge, før end hand møtte hannem ved Rens, oc streckede hannem saa saare, at hand strax ved sine Legater bad om Men Eric suarede dem oc sagde: Den er en blu Røffuere, sō begierer før end hand haffuer taget noget. Huo som vil vinde, hand skal slag Hart imod hart. Slag for slag. Der Gother hørde langt borte raabte hand til Eric oc sagde: Huer stride for den, som hannem giort mest til gode. Eric suarede: Dine velgierninger haffuer jeg

met vise oc gode raad. Der du vilde affliffuet mig oc min Høstru, da vilde du icke oprictelige imod mig. Thi skal ingen anden affkilie vorde, uden vil oc Suerd. Saaledis straffede Eric handem for sin vhemmelighed, oc gaff tilkiende at vise raad ere de største stend oc gaff. Siden floge de sammen imod huer andre, oc Gother tabte Liffuet oc get. Røller bleff forlent aff Kong Frode met hans Land, som vaar deelt sin Hærret, oc sid der til Litharfuldi Hærret, som Gother nogen tid som gaff Eric hans Broder met sin Daatter Aluilde.

Effter denne Norske Feide sad Kong Frode vdi god fred oc Rolig, try samfelde Aar. Men hand sid siden nock at skaffe, imod Kong af Ungern sin Suoger. Hand haffde spurt huorledis Kong Frode hadde forskudt hans Daatter oc taget sig en anden Dronning vdi. Der saare gjorde hand færdig met all den mact hand kunde. Det tu gantste Aar, met Kong Olimer aff Øster Rige.

Kong Frode reiste all den Danste, Norske oc Wendiske mact, oc for Eric imod sine fiender, at forkundskabe deris anslag. Kong Hun til Lands, oc gjorde Olimer til øffuerste Amiral for Skibs flo. Eric motte hannem icke langt fra Nyslands grendge, oc sagde til hans Olimer huort acter du dig met denne mechtige Skibs flode? Jhuem foris denne store Krigs Hær, oc dette wtalligt megle Foldt? Der suarede: Wi haffue i sinde at Gieste der met Kong Fridless Søn Danmark. De huo est du som saa dristeligen saadant atspurde? Eric det er forgefuis oc spilt omkaast som i giøre, thi Kong Frode er vandelige. Olimer suarede, huad som en gang er steet, det steede gang. Det land ofte hendis anderledis vdi mange stycker oc and ingen mand tender eller troer. Gaff der met tilkiende, at ingen driste for meget paa Lyden.

Eric drog fremdelis til Kong Huns Hær, som vaar saa mangfolg oc wtallig, at hand motte de første vdi dagningen, der Solen gid frem ved dennem, saa fast som de ginge, oc kom dog icke til de end om Aftenen, der Solen Biergedis. Hand atspurde huo vaar for Foldt. Kong Hun formerkte, at hand vaar en oc spurde huad hans naffn vaar. Eric suarede, ieg kaldis Fyge ingensteds funden. Kong Hun lod sin Foldt videre atspørie, huad hadde tog sig til idret. Eric suarede, aldri fortøffuer Kong Frode vdi sit eget Land. Huo som staar effter en andens Land, hand naar en anden soffuer. Ingen soffuer sig til Seyeruinding. Lig kommer icke løbende Lam i munden. Der Kong Hun hørde tale, sagde hand, monne wi icke her haffue Eric, som faldt oc beloy min Daatter? Der de vilde gribe Eric, Det er vhand) at saa mange skulde øffuerfalde oc fange en Mand. Iffige ord vndkom hand. Kong Hun vaar vel ocsaa til frede vndkom, paa det Kong Frode skulde forstreckis, naar hand om denne store Krigs Hær. Der Eric kom tilbage oc bleff at Fienderne vaare, suarede hand oc sagde: De ere ser sin Skibs flode, vdi huer Flode er fem Tusinde Skib, det mindste try hundrede Baadsmend. Huer Flode er

Kong Hun
aff Ungern
fører Krig
imod Kong
Frode

Ingen skal
driste paa
Lyden.

Den June
Aar.

deelt efter sine fem tusind, saaledis at huert tusind er ferlestis vdflogen sa vdi fire Winger, oc i huer Winge er try hundrede Skib. Giffuendis tilhænde, at huert tusind vaar tolf hundrede sterck. Frode spurde huorledis han kunde bestaa saa mange. Eric sagde; Driffighed er den fromis ven. Vind bedis met røster Hund, oc icke met fluende Ful. Kong Frode sid Mod, drog frem met sin flode, oc indtog alle de Der som ligge i Osten, imelle Danmark oc Solens opgang. Hand fant der for sig nogle smaa Nyffers huiltke hand søgte oc offueruant, Thi Eric sagde, huo som forsmar det le, hand bliffuer sielden Rig. Slagen Mand gjør ingen modstand: etc

Lidet skal mand icke forsmaa.

Siden drog hand frem imod Dimer, som laa stille oc fordristede paa sine store oc mange Skiff, som uden all Orden oc stid vaare atskilt, kunde icke vel regeris met Klarer, for deris vffidelige storhed. De Danske Skib vaare saa oc vel bemandede met gaat Gold. Thi finge de offuerhand oc gjorde deris Fiender stor skade oc affbred, at der Kong Frode vilde tilbage igien til Danmark; sid hand saa meget at skaffe met de Døde, so hand haffde tilforn met dem der de vaare leffuendis. Haffuet sled fulde

Kong Frode offueruinder Dimer.

Kong Frodis Low om sine offueruundne Fienders lig.

Low som Kong Frode gaff Nyffernerne.

døde Kroppe oc allehaande Waaben oc Verie, at Skibene kunde ingade de seyle frem vbehindrede. Thi gaff Kongen en Low vnder det Gold haffde offueruundet, at de skulde optage huer mand som falden vaar i det Strid, oc iorde hannem met Hest oc Harnist oc hues Waaben hand met at fare. Der som nogen beroffuede de døde, oc gjorde imod denne beuning, da skulde hand self miste sit liff oc en ærlig iordbefærd. At lige i den de hand syndede paa en andens Legeme, saa skulde hand ocsaa straffis paa eget. De paa det der skulde vere skiffsmysse imellem de dodis Jord beføl hand, at mand skulde brende Hoffuikmændene huer Ti tilsammet it Skib. Førster oc Konger skulde huer serdelis brenndis paa sit eget

Alle Nyffernis Konger vaare da slagne, saa nær som Dimer oc Kong Frode. Kong Frode gaff Nyfferne ny Low, oc besøel at de skulde holde Krig oc Marlog efter den Danske stid oc sæduane, som efterfølger. Ingen iblant dem maatte tage sig en Hustru, uden hand maatte hende, paa det skaffs tro skulde vere diff sterckere. Jomfru Krenckere besøel hand at lestis, eller oc at bade tusinde Marc til Saguolderen. Svo som vilde leg ind vdi Krig, hand skulde slaas paa en, oc tage imod to, oc maatte trade lidt for tre, oc sv uden flame for fire. Om Brigamends besolding gaff den Konger, som hand haffde vnder sig, saadan Besatning: En indfødt Landstæcker de haffue til sin besolding vdi Vinter leie tre marc Solff, oc en vdlendige to, afflagd eller vbleffde, so icke kunde brugis vdi Krig, skulde haffue en marc Solff vdi forsaas sig Frode, i det hand actede mere byrd oc affom end styrcke oc mand

Siden atspurde Kongen Eric, om Kong Huns hær til lands vdfsterck som denne Kong Dimers vaar. Eric suarede, oc sagde: Svo ieg saa saa meget Gold so wtalligt vaar, oc neppelige haffde rom vand eller vand. De opbrende Skouene huor de droge frem. Hestene giorde slagne Behe, oc Vognene buldrede i Lufften, som Lorde i Skyerne, den beffuede vnder dem, oc Bæret brusede oc stormede offuer dem. De femten fluende hoffuit Banere; vnder huer Banere vaar hundreter: vnder huer Fane vaar tiue Fennicker. Saa mange Banere, Fennicker, saa mange Hoffuikmænd vaare hos dem. Kong Frode huorledis hand kunde bestaa saa meget Gold. Eric sagde: Thi hiem. De skulle vel saa en Fiende imellem sig self, som skal hær gribede dem. Det gid som Eric spaadde, Thi Kong Huns hær vdf

Den June Jar.

Kong Huns Jar plagis met Junger oc Pestilens.

huger, at de maatte æde Afen oc Heste, ia oc Hunde oc huad andet som næst
 haanden vaar. Paa det sidste kom oc Pestilente iblant de, at den ene icke kun-
 de hjelpe den anden, oc en Fennide effter den anden bleff nedslagd.

Da hode den Spaamand Egger til Kong Frode, hand vaar saa ^{Dgger en} gammel, at ingen viste hans Alder, oc en sands nogen stæds saa meget alder: ^{gamel spaa-} mand.

Hand Menniste. Hand obenbarede alle Kong Hunes anslag. Fra Norge ^{Kong Githin} Kong Githin met halff andet hundrede Skib, oc lagde ind til Kong ^{aff Norge} aff Norge ^{Kommer} Kommer ^{Kong Frode} Kong Frode ^{til hjælp.} til hjælp.

Hand Menniste oc Stallbrøderkass mod Kongen, huilken tog saare venlig
 hijsom bistand oc nyttelige vndsetning. Denne Githin oc Hilde Kong
 Daater aff Jutland sange stor indbyrdis kjerlighed til huer andre,
 deris rycte oc naffn, før end de nogē tid saae huer andē. Men der
 tilsammen, feste de syne paa huer anden vden affladelse, at ingen
 som fige aff den gode vilie oc kjerlighed som dennē imellem vaar.

Kong Frode lagde sit Gøld alleuegne vdi Borgleie, oc lidde alligeuel ^{led oc trang} led oc trang ^{paa fetalie i} paa fetalie oc vnderholding til dennem, at det gid hannem no: ^{Danmark.} Danmark.

Om Kong Huns Hær. Thi vdsende hand Reuille oc Reuille met
 i Skuen, at ingen fremmede stulde vdføre noget aff Riget til an-

liggende Landkass. Hogen oc Githin lagde sig vdi Stallbrøder-

droge vdi om Foraaret paa Fribyteri. Hogen viste end da intet aff

ghed, som Githin oc Hilde hadde tilsamen: men der hand formerck-

deris vilie, troloffuede hand hannem Hilde sin Daatter. Oc de be-

indbyrdis, at hessne huer andens død, om de bleffue slagne aff no-

giender. Hogen vaar en fuldsom oc stercker Mand vdi sin person,

vdi hi hu oc hierte. Githin vaar icke en liden lav Mand, dog meget

villig. Koller bleff send til Norge, Oliner til Suerige, Dneff oc

til Orkenor, huer met sine Krigsfolck, at hente prouiant oc vnder-

ind i Riget. Paa denne tid effterfulde Kong Frode tredie Konger, so

klaff met hannē eller tiende hannē. Der Kong Hun spurde, at Fro-

sin sit folck fra sig, samlede hand paa ny sin Hær imod hannem.

Om Foraaret komne Kong Frodis Hoffuigmend oc Skib hiem igien,

ogers paa Pris oc Seyeruinding, end paa fetalie oc Spisning.

De ihieslaget Kong Arthore, oc giort hans Lande Søndermo- ^{Søndermor oc} Søndermor oc ^{Nordmor.} Nordmor.

Mormoren Danmarkis krone statshyldige. Oliner hadde slaget

Jonkite oc Helsing Konge ihiel, met to andre mechtige Her-

laget Esteland, Curland, Vland oc andre omliggende Der i de ^{Orkenor} Orkenor ^{tuings vn-} tuings vn- ^{der Dan-} der Dan- ^{mark.} mark.

Hand drog vdi met halffierde hundrede Skib, oc kom hiem

deris. Dneff oc Oliner, Hogen oc Githin hadde vndertuingt

oc komne tilbage met Ni hundrede Skib. Her met bleff Kong

icke alleniste rigeligen oc vel bespiset, men oc saa styrcket. Thi

tre Konger aff de Tiue Konge Riger, som de hadde offuer-

de tre tredie som tilforn vaare hos Kongen, oc gjorde hans

bistand met Gøld, fetalie oc Verie imod sine Giender,

all sin mact, oc drog imod Kong Hunis hær vdi Nysland.

Hand mettis keede saa grueligt it Mandfald, at de tre store flo- ^{En gruelig} En gruelig ^{Blodstyrt-} Blodstyrt- ^{ning.} ning.

deris oc Bro. De andre sex dage bleff saa stort blodstyrtning,

deris saa vilt spredde, som nogen kunde ride paa tre dags færd.

Sundrede oc halffierdesinds tiue Konger suere Kong Frode huldskaff. Der slaget hadde staet vdi siu dage, da falt Kong Hun, oc strax gaff i hans Broder met sit Føld for Kong Frode. Vdi denne Krig fantes hu drede oc halffierdesinds tiue Konger, som enten vaare aff Bngern, eller Huns forbund oc selskaff, huilde alle sore Kong Frode huldskaff oc Mant skaff. Hand deelte sine Riger iblant dennem, oc forlaante dennē huer sit lan

Kong Frode er Herre offuer tiue oc to Sundrede Konger. paa affgiffte oc Arlige Skat. Dimer sid Holingaard, oc Dneff Com gaard. Hun Kong Hunis Broder bleff set offuer Saren, oc Reuille off uer Ordensær. Dimer skulde raade for Helsinge, Jarnber oc Janiter oc begge Lappeland, oc Dage for Esteland. Saa vaar nu Kong Frode a

Disse Kongers mact bassue meste parten icke verit storre end Hertogers oc greffuers paa denne dag. Herre offuer tu hundrede oc tiue Konger. Hans Rigers grendge vaar i land imod Osten, oc Rhins strøm imod Westen.

*Vdi midler tid bleff Hithin forført for Hogen, at hand skulde haue krencht hans Daatter før end deris Bryllups dag. Thi saabant hunden værligt vdi de dage iblant alle Landskaff. Hogen trode det som hand bleff faaresagt, oc drog vd met sine Skib imod Hithin, som da samlede sig vdi Benden, at heffne sig paa hannem. Kong Frode spurde denne værligt at krenchte sin egen Sesters, før Bryllups Seytiden.

Herre offuer tu hundrede oc tiue Konger. Hans Rigers grendge vaar i land imod Osten, oc Rhins strøm imod Westen.

*Vdi midler tid bleff Hithin forført for Hogen, at hand skulde haue krencht hans Daatter før end deris Bryllups dag. Thi saabant hunden værligt vdi de dage iblant alle Landskaff. Hogen trode det som hand bleff faaresagt, oc drog vd met sine Skib imod Hithin, som da samlede sig vdi Benden, at heffne sig paa hannem. Kong Frode spurde denne værligt at krenchte sin egen Sesters, før Bryllups Seytiden.

Fordoms Kempers opriktighed oc arligbed. at den som stercker vaar offuerfalt den som mindre formaatte. Saa end oc oprictige vaare fordoms Kemper i alle deris idret oc gierninger. Hogen krenchte Hithin sit Liff, oc hans Stallbrødre baare hannem tilbage vdi

Hithinsøe eller Sedensoe. Skib. Siu Ar der efter møttis de ved Hithinsø, der sloge de huer and ihiel. Huad hadde Hogen veret lykfsalig, der som hand hadde brugt strenge Ræt, oc icke saa megen naade mod Hithin. Det sigis om Hilde

hun hadde sin Husbonde saa hiertelig kær, at hun met viser oc Rune la opuacte hannem oc sin Fader paa ny effter deris død til Kamp imod vanden. Samme Ar gaff Kong Gesteblinde aff Gyllande sig oc sit vnder Kong Frode, at hand skulde forsuare hannem imod Kong Alrik Suerige, som feidede paa hannē. Strax bleff Eric affærdiget met S

Skoning, oc nedlagde paa veyen Kong Alriks Søn Gunde, som Høffuitmand vdi Bermeland oc Soløren. Thi Eric sagde, en træ forfaren Styremand søger gierne den første oc næste Haffn: oc det som rodløst er bær sielden fruct oc grøne Løff. Gunde bleff begraffuet

Roedløst træ bærer sielden fruct. en Høy, som endnu paa denne dag hassuer naffn aff hannē. Alrik bleff imod Eric, at heffne sin Sønns død, oc der hand kom til hannem, oc icke met gode ord affuende hannē fra Gesteblinde, vdbød hand Giesten til kamp. Eric Marsagede hannem for sin Alderdom oc strøbelighed

Gundeboey. oc sagde at hand vilde self træde frem i stæden for hannem. Thi strax sammen. Alrig miste Liffuet, oc Eric bleff farligten saargdøt hand vdi lang tid bleff borte aff Danmark, oc kunde icke finde nogen lig oc krafftig Lægdøm at heele sine Saar. Kong Frode sørgede for

Kong Alrig aff Suerig bleff slagen aff Eric.

innem, Thi der kom tidende, at Ericd vaar død, men denne sorg bleff snart
 en omuent til stor glæde. Ericd kom karst oc sund til Danmark, oc
 oc Kongen tidende, at Suerige, Vermeland, Helsingeland oc Soloren
 vare bundne ved hans Haand til Danmarkis krone. For saadan vma:
 oc tro tieniste gjorde Kongen Ericd til Konge offuer alle disse Lande, oc
 slaante hannem met Helsinge oc begge Laplande, disligist met Findland ^{Den første}
 oc Slesland, paa Narlig affgiff. Hand vaar den første Kong met dette ^{Kong Ericd}
 vdi Suerige, aff huilcke de andre Konger ere sidē kaldede oc vpponefnde.

Wennistens metsfødde art oc natur er denne, at io mere velde oc maet ^{Meer vil}
 selomme, io mere de begere oc attra. Saaledes gid det ocsaa met Kong ^{meer.}
 Ericd. Hand kunde icke fornøyes met disse mange Konge Riger hand haff:
 der sig, met mindre hand skulde io ocsaa feide paa Norge, det grummi:
 Berden, oc vnderlegge sig det aldelis. Thi gjorde hand self fer:
 oc bød Ericd drage offuer Land paa den anden side. Norba:
 oc rømde meste parten op til Haloge. Jomffru Stickle
 Landet, paa det hun kunde beuare sin Jomffrudom. Thi hen:
 mere efter Narlog end Brøllup oc Kierligheds velyst.

Wdi Disse dage døde Ussuid Kong Uffs Søn aff Hethemard, oc bleff
 met sin Hest oc Hund vdi en stor Hule. Ussmund Kong Biørns ^{Ussmund la-}
 Bigen gaff sig lessuendis ned vdi samme Graff, oc tog met sig ^{der sig less-}
 Ull, efter som hand haffde forbundet sig til Ussuid vdi hans vel ^{uendis be-}
 Thi det hende sig en gang, at Ussuid bleff vilt fra sine Føld paa ^{graffue.}

oc kom efter stor liffs fare til Kong Biørn vdi Bigen. Der lagde
 fast it venstfaff met Ussmund Biørns søn, at de vilde lessue brødre,
 den ene affdøde, skulde den anden lade sig begraffue met hannem, oc
 paa Jorden efter hans affgang. Der Ericd kom nu frem for
 Graff, meente Suenstene, at der skulde findis mange herlige Ele:
 had hannem. De grossue vdi Høyen, oc saae en hule, baade mørk oc

Thi sette de en modig vnger Mand aff deris Stallbrødre vdi en ^{It vnderligt}
 oc vnde hannem der næd, at forfare leiligheden. Ussmund forsøme:
 Spectael.

stotte hannem aff Kurffuen, oc lod sig opdrage i hans stæd. Der
 droge Kurffuen tilbage, oc saae hannem, meente de, at det haff:
 døde, thi kaste de ræbet oc vndløbe. Ussmund vaar gruelige blo:
 sit gaanske Ansiet. Fordi Ussuid pleiede huer nat at fecte met hans
 haffde refset hannem det venstre Dre fra sit Hoffuet, oc giffuet
 mange Saar vnder Dynene. Paa det sidste raabte Ussmund eff:
 Føld, oc der de komme tilbage, oc atspurde hannem, huor hand
 disse mange blodige Saar, Suarede hand oc sagde: Forund:
 min vnderlige sticelse, oc forfærdis icke for dette mit blo:

Thi ieg haffuer lessuet vnder Jorden hos den døde vdi mørck:
 den Lius oc Solens stin. Der fictede ieg met den døde Ussuid,
 met Ansiet, oc refset mit Dre aff mig. Hand ved sin egen Hest
 den vilde hand ocsaa offuerfaldet mig, men ieg formeente han:
 hans Hoffuet, oc slog en Væl igiennem hans Krop.
 kom Kong Frode met Floden til Haloge, oc vilde tælle
 at huer skulde kaste en Sten frem, at hand der ved
 kunde

kunde vide huor sterck hand vaar. Det samme forsøcte hand oc saa ved de
 Glaffuender. De høye som bleffue aff disse Steene sees endnu paa de
 dag. Der slog hand en gantste dag met Norbaggen, ind til den me
 nat atskilde dem fra huer anden. Om anden dagen kom Erid of
 Stort mand: Lands, oc raadde Kongen at angribe Fienderne. Thi bleff paa begge
 fald. saa stort it Mandfald, at aff de Danske Skib, som vaare tilforne try
 sinde, bleffue icke beholdne hundrede oc halffierdesinds tiue. Norbag
 ne finge saadant vobdeligt affbredt, at der vaar neppelige saa mange
 uendis igien, som kunde bygge oc beside den femte part aff Landet.

Norge bliff
 uer meste
 parten odc.

Kong Frode
 affkaffer Ti
 ueri vdi
 Norge.

Siden skickede Kong Frode fred oc Rolighed, Low oc Ræt offuer
 Landet, oc paa det hand kunde diss bedre affkaffe Tiueri, hengde hand
 ene sit Armbond paa den Klippe, som kaldis endnu Frodeklippe, oc det
 det paa en alfare vey vdi Vigen. Der som de bleffue borttagne, tri
 hand alle Landsfogder met megen straff oc plage. Det vaar dem h
 at Guldet skulde henge obenbarlige for huer mandis Dyen vden vactere
 kunde lætteligen giffue stor Marsage til Tiueri. Hand gaff disse Lo
 at Seylendis mend maatte bruge alle Arer som de funde. Oc at de

I.

II.

Kong Frodis
 Low om vey
 farende Gold.

rende Mand maatte ride offuer Vand paa huilden Hest hand fant
 vadsteden. Dog skulde hand slippe den paa den anden side, naar de fi
 merste sødder stode paa Landet oc bagbenene vdi Vandet. Brugte
 den fremdelis paa sin Reyse, da skulde hand miste sit Hoffuet. Hand
 at ingen skulde foruare sine Elenodie vdi noget Lyckelse, eller haffue
 Laas for sine dørre eller Strin. Der som nogen miste noget der off
 da vilde hand giffue dennem tre dobbelt igien. Hand tilstedde veyfar
 Mand at tage saa meget Mad i sin trang, som hand haffde behoff
 maaltid, tog hand mere da skulde det regnis for Tiueri. Naar en
 skulde affliffuis, da skulde mand sla Jern nagler igennem hans seent
 henge en Blif iessside hos hannem, thi de kunde best lignis tilhaabe
 deris ondskaffs grumhed oc Roff. Huo som dulde met Tiuen, hand
 den samme straff. Kong Frode vaar sin Ar vdi Norge, oc affledede
 Søn hede Alf, oc en Daatter hede Osure.

III.

IIII.

V.

VI.

finder vdi
 Norge.

Vdi disse dage kom en Suenst Kempe Arngrim til Kong H
 oc slog Skald stoning ihiel vdi Kamp, fordi hand nogen tid forledet
 de beroffuet hannem sit Skib. Der aff bleff hand siden saa Hoffuet
 at hand fordristede sig at bede om Kongens Daatter. Men der
 hannem afflaget, spurde hand Erid til raads. Erid bad hannem
 bort, at legge ære ind met Arlog imod Kong Egther aff Blac
 oc Kong Thengil aff Fjindmarden. Huilde allene iblant alle Nord
 vilde icke giffue sig vnder Danmarkis Krone. Fjindmardens
 i Norden, som ingen andre Gold kunde bygge: de ere behend
 iage oc stiude: de bruge skarpe, store oc brede Pile. De løbe paa
 giort aff krogede træ, oc beslitte sig meget paa Traaldoms
 Imod dennem drog Arngrim met all sin Hær oc maet. Den
 dag, som hand slog dem paa Fluct, kaste de tre Steene tilbag
 deris Hoffuet, som siuntis Arngrim at vere try store Blot
 de forhindrede hannem, at hand icke forfulde dennem fremdelis.

Om anden dagen faste de Sene tilbage, huilden siuntis Suenstene
 i stort Vandløb, oc der met vndflyde for dennem. Den tredie dag fornomme
 at huerden deris Raamster eller styrde vilde hielpe dem, thi gaffue de sig
 i Argrim. Hand lagde dem saadan stat paa, at huer ti Mend skulde Stat aff
Sindmarcken
oc Diarme-
land.
 huer haert tredie Aar en Slede fuld aff vildt verck oc Skind. Siden
 kom hand i Kamp Egther Biarmelands Første, oc lagde dem paa,
 huer mand vdi Biarmeland skulde Aarligen giffue it Skind. Saa
 Argrim tilbage met Seyr oc meget kaasteligt Bytte til Eric.
 hand skulde hannem til Danmark, oc rofede hannem høyligen for Kong
 at hand hadde lagd hannem disse to Konger vnder hans Regimente.
 gaff Kongen hannem sin Daatter Osure, met Huilden hand aff Osure Kong
Frodis Daat-
ter giffuis
Argrim for
sin Man-
dom.
 tolf Sonner, som vaare: Brander, Biarbe, Brodder, Hia-
 Lender, Tiruingar, tuende som hebe Hading, Hiortuar, Hiart-
 Angantir. Disse vaare alle Svorsuere, oc hadde deris meste
 Snylitz. En gang komme de frem vnder Samsø, oc funde der Samsø.
 Salmers oc Aruarodis Skib, huilde de indtoge oc sloge Fodkene
 ihiel. Men efterdi de tuilede, om de hadde vcsaa dræbt Hoffuiz-
 sette de huer død Krop i sit sæde oc til sin Aare. Der aff fornom-
 at Hoffuizmendene vaare icke self tilstede. Thi bedrøffuedis de
 den fare, som dem saarestod aff dennem. I det kom Hjalmer oc Ar-
 sin Slaue met it nyt Røer paa ryggen, som de hadde hugget til
 i Skib i Reden for it andet, som de hadde mist vdi en stor Storm oc
 not. De viste icke end da huorledis det vaar gaet deris Stallbrø-
 friend Osuris Sonner komme imod dennem met deris Baaben oc
 Det vaar wlige Kamp, at tolf Hender stridde imod tuende. Hjal- Tolf Brodre
laes ihiel
met Rorit
aff it Skib.
 sette Affuet. Men Aruarode heffnede hans død, oc met det store
 dog hand dem alle tolf ihiel til lige paa en tid.
 Endog at disse nasskundige Svorsuere vaare saaledis som nu er Kong Frode
fører Krig
imod En-
geland.
 ankomme, dog vaar alligeuel Vester Suen icke aldelis reen aff
 Der saare nøddis Kong Frode at føre Krig vdi Vesten, at
 kunde en gang komme til god fred oc rolighed. Hand lod forscriffue
 hand Eric oc andre Konger som hannem tiende, oc Seylede siden
 stellig: stor Skibs flode til Engelland. Den Engellske Kong for-
 hand kunde icke bestaa hannem, thi drog hand til hannem, oc
 siuntlige (dog aff it falst hierte) vnder hannem, oc loffuede han-
 Aarlig affgiffte, oc huad andet hand vilde begere aff Landet.
 hand had hand Kong Frode til Giestebud paa sin Gaard. Kong Kongens
suig aff En-
geland imod
Kong Frode.
 sig paa hans ydmoghed oc venlige tale, oc tendte ved
 oc suig pleiede gierne at dolles vnder saadane søde ord oc
 sientisme. Det siuntis oc Daarligt at tro den vforføgte, oc
 Giestebud oc glødfast til driek oc lystighed met den vbetien-
 angang aff Engelland fornam, at Frode mistendte hannem,
 to tusinde oc fire hundrede aff sit Gold met sig, om
 icke at vere nod, at komme met Tusinde oc tu hundrede,
 gang had hannem. Kong Frode vilde icke end da følge
 vdfende først hemelige nogle sine tienere, som skulde for-
 fare

Statelig
Præl oc
prang vdi
Kongens
gaard i En-
geland.

fare alle Beye oc Skoue, om der vaar noget forræderi paa færde. Der disse komme tilbage oc sagde Kong Frode, at de haſſde fundet it stort tall Krigs ſold vdi Skouen, ſom laa vdi ſorte Pauluner, at ingen ſkulde æt dennem før end de vaare hos dennem. Da ſatte hand ſit Föld paa Landet, oc bad dem vere hemelige ved haanden, oc komme hannem til hielp, naar den blæſtis vdi Trometen. Siden fulde Kong Frode den Engelfte Kong med ſit Föld ſom vaar klædt vdi læt Rytning. Det er icke nockſom a ſcriffue aff den megle Herlighed, ſom i dette Gieſtebud vaar at ſee. Sælen vaar omhengt med kaſtelige Tapeter oc Skarlagen. Gulffuet, vaar offuerſlaget met ſkøne Drætter, at mand maatte blues ved at træde vdi paa. Der brende Lius oc Lamper met Olie offuer det gantſke Hus. De gaffue Røgeſe aff den velluctende Mirrhe til offuerflødighed. Bordene vaare beſætte met dyrebaare oc mange Rætter, fra den ene oc til den anden. Bændene vaare offuerlagde met mange Dynner aff idel Gyldeſtæke, ſom mand ſab paa oc haſſde bag Ryggen. Saa at der vaar baade ſom mand met lyſt kunde ſee, æde, lucte oc ſide paa. Mit vdi Sallen ſat it stort Kar, fult aff god oc velſmagende Driick, aff huilcken mand ſtend til Gieſterne, ſaa ofte oc meget ſom de begerede. Skenderne vaare klæde vdi Skarlagen, oc brugte icke Dre horn, men idel forgylte Staab huilcke de frembare met megen ſtichelighed oc tuctighed til lige. De brugte ocsaa forgylte Staabe, ſom vaare beſætte met Pærler oc ædel Steen. Der gaffs nock, icke alleniſte aff Vin, men oc anden ſød Maluaſt. De vaare ſtatelige Rætter, icke alleniſte aff tamme Diur, men ocsaa afftil Bildbrad. Vort Danſke ſold (at ieg maa ſige det met mit Fæderlands forloff) ſom vaare vaande til at dricke reent vd alſammen, toge ſit til Staabene oc Begerne, Men de Engelfte, ſom haſſde Skaldhed oc Forræderi i ſinde, drucke icke paſſelige. Der de ſaae nu at de Danſke vaare vel beſtendte, snege de ſig vdaff Sallen, oc beſloge Dørrene oc Jernſtenger, oc ſatte ſaa Ild paa Huſet. De Danſke ſloge faſt vdi Dørrene, oc der de kunde icke ſaa vdgang, brøde de paa Beggen, huilcke de Engelfte ſtyttede vden ſaare aff all deris maect oc formue, indtil den vdi det ſidſte falt, oc de Danſke komme igiennem. Da blæſte Kong Frode i ſin Tromete, oc ſid der met vndſætning aff ſit Föld, oc ſlog de Engelfte ihiel met deris Konge, at de fulde ſelf i den Graff, ſom de groffue til den Danſke. Der ſaadant ryctedis til Hyberneland, bleff Földet forſætt oc lode kaſte Fodangle alleuegne vd met ſtranden, at de Danſke ſkulde giøre Landgang. Hybernelender brugte læt Rytning, meſte parten vdi oc Glaſſuen. Dem vide de ſaa behendelige at ſtiude imod deris Fiender naar de ere ſlagne paa ſluct, at de ofte vinde, naar de ſtunis at vere offueruundne. De rage altid Haaret aff Nacken, paa det deris Fiender ſig icke ſaa der om at holde, naar de fly vdi Krig oc Varlog. Kong Frode ſpurde ſaadan deris tredſthed, oc kom til Landet met ſin Hær, oc ſlog de Forſte Keriull ihiel. Kong Frode tog Landet ind, ſom Keriulls Væder gaff op for hannem, oc deelte ſiden alt Noſſ oc Byte imellem ſit Föld, oc beholt ſelf aldelis intet der aff. Thi hand vaar en Vregerig, oc icke vdingegerig Herre.

De Engelfte offueruindis aff Kong Frode.

Hyberneland indtagis aff Kong Frode.

Efter denne Seueruinding aff Engelland oc Hybernland droge il Danmark igien, oc siden vaar god fred oc Rolighed vdi de næste ue efterfølgende Aar. Alle Landstæff viste da aff de Danskijs Mand- oc ærlige naffn at sige oc at scriffue. Samme tid der alle Lande vdi saadan Fred, kom vor Frelser til Verden, oc annammede Men-
lig krod oc blod for Menniskens Saligheds skyld. Vden tuil at denne ^{Christus} feds til Ver-
den.
ghed offuer all Verden skulde mere tiene Guds Søns fødsel, end
sige Forsters oc Potentaters Herredom, oc at Gud vilde at denne
afdyanlige gode oc glædelige leilighed skulde vidne om denne sin
z oc Skabere.

Kong Frode sid da ocsaa i sinde, at stercke sit Kongelige Regiment met
god politiske Disciplin, oc forbød først strengelige all Hoff oc Tiueri,
oc sig bedre kunde eye sit gods vdi fred oc rolighz, oc vere fri oc tryg saa
vdi vortis so vduortis Fiender. Vdi Jutland hans ypperste Hoffuet <sup>Tiueri aff-
leggis i Dan-
marck.</sup>
hand en stor Guld ring paa alfare Bey, at forsøge om nogen
imod hans forbud. Mange hæffde gierne hemelige staalet den
Kong Frodis Kongelige Maiestatis myndighed vaar der om-
gærnis som en fast Mur oc værn, at ingen rorde den vdi mange
Aar det sidste fands en gammel Traaldkone, som tileggede sin Søn,
skulde fordrifte sig til oc stiele denne Guld ring. Hun gaff hannem
at hand skulde komme vstraffet bort, efterdi Kong Frode vaar en
Mand, oc gid nu paa Graffsens bredde, oc der som alltingest
vilde hun met sin Traaldoms konst forsuare hannem. Der Kong
fornam at denne Traaldkones Søn hæffde efter sin Moders raad
mod hans forbud, drog hand self bort at tage hendis gods, oc sende
de dem som skulde føre hende fangen met sine Børn til hannem.
Hun forstæbte hun sig i en Koes lignelse, oc hendis Børn til smaa
oc ginge tilsammen vdi græffet ved Stranden, som Kong Frodis
frem. Kong Frode meente at det hæffde veret Sønsø, oc befoel
de skulde omringe dem, at de løbe icke igien vdi Haffuet. Hand
self fra sin Bogn, som hand reiste paa for sin Alderdoms strøbe: <sup>Kong Frodis
endeligt.</sup>
fætte sig ned vdi Gressit. Thi løb denne Traaldkone imod han-
stætte it Horn tuert igiennem hannem, at denne æble Herre døde
inden. Hues Kongelige Maiestat vaar io værd it lengre Læffnet
endeligt, om mueligt kunde veret. Hans Hoffindere forfulde hen-
Børn, oc der de hæffde dræbt dennem, saae de først at de vaare
met vanstæbte Horn, som andre vilde Diur. Rigenes Raad oc
stæbe opflære oc Balsomere hans Legeme, oc førde det try sam-
King Landet, paa det at dette rycte skulde icke vdspreidz, oc de
Børn, som vaare statshydige vnder Danmarckis Krone skulde
ende. Der de hæffde baaret hannem omkring try Aar vdi
Gressit, noddis de for stand oc Raadnelse at begraffue hans
Være bro. Thi hand i sin velmact tilforn vaar begeren:
begraffuis paa den sted, som vaar den yper-
ste, oc mit vdi Danmar-
ckis Rige.

Den siette Bog.

Summa paa denne Bog.

DEn største Lykke, som wi læse nogen Poet er vederfaaren, den bekom hi ne Skiold, huilken bleff vduald til Kong Danmark, for en Graffscrift som hand gjorde Kong Frode. Hand haffde end va mere Lycksalig, der som hand haffde va saa god en Krigsmand, som hand vaar Poet. Thi Kong Frode Son Fridleff kom fra Ryssland ind i Norge, at hielpe sin Faders ven Hakffdan Eric's den Bis's Son imod de Norske Kemper: oc effter at hand haffde offueruundet dem, offuerhand hand sidē i Danmark Kong Hiarne, oc bleff met alle mandsamtycke hylbet til Konge vdi sin Faders stæd. Hand baad Kong Amunds Daatter aff Norge, oc der hendis Fader vdi icke det samtycke, feidede hand paa hannem, oc slog hand ihiel. Met Grubbis Daatter afflede hand en Son ved na Duff, oc gaff hende siden en sin Kempe Uffue. Met Freythe Amunds Daatter afflede hand Frode hin gefsmilde, so i Riget effter sin Faders død, der hand vaar endnu icke i tolffte Aar. Vdi denne Kong Frodis tid kom Sterckodder til Danmark. Hand vaar fød vdi Esteland, oc vaar en de sterckiste oc naffnkundigste Kemper, som omtalis i forrige dage. Hand slog ihiel Kong Bicker vdi Norge, Kong Haff aff Ryssland, Kong Huglet aff Hybernland. Item Vifins Kempe i Ryssland, Lanne ved Constantinopel, Ballo Polen, oc Hame vdi Saren, oc gjorde mange andre Mandelige oc dristelige gierninger vdi Kong Frodis tid. Der Frode vaar slagen met forræderi vdi Tydsland aff Suetter da. sic hand Son Ingild Regementet effter hannem. Hand søgte aleniste effter gode oc aarckelose dage, oc vaar Fader aldelis vlig i dyd oc duelighed, oc tog Suetterter til Ecte, oc afflede fire Sønner met hende. Selge Syffer bleff locket aff en Guldsmed, som vaar hærden dis lige aff byrd eller Blod. Det fortrad Sterckodder, oc denne Guldsmed fra hende, at hun sic siden mange

Sterckodders
Mandelige
gierninger.

, iblant huilcke vaar Kong Helge aff Norge, Som
 bodder hialp imod de ni Kemper, huilcke vilde forhindre
 Sifftermaal, oc bleffue alle slagne met Ungater deris
 paa Koliungs Hede. Sterckodder fick sytten store
 denne Kamp, saa at hand kunde icke gaa hjem aff Bal-
 . Det kom frem gaaende en Lingsfoget, en træl, en ny-
 rinde, aff dem vilde hand icke lade sig forbinde, men aff
 onde Son, som omgiordede hannem met en Vidie, oc
 hannem hjem til Kongens gaard. Nogen tid der effter
 hand til Suerige, huorledis Kong Ingild holt Huss
 Danmark met sin Hussfrues Brødre, oc leffuede i dag-
 lodighed effter Lybske mands seduane. Dette kunde
 fordrage, drog der faare til Kong Ingilds Gaard, oc
 vortornet paa Dronningen, oc vilde icke lade sig fordra-
 hende enten for stenc eller gode ord, forend hand op-
 Kong Ingild at sla hendis Brødre ihel offuer sit eget
 oc heffue paa dem sin Faders bød, huilcken deris Fa-
 og forrædeligen ihel vdi sit eget Huss.

Frode Fridgode
 afflede vdi

Danmark		Norge		
Fridleff 2. hand hadde tuende Hussfruer		Ulf	oc	Osure, huilcken afflede met Arngrim disse tolff Sønner
Quabdis aff Nors hand met	Frogerthe Kong Amunds daatter aff Norge, oc afflede met hende	Brander	Viarbe	Brødder
		Hiarand	Lander	Liruinger
		Hadding	Hadding	Hortuar
		Hiartuar	Kani	Angantir
Frode gefsmilde, hand afflede		Huilcke bleffue alle slagne paa Samsø aff Arnarodde, som vdi næste Bog er omtalet.		
Ingild, hand afflede met Suertings daat- ter aff Saren				
Fridleff Ingild oc		Uluff som regerede effter sin Faders død.		
disse try bleffue sønne vdi Krig.				

Hiarne
Skiald.

Hiarne Skiald XXV.

Hiarne bleff
Konge for en
Danſk graff-
ſcrifft.

Er Kong Frode vaar død, meente de Danſke at Fridleff hans Søn (ſom da vaar vdi Nyſland) oc alt Kongeligt Blod ſkulde veret alldeles omkommet. Thi bleffue de til ſinds, at giſſue hannem Kongelig titel oc naſſn, ſom kunde dicte Kong Frode den ſkønſte Graffſcrifft, ved huilden hans ærlige naſſn oc rycte kunde bliſſe

hos alle eſterkommere vdi euig oc loſſlig Hulommelſe. Aff ſaadan æreſſend oc forloſſte oprørdis en ved naſſn Hiarne, ſom vaar vdi diſe dage en merckelige god Danſk Poet. Hand ſcreff eſter ſin vijs oc ſkøn uanlige Konſt en Graffſcrifft, vdi denne mening:

Kong Frodis
Graffſcrifft.

De Danſke forde Sig try Nar om land

Kong Frode hin Frede gode:

Saa gierne haſſde ſeet baade Quinde oc Mand,

Hand lenger for Riget maatte raade.

Her ligger begraffuen den Kempe ſaa ſterck,

Hos Vare bro ſees diſſe Stene:

Vnder oben Himmel paa vildene Marck,

Der huildis den Herris Beene.

Stor løn for
lidet arbeid.

For ſaadan Digt bleff Hiarne vduald til Konge offuer Danmarck Rige. Saa ſtor en løn gaff aldrig huercken Julius Caſar, eller Scipio Africanus, eller nogen anden Herre, for ſaa lidet arbeide. Thi de forde dem icke met Romerſke Stads Priuilegier oc Frihed, eller met Guld oc Sølf, ſom dem ærede met deris ſcrifft oc Monumenter, men de vilde ſte vederlagde nogle ſøye Rijn met Kongelig Spir oc Herredømme.

Tolff Brø-
dre oc Kem-
per vdi Nor-
ge paa Val-
diſholm.

En kaart tid her eſter ſpurde Fridleff, Kong Frodis Søn, ſin Brøders død, oc drog aff Nyſland igennem Suerige ind vdi Norge, at hie Ericus den Viſis Søn Halban, ſom da nylige haſſde taget Regimentet Rigens forlening eſter ſin Fadens afgang, oc forfuldis met Feide aff Brødre vdi Norge. Diſſe vaare tolff raſte oc veldige Kemper, oc forderis Mandoms gierninger naſſnkundige offuer alle Lande. Men der ryctedis at Fridleff vaar for haanden, bleffue de forladne aff de andre

Valdiſholm.

Mand ſeer
endnu paa
denne dag
leſſning aff
den fordoms
bygning.

anhengere, oc droge ſaa vd paa en D, oc bygde ſig der en befeſtning vdi ſkøn Bindebro, ved huilden de haſſde deris indgang oc vdgang, til alle Landet, naar dennem behoff giordis. Deris naſſn ſom mand endnu ſee aff at ſige ere diſſe: Gerbiørn, Gunbiørn, Arnbiørn, Stenbiørn, Eriki Thorbjørn oc Biørn. Denne Biørn haſſde en merckelig Heſt, ſom baade ſterck oc ſnar, hand kunde ſumme offuer den dybe oc haſtige huildet ingen aff de andre kunde giøre. Thi Vandet falder aff en ſtort Steenklippe paa en anden ſaa haſtigt oc ſterck, at mange Diur ſom kunde vel ſumme druckne her vdi oc omkomme. Det flyder vdi en ſtrø- ring en D, oc haſſuer ſit laab der fra hen vnder en Klippe, paa hildet ſtaar en Skou, ſom met ſin tyckhed forhindrer at mand icke kan gaa den paa denne Foff. Biørn haſſde ocſaa en ſtor Hund, ſom vaar gredſter oc grum at anſee, oc farlig vdi omgengelſe. Thi hand haſſde

En ſkøn
Heſt.En artig
Hund.

ned

Maagt oc flammelige forderffuet tolf Mend paa en tid til lige, om wi elske skulle tro, huad der om aff andre fortellis oc wi self icke haffue seet. Er scriffuis at en Kempe Dffote stulde opfødt denne Hund, oc haffd den eget tier, thi den doctede allene hans Hiord paa Marken fra Blffue oc hærne oc andre skadelige vilde Diur.

Det disse tolf Kemper haffde lang tid giort megen vobodelig skade, foroffuet de omliggende Landsbyer, opbrent mange gaarde, oc ihiesla hand oc Quinde, oc huosomhelst de kunde offuerkomme, da sette

Fridleff Grodis søn bestalder Kemperne paa Daldisholm.

Hand saa hart efter dem, at de maatte aldelis rymme ind paa Den, oc en miste sin Hest paa samme fluct, oc vaar glad at hand kom self offuer ind paa befestningen. Fridleff lod forkynde iblant alt sit Føld, vanden som kunde sla en ihiel aff disse Brødre, den vilde hand giffue saa Bald som den dødis Legeme kunde opueie. Mange aff Kongens

haffue saa modige her aff, at de forplicatede sig ved Liff oc Hals, at de for disse tolf Røffueris hoffueder til hannem. Fridleff loffuede de Mandelige forsæt oc dristighed, bad dennem fortoffue, oc gic self alle

It listigt oc vlystigt ansag.

det en sin tienere om natten til Vandet. Men paa det hand kunde diff subdriffue sit forsæt, oc beholde allene Prijs oc æren, slog hand samtiid sin tienere ihiel, oc byte sine egne klæder met hannem. Hand kaste hand sin vdi Floden, at de stulde ansee hannem for Kongens Lig, oc saas hans Hest, oc lod den løbe tilbage i Leyren, at de stulde tendæ oc tro, at de vaar slagen aff Fienderne. Der nest hug hand sin egen Hest met

hand, oc trengde sig igennem Floden, oc kom vskadt offuer til Den. Hand haffd Hesten løst, oc stigde self offuer Befestningen, oc kom saa ind (at ingen fornomme hannem) ind til Stue dørren, som disse tolf haffde vdi deris største oc tryggeste glædskab. Thi de forlode sig paa

Englings faste oc høye Volde, oc mente at huerden Hæst eller haffde legge ind til denne D, effterdi dette Vand løb saa stridigt oc

hand haffde ingen Badstæd. Som de sade saaledis mit vdi deris driadt Biørn at fortelle, huorledis hand haffde Drømt, at hand haffde

Drømme.

it vnderligt Diur opkomme aff Elffuen, som spuede gloende vdi Hals, oc der met optende huad som vaar nogensteds nær omhand. Hand formanede hand sine Brødre, at de icke vilde foracte hand

hand randsage den gantfle D met hannem, oc ingenledis fordrifte hand stæds fasthed. Thi ingen Borg er aff sig self i naturen saa

Ingen Befestning saa fast aff naturen, at den icke haffuer Menniskelig hjælp oc forsyn behoff. Biørns Brødre raad, oc der de haffde omgaaet Den, funde de Hesten, oc

hand raad, oc der de haffde omgaaet Den, funde de Hesten, oc det vaar it vift tegn oc budskab at Fridleff stulde været omkommet. Men Biørn befryctede sig for sin drøm, oc befoel at mand

hand god Saet, oc gic der met bort, at huile sig vdi sit Soffkæmer. Hand haffd den anden Hest vdi Leyren, som Fridleff haffde haffd. Hand loff i denne mening, at de stulde tendæ at hand vaar ihiesla

hand Føld saae den, løbe de met hast til Elffuen, oc funde hand Fridleffs klæder, huilket de antoge for Fridleffs Lig. Thi hand haffde metfaret, at Ansictet vaar for Blod oc Saar aldelis

Trofast.

Fridleff ind-
tager Valds-
holm.

gaffue sig vdi Bandet, at de vilde enten dø eller mandelige holde deris ord oc Eed. Der Fridleff dette saa, lod hand Vindebroen falde til Bander oc tog dennem ind til sig, oc slog strax all Vacten, oc siden alle de tolv Brødre vndertagen Biorn, huilcken bleff forbunden oc spart for sin vngdoms skuld, oc suor strax Fridleff huldstaff oc trygt Stallbroderstaff.

Fridleff.

Fridleff XXVI.

Unmarckis indbyggere haffde da spurt at de vilde vinde som vaare førre komne om Fridleffs død vaare viffe, oc at Fridleff vaar nu allerede paa veyen til Danmark. Thi sende de deris Legater at vndfange hannem oc bøde Hiarne at hand skulde strax affsige sig met Kongeligt Regiment, huilcket hand haffde annamet mers gunst oc for bøn skuld, end nogen Rettighed. Hiarne lod sig fortryde, offuergiffue Kongelig titel oc ære, oc tage ved sin gamle Stat. Hand bleff til sinds at heller vilde beskytte sit Kongelige naffn met Krig oc Død end saa skammelige falde tilbage igien, at leffue en Almues mand. Her vppedis en stor vsandrectighed vdi Riget. Nogle styrkede Kong Hiarne vdi sit forsæt. Nogle som tenckte paa den gamle Kong Frodis velgierninger hulde paa Fridleffs side, oc de vaare de meste oc vpperste Rigens indbyggere. Thi huer mand kiende for ret oc gaat, at Hiarne en Bonde skulde huercken vaar fød til Danmarckis Krone, ey heller kommen saa louber til som det sig burde. Huad Lycken gaff hannem, det tog Rættfærdighed hannem fra vden billige klagemaal.

Hiarne vil
icke slippe
Kongelige
Regimente.

Fridleff suarede de Danske Legater, at de skulde vende tilbage, biude Hiarne paa hans vegne, at hand enten skulde vige oc afflegge Kongeligt naffn, eller møde hannem vdi Marcken met det allerførste. Hiarne vilde heller miste Liffuet oc dø vdi Krig, end det skulde spørgis om hannem at hand skulde giffue Riget op for nogen anden. Thi rystede hand sig imod Fridleff, oc bleff to gange slagen paa fluct aff hannem. Den første gang flyde hand til Jutland, den anden gang til den D, som endnu paa den dag aff denne Aarsage kaldis Hiarns effter hans naffn.

Hiarne bliff-
uer to gange
slagen paa
fluct aff Frid-
leff.

Hiarns som
ligger ved
Soderines
vdi Jutland.

Der Hiarne haffde noget nær mist alt sit Gold, oc Fridleff vaar hannem for sterck, tenckte hand huorledis hand kunde met liste oc trædskhed vueruinde sin Fiende. Hand forklædde sig, oc gaff sig i tieniste met Fridleff for en Saltueldere. Det lyckedis hannem en tid lang, at ingen kiende hannem. Hand holt sig iblant de ringiste Tienere, oc gick altid at sidde til Bords, oc vilde aldrig Wade met nogē aff de andre, paa det hand skulde icke kiendis aff de mange Arr, som hand haffde faaet vdi Krig vnder bare Legeme. Der Kong Fridleff det fornam, sid hand en misstand hannem, oc bød hannem strax at affføre sig, oc gaa vdi Bad met de andre. Der met kiende Kong Fridleff hannem, oc sagde: Du staldactige Saltueldere, huad Dom vilde du giffuet offuer mig, der som du haffde betaget i saadant Forræderi met ferske gierninger imod dig? Hiarne forfærdet suarede, Jeg vilde slagets met dig vdi kamp, paa det du skulde ingen klage ge haffue at klage paa mig. Kong Fridleff gaff sig vdi kamp imod hannem, oc efter hans egen Dom oc begiering, oc slog hannem ihjel, oc siden bød Hiarne huy hannem paa den stæd som kaldis endnu aff hans naffn Hiarne huy.

Tredste an-
slag vden
fremgang.

Fridleffs
fromhed.

Hiarne slaes
vdi en kamp
aff Fridleff.

Der Kong Fridleff vaar nu kommen til rolighed, formantede hannem
 et Raad, at hand skulde tende paa sit Gifftermaal. Hand stod dennem Kong Frid-
 imod, oc lagde dem sin Faders exempel faare, hues Dronning gjorde leffs Giffter-
 dem stor bluffel met sin wtuctige loffactighed. Men paa det sidste fulde maal.
 oc deris bon oc raad, oc afferdiget sine Legater til Kong Amund vdi
 ge, at bedis om hans Daatter. Det hende sig, at en aff disse Kongens Tegn oc for-
 ter, ved naffis Froede, druckede paa denne Reise, oc Hassuet der som spil til Krig.
 Mandtis foruandlede strax sin huide frode oc skum til en blod rød seld-
 og underlig Farffue. Frogerthe Kong Amunds Daatter sagde, at det-
 lide betyde krig imellem Danmark oc Norge. De Danske skulde vine
 og Hordbaggernis blod skulde vdgendis. Hun straffede sin Fader, at hand
 det saa heffnigerig, oc tende mere paa Kong Frodis Tiranni imod Krig imellem
 end paa Kong Fridleffs store Mandom, Dyd oc Belbyrdighed, Kong Frid-
 saadant suogerstaf oc are. Kong Fridleff sende anden gang si leff oc Kong
 til Norge om saadan bestilling. Thi bleff Kong Amund saa Amund aff
 det at hand strax lod drabe oc affliffue dennē. Der Fridleff det spur- Norge.
 lide hand ferdig met Haldan oc Eric, oc møtte Kong Amund met si
 oc der vdi Frodesund. Om Natten gid Kong Fridleff op i lan: Frodesund.
 oc forfare Fiendernis leilighed, oc som hand hørde it bulder vdi lufften,
 hand stille staaendis, oc saa tre Suaner oc hørde aff dem disse Rim:

Thi her seyler, vridder Vin oc Misd
 Aff Guld oc Sølf hin reene:
 Bel er denne Træl, huilken Hedling fød
 Aff Ronge blod maa tiene.

Suane suun-
 ge Rijn.

Thi bet samme falt der it Belte ned aff Skjerne, paa huilket disse Rims Thi en
 vaar opscressuen. Huor aff Kong Fridleff formercte, at Hi: vansfabt
 der vansfabter Kempe oc Troldkarl haffde foruandlet sin sticelse, vanfabt
 Kongens Daatter aff Telemard, met huilken hand kom der sey: Telemard.
 Landet. Det fortrød Fridleff, thi gjorde hand rede at frelse Kon-
 ter, oc efter hendis raad tiltalede Kempen met skarpe oc haarde
 Maade: Du grumme oc styhoy Legeme, huor faare bruger du saa
 Suerd, oc forlader dig paa saadanne lætsferdige Vaaben, som en
 velslyg Krigsmand bruger? Du est stor sō en Elephant, oc fryets
 fare: Dit hiertis dristighed er ingelunde ligt din Legems stor-
 det me strax forfare, huad all din Konst kand hielpe dig imod min
 velslyg skal dit naffn opscriffuis iblant andre ærlige Kempers Man-
 ligger, men æreløff skal du vere, oc vantrocte skal følge dig, saa
 ved noget at si ge aff dit naffn.

Kong Frid-
 leff skar Si-
 thim ihiel, oc
 tager Kon-
 gens Daatter
 aff Telemard
 fra hannem.

Der hug Fridleff baade Hender oc Føder aff hannem, oc dross
 oc Guld, oc som hand drog saa tilbage frem for Kong
 paa hans egen Vaad, raadte hand oc sagde: Dissimellem
 paa, oc huiler i denne mørde Nat, da haffuer ieg her-
 Kempe blod, oc vundet Seyr met stort Byte. Nu
 oc haster til min Leyre, før end Solen gaar op,
 offuerfalde mig. Jeg forseer mig til, at naar
 L iiij Frogerthe

Frogerthe faar denne min lykfsalige oc driftige Wandom at høre, da si hun end en gang saa meget elste oc begere mig til sin Herre oc Hofbonde.

Om anden dagen slogis de tilsammen baade til Land oc Vand. Der fulde mange stolte Mend paa begge sider, indtil Biorn slog sin ste Hund løff, oc vnderfatte sit Fold, som da vaar noget nær slaget paa sin. Der met gjorde hand Norbagerne baade stor skam oc skade, at de maatte fly for en Hund, oc bleffue hart saarede oc rymde aff Marken for den Fiender. Kong Amund bleff dræbt i dette Slag. En hans ypperste Røver, ved navn Affue Skytte, bød Kong Fridleff til kamp, men Biorn saade, at det sømmede icke, at en Konge skulde lignis ved en Almues mand. Affue stiet det Affue at holde hannem foed, da vilde hand biude hannen en kamp i sin Herris vegne. Der met som hand spente sin Bue, skød Affue den første Pil i hans Bryst, strax den anden sætte hand mit imellem hans to øre, met den tredie skød hand hans Pil aff Buen. Det gjorde Affue denne mening, at hand vilde lade hannem see, at hand kunde io saa vel til paa hannem selff, som paa hans Bue. Dog vilde Biorn icke offuergiffue forsæt, men gic dristeligen i Kamp imod hannem, første gang ved Frogerthe sund, der som de bleffue begge icke saarede, oc siden ved Abdernes, thi aff dem vilde vige for huer anden.

Der Kong Fridleff vaar affskildt ved denne sin haarde Fiende, Kong Amund, vende hand sine tander oc idret til lyst oc kjerlighed. Hand tog de sin Glode paa ny, at drage hen op oc hente sin Brud Frogerthe. Hand veyen sic hand modbor, oc drog op til Landbygden at fetalie sine Gæster oc giestede hos en ved navn Grubbe, hues Daatter hand ectede oc fødte de met hende en Søn, huilken hand lod kalde Oluff. Der næst sic hand Frogerthe Kong Amunds Daatter, oc seylede met hende fra Norge til Danmark. Vdi Haffuet funde de en rebekend De. Der stundte Kong Fridleff vdi sønn, at der kom en til hannem, som sagde hannem at der var en stor Skat oc Liggendefæ paa samme De, huilken en Drage hieldt. Hand skulde klæde sig fra Haand til Foed vdi Dre huder, oc giøre sig en Skjold aff det samme, oc i saa maade foruare sig imod Dragens forfølgelse oc offueruinde hannem. Kong Fridleff lystede at forsøge huad saadan en Drage tybde. Hand fant denne grumme Orm ved Stranden, oc skød paa den met mange Pile, men hand gjorde hannem der met ingen synderlig skade, thi hans Hud vaar tyk oc offuersæt met haarde oc brede Skel. Hand tog den Dragen vende sig, gjorde hand dybe oc lange Huler oc For effter sig til Marken. Naar hand slog fra sig met Rumpen, oc ramde noget, faldt det fra Roden til Jorden. Paa det sidste staad Kong Fridleff sig vdi Bugen met sit Suerd, oc der hand haffde saaledis dræbt hannem. Hand vdi hans Bierg, oc fant it stent Liggendefæ, huilket hand tog sine Skib, oc førde det met sig til Danmark.

Der dette Aar vaar forløbet, forligte Kong Fridleff Biorn vdi Skytte, som haffde offte oc ideligen slagets vdi Kamp met hannem. Hand sætte sin Søn Oluff, som da vaar try Aar gammel, til at lære, at de skulde lære oc vnderuise hannem. Oc paa det hand kunde sig en større trostlaff aff Affue Skytte, gaff hand hannem Oluff.

Biorns
Sund.

Kong
Amund bliff-
uer slagen.

Biorns oc
Affues Kamp.

Abdernes.

Grubbe en
Norske hers-
remand,
Kong Frid-
leffs suoger.

Kong Frid-
leff ester
Kong A-
munds daat-
ter Froger-
the.

Drømme.

Kong Frid-
leff dræber
en Drage.

Biorn oc
Affue Skytte
bliffue for-
ligte.

rijs til ecte. Thi der vaar ingen vdi Kongens gaard, met huilken hand de bedre forsee hende.

De Gamle hadde for sædvanen, at lade forfare hos Spaamend huad Spaamend. Deris Børn skulde vederfarijs vdi fremtiden. Thi reiste Kong Fridleff til forhøre huad hans Søn Oluff saarestod, hand fant tre Jomfruer i Capell, oc gjorde sit Offer til dennem, oc begerede god lyde paa sin Begne. Den første Gudinde gaff hannē deilighed oc heldighed iblant Mannisse. Den anden gaff hannem gessmildhed oc it runt hierte. Den tredje at hendis Syster hadde saa rigelige begaffuet hannē, thi gaff hand karrigstass, oc der met foruende hum de andre deris gode gaffuer, Oluff hin Oluff bleff mere karrig end rundt, oc kaldis der met Oluff hin Tidste.

Den Eiden drog Kong Fridleff ind i Suerige oc beilede for Kong Halvald da vaar wgistter, oc forhuersuede hannem Kongens Daat. Galdan etter Kongens Daatter aff Telemarck. Halvald, huilken hand self tilforne frelste aff den grumme Hildebrand, som førre er omtalet.

Den Duffinellen fødte Frogerthe en Søn, som bleff kaldet Frode efter sin Fader, huer mand hadde hannem saa tier, for samme hans Farfader, at hand i sin Barndom maatte aldrig sætte en fod til Jordē, men de baris, klappedis oc kystis mest aff de bæste i Kongens Gaard.

Den Koen for sin rundheds skyld dette tilnaffn, at hand kaldtis Kong Frode gessmilde. Thi hand forogte dobbelt alle sine Krigsfolckis besolding, oc lærde alle sine gode Mend oc tienere. Met saadan Dydighed hand mere nasskundig i sin Ungdom, end mange aff de gamle Konger. Den ganste Liffs tid for deris Dyd oc Mandom.

Frode Gessmilde XXVII.

Frode gessmilde.

Den Kong Frode vaar tolf Nar gammel, døde hans Fader, oc hand bleff vald til Konge igien i hans stæd.

Hand førde strax Krig imod Suerting oc Haness, Konger vdi Saren land, oc tuingde dem paa ny vnder Danmarckis krone, saa at huer deris Vndersaatte skulde Narlige giffue hannem en Sølfpenning til skat. Kong Frode tvinger Saren vnder Danmarck.

Den samme dage lidde Sterckodder Skibbrud vnder Danmarckis væppelige vndkom met Lifsfuet, men de andre hans Stallbrødre

Den Kong Frode tog venligen mod hannem, oc holt hannem i stor

Den Frode hannem til Hoffuigmand offuer sin Skibs flode. Thi hand Sterckodders Faders neland, fødte sel oc idret.

Den Frode hadde storre oc sterckere vdi sine Lemmer end andre Mend, men

Den Frode sig ormeget dristig vdi hu oc hierte. Saa at hand vdi de dage

Den Frode vdi alle Lande, oc mand veed endnu paa denne dag at sig

Den Frode mange Mandoms gierninger. Der scriffuis om hannem, at

Den Frode vdi Esteland, iblant det grossue Foldt, som boer næst

Den Frode sig. Men ieg holder det for it Fabel oc wtrolig Snact, det

Den Frode sig skulde veret aff Kempe flect, oc haaffd sex Hender, der Thor oc

Den Frode sig at den Affgud Thor skulde ryct de fire Hender aff

Den Frode sig sig to igien, oc vorte siden vdi almindelig mands

Den Frode sig sig fast wtroligt. Thi Thor oc Dthin, oc nogle andre

Den Frode sig sig omginge met Traaldoms konster, de forserde den ensfoldige

Ulmue,

Onsdag oc
Torsdag
kalder aff
tuende Aff-
guder Othin
oc Thor.

Almue, oc lobe sig dyrcke som Guder. Huer mand vdi disse try Nordre Lande, hulde dem vdi stor ære, oc meente io at de vaare Guder, eller i det mindste aff Gudernis anhengere oc affkom. Her aff er det kommet, at vore gamle Forsædte haffue neffnd nogle dage om Vgen effter deris naffn oc effterfuld de gamle Romere, som neffnde dagen om vgen effter de su Planeters naffn. De dage som vi kalde Othensdag oc Torsdag, dem kalde de Romere aff Mercurio oc hans Søn Jupiter. Nu sig de gamle at Thor er Othins Søn, thi kunde vi icke sig at Thor er Jupiter. Thi Jupiter er Mercurij Fader, som de Hedenske Poeter scriffue. Nogle maa ne at disse Affguder som disse Nordre Lande tilbade vaare fast de samme met lige naffn oc dyrckelse, som de andre vaare hos Grækerne oc Romerne

Vore forsæ-
dres vildfare-
relse vnder
Hedenskabets.

Dette maa her om vere sagt paa denne tid, at vi kunde vide, vdi blindhed oc vildfarelse vore Forsædte haffue været vnder Hedenskabets. Vdi ville vi fremdelis forfølge Sterckodders Historie.

Viger Kong
vdi Norge.

Sterckodder haffde giort Affguderne it Løffte, at hand skulde giue Viger Kong dennem Kong Vigers Blod aff Norge til en Byte pending aff første Mandoms gierningers Græde. Marsagen her til fortælis saaledes

Sterckodders
løffte.

Othin vaar vred paa Viger, oc vilde dog icke self obenbarlige Feide paa hannen, men gaff Sterckodder styrcke oc mod, oc try mends Alder oc disligist stor Wijsdom til at dicte oc scriffue atskillige slaus Rim, paa hand skulde dis villigere oc bedre komme til at sla Kong Viger ihjel. Sterckodder gaff sig i tieniste met Viger, oc drog paa det sidste vd met hannen

Stemt oc
Aluorlighed.

Sørøffueri. Det hende sig at de finge languarende Modder, oc laa saa gaat som it gantse Aar, oc vdrette aldelis intet. Der bleffue de alle sinds at kaste Lod indbyrdis, met hues Blod mand skulde stille Guder vrede. Der Lyden loed Loddet falde offuer Viger, gjorde Sterckodder

Sterckodder
dræber Kong
Viger.

en Vidie, vdi huilken Kong Viger skulde ophengis, dog strax sig igien, at baade hand skulde beholde Liffuet, oc Gudernis vrede skulde der met stillis oc affuendis. Men Sterckodder knytte Vidien saa hant Viger qualdis, oc paa det hans Pine skulde forkortes, Raad hand Suerd tuert igennem hannem.

Bemond en
naffnkundig
Søhane.

Siden tog Sterckodder Kong Vigers Skib oc seylede til Bismund, oc gaff sig vdi Staalbroderklub met hannem. Thi hand vaar ypperste iblant alle de Danske Hoffuithmend, som da hulde sig i Søen. Frale hans Staalbroder haffde nyligen kiøbt sig fra hannem for en

Stercke for-
frenckis aff
fradzeri.

sum Pending. Sterckodder oc Bemond leffuede gantse sparsammet tilfammen, paa det deris styrcke icke skulde spildis eller forkredis aff egen fradzeri oc Drudenstab. De komme paa det sidste, effter at de vare brent oc røffuit vdi atskillige Lande, oc saa ind vdi Ryssland. Der kaste alleuegne firekante Fodangle for dem, huorsomheldst de drog sig

Stoede Kong
aff Ryssland
offueruendis
aff Bemond
oc Sterckod-
der.

Men de Danske bunde træklauper vnder deris Føder, oc stævnede alle marcke oc Skoue, indtil de foriagede Kong Stoeds self vdræffte sig vdi Bierg, oc funde der effter hannem saa megen herlige Elendighed. Vdi disse tider, at der vaar ingen iblant dem, som io skel saa meget. Men dem sem hand mæst kunde bære met sig.

Efter Bemoeds død oc affgang drog Sterckodder til de Kemper
 Biarmeland, oc der hand haffde beuist sig Mandeligen hos dennem
 nange skyder, reiste hand ind vdi Suerige, oc vaar der stille hos Kong
 s børn vdi sin Nar. Siden der hand kunde icke fordrage den løfactige Kamp imel-
 lem Dyd oc
 p. oc Bieldre bulder, som skede ved Opsal om Dffre dage, da drog løfactighed.
 til Herr Hogen, som vaar en veldige Første vdi Danmark. Huor
 letteligē at mercke, huad for en adstadige mand Sterckodder haffuer
 at hand icke vilde see paa den wtuctige letfærdighed, som bedreffuis
 med Dyne. Saadane Kamp oc Fiendstab er emellē dyd oc løfactighed.
 Sterckodder gjorde strax rede, oc fulde Hogen met sin Skibs flode
 Syberland, at intet Rige skulde vere nogen stæds nær omkring, som
 icke friste de Danstis vræde. Vdi disse dage regerede Kong Huglet vdi Huglet Ko-
 ning vdi Sy-
 bernland off-
 ueruindis aff
 de Danste.
 land. Hand vaar meget rig paa Guld oc Sølf, dog karg oc w-
 imod alle, saa at hand en gang, der hand bleff begaffuet met
 et par Sko, rycte tuengene der aff, oc straffede dem, paa det
 icke icke forære hannem igien met nogen stend, som dennem haff-
 taaaret. Hand begaffuede aldri nogen erlige Mand, men vdsste Gerighed.
 Pentinge iblant Daarer oc Bagaastere, som hand elffte oc fremdrog
 i Gaard. Thi ligeruis som hand vaar self en wforstandige Banart,
 haffde hand tiener som der til hørde. Dog haffde hand to merckelige
 for Begathe oc Suiddaff, huilde vaare iblant det andet røgløse Sel- Begathe oc
 Suiddaff, so
 Kemper i
 Syberland.
 lig som ædle Stene iblant Koll oc Afke. Disse to stode allene Man-
 imod den gaantse Danste Hær oc mact, men de andre letfærdige
 tieners betalde deris Herre Kong Huglet met en flammelige fluct for
 Hænder. Hogen satte flur ind til Begathe, thi hug Begathe hannem
 for en stramme langt ind i Brystet, at Suerdet rorde ved det øffuerste
 Ribben. Det fortrød Sterckodder, oc i det som hand vende sig imod
 icke oc hug paa hannem, sic hand det store saar i sit Hoffuit, offuer
 hand klager i en Bise, oc siger at hand aldrig sic en farligere stæde
 haffde. Thi endog at den Hinde som foruarer Hiernen bleff wslad, dog
 icke Gaaret induortis siden det vaar tillægt. Der nu Kong Huglet
 haffde slagen, oc alt Føldet vaar paa fluct, fangede oc greb Sterckodder Daarers oc
 Spilmends
 len.
 nange sa hand kunde offuerkomme aff hand Spilmend oc Daarer,
 icke icke som hudstryge, at de effter denne dag skulde icke tiene i Gaarde
 icke oc dvalige Hoffmend. Siden droge de Danste til den stad Du- Duffin en
 Stad vdi
 Syberland.
 stæde der saa stor oc offuerflodige en Konge stat, at de vden all skiffte
 sig toge huer der aff saa meget som dem lystede.
 icke icke denne Hyberlands Krig sende Kong Frode Sterckodder
 sine Hænder aff Venden, hen til Østre lande, at holde oc tuinge dem Vine Forsten
 aff Venden.
 icke icke oc Lydactighed. De droge aff stæd oc Lydeligen met stor ære
 icke icke Sælenderne, Semberne, Sangalenderne, oc alle de andre D-
 icke icke Hær oc Krigsmact. Vdi Ryfland ved Anafelds Klippe bode
 icke icke Hærmester, som hebe Bifin. Hand gjorde den omliggende Vifin en
 Secter vdi
 Ryfland.
 icke icke, thi hand kunde døffue alle Suerde oc Pile, saa tillige
 icke icke paa dennem. Det gjorde hannem saa dristig, at hand
 icke icke Høle mends ecte Høstruer, oc bedreff megen vherlige
 icke icke
 flam,

Liftigt an-
slag.

flam effter sin onde lyst oc begiering. Der Sterckodder saadant spurde, drog hand heden til hannem, estede hannem til Kamp, oc skilde hannen baade ved sin Konst oc Liff. Thi hand omuoffuede sit Suerd met it tyt Skind, at Wisen saa det icke bart, før end hand haffde sit Vane saar borte, saa at hannem hialp huercken sin fogleri eller store styrcke imod Sterckodders vrede.

Tanne en
Kempe ved
Constantino-
pel offueruin-
dis aff Sterck-
odder.

Siden kom Sterckodder til Constantinopel, oc fant der saar sig en Kempe, som hede Tanne, huilken haffde veret woffueruindelig til den dag. Met hannem brodis Sterckodder, oc offueruant hannem, oc nød de hannem til at rømme oc forsuere Landet. Paa hiemsfærden ibielflog hand vdi Polen en Kempe som hede paa vort Danske maat Basse, men kaldtes aff de Lybske Buiske.

Vasse en
Polniffe
Kempe ibiel-
stais aff
Sterckodder.

Dissimellem fulde de Sarer fra Danmark, oc lagde deris raad huorledis de kunde met best lempe oc hemelig suig offueruinde Kong Frode, som met obenbare Feide icke kunde tuingis. De bleffue endrecteligen sinds, oc lode hannem ved deris Legater tilbiude en Kamp, effterdi de grumme oc mechtige Sterckodder vaar vden Riget forhindret met fremmet Krig. Thi de viste, at Kong Frode, som vaar en frimodig Helt, pleiede aldrig at forsige eller vndryde sig fra nogen Fare eller Arlog.

Saren setter
sig imod sin
rette Herre
Kong Frode.

Kong Frode tog dette tilbud vdi beraad met sine gode Mend. De i det samme kom Sterckodder til Lande igien, oc der hand fornam, huad for had den vaar, fortornedis hand der offuer, oc sagde, at ingen Konge skulde vde sig i Kamp vden met sin ieffnlige. Det vaar oc whorligt, at vnderfaatene skulde saadant tilbiude deris egen rette Herre. Thi skulde denne Kamp gaa for sig, da vilde Sterckodder self, som vaar aff ringe Almues fold, leffuere dem en Kamp. De Sarer sogte siden naffnkundige store lempe Hame, oc loffuede hannem saa meget som hand self kunde mest opueie, om hand vilde tage sig offuer, oc hode Danste denne Kamp. Hame lod sig locke aff saadant stort Loff, oc fulde de Sarer met stort raab oc strig til den Ward, som Kampen vaar bestidat. De Danste Krigsmend komme paa den anden side til Sterckodder, som skulde secte i deris Herris stad. Der Hame saa hannem vere en gammel Mand, begierede hand at brydis met hannem. Hand vaar self raster oc vng. Haffde icke lyden verit Sterckodder bedre, da haffde Hame paa det næste slaget hannem til Jorden, oc Sterckodder slog til hannem igien met sin knytte Messæ, at hand slog begge Kna, oc Næsen tog imod Jorden. Siden lod hand hannem komme igien paa foden, oc strax ginge de sammen met Suerden. Sterckodder hug hannē tuert offuer Liffuet, at hans ganste Legem vdtis vdi tuende parter. For saadan mandelig Gierning gaff Kongen Sterckodder mange Agre oc stort Jordegods, oc der til trykkes Bønder. Men de Sarer paalagde hand denne Arlige stat til hændoms tegn, at huer aff dem skulde giffue Arlige en Penting for Lædemod, som regnis hen ved Alne langt paa Menniskens ganste Tid.

Ronger (Ful-
le icke sece
met deris
ieffnlige.

Same en
Sariske
Kempe, aff
huilken nog-
le mene at
Hamborg
fulde haffue
sit naffn.

Hand vaar self raster oc vng. Haffde icke lyden verit Sterckodder bedre, da haffde Hame paa det næste slaget hannem til Jorden, oc Sterckodder slog til hannem igien met sin knytte Messæ, at hand slog begge Kna, oc Næsen tog imod Jorden. Siden lod hand hannem komme igien paa foden, oc strax ginge de sammen met Suerden. Sterckodder hug hannē tuert offuer Liffuet, at hans ganste Legem vdtis vdi tuende parter. For saadan mandelig Gierning gaff Kongen Sterckodder mange Agre oc stort Jordegods, oc der til trykkes Bønder. Men de Sarer paalagde hand denne Arlige stat til hændoms tegn, at huer aff dem skulde giffue Arlige en Penting for Lædemod, som regnis hen ved Alne langt paa Menniskens ganste Tid.

Same drabis
aff Sterck-
odder.

Hand vaar self raster oc vng. Haffde icke lyden verit Sterckodder bedre, da haffde Hame paa det næste slaget hannem til Jorden, oc Sterckodder slog til hannem igien met sin knytte Messæ, at hand slog begge Kna, oc Næsen tog imod Jorden. Siden lod hand hannem komme igien paa foden, oc strax ginge de sammen met Suerden. Sterckodder hug hannē tuert offuer Liffuet, at hans ganste Legem vdtis vdi tuende parter. For saadan mandelig Gierning gaff Kongen Sterckodder mange Agre oc stort Jordegods, oc der til trykkes Bønder. Men de Sarer paalagde hand denne Arlige stat til hændoms tegn, at huer aff dem skulde giffue Arlige en Penting for Lædemod, som regnis hen ved Alne langt paa Menniskens ganste Tid.

Stat paa
Saren.

Hand vaar self raster oc vng. Haffde icke lyden verit Sterckodder bedre, da haffde Hame paa det næste slaget hannem til Jorden, oc Sterckodder slog til hannem igien met sin knytte Messæ, at hand slog begge Kna, oc Næsen tog imod Jorden. Siden lod hand hannem komme igien paa foden, oc strax ginge de sammen met Suerden. Sterckodder hug hannē tuert offuer Liffuet, at hans ganste Legem vdtis vdi tuende parter. For saadan mandelig Gierning gaff Kongen Sterckodder mange Agre oc stort Jordegods, oc der til trykkes Bønder. Men de Sarer paalagde hand denne Arlige stat til hændoms tegn, at huer aff dem skulde giffue Arlige en Penting for Lædemod, som regnis hen ved Alne langt paa Menniskens ganste Tid.

Saness.

Dette behagede Herr Haness oc den menige Mand swate sig, at hand i sinde, at ville enten affstasse saadan tuang, eller oc vnde det.

Hand begynte it obenbarligt Dyrer vdi Landet, saa at Kong Janoffre vdi
 hede maatte self drage offuer Elffuen met sit Føld, oc slog hannem ved uig.
 som kaldis endnu aff begge deris naffn Janoffre.

Men en anden Tydss Herre, ved naffn Suerting, vaar trædflere Suerting.
 Haness, hannem angrede vel sit Fædernelands ælendighed, oc skulte
 alligeuel sin harm oc vrede sind imod Kong Frode. Mange disputere om Forraderi er
 som trædflhed er Lofflig eller straffelig, men ieg kand for ingen ting
 Suerting. Thi endog det vaar gaffnligt at søge sit Fædernelands
 saa hurde alligeuel saadant at skee vden Suig oc Forraderi. Bedre
 handis oprictige imod sin Fiende oc wuen, end met falskt Venstaff he-
 at forraade hannem. Thi huad mand met Synden saar, det
 borgen bortgaar. De huad som met Skaldhed bedriffuis, det er icke
 eller haffuer noget bestandigt gaffn oc fremgang. Falskt slar
 Herre paa Hals. Saa gield det vcsaa met Suerting, hand hvd
 Frode til giest paa sit Hus, oc haffde actet at opbrende hannem met
 alt, men Kongen forkom hannem, oc endog de sloge huer anden
 paa stæden, saa lydendis Suerting alligeuel icke alt sit forsat,
 hand haffde oplagt imod de Danste.

Ingild Vendemod XXVIII.

[Ingild
 Vende-
 mod.]

Ingild bleff vald til Kongeligt Regimente effter
 sin Faders død oc affgang, men hand affuigte fra sine
 Forfædris fodspor, oc gaff sig aldelis til Graadzeri oc løf-
 actighed. Hand forgætte huad som hannem burde at giø-
 re paa sit Kongelige Embedis vegne, oc søgte alt det som
 kunde tiene til vellyst oc wtuet. Hand vaar icke alleniste
 oc andre fremfarne afftom til stor vanære, men vcsaa forsømte at
 sin Faders død oc affuerie Rigens stæde oc wret. Mange Rodde oc
 arme, som kunde finde paa atskillige vellystens optendelse, de vaare
 huer oc velkomne. Vaaben oc værie, Ryterspil oc Krigsbrug,
 hand huerden self lide, eller tilstedde andre at omgaais der met.
 oc bluedis Sterckodder ved saadant leffnet, oc drog fra Kong
 Kong Halban vdi Suerige, paa det hand aldelis intet vilde
 met Druckenstaff oc løffactighed.

Konings Søner lagde sig effter Ingild met liste, oc gaffue han-
 til Ecte, paa det hand icke skulde heffne sin Faders død. Kong In-
 gilds hand fire Søner, Frode, Fridless, Ingild oc Oluff,
 mere at vere fød aff hans Syster. Hun hed Helge, oc bleff
 Guldsmed, som ved mange stend oc søde ord (huilcke
 mindeligen elste) bedrog hende. Thi effter hendis Faders
 ingen som hende synderligen forsuarede eller fremdrog.
 spurde saadane tidinde met de fremmede som komme aff
 hand sig rede at heffne denne slam, som Kong Frodis
 matter vederforis. Hand drog aff Suerige oc kom til
 Helge, oc satte sig strax ned inden Dørrer, oc
 met en Hat, at ingen skulde vde hannem. Guld-
 smeden

smeden actede icke, at der findis end oc saa vnder tiden sterke Lemn oc Mandoms styrcke vnder paltuge klæder, hand bad hannem vige Dørren, iblant de andre stæckarle at tage Almisse, naar den Skiftis. I gamle Sterckodder holt sig stille, oc spægede sin vrede met forstand Taalmødighed. Guldsmeden lagde sit Hoffuet vdi Helgis Stod, oc bedr stor vsticelighed met sine facter, saa at Helge, der hun fornamt at Sterckodder vaar kommen til Gaarde, sagde til hannem, at det vaar mere for den, at tencke paa Vaaben oc verie, end saadan vbluelig lyst. I Sterckodder dette saa, da kunde hand icke lenger forholde sin vrede, in sprang op, kaste sin kaabe aff sig oc drog sit Suerd. Der Guldsmed fornamt, at der vilde vorde it vnderligt Bad, gaff hand sig paa fluct, oc i ter kort beraad søgte Dørren, at hand maatte frelse Liffuet. I det si hand vaar mit i Dørren, hug Sterckodder heltent aff begge Arsbænder paa hannem, saa at hand falt halff død ned til Jorden. Thi Sterckodder holt sig vere for god, at besmitte sine hender met denne Afstækeris oc Afustis død: straffede hannem icke for sin vtilberlige vtuct, som ved de, at hand skulde effter denne dag leffue met større skam, end hand haff skont mist sit Liff paa stæden. Det met bleff denne ædle Konge, Daat forløst fra skammelig trædom, oc bleff siden meget Dydig oc fromme oc foruarede sig bedre fra bedrageri oc suig. Der Sterckodder saa at Guldsmedens kunde sørgede oc begræde deris Hofbondis vohæde oc store vsticel spæattede hand oc sagde: Huor faare tie i nu alle saa stille? Huor er nu den løffactige Hund, som bleff straffet for sin vtuct? Monne hand icke en traadze, oc fare frem vdi sin slemhed? Lader hannem komme hid, vi vil forlige oss igien met huer anden, oc lempe althing i gode maade. Hand sig nu at kiende Sterckodder, som haffde skilt sit Ansigt met en Hat, hand kunde forfare huorledis det gid sin gode vens oc Herris Dødd. Det vaar io it vtildeligt Hoffmod aff en Guldsmed, at hand for sine vsticel stælle klæder oc vduortis Prydelse skuld torde legge sig effter, oc ligge ved it Konge Barn. Hans haar vaar kruset oc flettet vdi Gølf, hans haand hans kiortel oc Sko vaar besette met Perler: oc hans Kaabe skinnede vdi idel Guld. Hand meente at Guld oc Rigdom ginge offuer blod oc byrd, du fattige Afstækeris, som skraber vdi Kullene met dine hender, oc vnder den Iden met dine Skindbelge, tørst du fæffe en Konge Daatter, oc ge dit sorte Hoffuet vdi hendis Stod, at hun skal børste dig oc beafte dig i tieniste, som din ringeste Vige vdi dit Hus? Atuarede hun dig icke i huad ende din leeg vilde faa, oc sagde: Giff act paa den gamle Mann, sidder inden dørren, mig tyckis at det er Sterckodder, som giffuer god paa dine løffactige Facter. Da suarede du hende: Huad skulde teg sig for den sorte Mann oc den gamle paltuge Tryglere. Sterckodder da saadanne ringe klæder. En veldig oc mechtig Mand sommer vdi en laastelige Klædbon. Thi stod ieg op oc met mit Suerd straffede dig ved burde. Jeg gaff oc hende en kindhæst, at baade Næse oc mund skulde vdi Blod. Hun kunde da vel holde sig for laddere, oc lo icke en gæst, som tilforne offte gjorde at dig. Jeg sagde til hende, kom her frem, som haffuer du mist din Jomfrudom, da est du verd at du vdi en

Den Guldsmed, som haffuer locket Helge, straffis aff Sterckodder.

Straff som Synd.

Byrd gaar offuer Rigdom.

lles her vdi fremmede Lande. Der som dine bryst ere vden Melck, da est ^{It gaat rycte}
 i Horsaget oc vsslydig, som ieg det ocsaa formercker. See dig vel saare ^{Land spildis}
 her efter, vacte dit gode rycte, som snarlige kand aff en liben mistandte ^{aff en ringe}
 forpildis. Thi den menige mand troer snarlige Løgn, ia oc snarliger ^{Den menige}
 Sandhed. Tend paa dine erlige Foreldre, følg deris fodspor. Der ^{Mand. troer}
 du hadde tendt her paa tilforne, da hadde du met din delige Mund ^{snarliger}
 sigt hset denne forte. Smed, eller sarnet hans grumme Bryst met ^{løgn end}
 de rege Arme, vdi huilcke en Konge søn burde met rette at huilis. Jeg ^{Sandhed.}
 sigt icke her met haffue alle Smede foract, thi der er stor skilsmys paa
 dem, som ocsaa paa andre Gold. De befalde mig bæst, som omgaaes ^{Gulcke sme}
 med Sverff oc Suerd, oc huad som Krigs brug er anrørendis. Men de ^{de de beste.}
 som stabe Billeder, smelte oc blande Kaaber oc Guld, det er alminde
 lig forferdig Gold, oc bedriffue ofte Suig oc bedrageri, oc forblinde
 dem syne.

Sterckodder haffde met ord oc gierning heffnd sin harm eff
 ring oc attraa, drog hand tilbage igien til Kong Halffdan, oc
 delige oc altid bruge i Krig oc Orlog imod Nogens Fiender.

Kong Ingilds den ene Syster Helge vaar da først Manduoren, ^{Kong Helge}
 den ande vaar yngre oc icke endnu fulduoren. Thi kom Kong Hel ^{aff Norge}
 Norge oc bads om Helge. Hans Skib vaare saa kaastelige vdstaffe ^{bedis om}
 Massen vaar forgylt, oc Seglet vaar belagt met Guld, Tackel oc ^{Kong In-}
 gilds Syster ^{Helge.}

paa meste parten aff Starlagens rot Silcke. Kong Ingild tilsagde
 sin Syster, met saadañe forord, at hand tilforn skulde lade prøffue
 om oc styrcke met andre Kemper. Dette samtyckte Helge, oc dract
 sig bestemt met Kongens Syster. Nogen tid her efter kom Ungas
 søn vaar den ypperste iblant en Hertugs ni Søner vdi Sieland,

som tilforne beilet til Helge. Hand vdestede Kong Helge til Kamp, ^{Ingen Kem-}
 der begge deris samtyckte skulde mødis paa Brøllups dagen mod han ^{pe maatte}
 Thi vdi fordoms dage maatte ingen Kempe necte den anden en Kamp ^{necte den an-}
 sig fortabelse, om den vaar hannem ellers louligen tilbuden. ^{den en kamp}
 som meget bange for fryct oc blussel, at hand mod gammel Kempe ^{vden sin aris}
 dage. ^{fortabelse i}
 fordoms ^{fordoms}
 dage.

som vaar vdestet at fecte imod ni Kemper paa en tid. Der Helge
 søgde Brud dette formercke, raadde hun hannem at hand skul
 sig oc forhale denne Kamp, vdi huilcken hand enten skulde miste Liff
 oc hals, ellerdi hand haffde icke endelige besluttet, huor mange
 dage bestaa. Hun bad hannem drage til Suerige om hielp oc bistand
 til Sterckodder, som pleiede at vere alle bedrøffuedis Trøstere oc trøstet

som søgte sin Bruds raad, drog til Upsal vdi Suerige, oc sende sit ^{Kong Helge}
 til Sterckodder, at hilse hannem, oc biude hannem til Helgis ^{søger bistand}
 Daatters Bryllup. Sterckodder fortørnedis aff saadan ^{hos Sterck-}
 forpildis, saa starpt oc vred paa budene oc sagde, at de skulde ^{odder imod}
 vdi en Kamp. ^{ni Kemper}

som i en and tid, at biude hannē som en anden ledere til en fremme
 der søde icke nøde den frome Kong Frodis naffn gaat at
 som søgte dette spurde giæ hand ind til hannem, oc hilfede hannem
 Daatters vegne, oc bad hannem gierne, at hand vilde

giøre hannem biffand vdi en Kamp, som hand haffde forloffuet imod si Kemper, end hand kunde vel bestaa paa en tid. Sterckodder tog ventf mod hannem, oc der hand haffde vdspuord tiden oc stæden, som Kamp skulde holdis, bad hand hannem drage hiem, oc tillsagde sig at komme es at en anden giensti, oc møde paa forscreffne dag til Kampen.

Sterckodders wtrolig hastige reyse oc Færd.

Effter nogle dage, at Helge vaar bortdragen, siges Com mand eller skat tro) at Sterckodder reiste saa meget en dag, som Kong H met sit selftab vdi tolf dage, oc kom til lige paa en tid met dem til K Ingilds gaard, der som de ni Kemper sade met andre drudne Giester, pudedede meget aff deris styrcke oc grumhed, som de vilde bruge imod H Helge. Mand vil sige at de hylede oc tubede som andre Hunde tu Sterckodder, der de saae hannem. Hand straffede dem, oc sagde at saa stid oc løffactighed bequemedede ret Glemmere oc Demmere oc andre dane Natræffne. Hand bleff oc atspurd, om hand endnu kunde forma opholde en Kamp imod en Kempe. Hand suarede: Jeg vil fordrifte at secte icke alleniste imod en, men imod saa mange som komme for Haand. Der disse ni det hørde, formerckte de at hand vaar den Kempe, skulde komme langt aff fremmede Lande, Helge til hielp oc vndsetning

Sterckodders dristig hed.

Kong Helge vaar da vdi sit Coffhammer met sin Brud, oc h sæt sit Suerd for Dørren, at ingen skulde bryde ind, oc wforuarende uersalde oc forraffe hannē. I dawningen opuogede hand oc førde sig i sine Vaaben, men der hand fornām, at det vaar icke endnu aldeis dag, tyngedis hannē aff megen tænde oc omhu, oc lagde sig atter til

Sterckodder kom til Dørren, oc som hand formerckte, at de sødeligen i huer andens Arm, vilde hand icke bryde deris søffu oc glæde, det hand skulde icke siunis at mistroste sig self, at bestaa alle de ni Kemper. Thi gid hand facteligen fra Dørren hen vd, oc sætte sig paa liungs Heed, vnder it Bierg, der som blæst oc Sneec falt mest, sine der icke til en spot oc foractelse. Hand førde sig aff alle sine klæder, som det haffde veret mit om Sommeren. Bruden haffde giffuet hand en kaastelig Skarlagens kaabe, den hengde hand paa en Tornebust, oc saa til it vnderligt Spectadel. Men Kemperne ginge i skul paa den side ved Bierget, oc gjorde sig en Ild for den store Frost oc kulb. De fornomme intet til Sterckodder, sticde de en aff deris Selftaff paa Bierget, at see om hand kunde forfare noget om hans tilkomme. Hand kom paa Bierget, saa hand en gammel Mand side vdi Sneec arme vdi Dallen. Hand atspurde hannem, om hand vaar den som holde Kampen. Sterckodder suarede, Ja. Da komme de andre oc huad heller hand vilde slaes met den ene effter den anden, eller met alle til lige paa en gang. Hand sagde, naarsombeldst mange Hand mig til lige, da pleier ieg at sla iblant dem allesammen til lige.

Konings Heede.

Sterckodders haard lidenhed.

Sterckodder ihieslar si Kemper paa en tid.

met tilkiende, at hand heldst paa en tid vilde bestaa dennem alle, oc met sloge de sammen. Først nedlagde hand sex aff dennem, oc self it Haars klæde. De andre tre slog hand siden ihiel, endog ue hannem Sytten saa store strammer, at hans Indvol mest de vden Riffuet paa hannem. Her aff vamsnectedis hand paa det tørstede offuer all maade, thi krøb hand paa Hender oc Fødder

Sterckodders tørster.

ende Vand at drikke. Men Augathers blod, som laa død vdi Becken, se saa faruet Vandet at hannem vemedis der ved, oc vilde heller necis til dode, end bruge det for sin Tørst. Hand lagde sig tuert offuer et Steen, som det endnu kiendis paa denne dag vdi dybelse oc bredelse, hans Legemis Hicelse haffuer veret. Dog acter ieg, at det er saaledis vrrrolig vdhugget til denne giernings ihukommelse. Fordi det er io vnueligt, ting.
 I haard Steen kand smelte som Vox for it Mennistis Legeme.

I. Siden kom der en veyfarendis Mand frem met en Bogn, oc der hand hannem, atspurde hand Sterckodder, huad hans løn skulde vere, om vilde forbinde hannem. Sterckodder vaar end da saaledis til sinds, at heller vilde lide sin vee oc Pine, end bruge hielp aff nogen ryggeløs oc Mandis haand. Thi spurde hand huad hans Embede oc handuerct Den anden sagde sig at vere en Delesoget. Der Sterckodder det Delesfogders Embede straffis.

at hand haffde icke taget sig noget andet saare i sin Liffs tid, at fatte oc forfølge fattige Folk, oc glædis naar det gick ilde til, oc se efter at lure paa hues Brøst oc forsømmelse der sands hos nogen Mand, huilken hand som en Ridderrød kunde føre i fald oc skade.

II. Der denne Delesoget vaar bortfaren, kom der en anden, oc til hannem sin hielp, huilken haffde ectet sin Hofbondis tienistepige, oc se hen paa Marken at vdrette sin Herris bestilling. Sterckodder oc hand vilde icke lade sig røris aff denne træl, som haffde saa ilde for sig met sit Gifftermaal. Thi der som nogen Dyd haffde veret i hans

Træl som seer icke effter forbedring, er straffelig.
 Trælle, da haffde hand som selff vaar en træl icke taget sig en vordende. Huad skulle vi nu sige om Sterckodder, som beuifer sig her Mandeligen at forstuide vtilbørlig hielp, som hand tilforn beuiste sig vordende sine Fiender.

III. Der næst kom it Quindsold til hannem, som vilde afftryge hans vordende der Sterckodder formercte, at hun vaar en tienistequinde, som vordende et male Gryn, oc haffde it speet Møbarn hiemme, bad hand hendes barn, oc giffue sit Barn at di. Quinder maa icke forbinde Sterckodder.

III. Efter hende kom en vnger Karl agendis frem for hannem, som oc vordende hannem sin hielp. Sterckodder atspurde huo oc hueden hand vordende der hand fornem at hand vaar en Bonde søn, oc opsødt vdi Bonde vordende leffuede hand hannem, oc lod sig forbinde aff hannem. Thi Bonde leffuet det retsærdigste oc ærligste, søndelig oc nødtørftig føde, vden foractelig Armod oc Hoffærdelighed oc Rigdom. Oc paa det at denne vnge Mand icke skulde vordende hannem forgefuis, gaff hand hannem sin Raabe som hand haffde vordende vordende. Siden forbant hand hannem, oc sette hans Maff vordende vordende, oc lagde en fast Vidie der omkring, oc førde hannē saa vordende til Kongens gaard. Dissemellem paaminte Helge sin vordende at hand spildeligen skulde foruare sig for Sterckodder. Thi vordende vordende tage til mistyde oc straffe det, at hand haffde mere ta vordende vordende, oc Wellyst, end den Kamp som hand paa tro oc loff vordende vordende. Sun bad hannem Mandelige verie sig imod Sterckodder.

Sterckodder bødder, thi det vaar hans sædvanne, at hand altid hadde de vankundige oc voldt meget aff de dristige oc modige. Kong Helge gjorde efter hendis raad, tog mands hu oc hierte til sig, at tage dristeligen imod Sterckodder.

Saa tillige som Sterckodder kom i Gaarden, sprang hand fra Bogmen, oc løb til Brudehuset, oc slog Døren op med sine Hender. Kong Helge restte sig hasteligen op imod hannem, oc hug første gang til hannem imellem begge Dyne, oc i det som hand atter vilde hugget til hannem, holt Helge Skiolden imellem dem begge, saa at Kong Helge hug sit Suerd i tuende stycker vdi Skiolden. Met saadan dad hialp Helge den som hun staaet met sit raad. Sterckodder sagde, at hand vaar nu vel til frede met Helge, efterdi hand formerckte aff saadan frimodig Dristighed, at hand icke offryet oc fare hadde forsommet den fremfarne Kamp.

Sterckodders saar vaare icke endnu tillægte, der hand sid tidende aff Kong Halvdans død aff Suerige, oc drog alligeuel vortoffuet strax i Suerige: heffnede hans død, oc satte hans Søn Siuord vdi Kongens Regiment vdi sin Faders stæd.

Der Sterckodder hadde været nogen tid lang hos Kong Siuord, oc spurde aff viffe rycte oc tidende, Huorledis Kong Ingild sticte sig vdi venligen imod dem som hadde slaget hans Fader ihel, fortrød det hannem, at den vnge Herre saa ilde efterfulde sin fromme Faders fodsp.

Sterckodder Thi lagde hand en stor sed Kul paa sin Ryg, ligeruis som hand hadde vdi it besynderligt liggendefæ. Dem som atspurde hannem, huorfaare hand bar saadan vsædvanlig byrde, suarede hand, at hand hadde Kul at bære, vdi huilcke hand vilde hærde Kong Ingilds blødhierighed. Hand stynede met en hast, oc strax som hand kom i Kongens gaard gic hand offuers Bords at side, som hand pleiede i de fremfarne Kongers tid.

Der Dronningen kom ind och saa hannem, bleff hun fortørnet offuer, oc straffede hannem, at hand traadde saa dristelige op i Herrens oc besmitte de kaastelige Tapeter oc Hiunder met sine sorte oc groe Klæder. Hun tillagde hans vforstand oc taabelighed, det som hand gic aff sit friuillige forsæt, oc viste icke at der vaar it Vælt oc modigt vdi inden for de reffne oc ringe Klæder. Hun vurde Manden efter sin klæddirect. Den gamle Sterckodder vigte sædet efter hendis befalning, oc de dog icke stule sin vrede oc hastighed, saa at der hand i sin fortørnelse sig nærdest i Salen mod Beggen, da ryfte oc beffuede det ganske lige som det strax skulde faldet til Jorden. Hand optendis i sit hierte vforligelig had til Dronningen, at hun icke allenist haanligen for hannem, men saarekaste hannem sine klæder oc Armod.

Nogen tid her efter kom Kong Ingild aff Jagt, oc kiende Sterckodder, oc forundrede sig, at hand sad saa stille som en Steen, oc hand stod op mod hannem, eller saa blideligen til hannem. Hand aetede efterdi hand hadde saa mange vduortis strammer paa sit Legeme, vaar oc it Mandeligt hierte vdi Brystet. Hand straffede Dronningen, hun hadde fortørnet hannem, oc besøel, at hun skulde bære Manden Dride saar hannem, oc sagde at hand vaar en aff hans Faders tro Dienere, vnder huilcken hand self bleff optuctet vdi sin

Sterckodder bar en Kul sed paa sin Ryg til Danmark, oc vil der met hærde Kong Ingilds Blødhierighed.

Manden skal icke stæris aff Klæderne.

Id Sund haffuer Arr vdi Næse.

dem, bad der faare, at hun skulde legge sig i Venstaff igien met hannem.

Dronningen gjorde efter Kongens befaling, oc holt sig tierligen mod Sterckodder i alle maade. Men det vaar da for silde. Hun maatte siden alligevel vndgielde straff for sin forseelse, och saa siden de sæder offuer: ^{Modig mande vrede er languarig oc bitter.} sundt met sine Brødris blod, aff huilcke hun saa haanlige tilforne for alle Sterckodder.

Om Aftenen anrictede Kong Ingild it stort Giestebud met Dronnings Søner, oc Dronningen gic Sterckodder til oc fra, oc bød allehaande krasne Rætter. Men Sterckodder vende sine Øyen paa hende. Thi hand vaar en Krigsmand, som elste Sparsommelighed, gaff sig til Fraadzeri oc Druckenstaff, hand harmedis, naar hand sig paa oc stægte Rætter paa it Bord til lige. Haard Mad oc røget ^{Jo mindre aff krasne Rætter, io større sundhed.} vaar hans ypperste kaast. Jo mindre krasne Rætter, io større styrcke, saa dønte de gamle Forsædre.

Kong Ingild holt icke denne sine Forsædris oc Danste Kongers ^{Lydsf sad indforis vdi Danmark.} men forde iblant anden letfærdig Lydsf skid oc saa denne ind i Danmark, at mand skulde bruge mange oc atskillige Rætter, oc foruende met Danste mend fra deris metgiffne oc naturlige ædrubed oc Mandfærdige til Quindactig blødhertighed oc aardeløse oc lectere dage. Men da selff saa dybt nædsunden vdi vellyst, at hand icke suckede en gang paa sin fiere Faders yndelige mord oc endeligt.

Dronningen gaff sig anden gang i færd met Sterckodder, at for hans vrede. Hun tog it kaasteligt Flætteband aff sit egit Hoffuet, ^{Quinde smycke somme icke kemper.} oc hængte hannem vdi Skødet, oc meente sig der met at kunde igienkiøbe sin Venstaff. Men Sterckodder kaste hende det haanlige tilbage oc hængte hende vdi Døden. Thi hand hængte hende vdi Døden, oc holt det for en stor foractelse, at hannem skulde biudis en Quinde smycke paa det Hoffuet, som mandeligen haffde taget mange Strammer, oc aff første Barndom veret vant til at bære de tunge Stormhuer at bære. Saa hart oc inderligen laa hand Kong Frødis velgierninger paa hierte, at hand ingelunde, huerc eller bon, vilde affstaa sit forsæt, at heffne hans død, oc den spaaat Dronningen tilforne beuiste hannem. Thi det gaar saa almindeliglig for alle sønner oc vdforne Helte forglemme icke snarlige enten velgierninger oc fornærmelse. De forlade oc icke deris Benner vdi modgang. Men gikne oc mere vndertiden til deris Benners gaffn oc ære, som det sigter.

Da Dronningen saa, at hun ved Skend og Gaffue intet kunde gøre, gik hun til Sterckodder, gjorde hun Spillemendene hemelige vd paa hans Hænder, som kunde milde hans hu, oc stille hans vrede. Men Sterckodder fornam strax, huad anslag for haanden vaar. Thi lod hand sig hængte vdi Døden, oc gaff tilkiende, at it mandeligt oc adstadiigt Mandfærdigt eller vndertuingis aff Pibere eller løffactis hand sab saa stille lige som en Steen, oc foruende hand hængte hende vdi Døden. Men hand greb til it stort Been, aff hand hængte hende vdi Døden, oc slog Spilmanden paa sin opblæste

Løn som ar- oc Banflabte kind der met. Løn som arbeide. Betaling som verb. Piberen
 beid.
 Kaaber pen- græd da saa fast, som hand tilforne sang. Men det vaar icom en begynde
 ding, Kaaber delse oc Tegn til det Bad som siden fulde efter Gæstebudet.
 Sielmesse.

Siden forhaaned Sterckodder samme spilmand met en Løn Dick som hand siden sang imod hannem. Dronningen forundrede sig saare, da hun saa, at der stod ingen lempe eller Raad at formilde Sterckodders haarde Hierte oc sind.

Sterckodder optendis io mere oc mere til vrede, i det hand saa for sine huad stor ære oc Reuerentz Kongen beuiste sin Faders Morders. De formerckte nu Kong Ingild aff hans Ansiet oc vduortis Facter. Thi hand kede hand hannem en Ræt fra sit eget Bord, men Sterckodder forfæden oc saa. Der hand bleff atspurd, huorfaars hand icke vilde smage de Ræ som Kongen selff sende hannem, suarede hand oc sagde: Jeg er kommen til Danmark, at ieg maatte finde Kong Frodis Søn, oc icke den som der sin Bug met atskillige stegte oc saadne kræsne Rætter effter Rommands sæduane. Hand begynte end da ydermere at straffe Kong Ingild, besynderlige, at der fandis ingen Dyd eller dueligheid i hannem, at hand nu saa skammeligen fortærede sin yngdoms Nar met Graadzet vellyst, huilcke hannem burde at vende til Krig oc Narlog, oc serbelyffne sin Faders død, huilcken hand det aff naturlig kierlighed skulde forplictig vaar. Hand klagede oc saa offuer Kong Ingild, at hand icke vilde minste forgette at heffne sin Faders død; Men oc saa holt dem i allerstørre ære hos sit eget Bord, som hannem burde at forfølge met allerstørste straff oc Plage. Hand sagde oc saa fremdelis: Det vaar tilbørligt at den ge beuiste de gamle ære oc Reuerentz. Thi endog Skægget oc haaret vaar graat, saa forgaaes alligeuel icke derfaare Dyd oc visdom. Vdi Kong Frodis tid vaar ieg sæt høiest til Bords, iblant de ypperste i Kongegaard, nu er ieg forstat, bespottet oc actet iblant de ringeste. De skulde driffue mig aff Salen, der som ieg haffde icke den sterke Beg og til Ryg. Jeg er her kommen til Gaarden, at forfare om du Kong Ingild heffner din Faders død. Huilcket du saare ringe acter, oc begiffuer dig løffactighed oc Druckenstaff. Det sidste ieg skildis her fra Kong Frodis gaff mit hierte mig, at ieg aldrig skulde see hannem ydermere. Ah mig Mand, at mig forhindrede vdi fremmede Lande Krig oc Narlog, at icke kunde icke komme min Herre til hielp. Der som Lyden haffde sæt sig skulde enten ieg heffnd din død, eller tilset mit Liff paa Banen; Men jeg er her icke for Mad oc dricke skyld. Thi ieg er den, som all Liden forfmaar oc hader. Det haffde været mig aff hientet kiert, at ieg fundet Kong Frodis Søn en frommer oc duelig Herre, men nu for sanden som Kong Halban spaaedde mig, at ieg skulde finde Kong Biorns Leye, en vduelig Søn effter en artig Fader. Men nu om allting er, da skal ieg icke tilstedet, at disse fremmede skulde fortere, omkomme oc røffue Kong Frodis gods oc Rigdom.

Sare kom-
 mer vdi
 Biorns leye.

Dronningen bleff forstredet aff saadan trussel oc farlige tog hun sin Guldhue aff sit Hoffuet oc racte Sterckodder den met hans hastighed oc vrede. Sterckodder laste hende den vnder

og, se bleff end mere der aff fortørnet oc sagde: Vort met saadan Quins
 maet, som somer ingen Krigsmand at bære, giff det din Hofbond den
 her, hielden du haffuer affuent fra Danste sæd til din Lydst letsær-
 hed. Du syder oc stæger til hannem, oc føder hannem lige som en Galt
 en Suine egel, at hand forgætter all Dyd, oc optendis til all uskickelig
 hest. Det vaar icke Kong Frodis stic at hand elste saadane krasne Næt-
 t. Gode Kemper oc Krigsmænd som ideligen tenckte paa Krig oc Man-
 gis gieninger, de lode sig nøye i fordom tide met røgede Flest oc Riid,
 haffuodde all Eckerhed.

Kemper for-
 smaa krasne
 Kætter.

Den Tid paa din Fader, O Kong Ingild: Lend paa at heffne hans
 Gengæld den dag til minde, at wi vaare elleffue Kemper offuer Kong
 Dord. Helge sad næst Kongen self, siden Begathe oc de andre
 men. Da gjorde wi alle vort Maaltid met Raffring oc spege
 da vaar ingen iblant off, som io gierne lod sig der met fornøed.
 Kongen self begerede huerden Misd eller Vin, men druck Danstt
 i alle sine dage sparsommeligen, som de gamle gjorde for han-
 disse da icke aff saa mange Steeg at siige. Disse mange slaus
 oc malede Fæde vaare da aldelis wkiende, som nu ere nyligen
 De samme gamle Brødre vaare da saa til sinds, at der som no-
 ra Fader, eller Slect oc gode Ven, oc den bleff hannem wlou-
 oc fratagen, at de toge icke Mandbod eller nogen Skend oc
 deris død. Saa langt vaar det fra, at de gassue sig i Venstaf
 met deris Fiender oc Wuerner.

Sparsomme-
 lighed hos
 de gamle vdi
 fordom dage.

Thi maa ieg nu sørge oc blues, oc skiule mit Hoffuit vnder min
 ieg hører, at man svinger om de gamle Kemper oc Herrers
 at priser deris ihufommelse: At ieg finder intet hos dig, Kong
 er at bescriffuis i nogen Kronicke. Det er saa vel straffet
 Faders Mordere til Dords met dig. Det fortryder end off
 at en Skald bedriffuer en ond gierning imod den, som
 huerden anrørendis paa Slect eller kundstabs vegne: Huor
 du, at huerden vilde see eller høre dem, som vaare din
 Du drager mod Osten eller Vesten, mod Sonden eller
 du hændelst du hendrager, da følger dig denne Wanrycte oc
 din Skibs tid icke kand stryge aff dig, saa at du oc aldrig kand
 andre fromme Herrers ærlige Selskab oc Giestebud. Thi li-
 det slær, som kommer inden Skibs borde, det forsamlis
 saa haffue alle wdyder taget Herbere vdi dit bryst. Den
 du stalt bliffue foract aff din egen Dronning, oc du
 gang træde her frem aff din flemheds blæffel oc heffne din
 det icke fordrifte dig det at giøre. Huor snartigen
 offerfalde dig, oc slacte dig, som mand stinger it
 Ber. Suertings Blod oc Affkom: Skulde de arffue
 offer dig? Huad er dog vore tænder meget wlige: Du
 Dronning vdi Fryd oc vellyst, ieg sørger oc gremmer
 mig

Storfodder
 opuarmer
 Kong Ingild
 at heffne sin
 Faders død.

mig naar ieg ligner din whørlige ſlemhed met din Faders ſkore Dyt Mandom vdi de fremſarne gode tider. Jeg vilde aff ingen ting i all den glæde mig ſaa meget, ſom at ieg kunde ſee, Du gode Kong Frode, dine Mørdere kunde offuergaa deris fortiente oc tilbørlige ſtraff.

Kong Ingild
beffner ſin
Faders Død.

Met ſaadan ſtarp paamindelse opuacte oc vdoctede Sterckol frimodigheds Ild aff Kong Ingilds hierte, ligeruis ſom mand ſlar aff en flintesteen met hart Staal. Hand actede icke met det første Stødders ord, men paa det sidste bleff hand ſaa bitter oc gram paa Suerth Sønnen, at hand ſprand op, dræbte met ſit Suerd dennem ſom hand ligen haſſde beuiſt størſt Venſkaſſs tegn oc ære. Dette vaar en ſtor oc ſom forandring: den ſom vaar før ven oc Suoger, bleff den andens fiende oc wuen. De Bord oc bendte ſø for offuerrunde met Mod oc de fløde nu met Gæſternis blod. Den ſom før vaar betagen met fraad oc Labhed, bleff nu Mandelig oc frimodig i hierte oc haand. Thi den dy dueligheſed ſom vaar vddreffuen ved onde raadgiffuere fra Kong Ingild den indplantede Sterckodder paa ny, met ſine krafftige ord oc veltalen Hand hialp ocſaa ſelf faſt til at beffne Frodis død met ſin egen Haand.

Stor oc ſeld-
ſom foran-
dring.

Der Bader vaar offuerſtaet, gaff Sterckodder Kong Ingild gode nat oc ſagde: Far nu vel, min gode Kong Ingild, ſom ſaa mange haſſuer beuiſt din Mod oc styrcke, huilcke tilforne vaare ſtiulte oc ſedde vnder Nardeløſheds kaabe vdi dig. Haſſuer du lenge tøffuet, da haſſ du nu giort gaat ſkel: Lad off fare fort, at ingen vndkommer aff dig i ſkalcke. Lad Bødelen oc Raderen vdføre deris Legeme paa den vilde veld at fule oc wmalende Bæſt æde dennem: thi de ere icke den ære verd, at ſi ſkal bekaſte en hederlig Jordeferd paa deris wdædiſte Kroppe. Jeg i der dig fuldkommelige, at du offuergiffuer denne arge Blifinde, at icke ſkal affle met dig en Blif vng, ſom ſkal ſlecte effter hendis egē affto bliſſue dig oc dine Lande til forderffuelse. Huad ſumis dig du driſtigheſe pe Rothe: Sig mig din mening, om wi haſſue faaet Bod for Kong Ingil de, i det wi haſſue ſlaget ſiu for en. See her bæris de døde aff Dørrer ellſte dig, Kong Ingild, aff it falſt hierte, oc haſſde actet at ſtende dig den Staal ſom de ſelf haſſue vddrucket. Du eſt nu ret paa din fodſpor, oc maa nu først met rette kaldis en Konge i Leyre oc offuer Danmark. Vdi mine vngdoms dage, der ieg tiente til Hoffue i Danmark vdi Kong Hogens gaard, da ſtod all min idret oc adtraa til Krig oc All vellyſt, søffn oc huile vaar langt fra mig. Mine klæder vaare haſſ groffue. Mine liſſs dage vaare icke idel arbeit oc aarlog. Nu gaar du derledis til i Verden. En part legge vind paa Nardeløſhed oc gode. En part bruge froglow til Ting oc ſteffne, at fortryde deris Nard Bold oc wret. En part søge løſſactighed oc wtuct. De ingen er ſo der, at hand en gang ſtal dø, oc bør at lade it gaat rycte effter ſig. Dint intet imod Døden, huercken den høye Mur eller det dybe Laar: Du maa vige naar hans tid oc time er kommen. Saa vil ocſaa den Dom offuergaa mig, ſom haſſuer forſtyret den gantſte Verden vdi vdi min tid. Dog ſtal ieg icke ihieſſlaes, eller falde for nogen Fjend haand, men dø effter min egen begering, oc ſaa en erlig død oc heder melige Begræffuelse.

Korbe en
Kemp.

Verdens
ende lader.

Omhu ſaar
it gaat rycte.

Ingen hand
vige Døden.

Sterckodder
ſpaar om ſit
 eget endeligt.

Den siuende Bog.

Summa paa denne Bog.

DEN Sluff haaffde regeret nogen tid lang effter sin Fader Kong Ingild, deelte hand Regimentet imellem tuende sine Sønner paa sit yderste. Men den ene hans Søn Frode lod sin egen Broder Harald hemelige ihjelsla, oc bleff siden selff opbrent Gaard aff Haralds sønner, Harald oc Halffdan. Konge ocsaa Regimentet effter hannem. Harald bleff ^{Halffdan} vdi Landet, men Halffdan, som kaldis Biergram ^{Biergramo} Mandelige ^{gierninger.} begne vdlendiske krig oc aarlog, oc iblant andre Herrer vnder nedlagde hand ved Herreskiold Kong Siuord konge. Hand forfulde siden Siuords daatters, oc Kong sin egen Farbroders søn Eric, indtil hand fangede oc dræbte hannem. Siden slog hand to merdelige Sørsffuere oc Amund, Item Siuald en Traaldkarl vdi Suerige oc sine siu Sønner. Desligest offueruant hand ocsaa de oc vthyste Kempe Hartbeen aff Helsingeland, met andre oc Stallbrødre. Item, Egther en Sørsffuere, oc dernæst vdi kamp for Kong Hathers Daatters skyld aff Norvege huldte hand siden afflede en Søn ved naffn Alff. Denne samme Dom lod hand offuergaa Ebbe for Kong Bnguin Daatter aff Gylland, huilcken Bnguin Harald gjorde til Konge vdi sit Testamente offuer. Effter Bnguin regerede hans søn Siuald, til daatter Otther Ebbesson fæd saa stor tierlighed, for hendes skyld, at hand gaff sig vdi stor vaade oc fare, oc betom hende, oc siden beuiste sig Kongens tro oc besunderlige vdi den krig imod Regnold aff Sueden. Hand ihjelslog, oc vende alle hans Kemper paa nedlagde Danmark stor seyer oc ære. Siger Siualds sønner, Siuald, Alff oc Alger, oc en Daatter Alff. Alff vant Aluide Kong Siualds Daatter aff Gyl-

aff Gylland, oc effter at hand met sin Broder Alget hæffde slagets met Hagbart oc hans Brødre, gjorde oc fore de indbyrds venflaff, oc droge tilfammen ind i Danmark. Raart tid de effter yppedis mellem dennem en trætte. Hagbart hæffned sin Brøders død paa Alf oc Alger, oc bleff siden hengd for deris Systers Signis skyld. Hues død Hogen hans Broder hæffnede paa hendis Fader oc Broder, som bleffue ihietlaag vdi Krig aff hannem. Effter Kong Siuald Sigerffons død vaar Danmark lang tid vden Konge, indtil Galdan Borkorffon afflede met Somffru Gyrethe, en aff Kong Sigerffsonners Daatter, Harald Hylbetand. Hand bleff vald Kong i Danmark, oc vant icke alleniste tilbage hues omgænde Lande oc Riger, som lang tid hæffde veret affaldne. Danmarks Krone, men ocfaa Tydsland, Engelland, oc part aff Franckerige. Hand styrede Danmark vdi mange Aar, indtil hand kom paa den Feide imod Kong Ring aff Suerige, vdi huilden hand miste Liffuet oc Riget, som her effterfølger i den ottende Bog.

Grode 5. som afflede Harald: hand afflede
 met Bluide Kong met Signe Karls
 Siuords Daatter Daatter aff Gyl:
 aff Suerige land

Eric. Harald som bleff Halffdan Biergram
 slagen aff Kong som ihjellslog Kong Si:
 Frodis Søn uord oc hans Daatter:
 Eric. son Eric. Hand affle:
 de met

Sygrethe Kong Bnguin daat: Torild Kong
 ter aff Gylland ingen Børn, Hathers. daatter
 oc lod Riget op effter sin død i Norge,
 for Bnguin sin Suoger.

Hand afflede Uffmund, aff huilc:
 ken det Norste Kon:
 ge blod haffuer sin
 oprindelse.

Siger, hand Syrethe, som fidd
 afflede Otther Ebbiffen.

Bordord en Elonst

Herre, aff Halffdans
 afftom, hand affle:
 de met

En Daatter ved Tre Sønner
 naffn Signe, som Euald. Alger. Uff, aff:
 bleff locket aff lede met U:
 Hagbart. uilde, Kong

Drotte Kong
 Regnolds daat:
 ter aff Norge

Hyl

Halffdan, som Hildiger Gunuars
 afflede met Gyl: Søn aff Suerige,
 rithe, Uffs Bordors stiffen,
 daatter, som Halffdan
 ihjellslog.

Gylland,
 |
 Gyrithe.

Kong Uffmund haffde
 fire Sønner

Daatter, En Daatter, Harald Hyl:
 de met som afflede detand Kong
 Sigild met Kong Si: i Danmark.
 uord aff Norge *

Hagbart, Heluth, Hamund, Hogen
 som bleff som bleffue slag: som heff:
 hengd aff ne aff Kong Si: nede sin
 Kong Si: gers Sønner. Brødris
 ger, for død paa
 hans daat: Siger oc
 ters ftyld. hans søn:
 ner.

Dluff, som afflede
 met Elsa Kong
 Dluffs Daatter
 aff Bermeland

Dmund.

Sagd setter tuende Harald aff Gylbetands tilnaffn. Men der som Historien
 siger afuerlæste, da findis (land fe) denne sidste Harald den rette Gylbetand,
 de aff naffn oc hendelse.

Sluff.

Sluff XXIX.

W I finde vdi de gamle Krønicker, at Kong Svend guld hadde fire Sønner, iblant huilcke de tre omkomme i Krig oc Arlog, saa at Sluff tog Riget oc Regimentet allene efter sin Faders afgang. Noget mene at den Kong Sluff skulde veret Kong Inghids Syster søn men her om er intet vist at scriffue eller siige vdi Sandhed.

Hvad Kong Sluff haffuer bedressuit vdi sit Kongelige Regiment findis ingensteds optegnet hos de gamle, vndertaget dette ene stycke, som hand gjorde paa sit yderste. Thi der hand skulde nu skillis fra denne Verden, kallede hand begge sine Sønner Frode oc Harald ind for sig, oc besloed de efter hans død begge skulde vere lige i Regimentet met saadane vilke. Først skulde den ene vere it Ar regerendis Herre offuer Landsaatterne i Riget: Oc den anden skulde dissimellem regere offuer Sæen oc alle Danmarks Strømme. Men naar Arret vaar omgaaet, da skulde den ene haffde veret paa Landet, vige for den anden, oc begiffue sig i hans sted i Floden vdi Haffuet. Denne skick oc skifte besloed hand dem saaledis at hand indbyrdis, saa lenge at de leffuede met huer andre.

Danmarks
Rige Skiftis
vdi Land
Regiment oc
So Regi-
ment.

Frode
Rothbagne
oc
Harald.

Frode oc Harald.
XXX. XXXI.

Inghide
Mend vogit
Krigsfolk.

W En Sluff vaar død, salt Laadden offuer Kongen Frode, at hand skulde fare til Sæes, men hand haffde den Lyck, oc indlagde aldelis ingen Prijs. Huor til hand sagde sigis at haffue veret denne, at hans Folk, som hand brugte inden Skibs borde, vaare meste parten nye Mend, hues hu oc hierte vaare mere hos deris yngre struer, end at ligge vdi det vilde Haff for Fiendernis Suerd oc Mord.

Død oc are
lide altid
Affuend oc
forsølgelse.

Quinder ere
Arfsage til
deris egen
Søsonders
fordersuelse.

Det andet Ar der Lycken oc laadden salt paa Harald, at hand de fare til Sæes, bleff hand vijs aff sin Broders skade, oc tog icke nogen vngifte Mend met sig. Der met indlagde hand saa stor Prijs, som hand Broder vanære i det fremfarne Ar. Huilcket gaff oc saa Arfsage til hand, oc hand icke store vforligelige had, som hans Broder Frode skick til hannem. Men paa det sidste er kommet saa vijt, at deris Huffsruer, Signe som hand Kong Siuords Daatter aff Suerig, oc Bluide som vaar Karls Gylmandens Daatter aff Gylland, begynte indbyrdis at kiffis deris Høybaarnhed, oc der met atskilde oc affuende deris Høfde. Hand icke sind, hierte oc omgengelse fra huer andre. De skifte deris Høfde oc gods, oc actede mere deris Huffsruers kiff, end Broderligt Høfdes naturlige Vand.

Men Frode lod sig icke end da her met fornøyes, hand icke gaff hannē en stor foract oc spaat, at hans Broder som yngre vaar skulde vere større i Dyd oc Mandom. Thi besloed hand en sin

ueligen ihiesla Harald, oc paa det saadant Word icke stulde hannem
 gis, lod hand lonligen omkomme samme sin Tiener. Oc at mand io
 e domme hannem wstyldig i sin Broders død, bød hand offuer alt sit ^{Broder la-}
 at mand stulde søge oc forfare, hvo hans Bane haffde veret. ^{der anden} Dog affliffue.
 e hand icke forhindret, at den menige mand io mistendte hannem for
 broders død. Hand atspurde iblant andre en gang oc saa Haralds egen
 get Karl, hvo der vaar Ursage vdi Haralds død. Karl suarede
 du sporer effter den ting, som ingen veed bedre end du self. For Tiranni.
 han lod hand ihiesla Karl, at hand mente hannem at haffue hemelis
 sig for sin Suogers død.

Siden søgte Kong Frode effter Haralds tuende Søner, som hede
 de Halffdan: Huilcke hand afflede met Signe Karls Daatter. ^{Listigt oc}
 formyndre stulte dennem, oc gjorde mange fodspor met aff- ^{trofast an-}
 sue sødder omkring Husset, oc henkaste deris Tieneris Børns ^{slag i stor}
 liggeruis som de haffde veret reffne oc slit aff Bliffue. Der nu de ^{nød.}
 vdsende aff Kong Frode, at stulde opsøge oc myrde Haralds
 disse reffne oc blodige Lemmer: Da mente de at Bliffue haffde
 oc dødet dennē, oc afflode der saare at randsage effter dennem.
 tog deris Formyndre dennem, oc satte dem ind vdi en stor hul Eg, oc
 dem Hundes naffn, saa at ingen viste andet end at de opsødde
 vage Huelpē. Men Kong Frode vilde for ingen ting tro at de vaare
 oc atspurde derfaare en Traaldquinde om dennem, huilcken ^{Traaldoms}
 kunde met sin Raanst fremdrage til lius dag alt det som vaar ^{Kaanst.}
 Fern eller nær, dybt eller høyt fra hende. Hun sagde Kong Frode
 en ved naffn Regne, som haffde giffuet dem Hundes naffn, oc
 opsødde dem alle mand wuitterligen. Der Haralds Søner
 at denne Traaldquinde haffde bud effter dem, oc de maatte nu
 hendis Ansiet, toge de meget Guld oc Sølf aff deris Formyn-
 det i hendis Skid, paa det hun stulde icke forraade dennem. ^{Suad fand}
 haffde saadet denne lille stend forgette hun den store som Kong ^{icke stend oc}
 loffuet hende, oc lod sig hasteligen falde til Jorden, liger- ^{gaffue vd-}
 Halffdødt Menniste. Oc der hun bleff atspurd huad paa særde ^{rette?}
 hende hun oc sagde, at hendis kaanst seilede hende, oc vaar wtrass-
 Haralds Søner, huilcke vaar wmuelligt at opsøgis aff noget

Der Regne fornam, at der gic obenbare ord oc tidende om hannem
 Landet, da drog hand offuer til Fyn, Oc der hand bleff paa
 kongen met dennem aff Kong Frode, tiendis hand huorledis til ^{Kong Frode}
 oc had kongen at hand vilde spare Børnene, hues Fader hand ^{sparer sin}
 effterdi det vaar io icke stor Pris eller Lydsalighed at be- ^{Brodre}
 og Mandset. Der met vende Regne Kongens sind oc ^{Børn.}
 hannem paa gode tro oc loffue, at hand stulde atuare
 begynde noget imod hannem eller Niget.

Der hvo her effter, der allting vaar komen i god stid oc Rolighed,
 Søner, som vaare da tuende smucke Manduorne

Karle, hen offuer til Sieland, at tale met deris Slect oc Banner. He raadde dennem at heffne deris Faders død, oc de da fore at Kong Frode skulde icke see Solen til lige dette Aar igennem. Der Regne saadant merckte, drog hand til Kongens gaard, at giffue dette tilkiende, som hand forne loffuet hadde Kong Frode. Hand kom om nattē til Kongens gaard oc efterdi Kongen soff, torde hand ingelunde lade hannem opuecke. huo som forstyrede Kong Frode vdi sin søffn, hand forbrød der met sit Saa strengelige holtis vdi gamle dage offuer Kongens huile oc søffn. Morgenen sid Frode tidende om sine Brødre sønner, oc gjorde strax met all sin mact, at faare komme deris hemelige suig oc oplagde forfæt. Haralds sønner saae, at de vaare saa beklemte, at de ingen steds kunde komme, funde de paa det næste oc beste raad, som da for haanden vaar. hulde sig ligeruis som de hadde veret galne oc aldelis affindige. Thi Kong Frode dem fare, oc meente at det vaar stor spot, at nogen skulde luge Suerd imod dennem som bruge Suerd imod sig self. Den næste her efter sætte de Jld paa Kongens gaard, oc steenede Dronningen, nødde Kongen at begiffue sig næd vdi it dybt Hul oc sneffuer Grass. qualdis hand aff røg oc damp oc opbrendis vdi Aste, som hand vel for hadde, for det Mord, hand begid paa deris Herre Fader Kong Harald.

Ingen maatte bryde Kongens søffn vdi fordom dage.

Snildt anslag.

Mord straffis.

Halffdan Bierggram oc Harald.

Halffdan Bierggram, oc Harald.

XXXII.

XXXIII.

Halffdan hadde regeret try Aar vdi Fæderneland efter Kong Frodis død, da gaff hand gimentet op for sin Broder Harald, oc drog self Lands at føre Krig oc Aarlog. Først drog hand til Sverigis side. Der quærsette hand sine Skib, oc oplaste en stor Bold omkring dennem, oc tog sig faare, at vilde krig try samfelde Aar, før end hand drog hiem. Hand begynte paa Sverig oc slog strax Kong Siuord ihjel, oc vende sig imod hans daatter sin egen Farbroders Kong Frodis Son Eric. Men der hand forte, at hand hadde en Kempe ved naffn Hogen, som kunde doue sig paa alle skarpe Verie, da lod hand giøre sig en saare stor Kollfue beslo den met mange Jern pige, at offueruinde der met haande oc hans Troldoms kaanster. Der de komme imod huer anden, Halffdan sin Hielm, oc gaff sig barbryttet fremmerst, som den iblant alle, oc rörde sin Kollfue met begge Hender saa mandeligen hand kom frem, kunde intet staa eller holde for hannem. Dog self saae mange Saar, at hand paa det sidste nøddis at fly, oc hen vdi Helsingeland, til en sin Faders gamle Krigsmand, ved Vitolf, at hielpis oc lægis aff hannem. Denne Vitolf hadde Krig meste parten sin gaatfle Liffs tid, oc vaar nu efter dragen her hen i denne øde Egn, at forlyste oc fremdrage sin

Kong Halffdans Skibs flode.

Kong Siuord aff Sverig slæis aff Kong Halffdan.

Kong Halffdans Kollfue.

Hogen en Kempe oc Traaldkarl.

Vitolf en gammel forfaren Krigsmand.

et Gode arbeide. De effterdi at hand baade seff ofte hadde veret saaret, ~~for~~ andre sine Hoffbrødris stæde, vaar hand meget forfaren vdi Læge-
kunst. Men der som nogen bad hannem om hielp met grædenis eller
sigtenis tale, da gaff hand hannem de Master, som gjorde større stæde
der gaffu. Thi hand meente, at det vaar større ære, at tuinge end tiggige sig
den Røgdum til. Hand forblindede Erics Føld som komme at rande
efter Halffdan, at de huerken kunde finde Hus eller Dør for sig.

Der Halffdan hadde bekommet sin forlighed igien ved Bitolffs hielp, Thore
Kempe.
Thore, en raffinundig Kempe til sig, oc tilbød Erid seide paa
der effterdi hand saa, at Erid vaar hannem for sterck paa Føld,
hand en part aff sit Føld vdi hemeligt Baghold, som skulde falde
paa hannem vdi en sneffuer ven, oc der nedlegge hannem. Erid
der Halffdans trædskhed, søgte sin fordeel, oc mødte hannem met
sin mact vdi en Dal imellem to høye Klipper. Der sloge de sam-
me Mandeligen imod huer andre, saa at Halffdans Hær begyn-
de for Fienderne. Thi gaffue Halffdan oc Thore sig op paa Klip-
perne laste store Steene ned paa Erics Føld, oc giords dem der met
en voldselig affbrect oc stæde. Vdi saa maade vant Halffdan den
vdi igien met Steen, som hand noget nær hadde mist met Suerd, oc
Thore aff det tilnaffn, at hand kaldtis effter denne dag Halffdan Bierg-
gram.
Der menige Suenste Almue hulde hannem her effter i saa stor
ære, at de mente at hand vaar den store Thors Søn, oc gjorde hannem
en store Dyrkelse oc Offer som andre deris Afguder.

Erid vendte huortedis hand kunde best heffne sin harm oc stæde,
den almindeligen gaar til, at de som aff andre offueruindis, fortryde
den mact oc kunde icke giffue sig til rolighed, men legge sig op imod de-
res mact aff all mact oc formue. Thi gaff Erid sig ind vdi Halff-
dansen, oc kom paa det sidste oc saa til Danmark, at forderffue hans
søn, som hadde foriaget hannem aff sit eget. Der met skilde
den Konge ved Halffdan. Huilken nøddis at vndsette sit eget Rige,
hand hørde at hans Broder Harald hadde tafft tre Elacting, oc vaar
den fjerde. Dissimellem drog Erid til Suerige, oc tog det
den Suerdslag, som hand tilforne hadde mist ved Herrestiole.
Den Kongen veret hannem saa gunstig, at beholde det som hun gaff, Ardens
vuisshed.
Halffdan icke saa lættelige tuingd oc trengd hannem. For-
di hand hadde icke lang tid førend hand gjorde rede met sin Skibs Flode,
hand vdi Erid met tu Skib allene, oc skulte de andre, indtil saa
hand vdi hannem vdi met sine ti Skib blant sin gantste Flode,
hand vdi hannem. Halffdan hørde hannem sit Riff om hand
hannem, men der Erid vaar saa frimodig vdi sit sind oc hierte,
hand heller vilde dø erligen, end leffue en elendig Træl, da lod
hand sin Venbindis vdi en Skou, som vilde Diur skulde slide oc
hand saa æregerig er Dyd, oc saa ofte døer mangel dapper
hand vdi den stæde som han mindst acter.

Kong Halff-
dans try be-
synderlige
gaffuer.

Siden bleff Halffdan Kong, baade offuer Danmark oc Suerige til lige, oc vaar da en naaffkundig Herre for tre besynderlige Gaffuer skold. At hand vaar en mechtig Konge offuer tuende Konge Riger: At hand vaar en konstig Poet vdi sit Danske sprock: At hand vaar en Kamp som icke alleniste hadde stort Kongeligt velde, men ocsaa Mandelig kraft oc styrcke. Hand lod sig dog icke her med fornøyes, men drog vdi til Soes oc nedlagde Tode oc Amund, som gjorde omliggende Lande stor brast oc skade med deris Røffueri.

God gammel
Danst sæd-
uane.

De gamle Danske hulde mest aff den ære som indlagdis ved Krigsbrug oc icke ved Guld oc Rigdom. Der faare begaffue de sig mest til Udslog, Søferd oc Seglag. De elste mere arbeid end Martelsøffhed. De hulde heller Kamp end Giestebud. De førde heller Krig end Dan eller anden saadan letfærdig idret oc øffuelse.

Siuuald opro-
rer Suerig
imod Kong
Halffdan.

Kong Halffdan hadde da ocsaa mange affuends Mend, som misunte hannem saadan Lycke oc fremgang. Iblant andre vaar velbyrdig Mand vdi Suerige ved navn Siuald, huilken forsamlede Suenste Almue, oc gaff dennem faare met grædende taare, huor yndigen Kong Frode oc hans Dronning omkomme. Huor met hand icke alleniste gjorde Halffdans navn værstyggeligt iblant dennem, men ocsaa sine æregirigheds kroge gjorde sig Almuen anhengendis, at de vaare nær alle til sinds, at giffue hannem Suerigs Krone oc Rige.

Traaldom oc
galnstab.

Denne samme Siuald hadde siu Søner, saa arrige Traaldar, at de ofte foruende deris Ansiet vdi gruelige stidelser, bede met Tønder vdi Jernskilde, ode gloende Kul, ginge igennem bændende Luer oc Jernsaa at intet kunde stille deris rasende galnstab, vden Vand oc Fængsel oc it Mennisks død oc Mandrab. Der Halffdan sid disse tidende i Sørformanede hand sit Krigsfolk, at ligeruis som de hadde beuist sig Mandeligen imod deris vblendiste Fiender, at formere oc vdbrede deris Gænelands Grenze, at de vilde ocsaa nu i lige maade lade paakiende duelighed, til at igien indtage hues dem met suig vaar fratagen.

Forældre oc
Børn regnis
for it Men-
nisse.

Der Siuald fornam, at Halffdan vaar for haanden met sin Hær, afferdiget hand sine bud til hannem, oc lod hannem tilsiige, at som hand vaar vdi sandhed saa stor oc mechtig, som rycte oc tidende aff, at hand da vilde møde hannem allene oc hans Søner, oc forstøne Menige mands liff oc velfærd. Halffdan suarede, at det burde icke end to til lige at slaes vdi Kamp. Siuald sagde: Det er icke at foruende denne vgifte Mand, som ingen Børn haaffuer afflet, oc ocsaa baade i hu oc hierte. Saa meente Siuald at hans Søner vaar icke nisse met hannem, effterdi naturen hadde giffuet dem alle en fellig gyndelse oc oprindelse. Halffdan bluedis paa det første ved saadan sæls ord oc tale, oc tog ved denne Kamp, oc vilde afflegge den Mand Mandoms gierning, at hand hadde ingen affødning. Paa Stou rycte hand en Eg op met Rode, oc strøg Grenene der vdi, vaar lige sø en Røffue. Hand lagde den paa sine Skuldre, oc sagde

Kong Halff-
dans Røffue.

si faaledis: Her haffuer ieg den Kost, met huilken ieg skal bade de
 Genske uden Lud oc Vand. Huad skal dog mangen mands Vande blø:
 for dette Rijs: De mangen mands Hals brage oc bude for denne Røp.
 Der efter kom hand til Kamp imod Siuald, oc met denne sin Kølffue
 mlagde hannem oc alle hans Søner.

Der efter kom en Kempe aff Helsingeland ved naffn
 Hartbeen, hand pleiede at voldtage Herrers oc Kongers Døttre, oc ihiel:
 sig alle dem som vilde formene hannem at bedriffue sin skam oc vanlyst.
 Hand flere hand vanærede, io større ære hand det actede. Hand vaar saa
 stor, at hans Legeme vaar ni alne langt. Tolf andre Kemper vaare
 hans Brøderflaff met hannem, huilcke voctede paa hannem, oc bunde
 hand i sin grumhed optendis til Krig oc vrede. Halff:
 dan effet til Kamp imod denne Hartbeen, at secte med hannem
 hans Kemper huer efter anden. Dette behagede Halffdan, oc
 bestede sig self vel met mange ord, at hand skulde visselige faa
 sig offuer dennem. Der Hartbeen det hørde, opuactis hand til
 galensflab, at hand bed store stycker aff sit Skjold, oed gloende Kul,
 brennende Jld, oc paa det sidste slog sex aff sine egne Kemper
 hand heller hand haffde saadan galensflab metgiffuen aff Naturen,
 oc aff Blodgerighed til Krig oc Marlog, er wuist. Hand drog siden
 de andre sine Staalbrødre imod Halffdan, huilken slog hannem
 sin store Kølffue, oc gaff hannem sin tilbørlige straff, som hand met
 sin besættighed oc Tiranni vel haffde fortient.

Lyden offuede Kong Halffdan ofte oc ideligen met allehaande
 Krig, saa at hun siuntis at aldrig kunde nocksom friste oc
 hans Mandom. Naar hand haffde fuldend en Feide, da haffde
 han en anden ferst Marlog vdi begge Hender. Thi lod Lyden han:
 sig sig efter denne Kamp, men førde hannem imod en aff Find:
 naffn Egther, som pleiede met Søressueri at plage de Suenste.
 Hand gjorde Halffdan rede met try Skib (Thi Egther haffde
 sine mange) oc slog met hannem indtil natten skilde deris Træt:
 den anden dagen estede Halffdan hannem til Kamp, oc slog han:
 sig.

Der kom tidende til Danmark, at der vaar en naffnkundig oc
 Grim, som hed Grim, huilken begerede Thorild Kong Hathers
 Norge, oc bød sig vdi Kamp met huem som lyst haffde at secte
 hans hende. Der Halffdan det spurde, rørdis hand mere aff
 at hand vilde giffue den sin Daatter, som kunde offueruin:
 off Grims traadzige ord oc hoffmod. De alligeuel at hand
 alderstigen Mand, dog drog hand ind vdi Norge, og gjorde sit
 handeligt, oc mødte paa stæden som Kampen vaar vdraabt
 Halffdan drog først sit Suerd, oc som hand formerctte, at
 det, kaste hand det fra sig paa Jorden, oc vddrog it an:
 den nederste part aff Grims Vandzer oc Skjold. Grim

forundrede sig paa det hug, oc sagde sig aldrig at hassue seet en gammel mand secte saa Mandeligen. Hand drog strax sit Suerd, oc kloff Halldans Skiold. Halldan tøffuede oc ick lenge, men hug strax i derne samme vending den høyre Haand aff hannem. Grim græb Suerdet i den venstre Haand, at heffne sig, oc staa Halldan tuert igennem Laand. Det vaar dog en liden Bod for saadan vobodelig stude. Halldan gaff Grim sit Liff Guld oc Sølf for hans Liff, oc hassde ey ydermere lyst at offuerfahre en læmmelæst Krøbling. Det gaff Halldan saa stor ære, at hand sporede Grim i sin Vansørsel, som at hand offueruant hannem i sin Væmact. Siden gjorde hand sit Bryllup med Torisd, og afflede en Sømet hende ved naffn Amund, aff huilken Norbaggerne berømmes at deris Konger hassue deris første ophaff oc begyndelse, oc regne deris Kongers afftom fra den første, indtil denne Kong Halldan.

Kong Halldan giffuer Grim sit Liff for Guld oc Sølf.

Norffe Kongers første ophaff aff Kong Halldan.

Vnguin Kong aff Gylland.

Vdi samme dage sende Kong Vnguin aff Gylland bud til Halldan, oc bad hannem om gode raad oc bistand imod en Søraff Ebbe, huilken vaar sødt aff ringe afftom, oc fordrifede sig alligeuel at om hans Daatter Sigrede, oc halff hans Konge Rige. Kong Halldan loffuede vndsetning, oc befoel sendinge budet, at hand skulde berede hand sit sæde iblant de andre fremmede Giester. Den nat som Bryllupet staa, kom hand vdi seldsom oc vsædualig sticketse til Kongens Gaard, saa at alle de som saae hannem, gruedis oc forfærdis at hand saa vider uergif andre Mennister vdi høyhed oc storbed. Strax der hand kom i Kongens Sal, och saa sig omkring, atspurde hand, huod der hassde sig næst til Bords hos Kongen. Ebbe suarede self, oc sagde, at Kongens kommende Suoger hassde sidet næst hos hannem. Der offuer Halldan gram oc vred, oc atspurde hannem, huad galnstab eller dristighed hannem gjorde saa frimodig, at hand ick alleniste torde bede om en Daatter, hues ieffnlige hand som en Bonde søn ick kunde vere, men saa at begere en fremmet Herris Land oc Rige? Hand bad hannem gænge aff, oc giøre sig færdig til Kamp, thi det sømmede ick at traadte vinde saa faur oc deilig en Jomffru, vden Seyruinding ved noget Sæslag. Der Ebbe sagde, at det hørde Puger oc Gengangere til, at hand om natten, oc Mennisten om dagen: da vilde Halldan alligeuel gelunde hassue hannem det vdi Fordrag, men sagde, huad som hand off necter oc formener, det giffuer off Maanen met sit klare oc kuffte. Thi hassde Ebbe ey saa ilde til stunder, eller saa nødorffrig bestilling, hand is maatte gaa fra Bryllups laasten til Kamp, oc omuendende død, i it øyeblik, Giestebudet til graad, Sang til sorg, oc sin Vansørsel færd til Jordefærd.

Lige Børn lege best.

Ebbe en Kempe bliffuer slagen aff Kong Halldan.

Nogle Aar her efter døde Halldan i sit Fæderland, oc hand lod ingen Børn efter sig, gaff hand Kong Vnguin vdi Rige, oc mente alle sine Kongelige liggendefæ, met Kongelig spir oc maff, sin affgang.

Bnguin XXXIII.

Bnguin.

Ber Bnguin haffde anammet Riget oc Regimentet efter Kong Halffdan, offuerfalt hannem en aff hans affuends Mend, ved navn Regnold, oc bleff aff samme sin Fiende ihjesslagen vdi Krig, og lod efter sig en Son, ved navn Siuald.

Siuald XXXV.

Siuald.

Enne Kong Siuald haffde en Daatter som hede Sired, huilken haffde mange Veile for sin deilig- heds skyld. Men hun vaar saa Bluserdig oc atstadi- gen ingen iblant dennem alle sid hende nogen tid at see. Der hum en tid lang haffde holdet sig vdi stul oc saadan tuctig- heds tuang, meente hun at ingen skulde findis nogen steds, foruende hendis sind oc hierte. Thi begærede hun aff sin Far hand skulde ingen troloffue hende, vden den som kunde met sine konilgo hende, at hand maatte saa hendis Ansiet at see. Saadan vdfærdighed vaar i gamle dage hos Danske Jomfruer oc Møer, at de vdfærdigen til nogen mands Person, paa det at Dyuene skulde i huetet induortis stultis, oc loffactig siun skulde icke foraar- vdfærdighed, oc forspilde æren oc it gaat rycte.

Sired Kong Siualds Daatters Bluserdig- hed.

Danske Jom- fruers tuc- tighed vdi fordem dage.

Otther Ebbisson lystede at bedis om Sired Kong Siualds Daat- ter hand forlod sig paa sin Mandoms gierning, eller oc paa oc store veltalenhed, da vaar hand fast i denne mening at hand vdfærdiget hende. Hand lagde sig efter hende aff all sin maect oc vdfærdiget hendis sind oc siun til sig, men hand arbeidede forgefuis, oc drænge ærindels hiem fra hende.

Otther æb- biffon beiler forgefuis til Sired Si- ualds Daat- ter.

Det samme vilde ocsaa en mectig Kempe forsøge, oc efter at hand sig at haffue ingen bedre Lyde eller fremgang end Otther, hand hanelige en Quinde vdi paa hende, huilken begaff sig en tid vdfærdiget met hende, oc forde hende paa det sidste met liste oc trædffer vdfærdiget sin Faders Hus vdi Marden, at Kempen offuertom, greb hende vdi sit Bierg met sig. Mogle mene at Kempen self for- vdfærdiget Quinde fæder, oc vdfærdigen forforde hende met suig oc vdfærdiget Otther Ebbiffon spurde huorledis det vaar gaaet Jom- fruen, lod hand icke aff at søge iblant alle Biergene, for end hand fant vdfærdiget denne Kempe ihjel, oc forde hende hiem met sig. Kempen vdfærdiget vdfærdiget sammen stæet hendis Haar, at det vaar vdfærdiget at vdfærdiget vilde met en kniff atskillig det. Otther begynte paa vdfærdiget hendis meget atstadi- ge sind met listige oc lempfældige ord, oc der

Sired bedra- gis oc forfo- ris aff en Kempe.

Otther æb- biffon legger sig anden gang efter Sired.

oc der hand fornam, at der vaar ingen raad at vende hendis hu, vilde hand icke for hendis høybaarne Forældris skyld voldtage hende, men lod hende fare for sig self, huort hende lystede. Da effter at hun hadde lang faret vith, oc fundet huercken Hus eller By, kom hun paa det sidste vdi en Skou, til en grum oc forfærdelige Quindis bolige. Hun tog hende til sig, og bød hende vacete sine Gedder. Otther kom atter til hende, oc befriede hende aff denne Trældom, oc sagde til hende: Huilcket tyckes eder, om Iomffru Syred, at vere bæst, enten at i følge mit raad, oc giffue mig eders tro, eller at i omgaaes met disse ibdeluctendis Gedder oc Bucker. Fortælle denne grumme Quindis tieniste, oc skynder eder hasteligen met mig til en ne Skib. Kiere Iomffru, vender dog eders Ansiet til mig, oc feer en gunst mildeligen til mig, effter min store attraa oc lange begering. Der for det giøre, da skal ieg føre eder her fra, hiem til eders kiere Moder. Tænk paa hues velgierning ieg hassuer beuist eder ocsaa tilforne, der ieg befriede eder aff den lede Kempes graff oc hule. Besunder eder, om det icke regnis eder til stor Galnstaff, at i heller ville tiene denne grumme Skietrold, oc vocte hendis Gedder, end giffue mig eders tro, oc leffue met mig met ære oc lige.

Octber 26. biffon legger sig tredie gang effter Iomffru Syred.

Bluserdigbed.

Iomffru Syred bleff varasttig vdi sit forset, oc vilde ingelunden løffte sit Ansiet at see paa Otther. Huor aff er lætteligen at mercke, som atstadihed oc bluserdigbed der hassuer fuld ærlige Iomffruer oc Moder fordom tide. Otther maatte oc denne gang offuergiffue Syred, oc døde til sine Skib igien vden all trøst oc husualelse.

Siden kom Iomffru Syred effter lang reise oc vildfarelse til Otthers Moders hus, oc fordi hun bluebis ved sin Armod oc ringe Klæder sagde hun sig at vere fød aff fattigt Fuld. Men Otthers Moder merckte vel aff hendis Ansiet oc Deilighed, at hun vaar icke aff saa liden affkom, som hendis vduortis stikelse vaar ellers wanseelige. Thi vdi hun hende saare venligen, oc sætte hende hæderligen til Bordis hos sig. Der Otther kom hiem, holt hand sig met det første ligeruis som hand de aldelis intet til denne fremmede Giest, oc atspurde hende, huorfa hun saaledis skulte sit Ansiet met it Linflæde. Oc paa det hand isigen kunde forfare hendis Hierte mod sig, lod hand allting bestick vdi set, ligeruis som hand skulde tage sig en anden Iomffru til ecte. Der gick til Brudsengen, befalede hand Syred, at bære Riuset for sig, oc hende staa saa lunge, at Riuset brende hende vdi Fingjerne. Hun stode geuel stille, oc rørde huercken Haand eller Hoffuet, indtil at Otther hende spare sin Haand, oc vocte sig for skade. Der ved saa hun vdi til Otther, oc sic hannem kier, gaff hannem sin tro, oc bleff den tro hannem, oc lod hannem vederfaris effter hans lange begering oc tro. Der Kong Siuald nu spurde, hvad Otther hadde bedressuit vdi. Daatter, vilde hand i sin vrede ladet henge hannem. Men Otther gaff hannem tilkiende, aff huad vaade oc fare Otther hadde vdi hende, forskaffede hun hannem icke alleniste sin Faders venstaff, men saa gjorde Gifftermaal mellem hendis Fader oc Otthers Systter.

Octber 26. biffon vinder Iomffru Syreds herte.

Det hende sig nogen tid her effter, at der yppedis en Krig imellem Kong Siuald oc Kong Regnold aff Suerige. Huer lod forscriffue oc for- Krig imellem Danmark oc Suerige. sine bedste mend oc Kemper, oc mødtis vdi Sieland, oc slogis der med andre vdi tre samfælde dage, saa at den ene ey offueruant den anden. Det fortrod at Krigen saaledis forhæledis, oc tenckte ved sig selff at gaa Prijs oc ære. Der det fjerde slag begyntis, gaff hand sig Mans en ind vdi Regnolds Hær, indtil hand fant hannem selff, oc slog hand ihjel, oc hand gantste Hær paa fluet, de Danste til Seyr oc ære, de gaff til flam oc Banare. Der offuergid mange merdelige Kemper i den Krig en stor flam for deris blødhertigheds skyld. Thi det kom saa vdi det sidste, at fyretiu aff de veldigste Suenste Kemper maatte døde aff Marden. Iblant dennem vaar oc saa Sterckodder, som Sterckodder maa sty met 40. andre Kemper for Otther æb: biffon. drog vaar voffueruindelig, oc maatte alligeuel nu aff fryet følge vdi Stalbrodre. Jeg acter at saadane redzel vaar hannem paalast vdi hand skulde icke ophøye sig selff, oc lade sig tycke at haffue merck offuer it andet Mennistis styrcke, for sin store Lycke oc Mand- * heds. Den er intet Mennistis Lycke fuldkommen i denne Verden. Alle Suenste Kemper gaffue sig i tieniste met Hogen, som da vaar berømt vdi alleruypperste Søfarne Mand, der nogen viste aff at sigte paa

Siger XXXVI.

Siger.

Siger kom til Kongeligt Regimente effter sin Faders Afgang, oc haffde tre Sønner, Siuald, Alff oc Alger, oc en Daatter som hede Signe. Alff vaar den dueligste oc deiligste iblant sine Brodre, oc gaff sig aff sin yngdom til Svæ, at forsøge sin Lycke oc Mandom. Hans haar vaar saa hvid

som det haffde veret aff idel purt Sølf. Kong Siuord aff Aluilde Kong Siu: ords Daatter aff Svæ land vactis aff tuende forgiftige D:mc. haffde samme tid tuende Sønner Bemund oc Dvesten, oc en søster navn Aluilde, huilken stedze oc altid skulte sit Ansigt met it hogen for hendis deiligheds skyld skulde saa Marsage at elste oc be-

høve. Hendis Fader haffde antuordet hende en Dagle oc en Hugorm Aluilde som huilke met tiden skulde beuacte hende at ingen skulde komme Kong Siu: ords Daatter aff Svæ land vactis aff tuende forgiftige D:mc. nær eller lode hende. Der som nogen fordristede sig til at gaa

nær oc kunde det icke giøre, da lod hand affla hand Hoffuit, oc det paa en stige. Der met beholt hand sin Daatter vdi Fred,

oc begære at see eller tale til hende. Kong Sigers Søn Stor fare, Stor Pris. drog oc herte til sig, oc tenckte ved sig, at dis større fare for haans

lycke at dis større Prijs vaar at vinde. Thi drog hand til Kong Siuald oc hannem om sin Daatter, oc effter Kongens befalning oc ved- Alff offueruinder en Dagle oc en Hugorm. hans befaling hannem, at hand skulde dræbe disse to grumme Dr-

æder. Hand klædde sig vdi blodige Skind, at Dræbe hannem. Hand haffde sege hannem, oc tog it gloende Jern vdi en Tang oc slog hannem, oc sit Glaffuend vdi den anden. Jernet stæck hand i

den anden, oc Glaffuendet stæck hand igennem Hugormens Hals, oc hand saaledis begge paa stæden. Der Alff haffde vundet Kongens

gens Daatter, fortrød det hendis Forældre oc mest hendis Moder. Faderen sagde at hand vilde ingen mand giffue sin Daatter, vden den som hun self friuillige samtyckte. Moderen tog Daatteren aff til en side, oc forhønde hende, men der hun formerckte at hun elste oc loffuede Alff for hans store Dyd oc Mandom, da straffede hun hende haardeligen, at hun saa lætferdelige vilde vende sit sind fra sin seduanlige atstadihed, oc giffue en fremmed Mand sin tro for hans deiligheds skyld. Der met gjorde hunden unge Danske mand leed oc værstyggelig for sin Daatter, saa at hun afflagde strax sine egne, oc iforde sig mands Klæder, oc gaff sig met andre stolte Jomffruer til Sørsffueri, oc fant paa det sidste it helt selskab aff ieffnlike som begræde deris Krigs offuerste huilken de nyligen haffde vdi Krig. Aff disse Skelmøer bleff hun kaaret til deris ypperste Hoffuet for sin deiligheds skyld, oc indlagde met dennem større Pris oc Ære, end siuntis nogen Quinde at kunde vere mueligt. Aff gjorde færdig oc færdig oc færdig efter Aluilde, oc som hand randsagde efter hende, kom hand om Binnens ren i færd met Bladmends Skibs Flode. Haffuet vaar vdi samme flode offuer alt saa hart tillagd, at mand kunde ingelunde ro eller segle nogen steds. Thi gaff Alff sit Fold dette raad, at de skulde gaa paa Issen met de Hoser vden deris Sko, paa det de kunde diff bedre feste Fødder paa den harske Jiss. Der Bladmendene saae Alff oc hans Fold løbe offuer Haffet forfulde de dennem, oc mentte at de haffde giffuet sig aff redzel paa sin Men Alff vende tilbage oc mandelige offueruant dennem.

Jomffru Aluilde giffuer sig til Sørsffueri.

Alff offuer vnder Bladmends Skibs Flode.

Siden drog Alff fremdelis imod Gindland, oc kom der vdi en færdig uer Vig, oc fornam ved sine spedere, at der vaare nogle faa Skib for den. Thi Aluilde vaar der nyligen tilforne indløben met sin Flode, oc hun saa at der kom nogle vkiende Skib imod Landet, løb hun vdi dem, i den mening at hun heller vilde stride i obenbare Sø, end laade stille belegge vdi Haffnen aff sine Fiender. Alff besøel sine Staldboer som gierne haffde draget imod Aluilde, at de skulde ligge stille for Andere, oc sagde at det vaar en søye Pris, at mange skulde Stride en. De Danske kunde icke nocksom forundre sig paa Fiendernis deilighet oc gantste Legemis sticdelighed. Indtil Bordsford oc en [aff] hans Staldboer, en vnger Krigsmand, borede met Aluilde, oc sprunge ind i hendes Skib, oc sloge sig igennem hendis Selskaff, fra Norit ind til Bordsford dræbte paa det sidste paa Aluildis Hielm, saa den falt aff. Hoffuet, at hand saa hendis bare Ansigt meget deiligt oc saurt, som mere bequemt til kyss end Krig, oc formerckte der aff at de vaare færdig ferd met de Fiender, mod huilcke mand skulde icke bruge Bue eller Sværd men venlige ord oc kierlig omgengelse. Ingen vaar da mere glad end at hand wforuarendis haffde fundet den som hand met stor Liss færdig de søgt lang tid til Land oc Vand. Hand lod hende strax afføre. Der rydstning, oc iføre sine Jomffrulige Klædebon, oc afflede siden met en Daatter, som hand kallede Gyrthe. Bordsford hans Staldboer Aluilds ypperste Jomffru oc bæste ven Gro til Ecete, oc afflede met Harald, som sidt siden Hyldebrands tilnaffn.

Alff offuer vnder Jomffru Aluilds Skibs Flode oc Eceter hende.

Paa det at ingen skal tæncke, at saadant er Fabel eller umueligt; at ^{Stelmøer} de personer ^{eller Skold:} haffue førdt Krig i fordom tid, da kand ieg icke dølie, at ^{moer vdi} haffuer veret ^{fordom dage.} Quindfold i Danmark, vdi gamle dage, som foran-
 deris Klæder, oc toge Krigsmænds Vaaben oc Berie paa sig, oc eff-
 de Krig oc Arlog vdi mange Aar oc atskillige Lande. Thi de led-
 ed Mardeløshed oc Læddiggang, oc elste tuang, møde, vact, vandring
 reide. Det gick dennem oc saa lykkeligen aff, at ingen kunde giøre stils-
 eller forffel paa dennem, oc andre duelige oc forstandige Krigsmænd.
 værtige gaffue de Jomffruer sig til Krig, som vaare mest faure oc
 igen høye, oc vel sticte paa deris Legems styrcke oc karstthed. Saa-
 forgette snarligen all Quinde stic oc arbeide, lystede mere at Krige
 vnde, haffde store attraa til Blods vdygdelse, end Dantz oc Faffn-
 de begerede mere at ligge vnder oben Himmel paa Jorden i deris
 huilis vdi en varm oc blød Seng vdi Herresal. De viste bedre at
 haffuend oc Spiud, end Rod eller Teen. De vaare mere behen-
 unge Bue oc Pil, end Naal oc Traad. All deris hu oc idret
 mere til tristig frimodighed oc haarde øffuelse end vellyst eller nogen
 Kierlighed, at dem som burde at glædis aff deris Ansigt oc oms-
 se, maatte mere gruis oc forstreckis for deris næruerelse. Dette
 mere sagt om de fordoms Skoldmøer, nu ville wi komme igien til
 rien.

Om Foraaret seglede Alf met sin Broder Alger vdi Esen, met
 de Skib, oc komme i færd met Kong Hamunds tre Sønner, ^{Kong Sigers}
 Hagbart oc Hamund, oc slogis met dennem den gantste dag, ^{oc Kong Ha-}
 den morde nat stilde dennem fra huer andre. De finge paa begge ^{munds Son-}
 stor affbred oc skade paa deris fold at ingen aff dem kunde leffue: ^{ner.}
 anden it slag, oc maatte der faare anden dagen samtnde oc oprette
 indbyrdis en euig forligelse oc venstfaff, oc fulde siden huer ande
 Danmark til Kong Siger. Hans daatter Signe haffde da en ^{Signe Kong}
 vilge beile aff Tyskland sø hede Hilbigless, huilcke fordristede mere ^{Sigers daat-}
 heds, end paa sin egē dyd oc duelighed. Men hun elste langt me: ^{ter.}
 Kong Hamunds søn, for hans Mandoms gierninger, end den: ^{Duelighed}
 Thi hende befalt dem som duelige oc icke saa meget deilige vaa: ^{gaar for Dei-}
 saa til hiertet oc fromhed, oc icke til vduortis Skabning, som icke ^{lighed.}
 imod huer andre. Mand finder endnu forstandige Jomffruer
 som flue mere deris beilis sind oc hierte, end Ansigtens faurhed
 vnde gang oc anden letfærdig sticelse. De ville heller leff-
 met dem som fromme, vise oc duelige ere, end met dem som
 rige, stene, oc kaasteligen vdstafferede met vduortis Pral
 hed. Hagbart lod sig intet mercke for Signis Brodre huad
 finde, men der hand saa sig lelighed, gaff hand sig i Sam: ^{Hagbart leg-}
 de øffuertalde hende, at hun beuilgede hannem sin Tro oc ^{ger sin øffe}
 vnde paa det at hun stulde bliffue vnuistendct for Hagbart, ^{Jomffru}
 alle mandis næruerelse Hogen, oc sagde: Huad er dog stort ^{Signe.}
 Beile. Hogen er dydig oc duelig, baade i hierte oc sind.
 saur oc ston vnder Dyne, da haffuer hand diss mere aff

Wandoms styrcke oc wijsdom. Huad som icke sinner vdi vduortis An-
siet, det sinner induortis vdi brystet oc styrcke. Der effter skal mand dom-
me en Mand, oc icke effter sin faurhed. Men Hildigless stoler paa sin
skonhed, paa sit faure Haar oc praalende Klæder. Det acter eller stotes
ieg aldelis intet. Deilighed kand icke lignis imod Dyd. Det ene er euigt oc
varactigt, det andet er it strøbeligt bostaff oc forgengelig eyedom. Thi
Alberdom forspilder Deilighed, men Fromhed bliffuer bestandig, oc kand
dem ey berøffuis som hende elste. Andre maa ansee det vduortis, oc lade sig
der aff forføris fra det som ret oc gaffuligt er. Men effter min Dom
Menning, da bør dyd oc duelighed langt mere at actis end pral oc deilighed.

Uff saadan tale formerckte vel alle som stode omkring Signe,
hun lossuede Hagbart vnder Hogens naffn, oc haffde hannem kiere oc
alle de andre sine Beile. Oc der Hildigless fornam, at hand maa
drage tørblødt oc forhaanet aff Kongens gaard, oc giffue Hagbart re-
gremmede oc harmede hand sig, oc vnderkøbte en blinder Mand,
naffn Boluise, som skulde kaste vrede oc had imellem Kong Sigers
Kong Hamunds Søner. Thi Kong Siger holt tuende Mend hos
iblant huilcke denne Boluise vaar en som vaare hans ypperste oc
Raadgiffuere. Den ene kunde stille vrede, oc forlige dem som vaare
samdrectige: Den anden kunde føre kiff oc trette imellem huem han
lystede. Denne Boluise gik hemeligen bort, oc sagde til Sigers Sø-
ner: Hamunds affkom haffue denne art i sig, at de aldrig holde ord
contract eller nogen frede Forbund: Thi giffuer god act paa ebers saa
setter ebers tillid mere paa Krig oc egne Vaaben, end paa deris løse
oc Forbund. Met saadan forgiftig Bagtale brød hand ven-
baand imellem disse ædle vnge Herrer oc Konge Søner. Uff oc
fendede imod Heluin oc Amund i deris Broders Hagbarts frauarch-
offuerfulde oc ihjelsloge dem vdi Hamunds fiord. Men Hagbart
strax met ferstt Krigsfolck, oc nedlagde dem oc heffuede sine Brødris
Den Tydste Hildigless, som førde dem i denne skadelige Feide, bleff
bag igennem begge Vaarene, huilcket saar icke gaff hannem allenist,
oc saa alle Tydste en stor spaat oc forhaanelse effter denne dag.

Underlige
raadgiffuere.

Gode venner
bliffue wens.

* Om denne effterfølgende Hagbarts Historie er lagd en
Vise, som siungis endnu almindeligen paa denne dag.

Effter denne gruelige wenighed drog Hagbart stille oc hem-
til Signe Kong Sigers Daatter, ligeruis som hand aldrig en
haffde fortørnet hende met hendis Brødris død. Saa dristigt it
giffuer kierlighed, som ingen fare eller møde forsager. Hand tog
paa den Tro oc Loffue, som hun hannem tilforn haffde giffuet,
sig vd for en aff Hogens Skoldmøer, som skulde haffue bud fra
til Kong Siger. Der met anammedis hand aff Signe ind i hendis
frukammer, oc om afftenen der hand iblant hendis Dienere skulde
sine Been, oc bleff atspurt huorfaare hans Been vaare saa Laane
hans Fødder oc Hender saa haarde, suarede hand oc sagde: Det
icke forundre i gode Jomffruer, at mine Fødder oc Been haffue
dane stidelse. Thi ieg er opdragen ved Krig oc Karlog hos Hogens

Kierlighed
giorer Mod
oc dristighed.

Trædste an-
slag.

re og Hoffuigmand. Der som i viste hvor ofte ieg haffuer gaaet offuer Karpe Sand, hine huasse Torne, den kaalde Jff, oc de graa Klipper, da er i mere forundre, at mine Fødder ere icke opslidte. Der som i viste ofte at baade Harnist oc Jernstøffle haffue trengd oc tuunget mine, Bryst oc Beene, da skulde det icke vere eder seldsomt, at min er icke saa blød som eders, huilcken som bær daglige hine milde Linckes Silde, Skarlagen oc anden saadan blød Klædebon. Der er vdi alle Aar huercken kommen Noct eller Teen vdi min Haand, men Vil haffuend haffuer ieg brugt i idelig Krig oc Marlog.

Signe samtyckte strax met hannem, oc stadfeste hans tale oc sagde: Hand icke vere andet mueligt, end at den Jomffru som omgaaes met Stor Fel paa Jom: fru. oc Berie, oc skal segle oc ro vdi haffuet, at hendis vilkaar ere iderledis end andre Jomffruers, som omgaaes met Quinde ar: Hogen gissuer sine ynge Krigsfold ingen ro eller huile. Enten hader eller hugge. Enten skulle seyle til Søes, eller reyse til Lands, oc skulle de bruge henderne til Krig, eller fødderne til at vdrrette hans sig oc ærinde. Huo vilde da klage paa denne gode Jomffruis Fødder at de ere icke saa slætte oc bløde som vore ere, huilcke neppelige Sagbart locker Jom: fru Signe. i gang imellem Aar oc dag vdaß vort Jomffrukammer oc Fruer:

Der næst lagdis Hagbart hen i den ypperste Seng, som en frem: Siest, oc tog Jomffru Signe til sig, som den ypperste Jomffru vdi hans Gaard, oc begynte iblant anden tale til Signe oc sagde: Der hans Herre Fader greb mig paa denne stæd oc affliffuede mig, vilde i icke aller kærste efter min død holde mig den tro som i mig haffue sig. Jeg veed vist at eders Fader sparde mig ingelunde. Thi det duer icke for eder, at ieg hessnede min Broders død, oc slog eders to Brødre. De endnu imod eders Faders vilie soffuer her hos eder. Siger mig kærteste, huad i vilde giøre efter min død? Signe suarede oc sagde: Min Lyden bleff off saa gram oc vblid, at du for min skyld skulde miste sig. I vilde icke tro mig, ieg vilde aldrig lessue nogen dag der efter. Huadsom: død oc straff min Fader hand lagde paa dig, enten at du skulde hals: sig, stalis eller hengis, drucknis eller brendis, eller dø paa din Sottes. Da skulde ieg lade den samme dom gaa offuer mig selff. Ligeruis som du fri vilie haffuer giffuet dig allene min Tro, oc lessuet met dig til: sig, saa vil ieg oc dø til lige met dig, det loffuer ieg dig som en Quin: sig at det holde som en Mand.

Hand saadan Tale bleff Hagbart saa frimodig, at hand forgætte at Signe, oc forsmaade all den store vaade, fare oc vlycke, som hand haffuer haffuet hengde, oc siden kaart tid her efter offuergid. Thi Hagbart vdræde paa Kammeret, røbte Hagbart, saa at Kongens daatter. hand vdræde strax for Soffuekammeret at gribe hannem. Hand vaar: sig nogen lang tid, oc slog mange ihjel i Dørrer, før end hand gaff sig. Paa det sidste maatte hand giffue sig, oc bleff ført for Kongens. Hand, som skulde aff siige, huad død oc straff hand haffde sig, giuge atskillige Domme oc Sentenker frem om hand. Hand sagde, at mand skulde straffe hannem paa det haardeste vden Dom offuer Sagbart.

all naade. Men Biluise Bøluisis Broder oc nogle andre, de gaffue raad at mand skulde lade hannem leffue, oc sagde at det vaar bedre at bruge hans vngdoms styrcke oc Mandom til Krig, end saa ynckeligen vden all Barmhiertighed lade hannem myrdis eller omkommis. Da stod Bøluisse op oc sagde: Det er ilde giort, at i formene Kongen at heffne sin rette Harm. Huorledis skulde Siger forbarne sig offuer den, som icke alleniste haffuer stilt hans to Sønner ved deris Liff, men oc saa hans Daatter oc gantze Slect ved deris ære oc gode rycte.

Almuens
vstædighed.

Denne Dom samtyckte den største part aff Raadet, dømtte hannem, oc lode strax opreise en Galie til hannem. Der Almuen dette saae, vendis deris Sind, saa at hand som tilforne haffde gunst oc methold hos huer mand dømtis at haffue fortient straff vden al naade oc metynd.

Raadt for
vsaadet.

Stæcke for
stæcke.

Der Hagbart leddis nu vd at Dørren, racte Dronningen hannem it dricke Kar met Vin, at hand der met skulde slycke sin tørst, oc taade vredelige oc haanlige til hannem, oc sagde: Driick nu, du hoffmodig oc traadzige Hagbart, som est dømt aff Menige mand met rette til døde. Driick din sidste driick aff dette Horn, at du kant dø diss dristeligere vder redzel, oc komme drucken til Herberge. Thi i denne time kommer dit Raademe til en Galie, oc din Siel til Hellsuuede. Den vnge Hagbart tog Hornet oc suarede: Met degne min Haand, som ieg nu tager den sidste Driick til mig, slog ieg dine to Sønner ihiel. Dem haffuer ieg sendt veyen for mig, oc døer icke vheffind offuer dig. Denne min høyre Haand vaar dine Børns Bane. Denne min høyre Haand tog Liff oc Lius af dem, som du fødde til Liff oc Lius i denne Verden. O du beffemmede vanyctede Quinde, du galne oc vsle Moder, som leffuer aldrig saa en dag, at du ydermere faar dine Børn at see. Der met heffnede Hagbart hendis spaat, oc slog hende met Hornet vnder øynene, at Vinen vder hende fra Ansictet ned paa Jorden.

Bierligheds
Vælde oc
Tiranni.

Dissimellem atspurde Signe vdi sin Vanghed sine Møer oc søger, om de vilde met en god vilie giøre hende selskaff i det som hun haffte finde oc forsat. De suarede alle, at huad som hendis begering oc begær vaar, det vilde de gierne giøre oc effterfølge. De gaffue hende der paa den Haand oc gode tro. Signe græd bitterligen, oc sagde, at hun nu vilde gaa i Døden met sin allerkieriste, bad dennem der faare, at de skulde sætte sig paa Huset, naar dem gaffuis Legn, oc giøre sig Enarer aff deris Liff, der oc Silcke baande, vdi huilcke de kunde henge sig selff, oc naar dette vder skeed, stiude saa Bændene fra deris Fødder. De samtyckte alle met hende, oc sørgede offuer all maade. Signe gick selff omkring, oc stendte sig fra den første til den sidste, paa det at de diss frimodigere skulde gaa til døde.

Galiebierget
ved Siger-
sted.

Trofskab.

Der Hagbart kom til Bierget, som haffuer endnu denne dag aff sit naffn, oc skulde nu ophengis, vilde hand end da tilforne friste oc søge sin allerkieristis Tro. Hand bad Bøvdelen at hand vilde først vder hans Raabe. Thi hand sagde sig at haffue stor lyst, at maatte see hende, det vilde sticke sig, naar hand selff bleff siden ophengd. Det skeede effter hans begæring, oc strax mente Signe oc hendis Møer vdi Kongens Gaard, det haffde veret Hagbart selff, som da skulde veret hengd. Thi satte C

endis Moer Ild paa Huset, oc hengde sig selff, som førre endrecteli- Signe holder
 less vedtaget. Der Hagbart saa Ilden aff Kongens Gaard oc som en
 nis Kammer, sagde hand: Nu er min glæde mig større aff min kie- Mand, huil-
 i Tro oc Huldskaff, end den sorg mig kand paakomme aff denne død, der bun loif-
 mig faarestaar. Skynder eder oc haster met min straff oc Pine, som ued som en
 yeblic skal endis. Nu (sagde hand) dør ieg glædelige, min Harm er Quinde.
 d, min Tro oc Loffue er mig holden. Effer en kaart tid finder ieg
 tieriste for mig, der som wi skulle vere tilsammen i lyst oc huile. Naar
 re hendøde, skal all Verden ehd da vide at sige aff vor Tro, Kierlighed
 deligt. Met saadanne ord gid Hagbart frimodige til Døde, oc bleff Sigerstæd.
 paa den stæd som endnu en Landsby haffuer naffn aff hannem, icke
 Sigerstæd By, der som ocsaa til ydermere beuisning sees en
 paa Marken, end ocsaa paa denne dag. Oc nogle haffue sagd
 iscop Absalon vdi vor tid, at de skulde seet den Bieldke, som
 her sammesteds en gang oppløyet. Nogle mene
 at dette skul-
 de sfeed vdi
 Sieland hart
 ved Ringsted
 men nogle
 mene, at det
 skulde sfeed
 vdi Galland,
 icke langt
 fra Jalden-
 berg.
 Der Hogen spurde huorledis at Kong Siger haffde handlet met
 Broder Hagbart, offuergaff hand den Feide som hand haffde be-
 vdi Hyberland, oc vende sig met all sin Krigsmact imod Dan-
 k. Paa veyen forlode hannem tuende hans beste Kemper, Hogen
 effen Sielandssfar, oc Sterckodder, som haffde her indtil efferfuld
 fra den dag Kong Regnold bleff slagen. Huer aff dennem vnd-
 de sig oc drog sin besynderlige Marsage frem. Hogen sagde at det
 hannem ilde, at hand skulde stride imod sit eget Fæderneland oc Met-
 den. Sterckodder sagde, at det sømmede hannem ingelunde, at hand
 findis wtacknemmelig, oc offuerfalde Kong Siger met Bold, huil-
 lforne haffde Herberget hannem, oc giort hannem meget gaat. Thi
 hader ofte nogle saa fromhertige, som ville for ingen ting lade sig
 eller roris, at paaføre dem nogen stæde eller vshycke, aff huilcke de
 haffue fornommet Danishhed oc æretieniste. Tacnemme-
 lighed.
 Hogen drog alligeuel frem, oc lagde ind vdi Hæruiig met sin Skibs
 de sette der sit Krigsfold vdi Land, paa den stæd som Esbern Sna-
 opbygde en Riobstæd til Lande værn at affuerie Nogens vldendisse
 Siden skifte Hogen sit Fold vdi tre parter, oc lod de to parter
 ro omkring at Suse fiord, som skulde vndsette Fodfoldet om
 Suse fiord.
 deris. Hand drog selff til Lands igennem en stor Skou, at ingen
 hannem. Denne Skou er paa denne dag affhuggen, saa mand
 Saaer paa denne stæd, vden huad smaa Skou der endnu kand
 der hand kom vd aff Skouen befoel hand sit Fold, at de skulde
 i deris Hender, oc afflegge hues Klæder eller anden byrde de
 Snilde an-
 slag.
 der, saa nær som indtil deris bare Verie. Samme Na oc stæd
 sit naffn aff denne Giernings ihukommelse. Hogen vaar
 hannem Sigers tuende vact, oc bleff nu seet aff den tredie, som
 Sigers Soffuelammer, oc gaff tilkiende, at dennem siuntis
 der kom en lessuendis Skou eller Lund gaaendis imod Byen.
 der spurde, at den vaar fast nær ved Byen, sagde hand,
 der haffde hans død, huor aff stæden, som disse Græne bleff aff-
 hugne,

Kong Siger bleff slagen. **Valdbrynd.** hugne, kaldis siden almindelige Mordkier. Kong Siger drog vd i Gienderne, at de skulde icke omringe oc belegge hannem vdi Byen, oc slagen paa den Plaz som kaldis for dette store Mandfald Valdbrynd. Der Hogen hadde vundet Seyr, bleff hand saa Mordgerig, at huercken sparde de ynge eller de gamle, Mand eller Quinde, For eller Børn, men dræbte oc ihjelslog alt hues hand kunde ossuertkomme

Siuald.

Siuald XXXVII.

Mands hu oc oprictighed.

Arelsted.

Er Siuald, som da varede paa Kongens ga spurde at hans Fader Siger vaar nedlagd, gjorde strax færdig met sin gantste Hær at heffne hans død. forstreckedis Hogen oc gic met den tredie part a Føld til Skibs vdi Heruig. Men en hans Staldbroder ved naffn Hogen hin Dulle, hadde større Mod aff ne ny Seyeruinding, end hannem gaffuis mistrøstighed aff Hogens Hand vilde heller dø Mandelige hos sit Føld, end fly stammeligen sin Fiende. Hannem forlengdis efter Skibene, huilcke hand fortog vdi en Haffn ved Arelsted. Dissimellem kom Siuald imod hannem en saare stor Hær, baade aff Mand oc Quinde, som vilde opsette Liff oc velfærd for deris kiere Landsherre oc Konning. Om dagen begynte de imod huer andre, oc slogis saa Mandeligen tilfær vdi to samfælde dage, indtil Høffuikmendene paa begge sider, Siuald Hogen, omkomme, oc de Danske paa det sidste behulde Mærden.

Hogen off- ueruindis aff de Danske, oc rommer ind i Skotland.

Hogens Soy-

Den næste nat her efter kom Flaaden ind vdi Guse fiord, huer er paa denne tid eftergrod, saa at ingen store Skib kunde der nu ind som vdi fordom tid. Marle om morgenen ginge Skibsføldet i Land funde iblant andre deris døde Staldbroder oc saa Hogens Legeme, hi de begroffue Hederligen paa den stæd, som endnu kaldis efter hannem Hogen. Dissimellem kom Bortford offuer dennem met Skib Rytter. oc ihjelslog dem huer oc en, oc indtog siden deris Skib, vdi dem forfulde hasteligen Kong Hamunds Søn Hogen, oc slogis met dem, saa at hand met try sine Skib maaatte rømme ind i Skotland som hand oc efter at tu Aar vaare forløbne hendøde.

Det Danske Konge blod gaar paa grund.

Mange X- gentere paa en tid vdi Danmark.

Ved saadan forderffuelig oc languarig Marlog bleff det Danske Konge Blod aldeis ødelagd, indtil allene Gyrethe Alffter, Kong Sigers Søndaatter. Thi ginge de ypperste Danmarks Rer oc Adel vdi Raad, at saare forstandige Mend, som paa nogen tid skulde regere oc forsuare Riget. Dstmer bleff sat offuer Skotland, offuer Sieland, Hane offuer Fyn, Norid oc Hatther offuer Jylland. Men paa det at huer land vide, huorledis det rette Danske Konge er igien paa fode kommet, da er for nøden at røre noget om den tid

i vdi midler tid sig haffuer begiffuet vdi dette oc andre næst omliggens Landstæff.

Vdi Suerige vaar en mechtig Kempe ved naffn Gunner, som deligen vaar forarsaget til Kiff oc affuend imod Norbaggerne. Hans Kong Sunner en Tiran aff Suerig. gaffues forloff efter sin Vøn oc begæring, at giøre indfald vdi Nor- drog saa ind først vdi det Hæret som kaldis Zather, Brende oc r, myrde oc ødelagde alt huad hand mest kunde offuerkomme. Hand icke Krig som andre oprictige Høffdinge pleie at giøre, men slog øldet ihjel for fode, oc søgte mere Mord oc Blod paa Føldet, end end Koff oc Byle. For saadant Tiranni oc grubhed nøddis den Korfte Almue at gaa hannem til Haande. Oc den gamle oc Kigme Kong Regnold self skiulte Drotte sin Daatter vdi en Hule, hende Føld oc Mad met sig, aff huilket hun en tid lang kunde op- Hand skiulte hos hende sit Kongelige Elenodie oc beste Suerde, icke komme Fienden til gode, effterdi hand kunde icke self bruge. Oc paa det at ingen stulde finde denne Hule, lod hand den ieffne vaar lige ved den slætte Marck. Siden lod hand sig føre paa sine hvedris Skuldre vdi Krig, dog met større dristighed end Lyde. Blev der slagen, sit Fæderneland til stor skade oc vanære.

Gunner satte siden en Hund til Kong offuer Norbaggerne, til en Sund Konge for deris vduelighed oc Vonde hoffmod. Hand gaff nogle sine Mand befalning, som stulde vacte paa den Hund Konge, oc vdrrette hans vegne, hues Kigens oc Indbygernis lelighed vdkreffuede. Hand oc at den stulde miste sit Liff, som forsømte at giøre denne Kong ære kerent, naar hand kom frem for hannem. Siden paalagde Gunner baggerne dobbelt Skat om Karet: Den ene stulde de vdgiffue aff deris af se eyedom om Vaaren, den anden om Høsten. Oc der hannem afficende giffuet, at Regnold haffde nedset sin Daatter leffuendis vdi m, lod hand icke aff at randsage effter hende, førend hand kom self fra Sted, som hand hørde hende tale met sit Føld. Hand lod opkaste oc ihjelslog Føldet, som forsuarede Kongens Elenodie, men hende hand op til sig, met hues Liggendefæ oc Gods der fandis hos hende. Hun end da saa trædster, at hun skiulte sin Faders Suerde paa en heme- som Gunner icke kunde paa finde. Gunner krenkede hende i hendis vilie, oc afflede en Søn met hende, ved naffn Hildiger, huils den optendis til saa stor harm, at heffne sin Faders død, at hand be- hendis paa intet andet, end Krig oc Blodstyrning, saa at hans Gunner kunde icke lide hannem hos sig vdi Landet, men maatte hannem vdsleger oc fredløff. Hildiger drog til Kong Aluer i Sues den stor Forlening aff hannem. Forandrede der met Lusten hannem icke sin hu oc Blodgerige sind. Alt det som hand tendte hannem, vende altsammen paa Kralog oc Memmiskelige blods vds-

Hildiger drog Bortdord aff Slaane til Gunner, oc skilde han- den kunde ved Drotte oc sit Liff. Drotte troloffuede sig veluillige

met Borkford, effterdi hand saa mandeligen haffde heffnd hendis Faders død oc wret. Aff dennem bleff afflet Halffdan, huilcken mand holt for en Daare vdi sin Vngdom, oc bleff dog siden en merckelig oc naffnkundig Mand for sin Dyd oc mangesold Mandoms gierninger. Der hand vaar endnu en vnger Karl, slog hand en merckelig Kempe ihiel, met en Rep, som hand haffde wforuarendis vdi haanden, fordi at hand gaff hannem en Kindhest, for sin vngdoms lystige stempt oc leeg. Dette vaar idon it tegn til de andre store gierninger, som her effter bedreffuis aff hannem.

Vdi disse dage plagedis Danmarkis indbyggere saare hart aff en Røstte Søroffuere Røstte, som brugte gruelige stort Tiranni imod fattig Folk. Andre tage end Guds oc Penninge saar deris Fanger, oc lade sig der met nøye, men hand førde dem ocsaa aff alle deris Klæder, oc lod dem fare aldelis nøgne fra sig. Aff hannem er det først opkommet, at mand endnu paa denne dag kalder alt tiranniste Røstteri Røstters ran. Hand fant først paa en besynderlige grum maade, at pine oc affliffue Folk: Hand bant den høyre Fod fast til Jorden, oc den venstre til Toppen aff it nærbøyet Træ, oc slap det siden løss, saa det flacte strax it Menniske tuert to parter.

Hane Kongen aff Fyn vilde legge ære ind, oc drog til Skibs ind aff hannem met all sin mact, men hand flyde selff anden stammelige for hannem, saa at der aff bleff it Drosprock, at mand siger: Hane er hieme rigst oc mechtigst. Thi kunde nu Borkford ingelunde fordraget, at hans Bøder saatte skulde saa wbarndhiertelige plagis aff denne offuergiffne naturlige Skalk. Hand slog Røstte ihiel, men det kaastede hannem sit eget lif. Bescriffue, at Halffdan vaar met sin Fader i samme Slag, oc iblant and store Saar fick hand ocsaa den stemme skade i sin Mund, at den ene Side bleff igiennem stungen, oc bleff it obet flydende Saar, huilcket ingen kunde tillæge hannem hans Liffs tid. Den wtacknemmelige Almue gaff hannem her aff it haanligt vedernaffn, i det dennem haffde burt at paa hannem for sin Mandom, at hand fick saadan skade for haanden, oc icke paa Ryggen, oc vdi Krig for sit Fædernelands bestermelse, oc icke paa ærlig sted for sin Blødhertighed eller Lætfærdighed. Saa veed den vnderlige Almue at legge det vd i den verste mening, som offte er giort vdi god mening, oc [til] Landsens oc Indbyggernis eget beste.

Gyrithe Alfss Daatter, som da vaar den eneste aff det Danske Konges Blod, haffde da taget sig stadelige vdi sinde, at vilde heller leffue Jomfru leffnet alle sine liffs dage, før end hun vilde begiffue sig met nogen ringe Almues mand, effterdi her sands ingen aff æt oc byrd, som hun dorde vere sin ieffnlige. De paa det hun kunde vere wfortendct oc wansectet til lighed, vdualde hun nogle mechtige Kemper, som daglige varede paa hendes Hus oc Kammer, at ingen kom hende til ords vden hendis minde oc vilde.

Det hende sig at Halffdan kom en gang wforuarendis ind til hende vdi Kempens frauerelse, hues Broder hand haffde dræbt i sin vngdom. Hand raadde hende, at hun skulde offuergiffue sit forsæt, oc vende sit liv til et ærligt gifftermaal, at det Danske Konge blod skulde icke aldelis vnde oc ødeleggis met hende. Hand bad hende tage i it gaat beraad oc betenke sig om hant.

Halffdan.

Det skal tilige Frøge, som god Frøge vil vorde.

Røstte en Røstter Søroffuere.

Røstters ran.

Hane er hieme rigest.

Almuens wtacknemmelighed.

Halffdan begierer Jomfru Gyrithe til Læte.

hand som vaar ocsaa født aff Kongelig afftom maatte icke findis den
 hun vilde giffue sin Tro oc Hierte. Gyrethe suarede oc sagde: Jeg Gyrethe for-
 for ingen ting lade mig offuertale, at ieg, fød aff Konge slect, skal begiff-
 ig met den som ringere er aff Væt oc Byrd, end ieg er. Hun faare kaste
 soan icke alleniste sin ringe Afftom, men ocsaa sin wforuindelige Ly-
 : skade, som hand sid i Krig vdi sin Mund. Halffdan suarede oc
 : I legge mig tuende Laster til, kiere Zomffru, Den ene, at ieg er
 ff stor Fribaarhed: Den anden, at ieg haffuer it vanlydt Skaar vdi
 Mund. Thi skal ieg aldrig komme tilbage at bedis om eder, førend
 afftryger begge disse Laster ved Mandoms deilige oc høylofflige
 sager. Dog begerer ieg dissimellem at i ingen ville troloffue, før-
 eg kommer igien, eller i faa viffe tidinde at ieg er død. Der Kemperne,
 Broder Halffdan haffde ihjelslaget, fornomme at hand haffde talet
 med Gyrethe, forfulde de hannem paa deris Heste, at optage
 hannem. Der Halffdan saa dennem komme, bad hand sine Halffdan i-
 de gaa bort i skiul, oc lade sig ene betemme met dennem: hand hielstar tolf
 de oc nødde dem met trussel at affuige fra sig, imod deris begering oc
 oc sagde at Gyrethe skulde icke spørre, at hand aff redzel forfagede sin
 id nogen Kamp. Estrax oprycte hand en stor Teg met sin Rod, strøg Kamp.
 ene der aff, oc sticde den lige som en Kølffue: der met gaff hand
 ene i Kamp met de tolf Kemper, oc neblagde dem allesammen.
 Siden drog hand til sin Moder, oc sid tuende sin Morfaders Tuende
 de, Det ene hede Liussing, det andet Huitting, for deris blande naffnkundige
 sbed. De efterdi hand hørde at der vaar Krig imellem Kong Al-
 ff Suerige oc de Nyffer, drog hand ind vdi Nyssland oc bleff der ærligē
 fantagen. En aff Aluers Leyre (som vaar icke langt borte fra Nyffer-
 ved naffn Hildiger Guñerson, traadde frem oc eskede de Nyffiste Kem-
 ff Kamp. Men der hand hørde at Halffdan bleff tilsticket at Kempe
 ff oc vifte nu at det vaar hans egen Broder, vilde hand forstone Broder spa-
 an, og lod Broderlig tierlighed haffue større anseelse hos sig, end rer anden.
 doms æregerighed. Thi sagde hand, at hand vilde ingelunde slaes
 vnger oc wforsøgt Mand, efterdi hand self vaar en naffnkundig
 v aff lxx. Kempers Bane oc Seyr, som hand vant aff dennem.
 befoel Halffdan at hand først skulde forsøge sig i det mindre, oc si-
 icke det større. Dette sagde Hildiger icke aff redzel, thi hand vaar
 død, oc kunde ocsaa døffue alle Vaaben, men hand foruende oc
 de saadant aff sin fromhed, som vaar saa stor, at endog Halffdans Dyd oc
 de flaget hans Fader ihjel, dog vilde hand heller beuise sin Bro-
 de Huldskaff oc vige met lempe, end heffne sin Faders død, oc be-
 met nogen lastelig gierning.
 Halffdan begærede en anden Kempe vdi Hildigers stæd, huilden
 de dræbte, saa at ocsaa Zienderne gaffue hannem stor Loff Kamp.
 om oc styrcke. Den anden dag eskede hand tuende Kemper til
 tre, den siende fire, den femte fem, den siette sex, den siuen-
 de hand allesammen neblagde oc offueruant, indtil hand paa den
 aff sig i Kamp met elleffue, oc ihjelslog dem alle til lige paa
 Der

Hildigers
klagemaal
paa sit y-
derste.

Der Hildiger nu saa, at Halffdans Mandom maatte vel lignis met hannem, oc kunde icke lenger necte hannem en Kamp, lod hand stee efter hans begering. Halffdan haffde beklædt sit Suerd met tynde klude, oc gjorde Hildiger der met it stort saar, saa at der Hildiger fornam, at hand haffde faaet sit Bane saar, kaste hand strax sine Baaben fra sig paa Jorden, oc kiende hannem for sin Broder oc sagde: Wi ville nu offuergiffue vor Kamp, oc sette oss ned at tale indbyrdis met huer anden. Thi inden en føye tid skulle wi begge atffilies. Den ene haffuer sin visse død vdi Haanden, den anden staar endnu mange gode Aar oc megen Pris tilbage vinde. Du est en Dansker mand, oc ieg en Suenst, men Drotte vaar alligeuel beggis vor Moder. Saa yndeligt det er, at wi skulde giffue oss saadan forderffuelig Kamp imod huer anden, oc dræbe huer anden for forfengelig ære oc Herredoms skyld. Huad Mandoms gierninger haffuer bedressuet, findis konsteligen affmalet oc vdragffuet vdi denne Suenste Skiold, som ligger vnder mit Hoffuet. Der er at see huor mange veldige Hoffdinger oc Kemper ieg haffuer offueruundet i atffiliens Krig oc Arlog. Mit vdi min Skiold staar min egen Søn affconterfaaet huilken ieg dræbte met denne min egen Haand. Hand vaar min en liffs Arffuing, min eneste omhu, oc hans fiere Moders glæde. Saa stender oss Lyden baade det sure oc det søde. I Aar glædis wi, at Aarsørge wi. Huad er det io beklageligt, at Menniskens leffnet skal vere saadan ælendighed vndergiffuet. Men ieg kand tro, at der hielper ingen værn eller modstand imod den Offuerstis vilie, oc det som oss aff Lyden faarestaar.

Faderen
dræber
Sønnen.

Lydens w:
ladighed.

Der Hildiger haffde dette sagt, klagede Halffdan besteligen, at hand icke tilforn haffde giffuet tilkiende, at hand vaar hans Broder. Hildiger vndskyldede sig, oc sagde, at hand dulde det, paa det hand huer vilde forgribe sig imod hannem, eller siunis at vere forfærdet for nogen Kamp. Der met hendøde Hildiger, oc strax kom rycten oc tidende til Danmark, huorledis met allting til vaar gaaet vdi Ryssland.

Gyrethe no:
dis at sam-
tycke en an-
den vdi
Halffdans
frauerelse.

Diffimellem vdi Halffdans frauerelse beilede en mechtig Friboer Lydst Herre, ved naffn Siuord, til Gyrethe. Men hendis siunis mere til Halffdan, thi suarede hun Siuord, at hun vilde gierne samtycke hannem met saadanne vilkaar, at hand skulde met Arlog indtinde Danmarkis krone alle de Land, som nu vaare met stor vræt allestedes der fratagen oc afftilt. Der Siuord fornam, at hand kunde ingen saadant vdrætte, forkrenkede hand hendis Formyndere met store Gæster oc Gaffuer, saa at hun imod sin vilie maatte samtycke oc troloffue hannem. Der Halffdan fik disse tidende til Ryssland, ved Sofias Riobmend, gjorde hand saa hastig færdig, at hand kom til Danmark før end Gyretis Brøllups Høytid begyntis. Den første Brøllups dag der hand gic til Kongens gaard, besol hand sit Folk at ligge vdi indtil de hørde liuden aff hans Suerd. Der hand kom ind, oc stode kiend iblant Giesterne, gic hand at staa for Bruden, oc paa det icke skulde robis ved almindelig tale, begynte hand at slunge en Bise

Snedigt
anslag.

et snildhed, i denne mening. Der ieg drog aff Landet fra min Faders, da fryctede ieg mig for ingen Quinde liste eller suig. Vndertiden er ieg allene nedlagt en, to, tre, fire, oc vndertiden fem, sex, sju, otte, effue paa en tid til lige. Diffemellem forsaa mig der til, at ingen skulde saa leifærdige vdi sit løfte, som skulde effter denne dag tillegge mig a vanære for min lyde eller byrd skyld.

Gyrethe suarede her til siungendis oc sagde: Huad skulde ieg tuilge giøre? Jeg vaar baade bange oc bedrøffuet. Her kom icke en tidende den anden om dig. Nu tenckte ieg at du leffuede, nu tenckte ieg at du f. Sagen. Oc huorledis kunde ieg ene imodstaa saa mange mine gamle vnderer oc Raad, som mig strengeligen befole at giffis? Dog huor King er, da er baade mit Hierte, Mod oc Vilie saa god, som de vaare skulforne. Huad ieg haffuer tilsagd dig, det vil ieg holde wryggelig. Ick mig gaa fra mine ord, men leffue oc dø met dig, saa lenge mig Liff oc Lyde.

Gyrethe haffde neppeligen vdtald, førend Halffdan haffde igen- Halffdan
taget Brudgommen, oc lod det icke bliffue der ved, men slog ihjel heffner sig
off Giesterne saa mange som hand kunde offuerkomme. Hans paa de Lyd-
komme hannem oc saa strax til hielp, oc sloge ihjel alle Carerne, ffe, oc tager
Liffe oc Lyde. Gyrethe til
ecte.

Allede sig til nogen Bærn oc Berie imod hannem.

Der Halffdan haffde heffnd sin Harm, tog hand Gyrethe til ecte, Halffdan
handi hand nogen tid lang her effter formerckte at hun vaar aldelis aff heffner sig
en vfructsommelig, oc haffde dog gierne haffd nogen Liffs arffuing paa de Lyd-
hude, da drog hand hen op til Dpsal, at forhuerrffue sig nogen god ffe, oc tager
at affle Foster met hende. Hand sic der saadant suar, at hand skul- Gyrethe til
de sin Broders død, oc holde hannē en erlig begengelse: Der met skul- ecte.
de gaa effter hans vilie. Dette fuldkommis oc saa altsammen, thi en
her effter afflede hand met Gyrethe en Søn, som hand kal-

Halffdan XXXVIII.

Halffdan.

Halffdan tog sig Regimentet til vdi Danmarkis Halffdan
Rige paa sin Søns vegne, oc begynte at tuinge de Land heffner sig
vnder Kronen, som vaare met wret der fra komme. I blant paa de Lyd-
andre Krig som hand førde paa Rigens beste, vaar oc saa den ffe, oc tager
som stod vdi Sieland imod den nasskundige Kempe Be- Gyrethe til
Halffdan bleff slaget paa Valsmeden. Gyrethe haffde da klædt ecte.
hans klæder, oc vaar oc saa vdi samme slag for sin Søns skyld,
sine inderlige elffte. Der hun saa at Földet flyde oc forlod Ha-
hun hannem tilbage, oc bar hannem paa sin Ryg, oc vndkom
Blou. Gienderne kunde icke forfølge hannem, thi de vaare
modige, men en fød effter hannem met en Pil, oc dræbte Halffdan
hannem hans Riortel. Endog hand bleff frellt aff Liffs heffner sig
hand mere, end hand glæddis aff denne vndsætning, som paa de Lyd-
førde hannem paa denne tid. ffe, oc tager
Gyrethe
frelste sin
Søns Liff.

Halffdan

Harald Hylbetand XXXIX.

Harald er
skadefri for
alle Vaaben
oc Verie aff
Jern.

ong Harald vaar baade en deilig oc mandelig Herre, i styrcke og Legems sticckelse. Mange me-
ne, at hand haffde denne gaffue aff Dthin, som vaar
Uarsage til hans Fødsel, at der kunde ingen Verie
eller Vaaben aff Jern saare eller skade hannem: De
hand skulde der saare loffuet at offre Dthin alle deris
Siele, som hand met Jern kunde dræbe oc ihiesla. Hand lod sin Faders
Krig oc Mandelige gierning konsteligen vdhugge vdi en Klippe i Hal-
land, som ieg tilforne vdi min Fortale omtalde.

Harald fan-
ger Gylden-
tando til:
naffn.

Hand spurde en gang at Beset, som vaar hans Faders Bane, vilde
giøre sit Brøllup vdi Skone, thi drog hand der hen offuer, forklædt
Stadere klæder, oc der de vaare nu alle Druckne oc i dybeste Søffu,
hand Brudhus Døren op met en stor Vielcke. Beset sprand op imod
hannem, oc stødte hannem paa sin Kinde met en Stang, saa hand miste
aff sine Tænder. Men lykten vaar hannem end da saa blider, at der op-
te to Rindtænder i staden igien, endog de sade noget tuert oc vskikkelige
uer de andre, huilcket gaff Uarsage til det vedernaffn, at hand kaldtis
ter denne dag Harald Hylbetand.

Hatherstef.

Der hand haffde slaget Beset ihiel, oc indtaget Skone, drog hand
til Jutland, oc nedlagde Hather, aff hues døds ihufommelse Hather
sick først det naffn, som den beholder endnu paa denne dag.

Harald set-
ter Kong
Usmund i
Norgis Rige.

Der næst indtog hand Leyre, oc ihieslog Neric oc Hunding,
samlede saaledis alle de Lande, som førre vaare vnder Danmarkis Kro-
Siden drog hand til Norge met sit Skib, at vndsætte Kong Usmund
Biker imod hans Syster, som haffde trengd hannem fra sit Konge Rige.
Der Slaget skulde staa, isørde Kong Harald sig en skøn Purpur Rie
oc sette en Guld Hue paa sit Hoffuet. Thi hand viste sig at vere skudfn
gick der saare frem, mere sticket til Giestebud oc Dansk, end Krig oc Uar-
Hannem lyckedis sit anslag oc modige forsæt. Hand vaar den fremmste
Mand iblant alle sine Krigsfolck, oc alle mand skøde paa hannem,
aldelis forgefuis. Fienderne bluedis der ved, oc fulde endrecteligen ind
hannem, at sla hannem ihiel. Harald bleff dog vskad, oc skadde saa
ge, at huilcke som icke døde for hans Haand, de nøddis at fly aff Norge
for hannem. Der Usmunds Syster vaar nu nedlagd, oc hand vaar
indført i sit Rige, bød hand Harald stor skend oc foræring for sin vnder-
Harald sagde, at hand begerede intet mere, end den Pris oc ære, som
nem vaar vederfaren. Huilcket alle mand loffuede vdi hannem, oc
undrede sig mere paa hans store Dyd oc fromhed, end Manden
oc styrcke.

Inge seider
paa Dan-
marck.

Vdi midler tid døde Kong Uuer aff Suerige, oc lod der
etter sig, Oluff, Inge oc Ingild. Inge vilde icke noies met det som
Fader haffde efterladet hannem, oc begynte der saare at seide paa
marck. Kong Harald lystede at vdsørre hos sine Afguder, haffde
denne Krig skulde faa, oc der hand reyste paa Beyen, møtte hand
stor

for gammel Mand; som haffde icke en Dye, oc en laaden Raabe offuer sig. Hand gaff sig Dithins naffn, oc vnderuiste Harald at giøre sin Hæts ordning. Naar hand skulde stride til Lands, da bad hand hannem det Gold vdi try hobe, oc giøre huer hob tiue Mand tycke. Men den midste hob skulde vere tiue Mand's tall lengre, oc spidsis imod Fienderne, vdbredis ligeruis som met sine Binger paa begge sider. Vdi huer hob de skaa to vdi det første Læd, try i det andet, fire i det tredie, och saa fremad efter denne Proportion oc stik, indtil Bingerne ieffnedis oc lignes indbyrdis met dette tal. Vdi huert Hjørne aff disse hobe skulde vere Ti

Othin lærer Harald at giøre Slæts ordning.

Naar disse try hobe vaare saaledis stikede, befoel hand hannem, hand skulde strax her efter sette de vnge Krigsmend, som raske oc færdis at stude. Efter dem skulde de gamle oc forfarne Krigsmend skulde styre oc styrcke disse vnge, om de begynte at lade modet. Viden skulde hand vduelie en bequem stæd for dem som brugte vngger, at de langt borte kunde saa ret dræbning paa Fienderne. Hand maatte hand slaa den forlorne hob løff. Men paa det allersidste hand lycke sin gantste Hær, met lige saadane try ordene, som den første vaar begynt. Disse skulde vende Ruggene imod de første, oc aff den behoff giordis Fiendernis Baghær. Der som Harald skulde Narra Skibs, da befoel hand hannem, at affskillie en part aff sine Skib, oc andre, at naar Slaget begyndtis, de kunde da falde bag ind paa den ene, oc formene dem at rømme aff Søen.

Der Harald vaar saaledis vnderuist at føre Krig, drog hand ind i Norge oc slog der Inge oc Oluff ihjel, som rystede sig imod hannem til Riget. Hand benaadde Ingild deris Broder, som sagde sig siug, oc lod sig til hannem, oc lod giøre sin vndskylding for hannem, oc badis om en stillestand for sin selfgiord Siugdoms skyld. Harald forlyste sig icke aff sin store Lycke, oc lod hannem vederfaris efter sin begæring. Men Ingild lønte hannem ilde for sin store velgiere. Hand voldtog hans Syster, oc gaff Marsage til den languarende som stod vdi mange Nar, indtil at Harald tog hannem atter til sig, oc ansaa for gaat, at heller holde Venstæb end Fiendstæb met

Harald indtager Suen

Den tid her efter forklædde hand sig, at ingen skulde kiende hand. Hand drog ind i Norge, at vndsette Kong Oluff aff Trondhiem. Hand imod to Jomffruer, Stickle og Rusile, huilcke hand begge tog. Hand gaff tuende Fiorde naffn aff demnem, som de beholde endnu i Norge. Vdi denne Krig lod Harald kiende sin styrcke oc mact, i Norge, kaldis hand med it bart Bryst vden all Skiold oc Harnist. Kong Oluff tog den megen herlige stæck for denne Seyr, men hand vilde for sig, at hand skulde sit ærlige Rycte met gerigheds last oc smitte.

Harald vndsetter Kong Oluff aff Trondhiem.

Maa vel stede at Sticklestæd vdi Norge, kaldis aff denne Jomffru Stickle.

Hand drog Harald imod den Kempe aff Frisland Vbbe, som pleiede at vnde i Norge, oc giøre stor Roff, Mord oc Brand. Hand slog den i Norge, oc bød sine Krigsmend fange oc binde hannem. Hand gaff hannem alle hans voffueruindelige met Suerd. Hand gaff hannem

Vbbe, en Frislands Kempe, offueruindis aff Harald.

Harald Sæl-
detand ruig-
ger Venden,
Engelland oc
en part aff
Frankrige
vnder sig.

siden sin Eyster til Ecte, oc tog hannem i sin tieniste. Der efter off-
ueruant hand Rhinlenderne oc paalagde dem Aarlig Skat. Oc der
hand haffde vdualt sig det beste Krigsfolck aff deris Lande, tuingde hand
Venden vnder sig, oc fangede deris Hoffuigmend Duc oc Dal, huilck
hand gaff siden løs, oc brugte hos sig vdi Krig i Aquitanien i Frankrige,
som hand vndertuingde sig, Oc vdi Engelland, der som hand ihidffog
den Humberis Konge, oc tog de yngste Krigsmend i Landet til sig, ibland
huilcke Dm Engellender vaar den fornemiste.

Alle Lands-
skaff reddis
for Kongen
aff Dan-
mark.

For saadanne Mandoms gierninger bleff Harald saa naffnkundig
at de bueligste Kemper som alleuegne vaare i Berden lode sig forscrive
at tiene vdi hans Gaard for Klæde oc Penninge. Der ved bleffue oc
alle Lande oc Riger saa forstreckede for hans naffn, at ingen Herre
i hans tid føre indbyrdis Krig imod huer anden. Der torde oc ingen
sig nogen Rettighed eller Frihed nogen steds vdi Haffuet vden hans
oc samtycke. Thi de Danske haffde i fordom tid tuende store oc me
Herredomme, det ene offuer Landet, det andet offuer Haffuet.

Vdi midler tid hendøde Kong Ingild vdi Suerige, oc lod efter
Oluff som hand afflede met Haralds Søster. Harald satte hannem
vdi sin Faders Rige, oc efterdi hand vaar meget vnger, tilsticde
Formyndere, som skulde haffue indsyn paa hannem oc Rigens beste.

Kolighed oc
Fred i Dan-
mark 50.
Aar.

Der Harald haffde saaledis tuunget alle omliggende Lande
Førster, sad hand halffstrediesunds tiue Aar vdi god Kolighed. Men
det at hans Krigsmend skulde icke forderssuus aff for mange gode oc
fælelse dage, da holt hand dem Kemper vdi sin Gaard, aff huilcke de ved
lig offuelse skulde lære Mandelige gierninger oc Hoffuerck. Nogle af
nem vaare saa offuede oc vblærde i Fecte konst, at de kunde hugge
brynerne aff huer andre, Ansictet vsladt. Men der som nogen blev
for saadanne hug, da skulde hand strax rømme Kongens Gaard, oc
sin Befolding.

Streng
Gaards ret
vdi Kong
Haralds
Hoff.

Der Harald sad vdi saadan stilhed oc huile, kom Oluff
søn hans Søstersøn aff Norge til Danmark, at tale med hannem.
som om denne Oluffs Mandom oc vnderlige bedriff er optegnet, det
vi opregne, efterdi hand haffuer veret den gessuiste Kempe vdi
Haralds Gaard, oc er siden vblaaret til Konge vdi Danmark efter
store Sueniske Krig. Der hand vaar icke femten Aar gammel,
hand mange seldsome oc artige stycker, baade met forstand oc styrcke,
vaar saa grum oc skarp vdi siun, at hand met sine Dyne kunde vdræ
som andre neppeligen kunde met Suerd, oc aldrig kom nogen saa
Kempe for hans Haand, at hand is forstreckede den, naar hand fæ
paa hannem.

Oluff Si-
uardsons
Mandelige
gierninger.

Gunde en
naffnkundig
Koffuere vdi
Norge.

Hand spurde en gang at Gunde den Hoffding aff Norge
met sin Søn Grim haffde lagd sig paa Koffuere vdi Ecten
vaar tyck met Torne oc Busse, oc saare mord aff dybe Dale
fortrød hannem, hand bad der saare sin Fader om en Hest oc
oc drog saa bort i samme Skou, at randsage efter dem. Der
at vngdommen skulde skamme sig, som fortærede sine Aar oc tid

Vngdom bør
icke at for-
tære sine
Aar vdi
aardeløshed.

i vdi Iadhed oc Klædelshed. Vdi Skouen kom hand paa det sidste vdi
 se Hoffueris fodspor, som vaare efterfrossne vdi den dybe Sne. Hand
 be dem efter til en stor Elff, oc der hand kunde icke lenger spore dem,
 ff hand sig met stor Liffs fare offuer samme Elff. Vdi denne Elff vaar
 unge hemelige Klipper. Vandet vaar dybt i sig selff, oc haffde en hastig Oluff opfo-
ger Gunde.
 saare stride færd. Men intet vaar hannem saa høyt eller dybt, saa far-
 t eller grueligt, at det vaar vnueligt eller voffueruindeligt for hans
 b oc forfæt. Der hand kom offuer Elffuen, fant hand spor ind vdi it
 komt oc veyløst Kier, oc kom til en høyer Dige, offuer huilcken hand lod
 Hest springe, oc drog siden frem til en Stald, vdi huilcken mange
 de vaare indelucte, oc vactedis met stercke Stange for Dørrene.
 ind brød Dørren op, oc iagede Hestene aff Stalden, oc sette sin Hest i Oluff ibiel-
slar Locke
Gundis
Suend.
 igien. Dette vilde Locke Gundis Suend formene hannem, straffe-
 hannem at hand en fremmede Gæst gjorde saadane dristige Bold, oc
 samme til Oluff i sin hastighed oc vrede. Oluff tog alle hans hug
 Stald. Thi hand kiende hannem icke saa værdige, at hand vilde
 Suerd imod hannem. Hand græb hannem om Liffuet, oc knu-
 hannem vdi mange smaa stycke, at det ene Lemme hengde neppeligen
 hannem met det andet, oc laste hannem siden tuert ind at Dørren igien, Ramp.
 som hand kom der Hoffuitfulds igennem tilforne. Aff saadane
 Gunde oc Grim til verie, løbe huer vdaff sin Dør, oc begge off-
 Oluff til lige, foractendis baade hans Nar oc styrcke. Oluff hug
 begge strax mange dødelige Saar, oc der døden trengde dennem, oc
 vaar dem forløben, begynte Grim i sit yderste oc sagde: Endog
 oc Blod haffue forlat off, oc her er ingen ydermere forhaab-
 off om Liffuet, saa skal ieg alligeuel beuise saadanne Mandom, at
 Meniske skulle vide at sige aff nogen grueligere eller Mandeligere
 efter vor Død. Jeg skal hugge Skuldrene oc begge Henderne
 Giende, at wi tre skulde gjøre hin anden selstfaff fra denne Verden.
 vilde vcsaa lade høre sin dristighed, oc knurede lige som hans Son
 hannem: Effterdi (sagde hand) at wi kunde icke komme lessuendis fra
 Ramp, da skulle wi beuise off saa frimodige, at wi skulle haffue it
 effter vor affgang. Wi skulle sla saa dristige ind paa vor Fien-
 dem, at hans Hender skulle icke vorde hannem nyttelige effter den-
 Der met heffne wi off, at wi alle try skulle dø oc begraffuis
 paa en tid oc stæd. Der de haffde end deris tale, fulde de baade i
 de gaffue sig hart ind imod Oluff i denne mening, at de vilde gerne
 om de ellers kunde faaet Lycke at dræbe Oluff met sig. Oluff Oluff ibiel-
slar Gunde
oc hans Son
Grim.
 strax selff den ene, oc hans Hund den anden. Dog vant Oluff icke
 den saar, men fick her det allerførste saar paa sin Krop, huilcket
 dog snarligen tillægte met sin Tunge. Siden ophengde hand
 vdi en høy Galie, at deris Skaldhed oc hans Mandom
 alle Mand obenbar oc vitterlig. Hues gods oc Pending hand
 rennem, det foruarede hand paa en hemelige stæd, indtil hand
 bedre behoff i fremtiden.

Scate oc
Hialle to
Falkastrige
Kemper vdi
Norge.

Vdi disse samme dage vaare to Brødre Scate oc Hialle vdi Norge, huilcke bedreffue stor vtuert oc løfactighed met de deiligste Jomffruer, at voldtage saa mange som de kunde opspørre oc offuertomme. I blant andre lagde de sig oc effter Else Kong Oluffs Daatter aff Bermeland, oc lode hendis Fader sige, at der som hand icke vilde lade hende følge dem met en god vilie, da skulde hand enten selff ryste sig, eller forskaffe en anden vdi sin stæd, at holde en Kamp imod dennem.

Oluff drager
til Kong
Oluff aff
Bermeland
oc frelser
hans Daat-
ter fra Scate
oc Hialle.

Der Oluff Siuordson hørde disse tidende, glæddis hand, oc drog strax forklædt vdi Bonde klæder hen til Kong Oluff i Bermeland. Da hand kom ind i Kongens Sal, sætte hand sig næderst til Bords, oc paa det sidste atspurde hand Kongens Søn, huor faare at de vaare alle saa saare sørgfulde oc bedrøffuede? Kongens søn suarede: Der som vi icke saa saare nogen anden Raad oc hielp, da komme her to grumme Kemper, som met vold tage min Søster for vore Dyne aff Huset fra oss. Oluff spurde, huad den skulde haaffue til løn, som hende kunde frelse oc forsuare. Sønnen løb til Faderen oc atspurde hannem, oc hand sagde, huor som hand forsuar min Daatter, hand beholde hende for sin vmage. Dette suar gaff Oluff saa stor Modighed, at hand gaff sig siden i Lifss fare for denne Jomffru. Hun haaffde for sæd, at bestue sin Faders Giester, oc besee dem flitteligen vnder Dyne met it Lius, at hun diss bedre kunde dømmen om deris Affton sæder oc ffidelighed. Thi vilde hun oc saa forsøge paa Oluff det som hand tilforne haaffde forsøgt met mange andre. Første gang der hun saa hand nem vnder Dyne, falt hun aff forskredelse til Jorden. Anden gang gik det hende oc lige saa, indtil hun tredie gang falt saa forfærdet til Jorden, at hun huercken kunde see dag eller Dør, oc en heller røre Fod eller Haand. Hendis Fader atspurde hende, huor faare hun falt saa ofte til Jorden. Hun suarede: Det skeer for denne fremmede Gæstis skarpe suar. Hand maa visseligen vere aff Konge Blod oc Byrd, oc der som hand vilde forhindre Scate oc hans Broders vshyfte forsæt, da er hand den, som huilcken ieg vil leffue oc dø. Da fulde de alle Oluff til Fode, oc bade hannem, at hand vilde giffue sig i Kamp for hendis skyld. Oluff strøg sig hen fra Ansictet, oc gaff sig (vndertagen sine obne Dyne) obenbarlige i Kamp: oc bad dem afflegge all sorg, oc vere ved it frit Noed. De forredede sig alle paa hans deilige Ansict oc stene gule Haar, oc anden seende færdighed, met huilcken Naturen haaffde beprydet hannem. Saa stot sig Oluff og bedrøffuelse som tilforne vaar hos huer oc alle, saa meget diss stog glæde oc frimodig lyst vaar siden vdi huer Vinkel oc Braa offuert i den gantske Gaard.

Oluff Si-
uordsons
skarpe suar.

Dissimellem komme Scate oc Hialle met ti aff deris Tieneres Dørrer, oc mente de skulde strax ford Kongens Daatter bort met sig. De raabte høyt oc effede enten Kongens Daatter, eller hannem selv i Kamp. Oluff traadde strax for Dørrer, oc bød sig allene vdi Kamp imod dennem, dog met saadanne foryrd oc villkaar, at ingen skulde sig til sig til hannem hemelige paa Ryggen, men gaa ret frem for hannem imod hannem. Der met greb hand sit Suerd som kaldtes Logthi, oc

Kamp.

Oluff dra-
ger Scate oc
Hialle met ti
deris tienerer.

stor Raad

der Mandoms Priss nedlagde alle disse toloff sine Modstandere. Kampen lod paa en liden omslot D, den som endnu findes hart hos en By, huilke for denne Marsage haffuer sit naffn aff disse to fornemste Kemper Scabiallo. Scate oc Hialle.

Der næst ectede Oluff Kongens Daatter, som hand haffde vundet, oc afflede en Søn met hende, som hand kaldede Omund. Siden tog Omund sodis and forloff aff sin Suoger, at drage til Danmark, at bestemme Riget vdi Norge. mod Kong Thore som seide paa det ved sine Kemper Tosten, Victmer oc Lothar. Paa Beyen der hand kom imod Thoris gaard, klædde hand en ff sine Lienerer vdi Quinde klæder, tog den allene til sig, oc gic saa ind til Snilt anslag. Thore vdi en gammel Mandss stidelse met fortact Ansict. De skulde egge deris Suerd vdi Træstasse, oc der de komme ind til Thore, sagde Oluff sig at haffue veret Staader longe hos Kong Siuord, oc vaar nu der had oc affuend skyld foriaget aff Oluff hans Søn. Der Kong Thore haffader det hørde, ginge de omkring hafem, bøyede deris Knæ, gaff Oluff ibiel- hannem Haand, oc hilsede hannem met Konge naffn. Oluff bad dem Thore oc hans Kem- der met Tro oc Huldskaff, huad som de vdi stemts viss vdløffuede: oc per. sig saa sit Suerd oc søgte ind imod Kong Thore. En part tog stemt for Thore, oc gjorde Oluff bistand: men en part gaff sig til værn for deris Thore, oc slogis saa indbyrdis lang tid, indtil Kong Thore bleff nedlagd af Oluff oc hans eget Føld. Lothar bleff hart saaret, oc gaff Oluff da Thore tilnaffn for sin dristighed oc snildhed. Hand spaadde om Oluff oc Thore, at hand skulde selff saa saadant it endeligt, som nu offuergic Kong Thore. Der met bleff hand slagen oc døde. Men hans spaadom gic sig ind offuer Oluff i sandhed.

Oluff kom met gode tidende hjem til sin Fader, oc sic strax Herrens offuer Haffuet, oc slog siden halffierdesinds tiue So Konger Oluff star iblant huilke vaare de fornemste Biruuld, Huiruuld, Thoruuld, Konger. Dneff, Reduarth, Rande oc Grande. Met saadant erligt rycte, oc gic videligen aff hans Mandom, lokede hand mange Kemper til Sterkodder kom oc saa til hannem, oc vaar i stor affhold oc ære i thieniste. Thi torde ingen aff omliggende Lands Herrer, aff redzel Oluffs mact, begynde noget at befatte sig met Krig eller Marlog i Thid. Siden drog hand til sin Morbroder Kong Harald Hylbetand, oc aff hannem befalning offuer Danmarkis Strømme oc Haffuet. Hand haffde veret nogen tid lang i Danmark, begaff hand sig paa Thid i thieniste met Kong King aff Suerige.

Vdi disse sanne dage haffde Kong Harald aff Danmark en tro Thid ved naffn Brun, som vaar opfødt met hannem aff Barndom, oc Brun Kong Thid alle hans hemelige raad oc bestilling. Denne Brun brugte hand oc Haralds tro Lienerer. King vdi alle lønlige oc drabelige handel, met Bud oc Bressue Thid sig indbyrdis. Det hende sig at hand paa Beyen vdi sin affærdis Thid disse druckede vdi en Flod, oc Dthin aff saadan Marsage tog Thid alle paa sig, oc lod sig bruge vdi Legation vdi imellem begge Thid, indtil hand forspilte deris Forbund oc Venstak. Hand gjorde Thid lade oc gramme paa huer anden, at det vdbrod paa det sidste met Thid

Aarsage til den store Krig imellem Kong Harald oc Kong King.

obenbare Had oc Trætte imellem dennem, oc de tilsagde huer anden en strid, oc skulde haffue frist at berebe sig der til vdi sin Aar. Dette oprør kom Othin affstæd for sin Blodgerigheds skyld. Noгле sigte at Kong Harald huercken aff had eller æregerighed, men aff friuilligt Mod, søgte Aarsage til Arlog og Feide imod Kong King. De efterdi hans egne vnder- saatte leddis nu ved hannem, for hans Alderdom oc strenge Regiment, da vilde hand heller dø ærlige vdi Marcken, end lenge pinis paa sin Goteseng aff languarende Siugdom: At hans endeligt kunde følgis oc stemme offuer it met hans fremfarne Liff oc Leffnet. Men paa det hand skulde icke vere ene paa sin henseerd, oc der kunde gaa stort ord oc tidende af hans død, forsamlede hand it wtalligt antal Krigsfolck i Danmark, oc lod dog det beste oc sterckste komme Kong King sin Søstersøn til Haande. Thi hand vnte hannem vel, oc begerede at hand maatte faa Seer, oc offuer- leffue hans død oc affgang.

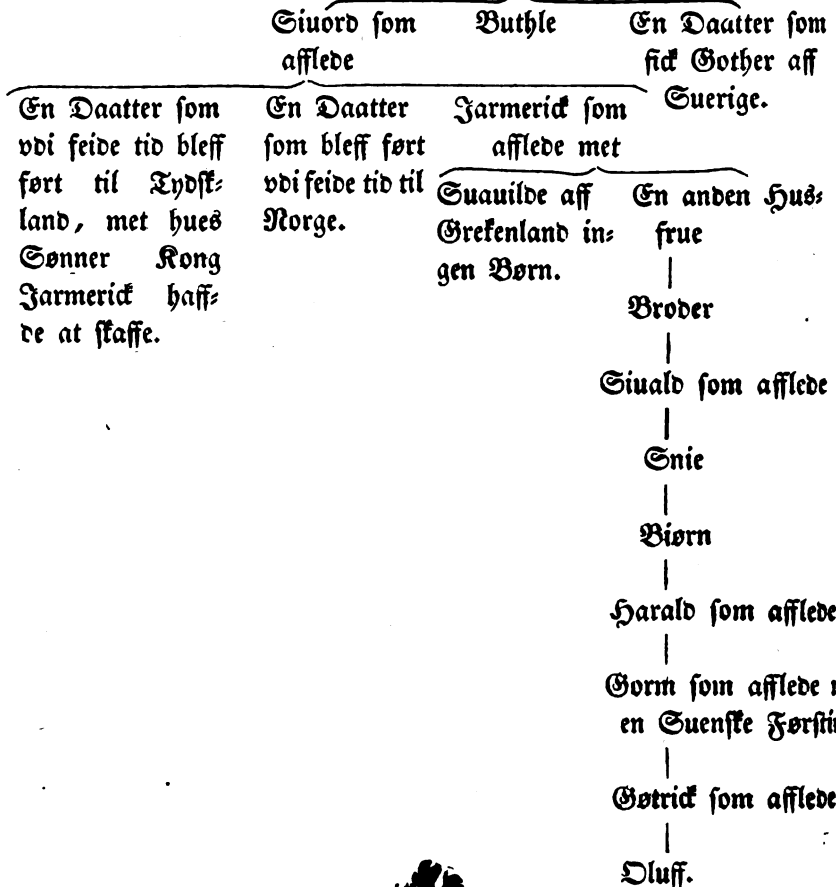
Den ottende Bog.

Summa paa denne Bog.

Efter det store oc merckelige Slag, som stod vdi Suerige imellem Kong Harald oc Kong Ring, bescriffuer oss Saxo i denne ottende Bog, huorledis Kong Dluss Kong Haralds Systersøn er kommen til Kongedømet efter Dronning Hethe, oc ledis Sterkødder haffuer for skend oc gaffue forrædeligt hennem baade ved Liffuet oc Kongelige Regimente. Koddet fortrød sin onde gierning, oc effterdi hennem vis at dø straadød aff Alderdom, gaff hand Hather Len den det Guld som hans Fader oc de andre hans Stallbrø haffde giffuet hennem for Kong Dluss Bane, at hand e affbugge hanem sit Hoffuit. Huilket hand gjorde snilen effter hans begering, oc begroff hanem paa Roluungs . Effter Kong Dluss regerede hans Søn Dmund, oc for pris for sin Krig, som hand førde i Norge imod Kong , oc Kong Throndis syster Somffru Rusle, Disligiste de Bender oc andre sine oc Rigens Fiender. Men Kong ord hans Søn vaar hannem saa wlig i dyd oc dueligheid, Kong Jarmerick vaar Siuord sin Fader wlig vdi lad- oc wdydighed. Huad Dmund vant til Kronen, det lod ord tage fra sig, huilket Jarmerick hans Søn vant dog til bage met stor pris oc ære. Her effter bescriffuer o, huorledis de Longobarber for dyr tids skyld ere vde te aff Danmark, oc aff huad Marsage Lordkild er seglet Kong Gorms tid tuende farlige oc lange reiser til Geruth Egartilock. Paa det sidste ender hand denne Bog paa g Gostriks oc Keyser Karls Krig, som de begynte imod andre om Saren, oc dog icke fuldkomme vdi deris tid.

Harald Hyldebrands Sønsteren, Kong
Siuords søn i Norge, Duff afflede
met Else Kong Duffs Daatter aff
Bermeland

Omund afflede met Else Kong
Kings Daatter aff Norge

En Suenste Krig som skeede imellem
Harald oc Kong Ring bleff vdsæt paa Danste Rik-
Sterckodder, som vaar self en aff de fornemteste
per vdi samme Slag. Hannem vil ieg efterfølge, lige
som hans diet ved de gamle Forsædriks Hender er paa
sidste ocsaa vdscreffuen kommen oss til Haande.
vil ieg opregne naffn paa de besynderligste Hoffuigmend (thi det ma
Krigsfold vaar wtalligt) som vaare paa Kong Haralds side: Der
paa dennem som stride vnder Kong Rings Hoffuuet Bannere.

De de

De besynderligste Kong Haralds Høffuikmend vaare Suend, Ambar, Elli, Nathi Fynbo, Salgarthi oc Roe Langstæg, n Skald Skoning, Alff Aggiffen, Dluir Hærdebred, Gney hin le, Gaardstang Stadbnggere. Der næst aff Kong Haralds egen t Blend aff Tello, oc Brand Myg. Item Thorny, Thoruing, r oc Hialte. Disse komme til Skibs ind for Leyre, og vaare alle saare ystede til Krig, deilige høye oc vise Kemper, færdige oc behendige baal at stiuide oc bruge Haanden, oc at dicte effter Poetiske art oc Kaanst deris eget Tungemaal. Aff Leyre gaard komme Hortar, Borrhy, ji, Begathe, met Bari oc Thole. Aff Sle By kom Utisle oc Hogen strammen vdi Rinden. Item Lumme Styremand vnder Jomffru his oc Bisnis Vanere. Naturen hassde giffuet disse Quinde personer mds hierter. Behiorge vaar ocsaa en aff samme Skelmørsers selfstaf, i sode Bo Bramson oc Brat Jude met sig. Der vaar hos Kong talv samme tid Drm Engellender, Wbbe Frijslender, Atry met det Dye, Alff oc Gother, Dal hin tyde oc Duct Bende. Aff Benden Bisne vdgjort met meget skont Krigsfold, thi hun vaar en haarder nde, oc forfaren vdi allehaande Krigsbrug. Hendis næste Lienere r Barri oc Gnizli. Hendis Fold brugte smaa Skiolde oc lange rd, oc blaa Harniff. Naar de slogis met Fienderne oc bleffue aluerlige r, da kaste de Skiolde paa Ryggen, eller kaste dem iblant Troffet, oc de met bare Bryst, at de diss bedre kunde røre deris Verie. De besyn- gste Kemper iblant dem vaare Tolkar oc Hymi. Siden kom Toki aff n Herret met Dtrite hin vng. Hethes dueligste Kemper vaare disse: nar oc Grenzli. Effter dem kom Ger, Liuid, Hame, Hunger, Humbli iari, som regnedis da iblant de sterckiste Konger, der mand viste noget t sige, oc hassde ofte vundet stor Seyr oc Pris imod andre Kemper. igste Jomffruerne som er omtalet vaare ide alleniste klædde vdi dyr- oc herlige, men ocsaa vdi Mandelige klædebon effter Krigsbrug. Siu mede Konger rystede sig i disse omliggende Lande paa en tid til denne , men en part drog til Harald, oc en part til Kong Ring. Til Kong ald kom siden Helmi oc Hofe, Tulleff, Hune, Hastin, Hynthin hin t, Dahar Grenste oc Harald Dlussen. Aff Hatis Hærrit komme Herleuer oc Horthbrod hin vilde. Aff Immeland komme Hum- oc Harald, oc met dem aff Nordtlanden Had oc Simund oc Cerc- mondsonner, disligeste den gamle Gandals affkomme. Disse vaare kong Haralds gamle suorne Lienere, oc hassde lang tid tilforn faaet for Suerd oc anden kaastelig stend aff hannem for deris Mandeli- gen Lieniste. Hassuet bleff saa fult aff Skib, at mand kunde gaa off- ten dennem fra Sieland til Skone. Dissimellem sende Kong Ha- kong Legater til Suerige, oc lod tilbiude Kong Ring en obenbare Fei- g angaff paa huad stæd hand stulde møde hannem vdi Marcken.

Kong Ha-
ralds Høff-
uikmend vdi
denne Suen-
ske Krig.

Danske for-
doms Poeter.

Skelmoer.

De raffkundigste Kemper oc Høffuikmend, som gjorde Kong Ring Soffuig-
mend paa
Kong Rings
side.
Denne Krig, vaare disse effterscreffne: Blff, Algi, Bindar, Cyl hin

Hoffuig-
mend paa
Kong Kongs
side.

Eyl hin Starblinde, Gotar, Hildi, Guti Alffson, Sture hin stercke, Sten aff Vener sø, Gred snare, Gromer, Vermid. Item De som bo ved den Nordlandst Elff, Saxe, Fletir, Saligothe, Thord Snassuere, Thronder met Næsen, Grundi, Dthi, Grinder, Thoui, Colle, Biar-chi, Hogni hin kloge, Kolar hin brune. Disse hoffmodige Herrer haffde foret sig tilhobe vdi Selskaff, oc affskild sig fra det andet almindelig Krigs-fold. Siden kom Rani Hyldson, Liuthguthi, Suend kulke, Kethyr Høj oc Kolff Quindetier. Item King Athilffson, Harald aff Thoten, Valsten aff Vigen, Thorulff tycke, Thengel lange, Hunsolue, Birulth Vlegelind, Burgar oc Skumbar. Aff Thelemarck komme de sterckste Kemper, som haffde størst Mod, oc mindst Hoffmod: Thorleffuar hin gramme, Thorkil Gudlandsfar, Gredhir hin onde oc hastige, Hadda haarbesind, Roldar hin sperlemmede. Aff Norge komme Thronder, Thronski, Thoki aff Moren, Rassin Huide, Hasuar, Biarni, Ol-har Riernæse, Biorn aff Sogen, Findar aff Marstrand, Bers aff Falustad, Siuord Guinehoffuit, Eric Huisslere, Alsten, Harkli, Ruthar, Rauri, Erling Orm. Aff Zederen komme Od Eng-lender, Alff Videfaren, Enar sidebug, Jffuer truere. Fra Jylland kom me Mar rødstege aff Mitfriths gaard, Grombar gamle, Gerd Brundolck, Grim aff Skierum stad, som vaar fød ved Schaba vdi Fyrde hærrit: Berhgar Spaamand met sine Stallbrodre Brabi oc Kankel. Rassin paa de Guencke Kemper vaare disse: Ar, Bacle, Kalle Mal, Kroke Bonde, Guthfast, Gummi aff Gyllemarck, som vaare Gylffguds blods foruante oc trofaste Talsmend oc Raadgiffuere. Item Gylge, Dly, Aluer, Foldi Ericss sønner, Kong Kongs Slect, hans duectige oc næste Hofftiener, huilcke ocsaa regnede sig vdi frendskaff met Fro. Vdi disse kom Sigmund aff Sigim stad, som vaar en halff Kempe, oc en halff Riobmand. Item Frosthi, Alff hin stolte aff Dpsal, hand vaar en Gylffschytte oc forstandige Formand vdi Krigs Hær. Met Oluff komme Konger, modige vdi sind oc raste til haand, Holth, Hendil, Holmar, Daga oc Hama, oc met dennem Regnolt Nyffer, Rathbarts Sønneson. Item Siuald met elleffue holdte, oc Lesy, sø tuang Vngern, kom met sit forre Skib. Thirikars Skib vaar sticket som it Drage Hoffuit vdi Skand-nen. Thrygir oc Toruil haffde tolf Skib tilsammen. Kong Kongs gylffste Skibs Flode vaar to tusinde oc fem hundrede Skib. De Gylffland Skib laae vdi Garnumfund oc fortoffuede de Guencke. Kong King for self sin Hær til Lands, men Oluff vaar Hoffuigmand for Skibene, oc screff de Gylfflandste Skib, at møde sig mellem Vigen oc Berend, paa en tid oc stad. Haffuit vaar saa videligen opfyldt met dennem, at man kunde Skib oc Segel kunde neppeligen see Vandet. De Guencke Skib for god Bør, oc komme frem til stæden der som Striden skulde staa, forre den Danske. Der sattes Foldet op i Landet, oc Kong King slog dem alle andre, som komme at Land veyen met hannem, vdi deris Slactord. Huilcken vaar saa lang oc bræd, at den racte høyt op i Landet til Berend met den ene ende. Kong King red self omkring, oc besaa sit Folk, oc sattes de sterckste oc beste vnder Kong Oluff, Regnold oc Biuille: frem

marke vdi Spidsen, oc paa begge sider nest op til deñem satte hand, paa høyre haand Buge met Erics sønner oc Trige: Paa den venstre satte hand løse met sit Føld. Rest effter dem stode hand Curlenderne oc Estonier, men de sø brugte Stagslyngerne stode allereffterste bag den gantze Hær.

Dissimellem finge de Danske god bøn, oc komme paa siuende dag ind for Galmarn saa tyde oc mangfoldige, at mand for Skib oc Segel kunde mercken see Vandet eller Himmelen. Thi foruden den anden bistand som her bleff omtalet, komme der oc saa siu tusinde aff Finland, Benden i Særen, som forsøgte Kong Haralds flode oc mact. Det menige Krigsfolk falde Skoningerne frem, som viste Bøyn oc Landsens lenlighed.

Der begge Hær vaar kommen huer anden vdi siun, besøel Kong Inge sit fōld at sætte sig ned til huile, indtil saa lenge at Kong Harald haaffde sin fōld vdi deris Elactordning. Hand besol Trommeterne, at de skulde blæse, sørend de saae Kong Harald paa sin Bogn drage vdi for sin Fjendebanere. Hand gaff sit Fōld mod, oc sagde fremdelis til dem: Wi haaffte it gaat forhaab, at denne Hær, som haaffuer en blind Offuerste, haaffteligen splittis oc foriagis. Kong Harald maatte vel heller tenckt sig om Graff, om hand vilde ret ansee sin Alder, end staa mig effter mit hertige oc Rige. Thi er hand blinder baade i forstand oc de vduortis Dvne. Men der saare Mandelige, i gode Suenste, for eders Frihed, Fæderland, Hus oc smaa Børn. Her ere idon saa Danske imod oss, oc haaffuer alle part aff Haralds Fōld ere Særer oc andre saadanne løse oc hertige Fōld. Tænder der paa at wi Norlender haaffue altid haaffd haaffuer haand offuer Bønder oc Lydstene. Met saadan tale sætte hand sig mod oc Dristighed i sit Fōld.

Kong Inges
tale til sit
Fōld.

Paa den anden side stode Brun vdi Haralds stæd hans Fōld vdi Elactordning. Hand spidsebe den mellemste orden, oc satte Jomffru Inge paa den høyre, oc Hogen paa den venstre side, oc antuordebe Jomffru Inges Kongens Hoffuit banere. Der dette vaar giort, drog Kong Harald sig ind i sit Fōld, oc met høy røst klagede offuer Kong Inge, som betalde dem saa ilde for alle sine mange Belgierninger. Jeg haaffuer set hans Fōld vdi Konge Riget, oc nu vender hand sin mact imod mig, oc sparer sig om min Alderdom, eller tænder en gang der paa, at ieg er hans Morlender, som haaffuer forskylt saa meget gaat aff hannem. Thi tænder nu jeg i ertlige Danske mend, at i pleie altid at indlegge pris oc seyr, oc rejsse sig over disse omlyggende Landstæff, oc icke at tiene nogen. Legger vind mig i kunde beholde dette gode Ræffn oc lofflige Rycte, oc at hues ære oc vdi i haaffue forhuerssuet mig vdi min Barndom, den skal mig icke forsværis vdi min Alderdom aff dette traadzige Fōld, som baade nytt oc offte i fordom tid er offueruundet aff eder.

Kong Haralds
tale til
sit fōld.

Med disse stillestand blæste Trommeterne, oc striden begyntis saa gruelige sig, met bulder oc vaabenbrag, ligeruis som Himelen oc Jorden haaffuer sammen. Mand skulde troed, at Skou oc marck oc Elementerne vdi en hob oc blandets, som de vaare før end Verden bleff skabt. Men her tog op i slyerne aff det megle blod oc de varme saar, saa sig dem Solens oc Himelens klarhed. Skud oc pile fløye saa tyde som Hagel

Strid paa
Brauelse be-
de i Suerig.

som Hagel om den mørcke Nat. Skytterne brugtis mest vdi begyndelsen der de haffde vdfkut, brugte de Suerde oc store Jernkølffuer. Si oc Blod runde mange til døde. Mand hørde en lang vey huorledis bandede oc stødte ind paa huer anden. Sterckodder, som vdfatte den Krigshistorie paa Danske Rim, siger at hand vaar fremist i hoben, oc ihiel Hun, Elli, Hort oc Burghe, Kong Haralds gessuiste Høffding oc hug Haanden aff Jomffru Wisne som førde Hoffuit Baneret. Den siger hand at hand saarede oc nedlagde Roe, Onep oc Garthar, Si Skalckis Fader, hues naffn hand dog icke obenbarligen vdtroyd Der næst at hand ned slog til Jorden den sterckiste iblant alle de Danske Kong Hogen, men der hand kom paa foden igien betalde hand hann Thi Hogen affhug hannem en sin Finger, oc kløff hannem helfften sit ned igennem Bryftet vdi Buggen, at Lungen flød vd, oc hand manduige til en side aff Striden, oc haffde siden stor plage førend hand lang tid her effter kom til sin forlighed. Hand siger ocsaa, at Jomffru Vegbiorg slog den Kempe Soth ihiel, oc bleff siden selff studdt aff Lord Telemarcker. Det Krigsfolck aff Gylland spente oc flød saa gruelt hart, at huercken Skiold eller Harnist kunde holde for deris Pile. D inellem brugte sig Vbbe hin store aff Frisland, som vaar den raffiste sin Haand iblant Kong Haralds Kemper. Hand ihieff slog fem og t vdualde Kemper, som alle vaare Suenste eller Gynbinger, foruden elle andre Kemper som hand saarede samme dag vdi Krigen. Hand treng sig frem oc brød de Suenstis fremmiste orden, oc iagede dem aff stor for sig frem oc tilbage met sit Suerd oc Glassuend. Da vaare de Suen nær slaget paa fluct, haffde icke Hagder, Rolder oc Gretir det affue oc sæt sig vdi Liffis fare for den menige Mand. Dog torde de icke giffue til haandslag met Vbbe, men skøde langt fra ind paa hannem til h oc kunde dog icke kuldkaste hannem, førend hand haffde hundrede sig firetiue Pile vdi Liffuet, oc falt da først aff forsmectelse paa sine K Jorden. Men Norbaggerne aff Trondhiem oc Dalekarlene skødde paa de Danske vden affladelse, oc gjorde dennem megen affbred.

Der Kong Harald (som for sin blindhed icke saa huorledis Krigen gick) formerckte aff sit Folders banghed, at Fienderne vaare dem offue gendis, atspurde hand Brun sø hand mente vere sin Riørsuend, huorle Kong Ring haffde sticket sin Elactordning. Brun læ hemeligen ved selff, oc sagde at hand haffde spidsede sin Hær i lige Horner. Der Kong det hørde, bleff hand forstreckt, oc met stor forundring spurde, aff h Kong Ring kunde lærd denne Konst, effterdi Dthin allene fant først paa, oc haffde aldrig lærd den fra sig til nogen, vden hannem allene. Brun da tagde stille, skød det Harald vdi sind, at det vaar Dthin hans bekiende Uffgub, som nu vaar kommen vdi fortact sticelse, oc enten vilde hielpe eller forderffue hannem. Thi falt hand strax til at kne oc bede hannem, at hand nu som tilforne vilde vere de Danske blid, oc loffuede hannem it Dffer aff alle deris Siele som bleffue d paa Balstædet. Brun vilde icke bønhøre hannem, men kuldkaste (som vaar beslagen met skarpe Jern Pige oc frogede Segle) met

Sterckodder
giffuer oc ta-
ger hug.

Jomffru
Vegbiorg.

Vbbe Fris-
lenders man-
dom.

Brun Ha-
ralds Riør-
suend.

Dthin be-
drager Ha-
rald.

gik til hannem med hans egen Kølffue, oc knusede hans Hoffuet paa: Harald Syl-
 der laa paa det sidste saa mange døde Kroppe hos Bognen, at de skulde ^{derands en-}
 ulene oc Stærten. Thi paa Kong Rings side bleffue tolf tusinde ^{deligt.}
 oc Hoffdinger, oc aff Kong Haralds bleffue tredie tusinde i dette
 fald, foruden den menige Almue, som vaar wtallige.

Der Kong Ring horde at Kong Harald vaar kommen om Liffuet,
 and sit Gold it Legn, at de skulde opholde, oc gjorde fred met sine
 r, efterdi det siuntis forgeffuis at stride imod en Hoffuetløs Hær.
 befoel Krigsfoldet at de skulde opsøge Kong Haralds Legeme, at
 de skulde miste sin tilbørlige, erlige oc Kongelige Jordefærd. Der de ^{Kong Ring}
 randsaget en halff dag, funde de Kong Haralds Legeme oc Kølffue, ^{lader Kong}
 de det paa Bognen, for huildet Kongen lod spende sin egen Hest som ^{Harald be-}
 red, oc offuertede den met kaasteligt Gyldestycke. Der næst gjorde ^{derligen be-}
 Ring ynst, oc begerede at Kong Harald maatte komme til Herbergs ^{graffuis.}
 oc nogen aff disse andre døde Stallbrødre, oc bestille dem hos den ypp-
 Bert rolige oc gode bolige. Siden optende hand it Baal aff Kong-
 get forgylte Skib, oc der Liget brende, gik hand omkring met de an-
 rret oc Hoffdinger, oc bad storligen at huer skulde faste rundeligen
 den Guld, Sølf, Waaben oc andet kaasteligt smykke, at forære der
 en stolte Herre, som haaffde forstylt saa meget gaat aff alle Landskaff. ^{Skick at be-}
 samlede hans brende Legemis Aske vdi it Skrin, oc befoel den at ^{graffue Kon-}
 til Danmark, oc begraffuis vdi Leyre met Hest oc Waaben, som ^{ger.}
 efter Kongelig skick brugeligt oc sæduanligt vaar.

Dronning Hethe XL.

Dronning
Hethe.

Ale Danske Mend finge stor Kierlighed oc god
 vilie til Kong Ring, for den ære som hand beuiste deris
 affgangne Herre, hans egen Morbroder. De bade
 hannem at hand vilde vnde dem Jomfru Hethe til de- ^{nohle mene}
 ris Dronning. Det samtyckte hand dennem, oc ant- ^{at Slesvig}
 uordede hende alle Danmarkis Lande, vndertagen ^{Kaldris Heth-}
 oc vdi huildet hand sætte Oluff til en Hoffuigmand, paa det at de ^{by aff denne}
 icke skulde komme for meget snarligen til deris styrcke oc gamle ^{Dronning}
 rigien. Saaledis gaff da Lyden Danmarkis Herredom vdi de ^{Hethe.}
 ris Haand, oc der met bleff en ende paa den Strid som stod paa
 alle Hede.

Oluff hin Frokne XLI.

Oluff
hin frokne.

Dagen tid her efter begynte det at fortryde Sie-
 landsfarene, at de som tilforn haaffde tient den merckelige
 Kong Harald met stor ære skulde nu vere en Quinde
 vnderdannige. Thi droge de til Oluff, Kong Haralds
 Systerson vdi Stone, oc bade hannem at hand vilde
 skilte dem ved dette forsmædelige Quinde Lag: De vilde
 D gierne

Dronning
Hethe aff-
sattis.

Tiranni
straffis.

Sterckodder
forgrider sig.

Dijs er den
sig aldrig
forfaa.

gjerne falde hannem til Haande, om hand ellers vilde reise sig med sin Krigs Mact for deris skyld. Der Oluff hørde deris aluorlige begering oc selfuilge tilbud, oc tendte paa sin egen Morfader som haffde veret Kong vdi Danmark for hannem, loffuede hand dennem hielp oc vndsætning effter deris vilie. Hand forscreff Hethe til sig, oc nødde hende met trussel vdi alt Suerdslag, at hun opgaff Riget for hannem, oc beholt allene Zutland for sig paa Narlig affgift, saa at hun haffde aldelis intet Land vnder sin egen Frihed. Siden afflede Oluff en Søn, som hand kallede Omund. Hand bleff ocsaa paa en kaart tid saa streng oc Tiransk vdi sit Regement, at det angrede dem som tilforne bluedis oc ledtis ved Dronning Hethe. Thi ginge tolf Høffdinge tilfammen vdi Raad, iblant huilcke vaare fornemeste Lenne, Atyle, Thotte, oc Vithne, som vaare Høffuitzmen vdi Benden, oc dog aff Rigens indfødde byrd oc affkom. Disse besuen sig (enten for deris Fædernelands skyld, eller egen Sag) imod Kong Oluff, at de vilde sla hannem ihiel, naar de kunde komme der til met lempe. De effterdi de mistrøstede sig self, at de stulde icke vere nocksom stercke oc kloge at fulddriffue saadan gierning, vnderkjøbte de Sterckodder som stulde sla Kong Oluff ihiel, naar hand gic aff Bad. Der Kong Oluff kom aff Bad, och saa til Sterckodder, forstreckede hand hannem met sin skarpe suun, saa at Sterckodder kunde icke fremme oc fuldkomme det Mord, som hand haffde i sinde at giøre paa hannem. Den som tilforne haffde sig get saa mangen Vebnede Kempe kunde nu icke fordrage en nøgen mand. Dhyne. Der Oluff formercke at Sterckodder forsærbedis for hans suu- tacte hand sit Ansiet, oc bad hannem træde frem, oc giffue tilkiende hushand hans ærinde oc bestilling liudde. Thi Oluff forfaa sig intet ont til hannem, effterdi de haffde veret gamle suorne oc forsøgte Stallbrødre met huan- anden. I det samme sprand Sterckodder frem, oc igennem stac hannem met it draget Suerd, oc som hand vilde staa op igien, hug hand Sterckodden i tu paa hannem. For saadant Mord sic Sterckodder hundredtue marc Guld. Men det fortrød hannem siden saa haardelige, at hand hand tendte her paa, eller hørde Oluffs naffn, da grad hand beslede Hand slog ocsaa siden nogle ihiel aff dennem, som forførde hannem vdi dette slemme forræderi. De heffnde sin harm met den samme Haand, oc huilken hand bedreff den flammelige oc værliche gierning.

Omund.

Omund XLII.

Dinste Mend keysede Omund til Kong, med seendis hues Tiranni hans Fader bedressuet haffde, oc det de kunde haffue en Herre i Landet aff deris eget Blod. Der Omund kom noget til Mord, vaar hand icke ringere vdi Mandom end hans Fader. Men io enten offuergic hannem, eller ocsaa giordt det som gaat, som hand haffde giort for hannem. Hannem bleff meget færdig i Eise Kong Rings Daatter aff Norge. Men hand torde dog icke lade bede om hende, thi hendis Fader vilde ingen mand giffue hende, oc den som haffde beuist synderlige Mandoms gierning. Hand holt

et aff it ærligt Mandoms rycte, som mange nu holde aff størst Guds Righed. Der saare maatte Kong Omund ryste sig til Skibs aff sin maect, oc reise self personlige til Norge, at indlegge Pris oc Tre sin styrcke, oc met Herrestiohd indtage Kong Rings Land oc Rige. Veyen giestede hand Kong Odde aff Fæther hæret, huilcken klagede offuer Kong Rings vold oc vræt, som hand offte hæfde beuist, at ge hans Land fra hannē. Thi drog Kong Omund frem, oc vdi Kong s frauerelse, som da vaar paa Søssueri vnder Hybernland, at hans Kongelige Guds oc Liggendefæ til Byte, oc met Oddis hielp tog alle hans Slect oc Frender, dog vilde hand aldrig røre hans Vnsatte, eller offuerfalde nogen høb som vaar mindre eller suagere end. Det hæfde hand lært aff sin kiere Fader, at hand skulde stride met sig Dyd oc icke met vold oc grumhed. Dissimellem hende sig at Kong kom hiem til Norge, thi beridde Omund imod hans tilkomme saare høyt Skib, at mand kunde skiude ned aff det paa Fienderne, aff it Slaat eller Baald. Hand giorde Atyle Skonings Sønter søthe oc Thole til Styremend oc Skipper der paa. Der King det kom, drog hand imod hannem met den mindste part aff sine Skib, oc den største part angribe Fienderne paa Ruggen. Men Omund forude sig icke, der Odde paamindte hannem om Rings treedffhed, oc strax hemeligen bort de som skulde tage imod Fiendernis baghold, oc et Atyle Skoning at møde Kong King. Atyle vaar mere dristig end salig, hand tabte Slaget, miste sit Foldt, oc maatte rømme hiem til sine. Kong Omund rystede sig paa ny met Oddis hielp, oc drog angang vdi met sin Glode, at stride imod Kong King. Atyle bleff mint her om vdi en Drøm, oc kom hannem til vndsetning, at hand affstruge den slam, hannem tilforn vaar offuergaaen. Der met sig Omund en lydsalig Seyr offuer King, huilcken paa sit yderste, der vaar nu aldelis maaleloff aff sit store Vane saar, saa paa Omund, hannem sin Haand, oc begerede hannem met saadant Legn til sin hjer. Hand vilde da gladelige ds, effterdi hans Daatter maatte be- hae saa mectig en Herre til Ecte. Samme øyeblik hendøde hand velt giensuar. Omund græd for hannem, tog self den ene hans hter, oc gaff Homothe hans tro Stallbroder den anden.

D

Kong
Omund dra-
ber Kong
King, oc ec-
ter hans
Daatter.

Vdi disse dage vaar en offuer all maade dristig Jomffru vdi Jomffru Rusle en Stiohdms
ved naffu Jomffru Rusle, som førde Krig oc Trætte imod sin Stiohdms
broder Kong Thronde om hans Land oc Rige. Hun fortrød at aff Norge.
Omund skulde hæfue noget Herredom vdi Norgis Rige, thi feidede Kong Tron-
de i Norge,
Danmarckis grenge oc indbyggere, huorsomheldst hun saa sig aff huilcken
passage. Omund kunde det ingelunde fordrage, oc sende nogle aff huicken
Læmre oc Krigsmend bort, at formene hende saadan sin dristig: Trondhiem
hæfuer sit
naffu.
Der Rusle hæfde nedlagd dennem, siel hun saa stort it
hun mente strax at hun vilde indtaget all Danmark. Thi salt
Holland, oc bleff der vddressuen aff Landet aff Kongens aff-
Hæfsmend, Homothe oc Thole, oc flyde til Skibs, oc vndkom
Skib, de andre komme Fienderne til Byte. Vdi Søen mød-

Dofre Fjeld. tis hun met sin Broder Thronde, huilden bleff offueruunden aff hende, oc maatte rømme allene offuer Dofre Fjeld. Det som hun tabte imod de Danste, det vant hun igien aff sin broder. Der Omund spurde saadant om hendis Reise oc Færd, drog hand til Norge met sin gantste Skibs Flaade, oc reiste ved Homothe oc Thole mand aff Hus vdi Thelemarken, huilde drossue hende aldelis aff Landet, hen til nogle vder vdi hassuet. Der kom Rusle bliffuer offueruunden oc slagen. de Danste offuer hende, forfulde hende, oc vdelagde største parten aff hendis skib, oc finge meget skønt oc herligt byte vden deris fare, met Fiendernis store skade oc forderffuelse. Der Rusle flyde saa hasteligē met nogle saa sine skib, kom hendis Broder vforuarendis oc slog hende ihiel. Hand fik siden hendis Land til en foræring aff Kong Omund. De andre bleffue straffede paa deris Gods oc Penninge, oc droge saa huer hiem til sit behold vdi Norge.

Trossfab. Der Thorie oc Biørn, Ruslis tro Mend, spurde vnder Hyberw land som de laae paa deris Røffueri, huorledis det vaar gaaet Rusle, drog de strax til Norge at heffue hendis død, som de hadde suoret hende vdi sin velmact. De vdbøde Kong Omund til Kamp. Men Homothe oc Thole bøde sig frem i deris Herris stæd. Thi loffuede Kongen deris Trosskaff, men vilde dog icke ladet skee efter deris vilie. Thi det holtis for en stor skam vdi fordom tid, at en Konge skulde nekte nogen en Kamp. En Forstis oc Herris største Pris oc gode rycte stod vdi Mandoms gierning oc skattedis icke efter hoffmodig Bram oc Rigdom. Paa det sidste det alle Kong Omunds gode Mend bade hannem hart, tilstedde hand Homothe oc Thole at giøre hans forfald. Vdi denne kamp bleff Biørn slagen, oc Thorie bleff gantste ilde saaret, huilden Kong Omund tog siden der hand kom til sin forlighed, vdi sin Tieniste, oc giørde hannem til en Høffuizmand vdi Norge.

Omund tuinger Venden. Siden nectede de Vendidte Lande at giffue Kong Omund sin Arnlige oc tilbørlige Skat, oc ihiesfloge hans Legater, oc giørde indfald vdi Jutland. Thi møtte Kong Omund dennem, oc fik paa en tid Sengvinding aff sin deris Konger, oc tuingde dennem at vdgiffue deris forvunlige Arnlige Skat.

Sterckodder vil icke dø straadød. Sterckodder den nasskundige Kempe, om huilden wi ofte hør indtil hassue talet i denne Danske Historie, vaar nu saa alderstige Blind oc strøbelig, at hand kunde icke tiene lenger met andre Kemper oc Klæde oc Pæringe vdi nogen Herris Gaard. Thi tenckte hand ved sig selv at det vaar hannē best, at hand vdualde sig selff friuillige en ærlig Død, vdi det at hans Alderdom skulde icke formørcke hues Mandelige gierning, hand hadde bedressuet vdi sin yngdoms velmact. De efterdi hand hadde dræbt saa mangen sin Kempe, vilde hand icke selff dø straadød, men hand vilde falde for en ærlig mands Haand, end forbie sin yderste Alderdoms offer for fald. Saa haanligt vaar det fordoms Krigsmend, at dø paa Sengen vdi Hælsot. Der saare hengde Sterckodder det Guld om sin Hals, som hand hadde fik for Kong Oluffs Død, at hand der met vilde beuilge en duelig Kamp med en Mand, som skulde forkaarte hannem sin Alderdom. Hand mente at det Guld kunde ingensteds bedre anleggis, end vdi saadan maade, at huad hand hadde taget til løn for en andens Død, det samme skulde nu vare hans løn.

Narfage til hans egen Bane. Hand bant it gaat Suerd ved huer side, oc
 kydde sig ved tuende Staffue. Der kom en som bespaattede hannem, oc
 ud hannem deele det ene Suerd met en anden god Broder. Sterckodder
 ud hannem komme til sig, oc støtte strax det ene tuert igennem hannem.
 Der næst kom hand frem vdi en Skou, som Hather Lennis Søn (huile:
 i denne hand i sin anger for Sluffs Mord ihjelslog) vaar vdi Jact.
 Der Hather saa hannem, sende hand tuende sine Ryter ud offuer hannem,
 hastelige forstreckte hañem. Sterckodder greb til Værie, oc slog dem beg:
 ruel met sine Staffue. Der Hather det saa forfærdedis hand offuer saa:
 et Spectacel, oc red nærmere til hañem, kiende hannem, oc atspurde om
 ud vilde icke byte sine Staffue bort for en Vogn. Sterckodder kiende
 k Hather, men suarede hannem met stor vrede, siungendis effter denne
 mig: Mig dragis vel den dag til minde, at ingen skulde spaattet mig
 mig, men nu maa ieg tage meget til tæcke for min Alderdom skyld. Li: Alderdoms
Danlycke oc
Elendighed.
 som it hastigt Vand flyder bort oc kommer icke igien: saa forgaar
 menneskes Alder, indtil Alderdomen ender alting met Døden. Alder:
 dom oc Elde komme met megen vansnilde. Hun borttager Hylde oc Lød,
 Hæder oc Gang, Tale oc Forstand, oc vdsletter merckelige Konsters oc
 indelige gierningers Rycte. Legemet begynder at helde, Manden vorder
 syg, Huskommelsen forgaar, Hoste oc Siugdom fødis, Tenderne aff:
 ske, oc Massuen vansmectis, alting forandris oc kommer paa ny stid.
 Dette lærer ieg nu først paa mig self, Dyne oc Tungen feile mig, oc min
 hjerter er saa stor at ieg maa styde mig paa en kæg. Der er ingen som haff:
 t vdsfun eller ombu for mig gamle vbleffuede Krigsmand, vden saa er
 Hather er for Haanden oc vil hielpe mig. Huo hand en gang giffuer sin
 Hathers loff.
 den elfter hand fuldkommelige oc varastelige aff hierttet vden skromte:
 Hand er baade en duelig Krigsmand, oc en runder Herre mod sine Tie:
 re oc gode Benner, som indlegge nogen Pris oc ære. Hand sparer ingen
 paa dem som beuise sig Mandelige. Hand er oc self saadan en fr:
 Herre, at hand tør see sin vrede Fiende vnder Dyne, oc er endnu al:
 vndt aff Marcken for nogen sin wuen. De der som ieg ellers mindis
 da er hand født i den tid, at hand skal omgaaes sin gantste liffs tid icke
 Krig oc Narlog. Jeg haffuer ocsaa veret en Krigsmand vdi mine unge
 oc fult Krig oc Leire effter vdi min velmact. Jeg haffde da ingen stor:
 end giffue hug ud, oc tage hug ind igien. Huor ofte haffuer ieg seet
 vder vred Kempe, mangan mechtig Høffdings blod, mangan ærlig mand
 oc ofte vilde Diur ædt mangan stolt Helt vdi Marcken. Jeg haff:
 verit vdi stor liffs fare. Nu haffuer den Kempe kloffuet min Hielm
 vdi min Pande, nu haffuer en anden hugget igiennem mit Harnist,
 min Læffuer oc Lunge hengde vden mit Liff. Met dette Suerd haff:
 vdi hore haand strabt oc raget mangan Helt baade Hud oc Haar aff
 vdi Høffuit.

Sterckodder haffde end sin tale, suarede Hather hannem oc sag:
 du kommer du Danste Poet til oss? Est du nu vorden saa mact:
 Alderdom.
 mel, at du kant icke gaa vden Staff? Borte er all din Styre:
 Huskommelse, Røst oc Deilighed. Du est baade grum oc gammel,
 D iij oc seer

oc seer ilde vd i alle maade. Ligeruis som it Skib, der lang tid haffuer veret brugt, det stincker oc reffner paa det sidste, oc bliffuer aldelis aflagd: Saa er Alderdom den Haffn, vdi huilcken mege sorg, liden glæde, stor suagheb, ingen forbedrelse forsamlar sig. Du haffuer nu den Giest, du videtiende graa Hoffuet, som forbiuder dig at stemte, at lege hold oc plocke nodder. Dig tiener intet bedre, end at du selier det ene Suerd, oc kieber dig enten en Bogn, eller en god Hest. Magligere er det for de gamle, som Fodderne ville icke staa bi met, at de fare til Bogn eller Hest. Der som du sparer nu dette Suerd, huilcket dig er dog intet nyttigt, maa vel stee, at der kommer en Skalk offuer dig, oc tager det fra dig, oc gior dig der met din Dame.

Sterckodder
taler haarde
ord til Sa-
ther.

Sterckodder suarede oc sagde: Du taler mange forfengelige oc daarlige ord, som icke burde at sigis for ærligt Folk. Huor faare skulde ieg kiebe mig det til for Skend, det som mig hørde oc burde met rette aff Raade, for min gamle tieniste her i Danmark? Jeg skal gaa oc vandre paa mine Been, oc bruge den Rættighed som Naturen haffuer forlaant mig, oc icke afhende mig saa flammelige mit gode Suerd for noget Riob, for løn eller bøn. Det stode dig bedre at du viste mig paa den rette vey, end at du bespaatter mig gamle Mand, oc haanligen foracter mine yngdoms ærlige oc Mandommelige gierninger. Huorlunde tørst du begere mit Suerd som er din styrcke alt for færdigt. Dette suerd er icke vært, at det skulde biddis ved en taabelig Guinehiurdis eller Fæhiurdis side, som veed intet andet end lege paa en sedepibe, oc driffue Fæ oc Faar aff Kornet. De maa vel stee at du est selff en aff dette Selstass, som gierne side hos Madguden, oc dyppe deris Brød vdi det fæde saad, oc slicke siden deris fingre. Du veedst bedre at sla en neder vdi Aften oc soffue Middags soffen paa benden, oc bestille huad som til Steggerst hører, end bruge Bue oc Suerd vdi Krig oc Karlog. Du tørst icke see vd aff en dør, du hiemsfodning oc lectere Døds tienerne, som maatte vel æde Been oc affstredning met Fæhundene. Huor faare komst du icke til mig oc begerede mit Suerd, der ieg tre gange fra Kong Omund Oluffsons liff? Der vaar inge i all den hob, som lagde sin Haand paa mig: enten brød ieg deris Suerd, eller nedsløg alt vdi mig giorde noge modstand. Huad skal ieg sige aff den Curlands krig, der ieg lærde mine Stallbrødre at gaa paa træ Sko, imod de fod Angle som Fæderne haffde kast for oss? Huad skal ieg berømme mig aff Hame, Nine, baksson, oc de andre mange Kemper ieg haffuer offueruundet? Jeg haffuer tuingd Curlenderne, Estonierne oc Semgalenderne. Vdi Telemark lærde de mig at kiende, huad Jern Kølffuer kunde vederquege en Fæder Karls Hoffuet pande. Jeg lærde ocsaa den Lydste Suertings Søn, den Ingilds Suogre, at dricke falkte dricke, oc glædis aff det forrædelige mætt som deris Fader bedress paa den frome Herre Kong Frode. Jeg vaar icke vdi mindre fare, der ieg slog sin Kemper ihjel paa en tid for Jon Helgis skyld. Min Maffue oc Induol flød vd aff Liffuet, oc staden slog Kemperne vidner her om, thi den bæer aldrig Græs effter denne Siden offueruant ieg Kerris Skibs slaade, oc ihjelslog Baze, straffte en løffactige Smed, oc dræbte Bisine, Item fire Leris Sønner, ocsaa de Sønner aff Biermeland. Førsten aff Hybernland tog ieg til fange, oc phant hans Hoffuitstad Duffin. Det staar endnu vdi Mande minde, huor

Sterckodder
berømmer
sig aff sine
Mandelige
gierninger.

ieg be-

ig beuiste mig vdi den siøste store Suenſke Krig, ſom ſtod paa Brauels He-
re. De huad vil ieg mere opregne aff mine Mandoms gierninger, ſom ere
lre oc ſtorre end tid eller tale kunde recke til at fortelle? Gierning er
ere end ryctet, oc Mandom mere end ord oc tale kunde vere.

Siden der Sterckodder fornam aff Hather at hand vaar Lennis Søn, oc
t aff velbyrdig oc ærlig afftom, bød hand hañem det Guld ſom hans Fader
f hannem for Kong Oluffs død, at hand ſkulde hugge hans Hoffuet aff
ſom. Thi hand haſſde lenge begieret at falde for Wølings oc icke for Træls
død. De paa det hand kunde diſſ ydermere forbittre hañem, bad hand han-

At leſſue for
lengere er Fed:
ſommeligt.

mande paa ſin Faders død, oc heffne den paa hannem met en frimodig
død. Hand ſagde at hand gjorde ret, oc vaar Naturens tienere, i det hand
gav det Træ ſom for Alder kunde icke ſtaa lenger met fruct. Gammelt træ
er det første ødeleggiſ, men de vnge Træ ſkulle elſkiſ. Det ſom mand
vndgaa, det er bedre mandelige offuerſtaaet, end lenge met fryct
det er da den ſauriſte tid at dø, naar mand lædiſ at leſſue, at vlye
gang kunde der ved formindſkiſ oc icke formeriſ. Der hand dette
ſagde, tog hand Guldet aff ſin Taſte, oc antuordet det fra ſig.

Hather loffuede Sterckodder at giøre hans begering ſyldiſt, oc bleff lyſtig
modig, baade aff dette megle røde Guld, oc ſaa at hand kunde heffne ſin
død. Sterckodder gaff hannem Suerdet vdi Haanden, oc racte dri-
ſen frem, oc bad hannem hugge mandelige der paa: oc ſagde at der

hand kunde ſpringe imellē Hoffuedet oc kroypen før end den falt, da ſkul-

Sterckod-
ders vnder-
lige endeligt.

hand bliſſue ſtadefri for alle Vaaben oc Verie. Huad heller Sterckodder
dette vdi en god Mening, eller oſſaa at hand vilde heffne ſig paa han-
at Kroypen ſkulde ſla hannem ihjel vdi ſpringet, det kand ieg icke ſige

Hather hug frimodelige hans Hoffuet aff hannem, oc der det falt vdi
bed det end da vdi Jordē, oc gaff ſin grumheds art oc ildeſte natur til-

Men Hather befryctede ſig for ſuig oc forræderi, oc ſprand icke eſſter
død, oc maa vel ſke, der ſom hand det haſſde giort, da haſſde det kaſtet
Siden beſtickede hand denne edle Kempe en hederlig Jordefærd, Koliung.

Koliung.

Horliagt vaar, oc begroff hannem paa Koliungs Hede i Skone.

Siuord XLIII.

Siuord.

Eg befinder at Kong Omund døde vdi god Fred oc
Koliughed, oc lod eſſter ſig tuende Sønner, oc lige ſaa mange

Døttre. Siuord den eldſte Broder tog allene Riget eſſter ſin

Fader. Thi Butſle hans Broder vaar end da en meget vnger

Kong Go-
thar aff Sue-
rige beiler til
Kong Si-
uords
Syſter.

Kong Gothar aff Suerige ſende Ebbe Sibbeſſøn til Danmark, at

ſine vegne til den ene Kong Omunds Daatter, til huilcken hand

et ſtor Kierlighed, for det rycte ſom giæff hendis ſtore deilig-

de beſprede oc vdrætte alting ſnildelige oc lykkelige, ſaa at det giæff

Herris begiering, oc alting bleff beſluttet ſaa nær ſom indtil de-

hoytids ſtæd oc tid. Kong Gothar befryctede at giſſue ſig

den i fremmede Land, thi begierede hand at Bruden maatte han-

ved Ebbe ſin tro Mand oc viſſe Legat. Paa Beyen til Dan-

Ebbe met ſine ſaa Tienere oc ringe ſelſtaff paa Landbygden i

vdi en By ſom en Na ſkilde tuende Brødris bolige fra huer andre.

Stort forræderi.

Disse tuende Brødre omginge met hemeligt Mord oc Koffueri, oc haffde ophengd i deris Hus en Bielcke beslagen met skarpe oc huasse icen Nige, huilcken de stilde oc regerede met Liner oc Vaand, at de kunde lade den falde ned offuer deris Giester, oc sla dem Halsen i tu naar de soffue. Men saadant Forræderi haffde de omkommet mange Wenniste. De vudfinge Ebbe met sit Selstaff gantske venligen, oc effter at de haffde giort Nadere, beridde de dennem en Seng hos Fyrsteden, der som Bielcken hengte dem offuer Halsen. Der Verten vaar vdgaaen met sit Folt, formerde Ebbe huad paa færde vaar: thi bad hand sine Stallbrødre, at de skulde sta op, oc legge sig vaagne paa en anden stæd, de skulde fornemme stort gaff der aff. Der vaare nogle fremmede vdi følge met Ebbis folt, de vilde idgiøre effter hans raad, oc bleffue der faare strax i samme stund slagen vdi bielcken, som de skalckactige forrædere lode hastelige nedfalde offuer dem. Siden komde de met lius at randsage huorledis det vaar gaet Ebbe, for hushyd de haffde besynderlige anræt dette Vad, oc bleffue strax en part paa den slagne aff Ebbe, men en part bleff hañem for sterck, oc ihjelslog den Stallbrødre, saa at Ebbe kom paa det sidste neppelige paa en liden Vaad met stor liffis fare for issebrud, offuer Naen, oc drog der fra til Kong Gøth oc fortalde hañem sin vlyckelige reise. Thi mistendte Kong Gøthar Kong Siuord, oc drog ind met sin krigs maect i Skone at heffue sig, oc nødde han nē til at fly hen offuer til Jutland, oc tog hans Syster fangen tilbage met

Lycke oc vlycke.

Krig imellem Suerig oc Danmark.

Vdi Jutland sid Kong Siuord den trost oc ære, at hand som kongen vaar offueruunden offueruant der de Bender, dog den Seyr vdi icke languarende. Thi de Bender toge sig en Høffuizmand, oc kom med hast tilbage, oc først offueruunde Kong Siuord vdi Fyn oc siden Jutland, saa at hand bleff aldelis affskildt baade met Jutland oc Skone, haffde icke Verne, som ligge imellem begge Landene. Hans Son Siuon merid bleff fangen aff Fienderne met sine to sinna Systere. Den end dem bleff solt de Norbager, den anden bleff kioht oc ført til Tydskland. Vdi fordom tid soldis oc kiohtis mange Jomffruer til Gifftermaal fremmede Lande. Det vaar da vndeligt oc iemerligt at see oc høre, at Danmarkis Rige, som vdi saa mangen god Dag saa Mandelige haffde forsuaert, oc met saa mange vdtallige herlige Seyer formerit oc naffdig giort, at det nu for en vduelig Mandis skyld vaar kommen til en fornædring, oc faldet fra størst Ære til saa spaattelig foract, at skulde nu self vdgiffue den stat som det tilforne haffde indtaget. Kong Siuord stammede sig self, oc bluedis ved at bære Danmarkis Rige Kongelige Spir, at hand saa offte vlyckeligen oc flemmeligen roude Marcken for sine Fiender. Hand søgte flitteligen Marsag, at hand kunde komme aff denne Verden met nogen føye ære, førend hand skulde aldelis baade Riget oc sin egen Ære. Thi rystede hand sig aff all sin maect, oc lod Simon Kong Gøthars Høffuizmand offuer Skone fæde oc tilfuge obenbare Feide. Hand begynte sin sag met daarlige anstus flog alligeuel Simon ihjel, met største parten aff hans Folt, men miste self sit Liff, oc kunde dog icke vinde sit Fæderneland Skone.

Danmark saar vdi stor vaade oc fare.

Sorg oc mistrost.

Diffimellem holtis Jarmerid met Gunde, som vaar

met hannem, vdi Fængsel hos Kong Ismar aff Venden. De kom: ^{Jarmerick} ^{Kong Si-} ^{uerds Si-} ^{on} ^{ophøyes hos} ^{Kong Ismar} ⁱ ^{Venden.} naa det sidste der vd, oc bleffue hen sætte til Bonde arbeide, oc siden ta-
 der fra for deris sticelige dueligheids skyld, at vare paa Kong Ismar
 De der de sticede sig troligen oc ærligen vdi alle maade, bleffue de
 agne fra den ringste til den høieste ære vdi Kongens gaard, at Kon-
 sette dem vdi sit raad, oc holt dem vdi sine ypperste Benneris tal. Jar-
 ffuuede sig her hos, naar aarsagen begaff sig, vdi atskillig Krigsbrug
 ffuerd: saa at alle mand forundrede sig paa hannem, vndertagen
 ingen allene, som mistendte hannem for sin suildhed oc forstand.
 Det hende sig en gang, at Kong Ismar bestaffede sin affdøde
 en hederlig Jordefærd, oc beridde der til it stort Høytideligt
 , oc haffde defalet Jarmerick met Dronningen, nogen anden
 bestilling at vdrette i sin fraterelse. Thi forgætte Jar-
 huad der skulde gioris. Hand tenckte at det vaar hannem
 fly til Danmark sit Fæderne Rige, oc besøge sine Elect oc
 ad leffue i allerstørst veltst oc ære vdi en fremmet Kongis dag- ^{Lifligt anslag} ^{oc} ^{paafund.}
 afste oc Trældom. Hand viste vel, at Dronningen haffde sterck
 alle Fanger, at ingen skulde vndkomme. Der faare paa det at
 et suig oc listige paafund kunde driffue det som hand icke kunde
 maect, tog hand Begre oc Halm, oc flætte dem tilsammen effter
 Wennistelig sticelse, som Bønder pleie at sætte iblant Korn,
 der met Fule oc Diur aff Bangene. Hand sætte en leffuendis
 der vdi, oc at det skulde vere hannem self mest ligt, suobte hand det
 Klæder, oc besol sin Stalbroder Gunde, at bære det ind vdi Sa-
 faare Dronningen, naar Hunden begynte at hyle, at det vaar Jar-
 som vaar vorden affindig. Der Dronningen den saa, oc hørde
 sig, mente hun, at det skulde veret Jarmerick, oc bad Gunde sø-
 hve Wenniste hasteligen vdaff Huset fra sig. Gunde gjorde effter
 Befaling, oc lagde Hunden hen paa en Seng, ligeruis som det
 Jarmerick self. Vdi midler tid tog Jarmerick alle Kongens ^{Jarmerick} ^{rommer aff} ^{sit} ^{Fængsel} ^{met sin} ^{Stall-} ^{broder} ^{Gun-} ^{de.}
 oc Elenodie, oc nedgroff dem paa en hemelig sted, at ingē det saa
 Gunde stendte Becterne offuerflodelige Vin, oc der de vaare
 maade druckne, hug hand Hoffuederne aff dem, oc lagde huer sit
 vndellem sine Been, dem til diis større oc ydermere forhaanelse.
 Dronningen bleff opuact aff saadant Bulder, oc i det som hun
 Dorren at forspørie sig, igennem staet Gunde hende met sit
 Thi vende hun sine Dyne vredeligen til hannem i sin Døds time,
 Det som mig haffde veret lenger Liff faare lagd, du skulde inge-
 Gorræderi kommet wstraffet aff Landet. Siden ginge Jar-
 Gunde til det Hus, som Kongen sad drucken met sine gode Gie-
 sig paa alle fire Hjørner. Nogle besündede sig, oc komme
 sig til deris Heste, oc forfulde dennem paa ferst fod. Jarmer-
 forlode deris Heste, der de nu vaare trætte, oc skulte sig
 sig som iagede effter dem kom paa Broen, oc den brast vn-
 sig fulde der igiennem ned i Vandet, oc bleffue drucknede eller
 Haand. Thi de haffde tilforn hemeligen hugget oc for-
 den for dem, oc beridt dem dette Vad. Saaledis

Saaledis fuldkomne disse to unge Herrer, met dristige Mand hierte, deris snilde paafund oc forsæt. Der de vaare mit paa dybet met Skibet, komme nogle Landens indbyggere, oc raabte efter dem oc sagde: Da som i ville vende tilbage, da ville wi keise eder til vore Herrer oc Forst. Thi det holdis efter gamel seduane iblant off, at huo som dræber Kongen, skal sidde i Kongens stæd. Saadan falsk tale oc saure ord lystede Jarmerick oc hans Stallbroder ingelunde at høre, men droge der met Venden den næste vey til Danmark.

Saure ord
fryde en
Daare.

Buthle.

Buthle XLIII.

Bter Kong Siuorbs død holt Buthle sig i Kongelige Regimentet vdi Danmark, oc stod det saa længe at Jarmerick vaar vdi Venden, indtil han kom vdi Landet igien. Der Jarmerick kom hjem, de Danste venligen imod hannem, valde hannem til kong, oc Buthle leffuede efter den dag serdelis sig self vden all Kongelig Titel oc naffn.

Jar-
mundrick.

Jarmerick XLV.

Der Jarmerick vaar kōmen til Landet oc Kongelige Regimentet, efter hans Farbroder Buthle vaarsat, komme nogle Suenste Herrer til hannem, oc klagde haardeligen offuer Kong Gøther, oc begerede bistand heffn offuer hannem, fordi hand hadde slaget deris fæder Sibbe ihjel vden all skyld oc brøde, alleniste for en mistandte hand sid til hannem, at hand skulde krencket hans Syster. Saadan Marsage fulde Kong Jarmerick disse Suenste Herrer, oc deris hielp slog Kong Gøther ihjel, oc vant Suerige til Danmark. Sætningde Kong Jarmerick Venden met disse tuende Konge Rigers mact, oc fangede fyretiu aff deris ypperste Herrer, huilcke hand lod slette, oc en leffuendis Bliff hos huer aff dem, som det vaar seduane vden den tid at handle met dem som sloge deris egne Foreldre oc Elect. Hand vilde ocsaa der met obenbarlige giffue tilkiende den store vtrøst. Røffueri sō Vender hadde brugt imod danske Mænd. Der næst drog bort oc indtog Sembeland, Curland oc de andre omligende Riger vderster leden. Dissimellem at Kong Jarmerick vaar forhindret disse Landstæff, da sloge Tybstene hans Høffuigmænd ihjel, som hadde sæt offuer dem, oc gjorde indfald vdi Danmark met stor Brand. Paa hiemferden mødte Jarmerick deris Flode, huilcke nedlagde, oc tog det ypperste Føld til fange, oc lod træde it Rabel ihjel deris Hase, oc binde til vilde Drens Rumper, oc slap saa sine Hænder paa dem, som iagede dem offuer Moser oc Riær, Bierge oc Dæle. Saare ynckelige oc grædelige maade. Det gaff alle Tybstene en stor fryd, se, at de nogen tid lang met stor fryct vaare Danmark vnder Kongen. Der Jarmerick vaar nu saare Riq paa allehaande kaastelige.

Suerig vin-
dis igien til
Danmark.

Deris straff
som sla deris
egne Foræld-
re ihjel.

Stor straff.

lyt, bygde hand it fast Slaat paa en høy Klippe, at foruare der paa Jarmerick's Borg eller Dyrebare Glenodie oc Liggendefæ. Hand lod en fast Waalb gaa der Stange som derst omkring, oc mit der paa haffde hand sine bolige, men i det høyeste nogle mene at være paa nærne oc Krigs Værn, oc holt vdi huert serdelis idelig vact nat oc dag. Sielm.

er vaare fire Porte, en paa huer side, met vnderlig gang oc lydelse. Der kaattet vaar nu aldelis færdigt effter hans forsæt, indlagde hand der alle de laasteligste Glenodie oc Fædebur, oc drog siden til Søes, oc fant for sig de Brodre aff den Lands egn ved Constantinopel, som vaare opuande aff nød ved Krig oc Sørøffueri. Hand lagde strax om Borde met dennē, vil hand paa tredie dag tuang dennem til at giffue sig deris Syster, met den aff den stat, som de haffde samlet oc taget fra andre Søfarende fold.

Da Paa denne tid kom Vilde Kongens Søn aff Liffland løs aff disse Dicks Liff- lender beff- ner sig paa Kong Jar- merick.

deris Fængsel, oc gaff sig vdi Kong Jarmerick's tieniste, men hand vilde oc lone hānem ilde met tiden, thi Kong Jarmerick haffde nogen tid siden taget hans Brodre ihiel. Hand bleff saare vel holden hos Kong Jarmerick, oc bleff paa en kaart tid deelactig vdi alle hans hemelige Raad oc bestil- linge. De effterdi Kongē herde hānē gierne, oc lod oc gjorde huad hand gaff dem, eggede oc skyndede hand hānem til alt Tiranni, Synd oc slemhed, oc imod dennem som vaare hans egen Kongelige byrd oc affkom. Saasom hand heffnede hand sig met hemelige suig, oc gjorde Kongen en affgunstig oc vnderlig Almue for sin vederstyggelige grumhed oc laster. Her aff foraar- bød det oprør, som de Vender gjorde imod Kong Jarmerick, oc hand der lod fange deris Høffuizmend, huilcke hand lod slæbe aff Heste ved liner oc holt siden Landet vnder dis større tuang oc lydighed.

Samme Aar komme hans Systersønner met stor Krigsmact, oc tien- dede ved Danmark's Rige til Arff, effter deris Morfaders død oc aff- kommet saa stor Rettighed, som hand det haffde. Jarmerick offueruant oc vden sin synderlige store skade oc Folkis fortabelse nedbrød oc øde- lagte deris Slaatte oc Feste vdi Lydskland. Paa veyen mødte de fire Brø- dre Grefenland met deris Syster Suauilde, som de haffde tilsagd han- dem. Ræt hende holt hand strax sin Brøllups Høytid, oc drog siden effter hende ind i Lydskland, lod fange oc ophenge sine Systersønner, oc vn- derlig Giestebuds sfin lockede deris hpperste Høffuizmend oc Tienere oc lod den samme Dom gaa offuer dem, sō gic offuer deris Herrer.

Bei midler tid vaar kommen vdi Kongens gaard en hans Søn, ved Broder Jarmerick's Søn, som hand afflede met en anden sin ecte Dronning, oc effter hende forloving varede flitteligen oc troligen paa Dronningen sin Stiff- ting. Men Vilde lagde det vd i en anden mening, oc forklagede hannem Broder Jarmerick, at hand skulde bedrissue Blodslam, huilcket hand beuiste han- dem. Hand gaff dem met falske oc suigelige oplagde Vidnesbyrd. Der sagen vaar omlydbige Broder vnder Dyne, vilde Kongen icke vere hans Broder. Men hand gaff det paa sine gode Mend, at de skulde siige huad straff hand skulde lide. De affsagde alle for en Ræt, at hand skulde røm- mede. Men Vilde allene sagde at hand skulde hengis for saadant brodd. Paa det hand skulde icke komme løs oc heffne sin harm en anden Ræt. Hand sagde sin Fader effter Land oc Liff. Hand sagde oc saa at hand vilde lade det saa, at det skulde intet komme Kongen til Vanære eller Bagtale.

Dronning Suauilde kommer aff Grefenland til Danmark.

Broder Jarmerick's Søn.

Dicks forra- der Kongens Søn.

Bagtale. Naar de ophengde Broder oc kaste hannem aff Stien, da skulde Kongens tiener holde en Fiel vnder hans Fodder, indtil saa lunge Arme ne trættis, siden maatte de lade hannem self staa paa intet. Der met skulde Kongen vere aldelis vstyldig i sin Søns død. Kongen lydte Bids raad, oc lod ophenge sin Søn, ligeruis som det vaar faaregiffuet af hannem.

vstyldighed
hielpis ved
Jertegn.

Kong Jarmerick lod siden binde Dronning Euauilde til Jorden oc driffue Heste frem oc tilbage offuer hende, at de skulde traadet Hals eller Hiertet i tu paa hende. Men det sigis, at Euauilde vaar saa vild at [de] vmalende Creatur sparede oc vilde icke røre hendis saure met deris haarde oc groffue Fodder. Der Kongen saa saadanne til hendis vstyldighed, gid det hannem til hierte, oc vilde ladet hende. Men Bide kom lobendis, oc sagde, at hun gjorde det met Traaldom. Hestene kunde icke skade hende, saa lunge hun laa paa Ryggen. Hviste vel, at hendis Ansictis deilighed frelste hendis Liff. Oc lod hende faare omuende imod Jorden met sit bare Ansict, oc bleff saa vndel traaden ihiel vnder Hestenis fodder.

Jertegn.

I det samme kom Broders Hund frem faar Kongen, hyle gaff sig saare klagelige. Desligeste hans Høg begynte at rissue sig aff Brystet paa sig vdi Kongens nærverelse. Der aff kom Kongen saadan tancke, at der som hand icke fick andre raad her til met det, at løse sin Søn aff Galien igien, da skulde det gaa hannem som den derløse Høg, at hand skulde dø Sønneløss bort vden liffs Arffuing.

Sorraderi.

Der Broder vaar forløst fra Galien, befructede sig Bide, oc vilde gaa vd offuer hans Hals, om hans skalched kom til lins oc over re dag. Thi drog hand hemeligen til Constantinopel, at forkynde sig vdi Brodre, huorledis til vaar gaaet met hende, oc bad dem met det saadanne heffne hendis vstyldige oc vndelige død. Siden drog hand til Kong Jarmerick, oc sagde hannem, at hand hadde forfaret til vdi Dronning Euauildis Brodre vaare paa veyen til Danmark vdi Krigsmact, at heffne deris Systers død. Thi torde Kong Jarmerick icke møde dem vdi Marden eller Søen, oc forlade sig paa sine saatte, men gaff sig ind paa sin Befestning met sit beste Krigsfolk. Murene omhenge paa alle sider met forgylte Skiolde, Harniske oc haande slags Baaben oc Berie. Lycken vaar de fremmede gestre uildis Brodre icke blidere, end at deris eget Gold myrde sig self met ten vdi it Oprør, som stede aff wenighed for Koff oc Byte at gaa. Der met mistrøstede de sig at kunde storme Kong Jarmerick Husemact, oc raadforde sig der faare met en Troldkone, ved naaffu Guldhuilcken forblindede Kongens folk, saa at de offuerfulde huer and indbyrdis. Der Sienderne det saae, stigde de offuer Voldene, oc Porten, oc komme ind paa Kongen oc hans Folk, oc sloge ihiel dem som de kunde offuerkomme. Da gaff Othin sig ind mit til Kongen, oc effter sin gamle Fromhed vndfætte de Danſke, oc gaff dem siun igien. Hand paamindte dennem ocsaa, at effterdi disse vaare skadefri for Suerd oc pil, at de skulde bruge haarde oc harske

Traaldom.

dennem. Der met sloge de huer anden paa begge sider, at ingen aff m vndkom met Liffuet. Kong Jarmerick haffde mist baade Hens Fodder, oc velte sig self frem oc tilbage iblant disse blodige Kroppe, hand opja. sin Hand oc døde.

Broder XLVI.

Broder.

Eng Jarmericks Son, Broder, tog Landet oc Regementet efter sin Faders affgang. Hand vaar alde-
lis vbequem til saadan ære oc Kongelig maect at sø-
re. Thi bedreff hand ey heller meget merckeligt, oc giff-
uer off ingen vmage, at bescriffue nogen hans fromheds
eller Mandoms gierning.

Suald XLVII.

Suald.

Efter Kong Broder fick Kong Suald Riget oc Regementet. Hand regerede lang tid, dog der findis al-
delis intet antegnet, huad hans gode eller onde idret haff-
ue veret. Hand haffde en Søn ved naffn Snie, huilcken
begaff sig paa Sørsffueri vdi sin Faders Alderdoms
tid, oc forsuarede icke alleniste sit Fæderneland, men oc
ent tilbage met Herre Skjold huad som vaar der fra taget. For
Mandom, som hand beuiste, bleff hand hyllet oc kaaret met
Mands samtycke til Kongeligt Regemente vdi sin Faders stæd.

Snie XLVIII.

Snie.

Er Snie bleff vduald til Kong vdi Danmark, dempede hand strax vdi begyndelsen de tuende hoffmodige
Kemper, Eskild oc Alkild, oc met den Seyr hand fick off-
uer dennem vant hand Skone tilbage, som nogen tid
lang haffde veret skilt fra Danmarkis Krone.

Siden begynte hand at beile til Kongens Daatter aff Gylland, oc
meligen sine Bud til hende, at forfare hendis sind oc vilie. Men
Fader tog Budene op, oc lod dem henge oc lide straff, at de icke be-
ve vdrette saadan hemelig bestilling. Dette fortrød Kong Snie,
hand ind i Gylland met sin Krigs Hær, oc møttis met Kongen,
met hannem saadan indbyrdis Pact oc vilkaar. De skulde frem-
deris duelligste Kemper til Kamp, oc efter som Lycken gick dennem
imod, da skulde enten aff deris Herrer vinde den andens Rige
et eget. Lycken vaar Kong Snie blid, at hans Kemper nedlag-
te Kemper, oc vant der met Gylland oc Emaalandene til

Siden Kong Snie formerckte at samme Gyllandiske Konge
sine Daatters sind fra hannem til Kongen aff Dplandene
R vdi Sue-

Snildt an-
slag.

vdi Suerige, vdsende hand atter en gammel Staadere, klædt vdi paltu Klæder, som skulde tiggere og trygle paa Beyen, indtil hand kom Kong Daatter Mundeligen til ords og tale. Staadereen drog bort, og kom p det sidste for Kongens Port (som sædvanligt er) at side. Der søyede Lyden icke verre, end at Dronningen gic frem for hannem, og hand vil forsømmelse med factmodige lempe og røst sagde til hende: Kong elsker eder. Dronningen merckte vel disse ord, lod sig dog huerken mercke paa gang eller Ansigt, men gic sin vey, ligeruis som intet h de veret. Hun skyndede sig tilbage med hast, og i det som hun gic frem Staadereen, suarede hun gantse factelig og sagde: Jeg elsker den mig fter. Der med gic hun bort den Første dag. Staadereen bleff glad hiertet, og kom anden dagen for Døren at side, og sagde, der Dron gen gic atter frem for hannem, effter sin vjds factmodeligen til hen Vnsit vil hassue naffngiffuen stæd. Dronningen gic bort og holt sig som tet vaar, men der hun kom tilbage sagde hun: Jeg kommer med det fo til Bøckerør. Der Staadereen formerckte at hun vilde røme fra Kon til denne fornæssnd stæd, spurde hand siden som tilforne, paa huad tid vaar ventendis: Hun suarede hannem facteligen og sagde: Vdi Vi rens begyndelse. Dronningens Jomffruer og Lienere som effterst hende og hørde noget aff denne hendis tale, de hulde det for en stænt galnsskab, som vaar hendis beste aluere og snildhed.

Bøckerør.

Kong Snie
forlocker
Dronningen
aff Suerig.

Kong Snie fortsøffuede icke lenge effter disse visse tidende og kundt sørend hand lagde ind for Bøckerør, og tog der Dronningen vdi sit S som vaar vdgaaen fra Kongen med hans Glenodie i den mening (som i hassde faare giffuet) at hun vilde toe sig vdi Stranden. Effter denne vaar languarende og vnderlig Krig vdi sin samfelde Aar imellem i tuende Konger. Den ene eskede og begerede sin rette og ecte Dronning i anden, som hassde taget hende med sin fri Haand, vilde ingelunde om re og miste hende.

Dyrtid.

Vdi denne Kong Snies tid varede disse nogle effterfølgende Aar store dyre tid, som mand veed endnu aff at sige paa denne dag. Jorden gaff icke sin Aarlige og sædvanlige grøde aff sig, for stor vtil værlig stuld. Da paa det Kongen kunde i nogen maade formilde og leste den haarde tid, bød hand offuer alt Riget, at ingen skulde fordrift til at findis vdi nogen Druckenstaff. Hand affstafede alle Gilde og Sk bud, og formentte huer og alle at brygge Vll aff Kornet saa lenge v dyrtid stod paa. Saaledis vilde hand fortage den almindelige ondt kenstabs sæduane, som end da ocsaa vdi hans tid hassde taget offuer at mange fandis som vnytteligen fordaaiede meget med vstidelig huilcket kunde vendis til en langt bedre og bequemere brug, til fattige tørfstige Folckis vnderholdning og vederquegelse.

Druckenstaff
vdi fordom
tid.

Letfærdigt
paafund.

Her befandis da en affstummet Ledere og Drandere vdi som sørgede og gremmede sig for denne ny vdgiffne Kongens Lov, vdi paa saadant it drucket Raad og letfærdigt Paafund. Effterdi vdi hannem forbudet at dricke sig drucken, da søb hand med en Stee, ind lenge hand kunde huerken gaa eller staa. Der Kongen stænt

or saadan vsskedelighed, suarede hand oc sagde: Jeg holder io stren-
 , naadige Herre, det i hassue befalet, thi ieg drikker nu ingen store
 om tilforne, men behielper mig met en Skee oc Al det beste ieg kand.
 a truede hannem oc forbød hañem, icke alleniste at drikke, men oesaa
 e. Deie arrige omflot kunde icke end da regere offuer sin egen Bug,
 mt paa it nyt paafund, at hand kunde sammeligen giøre det som eff-
 ien vaar vsømmelig. Hand blotte Brød vdi Allet, oc aad sig saa
 u metter oc drucken til lige. Thi lod Kongen anden gang indkalde
 a for sig, oc sid dog ingen anden suar aff hannem, end at hand
 ig i inge maade at hassue offuertraad hans Kongelige befalning met
 lyst eller offuerflodighed: Effterdi Louen forscriffuer viffe maade ^{Drucken-}
 hold, oc tilsteder at æde huad oc huorledis mand vil, oc forbiuder ^{Stabs onde}
 Driek oc Druckenstab. Da giorde Kongen sin Ed oc forpligte sig ^{seduane.}
 l sin Endsalighed oc velferd, at hand skulde miste sit Liff, om
 handis noyet saadant met hannem effter denne dag. Men denne
 iffne Krop oc flemme Guin vilde dog heller dø, end affstaa sin
 nskaff, oc heller miste sit Liff end sin vellyst. Hand lod obenbarli-
 gge Al aff Korn, oc effterdi hand kunde ingen videre vndskylning
 k, drack hand rundelige aff alle slags drikke Kar, icke vdi mærd oc
 men vitterligen vdi alle mands Alsiun, oc actede icke huod det saa
 iste. Hand brugte nu saa meget sin dristighed, som hand tilforne for-
 , paa sin Treedsthed, oc vilde heller straffis paa sit Liff aff Kongen,
 de sig forbedris vdi ædrubed oc dueligbed aff trussel eller paamindelse.
 a lod hannem tredie gang indkalde for sig, oc atspurde hannem,
 vare hand saa offte offuertraadde hans Mandat oc befalning? Hand
 e oc sagde: Naadige Herre, det skeer icke altsammen saa meget for
 jen vellyst, som for den gode vilie oc kierlighed ieg hassuer til eder.
 et er gammel stid oc seduane, at mectige Kongers Jordefærd skulle
 :lystlig begengelse oc Giestebud. Derfaare paa det at oss skulde io icke
 Bierd til det Al, som skal drikis til det Giestebud vdi eders Jorde-
 vilde ieg hassue saadant vdi forraad, mere aff en god forsiun, end
 jen Lyst eller Løst. Thi ieg tuiler intet der paa, at i bliffue io den
 som døer aff Hunger, oc hassue io en erlig Jordefærd behoff, eff-
 hassue sat saa strenge oc fast en Lov, oc befructer at eder self vil fat-
 rend andre eders vnderfaatte. I lade met saadan haard Lov paakien- ^{Stemt for-}
 i ere mere omhyggelig for andre, end for eders eget Liff. Met saadane ^{milder Al-}
 lige ord fortog hand Kongen sin Hastighed, oc gaff hannem Marsa- ^{uorlighed.}
 hand heller vilde kalde denne Lov tilbage, som vaar sæt den menige
 til beste, end fortørne nogen aff sine Vnderfaatte.

Da det sidste der denne dyre tid formerede sig io mere oc mere, oc
 gaff io lenger io mindre Korn for stor vtimelig værlig skuld, saa at
 Folk hassue aldels intet at behielper sig met: Da gaffue tuende Kon-
 gers Mend hannem for Raad, at hand skulde lade vdgaa befal-
 ning til alle gamle Folk oc vnge Børn, oc lade aldels ingen
 vder besidde Landet, vden de som raste oc færdige vaare til at føre
 vder Jorden. Men der deris Moder, som hede Gambaruck,

*Gambaruct's
en vjjs Fruis
raad.* hørde saadant ubefindigt oc grueligt forsæt oc oplagd anslag, sagde hun at det skulde ingeledis haffue fremgang, men vaare langt ærligere oc bedre baade effter scriffet oc stel, at de som stercke oc mandelige vaare skulde tien oc ære deris gamle Forældre oc unge smaa Børn. De vaare icke loff. Men nogen pris verd, som imod naturlige Ræt saa grummelige vilde skilic sin egen Blods foruante ved liff, oc sig oc deris Fæderneland ved heder oc ær. Men effterdi nød oc trang vdfressuede, at Landet skulde forlestis oc skilic ved en deel aff den store Almue, som det nu icke formaatte at føde, da vaar billigt at der lastis Laad imellem begge parterne, huilcken der skulde rømme Landet. Der som Laadden falt paa de gamle oc skrøbelige Forældre, da skulde de raske oc stercke drage vd i deris stæd.

*Longobarder
reise vd aff
Danmark.* Der dette Quinde raad bleff den Menige mand faaregiffuet, som tyctis det, oc Laadden falt offuer de stercke oc raske unge Mend. Saa nødde dem Lycken til det, som de selfsuillige tilforn icke vilde indgaa i paatage. De forsamledis vdi Blekinge, oc seglede vd ved Møren vdi Suerigis side, oc komme først til Gudland. Der gaff den Afgudind Frig dennem Longobarders naffn, huilcket deris Effterkommere beholt effter dennem vdi mange Aar, som Paulus Diaconus her om vidner vdi sine Historier. Fra Gudland seglede de ind for Ryland, oc lode saa quæ sætte deris Skib, oc gjorde fremdelis Landgang igiennem Pommern oc Tydsfland, røffuede oc brende huorsomheldst de komme frem, indtil de vende paa det sidste vdi Italien, oc sætte sig der ned, oc kaldede Foldet i Landet som de bode effter deris naffn.

*Aggre vdi
Skoue.* Diffimellem at Foldet vaar saa vddraget her aff Riget, da opuar te store Lunde oc Skoue alleuegne paa de Markæ, som førre haffde vart pløiet oc saæt. Huilcket mand endnu paa denne dag kand mercke oc se de vdi atskillige Skoue, der som baade Agrene oc Agerrene kiendis imellem Trærne. Huilcke ingelunde kunde veret mueligt saaledis at vddræ oc affmercke til nogen nyttelig brug, met mindre der haffde veret saadanne Aarsager, som nu er omtalet. Mand seer ocsaa paa denne dag mange Høye vdi alle Skoue, huilcke vdi fordom tid haffue veret oplaste vdi Marken til merkelige Herrers Jordfærd oc Begræffuelse. De stene Steenhaabe som her ocsaa findis, de haffue veret tilsammen baarne af Bønderne paa en stæd vdi Baangene, at de skulde icke forhindre Plouene paa alle stæder. Aff huilcket Arbeide oc fornæssnde Agre dette er ocsaa formercke, at Landet haffuer vdi gamle dage haffd langt flere Indbyggere, end vdi disse effterfølgende Aar indtil denne dag. Thi Almuen som førre dyrkede Marken videligen kunde nu neppeligen offuerkomme det de haffue beholdet vden for Skouene. Thi maa vel denne Verdsfærd der see met stor forundring paa Jorden, at den stæd som førre bar Korn Byg oc andet flaus Korn, den er nu beklædt met atskillige flaus smaa store Træ. Dette maa vere sagt om Kong Enies Historie, som vdi vdi sandhed haffue saæt oc fundet for off i de gamle Krønicker.

Biørn.

Biørn XLIX.

Efter Kong Enie kom Biørn til Regementet. Hand bedressuet haffuer er ingensteds optegnet vdi vor Danske Krønicker.

Harald

Harald L.

Harald.

Seng Harald regerede vdi Danmark effter Kong Biorn. Huad hand haffuer giort vdi sin tid gaat eller ont, det er desaa aldelis forgæt, oc aff ingen opscressuet.

Ligeruis som vi haffue intet aff disse tuende Konger, vden naffnet alleniste, saa er vel troligt, at mange flere Danske Kongers baade Naffn oc Gierninger ere forgatte, besynderlige vdi denne stad. Thi fra den tid at de Konger vdginge vdi Kong Snies tid, oc indtil Kong Estrick, beløber sig sat ved 250 Aar. Vdi huilcken midler tid haffue verit vden tuil flere end fire Konger vdi Danmark.

Gorm hin gamle Ll.

Gorm
hin gamle.

Na vnaffnkundig som Biorn oc Harald vaare, saa meget diß mere vide alle mand at siße aff Kong Gorm, for sin store oc vnderlige Mandoms gierninger. Thi hand tog sig faare, at slitelige randsage oc opsøge huad vnderlige ting oc seldsome Mirackel som hand kunde spørre eller høre aff andre at der fantis vdi Naturen.

Kong Gorm
haffuer lyst
at friste vnderlige ting.

Saadant sit forsæt dross hand met saa stor lyst oc attraa, som de andre vnsarne Konger haffde søgt effter Krig oc Marlog vdi deris tid.

Iblant andre fremmede Landskaff, som Kong Gorm lystede at besøge, vaar Geruths land oc bolige, om hues Rigdom Islenderne fortalde hannem megen vnderlige oc vtrolige ting, dog det vaar vmueligt at finde dem oc Seylagen der heden vden stor liffs fare oc vaade. Thi de som søgte forfaret all leiligheden her om, de sagde for vist, at mand skulde seyle en langt offuer Haffuet, indtil mand miste Solens oc Stierners stin, oc vdi saadant vsere oc mørck, at mand huercken kunde see dør eller dag sig. Men denne vnge Herre forsmaade all fryct oc fare, oc mente at søgde forre oc vhorligere Cuentyr hand vogede, som ingen haffde frist for hannem, io større naffn oc arligere rycte skulde hannem giffuis aff sin dristhed. Try hundrede aff de ypperste oc beste Rigens indbyggere loffuede søge Kong Gorm paa deße reise: De valde sig til Høffuizmand Thor-

Kong Gorm
vil besøge
Geruths
Land oc Bolige.

Thorkild A. som haffde mest sprid denne tidinde om Geruths handel oc vesen, oc best Raasen, oc haffde tilforn forsøgt all Beyens leilighed.

Thorkild A.
thelsarer,
vaar maa
vel see en
Islander.

Thorkild lod berede met det første try Skib aff det sterckste Lommet, oc vel beslagne met faste nagler, oc offuertactt met Dreghuder imod Esne, oc vel rystede met Fetalie oc allehaande Spisning. Der de kom vdi Halogie land, singe de Modbor, oc dressue der lang tid frem oc vdi Haffuet, indtil deris Fetalie gick fast paa grunde, saa de haffde søgt som aldelis intet andet at fortære, vden met hues grød oc velding oc behielpe sig.

Hans første
reyse til Geruth.

Nogle dage der effter hørde de it bulder aff Haffuet, som siuntis at vdi Steenklipperne, oc lode der faare en aff Bodsmendene stige op i vdi Mers, huilcken gaff dem tilkiende, at der vaar en høyer D for dem. Did seglede de, oc komme der op aff Klipperne paa Landet, oc søgde sig mange Hiorde Fæ oc Faar. Men Thorkild forbyd at nogen søgte eller tage mere, end som hand haffde behoff en gang at stille sin

Modbor.

Hunger. Der som nogen fordristede at giøre her imod, da vaar at befrygte, at Landens Aßguder skulde formene dennem at komme der fra vßfadde. Den menige Mand vaar Thorkild whørige, oc opßfulte deris Skib met hues de lettelligen offuerkomme aff det Duæg som selfuillige gick frem, oc stoed stille oc saa paa dennem. Den næste nat der effter komme mange vanßkable Trolde met stor bulder oc brag vd aff Skouen, oc formente Skibene at fare. En iblant dem vaar saa høyer oc lang, at hand gick vd i Haffuet, oc stødde sig ved en langer Mast, raabte til dem oc sagde, at de skulde icke komme deden, før end de hæfde giffuē en Mand aff huert Skib til Bod for det hellige Fæ, som de hæfde rørd oc røßfuet. Thorkild gaff veluilligen try Mend, paa det hand kunde frelse den gantße hob.

Siden ginge de til Segels, oc finge en blid Bør, indtil de komme lengst hen vnder Biarmeland. Dette Land er vden Kornæd, oc ligger altid fult met Sneec oc Iß, oc lider stor kuld om Somneren saa vel som om Binteren. Det hæffuer mange hastige oc dybe Elßfue, oc mange støre mørcke Skoue, fulde aff vnderlige oc atßkillige flaus vilde Diur. Her lagde Thorkild til Land, oc slog sine Pauluner vd met Haffuit, oc sagde at der vaar icke nu kaart vey her fra til Geruth. Hand beføl sine Stallbrødre, at ingen skulde giffue sig i tale met nogen aff Landens indbyggere. Thi der er ingen ting, aff huilcken de tage sig mere aarfage, at plage fremmede oc vdlendige Giester, end aff deris wuenlige ord oc tale. Da paa det de kunde vere vden fare, vilde Thorkild som hæfde førre forfaret Landens sæduane oc vilkaar suare for dem alle.

Marke om Morgenen kom en gruelige stor Zette til Stranden, oc hißede huer aff dem ved sit rette naffn, saa at de kunde icke nocksom forund sig paa hannem. Thorkild bad alle Mand holde sig venligen mod hannem, oc sagde at det vaar Guthmund Geruths broder, en aff de frommeste oc villigste paa det gantße Land, som pleiede at vndsætte alle fremmede i nød oc fare. Der Thorkild bleff atspurd aff hannem, huorfaare hans Stallbrødre tagde saa stille, sagde hand, at de bluedis ved [det] fremmede Sprog, som de vaare icke færðige at tale. Siden lod Guthmund de vogue hiem met sig, oc som de komme paa veyen til en Bro aff Guld vder en Elß, oc vilde draget der offuer, forbød det Thorkild dennem, oc sagde, at Naturen hæfde giort der met it Skylßmisse mellem Mennisten oc alle vanßkable Spøgelse. Der de kome til Guthmunds Hus, beføl Thorkild sine Stallbrødre, at de skulde mætte sig aff deris egen Mad, oc icke smage nogen fremmede Spise eller Driek, oc ey heller si de andre sa nær vdi sædet, at de rørd ved dennem. Thi der som de aade, da bleff der strax foruende til vanßkable Spøgelse, forgætte alting, oc aldrig kom fra deris stemme omgengelse. Guthmund hæfde toßß Sønner, oc to deilige Døttre, som alle tiende for Børdet. Men der hand saa at Kongen aad alleniste aff det som hans eget Gøld bar ind for hannem, klagede hand at Kongen giorde stor wret, at hand forsmaadde hues Mad oc Driek, oc hand saa venligen metdeelte hannem. Thorkild hæfde strax vndstølbønde til rede, oc bad at hand vilde ingelunde ligge hans Herre i den verste mening det som hand nøddis at giøre for sin sundheds skuld. Thi hand vilde icke fordrage fremmede Spise, oc lod der faare berede sig noget aff eget, som hand metførde.

En Bro aff Guld.

Thorkild forbiuder sine Stallbrødre at røre Guthmunds spise.

Guthmund Geruths broder kommer til Thorkild.

Der Guthmund formerde, at dette hans anslag vaar spilt, lagde hand sig effter at fange dem med vshygheds velyst. Hand tilbød Kongen sin egen Daatter, oc huer siden huilken hanem lystet aff hans Døttere oc Møer som vaare vdi hans Gaard. Meste partē aff Kongens sold behagde dette vel, men Thorkild vende alle deris sind met sit snilde raad, vnder: fire Danste
Mend lade
sig forføre
imod Thor-
kilds raad. ingen fire Danste, som haffde deris velyst kiere end deris velsærd. Disse fire begaffue sig met Guthmunds Quindfold, oc miste strax der offuer all deris forstand oc hukømlse, oc bleffue affvndige oc galne. Der sō de haffde tvingd deris begering, da haffde de visseligen indlagd baade sig oc deris Fæderland saa stor ære, som enten Hercules eller nogen andē Kempe gjorde.

Paa det sidste loffuede Guthmund sin Abildhaffue, oc bad Kongen, at hand vilde følge sig der ind, oc skue oc smage hans Fruct. Kongen gjorde sin vndskyldning, effter Thorkilds raad, oc sagde, at tiden var hannem for kaart, oc maatte nu strax begiffue sig videre paa sin Reise. Guthmund fornam at deris snildhed offuergick hans trædsfhed, thi for: Snildhed
trenger
trædsfhed. hand dennem offuer Elfsuen, oc lod dennem vbehindrede fare fra sig paa vejen til sin Broder Geruth.

Der de vaare kommen noget paa vejen fra Guthmund, saae de en gamm oc læd By, lige som en mørk Laage eller tycker Nøg. Mange En vnderlig
By oc seld-
some Dø-
gere. Ridders hoffsueder vaare opsatte paa Stager omkring Befestingen. Gode grumme Hunde voctede Indgangen, huilke Thorkild stillede met et horn fult aff Fæt, som hand kaste for dennem, oc fick siden Stiger, oc kom ind offuer Porterne. Vdi Byen saae de mange værstyggeelige sorte Spøgelse fare omkring huer anden, som vaare gruelige baade at see oc høre. Der vaar oc en vildelige ond stand, ihuort mand vende sig. Paa det stede funde de en Hule i en Stenklippe, der som Geruth sagdis self at huer Hund. Der bleffue de forfærdede vdi Indgangen, oc vilde ey gaaet der ind for redsel, haffde icke Thorkild giffuet dem frimodighed, oc befalet dem, at de huerken stulde røre ved det som stuntis lystigt oc dyrebart, ey heller vderis for det som stuntis streckeligt oc værstyggeeligt. Thi dem stulde faare: Geruths
grumme oc
forfærdelig
Hule. de to nock aff begge deele. Der som de rörde ved noget, da vaar det vderis lystigt at deris Hender kunde stiles der ved. Hand bad dem gaa ordentlig ind, fire vdi huer par. Broder oc Buchi ginge fremest, dernæst Kongen oc Thorkild, oc siden huer effter anden vdi sin Orden. Hulen vaar grum og vderis, stynkede saare ilde, oc vaar altsammen værstyggeeligt huadsom: Geruths
grumme oc
forfærdelig
Hule. de saae eller fornemme. Dørrerne oc Beggene vaare sorte aff Nøg oc Blod. Stuen vaar tact met idel Pile. Gulsfuet vaar offuerlagd med gorme. Atskillige Spøgelse sade paa Jernstole, oc stilsmyffe imels om huer Sæde vaar giort vdi tralle aff Bly. Døruoeterne vaare saae vderis, oc slogis en part met store Stenger, en part sprunge oc met vderis vderis vende deris laadne Buckstinds rygge vdi vshyffue huer anden. Thorkild bad anden gang at hans Stallbrødre vderis deris Hender, oc icke røre ved noget, som tilforn forbudet vaar.

Der de komme langt ind vdi Klippen, saae de en gammel Mand sit hode paa et høyt Sæde, hand vaar slagen oc fest igennem sit Legeme hart til et Sten. Der saae try frogryggede Kerlinger til lige hos hannem. Thor- kild bad dem begere at vide, huad det betydde, Hand sagde, at den

Geruths sa: stercke Kempe oc Affgud Thor bleff en gang fortørnet aff Geruthi
de oc Pine. mod, oc slog igennem hannem ind i Klippen it gloende Jern, oc vdi
sin vrede dræbte Thor met Liunild disse tre Kerlinger som vaare G
anhengere. Der de ginge frem, funde de nogle store Kar, som va
lagde huer met sin gjorde aff Guld, vdi huilcke hengde mange Ri
purt Sølf. Der hos laa en dyrebar Tand aff it stort Diur, beslag
Guld. Item it Bufel horn besæt met ædle Steene, oc vdragffuet x
allerkaansteligste. Item it kaasteligt stort Armbaand. Tre vdi Th
Selskaff finge lyst til dette yppere Byte, den første tog Guldet, d
den Landen, den tredie Hornet. Men dette vaar dem it forder
Byte. Thi Armbaandet foruandledis til en Hugorm, Hornet blef
Drage, oc Landen til it Suerd, oc dræbte huer strax sin Herre, som
anammet dem til sig imod Thorkilds forbud. De andre bleffue saa
dede aff deris stallbrødris vlycke, at de hæfde meent at de stulde ocs
Liffuet for deris brøde skyld.

Thorkilds
Stallbrødre
forgribe sig
anden gang
imod hans
forbud.

Der de hæfde nu lenge gaaet omkring oc besæet all leligheden,
de ind vdi it hemeligt Kammer, vdi huilcket vaare ophengde store
Harnst, oc iblant anden prydelse it skont Kongeligt Gyldestycke,
deilig Hat oc konstlige vdragffuet Belte. Der Thorkild dette saa,
hand da self icke holde sig, som tilforne vnderuiste oc lærde andre.
iførde sig self Riortelen, oc gaff de andre Marsage at efterfølge han
pel. Thi begynte Huset at beffue, oc Quindfoldene raabte, oc so
mand stulde ingelunde ydermere ståde disse Koffuere deris Dril
Da sprunge alle disse grumme spøgelse frem, som tilforne siuntis
døde, oc søgte imod disse fremmede vdlendinge met bulder oc slag.
oc Buche gaffue sig til deris gamle Kaanst, oc skøde fast ind paa dis
gelse, oc stridde imod dem met de andre deris Stallbrødre, som Bue
le hæfde lært at bruge, indtil de nedlagde dem, oc hæfde icke behol
Liffuet vden tiue aff deris eget gantste Selskaff.

Thorkild
forgriber sig
self oc for
fører der met
sine Stall
brødre.

Disse tiue Mend droge strax deden, oc der de komme tilbage
uen, førde Guthmund dem offuer met sit Skib, vndfick dem venlig
effterdi hand kunde icke beholde dem lenger hos sig effter sin begeru
gaffuede hand dennem, oc lod dem fare. Buchi som her til dags
holdet sig Mandelige forsaa sig her stammelingen, oc fick vilie til
Guthmunds Døtre, begaff sig met hende, oc miste der offuer all
nufft, sind oc hukommelse. Hand vilde dog følge sin Herre vd paa
oc som hand kom vdi it dybt Vand, bleff Vognen fuldkast met h
oc hand Druckede. Kong Gorm sørgede for sin tro Dieneris stori
ke, oc skyndede sig met det snariste til sine Skib, fick god Vør oc
lang tid, indtil Været vendis oc holt hannem saa lenge vdi Suen, at
hans Stallbrødre vaare nær omkommen aff Hungers nød oc
Ingen viste da bedre raad, end at søge til Affgudernis hielp met
løfte oc bøn. Kong Gorm raabte paa Bgartilock, oc fick strax
skelig Vør, oc kom saa snarlige hjem til sit Fæderneland Danmar

Buchi for
griber sig.

Kong Gorm
kommer
igien til
Danmark.

Kong Gorm
giffuer sig til
Kølighed.

Der Kong Gorm hæfde nu saaledis forsøgt meget ont, oc
uundet atskillig vaade oc fare, gaff hand sig aldelis til Kølighed,
hente sig en Hustrue aff Suerige, met huilcken hand leffuede
sommeligen sin gantste Alder oc Liffs tid.

Der det ladede nu fast at Graffens bredde met Kong Gorm oc nogle hafde fort hannem i denne mening met visse beuisning, at hand troer Kong Gorm troer Siac- lens wdøde- lighed.

de menissens siele vaare wdødelige, da sic hand lyst at wide huad bolig han-
 om skulde vere beridt effter døden, oc huad Løn dem vederforis som gjorde
 huderne ære oc dyrctelse i denne Verden. Thorkild hafde da nogle aff-
 ands Mend vdi Kongens gaard, de ginge hemelige til Kongen, oc sagde
 i effterdi saadant spørmaale offuergicd Menniskelig visdom, oc vaar
 knc at vdsperie hos Guderne, da kunde det best lempe sig, at Thorkild
 nu dog ellers stod Kongen lønligen effter Liffuet oc Riget) bleff affærdis-
 t at søge forklarung oc besteden paa alting hos Vgartilock. Der Thorkild
 merckte huad fare hannem vaar tillaffuet aff sine wuenners suig, begere-
 t hand dem vdi selflass met sig, som hafde faaregissuet hans naffn hos
 ligen. Da hafde disse forrædere gierne vend Kongens forsæt, men det
 vder for silde taget, oc de finge icke spaat aff Thorkild for deris fryctactis-
 ge hede hierter. Saa slar offte falsk sin egen Herre paa Hals. Oc den
 hede gierne self vdi grassuen, som hassuer giort den til en anden.

Thorkild rystede sit stib met offuerflødigc fetalie, oc betacte det met Dre-
 der, som hand tilforn gjorde i den ande sin reyse. Der met seylede de bort,
 komme vdi it Land, sō huercken Solen eller Stierneerne finde, oc der de
 lang tid reist frem vdi deñe mørcke, lidde de stor bryst for Ildbrand,
 de maatte æde raa mad. Huor aff mange bleff hart forderffuede oc hen-

de Men der baandet oc nødten vaar haardist, oc ingen hafde ydermere
 om liffuet, saae de icke langt borte en Ild, oc bleff der aff offuers-
 trostige. Thorkild sætte en adel Steen offuerst vdi sit Skibs mast,
 der hand kunde finde veyen tilbage til sine Stallbrødre, oc drog saa met
 saa til same Ild. Der fant hand en hule, vdi huilcken hand gicd allene,
 der side to store Kemper, som kaste Vid paa Ildē met deris Næser,
 vaare aff idel horn. Hulē vaar grum, mørck oc leed, oc Guluet vaar
 med Hugorme, som forfædede baade hans hu oc øyne. Den
 hilsede hanem, oc sagde at hans reyse som hand hafde taget sig
 vaar fast wmuelig, oc vilde strecke sig indtil den vkiende Verdens
 ende. Dog vilde hand vise Thorkild den rette vey om hand kunde met
 sprog sige hannem try sande ord. Thorkild suarede strax oc sagde:

Try sande
 ord.
 Jeg vaar oc aldrig paa den stæd, som ieg nødigere vilde vere, end
 fod skal vere mig kieriste, som først bær mig vd aff dørren. Kem-
 Thorkilds snilde oc sande tale, oc sagde at hand hafde endnu fire
 forend hand kom til it Land, som vaar vden Græs oc dags Liis,
 der hand skulde finde Vgartilock vdi en grum, mørck oc stide hule.
 bleff vnderlig ved sadane languarig oc farlig seylag, dog tog hand
 oc begerede noget aff deris Ild. Kempen suarede, der som du
 nogt aff vor ild, da skal du sige mig end nu try andre sande ord.

sagde: Kinge mandis gode raad er icke at foracte. Jeg hassuer nu
 kan yderlige, at der sō ieg kand komme vel tilbage, da vil ieg ingē
 minnē been for min velfar. Der som ieg vaar nu paa min fri
 ing baade lossue oc holde det, at ieg aldrig skal kome her ydermere.
 denne affsteed skiltis hand fra disse vlystige Beuisere, oc
 kom

kom til sine Stallbrødre met Jlden, som da hadde faaet god Bør, gjorde strax feylerde oc kom paa fierde dag til det mørcke Land, som Kempen om-
 taledede for hannem. Der skinede hand en stor Klippe, oc gick der hen, fant
 en Hule, oc slog en Jld op met flintesteene vdi Munden, oc lod en gaa ind
 for sig met it Lius vdi Haanden. Hand saa der alleuegne Hugorme oc
 Zernstole, oc kom paa det sidste til it stille Vand, oc der hand kom offuer
 det, fant hand en anden grum Hule, vdi huilken Vgartilock laa bunden
 om Hender oc Fødder met store Zernlender. Hans Haar lucte icke alle-
 niste værstnggelige, men vaare ligeruis som lange spidse Horn oc Glas-
 uender. Thorkild met sine Stallbrødris hielp tog it Haar, met hans egen
 vilie, aff hans Hage, til it sant Tegn, at hand hadde talet met hannem.
 Det gaff saadan stand fra sig, at der som de icke hadde huldet deris Kle-
 der for Næsen, da hadde de qualdis der offuer. Hugormene kaste saa mo-
 gen forgifft paa dennem, at Thorkild beholt icke aff alt sit Gold vden som
 Karle. Met dennē flyde hand til sit Skib, oc beskyttede sig met Drehuber
 imod de grumme Troldis forgifftige spyt oc forfølgelse. En som vilde se
 vd offuer Skibs Borde miste sit Hoffuet aff denne forgifft. En anden
 miste begge sine Dyne vdi samme færde. Den tredie racte Armen vd
 uer Eugen, oc drog den haandløs tilbage igien. Der de andre disse
 metbrødre saae at der vaar abdelis ingen Barmhiertighed hos disse Trol-
 de, da vende Thorkild sin bøn til den som hassuer skafft Himmelen oc Jor-
 den, oc kom saaledis met en god Bør snarligen til Solens stin oc lius
 ligeruis som hand hadde kommet vdi en anden Verden. Paa hiemferden
 spurde hand at Tydskland vaar omuent til den Christne tro, thi drog hand
 der heden, oc lod sig vnderuise vdi Guds ord, oc kom saa effter lang oc far-
 ligen Reyse til Danmark igien, allene met tuende Stallbrødre aff sit gamle
 Selstfaff. De andre omkomme i de mørcke Lande, oc aff Lustens for-
 dring i Tydskland.

Kong Gorm oc andre Thorkilds gode venner kiende hannē nye-
 ge der hand kom hiem, før end hand affstrøg sit Ansiet, oc afflagde den
 gerhed, som hannem i reisen vaar paa komien. Kongen hadde stor lyst at
 Thorkild fortelle, huorledis det vaar gaaet hannem i disse fremmede oc
 fiende Lande. Men Thorkilds wuenner hadde icke end da afflagt den
 Had oc affuendfulde hierte imod hannem. De atuarede Kongen hemelige-
 der som hand hørde disse ny tidende som Thorkild hadde met at fare
 vaar det wmueligt at hand kunde lessue effter den dag. Kongen gaff
 ris ord samtycke. Der til hialp en falsk Drom, som hand kaart tid
 hadde om Thorkild. Thi bleffue nogle vdgiorde sō skulde om natten sla
 nem ihiel. Thorkild fornam saadant, oc lagde en stor Træ knob i sin
 paa huilken Kongens hemelige forræderi bleff openbaret. Om anden
 gick Thorkild ind saar Kongen vnder maaltid oc sagde: Herre ieg vil
 giffue til aff hiertet, at i vilde met saa stor grumhed oc Tirani betale mig
 min mødsomelige Reyse, liffis fare, oc wmage. Jeg hassuer befundet
 store wtrossfaff imod mig for min tro tieniste. Aff den som ieg fornam
 en ærlig gaffue, oc afflagt æresset, for min wselige suare møde
 hannem hassuer ieg fornommet i eder allerstorste Fiendslaff. Der

Vgartilock.

Thorkild
mister alle
sine Stall-
brødre saa
nær som til
fem.Danmark
omuentis
først til Chri-
stendom den
ved 750 Aar
effter Christi
fødsel.Had oc be-
melig Fiend-
skab.Ligtigt an-
slag.Trossfab be-
talis met w-
trossfab.

u findis nogen bluffel oc anger hos eder, da er ieg nocksom heffnd offer. Thi ieg formercker io vel, at i hassue icke endnu offueruundet alspogelse oc onde forgifftige Diur, effterdi eders egne Tienere som dagomgaaes met eder hassue forførd oc bedraget eder. Kongen vilde adeligen høre all leiligheden om denne Reise, Oc som Torckild begynder opregne huad hannem vederfaret vaar, oc sagde Kongen huad hans vdgartilock vaar for it værstnggeligt Spøgelse, harmedis Konziaa inderligen der offuer, at hand opgaff sin Aand imellem Torckilds ^{Sorg oc harm foraarfager Døden.} r, oc forsøgte self huad ælendigheds Fængsel den lidde, som hand saa yggeligen dyrkede. Torckild drog frem det Haar som hand hassde taaff vdgartilocks fleg, til it sant Vidnesbyrd om hans Fængsel og sin fare, oc mange som stode der omkring døde aff den vldelige stand, det gaff fra sig.

Götrick hin Runde III.

Götrick
eller Godes
frid.

Dng Götrick tog Riget effter sin Fader, oc vaar icke alleniste en Krigs Herre, men ocsaa en meget frommer oc gefsmilder Første, naar oc huorsomheldst behoff giordis.

Vdi Kong Götricks tid komme to Jfflender, Biørn oc Ræff, til Kong Göte vdi Norge. Ræff tiende Kongen nogen tid lang, oc bleff begaffuet aff hannem for sin tro tieniste met vbaand aff Guld. Thi prisede en aff Kong Göthis Hoffiinder, naaffn Bliff, sin Herre for saadan Rundhed, oc sagde at der vaar en gefsmildere Herre vnder Solen. Ræff kunde icke fordrage saadan rter oc forfengelige Roes, endog hand kiende sig at vere Kong Göte mmelighed plictig, dog sagde hand at Kong Götrick aff Danmark end da meget rundere mod sine Tienere. Hand vilde heller straffis vachnemmelighed, end dylle sin sandhed, oc hylle for sin Herre. vldde icke vige aff sin mening, men slog it Bedfæ op met Ræff paa vedsæ. Götricks rundheds forsøgelse. Der paa drog Ræff til Danmark, at Kong Götrick sidendis der paa en Stol, at vddele Gaffuer iblant Hoffiinder. Hand atspurde Ræff om sit Ræffn, oc hueden hand kom. varedde oc sagde: Jeg kaldis Ræff. Kongen tog strax it Armsbaand v Arm, oc gaff det hannem vdi Munden oc sagde: Effterdi du est en vda bør dig at føre it Byte aff banen vdi din Mund. Ræff prisede Kong Götricks mildhed, oc bant Armsbaandet om sin Arm, oc der hand stulde v Arm, gaff Kongen hannem atter it Baand til den anden Arm. v bleff icke alleniste Ræff glad, men ocsaa Kongen self, der hand vte aff det Norste Bedfæ, at hans Gaffue vaar kommen vdi rette vdo oc tilbørlig stæd.

Ræff drog siden til Norge, at indkressue sit Bedfæ aff Bliff. Men veds hannem det, thi slog hand hannem ihjel, oc fangede Kong vatter, oc gaff hende Kong Götrick aff Danmark.

v blant andre Krig oc Marlog, som Kong Götrick (huilken ocsaa vbedstid) førde met stor Loff oc Pris vdi fremmede Lande, vpaalagde

Tacknemmelighed.

En Søn
Skat aff
Saxen til
Danmark.

paalagde hand Saxerne denne merckelige Skat. At de skulde foræren aff Danmark met hundrede sne huide Heste, naar hand toymardis Krone, eller naar nogen ny Herre bleff vdfaaet vdi det Land: Saxene til it tegn at de vaare Danmarkis Kronis Herre vnderdannige Tienere.

Ræffue Bod.

Kong Gøtrick lod sig oc icke nøye her met, men sende Ræ Suerige vdi Legation vijs, huilken de Suenste sloge forrædelige met en Møllesteen som de lode falde ned offuer hannem vdi søffne saadan vbillig gierning paalagde Kong Gøtrick de Suenste straff. Alle de som vaare vdi raad oc daad at forraade Ræff skul giffue tolf marc Guld: Men huer aff den menige Almue skulde lodt Guld. Denne Skat kaldede mand vdi disse dage Ræffuebod.

Carolus
Magnus
tuinger
Tydsland
til Cristen-
dom.

Vdi midler tid begaff det sig, at Kongen aff Frankrige, s Carolus Magnus, tuingede Tydsland icke alleniste til Tydighe sig, men oc saa til den Christne Tro oc Tydigbed mod den eniste o Gud. Der Gøtrick hørde at Saxerne som bode ved Elffuen vaar saldne fra hannem, oc giffuet sig vnder det Romste Rige, drog ha sin Krigs maect ind i Saxen, at tage det tilbage til Danmarkis som det hørde met rette. Keyser Karl laa da paa hin side Rhinen, sagede sig lang tid, at hand kunde icke komme der offuer at mødi Gøtrick. Men der hand vaar nu færdig at drage offuer Rhine hand hastige Bud oc Bress fra den Romste Passue Leone, at hand komme Romere By til vndsetning. Thi lod hand sin Søn Pipin en part aff sit Føld drage imod Kong Gøtrick, oc drog self til Roi Passuens begering met den anden part aff sin Hær.

Kong Gø-
trick tager
Saxen fra
Keyser Karl.

Kong Gøtrick tuingede Saxerne met Herrestiohd paa ny v Danmarkis Herredømme, oc sterckede sig siden baade til Land oc Ba heffne sig paa de andre Tydske, som saa letfærdelige vaare hannu saldne. Først tuang hand gantste Frijsland met sin Skibs Flode. ligger nest op til vester Hassuit, oc lider offte stor skade paa sin Korn fæ, naar Hassuet bryder igennem Digerne, oc gaar offuer det lassu

Kong Gø-
tricks Skatte
Guff vdi
Frijsland.

Kong Gøtrick paalagde indbyggerne saadan en vnderlig Skat. lod opsette it Hus, som vaar atskilt vdi tolf rom, oc huert rom vdi Fødder langt, saa at det gantste Huf hadde to hundrede oc fyretiu vdi Lengden. Vdi den ene ende i Huset sad Kongens befalingsm den anden hengde en rund Skiohd, paa huilken alle Friser skulde kas Skats penning. Hørde Kongens befalingsmand i den ene en hand sad liuden oc klandten aff Penningen, da bleff hand quit som de bar. Men hørde hand den icke, da skulde hand statte paa ny. I bleff Føldet hart plaget, oc gaff offte fire eller flere for en V Indtil Keyser Karl skilde dem ved denne Skat oc Lynge.

Vnderlig
Skat.

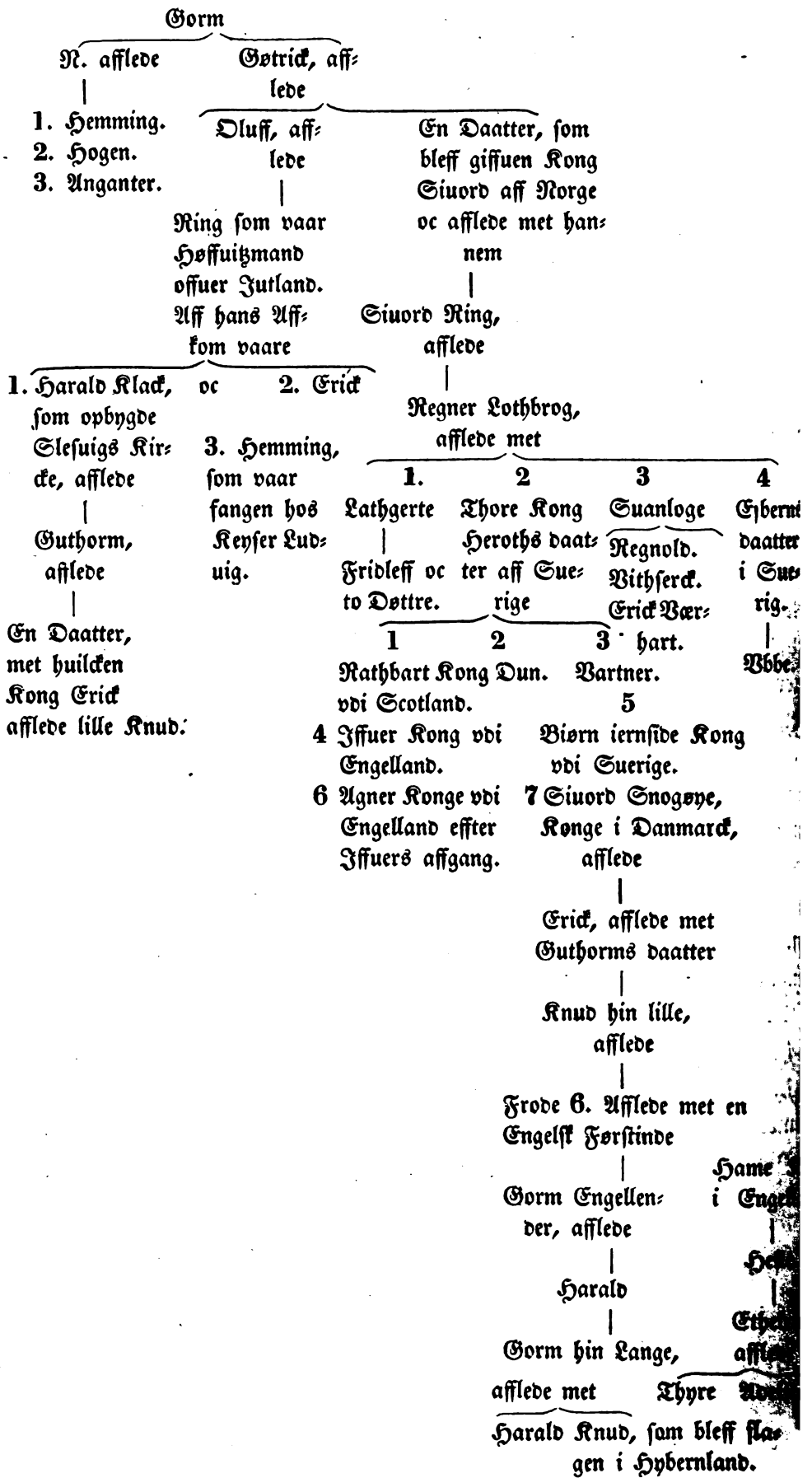
Nogle Aar her effter, der Kong Gøtrick hørde, at Keyser Ro kommen tilbage fra Rom, giorde hand rede at besøge hannem me Men en hans egen Tienere slog hannem forrædeligen ihiel, oc for dette Tog, de Danske til stor sorg, oc Keyseren til stor glæde, huil saa tæckede Gud, der hand hørde at hand vaar affskilt ved saa haard oc mectig Fiende.

Kong Gø-
tricks ende-
ligt.

Den niende Bog.

Summa paa denne Bog.

Vdi denne niende Bog bescriffuis
 besynderlige Kong Regner Lothbrogs Hi-
 storie. Hues mandommelige dristighed
 lod sig see tilige aff første Barndom, baa-
 de met snildhed oc veltalenhed. Hand før-
 de atskillige Krig, iblant huilcke vaar først
 første Feide met Kong Frø aff Suerige, paa huilcken
 heffnede sin Morfaders død. Siden den induortis
 imod sine egne oprørske Vndersaatte. Dernæst den
 imod de to grumme Orme vdi Suerige, huilcke hand
 oc vant der met Kong Heroths daatter Thore. Hand
 der effter tre sine Søner, huer vdi sit Konge rige, Si-
 offuer Engelland, Rathbarth offuer Scotland, Biorn
 Suerige, Witskerck offuer Wsterleden: Oc nærlagde
 Rigers Konger oc omliggende Lands Førster oc Ke-
 re. Paa det sidste kom hand paa den store Wlycke, at
 forfulde oc foractede den Christne Relligion, som hans
 Røbstandere Harald haffde lært, oc met Keyser Lud-
 hielp indført vdi det Hertugdom Slessuig. For saa-
 hans Wgudelighed bleff hand yndelige straffet ved
 Helle aff Engelland, som fangede hannem, oc kaste
 i Orme Laarn, der døde hand vdi megen Pine oc
 . Hans Søner heffnede hans død, oc toge Riget eff-
 nem. Men huad hand met dennem haffde induundet
 onen, det lode Eric oc Gorm oc de andre hans Effter-
 fritage, indtil Harald oc Knud det vunde tilbage,
 fulle saa at høre i denne næste tiende Bog.

Sluff LIII.

Sluff.

Sluff Gøtricks søn tog Riget efter sin Faders
 afgang, oc holt Krig met sine egne Bndersaatte for den
 Forræderis skyld, som myrde hans Fader. Hand ligger be-
 graffuen vdi en Høy ved Leyre, som kaldis aff hans naffn
 end ocfaa paa denne dag.

Uogle mene
 at denne O:
 luff (fulde
 veret Olger
 Danse.

Hemming LIII.

Hem-
ming.

Hemming regerede efter Sluffs død. Huad hans
 Mandoms gierninger hassue veret, finde wi ingen steds an-
 tegnet, vden at hand gjorde ædsuorne fred oc forbund met
 Kenser Karls Søn Kenser Luduig. Dog det kand vel vere
 mueligt, at der er skeedt meget merckeligt vdi hans tid, som
 sammelse, ved Nar oc Alder, ligger aldelis skult oc forget.

Siuord Ring LV.

Siuord
Ring.

Ster Hemming vdualde Skoningerne oc Sie-
 landsfarne Siuord Ring, huilken Kong Siuord aff
 Norge afflede met Kong Gøtricks Daatter. Men Ju-
 derne vdualde Sluffs Søn Ring, oc skilde saaledis Lan-
 dene fra huer andre, oc gassue vblendinge Marsage til at
 spaatte oc feide paa Danmark.

To Konger
 paa en tid i
 Danmark.

g Siuord lod Ring betemme, oc drog vd at stride imod Rigens Fien-
 sem Nar. Dissimellem lagde Ring sig efter, at aldelis indtage Ri-
 r sig i Siuords frauærelse. Thi nødis Sielandsfarne at keise Reg-
 ords søn, som end da vaar it yngt Barn, til en Konge, paa det de
 affue it Hoffuet offuer sig, oc opuedis til diff større frimodighed,
 Ring modstand, oc forsuare Kong Siuords Lande. Der Ring
 e, offuerfalt hand denem hastelige met all sin Krigs mact, oc truede
 la dem huer oc en ihiel, met mindre at de vilde gaa hannem veluilli-
 aande. Sielandsfarene hassde da tuende kaar, oc begge onde. En-
 e de falde fra deris rette suorne Herre, eller oc stammeligen myrdis
 s Krigsfold. Thi begerede de frist oc tid at raadsføre sig indbyr-
 skoen giffue it endeligt suar fra sig. Der de nu vaare saa bange vdi
 t. oc fare, oc funde ingen gode Raad, icke end hos de gamle, da
 den unge Herre Kong Regner frem oc sagde:

ad ville i gode Mend lenge raadsla. Snariste skiuder stactet Bue. Dijs Barn-
 dom.

ang min yngdoms Dristighed, oc besinder at ringe Mand
 ad ere icke at forsmaa. Oc ingen er saa gammel, at hand io gierne

g vnderuise aff den unge, vdi det som hand icke self forstaar. Mands gode
 Raad ere icke
 at forskiude.

de bange kaar: Der so i suere Ring, da miste i eders ære, for den
 giffuet min Fader: Der som i giffue eder vdi Strid imod
 som sterckere er end i, da giøre i som daarlige oc affsindige

Met liste
skal mand
Land vinde.

Mend. Thi er det beste raad, at giffue sig vnder Ring, til Marsagen at falde fra hannem igien vdi tilbørlig tid. Bedre er met lempeligt stille Fiendernis vrede, end met gienstridig vbesindighed forkaste & Leffnet. Thi huad er det andet, end at vi skilic off self huer ved sin om vi stride imod offuermaect. Met liste skal mand Land vinde, di Treddshed oc Raessueiaect der til.

Alle mand loffuede denne vnge Herris visdom oc veltalenhed, den de hassde icke foruentet aff hannem. De raadlose gamle bluedis icke at følge dette vnge Barns Raad. Dog torde de icke betro Ring, a Regner komme i hans Hender oc Mact, men forsende hannem fra i Norge. Raart tid her effter kom Siuord self i Riget, oc holt it se Ring, vdi huilcket Ring bleff nedlagd, oc Siuord sid sit Banefac hendøde saa effter nogle saa dage.

Regner
Lothbrog.

Regner Lothbrog LVI.

Et Kong Regner vaar kommen til Regnet effter sin Faders Uffgang, oc spurde huorledis Frø aff Suerige hassde slaget Kong Siuord vdi hans Farsader ihiel, oc ladet hans Frender oc Frenderis Husfruer offuergaa stor obenbarlig skændzel: fortrød hannem saadant Hoffmod, oc der faare rede, oc drog ind i Norge met all sin Krigsmact, at hess Farsaders død, oc Benneris vræt oc offueruaald. Mange deis duelige Jomfruer oc Fruer, som flyde oc hassde deris ære tier, møtt ner, huilcke hand venligē vndfangede, oc brugte deris hielp at forsuar egen ærlige kyskhed oc gode rycte. Iblant andre vaar en ved naffn Leth, søhassde Mandis hu, hierte oc haand at stride imod sine Fiender. lod sig see oc kiende paa sit vdsлагne Haar den fremmerste vdi Rø Hær. Saa at alle mand forundrede sig paa hendis styrcke. De 9 self, der hand hassde nedlagd Kong Frø, gaff hende den største Vid denne ærlige Seyeruinding, som hun noget nær allene indlagde, oc der faare sit bud til hende, effterdi hun vaar fødtt aff velbyrdig Glect, de om hende til sin ecte Dronnig. Lathgerthe gaff hans Bud gode fortrøstning met Munden, men hun mente det icke aldelis aff sig. Hun bant en stor Hund paa den ene, oc en Biørn paa den anden i sin dør, at Regner hendis beile skulde ingen indgang faa til hende. der Regner sid det suar fra hende, som hannem vel behagede, seylet ind for Sølerdal, oc lod sit Föld ligge der stille, oc drog self til Dethis gaard. Hand offueruant Hundene oc Biørnen, thi hand ene, oc qualde den anden, oc afflede met hende tuende Døttre, huilcke ere forglemde, oc en Søn som hed Fridleff.

Lathgerthe
en duelig
Skoldms.

Sølerdal.

Kong Reg-
ner ecter
Lathgerthe,
oc affler
Dørn met
hende.

Effter denne dag sad hand try Nar i god rolighed, indtil de 9 ge Juder lagde sig op met Skonningerne imod Sielandsfarere, oc de altid hart paa Kong Regners haand i hans frauereelse. Da gion ner færdir met tredieue Skib, sid bør effter sin begering, oc slog

ic ved Viteby, oc effter Vinteren i Foraaret Jyderne ved Limfjord <sup>Viteby i
Skaane.
Limfjord.</sup>
Jubland. Hand slogis tredie oc fierde gang met Skoningerne oc
landsfarene, oc sid saa Kierlighed til Kong Heroths daatter vdi
rige, som hed Thore, oc forskød Lathgerthe, for den wtrostaff oc <sup>Kong Regner
forstiuider
Lathgerthe.</sup>
han beuiste hannem met de Best, som han bant for sin Dør imod
tilkommelse. Hand vant Jomffru Thore met stor liffs fare saales
om her effterfølger.

Kong Heroth i Suerige fant en gang vdi Fact to Orme vdi en
u, huilcke hand førde hiem met sig til sin Daatter, som effter hans <sup>Jomffru
Thore opfo-
der to grum-
me oc fæde-
lige Orme.</sup>
ring opfødde dem, indtil saa lenge hun maatte giffue dem huer dag en
krop. Paa det sidste bleffue de saa store oc skadelige, at de forgaffue
ten, at ingen kunde eller torde vere nær hos dennem. Thi lod Kong
th forkynde oc vdraabe offuer alle Land, at huo som kunde dræbe disse
forgiftige Best, den vilde hand giffue sin Daatter til ecte for sin wma-
Ränge forsøgte disse to Orme, icke alleniste for Jomffruens skyld,
oc saa at prøffue oc beuise der paa deris Mandom.

Kong Regner vdsurde flittelige aff alle Beyfarende soldt, huorles
et haffde sig met disse to Orme, oc befol siden sin Fostermoder at gis-
Kiortel oc Hoser aff Bld, som tycke, laadne oc lætte vaare. At hand
vere rast oc vbehindret, at bruge sig imod disse Orme, oc dog for-
dem deris Forgift met sine Klæder. Dernæst seylede hand til Sue- <sup>Underlig
Brige ry-
sing.</sup>
de hand sig vdi Vandet, oc lod sine Klæder hart befryse met Iff, at
der skulde lætteligen trengue sig der igiennem. Siden sagde hand
siene godenat, oc bad dem vere sin Søn Fridleff tro oc hulde, oc gid
sine til Gaarden met it Glassuend i Haanden oc sit Suerd ved sin
Der komme først den ene, och saa den anden største Orm stridens
imod hannem, oc begynte baade at sla oc bide, oc vdsiude Forgift
hannem. De andre Hoffinder som hos vaare, flyde oc skulte sig,
oc andre fryctactige Quindfold, oc Kong Heroth gaff sig selff met
saa sine næste Tienere ind vdi it lidet Kammer for fryct oc fare skyld.
Regner veriede sig mandelige met sin Iff slagne kaabe imod Or-
der, oc tog dristelige met sin gode Skield imod deris Bid oc <sup>Kong Reg-
ner offuer-
uinder to
grumme
Orme.</sup>
Paa det sidste slog hand til met sit Glassuend, oc støtte Hier-
nem paa dem begge, oc sid en glædelig oc ærefuld Seyer off-
de forgiftige oc grumme Best. Kong Herothe forundrede paa
Klædebon, saa grandgiffuelige paa hannem, oc gaff hannem aff <sup>Kong Regner
saar Loth-
brogs til-
naffn.</sup>
Kathbrogs binaffn. Regner tog sine Tienere met sig, oc kom til
met hannem effter hans begering, oc sid hans Daatter Thore til
sin Mandoms gierning, effter hans løffte oc tilfagn. Hand
met Thore sin Sønnen, Rathbarth, Dun, Barthun, Siuord,
Konger oc Iffuer.

Effterdem at Regner fortoffuede vdi Suerige, gjorde Jyderne
at ter atter it Oprør imod hannem, oc vdualde sig til Konge
Harald. Thi nøddis Kong Regner at lade [bede] Lathgerthe

vdi Norge om hielp oc bistand imod disse sine Fiender. Hun forgætt all fremfaren vræt, som hand hende tilforn beuiste, oc kom hannem med sin Høsbonde oc Søn til vndsætning, med Hundrede oc tiue Skib. Kong Regner forsmaade huercken de ynge eller de gamle, tog med sig alle dem som hans Høb vilde stercke oc formere, oc møtte sine oprørste Vnder saatte i Skaane paa Bløhede. Der sloge de sammen mandeligen paa begge sider. Kongens Søn Jffuer, som vaar icke da siu Aar gammel, beuiste Mandis gierning. Siuord hans Broder betede sig oc saa mandeligen, men hand bleff slagen til Jorden, oc fick it stort Saar. Hues fald gaff alle hans Faders sold saa stor en forstreckelse, at de flyde, oc hadde noget nær giffuet Fienderne seyr, der som Regner self hadde icke giffuet dennem mod, oc offuertald dennem. Lathgerthe brugte sig oc saa vnuelige, oc lod paakiende, at Naturen, som stabe hende en Quinde, hadde giffuet hende Mandis hierte oc dristighed.

Ent betalio
met gode.

Bløhede i
Skaane.

Harald Blac
offueruindis
første gang.

Lathgerthe
morder sin
egen Høb-
bende.

Der Slaget vaar offuerstaet, oc Harald rømte aff Marden, oc Lathgerthe kom om aftenen hjem i sit Herberge, stadt hun Struben igien nem paa sin Høsbonde, oc tiltog sig allene all Macten oc Herredømmet. Hendis hoffmodige Hierte tilskyndede hende til saadant grumt Mord, at hun vilde heller regere allene, end lide sin Mand vdi Regimentet med sig.

Roster it spø-
gelse taler til
Siurd.

Siurd Fal-
dis Snogoye.

Dronning
Thore dæer.

Saad vdræ-
ter icke Ar-
beid oc off-
uelse?

Siuord Kong Regners søn bleff strax ført til Vartsker i den næste Stad. Men der Lægerne lang tid hadde prøffuet deris raad med hannem, oc hans Saar oc Siugdum bleff io lenger io større, siuntis komme til hannem om Natten en stor høy Kempe, som kaldede sig Roster, oc loffuede hannem sin færlighed, med dette vilkaar, at hand vilde sigge oc offre hannem alle deris Siæle, som hand i Krig oc Marlog sin tid offuerkom oc dræbte. Siuord tog gierne ved denne forplicitelse, oc gaff veluillige det mindre for det mere. Roster strøg hans Saar, oc bant dem icke en gang, oc tillægte dem i samme Dneblid. Der strødde hand it Puluer vdi Siuords Dnye, saa de bleffue spættede, liguis som der hadde været smaa Orme vdi dennem. Wilde vden tui med betegne den skarpe grumhed, som hannem stulde mætsølge. Der Kierling, som voctede paa Siuords drik, saa hannem vnder Dnye, hun forfærdet, oc falt halffdød til Jorden. Aff saadanne Hendelse hand siden kaldet Siurd Snogoye.

Samme dage døde Thore Kong Regners Dronning aff Siugdum oc Hølsot, for hues skyld Kongen bar stor Sorg oc Betuelse, oc paa det hand kunde noget forleste sig, gaff hand sig til Krigs offuelse: De lod biude offuer alt sit Land, at huer stulde lade komme til hannem den aff sine Sønner oc Lienerer, som mindelig oc mest vffickelig vaar til Arbeide oc Marlog. Saadant gaff uede Kong Regner saa fliteligen vdi dagligt Hoffuerck, at det vngne Gold, som tilforn vaar foractet offuergid (med stort Vnder) vder sterckste Hoffmend vdi fremmede Land. Hand optog oc saa vder en anden ny Skid, oc sætte tolf aff de flogiste Mend vdi Riget, som de finde oc stilie alle trætte, forhøre alle Lommaal, Tiltale oc Gien-
ende

delige domme paa alle Sager, som indfordis for dennem, paa det at yttig Riff, Klammer oc Kroglow kunde nedleggis oc afflassis.

Effter at denne Skick oc Ordning vaar indført, drog hand til Kong Regner indtager Engelland oc Skotland. gelland, oc ihieslog Kong Hame, den ynge Hells Fader. Hand eruant Scotland, oc alle de omliggende søndre Der, oc sætte sine nner, Siuord oc Rathbarth, til Regentere offuer dem, oc Fridleff off: Ordensoc oc Norge, hues Konge hand met Herresthold nedlagde. Ordensoc.

Dissimellem igientaldede de gamle oprørste Hoffueder Harald Harald Haack tilforn vaar foriaget, Saa at Kong Regner maatte slippe den Vd: offueruindis anden gang. ste, oc met Søndre vers hielp begynde Inblendiste Krig imod sine dige Vnderfaatte. Thi maatte Harald atter offuergiffue sit Forsæt, met Skam oc Banære rømme til Lydsffland. De som fangne bleff: kongis ihiel vden all forskonelse. Deris Gods oc Eyedom, som effter: de Harald, bleff giffuet Regners Hoffindere til Pris oc Byte, at de helose Børn stulde vere delactige i Forældernis straff. Kong Reg: haffde icke end da nocksom heffnd sin harm, før end hand drog sientli: met sin egen oc sine Sønners Krigs mact vdi Saren, som da hæles oc styrkede Harald. Hand optog Keyser Karls vact, oc kom saa he: lige vdi Landet, at Keyseren, som da vaar selff til stæde, fick det icke at e, før end en Spaaquinde aff stor lycke bad hannem haffue god act Spaaquinde. sig oc sin Hær, Thi Siuord Kong Regners søn vaar indlagd vdi haines sund met it stort antal Krigsfold oc Skibs flode. Estrar de Keyser Karl rede, oc drog imod Kong Regner, oc bleff offueruun: Kong Regner offueruinder Keyser Karl. at hand som tilforn haffde faaet seyer aff mange Byer oc Stæder, affillige Lande oc Rige, ia noget nær aff den største part vdi Cu: a, maatte nu vige met mange, oc rømme aff Marken for saa, som b oc Lyden gaff offuerhaand. Effter denne dag haffde Kong Reg: aarlige Skat oc Indkom aff Saxerne vdi mange Aar.

Der Kong Regner vaar kommen tilbage aff Lydsffland, forarsfa: hand til en ny Feide imod de Suenste. Thi de haffde effter Kong He: s død taget Sørle til Konge, oc icke nogen aff Kong Heroths daat: Børn, som vaare næste Arffuinge til Riget. Biørn, Fridleff oc Barth fulde deris Fader, men Regnolt, Withserck oc Erick, som haffede met Suanloge, vaare icke end da saa vorne, at de kunde bru: nogen Krig. Sørle møtte Kong Regner, oc bød hannem en Kamp, Kamp. in sin sterckiste Kempe, Schardhume, oc hans siu Sønner. Kun: Schardhume en Kempe. ad offueruinde dennem, da stulde Seyer oc Landet høre hannem til. he tog sine tre Sønner til sig, oc offueruant Schardhume met sine Børner, mit imellem begge Hær: oc gaff sig siden i staaende Strid, haffde Sørle met all sin Krigs mact. Hand sætte sin Søn Biørn Biørn Jern: side Kong i Sverige vdi Suerige, for sin Mandom hand beuiste vdi denne Krig. Suerig. hand kaldede Biørn Jernside, fordi hand kom aldelis vsaaret in Kamp imod Schardhume.

Kong Regner sad nogle Aar her efter vdi god Fred oc Karckeløffhed, oc sid vilie til en deilig Jomffru, oc paa det hand diff bedre kunde fuldkomme sit forsaet, bad hand ofte Jomfruens Fader til Giestebud, oc sætte hannem næst sig self til Bords, begaffuede hañem, oc talede ofte venligen met hannem. Faderen formerckte paa det sidste, at saadan Ære vederfød hannem for sin Daatters Skyd: Oc der faare io mere der lagdis effter hende, io fliteligere hand beuactede oc foruarede hende. Men der Kong Regner sid hemelige hendis samtycke, førde hand sig vdi Quinde klæder, oc gaff sig hen til den Bonde gaard, som hendis Fader haffde forsendt hende. Hand gaff sig strax vdi Quinde arbeit, at spinde oc veffue met hende, at ingen skulde bemercke hannem, indtil allting vaar gaaen effter hand begering. Kaart tid her effter gick rycte oc tidende at hun vaar fructsom melig. Da paa det hendis Fader skulde icke bliffue hende gram, oc hun icke self skulde vanryctis, bekiende Kong Regner sin gierning, oc Barnet bleff kaldet Vbbe effter hans befallning. Der det siden opuorte, oc kom til stels Alder, elste det sin Moder mere end Faderen. Fordi at hand haffde forskaffet hannem saa mectig en Herre til Fader, oc hand haffte giffuet hannem en Moder, som vaar ringe aff Slect oc Byrd.

Tredffbed.

Vbbe elffer mere sin Moder end sin Fader.

Siden rystede Kong Regner sig til Krig imod de Føld som beomkring Constantinopel. Hand befol, at ligeruis som huer mand i Danmark haffde tilforn giffuet hannem den vogiste, saa skulde de nu alle de hannem følge den sterckste iblant deris Sønner oc Suenne. Hand tog alle Thoris sønner met sig, oc drog imod Kong Dian, holt nogle Slagtinger met hannem, oc dernæst nedlagde hannem self, oc siden hant Sønners krigs maect, som besterckede sig met deris Suogers Kongen aff Rysslands oc deris Blods foruantis Schytternis bistand.

Kong Regner fører Krig vdi østerleden.

Den ene hans Søn Dian bleff slagen. Den anden Daron flygte oc rømte aff Marken met Kongen aff Ryssland. Thi Kong Regner brugte it seldsomt Guentyr, met to støbte laaber Heste, huilcke hand met stor behendighed førde ind paa Kulder oc Hiul iblant Fienderne, oc slog dem met deris Hær, oc slog dem paa fluct.

Krig vdi Biarmeland.

Traaldom.

Regner sætte sin Søn Withserck til Konge offuer Kong Dian oc andre omliggende Land. Oc der hand haffde veret vde paa Gersland vdi fem samfelde Aar, drog hand imod Biarmelands Konge, som da met sit Føld vaar atter affalden fra hannem, oc sad hannem offuer Biarmelenderne gaffue sig til deris Traaldoms konst, oc opuactede hant Wuær met Regn oc Storm, oc forhindrede Kong Regners fremgang vnder tiden met stor Kuld oc Frost, vnder tiden met vildelige Hæder Brynde, saa at mange døde aff hans Føld, nogle aff Hunger oc andre nogle aff Pestilente oc Blodsot, oc andre saadanne farlige smitte Smitte indtil Curlenderne oc Sambelenderne komme dem til hielp oc vnder Bed deris bistand sid Kong Regner mod, oc falt strax ind vdi Biarmeland. Men Biarmelands Konge sid hielp aff Hertug Watsland ind i Fjendmarcken. Fjenderne gjorde de Danske stor affbred. Thi de de ingen standende Strid. De offuersalde hasteligen deris Fjender.

Fjenderne holde ingen standende Strid.

naar de haffue stut oc giort skade met deris Pile, saa fly de atter snarli-
gen bort, at ingen land følge, optage eller hindre dennem. Dette fortrød
Kong Regner, at dette leede oc vilde Føld skulde saaledis plage hannem.

Hand haffde tilforne offueruundet merkelige Konger oc Førster, oc lagd Kongen aff
stor Ære ind, end ocsaa imod det Romfke Krigs fold, oc nu maatte hand bliiffuer sla-
tage denne spaattelige skade aff disse grossue Lapper forgefuis: efterdi gen.

hand viste icke huor eller naar hand skulde vare paa dennem. Men hand
hessnede redeligen sin harm paa dem, oc lagde icke mindre pris ind paa disse
Paltuge oc dog stercke Finder, end paa det mechtige oc nasskundige Key-
ser Karls Krigs fold. Hand slog Biarmelands Kong ibiel, oc Find-
marcks Hertug paa fluct, oc lod det siden vdragfue oc indscriffue vdi
Steenklipperne til denne Seyeruindings euige ihukommelse.

Diffimellem fcd Kong Regner visse Bud oc Tidende ved Keltner oc
Thorkild to Suenfke Høffuigmend, at Vbbe hans Søn effter sin Mor: Vbbe sætter
faders raad haffde tiltaget sig Kongelig tittel oc ære i Danmark vdi hans sig op imod
frauerelse. Esbern Abbis Morfader lagde sig forgefuis effter hielp imod sin Fader
Kong Reg-
ner.

Kong Regner hos Keltner oc Thorkild, som intet vilde lade eller giøre v-
den Kong Biørns vilie. Hand sende ocsaa sine Legater til Kong Biørn
Regners søn, huilcke Biørn lod strax ophenge, oc sagde, at hand vaar sin
Fader større trofcaff plictig vdi en Rætferdig sag, end sin Broder vdi sit
onde oc vgdelige forsæt. Thi forsamlede hand hues mact hand kunde aff
stæd komme, oc bleff slagen aff Kong Regner vdi Grønsund. Hans hoff: Grønsund.

uet blev hannem affhugget, oc opsæt fremmest vdi Staffnen paa hans
Skib, de andre hans anhengere til vanære oc forfærdelse. Vbbe flyde oc
sterkede sig siden paa ny, oc møtte sin Fader vdi Sieland, hand vorde sig
saare mandeligen, saa at Fiendernis døde Kroppe laae omkring hannem Oprør lvc.
som en Mur, indtil hand bleff forlat aff sit eget Føld, oc fangen oc bun- tis icke.

den vdi Jernlencker aff Fienderne. Hand brød siden sit Fængsel, men
vndkom dog icke vdi sit behold paa denne tid. Der denne induortis Krig
vaar stilt, kom Jffuer Regners søn igien vdi Landet. Hand vaar Høff-
uigmend vdi Jutland i sin Faders frauerelse, oc vaar rømt tilforn self-
uillige aff Landet, paa det hand skulde huercken giøre sin Fader eller sin
Broder nogen methold i denne Krig. Hans Fader loffuede hans gier-
ning, tog hannem til naade, oc gaff hannem sit Venfcaff.

Daron som ieg sagde tilforn at vere Dians søn, som Kong Regner ihiel: Daron beff-
slog vdi Thracia, ved Constantinopel, lagde sig effter Witsferd, so bleff ner sin Fa-
ders død.
indsæt vdi hans Faders stæd, at hand kunde enten met obenbare Feide eller
hemelig Forrastelse omkomme hañem. Der hand met languarende Krig
fornam sig intet at kunde vinde aff hañem, gjorde hand Freds forbund met
hannem, oc lod sig indbiude til Giest aff hannem, oc sit Føld drage ind vdi
Byen i Riobmends stidelse, oc offuerfalt hañem saa wforuarendis om nat-
ten vdi sit Herberge. Witsferd vorde sig saa mandelig, at de døde laae vdi
en King saa høyt omkring hannem, at de maatte gaa næd at en stige, oc tage
hannem til fange. Tolff aff hans gode tro Mend, som bleffue fangne met
hañem, vøde deris liff for deris Herre. Men Daron haffde metynd offuer
hans vng:

gaard hu
oc Mand
bierte.

hans yngdom oc deilighed, gaff hannem ſit Liſſ, oc bød hannem helff Konge Rige met ſin Daatter. Withſerck vilde huercken tigge ſit Li heller tage nogen velgierning aff Daron, oc ſagde at hans Fader ſeenligen heffne hans wret oc vanlycke, der ſom hand ſpurde ſaad dende om hannem. Daron forundrede ſtorligen der paa, oc bad h velie ſig huad død hand vilde lide. Withſerck bad at mand ſkulde bi brende hannem met alle ſine tolf Stallbrødre til lige. Huilcket h ſtrax vederforis effter hans egen bøn oc begering.

Vbbe tagis
til naade aff
ſin Fader.

Quinde raad
ere icke altid
at foracte.

Vdgaard el:
ler Myſle:
gaard, det
er Conſtan:
tinopel.
Mildhed.

Kong Regner der hand hørde diſſe ſørgelige tidende om ſin gick hand til Seng aff ſtor bedrøffuelfe. Hans Dronning ſtraffed nem der faare, oc ſagde at det ſømmede hannem bedre, at hand met ſkiold, end met ſorg oc graad heffnede ſin Sønſ død. Kong Regner l

tede at mand ſkulde legge hannem ſaadant til blødhertighed, ſtod op, de ſine ſørge Klæder, iſørde ſig Vaaben oc Bærie, tog met ſig W Søn, ſø hand haſſde giſſuet venſkaſt, oc lod Iſſuer ſin ſøn regere di lem i ſin ſtæd vdi Danmark. Saa ere oc Quinde raad icke altid at ſi

Der hand vaar kommen vel offuer Haſſuet met ſine Gold oc ſte Skibs Flode, fant hand Daron vdi Nyſland, fangede hann lod hannem binde met ſtercke Jernlender, oc henſende hannem vdi foruaring paa Vdgaard. Saa mildeligen handlede Kong Regner ſin Sønſ Mandrabere, at hand ved Fængſel oc vdlendighed, oc id Liſſ lod ſtraffe hannem. Ja hand ocſaa kort tid her effter lod hier Daron, oc ſatte hannem ind vdi ſit Fæderne Rige, oc Daron met I nis ſamtycke (ſom forundrede ſtorligē paa Kongens fromhed) loſſuet tolf aff de ypperſte oc eldſte Høffdinge vdi Nyſland at gaa paa bare Fod, oc frembære ydmygeligen aarlig Skat til Danmark. Regner lod det bliſſue der ved, oc tenckte at det vaar bedre at pl tuinge aarligen ſine Fiender vnder trældoms Nag, end at ſee icke en paa en haand fuld aff deris Blod.

Erick Vær:
hat.

Kong Reg:
ner indtager
Ordenør oc
Scotland.

Paa veyen til Danmark indſætte hand ſin Søn Erick W vdi Suerigis Konge Rige. Oc der hand hørde, at Norbaggerne oc terne haſſde leiſt ſig huer ſin Konge, vdi hans Sønners Fridleſſ o uords frauærelſe høs ſig, foriagede hand ſtrax den Norſke Konge, oc Biørn Riget at ſtyre oc regere. Oc drog ſaa met Biørn oc Erick in Ordenør, oc der fra til Scotland, oc ſlog Kong Murial ihiel, met I Sønner Dunuat oc Rathbarth, effter at hand haſſde met ſtor mød imod dem indtil paa tredie dag.

Sorg flycker
anden.

Kong Ella
aff Engel:
land for:
tagis.

Kong Regner drog fra Scotland til Danmark, oc fant d ſig de tidende ſom hannem ilde behagede, at Suanloge hans Or vaar død. Huilcke hand ſaa hart begræd, at hand lucte ſig inde vdi ſit mer, oc lod ingen komme til ſig met nogen trøſt oc huſualelſe. Men de hannem ſom almindeligen ſigis, der kom ſorg oc ſlucte anden. hans Søn, ſom vaar indſæt Konge vdi Engelland, kom til Danmark diſſe dage, oc vaar foriaget aff de Frandzoſer, ſom haſſde ſæt Hel monſ Søn til Konge vdi hans ſtæd. Thi ſeylede Kong Regner aff Danmark, oc lagde ind vdi en Haſſn i Engelland ſom kaldis R

Der satte hand sit Føld vdi Landet, oc holt varasttig Strid tre samfelde
 dage met Helle oc hans anhengere, indtil hand slog hannem paa fluct, oc
 nedlagde mange aff Engellenderne, vden sit eget Føldis besynderlige stæde
 oc affbred. Der hand hadde fortoffuet it Aar vdi Engelland, drog hand
 met sine Søners mact til Hyberland, ihiesflog Kong Melbrig, oc plu:
 trede Duffin landens Hoffuitstad. Dede seglede hand effter at it Aar vaar
 vdelbet igennem det middel haiff indtil Constantinopel, oc indlagde huor
 hand drog frem stor Pris oc Seyerunding vdi alle Riger oc Landstæff.

Harald om huilken førre er rørd, forsømde sig icke dissimellem, tredie
 gang at indtage Danmarkis Rige i Kong Regners frauærelse. Men der
 hand fornam at Regner kom tilbage, maatte hand rømme Landet, oc drog
 til Metz til Keyser Luduig om hielp oc vndsetning. Keyseren sagde at hand
 hadde ingen forbund giøre met hañem, saa lenge at de vaare wens met deris
 Hæder Religion. Der som hand vilde affstaa sin Hedenste vildfarelse, oc
 lade sig dobe oc vnderuise vdi den sande Christelige Religion, da vilde
 hand hielp oc vndsette hannem. Harald fulde Keyserens raad, anammte
 Gud oc Christendom, oc fik it stort antal Krigsføld aff Saxerne, met
 hand bistand hand drog ind vdi Hertugdomet Slesuig, oc opbygde der en
 Kirke til Christendoms forfremmelse. Hand vaar den første som i disse
 Lande affkaffede alleuegne Afgudernis offer oc dyrkelse, oc indførde i
 landet den sande Guds reene ord oc rette Dyrkelse. Men lyden (diss verre)
 hørte hannem icke saa blid, som hans forsæt vaar ellers gaat oc Christeligt.
 Kong Regner kom hasteligen offuer hannem, foriagede hannem aff Lan-
 det, kaldtaste oc foruende hues god stid oc Christelig ordning som hand
 hadde paalagd, oc indførde igien den falske Hedenste vildfarelse oc vrange
 Hæderste Dyrkelse. Der Harald maatte rømme Landet, røffuede hand
 landet oc hand der faare som tilforn loffuedis aff alle for sit Gudelige for-
 sig, siden stor spaat oc vanære, at hand saa stammelige oc snarlige falt
 i Troen oc sin gode bekiendelse.

Kong Regners Tiranni oc grumme vguvelighed bleff icke vstraf:
 Hand drog strax her effter til Engelland, at heffne sig paa Helle sin
 vnde Giende, for oprør oc mord som hand bedreff der i Landet, oc bleff
 der offuer fangen aff hannem, oc kast i Fængsel, oc fik en gruelig
 død. Thi Helle befoel at mand skulde opstære hans Bryst, oc kaste
 i vnde Vgler oc Hugorme ned i hannem, som skulde plage hans Hierte,
 vnde hans Lessuer, Lunge oc gantste Induol. Iblant anden tale som
 Kong Regner da gjorde videligen paa sine Mandoms gierninger, sagde
 Der som Grisene viste huad Ornen lidde, da skulde de vden tuil
 vden Siien, oc forløse hañem vdaff sin Pine. Der Helle fornam aff disse
 mange aff Kong Regners Børn lessuede endnu, beføl hand Laarn-
 vnde at stille hannem ved Ormene, oc frelse hans Liff. Men før end
 hand kom til hannem, da hadde hand sagt dem oc all Verden den sidste
 vnde. It merdeligt lydens Speyel for alle Mæniste. Huo vaar mecti:
 vnde Lande oc Riger? Lycksaligere paa mange oc mandelige Søner?
 vnde Skib oc all Krigsbrystning? Oc mandeligere til strid oc Seyr,
 vnde Kong Regner vaar vdi sin velmact? Huo falt fra høyre Stat oc
 større

Kong Mel-
bric aff Ir-
land stais.Duffin phun-
drio.Harald flack
foriagis tre-
die gang aff
Danmark.Slesuigs
Kirke op-
bygdis.Danste an-
namme først
Daab oc
Christendom
den ved 828
Aar effter
Christi
fødsel.Harald flack
foriagis fier-
de gang aff
Danmark.Kong Reg-
ners Tiran-
ni straffis.Lyckens
Speyel.

større Regiment? fra flere Konge Riger til grueligere ælendighed oc yn-
 delig affgang aff denne Verden, end Kong Regner? som maatte see oc li-
 de Dagle bid oc Hugorme sting vdi det Hierte, som tilforn i all fare oc Var-
 lyden er aff log vaar wforsagdt oc woffueruindeligt? Denne veldige Herre maatte
 nu ds saa ælendig en Fange vdi Jern oc Laarn. Hans Exempel lærer,
 at det er intet at bygge paa Verdens lyde oc forfengelige methold. Lyden
 er aff Glass, naar hun skinner klariste, da bryster hun snariste.

Kong Regners sønner bleffue wlige bedrøffuit aff deris Faders død
 oc affgang. Iffuer sid tidende her om der hand sad mit iblant sine gode
 Mend oc Vnderfaatte, oc saa paa lystige Læg oc Spectackel. Hand for-
 uende huerden sit Ansicte eller vduortis sticelse, oc forbød at opholde
 Lægen, oc at nogen skulde for denne tidende skyd giøre Bulder, eller
 staa oc gaa bort. Siuord der hand sid disse tidende, grundede hand fast
 sig selff, oc staa sit Glassuend igiennem sin Fod i disse sine dybe tander.
 Forgætte den mindre sorg for den større, oc gaff tilkiende baade sin
 oc Hiertis modighed. Biørn lægte Bartaffel der hand spurde sin
 ders død, thi greb hand saa hart effter Lærningen, at hand tryckte
 aff sine Fingre, at det rand offuer Bordet. Gaff tilkiende, at
 Spil er mindre at driste paa, end nogen Bartaffel oc Lærnings kast.

*
 **

Der Helle spurde, huorledis Kong Regners sønner lode sig gaa til
 te deris Faders død, befrøctede hand sig mest for Iffuer, som mindst
 tis at sørge for sin Fader. Det gid oc ligeruis som hand spaadde. If-
 drog til Engelland imod hannem, oc der hand fornem at hand vaar
 nem for suag, vende hand sig til hemelige tredstthed, oc begærede paa
 god forligelse til Pant aff Helle saa meget Jord, som hand kunde
 ge vnder en Heste hud. Helle bleff glad, at hand met saa ringe en
 kunde stille saa mechtig en Fiendis vrede, oc gaff hannem saa stort
 mon, som hand kunde indtage met den Hud effter hans begering. If-
 lod Huden flere vdi smalle oc lange Remmer, oc indtog saa stor en
 som hannem vaar nocksom til en gantske By at bygge. Helle fortra-
 tilsagn, men Iffuer indkaste met det snariste en ny Stad, oc samlede
 ind megen Fetalie oc Prouiant, indtil hans Brødre Siuord oc
 komme met fire hundrede Skib, oc tilbøde Helle obenbare Krig oc
 vdi huilken de offueruunde oc fangede hannem. De lode opflære
 Kng vdi en Drns lignelse oc Figur, til it tegn for hans grumhed, oc
 Salt vdi saaret, at hans pine skulde vere dis større oc wlideligere.
 Helle vaar saaledis affliffuet, regerede Iffuer tu Aar vdi Engelland.
 Siuord oc Biørn droge huer hiem til sit Rige. Siuord fant for sig
 oprør i Danmark, som Almuen hadde giort for tuende Herrers,
 oc Ericdis skuld, huilke vaare oc saa aff Danske Konge Blod, og
 der faare til Kongelig Titel oc Regemente. Thi forscreffue alle
 Regners Sønner sig met deris Krigs mact, oc lagde ind for
 tusinde oc siu hundrede Skib, oc paa it halt Aars tid nedlagde
 Herrer met all deris anhang, saa at her vaar da ingen leffuendis
 get aff Danske Konge byrd, vden Kong Regners Børn oc affkom-

Iffuer dra-
 ger til En-
 gelland at
 heffne sin
 Faders død.

Snildi an-
 slag.

Tiranni
 straffis.

Slesuig.

indis endnu mange Høye omkring Slesvig, der som Valkstæden vaar, og Haffnen kaldis endnu Siuordsbaffn, aff den ene Første som ligger der ^{Siuordsbaffn eller Siuordsund.} begraffuen. Dernæst droge Biørn og Eric den huius til sit Land og Rige. Issuer og Siuord sætte sig begge ned i Danmark, for den vrosige Almuens skyld. Agner bleff forsendt til Engelland. Men effterdi Indbyggerne vilde icke anamme hannem, drog Siuord med hannem, og gjorde saa stort it Mord paa dem, at der offuerbleffue saare saa som kun en dyrde Jorden. Agner vilde heller regere offuer it øde Land, end haffue mange voldsige og traadzige Underaatte. Dog hans Regemente varede icke saare lenge. Thi hand drog til Suerig, at heffue sin Broders død og en ved navn Dyesteen, og bleff der offuer selff slagen, og miste baade Land og Riget.

Siuord Snogone LVII.

Siuord
Snogone.

Siuord bleff paa det sidste hyllet aff gantze Danmarkis Indbyggere, at regere vdi sin Faders stæd. Hand vende strax sit sind fra Krig og Arlog til Fred og Rolighed, at io saa Kriggerig og Blodtørstig som hand tilforn haffde veret, saa meget elskte hand nu Ardeløshed og Huile. Lyden vaar hannem der hos saa blid, at liksom som hand paaførde ingen mand Krig, saa feidete eller argede ingen hannem, saa lenge hand leffuede.

Rong Siuord leffuer i god Rolighed.

Eric Barn LVIII.

Eric
Barn.

ERIC Siuords søn vaar endnu it vnger Barn, der hans Fader affdøde. Thi arffuede hand mere aff sin Faders natur, end aff hans Rige og Lycke. Eric Harald Klacks Broder stilde hannem strax ved Kongelig spir, og sig selff ved sin Ære, i det hand feidede paa it Barn, sin egen Elect og Byrd, og greb voldsige fremmet Regemente. Hvor Æregerighed haffuer taget offuer i Hiertet, der er all Broderlig og naturlig Kierlighed vdslyet og sønder under Fødder. Men Eric glæddis icke lenge aff den vrædige Lyckedom. Thi der reistis en Krig imellem hannem og hans Broder Haralds søn Guthorm, vdi huilden de baade omkomme, med meget blod paa begge sider.

Æregerighed sparer icke sit eget Byrd og Blod.

Daar Eric Kong Siuords søn den eneste aff det gamle Danste Lande blod, og faldt Riget effter sine Samfrenders død, og gik vdi sin Faders Kong Regners fodspor, med Sværfueri og anden Krigs øffning, saa vel at ynske, at hand haffde icke effterfuldt hans Tiranni og Vredelighed. Thi hand holt det for en stor Pris, at forfølge dem, der vilde pine dem, tage Gods og Penninge fra dem, og foriage dem om Rige. Men Eric er dog i nogen maade at Arfsage, effterdi

Eric Barn træder vdi Kong Regners fodspor.

S. Ansgarius kommer til Danmark.

Erick Barn den første Christen Danske Kong.

hand siden, der hand bleff ret vnderuist aff den fromme Mand Ansgarius, der hand angrede hand sine fremfarne Synder, oc met saa stor flid fordrede fremmede den Christne religion, som hand tilforn hadde forhin foractet. Den hassuer icke syndet som sig ret bedrer. Den er oc st. værd, som ilde begynnder, oc siden lessuer oc døer Christelige oc i den som vel begynnder, oc afffalder siden til varafftig Last oc D. Erick afflede en Søn ved navn Knud met Guthorms, Harald Søns, daatter, huilken tog Riget efter hannem.

Lille Knud.

Knud den Fille LIX.

Knud vaar end da saare vnger, der hand sin Fader. Thi ginge Rigens beste Mend vdi raad der skulde vere hans Formyndre. Der bleff saaledes sluttet, at effterdi denne Befalning vaar stor oc mange affuendis ved huer andens lycke oc ære, be lige i stor Herre tieniste, da siuntis raadeligst, a

Laad kaste om Regementet vdi Danmark.

skulde kaste Laad der om, oc lade Lycken raade for alle ting, at huer vere vdfortendct for sig. Laadden falt paa en viser oc forstandig re som hed Ennignupe, at hand skulde styre Landet for denne vngre. Nogle regne hannem vdi Kongernis tal for denne høye Behand forde. Men Knud tog self siden Regementet, der hand vaar men til Mandis Alder oc Ar, oc regerede met større Vre end maarsaae sig om hannem. Hand er allene værd at begrædis i dette st. hand døde bort aff denne Verden vden Skel oc Scrifftemaal.

Frode hin friske, en god Christen.

Frode hin friske LX.

Frode tog Riget efter sin Fader, met Lycke. Thi hand vant icke alleniste alle de Lande tilbage, som Danmarkis krone lang tid for hadde mist, men indførde oc saa den Christne religion vdi Riget. Sig self lod hand døbe vdi Engellsen sende sit Bud til den Romske Paffue + Aga

+ Adrianum.

at hand vilde fficke hannem lærde Mend ind vdi Danmark, som de vnderuise Almuen vdi deris Saligheds lærdom. Oc end hand hendøde, før end Budet kom fra Rom, saa er hand alligevel værd, for sit Christelige oc gode forsæt, huilket hand gierne haf gaact for sig efter hans vilie oc begering.

Gorm Engellender.

Gorm Engellender LXI.

Gorm som kaldis Engellender, fordi at hand født vdi Engelland, tog begge Riger, met andre om Lande, effter sin Herre Fader, met større lycke end renhed. Thi hand vaar en kaart tid Konge vdi En

Engelste forstode hannem, der hand vaar dragen fra dennem ind i Engelland
 marc paa Rigens besilling oc beste. Saa letferdelige som En ^{Engelland} ^{falder fra}
 : Mend forsagede hannem, saa troligen elste oc ærede hannem de ^{Danmark.}
 ste. Hand lod sig nøye met Danmark, oc seidede aldrig paa En-
 nd. Mange oc store Konge Riger lade sig icke lenge regere aff
 jerre. *

Harald LXII.

Harald.

Harald bleff Kong efter sin Faders Gorms aff-
 gang. Saa karrig som hand vaar offuer sit Guld oc Pen- ^{Mercker i}
 ning, saa karrig hassue alle Scribentere veret paa Blect oc ^{rige Poten-}
 Papis, at optegne hans Mandelige gierninger, som oc saa ^{tater.}
 uden tuil saare saa hassue veret.

Gorm hin gamle [II.] LXIII.

Gorm
hin gamle
[II.]

Drm tog Regementet efter Harald, oc vaar
 alle Christnis oc Guds ords Fiende. Hand nedbrød
 den Kircke, som Christne hassue opbyggt vdi Elesuig, oc
 fremdrog den gamle Hedenste galenstoffs Affguderi.
 De endog hand vaar en stattelig høyer oc anseelig Per- ^{Deiligbed}
 son, vdi sin vduortis sticelse, saa bedress hand alligeuel ^{uden duelig-}
 Mandeligt paa Rigens beste. Hand lod sig nøye met hues hand ^{bed.}
 for sig, oc gjorde ingen flid at induinde til Kronen, huad hende vaar
 aet oc beroffuet, som andre ærlige Konger seduanlige gjorde for
 dem.

Efter Rigens raads Naamindelse, bads Kong Gorm om Thyre ^{Thyre Dan-}
 Coelrads Daatter aff Engelland. Hun vaar snild oc forstandig, ^{both.}
 oc icke samtycke hannem, før end hand forscress hende Danmarkis ^{En stor}
 til Morgengassue. Den første nat vdi deris Brøllups Høytid, ^{Morgen-}
 hannem ydmiggeligen, at hand icke vilde røre hende, disse tre eff- ^{gassue.}
 ende Nætter. Nogle mene, at hun dette begerede, at hun maatte
 kæn til diss bedre Lycke, som hende stulde vederfari i fremtiden.
 sig, at hun det gjorde, paa det hun vilde locke Gorm til Daab oc
 dom. Gorm lod stee efter hendis begerting, oc lagde it draget
 vdi Sengen imellem sig oc hende. Men strax falt hand vdi en ^{Dromme.}
 som vende Thyris sind oc forset. Hannem siuntis, at der fløye
 et, en liden oc en stor, aff hendis Skød høyt op i Lufften, oc komme
 oc huiltis paa hans Hender, den ene paa den høyre, oc den anden
 den vandre Haand. Siuntis hannem, at de fløye anden oc tres
 vort, og huiltis atter paa hans Hender. Fierde gang kom den
 tilbage, oc vaar blodig paa sine Binger. Aff denne Drom
 forstredet, sprand op aff Søffn, oc gaff it stort Strig fra
 der Thyre hørde hannem fortælle sin Drom, bleff hun glad, oc
 aldrig ville hassue hannem, der som hun icke hassue faaet saa
 om begge deris Børn oc Affsom.

Det gic Gorm eſter ſin Drom, thi hand afflede met Thyre Ha
 Kong Edel- raad gierer ſine Daatter Børn til Arffuing til Engelland vdi ſit Teſtamente.
 rald oc Knud, ſom ſiden tuingde icke allenſte Venden, men ocſaa Engelland, huilket deris Morfader Kong Edelraad ocſaa gierne ſaa oc lidde, for den Mandom oc frimodige art, ſom hand formerckte vdi denem. Thi hand forſaa ſig viſſeligen dette til dennem, at torde de ſaa driſteligen kreffue deris eget Mørne aff hannem, da ſtulde de i fremtiden vel kreffue det ſamme aff fremmede. Hand gic ſin Daatter forbi vdi ſit Teſtamente, oc kiende dem til ſine Arffuinge til Engellands Krone eſter ſin Død oc Uffgang. Huilket deris Moder dog icke fortrød, eſtendi det kom hende til ſtorre ære end foractelſe.

Knud oc Harald begiffue ſig paa Sø- reffueri.

Knud oc hans Broder Harald, der de vaare komne noget til der, droge de alleuegne omkring vdi Søen, paa deris forbuert Stoff oc Byte, oc gjorde paa det ſidſte landgang paa Hybernland, oc lagde der Kongen vdi ſin Hoffuetſtab Duſlin. Oc der hand formerckte de vaare hannem for ſtercke, gaff hand ſig hemelige om natten aff Byt met nogle ſaa Skyttere ind vdi Skouen, oc ſtal ſig hemelige paa Knud ſted wforuarendis til hannem oc gjorde hannem ſit Bane ſaar, ſom ſad och ſaa paa ſine Krigſfoldis Leeg oc Hoffuerck. Knud tagde ſtille ſin ſkade, oc befoel ſit Foldt, at de ſtulde fare frem met deris Spil ſom gynt vaar. Paa det at Fienderne ſkulde icke ſaa Mod aff hans Dø wlycke. Huo vilde icke begræde ſaadan en trofaſt Herre, ſom met ſit vdi ſin døds time, hialp ſit Foldt vdi ſørſte nød oc miſtrøſtighed, at de de Hybernland, førend Fienderne ſpurde noget om hans Død oc endel

Modighed oc ſailbhed.

Saderlig Kier- ligbed til Børn.

Snildt paa fund.

Gorm vaar da alderſtigen oc haſſde miſt ſin ſiun, oc vaar allig ſaa omhyggelig for ſine Børn, at hand ſagde aff beſynderlig kierlig til ſin ældſte Søn Knud, at hand ſtulde ſelf dræbe met egen Haand, ſom forkyndte hannem hans Død. Thi fant Dronnig Thyre ſom da de ſpurt Knuds Død, paa it ſnilt raad, oc røbte det met gierning, hu hun icke torde met ord. Hun afførde Kong Gorm ſine ſæduanlige, iførde hannem ſorte ſørge Klæder, oc ſtickede allting met hannem eſter ſæduane, ſom de gamle hulde i fordom tid, naar de haſſde miſt noget deris gode Venner. Der Gorm dette fornam: See, ſagde hand, formercker ieg, at Knud min Søn er død. Thyre ſuarede, det Herre, oc icke wi. Der met ſalt Gorm i den gremelſe, ſom brød ſtr hans Hierte. Oc Thyre ſom meſt haſſde da trøſt behoff, ſid aarſage at begræde baade ſin Hoſbonde oc Søn, paa en tid til lige.

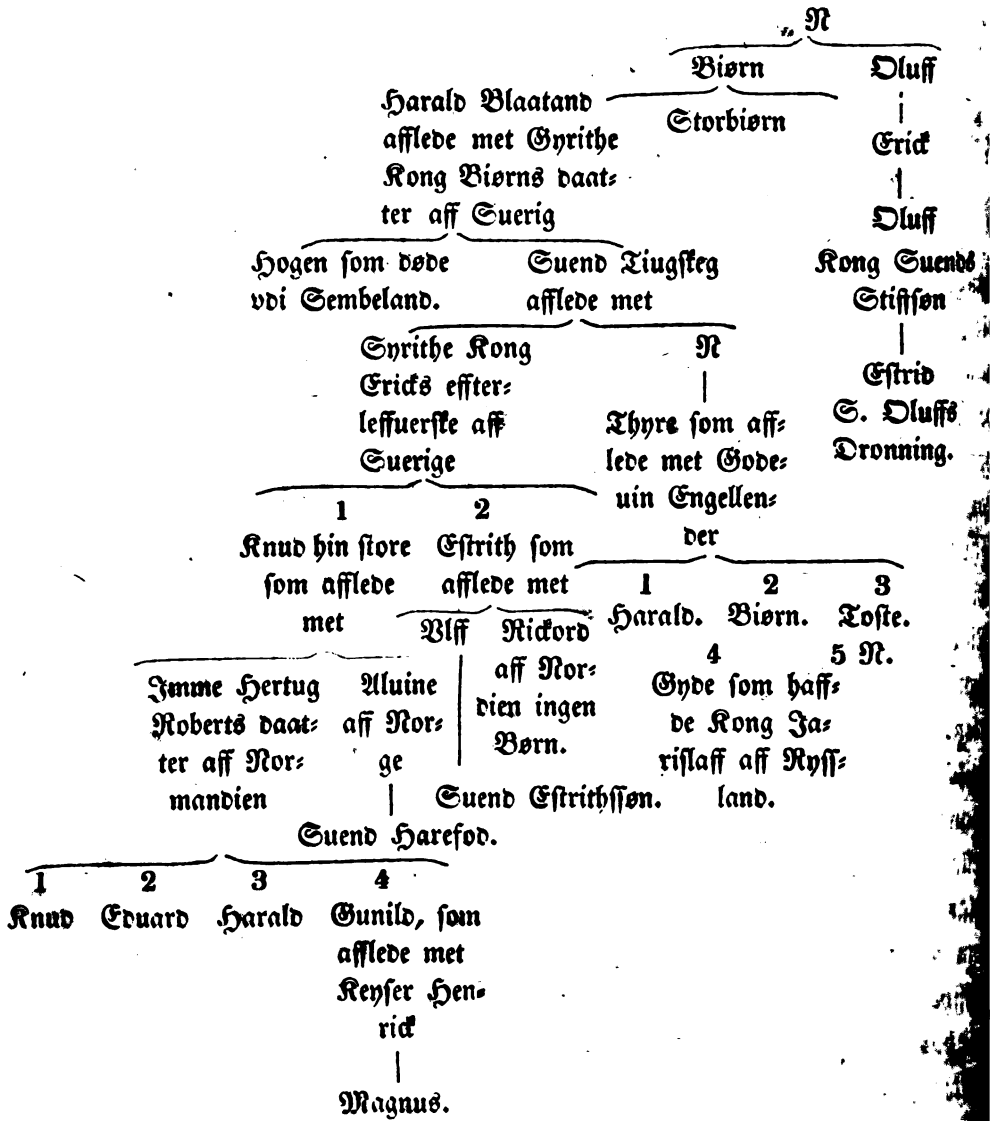
Den tiende Bog.

Summa paa denne Bog.

Af huad begyndelse den Christne Religion er indført vdi Danmarkis Rige, fortalde Saxo i denne fremfarne Bog, vdi Kong Haralds, Kong Erickis oc Kong Frodis Historie. Men i denne efterfølgende Bog giffuis klarlige til-
 at de vstyldige Martyrers Blod, som i begyndelsen
 vdygdet, haffue ic kon veret en Sæd, aff huilcken den
 dige Gud haffuer siden ladet opuaaxe mange tusin-
 Christne Menniske, i disse Nørre Lande. Keyser Otthe
 jess ind vdi Suttland, oc gjorde forbund met Kong Ha-
 Blaatand, oc beuilgede hannem at hand tog ved den
 ne Religionis Tro oc Lærdom. Vnder Kong Suend
 gffeg, som fordræff Kong Harald, sin egen Fader, aff
 et, lidde Christne atter stor forfølgelse met det første,
 der Gud haffde straffet Kong Suend met Fængsel oc
 dighed, for sin Faders oc andre Christnis Mord, vdi
 ket hand vaar stor Marsage, da angrede hannem sine
 der, hand gjorde Penitens, oc lod sig Døbe vdi En-
 ind. Hand lod først indsætte fire Bisper i Danmark,
 at huilcke vaar vesaa her Poppe Biscop vdi Aarhus,
 fyræde met it besynderligt Terteign, sin Lærdoms
 led, i det hand tog en gloende staal Handske aff Ilden,
 den den paa sin bare Haand, vden all Pine oc stæde.
 Kong Suends Christelige affgang kom Knud hans
 et Regimentet. Hand lagde mere vind paa, at for-
 og forfremme Rigens Grenker end Religionen. Hand
 færp Disciplin offuer sit Krigsfolck, oc vaar en rege-
 re Kong offuer sex Konge Riger vdi sin tid. Hans Søn
 d leffede oc regerede ic kon tu Aar efter hans affgang,
 efter hannem tog Magnus C. Duffs søn aff Norge,
 Danmarkis Rige vnder sig, efter det Forbund, som de vdi
 veltmaect haffde samtyckt huer andre, met begge Riger-

nis indbyggeris raad oc vilie. Vdi hans Faders tid bleff de Christne relligions lærdom predicket vdi Norge oc Suerig aff Bisp Vnne aff Bremen, oc her Bernt aff Engelland som lærde oc døbte alleuegne i disse Lande, indtil de bleffu hiemkaldede aff Gud, fra møde til Ro oc euig Huile.

Harald

Harald blaataand LXIV.

Harald
blaataand.

Er Harald vaar kommen til kongeligt Regimentte vdi Danmark's Rige, efter Gorms sin Faders afgang beuiste hand sin Mandom vdi merckelig oc drabelig Krigs øffuelse. Hand drog met sin Skibs flode vdi Øster søen, oc tuingde alle de omliggende Lande og Stæder, oc alt hues hand begynte det gid hannem lykkelige effter sin ynske oc

Kong Edel:
raad aff En:
gelland doer.

begering, indtil hand fik den sørgelige tidinde om sin Morfaders Kong E:
dtraads Død vdi Engelland. Huilcken haffde giort hannē til sin arffuing
vdi sit Testamente, lang tid førend hand døde, at hand skulde tage Land oc
Rige effter hans afgang. Men Adelsten hans Søn foruende Harald sin

lyghed, oc tiltog sig alt Regimentte imod sin Faders sidste vilie oc Testamen:

Kongen aff
Norge tun:
ger Kongen
aff Engel:
land.

te. Dette fortrød Kongen aff Norge, at denē grossue vsticckelige Herre skul:

de saadan lycke. Thi drog hand til Engelland met en veldig Skibs flo:

den Krigs maect, at skilte den ved Riget, som det icke vaar værd. Der Adelsten

foruend at hand vaar hannem icke sterck nock, tog han venligen imod han:

dem, oc tilbød sig at ville tage Hogen hans Søn til sig, oc lade hannē optue:

Smildded.

de hos sig, oc giøre hannem til sin Arffuing i Engelland. Hand meente det

vaar bedre at velie sig self en Arffuing, end lade sig strax trengis aff Riget,

af den grumme Kong Harald, imod huilcken hand kunde nu foruente sig

lyck aff den Morste maect. Kongen aff Norge vaar glad aff saadant tilbød,

at lade Adelsten til sin Søn, oc drog tilbage til Norge fra dennem. Kong

Harald sad stille oc lod sig intet bemercke, hand vilde heller lide vræt aff sin

Stromhed.

lyck slect oc byrd, end forfølge met vold paa det høyeste, hues Lov oc Mæt han:

dem tilegnet. Kort tid her effter nøddis Hogen at fare hiem til Norge for sin

Faders afgang. Kong Adelsten som haffde ladet hannem flitteligen optucte,

af hannem i deris sidste affsteed denne paamindelse, at huorsomhelst hand

skulde vdi Selskab met sine gode Besier, da skulde hand holde sig lystig vdi ord

oc musik, oc lade ingen sørgelige tegn eller tale findis hos sig i nogen maade.

Der met drog hand bort at indtage sin Faders Land oc Rige, oc fik strax

Kong Adels:
sten doer.

lyck effter tidende, at Adelsten vaar død, oc Engelland stod hannem obet saa:

lyck effter hans løfte oc Testamente, som hand haffde giort i sin velmaect.

Harald tenckte ved sig, at det vaar nu icke tid at fortøffue lenger. Det maect:

kers leggis hannem til spaat oc vanære, om hand gaff en fremet Konge,

at hand tilstødde sin Slect for sambyrd skyld. Thi lagde hand sig effter

Smildd an:
slag.

lyck Kong Hogen Krig oc Feide vdi sit eget Land, oc giffue hannem der

lyck meget at stasse, at hand skulde icke formaa at føre Krig vdi andre Lande.

Hand gaff den beste aarsage. Harald Gunilbs søn en mectig Herre vaar

Kong Ha:
rald seider
paa Kong
Hogen aff
Norge.

lyck vdrugd oc foriaget aff Hogen, oc kom til Danmark om bistand imod

lyck vold oc Tiranni, oc loffuede sig at bliffue Danmark's Koning stat:

lyck om Kong Harald vilde indsette hannem vdi sit Rige. Harald giorde

lyck sig begering, oc antuordede hannem trysinde tiue Skib, met sine to

lyck krigsmænd Heuinde oc Karlhoffte, som seglede til Norge met hannē. Der

lyck sig best effte at giøre Landgang, oc stride til fod met Hogen. Huilcken

lyck sig effte frem at hand skulde lade sig see, oc beuise sin mandō, oc hug til

lyck sig met en saare stor Dren, oc haffde visseligen dræbt hannem, der som en

lyck sig hans Væner haffde icke bot for Kongen met sit eget Legeme. Heuinde

lyck sig denne sone, at der hæggede huercken Harniss eller Been for Dren, før

Et stort hug, end den vende saa dybt vdi Jorden, at Heuinde maatte sidde paa oc drage den op. Da staa Hogen hannem tuert igiennem, oc betro Tieneris død, som met sin Trostaa frelste den gantste Hærs

En Mand tro Dissimellem kom Thoralff, som Kong Hogen hæfde bestillet v hold, oc slog Karlhoffte ihuel, oc de Danske paa fluct. Saa mege Mandes død volde vdi en gantste Hærs lycke oc vlycke. Hogen b sig, at der som hand forfulde sine Fiender i sin hastighed, at hand forgribe sig, oc spilte den Seir hand hæfde i Haanden. Thi de v da lige paa begge sider. Men der Hogen vilde nu gaa til Skibs, oc hannem, det som synderligt er oc vel vært at mercke. Mand saa flue frem oc tilbage vdi Skjerne, oc ingen viste lang tid, huad de de, eller huo den vilde dræbe, indtil den hastelige fatte sig vdi Kongens hoffuit. Nogle mene at Haralds Moder Gunild skulde dette met Troldoms kaanst, oc saaledis heffnd sin Søn offuer sin Harald indtog Riget, oc gaff Danmarkes Rige vdi try Aar i sin aarlige Skat til gode rede.

En Mand tro Dissimellem kom Thoralff, som Kong Hogen hæfde bestillet v hold, oc slog Karlhoffte ihuel, oc de Danske paa fluct. Saa mege Mandes død volde vdi en gantste Hærs lycke oc vlycke.

Underlig Gendelse.

Traaldoms Konst.

Norge vindis til Danmark.

Kong Storbiørn aff Suerig beder Kong Harald om Bistand.

Kong Harald tager Gyrette til sin Droning.

Julin en Hoffuit stad vdi Denden.

Keyser Otto falder hasteligen ind vdi Jutland oc drager arendelos hiem. Limfjord.

Kong Harald iager Keyseren oc dræber hans Sold.

Ortesund.

Kong Storbiørn slaes met sine Fiender vdi vdi de oc offuer vindi.

Thyre Danboth.

Samme tid kom Storbjørn, Kong Bjørns søn aff Suedanmark met sin Søster, om vndsetning aff Kong Harald søn, imod Eric søn Jarbroders Oluffs søn, som hæfde foriaget aff Riget. Kong Harald vaar hannem saa meget diff gunstigere, gaff hannem sin Søster Gyrette til ecte, dog kunde hand icke faa nem til Suerige, før end hand gjorde en ende paa den begynte frig. Thi hand met sine dueligste Kæmper, som vaare Boe, Blifheffn, Siuold, oc andre flere, som vaare for langt at opregne, dragen omkring i Øster søen, oc lagde der større pris ind, end hand kunde giøre til Lands. Der hand hæfde da besticket alting effter sætte hand fast oc sterck vact vdi Julins stad, oc fulde Storbjørn paa til Suerige ind i Halland. Der møtte hannem tidinde, at Keyser s falden ind vdi Jutland, oc maatte der faare offuergiffue de frem hielpe sine egne. Keyseren vaar da kommen vden stor modstant fiord imod Bendsyffel, oc effterdi hand kunde icke fare videre fr hand sit glassuend vdi Bandet, oc skyndede sig saa hasteligen til Eideren, at mange mistendte hannem, i det som vdi sandhed paa hand torde icke forbie indtil Berten, kom self hiem, som kunde faa de oc tractere saadanne fremmede Gæster, som ved burde. Harald ligeuel paa ferster Fod saa nær effter Keyserens Fald, at hand skibe, oc de andre som vnder hans Regement vaare sidst vdi Keyser met Dødsens duale Drid. Til Keyserens ihukommelse kaldis fiorte sund, paa den sted som hand lod sit Glassuend til Gæste penn

Dissimellem hæfde Storbjørn ladet sig offuertale aff Keyser gaff sig i Strid met de Suenste, oc bleff self slagen før end Harald kom tilbage. Huad er den Mand andet end sin egen Morder ræder som vdi offuerhengende nød oc trang mere følger og liuder daarlighed, end sin egen snildheds forsiun.

Kong Haralds Moder leffuede end da met hannem her oc Hun vaar en forstandig oc frimodig Quinde met raad oc daad, hørde til Kronens ære oc beste. Ligeruis som hun tilforn met

refliold hæfde foriaget de Suenſke aff Slaane, ſom det plagede med
t oc Lynge, ſaa tænkte hun nu ved ſig ſelff, hvorledis hun kunde ſnil-
gen finde it middel, at forbiude de Lydske paa den anden ſide, at de ſkul-
te indfalde vdi Jutland, naar dennem ſelff lystede. Thi lod hun op- Daneuirck
opbyggis.
en Vold fra Øſterſøen hos Sleſuig ind til veſter Haſſuet. Huilken
Kong Baldemar den første oc Erkebiscop Abſalon lode offuerleg-
jorbedre oc beſtercke med en faſt Mur, vdi deris tid. Huad ſom en Quin-
ffligen hæfde begynt oc ſnildeligen optendt, det vilde diſſe mechtige
ter icke lade ufuldkommet, ſom Mandeligen ſig beuiſte i andre maa-
nod Nogens Fiender paa Danmarckis gaffn oc are.

De frangoſiſke Hiſtorier ſige, at Daneuirck bleff først opkaſt vdi Kong
tids, det er Kong Gotricks tid, Aar efter Guds byrd 808.

Vdi Norge eſter Kong Haralds Død, affalt hans Søn Ho- Norge falder
fra Dan-
marck.
fra Danmarck, oc vilde ingenleds ydermere vdgiffue den sædvanlige
Staat, ſom hans Fader hæfde vedtaget oc vdgiffuet i ſin tid. Hand
hæfde mere paa Kenſerens Baaben end paa ſin egen styrcke, oc mens
t Harald hæfde ſaa meget i Jutland at beſtille, at hand ſkulde forgætte
ge. Men der Kong Harald hæfde anammet den Chriſtne rellis-
, eſter Kenſerens raad, oc hæfde forſkaffet ſit Rige fred oc venſkaff,
oc hos Gud oc Menneſten, ſende hand ſin Julinſke Skibs flode, med
de ſine Hoffuigmend Vo oc Siuold ind i Norge. Hogen formerck-
de vaare hannem offuerliggendis, oc fortrøſtede ſig icke at kunde
ſaa dennem med Menneſkelige hielp. Thi flyde hand fra Menne- wgudelige
Offer.
til ſine Afguder, oc gjorde dem it ſeldſomt oc uſædvanligt Offer.
Hand hæfde to deilige vnge Sønner, dem ſlactede hand, oc offrede deris
. En daarlig Kong, ſom heller vilde ſkilie ſig ſelff ved Faderens
, end afftilies ved ſit Fæderneland, oc ſaa dyre kiøbe den wuiſſe ſeir,
it dubbelt oc wgudeligt Mord. Hans Afguder hiulpe hannem eſſe
ans begering, oc lode komme vort Danſke Folt ſaa ſtor Regn oc
A vnder Dyne, at de kunde aldelis intet ſee for ſig, oc ſinge ſtorre ſkade
tte Wuær end aff Fienderne, ſom ſinge offuerhaand offuer dem, oc
e dem megē affbredt, oc fangede to aff deris fornemeste Hoffuigmend
heffn oc Skibb, huilcke beuiſte alligeuel deris ærlige Mandom, baa-
rette Slag oc end ydermere her eſter i deris Fængſel. Kong Hogen
hørt meget om de Danſke Kempers modighed, at de oc icke blundede Danſke Kem-
pers man-
dom oc mo-
dighed.
Hand slog dem med en Staalhandſte eller andet Baaben vnder de-
re Anſict. Thi lod hand præffue dennem, oc vdgiorde først en paa
Hand, ſom slog hannem med en Stang vnder Anſictet, oc kunde dog
de hans Dykte fra ſin ſædvanlige atſtadighed. So ſtorre oc ſtam-
te offuerſald Siuold ſkede i ſit Fængſel, io mindre hand vigte for
de ſaattelige hoffmod. Karlshæffn holt ſig ocſaa mandelige imod
tom at forſøge hans Mandom. Hand ſtødte hannem til Jorden
Hand, oc kygte hannem Dren aff Haanden, oc hug hannem
Hand fra, ſom vilde ſtilde hannem ved ſin Hals. Mod oc mandelig *
Hand eller bindis icke aff nogen Zernbolt. So ſtorre at wlycke
Hand, io ſtorre er Dyds oc Duelligheds loff, ſom den offuer-
Kong Hogen forundrede ſig paa deris frimodighed, oc lod
Hand deres Liſſ om de vilde tilſige hannem tro Dieniſte oc Huld-
Hand der de forſmaadde ſaadan aſtuungen Trældom, oc vilde
heller

Mands herte
te oc Opric-
tighed.

better ærlige ds, end stammelige lessue, yndedis Hogen offuer den, oc vilde icke vere den, som aleniste fristede oc forsøgte sine Fangers taalmodighed, men ogsaa naadeligen frelste oc forskonedes deris Liff.

It snilde oc
farligt an-
slag.

Kong Harald hadde tuende Sønner met Gyrethe, paa huilde vaar it stort forskel. Hogen vaar langt mere nasskundig for sin Røghed oc styrcke end Suend, hand begaff sig ogsaa vdi fremmede Lande at aarloge oc feide, De kom paa det sidste i stor fare vdi Sembeland, saa at hand maatte sætte Jld paa sine egne Skib, oc opbrende dennem, Paa det at hans eget Føld, som vaar noget mistrøstigt, skulde icke tænde paa suet, men paa Seyer at indlegge imod Fienderne. Lyden gaff dette snilde oc farlige raad fremgang. Hand, som veluillige i sin Rød, miste sit eget vant tryggelige igien det fremmede Byte, met stor Bæde oc Væc. Hogen slog alle Mandfoldene ihjel i Landet, oc begaff sig self oc alt sit Føld vdi Ecteskaff met deris Hustruer oc Døttre. De finge ogsaa saadan indbyrdis Kierlighed til huer andre, at de Danske bleffue bosatte der i Landet, oc de, som endnu paa denne dag bygge oc eye Sembeland, holde oc berømme sig met all rette, at vere de Dansks affkom oc Blods foruante.

Sembelen-
derne ere aff
Danske blod.

Jelling høye,
icke langt fra
Vedel vdi
Jutland.

Bed denne tid hendøde Dronning Thyre, huilken baade Kongen oc alle Rigens indbyggere sørgeligen begræde, oc lode hende begræffue hos Kong Gorm, der som mand endnu paa denne dag seer den Kirke mellem disse tuende Begræffuers Høye.

*

Løke Skotte
eller Trylle.

NB efterfølger her en Historie, om Kong Harald oc en hans Tiener huilken er paa denne Sted ingelunde at forgætte eller vdelvde. De vaar en, ved nassn Løke, vdi Kong Haralds gaard, som hadde mand affvæds Mend, for sin Dyd oc mandelige gierninger, met huilke han offuergick alle de andre sine Hoffbrødre. Hand berømmede sig en gang at it Eble skulde aldrig vere saa lidet, at hand vilde io skiude det aff en stua met det første skud. Dette bleff ført for Kongen, oc hand besol strax, at de skulde beuise sin Konst paa sin egen Søn, oc der som det feilede hannem met det første skud, da skulde hand miste sit Liff. Løke bleff bange oc saadan Kongens strenge Befalning, oc harmedis icke alleniste ved sin seelse oc Druckenstaff, men ogsaa ved sine ugunstige Wuenners hemlige bagtale oc forførelse. De endog det vaar hannem hart, at hand præffue sin Konst, paa det som icke vaar formæld aff hannem self, saa de alligeuel hans frimodige Hierte ingeledis forsage. Io storre færd haanden vaar, io dristeligere oc snildeligere offuerueiede hand allting gaff sig paa det sidste efter Kongens begering. Hand bad sin staa stille, oc icke frycte eller bøye sig, naar hand hørde Pilen vdi dis, oc komme susendis frem imod sig. Hand vende Dynens hals Næcken til sig, oc tog tre Pile, oc siden affskød Eblet met den aller Pile. Haffde Lyden vent det anderledis, da haffde det kaast hannem Men Faderens visse Konst beffermede baade Sønnens oc hans Liff. Sønnens dristige lydighed beholt baade sig oc Faderen ved Belfærd. Der Kongen atspurde hannem, huor faare hand tog Pile aff Raagerit, efterdi hannem vaar icke forlossuet. Da suarede hand oc sagde: Der som den første Pile haffde feilet

Vnderlig
skiude bane.

*) Mand mener, at denne Løke vaar Slags søn, aff huilken Otrintar huide, oc Erkebiscop Absalon met andre deris affkom, skulle bassue deris seelse oc delse aff Hedenske hus oc byrd. Suor om videre skal røris vdi Kong Valdemars oc Kong Eric Bleppings Historie i sin tid.

vilde ieg heffnd min wiflydige død, paa din wbillige grumhed. Giff: dis tilkiende, at hannem burde Være for sin Grimodighed, oc Kongen ff for sit wtilbørlige Bud oc Befalning.

. Loke vaar neppelige kommen aff denne vaade, før end hand før: sig selfuilligen met Kongen vdi en ny trætte. Kong Harald berøm: re sig, at hand kunde konstelige løbe paa Skeerne, som det Fjindste fold indeligen bruge. Loke sagde, at hand vilde intet giffue Kongen eff: i dette stycke. Thi befaledis hannem strax, at hand skulde beuise sin ff paa Kulde gnibe vdi Slaane. Loke maatte da mere driste paa sin de oc snildhed, end megen øffuelse. It Menniste maatte gruis ved see ned aff denne Klippe, oc beffue ved den fare, som her effter følger: le begynte paa det øffuerste, bant Skeerne vnder Fødderne, tog øffuen vdi sin Haand, oc gaff sig dristeligen paa løb. Der hand haff: ~~at~~ nogen stund, stødte hand begge Skeerne sønder, imod Klipperne, ~~et~~ som hans gode lyde vilde vaagne, græb hand i de Huler, som Klippen ~~er~~ wffnet, oc stigde siden fremdelis factelige ned til Vandet, oc bleff indtagen aff nogle Søfarende Skibmend. Ellers haffde hand Hoff: luds faldet vdi Hassuet oc drucknet, som Kong Harald siden mente, de funde styckerne aff Skeerne vdi Vandet. Men Loke prisede m, oc haffde ingen lyst, at lade sig ydermere saaledis prøffue aff Kong tal: Hand flyde der faare fra hannem, oc gaff sig i tieniste met hans Suend, oc heffnede sig siden paa hannem, der hand stød hannem i: ved Helgehaaffn, som her effter skal omtalis.

Kong Harald haffde set Suend sin søn øffuer sin gantste Skibs ~~er~~, oc vaar self forhindret vdi Jutland, met en wffigelige stor Sten, lden hand lod drage aff Heste, Vren oc Gold til sin Moders graff. ~~funcklem~~ ødgiorde det Menige krigsfold vdi Kongens flode en ~~nd~~ hemelige paa Suend, at hand met Herresthold skulde trenge sin ~~re~~ fra Riget, oc self indtage det, effterdi den Menige Almue vaar ~~nen~~ fiendst oc affgunstiq, for Religionens styld, oc den megne wffæd: lige Lyngge som hand dem paalagde. Suend lod sig strax forsøre, ~~lode~~ dennem som hannem tilbød saadan are. Den menige Hær ~~de~~ hannem, oc met obenbare Røst samtyckte oc forkyndede hannem ~~re~~ Danmarckis Konning. Harald viste endnu intet her aff, oc gjorde ~~maal~~ til en som kom fra Floden, oc atspurde hannem, om hand no: ~~nd~~ haffde seet en større Lyngge røris met Mennistelig haand. Den ~~re~~ farede, at hand haffde io seet en større Byrde dragis aff Menni: ~~ff~~ suend oc Haand. Der Kongen spurde ofte huad den Byrde vaar, ~~de~~ hand fremdelis: Jeg vaar i gaar saa nær tilstæde, at ieg saa der ~~nd~~ bleff dig fradraget. Besinde dig nu self, huilken Byrde ~~re~~ ~~re~~ vgre. Harald fortrod sit daarlige forfæt, at hand haffde ~~re~~ ~~re~~ oc Mennisten tilhobe, oc miste det mere, den stund hand ~~re~~ ~~re~~. Hans Gold bleff hannem største parten wuillige, oc ~~re~~ ~~re~~ for Bøn eller Bøn, lade sig bruge vdi Krig for hannem, ~~re~~ ~~re~~ saa stammelige tilforn i sin Velmaect haffde misbrugt den: ~~re~~ ~~re~~ tomælende Best oc Creatur. Nogle røris alligeuel ~~re~~ ~~re~~ aff met:

It vnderligt
Spil paa
Kulden i
Slaane.

Ferrer oc
Hærter (Fulle
handle vise-
ligen met de-
ris Under-
saatte.

Suend lader
sig forsøre
at tage Riget
fra sin Fader.

En stor Byr-
de oc Lyngge.

Sonnen for- aff metyndt offuer hannem, oc gjorde hannem bistand, oc vilde icke vnd-
følger Fader- falde hannem i sin nød oc trang. Men Sonnen offueruant hannem første
ren ind til Døden. gang vdi Jutland, oc anden gang til Sues met Sielandfarene, som
giorde hannem bistand, saa at hand maatte rømme Landet, oc fly til Ju-
lin. lin, der som hand haffde sit bedste Föld vdi Borgerlene. Suend lod sig
icke her met nøye, at hand haffde syndet imod sin Fader, men forgreb sig
end ocsaa ydermere imod Guds ord, oc affkaffede hues Christen stid oc
Gudelig øffuelse vdi landet vaar indførd, oc optog igien den gamle Heden-
ste vildfarelse, Almuen til vilie oc tieniste. Tredie gang drog Harald
imod hannem ved Helgenes, oc slogt met hannem indtil den mørde Nat
atstilde dem fra huer anden. Földet bleff saaret oc træt paa begge sider,
oc der begyntis om anden dagen, at handlis vdi en venlig Samtale oc
stillestand oc Fred. Thi spagerede Harald vdi Skouen, oc gic allene
bort fra sit Föld, paa sin hemelige bestilling, oc bleff forrædeligen stult
aff Toke, vdi hues Hierte laa end da den had hand bar til hannem af
gammel tid. Hans Föld toge hannem, oc førde hannem saaret til
Kong Sa- Julin. Der døde hand, oc bleff siden ført Lig til Danmark, oc findt
ralds ende- hederlige begraffuen vdi Roskilde Kircke, huilken hand lod self opbygget
ligt. i sin velmact.

*

Det vtaadnemmelige Fæderneland, erede den effter Døden, som
det hadede leffuendis, oc gjorde vel silde Peniteng oc ruelse for sine
Misgierninger.

Suend
Liuskeg.

Suend Liuskeg LXV.

Straff for
Guds ords
forfølgelse.

Kong
Suends for-
ste Fængsel.

Kong
Suends an-
der Fængsel.

Et Kong Harald vaar død, glæddis han
Søn Kong Suend, at hannem vaar giffuen Marsag
behindret at bruge sit Tiranni imod den Christne re-
gion. Hand forfulde alle Christne, oc afflagde h
Christelige Ceremonier hans Herre Fader haffde in-
ført vdi Kirckerne, oc oprette i stæden den Hedenste
guderi, met menige Almues vilie, samtude oc attraa. Huilket Gud
mectigste straffede haardeligen paa hannem, baade met Fængsel oc
Uelendighed, saa at hand offte kom vdi sine Fienders haand, oc paa det
ste bleff saa hart forfuld aff dennem, at hand maatte rømme Landet
Strax her effter bleff hand fangen aff Borgerne vdi Julin, oc
Methielpere, oc maatte løse sit Fængsel, for en gang saa meget Guld
to gange saa meget Sølf, som hand kunde opueye. Denne Sum
lagde de Danske veluillige, thi de elstte hannem, fordi at hand
nedlagd den Christelige religion effter deris begering. Men
Suend kiende icke end da sin vildfarelse, eller vende sig fra Marske
Liusket. Thi offuergic hannem atter den samme Blyde, at hand
anden gang fangen, oc maatte sætte Herremends Børn aff Danmark
til pant for sig, at hand stulde giffue dennem saa stor en Sum Guld
Sølf, som hand tilforn vdgaff første gang. De effterdi Kong
Renel

Rentekammer oc Fædebur formaatte intet, da maatte huer aff Ridder-
 lobet selie deris Guds, Skoue oc Eyedom, oc indløse deris Børn hjem til
 sig. Skonningerne oc Sielandsfarne lagde almindeligen oc endrecteli-
 g tilfammen, oc købte mange store Skoue paa denne tid i Riget. Vdi
 Danmark maatte ingen afhende sig noget, vden til sin næste Slect oc Byrd,
 oc formuendis vaar at købe oc betale.

De Tydske vaare for denne dag aldrig saa kloge oc dristige til Søes, Tydske lære
 oc end de Juliner lærde det aff de Danste, som Kong Harald indlagde Sofarenhed
 oc vdi sin tid. Saa betalede de oss siden aff vort eget, indtil Kong Balde aff de Dan-
 ste.
 der den Første, oc Erdebiscop Absalon spegede deris traadzige dristighed,
 oc lagde dem Besfell vdi Munden, at de lode effter den dag de Danste seyle
 oc se, oc regere ossuer Hassuet.

Kong Suend vaar icke vel til freds met Benderne, oc besynderli-
 g de Juliner. Hand forsamlet sin Skibs flode imellem Næen og Fal-
 s, oc hæfde i sinde at gæste dennem. Thi droge de hemeligen vd imod han-
 dem at forraffe hannem, oc foruende hans forsæt. De vdgiorde nogle aff
 sine Flode, som aarle om Morgenen droge ind paa en liden Baad, vnder Kong
 Suend iblant Kong Suends Skib, oc befole en at tale til Kongen, som Kong
 Suend fan-
 gis tredie
 gang met
 Forræderi.
 lode giffue sig vd for en Styrmand, oc siige at hand hæfde noget hemeli-
 g at tale med hannem, som maect vaar paaliggendis. Der de komme til
 Kongens Skib met saadane tale, oc Kongen racte sit Hoffuet ossuer
 lode til dennem, græbe de hannem om Halsen, oc rycte hannem ind i
 sin Baad, oc rode saa hasteligen tilbage til deris Skibs flode met hannem.
 Saa vunde de den Seyr met Messueiaet, som met Luemact vaar dem
 icke mueligt at bekomme aff de Danste Søuer. De Danste kunde icke saa
 met læte Andere, vinde Segel oc følge effter vden Hoffuigmand, at de
 lode vaare io langt gaen dem aff siune. Det vaar icke en straff aff
 dem ossuer Kongen oc hans Vnderfaatte, at Kongen skulde saa ofte fan-
 gis aff de Volendige, til huilcke hand nødde sin Fader at fly: oc Rigens
 Hoffgære, som Guds reene ord oc Himmelske Liggendesæ hæfde for-
 lode. Saa miste deris timelige Rigdom, oc dette Verdslige liggendesæ.

Kong Suend viste sig da ingen raad til Guld at bekomme her i
 Danmark, for disse fremfarne store Skatte, som vdgiffne vaare. Thi ginge de
 danske Fruer oc Jomfruer, oc andre fromme Dannequinder oc Mæer
 oc Mænd, oc aff metynd ossuer deris Heris Fængsel, lagde tilfammen alle
 de værdelige Ornesmycke, oc andre guld Klenodie, indtil de bekomme
 Guld, for huilcken hans Fængsel skulde løsis. Lofflig er denne store
 Gæde i den Danste Adel, oc besynderlige vdi disse ædle Fruer oc Jom-
 fruer oc andre fromme Quinder oc Mæer, som heller vilde aldelis miste
 deris Prydelse, end deris Lands herre oc Kong. Men klageligt
 er ossuer deris Blindhed, at saa meget som de hadede den Gudfryctige
 Guds for Guds ords skyld, saa meget giorde de denne hans Søn
 oc gode, for sit Tyranni imod de Christne, oc den Christne lærdoms

Da Kong Suend vaar forløst aff sit Fængsel, tænckte hand paa
 Danmark, oc gaff alle Quindfold vdi Danmark Frihed, at træde vdi all

Arff met andre deris Brødre, flect oc samfrender, Huilcket dennem | dags haffde veret forment aff Løwen. Siden ligeruis som hand sel | sold aff fremmede, saa solde hand Rigens indbyggere Kronens gods | lagde indkom, saa meget som behoff giordis til den anden Sum Gølf | hand skulde vdgiffue. Saa at ingen kunde letteligen dømme, huad | Suends vilkaar vaar bedre eller verre vdi Krigs løb, imod hans Fi | Huad hans legeme fratogis paa den ene, det spardis vdi hans gode | die oc Giedom, paa den anden side. Oc dette Barbariske Gølf, lod | end da fornøyes, at de saaledis paa det allerhøieste vdsuede hannem. | maatte oc saa giøre sin Eed oc Orseide, at hand aldrig vilde ande elle | paa nogen, som haffde tilhiulpet at fange oc føre hannem. Dette va | get hart for en Konge. Thi at miste Penninge vdi sin nød, er lideligt o | steligt. Men at knyttis saa hart, at mand maa icke med lempelig orsag | Bod oc vederlag for sin skade, det er at selie oc affhende sig selff sin | døms frihed, oc staar icke maadelige vel, baade hos dem som saadan | dom begiere oc dem som den tilfuge. Jeg acter at disse Vender haff | end handlet saa mildelige med Kong Suend, haffde her icke veret aff | løfflige ihukommelse hans salige faders gamle tienere iblant de Fi | Huilcke sparede hannem liffuet, oc lode sig nøye med Guld oc Gølf | det at Danmark skulde icke komme fra Kong Haralds rette Arff | vnder fremmet Herkaff.

Saa de oc
vbillige vil-
kaar.

Tacknemme-
lighed.

Krig imel-
lem Dan-
mark oc
Suerige.

Kong
Suend bliff-
uer Land-
flucrig.

Slotterne
vndsette
Kong
Suend.
Lyden.

Kong Suend vilde icke end da kiende sin forseelse imod @
Mennisten, Derfaare tilfickede Gud hannem endnu de Suenski
hender. Kong Eric Seyr vaar fortørnet paa Danmark, for den
som Kong Harald gjorde Storbjørn vdi sin tid imod hannem. Thi
hand ned til Danmark met sin Krigs hær, at heffne paa Sønnen di
Faderen haffde brudt, Wansæet at de vaare nær Slect oc Blods fo
te paa deris Mornis vegne. Suend bleff offueruunden af h
vdi Skone, oc maatte rømme fra sit fold, fra Landet oc sin Daatter
re, Huilken hand haffde ladet opnessne effter sin Moder, dog ieg ic
sige met huem hand afflede hende. Hand drog først til Dluiff Tryg
vdi Norge, som da haffde Konge mact, alligeuel hand leffuede vden K
lig tittel oc naffn. Men hand gjorde hannem ingen hielp, som hand
nem vel plichtig vaar, for den Vndsetning hans Fader gjorde Dluiff
gesøns Fader, der hand sætte hannem som vaar tilforn fordressu
igien vdi Norge med Herrestjold. Thi drog Kong Suend met spaa
fra hannem ind til Kong Eduard vdi Engelland, oc sic der lige saa
hielp oc trøst, som hand sic tilforne vdi Norge. De sagde til hand
hand kom mere fordi at han vilde forspeide Landet, end søge om
ning. Dette vederforis hannem for sin Faders lyde, som haffde Su
derne vnder tuang i sin tid. Paa det sidste drog hand der fra ind at
land, oc fant der den bistand hos dette Barbariske Gølf, som hand
beuistis aff dennem, som holde sig visere oc frommere end disse veri
boer. Saadant er lydens spil, offte beder mand Diur paa den fl
ingen vaar at foruente, oc offte finder mand mindst, der som mest ar
haabning.

Ved saadan modgang fordis Kong Suend vnderligen aff Mord-
 hendes orden, ind vdi Liffens oc Penitengis Skole. Ligeruis som hand
 hadde syndet høyligen met Mord paa sin Fader, oc Tiranni paa Guds
 vds Liene, saa straffedis hand oc saa haardeligen vdi tuende maade,
 met Fængsel oc Vdendighed. Thi angrede oc begræd hand nu disse sine
 kramarne Synder, oc effter den Christne Kirckis stic anammede det høy-
 uadige Daabens Sacramente. Saa meget som hand tilforn hadede oc
 forfulde Guds ord, saa meget elffte oc forsuarede hand det effter denne dag.
 Oc Gud Almectigste som saa hans Peniteng, forbarmede sig offuer ham-
 men, oc gaff hannem trøst, effter sin Vars vdenighed, Mact oc Velde eff-
 der Gattigdom oc Vanære, oc vdi sit Faderne Rige lyde, held oc Her-
 ligh. Thi effter Kong Ericks død, indtog hans Søn Oluff Suerig,
 angrede det effter sin Moders Syrithis raad.

Saaledis kom Kong Suend paa en tid baade til den Christne Tro
 oc til sit Faderne Rige. Dog plagede hannem dette allermest,
 som torde icke obenbare den Menige mand sine Tander oc Trois be-
 hofte. Hand hadde tuende bange kaar. Der som hand forsagede Gud
 hans ord, da falt hand i den Høystis vrede: Der som hand obenbarlige
 Guds tieniste, oc hasteligen tuingde sine Vndersaatte fra Affguderi,
 hae de hannem paa Hals med Mord oc Oprør. Thi lod hand sig først
 vdi hemelighed for sine ældste Raad vdi Riget, oc vnderuiste dennem
 der den maade oc forstand, som hannem vaar giffuen. Men saadant
 der aldelis forgefuis, indtil Gud tilffickede hañem en merdelig oc duelig
 der oc hellig Mand til Methielpere, ved naffn her Poppe. Hand
 videde for Almuen ved Ifsefjord vdi Sieland, oc effterdi de forme-
 denne mundelige Prediken, icke vilde lade sig afuende fra deris Aff-
 deris, stadfeste hand sin lærdoms Bished, met effterfølgende Tertegn,
 der deris begering oc samtycke. Hand drog en gloende Staalhandste
 i sin høyre Haand indtil Albuen, oc bar den vforffredet nogen stund
 vring, oc laste den siden ned for Kongens fod, oc huer mand saa at den
 der huerden stadt, hud eller haar paa hans Haand. Alle mand forun-
 sig der paa, oc lode deris forhærbede Hierter opbløde, oc toge ved den
 derlige Troes lærdom. Her met bleff oc saa alle Kamp afflagde, som
 der seduanlige indtil denne dag, oc Jernebyrd er optagen igien vdi sta-
 der besytte der met sin vskyldighed oc retfærdige sag vdi Dom oc Ret-
 men, effter Guds dom end Menniskelige styrcke oc trætte. Siden
 derdage, Erkebiscop vdi Bremen, Biscoper vdi Riget, Her Pop-
 der Marhus, Henric vdi Clesuig, Lessdage vdi Ribe, oc Gerbrand vdi
 der. Dette altsammen behagede Kong Suend saare vel, Huilken oc
 der vaaftende sin aluerlige Gudfryctighed met Kircke oc Capeler at
 der allæuegne vdi Riget. Tilforn hadde mand ingen viffe bispes vdi
 der sigt aff Rigens egen indfødninge, men huem som kom der til
 deris, hand tiende saa lenge hannem gaffs fred oc rolighed.
 der vdi disse dage Predickedes her Bernhart aff Engelland Guds ord
 der met stor fruct. Men Kong Oluff, endog hand lod sig døbe, saa
 der alligeuel hemeligen hart ved sin Spaadom aff Fuleffrig, effter

Kong
 Suend gior
 Peniteng,
 oc lader sig
 døbe i Skot-
 land.

Oluff Kong
 Suends
 Sciffon.

Poppe om-
 uender de
 Danske aff
 deris Affgu-
 deri, ved
 Tertegn.

*

Jernebyrd.

De første Bi-
 scoper vdi
 Danmark.

den gamle Hedenste fantasi oc vildfarelse. Denne samme Her Bernh drog siden til Suerige, oc døbte der Kong Oluff, oc kaldede hannem Jacob, til en amindelse om sin Daab. Huad heller at denne Kong Oluff bleff først vnderuist aff Her Bernhart, eller vaar tilforn omuent ved Iscop Bnne aff Bremen, haffuer ieg icke fundet nogen stæds klarligen i tegnet vdi Sandhed. Samme tid bygde de aff Lund en Kircke, oc va vnder Biscop Gerbrands forsuar oc Jurisdiction aff Roskilde, indtil finge self deris egen Biscop. Bnne bleff begraffuen vdi den gamle naf kundige Stad Birke i Suerige, oc Bernhart vdi Lund i Skaane.

Kong Oluff
Tryggaesson
vil seide paa
Danmark.

Smilte an-
slag.

Uloflig
forraafelse.

Id vdi
Spotterens
huo.

Kong Oluff aff Norge leffuede end da wgiffter, oc bar hemeligen uend ved Kong Suend, oc haffde gierne seet at hand kunde trengd huan fra Danmarkis krone, og indtaget Landet vdi hans stæd. Men paa hand kunde haffue dis større Methielp, at driffue dette sit forsæt, bads hi om Syrethe Kong Oluffs Moder af Suerige. Der Kong Suend i nam huad for haanden vaar, optendte hand it listigt paafund, huorde hand kunde atskillie disse tuende Kongers forbund, at hand skulde icke offer faldis aff dennem til lige. Hand vdgiorde tuende aff sine Hoffm som skulde drage til Norge, oc siige at de vaare fordressne aff Danmark, begere leide aff Kong Oluff i Norge. De giorde effter Kongens be ning, oc bleffue venligen vndfangen vdi Norge, oc begynte effter leilig den meget at straffe oc laste Kong Suend, oc tuert imod høyligen at lø hans Daatter Thyre, aff hendis Dyd oc store Deilighed, saa at Oluff sid strax wsligelig Kierlighed til hende, oc afferdiget sine Legat som skulde bede Kong Suend om hende paa hans vegne. Hand mente det vaar langt bedre at tage en Jomfru, som vaar en Konge Daatte Danmark, end fortære sin Ungdom met en meget alderne Vidue Suerige. Der Oluff sid tidinde tilbage aff Danmark, som hannem stede at høre, glæddis hand offuer all maade, oc afflog hues tale oc ord i vaar giort imellem hannem oc Syrethe i Suerige. De at alle maad de obenbarligen see hans Kierlighed mod Jomfru Thyre, oc hans affu Hierte imod Syrethe, da lod hand forscriffue Syrethe ned til sig, oc be rede aff hende, at hun vilde gaa aff sit Skib ind til hannem, at tale i byrdis om hues dem begge maatte vere maet anliggendis. Sy stod fast imod Kongens begæring i begyndelsen, men siden der hun vild re effter hans vilie falt hun ned i Haffuet, aff en Fiele bro, som met suig v wflitteligen lagd imellem Skibbene, oc bleff hende hemeligen vndryct, hun skulde gaa der offuer. Bodsmændene lode sig icke noye der met, haffde giort hende stæde, men ocsaa gneggede met høy Rost, oc spaatte lagde det hende vd i den verste mening paa løffactigheds vegne. Det en ste Tro oc Dyd, som icke bluedis at bespaatte oc suige en hederlige Forst Huo som gior Norbaggerne noget til gode, hand vente sig ingen tæ melighed aff dennem. Der Dronning Syrethe vaar opdragen med Liffs fare aff Haffuet, oc kom noget til sig self, harmedis hun offue ne vanære oc store fare, oc løffuede met megen trussel at heffne det vdi paa Norge. Saaledis skilde Kong Suend, Norbaggen ved sin Ma oc vende sig self den til gode. Hand bads om Dronning Syrethe, oc

oc afflede en Søn, som kaldtis Knud, ved hende. Siden nectede hand Oluff sin Daatter, oc heffnde saaledis Syrethis spaat paa hannem. Kong Oluff tryggesøn bleff skamfuld oc gram, at hand miste begge sine naal. Selff spaattelige forsmaadde det ene, oc haanlige bleff forstut andet. Thi rystede hand sig met all sin mact imod Kong Suend, oc sig meget der paa, at hannem haffde sielden timdis lycke vdi Krig oc . Paa den anden side rystede sig Kong Suend met sin Stiffens Jacobs hielp, oc mødte hannem vdi Søen met en veldig Skibs flo: blant Kong Oluffs sold vaar en Norbagger ved naffn Enar, huilken Enar tam: aa stercker oc konstriger en Skytte, at hand flød en gang igiennem god Norff n, oc met det samme Skud igiennem Kongens skold, oc fremdelis fytte. m Skibs bordet, at Pilen vende ved Haffsens bond. Hand gjorde større skade, end alle hans Stallbrødre. Kong Suend fryctede mere i ene Bue, end den gantste Norste mact, og bad der saare sit Guld tilhigen effter, at de kunde skade Buen mere end Enar selff. Der met de alle effter hans Bue, oc en ramde Strengen at den brast, oc stilde Buen brast aff Enars, is Enar ved sin Konst, oc Fienderne ved Seyeruinding. Der Kong oc Riget aff Kong Oluffs hørde liuden aff Buen, vende hand sig til Enar, oc atspurde hannem haand. er brast. Enar suarede oc sagde: Norge brast aff dine Hender. Det hter Enars Spaadom. Thi Norbaggerne bleffue slagne, oc Kong kaste sig seluilligen vdi Haffuet, paa det hand skulde icke komme vdi rnis hender, oc see sin Offuermand under Dyne. Kong Suend tog re til Raade, trøstede dem, oc met all venlighed forbant sig deñem til Kong Suend vnder Nor: Bnderdanighed. Men hand lod sig icke nøye met Norge, drog strax ge oc Engelland, oc tuingde Kong Adelften, til saadant Pact, at hand skulde land til Dan: hans Gods, oc Engellands Krone effter hans død oc afgang. marc.

Midler tid stede forandring i tre aff de Biscopsdømme vdi Danmark, iforn er omtalet. Effter Biscop Poppis afgang kom Rimbrand, Henric kom Marcus, effter Lessdag Fulbert, oc effter Fulbert kom de Herre Otinder huide. Hues rundhed vaar saa stor mod Kircken Ortinder huidis rund: dis Personer, at hand gaff største parten aff all sin Eiendom til deris bed oc store volding. Saa at meget aff den Alger oc Eng, som haffuer ligget til loff. erste Byer vdi Jutland, den er komet fra hans Arffue og Cie. Loed et paakiende, at hand vilde heller selff miste, end Guds ords forfrem: kulde staa tilbage, oc at hand elstte mere de wforgengelige ærens Kro: d denne timelige Rigdom. Hand lod det icke bliffue der ved, men drog henegne omkring i Sieland oc Skone, predickedo oc lærde, oc vaar at tilsætte icke allene omkaast oc wmage, men ocsaa sit eget Liff, om giordis, for Guds æris oc ords forfremmelsis skyld.

Kong Suend gaff sig til roslighed paa sin Alderdoms dage, oc fryctede Suend tiug deligen oc aluerligen, indtil saa lenge at Gud henkaldede hannem ved fregs ende: lig. tilhelig, hederlig oc fredssommelig afgang fra denne Verden. Hans leffuet vaar icke it spegel til begge lydens ansicte. Huo haffde troet en indfødt Danst Konge, skulde saa ofte kommet i de Benders Jern bolte? De huo haffde atter toret sagt, at hand skulde effter forvarelse, opkommet igjen til Kongelig mact oc velde? Saa for: hand begge lydens vilkaar, baade vdi stor modgang og metgang.

Store

Knud som
Faldis oc
gamle Knud
oc Rige
Knud.

Norge oc
Engelland
salde fra
Danmark.

Rong Knud
tuinger Ven-
den oc Sem-
beland.

Smildhed.

Suorledis de
Banner ere
først kom-
men til deris
fribed og til-
naffn. Aar
effter Guds
Bord 1017.

Wenighed
imellem
Rong Knud
oc S. Oluff.

Salfs Nar
sin Ferre
paa halff.

Knud den Store. LXVI.

Konger Kong Suenðs død, afffulde Norge og
gelland fra Danmark. Engelfte mend valde sig
Eduard. Norbaggerne toge Kong Oluff, aff deri
indsødde Konge blod oc affkom. Huildet fortrøt
Knud Suenðs Søn, men effterdi hand torde i
hasteligen, vdi sit Regementis begyndelse angribe d
kunde alligeuel icke vden Bagtale tie stille til sin oc Rigenß vræt, da
hand sig først imod Benden oc Sembeland, som suagiste vaare oc
formaatte at giøre hannem Modstand. Hans Fader torde i sin tid
Guds skyld icke røre Benden. Men Sembelenderne vaare altid den
ste mact gienstridige effter Kong Hogens affgang. Paa deñem lyst
Knud at prøffue sin lycke oc mandom, at hand met diss større mod, fi
den strecke oc tuinge de andre. Det gid effter hans begering oc ynste.
tuingde Benden oc Sembeland med det snariste, oc lagde sig siden
bund met Kong Oluff aff Norge, at hand ved saadan snild Lempe,
bruge den ene sin Fiende imod den anden. Iblant andre Kong Knuds
ge Krigs mend, vaar en aff Sieland ved naffn Lemme, som hialp
den seyr, som Kongen fick offuer de Engelfte vdi denne Krig. Den
hær vaar noget nær slagen paa fluct, oc deris Fenike nedlagt, &
Lemme wforuarendis en gren aff it Træ, oc sætte den paa sit glassu
raabte (effter Kong Knuds krigsfolckis brug) offuer all Hæren,
vende tilbage met hañem, oc ved denne ene wfri mandß frimodige røf
seyr aff sine Fiender. For dette mandoms stycke gaff Kong Knud
fribed, oc gjorde hannem til sin Bannerherre, oc hand beholt her aff
euerligt tilnaffn. Kong Eduard nøddis da at giøre pact met Kong R
oplod hannem helfften vdi sin velmact, oc det gantste Kongedom e
affgang. Men Kong Oluff drog vredeer hiem til Norge, baade
Kong Knud veldeligen tog fra hannem hans tieriste, Aluine: oc at h
hannem intet nyde vdi Engelland, for denne felligs Krig oc Aarl
Siu Aar her effter, sloge nogle Engelfte mend Kong Eduard i
komie til Kong Knud, som hand sad offuer borde, oc hilfede hannem
offuer Engelland. Kongen mente met det første, at de hadde tildrud
hemelige spot, for det forbund som hand hadde giort met Kong Eduar
sagde hand met vred Ansiet oc hierte til dem, at hannem ingelunde
hues giort vaar. Der de saae at Kongen vaar fortørnet, sagde de har
hadde slaget Kong Eduard ihiel, oc mente at de der met vilde stille
vrede, oc fortiene stor tack oc løn. Men Kongen befoel strax at må
lade dem ophenge, for saadan deris wærlige gierning, at de hadde
bet sig paa deris egen Herre oc Konge. Lod der met paakiende, at ent
vaar affkild met den som forhindrede hannem Riget, dog burde ri
hed oc dom mere at ansees end egē serdelis nytte oc fordeel. Nogle n
geuel, at Kong Knud hadde vdgjort paa Kong Eduards hals, disse
som hand siden straffede, paa det hand stulde icke mistendis. Huor o
er, da bleff den menige mand hañem siden meget affgunstig. Saa h
orsagedis at stercke sig met Hertugen aff Normandien, oc gaff han
Richard Estrithe sin systre, oc tog selff hans daatter Imme til ecte,
met hende Knud og Gunild. Hand lod siden allevegne antage duct

mere, som dagligt skulde følge hannem. De vaare suage vdi Tal, men sterc vdi mod oc mandom. I blant andre som komme aff fremmede Lande, for m̄s rundheds oc fromheds skyld, kom oc saa en ved naffn Blff aff Suerige, ilden vaar mere snedig end dristig. De efterdi hans afftom er meget vnsrlig, ville vi tale noget her om, oc siden forfølge vor tale om Kong Knud.

Det hende sig en gang, at en Suenst mands daatter vaar vdgaaen paa larden met sine ieffnlige at lege, oc bleff der borttagen aff en Biørn, som stelligen iagede de andre paa fluet, oc førde hende allene bort met sig vdi sit ic. De der hand saa hendis deilighed oc faure skabning, omuendis hans m̄hed til kierlighed mod hende. Hun bleff oc saa dristig ved hannem, at som hun tilforn fryctede, at skulde slide oc opæde sig, aff hannem tog hun sode oc vnderholding, som hand forskaffede hende aff Fæ oc Faar oc ande Dier. Huad tvinger oc offueruinder icke Kierlighed? Paa det sidste vnden formerkte, at denne Biørn gjorde hannem stor skade paa Landet, tog hand vare paa hannem, oc forfulde hannem ind i Skouen, oc hand i it stort m̄søre hadde sin Bolig, oc greb hannem, oc stæck hand ihjel met Jegernis Hielp oc Bistand. Pigen bleff der offuer for- oc sode vdi sin tid (effter Naturens synderlige gunst) it deiligt Suend m̄, huildet hendis Forældre kaldede Biørn efter denne forsagde hendel- Der hand opuorte, heffnde hand sin Faders død, oc affled en Søn, som Trugels Sprageleg, oc vaar denne Blffs Fader, som her omtalis. ilden Blff artede sig mere efter sin Farsfaders fæderne, end Møderne oc, som hand her efter lader paakiende.

† Denne Biørn som her omtalis, haffuer veret (Fand ske) en merckelig Mand, met Biørns naffn, huilden vdi Skou oc Fiul trædsfeligen haffuer lagd sig efter denne deilige Jomfru, oc affled met hende denne afftom etc.

Dng Oluff aff Norge, som før er rørt, drog met vrede hu fra Kong Knud, samlede Krigsfold, oc drog met sin Broder ind i Danmark, at de sin harm oc vret. Kong Knud tøffuede icke lenge, førend hand drest begge der vd, hen ind vdi Østerleden til Gerisflaff deris Suoger, oc tog Norges rige fra dem, oc lagde det til Danmark. Hertug Rickord aff Norden som hadde forskut hans Eyster Estrithe, drest hand aff Landet, oc hente hende met fuldmyndig befalning offuer Sieland i sin frauærelse.

Vdi midler tid døde Kong Oluff aff Suerige, oc Omund Langeliff bleff vdi hans sted. Thi flyde Kong Oluff som vaar fordreffuen aff Norge Suerige om hielp, oc efterdi Kong Knuds halffbroder vaar hendød, som oc hand vaar self forhindret met andre store bestilling, trengde Kong Oluff sig ind i Norge, oc bleff der antagē, Rigens indbyggere til mege gaffin Thi de leffuede tilforn saa gaat som vden Low oc Religion, førend aff dem low oc lands ræt, oc indførde den Christelige tro, oc lod pre- trugne vdi Riget. Huor omhygelige hand self haffuer holdet sig, end hente, effter Guds bud, fand aff dette ene stycke formerckis. Det hende

Søndag, at denne frome Kong Oluff, skar nogle spaner aff en kær, oc hente icke for andre dybe tander, førend hans tienere paaminte hannem. Hand saame spaaner, oc optende der aff en ild, oc holt sin høyre haand oc selfuillig straff for sin misgerning. Hand mente sig at kude met hente, faarekomē oc affuende den euige. De vilde ingen vndskylding oc sin egen forseelse (som i nogen maade kude vel aarsagis) paa det ind- hente tage ont Exempel aff hannē. Hand sic for deñe oc andre sine

belligheds Gierning, denne Titel, at hand kaldedis effter denne tid, Sane Dluss. Hand vaar vdi sin tid de fattigis forsuar, de Faderløsis formynderre, Præstimends ven, oc de ælendigis Trøstere, ia aff hans bryst vdfled, son aff en Kiede mangsaaldige velgierninger oc atskillige dydigheds Exempter Men effterdi hans naffn er indscereffuet blant andre hellige Mendis tal da giøris icke behoff, at hand rosis aff off paa denne stæd.

Kongelige
dyder.

Bliff Trugels Spragelegs Søn, som førre bleff omtalet, bar hemlig had ved Kong Knud for hans Dyd oc gode Lycke, oc søgte lempe at stude oc forraade hannem. Hand tog sig aarsage aff sine Landmend, son

Bliff Sprage-
legs vloffli-
ge tredsfbed.

offte met Ross oc Brand forderffuede Skone vdi Kongens frauerelsk Thi tilbød hand Kong Knud sin tieniste som en Høffuikmand, imde Suenste, oc begerede at Kongen skulde scriffue vnder sit eget Segel, i sin Syster Estrithe vdi Sieland, at hun skulde giøre huad hand hem Mundeligen faare gaff paa Rigens bistand oc beste. Met dette Bress dra hand til Estrithe, oc (som hand vaar en mundkaad Banart) sagde at d vaar Kongens vilie, at hun skulde giffue hannem sin tro. Estrithe men at det haffde verit hendis Broders aluerlige befalning, oc samtyckede Wi paa det sidste, oc fulde hannem ind i Suerige. Thi hand reddis for Hef oc Straff, oc torde icke forbie Kong Knud i Danmark. Vdi Suerij oplagde hand forbund met Kong Dmund oc Kong Dluss, oc bleff endrectligen vedtagen, at den ene skulde til Lands falde ind i Skone, den andre til Vands i Sieland, oc self skulde hand følge effter, met den gamle Suenste Skibs flode. Saadane lønlige oplag fornam Hogen, en Bond aff Stangby, Kongens tro Ven oc Tienere, oc drog wfortæffuet aff stæd oc forkyndte hannem huad for haanden vaar. Kongen gaff sig strax paa Veyen til Danmark met sin Hær, oc forærede denne Bonde met tuent store Ugerland vdi Skone, for denne sin lange Reise oc Trostæff.

Kongen aff
Suerige oc
Norge sette
sig op imod
Kong Knud
aff Dan-
mark.

Dissimellem vaar Kong Dluss aff Norge, indlagt vnder Sieland, oc lod der sin flode vnder en aff smaa Verne, oc drog self til Land met it Skib oc holt samtale met indbyggerne, huilcke hand met slædskhed vilde offuerlit, at de skulde heller vduelie sig fred, oc afffalde fra Kong Knud, end anome Krig aff deris offuermact. En aff Ddingene gaff hannem it gaat trost, oc holt hannem icke paa faure ord, indtil Kong Knud maatte komme i Landet. I denne samme stillestand oc frede forhandling, kom en

Saure ord
tryde daarer
oc offte vel
viser en
Mand.

de Norske spændere fra Stranden, som sagde at hand haffde seet nogle Skib gel vdi Søn. Kong Dluss viste da icke huad heller hand vilde bie eller Ddingen bad hannem vere frymodig oc tryg, oc sagde at det vaar en Koffart Skib, som pleiede at føre fremmet Gods oc Vare til Landet. Hand gaffue hannem alle gode ord, oc haffde saare gierne seet, at deris Herre komde de kommet imellem hannem oc Stranden. Men der det andet Bud kom oc stemmede offuer ens med det første, da sende hand sin egen Tienere til Stranden, huilcken kom hastelige tilbage, oc sagde at Søn vaar fuld af Skib. Der Kong Dluss dette hørde straffede hand denne gamle mand met sin Løgn, men Ddingen orsagede sig oc sagde, at der komme de Riismand aff huilcke mand kunde kiope Danmark for Suerd oc Pil, huos eller de lyst at vedse oc handle der om met dennem. Kong Dluss vaar kommen til sin flode, førre Kong Knud indlagde vdi Haffnen.

Subtiligt
Eiensuar.

huiltis hand om Matten, thi Skibs soldet vaar mødigt, oc drog strax selff Kong Knud om Morgenen offuer til Skaane, imod Kong Omund met Fodsoldet, oc iagde tuende Konger aff sende Floden ind for Nahuss imod Blff, som laa der vdi Helge Na. Kong Danmark. Knud nedlagde Kong Omund met sit Foldt. De der Floden hørde tidinde om deris Heris dristighed, vilde de ocsaa beuise sig mandeligē, oc lagde op imod Blff paa en anden liden D, oc sloge der en Bro offuer Fiorden, paa huilken de vilde giøre indfald imod Fienderne. Blff holt sig stille i begyndelsen. Men der de komme noget nær imod Landet til hannem, gjorde hand dennem modstand met sine Skyttere. De Danste vaare formeget Krig: De Danstis vndelige gerige, løbe alle vdi en Hob paa Broen, saa at den brast vnder dennem, oc kald oc for: de nedfunde oc druckede meste parten vdi Dybet. De som kunde suømme seelse. forhindredis aff deris Harnist. De som grebe huer anden om Liffuet, funde oc døde til lige vdi huer andens Faffn. Det gid som sagdis tilforn, at de gjorde sig selff deris sidste Bro, paa huilken de skulde vandre til Døden. Blff befructede sig for Betalning aff den Danste hær oc Skibs fode, som hannem laa i veyen. Der faare sætte hand sit Foldt om Matten til Lands vdi smaa Baade, forløb sine store Skib, oc kom vdi skul fra viff aker. De Danstis vrede. Anden dag gaffue de Danste sig til Blffs Skib, at deffue deris Staalbrødris død, men der fundis (som mand pleier at si) saa mange Blffue som Agerhøns. Thi droge de deris døde Staalbrødris sig op aff Vandet, oc begrossue dem vdi den Riøstet Nahuss, som ligger Sant Oluff salt den 20. nær op til fornessnde Flod. Siden vnderkøbte Kong Knud nogle Norbag: Julij Mær 1028. ger, som sloge deris egen Herre Kong Oluff ihjel, vdi hans eget Rige, huilken de tilforn hassde bestermet vdi fremede Landstaf. Hans Broder Hand fryctede, at hannem skulde offuergaa den samme Dom. Thi flyde hand fra dette vtro Foldt ind i Grækenland til Constantinopol.

Kong Knud vaar da en regerendis Herre offuer ser Konge Riger, Kong Knuds velde oc rve: oc saa videligen berømt, at Keyser Henric lod bede om hans Daatter Gu: te. Knud, oc fick hende, oc bleff kaart tid her effter indsæt vdi Keiserdommet aff hannem, der Italianerne hassde noget nær trengd hannem fra det Rom: Rige. Hand sætte siden sine Sønner, huer vdi sit Konge Rige. Hans søn vdi Engelland, Knud vdi Danmark, Suend, som hand hassde affledt af Aluine, vdi Norge, oc beholt alligeuel try Konge Riger for sig selff, oc sine Sønner som vnge vaare, dem gaff hand gamle oc forstandige Raad til Raadhielpere. Hand tog Blff sin Suoger til naade, for sin Systers G: Kong Knuds Suogerfaff oc affkom. Knuds søns Suends skuld, som hun afflede disse dage ved Blff. Den anden sin Syster Thyre, gaff hand Godeuin en mectig Høffding aff Engelland, som afflede met hende Harald, Biørn oc Toste. Hans Daatter Agnild formerede ocsaa Slecten met en Søn ved Keyseren, som kaldedis Magnus, aff huilken mange Herrer oc Førster vdi Tydsk nation hassue aff oc affkom.

Ved samme tid bleff Auack Biscop i Roskild effter Gerbrand, oc vnder huide hin vnge, Biscop i Ribe effter Fulberts affgang. Da + vbbe. ocsaa aff Benden en vnger Herre ved naffn Godstald, til Dan: Hertug God: stald aff vde, oc gaff sig i Kongens gaard. Hans Fader + Apribigness, Benden kom: mer til Dan: oc god Christen Første vdi Benden, oc lagde vind paa at forfremme mark. Knud ord, oc hassde der faare sæt denne sin Søn til Skole, at hand skulde lære

lære Guds fryet oc Bogelige konster. Men der Godskald spurde at Saxerne haffde slaget hans Fader ihiel, offuergaff hand Bogen oc greb til Suerdet, forlod Skolen oc essterfulde Leyren, indtil hand sig heffnd sin Faders død, oc flyde saa ind i Danmark.

Wbesindhed
oc groff daarlighed.

Det hende sig oc saa ved dette samme pass, at Blff bleff beuden aff Kong Knud, at holde Jul met hannem vdi Roskilde, oc begynte der, vdi sin Drudenstaf om Matten, at quæde en Bise om det vlyckelige Fald, som de Danske offuergick vdi Helge Na. Det fortrød Kongen, at Blff, som tilforn haffde veret en Marsage, at stillie hannem ved mange aff hans gessuiste Mend, begynte nu der hand skulde vere lystig oc glad, at siunge oc quæde de Danske til Spaat oc Forhaanelse. Der faare sloge Kongens tiu nere, effter hans Befalning, Blff strax ihiel offuer Bordet, saa at hand sig sin rette fortiente straff, for sin vspegede oc løssactige Tunge. Et mand sagde om hannem: Den som quad om andre deris død, sang for sit eget Sig. Den som vddrac alle Skaaler til grund, hand opfylte dem igien met sit eget Blod. Men Kongen betendte sig siden, at hand haffde for-

Spottelige
Viser oc vspegede Tunge straffis.

*

grebet sig vdi sin hastighed, oc slaget sin egen Suoger imod Gieste Ræt oc Huffsred, oc giort sin Syster til en Vidue, oc hendis Børn Faderløs. At hadte hand hans død met tuende Herret vdi Sieland, huilcke Estrithe lagde siden til hellig Trefaaldigheds Kircke vdi Roskilde, at de skulde giffue vdi deris Arlige Tiende altid effter denne dag.

Kong Knud
giort Bød for
sin Suoger.

Kong Knud holt dagligen stor Hoff, oc haffde i sin metfølg, naar hand drog omkring at besee sine try Konge Riger, som førre er omtalet, for

Kong Knuds
daglige Hoff
oc metfølg.

tusind Mand, oc tryfundis tiue Skib, huilcke vaare huer besætte icke mindre end met hundrede Mand. Der komme oc huer dag mange, baade aff fremmede Lande, oc aff hans egne gamle Krigsmend til hannem, saa at Føldet bleff offuer maade meget vdi hans Gaard. De effterdi de haffde ingen besynderlig vduaartis Krig, oc vaare vaand ved Arlog, keddes de ved dette stille Leffnet, oc begynte indbyrdis kiff oc trætte met huer anders Nogle vaare affuendsuge aff Naturen, nogle hastige oc vredladende, nogle oprørste oc lætferdige, oc der sands neppelige en som haffde lige sin oc idret met den anden. Da paa det Kong Knud kunde forkomme oc affkaste all Wfsidelighed, Word oc Mandrab, oc anden saadan vlemepe, giorde hand met Dype Sielandsfars oc andre sine gode Mend raad, en ny Gaards Ræt, effter huilcken alle hans Hoffinder, skulde holdes sig vbrødeligen vdi vduaartis Leffnet, Ord oc Dmgengelse. De besæderligste Article, som der vdi bleffue saaregiffne, vaare, iblant andre, vdi

Gode Lowe
foraarsagis
aff onde sader.

Konning
Knuds
Gaards Ræt.

Først, huad som Bordsøgning oc sæde vaar anrørendis, besol huer at huer skulde sidde offuerst, effter som hand haffde lengst tient vdi Gaarden. Kom oc saa nogen siden at Maaltid vaar begynt, da skulde de alle staa op, oc lade hannem træde ind vdi sit rette tilbørlige sæde. Der skulde sig nogen at traadzneligen indtage, oc met maet forholde en anden sit sæde, da skulde Unklageren kalde de andre sine Metbrødre til vidnesbyrd offuer hannem, oc indsteffne hannem, at hand da strax foruistis aff Gaarden, oc miste sin Besoldning. Kongen maatte dog tre gange benaade en vdi Gaarden, dant falt oc forseelse, met saadanne vilkaar, at hand som skyldig sands, for

Om Bordsøgning.

er gang vige it sæde ned bedre for sin foshed. Blevf nogen fierde gang saadant anlaget og louligen foruunden, Da skulde hand foruiftis, oc rig effter denne dag tage i sad, eller dricke aff Skaal met ærlige Hoff- v. Thi saa lenge som noget haab vaar om forbedring, da beuiftis hand naade, men naar nogens forherdige ondskab vaar saa stor og waffla- y, at Kongens Bud foractedis, da vaar ingen naade mere at foruente.

Vdi lige maade, som nu er omtalet, straffedis ocsaa alle andre rin- rseelse oc offuertrædelse, som at naar nogen gaff anden stends ord, eller ^{Om allspild oc stends ord.} uttelige offuerste hannem met All eller anden Driek.

Effterdi Kong Knud aarlogedis oc feidede mere til Søes end til Lands, brugte hand intet besynderligt Nyttteri, oc holt ingen serdelis Staal- ter Sadelknecte eller Staalbsuenne. Men Hoffinderne skiftis ved vare paa Staalden. Huo som da red altid paa en andens Hest, oc lod sin ^{Om Fæds Heste oc de- ris fodring oc reise.} n gaa ledig oc løs, hannem offuergick ocsaa forscressne straff. De finge neger paa huer Hest om natten. Huo som lagde Toppen oc Kornet for egen, oc stubben og Halmen for sin Staalbroders Hest, hand straffedis førre er sagd, oc blevf met vanryete enten i Gaarden eller foruiftis. me samme Dom vaar oc den faaresæt, som reed vdi Bandet met vilie in Hoffbroder, oc offuerstendte hannem. Saa strengeligen straffede re gode Herre end ocsaa en søye brøde, at hand vilde huer skulde leffue lige oc fredsommelige vdi hans tieniste.

Huo som vaar tillsagd at holde vact, oc falt saa dybt vdi Søffn, at d kunde stiele noget aff hans klæder eller vaaben fra hannem, da maat- and lide den samme forsagde straff. Thi hand dømtis robequem til en gelig tieniste, som for sin egen søffnactighed forsømte sit vact oc hold. ^{Om vact oc Raahold.}

Om større synd oc groffuere forseelse, vaare strengere Low oc Ret- ong. Thi huo som wsførmede anden met Nessueslag met Suerd eller ng, eller met vaald tog noget aff andens Haand, eller Haardrog an- ^{Om pust oc Nessuebug, Om obenba- re Aan oc Haardrect.} eller ocsaa befandis vdi hemeligt wtroskaff imod Kongelige Maiestat, d haffde forbrøt sin Hals, oc blevf foruift Gjarden, om saadant kun- ^{Om wtros- skaff imod Kongen.} ffuer hannem nocksom beuiftis met louferdige vidnisbyrd.

Den som haffde en anden at tiltale, hand klagede først for Kongen, egærede at hand vilde sïde oc sette dom paa sin Stol. ^{Om Low- maal at for- følge.}

Gienparten skulde tre gange indsteffnis ved to hoffmend, som giøre loulig steffning. De skulde første gang giffue hanem en gang varsel til d Bopæl, om hand vaar bosidendis, oc siden to gonge offuer borde, d heller hand vaar tilstæde eller icke. Vaar hand icke bosæt, da steffnedis d Tre gange ved Kongens bord hos sit sæde.

Naar Kongen oc Raadet vaare sæt, da fremginge de som steffningen de giort, oc fore at de haffde Loulige indkallet den som sagedis, oc vunde d intet handlede vdi deñe sag, enten for vild eller venkskaff i nogen maade.

Der næst fremginge vidnisbyrdene, som vaare tu vdi det minste, Huil- lade deris Eed, at de icke skulde siige noget, Anklageren til vilie oc hans ^{at} til had, anderledis end de det haffde seet eller hørt vdi sandhed. Thi de sager, som rorde paa Kongelige Maiestat, der skulde mand mest gaa d det som hørd vaar. Huad andre sager vaar anrørendis, Der gick i for Sagn. Huad som saaledis louligen blevf vunden, det maatte ingen ge eller bagdriffue. Haffde ocsaa nogen giort it vedfæ paa samme sag, maatte hand icke drage sine ord tilbage. Naar

5. Naar som Vidnesbyrdene vaare forhörde, da gic Don strax der paa, uden videre forhaling. Den som skyldig fandis, hand strax sagd fra sin Ære, Gods oc Fæderneland, saa at hand aldrig maatte vdi Gaarde, eller leyre sig i Arlog met ærlige Hoffmænd efter 1 dag. Hans Anklagere bleffue dømtte gilde oc gessue, oc ved mact oc i alle maade.

6. Denne Dom stod aldelis for fulde, huad heller den som andis vaar næruerendis eller icke. Hannem hialp siden ingen vndskyld ihuorsombhelst hand vaar, at Vidnisbyrdene icke bleffue hørde oc Sagen affsagd.

7. Efter at Dommen vaar gaaen, stod Kongen op aff sit Sæde, de omkring, om den behagedis saaledis de andre sine gode Mænd. Kong Knud vilde icke domme sine egne Hoffsinder. Kong Knud vilde icke domme sine egne Hoffsinder. Kong Knud vilde icke domme sine egne Hoffsinder. Kong Knud vilde icke domme sine egne Hoffsinder. Kong Knud vilde icke domme sine egne Hoffsinder.

• vilde selff domme eller foruise den sit Land oc Rige.

8. Naar den Menige hoff samtyctte den fremfarne Dom, da andis hand som Dommen vaar offuergaaen, huad heller hand vilde vdi Riget offuer Landet eller Haffuet. Thi Kongens fromhed vaar en sa stor, at hand vilde at ingen skulde stammeligen affliffuis aff sin nere, men beholde Liffuet, oc sly Landet efter sin egen vdueelse.

9. Der som Nymnings mand vdualde sig at drage offuer hi da fulde Kongens Tienere hannem til Stranden, oc gaffue hannu Baad, Arer, Fætalie oc it Vffekar, oc stode saa lenge ved Stranden de kunde enten see noget aff Arerne eller Raaerne. De forfulde nem oc saa met hoy raab, oc stammede hannem for sin Misgierning ærlige sag. Hende det sig at Vær oc Vand drefue hannem tilba der Landet, da bleff hand optagen, oc miste sit Liff. Saa stor vanære oc fare vaar paa færde met denne fattige fordømtte Misdet

10. Men der som Nymnings mand vdklaarede sig at drage Lands, da bleff hand, som førre er sagd, fuld aff Kongens Tien den næste Skou, oc gic saa allene fra dennem. Naar de tendte at vaar it gaat skifte vey fra dennem, da raabte de endrecteligen met hi oc bulder tre gange, at hand skulde icke komme dem paa hender ig forseelse oc vildfarelse.

11. For det aller sidste samtycttis aff alle Kongens gode Mænd, som saaledis vaar louligen forfuld oc fordømt, skulde aldrig benaadi indtagis igien i Landet, men leffue met skam oc sorg sin Liffs tid, vdigheb. Saadan straff holtis vdi disse dage langt større oc flærere. Saadan straff holtis vdi disse dage langt større oc flærere. Saadan straff holtis vdi disse dage langt større oc flærere.

Ure er offer uer liffuet.

gere, end at miste Liffuet.

12. Hende det sig efter denne dag, at nogen aff Kongens Bnd te kom i ferd met Nymnings mand, og vaar selff anden, eller ha Pil mere end hand, oc sparede hannem, da bleff hand til lige deela hans Synd oc brøde met hannem. Saaledis straffedis de som fi sig imod Gaards retten

13. Men sictedis nogen for sag, oc kunde icke feldis met loulige vidnis: byrd, Da tog hand Sex mend til sig, oc fride sig met sin Ced. Sameledis værnede sig Hoffmend, met Sex Mendis Ced, naar de forgrebe sig vden vilie oc vidstak imod deris vbeliende Hoffstienere.

14. Huilcke som foruundne oc fordsømte vaare efter forscreffne Statutter, Den offuergick icke alleniste denne timelige Wlycke, som nu er omtalet, Men oc saa Kirckens band vdi alle disse try Konge Riger. Saa at baade Lands Lov oc Band stemmede offuer it met huer andre, at straffe huad som vblouligt oc straffeligt sandis. Der met fortogis oc affstuffedis alle trætte, Riff, Dyrer oc vlempe, oc der met holtis god Sed oc stik vdi Kongens Gaard.

Eiden falt denne strenge Ræt efter haanden, Enten aff Dffrighe: ^{Pendinges} ^{straff optom:} den forsamelse, eller Førsternis Formildelse, oc de bødte met Gods oc Pening vdi den stæd, som mand tilforn foruistis aff Landet, vnder tagen at nogen slog anden met Ræp eller Staff. Thi det vaar hundre slag oc Strid, oc holtis iblant erlige Hoffmend vbrugeligt, der til met oc saa meget Haan: ^{Om Repe-} ^{slag.} lig oc bespaatteligt.

Der Kong Knud hafde giort denne strenge Gaards ræt, gaff sig icke ^{Kong Knud} ^{synder self} ^{først imod} ^{Gaards ræt:} Lycken bedre, end at hand bleff self den første som offuerraadde den, ved Mandrab paa en aff sine egne Tienerer. Thi angrede hanem saadant sit sal, oc kiende sig self strax skyldig. Hand lod forsamle sit sidende Raad oc mødte Personligen vden all Steffning oc vndskyldning: Trad aff sin Kongelige Stol, sætte sig ydmygeligen næd paa Jorden, oc gaff sig vnder deris Dom, oc vilde nyde oc vndgielde Hues de tilkiende hannem. Hand yde Mend oc Hoffinder græde alle bitterligen offuer hannem, oc gin: ^{Rigens} ^{Raads} ^{Smilthed.} vnd til sammen i Raad met huer andre, oc besindede strax, at det huercken var erligt eller sømmeligt, ia oc huercken tilbørligt eller gaffnligt, at døms oc strengeligen offuer deris egen Lands Herre oc Kong. Der som hoffuere togis dem fra, huad vaare det siden vden Marsage til deris egen forderff: uise oc vdeleggelse. De hafde bange kaar. De vaare suorne oc forordinerede Dommere, oc skulde enten giøre imod deris Ced eller deris Herre. Thi bleffue vndrecteligen til sinds, at de vilde sætte sagen ind til Kongelige Maestat, effterdi de vaare hans vnderfaatte oc for ringe at døms hannem. Der til met vaar oc saa hans synd Vaadegierning, oc hand kunde rette oc vtre sig mod Gud oc Mennisken. Saa siuntis dennem oc saa at det vaar vderom Straff, at denne fromme oc mechtige Herre saa ydmygede sig vnder deris Dom.

Efter dette snilde Raad ginge de ind til Kongen, som da foruendte ^{deris} Dom, reiste hannem op fra Jorden, oc sætte hannem paa sin Kongelige ^{trone} ^{stol}, oc gaffue hannem all Dømmen i haanden offuer sig self. Kongen ^{Kong Knud} ^{er sin egen} ^{Dommere.} gaff strax sin egen Dom, at hand skulde straffis paa sine Penninge, oc ^{hænge} ^{af} ^{to} ^{try} ^{Hundrede} ^{oc} ^{try} ^{sinds} ^{Liue} ^{Marck} ^{sølff}, i den stæd som mand ^{vand} ^{hændelige} ^{tilforn} ^{ickon} ^{Fyrretiuue} ^{Marck} ^{sølff} til Mandbod. Hand ^v ^{iden} ^{offuer} ^{alt}, ni Marck Guld til en stend, oc gjorde der aff en Lov, ^{at} ^{hand} ^{efter} ^{denne} ^{Dag} ^{skulde} ^{bøde} ^{lige} ^{saa} ^{meget} ^{for} ^{Mandrab}. Denne ^{sum} ^{skifte}

Mandbed
vdi Kong
Knuds tid.

sum skifte hand vdi tre parter, den ene til Kongē, den anden til Hoffindne, den tredie part til den Dødis næste sleet oc Frender. Sin egen p gaff hand til Kirckens Tienere oc Fattigt Folk. De mente sig der met stille Guds vræde, Huilcken vaar den høyeste Herre oc Kong, oc mest si tøynet. Saaledis befands hand en ydmyg oc retfærdige Dommere, gjorde denne fruct, met sit Exempel oc strenge Lov, at der vdi hans tid fandts ingen, som enten brød hans Gaards ræt, eller bødte for nogen offu trædelse. Der som oc nogen forsaa sig vdi de dage, da ansaaes icke ha Byrd, Frenndskaff, gunst eller gaffue. Men nu gaar det anderledis til Verden. Der er ingen eller liden Affue oc tuct iblant Hoffold. Hi

Klagemaal
at der holdis
ingen Disci-
plin oc tuct
til Hoffue.

gior som hannem lyst. Der er ingen som anklager, oc de som stu straffe Synd oc ondskaff, de ere Syndsens oc vdyds største forsuar. Wi Herrer oc Førster som nu regere, blues icke end en gang der ved, at de h ue ladet all saadan god Etid oc Ordning falde. Saa pleier det almin ligen at gaa, naar mand lessuer vdi Wardeløshed, vden Krigs offuelse ærlig idret. Thi Vngdommen hassuer altid mere skarp straff oc tilsi behoff, end formegen Efferladenhed. Huilcket den vise oc fromme He Kong Knud vel formerckte vdi sin tid. Hand gaff oc saa denne Lov, si siden holdis mange stæds, baade iblant Wole oc Wædle, at ingen He maatte opsig sin Tienere, eller Tieneren maatte tage Orloff aff sin H re, vden paa Nytt Mars afften.

Naar orloff
skal giffuis
oc bedis til
Hoffue.

NDgen tid lang her efter, rystede Kong Knud sig met Folk oc Et at drage ind vdi Normandien, oc heffne paa Hertug Rickord, i vræt som hand hassce giort hans Systers, huilcken hand haanligen im stel oc scrift forsted fra sig. Paa veyen sid hand tidende om sin S Kong Haralds død i Engelland, oc hassde da sorg vdi begge hender. I hand nyligen tilforn anammet Norgis Rige efter den anden sin S Kong Suends afgang. Dog bar hand saadan onde bedrøffuelige tida Mandeligen, oc drog frem vdi sin forsætte Reise, saa at ingen kunde me nogen graad eller sørge tegn paa hannem i nogen maade. Hertug Rick rømte ind vdi Sicilien, oc torde icke forbie hannem. Men Kongen f hasteligen i stor Siugdom, aff megen krigs arbeide, Bact oc omhu. I der hand fornam at der vaar intet Liff ydermere at vente eller vinde i d ne Verden, fremkaldede hand til sig sine ypperste Raad oc Krigs offuer oc befoel dem hart, at de io for ingen deel skulde drage til Danmark, end de vunde Normandien. Hand loffuede dem saa visseligen seyr, som hassde den vdi haanden, om de ellers vilde icke bære hans Lig oc kiste fr merst vdi deris hær imod Fienderne. Naar dette vaar skeed begerede hand de skulde Begrassue hans Legeme til Roan vdi Normandien, oc gi Borgerne frihed for hans Leierstæd, Huilcket de Frangoser gierne st tilstæde, naar de fornomme at de Danske met det første vilde drage fra d til Danmark. Dette skeede altsammen efter Kong Knuds Spaaddom begering. De vunde Seyr met hans Døde Legeme oc begroffue det i Hederlige vdi Roan, oc droge saa hjem til Danmark.

Sorg stycker
anden.

Taalmodig-
hed.

Sleet oc go-
de Venner
følgi til
Døde.

Roan vdi
Francrige.

Vnderlig
Seyr.

Saaledis Døde Kong Knud, som vaar en aff de besynderligste Konger som haaffue regeret nogen tid vdi Danmark. De ligeruis som mange andre fremfarne Kongers gierninger ere meste parten forgette met Aar oc Tied, saa er Kong Knuds merckelige Seyr oc dyder, io mere oc mere vdi alle indlendiske oc vdlendiske Kronicker.

Hand vaar icke alleniste en duelig oc lycksalig Krigsmand, Men en Christen oc-Gudsfryctig Herre, som beuiste stor rundhed mod den oc Kirckens Personer, oc opbygde mange Kircker oc Kloster, in- oc vden Riget, som staa endnu paa denne Dag, til hans vforngengelige oc lofflige naffns ihukommelse.

Kong Knuds loff.

Nogle mene at Muncke skulde da først kommen til Danmark.

Efter Kong Knuds død fortsøffuede Guend Estrithssøn vdi Engelland, Ar 1080. oc indlagde Krigsfolck alleuegne paa Befestninger, at Indbyggerne icke giøre Oprør, oc affalde fra Danmarks krone. Men Norge falder gane, der de fornomme, at Kong Knud vaar død, opsagde de Dan- vds Rige all lydighed, oc vdualde Magnus hin gode, oc hylde han til deris Konge, for hans Faders Sant Duffs Dyd oc Helligheds vdi, vdi hues Fodspor de forhaabede at Sønnen skulde træde, oc bliffue dem en gunstig oc gaffnlig Herre.

Norge falder fra Danmark.

Knud den haarde LXVII.

Haarde Knud.

Kong Knud bleff icke mindre bedrøffuet ved de Norckis affald, end hand tilforn aff sin Faders død. Hand befryctede der som hand forhindrede vdi Krig met sine Naboer, at Engelland skulde tage Exempel aff Norge, oc hand skulde der offuer miste det mere for det mindre. Thi lod hand sig icke bemercke, at hand vaar vruet paa Kong Magnus, oc gjorde et Eedsuoren forbund met hand, at huilken aff dennem begge, som først affdøde, da skulde den anden icke hans Rige. Dette gjorde Kong Knud i denne mening, at hand vilde Norge skulde altid vere til Danmark, oc vilde heller at Norgis Kong icke regere offuer begge Land, end de skulde affskilles fra huer andre. Om hand ant viseligen haaffuer veret giort oc vedtaget, paa enthen sider, kand icke letteligen aff sig self forstaa, oc Forfarendhed haaffuer det siden lært i efterfølgende Aar.

Enildhed.

Norge begis til Danmark.

Efter at dette Forbund vaar opræt, drog Konning Knud til England, oc fant der alting, formedelst sin Broders snilde forsiun, vdi godlyshed. Hand deelde Landet met sin Broder Eduard, huilken hans Fader afflede met Imme, mere for fryct oc fare skyld, end broderlig Kierlighed. Thi Eduard stod self efter Riget, oc den Menige mand vaar hand hald oc anhengig, for hans faders skyld. Hand vilde stille hannem til skyde, paa det hand skulde icke velde sig ind paa det gantste, oc tage

altsammen bort met mact. Men det haffde ingen synderlig nød met Er uard, Thi hand vaar meget taabelig oc vforstandig, oc sin Fader gantfl wlig i alle maade. Oc dette vaar ocsaa en aarsage, Huor faare at Suend Estriffson drog saa dristelige fra Engelland, at indtage Danmark effter Kong Knud, som regerede det idon vdi tu Aar. Thi hand forlod sig meget paa Goduins Sønnen, sine Frender, oc vaar der til viss, at Er uard skulde icke ved nogen oprør vdstøde hannem, fra Engelland i sin fra uerelse.

Magnus
hin gode.

Magnus hin gode LXVIII.

Ed holdis.

Er Kong Magnus SantDuffs Søn spurde til Norge, at Kong Knud vaar Død, drog hand strax til Danmark oc effede Kronen oc Regementet effter det forbund som tilforne vaar gaaet imellem dennem. De Danske haffde da tuende bange Kaar. Deris Ed oc ære tuingde dem paa den ene, oc Kong Knuds afftom, det rette Danske Konges Blod, paa den anden side. De siuntis vel at den burde at vere næst til Ni get at arffue, som næst vaar vdi Byrd oc Blod. Dog saadant wanset, vilde de heller holde deris Ed for Gud, oc Tro mod it fremmet Föld, end for noget Menniskis hyldest, træde fra deris ord oc Loffue. Saa bestandige oc trofaste vaare de gamle i fordom tid. Gud giffuet at saadant maatte endnu findis paa denne Dag iblant oss som haffue det hellige Guds ords Lius, langt klarere end disse vore Forfædre i deris tid.

De gamle
vaare tro-
faste.

Suend Estriffson stod fast imod dette raad, oc vilde forhindret Kong Magnus at bekomme Riget. Hand sagde at Danmarkis Rigis Raad vaar icke forplictet, at holde deris affdøde Heris daarlige oc wbesindige forbund. Det vaar giedeligt at selie sin Frihed, oc giffue sig self met spaat oc Banare vdi trædom vnder det Föld, som tilforne haffde veret deris vnderfaatte.

Suend Estriffson vil forhindre Kong Magnus Danmarkis Krone.

Saadanne Suends ord oc tale fant ingen fremgang eller samtyk hos de Danske. Dissimellem skilde Harald Goduins Søn hannem vdi Engelland met saadant suigelig vaafund. Hand gaff sig i Raad met de Engelske som vaare Suend affgunstige for sin Grumbhed, oc oplagde dennem at mand skulde paa en viss forsagd tid indbiude oc forsamle de Danske Krigsföld, som laa atskilt vdi mange Stæder. Naar de vaardructne oc soffue tryggeligste, da skulde mand om Natten offuerfalde dem oc sla dem ihjel.

Sorræderi.

Engelland
falder fra
Danmark.

Saaledis skilde en Nat vdi it Dneblid off Danske ved Engelland, Huilket vore Forfædre vunde oc styrede met megen wmag vdi mange Aar, Oc wi effter denne Dag aldrig kunde det indtag

indtag

age eller vinde tilbage met Herre skold. Efter dette Mord Harald Goduinsson, Eduard haffue all Kongelig naffn oc ære me, men hand beholt self macten oc myndigheden met fordeelen. Manden sad for en siun skyld, men Harald raadde for Landet, indtil ære-igheds Mod bleff manduoret vdi hannem, oc slog saa Eduard ihjel tiltog sig allene baade Kongeligt Naffn, oc all Herlighed vdi England.

Suend Estritsson vilde dog icke lade sig afftrente fra Danmark, ^{Suend stier for Kong Magnus.} men gaff sig met de saa Fjold hand haffde, imod Kong Magnus, oc bleff egen vdi Jutland først til søs, oc siden til Lands, oc maatte paa det icke romme met stor Blussel igennem Fyn, Sieland oc Skone, indtil værige om hielp aff hans slect oc Venner, som hand haffde der i Landet.

Dog Magnus som forfulde hannem hart, baade til Land oc Vand, ^{helt} kaldet tilbage at vdriffue de Vender aff Jutland, som i hans frættelse vaare der indfaldne, at heffne en mectig Herres Tolff Søner, vilde de Danste haffde ihjelslaget for deris Sørsffueri paa de Danste kromme.

Thi vende Magnus strax efter indbyggernis begering, oc drog off-
 r met sin Krigs Hær til Jutland. Der scriffuis at der skulde kommet en
 hannem vdi søffne, den næste nat førend slaget stod, Hvilken tilfagde
 nem Seyruinding, oc til it ydermere tegn der paa, at hand anden da-
 n skulde finde oc sfiude en Drn. Hand fortalde sin Drøm om Morgenens,
 der slaget skulde begyndis, saa hand en Drn, oc red hasteligen bort, oc slog
 n døder næd til Jorden met sin Glasfluend. Aff saadant vnderligt oc
 skeligt Tegn, fik alt Fjoldet mod, oc forhaabedis en viss Seyruinding.
 e flogte diss Mandeligere paa Fienderne, oc finge offuerhaand, at mange
 k vndfome met lissuet aff dennem. <sup>Drømme oc foruarfel. Kong Magnus star Den-
 derne aff Jutland.</sup>

Bed saadan lycke, dyd oc mandom fik Kong Magnus it stort naffn,
 : forre lyst at forfølge sin Modstandere Suend Estritsson. Den menige
 and kaldede hannem Kong Magnus hin gode, oc elste hannem io len-
 x io mere, saa at de som vndte Suend vel, ocsaa afffulde efter haanden
 a hannem. I blant hvilcke vaar ocsaa den Naffnkundige Herre, Godskald
 f Venden, som førre er oc omtalet vdi Kong Knuds Historie. Thi der hand
 merckte at der vaar intet at vinde eller baade hos Suend, vilde hand
 fuge sin egen lycke, oc bad Kong Magnus at hannem maatte tilstædis
 l drage aff Landet met vilie oc Venstæff, at heffne sin Faders Død.
 had tuingde siden Venden met mange Slag oc Strid, oc gjorde ind-
 id vdi Saren oc met Hoff oc Brand forderffuede Landet, oc heffnede saa-
 dis sin Faders Død. <sup>Kong Mag-
 nus saar go-
 dis tilnaffn. Hertog God-
 skald drager
 hiem til Den-
 den.</sup>

Dog Magnus drog efter denne Vendiſte Strid, strax op imod Sue-
 rige, oc som hand reed paa Beyen frem for † Allersted sprand en Hare † Salmstad.

Kong Magnus endeligt
oc begrav-
uelse.

op oc forfærdede hans Hest, at den kaste hannem hasteligen aff sig, oc te hannem imod en huaff Stub, saa at han døde strax paa si Hans lig bleff ført til Trundhiem i Norge, oc Begravuet vdi Kongesæduanlige leiersted. Suend Estrithsøn som lycken hadde allden forstut oc forlat, bleff ophøyet igien aff Guds Godhed, til Kongeligt Ræffn oc Herlighed vdi Danmark.

Disse Historier, som ere fremsætte vdi denne tiende Bog, finde wi noget ledig optegnede, besynderlige vdi den Engelske oc Norske Krønike. Men leiligheden icke vel begiffuer sig, nu paa denne tid oc stad, at fordrage saadan bed, saa vjtsløfftig, som det sig burde oc hørde, bør den gunstige Læsere, at ta ting i den beste mening. Naarsombest dette første Arbeide er fuldendt oc Gud lycken fororsage, skal alt hues baade her oc anden steds gaais forbi, stiteligen vdi sin bequem tid oc stad vdrædis oc forklaris.

huer gang vige it sæde ned bedre for sin fosshed. Blevf nogen fierde gang for saadant anklaget og louligen foruunden, Da skulde hand foruistis, oc alldrig effter denne dag tage i sad, eller dricke aff Staal met arlige Hoffmænd. Thi saa lunge som noget haab vaar om forbedring, da beuistis hannem naade, men naar nogens forherdige ondskab vaar saa stor og waffladelig, at Kongens Bud foractedis, da vaar ingen naade mere at foruente.

Vdi lige maade, som nu er omtalet, straffedis ocsaa alle andre ringe forseelse oc offuertrædelse, som at naar nogen gaff anden skends ord, eller Om spill
oc skends
ord. spaattelige offuerøste hannem met *Ull* eller anden Dricke.

Effterdi Kong Knud aarlogedis oc feidede mere til Søes end til Lands, da brugte hand intet besynderligt Nytte, oc holt ingen serdelis Staalmeester Sadelknechte eller Staalosuenne. Men Hofffinderne stiftis ved at vare paa Staalden. Huo som da red altid paa en andens Hest, oc lod sin egen gaa ledig oc løs, hannem offuergick ocsaa forscreffne straff. De finge Om freds
Heste oc de-
ris fodring
oc reise. tre neger paa huer Hest om natten. Huo som lagde Toppen oc Kornet for sin egen, oc stubben og Halmen for sin Staalbroders Hest, hand straffedis som førre er sagd, oc blevf met vanryete enten i Gaarden eller foruistis. Denne samme Dom vaar oc den faaresæt, som reed vdi Bandet met vilie til sin Hoffbroder, oc offuerstenckte hannem. Saa strengeligen straffede denne gode Herre end ocsaa en søne brøde, at hand vilde huer skulde lessue tuctige oc fredsommelige vdi hans tieniste.

Huo som vaar tilfagd at holde vact, oc falt saa dybt vdi Søffn, at mand kunde stiele noget aff hans klæder eller vaaben fra hannem, da maatte hand lide den samme forsagde straff. Thi hand dømtis robequem til en Kongelig tieniste, som for sin egen søffnactighed forsømte sit vact oc hold. Om vact oc
Rathold.

Om større synd oc groffuere forseelse, vaare strengere Low oc Rettergong. Thi huo som wformede anden met Messueslag met Suerd eller Stang, eller met vaald tog noget aff andens Haand, eller Haardrog anden, eller ocsaa befandis vdi hemeligt wtrostaff imod Kongelige Maiestat, Hand haffde forbrøt sin Hals, oc blevf foruijst Gaarden, om saadant kunde offuer hannem nocksom beuistis met louferdige vidnisbyrd. Om pust oc
Messuebug,
Om obenba-
re Aan oc
Saardrect.

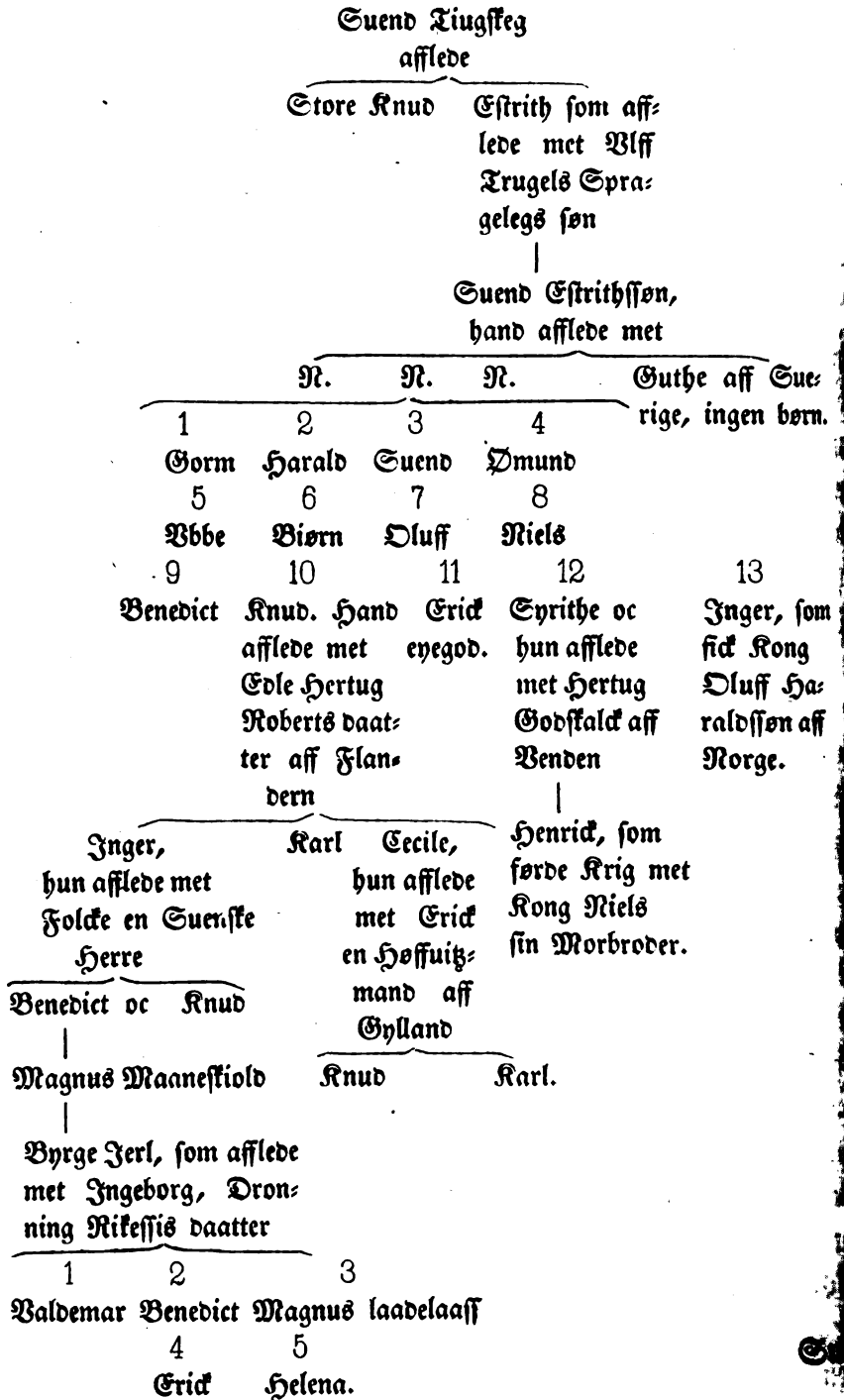
1. Den som haffde en anden at tiltale, hand klagede først for Kongen, oc begærede at hand vilde side oc sette dom paa sin Stol. Om Low-
maal at for-
følge.

2. Gienparten skulde tre gange indsteffnis ved to hoffmænd, som giøre en Loulig steffning. De skulde første gang giffue hannem en gang varsel til hans Bopæl, om hand vaar bosidendis, oc siden to gonge offuer borde, huad heller hand vaar tilstæde eller icke. Vaar hand icke bosæt, da steffnedis hand Tre gange ved Kongens bord hos sit sæde.

3. Naar Kongen oc Raadet vaare sæt, da fremginge de som steffningen haffde giort, oc fore at de haffde Loulige indkallet den som sagedis, oc vunde at de intet handlede vdi den sag, enten for vild eller venstaff i nogen maade.

4. Dernæst fremginge vidnisbyrdene, som vaare tu vdi det minste, Huilcke giorde deris Eed, at de icke skulde sige noget, Anklageren til vilie oc hans gienpart til had, anderledis end de det haffde seet eller hørt vdi sandhed. Thi vdi de sager, som rörde paa Kongelige Maiestat, der skulde mand mest gaa effter det som hørd vaar. Huad andre sager vaar anrørendis, Der gid siun for Sagn. Huad som saaledis louligen blevf vunden, det maatte ingen rygge eller bagdriffue. Haffde ocsaa nogen giort it vedfæ paa samme sag, Da maatte hand icke drage sine ord tilbage. Naar

sin Gudfryctige Bestandhed, hand beuiste sin Tro mod Gi
oc hans Ord, oc bekom vden tuil den euige oc vsforgengelig
Hrens krone, effter denne sin timelige død oc affgang.

Suend Estrithsson. LXIX.

Suend
Estrithsson.

Sgeruiff som Kong Knud den store, forsuarede oc formes-
rede Danmark's Krone, met sin mandelige Driftighed,
oc lykkelige Seyruinding: Saa hassuer huercken lycken Lycken.
eller styrcke, veret saa megen hos hans efterkommere, at
de kunde beholde eller forsuare, huad som hand lod dennem
efter sin Død oc afgang. Dem er icke alleniste frata-
de mange Konge Riger, som hand hassde vnder sit velde, men det er
net saa vilt, at de Danste selff hassue taget sig en Herre aff fremmet
ge Blod. Indtil paa det siste at Suend Estrithsson kom til Rege-
ret efter Kong Magnus aff Norge, met huilcken hand holt ideligen
e, den Raarte tid hand regerede, oc siden met hans Farbroder Kong
ab, dog hand hassde met sin Krig liden lycke oc fremgang, som førre
rt, oc her efter strax skal fremdelis omtalis. Danmark's indbyggere
re hannem meget affgunstige, oc bare lang tid hemelig had imod han-
for den gamle Feide, som dem imellem vaar her i Landet vdi Kong
gnus tid, Som den almindelige lyde er, at mand er redbone til Had oc
, men seenfærdige oc vanskelig til Venstab oc forligelsemaal. Huor
Raaben en gang sonder rissuis, der syes den neppeligen saa vel tilsam-
igien, at skaden io stunes oc kiendis. Saaledis gid det met Kong
nd i hans Regimentis begyndelse.

Samme tid affdøde Biscop Auacke vdi Roskilde, oc vdi hans stæd
en Engelft mand saare lærd oc from, ved naffn Wilhelm, som vaar ^{Biscop Wil-}
store Kong Knuds Canceler oc Sielesørgere. Vdi hans tid finge ^{helm vdi Ro-}
terne først selff Biscoper vdi Skaane, som tilforne altid hassde veret ^{skild.}
ilde Biscop vndergiffne. Der bleffue indset paa en tid til lige tuende ^{Dalbyes}
oper, Henrick vdi Dalby, oc Eagine vdi Lund. Men kaart tid her effs ^{Biscopdom}
yaff Biscop Henrick selff aarsage, met sin store oc offuerflødige Drid, ^{begyndis oc}
in egen Død, sig selff til eulg vanære, oc alle sine klercke til it skadeligt ^{endis.}
kammeligt Exempel. Der met bleff Dalbyes Biscopdom begynt oc ent ^{Drucken-}
hannem, oc all Jurisdiction kom til Lunde Biscop, hos huilcken den er ^{stabs onde}
nu paa denne Dag. ^{oc ffadelige}
^{lyde.}

Saa maatte Biscop Henricks klercke, oc de fattige Borgere vdi Dal-
mdielde fremmet synd. Ja oc de icke alleniste, men alle Danste, hues
nide hassuer en seye ros aff hans naffn, end paa denne Dag.

S ville vi tale noget om Kong Harald, Sanct Oluffs Broder aff
Norge, førend vi komme til den Feide, som vaar imellem hannem oc
g Suend.

Der Sant Oluff vaar slagen aff Norgis indbyggere, Komte Ha- ^{Harald}
hans Broder for fryet oc fare styld igennem Ryssland til Constantino: ^{haardraade}
Der hende det sig, at hand kom for skade oc giorde Mandrab. Huor saa- ^{S. Oluffs}
and bleff dømt at stulde lastis vdi Orme Laarn, til en stor drage. Der ^{Broder.}
hand stulde

Snild oc
vnderligt
anslag.

Harald star
en Drage
ihiel vdi
Taarnet.

hand skulde neduindis vdi Taarnet, gaff sig en aff hans tro Tienere met hannem, oc bleffue begge afforde alle deris Klæder, indtil it Einklæde, som Taarngiemmeren vndte Harald omkring Liffuet, at skule der met sin Bluffel. Harald gaff samme Taarngiemmere it kaasteligt Armbaand, oc fant naade hos hannem, at hand tilstæde der bleff kast nogle smaa Fiske ned i Taarnet, paa huilcke Dragens første grumhed kunde stillis oc affueris, oc dem ved Fissens skel kunde giffuis noget Lius, at see sig omkring vdi Taarnet. Estrax der Harald vaar kommen næd vdi Taarnet, oc Dragen vaar forhindret met Fissene, gjorde hand sig en Kølffue aff døde Menn rad oc Been, som hand der fant for sig, oc sprang saa mandeligen paa Dragens ryg, oc opstar Bugen paa hannem, met en Nagkniff, som hand hemeligen hadde foruaret hos sig. Thi Dragens Hud oc Ryg vaar saaa tyk oc haard, at intet Suerd kunde bide paa hannem. Der Dragen kunde huercken skade Harald met Munden eller Rumpen, forsømte han Tienere sig icke, greb den Beentkølffue, oc slog Dragen der met vdi Hoffuet, indtil den døde. Kong Baldemar den første som hadde stor kær til allehaande gamle Monumenter oc fordom Skid, Baaben oc Klædrect, hand hadde ocsaa denne Haralds Nagkniff vdi sin tid, huilcken vdi da meget forrustet, som de vide, huilcke denne ofte hannue seet hos hannem.

DEr Keyseren vdi Constantinopel hørde huorledis Harald hadde been sig vdi sit Fængsel, lod hand hannem optage, oc gaff hannem icke anden niste sit venstæff, men ocsaa stor Lad oc Pris for sin Mandelige gierning. Hand forærede hannem met Skend, Guld oc Skib, oc lod hannem faa omkring vdi Sæn, fredeligen hiem til sit Fæderneland.

Suend Est-
richssøn off-
ueruindis.

Diurs Na.

Harald brugte sin gode lycke, indtog strax Norge effter sin Broder søn Magnus, oc seidede vsfortogred paa Danmark. Kong Suend gaff sig hasteligen oc daarligen imod hannem, ved Diursaa, oc bleff der slagten. Thi hand hadde faa Guld oc wuillige. Jyderne stamendis ved den bluffel, oc sprunge self dristeligen vdi Vandet, oc druckede sig, at skulde icke komme vdi Fiendernis haand, effterdi de kunde eller vilde icke aff Valstæden.

Aflacks en
Danste
Dodsmands
styrcke oc
mandom.

Kong Suend tøffuede icke lang tid, før end hand samlede sig en Krigs hær aff Slaane, Sieland oc Smaalandene, oc gaff sig an gang imod Kong Harald i Sæn, vden for Nise Na. De Danste forned me, at Fienderne vaare dem for stercke met Skib oc Guld. Thi bunde alle deris Skib tilsammen, saa at det ene kunde ingelunde vige fra det andet, men maatte alle endrectelige nyde oc vndgielde ont oc gaat som Lyg gaff. I blant andre duelige Danste karle, som hulde sig denne dag mandeligen, vaar en besynderlig aff Skialm huidis Baadsmend, ved den Aflack. Hand gjorde først stor værn aff sit eget Skib, oc sprang siden it aff Fiendernis største Skib, oc hadde en Ceg vdi haanden, som hand med de ophugget vdi forraad til sit Skibs Ror, huor met hand dræbte alle de hand offuerkom, saa at de Norske Skib forfærdevis, oc flyde langt fra hinanden, oc mange paa begge sider bleffue staaendis stille, og saae paa hannem stort vnder. Saaledis holt Aflack sig imod Fienderne deene gantste dag, indtil den mor

1 morder Nat formenten hannem lenger at stride. Hand gjorde de Norske
 vobodelig oc vilgelig affbrect, oc sid self mange dog ringe oc smaa
 at aff demnem. Dette maatte siunis fast wtroligt, haffde wi icke self hort
 adant fortælis af den sandrue Herre, Erkebiscop Absalon, vdi vor tid.
 Had haffde da saa stactmatet de Norske denne dag, at de paa begge side
 hude veret huer anden lige stercke om anden dagen, der som en Norsk
 hertug haffde icke dissimellem vndsæt sine Landmend met mere Føld. ^{Skoningerne}
 huorfaare at Skoningerne oc saa hemelige om Midnats tide løste deris ^{fly met stor}
 Skib, oc roede saa stille til Lands oc vndfhyde, deris staalbrødre til skade, oc ^{Danere.}
 self oc deris efterkommere til euig skam oc Banære.

2 Anden Dagen gaff Kong Suend sig frimodeligen imod sine Fiend-
 er, endog de vaare nu langt flere til tal, end hand paa sin side. Hand
 mente at Seyruindingen stod icke vdi meget Føld, men vdi dyd oc dristig ^{Kong Suend}
 snildhed. Dog det gic alligeuel her anderlevis. De maatte vndergaa ^{offueruindis}
 den først vaare. Den velbyrdige Herre, Skialm huide, bleff omringet oc ^{anden gong}
 fangen aff Fienderne, icke for nogen hans redzels skyld, men fordi at Blo- ^{aff de Norske.}
 d hadde forløbet hannem. De toge ellers ingen til fange aff de Danste
 den hannem allene, Huilken de sparede oc ærede for sin store dyd oc from- ^{Skialm Sui-}
 hed. Der de komme vnder Giedes, rømte hand vdi en morder Nat fra den- ^{dis mandom}
 nem, oc vndfom vdi sit fri behold. ^{Dyd oc}
^{snildhed.}

3 Kong Harald lod sig icke der met nøye, at hand haffde vundet disse
 morder Stride, men gjorde de Danste daglige offuerfald oc plage, vden all
 yderlige modstand. Thi Kong Suend vaar nu to gange ilde affbrent, oc
 icke voge sig tredie gang imod hannem.

4 Dissimellem droge Kong Haralds yngste Brødre aff Engelland fra ^{Denne Kong}
 hannem, oc bade Kong Harald aff Norge, at hand vilde sætte dem ind vdi ^{Harald vaar}
 den Broders stæd, da vilde de suære hannem Huldskab oc Mandskab. ^{Gress God-}
 Kong Harald vaar æregerig, oc drog ind paa den ene side imod Engelland, ^{uins Son,}
 oc Normenderne aff Frandrige lagde samme tid ind paa den anden side. ^{Kong Knuds}
 Kong Harald aff Engelland lod dem self betemme en tid lang. Huor aff ^{den stores}
 de Norske bleffue saa trygge, at de skiltis fra huer andre, afflagde deris Vaar- ^{Syster Son.}
 ten, søgte idon efter Roff oc Bytte, oc bleffue der offuer slagne oc hasteli-
 ge vdrde aff Engellenderne. Kong Harald mente at det skulde vdi lige
 lyckeds hannem imod Normenderne, Men Lycken rømte hasteli-
 ge fra hannem. Hand met sin Hær bleff slagen, oc haffde icke bleffuet fun-
 den, der som nogle Bønder icke haffde giort anuifning paa hannem, vdi
 den vildsom flou oc vføre. Tuende hans Sønner oc en Daatter, flyde til
 den mark, Huilke Kong Suend vndfid venligen, oc gaff mere efter
 den dert oc Byrd skyld, end deris Fader haffde fortient. Hand giffte Daat-
 ten fra sig til Kongen aff Ryssland, som kaldtis Baldemar paa Danste,
 oc Jarislaus paa Ryske. Aff huilken, den Herre oc Første, som nu hos
 den vdi Regimentet, findis at vere hans Daatter barn: De icke allenist
 vdrde oc blod, men oc saa vdi Rassin hans foruante oc ieffnlige. Saa
 den vdrde naadigste Kong haffuer paa sin Møderne vegne, lofflig Anher
 den aff Engelland oc Dsterleden.

Met Kong

Kong
Suends
Lycke vendis.

Stercke be-
ne som gode
dage kunde
bare.

Kong
Suends w-
tysthed.

Blodstam.

Droning
Gythe gior
Penitens.

Kong Suend
angrer sine
Synder.

Gudfryctig-
hed oc From-
hed gaa off-
uer Lærdom.

Met Kong Harald Haarbraade, affdøde til lige all Kong Suends Krig imod Nogens Fiender, men sid ocsaa self aldelis it andet sind. Hand vaar from oc gessuemild, venhuld oc trofast mod alle, oc forfremmede den Christne religion met Kircker at opbygge, oc Kirckens personer at hant-
heffue oc forsørge. Hand haffde veret endnu mere at lossue oc prise, for sine Dyder, der som hand haffde icke besmittet oc vanryctet sig self, met sin skendelige oc vblue vkyffhed, huilcken hand brugte met mange aff de besynderligste oc deiligste Jomfruer, oc afflede met huer serdelis sine værdige Børn, som vaare, Gorm, Harald, Suend, Omund, Abbe, Oluf, Benedict, Niels, Biørn, Knud, Eric oc Gythe, som siden bleff giffuen Hertug Godstald aff Venden. Disse flectede alle oc huer mere efter Jorden, end Moderen.

Der Kong Suend haffde nogen tid lang ført dette onde oc synde leffnet, oc formercke at saadant huercken behagede Gud eller sine Vender saatte, oc gaff hans Kong: Maieft: stor Vanære oc Bagtale, Da vade hand sin hu fra saadan lossactighed, oc gaff sig vdi Eccestaff med Gythe, Kongens Daatter aff Suerige, som vaar hans egen nær Slect Byrd. Hand flyde en Synd oc falt strax i en anden. Thi straffede hannem haardeligen Biscop Eginge aff Lund, oc Biscop Wilhelm aff Roskilde for saadan Blodstam oc Ræteri. Oc der hand vilde icke end da affskilpe sin ondskaff, gassue de det Ercebispen aff Bremen tilkiende. Hand paamindte hannem baade met factmodige oc haarde ord, men Kongen truethannem saa fast igien met det vduuartis Suerd oc Krig, som hand truethannem met det Mandelige Suerd oc Kirckens Band. Thi befryctede Ercebispen, at Kongen skulde drage ind at Elffuen, oc belegge hannem i Hamburg. Huor faare hand flyde til Bremen, oc Ercebispens sæde bleder siden altid indtil denne dag. Biscop Wilhelm lagde sig ideligen eff Kongen, at forhindre hans blodgerige forsæt imod Ercebispen, oc vade hans sind fra det vbloulige Eccestaff, indtil hand sid Bøn met hannem, hand paa det sidste affskilde sig ved Gythe sin Frenck. Huilcken vde strax til Suerige, angrede bitterlige sin Synd oc forseelse, oc forsuor hun aldrig skulde gifte sig sin Liffs tid. Hun sad Vidue alle sine liffs dage, leffuede kyskeligen oc ærligen, oc arbeidede met sine Jomfruer oc vde paa atskillige kaastelige Stycker, som hun syde aff Guld oc Silde, vde tere klæder oc Messe hagle. Iblant huilcke vaar ocsaa den skone Kone aff Dyrebaare Gyldestycke gantke subtiligen oc konsteligen giort, som gaff til Roskilde Domkircke.

Kong Suend gjorde ocsaa Penitens for sine synder, oc lod saadant Paakiende met sit vduortis leffnet. Hand hørde gierne Predicken, oc vde gids gierne met fromme Guds ords Dienere, oc elste dem mest som vde mist vaare vdi hierte oc daglig omgengelse. Thi hand vaar i denne mening, at der laa icke saa stor mact paa hoier Lærdom, om Personer vde ellers rettindig Gudfryctig oc From. For denne orsage stold, vde hand sig en Norff Lagmand ved naffn Suend, til sin Prest oc vde Sere, endog hand vaar aldelis vlærd vdi Latine oc bogelige Konster.

fortset

ortrød de andre Klerke, at denne vlerde Mand Her Suend, vaar i saa stor gunst hos Kongen. Der faare ginge de endrecteligen tilsammen, oc met oplagd raad, vdftrabte met en Kniff disse to Bogstafue f. oc a. aff dette ord *samuli*, vdi den Collect, med huilcken hand pleiede almindeligen at bede for Kongen vdi Messen, saa at der som tilforn stod *samuli læstis numuli*. Der Her Suend kom til Bogen, oc begynte vdi sin Messe, at oplæse oc siunge denne fornemnde Collect, læste hand *muli* for *samuli*, lige som hand fant screffuet for sig. Thi hans lærdom oc forfarendhed vaar icke saa stor vdi Latinske tun-
 maal, at hand kunde rette sig self her vdi, oc besinde sig at fare vild. De
 som stode omkring hannem, begynte en høy ladder, saa at Kongen det hør-
 te, oc efter at tienisten vaar end, lod atspørie huad Aarsage der fandis til
 saadan deris vdfidelige ladder. Der Kongen hørde huorledis til vaar
 gaaet, och saa Bogen, sagde hand, at Her Suend vaar vel vndstyldet, oc
 mindre at straffe eller laste for sin vforfarendhed vdi Latine, end de an-
 der for deris Had oc Affuendsiugthed imod hannem. Hand sagde at den
 som skulde komme, paa huilcken Her Suend skulde en gang betale dem igen,
 at breide dem deris egen vankundighed oc vforstand. Hand forsende han-
 den strax vdi fremmede Nationer til Skole, at lære Tungemaal oc Bo-
 gelige konster, oc elste hannem icke mindre efter denne dag, end hand gior-
 de tilforn. Her Suend Norbagge drog vden Lands, gaff sig met besyn-
 lig flid oc lyst paa Bogelige konstere studering oc øffuelse, oc forfremmede
 sig saa vjitt, at hand, som ellers vaar veltalend aff naturen paa sin Mo-
 ders maal, forogte det met Konst, oc kom en Mester igien til Danmark.
 De som tilforn bespaattede hans vankundighed, forundrede sig siden
 helligen paa hans megen Lærdom oc dybe Forstand. Der met lod sig
 huad det er dog for en stor Guds gaffue, naar baade Naturen oc Konsten
 komme offuer it, oc bepryde en lærder Mand.

†
 Meningen
 er, at Her
 Suend bad
 for Guds
 Mule, der
 hand skulde
 bedet for
 Kongen
 Guds tie-
 nere.

Her Suend
 Norbage kal-
 dis Mester
 Suend.

Naturen oc
 Raansten
 begge gode.

Siden vaare Biscop Wilhelm vdi Roskilde, oc Mester Suend mest
 Kongens næste omgengelse, Kongen ærede dennem besynderligen for
 sig, oc de vaare Kongen tro met Hierte oc Mund. Saa at huer beuiste
 anden sin tilbørlige tieniste, vden strymeri oc deris Embedis forkrenc-
 ning, huilcket sees klarligen, vdi dette Exempel, som her efterfølger.

Et hende sig, at Kong Suend gjorde it mectigt Giestebud paa nyt
 Aars aften vdi Roskilde, oc hafde indbudet de fornemste aff sine Raad
 medel, aff huilcke hand formerkte hemeligen vdi deris Druckenstaf no-
 g Snad oc Tale, som hand meente hans Kong: Maiest: stod for nær,
 vdi der faare gruelligt fortørnet, oc vdi sin hastighed befol sine Tienere,
 at skulde om anden dagen Aarle offuerfalde dennem vdi hellig
 Truvaldigheds Kircke, naar de komme tilsammen at giøre der deris Bø-
 dene oc høre Guds tieniste. Kongens tienere gjorde efter hans aluerlige
 Befaling, oc vanhelgede Guds hus met Menniskelig vdflydig Blods vdf-
 ønding. Der Biscop Wilhelm hørde oc spurde dette Mord, gremmede
 sig at Kongen hafde saa vlouiligen forgrebet sig imod sine Giester,
 oc hand self hafde indbudet paa god tro oc loffue, oc siden ladet dem
 giøre vdi saadan Høytidelig fest, ia end oc saa vdi Kircken,

Kong
 Suends
 gruellig ha-
 stigbeds sald
 oc forseelse.

op oc forfærbede hans Hest, at den kaste hannem hasteligen aff sig, oc
 Kong Mag: te hannem imod en huaff Stub, saa at han døde strax paa st
 nus endelige Hans lig bleff ført til Trundhiem i Norge, oc Begravuet vdi Kong
 oc begraff: uelse. sæduanlige leierstæd. Suend Estrithssen som lycken haffde allde
 forstut oc forlat, bleff ophøyet igien aff Guds Godhed,
 til Kongeligt Ræffn oc Herlighed vdi
 Danmark.

Disse Historier, som ere fremsatte vdi denne tiende Bog, finde wi noget
 ledis optegnede, besynderlige vdi den Engelske oc Norske Krønike. Men
 leiligheden icke vel begiffuer sig, nu paa denne tid oc stæd, at fordrage saadan
 bed, saa vjtsløfftig, som det sig burde oc horde, bør den gunstige Læser, at ta
 ting i den beste mening. Naarsomhelst dette første Arbeide er suldent oc Gud
 lycken fororsage, skal alt hues baade her oc anden steds gaais
 forbi, stitelligen vdi sin bequem tid oc stæd vdi:
 redis oc forklaris.

Den Ellefte Bog.

Summa paa denne Bog.

Vi denne Bog bescriffuis tuende merckelige Kongers Historie, Kong Suend Estrithssøns, oc hans Søns Sant Knuds, som bleff ihieslagen vdi Otthense.

Kong Suend haffde liden gunst i Begyndelsen. Thi hans Underfaatte haffde ingen god grund til hannem, huercken før, eller siden hand kom til Regimentet. Hand bleff oc saa to gange offueruunden aff Kong Harald, som effter sin Broder søns død indtog Norgis Rige. Der til met vanærede hand sig selff, met sit wylfke leffnet, som hand førde vdi lang tid, indtil hand paa det sidste hadde Bispernis raad, omuende sig oc bleff en god Christen. Dog hand siden forgreb sig paa nogle sine Ridderstæff, som hand lod ihiesla vdi Roskilde Kircke, huor saare hand tog obenbarlige Affløssning aff Biscop Wilhelm, met huilcken oc andre lærde Mend hand leffuede siden rolige. Hand døde paa Subatorp i Suttland, oc ligger begraffuen vdi Roskilde Domkircke, hos Biscop Wilhelm, som døde til lige met hannem.

Kong Knud tog Riget effter sin Broder Harald, som hørde det effter sin Fader icke vdi tu Aar. Hand vaar from oc duelig aff sin første Barndom. Hand holt Almuen ved lov oc Ræt, oc elskte Kircken oc Kirckens personer. For huestyd hand oc lod sit Liff. Thi der Sutterne haffde anden gang sæt sig op imod hannem, først for sin Broders Duffs præt, huilcken hand for sit Forræderi lod kaste vdi Fængsel: oc siden for sine Rentemesters skyld: dog vilde hand tilgiffet dem all brøde, der som de vilde beuilget at giffue Tiende i Kircken oc hendis Dienere. Men den Menige mand bleff offuer fortørnet oc forførd paa Kongen, ved en hans ven Hoffinder Blac, oc forfulde hannem aff Suttland offuer i Fyn, oc ihiesloge hannem oc hans Broder Benedict vdi Sant Albani Kircke vdi Otthense. Met huilcken

ſin Gudſtryctige Beſtandhed, hand beuiſte ſin Tro mod
oc hans Ord, oc bekom uden tuil den euige oc wſorgene
Krens Krone, effter denne ſin timelige død oc affgang.

Suend Liugſteg
afflede

Store Knud Eſtrith ſom aff-
lede met Blff
Trugels Spræ-
gelegſ ſøn

Suend Eſtrithſſøn,
hand afflede met

N. N. N. N.				Guthe aff Sue- rige, ingen børn
1	2	3	4	
Gorm	Harald	Suend	Ømund	
5	6	7	8	
Øbbe	Biørn	Oluff	Niels	
9	10	11	12	13

Benedict Knud. Hand Erid Eyrith oc Inger, ſo
afflede met enegod. hun afflede fic Kong
Edle Hertug met Hertug Oluff Ha
Roberts daat- Godſkald aff raldſſøn af
ter aff Flan- Benden Norge.
dern

Inger,
hun afflede met
Folden en Suenſke
Herre

Karl Cecile,
hun afflede
met Erid
en Høffuiß-
mand aff
Gylland

Henrick, ſom
førde Krig met
Kong Niels
ſin Morbroder.

Benedict oc Knud

Magnus Maaneſtiold

Knud

Karl.

Byrge Zerl, ſom afflede
met Ingeborg, Dron-
ning Rikessis daatter

1	2	3
Baldemar	Benedict	Magnus laadelaaff
4	5	
Erid	Helena.	

Suend Estrithsson. LXIX.

Suend
Estrithsson.

Nigeruiff som Kong Knud den store, forsuarede oc formes-
rede Danmark's Krone, met sin mandelige Driftighed,
oc lykkelige Seyruinding: Saa hassuer huercken lyden Lyden.
eller styrcke, veret saa megen hos hans efterkommere, at
de kunde beholde eller forsuare, huad som hand lod dennem
efter sin Død oc affgang. Dem er icke alleniste frata-
gen de mange Konge Riger, som hand hassde vnder sit velde, men det er
kommet saa vilt, at de Danste selff hassue taget sig en Herre aff fremmet
Konge Blod. Indtil paa det siste at Suend Estrithsson kom til Rege-
mentet effter Kong Magnus aff Norge, met huilcken hand holt ideligen
Feide, den Kaarte tid hand regerede, oc siden met hans Farbroder Kong
Harald, dog hand hassde met sin Krig liden lycke oc fremgang, som førte
er rørt, oc her effter strax skal fremdelis omtalis. Danmark's indbyggere
vaare hannem meget affgunstige, oc bare lang tid hemelig had imod han-
nem, for den gamle Feide, som dem imellem vaare her i Landet vdi Kong
Magnus tid, Som den almindelige lyde er, at mand er redbone til Had oc
Riff, men seensfærdige oc vanskelig til Venstabs oc forligelsemaal. Huor
som Raaben en gang sønder riffuis, der synes den neppeligen saa vel tillsam-
men igien, at skaden io synes oc kiendis. Saaledis gid det met Kong
Suend i hans Regimentis begyndelse.

Samme tid affdøde Biscop Auacke vdi Roskilde, oc vdi hans stæd
kom en Engellst mand saare lærd oc from, ved naffn Wilhelm, som vaare Biscop Wil-
den store Kong Knuds Canceler oc Sielesørgere. Vdi hans tid finge helm vdi Ro-
Kirkerne først selff Biscoper vdi Skaane, som tilforne altid hassde veret sild.
Roskilde Biscop vndergiffne. Der bleffue indsæt paa en tid til lige tuende
Biscoper, Henrick vdi Dalby, oc Eagine vdi Lund. Men kaart tid her efft
der gaff Biscop Henrick selff aarsage, met sin store oc offuerslødige Drid,
til sin egen Død, sig selff til eulig vanære, oc alle sine klercke til it skadeligt
oc skammeligt Exempel. Der met bleff Dalbyes Biscopdom begynt oc ent
vdi hannem, oc all Jurisdiction kom til Lunde Biscop, hos huilcken den er
end nu paa denne Dag.

Saa maatte Biscop Henricks klercke, oc de fattige Borgere vdi Dal-
by vndgielde fremmet synd. Ja oc de icke alleniste, men alle Danste, hues
skonide hassuer en søye ros aff hans naffn, end paa denne Dag.

N ville vi tale noget om Kong Harald, Sanct Oluffs Broder aff
Norge, sørend vi komme til den Feide, som vaare imellem hannem oc
Kong Suend.

Der Sant Oluff vaare slagen aff Norgis indbyggere, Rømte Ha-
vdi hans Broder for fryet oc fare skyld igennem Nysland til Constantino: Harald
Der hende det sig, at hand kom for skade oc giorde Mandrab. Huor saa: haardraade
hand bleff dømt at stulde kastis vdi Orme Laarn, til en stor drage. Der S. Oluffs
hand stulde Broder.

Snild oc
vnderligt
anslag.

Harald star
en Drage
ihiel vdi
Taarnet.

hand skulde neduindis vdi Taarnet, gaff sig en aff hans tro Tienere met hannem, oc bleffue begge afførde alle deris Klæder, indtil it Linklæde, som Taarngiemmeren vndte Harald omkring Liffuet, at skule der met sin Bluffel. Harald gaff samme Taarngiemmere it kaasteligt Armbaand, oc fant naade hos hannem, at hand tilstæde der bleff kast nogle smaa Fiske ned i Taarnet, paa huilcke Dragens første grumhed kunde stillis oc affueriet, oc dem ved Fiskens stel kunde giffuis noget Lius, at see sig omkring vdi Taarnet. Strax der Harald vaar kommen næd vdi Taarnet, oc Dragen vaar forhindret met Fiskene, gjorde hand sig en Kølffue aff døde Mænd rad oc Been, som hand der fant for sig, oc sprang saa mandeligen paa Dragens ryg, oc opstar Bugen paa hannem, met en Nagkniff, som hand hemeligen haffde foruaret hos sig. Thi Dragens Hud oc Ryg vaar saam tyk oc haard, at intet Suerd kunde bide paa hannem. Der Dragen kunde huercken stæde Harald met Munden eller Kumpen, forsømte hand Tienere sig icke, greb den Beenkølffue, oc slog Dragen der met vdi Hoffuet, indtil den døde. Kong Baldemar den første som haffde stor lyst til allehaande gamle Monumenter oc fordom Skid, Baaben oc Klæder drect, hand haffde ocsaa denne Haralds Nagkniff vdi sin tid, huilcken vdi da meget forrustet, som de vide, huilcke denne offtte haffue seet hos hannem.

DEr Keyseren vdi Constantinopel hørde huorledis Harald haffde beuist sig vdi sit Fængsel, lod hand hannem optage, oc gaff hannem icke aleniste sit venstæff, men ocsaa stor Tact oc Pris for sin Mandelige gierning. Hand forærede hannem met Skend, Guld oc Skib, oc lod hannem faa omkring vdi Søen, fredeligen hiem til sit Fæderneland.

Suend Est-
richsøn off-
ueruindis.
Diurs Na.

Harald brugte sin gode lycke, indtog strax Norge effter sin Broder søn Magnus, oc feidede vfortogred paa Danmark. Kong Suend gaff sig hasteligen oc daarligen imod hannem, ved Diursaa, oc bleff der omflagen. Thi hand haffde faa Guld oc wuillige. Jyderne flamedis ved denne bluffel, oc sprunge self dristeligen vdi Vandet, oc druckede sig, at hand skulde icke komme vdi Fiendernis haand, effterdi de kunde eller vilde icke gaa aff Balthæden.

Aflacks en
Danske
Bodsmands
styrcke oc
mandom.

Kong Suend tøffuede icke lang tid, før end hand samlede sig en Krigs hær aff Skaane, Sieland oc Smaalandene, oc gaff sig angang imod Kong Harald i Søen, vden for Rise Na. De Danske formodte, at Fienderne vaare dem for stercke met Skib oc Guld. Thi bunde alle deris Skib tilsammen, saa at det ene kunde ingelunde vige fra det andet, men maatte alle endrectelige nyde oc vndgielde ont oc gaat som Eyde gaff. Iblant andre duelige Danske karle, som hulde sig denne dag mandeligen, vaar en besynderlig aff Skialm huidis Baadsmænd, ved den Aflack. Hand gjorde først stor værn aff sit eget Skib, oc sprang siden vdi it aff Fiendernis største Skib, oc haffde en Teg vdi haanden, som hand haffde ophugget vdi forraad til sit Skibs Nor, huor met hand dræbte alle de deris. Hand offuertom, saa at de Norske Skib forfærdehis, oc flyde langt fra hannem, oc mange paa begge sider bleffue staaendis stille, og saae paa hannem stort vnder. Saaledis holt Aflack sig imod Fienderne denne gantste dag, indtil

den moro

en morder Nat forment hannem lenger at stride. Hand gjorde de Norste
 en uobodelig oc usigelig affbrect, oc sidt self mange dog ringe oc smaa
 aar aff dennem. Dette maatte siunis fast wtroligt, haffde wi icke self hørt
 aadant fortælis af den sandrue Herre, Erkebiscop Absalon, vdi vor tid.
 Maad haffde da saa stadmatet de Norste denne dag, at de paa begge side
 halde veret huer anden lige stercke om anden dagen, der som en Norst
 Hertug haffde icke dissimellem vndsæt sine Landmend met mere Folds. Skoningerne
 sty met stor
 Danere.
 huorfaare at Skoningerne oc saa hemelige om Midnats tide løste deris
 Kib, oc roede saa stille til Lands oc vndslyde, deris staaibrødre til skade, oc
 dem self oc deris efterkommere til euig skam oc Vanære.

Anden Dagen gaff Kong Suend sig frimodeligen imod sine Fiender,
 endog de vaare nu langt flere til tal, end hand paa sin side. Hand
 mente at Seyruindingen stod icke vdi meget Folds, men vdi dyd oc dristig Kong Suend
 offeruindis
 anden gong
 aff de Norste.
 uobighed. Dog det gidt alligeuel her anderledis. De maatte vndergaa
 dem ferst vaare. Den velbyrdige Herre, Skialm huide, bleff omringet oc
 hungen aff Fienderne, icke for nogen hans redzels skyld, men fordi at Blo-
 det haffde forløbet hannem. De toge ellers ingen til fange aff de Danste
 den hannem allene, Huilcken de sparede oc ærede for sin store dyd oc from- Skialm Sui-
 dis mandom
 Dyd oc
 snildhed.
 hed. Der de komme vnder Giedesø, rømte hand vdi en morder Nat fra dem,
 dem, oc vndfom vdi sit fri behold.

Kong Harald lod sig icke der met nøye, at hand haffde vundet disse
 morder Stride, men gjorde de Danste daglige offerfald oc plage, vden all
 anderlige modstand. Thi Kong Suend vaar nu to gange ilde affbrent, oc
 hede icke voge sig tredie gang imod hannem.

Dissimellem droge Kong Haralds yngste Brødre aff Engelland fra Den Kong
 Harald vaar
 Gress God-
 uins Son,
 Kong Knuds
 den stores
 Syfter Son.
 hannem, oc bade Kong Harald aff Norge, at hand vilde sætte dem ind vdi
 hans Broders stæd, da vilde de suære hannem Huldskab oc Mandskab.
 Kong Harald vaar æregerig, oc drog ind paa den ene side imod Engelland,
 den Normenderne aff Frandrige lagde samme tid ind paa den anden side.
 Kong Harald aff Engelland lod dem self betemme en tid lang. Huor aff
 de Norste bleffue saa trygge, at de stiltis fra huer andre, afflagde deris Vaar-
 ten, søgte icke efter Hoff oc Bytte, oc bleffue der offer slagne oc hasteli-
 ge myrde aff Engellenderne. Kong Harald mente at det skulde vdi lige
 hede lyckeds hannem imod Normenderne, Men Lycken rømte hasteli-
 ge fra hannem. Hand met sin Hær bleff slagen, oc haffde icke bleffuet fun-
 det, der som nogle Bønder icke haffde giort anuisning paa hannem, vdi
 den for vilksom skou oc vføre. Tuende hans Sønner oc en Daatter, flyde til
 Danmark, Huilcke Kong Suend vndfick venligen, oc gaff mere efter
 sigtet oc Byrd skyld, end deris Fader haffde fortient. Hand giffte Daat-
 ter fra sig til Kongen aff Ryssland, som kaldtis Baldemar paa Danste,
 den Jarislaus paa Ryste. Aff huilcken, den Herre oc Første, som nu hos
 os vdi Regimentet, findis at vere hans Daatter barn: De icke allenist
 vdi Byrd oc Blod, men oc saa vdi Rætt hans foruante oc ieffulige. Saa
 som naadigste Kong haffuer paa sin Moderne vegne, lofflig Anher
 den aff Engelland oc Osterleden.

Met Kong

Kong
Suends
Lycke vendis.

Met Kong Harald Haardraade, affdøde til lige all Kong Suends
Lycke vendis. onde lycke. Thi effter denne dag haffde hand icke alleniste fremgang met
Krig imod Nigen's Fiender, men sid ocsaa selff aldelis it andet sind. Hand
vaar from oc gefsuemild, venhuld oc trofast mod alle, oc forfremmede den
Christne religion met Kircker at opbygge, oc Kirckens personer at hant

Stercke bee-
ne som gode
dage kunde
bare.

heffue oc forsørge. Hand haffde veret endnu mere at loffue oc prise, for si-
ne Dyder, der som hand haffde icke besmittet oc vanryctet sig selff, met sin
skendelige oc vblue vlysthed, huilcken hand brugte met mange aff de bes-
synderligste oc deiligste Jomfruer, oc afflede met huer serdelis sine vech-
Børn, som vaare, Gorm, Harald, Suend, Omund, Vbbe, Oluf,
Benedict, Niels, Biørn, Knud, Eric oc Synthe, som siden bleff giffum
Hertug Godskald aff Venden. Disse flectede alle oc huer mere effter for-
deren, end Moderen.

Kong
Suends w:
lysthed.

Der Kong Suend haffde nogen tid lang ført dette onde oc syndig
lessnet, oc formercke at saadant huercken behagede Gud eller sine Vnder-
saatte, oc gaff hans Kong: Maest: stor Vanære oc Bagtale, Da vde
de hand sin hu fra saadan lossactighed, oc gaff sig vdi Ecetstass med Gy-
the, Kongens Daatter aff Suerige, som vaar hans egen nær Elect

Blodskam.

Byrd. Hand flyde en Synd oc falt strax i en anden. Thi straffede han-
nem haardeligen Biscop Eginge aff Lund, oc Biscop Wilhelm aff Roskilde
for saadan Blodskam oc Rætter. Oc der hand vilde icke end da affste-
sin ondskaff, gassue de det Erckebispen aff Bremen tilkiende. Hand va-
mindte hannem baade met factmodige oc haarde ord, men Kongen trued
hannem saa fast igien met det vduaartis Suerd oc Krig, som hand trued
hannem met det Vandelige Suerd oc Kirckens Vand. Thi befryctede
Erckebispen, at Kongen skulde drage ind at Elffuen, oc belegge hannem v
Hamborg. Huor faare hand flyde til Bremen, oc Erckebispens sæde ble-
der siden altid indtil denne dag. Biscop Wilhelm lagde sig ideligen effter
Kongen, at forhindre hans blodgerige forsæt imod Erckebispen, oc vech-
hans sind fra det vbloulige Ecetstass, indtil hand sid Bøn met hannem,
hand paa det sidste affskilde sig ved Gythe sin Frencke. Huilcken vde
strax til Suerige, angrede bitterlige sin Synd oc forseelse, oc forsuor-
hun aldrig skulde giffte sig sin Liffs tid. Hun sad Vidue alle sine liffs
ge, lessuede kyskeligen oc ærligen, oc arbeidede met sine Jomfruer oc Ma-
paa atskillige kaastelige Stycker, som hun syde aff Guld oc Silde, til-
tere klæder oc Messe hagle. Iblant huilcke vaar ocsaa den skone Kor-
aff Dyrebaare Gyldestycke gantske subtiligen oc konsteligen giort, som
gaff til Roskilde Domkircke.

Droning
Gythe gior
Peniteng.

Kong Suend gjorde ocsaa Peniteng for sine synder, oc lod saad-
Naakiende met sit vduortis lessnet. Hand hørde gierne Predicken, oc
gick's gierne met fromme Guds ords Dienere, oc elste dem mest som for-
mist vaare vdi hierte oc daglig omgengelse. Thi hand vaar i dennes
ning, at der laa icke saa stor mact paa høier Lærdom, om Personer
elbers retsindig Gudfryctig oc From. For denne orsage stold, vde
hand sig en Norff Lagmand ved naffn Suend, til sin Prest oc Sid-
gere, endog hand vaar aldelis vlærd vdi Latine oc bogelige Konster.

Kong Suend
angrer sine
Synder.

Gudfryctig-
hed oc From-
hed gaa off-
uer Lærdom.

fortro

ortrød de andre Klercke, at denne vlerde Mand Her Suend, vaar i saa stor gunst hos Kongen. Der faare ginge de endrecteligen tilsammen, oc met oplagd raad, vdftrabte met en Kniff disse to Bogstafue f. oc a. aff dette ord *samuli*, vdi den Collect, med huilcken hand pleiede almindeligen at bede for Kongen vdi Messen, saa at der som tilforn stod *samuli læstis numuli*. Der Her Suend kom til Bogen, oc begynte vdi sin Messe, at oplæse oc siunge denne fornessnde Collect, læste hand *muli* for *samuli*, lige som hand fant screffuet for sig. Thi hans lærdom oc forfarenhed vaar icke saa stor vdi Latinske tun-
Snildt for-
rasfelse.
maal, at hand kunde rette sig self her vdi, oc besinde sig at fare vild. De
sa stode omkring hannem, begynte en høy ladder, saa at Kongen det hør-
te, oc efter at tienisten vaar end, lod atspørie huad Aarsage der sandis til
saadan deris vffidelige ladder. Der Kongen hørde huorledis til vaar
gaet, och saa Bogen, sagde hand, at Her Suend vaar vel vndfkyldet, oc
daar mindre at straffe eller laste for sin vforfarenhed vdi Latine, end de an-
der for deris Had oc Vffuendsugthed imod hannem. Hand sagde at den
dog skulde komme, paa huilcken Her Suend skulde en gang betale dem igen,
at breide dem deris egen vankundighed oc vforstand. Hand forsende han-
den strax vdi fremmede Nationer til Skole, at lære Tungemaal oc Bo-
gige konster, oc elste hannem icke mindre effter denne dag, end hand gior-
te tilforn. Her Suend Norbagger drog vden Lands, gaff sig met besyn-
delig flid oc lyst paa Bogelige konstere studering oc vffuelse, oc forfremmede
sig saa vjitt, at hand, som ellers vaar veltalend aff naturen paa sin Mo-
dermaal, forsøgte det met Konst, oc kom en Mester igien til Danmark.
Der som tilforn bespaattede hans vankundighed, forundrede sig siden
hueligen paa hans megen Lærdom oc dybe Forstand. Der met lod sig
huad det er dog for en stor Guds gaffue, naar baade Naturen oc Konsten
vorne offuer it, oc bepryde en lærder Mand.
Meningen
er, at Her
Suend bad
for Guds
Mule, der
hand skulde
bedet for
Kongen
Guds tie-
nere.

Siden vaare Biscop Wilhelm vdi Roskilde, oc Mester Suend mest
i Kongens næste omgengelse, Kongen ærede dennem besynderligen for
oc de vaare Kongen tro met Hierte oc Mund. Saa at huer beuiste
anden sin tilbørlige tieniste, vden frymteri oc deris Embedis forkrenc-
te, huilcket sees klarligen, vdi dette Exempel, som her efftersølger.

Et hende sig, at Kong Suend gjorde it mectigt Giestebud paa nyt Kong
Aars afften vdi Roskilde, oc haffde indbudet de fornemste aff sine Raad
adel, aff huilcke hand formerckte hemeligen vdi deris Druckenstaf no-
Snad oc Tale, som hand meente hans Kong: Maiest: stod for nær,
bleff der faare grueligen fortørnet, oc vdi sin hastighed befol sine Tienere,
de skulde om anden dagen Aarle offuerfalde dennem vdi hellig
Andvigheids Kircke, naar de komme tilsammen at giøre der deris Bø-
det høre Guds tieniste. Kongens tienere gjorde effter hans aluerlige
ning, oc vanhelgede Guds hus met Menniskelig vffyltig Blods vd-
Der Biscop Wilhelm hørde oc spurde dette Mord, gremmede
at Kongen haffde saa vlouligen forgrebet sig imod sine Giester,
hand self haffde indbudet paa god tro oc loffue, oc siden ladet dem
ingen vnrde paa saadan Høytidelig fest, ia end oc saa vdi Kircken,
Kong
Suends
gruelig ha-
stigheds fald
oc forseelse.

Biscop Wilhelm straffer Kong Suend dristelligen oc skarpeligen.

Sielsergeris Embede.

Kong Suend Dandsertis.

Aestindig penitentz oc omuendelse.

fra huilden stæd all Synd skal vere langt borte, oc meget mere saadan Blodstyrting oc grueligt Mord, der icke bør at befindis. Hand lod sig dog icke bemercke, for nogen aff sine Tienere, at hand vaar saa haardeligen for-tørnet paa Kongen, oc søgte icke lempelig tid oc aarsage, at heffne dette paa hañem, met tilbørlig straff oc reffelse. Hand gick ind i Kircken, oc begynte self at giøre tieniste, oc der hand fornam at Kongen kom til Kircken, vilt hand icke gaa vd mod hannem, som hand pleiede ellers seduanligen at vnd fange hannem, men stod i sine Messelæder inden Kirke dørren, oc forbød hannem at gaa ind i Kircken. Hand stødte hañem met Pigen aff sin Stof for Brystet, oc kaldede hannem icke ved sit Kongelige navn, men en skæld Mordere, som haffde besmittet Guds hus, met Menniskelig blods vdgø-delse. Her actedis huercken Byrd, Velde, Gunst, Gaffue eller Venstæ hos denne fromme oc Gudfryctige Biscop, som vijseligen betenckte sit Raad oc Embede, at hannem burde huercken at spare Herren eller Tieneren, de Udele eller Wæde, Fattige eller Rige, naar som den syndede groffuelig imod den Almectigste Gud, oc forargede den Christne menighed. Hand lod det oc icke bliffue her ved, men strax forthyndte Kongen i sin næruerelse ved den hellige Kirckis baand, oc mente, at det første vaar det beste, at hand skulde icke gaa forhærdeligen lenger bort vdi sin Synd oc Ondstaff. Vdi Anger oc Ruelse. Hand elste alligeuel Kongens person, endog hand elste mere Guds ære, oc dulde sin Kierlighed mod Kongen, indtil hand met Kongens per Formaning oc Reffelse, førde hannem til en Christelig penitentz omuendelse.

Kong Suends Hofffinder søgte ind paa Biscop Wilhelm, met den dragne Suerd, oc vilde slaget hannem ihuel, men hand vigte icke en skrid tilbage aff stæden, eller lod sig bemercke met nogen forstreckelse eller blødhertighed, i det allermindste. Kongen forbød dem at giøre hannem nogen skade, vnder Hals oc Hæ, oc bluedis self mere ved sin forseelse oc gruelt Mord, end denne vanære hannem vederforis for alt Føldet. Hand betenckede denne paamindelse for gode, gick strax tilbage til Konge gaarden, oc affsøgte sig sine kostelige Kongelige klædebon, oc iførde sig gamle oc groffue klæder. Hand afflagde met denne Klædestifte, sit Tiranniske herte oc synne forsæt, oc met vduaartis sørgeklaeder gaff tilkiende sin Hiertens omstiftelse oc ruelse for sine Synder. Hand gick oc strax tilbage paa sine bare Fødder, oc kaste sig ned paa sit Ansiet for Kircke dørren, oc kyste Jorden. Huad vil nu sige om Kong Suends penitentz? Hand tenckte icke paa sin Rødder oc velde. Hand fordriftede icke paa sin Kongelige maect oc Rigdom. Hand puctede icke paa sine mange Ryter oc Hoffmend. Hand hug ingen paa sin Misgierning, eller besmyckede sin sag met Kroglow, eller Kongelig priuilegie, for den Menige mand. Hand betenckte at saadant vdi det gielde faar Gud almectigste, huilden tilhører allene all Hære oc Mægt, oc syndige Menniske vanære oc bestemmelse i denne Verden for deris for-

Diffimellem at Messen vaar nu begynt, oc Kyrie eleison slunges der en aff Kongens tienere til Biscop Wilhelm for Alteret, oc sagde hannem huorledis at Kongen laa i ynkelig skidelse for Kircke dørren. Hand befol strax, at de skulde opholde met Sangen, oc gick ned til Kongen, oc

hans ydmyge bekiendelse oc fortrydelse, løste hannem aff sine Synder oc Kirckens band. Hand trøstede Kongen, oc bad hannem tage sine Kongelige klæder paa sig, oc komme met it lystigt Ansigt oc glat Hierte i den Christne forsamling. Hand tog hannem i sin Faffn, tiurde Graaden aff hans Dyen, oc mildteligen vnderuiste hannem om Guds naade, oc met hues gode Sierninger hand skulde bøde mod Gud oc Mennisten. Siden bød hand at klerkeriet gaa for hannem, oc fulde hannem self op til Alteret, oc gjorde hannem nu saa stor ære oc trøstelig tieniste, som hand tilforne vanærede, hærassuede oc skarpeligen foruiste hannem. Almuen glæddis offuer Kongens ydmyge Penitente, oc Biscopens frimodige oc Faderlige Hierte mod hannem. Dernæst forfulde de Messen met saa megen dis større lyst, som den tilforne vaar begynt, met vnderligt bulder oc forstreckelse.

Ar die dagen her effter, kom Kongen atter til Kircken vdi sine sæd-^{Kong} vdi Kongelige klæder oc prydelse. Vnder Messen gaff en aff Presterne ^{Suends} obenbarlige bekiendelse vdi ^{di} Klostilde Kircke. at de skulde vere stille, oc Kongen stigde self op offuerst vdi ^{Kircke.} Kircken, oc gjorde der sit obenbarlige Scrifftemaal, klagede offuer sig self for sin Synd, oc loffuede Biscop Vilhelm, at hand haffde vden Persons vensskabs anseelse straffet hannem som ved burde. Hand gaff samme dag i ^{den} mandes paahørelse helfften Steffns hærrets gods til Kircken, oc leffuede ^{den} denne dag indtil sin Afgang, vdi Broderligt venstfaff oc vryggelig ^{den} rettiqhed met sine lærde Mend oc Klercke. Besynderligen elffte hand ^{den} Biscop Vilhelm, oc lagde hannem ingenlevis til onde, huad som hand haffte gjort retfærdeligen paa sit Embeds vegne mod hannem. Mand skulde ^{den} andet sagt om dennem, end at de haffde veret huer andens ieffnlige oc ^{den} vdi alle Brødre, saa stort venstfaff oc god forligelse hulde de met huer andre ^{den} den ganstte liffs tid.

Kong Suend haffde mange deilige vnge Sønner, men iblant dem ^{den} vaar huercken den eldste (som hede Harald en gantste taabeliq oc vdi ^{den} sig Forste) eller den yngste at ligne met Knud. Huilcken da begynte vdi ^{den} første vngdom met dyd oc Krigs offuelse, at lade see huad aff hannem ^{den} vdi den vorde i fremtiden. Hand samlede Gold oc Skib, oc tuingde der met ^{den} beland oc Liffland igien vnder Danmarckis Krone. Hand vaar ^{den} vdi vristig oc gefsmild, oc lyckelig vdi all sin Handel oc Vandel. At alle ^{den} som hørde talis om hannem, Spaadde oc sagde, at de haffde faaet den ^{den} Kong Knud igien vdi hannem, Huilcken langt offuer giel sin Herre ^{den} oc vden tuil effter hans afgang skulde met stor prijs regere offuer ^{den} Danmarckis Rige.

Rogle faa Nar her effter, falt Kong Suend som da vaar vel alder: ^{Kong} vdi Raalbesuge vdi Jutland, vdi en By ved naffn Suddatorp, oc ^{Suends} den deligt. ^{den} den fornæm at der vaar ingen Liff ydermere at foruente i denne Ber- ^{den} vdi hand en strenger Sed aff sine gode mend paa sit yderste oc i sin ^{den} vdi hane, at de skulde lade hannem begraffue vdi Klostilde Domkircke. ^{den} vdi den angere den elffte denne sted vdi fordom tid, oc begerede der faare at hui- ^{den} vdi effter Døden, der som de huilckis oc forlystedis vdi deris velmact. ^{den} vdi Biscop Vilhelm sic Bud oc Bress, at hand skulde vndfange oc møde ^{den} vdi sig, som da vaar kommet offuer Belt ind i Sieland, drog hand

Biscop Vilhelm ſpaar oc atuarer om ſin død.

Tops ore imellem Kinkled oc Roſkilde.

hasteligen til Roſkilde, oc beſtillede baade Kongen oc ſig ſelff huer ſin Graff ieffnsidig hos huer andre. Graffuerne ſagde til hannem, at det giordis icke behoff oc vaar wæduanligt at kaſte Graff til de Leffuendis. Biscop Vilhelm bød dennem ſtrengeligen, at de ſkulde giøre alting eſfter hans beſalning, oc ſagde dem at de ſkulde vden all tuil, ſaa at ſtaffe met hans Lig for end met Kongens. Eiden ſkyndede hand ſig ſtrar vd mod Kongens Lig. De der hand kom til Topshøge ſtou, beſoel hand ſine Tienere at affbugge tuende ſaare høye Træ, ſom ſtode der hos Beyen, oc berede ſig der aff en Ligkiſte. De giorde eſfter hans beſaling, hugge Kiſten oc lagde den paa en Vogn, oc ſpente der ſaare to ſtercke Heſte.

Der de komme igennem Skouen hart imod Kongens Lig, bad Biscop Vilhelm ſin Kiørefuend holde ſtille, oc ſtigde ſaa aff Vognen, vdbrode de ſin Kiortel paa Jorden, opracte ſine Hender mod Himelen oc bad Gud at hand vilde nu tage hannem til ſin Raade, oc giſſue hannem en fredſom melige Hiemferd, oc it gaat Endeligt, om hand nogen tid i ſit gantſke leffue hadde giort noget ſom hannem tæckeligt oc behageligt vaar. Der met bode hand ſig nød, oc Henſoff ſacteligen, Ligeruis ſom hand hadde ligget paa ſin Seng. Hans Tienere, ſom omkring ſtode, forundrede at hand ſa lenge huilte. Der de komme oc vilde opreiſe hannem, da vaar hand allerede Død. Thi førde de hannem met ſtor Sorg oc Graad tilbage til Roſkilde, oc beſtickede hans Jordeferd, før end at Kongens Lig (ſom baris

faſt oc ſterck Venſkaſt.

Rigens gode mend eſfter Biſpens Vogn) bleff Begræffuet. D huar vaar dette it faſt oc ſterck Venſkaſt, ſom huercken Liſſuet, Døden oc Leierſtæden kunde atſkilie. Huor finder mand nu ſaadanne Venner, ſom vilde giøre biſtand vdi nød oc trang, ia dō oc følgis til lige met huer andre i denne Verden. Vdi Biscop Vilhelms ſtæd bleff Meſter Suend Roſbagge aff menige Klerckeriet vduald oc ſamtyct.

Harald.

Harald LXX.

Menighed om Danmarckis Kronge.

Anmarckis Rigis menige Indbyggere, vaar meget wſamdirectige, eſfter Kong Suend Eſtrithſke død, huo de vilde hylde til Kong vdi hans ſtæd. Den ſte part ſamtyckte Harald hans eldſte Søn, ſom vaar le, taabelig oc vduelig. Thi de befryctede ſig for Knud hand, ſom i ſin Vngdom, ſaa tilige begynte at aarke ſkulde giſſue dem mere end nock at ſtaffe met Krig oc Wrolighed, der hand ſick Kongelig maect oc velde. Saaledis lagde de hannem vd vdi verſte mening, huilcket dennem burde at høyligen priſet oc æret vdi det tige vngge Herre. De hadde intet andet, huor met de kunde forſuare end at de ſagde, Harald vaar Kong Suends ældſte Søn. Det gaat ſaa ofte mange ſtæds, at de vduelige oc taabelige, for deris ſtilheds ſom mand land ſelff regere eſfter ſin vilie, ſtulle ophøis oc fremde oc de ſnilde oc ſtickelige forſkiudis, oc nyde det [for] deris Dyd, for de ſkulde tilbørligen æris. Skonningerne hulde allene paa ſide.

de, oc vilde ingelunde samtycke Harald for sin vstideligheds oc ladheds vld. Da paa det saadan Wenighed kunde optagis, forsamledis huer ^{Iffesford.} set sine Anhengere ved Iffesford, der som Haffuet haffuer sin trange oc jarlige indlob vdi Landet, oc er vnder tiden dybt, vnder tiden grundt, effter som Vandet gior sin Flodemaal. De Skonste laae Osten vnder Landet, oc de andre Vesten met deris Skibs flode. Oc huer gaff sine Anhengere mange gode ord, besynderlige Harald som sagde, at hand gierne vilde vigt for sin Broder, der som Lycken haffde icke sat hannem offuer sin Broder met Nar oc Alderdom. ^{Harald frv: der Almuen met saure ord.} Huor saare hand kunde nu ingeledis vige vden skam oc spot for sin Broder, endog hand vaar forstandigere oc hoyere begaffuet end hand. Hand bad dennem betende huad hans Broder vaar allerede for en seldsom Gul, oc huad Oprør, Bulder oc Blodstyrting hand met tiden skulde dem paaføre. Hand loffuede dennem, at der som de vilde hylde oc suere hannem Guldstaff oc Mandstaff, da vilde hand vær dem en Kong effter deris begering, oc giffue dem en mildere Low for den strenge, effter deris egen ynste oc vilie. Met saadanne falske oc sødtalende Besætt lod Almuen sig forblinde, oc løbe til vdi vgiort Vær, vden beraad oc besindighed, oc gaff hannem Konge naffn oc velde effter sin Fader.

Harald lod strax besticke Knud sin Broder ved sine Legater, at hand vilde affstaa at begere Riget, som hannem vaar tilsagd, oc met den store haab samtycke hannem til Kong, paa det ingen ydermere klammer oc vtrøste skulde der aff yppis oc forarsagis. Hues hand det icke vilde giøre, vilde hand ingen fred vente sig aff hannem. Hand lod ocsaa Knuds anhengere hemeligen tilbiude alle de vilkaar, som hand tilforn tilsagde Almuen. Der met fulde Folket fra Knud, oc hand drog met try Skib alenick tilbage mod Stone, oc torde icke fortro sin Broder, som siden met sit bud lod tilbiude hannem en part aff Landet met sig. Der fra flyde hand vdi i Suerige, oc offuer gaff all trætte om Riget, oc forfulde den Krig vdi Hertleden, som hand vdi sin Faders liffs tid haffde begynt.

Kong Harald holt Herredag met Rigens indbyggere otte samfelde ^{Kong Haralds vlow, imod Fel oc scrift.} ge, oc giorde Almuen til vilie denne stic, at huo som anlagedis for nogen ^{Sire maader at besyrtte sin vstydighed.} sag, maatte strax vden videre forhøring suere sig fri, imod alle sine An- ^{1. Kamp.} ders vidnesbyrd. Huilcken vaar en saare ond stic, oc tuert imod den ^{2. Jernebyrd.} Kong Knuds low, oc imod alt naturligt stel, oc den hellige Scrift oc ^{3. Vidnesbyrd.} sine relligion. Thi mange bedressue stor vret oc vold, oc siden met en ^{4. Led.} vdbig Meenad, ginge quit oc skadesløs, for all ydermere Tiltale, Dom ^{Sire maader at besyrtte sin vstydighed.} Hattergang. Vdi fordom dage styttede mand sig for tillagd Sag met ^{1. Kamp.} vden. Siden er Jernebyrd opkommen. Der næst er det sæt ind paa v- ^{2. Jernebyrd.} den oc lowfærdige Dannemends vidnesbyrd. Indtil paa det sidste det ^{3. Vidnesbyrd.} vndet til denne Kong Haralds onde stic, huilcken Landsens indbyg- ^{4. Led.} gende icke slippe, men ere bleffne hart her ved, indtil denne næruerendis

Kong Harald slog sig fra all Kongelig bestilling, som tilbørlige hans Embede, oc tog sig aldelis ingen ting til idret, vden at høre Mes- sersviden. Hand formilgede Louen vdi mange stycker, oc straffede ind- slemme offuertraadde lands Rætten. Thi leffuede huer mand som hannem

Sakf helligbed. lystede, oc ingen gjorde andet end huad hans egen vilie oc fordeel indgaff hannem. Huor vdi Kong Harald forsaa sig meget haardeligen, i det hand mente, at det vaar nock at tiene Gud met Kirdegang, Brystestag, Knæfald, Røgelse oc saadan vduaartis falsk Helligheds skin, oc lade diffimel lem Dom oc Retsfærdighed trædis vnder Fødder, Syndestraff oc Røffelse se falde, Rættergang oc Sagesfald affleggis etc. Huilcket vaar io en vrang oc falsk mening. Thi endog det er vel vist, at intet sømmer Konger oc Dyrighed bedre end sand Gudsfryctighed, saa vdkressuis alligeuel vnder tiden saa strengeligen, at Konger oc Førster skulle findis paa Domstolen, som vnder Predicestolen, och saa gierne høre den fortrengde Vndersaattis beretning, oc læse deris Supplicaz, som høre Messe eller læse vdi en Bog. Ved saadant Kong Haralds forsømmelige Regimente, indførdis stor usikkerlighed oc forderffuelige Seder vdi Landet. Diff bedre at hand regerede idon tu Aar, hadde vel veret at ynske, at hand aldrig hadde bekommet Kongeligt navn oc velde.

merck.

Sant
Knud.

Sant Knud LXXI.

Der Kong Harald vaar død, kaldede hand Brendre met endrecteligt samtycke Knud hiem til Riget. Hand anammede Regimentet, oc lod dog icke aff, før end hand tuingde all Churland, Sembeland oc Liffland vnder sig mere for Guds ære oc den Christne religions skyld, som hand indførde vdi disse Lande, end for sin egē æregerighed oc veldis skyld. Siden tog hand Hertug Roberts daatter Ethle aff Flaanderen til Ecte, oc afflede met hende en Søn ved navn Karl. De der hand hadde bestillet, forbedrede hand vor Danske Lou, som da vdi mange stycker vaar forkrenct oc forfalsket aff de veldigste oc mectigste vdi Landet. Hand lagde oc streng straff ved Louens offuertrædelse, saa at ingen spardis anfaaes for høy byrd eller velde, for vild eller venstfaff, for gunst eller gæue, for Frenndstfaff eller Suogerstfaff i nogen maade. For hues aarsage aff mange aff de ypperste bleffue hannem hemeligen vrede oc affgunstige.

Kong Knud
forbedrer
Louen.Klerkeriet
faar store
frihed aff
S. Knud.

Iblant andre Kong Knuds gode ordninger vaar ocsaa stor omhu for Klerken oc hendis Personer. De efterdi at den menige mand foractede Biskoppe, oc gjorde dennem icke deris tilbørlige Reuerentz oc ære, da ophøvede hand dennem vdi lige ære oc Frihed met Rigens beste Adel, oc sætte dem i den ypperste stæd iblant sine Raad oc Hoffuijgmend. Hand beuiste disligste mange Klercke stor stend oc ære, oc gaff dem Priuilegier oc frihed, at ingen stæffne eller tiltale dem vdi nogen verdslig Dom oc Rættergang for Gærlige sager, vden for deris Biscop oc Vandelige Dyrighed. De der soungen Klerck falt oc forsaa sig vdi Vandelig sag, da tilstedde hand hannem Sagen gid hannem vnder Dyne, at straffis paa sit Guds oc Værdis oc icke paa Liffuet. Hand gjorde oc denne stid oc Lou, at ingen maatte stæffne nogen for sig, oc deele noget Loumaal met hannem, paa sit eget eller Gaard, vden Kongen selff, Bisperne, oc den som met tiden kunde de Kongens egen stæd. Hand vilde oc gierne da paalagt Almuens skulde tiendet Presterne, men hand kunde ingen fremgang faa met dem. Fordi de vaare icke end da ret vdlærde, oc fuldkommelige vnderuiste, vdi den Christne Religionis Hoffuetslycker oc Artickler.

Diffimellem forfulde Mester Suend Norbagger, Biscop vdi Koffilde, ^{Mester Suend Norbagger forbrøder Koffilde Kircke.} a bygning paa Domkircken met idel huggen Steen, til huilcken Biscop Wilhelm ^{Biscop Wilhelm nedslar Mester Suends bygning.} haffde lagd Fundamentet for hannem. Alting vaar saa nær rdtig, som til Pulpituuet vdi Koret, huilcket kunde icke saa bequemt rom vdi Biscop Wilhelms Graff som stod i Beyen. Huor faare de nøddis til, at opbryde oc flyte hans Eigiste til den stæd som den nu staar, paa denne Dag. Den næste Nat førend Koret skulde Induies om anden Dagen, da ^{Spøgelse.} siuntis Koruacteren vdi søffn, at der kom en vdi Presteklæder til hannem, oc sagde: Biscop Suend maatte vel lade sig nøye der met, at hand haffde tilaget sig allene den ære at opbygge Koret, huilcken met rette tilhørde Biscop Wilhelm, saa at hand nu icke haffde behoff at flytte oc atffilie hans ^{Biscop Wilhelm nedslar Mester Suends bygning.} vdi Legeme fra Kong Suends Begrassuelse. Der som Biscop Suends ^{Biscop Wilhelm nedslar Mester Suends bygning.} Ouftryctighed vaar icke diff større, da skulde hand icke giort saadant vdi ^{Biscop Wilhelm nedslar Mester Suends bygning.} stædet. Dog skal det heffnis paa hans Arbeide, thi ieg vil nedbryde det vdi Grunduollen. Jeg forbiuder oc saa strengeligen at nogen effter denne Dag fordrister sig at røre min Graff. Huo det giør, hand vere sig viss paa straff oc heffn. Der met siuntis denne som saaledis talede at sla paa Muren met sin Staff, oc i det samme opuognede Koruacteren, oc Muren falt til lge ned til Jorden, oc kuldfastis til den vnderste Grunduol.

Alle mand bleffue hasteligen opuacte aff dette Bulder, oc komme at hørre huorledis til vaar gaet, oc forundrede sig storligen baade paa dette lyd, oc paa Koruacteren som laa allernæst op til samme Mur, at hand kom hændis vd imellem Steenene alldelis vstædt oc vslagen. Huer mand hørde der faare hans siun, som hand dennem fortalde. Men der Biscop Suend hørde huad befaling hand haffde til hannem, smilede hand oc sagde: Det er icke vnder at Biscop Wilhelm er nu saa hastig effter sin Død, herdi hand vaar en strengere mand vdi sin velmact. Dog ville vi dette tanset fare frem met hues bygning som vi begynt haffue.

Fra denne dag bleff Biscop Wilhelms Graff vrørd vdi mange Aar, ind ^{Biscop Wilhelms Graff opbrødis anden gang.} her Hermen ypperste Prælat, oc Urnfast som haffde verit Skolemester i gamle dage, oc her Zsaac Prouist offuer Kirckerne paa Landbygden, hørde den, til Biscop Ascers Begrassuelse. Thi dennem siuntis ingen heffigere eller bequemmeligere stæd for hannem vdi den gantste Kircke, end Biscop Wilhelms Leierstæd. Der de grossue næd til Beenene, funde oc opbrøde de Biscopens Raabe, huilcken gaff saadan en herlig Luct fra sig, at de mente alle at icke andet vaar mueligt, end at denne frome Heris Siel hørde icke vere foruaret vdi Himmerigis søde ro oc glæde. Der hengde saa en luct ved deris hender som rørde Raaben, at de vdi tre samfelde Dage hørde huerden affto den met Vand eller Lüd, vdi Bad eller anden maade. ^{Straff offuer dem som opbrøde Biscop Wilhelms Graff.} Hæst foracteligen hans been allertengst hen vdi den ene ende i Graff. Men de betalde det siden dyre paa deris Legeme. Thi ingen aff disse tre vaare offuerste Raadgiffuere vdi denne gierning bleff vstraffed.

Her Hermen, som hand sad vdi Prestemoden hos Biscop Absalon, bleff befængd met den onde Jld vdi sine næsebaare, huilcken suectede icke alle hans gantste liffs styrcke, men oc saa hasteligen betog hannē sit maal oc hand døde strax inden den tredie Dag her effter. Mange mente at

hand ſtraffediſ tilbørligen paa den Lem, met huilcken hand tilforn to ſøde luct, aff Biſcop Wilhelmſ kaabe.

Her Arnfaſtus ſtraff.

Her Arnfaſt forſaa ſig met en Lægdoms driek, ſom hand wbligen tog til ſig, oc vilde brugt imod Krampe oc ſine Sønens forkøli Hand forderffuede der met ſin Leffuer, at hand bryd den ſiden op vdi ſtycker, ſom det Biſcop Abſalon, der hand en gong beſøgte hannem, viſt vdi it Bæcken aff Lægen, ſom varede paa hannem. Samme tid gede ſig her Arnfaſt, at hannem vaar ſaadant paakaſt til ſtraff for 2 Wilhelmſ Graff: Oc da gaff hand ocfaa ſig oc alt ſit gods ind i Cloſt døde ſiden eſfter tre Maaned, vdi ſtor Anger oc Ruelfe for ſine S

Her Iſaacs ſtraff.

Her Iſaac bleff vijs oc klog aff diſſe tuende deris yndelige fo uelfe, oc affuende ſin fortiente ſtraff met it Gudfryctigt forſæt oc Hand ſtiffede it Jomfru Cloſter vdi vor Frue Kircke, oc opholdt de ſtor bekoſtning oc god Diſciplin vdi ſin Liſſs tid. Dog vndgiæ han ſin ſtraff, men døde paa det ſidſte aff Lungesot, ſaa at huer aff diſſe t de ſin plage, eſfter ſom at deris ſynd oc forſeelfe vaar ſtor oc lider

Biſcop Suend gaff en Krone til Koſtild Kircke.

Biſcop Suend lod opſette hues nædfaldet vaar, oc forfulde ſu ning ſom tilforn er omtalet, oc der hand haſſde' fulddreffuit all Ri bygning ſom hand haſſde ſæt ſig faare, gaff hand en kaatelige oc l lige forarbeidet Krone til Kircken, oc mente at det vaar vel ſaa gaat, a dant Kongeligt ſmycke oc Klenodie komme Kircken til prydeſe, ſom niſſens gærighed til miſbrug.

S. Laurig Kirckis bygning vdi Lund fuld: Kommiſ.

Vdi diſſe ſamne Dage fuldkom Biſcop Eeine Domkirckens by vdi Lund, met Kong Knuds hielp oc biſtand. Huilcken vaar ocfaa ſe ſtæde der induielfen ſtæde, oc gaff ſamme Dag Biſcopſ ſædet til euer eye, forſt fierde parten aff den mynt ſom der myntediſ vdi Lund. De fierde parten aff all Kongelige Sagefald ſom falt der ſamme ſtæds.

Lunde Kirckis Frihed.

fierde parten aff all Byens ſæduanlige Sommer flat. Hand gånige klercke Frihed met all Kirckens Land gods for all Kongelig tyn opbære Sagefald oc hues andet Kongen kunde ſelff tilkomme met rettu dertagen at nogen paa deris gods forſad Kongelige vdbod oc leding, gjorde fredløſ gierning, eller døde vden ſand Arffuing. Saadanne vnder Kongens naade oc wnaade. Samme tid bleff ocfaa ſkicket a Rente oc Vnderholding til dennem, ſom ſkulde holde Kirckens di Meſſer oc Sang, ved mact oc lige. Kongen lagde noget til aff ſit eget tekammer oc Landgods, oc Biſcopen forſkaffede dennem Vnderhi oc fri Bord aff Kirckens formere Rente oc Indkom. Saa at den ene ingelediſ ſiunis mindre at frycte Gud end den anden. Da paa det, a dan Priuilegie oc Ordning kunde bliſſue wryggeligen beſtandig oc forkrencket, da bød Kongen dem alle at vere vnder den hellige A band, ſom der imod fordriftede at giøre. Hues Bud nogle ſiden o traadde, oc bleſſue icke wſtraffede.

Kong Knud vil icke beſuere Almuen.

Vdi ſaadanne maade beuiſte Kong Knud ſin Fromhed mod ords Tienere, oc fryctede ſelff ideligen oc inderligen Gud aff ſit g Hierte, oc haſſde flitteligen opſun, at hans Vnderſaatte icke plagebi fortrenghdiſ i nogen maade. Huilcket hand lod paakiende met ſine Bi

som hand holt paa sin egen Bekaastning, vdi sin egen Gaard oc Hoff, vnder tagen Sluff, som hand haffde sæt offuer Slesuig, paa det at de skulde icke ligge den fattige Almue til for megen tyngde oc besuering.

Der Kong Knud haffde alleuegne viseligen oc vel besticket alting vdi Riget, huad som baade Religionis oc Verdslige sager vaar anrørendis, gjorde hand sin tancke oc anslag, huorledis hand kunde oprette, hues som de Danstis naffn oc rygte for deris Mandelige gierninger vaar affgaaet vdi fremede Landstæff. Hand sætte sig faare sin Faders Morbroders, den store Kong Knuds exempel at efterfølge, oc besindede huorledis at hans Forfædre haffde indlagd megen ære, bytte oc velde met deris Krig vdi Engelland, huilket hørde met rette vnder Danmarkis krone, oc vaar nu for sin Faders forsømmelse frassild. Thi tog hand sig endeligen vdi sinde, at vilde seise paa Engelland, oc igien oprette hues her indtil forsømt vaar. Hand raadte sig først lønligen met Sluff sin Broder, oc der hand samtyckte met hannem, lagde hand det Almuen faare vdi almindelige Herre dage. Den Menige mand tilskyndede gladeligen oc endrecteligen, at hand skulde lade denne seide gaa for sig med det allerførste. Men denne godhiertige Herre oc Kong viste icke andet, end at hans Broder handlede aff saa trofast it Hierte, som hand self gjorde. Oc endog hand vaar en kloger oc snildt Første, saa vaar alligeuel hans Fromhed oc Gudsfryctighed saa stor, at hand icke kunde mistencke sin egen Broder til noget Forræderi. Sluff haffde Gains hierte vdi sig, oc skulde met Joabs gryff oc Judas kyff sin Broder. Hand raadde hannem fast til Arlog, icke fordi at hand ynstte eller mente, at Kong Knud skulde vinde Engelland, men paa det at hans Vndersaatte kunde bliffue hannem gramme oc affeldige, naar vlykten tilflogis hannem. Oc efterdi hand viste at Almuen haffde alldelis ingen god grund til Kong Knud, for hans strenge retferdigheds oc aluerlige indsiuns skyld, da lastede oc straffede hand hemeligen hos Almuen, det som hand loffuede oc samtyckte vdi sin Broders men. Met saadan Raffueiaet drog hand mange aff de ypperste i Landet til sig, oc oplagde huorledis de vilde komme Kongen om Liff oc Hals.

Kong Knud forsaar sig intet til saadant Forræderi, oc mente at alle mands hu oc hierte stod mere efter pris oc ære, end suig oc skaldhed. Hand oplagde met sin Skibs flode vdi Limuigs fiord, der som næste Seglæghed var vdi fordom tid, vdi til Vester søen, oc er nu paa denne dag efterfyldt vdi Flaademaal met Haffsand. Her fortoffuede Kongen sin Broder Sluff en lunge, at Fjoldet kædtis ved tiden, oc bleff vlystigt at fare met sig vdi leiding. Sluff sende offte Bud, oc vndskyldede sig falskeligen, at hand lidde angst oc trang for Fætalie. Hand gjorde dette i denne mening, at Kongen lade enten self fare allene aff Landet, oc hand kunde indtage det dissimeligen. Eller ocsaa at hans Krigsfjold skulde forløbe hannem, oc hand skulde forgrube sig met straff imod dennem, oc der offuer komme i stor affgunst i foractelse hos alle Rigenis indbyggere. Huilket hannem ocsaa vederlydte efter dette trædske anslag. Thi Fjoldet falt hannem fra, oc der hand vordte huad suig for haanden vaar, drog hand self hasteligen met nogle af sine beste Krigsmænd til Slesuig, oc offuerlede Sluff vforuarrendis.

Kong Knud vil seide paa Engelland.

Broder for: raader anden.

Sluff Svinger vil for: raade sin egen Broder.

Salts Star sin rendis. Hand tiltalede hannem vdi Rættergang, oc der Sagen gic hannem egen Herre paa Hals. vnder Dyne, saa at hand kunde self icke hart benecte sit Forræderi, besoe Kongen at de skulde fange oc binde hannem. Krigsfolcket torde icke legge baand paa Kongens Broder. Saadan anseelse haffde da Kongelig byrd oc Blod, at de haffde vel heller ihieslaget end bundet oc fanget nogen, som vaar aff Kongelig foruant oc herkomst. Thi der holtis i fordom tid ingen skameligere straff iblant Danske mend, end at bastis oc bindis: De huad som erlig oc oprictigt vaar, vilde langt heller miste lifuet, end haalligen vdi Fængsel leggis i Bolte oc Boier.

Den største foractelse at fengseles vdi fordom tid.

Da traadde Eric frem oc bant sin egen Broder som Kongen befalede. Hand mente at Kongelig Bud oc retfærdig Dom vaar offuer Broderlig kierlighed, oc at der vaar intet Frenndskab lenger at regne met Byrd eller Broder end naar æren vaar spilt oc forkast. Hand mente at Broder skulde Broder elste, dog mest den som trofast vaar, oc mindst den som haffde de Mord oc Forræderi i sinde. Siden sende Kong Knud hannem fangen til Flandern, at giemmis hos sin Suoger vdi fast Fængsel oc foruaring.

*

Diffemellem spurde eller hørde Sluffs besuorne Anhengere intet her aff, oc besoele huer at drage hiem met sine Skib oc Gold, effterdi (som de sagde) at det vaar icke forhaling oc løs tale, som Kong Knud haffde met at fare. Der som nogen haffde obenbarligen Raad oc tilskyndet saadant Oprør imod Kongens vilie, da vaar hans Gods forbrudt. Hand vaar oc self fredløs, eller oc miste sin Hals effter Louen. Der saad Oproers straff vdi fordom dage. stod ryctet saaledis, at huer tog hiemloff paa sin egen haand, vdi Kongens frauerelse. Den taabelige Almue fulde disse store oc mechtige Herrers foractete Raad, oc vaare lystige at Orloff vaar giffuet aff Leding.

Oproers straff vdi fordom dage.

Kong Knud harmedis met det første, der hand sig disse Lidende, med glæddis siden, at aarsagen vaar giffuen at hand kunde paalægge Almindelicheit til Religionens beste, til en straff for denne deris store forseelse. De Store Herrer sade stille oc lode intet ved sig gaa huad steed vaar, oc baad dog hemeligen fryct der de hørde huorledis Sluff deris Hoffuigmand vaar loulige foruunden, Fangen oc Vortført. Kongen lod forsamlle den menige Mand, oc klagede hart offuer dennem, at de imod all Lov oc ret, imod all gamel erlig fordoms skick, haffde forløbet hans Hær, oc giort hannem en vsigelige stor forsmædelse oc foractelse, som vdi mands minde icke lenger, alldrig vaar vederfaren nogen Kong vdi Danmark. Hand sagde at saadant deris oprør oc Blodhiertighed, lagdis dem self til liden ære, icke at de met deris Blydighed haffde forspilt hannem det herlige Krigs tog. Hand gaff dem oc saa faare, huad for en stor Penninges straff, de vaar effter Louen forfalden. Hand paalagde til plict huer Styremand oc Hoffuigmand fire Mark penninge, oc huer Baadsmænd oc Krigsmænd tre Mark penninge. Den Menige mand tog ved dette Faldsmaal, oc lovede at vdgiffue det vdi sin tid til gode rede.

De Danske forløbe icke gerne deris Herre oc Kong.

Men Kongen sagde fremdelis, at hand vilde tilgiffue dem alt dette S. Knud vil
 Bagfald, der som de vilde giffue Presterne Tiende. Dette toge de vdi paalegge Al-
 raad, oc ginge vdi fra Kongen, at raadsla sig met huer andre, huilcke vil muen Tiende.
 nar de vilde ingaa. De mente, at de hassde bange Kaar paa begge sider. hi mange vilde bliffue fast forarmede, om de stulde vdlegge dette Falds-
 maal. Oc der som de forplicatede sig til denne Tiende, da siuntis det en euig adoms Skat for dem oc alle deris Efferkommere. Effer langt be- De Danske
 rad bleff endeligen besluttet oc vedtaget, at dennem (effer deris affg- ville icke
 ifte Blindhed) siuntis raadeligere oc gaffuligere, at vdgiffue paa it Mars tiende Pre-
 d, denne viffe sum Penninge for deris vitterlige forseelse, end lade sig locke sterne.
 et sode ord, oc forplicte oc forbinde sig met deris Affkom, mand effer
 mand, til euindeligh besuering oc vdgiffit.

Der Kongen formerckte at de vilde ingelunde gaa den rette Bey, tog hand self ind vdi Norre Jutland, oc satte tuende sine Kentemestere Tofte oc
 i Landet, Tofte oc Hotte, oc lod sig icke andet bemercke, end at hand vilde Jotte Kon-
 deligen anamme deris Faldsmaal, paa det at de stulde indgaa oc beuilde gens Kente-
 hersterne Tiende, som hand dennem hassde faarelagd. Kentemestrene mestere bleff-
 vare strengere oc vmildere, end deris Befalning oc Bestilling liudde. ue slagne.
 hi opuacte Kongens hemelige wuenner Almuen til Opror, at de sloge
 kentemestrene ihiel, oc satte strax effer Kongen self, oc vilde handlet vdi
 ge maade met Herren som met Tienere. Men hand flyde hasteligen til
 lesvig met sin Dronning oc Son, oc besol dennem, at der som nogen
 lyde vaakom, at de stulde drage til Flandern. Siden drog hand der fra
 fuer til Fyn, thi all Jutland, oc besynderlige Vendelboerne reiste sig met
 haben oc Verie imod hannem, oc hand hassde da it ringe tal Fald hos
 t, oc tiden vaar for kaart at samle sin gantste Krigs hær imod dennem.

Almuen tendte, at de hassde da anden gang forseet sig imod Kong: S. Knud
 laiest: huilcket hand ingelunde stulde stende dennem, oc bleff der faare flyer for Al-
 skads, at forfølge hannem, oc drage offuer til Fyn, och saa gierne enthen muen.
 lffde eller dræbe hannem, som forbie hans heffn oc deris fortiente straff i
 vntiden. Kongen vilde da draget offuer til Sieland, der hand fornam
 nem at vere kommen ind vdi Fyn, der som en hans egen vtro Tienere,
 d navn Blac, hassde icke raadt hannem at drage til Otthensee, oc loffue
 at stille Almuen dissimellem til fredd. Thi hand sagde, at det vaar Kon-
 n kameligt oc vraadeligt, at hand stulde lade sig bemercke met saadan
 indactig redzel. Hand tilsagde hannem, at der som hand kunde ind
 raad faa met Almuen, da vilde hand giffue hannem det timelige tid
 kende, at hand stulde end da hassue nocksom frist at fly til Sieland.

Blac drog bort til Almuen, oc formanede dennem at de stulde Jer aff er
 fare frem i deris forsæt, oc lade Kongen ingelunde vndgaa deris det ordspog
 da. Der som de forsaae denne Skanke oc Leilighed, da vilde det for opkommen,
 de dennem i fremtiden. Hand sagde at dennem burde stor Loff, at de at ride paa
 sporede deris Fæderne Lands Frihed, imod denne Tiranniske Kongis Blactis Gest.
 oc Hoffmod, Saa at alle deris efferkommere stulde vide dem
 der faar

derfaare stor tacl oc ære. Met saadan besuigelig tale, optende hand den galne Almuis blinde oc mistrøstige forhærdenhed, at huad de icke tilbørne vaare fremfusende, da blesfue de siden rasende oc forbittrede i deris vngudelige forsæt. Der met drog Blac atter til Kongen, oc sagde at Almuen skulde vel lade sig siige og stillis, om Kongen vilde ellers forlade dem deris Brøde oc forseelse. Kongen meente at Blac hæfde ridet paa Trofastheds Hest, oc bød hannem der faare til Gæst met sig, oc forærede hannem met store Skend oc Gassuer. Men hand som skulde veret en god Meglere, vaar en vtro Forrædere. Hand fortogrede Kongen, oc forbitrede Almuen, at hand skulde bie paa Stæden, oc de skulde stynde sig frem oc offuerfalde hannem.

Dette kaldis at ride paa Blacs hest.

Anden Dagen vdsende Kongen hannem, at forkundskabe Almuens Raad oc Anslag, oc føre allting til det beste. Huilcket hand bestillede tuet imod sit eget løffte oc Kongens befaling. De vdi midlertid at Kongen vaar vdi S. Albans Kircke, oc effter sin daglige sæduane gjorde Bøn til Gud, om bistand imod sine Forfølgere, da komme Fienderne oc omkring Kircken. Saa mange aff Kongens Fold som kunde komme ind til hannem, De trengde sig hasteligen ind i Kircken, oc vilde heller opsætte Liff oc all deris velfærd, end fly oc rømme fra hannem. De kunde vel vndkomme vdi deris fri behold, men deris trohiertighed vaar saa stor, at de heller vilde ærligen dø, end skameligen forfage deris suorne Herre oc Konge. Benedict Kongens Broder gaff sig iblant andre oc saa ind til hannem, oc vilde icke spare sit eget Liff for sin Broders velfærd. Men Eric bleff vdeløst, oc der Almuen vaar hannem for sterck, slog hand sig igiennem Fienderne, oc vndkom met Liffuet. Der ingen torde bryde Kircke freden, oc giøre det første indfald til Kongen, da fremtraad den arge Forrædere Blac, oc de andre fulde hans Exempel, oc opsløge Kircke dørrene. Blac bleff slagen vdi Dørren, oc sic strax heffn oc tilbørlig betaling for sin Vgubelighed. Benedict bleff oc saa slagen, met mange andre, som gjorde lang tid stort vort imod Fienderne. Blodet rant offuer all Kircken, men dog vil ieg tro, at det hellige, reene oc Christne blod, affuigte fra det morderiske oc Forræderiske vngudelige blod, oc huert flød sin serdelis Strøm oc vey for sig self. Der Kongen saa, at Fienden brød fast igiennem Træplandct oc sic offuerhaand, oc der vaar ingen Naade eller Liff at foruente aff denne fremfusende galne Almue, da gaff hand sig inderligen oc frimodeligen til Gud, met aluerlig Bøn oc Formaning. Hand gjorde sit Scriftemaal for sin Sielesorg, oc lagde sig Kaarssuis ned paa sit Ansiet for Alteret, oc bleff der stille oc taakmodeligen liggendis, indtil en aff dette grumme Parthi, kaste forsk Glassuend igiennem Binduet, oc gaff hannem sit Bane saar, oc de andre skøde siden ind paa hannem, at hand bleff der vndeligen oc forsmadeligen myrd for Verden, men sic it hederligt oc ærefult Endeligt, for Gud oc alle hellige Christne.

Broder opsætter Liff for anden.

Blac afflønns for sin Forræderi.

S. Knud bliffuer slagen vdi Osthenset vdi S. Albans Kircke.

S. Knuds afftom.

Dronning Edele, der hun sic disse sørgelige tidende, flyde hun hilt til sin Fader vdi Flandern, met sin Søn, oc sine tuende Døttre, huilke blesfue siden gifte, oc lode mange deilige Afftom effter sig. Ingerd sic stor Herre aff Suerige ved naffn Folcke, som afflede met hende tuent

Sonne

ier Benedict oc Knud, hues Sønnen ere Hertug Byrge oc hans
 re, som leffue endnu paa denne Dag vdi Suerige. Den anden <sup>De Suenſke
Folckungers
oprindelse.</sup> Den anden
 naffn Eigele ſid Høffuizmanden aff Gylland Eric, som afflede oc
 o Sønnen ved naffn Knud oc Karl met hende.

De som dræbte oc forfulde denne Christne Herre oc hellige Konge, oc
 e burd at begræde denne deris onde gierning: de frydede sig her aff,
 uis som de haſſde giort it beſynderligt Mandoms ſtycke. De endog <sup>Zertegn hos
S. Knuds
Lig.</sup> Zertegn, bo
 vidnede om hans wſkyldighed, met vnderlige oc atſkillige
 leffue de alligeuel faſt vdi deris gamle Had oc onde hiertelag imod den
 de. De forringede diſſe Zertegn, ſaa at de ſkulde intet haſſue at sæt
 er at betyde. Men paa det ſidſte, der de kunde ingenledis necte den
 omme Herriſ helligheds vidniſſbyrd, da ſtode de vel end da faſt paa des
 ag, at de haſſde intet wlouligt giort: De ſagde der hoſ, at denne hellig
 vaar mere for Kong Knuds ſiſte Graad oc Penitenge, end for hans <sup>Blindhed oc
haardnacke
bed.</sup> ſarne Liſſ oc Leſſnets dydighed. De ſagde at hand haſſde fortient met
 ette den Død hand ſid, for ſin gerigheds ſkyld, men at hand kom til
 dd bekiendſe, oc omuende ſig paa ſit yderſte, det gjorde hannem from
 llig. De endog denne deris vildfarelſe bleſſ ſiden ſtraffet paa den
 ſaa bleſſue alligeuel deris eſſterkommere, vdi denne ſamme mening,
 lde for ingen ting dømmere ret om denne ædle Herriſ wſkyldighed.
 rledis om alting er, ſaa er dog dette rycte om Sant Knuds hellighed,
 vdi den lille By Dtheſe forſt begyntis, ſiden fremdelis vdsprid
 t nær offuer den gantſke Verdens Kredſ. Hans naffn, ſom er vdi det
 iſſe Calender optegnet, til ære: oc alle Danſke mend til en Chriſtelig
 eſſterjün oc loſſlig berømmelſe. Saaledes frembryder de hellige

Martyrers æriſ oc wſkyldigheds Lius, naar
 Menniſkelig Had oc forfølgelſe opleg
 ge ſig imod Guds Godheds
 forjün oc fremsæt.

Den Tolffte Bog.

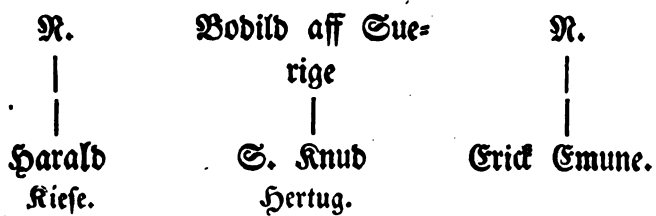
Summa paa denne Bog.

DET som almindeligen sigis, huad mand met Synnen faar, det met bortgaar, det vederforis Kong Oluff & ger. Hand skilde sin Herre Broder ved uet oc Riget, men hand leffuede oc st selff ved Regementet vdi stor celenbig Gud plagede Danmarckis Rige, for dette mord som ind gerne bedressue paa Kong Knud, met wifigelige stor Hu oc Dyr tid, vdi ti samfelde Aar. Indtil Kong Oluff selff tis baade ved liffuet oc Riget, oc formedelst sin Graad oc else, fant naade, at hand bleff tagen fra denne Werden. E hannem bleff hans Broder Eric Giegod hjemkaldet aff E rige til Regementet. Hand vaar en meget frommer, forsta ger, veltalende oc der til met en sterck oc mandelig H dog hand haffde oc saa sin store lyde oc bryst for sin wifst Under hannem vaar god tid vdi Landet, oc de Danste tu de de Bunder igien vnder deris Herredome. Der hand h staaet Riget vel faare nogen tid lang, sætte hand sin Harald vdi sin stæd, og drog selff effter sit løffte til den he Graff. Paa Beyen - vndsidt Keyseren hannem vdi (stantinopel, oc beuiste hannem megen dyd oc ære, oc ledsa hannem met sine egen Skib, indtil at denne fromme Ko døde, oc bleff begraffuen paa den D Cypren vdi Middell uet Effter hannem bleff Niels hans Broder vduald, vaar den femte oc siste aff Kong Guend Estrithsøns C ner, som regerede vdi Danmarck.

Suend Estrithsson

Erick Eyegod aff-
lede met

Kong Erick Eyegod hadde foruden disse tre sønner, ogsaa nogle fleg-
Døttre, som vdi S. Knuds Historie omtalis.

Oluff
Hunger.

Oluff Hunger LXXII.

Seldsom for-
andring vdi
Danmark
effter S.
Knuds aff-
gong.

DER Koning Knud vaar slagen, som nu er talet i denne næste Bog, Da ginge Juderne strax sa vdi Raad, oc samtyckte Oluff hans Broder til deris I Thi de mistendte hans andre Brodre, oc foruente mest gaat aff Oluff, met huilcken de tilforn hadde besig imod Kong Knud. De vdloffuede til Hertog

Flandern en stor sum Penninge, oc sætte hans Broder Niels til Giff hans sted. Oluff anamæde Riget. Niels aff stor Broderlig tierlighed ind igien vdi hans Fængsel, indtil de Danske kort tid her effter, vdi den forsagde Penning for hannem. Eric befryctede for det gaml oc rømte aff Landet ind i Suerig, met sin Førstinde Bodild, Thru Blff Gallisfons [Galliciers] sons Daatter.

De Danske mente at det vaar nu altsammen gaaet effter deris ring, oc vaare der offuer traadzige oc lystige. Men Gud sø aff sin retfædighed hader oc straffer Synd oc ondskaff, vilde da icke lenger borge eller tøffue met deris fortiente straff. De paa det hans Hæffn skulde offu det gantste Land, oc icke nogle serdelis, Da besøgte hand dem met w lig værligt, vdi saa mange Aar her effter, som Koning Knud tilforne l veret en regerindis Kong vdi Danmark. Baaren oc Sommeren w sigelige stor brynde met sig, vden all Dug oc Regn, saa at Kornet l saa gaat som ingen framuert, oc om end skont noget ringe ting opuorte bleff det alligeuel siden forderffuet vdi Høsten, aff megen oc wafflai Regn, som dagligen paakom, vden all Solens stin oc varme. Mangan ge vd paa Eger oc Baade, oc affstare de offuerste ar paa Kornet, tiur siden i deris Dne, oc malede det oc beridde der aff grød oc velding, ti tiente icke at bage Brød der aff. Der met bleff io lenger io større dyr t Landet. Huilcken skilde de fattige ved liffuet, oc de rige ved deris Go Penninge. Kongen oc Adelen foruegselede deris slotte oc Jordegods Korn oc Fætalie til deris vnderholding. Alle omlyggende Lande l offuerflødige nock aff allehaande slags Korn oc fruct, saa at huer l kunde tage oc søle paa, met deris egen store sorg oc skade, at det vaar l synderlige store Hæffn, som Danmarkis indbyggere offuergid for Mord, som de bedressue paa deris wshydige Herre oc fromme Kon

Dyrtid vdi
Danmark.

Mester
Suend Nor-
bagis Gud-
fryctighed oc
dydighed.

Om denne Guds Plage, hadde Mester Suend Biscop vdi skilde spaad tilforne, at den skulde komme offuer Riget for Kongens u skuld, oc formanede derfaare Folket troligen at de skulde giøre Peni Hand vaar en saare Gudfryctig Mand baade vdi sit leffnet oc Lærdor bar icke alleniste Prijs for sin store veltalenhed oc forstand, Men va saa vdi stort affhold oc myndighed, for sine ærlige seeder oc trofasthed, i Kald oc embede. Hand Predickede self ideligen, oc gaff andre it gaa empel met sin duelighed oc fromhed. Hand fuldkomme de Dom vdi Roskilde met Konning Knuds hielp, oc opbygde vor Frue Kirke

ild oc Ringstæd, Disligeste Sant Michels Kircke vdi Slagelse. I den drog siden paa Venen til Jerusalem, oc der hand kom til Constan-
 pel, sende hand atskillige Dyrebaare gaffuer der fra til Danmark, oc
 : siden paa den D Rhodis, som ligger vdi Middelhaffuet, paa ve-
 til Jødeland. Ved samme tid døde ocsaa Her Richard, som vaar
 cop effter Her Egin, oc i hans stæd bleff vald til Biscop Her Alcer,
 vaar baade from oc lært, oc fødte aff den ypperste Adel vdi Jutland.

Vdi disse samfælde Ti Aar, som denne dyre tid stod paa, haffde Kong
 aff ingen vduaartis Feide, men nocksom induaartis Krig met Tørst oc Kong Oluff
 mger. Thi de omliggende Lande bluedis ved, at paaføre hannem Krig, nitens oc
 erdi hand vaar saa ælendig, oc Landet saa forarmet, at der vaar intet at Christelige
 de eller fortiene. Hand kunde ocsaa for denne vanskelige tid, intet besyn- endeligt.
 sigen loffligt vdrætte. Paa en Zule afften, der hand skulde effter Ga-
 d seduane, giøre sine gode Mend oc Hoffinder it verdscaff, da haffde
 id icke saa meget vdi sit Rosen eller Keldere, at hand kunde sætte for
 nem til it gaat maaltid. Hand bøiede derfaare sit Ansigt ned imellem
 ge sine hender, flammedis ved sig self oc græd besteligen, at hand haffde
 paa denne høytidelige Dag, aff huilcket hand kunde mætte oc forlyste
 gode Mend oc Tienere. Hand falt ind til Gud met aluerlig Bøn oc
 nening, bad hannem at der som hand vaar fortørnet paa hans Folk, at
 id vilde affuende fra dem sin vrede, offuer hans hoffuet, at hand allene
 atte lide, oc de andre vndgaa denne store straff. Gud bønhørde hannem,
 lod hannem snarligen stillies fra denne Verden: Hans vnderfaatte til
 : trost oc glæde. Thi saa sørgeligt oc spaatteligt som hans Regemente
 r, saa gladeligt oc trøstefult vaar dennem hans endeligt. Effter hans
 jang, affgick denne dyre tid, oc met hans begraffuelse, opuorte all fruct-
 melighed aff Jorden. Intet er loffuærdigt stæed aff hannem, vden at
 id met sin selfsuillige begering at dø, lod kiende sin fromhed mod sine
 vrsaatte, oc der met skilde dennem ved denne languarige oc alminde-
 Landplage.

Erick Siegod. LXXIII.

Erick
 Siegod.

Sick den ældste iblant alle Kong Guend Est-
 rithssøns Søner, som igienleffuede, bleff kaldet tilbage
 aff Suerige, aff menige Danmarkis indbyggere, at an-
 namme Riget effter sin Broders affgang. Met hans til-
 kommelse, kom ocsaa god tid vdi Danmark. Jorden gaff
 saa offuerflødig fructsommelighed fra sig, at mand kiøbte
 Korne Korn for en Penning. Hand vaar ocsaa self en frommer oc
 Herre vdi sit leffnet oc gantste Regiment. Huor faare hand kaldebis al-
 deligen, for sin dyd oc denne gode tids leilighed, Erick Siegod. Thi na-
 hadde beprydet hannem met atskillige, baade induaartis oc vduaartis
 gaffuer. Hand vaar sit hoffuet høyere end nogen aff de høyeste Mend
 i hans Rige, oc haffde der til it sticketigt, fuldsomt oc vel proportionerede
 Regeme. De ligeruis som hand fant icke sin lige vdi høyelse, saa fant

God tid i
 Danmark.

Erick Eie-
gods store
stercke.

hand ocsaa ingen sin mage vdi styrcke. Naar hand sad paa Jorden, da kunde hand kaste saa langt met it Glaffuend eller en Steen, som den sterckiste kunde, om hand end skont stod paa sine Been. Hand kunde oc sidendis brydis met tuende til lige, oc holt den ene fast imellem sine Knæ, indtil hand haffde nedslaget dem begge vnder sine Fødder, oc bundet den ene effter den anden. Hand vaar saa offuermaade sterck vdi Hender oc Arme, at naar hand sad paa Jorden, oc tog it Kæb vdi huer Haand, da lod hand fire aff sine sterckiste mend, drage huer to paa sin side, imod sig allene, oc kunde alligeuel stille sidendis, drage dem frem oc tilbage, vnder tiden met den høyre, vnder tiden met den venstre Haand, indtil hand drog dem omkuld, oc Kæbet aff deris hender, eller tuingde dem at gaa tilbage til sig. Hand vaar icke alleniste veltalende, me ocsaa høyrøstig, saa at naarsombelst hand holt nogen tale vdi almindelige Herredage, da kunde hand høris aff alle, som baade vaare nær oc saare fiern fra hannem. Besynderligen haffde hand til en god sæbuane, at naar almindelige Herredags forsamling vaar end, at hand da befoel alle oc huer serdelis, at hilse deris Husfruer, Børn oc Tiunde, oc tilbiude dem naadig bestermelse, gunst oc alt gaat paa hans vegne.

Store Dyder
store lyder.

Men det som sigis om alle Mennister vdi sandhed, at ingen er saa fuldkommen, at der io findis meen oc nogen brøst hos hannem, Det samme fandis ocsaa hos denne mechtige Herre. Thi hand besmitte alle disse sine herlige Dyder, met sin vdyfthed oc Horeri. Hand haffde sin ecte Førstinde, Dronning Bodild, hues Taalmodighed vaar saa stor, at hun elskte oc self met sin egen Haand smyckede dennem, Huilck hun fornam at hand mest elskte, paa det at hun saaledis kunde skiule hans vanære, oc beskytte hans Kongelige Raffn oc Rycte. En meget seldsom oc vnderlig factmodighed vdi en Quinde Person. Huilcket hende til prijs oc Loff, bliffuer i euig Mandis minde oc hukommelse.

Droning
Bodilds
Fromhed.

Kong Erick vaar baade en milder oc strengere Herre, naar behoff giordis. Hand straffede dennem hart som fortregde den fattige Almue met vold oc vræt. Oc naar nogen vdi hans frauerelse langt borte vdi Landet, offuerfalt nogen met vtilberlig tuang oc Tiranni, vdsende hand strax sine Hoffindere oc Drauantere, oc lod dem fange oc ophenge. Thi fryctede hannem de veldige, oc elskte hannem den fattige Almue, som deris Herre oc Fader. Hand haffde tre Sønner, den første hed Harald, oc vaar slegfred, den Anden Knud vaar Ecte, den tredie Erick vaar it Horebarn. Hand haffde ocsaa mange slegfred Døttre, en aff dennem gaff hand en velbyrdig Mand ved naffn Hogen, som loffuede at heffne Biørns hans Broders død. Huilck bleff slagen aff en Forrædere, som Dytmersterne oc Holsterne haffde vdgjort paa hannem, Der hand en gang haffde vnder tuunget dennem, oc begynte en Befestning paa den D vdi Jderen, som Vffe Kong Vermunds Søn, ihieslog Kongens Søn aff Saren, met en aff hans beste Kemper, som i fierde Bog tilforne er omtalet.

Kong Erick
Børn.

De Vendiſte
Steder tuin-
gis.

Vdi midler tid haffde disse omlyggende Søsteder oc Vender, forgæt de Danſkiſ Herredom, for Kong Oluffs ælendighed: Oc vaare nu saa modige at de torde ocsaa angribe de Danſke vdi Østersøen. Iblandt andre stycker forgrebe de sig ocsaa paa en velbyrdig Riddermands Mand ved naffn

sin Aute, huilcken de sloge ihiel imellem Laaland oc Falster, der hand icke de lade sig fange aff dennem. Thi der er intet saa suart oc vederstyggeligt en Danst mand, som Baand oc Fængsel. Skialm huide hans Broder lagede saadant vold oc vræt for den Menige mand paa Landsteffne, oc nem for sin dyd oc myndighed bleff samtyckt feide imod de Bender aff nuen. Kongen hafde da saa ophøyet Almue, at ingen Krig fordis vdi mard, met mindre vilkaar, at den menige Almue det samtyckte oc ind-
 1. Samme tid vaar to Skonste fredløse Mend ved naffn Uli oc Herri ragne aff Skone, oc begiffuet sig ind vdi Julin, oc gjorde der vdashige indfald paa det Søfarende Danske Føld. Thi rystede sig de Dan- met det første, oc belagde Julin, oc tuingde Borgerne at giffue dem vd-
 Byen en vijs sum Penninge, met alle de Søroffuere som fundis hos men. De Danske gjorde it ynckeligt Mord paa dennem, for den v^{Cruelig oc} tilberlig
 helige stude oc Tiranni som de hafde brugt imod Danmarkis indbygge- straff.
 Først bagbunde de dennem, oc siden opstare deris Buge met skarpe
 ifue. Der næst feste de den første ende aff deris Larme til Væle, oc iagede i saa lenge der omkring, indtil de hafde self vdløbet deris induol, oc styr-
 ra døde til Jordē. Huilcket ynckelige spectackel, vaar icke disse Søroffue-
 lemiste til en forsmædelig Pinestraft, men alle dem som dette enten saae
 horde til forstreckelse oc atuarsel, at vocte sig for de Danstis vrede, oc
 fortrencke deris Frihed. Kong Eric førde siden anden oc tredie gang
 i imod de Bender, oc forkryste deris mact, at de vdi lang tid her effter
 waatte ingen Søuern at giøre imod de Danste.

Vi ville wi kaarteligen fortæle, aff huad aarsage Biscop Uscer i Lund, som wi tilforne sagde at vere kommen vdi Biscop Rickords sted, bleff første Erkebiscop vdi disse try Nordere Konge Riger. Det hende sig, at
 g Eric appellerede til Passuen, oc drog self til Rom at klage oc berætte
 ag imod Erkebiscopen aff Hamborg, som truede hannem met den hellige
 his band aff lætfærdig mistandte, foruden all tilbørlig oc nøyactig aar-
 Der hand hafde vundet sagen, lod hand sig icke nøye der met, men første Erke-
 e strax tilbage oc drog anden gang til Rom, paa Rigens huerff oc beste. biscop i Dan-
 d begerede aff Passuen, at baade hand self oc hans Landstaf maatte
 os fra den besuering oc Geistlige Herredom, som Erkebiscopen aff
 m, holt sig til vdi disse Nordere Lande. Huilcket Passuen hannem, for
 vds oc Gudfryctigheds skyld, villigen samtyckte, oc gjorde hannem
 afsagn, at hand skulde met det allerførste besidde hannem self en Erke-
 p, saa hand icke skulde vere sine Naaboer mere trengd vdi dette stycke,
 som vdi andre. Met saadanne gode tidende kom Kongen til Danmark,
 hoff den menige mand glæddis oc fryddis offuer all maade. Men den-
 nis glæde omuentis til stor sorg oc bedroffuelse, aff denne vlyckelige lei-
 d som her effterfølger.

1. Kong Eric sad en gang effter sin Kongelige vijs oc sæduane offuer
 2. oc vaar lystig met sine gode mend. Mit vdi deris glædstaff kom vfor-
 3. tid en Spillemand ind for hannem, som sagdis at kunde røre oc dra-
 4. hamstiens sind oc Affecter met sin Leeg som hannem lystede. Kongen
 5. strax oc truede hannem at hand skulde saadant forsøge. Spillemanden

atuarede hannem, at dette kunde icke stee uden hans fornufftis fare oc ferffuelse. Men der hand fornam, at Kongen vilde endeligen prøffue ha Konst, besol hand hans Tienere, at de skulde vdbære alle Vaaben oc Væie. Der næst bad hand dennem vere nær ved haanden, at naar de begynte at buldre vdi deris affindighed, da skulde de falde ind paa dennem, oc strage Harpen, oc sla den sønder paa hans Hoffuet, at de icke self skulde fuen dis til Galenskaff aff hans Leeg. Der alle Vaaben vaare vdbaare oc Dorrene vaare tillucte, begynte hand at sla paa sin Harpe, oc met første stycke som hand leegte, gjorde dem meget sorgefulde oc bedrøffue. Met det andet stycke opuacte hand dennem til Danc, Spring oc me Lystighed. Ved det tredie, bleffue de aldelis affindige, buldrede oc raal saae at de som hulde vact paa dennem det hørde, oc opbrøde Dorren, oc de saae stor Galenskaff for haanden, søgte de Kongen oc vilde grebet h nem. Men hans styrcke sterckedis aff hans Affindighed, oc hand sig løs fra dennem, brød ind vdi sit Kammer, oc greb it Suerd, met hu ken hand dræbte fire aff sine Tienere, som vilde hindre oc holde hann. Paa det sidste kaste de saae mange Hiunder oc Puder paa hannem, at h kunde ingensteds vnduige, oc maatte lade sig holde aff dennem.

Underlig oc
kraftig Gar-
peleeg.

Kong Eric
vil reise til
den hellige
Grav.

Strax her effter, der Kong Eric kom til sinds igien, bødte hand sine fire Tienere effter Gaards Rætt, oc til ydermere Penitens for dan sin forseelse, loffuede hand sig at reise til den hellige Grav. Hans Løffte obenbarede hand først sit ypperste Raad, som hand vilde br paa denne sin Reise met sig, huilcke alle mishagede dette hans forsæt. I næst lod hand dette forkynde paa alle Lands ting offuer alt Danmark, kom self paa Viborge Lands ting, oc gaff Almuen sit forsæt tilkiende. derne tycke det saare ilde være, at de skulde miste deris Herre oc kiere Fænelands Fader. De græde alle til lige, fulde hannem til fode, oc bade mygeligen, at hand vilde saadant offuergiffue oc haffue det i fordrag. hand gjorde Gud en større ære, at hand voctede oc styrede sit Fæderne h end at hand met selfuillig vdenlighed offuergaff sit Kongelige Regimente. Kongen suarede, at hues æd oc løffte mand gjorde Gud, vaare inget at rygge eller igienkalde. Almuen sagde, at de vilde giffue tredie part alt det som de aatte til fattigt Gold, oc giøre hannem der met quit oc fra sit Løffte. Kongen suarede, at det stod hans ære for nær, at hand saadant sin skulde søge vndskylding hos Gud, oc at det kom dennem til skade oc forderffuelse, at hand ved fremmet besuering oc vdrag om oc icke ved sin egen, skulde fuldriffue sit forsæt. Met saadanne ord talde hand de fornemeste vdi Riget, oc raadforde sig met dennem, hu skulde antuorde Regimentet vdi sin frauerelse. De sætte det vdi hand haand, effterdi de forsaae sig til hannem, at hand vdi dette stycke, som alle andre, skulde uden tuil ramme Rigens gaffn oc bæste.

Harald sæt-
tis til Kong
offuer Dan-
marck vdi sin
Faders fra-
uarelse.

Skialm hui-
de.

Saa offuergaff Kong Eric sin ældste Søn Harald Kong mact oc velde, met Rigens beste Mends vilie oc samtycke, at hand saarestaa Regimentet i hans frauerelse, paa denne sin Reise. Huide, sin ypperste oc myndigste Mand, som da haffde alt Sialm Ryland vdi forlening, befalede hand, at vaacte oc optucte den

En Knud, indtil hand kom tilbage vdi Riget. Den tredie sin Søn Erick, aede hand ickon saa passeligen, oc gaff hannem derfaare ickon søye for- sun oc varetect.

DER Kong Erick haffde saaledis besticket alting, vdualde hand sig de høyeste Danste mend som fundis vdi Riget, paa det hans egen længel- se oc storhed, skulde icke leggis hannem til vanstabelse oc bespaattelse vdi fremmede Lande. Den ædle Førstinde Dronning Bodild bleff snartligen be- trodt, oc fulde sin Herre, endog hun søgte icke nogen tid Seng met han- nem paa denne deris Reise.

Vdi sin sidste affsteed, betendte Kong Erick hues forløffte Pass- nen haffde giort hannem om Erkebiscopdomet, paa Rigens beste, oc lod derfaare venligen ombede, ved sine visse Sendebud, at saadant maatte holdis haæm. Passuen sende strax efter Kongens begering sin Legat ind vdi Danmarkis Rige, som skulde forfare all leilighed, oc vdsæe en bequems- lig stæd, som Erkebiscopen skulde altid efter denne dag besidde. Der Passuens Legate haffde grandgiffueligen randsaget alle vilkaar, befalt hannem ingen stæd bedre end Lund vdi Stone, baade for denne Edle oc ver- dige Herris, Biscop Uscers fromheds skuld, oc fordi at Rigens indbyggere vdi disse try Konge Riger, kunde til Land oc Vand met mindst omkøst oc omage, besøge denne stæd naar behoff giordis. Thi indsætte hand met vduyndig maect Biscop Uscer, oc hans (i denne stæd) efterkommere, at vere gild oc gieff Erkebiscop offuer all Danmark, Suerige oc Norge, at disse try fornæssinde Riger at vere quit oc ledige, for Erkebispens aff- værens Vandelige Herredom oc Jurisdiction, efter denne Dag.

Midler tid seyde Kong Erick fra Danmark til Ryssland, oc drog offuer land til Constantinopel. Keyseren tog venligen imod han- den, oc forskaffede hues hannem oc hans Føldt vaar fornøden til vnder- tagning, dog vilde hand icke tilstæde hannem at drage ind i Byen. Thi hand mistendte at der skulde veret hemelig suig paa færde, oc hand haffde forne hørt meget talis om Kongens styrcke oc Mandelige gierninger i Krig oc Orlog. Saa befryctede hand ocsaa at de Danste Hoff- ter, som hannem tiende for Klæde oc Penninge, at de skulde mere elste hans egen Herre end en fremmet. Der holdtis vdi fordom tid denne Dag vdi Keyserens Gaard til Constantinopel, at hand ingen betrode at han sit eget Liff vden Danste mend. Kong Erick formerckte vel Keyserens tancke, oc sende alligeuel Bud til hannem, oc lod venligen svede, at hannem maatte stedis at drage ind i Byen, at besøge Kircker oc Kloster, oc hues anden Helligdom der sandis. Keyseren loffuede hans vduyctige begering, oc sagde sig at ville giffue hannem it gaat suar om den Dag. De Danste som tiende vdi Keyserens Gaard, bade Key- seren at dennem maatte tilstedis at tale met deris Lands Herre oc Kong. Men hand dennem tilstedde, dog met saadaane vilkaar, at de skulde gaa en efter en anden, oc icke alle paa en tid at tale met haæm. Hand haffde ocsaa en høderer hemeligen der hos, som forstode deris sprock, oc sagde hannem
igien,

Erkebisco-
pen vdi
Lund ind-
settis.

Keyser Ale-
xius tager
venligen
mod Kong
Erick.

*

Kong Eric
taler med
Danſke Hoff
mend vdi
Keyſerens
Gaard til
Constantino-
pel.

igen, huad ord oc tale der falt imellem dennem. Først der de haſſde hilſe Kongen, beſolis dennem at ſette ſig. Derneſt begynte Kongen at loſſe deris Dyd oc mandelige Dyctighed, hvor met de haſſde indlagd ſig ſtorre ære vdi fremmede Land, end dennem nogen tid kunde vederfariſ vdi deris Fæderne Rige. Hand ſagde at det vaar dem icke en liden Loſſ, a Keyſeren betrode dem ſit eget Liſſ at beuaacte, huilcket de dog icke haſſde alt ſammen, aff deris egen fortienifte, men en part aff deris Landmend, ſom haſſde vdi formere tide beuiſt ſig ſaa duelige oc trofaſte vdi Keyſerens Gaard Hand gaff dennem tuende nyttelige Lærdome. Hand formanede dem ſo alting, at de ſkulde ſky Drukkenſtab, paa det Keyſeren ey ſkulde fortornit oc at de ſelf diſ ſitteligere kunde vare paa deris tieniſte. Naar de ſkulle krige oc aarloge met deris Fiender, da bad hand dennem mere acte deri Være end Liſſ, oc heller mandeligen ſtaa end ſkameligen ſky. Hand loſſe de huer oc alle, at der ſom de komme nogen tid til Danmark, da ſkulde foruente ſig en gunſtig Konge vdi hannem, ſom ſkulde rundeligen afflegge dennem, eller ocsaa deris næſte Slect oc Byrd, om de ſelf ærligen døde vdi Marken for deris Fiender.

Tuende lær-
dom for go-
de Hoffm-
der.

Danſke
mend Tro-
hiertighed.

Met ſaadan nyttelig oc vijs Formaning, gjorde hand Keyſeren huer oc villige Dienere, oc Keyſeren ſelf, der hand ſpurde denne tale, ſagde hand at der vaar flere ſteds ocsaa viſe Mend, end vdi Grækeland allene. Hand loſſuede den gamle Danſke aluerlige oc vforſalſkede Trohiertighed, oc lod Kongen hederligen indbiude til ſig vdi Staden. Hand beſoel Vorgen at pryde alle Gader oc Stræder, oc tog ſelf Kongen ved ſin høyre Haand oc fulde hannem met ſtor pral oc herlighed til ſit Keyſerlige Palaſ, oc huilcket Keyſeren vigte for hannem, oc ey nogen Herre eſſter denne dag fordrifted at bo i denne Kongelige Sal, til denne ypperlige Gieſtis Kong Ericd ærlige ihukommelse, paa det at ingen ſkulde ſiunis at ligne ſig vdi hannem i nogen maade. Keyſeren forundrede ſig paa Kongens ſtilning, oc lod hannem affmale, baade vdi ſin ſiddendis oc ſtaaendis ſtilde, til it ewigt Under oc Tegn paa hans høyſe oc deilighed. De eſſter hand formercte, at Kongens ſtorſte adtraa ſtod eſſter hellige Mend beſog gaff hand hannem der aff atskillige Gaſſuer, beſeglede met ſit Keyſerlige Maieſtatis indſigel, huilcke Kongen anammede met ſtor Tackſigelse forſende til Danmark til Lunde oc Roſkilde Kircke. De paa det huer egen Fodby ſkulde icke forgattis, forſcreff hand Sant Nilauſ been, oc it ſtycke aff det hellige Raars til Glangetorp. Der ſom hand haſſde vdi Cloſter Kircken, oc ſigis at vere født paa denne ſtæd, ſom Alteret nu ſtaaer paa denne dag. Der næſt vilde Keyſeren foræret hannem met en ſum Guld, huilcket Kongen vilde ingelunde anamme, før end Keyſerens vrediſ der offuer, oc paatrengde hannem det. Dog vederlagde Kongen hand met en Skend aff diſſe Nordiſte Lands Glenodie, ſom Keyſeren ſaare befalt, baade fordi at det vaar ført lang vey, oc ey ſeet tilforn vdi Grækeland.

Glangetorp
Kong Eric-
tis Fodby.

Eſſter at Keyſeren haſſde lang tid forlyſtet ſig met Kong Eric Samtale, gaff hand hannem Skib, Gold oc Fætalie, at reise paa vdi mod Jodeland. Til Cypren vdi Middelhaffuet, falt Kong Eric

Raa

Kaalde siuge, oc som hand fornam at intet Liff vaar lenger at vinde i dem Kong Eric
 ne Verden, befoel hand at mand skulde begraffue hans Lig vdi den doer paa
 naastkundigste stad paa denne D. Huilcket vederforis hannem effter
 hans begering met it besynderligt Jertegn. Thi Jorden som ingen stæds
 tilforne vilde lide døde Menniskis Legeme, men opstød dem den næste
 nat effter at de vaare begraffne, den lidde nu icke alleniste Kong Eric's
 Lig, som hand self spaadde, men ocsaa alle de som effter denne dag begraff-
 nis vdi hende. Kaart tid her effter døde ocsaa den Høybaarne Forstin: Droning
 de Droning Bodild paa denne Reise. Saa vaare nu icke flere leffuendis oc begraff-
 af Kong Suend Estrithssøns børn end Suend, Niels oc Bbbe, Thi nis vdi Jo-
 Knud, Biørn oc Benedict bleffue slagne, som førre er omtalet, de andre hart ved Je-
 døe aff helsot. rusalem.

Tu Ar vaare forløbne effter at Kong Eric drog aff Danmark, forud der kom visse tidinde tilbage om hans Død oc affgang. Suend
 hans eldste Broder, meente at hand vaar Riget næst, Thi gaff hand sig
 strax paa Beyen til Viborg Lands ting, oc vilde icke fortøffue allmin-
 delige Herredage. Huad helder hand mistrøstede paa sin egen vduelig-
 hed, eller mente at det vaar nock, at hand haffde nogen menige mands røst,
 det land ieg icke scriffue for vist. Paa Beyen som hand red hasteligen, bleff
 hand meget suag, oc vilde dog icke offuergiffue sit forsat, men lod sig føre
 paa en Bogn, oc sagde at hand vilde gladeligen dø, der som hand maat-
 te icke bekomme oc haffue Konge nassin allenist paa tre Dags tid. Hans
 skabelighed bleff io lenger io større, saa at hand kunde icke taale Bognen,
 oc vilde icke end da lade sin æregerigheds mod falde. Thi maatte hans
 Kæmre bære hannem vdi en Rossbaar, oc hand sagde ofte, at hand vilde
 gerne dø, mit paa Lands tinget, der som hand kunde der icke bliffue hyl-
 set oc hilset aff Almuen, Danmarkis Konning. Men Døden forkaar-
 tede hannem dette maal. I det som hand icke sparde sin egen sundhed,
 maatte hand den fremmede oc wuisse velfærd, effter huilken hannem saa saare
 længdis. Æregerig-
 bed.

Effter Suends Død bleff all Kongelige Kaar giffuen paa Bbbe
 oc hans Broder Niels. Thi Harald haffde saa haardeligen oc stren-
 gigen holdet Hus effter hans Faders Hensærd, at huer mand vaar
 hannem affgunstig, for hans Tiranni, offueruold oc wretfærdighed, oc
 icke ingenlunde samtycke hannem Kongelige krone oc herlighed. Ved
 Hafford bleff allmindelige Herredage forscressuen oc holden, vdi
 huilken Niels imod alle mands mening, samtyckte sin Broder Bbbe
 oc den menige mand til Kong vdi sin Broders stæd, effterdi Kong
 Knud Estrithssøns Søner, haffde alle holdet denne skick for han-
 sig, at de hylbede altid den ældste Broder til Regementet. Men Bbbe
 hylbede sig, oc sagde at hand vaar huerden saa mandelig vdi haand,
 at saa Klog vdi Forstand, at hand torde tage saadan stor byrde paa
 sig, de skulde det paalegge hans Broder, som der til vaar mere skickelig.
 Thi sumis at Bbbe gjorde som en vijs oc forstandig Herre, i det
 hand dønte

Kong Niels
 velis til
 Kong i Dan-
 mark.

hand dømde ydmygeligen om sig self. Oc de Danske lode noget bemerd
 deris Wbesundighed, at de icke forstode, at hand ved saadan sin wffid
 ligheds vndstylding, slog sig klogeligen oc listeligen fra denne høye og mæt
 sommelige Befalning. Thi huo som hassuer nogen forstand oc forfaren
 * hed, hand kand lættelige mercke, at den er fornumstig oc forsunlig, for
 heller vil lessue met en føye ting, vdi maadelig oc ærlig Rolig
 hed, end met megen sorg oc omhu, vdi
 stor Verdslig ære oc
 Herlighed.

Den Trettende Bog.

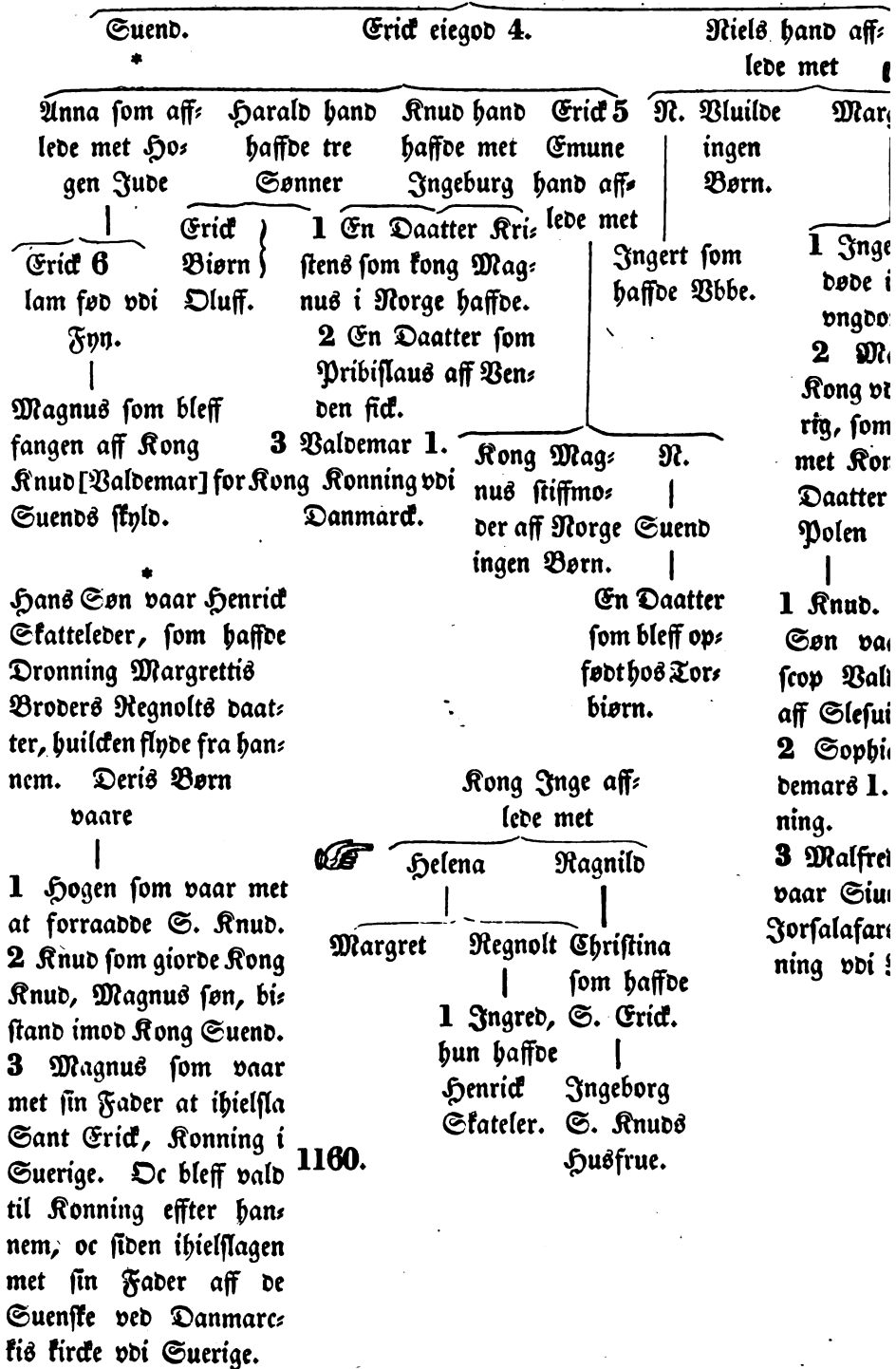
Summa paa denne Bog.

Vdi denne trettende Bog bescriffuer off Caro Grammaticus besynderligen Sant Knud Hertugs Historie. Thi her fortælis først huad den ædle Hertugs idret haffuer veret aff første Barndom. Siden huorledis hans Affuendsmænd, haffue met oplaghd forræderi ihjelslaget hannem. De for det siste huorledis Gud haffuer met sin besynderlige Gheffu straffet disse wgudelige Mennisker, som vaare skyldige i hans Død. Hertug Knuds meste oc første idret haffuer veret, at hand aff første Barndom er vel optuctet oc øffuet hos Skialm huide vdi dyd oc Fromhed, oc siden at hand er kommen til Mandis Alder, haffuer ladet sig bruge mandelige vdi Krig oc Orlog, baade met Kong Niels oc paa sin egne Begne. Saa at Hertug Henrick aff Benden er offueruunden aff hannem, oc haffuer tort hannem til sin Arffuing effter sin Død oc affgang. Men oc større ære oc prijs Hertug Knud er vederfaren for sin dyd oc melighed, baade inden oc vden Lands, saa meget diff større Affuend bare Henrick Skateleder oc andre hans egne frender ved hannem. De effterdi de kunde ingen vitterlig sag faa mod hannem, forførde de hannem for den gamle Herre Kong Niels, oc sagde at hand stod effter at skilie hans Søn Magnus ved Riget effter hans Død. Der met opuactis baade Faderen oc Sønnen imod hannem, oc Sønnen paa det siste slog hannem Forrædeligen ihjel vdi Sieland ved Haraldsted.

Saadant Forrædeligt Word straffede Gud haardeligen baade paa Kong Magnus oc hans Fader. Thi Almuen oc mange aff Ridderstabbet fortrøde at denne ædle Herre vaar saa ynckeligen omkommen. De gjorde hans Broder Erick hjælp oc Bistand vdi Languarende Krig imod Kongen, indtil paa det siste at Kong Magnus bleff slagen ved Foteuig, oc Kong Niels vdi Slesuig, met mange aff Danmarkis Bisopper oc andre deris wgudelige anhengere.

Suend Estrithssen

1160.

1 Inge
døde i
vngdo
2 M.
Kong ve
rig, som
met Kor
Daatter
Polen
|
1 Knud.
Søn va
scop Bali
aff Slesui
2 Sophi
demars 1.
ning.
3 Malfrei
vaar Siu
Zorsalafar
ning vdi !

Niels. LXXIII.

Niels.

DEN Kong Niels kom til Kongeligt Regemen-

te, som vdi næste Bog er rørt, bleff hand end da ved sin ^{Kong Niels} sædvanlige danished oc fromhed, oc forhoffmodede sig all- ^{er from oc} delis intet aff Lydens methold oc store verdslige ære, aff ^{ydmyg.} huilken mange offte lade forkrencke oc forandre deris

sind oc hierte, til megen traadzhighed oc offuerdaadighed.

Hand forde ingen Pral eller Brass, oc lod sig nøye met sex eller siu Hoff-
fudere som daglige varede paa hannem. Paa det at hand skulde icke besuere
sue vndersaatte, met for megen tæring oc omkaast.

Hand tog sig til Ecete den ædle Førstinde Margrethe, Konning Ingis ^{Konning} oc Droning Helenes Datter af Suerige, som tilforne haffde Kong ^{Nielsis giff-} Magnus aff Norge. Huilken kaldedis Kong Magnus Barfod, ^{termaal oc} fordi at hand flyde en gang for Hallandsfarene, som iagede hannem at ^{Børn.} hand hasteligen maatte fly paa sine bare fødder til sine Skib. Kong Inge ^{Magnus} gaff hannem sin Daatter paa det hand kunde haffue ro oc fred for hannem. ^{Barfod.}

Dog de haffde ingen Børn tilsammen, men Kong Niels afflede siden
tuende Sønner met hende Inge oc Magnus. Inge omkom yndeligen
vdi sine deiligste yngdoms Aar. Hans tuctemester vilde lære hannem at
ride, oc gaff hannem en gang bedzelet oc tøffuelen løs vdi sin egen Haand, ^{Ingis Ko-}
at hand selff skulde styre oc regere Hesten effter sin egen vilie. Lyden vaar ^{ning Nielsis}
dem icke bedre, end at Hesten kaste hannem aff sig, oc hand bleff hengendis ^{Søns vncke-}
met den ene fod vdi stibøyelen, oc slæbtis at Beyen vdi skarnet, oc slogis oc ^{lige endeligt.}
traadis paa det siste vdi smaa stycker vnder Hestens fødder.

Magnus opuaarte oc forfremmedis mere aff Naturen end lyden,
oc bedreff siden (som her effter skal omtalis) det skammelige Mord paa sin
egen næste frende Hertug Knud. Huilken hand myrde met stor falskhed oc
fortæderi, som mand veed aff at sige saa lenge som Berden staar. Hans
Moder, paa det hun kunde skaffe hannem methold oc yndist, da gaff hun
Henrick Skatteleder Suenes Søn, sin Broders Regnolds Daatter In-
grib, oc Knud Erics Søn sin egen Søsters Daatter Ingeborg. De
alt sit Fæderne gods, det skiffte hun vdi tuende Parter: den ene beholt hun ^{Arfsage til}
selff, den anden deelte hun imellem disse tuende fornessnd unge Bruder. Her ^{den vsam-}
aff er komten første ophaff, til den languarende Feide oc waffladelige wenig- ^{dreccrigbed}
hed, som endnu brender imellem de Danste oc Suenste indtil paa denne ^{som er i-}
Dag. Foruden disse tuende Sønner haffde Kong Niels oc saa en flegefrid ^{mellem de}
Daatter ved nassin Ingrethe, huilken hand gaff siden Her Abbe ^{Danste oc}
Al ecete. ^{Suenste.}

Dronning Margrethe vaar rund oc Gassuemild besynderligen mod
Andet oc Kloster, oc gaff der til icke alleniste statteligt Jordegods oc
Erdom, men oc saa Korknaaber, Messeshagle, Alster klæder, oc anden
saadan atskillig flaus dyrebar stend, som til Kirckens tieniste behoff
hordis.

Krig imellem
Kong Niels
oc Hertog
Henrick aff
Venden.

Hertug Henrick Godstalds Søn aff Venden begynte at seide Kong Niels sin Morbröder, som veldeligen forholt hannem sit Møne Gods, som hannem tilfalt efter sin Moder Gyrethe Kong Esstrithssøns Daatter. Hand tuingde hannem til at holde idelige t ved Danneuircke, oc foriagede met Mord oc Brand fra Hus oc H alle dem som bode imellem Elffuen oc Slesuig. Thi rystede sig Kong Niels til Land oc Vand, at heffne sin Harm oc skade paa hannem. E fulde hand sin Skibs flode, met Godfolcket ind for Riutcke, oc besøel E sin Høffuizmand paa Slesuig, at hand skulde drage Land veyen, oc m hannem met reisetøffuit oc Rytterne vdi Venden. Thi de Danske t re icke end da saare meget øffuede paa stort Rytteri til Krigsbrug. I Eluff lod sig forkrencke met Guld oc Peninge, oc forraadde sin Herre, sætte sin tro oc tillid til hannem, oc fik stor affbred aff Hertug Hem Rytter, som hasteligen gjorde indfald paa hans Föld, oc met en snar rømde aff marden igien, naar de haffde giort dem skade oc vaande.

De Danske
saa stor skæ:
de vdi Ven-
den.

de Danske fornomme, at det gick dennem saa vlyskeligen vdi Mar indtog de it Bierg som dem vaar næst ved Haanden oc best beleiligt, oc ge der deris Leyre den første nat.

Om Anden Dagen gaff Kongen sig atter vdi Marden i Fjenderne, oc actede at vinde tilbage huad den første dag vaar forf Men Lycken vaar dennem end da som tilforn, gantske vblid oc in standig. Huilcket skeede icke for deris egen Blodhiertighed, i fordi at de finge icke deris Rytter, som Eluff skulde fort dennem til v sætning. Dog vorde de sig mandeligen. Harald Hertug Knuds Bre bleff saa ynckeligen saaret, at hans Föld maatte bære hannem aff I stæden paa sin skold. Hertug Knud haffde ocsaa bleffuen liggendis i stæden, der som icke en aff hans Dienere, haffde met it treedst oc farligt slag vndsæt hannem. Hand lod sine Stallbrødre fly fra sig, oc selff facteligen Bag effter dennem, ligeruis som hand haffde veret m oc saaret. Der kom en Vendisk reisener paa hannem, oc i det som h vilde giffue sig hannem fangen, oc racte hannem sine Hender, greb h vdi Løvelen oc Bedzelet, oc holt hannem fangen, indtil hans Stallbr komme hannem til hielp, oc finge baade Manden oc Hesten, oc fremh pe saaledis Hertug Knud met samme Hest vdi sit behold fra Fjende Der natten gick paa, indtoge vore Danske deris fordags Leyre paa E get, oc vaare vdi stor banghed, icke der saare alleniste at Eluff haffde sk dennem, oc den Skonste maect vaar icke fremkommen for modbor sk men ocsaa for den nød som de lidde for Fætalie oc vnderholding. vaar det eniste det beste Raad. De hulde forsamling om anden Dagen vaar Sant Lauris Dag, oc paa det Gud skulde hielpe dem aff denne da da vedtog de for sig oc deris effterkommere, at der skulde holdis streng huert Ar offuer all Danmark, paa Sante Lauris afften, paa Helgens afften oc Langfredag. Huilcket er ocsaa skeed vdi mange her effter.

Dristigt oc
farligt an-
slag.

S. Lauris
dags faste.

Arle om Morgenen gjorde de sig rede, oc ginge vdi deris ordning til Skibs, oc møtte Skonnin gerne paa Veyen, huilcke bl forot

forordinerede at tage imod Fienderne, om de vilde gjøre indfald bag paa det siuge, saarede oc forsmectede Krigsfold. Men deris Orden bleff alligeuel spilt vdi it stort vsere oc tier, som de kunde ingenleidis gaa forbi. Der bleffue mange nedtraadne aff deris eget Selstab vdi den framsufende hastighed oc forstrectelse, oc mange bleffue slagne aff Fienderne, indtil de paa det siste komme til deris Skib, vunde segel oc droge til Danmark. Da berømmede de Vender sig aff deris Mandelighed, oc talede spaattelig paa de Danste. Men Hertug Henric som kiende best det Danste Krigsfold, oc hadde en anden mening om de Danste, hand sagde at Danmarkis Konning vaar at ligne ved en skion stercker Hest. Thi der som Hesten viste sin styrcke, da skulde hand icke lade sig fore oc vende aff Hytteren saa ofte oc saa lætteligen som hand ellers giorer. Men efterdi hand kiender icke sin egen styrcke, da lader hand sig ofte regere aff den som mindre formaar. Saa er det oc saa met Kongen aff Danmark, der som hand kiende oc viste ret at bruge den dristighed oc modighed som Danstend metfølger, da stod hand icke lætteligen til at tuinge eller offuerande. Der Kong Niels kom til Slesuig, kallede hand Cluff vdi Rættsgang, oc hand bleff strax dømt til en Forredere, oc affstild met sin forlesning oc alt sit Arffuegods oc Boshaff, saa hand lessuede efter denne dag vdi stor Fattighed oc Elendighed.

En lignelse om Kongen aff Danmarkis velde.

Cluff straffis for Forredere.

Hertug Henric sid stort Mod efter denne Genr, oc plagede siden met Søressuere alle Danste som bode ved Hassuet. Besynderligen gjorde hand Landgang oc indfalt vdi den Egen imellem Jderen oc Slien, ia oc saa ofte lod sig see hart hos Slesuig, met Hoff oc Brand. De hadde end da ingen forsuar eller Høssuizmand faaet efter at Cluff vaar affsat, thi bleffue de diss dristeligere offuerfalden, icke alleniste aff disse fremmede Vender, men oc saa aff Frisslenderne, Dytmercker oc Holster, som røffte om Dagen paa allfare Beye, oc indbrøde om Natten oc borttoge hand som helst de offuertomme. Huer mand maatte holde sterckt Nattesmet vdi sin Gaard, legge Hestene vdi Jernfedre, grassue Diger om Husene, oc sætte stercke Laase for alle Dørrene. Kloderne maatte ligge vdi Høllerne met vebnede Fold, at beuacte huad i Kircken vaar indførd. Thi der vaar intet trygt, vden huad met mact kunde forsuaris. I blant der som saadant volouligt Haanduerck brugte, befandis oc saa en Velbyrdig Mand aff disse fornessind Lande, huilcken bestemede sig oc sit gantste Liv, oc gjorde fattigt Fold en vbodelige skade. Thi ingen torde anklage hannem, oc hand io lenger io mere vstraffed brugte sin Tiufferi oc Elendighed.

Ressuere oc Tiufferi haaffue offuerhaand i Hertugdømmet Slesuig.

Di samme dage sticde Hertug Knud bud til sin gamle Formyndere oc Fosterfader vdi Sieland efter en sum Pending, som hand hadde foruaring aff hannem efter hans Faders død. Der Budet vaar Belt mit imellem Fyn oc Sieland, komme Søressuerne efter dens saa at de tuingdis at siuncte Posen ned vdi hassuit ved en lang Line, da det siste fly der fra, oc lade Hertug Knuds Liggendefæ, de gode gam-

Hertug Knud mister sin Liggendefæ vdi Belt.

Er vel troligt, at Reiseren tog saadanne Stend til tæde, oc forundrede mere paa Hertugens sind oc kloghed, end Gassuens værd. Effter Hertug Henricks død, anammede oc besad Hertug Knud hans Land, vden all modstand oc giensigelse.

Harald Kongs
søn Hertug
Knuds Broder
begiffuer sig til Koff-
ueri.

Harald Hertug Knuds Broder begaff sig diffemellem paa wils børlige oc woulige idret, som ingenlunde sømmede hans høye byrd oc affkom. Hand indlagde aldelis ingen ærlige prijs, huercken inden eller vden Lands, men holt hos sig it ryggeløst Selskab, som fødte oc klæde sig selff aff hues de røffuede oc staale fra andre, baade Rigens indbyggere oc vblendinge. Ved Koffilde opbygde hand en Befestning, som endnu kaldis Haralds borg, oc indlagde der en stor haab arge Skalde, som tog met obenbarlige vold oc lønlige styld, fra Bønderne oc Borgerne, alt hues de kunde offuerkomme. De stulte sig hemeligen om Ratten vdi Kongs bode, oc der som nogen gjorde dem nogen imodstand, eller straffede dem, da truede de, eller sloge hannem strax ihjel. Der met bleff Goldbaade vdi Staden oc paa Landbygden, som før vaar rigt oc formuenlig, saare forarmet, oc nødis til at søge deris Wade, som de finge deris Wæne. De satte effter Harald saa hasteligen, at hand maatte fly vde rommet Landet, oc begiffue sig til Søes for dennem. Da sagde Hertug Knud om hannem, at hand maatte lignis ved den Ful, som bygger sin Rede af atskillige slaus Fedre, huilke snarligen atspredis aff en hastig Storm. Thi huad Harald haffde sandtet vide tilsammen, aff fremmede Mænd byte, det bleff igien atspred oc hensford vdi mange mends hender.

Haralds-
borg.

Staalne
Koffes lyckis
ick.

Men Eric hans Broder vaar dannis oc from mod alle Danemarckis indbyggere, oc lidde stor spaat oc wræt aff Harald, som næste hannem sin Fæderne arff, oc sagde hannem arffueløs, fordi at hand vdi it Horebarn. Det fortrød Eric met all billighed, oc gaff der for en Skiffing offuer hans Gods met sit Gold, oc førde det ind paa en eyland i Landsby Arnack. Der offuerfalt Harald hannem, oc effterdi Eric vndstode, oc tiden bleff hannem for kaart, at afføre sit Gods, satte han sig vdi Jld der paa, oc opbrende sin Broders Gaard, oc sit eget Gods. Hand Knud befryctede, at de met tiden skulde begge vanære, baade sig selff oc deris gantste Affkom. Thi forscreff hand dennem til Sleisvig, at kom vdfortsffuede til sig, saa fremt at de vilde icke straffis paa deris Liff oc geme. Der de komne til hannem, straffede hand dennem ventligen, oc forenede dennem om hues Arff, som dennem effter deris felligs Fæder arff efterladen.

Hertug
Knud forli-
ger sine
Brodre.

Henrick
Stattelars
Kuffrue
forløber han-
nem.

Samme tid forkledde sig Henrick Suends [Søns] Husfrue, oc døde hannem om Natte tide. Hun lod sig lodte aff en vnger Karl, som kom hende vdi mands klæder, oc førde hende hemeligen bort, at ingen kiende hende. Henrick sit spor paa hende, fant hende vdi Alborg vdi Hoffens klæder, oc effterdi at hendis Volere vaar forløben, tog hand hende til sig, oc førde hende hjem met sig. Dog haffde hand Hertug Knud hende for-

fort-

hand hafde loffuet hannem. Henrick formerckte at hand betalde hannem for sin spaat. Thi sagde hand aff stemt, mig tyckis du slar omkring dig, at ingen land komte nær at røre ved dig, end siden at holde eller spege dig. Saa opbrende oc ned slog Hertug Knud byen oc befestningen, oc gjorde stor skade alleuegne vdi Landet, førend hand drog tilbage til Slesuig.

Siden forsamlede hand atter nyt Krigsfold, oc salt Hertugen anden gang ind vdi sit Land, oc plagede hañem met sine vndersaatte, at de som tilforne offuerfulde andre i fremmede Lande, kunde nu icke forsuare deris egen Bopæl. Paa det siste tenckte Hertug Knud paa flect oc Frendskaff, at Hertog Henrick oc hand vaare tu syffende Børn, oc drog derfaare allene idon met tiue Reifener hen til den sted, som hand viste at Hertug Henrick vaar, oc sende en sin Tienere for sig, som skulde bebude hans tilkommelse. Hertug Henrick bleff forfærdet ved saadan tidende, mente at der vaar suig paa færde. Hand spurde strax huor Hertugen vaar, oc der hand hørde at hand vaar ved Porten, sprand hand op oc stødte Bordet omkring som hand sad offuer maaltid. Men der hand formerckte vdi sandhed, at Hertugen kom icke vdi feide vijs, men paa Venkaff oc tierlige forligelse, sætte hand sig ned oc stødte sine arme paa Bordet, græd oc sagde: Bee dig Danmark, naar du mister denne fromme oc duelige Herre, Hertug Knud.

I det kom Hertugen ind til hannem, oc de toge huer andre i fassn met graad oc glæde. Henrick tog hannem til Maaltid met sig, oc loffuede effter denne dag vforfalsket tro Broderskaf. Hertug Knud lagde sig siden imellem Hertugen oc Kongen, oc dross det saa vilt, at Hertugen offuergaff all had oc trætte, oc solde hannem for en viss sum Penninge hues hannem tilfalt effter sin Moder vdi Danmark. Hertug Knud drog til Kong Niels met denne affleed, oc oplod hannem denne arff, oc førde Hertug Henrick Penningene, som hand der faare anammede. Hertug Henrick tog venligen mod hannem, oc gjorde sin vndskyldning, at hand hafde icke tracteret hannem første gang, som tilbørligt oc forskylt vaar. Hand gaff hannem Bress oc Segel, met haand oc ædsuorne forplictelse, at hand skulde arffue all Benden effter hans Død. Huilet hand gjorde icke alleniste for den aarsage, at hand skonede hannem Liff vdi den fremfarne Feide, men ocsaa fordi at hand hafde ingen synderlige forhaabning om sine egne Børn, at de skulde, effter hans affgang, forsuare Landet for omliggende Fiender oc wuenner. Hertug Knud sagde at det stod hans ære for nær, at hand skulde foracte sine Børn, oc beroffue dem deris rette arff. Men der Hertug Henrick formanede hannem saa inderligen, oc hand formerckte at Landet vilde dog komme fremmede Herrer til deele, for hans Børns vduelighed, da samtyckte hand oc tackede for hans gode villie oc ærlige skend. Oc effterdi at Keyseren kiende sig nogen rettighed til Landet, sende hand effter Hertug Henricks Raad, en skion Hest til Keyseren, som hand hafde ladet besla met fire Sko aff purt Guld.

Er vel troligt, at Reiseren tog saadanne Skend til tæde, oc forundrede mere paa Hertugens sind oc kloghed, end Gassuens værd. Effter Hertug Henricks død, anammede oc besad Hertug Knud hans Land, uden all modstand oc giensigelse.

Harald Kongs
sønne Hertug
Knuds Broder
begiffuer sig til Koff-
ueri.

Harald Hertug Knuds Broder begaff sig diffemellem paa wilsbørlige oc wloulige idret, som ingenlunde sømmede hans høye byrd oc afftom. Hand indlagde aldels ingen ærlige prijs, huercken inden eller uden Lands, men holt hos sig it ryggeløst Selstak, som fødte oc klædte sig self aff hues de røffuede oc skaale fra andre, baade Rigens indbyggere oc vblendinge. Ved Roskilde opbygde hand en Befestning, som enden kaldis Haralds borg, oc indlagde der en stor haab arge Skalde, som tog met obenbarlige wold oc lønlige styld, fra Wønderne oc Borgerne, alt hued de kunde offuerkomme. De skulte sig hemeligen om Ratten vdi Krambode, oc der som nogen gjorde dem nogen imodstand, eller straffede dem, da truede de, eller sloge hannem strax ihuel. Der met bleff Guld, baade vdi Staden oc paa Landbygden, som før vaar rigt oc formuend, saare forarmet, oc nødis til at søge deris Wade, som de finge deris Wæne. De satte effter Harald saa hasteligen, at hand maatte fly oc rømme Landet, oc begiffue sig til Søes for dennem. Da sagde Hertug Knud om hannem, at hand maatte lignis ved den Gul, som bygger sin Rede af atskillige slaus Fedre, huilcke snarligen atspredis aff en hastig Storm. Thi huad Harald haffde sandet wide tilsammen, aff fremmede Mand byte, det bleff igien atspred oc hensfød vdi mange mends hender.

Haralds-
borg.

Staalne
Køste lvdis
ide.

Men Eric hans Broder vaar dannis oc from mod alle Danmærdis indbyggere, oc lidde stor spaat oc wræt aff Harald, som nægte hannem sin Fæderne arff, oc sagde hannem arffueløs, fordi at hand wold it Horebarn. Det fortrød Eric met all billighed, oc gaff der for en Skiffing offuer hans Gods met sit Guld, oc førde det ind paa en rig Landshy Arnack. Der offuerfalt Harald hannem, oc effterdi Eric wvndsthyde, oc tiden bleff hannem for kaart, at afføre sit Gods, satte han sig Id der paa, oc opbrende sin Broders Gaard, oc sit eget Gods. Hand Knud befryctede, at de met tiden skulde begge wanære, baade sig self oc deris gantste Afftom. Thi forscreff hand dennem til Slesuig, at loff wfortøffuede til sig, saa fremt at de wilde icke straffis paa deris Liff oc geme. Der de komme til hannem, straffede hand dennem ventigen, oc forenede dennem om hues Arff, som dennem effter deris felligs Fæder oc efterladen.

Hertug
Knud forli-
ger sine
Brodre.

Henrick
Skattelærs
Husfrue
forløber han-
nem.

Samme tid forkledde sig Henrick Suends [Sons] Husfrue, oc drøgte hannem om Natte tide. Hun lod sig locke aff en vnger Karl, som førde hende vdi mands klæder, oc førde hende hemeligen bort, at ingen kunde se hende. Henrick fik spor paa hende, fant hende vdi Alborg vdi Hoffens klæder, oc effterdi at hendis Wolere vaar forløben, tog hand hende til sig, oc førde hende hiem met sig. Dog haffde hand Hertug Knud hende for-

for-

adt, som vaar dog alldelís baade met raad oc daad rofflydig vdi
e sag.

Vdi midler tid hendøde Kongen aff Suerige, oc Gydingerne vdi
til Kong vdi hans stæd Magnus Kong Nielsffis Søn. Det mis- ^{Magnus}
de de Suenffe, huilcke effter den fordoms Frihed oc maect, som staar ^{Kong Niels-}
eris Haand, at hylde oc kalde til Kong, huem dennem gaat sitis, ^{ffis Søn vor-}
e død oc maecteløs paa almindelige Landsteffne, hues Gydingerne ^{der Koning}
samtyct, imod deris ia oc minde. De vdualde paa ny en Kong for sig ^{vdi Suerig.}
huilcken Gydingerne sloge alligeuel siden ihuel, oc Regimentet bleff
Kong Magnus allene. Hand lod strax her effter bede om Kong
slaffs Daatter aff Polen, huilcken icke alleniste samtyct hannem
Daatter, men ocsaa hans Fader bistand imod de Vendiſke Stæder.
Kong Bartislaus haaffde offte traadzueligen fortørnet oc forsty-
Danmarck oc Polen. Derfaare droge de vd met samlet maect, Kong ^{Koning}
aff Danmarck, oc Kong Bugislaſſ aff Polen, oc der de haaffde ^{Niels oc Ko-}
Orne oc Zulin, de tuende fornemiste Vendiſke Stæder, drog ^{ning Bugi-}
Niels til Danmarck, met sin Sønns Brud, oc Kong Bugislaſſ ^{slaff aff Po-}
tubbage vdi Fiendernis land. ^{len fore}
^{Krig imod}
^{Kong Parti-}
^{slaff aff Den-}
^{den.}

Der Kong Bartislaſſ fornam, at denne Krig bleff languarende,
de hand en venlig mode om Freds forhandling, huilcken hannem
alldelís første gang affslagen, oc anden gang samtyct ved Strele.
Bugislaſſ gaff hannem seker Leide, oc bød hannem ind i sit eget
Men der deris Samtale vaar end, oc hand vilde draget til Land,
Kongens Tienerer raad, at hand skulde beholde hannem hos sig, oc
lade hannem slippe. Hertug Knud formanede Kongen, at hand ^{Hertug}
skulde følge sine onde Raadgiffuere, men betencke sin egen Ære, oc hues ^{Knuds gode}
Raad.

Wempe oc Banrycte der kunde fødis aff denne handel i fremti-
baade Kongen oc alle Rigens indbyggere til Banære oc Bagtale.
menige mand loffuede Hertug Knuds vise raad, met huilcket Kon-
fide sit gode Rycte, oc den fangne Herre sin Velsfært. Men nogle
og Knuds affuends mend, som altid haaffde hornet i siden paa han-
de lagde hannem dette vd i den verste mening, oc bare hannem det-
ter vdi lang tid.

at denne Feide vaar end, droge disse Herrer til Ribe, at holde ^{Koning}
Kong Magnus Brøllups høytid. Thi denne stæd siuntis da meget ^{Magnus}
for Etabelen met atskillig Riobmands handel, som der met ^{Brøllup}
fogning holtis vdi disse dage. Der møtte ocsaa den ædle Herre ^{staar vdi}
Knud, oc haaffde da klædt sig meget statteligen effter Tydsk vis, ^{Ribe.}
sin Frennis høytid til ære. Dette gjorde Henrick Skattele- ^{Henrick}
der, baade vdi Hierte oc Dyrne, oc hppede der faare en trætte met han- ^{Skatteleder}
de sagde, at saadanne Skarlagens klæder kunde intet hielpe imod ^{spetter Ger-}
Suerd vdi Krig oc Marlog. Hertugen loffuede icke lenge, før ^{rog Knud.}
betakede hannem vden Suerdslag aff den samme Mønt, sua-
de sagde, saa meget hielper mig min Skarlagen, som dig dine
hand.

Siden drog Hertug Knud hen vdi Østerleden, oc førde meget si byte hiem met sig, oc meente at hand skulde fortient der met stor ti men Kongen mistenckte hannem vden stellig bevisning, at hand skulde taget oc røffuet saadant fra de Suenste paa deris grund in deris frihed. Kong Magnus tog Exempel aff hannem, oc ibl andet selsamt byte som hand førde hiem met sig, vaar oc saa vsig ge store kaaber Hamre, som hand fant paa en Ø, oc haaffde veret br vdi fordom tid aff dem, som gaffue sig vd for Affguder, oc vilde opu Torden paa Torden, som der steer aff Gud vdi Lufften. Saadant Aff deri affstafede Kong Magnus, oc nedbrød oc berøffuede Affguder Templer. Huorfaare Suenste kalde hannem endnu paa denne Dag Kirckersøffuere. Men det haaffde vel veret at ynste aff Gud, at hand h de lenge bleffuet ved dette sind, oc icke henfaldet til dette syndige Mords sæt, som nu her effter skal omtalis.

Hertug Knud fører byte aff Østerleden.

Koning Magnus affstaffer Affguder i vdi Suerig.

Marsage til Hertug Knuds Mord.

Dronning Margrete atuarer Hertug Knud sit bedste oc formaner hannem til enighed.

Marsage til dette Mord, som Kong Magnus gjorde paa Hertug Knud, vaare Kongens slect oc Frender som affuends ved Hertugens oc lycke, oc falskeligen beløye oc forførde hannem. Besynderligen lod her til bruge, Henrick Suenis Søn, som fortrød at hand vaar icke h nock andragen, oc at hannem vaar nyligen vederfaren den skam, at ha Husfrue vaar fra hannem løben. Den ædle oc forstandige Først Dronning Margrethe formerckte, at saadan lønlig had, vilde paa sidste vdbryde, oc komme dem selsk til vlycke. Thi affuende oc forhind de hun all wenighed, oc førde allting til det beste, saa lunge hun leffuet Der hun laa paa sit yderste, oc hendis vattersot vaar nedslagen vdi beener saa at hun kunde ingensteds reise eller finde hielp aff nogen Lægedom, sa hun Bud effter Hertug Knud, oc bad hannem inderlige, at hand vil elste enighed met hendis Søn oc Hofbond, oc beuise sig inden Lands at si suare Rigens fred oc frihed, Rigeruis som hand haaffde gjort her til De vdi fremmede Lande. Hun atuaarede hannem, at der vaar nogle for Haaden, som vilde gierne spilbe deris venstaf oc tierlige Suogersstaf, men h haaffde det vdi sin tid endnu affuent, saa det sid ingen fremgang. Hertug Knud kaldede Gud til vitnesbyrd, at hand mente allting ensaaldeligen gaat, oc vilde holde sig sin gantste Liffs tid mod huer mand troligen oer gen, saa at hand vilde heller betale vnt met gaat, oc helder tage imod and deris vræt, end arge oc feide paa nogen anden. Dronningen glæddis Hertugens vise tale, oc sagde at hun vilde nu gierne dø, met en god oc lige Samuittighed, effterdi hand gjorde hende saadan tilfagn oc fortra

Henrick Skatteleder belæser Hertug Knud.

Effter Dronning Margretis Død, oplæste Henrick Skatteleder paa ny den wenigheds Jld, met huilcken hand haaffde vdi denne Fredstaf Dronnings velmact ingen fremgang. Hand tog en aff Kongens besat Mend ved naffn Vbbe, oc sin Søn vdi Raad met sig, oc sagde for Niels, at Hertug Knud stundede effter hans Død oc affgang, oc hold allerede til Kongelig ære oc mact, paa det at hand kunde være det disse mere effter hannem. Kongen lod sig forføre, oc forscreff Hertug Knustrax til allmindelige Herredage. Hertugen mødte Kongen, oc effter

is stid, gik imod hannem Raabeløff, oc holt fodtrinet til hannem der
 nd stigde fra sin Hest. Men Kong Niels begynte strax at giffue sit
 agemaal offuer Hertugen vdi Rigens Raads oc beste mends næruerelse.
 opregnede Kong Suends Børns Exempel, som pleiede her til dags at
 Riget effter huer andre, lige som de vaare gamle vdi Aar oc Alder.
 rfaare (sagde hand) er ieg som den alleryngste Broder, komen sist til
 gementet, oc hassuer taalmodeligen forbid min tid, oc icke met velde oc
 ranni indtregdt mig vdi Kongeligt sæde. Nu formercker ieg at denne
 r Herre, Hertug Knud, gaar en anden Bey, oc imod all Rigens sædua-
 oc rettighed, vil fratage mig Riget førend ieg døer. De blues icke at tage
 ngelig Titel oc ære aff sine Tienere, endog hand hassuer ingen ræt der
 vdi nogen maade. Mig sunis at det skulde staa hannem bedre, at hand
 for saadant vdi fordrag, oc lod mig dø førend hand arffuede mig. Met
 samme flere oc andre ord, fremsatte Kongen sit Klagemaal offuer
 dem.

Koning
 Niels klager
 paa Hertug
 Knud.

Iden reiste Hertug Knud sig oc traadde frem, stod lang tid stille oc saa
 ned til Jorden, suckede oc harmedis saa at Sueden sprac hannem vdi
 er ansictet. De der hand hassde betendt sig self, huorledis hand
 de best suare Kongen, oc fremlegge sin retfærdige vndskylding, op-
 e hand sit hierte oc hoffuet, stødte sig paa sin Suerds klod, som sæd-
 ligt er, oc sagde; Gud forlade de arge Dretudere oc Løgnere deris
 hede oc ondskab, som forbitre eders fromhed, Naadige Herre oc Fader,
 forgribe eder saa hart paa mig, imod eders Alders oc Maiestatis vilkaar-
 lighed. Det bedrøffuer mig høveligen, at eders factmodighed er, imod
 eders fromme hiertis Natur, saa Haardeligen foruend oc opuact til
 buanlig hastighed oc vrede.

Hertug
 Knud gjør
 sin vndskyld-
 ding paa all-
 mindelig
 Serredage.

Jeg beder ydmygeligen, Troer icke mine affuendsmend, som
 eder met Løgn oc Bagtale, imod all min vskyldighed. Thi ieg
 er ingenlunde forbrødt mig imod eder i nogen maade. Mine Tie-
 r faldte mig Herre, oc icke Koning. De Lydste giøre mig ære som
 Herre, effter deris Lands sæduane. Det fortryder mine vuen-
 der som giøre eder self ingen tilbørlig Reuerentz, oc affuendis der ved
 idre ydmyge sig for deris Herre oc Offrigheid. Jeg hassuer alldrig
 set mig Kongeligt naffn eller Tittel. Beuiser mig nogen ære vdi
 mine Lande, der ved formindstis dog intet aff eders Kongelige ver-
 de. Men andre legge mig det vdi den Verste mening, som giørne
 fælle mig ved mit Liff, oc eder ved en tro Tienere. Jeg holder den-
 selv vel for eders, som for mine Fiender. De der som nogen hassde end
 kongelig Koning, saa vide vi vel, at eders Son Magnus hassuer nyligen
 det baade Kongeligt naffn oc herlighed vdi Gylland. Der som
 vandre vederfaren den samme ære vdi Venden, da skulde det vere
 det, at i kunde hassue tuende Konger vnder eder, at bruge vdi eders
 vnderste.

S. Knud
 vaar Kong i
 Venden.

Thi

Hertug
Knuds vel-
gierninger
mod Dan-
marck.

Thi huad som mig kommer til gode, det samme vilde ieg vende dig til gavn oc ære. Huor yderlige ieg haffuer voget mit Liff for Rigens beste, det setter ieg til din egen dom. Bygger oc boer i Danske mend tryggeligen ved Stranden, huorsombeldst eder lyst. Vocter eder self for Haffflod, ieg skal holde eder fri for Soroffuere. Der som i vil self gaa til Sandheds bekiendelse, Raadige Herre, Da veed der ingen bedre end i self, at i nøddis til at holde vact huer nat offuer eder vdi Glesuig, for de Tydskis indfald oc Roffueri. Drager nu der bort igien, da maai soffue tryggeligen huor eder lyst vden all vact. Jeg haffuer icke alleniste foriaget Zienderne vdaß Landet fra oss, men ocsaa indtaget deris Land, at de ere eder nu, formedelst mig, statshyldige Ziener. Wmagen oc faren haffuer ieg lid, men fordeelen oc æren er kommen met all tilbørlighen til eder. Jeg haffuer ocsaa icke alleniste ført Krig paa min egen Haand, men taget mange strammer aff mine Ziender, for eders Liff oc velfærd. Alligeuel klager i paa eders gamle tro Ziener, oc alle disse mine velgierninger wanseet, beraaber mig wstyldige Mand vdi denne ærlige forsamling. Haffuer ieg saadant fortient aff eder? Jeg haffde forseet mig meget andet gaat til eder, oc mindst tenckte, at i skulde met saadant Klagemaal vdructet mig. Men den største skyld henger paa mine affuends Mend oc

Kongen skal
icke høre ære-
tudere.

Bagtaleere. Dog bør en Koning icke lætteligen at høre eller tro Bagtaleere oc Dretudere. Jeg for min part, ynster eder it Languarende oc lydssalige Regemente. Den Arffuing som Naturen self haffuer tilføyet eder, haffue giffue lycken fremgang. Jeg, i huorledis mine vilkaar kunde bliffue, altid findis eders villige oc tro Ziener.

Uff disse ord bleff Kongen formildet, oc sid strax it andet sind hierte imod Hertugen. Hand forbandede de arge skalcke som haffde for hans enfaaldighed, oc loffuede at hand efter denne Dag skulde icke høre ler tro saadane Løgnere.

Koning
Niels lader
sig atter for-
føre paa Hertug
Knud.

Der Henrick Skatteler dette hørde, at hans første anslag glipe hannem, lod hand Kongen aldrig met ro, førend hand paa ny met sel oc gode ord offuertalde hannem, at hand trode at Hertug Knud hannem effter Riget. Oc der som hand icke tenckte it andet Raad til, at tage Hertugen aff Beyen, da skulde hans Søn Magnus nemgen arffue Regementet effter hannem. Thi Almuen elffte Hertug mere end alle de andre Herrer vdi Landet. Kongen bleff da atter gram end tilforne, oc tilstedde sin Søn Kong Magnus at hand søge lempe oc listighed at affliffue Hertugen. Hand gick vdi Raad Henrick Skatteler oc de andre hans anhengere. De toge Hogen Jude dennem, endog hand haffde Hertugens Systter i Senge. De suore anden troskab oc hylpskab, oc lagde sig ned paa Jorden, at de kunde tryggeligere vndskyldte sig, oc suere at de allorig huercken staagendis eller dendis, haffde oplagd Raad at forraade Hertug Knud. Stor daarlighd at de mente synden fulddressuis mere met Munden end Haanden, oc icke at det er hu oc hierte, oc icke tungen allene, som gjør sin Ged. Jude gruede fast, stod op, oc gick vd fra dennem, der hand hørde haffde for hender. De bade hannem bliffue hos dennem. Men hand sagde

Koning
Magnus op-
ligger forre-
deri imod
Hertug
Knud.

Wundelig
Snedighed.

huer

hurden at vilde vere i Raad eller gierning met dennem, oc vilde ey heller skabare deris Forræderi. Dog hand haffde giort meget bedre, der som hand haffde atuaret sin suoger oc frelst hans Liff.

Kong Magnus lagde Raad op, huorledis hand vilde tredffeligen besvige Hertug Knud, oc vnder it heiligt oc ventligt skin, loffue oc suere hannem meget gaat, paa det hand skulde allvelis intet ont formode eller sæse sig til hannem. Hand lod forscriffue oc indbiude til Zulehøytid mange Sielandste Riddermends Mend til sig vdi Roskilde. I blant hui- Koning Magnus be-
faler Hertugen sin
Droning oc
Land, oc si-
ger sig at
ville reise v-
den Lands.
Kong Magnus loffuet sig, at fare en lang reise til Helligdom vden Lands, oc begerede at faare aff Hertugen, som aff sin kiere Frende oc tro Broder, at hand vilde vdi hans frauerelse, vere hans Dronnings og Børns formyndere, oc haffde omhu for hans Land, Guds oc Rigdom, lade oc giøre ligeruis for det vaar hans eget vdi alle maade.

Disse mellem bleff Hertuginde Ingeborg hemeligen til kiende giff, at der vaar giort Forræderis anslag paa hendis Herre, oc hun strax Hertuginde
atuarer sin
Fosbond om
Magnus
Forræderi.
Bud oc Bress, bad hannem at hand skulde see sig vel faare hos Kong Magnus. Hertugen holt saadant for Quinde redzel oc tidende, oc sagde hand satte saa stor tro til Kong Magnus, som til sin egen Føstinde. Hand loffue lycken veret hannem saa god, at følge snilde Raad oc atuarsel, som hand bleffue hannem meddelde, da haffde hand icke saa lætteligen betroet sig i disse Forræderis hender. Der Adelen haffde nu veret fire dage til lige hos kongen vdi Giestebud, da droge huer hiem til sin Gaard. Hertugen tog haa sin affteed oc skildis fra Kong Magnus, oc drog til Haraldstæd ved Ringstæd.

Samme dage hende det sig, at en aff Hertugens nær Frender slog en Kong Mag-
nus sender
Bud effter
Hertug
Knud vdi
Haraldstæd.
bud sin Hoffbroder ihjel, oc rømte derfaare aff hans Gaard til Kong Magnus. Om natten der Kongen drog aff Byen at bedriffue sit onde Forræderi, lod hand denne Hertugens Frende bliffue allene tilbage, paa det hand skulde icke berøbis, oc lagde de andre sine metfølgere faare de suore hannem Trost, oc skilte dennem siden vdi Bussene, som hand loffue lure paa Hertugen. Dernæst sende hand Bud til Hertug Knud, at hand vilde haffde til Giest vdi Haraldstæd, hos en Hoffuitmand aff Falster ved Erid, oc affærdiget en sin tiener som vaar en Sare oc en god sanger, oc lod hannem klerligen ombede, at hand vilde komme vdi Haraldstæd, at tale met hannem vdi enlighed. Hertugen mistendte intet Forræderi, oc tog icke to Hoffmend oc to Fodgangere met sig, oc haffde hand taget sit Suerd met sig, der som icke en aff hans Tiener haffde sagt hannem der til, thi hand sagde, huad giøris mig Suerd behoff, oc her er ingen fare paa færde.

Disse mellem bleff Hertuginde Ingeborg hemeligen til kiende giff, at der vaar giort Forræderis anslag paa hendis Herre, oc hun strax Bud oc Bress, bad hannem at hand skulde see sig vel faare hos Kong Magnus. Hertugen holt saadant for Quinde redzel oc tidende, oc sagde hand satte saa stor tro til Kong Magnus, som til sin egen Føstinde. Hand loffue lycken veret hannem saa god, at følge snilde Raad oc atuarsel, som hand bleffue hannem meddelde, da haffde hand icke saa lætteligen betroet sig i disse Forræderis hender. Der Adelen haffde nu veret fire dage til lige hos kongen vdi Giestebud, da droge huer hiem til sin Gaard. Hertugen tog haa sin affteed oc skildis fra Kong Magnus, oc drog til Haraldstæd ved Ringstæd.

Disse mellem bleff Hertuginde Ingeborg hemeligen til kiende giff, at der vaar giort Forræderis anslag paa hendis Herre, oc hun strax Bud oc Bress, bad hannem at hand skulde see sig vel faare hos Kong Magnus. Hertugen holt saadant for Quinde redzel oc tidende, oc sagde hand satte saa stor tro til Kong Magnus, som til sin egen Føstinde. Hand loffue lycken veret hannem saa god, at følge snilde Raad oc atuarsel, som hand bleffue hannem meddelde, da haffde hand icke saa lætteligen betroet sig i disse Forræderis hender. Der Adelen haffde nu veret fire dage til lige hos kongen vdi Giestebud, da droge huer hiem til sin Gaard. Hertugen tog haa sin affteed oc skildis fra Kong Magnus, oc drog til Haraldstæd ved Ringstæd.

Der Hertugen nu reiſte paa Beyen, ynckedis denne Sangeren of hannem, fordi hand elſte Lydſt Gold oc deris ſeder. Hand haſſde gi obenbaret dette hemelige Forræderi for hannem, oc torde dog icke for haarde Ud oc forplictelſe, ſom Kong Magnus tog aff hannem, oc de dre ſine Tienere. Thi tenckte hand at paaminde hannem met for ord, oc begynte at quæde den Wiſe om Frue Gremild, ſom forraade egen Brødre. Men det fromme hierte ſætte alt for megen tillid til I gen, oc vilde helder giſſue ſig vdi vaade, end bære miſtandte om I venſtaff. Der Sangeren fornam at Hertugen gaſſ ingen giem eller paa denne Wiſe, da lod hand hannem ſee met vilie, en part aff ſit Haar ſom hand førde hemeligen vnder ſin kiortel. Men denne frimodige re kunde huercken frycte eller miſtandte nogen.

Hertug
Knud arua-
ris atter om
Kong Mag-
nus Forra-
deri.

Der de vaare nu kommen til ſtoffuen, ſad Kong Magnus der en vindfelde, oc tog venligen imod Hertugen, ſaa blideligen paa han kyste oc tog hannem i ſin ſaſn. Men der Hertugen fornam at haſſde Harniſt vnder ſine Klæder, atſpurde hand hannem huad ſaa betydde. Kongen ſagde, Jeg haſſuer giſſuen ſtøling offuer en Be oc lader hannem hugge fra ſin Fred, oc vil nu fare bort at fange han og anname hans Gods. Hertugen bad hannem, at hand vilde af ſin vrede, oc icke vdstyrte Blod paa denne gode feſt oc høytid. Thi vaar (ſom da kalbedis) vdi tre hellige Kongers dage. Kongen ſu oc ſoer, at hand vilde ingelunde vige aff ſit forſæt. Hertugen bø til at ville borge for Bonden, at hand ſkulde pleie hannem minde oc hued billigt vaar. I det ſom de hælde ſaadane ſamtale, ſeer Hert it ſtort tal vebnede Krigs Gold komme vd aff Buſtene, oc ſpør huad haſſde i ſinde. Kongen ſagde, wi ville nu ſkiffte Riget, oc lade laad huod det ſkal arffue eſſter min Fader. Hertug Knud ſuarede at det icke endnu tid, at aardele ſaadane Sager, oc ynſkte icke at hans I maatte lenge leſſue. I det ſamme ſprand Kong Mogens vrede frem, oc greb Hertugen vdi ſit Haar, oc kløff hans Hoffuet fra det ſire Dye indtil det høyre Dre, førend at hand ſid halffdelen drag Suerd. De andre Forrædere ſtunge deris Suerd oc ſpiud offte nem hans Legeme, ſom det laa paa Jorden for dennem. De ſige a opueldede en Brynd paa ſtæden, ſom hans Blod bleff vdstyrt, hu ſkal ſindis endnu ſammesteds paa denne dag.

S Knuds
endeligt.

Koning
Niels negter
Hertug
Knud Jorde-
ferd vdi Ko-
ſild.

Der Skialm huidis Sønner hørde, huor ynckeligen Hertug I vaar myrd, førgede de for hannem. Thi de vaare opfødde met hueden til lige aff første Barndom. De droge ſtrax til Koſſilde, oc Kongen at hand vilde ſtede dennem, at begraffue Hertugen vdi Donsens Kor, iblant de andre Førſters oc Kongers begraffuelſe. Kongen rede, at der vaar inted rum vdi Koret, ey helder kunde det ſtæde I dette døde Lig ſkulde indførdis vdi Byen. Thi der maatte lætteligen I ſage ſig it oprør iblant Almuen, eller en Blodſtyrting imellem oc Kong Mogenss Gold. Dette ſagde hand, fordi at hand miſant

ne

ne fromme Herre en hederlig Jordeferd, oc besnyctede at det skulde giffue hans Søn dissi større Bagtale oc vanrycte. Der de kunde ingen Bøn saa met Kongen, droge de tilbage oc førde Hertugens Lig til Ringsted, met en saare ringe stare oc bekaastning. Paa Benen som de huilte met hans Ligbaar, opsprand atter en anden kilde. De mange mene at Gud vionede om hans vsthyldighed, met dette oc andre flere Jertegn, som stee- de hos hannem. Dog huad om saadanne Jertegn kand vere, er dette io Jertegn. den alt tuil fast oc klart, at dette vgukelige oc vchristelige mord, som den- ne ædle oc dydelige Forstis egen slect oc byrd beginge paa hannem, huerden- tids Gud eller noget fromt ærligt Menniske. Thi der dette mord ry- tids offuer alt Landet, da lode alle Rigenis indbyggere oc Almue deris fop oc Jule Blædstaff fare, oc neppelige vaar noget hus, der som io baa- de Mand oc Quinde, vngc oc gamle, sørgede oc græde bitterligen for den- ne vsthyldige Herris vndelige død, oc forbandede den Mordere met alle sine vsthyldere, som haffde giffuet aarsage oc ladet sig bruge til dette vgukelige slect at bedriffue. Alligeuel vaar Kong Mogens saa blinder oc forhær- det vdi sin ondskaff, at hand holt Giestebud met Lyst oc Leeg, Driek oc Danc, oc glæddis der aff, at hand haffde affliffuet den, som hand mente, der skulde forhindret hannem sin Faders Rige oc Regemente. I den stad hannem burde at angre sine grumme oc gruelige Synder, oc indfaldet til Gud oc bedet hannem om naade oc forladelse. Men den retfærdige Gud Kong Val- demar fødte denne salige Herre Hertug Knud en deilig liffs Arffuing. In- ien burg hans Forstinde fødte den otende Dag her effter en Søn, huilken de kaldede Baldemar effter sin Moders Morfader.

Kong Val- demar fødte.

Gud opuacte ocsaa mange baade ædle oc vædle vdi Danmark, som lode sig aluorligen gaa til hierte, at heffne denne Vchristelige gier- ting. Iblant andre velbyrdige oc nasskundige Herrer, vaare, Hogen Hertugens Brødre oc de forneme- ste aff Ade- len flage Manddød effter S. Knud. Sune Sunnes Søn som tilforn bleff omtalet, oc Peder Frue Bodilds Søn; oc Skialm Huidis Sønner, huilke alle endrecteligen gaffue last oc lode offuer dette Forrædelige mord, som vaar stee- de paa deris Herre oc den Ben. De førde hans Riortel til Ting oc steffne met sig, oc lode den besee, huor vndeligen den vaar offuerblød oc igennemstungen. Her der hialp fast til de Jertegen som stee- de dagligen hos hans døde Lig, at den menige Almue reiste sig, oc begerede heffn offuer dennem som vaare hans bane. Harald Hertugens Broder drog offte til Ringstæds lands ting oc klagede hart offuer sin Brøders død. Men hand gjorde den mere aff æregerighed, at hand stod effter Konge naffn oc ære, end aff den vnderlig kierlighed, at heffne den dødis vold oc wrat. Grid den an- den hans Broder som haffde taget Smaalandene oc nogle Der vdi be- ting aff sin Broder vdi hans velmact, gremmede sig saare oc harme- de ved sig selff, huorledis hand kunde saa æffne at heffne sin kiere Bro- ders død.

Kong Riels vaar stedt vdi stor banghed, oc torde icke begiffue sig vd den Mnnen met sin Søn. Hand lod Ascer Eræbiscopen aff Lund

kalde til sig, oc drog siden effter hans raad til Ringstæd, oc mente sig diff snarligere at formilde Almuen, at hand lod Kong Mogens bliffue tilbage vdi Roskilde. Dog torde hand icke betro Almuen, oc gaa vd paa Bierget iblant Menighedens forsamling, men holt sig stille vdi Byen. Hertug Knuds Brødre komme samme tid begge til denne møde, oc klagede haardeligen offuer deris døde Broders Bane, saa at Almuen græd oc harmes dis der ved, oc gaff strax dom offuer Kong Mogens for dette forrædelige Mord, som hand hadde giort paa denne vstyldige Herre. Dog vilde de icke forgribe sig paa deris gamle Herre Kong Niels, for hans Aar oc Alderdoms skyld, effterdi dennem vaar endnu icke fuld vitterligt, om hand hadde samtyckt, helet oc duld met sin Søn i denne slemme gierning eller icke. Men der de fornomme at hand holt sig vdaff Beyen vdi Lyn at sfiul, mistenckte de hannem, oc splitte deris forsamling met it Oprør, søgte hen oc vilde slaget hannem ihuel vdi Huset, oc sagde: Vil hand, som nu uerendis er oc mest maect paa ligger at styre oc stille denne forsamling, komme til oss, da er det billigt, at wi gaa til hannem. Der Kongen da formerckte aff sine Tienere, som bebudet hannem dette Oprør, da sendte hand Erkebiscopen vd imod dennem, at hand som for sit embede, Aarbyrd, hadde stor Myndighed, skulde affuende deris grumme hastighed.

Almuen reiser sig imod Kong Niels.

Erkebiscopen reed strax vd imod dennem, oc der hand saa Erke stigde hand fra sin Hæst, oc græb hans Hæst vdi Bedzelet met sin høje Haand, oc bad hannem lenge oc meget, at hand vilde lade sin Brede fælde, oc tilsagde hannem at Kong Mogens skulde straffis effter Loven, oc hans Fader skulde giøre sin retfærdige vndstylding met Lov oc Bøn naar de paa effede. Erkebiscopen tog sin Hat vdi Haanden, oc stod bakhoffuet for Almuen, at de diff ydermere skulde frycte oc høre hannem. Han stid der met bøn hos Eric oc Almuen, oc Kongen bleff stedt at selff komme allene vden sin Søn, at tale oc handle met Almuen, foruden all fryctes Liffs fare. Der Kongen kom frem, holt hand stille for sig selff paa den ene side oc Almuen stod tilsammen paa den anden side. Den menige Mand vilde for ingen ting vnde Kongen at komme til Lov oc Bøn, met mindre vnde faar at Kong Mogens skulde vere vdsleger oc fredløs, oc aldrig komme tilbage førend de det endrecteligen samtyckte. Da effter tidens oc Kongens lelighed, raadde de som ginge begge Parterne imellem, at Kongen skulde forsende sin Søn til sit eget Kongerige Gylland, paa en tid lade indtil saa lenge at denne første harm oc hastighed forgiad Almuen, oc vdi hans frauærelse met tiden kunde nyctis offuer hans vblendighed, kalde hannem tilbage. Met denne besteed drog Kongen til Judland, oc Almuen huer hiem til sit eget, men Kong Mogens rømde strax til Gylland vdi Suerige.

Koning Magnus maa rømme Danmark.

Dette Forligelsemaal behagedis ilde de skalde oc Forrædere, oc vaare ypperst aarsage til Hertugens død. De sagde til Kongen, at hand hadde giort som en daartlig Mand, oc det hadde veret hannem bedrøveligere, at hand hadde allvelis affsagd sig met Kongeligt Regentend

at hand skulde lade sin eneste Søn, som er født til Riget efter hans aff-
 fly skamelige som en fredløs Mand aff Landet, for nogle Bønders Kong Niels
 biemfalder
 sin Søn aff
 Suerige.
 el og klagemaal. De sagde at Kongen hafde self den rettighed vdi
 t, at hand (Almuen watspurt) maatte igienkalde sin Søn ind i
 nderne Land til sig og sine gode Benner. Kongen lod sig offuertale,
 nod sin Wd og forløffte, sende Bud efter Kong Mogens, at hand
 e komme hjem til hannem. Met huilken daarlige wbesindighed
 opuacte det Oprør paa ny, som tilforne vaar stildt, ved hans Søns
 erlse.

Erick og Harald S. Knuds Brødre, sagde at det vaar nu letteli-
 at see og formerke, at Kong Niels vaar icke alleniste Meenædig, men It nyt Op-
 rør for Ser-
 tug Knuds
 Fyld.
 a lige god vdi Forræderste raad og daad, og skyldig vdi lige Fordømmel-
 set sin Søn. Almuen vilde og ingen tro sette ydermere til Kongens
 e paa det de skulde dog icke vere aldelis vden Hoffuett, da oprettede de
 k disse Fenicker og Banere, og hylde de sambrecteligen Erick til deris
 ning. Thi Harald den anden Broder vaar værstyggelig vdi deris
 e for sin Gærighed og Wklyfthed. Hand lod sig icke nøye met sin ærlige
 frue, men voldtog hoffuiste Møer, og velbyrdige Fruer og Jomfruer,
 de hand met deris mange Børne vugger indforde i sin Fruerstue, sin ees-
 usfrue til spaat og harm. Almuen mente det som almindeligen sant er,
 ns Affom skulde slecte efter hannem, og træde i deris Faders fodspor.
 faare hafde de gierne seet, at Harald hafde veret paa en anden stæd,
 t Erick hafde veret Konning vdi Danmark. Men Erick besindede
 edre, og vilde først see huad hand kunde met Herrestiohd vdrette, før end
 tog Kronen aff denne hastige og heffngerige Almues haand. Hand
 met all sin Krigsmact til Zutland, huor som hand ingen synderlig
 fandt, og hafde met en snarhed indtaget Landet, der som Biscop
 vdi aff Ribe, hafde icke taget hannem met bedragelige ord, og giort Kon-
 vndskydning, og tillsagd hannem, at hand endnu skulde holde sin eed Erick bedra-
 gis aff Bi-
 scop Thord,
 og stais aff
 Kong Niels
 paa stuct.
 offte. Erick trode denne hellige og værdige Faders ord og Bøn om
 og bød sit Gøld at aflegge Vaaben og Værie vdi sin Leyre. Der
 ges det herde, offuertalt hand hannem hasteligen og wforseendis, saa
 vdi maatte romme aff Marken, og lide stor skade, at hand saa letfær-
 vdi trode Biscopens søde ord og suigefulde tale.

Der Erick hafde faaet saadan vitterlig Marsage til retfærdig Krig Erick velis
 til Konning.
 krig imod Kong Niels, drog hand strax tilbage til Jffesiord vdi
 land, og tog obenbarlige Kongelig titel og velde aff Sielandsfarene og
 vingerne, som hylde de og suore hannem, at heffne hans Brøders
 e. Hand affærdiget Bud met Bress til Keiser Lotharium, at hand vil Keiser Lo-
 tharius kom-
 mer ind vdi
 Judland.
 vdsætte hannem, for den Kierlighed og Venstaff, som imellem hannem
 vdi Broder vaar i sin velmact. Keiseren skyndede sig met det første,
 vdi igiennem Holsten met sin Krigs mact, icke at hand saa besynder-
 vdi vilde hielpe Erick, men mere i denne act og mening, at hand vilde sni-

Koning
Niels giffuer
Kenseren
salf og oc
tro.

Lydse ere de
Danske w:
tro.

get sig paa Danmark, oc lagt det vnder Keiserdommet, diiffimellem at disse Herrer forde indbyrdis Riff oc trætte der om. Erick møtte hannem ved Slesuig met sin Skibs flode oc Føld. Kong Magnus hadde indtaget oc foruaret Byen met sterck vact oc Krigs rystning, oc sid effter nogle faa dage sin Fader til sig, met saa stort it antal Krigsføld aff Jutland, at hand indtog gantze Danneuirke paa denne side, oc besætte Porten paa Landstredet met it sterck hold. Kenseren torde for redzel, hunden slaes vdi Marcken met hannem, eller lade sit Føld offuerfætte til Byen met Erics Skib. Oc der hand saa at Krigen forhæledis dog fra dag, oc hand intet kunde vdrætte enten met standendis Strid eller Storm, søgte hand lempe at sla sig fra Erick, oc giøre forbund met hans vederpart. Huilcket ocsaa skeede, dog met saadanne vilkaar, at Kenseren skulde offuer giffue denne bestaalning, oc Kong Mogens skulde suet det Romfke rige Huldstaff oc Trostaff, at vndfætte det naar hand tilfagde Kong Niels oc hans Søn indginge glædeligen disse vilkaar, oc lode Kenseren drage ind til sig offuer Jderen. Thi drog Erick til Kenseren, oc taleder hannem skarpeligen til, at hand hadde beuist hannem saadan Lydse letfærdighed, oc sagde at den dag skulde komme at de skulde betale hannem for sin gode vilie, ligeruis som de Hulde tro oc Benstaff met den salige Herre Hertug Knud. Huilcket hannem ocsaa vederfors. Oc der hand drog tilbage offuer Jderen, falt Kong Mogens hemelige paa en hans Høffuigmend greffue Adolff, oc affslog hannem Føld som [hand] hadde i bagholdet, saa at Greffuen self maatte kaste sit Harnisk suomme offuer Vandet, oc vndkom neppeligen met Liffuet.

Vdi midler tid, at saadant Bulder, wtrostaff oc wenighed, effter S. Knuds død, haaffuer giort allting wrolig oc wtrog her i Riget, da haaffue mange aff Rixens indbyggere begiffuet sig hen vdi fremmede Landstaff. Iblant andre ocsaa Wilhelm, Peder Dunins Fader, som vdsorde met sig Rixens Drefel ind i Polen som Martinus Cromerus vjtsloftigen her om scriffuer i den Polniske Krønide. Dog hand forfæer sig i dette stycke, at hand siger saadant skulde skeet vdi Kong Knuds tid, som ihuelslog sin egen Broder Kong Erick.

Der Kong Erick saa at hand hadde ingen trofast biftand aff Kenseren, harmedis hand saare der offuer, oc begaff sig imod Østerleden, oc sid der Bud fra Kong Magnus aff Norge, huilcken da ved sine Legater begerede Hertug Knuds ældste Daatter, endog hun vaar icke end daadædelis Manduaaren. Erick tog venligen mod hans Legater, oc giordennem de suar, som dennem vel behagede, oc paa det at Suogerstaff kunde vere diiff fastere, oc hand kunde foruente sig nogen god vndfættelse aff Norge imod Kong Niels, da gaff hannem ocsaa Kong Magnus sin Stiffmoder (som i fordom tid vaar Dronning vdi Norge) til sin Husfrue effter hans Bøn oc begering.

Suogerstaff
imellem Ko-
ning Erick
oc Kong
Magnus aff
Norge.

Om denne Kong Magnus blindis oc de andre Norske Kongers Særffættelse andis vjldere besæed i den fortende Bog.

GOD Foraaet, der Vinteren vaar affgaaen, rystede de sig paa ny paa begge sider. Kong Niels gjorde færdig med all den mact hand funde aff stæd komme vdi disse vestre Land, Jutland oc Fyn. Ericus samlede Krigsfolck vdi Stone oc Sieland, oc actede sig med det første igien til Jutland. Thi Christiern, en aff Kong Nielsis ypperste Ridderstaff, hode fra hannem for Kong Mogensis Skib, oc loffuede Ericus stor hielp oc bistand. Biscop Peder aff Roskilde efterfulde Ericus med legemet, thi hand fryctede for hannem, men med sit hierte vaar hand hos Kong Niels, huilken hand elskte, oc ynstte alt gaat aff gantste hu oc sind. Samme hiertelaff hadde Harald, Kong Ericus Broder, som vaar vel vnsindigen med begge sine Søenner hos Ericus, men hadde dog heller veret hos Kong Niels, hadde hand ellers tord for stam skib. Thi det forstod hannem, at hand bleff forskut oc Ericus bleff antagen hos Almuen ^{Ont Broder: Kæff.} Kongelig mact oc velde. Huor faare hand bar større had til hannem end hemeligen, end hand gjorde imod Kong Mogens, som slog hans trofidelige Broder ihjel.

DEN Kong Niels fornam at Christiern reiste Almuen, oc actede at gæste hannem, deelte hand sit Krigsfolck vdi tuende hobe. Met den ene drog hand self imod Christiern, den anden antuordede hand sin søn, at hand skulde drage til Skibs imod Ericus. Kong Mogens løb fra Aarhus med floden, oc hadde ingen kundstaff paa Ericus, som da laa i Noyen for hannem vnder Syrs. Der Ericus saa hannem komme, oc hans Skib vere lengst afskilt fra huer andre, lige som de vaare best be- ^{Syrs.} lode, sætte hand sig vdi en Baad, oc rode fra it Skib til it andet, oc besyn- ligen formanede Peder oc Harald (paa huilke hand hadde nogen vande) at de vilde holde sig mandeligen imod Fienderne. Siden drog hand Kong Mogensis Skib efter haanden, ligeruis som de kom- seplendis frem til hannem. Der Mogens dette saa, lod hand sit skære falde, oc blæste vdi sin Søfloyte, at de andre komme tilbage til hans Skib.

Thi lagde Ericus ned imod hannem, oc efterdi hand vaar sterckere paa ^{Kong Ericus offuer- uinder Kong Magnus vnder Syrs.} omkringede oc belagde hand hannem med alle hans Skib, vnder- taues allerede aff fryct oc fare vaare hannem vndløbne. Da begyn- det hart Bad imellem dennem, indtil at Jyderne fornomme at der paa det sidste huercken Seyr eller fluct met æren at bekomme, sette der faare Kong Mogens ind paa en Esping, oc sloge han- ^{Judernis trobiertig- bed.} den en Bey igennem Fiendernis flode, at hand vndkom vstadi- g deris flade oc Liffs fare. Efter at Kongen vaar kommen vdi sin Land, hulde de end da Slacting met Ericus, saa lenge at der vaar vland vfangen oc vsaaret iblant dennem. Thi vdi all deris flode

Judernis
Mandom.

bleff ey befunden en leffuendis eller helbrede Mand, vndertagen en alle som haffde stult sig vdi seylet, oc bleff optagen der Faldet søgte effi bytte. Denne loede de ophenge oc gaffue hannem en værlig død, i terdi hand icke vilde tilforne dø eller fangis ærligen vnder sine Fiender hender.

Lycken.

Koning
Eric siwer
for Kong
Niels.

Diffemellem gick det Christiern vlyckeligen imod Kong Nic Hans Fald bleff meste parten nedlagt oc hand self førd Fangen oc ind paa Gottorps Taarn. Eric vaar modig oc glad effter denne Sa oc viste dog intet huorledis det vaar gaaet Christiern met hans Fald. I lagde hand ind vdi Limfjord, i den mening at hand vilde indtaget Judla Men der hand spurde de onde tidende om Christiern, vant hand strax C yel, oc kunde icke saa sit Fald saa hasteligen met sig til Skibs, at det bleffue mange slagne for hannem aff Fienderne.

Harald fal-
der fra sin
egen Broder
til Koning
Niels.

Kong Niels oc hans Søn saae at deris vederpart sid stor fr gang oc daglig anhang, da lagde de sig effter Harald Erics Broder, h den lod sig oc saa lætteligen met stor stend oc forløst drage fra Eric, terdi hand bar dog ellers større affuend ved sin Broders Regimente, disse hans Broders Mordere. Thi forlod hand icke alleniste sin Bro men oc saa befestede paa ny sit slot Haraldsborg vdi Roskilde Forstad, hand kunde ligge hannem diff mere vnder Dyne til harm oc forhindt Eric søgte effter oc belagde hannem met det snariste. Men der h formerkte, at slottet stod ey til at vinde met Storm, brugte hand D kast, met huilke de Lybste, som da bode vdi Roskilde, vnderuiste hand at kaste Steene ind paa befestningen. Den første Steen som bleff kast falt vnder Bolden, oc holtis aff Harald idon for spot oc spee. I anden Steen falt ind paa Slottet, oc ned igennem Taget indtil det derste grunduol paa it Hus, som stod paa en Fod oc kunde lætteligen om gis imod Fienderne til alle sider, ligeruis som en stor Vermolle. I Harald saa at hand kunde icke lenger bliffue Tryg paa sin Borg, oc

Harald for-
tagis fra Ha-
ralds Borg.

Snedighed.

uentede sig ingen vndfætning, da nedbrød hand om Natten hemeligen den imod Stranden, som Fienderne hulde forsømelige vact, oc sende sine Heste vdi for sig, oc drog siden self effter met sit Fald. Der F derne hørde hannem fly, gaffue de sig strax aff Seyren effter hannem. I bad sine Tienere raabe, at mand skulde gribe oc fange Harald. I saadant listigt Paafund oc nattens mørde bistand vndkom hand Fi ne, oc fant it Skib ved Stranden, oc seyede det met til Jutland. I Niels tog ventligen imod hannem, oc holt hannem vdi stor ære vdi nypperste Benner hos sig, dog haffde hand hannem icke vntstend, i de fordi at hand vønte saa hasteligen fra sin egen Broder, oc kom til Hoffuitals tilbage fra Seland.

Vdi midler tid at Kong Mogens vaar forhindret met denne ste feide, vdualde de Svenske sig en anden Konge ved naffn Suerde, den for hans høybaarenhed, thi hand vaar født aff maadelig Sted,

heller for den besynderlige Kierlighed oc gode vilie som de hadde til hannem, men mest derfaare at de vilde icke vere nogen fremmet vndergiffne. Denne Suercke forloetede Kong Niels's Dronning Bluide, som hand hadde taget til Ecte, vdi Norge effter Dronning Margretis Død. Met hende afflede hand en Søn Karl, som regerede effter hannem vdi Suerige. Samme tid sende Kong Mogens aff Norge bud effter Hertug Knuds Daatter, oc lod hende hente til sig fra hendis Broder Erid, som for nogle Aar tilforne hadde troloffuet hannem hende.

Om vaaren næst her effter, gjorde Kong Niels sig rede vdi Jyd: Koning Niels offueruinder Koning Erid ved Dares bro. aff all sin yderste maect som hand kunde aff stæd komme, oc drog sig til Sieland, at heffne sig endeligen paa dem som vaare hannem fra. Erid møtte hannem ved Bærebros, oc bleff offueruunden aff hannem i it stort slag, oc maatte rømme met sin Hustrue oc unge Søn til Kong Mogens vdi Norge. Hand vndfick hannem venligen det første, men lagde sig paa det sidste effter hannem, met stor suig oc vnderi.

Dag Niels gaff Harald forloff at hand maatte heffne sig paa de Tyd: Harald heffner sig paa Tydskene vdi Roskild. ske vdi Roskild, som hadde vnderuist Erid paa Blidelaast, oc berømte sig at hadde stut hannem ihjel, der hand flyde fra Haraldsborg. Harald besoel Bodelen at skære Næserne aff dennem, oc atspørge da huer der komme frem, huilken iblant dennem der skød Harald ihjel. Da det sig, at der Bodelen bar Kniffuen til en aff disse Tydskis Næse, hand bad Mand skulde spare hannem for sin besynderlige Lærdoms. Harald mente at dette vaar aluors Tale, oc lagde hannem en Snedighed. Den Bog faare at hand skulde læse. Den anden sagde at hand vaar at sy Sko, oc icke at sige Messe. Harald Lo oc lod hannem nyde sig, for sit subtilige Daafund oc stemtelige snedighed.

Vdi disse Dage kom en som hed Harald fra Irland til Norge, oc Harald gille kommer til Norge fra Irland. at Kong Magnus Barfod hadde afflet hannem i sin Ungdom, der hand drog omkring vdi seide vjss paa Irland. Men Norbaggerne vilde icke hannem, førend hand effter deris begering, gic met sine bare fødder gloende iern Plader. De der de faae at hannem der vðaff bleff intet at trode de at hans beretning vaar sand. Huilcket gic dennem stor Angist oc Vaande. Thi denne samme Harald vaar en oplyst ideligt Oprør oc Blods vðstyrning, som skeede her effter i Landet mange Aar.

Kong Niels huilts icke dissemellem, men hadde sit viffe Bud hos Stend oc gaffue. Kong Mogens i Norge met gunst oc gaffue, at hand skulde forraade hende. Dronningen, som vaar Eridis Broder Daatter, Koning Mogens vdi Norge faar Koning Erid effter sit Liff. at Kong Mogens hadde ont i sinde, oc gaff det Erid' sin Broder at vide. Hand affærdiget strax sine Liensere til Laaland, oc gode Benner tilkiende, vdi huad nød oc Liff's fare hand vaar sig, oc bad dem kierligen at de vilde vndfætte hannem. Eridis Benner

Koning
Erick vnd.
Kommer
Kong Mo-
gens met
trædsfæd.

Tredst an-
slag.

Faderlig
Kierlighed
til Sønnen.

Benner tøffuede icke lenge, før end de lagde vð met it Skib fra Laaland oc ind vnder Norge, oc tilbøde hannem hemelige deris hielp oc tieniste. Erick viste da ingen bedre raad, at forraffe de Norffe, som dagligen vð rede paa hannem, effter Kong Mogensis besalning, end at hand det kunde vðrette ved Druckenstaff, til huilken de vaare alle saare meget tilbøyligt. Thi kaste hand paa at dricke, oc legte Bartassuel om Penninge met deñem, oc naar tærningen rand best for hannem, da leegte hand verst, paa det at hand met sit Exempel vilde lodde dennem til diss storre offuerflødig driad daabel. Paa det siste stillede hand sig, som hand haffde veret træt oc offuerkommen aff megen driad, oc gick op til sin Seng, oc sætte sin Præ vdi sin stæd at daable met dennem. Hand vaar allvelis ædru, oc iagde der faare fast omkring iblant dennem met mange dricke kar, saa at de sig huad dennem fattedis met det allerførste, oc hand lagde sig mit iblant dem, som de fulde ned paa stæden at Soffue. Dissellem brod Erick vð aff sit Soffuekammer, oc kom til Stranden met sin Husfrue oc gaff Selstaff, vndertagen sin Lille vnge Søn, som hand haffde forget, oc tendte først paa hannem, der hand haffde igiennemboret alle Konges Skib, oc giort dem lække oc vnyttelige til Seylaz. Men icke vaar tid hannem saa kaart oc vbeleilig, at hand io forstøffuede oc icke vant Søn før end hand fik sin Søn inden Skibs Borde til sig.

Om Morgenen komme Væcterne som vaare tilfætte aff Kong Magnus at vaare paa Erick, for hans Soffuekammer, oc spurde huad faare hand soff saa lenge, om hand icke end da haffde vðsoffuet sin firdags Druckenstaff. Der ingen suarede den første, anden oc tredie gaff forundrede de sig storligen, oc opffloge Dørren oc funde ingen for sig i Kammeret. Thi gaffue de strax Kongen tilkiende, huorledis Erick haffde stuffet dennem, oc Kongen gaff sig hasteligen til Søes paa sine Skib, oc ter hannem. Skibene vaare lække, oc før end hand kom til Landet tilhæ at stoppe Hullene paa dennem, oc vilde atter forffølge Erick, seylerde oc vðde til lige, da vaar hand gaet hannem noget nær aff siune, saa at hand maatte lade hannem fare, oc vende igien met sine Skib til Norge.

Koning
Erick lader
Vbbe Kon-
gens Suoger
ophenge.

Strid ved
Foteuig.

Fotefund.

Erick fik god Vør oc kom til Laaland, oc bleff der vel antagen af Landens indbyggere, som altid fundis hannem tro oc villige. Hans kommelise spurdis met en snarhed, thi hand lod Vbbe ophenge, som Kong Niels haffde indsat i hans frauærelse. Oc der hand spurde at Kong actede at holde sin Jule høytid vdi Lund, drog hand frem før end Kongen kom, oc bortfførde met sig all den Giengærd, som der vaar beridt til dem. Der faare offuergaff Kong Niels sin Skonste reyse, oc om Sommeren næst her effter, forsamlede hand alle sine Skib vdi Fote vig, for den Skonste flode, oc lod Krigsfoldet strax samme stæds giøre sin Skonst ordning. Men der de saae den Støff som gick op i Lufften som en taag, oc Erick oc hans Ryter, da vende de først factelige tilbage, men der de haffde bulder oc brag som gick aff deris Heste oc Harnisse, da gaffue de sig fluct imod Stranden. Erick fulde fast effter dem, oc met Guds besynder-
ge h

ge hielp, som kreffuede heffn for Hertug Knuds wsthybige Blod, sid en herlige Seyr offuer sine Fiender. Kong Mogens vilde icke lade den skam gaa offuer sig, at hand skulde fly met de andre, men hand vorde sig mandeligen, indtil hand bleff slagen met Biscop Peder aff Roskilde, off- Koning Magnus bliffuer sla-
 ver de døde Legeme som hand selff haffde dræbt, oc bleffue saa begge døde oc gen.
 begraffn til lige vdi en Graff. En Wonde vndsætte Kong Niels met en best at hand vndflyde oc kom til sit Skib. De andre som offuerbleffue, enten sundte sig selff met Skibene som de forfhylte, eller bleffue slagne aff sig selff indbyrdis. Thi de som vaare komne ind i Skibene, hugge haderne oc armene aff de andre, som vilde stige ind til dennem. Ingen var den anden saa god en Ven, at hand sparede hannem. Vdi Liffs vande, er huer kjeriste aff sit eget Liff. Erid forsømte sig icke diffemellem at forfølge dem, oc klappe deris Ryg som ved burde. Dog ieg troer at denne Seyr bleff mindst vunden ved menniskelig mact, men mest aff ~~deris~~ befnynderlige krafftige hielp oc bistance, som vdi saa maade straffede ~~deris~~ vngudelige Forrædere, huilcke ihiesflogte den fromme Herre Hertug ~~deris~~. Jeg veed oc aff intet slag at sige, vdi huilcket flere Bisper om- Ser Bisco-
~~deris~~ paa en tid, end paa denne stæd. Thi der bleff Biscop Peder aff per bliffue
~~deris~~ skild, Biscop Henric aff Suerige, oc alle Bisperne aff Jutland, en slagne met
~~deris~~ vndertagen. Koning Magnus.

En aff Erids Suenne ved naffn Mogens Saxe, beuiste it mere trostlaffs stycke imod hannem, vdi begyndelsen paa denne feide. Hand sig vinde ned aff Steffuens klint, oc om natte tide drog offuer til ~~deris~~ paa en liden Baad, oc obenbarede hannem alle Kong Nielsis anslag, ~~deris~~ straffede saaledis Kongen, som haffde beslaget alle Fergestæder, oc holt ~~deris~~ vact alleuegne ved Stranden, at ingen skulde komme offuer til ~~deris~~ til Erid.

Kong Mogens aff Norge sende vdi samme dage sin Dronning fra Koning Magnus aff
~~deris~~ hjem til Danmark, oc gaff hende sag, at hun haffde mere elstt sin Far- Norge for-
~~deris~~ der end hannem, i det hun obenbarede hannem det hemelige Forræderi, Skuder S.
~~deris~~ hand haffde i sinde imod hannem. Knuds Daatter.

Kong Niels rømte effter dette slag til Jutland, oc effterdi hand saa ~~deris~~ vilde ingen ydermere bistance giøre hannem, oc hand vaar nu mere ~~deris~~ vnderstigen oc Sønneløff, da leiste hand Harald til sin arffuing, mere ~~deris~~ det hand kunde staffe Erid en Modstandere, end sig selff en arffuing ~~deris~~ sin affgang. Siden drog hand til Slesuig, oc meente at Borger- ~~deris~~ ~~deris~~ vde anseet hans Nar oc vanlycke, oc ladet falde deris vræde, som de ~~deris~~ imod hannem for hans Sønns skyld. Men hand torde met det ~~deris~~ icke fuldeligen sætte tro paa dennem, førend de sætte hannem Giffel ~~deris~~ ~~deris~~. Dog lod hand sig offuertale aff en deris ypperste Borgere ved ~~deris~~ ~~deris~~, oc Portene oplodis, at hand skulde drage ind i Byen. Der ~~deris~~ ~~deris~~ kom laden Porten, da møtte Klerckeriet oc Borgerne hannem, dog ~~deris~~ ~~deris~~ lige sind oc forset. Klerckene vndfinge hannē venligen met deris Pro- ~~deris~~ ~~deris~~ men Almuen søgte Fientligen met Vaaben oc Verie imod hannem. Thi

Koning
Niels bleff
slagen aff
Borgerne
vdi Slesuig.

Thi flyde Kongen ind paa Konggaarden, imod sine Benneris raad, si vilde hand skulde søgt ind i Sant Peders Kircke oc frelst sit Liff. Ha sagde at hand vilde heller dø paa sin Fæderne Gaard, end at det helli Hus skulde besmittis met Blods vdgydelse. Hans Tienere oc gode Mend fattedis intet paa modighed oc redebon vilie, at vossue deris Liff si hannem, oc giøre Borgerne dristelige modstand, indtil baade de selff, oc deris Herre met dennem, bleffue paa Balsteden hos huer andre.

Den Siortende Bog.

Summa paa denne Bog.

A disse Historier, som her indtil ere fremsætte vdi næste Bøger, giffuis (det som vnderligt er) tilkiende, at vore Danske Konger oc andre deris byrd oc affkom, haffue haffd vdi disse dage, saare tynde oc frandelycke. Saa at den maatte haffue it drifstigt

Sler end sexten Herrer omkommen aff de Danske Konger oc Konge Blod, mindre end paa 100 Aars tid.

siate oc en sterck Pande, som da om stunder, torde fordrifte sig at begere eller bære Danmarkis Krone. Thi det beløber sig icke end allbelis hundrede Aar, at flere end sexten aff dem, ere enten vsthydeligen slagne aff deris egne vndersaatte, eller oc vdi andre maade omkomne.

Huorledis at Sant Knud Koning bleff forraad oc slagen vdi Dithense, met sin Broder Benedict, det er fortalt vdi den ellefte Bog. Disligeste vdi den tollfte Bog huorledis horn den tredie Broder, bleff myrd vdi Hertugdommet Slesuig. Om Sant Knuds Søn Karll, rorer vor Danske Konicke allbelis intet, men vdi vblendiste Historier finde vi, i hannem vederforis aff sine vndersaatte det samme som om Herre Fader aff sine her i Riget. Thi effter at hand aar rømt met sin Moder her fra ind i Flanderen, fick hand haffue dømet faare at staa effter sin Morbroder greffue Rødt, oc bleff paa det sidste slagen met Forræderi aff sine egne liemere, som hand laa vdi sine gudelige Bøner til Gud, vdi tæncken til Bryg i Flandren.

Sire aff Kong Svend Estrithssøns Sonner slagne.

Vdi denne næste trettende Bog, er fortald Sant Knud Hertugis ynckelige Mord, huilcket Kong Magnus forrædeligh bedreff paa hannem, oc maatte der faare paa det sidste sig tilføete sit eget Liff, met sin Fader Kong Niels, som vi nygen hørde, der bleff slagen vdi Slesuig. Huilcken samme retvirdige Hefn, offuergick iblant andre deris anhengere, oc saa si naturlige vanart Henrick Skatteleder. Thi effter at hand

haffde en gang faaet smag paa wstyldigt Blod, meente ho at hannem skulde saaledis altid hylis sin Blodgerigh Hand drog ind vdi Suerige, effter den Suenfke Avels gering, oc slog sin Suoger Sant Eric Kong ihiel, oc lod Søn Magnus hylde vdi hans stæb. Men deris Re mente varede en laart tid, som det allmindeligen gaar ranner, at de vorde sielden graaherbige. Waade Hem Skatteleder oc hans Søn Kong Magnus bleffue slagne i den Kircke som kaldis Danemarckis Kircke.

Tiranner
bliffue siel-
den graaher-
dige.

Nu her effter, vdi denne efterfølgende fiortende B fortælis huorledis at Kong Eric Emund haffuer forf Harald Knyse sin Broder, for sit Forræderi oc wtroste Tuende hans Sønner, Eric oc Biorn, lader hand drøne vdi Sien ved Slesuig. Siden offuerilede hand Harald selff oc slog hannem vdi Jutland i Skypdrup, med de andre hans Børn, saa nær som til Sluff. Hvilken vndkom, oc bleff dog effter fiorten flactinger slagen, aff Kong Eric Lam. Siden der Kong Eric Emund haffde si Krig paa Ryland oc Norge, oc mente nu at hand skulde i de Regementet met roligheb, da bleff hand slagen aff Sæte Plog, paa Hueding Hærrits ting (som nogle mene) i Ribe, oc ligger begraffuen i Riber Domkircke.

Alle Kong
Eric Eie-
gods Søn-
ner slagne.

Eric Lam regerede en føye tid oc met føye lycke. Da plagedis hart vdi sin tid, aff Sluff Haraldsøn, som rørt oc paa det sidste opsagde Kronen, gaff sig i Closter vdi thense, oc døde der mere aff Sorg end Siugdom, der høorde, at der handlebis om en anden Kong, før end hø endnu vaar selff død.

Sorg er
Siugdom.

Effter hans affgang yppedis den hefftige oc langrinde Wenighed om Danmarckis Krone, imellem Suend oc Kong Knud, indtil at Kong Baldemar opuor oc blandtis ocsaa vdi dette wlystige spil, oc paa det sidste ter beggis deris død, bekom allene Regementet vdi Danmarck. Sielandssfarene samtyckte Kong Suend Emunds Søn. Juberne valde oc hylbede Kong

Magnus

uffen. Guildte tuende Herrer hulde idelige Krig oc met huer anden vdi Ni samfelde Aar. Vndertiden den ene offuerhaand oc vndertiden den anden. Stun- jaffde Kong Suend Biscoperne oc den fornemiste Adel n side, oc stundem syntis Kong Knud hannem offuerle- net deris mact oc methold. Dette drefue de saaledis huer andre, indtil at Baldemar Sant Knuds Søn, sig vdi Kong Suends gaard oc effterfulde hans Leyre. et gaff Kong Knud stor mistrøstighed oc affald iblant ic, saa at hand da nøddis til at giffue sig til Keyse- n raad oc vndsætning.

Keyser Friderick lagde sig vdi Sagen, oc lod Kong gantste ventligen forscriffue til sig til Mersborg. Men and haffde faaet hannem vdi Snaren, afftagde hand lfemaalet, mere paa sin egen vild, end Kong Suends ff, met disse vilkaar. Kong Suend skulde beholde arck allene, oc vere Keyseren vndergiffuen, Kong skulde beholde Sieland (vndertagen hues Kong s arffuegods vaar) oc vere Kong Suend vndergiff- Disse vilkaar behagede Kong Suend icke saare vel, id derfaare haffde gierne vndslaget sig om mueligt kun- et vdi nogen maade. Nøden brød Rættten. Bal- Nøden brv- der Rættten. maatte recke Haanden oc sige god for hannem, at t skulde holdis effter Keyserens raad oc gode tycke. det som hand wuilligen samtyckte hos Keyseren vdi and, det ryggede hand snarligen, der hand kom paa side Danneuircke. Hand gick icke alleniste fra den- ntract, men ocsaa indførde oc optog ny Skick, som tilforn haffde veret brugelig her i Danmark. Hand e ocsaa vdi wgiort Bær, feide paa Suerige, met stor denhed oc liden forfremmelse.

Benderne gjorde ocsaa samme tid, indfald vdi Sie- x smaa Landene, met Rigens indbyggeris store flade derffuelse, saa at de paa det sidste, bleffue oprørste Kong Suend, oc hand da offuergaff sine vduaartis

Fiender, oc sætte hemeligen efter Kong Baldemar, met suig oc snig. Thi hand mistencte hannem, fordi at hand nyligen haffde forlat hannem for sin ryggeløsheds skyld, oc giffuet sig til Kong Knud, oc troloffuet hans Syster Sophia. Men Baldemar kom vnder Beret met hans falskhed, oc fick met Kong Knud saa megen anhang, at de fordreffue hannem met alle vd aff Riget.

Kong Suend
rømmer
Danmark.

Kong Suend søgte strax sin Suoger Hertug Konrad aff Saren, om hielp oc bistand, oc bleff fortogret hos hannem indtil paa det tredie Aar, at hand hendøde, oc hand da fant sig ingen nærmere vndsetning, end hos Hertug Henrick Løue aff Saren. Hvilcken baade selff ved sin egen Krigsmact vdi Subland oc fornedelst Venderne trengde paa at indføre Kong Suend igien vdi Riget. Men der saadant anslag haffde ingen fremgang, bleff hannem beuilget, en vel lig Mode oc Samtale aff Kong Knud oc Kong Baldemar først vdi Fyn oc siden vdi Laaland.

Der bleffue allting voldgiffne paa Kong Baldemar oc hand afftalde all gammel Had oc Fiendskaff, oc oprette et nyt forbund, oc deelte Riget oc Kronens herlighed, vdi tre parter imellem sig oc dennem, met allis indbyrdis oc fulbyrdige samtycke. Den første part, som vaar Subland, det tog Kong Baldemar selff. Kong Suend som haffde i næste Aar, tog Slaane met hendis tillagde frihed. Sieland oc Fyn falt vdi Kong Knuds Laad.

Ingen mand viste da andet, end at allting vaar veligen oc vel forligt imellem disse tre Konger. Men Kong Suend dulde icke lenge sin Forræderi, førend at mand baade hørde oc spurde, huad for it Giestebud hand haffde anført Kong Knud oc Kong Baldemar vdi Roskilde. Kong Knud bleff der slagen oc Kong Baldemar hart foruunt oc saadant saa hand neppeligen vndkom met liffuet. Saadan vdsætelig gierning bleff siden haardeligen straffet paa Kong Suend oc hans anhangere, hvilcke Aart tid her efter bleffue slagne

Mord betale
lis met
Mord.

slagne vdi Jutland vdi Grathemose aff Kong Baldemar
 hans methielpere. See saaledis omkomme, mindre
 paa hundrede Aars tid, flere end sexten nasskundige
 anste Herrer, iblant huilcke helfften vaare komne til Kon-
 lig titel oc velde, oc de andre vaare enten Konge Børn
 er Borne Børn. Saa at huo sig vilde ret besinde, ^{Danmarks}
 iatte vel fire gange betencke sig, førend hand skulde ynste ^{Krone tung}
 Kongelig herlighed eller Kongelige Blods foruant oc ^{oc suar.}
 endstæff.

Effter at saadan induaartis Wenighed vaar nu ned-
 gt, bleff Kong Baldemar en enuolds Herre offuer all
 umarck, oc vdbrette meget gaat paa Rigens vegne vdi sin
 tid, mest met Erkebiscop Absalon Gvidis raad oc bistand.
 Effterdi Caro Grammaticus haffuer selff lessuet vdi
 me tid, oc haffuer veret anseet oc vel lidt, hos Erke-
 open oc andre Danske Ridderstæff, da haffuer hand eff-
 saadan lelighed, mere vjtsløfftig bescreffuit Kong Bal-
 mars bedriff, end nogen aff disse andre fremfarne Kon-
 g.

Iblant andet merckeligt Guentyr, giffuer hand i denne
 tende Bog tilkiende, at Kong Baldemar haffuer haffd
 tuende slags store Fiender at stæffe vdi sin tid. Det
 slag vaare hans obenbare oc affslagde Fiender, det andet
 s hemelige wuenner, som stode effter at skille hannem ved
 umarckis Krone oc hans velsærd.

Imod sine obenbare Fiender førde hand tuende mercke-
 oc languarende Feider. Den første holt hand met Ry-
 erne oc Benderne, huilcke offte fulde hannem fra effter
 hand nogle gange haffde tuingd oc benaadet dennem, oc
 bog paa det sidste maatte kiende hannem for deris rette
 re oc Wffrighed. Vdi denne Wendiste seide, haffue de ^{Den Danske}
 der oc andre fornemelig aff det Danske ædle Blod, be- ^{Adels loff.}
 sig mod deris Herre oc Konge tro oc lydige, oc imod Ri-
 Fiender deris oprictige Mod oc Mandis hierte. Huor
 C c iij met

met de icke alleniste haffue paa denne, saa vel som anden til indlagd sig Pris oc it wdødeligt Rycte faar Verden, men o saa faar Gud, hues salige Ord de haffue ved Krig oc Herr skold først indførd i disse Wendiske Lande oc Stæder, oc nedslagen baade Sanct Wits oc andre Affgubers dyrkelse, som de te altsammen her effter skal grundeligen oc klarligen foællis.

Biscop Absalons loff.

BËsynderlig rosis oc prisis vdi denne Bog, Biscop Absalons mandom oc Forstandighed, som baade inden o vden Lands, vdi Fred oc Feide, haffuer ladet sig findis vil lig oc tro vdi Rigens bestillinger. De beste raad, som faaregiffne vdi Kong Baldemars tid, de siunis noget alle, at vere gaaen igiennem hans Hoffuet. I blant andre hans faare nyttelige oc gaffnlige Paafund, som hanner staar effter til euig oc loffuærdig Iuhukommelse, er icke den met de ringiste, at hand opsogte oc vdsaa denne bequelige Haffns leilighed, ved huilcken hand lod først opbygge oc befeste Kiøbenhaffn, Saa vel alle Rigens indbyggere oc deris Effterkommere til vsigeligt Gaffn oc Ære, som Rigens Fiender til affbreck oc forskreckelse. Hand vaar først Biscop vdi Roskilde, vdi tiue Aar, oc bleff siden kaldet til Lund oc stod Erkebiscopdommet faare vdi try oc tiue Aar, ind til hand døde oc begroffuis vdi Sæters Closter, Aar effter 21 Martij. Guds byrd, Tusind oc Hundrede paa det første til findstiu.

Har effter Guds byrd 1168.

21 Martij.

Den anden store Feide, som Kong Baldemar førde vdi tid, den vaar imod Erling Skacke i Norge, oc forarsagdis saaledis. Effter Kong Harald gille, som bleff slagen Siuord Eembe, deelte hans tre Sønner, Inge, Siuord Dyesteen, Kongelige regimente imellem sig, oc forlightis om (som det almindelig tilgaar met flere Herrer vdi it Land icke lang tid met huer andre. Inge frogbag slog baade uord oc Dyesteen ihiel, oc bleff oesaa selff slagen paa det aff Hogen Herdebred Siuords søn.

Kong Baldemars Feide imod Norbaggerne.

Erling Skacke.

Der Erling Skacke saa sig denne Leilighed, forhand sig icke, men drog strax ned til Danmark, oc fik hielp

aff Kong Baldemar, oc der met indtregde sin Søn
 us vdi Kongelige sæde. Thi Magnus vaar Kong
 rd Iorsalafars daatters Søn, oc Kong Baldemars
 Frende. Der Magnus vaar kommen til Regimentet,^{Magnus Er-}
 re hand Kong Baldemar den part vdi Norge, som
 oc hans Faber haffde tilfagd hannem, for end hand lod
 indføre vdi Norge. Huilcket fortrød Kong Baldemar,
 ind der saare drog første oc anden gang ind i Norge, oc
 e Riget stort affbrect, oc tuang dog icke Kong Mag-
 Thi hand vilde icke holde hannem fod vdi standende
 , men gic paa Ræffue Klær, oc holt sig til Fields, saa
 at Kong Baldemar vaar i Landet, indtil hand drog
 igien til Danmark.

Paa det sidste lod Kong Baldemar sig sige, oc offuer-^{Sorligel-}
 denne Feide, effterdi Kong Magnus vaar hannem saa ^{maal imellem}
 anrørendis paa sin Møderne vegne. Oc bleffue alting ^{Kong Val-}
 zen oc vel forligte, met saadan vilkaar, at Kong Balde- ^{demar oc}
 stulde tage Norge effter Kong Magnus, om hand hen- ^{Kong Mag-}
 vden. Skelgitt oc Gete liifs Arffuing. Der til met ^{nus aff}
 oc Kong Magnus altid vdgjøre til gode rede Kong ^{Norge.}
 emar tryfsindstiuue Karlogß Skib, naar hand tilfagde,
 liget behoff giordis.

peruis som Kong Baldemar gic sin Sag lykkeligen
 ennem imod sine obenbare Fiender, saa hialp han-
 oc saa den samme gode Gud, aff hans hemelige Wuen-
 falske Snarer, som hand det oc selff bekiender, vdi den
 as, met huilcken hand funderet oc stiftet ^{Witscole}
 er vdi Suttland.<sup>Witscole som
 nu Erlig oc
 Velbyrdig
 Biorn An-
 dersson haff-
 uer.</sup>

Keiser Friderick lod hannem venligen ombede, at hand
 møde hannem til Mes, oc forhandle den Tuxdract,
 vaar imellem tuende Passuer oc Antichristne, Passue
 ander III. oc hans vederpart Victor, om den Romste
 el. Thi hand viste sig ingen vdi gantste Europa, som
 kunde met Forstand oc Myndighed stæne vdi denne

Keiser Fried-
ric bedrager
Kong Valde-
mar.

Mand fester
it stycke ved
aff Kaffin-
det, naar
Loue huden
vil icke strec-
ke til.

Kong Baldemar lod sig tage met ord, oc drog vd i Rigens beste Mends raad til Keyseren. Der Keyseren lode faaet hannem paa den staed som hand vilde, vrebis ved Kong Baldemar, at hand haffde toffuet saa lenge so hand fremkom. De paa det sidste der hand fornam, Kongen vilde enten met liste eller vold tage affsted fra dem, oc actede icke ret saare meget om hans vrede eller skaff, da gaff hand hannem gode ord, oc loffuede hand gantske Landt Benden til Danmark til euerlig eie, det hand skulde rede hannem Haanden, oc giffue sig vd hannem. Huilcket Kongen lod gaa for sig, effter lellighed som da for haanden vaar, dog effter sine Mends naeste oc beste raad, met disse vilkaar. Forst hand skulde icke vere forplictet, som de andre Tydske For at folge Keyserens Hoff: De ey helber at tilfore det Rom Rige nogen vndsætning aff Danmark vdi Krigs løb. Oc at hand skulde icke vere det Romste Rigis Lem, mere it ord oc en siun skyld, end for nogen tieniste eller besuet. De dette altsammen icke allene for sin egen Person vdi tid, oc icke for sine Born, eller nogen sine Effterkomme Danmarks Rige. Der met tog hand affsted fra Keyse oc ligeruis som hans nødtuungne løffte, bleff icke giort en siun skyld, saa bleff det holdet, som det bleff vedtaget.

Forraederi
oppeggis imod
Kong Val-
demar.

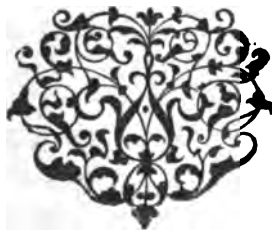
Kong Baldemar fant icke alleniste falskhed vdi Keiseren, huilcken hand trode bedre end hand rante hannem, oc saa vdi nogle sine egne Blodsforuante, som hand dog lers haffde rundeligen forseet hos sig vdi Riget. Ibde fornemmiste bleff først betagen Hertug Buris, oc Magnus, Kong Eric Iams Søn, met sine Unhengere, vaare Knud oc Karl, huilcke vaare oc saa aff nær Elect Suogerstaff met de Guider.

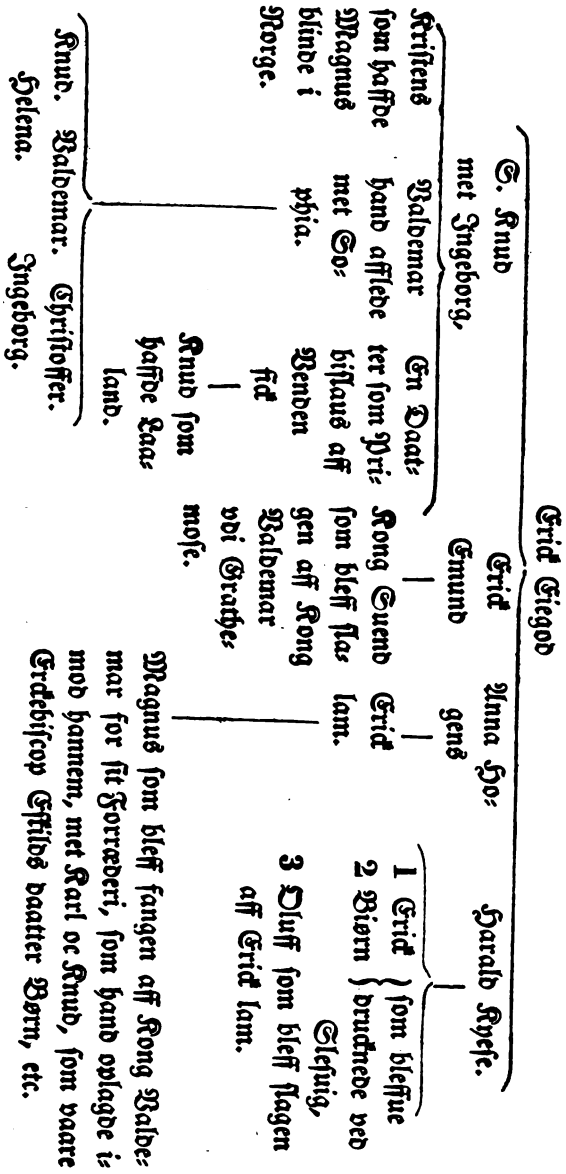
De endog Kong Baldemar vaar saa from, hand første oc anden gang, tog Magnum til naade, vaar befunden oc foruunden vdi hemeligt Forraederi i Kongelige Maiestat, saa kunde Magnus alligeuel

aff

afftaa oc forlade sin onde oc vanartige Kynde, førend hand bleff tredie gang betagen der vdi, oc da endeligen hegtet vdi sterdt Fængsel oc haard foruaring. Saa at hannem effter denne dag, skulde huercken giffuis effne eller Narsage, at fuldriffue saadant vchristeligt forfæt.

Quad mere er om denne mectige oc fromme Herris Kong Baldemars gierninger oc endeligt, det skal vdi næste femtende Bog opregnis oc fortællis.

Erick Emund. LXXV.

Erick
Emund.

Dng Erick Emund viste intet aff dette, som
 steed vaar vdi Slesuig, men paa Beyen til Judland som
 hand kom met sin flode vnder Syrs, sid hand tidinde at
 Kong Niels vaar slagen. Der hand kom offuer til
 Judland, gassue Haralds hans Broders Sønner sig til
 hannem, oc sagde hannem deris tro tieniste, dog det lye-
 des dennem icke saare vel. Thi kort tid her effter, dulde de deris Faders ^{Kong Erick}
 Bud, som hemeligen hassde veret hos dennem om natte tide, ^{mistender}
 Kong Erick vel viste, och holt det alligeuel stille hos sig selff, at hand vilde ^{sine Brodre}
 forsøge huad heller de vilde tie eller tale, eller huad andet de vilde gribe til ^{Dorn.}
 raads. Men der hand formerckte at de bare dyl, oc vilde icke selfsuilligen
 skubbe huad bestilling dennem oc deris Fader imellem vaar, da lod
 hand dennem fremfalde vdi sine menige gode Mends neruærelse, oc stelde
 de dem hart for Forraderi, at de ginge vnder Jorden met deris Faders
 raad oc anslag. Haralds Sønner gjorde deris vndskylding, oc sagde at
 deris Fader raadsorde sig icke met dennem, huad hannem nytteligst vaar,
 at hie eller fly, oc de lode hannem suare, at hannem vaar gaffnligst at hand
 begaff sig alldelis aff Landet vdi ælendighed til Norge. Oc der faare
 sagde de sig selff at hassue holdet alting hemeligen, paa det at deris Fader
 kunde dissimellem komme vdi sit behold.

Endog denne deres beretning vaar sandsærdig, vilde Kongen
 saa alligeuel ingenledis lade sig der met fornøye, fordi at den vaar nød-
 tungen oc icke friuillig. Hand lod dennem indsætte vdi hart Fængsel
 paa Slesuigs Slot, indtil paa vjdere besteed, at mand kunde bedre vdi
 grund forfare sagens leilighed, oc siden handle met dennem til Liff eller
 straff som billigt oc ret vaar. Noget kort tid her effter gjorde de fod-
 seld for Kongen, som hand gic frem for dennem paa Slottet, oc bade
 hannem ydmigeligen, at hand vilde ansee deris vskyldighed, oc giff-
 te dennem løs aff deris Fængsel. Kongen vaar da Druden aff Vin, oc ^{Drudenfab.}
 der hand saa dennem ligge saa ælendeligen bunden vdi Bolte, oc boier
 for sine Fødder, græd hand aff methynd offuer dennem, oc tillsagde dem
 Liff oc forløsning, effterdi det vaar befundet met deris Fader vdi sandhed,
 som de tilforne bekiende aff begyndelsen.

Narle om anden dagen, der Kong Erick gic til Kirken, møtte
 hannem en aff hans Hoffindere ved navn Christiern, huilken lo oc stem-
 te met hannem oc sagde: Herre i gaar gjorde eders Drudenstaff eder for-
 siget gaffuemild, thi i forstendte fra eder til eders Fiender Danmarkis
 sig. De paa det at Kongen skulde io forstaa hans mening: Haralds
 Sønner (sagde hand) skulle mere tendte paa denne stam oc vanære, som
 han aff deris Fængsel er vederfaren, end paa den Naade som i dennem
 offue beuist. Thi huad er dette andet, end at i foruare oc spare Harald
 sine unge oc raste Sønner, som i fremtiden skulle stude eder fra Riget, ^{Kong Erick}
 indsætte hannem vdi eders stæd. Met saadanne ord lod Kong Erick ^{lader sine}
 sig ^{Brodre søn-}
 ner druckne.

sig offuertale, oc giæd fra sit Løffte, oc lod Haralds sønner strax brude vdi Elien vden for Elesuig.

Ornehoffuit
paa hin side
Fathersleff,
der holtic
Landoting i
diffe dage.

Kong Eric
lader hals-
bugge sin
Broder met
alle hans
Sønner ind-
til en.

Vdi midler tid kom Harald deris Fader tilbage til Jutland, oc hylbet til Kong paa Vrne ting. Huor saare Kong Eric gjorde rede om Vinteren, oc lod sine Skib slæbe oc vrede vdi i Stranden, oc lod Harald om Natten i Jutland, vdi en By som kaldis Skypdrup. I lod hannem vdføris aff sit Goffuekammer, oc strax (wanseet all Brod blods foruant oc tierlighed) halsbuggis, met alle hans Sønner, vndgen en, ved naffn Oluff, som førde sig vdi Quinde klæder, oc vndkom i nem Fiendernis hender vkiend oc vstædt.

Harald Gil-
le, Kong
Magnus
barsods søn.

Magnus
blinde, Kong
Siwordo
Jordsalafars
søn.

Harald Gil-
lis snarbed.

Vnderlig
Spectacel.

Kong Eric
fører Krig
paa Nyland.

Archon en
fast Stad
paa Nyland.

Samme tid begerede Morgis indbyggere, at Kong Magnus skulde lade helfften aff Riget for Harald Irlander, som vaar saa vde Morste Kongeblob som hand. Kong Magnus mente at mand vist stelligen huo hans Forældre vaare, oc kiende hannem ingen rættighit Riget aff noget Arffue tall. Oc efterdi deris tale kunde icke spænd forenis, da yppedis imellem dennem en obenbare Feide. Kong Magnus slog Harald met sit Guld paa Fridle mard, saa at hand maatte re Riget for hannem. Harald begaff sig til Kong Eric vdi Dam om hielp oc bistand, huilket Kongen veluilligen tilsagde hannem, oc glad, at hannem vaar giffuen Marsage, at heffne sig paa Kong Magnus som saa haanligen forsted hans Broders daatter, vden all rebelig Arge. Der vaar intet loffligt vdi Harald, vden alene, at hand vaar oc gessuemild, oc vaar sterck oc raff paa sit Legems vegne. Hand gi vdi vedfæ paa Lob ved Helsingør met tuende aff Kongens raffiste Hest sprand saa snarligen frem paa to Kieppe, som hand haffde vnder Archon at hand optog Maalet, før end enten aff Hestene komme frem. I lod oc saa vdi it andet stycke betee sin Konst oc styrcke. Naar hand paa en Esping eller Hold, da kunde hand springe vdi fra Roeret Staffnen, oc løbe trint omkring paa Narene, om de end stont rode all stigt, indtil hand kom igien til den stæd, som hand begynte først si Haffde hand veret saa snild i hu, som hand vaar snar til sin fod, da hand icke siden ladet sig saa skameligen slais vdi sit Volkstuffs fassn oc vederpart.

Kong Eric bleff vdi disse dage forhindret met en ny Vendist til huilken Nylenderne gaffue hannem Marsage, saa at hand sid forsuare sit eget Land, før end hand kunde indsætte Harald eller nogen vdi Morgis rige. Thi rystede hand hundrede oc tusinde Skib, m Heste vdi huert Skib, oc vaar den første aff alle vore Danske Krig som førde Heste offuer Haffuit til Krigsbrug vdi fremmede Lande. I lagde ind met floden vnder Nyland, oc belagde der en saare fast Sta naffn Archon. Denne Stad laa paa en serdelis ort besloten paa sider oc saa gaat som affkild for sig self, vnder tagen en liden trang som vaar Landfast met den gantste D. Der lod Kongen opta høy Vold, fra den ene til den anden side vdi Haffuet, oc besool Haff farene met deris Hoffuigmand Veder at sla der deris Leire oc haff

opium at ingen kom der offuer, at vndsætte dennem som vaare vdi Byen. Om natten komme de andre Rylander, oc offuerfalt hasteligen Peder met sit Gold, oc haffde faaet fremgang ind til Byen, der som den gantste Danste hær haffde det icke forment dennem. Der Borgerne vdi Byen finge ingen vndsætning, oc vaare icke saa stercke, at de kunde falde vd imod deris Fiender, dagtingede de met Kongen, oc gaffue sig vnder hannem met saadanne vilkaar, at de skulde lade sig døbe oc anname den Christne Tro, oc afftaa deris formere Affguderi. Dog behulde de Sant Vitis billede, huilket de icke alleniste selff, men ocsaa deris omliggende Naaboer tilbade oc dyrkede. Kongen sætte dennem en Biscop i Staden, som skulde lære oc vnderuise dennem vdi Guds ord oc vduaartis Kircke ordning oc andre stidelige Sæder. Hand lod dem ocsaa strax døbe vdi den Sø, hørt ved Byen, men mange glædis mere, at de komme til Vandet at bade oc leste deris tørst, end aff deris Daab. Huor faare de lode sig ocsaa snarligen foraarfagis til letfærdigt affald, fra den sande Guds dyrkelse, til deris sædvanlige gamle Affguderi, oc forstøde til lige baade deris Biscop oc Troens bekiendelse.

Rylanderne
anamme
Daab oc
Christen-
dom.

Nogen tid lang her effter, der Kong Eric haffde vel besticket all-
ting her vdi Riget, drog hand met Harald Irlender første gang til Dy-
lsø oc plundrede oc affbrende den i grund. At Nare her effter næst kom-
mandis sende hand hannem sin gantste Skibs flode fra Danmark til
vndsætning, effter hans Bøn oc begiering, saa at hand met de Danstis
hælp offueruant oc fangede Kong Magnus, oc lod vdstunge hans Dyne,
oc handlede saa ynckelige met hannem, at hand huercken kunde see sin lyst
at begiere Riget, eller vere bequem at affle Børn, som kunde heffne hans
Rode oc vræt.

Kong Eric
indsætter
Kong Ha-
rald vdi
Norge.

Der Kong Magnus vaar nu saaledis berøffuit sin siun oc førlighed,
oc bleff atspurt huem hand vilde helst iblant alle sine Tienere, at der skulde
være saaledis metfaris, da suarede hand oc sagde: Jeg forseer mig der til,
at der er ingen iblant dennem, som haffuer lyst at forsøge dette: Haffuer
ingen lyst der til, da skal den vden tuil snarligen forgaa hannem. Dog
aff samme tid befunden en aff hans Tienere, som vaar hannem icke alle-
saa saare tro, men ocsaa lig vdi stidelse oc mandfarsfue. Hand gaff sig
skællige frem, at lide met sin Hofbonde, oc sagde at det skulde icke lade
de, om de vdstunge hannem sine Dyne, paa det hand ocsaa i denne maa-
de kunde vere sin Herre lig, i dette stycke saa vel som i de andre. Huilket
hannem vederforis effter hans begiering, dog hand for sin dyd oc Trostaff
de veret en bedre lycke verd. Kong Magnus effterdi hand vaar nu
skællig til verdslig bestilling, gaff hand sig vdi Closter, oc i den stæd som
hand bar tilforne kongelig Krone, Spir, oc Gyldestycke, bleff hand en
en Mund, oc bar nu it Psalterbaand oc en graa munde Kappe.

Kong Mag-
nus berøff-
uis sin siun
oc førlighed.

Daarlig Tro-
staff.

Effter at Kong Eric haffde nogen tid lang veret forhindret met
sine Bog, baade inden oc vden Lands, tog hand sig faare at giffue ny Loue
Kattebøder, oc straffede met Suerd oc Galie, oc anden haardhed,
oc all Persons, vild oc venstoffs anseelse, Hues som de mere for-
bed oc Dom.

Letfærdig-
hed oc Dom.

muendis hadde offuerueldet de mindre formuendis, for deris Gerig
 skyd, vdi hans frauereelse vdi Feide tid. Der met fant hand Beluill
 aff Almuen paa den ene, oc Affgunstighed aff de Mectige paa den
 Eric & mund. side. Kong Eric pleiede ocsaa almindeligen at berømme sig aff sine
 dommelige gierninger, oc offte saa høveligen, at hand sagde der met
 met Munden, end der var skeed met Haanden i Sandhed.

En gang der hand vilde seyle fra Slesuig til Sieland, frelste
 hans Tienere hans Liff met sin Drøm. Thi hannem bars faare vdi
 foruarfel oc vnderlig hendelse. at hand reed en vtemdt oc laad Hest offuer nogle store Bierge,
 len paa det sidste afflaste hannem, at hand falt vdi en Mørck dal, ned
 lem tuende høye Bierge, oc bleff der slit oc reffuen aff nogle grumm
 ler, som komme omkring hannem. Der Kongen hørde denne
 fortællis om Morgenen, tænkte hand paa Svends farlighed, oc gaff si
 paa it andet Skib, oc vilde icke seyle met denne sin egen Skipper. I
 Skibbrud. komme vdi Svæn, forgick denne hans Tienere met Skib, Top oc La
 oc alle dennem som vaare inden Skibs borde met hannem. Kongen
 de Gud, at hannem skøds i sinde, at hand tren ind vdi it andet Ski
 vndkom met Liff oc holden Reise.

Nogen tid her efter begyntis en stor Trætte oc Venighed im
 Biscop & Skild sætter sig op imod Kongen. Kongen oc Biscop Eskild aff Roskilde. Peder Bodilsson holt paa
 spens haand, oc reiste den Sielandiste Almue, oc dreff Kongen der m
 delis aff Sieland. Siden loffuede hand dennem alle Skatfrihed,
 ginge hannem til haande, oc tog Gissel aff dennem, som hand miste
 Hand truede ocsaa Skialm Huidis Sønnen, at hand vilde giffue
 Gods til prijs, met mindre at de vilde møde hannem til Lands, oc sætte
 Skialm hui- dis Sønners store Loff. nem Pant. Men de møtte hannem, dog vaare de saa modige oc
 dige vdi deris sind, at de huerden vilde sætte hannem Pant, eller san
 hans oprøriske forsæt. Der Kongen kom tilbage met den Jydsk
 flode til Sieland, brugte Biscop Eskild sin Fader oc Farbroder til ha
 at Kongen gaff hannem sit Venstak, oc hand gaff Kongen tiue
 Guld. Peder Bodilsson vaar død, før end Kongen kom til Sieland, s
 hand kunde icke straffe hannem, som hand hadde i sinde imod hann

Samme dage døde ocsaa Ascer Erkebiscpen aff Lund, oc blef
 Erkebiscop Ascer aff Lund doer. Luædract imellem Kongen oc Almuen om vduelelsen. Thi Skonning
 som elste Erkebiscpen for hans Belgierninger, vilde hassue Biscop
 hans næste Slect oc Frende, paa det at Erkebiscopdommet maatte
 hos hans Afftom. Kongen tænkte paa den Bluffel oc Oprør, som
 hannem gjorde, oc samtyckte der faare Råde, som hadde troligen hi
 hannem til Riget, oc nogen tid lang veret Biscop vdi Slesuig, effte
 scop Alberts død oc afgang. Skonningerne torde icke obenbarligen
 te sig op imod Kongen, men hulde deris mening stille hos sig self.

Det hende sig nogen tid her efter, at en Jidske Herremand ved
 1 Plog, Kongens egen Hoffiender, stod hannem hemeligen efter
 oc Leffnet. Kongen vaar vdi Ribe, paa en almindelig Mode oc
 amling, til huilcken hand vaar bedet at forlige en splidastige Sag
 em nogle Bønder. Did kom Plog til hannem, oc effede sin Krigs-^{Plog sorte}
 dring aff hannem, oc der hand den haffde faaet, mente hand sig ^{slar Kong}
 re belont, for det Mord hand haffde i sinde paa hannem. Da trad ^{Erick ihuel}
 i en Bonde frem paa Tinget som klagede paa Plog, oc Plog gik ^{paa hueding}
 for Rattergang met sit Spiud vdi sin Haand, oc badis om lyd oc ^{Gerriating}
 ens. Kongen stod op oc stødte sig paa sit Spiud, oc vinctede met ^{ved Ribe.}
 nden, at Almuen skulde vere stille, oc offuergiffue deris Raab oc
 ver. I det gaff Plog god act paa Kongen, om hand haffde noget
 vnder sin Riortel eller icke. Oc der hand fornam, at Kongen
 var Bar oc Baabenløs, igennem staet hand hannem met sit
 id, oc paa det hans dristighed skulde icke siunis mindre vdi Maal, end
 haffde veret vdi Modet, da raabte hand paa Almuen, at de skulde fare
 , oc handle met Tienerne, som hand haffde handlet met Herren. Da
 : meste parten aff Kongens Hoffiender, vndertagen Erick Lam, som
 tid gjorde allene værn, offuer Kongens døde Legeme. For huilcket
 iste oc mandeligt stycke, hannem burde met all rætte, Kongelige
 , efter denne sin Herre, hues Lig hand saa dristeligen met Lifss fare
 arede.

Om denne Historie er lagd en Dansk Vise, som endnu siungis
 almindeligen vdi Jutland.

Erick Lam. LXXVI.

Erick
Lam.

DER Kong Erick Emund vaar flagen, fandis
 her ingen vdi Danmarkis Rige, saa Høybyrdig eller
 Mandelig som torde fordrifte sig, at tage eller begere
 Danmarkis Krone. Thi Guend Erickis Søn, Knud
 Magni Søn, oc Baldemar Knuds Søn vaare end nu
 for unge til Kongelige Regimente. Christiern som hialp
 hne Sant Knuds Hertugis død, sagde at der vaar ingen nærmere
 riget, end hans Søn Baldemar. Men Baldemars Moder vilde ^{Danmarkis}
 hende antuorde hannem Barnet, oc sagde at Danmarkis Krone ^{Krone tung}
 hende nu tung til de gamle at bære, meget mere til de vnge. Dog der ^{at bære.}
 haff hende sin Eed, at Barnet skulde icke mod hendis vidstæff oc sam-
 fuffue hyltet til Konning, da gaff hun hannem det bort, oc hand for-
 met sig til Lands ting oc Landmode, oc begynte at berømme hans
 mangsaaldige Belgierninger mod Danmark. Hand opreg-
 hericis Hertug Knud elste Lov oc Ræt, straffede Liffueri oc W-
 dighed, tuingede Rigenis fiender, lagde Benden vnder Danmarkis
 D d ij Krone,

Kong Valdemar samtycks Kro-
nen i sine myndige
Aar.

Krone, oc igienstafede huer det som hannem vaar met Baald røffuet oc frataget. Met huilcke Belgierninger vaar vel forf at Danmarkis indbyggere burde at betende hans Søn, oc giffue nem Konge naffn oc ære. Men effterdi Baldemar vaar end nu sine myndige Aar, oc det vilde icke sticke sig, at Danske skulde vden it Krigs Hoffuet, da maatte mand vduale en duelig Mand, kunde vere hans Formyndere, indtil hand kom selff til lage Alder. huilcken befalning tiende ingen bedre end Eric Lam, Kong Eric Sieg Daatters Søn, som baade vaar aff Kongelig byrd paa sit Møde vegne, oc dristig oc from i sine Gierninger oc all Omgengelse. I met samtycke Almuen Eric all Kongelig mact, indtil Kong Bamar i midler tid bleff saa stickelig i Aar oc Alder, at hand kunde selff fa staa Regimentet. Men Eric hadde dog ingen synderlige Gaff som retsindige Konger bør at haffue. Thi hand vaar huercken forf dig, snild eller veltalende, dog offuer alle maade dristig, saa at hand ofte forløbet sit Liff vdi Krig oc Aarlog, der som hans Dienere haffde holdet diff sterckere vact oc opsiun paa hannem.

Biscop Eskild vorder
Erckebiscop
vdi Lund.

D midler tid at Kong Eric Emund vaar slagen vdi Jutland, oc Biscop Eskild fra Roskilde til Skaane, at anname Erckebiscopd met. Huilcket Eric Lam vilde ingelunde tilstede hannem, oc ha gierne fulddressuet det som Kong Eric Emund tog sig faare met Bis Rikke aff Slesuig. Men der hand fornam at Skaaningerne vilde ler voge oc opsætte Liff oc Gods, oc alt det som dennem kiert vaar, end de vilde annamme nogen anden, end den som vaar aff Erckebiscopens Ascers Byrd oc affkomme, da befryctede hand at mange skulde bli hannem affgunstige, for en Mandis skyld, oc lod derfaare stee ma stifte, at Biscop Eskild kom til Lund, oc Biscop Rikke til Roskilde oc effter Klerckeriens vilie oc loulige samtycke.

Oluff Haralds
Kiaffis Søn
seider paa
Danmark.

Oluff Haralds Søn, som flyde aff Jutland til Norge, der hand der bleff der slagen aff sin Broder Kong Eric som førre er rørt, kom vdi disse dage tilbage, oc estede hues Fæderne Gods oc Eiebom. Farbroder haffde hannem veldeligen vdi Feide tid fra taget. Eric suarede hannem, at hans Farfader haffde forbrut sit Arffuege effter denne gamle vedtagne Lov: At huo som fører Affuendstiole til sit Fæderne Rige, hans Gods leggis vnder Kronen. Oluff meente hannem vaar giffuen ret tilbørlig Aarsage, at feide paa Kongen, begynte her effter icke alleniste at staa effter sit eget, som hand ha mist, men oc saa effter Danmarkis Krone, huilcken hand aldrig ha ler sig at eie sin Liffs tid. Hand lagde sig effter at hemeligen liffue Kongen, dog hand sig der met ingen fremgang. Thi Lunde Kro, Arnedall, vilde hand om Witnats tide offuerfalder nem, men der Kongens hold oc vact fornam at der vaar forf paa færde, da gaffue de sig strax tilbage oc opuacte Kongens Hoff

Arnedal
Lunde Kro.

dere,

re, oc beskyttede Porten indtil de finge vndsætning, oc met deris Staal-
vris hielp, affloge oc fordressue Oluff met sine anhengere.

Siden rømde Oluff ind i Suerige, oc kaart tid her effter der hand
nam, at Kong Eric vaar dragen aff Slaane, kom hand tilbage, oc
Landemode oc Bursprock vdi Arnedal, oc loffuede Almuen store
uelegier oc Frihed, paa det de skulde hylde hannem til deris Kong.
te fortred Erkebiscop Eskild, oc drog vd imod hannem met større ha-
bed end lyde, oc bleff foriaget tilbage ind vdi Lunde by, oc belagd aff han-
s, saa hardeligen at hand maatte sætte hannem Gissel, oc loffue han-
s vnder Sacramentens annamelse, at hand vilde vere hannem huld oc
. Men der Oluff vaar bort dragen, oc Biscopen saa sig leiligheden, ^{modtuungen}
gatte hand baade sin Gissel oc Gød, som hand ^{led brydis.} modtuungen
haffde giff-
t, oc drog hen offuer til Kong Eric vdi Sieland. Huilcken tog venligen
v hannem, loffuede hans Driftighed, oc forærede hannem met nogle
vdi byer, for sin stæde, romage oc fare, som hand haffde lidt for Rigens
hans skuld.

Der næst rystede Kongen sig, oc lagde ind for Landskrone met en
Skibs flode, i denne mening, at hand vilde heffne, hues Banære Er-
scopen vaar vederfaren paa hans vegne, oc straffe den vlyhdige Almue,
Oluff vaar meget tilgiffuen oc anhengendis. Men hans gode anslag
stemeligen forspilt. Hand haffde hørt aff gamle Fabel oc løs Snack,
huilcken Danst Konge, som lod sig sætte i Land ved Landskrone, skulde
leffue it Aar der effter. Thi fryctede hand mere for stæden end sine ^{Landskrone}
vders maect, oc antuordet der faare Erkebiscopen alt Földket vdi sin ^{holdis for}
et ordning, at hand skulde der met træde frem imod Oluff, i hans ^{en vlyckelig}
sted for
Danste Kon-
Erkebiscopen viste bedre at vende sin Biscoplig staff, oc ordinere ^{ger.}
effter til Gang vdi Chor, end røre it Blaffuend, eller at føre Ryter oc
vdsnecte til Krig oc Aarlog. Thi gid hannem nu som tilforn. Kong
maatte da see for Dyne, at en Herre oc Kong skal mere driste paa
Modighed, end løst Kierlinge squalder oc Lande fabel. Huer tencke
bet haffuer skaaret hannem i sit Hierte, at hand som ellers pleiede at
aff sine egen Tienere, at hand icke skulde forløbe sit Liff imod sine
vder i Aarlog, maatte nu see næruerendis paa sit Földis nedlag oc
ligeruis som hand haffde self veret forfærdet eller fryctactig for sit
oc velfærd.

Oluff lod sig tycke aff denne Seier, at hand haffde offueruundet ^{Ingen for-}
self, oc sparede nu icke Erkebiscopdommens gods mere end ^{acte sin Siens-}
de.
Hand indsætte en Prest ved naffn Eskild vdi Erkebiscop
s stæde, fordi at hand anden gang sætte sig imod hannem. Hand
vde til Lund met sit Föld alle sine Harniff oc Vaaben, oc drog om-
vde vegne vdi Landet, ligeruis som hand viste sig ingen ydermere
vde fare aff nogen.

Der Kong Eric dette spurde, gjorde hand strax færdig, met hued Føld oc Skib næst for haanden vaar, oc efterdi hans tro Benner vdi Skaane bluffedede for hannem met Jld paa den anden side, da kom hand hasteligen offuer til Skaane fra Sieland, oc fangede første gang fire aff Oluffs beste Krigs mend huilcke hand lod druckne, oc siden Erdebiscopen som Oluff haffde indsæt, huilcken hand lod degradere oc ophenge. Der næst kladde hand sit Føld vdi sine Fienders Vaaben, som hand fant oc gaff til byte vdi Lund, oc der met offueruant Oluff ved Glumstrup, saa at hand maatte rømme deden ind i Gylland. Men hand duelleder icke mange dage, førend hand kom ned tilbage vdi Bleking, oc blef der atter slagen paa fluct. Men der hand kom ind iblant Klipperne, vdi de hand sig met sit Føld, oc kom wforuarendis bag paa dem som forfulde hannem, sætte saa hart efter dem at mange, besynderligen de Romske Borgere, omkomme oc bleffue slagne.

Udouligt
Kald lyctis
Skaane.

Glumstrup i
Skaane.

Der met flyde hand for Kongen, oc gaff sig offuer til Sieland vden tuil at hand mente den stæd skulde veret hannem mere lyckelig end vdi den anden. Biscop Nyke gjorde strax rede, met Landsens Indbyggere oc ueruant hannem ved Budinge Na, oc dreff hannem aff Sieland hen vder uer til Halland. Deden kom hand tilbage igien til Sieland, oc efter hand fornam, at Biscop Nyke haffde Natleye i Kamlose, fortossede hand i Skouen indtil i dagningen, oc Narle om Morgenen gaff sig i Gaarden, oc strax fornam huor Bispen holt otte Gang, oc berod Huset som hand vaar inde. Biscopens Tienere oc Kammer Sætt stillede sig til verie, oc bleffue strax ihiel slagne vdi Dørren. Biscop selff, der hand fornam at det vilde gielde hans Liff, forlod hand all Sieland oc Læsning, greb til sin Skjold, oc formentte Fienden at komme ind i Huset indtil at hans Cangelser, oc andre hans Tienere, som varede paa hand, togger, Bressue oc Indsegel, tilstoppede Dørren met Hiunder oc Duer. Men der Biscop Nyke fornam, at Oluff sætte Jld paa Huset, vilde han heller falde Mandeligen for sin Fienders Suerd, end langsommeligen vdi nis til døde aff Jldbrand. Thi begerede hand aff Oluff, at hand vilde lade de hannem saa lang leide oc tryghed, at hand maatte komme hannem til ords, oc handle met hannem vdi venlighed. Oluff lod som hand befalt saadan begering offuer alle maade vel, oc tilsagde hannem med Munden, oc meente det aff it falskt Hierte. Saa snarligen at Biscopen racte sit Hoffuet vdaff Dørren, bleff det hannem vdi samme blick afflaget. Der met rømte Oluff til sine Skib met saa stor hast som hand tilforn met stilhed forlod dem ved Stranden, oc vndskyldte sig dis, førend at Kongen som vaar da icke der fra langt borte, sig vdi Tidinde at høre.

Oluff band-
sættis aff
Passuen.

Der Passuen spurde til Rom, dette mord som Oluff haffde
paa Biscop Nyke, bandsætte hand hannem, oc lod vdgaa sit

mbat, til alle Biscoper vdi gantze Europa, oc særdelis vdi Jndland, oc osaa skulde stærligen bruge Kirckens Band imod denne Dluss, at v, som haffde berøffuet Kircken, en duelig oc nyttelig Mand, ey skulde delactig vdi hendis Menighed oc Samsfund. Men der Dluss spurde ^{Harristad i Skane.} Harristad vdi Halland, at Kongen vaar paa ferst fod effter hand, kaste hand Broen effter sig, oc slog sin Leire paa hin side Naen. Ie saa aff hans Foldt, som enten vaare for meget trygge, eller for meisenfærdige, bleffue offuerilet oc slagne.

Kong Eric haffde en gammel Krigsmand hos sig ved navn Jn-
er, huilken fortrød det at Dluss skulde saa lang tid plage oc vsmage ^{Ingemiers voldselig trofast oc dristighed.} i Herre oc hans Vndersaatte, oc siuntis hannem der saare gaffnligt, saarekomme oc affuerie ydermere Krigs forhaling, met it ringe Guig forvæstelse. Hand gaff sig fra Kong Eric, oc sagde Dluss tien-
lige som hand haffde veret en Rymnings mand. En dag som hand red vden, spente hand sin Bue, oc vilde giennem stut Dluss, thi hand v sig paa sin Hest, som vaar saare karst oc rast, men Lyden feilede v. Dluss bukede, saa hand offuerstød hannem, thi kaste Jn-
er sin Hest, oc vilde vndrent, oc kom vforuarendis i it stort Vføre vngedynd, oc bleff der slagen aff Dluvs Foldt.

Da saadan Vrolighed, tendte Kong Eric paa sit Gifftermaals vrolighed, oc bads om Erkebiscop Hartuigs Synster aff Bremen, k hende til sin Husfrue. Hun vaar mere Velbyrdig vdi Slect oc v, end trofast vdi Kyfthed oc Leffnets hoffuisfthed. Kong Eric ^{Quinde raad.} for meget hendis raad, oc bort gaff aff Kronens eiedom, mere end vigen, til dem som lode sig bruge imod Dluss oc andre hans Fien-
ligeruis som hand der saare skulde raade for Kronens herlighed, at skulde aldelis vdsøse oc atsprede den iblant sine Tienere.

Kong Eric haffde icke saa god Lycke met vduaartis Krig, som Jn-
d. Thi effter at hand haffde saaget offuerhaand paa det sidste, off-
Dluss, oc nederlagde hannem ved Thiute Na, met største parten aff
Foldt, begynte hand en Krig imod de Vender, som vaar hannem
til Spaat end Vre. Hand lydte mest deris raad, som mindst vaare
vdrige. Och saa snarligen som den ringiste iblant Troffet raabte,
vnd skulde drage hiem, da fulde hand hans Nøst, oc vaar vdi alle sine <sup>Bloddier-
tigbed.</sup> blod oc Barnactig, vden all Mandis hu oc hierte. Der met operre-
v mere sine Fiender, end hand tuingde dennem, saa at de icke allen-
vstedede hannem vden Lands, men osaa droge ind i Landet til han-
v oc en gang, som hand drog offuer fra Sieland til Fyn, iagede <sup>Kong Eric
foractio.</sup> fra Skib oc Gods, met stor blussel oc redsel, at hand maatte lade
v det til prijs oc byte.

Nogle Aar her effter, falt hand vdi en stor Raalde siuge, oc begaff sig der faare hen offuer til Fyn, at hand vilde dø paa den stæd, som hand vaar født oc baaren. De der hand fornam, at hans Siugdom forhales dis, oc hand fant ingen raad eller Lægedom at fortage den, vilde hand vdi timelig tid besørge sin Siæl, oc sig i sinde, at ville giffue sig i Closter, oc forskiffte sine Kongelige klæder for en Munde kappe, oc opsagde strax Regimentet vdi sit Raads oc andre Rigenes gode Mends næruerelse. De gamle vaare i denne mening, at de meente, ingen kunde bedre gjøre Penitenge, oc fortryde sine Synder, end naar hand gaff sig fra Verdslig handel til Closter leffnet. Da vaar der Oluff aff † Biffing tilstede met andre aff Danmarkis Raad, hand formanede sine Metbrødre, at effterdi deris rette Herre, som de haffde suoret Huldskaff oc Mandskaff, opsagde dem, oc gaff dem quit oc angerløs, at de da huer for sig skulde granske aluerligen, huor de kunde met sandrectige raad, finde den som vaar bequem til Kongeligt Regimente vdi hans itæd.

Underligt
magtsiffte.

†
Biffing vig.
Maa vel
see det er
Biffing
bierge hand
mener.

Der Konning Erick hørde, at de vilde saa hasteligen kaare sig en anden Konge, gremmede hand sig saa hart, at disse ord klemde hans Hierte, oc berøffuede hannem hues føye Liff oc Mand, der endnu hengde vdi Brystet i hannem.

Kong Erick
Lam doer
vdi Orbenfe
Aar 1147.

Suend
Ericksson.

LXXVII.

LXXVIII.

Knud
Magnus-
sen.

Suend
Ericksson

oc

Knud
Magnusson.

Menighed
om Danmar-
kis Krone.

Ster Kong Erick's død yppedis stor Menighed oc languarende trætte om Kongeligt regimente vdi Danmarkis Rige. Knud Kong Magnus søn vaar vdi Jutland, oc holt sig til Kongelig titel oc ære, for sin Farsfaders Kong Nielsis velgierninger, som hand beuiste Danmarkis Krone vdi sin tid.

Suend, Erick Emunds søn, dristede paa sin Faders fromhed oc Lespe Oluff. gode ræte, oc haffde meste parten aff de Sielandste indbyggere paa sin side. Huilcke oc saa strax skulde hylbet oc suoret hannem, der som icke en, ved naffn Lespe Oluff, haffde foruent hannem dette. Thi hand traadde frem iblant Almuen, oc sagde: Vlycke komme offuer dennem, som giffue Suend Kongelig titel. De Vlycke kommer offuer Suend, om hand den annammer, før end det skeer met menige Rigenes Raads oc Indbyggeris fuld:

fuldbyrdige samtycke, effter gammel skick, oc loulig Seduane. Jeg min person, skal aldrig hilse hannem ved Konge naffn, saa lenge ieg uer, met mindre at mit gantze Føderneland det endrecteligen samtycke oc vedtager. Thi endog at Kongernis seduanlige ydkaarelse, pleier at her vdi Sieland, saa haffuer alligeuel den ene Indbyggere saa storhed, som den anden haffuer, at vduele oc hylde den som skal bære Danckis Krone.

Ved saadan tale bleff Almuen tuihraadig, oc haffde ladet alting aa paa denne tid, der som en anden Dansk Herre, ved naffn Sten, haffde styrcket dennem i deris forsat, oc ført dennem fra den gamle nste seduanlige Konge kaarelse. Hand tog Suend offuer til en side, offuede hannem gaat, oc gaff hannem først Kongeligt naffn, oc drog a den største part, aff den vstadiige Almue vdi sin mening.

Effter hans raad, affærdigede Sielandsfarene en saare veltalen-
 Mand Jacob Coleffson, at hand skulde lode oc offuertale Skaanninger-
 net slindig smiger, at de skulde suære oc kaare Suend til Danmarkis
 ning. Hand fulde oc saa selff Suend offuer til Slaane, oc gaff
 nen faare vdi almindelig Forsamling, huorledis at Sielandsfarene
 : eller torde intet befatte sig met Konge kaarelsen, vden deris raad, vid-
 oc vilie. Dog (sagde hand) henger huer mandis hu oc herte mest
 Suend, huilcken de gierne samtycke, der som i oc saa det samme vilde
 aa oc ansee for gaat. Thi der som mand vil ret offuerueie Sagens
 hed, da siunis Suend at vere Kronen næst for nogen anden, icke
 iste for hans egen metgiffne Skickelighed oc naturlige artighed,
 ber oc saa at nyde det sin Herre Faders oc Farfaders store Vel-
 inger, som de haffue beuist Riget oc Rigens indbyggere vdi deris
 Hand bad dennem dragis til minde, huorledis at de vdi formere tide
 e allene imodstaaet gantze Danmarkis mact. Hand bad den-
 nu vdi lige maade beuise sig mod Sønnen, som de haffde giort til-
 mod Faderen, huilcken de indsatte vdi Riget, der hand vaar aff alle
 noget nær forlat, oc viste sig ingen tilfluct eller fortrøstning i nogen
 r.

Jacob Co-
 leffsens vel-
 talenbed.

Sielandsfa-
 rene gaa paa
 Ruffue floer.

Der Skonningerne hørde, hues Vere oc Loff dennem tilbødis aff
 indsfarene, formedelst deris Legater, oc viste dog icke, huad steed vaar
 Sieland, da samtycke de oc saa Suend til deris Herre oc Konning
 Danmark.

iffimellem hyldebe Zuderne Knud, Magnus søn, oc droge off-
 er met hannem, at indtage Sieland, for det Hoffmod som
 d haffde beuist dennem, at hand lod sig hylde første gang vdi
 nd, oc siden vdi Slaane, dennem watspurt oc wuitterligt i alle
 s Kong Knud affærdiget strax it hemeligt Bud til Erkebiscop
 vdi Lund, oc gjorde hannem it stort Løfte, at hand vilde afffalde fra
 d, oc holde paa hans haand. Erkebiscopen lod sig offuertale, oc lod
 Kong

Erkebiscop
Eskild falder
til Kong
Knud.

Kong Knud sig, at hand skulde wfortøffuede legge ind met sine Skib vnder Skaane, hand vilde visseligen møde hannem, oc hielpe hannem met Krigs mact, at fortrenge Kong Suend. De paa det at Erkebiscopen kunde diff bedre skiule oc besmycke sin Sag, sagde hand for sine Hoffiender oc Lienerer, at hand vaar wens met Kong Suend, oc skulde holde møde oc Samtale met hannem vdi Lund. Der hand kom til Lund, begynte hand at lade handle met Kong Suend, oc forhalede tiden, indtil saa lenge, at hand spurde for vist, at Kong Knud vaar kommen vnder Skaane met sine Skib. Da brød hand alting tuert offuer, oc lod sig obenbarligen mercke, huad hand hafde i sinde. Hand drog met vdslagen Fane oc Fønix til Stranden, men Kong Knud befryctede, at der skulde veret sig for haanden met det meget Guld. Thi vilde hand icke giøre Landgang met sit Guld, men lagde vd igien fra Landet, oc drog fortørnet paa Erkebiscopen strax tilbage til Sieland. Saa spille Lyden deris hemelige op lagd raad, met en ringe oc falsk mistandte.

Falsk anslag
lyctis icke.

Kong Suend
fanger Erke-
biscopen.

Kong Suend fulde effter Erkebiscopen, oc paa veyen, som hand kom fra Stranden, offueruant oc fangede hannem. De effterdi hand vaar intet Laarn ved haanden, lod hand hannem hensætte offuerst paa Huelningen vdi Domkircken i Lund. Men fordi at Kongen fryctet for Kirckens band, gaff hand hannem snarligen løse, oc begaffuede hannem met en skøn Lands by, oc en stor part aff Boringholm, paa det at Borskeret skulde io vere trygt oc wryggeligt imellem dennem.

Kong Suend
offueruinder
Kong Knud
ved Slange-
torp. Aar
1149.

Siden drog Kong Suend vden Erkebiscopens methielp til Skotland, oc slogis met sin vederpart ved en Lands by Slangerup, oc blev mange paa begge sider aff deris Guld paa Balstæden. Kong Knud maatte rømme til Jutland, oc Kong Suend drog der fra tilbage igien til Skaane met pris oc seyruinding.

Allmindelig
Krig oc Vd-
bud imod
Christen-
doms Fien-
der vdi Eu-
ropa.

Samme Aar oc dage sende Passuen Bud oc Bress, til alle de nemmiste Christne Færster vdi gantske Europa, bød oc bad, at de skulde ryste sig, aff yderste mact oc formue, imod Christendoms Fiender, oc imod dem som laae hannem næst ved haanden, paa det at Hedensteds guds dyrckere oc andre Christne skulde icke met tiden fange Herredoms Mact, met Bold oc Tiranni offuer Christendomet. Da paa disse Danske mend skulde icke findis de seeniste eller forsømmeligste, oc tage vare paa deris egen indbyrdis Wenighed, end acte paa Christendoms fiender oc vaade, lode de flere sig de hellige Pillegrims tegn paa deris Klæder, oc rystede sig effter Passuens bud oc begering.

Ved forliger
wuenner.

Disse tuende Herrer Knud oc Suend, gjorde fordrag oc stillede sig, oc gaffue huer anden indbyrdis Giffel, paa det de kunde diff trygges imod Krig imod Christendoms fiender, deris Genboer vdi Benden. Thi skulde de vd met samlede mact til lige. Juderne fulde Knud. De aff Hertogen

Skib

sluig oc Holsten fulde Suend. De andre aff Sieland oc Skone
ge effter, oc lagde huer ind vdi Fiendernis Haffn, lige som de komme
n oc haffde rom.

Paa den anden side møtte Saxerne oc den tydske Hær, som effter ved-
m forplietelse, droge ind i Venden paa deris side, at tuinge Fiender:
Siden forsamlede sig begge Hær (vndertagen nogle faa Danske,
vaactede paa Skibene) oc belagde den Stad Dobin, som i de dage Dobin vdi
er meget naffnkundig aff sit Sørsffueri. Der Nylenderne for: Venden be-
leggis.
me at der vaare saa faa sold hos de Danffis Skib, gjorde de sig
at indtage dennem, oc offuerfulde Skoningerne som laae næst
haanden, saa at de bleffue der alle slagne huer oc en paa det næste. Den forne-
mste Fonst
er aff Juderne glæddis, saa langt vaar fra, at de haffde forgæt Adel bliffuer
slagen aff
Ryboerne.
id gamle hiemsfødde Had oc indlendiste Trædte, oc vilde vndsætte deris
mand oc Krigs Staalbrødre. Sielden vdtrettis noget samdre-
igen vdi allmindelighed paa Rigens bæste, aff dem som bære hemelig
ferdelis Had imod huer andre.

Biscop Ascer aff Roskilde, som haffde befalning offuer floden vdi
ngens frauærelse rømte aff Beyen met en Riobmands Baad. Hand
lod oc forstredet dennem, huilcke hand skulde giffuet Trøst, Mod,
th oc en god Dristig efftersiun oc Exempel imod Fienderne. Skonin-
ne hunde deris Skib tilsammen, at de fryctactige skulde icke vndfly fra
en, men der Fienderne bleffue dennem for stercke, løsnede de Rablene
bleffue en part slagne oc en part drucknede. Nylenderne brugte tuen: Ryboens
snedige paafund imod de Danske. Først effterdi de vaare icke selff snedighed.
stercke paa Føld, at de kunde besætte alle de store Skib som de for off-
da lagde de Fiendernis Skib ind iblant deris egne, oc tielvede offuer
nem, ligeruis som de haffde veret besætte oc bemandede met gaat Krigs-
l. Dernæst lagde de vd om Natte tide met nogle skib, oc droge saa
de om Morgen en ind igien til deris Flode, at de skulde siunis, ligeruis
de haffde faaet ferst Føld oc vndsætning fra Ryland. Men der de
oc ideligen brugte dette, merckte mand dennem, at saadant skeede icke
optændt Trædsfthed, allene for en siun skyld. De Danske tøffuede oc
icke met det lengste, før end de offuergaffue Bestoldingen, oc sloge Ry-
dems paa fluct, endog mand neppeligen kunde end da vel røre sig ved
ffuen for de dødis Kroppe, som fløde der alleuegne omkring vdi
ffuit.

Rong Knud vilde da opladet sit Skib for Rong Suend, som haff-
met sit eget, men hand mistendte hans selfuillige tilbud, oc torde icke siende gaff-
uue ingen
gaffue.
vdi sig paa sin gamle wuens Skib, for den skade oc affbred, som hand
de lidt baade paa sine egne Føld oc Skib. Thi drog hand skyn-
den deden til Slesuig, oc strax derfra til Sieland, oc lod Roskilde By Roskilde be-
festis.
de met volde oc grassuer. Hand sette Ebbe Skialmessøn til Hoff-
mand offuer Staden, oc drog siden selff offuer til Skone.

Rong

Rong Knud mente, at det kom hannem vel til maade, at Skonni
gerne finge denne skade vdi Benden, oc Rong Suends maect vaar nu di
mindre at giøre hannem modstand. Hand duelde icke lenge vdi Judland
før end hand gaff sig offuer til Sieland, som end da holt paa begge hender
paa det at hand kunde først indtage Landet, oc hans vederpart skulde icke diff
imellem stercke sig paa ny. Men der Kongen spurde, at Ebbe Skialmes
søn tillucte Koffilde porte for hannem oc hans Föld, fremfende hand en
ved naffn Saane, som vaar kaadmundet oc wforstandig, at hand skulde
opeste Byen aff Ebbe. Der Saane kom for Porten, brugte hand alle
haande lystige Hoffuerd met sin Hest, oc begynte paa det sidste at fremsætte
sin Herris begering met mange stattelige ord oc lang prectig tale. Ebbe
Skialmessøn opholt hannem met faure ord, ligeruis som hand vilde oplade
Byen for hans Herre, oc vdsende dissimellem nogle raske vngæ Karle, som
skulde gribe hannem. En aff dennem kom saa nær, at hand sidt sin
Haand vdi Løynen paa Hesten, oc holt hannem indtil de andre komme bag
paa hannem, sloge Hesten oc førde hannem fangen met sig ind i Byen.
Der bleff hand lagd vdi Fængsel, indtil Rong Suend kom til Byen, oc lod
vdfstinge begge hans Byen, oc lærde hannem at tale forskunligere met sine
Fiender en anden tid.

Det er icke
gaat at for-
somme lyden
oc Keilighe-
den.

Kaadmund-
hed met w-
forstand.

faure ord
fryde daarer.

fledighed
straffis.

Rong Knud drog da til bage til Judland, oc der hand saa sig bedre
leilighed, lagde hand kaart tid her efter, ind vdi Jffefjord, oc indtog Koffilde
wforuarendis, oc sætte Jld paa Ebbe Skialmessøns gaard, som vaar
rømt for hannem til Rong Suend. Sielandssfarene vaare hannem saa
villige, at de giorde hannem selfuillige tilføring oc almindelig giengard, at
hand for bryst paa Fetalie oc vnderholding til sit Föld, skulde icke nødis til
drage igien fra dennem. Det samme giorde Skonningerne paa den anden
side mod Rong Suend, oc kappedis saaledis en tid lang met huer and
indtil nogle aff det ypperste Judske Riberstab, gaffue sig met tuende Skid
Rong Suend, oc hand rystede sig met Erkebiscopens hielp, drog off
til Sieland, oc tilbød Rong Knud it Slag ved Thorstrup. Der
Rong Suend i den første dræbning slagen paa fluct, met en part aff
blødhierige Föld, men de andre toge Mandis hierte til sig, oc vant
Seir, som hand huerden self torde fortæffue eller forhaabe. Rong Knud
holt til en side, efter sine Hoffuigmends raad, oc vaar icke self vdi Slag
Huad heller de det giorde for hans Vngdoms skuld, eller at de vilde icke
te hans Liff vdi vaade oc fare, kand ieg icke sige for vist.

Rong Knud
indtager Ko-
ffilde.

Rong Knud
offueruindis
anden gang
i Sieland
ved Thor-
strup Aar
1150.

Baldemar
giffuer sig til
Rong
Suend.

Trædte om
Hertugdø-
met Slefuig.

Baldemar Sant Knud Hertugis søn, vaar nu først saa vaar
oc selfraadig, at hand kunde lade sig bruge i Krig oc Warlog. Hand
hemelig affuend ved Rong Knud, for hans Faders skuld, som ihieslog
Fader, oc gaff sig der faare vdi Rong Suends Hoffstieniste, huilket
Rong Suend stor yndist oc bistand aff den menige mand. Baldemar
feidede hart met Knud, Hertug Skatteleris søn, om Hertugdømmet
uig, som Rong Suend hafde forlent hannem, saa at der vaar icke
trætte oc wenighed imellem dem om denne ringe Forlenning, end der
imellem begge Kongerne om Danmarkis Krone. Indtil paa det sidste,
Ran

Rnud, som vaar mere talendis i Ord, end dydig oc from vdi Effnet, maatte vige for Hertug Valdemar.

Kong Suends mact styrckedis dagligen io mere oc mere, huor faare hand drog offuer til Fyn, oc haffde i sinde at gieste sin vederpart, der som icke en fredløs Mand, ved naffn Ethler, haffde taget hannem met ord, oc Raad hannem at føre Krig paa Holsten, oc der tilsagd hannem Vaade oc Espinger, saa mange som behoff giordis, at offuer føre hans Foldt. Thi Fienderne haffde opbrudt oc kast Broen. Der hand kom til Jderen, fant hand icke tuende Espinger for sig, aff Ethlers forsømmelse, oc vilde alligeuel strax giffuet sig selff offuer Vandet paa den ene, der som hans gode Mend, haffde icke raad hannem, at hand icke skulde giffuet sig saa nytteligen vdi fare, men lade en part aff Foldtet drage først offuer, at forfare mod Fienderne vilde begynde oc angribe. Thi de mistenckte, at der vaar et stort tal Foldt paa en hemelig ort, som varede paa dem, naar de offuersætte til den anden side. Huilcket befands ogsaa siden vdi Sandhed. Thi der Holsterne fornomme, at der vaar offuersæt saa mange aff Kong Suends foldt, som de kunde vel bestaa, da gaffue de sig først frem vdaff Skouen, oc ihjelsloge eller fangede, huilcke de kunde offuerhume. Dog vorde sig de Danste mandelige effter denne tids leilighed. Deris Herre vaar paa den anden side, oc de vaare saa beklemte, at de huerken kunde fly, eller faa vndsætning aff deris Metbrødre. De som styrckede Espingerne, torde huerken legge til det ene eller det andet Land, men lade sig mit paa Vandet hos nogle Væle, saa at ingen haffde noget gaat aff dennem. Der faare maatte nu Kong Suend paa denne tid drage til Skaane, at stercke sig paa ny, oc torde icke møde vdi Marcken mod Kong Rnud, huilcken da vaar sterck, baade paa Foldt oc anden gode Rigs forsiun, som Juderne tilførd hannem saa rundeligen, som den Selandste almue giorde tilforn.

Maart tid her effter, der Kong Suend haffde randzonet sit Foldt fra Holsterne, da drog hand atter offuer til Fyn, oc haffde actet sig imod Kong Rnud, der som hand icke haffde faaet Tidende paa veyen om Ebbe Skalmessons død oc affgang. Thi hand bleff der aff saare bedrøffuet, oc strax til bage til Seland met sin gantste mact, at lade hannem hederlig begraffue. Ebbe vaar Kongens beste oc næste Ven, oc Kongen bestillede intet, huerken vdi Dom eller Rættergang, vdi Fred eller Feide tid, vdi Riis eller Løn, at hand io tilforn raadforde sig met hannem.

Der Kong Suend haffde besticket Ebbe Skalmesson sin Forde og vdsørgt for hannem, giorde hand tredie gang færdig, oc drog hannem Fyn ind vdi Jutland, oc lockede de Viborge Borgere til sig, met Frihed fra all Kongelig stat oc Lynge, som hand da loffuede oc tilsagde hannem. Kong Rnud møtte hannem met en stor Hær, som hand haffde forsamlet, baade Øster oc Vester vdi Riget, oc haffde vden tuil den tid Seier, der som icke nogle aff hans ypperste Mend haffde raad hannem, at hand skulde lade sit Foldt vere altsammen til Fods. Thi

Daarligt anslag.

Kong Knud oc Kong Suend giore deris Slactordning imod huer andre.

Valdemars Loff.

de hadde forfaret vdi de formere Krig oc Slactninger, at Almuen flyde oc vndrende at Marcken, om de hadde karste Heste, naar der vanded Hug aff Fienderne. Der met afflagde Kong Knud sit Reisiß tyg, vnder tagne nogle faa, som hand beholt hos sig self mit vdi hoben. Kong Suend fryctede met det første, men der hand saa, at Kong Knud hadde baret sig sine Rytere, da sid hand stort Haab oc Mod, oc paa det hannem stulde icke vederfariß, det som hans Fiender befryctede, da bød hand de Viborge Rytter stige fra deris Heste, oc forbytte sig vnder Skytterne oc det andet Fodfold, som brugte Stafflynger, Steene oc saadan haandløse Vaaben oc Berie, at Fodfoldet stulde dræbe imod Fodfoldet paa den anden side. Siden stulte hand sit Reisiß tyg vdi tuende parter, oc sætte den ene paa den høyre, oc den anden paa den venstre side hos Fodfoldet, at hand der met kunde omringe Fienderne, oc angribe dem baade bag oc paa siderne, naar de komme til dræbning. At hand saaledis stulde sla sin Slactordning, da lærde Hertug Valdemar hannem, som vaar end da liden oc ringe vdi Alder, men storraadig oc mandellig vdi hu oc hierte.

Det Slag som stod i mellem Kong Suend oc Kong Knud ved Viborg.

Der Kong Knud formerkte aff Fiendernis Slactordning, at de hadde i sinde, at dræbe ind paa hannem, paa tuende steder til lige, da tænte hand huorledis hand kunde best faare komme deris suigefulde Anslag. Hand søgte brystgengs hasteligen ind imod Kong Suends fodfold met sin gantste Hær, oc slog ihjel oc nedtraadde for fode huer som de hannem kom me næst for haanden. Hand hadde da noget nær trengd Fienderne, oc fremment dem fremgang met deris anslag, men Lyden vaar hannem da for tilforn vblid oc affgunstig. Kong Suend omringede hannem met Ryter, som førre bleff oplagd, oc kom paa hans Reise tyg, som vaar i Bagholdet, at Fodfoldet stulde icke giffue sig paa fluct, som de ellers pleide at giore.

Kong Suend tager Kong Knud met fordeel.

Der Kong Knud dette saa, vende hand sin Hær, offuergaff Fodfoldet, oc beridde sig at tage imod Ryterne paa alle sider. Kong Suend vaar da stedt vdi stor Banghed oc Mistrøstighed, oc torde icke holde ved, standende Strid, men giorde her oc der Indfald, huor hand kunde giffue Fienderne, at de bleffue forsmectede aff Brynde oc Hede. Derfor derligen sætte hand fast effter dennem, som gaffue sig formeget dristelig fra Udelhoben, at stermyffe met dennem. Der met drest hand det vdi vilt, at Kong Knuds fold, løbe saa lenge hid oc did, frem oc tilbage, at de bleffue trætte, oc imod all Krigs brug, sætte sig ned at huile. De effter hadde huercken styrcke til at giore Fienderne imodstand, ey heller at giffue sig paa fluct, oc rømme aff Marcken for dennem, da bleffue de endret sig gen til iunds, at begiffue sig ind vdi Viborge by, oc bruge deris Fiendehus (som de tilforn hadde slaget paa fluct) til vndsætning oc besætning. Thi holde de sig imod Byen, oc vigte dog icke aff deris Slactordning, som hadde beskedet nogle vdi Bagheren, som stulde tage imod Fienderne, naar de til de komme i deris Behold. Saaledis giffuer offte Rod oc Raad oc Mod, der som mindst foruentis.

Rod giffuer raad oc mod.

Iblant andre Danste Mend, som her lode see deris dristighed, vaar en duelig Krigs mand, iblant Kong Suends hob, ved naffn Barde. Barde's mandom. Hand gaff sig saa nær ind paa sine Fiender, at de omringede hannem, oc hand allene lang tid vorde sig mandeligen imod mange. De paa det sidste, der Sueden rand hannem saa offuerflodeligen vnder Dyne, at hand kunde huerden giøre forsteel paa Frynt eller Fremmet, kaste hand sin Skiold fra sig, oc greb en stor Dre vdi begge Hender, oc hug omkring sig paa alle dem som komme for hans Haand, huad heller de vaare aff hans egne Stalbrodre eller Fienderne.

Der Baldemar bleff dette var, tendte hand paa det gamle Trygt oc fast venstfaff. Benstaf oc Kundstaf, som vaar imellem Barde oc hannem, oc tog der faare sin Hest met Sporene, red til hannem, at vndsætte hans Liff. Barde meente, at Baldemar haffde veret hans Fiende, oc søgte fast ind ind hannem met sin Dre. Men Baldemar tog hannem met fordeel, oc ledte hannem saa hart paa sine Skuldre met sin Suerds krod, at Dren faldt hannem aff Haanden. Barde stod hannem fast imod, oc vilde end da videre veret i færd met Fienderne, saa at Baldemar haffde nock at kuffe met hannem, før end hand faldt hannem met sig, oc frelst hans Liff. De der hand nu befundede sig, oc kiende Baldemar sin gode Ven, sagde hand til hannem: Gierne vil ieg følge dig, Baldemar suorne Ven oc Stalbroder, men dog met dette vilkaar, at ieg icke som en anden Fange, skal løbe met spaat oc spee, effter din Hestis rumpe.

Imellem flyde Kong Knuds hær ind vdi Viborig. En part skulde sig der vdi Husene, en part skyndede sig igiennem Gaderne vdi at Byen paa den anden side, iblant huilcke ocsaa Kong Knud self vndkom paa en stædt, igiennem it saare sneffuert stræde. De som bleffue tilstede vdi Byen, haffue allesammen fangne, oc indførde vdi en Kircke til Spectackel. Der hingen giick ind met Biscop Helias aff Ribe, at besee dennem, sagde Biscop Helias aff Ribe til hannem: Herre, her bør eders Maiestat at sticke sig som en god hogaards mand, huilcken der oprycker oc vdluger de vilde oc vnyttelige kong Suend it gaat raad. Dether, paa det at de gode kunde faa disff bedre fremgang. Huilcke ord haffde vel noget grofft at vere sagt, men der som nogen grandstær dennem meget sagt met saa ord. Mandeligen, da skal hand finde der dyb forstand, oc meget sagt met saa ord. Der som Kong Suend haffde fuld dette raad, da skulde hans vederpart inuanager giort hannem effter denne dag, Men hans metgiffne fromkong Suends fromped. vaar større, end at hand vilde fare frem met disse sine Fiender, effter hand haffde vel ræt oc mact vdi Haanden. Hand lod en part løs for de pe Venninge, oc tog aff en part deris Eed oc Forplictelse, oc lod dem løst fare vdi deris fri Behold. Hand tog ocsaa Handfestning aff nogle haffue gaffue sig vdi hans Lieniste, oc lod aldelis ingen affliffue, vndertag haffue arge berømte Skalcke oc Mijdedere, huilcke hand lod hals hugge for den Marsage, at de lode sig bruge vdi Krig imod hannem, men der som ene haffde veret en Skoursffuere, oc den anden haffde staalet haffue mandeligen paa en sin egen fordoms gode Ven, oc slaget hannem i haffue som hand saa oc soff. Haffde Kong Suend ladet den samme Dom

Kong Knud
siver ind i
Suerige.

gaa offuer en stor part aff de andre, da hadde de icke betalet hannem sa snarligen met stor Wadnemelighed, oc begiffuet sig atter vdi deri gamle Herris Kong Knuds tieniste. Kong Knud flyde met stor hast til Alborg, gaff sig der til Skibs, oc lod sig offuersætte til Nyløse, oc blef der nogen tid lang hos sin Stiffader Konge Suercke, som hadde taget hans Moder til ecte, effter at hans Fader Kong Magnus vaar slagen oc omkommen.

Kong
Sueno's fy-
righed.

WD disse dage vaar de Danstis mact meget forringet oc forknuset, baade for denne induaartis Landseide, oc det vduaartis Søroffueri, for hues sthld Kong Sueno lod offte, men met liden Lycke, angribe de Wendiske Søstæder. Thi hand vaar vel meget fyrig oc fremfusende, naar hand sætte første gang ind imod sine Fiender, men lod modet snart gen falde paa sig igien, saa at naarsomheldst mand stulde rygge sig noget tilbage for Fienderne, da styndede hand sig saa hasteligen paa Hiemuegen som den der flyer for sine Fiender, oc actede aldelis intet, huorledis det gik hans Fold, naar hand kom ellers self først aff Nøgen. Huilken Kongens Blødhertighed, gaff Venderne saa stort mod oc dristighed, at de offte affloge hannem hans Krigs fold paa deris Hiemsfærd. Samme dage befestede hand Viborg met en Bold, oc forsøgte Indbyggernis Færdighed met stene ny Priuilegie oc Indkom, paa det at hand kunde haaffte diff tryggere tilfluct did, naar hannem trengde.

Kong
Sueno's
Blødhertig-
hed.

Viborg be-
festis met
Vold.

Kong
Suercke ke-
dis ved Kong
Knud.

Disse mellem fortoffuede endnu Kong Knud vdi Suerige hos sin Stiffader, huilken da begynte saa meget at kedis ved hannem, som hand aff begyndelsen fassnede met lyst hans Tilkommelse, saa at Kong Knud nøddis til at selie oc afhende sig sit Arffuegods der i Riget, oc forstæffe sig self, hues hannem vaar fornøden til daglig vnderholding. Thi der er intet Fold vnder Solen, som er mere redbaan at tage imod vnderlendinge, oc snarliger at forstæffe dennem igien, end de Suenste. Kong Suercke hadde en Søn ved naffn Hans, huilken vaar vel en stid vnger Herre, men hadde denne onde lyde, at hand vaar vbesindig i ord oc tale, met megen groff stemt oc spaat at tilbride andre. Hand hadde en haanlig Vise om Kong Knud, oc vdi Sang vijs faare kaste hannem met spaatfle Gloser sin Banlycke, och saa gaat som steldebe denne stidige blufærdige Giest, ligeruis som hand stulde icke holdet sig saa mandt vdi denne sidste Elacting, som en ærlig oc duellig Krigs mand burde.

Hans Kong
Suercke's
Søn spaat-
ter Kong
Knud.

Kong Vla-
dislaus aff
Polen vdi-
driffuis.

Dette fortrød Kong Knud saa haardeligen, at hand strax ryf sig met Skib oc Prouiant, oc gaff sig ind i Polen, i denne mening, at hand stulde faaet nogen vndsætning aff Kongen sin Moderbroder. Men hand gik hannem icke meget bedre her end vdi Suerige. Thi Kongens vnder Brødre hadde nyligen fordressuet hannem aff Riget, oc meente nu faare at Kong Knud vaar kommen her ind i Landet, at søge Arff oc vnder eller oc en part aff Riget, paa sin Modernes vegne. Thi toge de hand vel til sig, men torde icke lade hannem drage ind vdi nogen fast By, oc

Befestning. Paa det sidste der de saae ocsaa surt paa hannem, viste sig aldelis wnilde oc wsfryntlige imod hannem, langt anderledes dennem burde mod saadan en vdlendig Herre, som end ocsaa vaar egen nær Blodsforuant, da skyndede hand sig deden, hen ind i Saren rtug Henric. Der fant hand lige saa megen Trøst, som hand fik vdi Suerige oc Polen, oc begaff sig der faare fremdelis til Biscop ^{Biscop Gart-} uig aff Hamborg, som vaar da fortørnet paa de Danste, fordi at ^{uig aff Ham-} borg vndset- ^{ter Kong} de nu self forhuerffuet sig en Ercebiscope, oc vndraget sig fra hans Knud. Jurisdiction oc Herredom. Hand tog alligeuel venligen mod Knud, oc tilfagde hannem vndsetning oc bistand imod hans Fiender. Paa denne tilfagn lod Kong Knud forfare ved it hemeligt Bud, vis hans gamle Tienere vaare til sinds mod hannem. Oc der hand na, at de vaare alle redbaane at afftræde fra Suend til hannem, fik Rod oc Hierte, oc drog strax ind vdi Jutland, oc fant vdi Sandhed kostaff, som de lode hannem forkynde oc bebude. Thi huercken vaar Suends fromhed saa stor, ey heller deris Eedsuorne forplicitelse saa ny noget Pant eller Giffel saa kiert, at de io met det allerførste ginge Knud til haande.

R Kong Suend fik disse hastige Tidende, om Kong Knud, oc vaar ^{Kong} Knudem icke saa sterck, at hand torde møtte hannem vdi Marcken, ^{Suend leg-} ger sig ind i ^{Viborg.} gaff hand sig ind vdi Viborg, som hand nyligen haaffde lafeste, oc gaff skoling offuer alle deris Gods oc Bohaff, som vaare indte fra hannem til Knud, oc lod det indføre vdi Byen til sin Vnderg, oc sit Gold til Befolding. Men Kong Knud torde icke drage vden, at belegge hannem, for den Banlyckis skyld, som hannem vdis sidste gang paa denne stæd. Thi slog hand sin Leire it gaat Skiff: Byen, oc actede saaledis at tuinge sine Fiender, met Hungers nød, de enten skammeligen flyde eller gaffue sig met vilige fordeel vd til vde Strid. Der met forsaar Kong Knud stangen, oc racte Kong Knud den Seier, som hand haaffde nu self imellem Henderne. Thi ^{Brun sver} fra Kong ^{Knud.} anden stæde som hannem tilfogs vdi denne Forhaling, vaar ocsaa Knud, at en naffkundig Høffuigmand som hed Brun, huilcken haaffde hannem ind aff Saren, tog orloff aff hannem, oc drog bort met en ffoldet, oc lagde sig ind vdi Ribe. Huad heller at hand gjorde det aff Suends indstud for gammel Kundstaff skyld, eller ocsaa at han angledis der ved at Krigen gick icke for sig, det kand ieg icke sige ist.

R Kong Suends Prouiant gick nu fast paa grund, saa at hand for sig icke lenger at kunde holde Byen, oc forhale tiden, men maatte endeligen forsøge sin Fiende, oc voge noget imod hannem. Thi ^{Kong} Suend for- ^{rasser Kong} Knud. sig en Afften hemeligen vdaff Byen, oc reiste den gantfle Nat Knud. on, oc kom wforuarendis paa Fiendernis leire, som de aarle om man hørde Messe offuer all Leyren. Der met bleff en stor forffant Goldet, oc lige som huer greb til sinde, oc saa sig leilighed, man flyde hand, eller greb til Bærie oc gjorde Bærn.

Dette Slag
stod Aar eff-
ter Guds
byrd 1151.

Der vaar en Aa imellem dennem; liden i sig selff, men siden stor oc
naffnkundig aff dette slag. Den vaar alleuegne huelinde dyb, vden paa
en staed, som mand kunde ride offuer, huildet Kong Knuds Gold alene vi-
ste, oc Kong Suends soldt der faare lidde stor affbredt, som i det første an-
grib gaffue sig hasteligen her vdi, indtil de bleffue vise aff deris egen staed,
oc maatte stermyffe paa denne side Aaen, imod deris Fiender, met Buer,
Stagslynger, oc saadanne haandløse Verie. Men de Sachsiske Rytter,
som vaare hos Kong Knud, kunde icke holde sig, at de io vilde lade see deris
Mandom, oc gaffue sig der faare vdi Aaen, som Badstæden vaar, at
io endeligen maatte komme i færd met deris Fiender.

Hertug Val-
demars
Mandom oc
Driftighed.

Der Hertug Baldemar formerckte, at Aaen vaar der noget grund, toff
uepe hand icke lenge, før end hand tog sin Hest met Sporerne, gaff sig
Bandet, oc mandeligen støtte sit Glassuend i tu paa en aff de Lydste Reiser-
ner. De sætte oc saa fast ind mod hañem igien, ia fire støtte met deris Glas-
uende paa hañem til lige, saa hart at hans Hest opløstediis høyt i veiret
de fremmeste, oc bleff staaendiis paa de efterste Been met hannem. De
falt Baldemar icke aff Sadelen, thi hand vaar en mechtig god Rytter
oc viste saare vel at besidde oc regere en Hest. Det femte Glassuend bleff
sidendiis vdi Mundstycket paa hans Hielm, oc det slog hand fra sig
det stycke som hand beholt vdi Haanden aff sit eget Glassuend. Saal-
trengde hand sig først offuer Aaen, oc stridde saa lenge met nogle faa
Stallbrødre, imod Fiendernis gantste mact, indtil Kong Suend
uerkom met den gantste Hær til vndsætning, oc siel it vist mod oc
ved hannem, at deffenne dag skulde vinde Seier oc beholde Marden.

Kong Knuds
Soldt Rytter.

Strax gaffue Kong Knuds soldt sig paa fluct, thi de hadde nu saa
te tilforn forsøgt Bedermød oc Blycke, at Hiertet nu altid beff
oc stelsfuede vdi dennem, saa de torde icke holde deris Bederpant fod,
see dem vredeligen en gang vnder Dyne, men huer som hand vaar ras
tog Foden i Haanden, oc vende Ryggen oc Raeken did som hand
vende Brystet oc Panden. De Sachser, som vaare gantste vel vant
Rytteri, de vende offtte tilbage imod Kong Suend, oc flyde saaledis,
icke brøde deris Orden. En besynderlig god Rytter iblant dennem
naffn Folrad, bleff da slagen, oc hadde gierne ladet sig tage til fange
som nogen ellers hadde tord bønhørt hannem. Thi Kong Suends
hadde oplagd indbyrdis vnder sig selff, at de aldrig vilde spare en aff
Fiender, som de kunde offuerkomme, for den had som de bare ved de
ser, oc mest for det Wtrostaff, som de befunde vdi deris egne Lande
huildte de tilforn hadde stendt deris Liff.

Folrad en
god Rytter
aff Saren.

Der de Ribere spurde disse Tidende, at Kong Suend hadde
det Marden, oc Kong Knud vaar rømt ind i Saren, da fangede
Brun, oc forsende hannem til Kong Suend, paa det de der met
milde hans hu oc hierte mod sig. Kong Suend holt hannem en
hos sig, oc siden begaffuede hannem, oc lod hannem fare hjem
Huildet vaar hannem Aarsage til stor mistandte, ia endelige
hans død oc forderffuelse. Thi mange aff hans Landmænd, for
mist deris Frender oc Benner vdi denne Strid, de trode for

Drungiffuis
los aff Kong
Suend.

haffde ladet sig vnderkiøbe aff Kong Suend, til at forraadde sine Krigsbrødre, i det hand forlod dennem, och saa gaat som offrede dem paa Glædetebenden, mit i deris Fienders hender. De kaldede hannem i Dom oc Rættgang oc anklagede hannem hart for saadant Forræderi, men hand lagde sig Sagen fra met heftig beuisning, huor faare de paa det sidste, der de kunde ingen anden fremgang faa met hannem, ginge hannem hemeligen efter, indtil de skilde hannem ved Liffuet.

Efter at Kong Suend haffde nu saaledis fordressuet Kong Knud, oc mente sig nu at vere aldelis tryg for all induaartis Feide, da lagde hand sig flitteligen efter, at ocsaa affuerie oc imodstaa hues vdenliske Feide Ri- og kunde paaforis. Hand bygde alleuegne paa Bøer oc ved Estran- Maa vel
Fee paa
Sproe oc
Samsø etc.
at de vdi Fyn, oc det andet vdi Sieland, hart vd met Haffuet, til
Krigens vndersaatte skulde haffue deris tilfluct, oc giøre der vdaff
oc vdsald imod Søroffuere, naar behoff giordis. Dog vil mand
at de Vender haffue indtaget oc nedbrut dennem begge. Thi Kong
Kand forde stor Krig met dennem vdi sin tid, oc giorde en gang vdi Fyn
vdbigt Mord paa dennem, at hans Krigsfolck arbeidede met saa stor be-
ring at ihiesla dennem, at deris Vaaben oc Verie sleed icke alleniste Hu-
men ocsaa helfften aff det inderste haarde Riud vd aff deris Hender.

Di disse samme dage, optog oc begynte nogle Danske Søfarne mend, ved Roskilde fiord, it nyt Orden oc Forbund, at drage vd paa deris egen Land, imod de mange oc atskillige Søroffuere, som da alleuegne søg-
at røffue oc tage paa Danmarkis strømme. Deris Høff-
vaar en ved naffn Bethemand. Deris Sørat oc Krigs Article
de disse efterfølgende: Alle de Skib som de offuerkomme, oc siuntis
bequemme til deris Bestilling, dennem maatte de tage Eiermanden
part, dog met dette vilkaar, at de skulde giffue hannem til Fract den ot-
part, aff hues som der met forøffredis. Før end de ginge til Skibs,
de de sig offuerhøre vdi Skriftemaal aff Guds ords Tienere, brugte
hos Christi Naaderis Sacramente, oc bestickede alting ligeruis som de
skulde vandret fra denne Verden, meenendis sig at skulde faa diff
lyde, at de tilforn haffde forliget sig met Gud. De forde aldelis in-
det inden Skibs borde met sig, vden deris nødtøfftige Vaaben, och
egen Prouiant, som dem paa en kaart tid behoff giordis. De leff-
vdi stor Sparsomelighed oc Maruaagenhed, oc toge sig sielden anden
er Søffn, end den som de finge sidendis huer ved sin Nare. Naar
de i sinde at giøre Landgang, da vdsende de deris Spændere i veyen
at de icke vforuarendis kom i deris Fienders hender, oc viste diff be-
oc huorledis de skulde sla deris sag an. Naar de søgte Haffn vnder
D, da haffde de nogle faa faar sig at besee leiligheden, før end de lag-
met den gantste Flaade. Thi den fremmede oc vkiende Sømand, bes-
best en rolig oc tryg Haffn. De slogis ofte met deris fiender, oc finge
deligen offuerhaand, oc seir vden blodige Fingre oc brudne Pander.

De vaare alle lige gode vdi deris felligs Byte, oc en Styremar sid icke mere end en Baadsmand. Kom dennem nogen Christen fare, naar de forøffrede deris Fienders Skib, da vaar deris Fromhed stor mod deris Landmend, at de gaffue dennem Klæder, oc lode dem sa hiem til deris eget. Tu oc firefindstiue Søroffuere Skib toge de p atskillig tid oc stæder, oc vaare dog selff aldrig sterckere end paa tu oc ti Skib i deris egen Flode. Naar de lidde nogen trang paa Underholden eller Besoldning, da vdtog de hos Borgerne hues som de behoff hass oc gaffue dennem siden helfften aff alt deris Byte igien til vederlag. D ny Krigs ordens Brødre begynte først vdi Roskilde, som førre er sag men spreddis siden offuer gantste Sieland, at mange ocsaa aff Land byerne suore sig i Staalbroderstaff met dennem, oc at de som aff begy delsen vaare ringe, bleffue paa en kaart tid mectige oc stercke, oc vaarte ba ligen, indtil saa lenge, at det gantste Land, kom til god Fred oc Roligh

Frijslands
leilighed oc
villkaar.

Vdi midler tid begaff Kong Knud sig hiem paa veyen igien mod D marck, oc lagde sig ind met nogle saa sine Anhengere vdi lille F land, som ocsaa horer met omliggende Egn vnder Danmarckis kro Dette Land hassuer offuerflodelig Agger oc Eng, oc er rigt paa Duæg, men lider stor tuang aff Hassuet, som paa den venstre side, som Landet er lagt, indbryder igiennem Digerne, oc offte offuergaar gantste Egn, oc forderffuer Korn oc Kierne, Fæ oc Duæg, Husene Foldene til lige. Thi Landet er lige ieffnt offuer alt. Det hender ocsaa offte, at saadant Hassflod optager met sig, oc hen flytter gste Agre, som komme dennem til deele, paa hues grund de bliffue staaendis oc roedfest. De som Agrene miste, beholde i denne stad det Vand som Hassuet hassuer ladet effter sig. Effter Hassflod f almindelig stor Fructsommelighed oc Grøde aff Jorden. Græsset va offuer alle maade høyt, oc offte findis Salt, der som det salte Vand offuergaaen. Om Vinteren staaer det gantste Land, at ansee som v idelt Hass, saa at mand neppelige land stelne oc sige, huilcket Landet huilcket Vandet skal kaldis. Thi der som mand seyler om Vinteten, ployer oc høster mand om Sommeren. Folket er almindelige oc hart, dog saare rasht oc behendigt met gantste Legeme. De intet om tung Rystning, oc bruge icke smaa Skiolde oc haandlar rie. Deris Agre indlycke de met Diger, oc springe lætteligen der met deris seduanlige Pigstage, som de bære met sig vdi Haanden. Hus opbygge de høyt i Værit, meste parten aff Torff, oc er vel muelig de hassue deris Ophaff oc Herkomst aff de vestre Frislender, effter hassue begge it felligs Raffen oc Sprog, oc maa vel stee hass de Marsage, at opsøge sig en ny Lands ort at bygge paa, oc indtage vaade oc mofesuld Egn, oc siden effter haanden byrcket den, oc ind mere mod Hassuet. De hassue aff Arilds tid alltid veret vnder Danske Kongers Herredom oc mact, indtil paa denne næruerendis de

Aff disse Frislender begerede Kong Knud vndsætning, oc paa kunde finde dem diff villigere, loffuede hand dennem at forminde

Varlige flat oc seduanlige Landgild. Met dette forløfft drog hand den Frijslenderne
nem genisten til sig, at de toge ved en tung oc besuerlig Byrde, for en ringe vndfarte
Beloning skyld, oc begynte strax at arbeide paa en Befestning ved Mil- Kong Knud.
den, der som hand skulde haffue sin tilhold oc tilfluct. Saa høyt lode de Mildeborg.
sig befaaste en søye Frihed.

Dette Kong Knuds anslag ryctedis met det allerførste til Danmark.
Hvor faare Kong Suend gjorde strax rede, oc drog til Lands i
mod hannem, met det Jydske reisetyg, oc lagde ind for Slesuig met Skon-
kingernis oc Sielandsfarnis Skibs flode, oc lod strax nogle aff Skibene
løbe der fra offuer Landet, ind vdi Jderen, paa det at Fienderne skulde oc-
ke paa denne side icke vndgaa hannem, huilcket bleff hannem dog siden til
hans forhindring end fordring. Siden drog hand op imod denne ny bygde Kong
Stad, som vaar mere fast for omliggende Wfære skyld, end for den vaald, Suends an-
slag.
Der Jodbyggerne haffde opkast om hende, thi paa den ene side laa nogle
de Riær, oc paa den anden side, flød Milden, it trangt oc it stille Vand.
Der efterdi Kong Suend kunde icke komme til at belegge det paa alle
der, slog hand sin Leyre, der som hannem selff siuntis bequemmeligst.
Der næst lod hand hugge vdi den næste Skou nogle Knippe Rijs, met
vilde hand actede at bro sig ind til Byen offuer dette Wfære oc omlig-
de Riær, naar hand saa sig giffuis best effne oc aarsage. Men nogle
de unge Frijslender lædtis ved at fortoffue, indtil hand kom offuer til
næm, oc sprunge der faare (effter deris art) offuer Becken til hannem,
og aff sig paa Skiermissing met hans Foldt, at de vilde lade see deris Mod Frijslenderne
ledhed. Der met hppedis it stort Mandfald. Thi huer vilde komme salde vdi
de Stallbrodre til hielp, oc bleff der met saa stort tilløb, baade vdaff Ley- imod Kong
Suend.
de oc aff Byen, at der lod sig oc ansee aff denne ringe Begyndelse, huad
de denne gantste Krig vilde tage paa det sidste. Peder Thorstensson,
aff Kong Suends næste Raad, som kiende Frijslendernis vijs oc sedua- Peder Thor-
stenssons vise
befol strax, at huer mand skulde ryste sig, oc staa færdig vdi Leyren, raad.
ind paa videre besleed.

Diffimellem hastede Frijslenderne, oc løbe daarligen mand aff Hus,
Staden, i denne mening, at de vilde strax offuerilet Kongen, oc slaget
hans aff sin Leyre oc det gantste Land. Men de viste icke, huad Peder
Thorstensson haffde bestillet dem for it Bad. Hand rycte frem met den
vilde Hær, oc tuingde dem saa hart, at de maatte begiffue sig paa fluct,
at de Riær, som før er omtalet. De Danske Mensener efterfulde Kong
Suend paa ferst Fod, oc broede sig frem, icke alleniste met de Rijs, som Suend laar
Frijslenderne
bleffue her til affhugne, men ocsaa offuer Naen met de døde Kroppe, paa fluct.
de de nedlagde aff dennem som de iagede for sig paa fluct.

Der Kong Knud saa, at det gic saaledis til, vndrende hand aff Byen,
nogle saa sine daglige Tienere oc Anhengere. De andre som kunde
komme til at fly, de søgte Byen. Huilcken bleff strax hart angreben
Kong Suend, som mente at Kong Knud skulde veret der inde, at
mand

mand kunde fanget hannem, oc der met giort en ende paa denne langva-
rende Feide. Der faare gaff hand dennem huercken raſt eller ro vdi
Byen, men baade nat oc dag, met it ſtiffte ferſt Føld eſter det andet,
tuingde dem vden all affladelſe. De ſom vaare vdi Befeftningen, hoff-
de ſeet huorledis der bleff handlet met deris fangne Stallbrødre vden all
Barmhiertighed, vdi den ſidſte Strid, oc vorde ſig der faare faare man-
delige, eſterdi de viſte ſig ingen Raade, at foruente aff den ſom de ſaa ofte
haſſde fortørnet. Kongen tenckte met ſig paa den anden ſide, at der ſom
hand offuergaff Beſtoldingen, oc ſid icke Byen met en ſnarhed, da ſtulde
vel de andre Landſens indbyggere, komme deris Landmend til vndſætning,
Saaledis ſkarpede redſel huer paa ſin ſide til mod oc heſtighed. Det vaar
dennem icke nock, at de ſtride imod huer andre den gantſke lange Dag, men
de hulde ocsaa ved, den mørcke Nat igiennem, huor aff ſig foraarſagede off-
uerfaldende Blycke, at mand kiende icke den ene fra den anden. De
de det ſig, at Valdemar hørde en gang it ſtort Raab oc Bulder, met hui-
ket hand meente, at Fienderne haſſde giort vdfald, oc ſøgte der faare met
oprect Fane did ſom dette Bulder vaar, oc dræbte ret tuert ind paa nogt
aff ſine egne Stallbrødre, huicke lang tid haſſde vord ſig mandeligen-
mod hannem, oc bleffue dog paa det ſidſte ſlagne vdi ſtor Mørckheds for-
ſeelfe, aff denne modige Herre, deris egen Ven, aff huicken de eller
maatte vel foruent ſig vndſætning paa en anden ſtæd. Paa det ſidſte, da
de ſom vaare vdi Byen, fornomme ingen vndſætning, oc ſinge huer
ſaa meget huile, at de kunde vederquege ſig, heller lade deris Saar for-
binde, da gaffue de ſig for Kongen, oc funde ſtorre Raade, end de haſſe
nogen tid torde foruent ſig hos hannem.

Valdemar
offuervolder
ſine egne
Stallbrødre
aff forſeelfe.

Sorte Plog
benaadis aff
Kong
Suend.

Iblant andre, ſom bleffue deelactige vdi denne Raade, befandis ocsaa
sorte Plog, huicken Kong Suend gaff løſ oc lædig vdi ſit Behold, end
hand haſſde fortient langt haardere ſtraff, Eſterdi hand tilforn ofſelli-
myrde hans Fader Kong Eric Emund. Der met beuiſte Kongen ſig en
ſindig oc retuijs Krigs herre, ſom icke vilde forgribe ſig imod gammel lof-
Krigs brug. Hand lod ocsaa alle de andre ſine gamle vtro Fiender for-
vden all Løn oc Bøn, oc ſagde der hos, at hand ſtøtte huercken om ſaak
Ede oc Ære forgættis Fiendſkaſt eller Venſkaſt. De droge ocsaa
ſtrar deden, at opſøge Kong Knud, deris gamle Herre, Thi hand haſſe
iblant mange Vheld, ellers denne Hældighed hos ſine Anhengere,
aldrig nogen aff dennem forſmaadde hannem, huad heller Verden
hannem met eller imod.

Siden paalagde Kong Suend diſſe Friſtender, at de ſtulde
hannem tu tuſinde Mark, oc ſætte hannem Giffel, før end hand drog
dennem. Men de kunde icke end da acte deris eget beſte. De ginge til
daarligt Føld, oc formanede Valdemar, at hand ſtulde bede Kongen
hand vilde endnu tilſtede dennem, at føre en Krig imod hannem, met
vilkaar. At der ſom de bleffue atter ſlagne, da ſtulde de anden gang
ſaa meget ſom nu tilforn. Der ſom Kongen kunde icke tuinge
da ſtulde hand vnde dennem den formildelſe paa deris Landgild oc

Wbeſindig-
hed.

vdgiff effter som Kong Knud haffde giort dem fortrøstning. Huad heller at de begerede saadant i denne mening at de actede at affstryge den Bluffel som dem offuergick der de slogis paa fluct, eller oc at giecken stad ^{Grislendernis} dennem, kand ieg icke siige for vist. Thi lod oc Kong Suend sin viffsdom ^{store Galn: Vass.} oc fromhed, mere regere end deris galenskab, oc sagde at dette maatte io vere it vansindigt Gold, som nyligen vaar offueruundet, oc torde strax begere daarlige oc forderffuelig vilkaar, paa en ny Krig at føre imod den som haffde seyr oc maect vdi Haanden offuer dennem.

Effter at Kong Knud vaar foriaget aff Grifland, som nu er fortalbt, be-
gaff hand sig strax til Keyser Friderick, som da nyligen vaar kommen ^{Kong Knud}
til Regementet, oc paa det hand skulde indføre hannem igien vdi Riget, til ^{drager til}
sagde hand hannem, at hand for saadan hans velgierning, vilde sam- ^{Keyser Fride-}
vilde at Danmark skulde tilegnis oc vnderleggis hannem oc det Romste ^{rick om bi-}
Rige. Keyseren som vaar en forslagen Herre, oc stod altid meget eff- ^{stand.}
er at formere oc vdbrede det Romste Rigis grenget, mente at saadan god
arsage at forbedre sit Herredom, met en fremmedis affbreck oc skade, ^{Keyser Fride-}
vaar ingenledis at forsømme. Lod derfaare strax Kong Suend venli- ^{rick locker}
gen tilbiude oc tilkiende giffue, at hand haffde synderlig lyst oc begering, ^{at Kong}
at tale met hannem, oc bad at hand vilde tencke paa det gamle venstaf, oc ^{Suend.}
reysse vd til hannem, effterdi hans Keyserlige Maiestats vilkaar, icke tilsted-
te hannem, at drage ind i Danmark. Hand vilde saadan hans vmage be-
tende vdi det beste, oc hannem met ydermere Herredoms titel bepryde, end
hand haffde haffd indtil denne dag.

Endog Kong Suend haffde tient vdi Keyser Konrads Gaard,
met Keyser Friderick, vdi deris vnge dage oc lige alders Aar, oc haff-
te ofte veret paa Krigs tog, oc vdi anden omgengelse met hannem,
han begaff hand sig alligeuel paa denne reyse, huercken fordi at hand
meget dette falske Menniskis forløffte, eller at hand vilde for- ^{Kong}
voret, at Kong Knud skulde ingen vndsætning faa aff hannem, men me- ^{Suends}
for denne aarsage skyld, at hand met stor stattelighed oc Kongelig pract, ^{daarlig are-}
de lade sig see alleuegne vdi Lydsland, der som da gick stort rycte oc ^{gerighed.}
ende aff hans maect oc velde. Thi rystede hand sig paa det allerstø-
ste, faa at den gantste Keyserens Hoff, oc alle mand huorsomhelt hand
og frem, forundrede sig paa hans Kongelige forde oc metfølg.

Til Mersborg holt Keyseren da en stor Herredage oc forsamling aff ^{Keyser Fride-}
alle Lyds Nation, did kom Kong Suend, oc bleff met det første saare ^{rick bedra-}
viligen fassnet, oc holden vdi stor ære oc verdighed. Men effter nogle ^{ger Kong}
dage bleff hand hart anlaget, oc fornam da, at der vaar noget andet ^{Suend.}
haanden, end Keyseren haffde ladet sig høre eller mercke tilforn
hannem. Paa det sidste bleff hannem obenbarligen disse vilkaar
sagen, at hand skulde giffue sig vnder Keyseren, oc Kong Knud
giffue sig vnder hannem igien, oc anname Sieland aff hannem
sætning, oc der met vere en endelige afftald sag, met hues indbyr-
digghed, som her indtil haffde veret imellem dennem om Dan-
marks Krone. Wilde hand icke indgaa disse Wilkaar, da actede Keyse-
ren, at

ren at ſende ſin Krigs mact met Kong Knud, ſom enten ſkulde komme forre til Danmark end Kong Suend, eller oc ſtrax følge hannem paa Hølene. Der Kong Suend formerckte, at der vaar hart Hø for haanden Kong Suend at drage, at hand enten ſkulde beuilge, det ſom Keiſeren vilde haſſue frem, gaar paa Kæſſue Flor eller ſætte ſig ſelff vdi Liſſs fare oc vaade, da ſamtyckte hand met Munden, met Keiſeren. det ſom hand baade vdi hu oc hierte anderlevis meente. Oc paa det hand kunde haſſue Marſage at træde fra denne Handel, naar hand kom hiem vdi Riget, da vndertog hand vdi Sieland alt ſit Fæderne gods, at Kong Knud ſkulde aldelis intet befatte ſig der met i nogen maade. Huilcket ocsaa bleff Kong Knud vil icke tro Kong Suend hannem gierne eſſtergiffuet, eſſterdi det kom meget offuer it, met Keiſer for end Hertug Valde- Louen. Kong Knud fordriftede icke ſuldeligen paa denne Contract, oc mar ſiger begerede der faare, at Hertug Baldemar ſkulde vere god for Kong Suend, god for han- at ſaadant ſkulde holdis hannem vryggeligt. Thi hand fant ingen iblant nem. alle dennem, ſom da ſulde Kongen, hues Myndighed oc Trofaſthed hand ſaa vel torde fortro ſin Sag, ſom Hertug Baldemar.

Hertug Baldemar kiende beſt Kong Suend, oc formerckte vel, at det vaar icke en løſ oc forſengelig Tro, ſom hand gaff Keiſeren, oc vegrede ſig der faare, at forloſſue i denne Sag, paa det hand ſkulde icke ſiden vere ilde for en fremmedis Miſgierning. Men der Kongen nødde hannem da racte hand ſcenligen oc wuilligen Haanden for hannem, oc ſagde der hos, at der ſom Kong Suend icke vilde holde ſine Ord, da vilde hand eſter denne dag aldrig vere lenger hos hannem, men giøre Kong Knud hielpe oc Methold imod hannem. Der met bleff alting paa denne tid endelig beſlutet, oc de begaffue ſig endrecteligen met huer andre paa hiem veyen til Danmark.

Kong Suend vaar neppeligen kommen ind offuer Rigenſ grens førend hand affærdiget ſtrax Bud oc Breff til Keiſeren, oc lod hannem optiige all den Contract oc Handel, ſom hand met falſt oc vaald hadde de tuunget hannem til, imod ſin egen forløſſte, at indgaa oc ſamtyckte. Huilcket endnu ingen Danſk Konge, iblant alle dennem ſom haſſue veret hannem, indtil denne næruerendis dag, haſſde nogen tid beuilget eller taget. Der Kong Knud eſtede Sieland eſter forneſſnde Forligelſemaade Kong Suend lybhelſe, bød hand hannem en anpart Land gods vdi Sieland, oc ſagde, vil icke holde ſit Løſte. hand haſſde dette vdi forord met hannem, at hand ſkulde ſelff beholde Stæderne oc Kronens Slot.

Hertug Baldemar bleff vnderlig her ved, der Kong Knud til hørte hannem, at hand ſkulde forſtaffe hannem, hues hand hos Keiſeren hadde veret god for den anden. Hand viſte icke huad hand vilde giøre. For gæde hand ſin Herre oc Konge, da ſtod det hannem icke vel. Stulde hand ocsaa gaa fra ſine ord oc løſſte, da vaar det hans ære oc gode rycte for. Thi fant hand paa it middel raad, oc formanede Kongen, at eſſterdi hand icke kunde ombære Sieland for den daglige Tilføre oc Giengerd ſom Kong Suend oc Kong Knud nem der aff behoff giordis, at hand da vilde betencke Kong Knud, oc anden gang. derlegge hannem ſaa meget och ſaa gaat, paa en anden ſted.

lod sig gierne sige, oc vduiste Kong Knud vederlag paa tre Stæder vdi Jutland, Sieland oc Skaane, paa det at hans Herredom som vaar saaledis atskilt, skulde vere hannem diff ringere oc suagere, om hand nogen tid vilde begynde noget imod hannem. Kong Knud lod sig ogsaa her met nøye, oc begerede atter at Hertug Baldemar vilde vere god for Kongen, huilket Kongen ogsaa begerede aff hannem, oc sagde ydermere, at der som hand icke nu holt denne Forening, da maatte de begge falde hannem fra, vden all Veris fortabelse, naarsombeldst dem lystede. Met disse Kongens tilfagn oc Hertugens forloffuelse, gaff Kong Knud sig til fæds, oc tog gladeligen ved dette Magtskifte, som nu sagt er.

Efter at Kong Suend vaar saaledis kommen til nogen Rolighed, meent Kong Suends Car: serdighed. at hand, at alting vaar nu vel offuerstridt, oc begynte vdi sin Marck: at forandre den seduanlige Hoffstid, som haaffde veret her vdi Danmarckis Rige brugelig aff Arilds tid. Hand foractede de Danste Rader, som plomp oc groff Bondactighed, oc indførde aff Saren oc andre Lybske omlyggende Landstæff, ny vijs oc seduan met Klæde dract oc Hueri, oc brugte den icke alleniste for sin Person, men lod sig ogsaa be: Danste Mend, Danste Seeder, Da gick det vel til. lide, at andre aff hans Hoffindere, optog oc brugte saadant ny Myn: ter met hannem. Hand lod sig oc icke nøye met den enfoldige tarffuelige oc tilige Spisning, som de Danste formere Konger haaffde brugt for han: men, vdi deris Herre Kølen oc Kellere, men paalagde, at mand met større taal oc Prang, met flere oc vnderligere Rætter skulde anricte oc frem bær: 17v seeder indførte i Danmark. for hannem, at alting skulde gaa offuerflodeligen til vdi hans Gaard, at Mad oc Dricke, saa vel til vellyst som Fraadzeri oc Druckenstæff. e ligeruis som hand gjorde Forandring vdi disse tuende vduaartis Styr: e, saa gjorde hand dissigeste paa Personerne, som varede paa hans dag: s Tieniste. Hand affsatte den Danste Udel, oc fremdrog en hob ryggels: Træl trifuis adling for: driffuis. Dynetienere oc lætfærdige Hydlere i deris stæd. Hand maatte ingen lide sig aff Rigens hppere oc vise Mend, men forhaanede oc forstød dem sig, oc elstte oc opsatte hos sig i denne stæd nogle offuergiffne garstige vnslaadte oc Melckmunde. Saadant lagde hand sig til stor Mandom, hand fortryckte de Graahardige oc Gamle, oc opløffte de ynge Leckere ten i Stæden, oc meente at dette stod hannem io rettelige vel, at naar det: draffuels Fold sig Rigens forleninger at løbe met, sagde, at de tæde: det Kongen allene, oc icke deris Byrd eller dydelige Udelstæff, at de der der icke fødte til, oc haaffde alligeuel saadan kaastelig Herregunst oc sig Indkom. Offuer alt dette lod hand sig oc selff stlemmeligen paa Kong Suends Ge: righed. disse beslaes met Gerighed, oc berøffuede dem deris Guds oc Pens: som haaffde haafft nogen fordeel aff hannem, saa at hand end oc icke de de Faderløse, at fratage dem deris Fæderne arff effter deris Foræl: lers. Hand holt det huercken for Skam eller Blou, at hand gjorde de Born til Stackerle, som haaffde met raad oc daad, hiulpet hannem sig Kongeligt velde oc rigdom. Det angrede hannem offte, naar de haaffde giort vel mod nogen, saa at hand forarmede dennem paa det sig, som haaffde lagt sig noget til gode vdi hans Tieniste, oc alligeuel bleff

Wforfønlighed er Armodis Moder.

Kong Suends Hoffmod.

bleff hand icke self dijs rigere her offuer, men nøddis til paa det sidste, for den store daglige Hoff tæring, at besuere den fattige Bonde, met ny oc wæduanlig skat oc tynge. Der met miste hand alt gaat yndest oc held hos den Menige mand, at hand vende all tid oc flid, at tiene sine Hoffsinders vellyst oc offuerflødighed. Huad som Dom oc Rættergang vaar anrørendis, at mand pleiede her ind til aff Arilds tid, at skelne vdi tuil Sager met Sed oc Ære, det gaff hand i sin tid paa Kamp oc Fecteri. At den som sterckist oc raffist vaar vdi Armene, vaar oc den sterckiste oc offuerlegen vdi sin Sag oc Klagemaal. Oc paa det at hans Hoffmod skulde io kiendis vdi alle maader, lod hand sig tycke, at det stod hans Ære for nær, at hand som de andre fremfarne Konger, skulde vderderten søge oc sibe self Landsting eller Herringting. Men naar hand io endeligen skulde holde Bursprock met sine vndersaatte, da stod hand paa en saare høy stæd offuer dennem, oc affsagde dem deris Sentens af Dom, oc lod dem der met fare vden vjdere samtale oc forhøring. Hand laa altid vdi Had oc Trætte mod Erkebiscopen aff Lund, huilket gaff hannem dog større skade, end fordeel eller Bæde.

Hans Suerdis Sons wbluelig gierning.

Karl Hoffuigmand vdi Halland.

Skammelig wkræfthed.

Uforne er noget rørt oc talt om Hans, Kong Suerdis Son oc Suerige, huorledis hand skickede sig gantske wtilberligen imod Kong Knud, der hand besøgte hannem oc hans Fader vdi sin vdenidighede. Denne samme Hans bedreff vdi disse dage it meget grumt oc wgdellig stycke. Hand haffde hørt meget talis om Karls, Hoffuigmandens vderlighed oc Faurhed. Thi vactede hand en gang paa hannem, der hand drog vdaff Landet, oc strax ved hastigt indfald voldtog, oc henførde dennem begge vdaff hans Gaard, met sig ind i Suerige. Hand lod oc der met icke nøye, men hand handlede saa wblueligen med dem, at maatte skiftis til, huer anden nat, den ene efter den anden, at giøre hemslemme oc forgiffelige vilie, wanseendis at den ene haffde sin ecte hembond, oc den anden vaar en from Kyfter oc erlig Vidue. Paa det siender den Menige mand vdi Suerige, lastede oc forbandede saadan hems wgdelighed, sende hand dennem begge fra sig tilbage igien til Halland.

Kong Suend giorer sit Bryllup met Margress Konrads Daatter.

Denne spaat fortrod Kong Suend, oc tog sig saare met Krig oc Orlog, saadant vaald oc vræt at heffne paa alle Suerigis indbyggere. Men hand self saa meget at skaffe met sit eget Ecteskaffs ærefø, at hannem gaffuis ingen tid til, at heffne den almindelige Land skat oc vanære, som hans vndersaatte vdi sit Ecteskaff vaar vederfaren. Thi Hertug Konrads Daatter aff Saren bleff hannem hiemført til Danmark. Oc gaffuis da hende styld aff den menige taabelige hems mue, at hun skulde veret Kong Suend raadgiffuere oc tilbringe at indføre de wæduanlige skick oc forandringer vdi Riget, som fortales i omtalet.

Vdi disse samme dage kom en Romsk Cardinal, ved naffn Nico:^{første Ercke-}
 i, fra Engelland ind i Norge, oc sætte der en Erkebiscop vdi Landet,^{biscop vdi}
 e nu skulde vere fri fra Erkebiscopens Herredom aff Lund, huilken^{Norge.}
 er til dags haffde veret vndergiffne. Hand haffde ocsaa vdi fuld
 oc myndig Apostoliske mact, at ville giort det samme vdi Suerige,
 fordi at smaa Landene kunde icke forenis met de andre, om Perso:
 eller Stæden, bleff hand fortørnet offuer deris Wenighed oc Groff:
 oc dømde dem icke at vere en gang saadan herlighed værd. Thi drog
 den, oc effterdi Marsens tid met fuld oc frost, afftrekede hannem
 nye den Bey tilbage offuer Haffuet, som hand drog ind, saa at hand
 is til at drage igiennem Danmark, da oplagde hand met sig self,^{Nicolaus}
 ledis hand kunde best stille de Dansks vrede, som vaare fortørnede^{Cardinalis}
 hannem, for den ære oc tieniste som hand haffde beuist de Norske met^{Albanensis}
 þ affbreck oc vden deris Minde oc tilladelse i nogen maade. Hand lod^{kommer til}
 Erkebiscop Eskild tilsiige, at hand vilde giffue hannem en ny oc større^{Danmark.}
 ligien, oc giøre hannem til Suerigs primat, for den gamle som hand
 e vdi Norge. Erkebiscopen tog gladelige met begge Hender mod^{Erkebisco-}
 an herlighed, oc annamede siden aff hannem den kaastelige Raabe oc^{pen i Lund}
 Smycke, huilken hand fremdelis skulde antuorde fra sig, til den som^{vorder Pri-}
 Suenste endrecteligen vdklaarede til deris Erkebiscop. Cardinalen^{mas vdi}
 oc sticte ocsaa aff Apostolisk myndighed, at alle de som effter denne^{Suerige.}
 valdis til Erkebiscoper vdi Suerige, skulde altid i foris Høytidelis:
 den viede Raabe, som dem sendis fra Rom, aff Erkebiscopen aff
 d, oc vere hannem oc hans Effterkommere all Vnderdanighed oc
 rlig Heuerensz plictig oc skyldig. Her paa gaff hand hannem strax
 telegie, oc lossuede at forstasse hannem ydermere Bulle oc Confr:
 vdi sin tid, vnder Sante Peders Ring oc Indsegel. Huilket
 hannem siden icke besuerligt at holde, thi der hand kom hiem til
 a, bleff huud kaaren vdi Passue Eugenij stæd, oc da gjorde self som
 egerendis Herre dette sit løfte fyldist, som hand tilforne som en Legat
 Lienerer haffde vdløffuet. Siden er samme Priuelegie stedse oc altid
 de andre hans Effterkommere stadfest, oc holdis ved lige oc mact
 il paa denne dag.

Iblant andre merckelige bestilninger, som bleffue samme tid forhand:^{Cardinalen}
 førend Cardinalen drog her vd aff Riget, er icke at forgette den sam:^{raader Kong}
 som vaar imellem Kongen oc hannem, om den Suenste feide, som^{Suend fra}
 igen da haffde for Haanden. Huilken Cardinalen affraade han:^{den Suenste}
 v oc sagde at det vilde meget kaaste at drage ind i Suerige, oc vaar^{feide.}
 løpe ting at foruente vdi de magre oc fattige Land, om det end skont
 de sig at indlegge der Seyr. Mand haffde imod hine høye graa
 pper at stride, førend mand finge Fienderne en gang at see, kunde
 de da tuinge dennem, huad vaar da for kaastelig eller dyrebaare By:
 nninge, at føre her vd met sig? Paa det sidste der Kongen vilde icke
 da lade sit daarlige forsæt falde, for disse aluerlige oc vise ord, tog
 d hannem offuer Næsen met denne lignelse. Herre (sagde hand)

En Søn lig- mig siuntis mand maa best ligne eder vdi dette stycke ved en Ederkoppe, nelse. huilden der intet andet opiager eller forhuersffuer met sin Bæff oc Garn, som hun haffuer vdspondet aff sin egen Bug oc Bryst met Liffs fare, end at hun der met griber nogle raadne, ringe Myg oc fattige Fluor. Gaff der met klarligen tilkiende, at Kongen self maatte lignis ved denne Ederkoppe, hans Krig ved hendis Bæff, oc hans Seyer ved hendis iact. Oc at dette hans heffrige Krigs forsæt oc farlige mødsommelighed oc beskaastning, vilde komme hannem til liden gaffn oc fromme.

Saadane paamindelse oc raad falt icke vel i Kong Suends ore, dog beuiste hand denne værdige Fader all dyd oc ære, oc effter at hand haffde ladet hannem statteligen vdføre offuer Rigens grenzer, ryfede hand sig aff gantske mact paa ny imod Suerige. Vden tuil, icke aleniste for den vanære som hans vndersaatte vaar skeedt, men mere i denne viffe act oc mening, at hand vilde vnderlegge sig Suerige, effterdi hannem gaffuis der til nu saa god aarsage oc lelighed. Thi Kong Suerde vaar baade self en vdeffuet oc afflagd Krigsmand, oc haffde der til met en aff gunstig oc oprørist Almue vdi Landet hos sig, besynderlige iblant Bonderne, som nyligen haffde dræbt hans Søn Hans paa Landemode.

Der faare lod Kong Suend sig tycke, lige som hand haffde seet vdi begge Hender, saa at hand vddeelte forleninger vdi Suerige iblant sine Hofffinder førend Krigen begyntis, oc solde Biørneskindet (som man pleier at si) førend hand vog oc veidet Biørnen. Der sands oc tuende iblant hans gode Ment, som kiffuedis hart met huer andre, for en del lig Suenst Jomfruis stald, huo hende skulde haffue naar Suerige vaar vunden. Kongen lagde sig imellem, oc mente at det stod hoff hannem huo hende maatte bekomme naar Landet vaar vundet, oc aff fode derfaare for en ræt, at den skulde faa hende til prijs, som mandet beuiste sig vdi denne Krig, huor vdaff de toge huer stort mod til sig, oc vstede sig vdi Kap, den ene mere end den anden. Saa viffe vaare Danske da paa Suerige.

Diffimellem befryctede sig Kong Suerde, oc sende ideligen en Brev gat effter den anden til Kong Suend, om fred. Men der Kong Suend affslog hannem all frede forhandling, begaff hand sig aff mistrofflig hen vdi Skou oc Skiul, oc lod de Suenste self tage imod Fienderne. Kong Suend haffde da allting paa reene hender, oc strax der Vinter (effter huildet hand allene fortsffuede) falt paa, at alle Bede, naar Søer offuerlagdis met Fis, da reiste hand hasteligen offuer de Gienstye ind vdi Suerige, brende oc stende for haanden først vdi Flandert uitheland alt hues hannem faars kom. Den menige Lands indbyggere falt hannem alleuegne til fode, oc gaff sig met alt det som de aar hans haand, gjorde hannem tilføre oc all den tieniste, som de giore kunde aff deris yderste formue. Der næst drog hand ind vdi Berden oc handlede met dem, som tilforne imod disse andre. Men der vdis alligeuel ingen, som gjorde hannem i det allerringeste nogen stand. Det menige Folk gaff sig ind, at Skou, Moser, oc Rind

oc det

Varfage
huorfaare
Kong Suend
vil seide paa
Suerige.

Biørneskin-
det selies før-
end at Biør-
nen er slagen.

En daarlig
Trætte.

Kong
Suerde
brender vdi
en førend
hand seer
Saren kom-
me.

Jinduithe.

De Suenste
gaa Kong
Suend til
haande.

de døde der aff Kuld oc Frost. Stor yndt vaar at see paa, huorledis ^{Stor Frost} de fattige smaa diendis Børn døde som de hengde paa ^{oc Kuld.} Modernis
 lyst oc vild: De Moderne selff hen døde til lige met deris døde Børn
 i deris Gaffn. De Danste løbe oc icke selff ram for vden, vdi
 me wuærlig, men maatte mere tencke paa Hush, Ild oc varme i: ^{Verndland}
 oc Kuld oc Frost, end paa Vaaben oc Verie imod deris Fiender. ^{vdi Suerige.}
 erndelænderne sandede mod, oc hugge braader vdi Beyen, der som
 ongen skulde reyse frem, indtil de kunde komme til at dagtinge met
 annem om fred oc forskonelse. Thi deris Egn omlyctis met saa høye
 lipper oc dybe Dale, at ingen kand komme lætteligen til at drage dem
 vdi, enten ved den høyre eller den venstre Haand.

Der Kong Suend sidt disse tidende at høre, stod hand strax op,
 hand sad vnder Radere, gaff sig til sin Hest, oc lod omsla vdi Ley-
 at alle mand gjorde rede oc fulde hannem hasteligen, til denne huls ^{Gulueyen i}
 Det angrede hannem bitterligen at disse ringe Bønder skulde for- ^{Suerige.}
 me hannem oc sit gantste Krigsfolck deris pass oc fremgang. De der
 aff hans gode Mend met naffn Niels, bad hannem besinde sig, oc
 de forfaris huorledis om alting vaar vdi Sandhed, vende hand sig
 deligen til hannem, oc sagde: Aldrig finder mand mistrøstigere
 sk, end hine nygiffte mend ere. Der met kaste hannem vdi Næ- ^{nygiffte}
 at hand haffde giort sit Bryllup den næste dag tilforne, førend hand ^{mend, mi-}
 f sig paa dette Laag. Niels fortørnedis aff saadant spaatteligt suar, ^{strøstige}
 fra gode villie oc paamindelse, oc sagde, at hand skulde voge det, som ^{mend.}
 ngen icke skulde tør giøre hannem effter. Betalde hannem saaledis
 sin spaat, oc lod hannem høre sin egen Blødhertighed. Huilcket
 er en aarsage til hans død, som strax effterfulde. Der de komme til
 beyen, stigde de fra deris Heste, oc som de vaare saa gaat, som Be- ^{Braader}
 løse vdi denne hastighed vdfomne, begynte de at storme paa deris side ^{buggis for}
 oc denne Braade, oc Bønderne paa den anden side at raabe om fred ^{Kong Suend}
 forskonelse. Da gaff Niels sig mandeligen frem, at lade see sin ^{angrer sin}
 sigthed, endog hand vaar en nygiffter Mand, oc i det som hand vil- ^{hastighed.}
 sigdt offuer Træerne, som laae vdi Beyen for dennem, bleff hand sla-
 siggiennem begge sine tindinge met it Spiud, aff en iblant Bønder-
 som stode høyt paa denne Braade, som paa en Mur at giøre Børn
 oc deris Fiender. Der met styrte hand Baglengis ned tilbage paa
 oc fulde til lige mange andre met hannem, som bleffue nedslag-
 met Steene, træ, oc andre Haandløse verie, saa at Kong Suend for-
 da først sin egen hastighed, oc maatte for Nattens mørckhed affkalde
 sigt, vdi Leyren igien, oc lod allting opstaa ind til om Morgen
 hand kunde bedre see sig faare, at angribe Fienderne.

Om Morgen der hand kom atter for Braaden, da fandt der
 som gjorde hannem nogen Modstand, thi drog hand ind vdi Ber-
 oc strax forstreckede alle mand, saa at de suore oc ginge han-
 vden Suerdslag til haande. Hand haffde da vdi sinde at vjdere

Stor frost
oc Kuld.

fare frem, oc indtage gantste Suerige, effterdi Lyden søyede sig saa vel ibes
gyndelsen, effter hans forsæt, men det waffladelige store Frost gjorde dem
saa stort it vedermod, at baade Mand oc Hest forsmectede til lige aff Kuld
oc Hungers nød. Mange som komme ridendis ind vdi Landet, maatte
gaa til Fods, oc forarsagedis at legge deris Pæck paa deris Stallbro:
dris Heste, oc snige sig hemeligen her met tilbage ned i Skaane. Der
Kong Suend dette forfarede, gaff hand strax orloff aff Leding, oc vaar
sself icke den seemste eller sidste, som kom til Danmark.

Kong Suend
nødis til at
drage hiem
aff Suerige.

Karl Søff:
uigmanden
aff Halland
slais aff Sinds
uiderne.

Paa hiemvejen timdis Karl Søffuigmanden aff Halland, met
sin Broder Knud, en stor Banlycke oc Forræderi aff de Suenste. Thi
der de haffde taget Gissel oc Pant aff Fienderne, oc meente at det vaar m
klar sag oc tryghed paa begge sider, bleff hand yndelige slagen, icke lang
fra Hallands grenzer. Finduiderne indbøde hannem met sit Føld
Giestebud, oc drucke met hannem saa gaat som en gantste Nat offuer, ind
til at baade Suend oc Herre lagde sig hen vdi en stor Læde, at søffue
en drucken side. Der de vaare vdi deris dybeste søffn, fornaglede Find
uiderne Dørrene offuer dennem, oc sætte Ild paa Huset, paa alle sine
Hjørner, saa at det laa noget nær helfften vdi falaste, sørend at de opuaag
nede, oc saae sig ret omkring. Nogle gaffue sig hasteligen imod Dørrene, oc
effter at de haffde lenge søgt oc fundet dem, vaare de forspægrede vden
Huad stulde de nu giøre? Ilden trengde dem paa den ene side, oc Fiender
ne forment dem vdgang paa den anden side. Thi toge de til næste oc be
ste raad som da for haanden vaar, oc vdualde den ringste aff tuende sine
Baader, oc mente, det som Sandingen vaar, at det vaar bedre at dø med
deligen, end at lade sig pinacteligen stegis oc opbrendis. De opbr
Dørrene met mact, oc sloge sig vd iblant deris Fiender, huilcke haffde
all fordeelen for dennem, oc vden Barmhiertighed, sloge saa mange
dem som de offuerkomme. Ibland andre som her omkomme, vaare ogsaa
nogle deylige vnge Herremend, som Karl for Frenndstaff stuld, haffde
sin tieniste hos sig. Dennem toge de Suenste saa nøgne, som de vaare sø
aff deris Moders liff, oc vden all metynd, met stor spaat oc ladder, dr
nede dem vdi Nize Na, oc imod Christen Næt, lode dem icke bekomme
Kirckegaard. Met saadant Bonde forræderi, bleff dette Suenste
forspilt, oc sic siden ingen videre fremgang.

Aff tuende
onde faar
skal der ring
ste vduelis.

Udødeligt
Mord.

Døndernis
oprør vdi
Skaane.

S Mart tid her effter begynte it stort Oprør aff menige Skaanste
som forsamledis vdi Arnedal, met vebnet Haand, imod Kongens
hans Befalnings mend i Skaane. Thi det er Skaaningers art, lo
mand dennem for megen wseduanlig Byrde oc Tyngge paa Halsen, w
ge de ney, met endrectige mod oc mact, for wret. Som det oc vel
stæds gaar til, at naarsomheldst trældoms Lag, knappis for meget w
gen hart at Halsen, da tænker mand mest paa Frihed at fiøbe, met sa
dige Baaben oc Berie. Thi befryctede sig nu Kong Suend, at
dant Oprør stulde tage offuerhaand, oc drog der faare strax offuer

Skaane

Sidland til Skaane, met sit Krigs sold, paa huilket hand saa dristeligen forlod sig, at hand gic self vaabenløs, ind iblant Bøndernis forsamling. Men der de met vilie hadde ladet hannem ind til sig, omringede de hannem, oc raabte vdi huer anders Munde høyt oc haardeligen, met stort Klagemal offuer hannem, saa at de oc icke tilstedde hannem, at giøre sin indskyldning, men sloge ind imod hannem met Steene, der hand opracte ^{Donde harm veed ingen maade.} in haand, oc begerede lyd oc stilhold aff dennem. Saa høyt stigde deris armstilde oc forbittrede Galenstak, at de oc foractet Kongelig Maiestat.

Da fremtraadde Tyge Sygnesson, en meget Velbyrdig oc velslende Mand, oc Kongens fornemiste Ven, hand bedid, oc sic lydhighed aff Almuen, oc søyede sine ord oc tale, at hand forfeirede Lensmændens sig, oc giorde obenbarligen deris vndskylding, for alle de Sager, som den dem tillagdis. Almuen lod sig tage met ord, oc drog huer sin vey hiem til eget. Men Kongen nøyedis icke, for den foract, som hannem vaar udfaren, førend hand saa Jld oc rød Lue aff mange Lands byer, oc noer giffuit skyling offuer ganske Skaane, ia oc affskild dem som vaare vndt for dette Oprør, enten ved Fjor eller Fæ. Frynt oc fremmet vaare sig meget actet for hannem i hans grumhed, saa at hand oc gaff Tyge Sygnesson skyld, at hand skulde veret en Ophaff oc hemelige Raadgiffuer til saadant Spil. De der faare beskattede hannem en stor sum Guld oc søff, wanseet, at hand tilforn fridde hans Liff, oc stillede den rasende hanc.

Imellem at Kong Suend vaar forhindret met denne vduaartis Suenste Feide, oc induaartis oprøriffe Almue vdi Skaane, da hadde Kong Knud gierne begynt noget nyt imod hannem, hadde hand icke betret sig for det Methold, som hand hadde aff Hertug Baldemar. Thi en meget som den Menige mand hadde oc ilde vndte Kong Suend, for hans vanartigheds skyld, saa meget elskte de Hertugen for sin Fromhed oc lydhighed, saa at den ene bätte, det som den anden brød. Der faare an Kong Knuds raadgiffuere for gaat, at mand for alting lagde sig først for at affuende Hertug Baldemars hierte fra Kong Suend, oc paa det hant kunde gaa for sig, berymmede de Kong Knuds Systers, Frøiden hanc deilighed for hannem, oc drossue det saa vilt, at hand paa det sid lod sig hende befalde, oc sagde, at hun vaar vel den, met huilken hand lystet at leffue sit Liff, der som hun alene hadde nogen Arffue oc Gie Danmarck, i det sted hun hadde intet, efterdi hendis Fader vaar en vffender. Dette sagde hand paa srynteri, thi hand trolaffuede hende hanc strax, oc sic tredie parten aff all Kong Knuds Fæderne til Met met hende, oc siden antuordede hende en frommer gamle Frue, ved hanc vordid, at hun skulde haffue opstun paa hende, indtil hun kom noget til vert oc Alder. Der met bleff det gammel Frenndstak (som nu lang hanc for had oc trætte skyld, traadt vnder Føder) fornyet, oc all det hanc stak, som enten hadde veret imellem deris Forældre eller dennem hanc forgæt oc vdflet.

Kong Suend bar ſtor hemelig affuind ved dette Suogerſta torde dog icke obenbarligen giſſue ſin vrede tilkiende imod dem, i hand beſindede oc fant, at den ſørſte part aff hans Lycke oc B vaar rynt fra hannem met Hertug Baldemar. Der de formercte hand haſſde i ſinde imod dennem, lode de ſig intet bemercke, oc bade h om forloff, at drage bort at beſee deris Landgods vdi Suerige. M ris rette aluerlige ærende vaar, at Kong Knud vilde beyle til Kong **Kong Knud** **dis daatter**. Kong Suercke tog ſaa venligen mod dennem, at beyler til Kong Suercke tog ſtrax giorde alle ſine egne Børn, for deris vanheldigheds ſkyld, arffuel **Kong Suer-** **dis daatter** bebreffuede diſſe vngædle Herrer, ſine tilkommende Suogre, all ſit i Suerige. ue oc Sie, eſſter ſin død oc afgang.

Der de komme tilbage igien til Danmark, drog Knud offi Jutland, men Baldemar bleff ſtille vdi Ringſted. Did ſtyndede **Kong Suend** **offuerfender** Suend ſig til hannem, oc talde hannem ſkarpeligen til, oc ſtebde h **Hertug Val-** **demar.** met mange ord for en wtro Mand oc Forrædere. De der Val ſagde ney for ſaadan wærlig Sag, ſom hannem tillagdis, drog K nogle Breffue frem, ſom hand ſagde, at hans Benner haſſde ſe hannem til, om det Forbund ſom de ſkulde giort imod hannem, met Suercke vdi Suerige. Der Baldemar formercte, at ſaadanne ue vaare icke hans egen dict, oc befands vden all Vnderſcript oc ſcript, bleff hand offuer alle maade vred, oc endog hand vaar ſeen at fortørnis, ſaa forbitredis hand alligeuel ſaa hart paa Kongen, at oc gaff hannem mange ſtends ord, oc ſagde, at hand vaar ſelf den hand ſictede hannem, oc klagede hart, at hannem vederforis ſaadan melig Løgn, for ſin lange ærlige oc tro tieniſte. Kong Suend op aff ſaadanne ſtarpe oc driſtige Gienſuar, ſaa beſtigligen, at hand haſ det hannem ſtrax fangis oc bindis, der ſom Kongens Hoffinder vilde eſſter deris Herris Befalning, oc haſſde icke mere elſt Baldemar, Kongen ſelf: Baldemar drog ſtrax deden til Jutland, oc der hand opuact Kongen mange Wuenner, for ſaadant hans wbeſteden offu oc wræt, kom hand haſteligen tilbage til Sieland, met en ſtor Judſt flaade, dog icke vdi denne mening, at hand vilde arge eller feide paa gen, men at hand vilde videre til ords met hannem, oc vere viſſ paa hand ſkulde forſee ſig til hannem. Kongen møtte hannem vdi **Sundby.** met ſine Reifener oc Hoffinder, oc bleff dennem der begge gaet oc **Kong Suend** **oc Hertugen** **bliffue for-** **ligte.** imellem en gantſke dag, indtil at de bleffue venligen oc vel forlight Kongen ſtrax ſamme Nat reiſte wfortſſuet igien til Roſkilde.

Wdi diſſe ſamme dage lagde Bønderne Viſten ind vnder Sieland, en ſaare ſterck Skibs flaade, oc eſſterdi de nyligen haſſde plund omliggende Landsbyer, ginge de dennem nu forbi, ſom ingen By at foruente, oc haſtede icke ret frem, at de kunde wforuarendis kom vdi Roſkilde. De giorde ingen ſtade, der ſom de droge frem, met brand, paa det at ingen ſkulde fornemme deris Tilkommelſe. De vdsurde aff dennem, ſom de fangede, at Kongen vaar ſelf reiſt

Venderne
ſalde ind vdi
Sieland.

ngt fra Byen, oc at der vaar ingen som kunde gjøre dem nogen synder: ^{Venderne} ^{vilde plundre} ^{Kostilde.}
 g Modstand, finge de end da større mod, oc ilede saa fast, at nogle aff ^{Kostilde.}
 nem, som vaare best beredne, komme til forstaden, kaart tid efter at
 ongen vaar indkommen, oc da neppeligen falde først vdi Søffn.
 ngen viste noget at sige aff dennem, førend mand hørde nogle saa aff
 se fremmerste buldre paa Bierget vden for Staden.

Den første Mand aff de Danske som gaff sig vd aff Byen imod
 nderne, vaar Radulff, en kaastelig god Rytter, som haaffde en saare karst ^{Radulff en}
 est, paa huiltken hand forlod sig. Dog torde hand icke (effterdi hand ^{gild. Dansk}
 ar alene) søge de Tydste brystgengs, men stermyssede met dem, red aff
 til, som hand saa sig best leilighed. Naar hand vaar paa slæt Mark,
 rhindrede hannem hans tunge Harnist, at hand kunde icke vere saa snar
 a sin store oc sterke Hest, som hans Vaabenløff oc bare Fiender vaare
 nderis smaa Klipper. Thi fant hand paa it andet raad, oc holt sig ind
 Agrene iblant Kornet, at Fiendernis magre oc ringe Heste, kunde ^{Anslag.}
 pneligen trengre sig frem vdi den tycke Bang, oc hand met sin sterke
 est, vende sig frem oc tilbage vden besuering, lige som hannem lystede.
 aa det sidste holde de sprock met hannem, oc der de atspurde huo hand
 ar, sagde hand sig at vere en Kremere. De spurde fremdelis huad
 r vare hand haaffde at selie, hand suarede oc sagde, at hand førde Baa- ^{Stemt oc}
 t oc Krigs rystning omkring, oc pleiede at magtkiffte dem bort for Heste, ^{aluors tale.}
 vaar saaledis kommen i færd met denne som hand nu red. De at-
 rde hannem tredie gang, om Kongen vaar vdi Kostilde eller icke, hand
 de, ia. Men der de sagde, at hand vaar dragen der fra, at tale met
 gle sine Benner, suarede hand dem, oc sagde, at hand vaar vdfaren
 er vist, men hand er nu hjemkommen igien til Kostilde. Dette vilde
 icke tro, fordi at de haaffde tilforne faaet andre kundskaff ved deris Spey-
 r. Men Radulff sagde dem sandingen, thi hand viste vel at de
 de tencke oc tro, lige tuert imod hans ord.

Den stund at Radulff holt Fienderne saaledis med ord, forsams
 is nogle til hannem aff hans Staalbrødre, effter som huer bleff først
 sig, oc vaar mest duelig vdi hierte oc haand. Venderne raabte oc
 paa deris Fald, at de stulde lade aff at søge Byte, oc giffue sig huer
 i sin Slactordning. Radulff bleff til sinds, at hand vilde angribe
 nem, Men der hand formerckte at hand vaar dem endnu for suag
 stffuede hand indtil hand kunde vorde noget sterkere. Saa stffuede ^{Danske}
 are de Danske Hoffmænd paa Krig vdi disse dage, at de komme aldrig ^{Mendes mod.}
 i nogen Slactning, at de io formodede sig Seyer oc offuer haand. Saa
 se som Radulff formerckte aff den Stoff, som drog op i Lufften, at
 igen vaar for haanden, strax greb hand Fienderne an, oc slog dem vdi
 dræbning paa fluct oc splitte deris Orden. Hand forfulde fodsoldet oc
 hiel for føede alle dennem som hand offuer kom. Keyse tyget som oc saa ^{Radulff stæ}
 se giffuet sig paa fluct, vende strax tilbage der de bleffue Kongen var, at ^{de Vender}
 se som met saa ringe it tal Rytter, oc gaffue sig imod hannem, oc trengde ^{paa fluct.}
 hannem

hannem, at hand maatte fly. Men Radulff tøffuede icke lenge, so hand offuergaff Godfoldet, oc vndsætte Kongen, oc slog Reise tyget i gang retskaffen paa fluct. Dog vaare de hannem for raske, met deri færdige Rystning oc vadere Heste, saa at hand maatte lade dennem oc vende igien met sin samlede hob til bage imod Godfoldet. Huo der veret tilstede, da maatte hand seet baade stor vndt oc vnder paa disse Lydste. De vaare saa gerige paa Hoff oc Byte, at de løbe met Le vdi Armene paa sig, oc brugte sig end da, alt huad de kunde, at sno oc at de maatte nyde Skindet, effterdi det bleff dennem for tungt, at tage det met sig, vdi saa Hoffuetfulds en færd. Huad maatte disse dog bløde oc gerige Stimpere, som kaste deris Waaben oc Bærie fra si største Liffs fare, oc gaffue sig effter saa ringe it Byte, som vaar den re til forhindring end fordring. De vaare saare saa, som kunde sue oc vndkomme met Liffuet til deris Skib. De andre bleffue enten fl eller aff redzel druckne de sig self vdi Hassuet. Da lod det Lydste Re sig see tredie gang, oc mente at de vilde forrastet de Danske, men de ue saa hasteligen vende, at de for fryet oc fare skyld, rende huer som vaar færdigste paa sin Sag, imod Strandbacken, oc der kuldkaste sig Hest oc alt, ned vdi Hassuet. Met liden ære forde de vdi deris leffu Liff strid paa it fremmede Land: Met megen blusel oc skam, vdgaff self deris fryctactige Blod oc vmodige Mand, den som dennem i burd, at bruge eller tilsætte met ære for deris Fienders haand. Der e vaar offuerstaet, vaare saa mange bleffne paa Balstæden aff Vaadedene, at de som vndflyde met Liffuet, kunde huercken hielpe Skibene sig self, at senle offuer Hassuet, oc forkynde deris Venner dette Rym

Skamelig
Gerighed.

Vendernis
Quindactige
blodhiertig-
hed.

Sorøffuere
forderffue
Danmark.

WED disse samme Aar oc dage, sid Sorøffuere saa stor offuerhæ paa Danmarkis strømme, at den beste part aff Landet, bleff saa som aldelis ødelagt oc forderffuet. Den gantste Østre Søkant, fra i syffel oc indtil Ideren, bleff saa vndeligen metfaren, at der sands hui vdi Riøbstæderne oc paa Landbygden, nogen som torde tryggeligen i oc bo, eller søge sin Næring oc Bæring. Den Søndre oc Østre aff Sieland, laa øde vnder Hæfod, vden hues som Sorøffuerne self oc besadde. Fynboerne haffde icke heller meget bedre kaar. Men stringe effter deris Lands storhed oc vilkaar, vorde sig mandeligt aff disse Der vdi Danmark. Thi enten dagtingde de Sorøffuerne fr met gode, eller sloge dem vdeligen vd fra sig, met Mod oc Mandou vilde for ingen deel lade sig vdriffuis, eller tuingis vnder Trældoms oc Marlig stat oc skyld, huilket Laalandsfarne tilstedde, oc lode sig pagis, endog deris Land er videre begrebet end Falster. De andre suu vaare øde met alle. Ingen torde forlade sig paa noget Waaben Bærie, enten vdi Stæderne eller paa Landet, vden allene, at mand slog store Bielder oc lange Væle vdi Hassuet, at Sorøffuerne kunde komme til, at giøre nogen Landgang.

Det

Der Kong Suend fornam, at det gid io lenger, io verre til vdi Kong Suend Riget, oc at hand selff vaar for suag at affuerie Landsens forderffuelse, ^{seger om fremmede Hielp.} oc gaff hand sig til Hertug Henrick Loue aff Saren, som vdi disse da: e, vaar den mechtigste oc veldigste Herre vdi Tydskland, oc loffuede han: em, halff andet Tusinde marc Sølff, at hand stulde vndsætte han: em imod disse Wendiske Eoroffueris tiranni. Hertug Henrick an: ^{Hertug Henrick Loue stryger Kong Suend om munden met en Jare fod.} mebe Penningene, oc holt dog intet aff det som hand tillsagde Kongen. ad heller det vaar hannem vmueligt at giøre, eller ocsaa at hand stot: intet om sit Løffte, vaar wuist. Men dette fands for vist vdi Dan: erd, at Indbyggerne maatte baade først styde denne fornessnde sum: minge til sammen, oc sige dog siden ingen tryghed, men større blu: kend de haffde tilforn. Huor faare de lode sig ocsaa hart fortrydet, oc: med ved Kongen, at det gantste Rige stulde høre ilde for hans styld, at: ocsaa daarligen oc spaatteligen haffde slaet sin Sag an, at kiese sig: med Sølff oc icke met Strid, effter Danste Wends fordoms wijs oc: hane.

Her vdaß lod Kong Suend sig forarsagis, at hand offuergaff: stride imod sine vduaartis Fiender, oc tenckte mere paa den fryct oc fare, oc hand huert Dyeblid foruente de aff sine egne Vndersaattis retsfardige: icke oc wuillighed. Hand begynte ocsaa paa ny at mistende Knud oc Val: mar, oc oplagde ved sig selff, huorlunde hand kunde best komme til, først at: raade Baldemar, Oc siden naar hand vaar tagen aff dage, met min: ^{Kong Suend vil forraade Hertug Valdemar.} vromage forderffue Kong Knud. Met obenbare Feide tenckte hand vel, dette kunde icke sulddriffuis, oc der faare lod suigeligen gaa ord vdaß, at: ind vilde reise hen vd til sin Husfruis Fader, oc forfare huorledis det: til met hendis Metajist oc Morgengaffue, oc begerede aff Hertug: Baldemar, at hand vilde giøre hannem Selstaf paa denne Reise. Huilcket: de altsammen for denne aarsage, at hand mistenckte Hertug Baldemar, hand stulde begynde noget nyt vdi hans frauereelse, oc vilde der faare locke: hant vdaß Riget met sig, oc lade hannem kastis i Fængsel hos sin Hus: fader.

Dette Kongens hemelige oplagd suig, bleff Hertug Baldemar: haret aff hans gode Venner, oc hand bar icke lenger dyl der paa, end at: ingen kom til Slesuig til hannem. Der sagde hand hannem obenbarli: ^{Hertug Valdemar flager paa Kong Suends Jer: raderi.} g under Dyne, huad hand haffde fornommet om hans forraderisse: sig imod sig, oc atspurde hannem, om saadant vaar forskylt for hans: icke oc ærlige Dieniste, at baade hand selff haffde ofte voget sin Liff for: hant, oc faaet mange Strammer for sine Fienders haand, oc der til: noget den største part aff Rigens Indbyggere til hannem, oc veret: største hoffuet Aarsage til alle de Seieruindinger, som hannem vaar: haren indtil denne dag. Oc effterdi at Kongen benectede saadant, oc: hand gaa til ret Sandheds bekiendelse, da vdftrabte hand deris naffn, oc: hand screffuet hannem til her om, oc lod hannem siden see oc læse deris: oc Seriff. Hand bad hannem gaa til sin egen Samuittighed, oc: hand om hand met noget steel eller ræt burde saa at afflegge hannem: vandeligt Suig oc Had for alle sine mangfaaldige Belgierninger. Oc: sagde

sagde sig alligeuel icke diff mindre at vere villige oc redebøn til at følge hans nem, effter hans begiering paa denne reyse, men bleff hannem noget disse mellem at skade, da skulde hand fuldkommeligen vide, at det skede icke for at hand io viste tilforne hans oplagde Forræderi, men mere aff hans vnedelige skalkastighed oc blodgerige tiranni. Kong Suend bleff her vdi sit onde forsæt, huldæet hand dulde hemeligen vdi sit Hierte, oc sagde dog andet met Munden.

Paa veyen der de komme til Stade, begerede Kongen aff Biscop Hartuig aff Bremen, at hand vilde fremdelis lade hannem ledsage paa denne sin Reise. Der Biscop Hartuig vegrede oc affslog hannem dette bad hand Hertug Baldemar, som stod saare vel hos Biscopen, at hand vilde tale hannem til paa hans vegne. Biscopen tog Baldemar hemligen aff til en side, oc obenbarede hannem alt Kongens forræderi imod hannem, oc sagde, at det vaar oc saa Aarsagen, huor saare hand nødte hannem sin Leide. Dog paa det at Biscopen skulde icke sunis at vdi Kong Suend wuillig faare, vndskyldede hand sig hos hannem, oc sagde at hand icke formaatte at ledsage hannem vdi fremmede Land, oc raadede hannem, at hand skulde affærdige sin, oc Baldemars Legat met hans egen til lige, oc lade Hertug Henric Loue, her om tiltale, hues mact oc vdi vaar da størst iblant alle Lydske Herrer oc Forster vdi disse dage.

Hertug Henric Loue.

Hertug Henric formerkte strax Kongens tredffhed, oc lod Kongen strax suare, at det vaar icke fornøden, at hand begerede det aff hannem, som hand kunde lætteligere bekomme aff sin egen Husfruis Hertug. De effterdi Hertug Henric vndte Hertug Baldemar vel, atuarede hand hans Legat, huad hand for en skadelig Bøn begerede til sig selff, oc bad hannem siige sin Hofbonde der hos, at der som hand icke met det første stykke sig hiem igien, da skulde hand fornemme sig at vere it ont Bad beredt Margress Conrad.

Margress Conrad aff Ditbin strafte sin Suogers forræderi.

Her met toge disse Legater deris affsteed, Biscopens oc Baldemars droge igien til deris Herrer, men Kong Suends gaff sig frem til Margressuens gaard, oc gaff hannem sin Herris anslag oc tilkiende, huorledis at hand haffde tuende vnge Herrer sine Frende stendte, huldæe nogen tid forleden vaare wens met huer andre, oc stilledte ligte ved nyt Forbund oc Suogerstaff. Hand sagde, at hand haffde locket en aff dennem met sig paa denne sin Reise, oc vilde tilføre hand den, at hand skulde foruare hannem hos sig vdi Fængsel, at hand skulde komme til at giøre hannem noget Oprør vdi Riget, bad der saare, at hand vilde strax tilskide hannem dem som kunde ledsage hannem til sig. Margress Conrad horde, at Hertugen haffde giffuet sig paa saa god Tro oc med Kongen, oc at Kongen haffde saadan hemeligt Skalkhed forhanden imod hannem, forbandede hand saadan hans Falsthed, oc sagde det vilde ingelunde somme hannem, at hand nu paa sin Alderdom bedriffue Skelmstykke, det som hand aldrig tilforne haffde nogen vdi sin Rngdom. Hand vilde heller see, at baade hans Suogers Daatter met deris vnge Søn, vaare hengd vdi en lius Galie, hand

andre, end denne spaat oc vanære skulde offuergaa hannem nu en vbleffuet Oprictighed. Mand, som alle sine dage haaffde haafft en Dannemands rycte, end at hand skulde enten samtycke, hele, eller driffue Forræderi for noget Men- nists vild eller venstæff skyld. Hende det sig saa, at hans Suoger for- aarsagdis til obenbarlig retuis feide imod sine Wuenner, da skulde hand sin- de baade raad oc vndsætning, saa hand skulde vide hannem tacl.

Bed saadant Gienfuar flammede sig Kong Suend, oc drog strax til- bage ind i Danmark, oc lod dog icke sit morderiske Forsæt falde. Thi efter at hand haaffde veret en kort tid i Sieland, gjorde hand hemeligen it hasteligt vdt offuer til Fyn, vdi den mening at hand vilde wforuarendis offuerfal- Kong Suend bruger For- ræderi imod Kong Knud oc Baldemar vdi Viborg. De der hand fornam, at hans Kong Knud oc Valde- mar. sag bleff obenbaret, sagde hand til dennem, at hand kom ellers saa haste- lig offuer til dennem, at hand vilde raadsføre sig met dennem, oc ingele- til den mening, at hand vilde fange eller offuerfalde dennem. Men de vilde alt bedre kundstæff om hans Forræderi, end at de vilde tro hans vdslydning, oc efterdi de formercke, at der vaar ingen forhaabning om hannem, at bedre skulde worde, da lode de sig hylde aff den menige Judste Almue. Huilcken suore dem Huldstæff oc Mandstæff, som deris rette Konger oc Offuersffrighed.

Der Kongen spurde denne Tidende til Dithense, indkaldede hand En ond Samuittig- hed fructer oc mistencker allting. si Krigsfolck oc Hoffinder for sig, oc atspurde dennem baade vdi almin- delighed, oc huer serdelis, om de vilde giøre hannem troligen bistand til Krig at føre imod Kong Knud oc Baldemar. Endog de suarede hannem vdsrecteligen alle vel, saa lod hand sig dog icke nøye der met, førend at de suarede Sacramentet der paa, at de aldrig skulde suiige eller vndsælde hannem. Dette vilde Sune icke indgaa, men holt sig vd at Dørren, der Sacramentet skulde vddelis, huad heller hand gjorde det mere for det gam- le Venstæff, som vaar imellem Baldemar oc hannem, eller vdsaa, at Denne Sune vaar Ebbe Skialmsøns Søn. hand vaar fortørnet paa Kongen, kand ieg icke si. Der de komme efter hannem, oc vilde haafft hannem ind igien, oc atspurde, aff huad Aarsage hand skyndede sig saa hasteligen vd at Dørren, gaff hand Kongen skyld, oc hand veldeligen haaffde frataget hannem sin Faders gaard. Kongen loff- te strax, at hand vilde gierne giffue til bage, huad hand haaffde hañem fra- taget. Sune suarede at det vaar nu for silde, at giffue igien det hand vaar vdsæt oc trengd der til, oc icke tilforne aff sin gode vilie for Retfærdigheds skyld. Der met skiltis hand fra hannem, oc begaff sig strax hen offuer Baldemar, for den gamle kundstæff oc venstæff som dem self, oc de- ses Forældre oc Forfædre, haaffde aff Mandis minde haafft tilsammen met andre.

Der Kong Suend haaffde taget Eed oc Handfestning aff sit Føld i Fyn, drog hand igien til Sieland, oc efterdi at Kong Knud oc Valde- mar lagde ind vnder Landet imod hannem met den Judste skibs flode, da hand forscriffue Erkebiscop Eskild til sig met den Skonste maect. Huil-

Denne Peder Thorstenffon det ocsaa stede effter hans begiering, oc hand da iblant andet atspurde aff Pedersborg haffde Sunis Syster, Cecile.

Peder Thorstenffons gode raad for Kong Suend.

Peder Thorstenffon en aff sit fornemiste Raad, huorledis hand skulde best sla sin Sag an. Denne samme Peder haffde til forn, vnderuist Kongen, huorledis hand skulde sticke sig, at hand kunde regere vdi Landet met lyde oc tryghed, oc sagde, at hand enten skulde holde venstaff met Adelen oc Almuen, oc giøre dem til gode, at hand kunde bruge dem villige imod sin Gienpart, eller ocsaa, at hand skulde elste oc ære disse unge Herrer, sine egne Blods foruante, oc oplade dem huer sin anpart aff Kongdomet met sig, saa at de kunde haffue Arligen lige Indkom met hannem, om de end skont bleffue hannem icke lige, vdi Myndigheden oc Anseelse. Vilde hand intet giøre aff disse tuende vilkaar, da skulde det vden tuil betyde hannem it stædet Regimente. Dette gode raad slog Kongen vdi Vær oc Bind, oc holt det for stor Galnstaff, som maatte veret hannem ærligt oc gaffnligt. Thi hans Hierte vaar da saa opblæst vdi hastmodigheds Ild, at det gaff ingen nyttelig vnderuifning rom. Hand suor oc sagde, at hand skulde vderre Peder imod, saa lenge at hand haffde en Skiold vdi sin gantste Gaard. Peder suarede oc sagde: Herre, Jeg haffuer altid veret færdig met en Skiold for eder, men ieg befrycter mig, at det skal icke bliffue langt til, at icke skulle vel self haffue alle eders Skiolde behoff. Kongen tog dette vdi en anden mening, oc atspurde hannem, om hand icke vaar endnu matter. Peder suarede oc sagde: Jeg er aldelis fornøyet oc bespist, men ieg veed icke huad ieg skal sige, om denne Mæthed skal bekomme mig vel eller icke.

Gastmodighed vaar aldrig god Raadgiffuere.

Stemt oc Aluers tale.

Saadanne ord oc tale haffde Peder haffd met Kongen for nogle faa Aar forleden, oc bleff nu paa ny atspurt, huad hannem siuntis best at giøre til raad, oc sagde, at intet vaar nu gaffnligere, end at Kongen drog offuer Skaane, der som hand haffde flere Venner oc større Methold, end her vdi Sieland, der som den største part vilde hannem icke meget gaat. Her vaar hand langt aff veyen fra Jyderne, som vaare tilforn ilde affbrendt vdi Viborg, oc skulde vel fire gange betencke sig, før end de droge saa langt vderter hannem. Forsømmede Kongen at drage offuer met det første, oc giøderne komme diffimellem der ind, da skulde de vden all tuil, reise en storm aff Skaaningerne met sig imod hannem, oc maa vel stee, indtage det gantste Land vnder deris Haand. Kong Suend suarede, oc sagde at Peder haffde gaat at giffue saadant raad vd, effterdi hand haffde Valdemars flegfred børn vdi foruaring at optucte, oc kunde der faare vere viss paa, at der som Fienderne finge offuerhaand vdi Sieland, at hans Gaard Bohaff bleff vel vrent oc vskadt, men de andre maatte foruente sig til andet, om de forlode Landet vordløst.

Peder Thorstenffons ander gode raad.

At foracte gode raad, er en begyndelse til vnderlyde.

Saaledis foractedede Kong Suend it gaat fremmet Raad, fulde sit eget Hoffuet effter, oc bleff stille beliggendis vdi Roskilde foruente alle Dneblid Fiendernis tilkommelse. Men der tiden haledis for hannem, oc hand for spisning oc vnderholding styld til sit Hof.

hadde saalt mange Lands byer oc anden Kronens herlighed, saa at hand ^{Erkebiscop} ^{Wifild tager} paa det sidste nøddis nu til at giffue orloff aff leding, da formerckte Ercke- ^{vnderligen} ^{Orloff aff} ^{leding.} bispopen vel huort det vilde vdi met hannem, oc oplagde der faare met sig, hwarledis hånd maatte komme her fra wslagen vden stam oc skade. Først hadde hand sit Bud hemeligen hos Kong Knud, oc lod sig vnderkiøbe met hannem, at hand skulde afffalde oc fly til hannem. Siden tog hand sine Landmend til sig, oc giæ ind for Kong Suend klagede hart offuer den store trang, som den Menige mand lidde paa nødtørfftig Vnder- heding, oc begerede der faare at hand vilde giffue dem Orloff, som hand icke formaatte at søde. De om hand end skönt vilde føre dem imod sin vderpart, saa vaar dog der met intet Christeligt vdtret, at Frender oc Landmend, imod stel oc skriff, dræbte oc myrde huer anden indbyrdis. Det saadan vndskylding tog Erkebiscoppen affskæd, oc drog met den hvide Skonste Fane fra Kongens Hob. Kongen bleff der offuer ^{Kong Suend} ^{fortørnis} ^{paa Ercke-} ^{biscoppen.} Mandeligen fortørnet, oc sagde at hannem burde at miste sin Hals, for vderant oprøriske affald. Men de som vaare hos Kongen aff hans Raad, formanede hannem høveligen, at hand for ingen deel skulde forgribe sig paa denne værdige Fadens Blod, oc indlegge saa ond en begyndelse til sine sin Krig oc Feide. Der met gaff hand sig til Freds, oc drog op paa det andet søye Fald, som end da vaar hos hannem, oc begaff sig paa Vægen imod Falster, i denne mening, at hand vilde rømme aff Landet. Skildet hand holt dog stille hos sig self, saa at hans næste Raad viste det icke, førend at det bleff oc saa ryctet offuer den gantste Hær.

Der Faldet fornam, at hand hadde i sinde at fly fra dennem, ^{Kong} ^{Suends} ^{Krigs sold} ^{formaner} ^{hannem at} ^{hand skal} ^{icke fly aff} ^{Landet.} de de hannem, at hand skulde icke lade dem skameligen slaes, vden stan- de strid, imod deris Fiender. De vilde huer oc en vere hannem god- vare, at hand visseligen skulde fange Seyer, om hand ellers self vilde være hos dennem. De bade hannem betencke, at endog de vaare saae saa vaare de alligeuel Mandelige, oc hadde offte tilforn, for hans Vægen, nedlagd langt flere end de vaare self. De bade hannem acte vægen ære, oc besinde at det stode hannem saare ilde, at hand vilde brende vden førend hand saa Hæren komme, ia at hand vilde met sin selfuillige vder rechte Seyeruindingen fra sig vdi sine Fienders haand. De bade vder at hand icke skulde lade sig dette ord efftersigis, at hand som tilforn vder beuist sig alle sine dage, en duelig Krigs Herre, vaar nu bleffuen vder se oc fryctactig, at hand rymte aff Marcken fra sit eget Fald. vder hand denne gierning, som hand nu hadde i sinde, da forkåste hand vder den Loff, som hand tilforn hadde indlagd sig vdi disse formere vder oc Orlog. Paa det allersidste der de kunde alldelis ingen Vøn ^{Kong Suend} ^{rømmer aff} ^{Landet fra} ^{sit Fald.} vder met hannem, forfulde de hannem met skends ord, oc breidede hannem vder spaaat oc forhaanelse, som hannem vilde møde vdi fremmede Land, vder vder at hand handlede mod dem, som ingen redelig Herre oc Konge.

Der Kong Suend vaar rømt dem fra, toge de mod oc Mandis vder til sig, oc samtyckte indbyrdis met huer andre, at effterdi de hadde

gode Heste oc Harnist, da vilde de møde deris Fiender vdi Marden, oc saa faa som de vaare, forsøge Lyden, oc giøre deris beste imod dem, at de maatte indlegge diss større prijs, at deris Herre oc Hoffuigmand hadde saa skameligen forlat dennem. De efter at de hadde, vdi dette forsæt, foruente de Fienderne en tid lang oc bleffue dem icke var (thi Jyderne mente at det vaar giort paa skalkhed, at Kong Suend vaar vndflyd) da fulde de Peder Thorstenssons raad oc droge huer hiem til sit eget. Sielandsfarene som vaare næst deris Hus oc Hiem, vndsaaatte de andre deris Stallbrødre met Bentæring, oc huer kom saaledis vden skade vdi sit behold, oc nyd Fred oc Forstonelse. Thi Kongerne tog en Ced aff alt Folket, oc gaff dennem huer oc alle Raade oc Bentstaf, vndertagen Blif oc Thorbiorn, som icke vilde gaa fra den Ced oc Tro, som de hadde giffuet Kong Suend. Disse to bleffue begge fangne oc forsende ind i Suerige, at leggis i Fængsel oc Foruarung hos Kong Suerde. Thi deris modighed oc trofaste Hierte, meente at det vaar større ære at ligge vdi saadant Fængsel, end at vere paa fri Fod, oc haeue dette ord paa sig, at de vaare affaldne fra deris rette sorte Herre Kong.

Diss oc Thorbiorn ville icke træde fra den Ced, som de haaff de foret Kong Suend.

Kong Suend vaar paa det tredie Aar hos sin Suoger vdi Sueden, oc efter at hand vaar vdrømt aff Danmark, oc nøddis da til paa den sidste, efter at hans Suoger affdøde, at søge Hertug Henrick Boue til bistand oc vndsætning. Hand saatte hannem Giffel oc loffuede hannem en stor sum Penning, om hand kunde indføre hannem igien vdi Danmark. Hertug Henrick tog ved dette vilkaar, oc drog strax ned med hannem til Daneuirke, oc vnderskøbte den som Porten hadde i besalning, at de komme vbehindrede frem, oc tuingde de Slesuiger at de gaffue sig vnder dennem.

En Forræderis rette Lon oc Straff.

Slesuig forringis oc forarmis.

Biscop Hartuig aff Bremen som vaar ocsaa met paa dette Aar sagde at denne Forrædere, som lod sig forkrencke met Guld oc Sølv, lade dem ind offuer Daneuirke, hadde fortient at mand skulde opheue hannem, vdi Porten met den Lon, som hand hadde taget for sin Forræderi, andre til it forstreckeligt Exempel oc Atuarfel. Her fant Kong Suend en fremmede Skibs flode, oc tog det Kyssiste Gods met vold vnder dennem, oc besoldede der met sit Krigs fold. Huor met hand forvædede de Vdendige, at de efter denne dag komme aldrig saa stercke oc meere faaldige her ind met deris Være, som tilforn, oc Byen der offuer som til dags vaar formuendis oc mechtig, for den store Handel oc Vandel, her stod met atskillige Riobmendstaf, bleff saa forringet oc forarmet, den kom aldrig siden ret til sig self igien. De droge her fra frem ind vdi Jutland, oc funde saa gaat som aldelis ingen Modstand. De Syndre Jyder rømte ind i Landet til de Nordere Jyder, at de sig met samlede mact imod Fienderne. De som hadde færre til Kong Suend nogen fortrøstning, finge ocsaa it andet fund imod dem, paa det de skulde icke siunis at styrcke it fremmet Fold, til de eget Fædernelands skade oc forderffuelse.

Rong Knud vaar da icke hiemme vdi Landet, men reist hen ind vdi Suerige at trøste sin Moder, hues Husbonde, Rong Suercke, bleff vdi disse dage nyligen myrd om Natte tide paa sin Seng, aff sin egen Kammer. Hvilcken Synd Gud straffede vdi sin retfærdige vrede, kaart tid herffier paa Magnus, som købte Kongens tienere til at bedriffue dette Rord, paa det at hand kunde bekomme Riget effter hans affgang, det som og glippede hannem. Thi hand bleff slagen vdi en standende Strid imod Kong Suercks søn Karl, oc miste baade Riget som hand adtraaet, oc der il met sit eget Liff.

Baldemar vaar vdi Sieland, der hand fik disse Tidende om de kuffis indfald vdi Jutland, huorfaare hand lod Absalon, sin gamle Stallender effter sig vdi Sieland, at hand skulde stynde Rong Knud offuer til Jutland, naar hand kom i Landet, oc drog strax selff hen offuer til Jutland. Hans Tilkommelse bleff den Menige mand saa trøstig, at de som moede vaare vdi sig selff, bleffue end da mere dristige, oc de som tilforn vaare vactige, lode all redzel falde, oc vaare rede at voge Hals oc Liff for deris iederne land. Hand afffærdiget ocsaa strax it hemeligt Bud til en Sachse Herremand, ved naffn Henrick, som haffde hans Frencke vdi Sene, oc lod hannem om bede, at hand vilde for gamelt Venstoffs skyld, styrsine Stallbrødre i deris forsæt, at de droge frem, oc forhindret at Herren icke skulde drage tilbage, før end hand maatte komme til Slacting et hannem. Hand sagde ocsaa der hos, at der skulde icke vorde langt, før end hand vilde møde hannem paa halffuenen. Saa frimodige vde hannem det Juttske Krigsfolckis tilløb oc lystighed, til at søge deris ender.

Diffimellem kom Rong Knud tilbage aff Suerige, effter at hand lat høre, huad for haanden vaar, oc gjorde rede met all den maect, som hand hasteligste kunde opiage, at drage der met offuer til Baldemar. Men Storm oc Wuar forhindrede oc forhalede dette hans forsæt, begynte sig foldet at kædis ved tiden, oc spredde en løs Tidende, som de sagde sig vilgen at haffue faaet aff en Bonde, at Baldemar haffde nu alle rede til Fred oc Forbund met Fienderne. Aff saadan Eogn bleff Rong Knud hart fortørnet, oc straffede dennem for deris Wtacknemmelighed, de talde saa ilde paa den, som sætte sit eget Liff saa yderligen vdi vaade oc for alle deris oc Rigens indbyggeris skyld. Bilde de intet gaat tale om paa, da bad hand, at de vilde holde deris Tunge stille, oc icke lade tale saa vbeskedelig paa hans Ryg, vdi hans frauerelse. Esbern som Skialm Huidis Søne søn, oc til lige opfødt met Baldemar, fortrod saa, at saadant paasagdis sin gode Ven, oc gaff sig der faare allene hen til, at forhøre huorledis til gic, oc føre Rong Knud viss kundskaff til om alting. It dristigt stycke aff hannem, at hand saa gaat som imod Naturen oc Elementernis grumhed, oc trengde sig lyckeligen om, oc kom offuer met holden Skib oc Reise til Jutland.

Hertug Hen-
ric Løve
frycter for
de Danske.

Henric en
Lydsf Herre-
mand er de
Danske god.

De Lydsfe
fy for de
Danske.

Hertug Henric sid vdi midler tid viffe Forfaring, at der saaledis
saa meget Guld til Baldemar, at det lod sig ansee for vist, at det vilde icke
affgaa vden store Hug, om hand skulde holde hannem fod vdi standende
Etrid. Huor vdaß hand forstreckedis, oc effterdi hand vifte, at Henric,
som førre er omtalet, hadde meget kundskaff, for Suogerstuffs skyle, met
Baldemar, slog hand sig i en Skemt met hannem, oc spurde huor hand
Kong vaar. Henric sagde, at hand trode, at hand hadde vden tuil
forstucket sig vdi Skou oc Skul. Hertugen formerckte vel, at hand vilde
icke gaa til Sandheds bekiendelse, oc bad hannem der faare atter paa nu
met Aluerlighed, at hand skulde siige hannem Sandingen. Henric vnd-
skydede sig oc sagde, at det stod hans Ære for nær, at hand skulde røbe, det
som hannem vdi hemelighed vaar fortroet paa god tro oc loffue. Hertu-
gen holt hart ved, oc vilde icke lade sig afftrente, formanede hannem, ved
den Pliet oc Eed, met huilcken hand vaar det Romste Rige forbunden,
hand skulde obenbare, huad som hand vifte aff Fiendernis anslag at siige,
ingelunde bære dyl paa det, som kunde komme hans egne Landmend til ne-
lag oc forderffuelse. Da sagde Henric, at det vaar saa vdi Sandhed
som rycte oc tidende affgick, oc vaar visseligen saadan Krig at formode, for
ey nogen tid vaar saa farlig til forn, oc vden tuil, mand skulde vide her aff
siige, vdi Mands minde hos alle Effterkommere. Aff saadan tale for
en stor forstreckelse paa det gantste Guld. De spurde hannem ocsaa fram-
delis, huad hannem siuntis raadeligst, om de skulde bie eller fly. Han
suarede oc sagde, at hans raad vaar icke andet, end at mand skulde forbie,
tage mandeligen imod Fienderne. Saaledis gjorde hand baade Baldemars
bøn, oc sin Herris befalning fylidit, at de huercken hadde billigen
klage offuer hanem. De Lydsfe vilde alligeuel icke følge hans raad, men
ge sig aarsage aff Marsens tid, at begere Hiemloff, fordi at Vaaren tilstun-
dede, at de kunde icke komme til at holde deris Faste, for den trang, som de
lidde for Fift oc anden nødtørrftig Vnderholding, som vdi disse Hellige
Høytidelige dage behoff giordis. Om dette deris paastud vaar sandt
digt eller icke, det lode de her vdi paakiende, at de reiste nu paa tre da-
færd, saa meget tilbage paa hiemueyen, som de tilforn reiste paa it gan-
halfft Mars tid, der de komme første gang her ind vdi Landet, De lode
til met meget aff deris Gods oc Byte effter sig, som de gaffue sig icke
til, at vdføre met sig.

Vdi disse samme dage kom Esbern, som førre er omtalet, tilbage til
land, oc førde Kong Knud viffe Tidende oc Besked, huorledis det for-
met alting vdi Jutland.

Raart tid her effter, fulde Venderne ind vdi Fyn, oc gjorde saa
Mord oc Blodstyrning paa Indbyggerne, at hadde de kommet end
giøre en v-
bodelig Sa-
de vdi Fyn. gang saaledis igien, da skulde der neppeligen offuerbleffuet it
Menniske, som kunde dyrcket oc besaad Landet.

Kong Suend lod sig icke noye med dette ene Laag, som Hertug Henrik hadde giort paa hans vegne vdi Jutland, men gid hannem saa længe effter, at hand anden gang, formedelst de Bønder som vaare vnder hannem, maatte lade hannem indføre met deris Skib vdi Fyn. Der bleff hand antagen met stor glæde aff Indbyggerne, oc drog fremdelis til Dithense, at ryste oc stercke sig imod Kong Knud oc hans Anhengere. Hand fant baade iblant Mand oc Quinde, offuer all maade stor villighed, med heller de det gjorde for denne Aarsage, at de kunde nyde Fred for disse Bønder, aff huilcke de nyligen vaare ilde affbrent, eller ocsaa, at de meente det skulde leggis dennem til stor Loff, at de kunde indsætte denne fordræffte Herre oc Konge, imod de andre tuende store Herrers mact oc velde.

Kong Suend
drager ind
vdi Fyn.

Kong Knud oc Baldemar tøffuede icke længe, før end de lagde ind vdi Fyn met deris gantse samlede Krigs mact, oc hadde vden all tuilværgen afflaget oc nedlagd denne ringe Fynske Almue, hadde icke Baldemar aff metyndt forbarmet sig offuer dennem, for det store affbrect, som de kaart tilforn hadde faaet, oc betendt den Stæde, som mere hans Lande berne land, end hans Fiender her aff vilde offuergaa. Thi stuntis handt raadeligere at vere, at mand skulde heller lide oc fordrage Kong Suend i Riget hos sig, met deris egen affbrect, end aldelis ødelegge vdi grund ene part aff Riget, som allerede vaar skrøbelig oc moren paa fald. Ved hand hans Christelige oc gode forsiunlighed er det forhandlet saa vijt, at kongen bleff tagen vdi dage, oc Kong Suend skulde drage hen offuer til Jutland, oc der fortøffue met nogle saa sine Tienere, indtil leiligheden bestod sig, at der kunde ydermere forhandlis imellem hannem oc dennem om fred oc Samdrectighed.

Baldemar
haffuer met-
yndt offuer
Fynboerne.

Om anden dagen drog Baldemar vd til Dithense, at hand vilde indføre vdi Bad, men Kong Knud torde icke giøre hannem selstæff, oc sølde hand hannem ind vdi Byen. Kong Suend tog venligen mod hannem, oc tog hannem statteligen ved Process, met Raars oc Fane, indføre vdi Dithens Albans Kircke. Der ginge de begge ind vdi Sacristit, oc toge sig aff deris Raad met sig, vndertagen Absalon allene. Kong Suend tog sig strax ned, oc begynte sin tale til Baldemar met disse effterfølgende ord:

Kong Suend
komer Val-
demar til
ords vdi
Dithensee.

Er kommer ieg dig, kiere Baldemar, først i dag til ords, fra huilken Tidens vedermod, haffuer nu en tid lang forholdet mig, endog ieg aff dig herte, baade dissimellem oc ellers altid haffuer vnt dig vel aff din forbarndø. Min salige Herre Fader, Kong Erick Emund vaar den første Mand, som hessnde icke aleniste din salige Herre Faders vstydige død, men som hannem tog forrædeligen aff dage, men ocsaa forfulde din søder Harald Rnese, met languarendis Krig oc Feide, vdi sin tid, paa den tid, som vaarst it vmyndigt oc forlat Barn, skulde icke komme disse vdelige Wordere paa Hender. Effter min Faders død tiltog sig hand to Tienere Erick lam, baade Regimentet oc din bestermelse, at huad min Fader hadde vel begynt, skulde icke bliffue tilbage for hans forsøms

Kong Suend
lader Valde-
mar høre
sine Velgier-
ninger.

mæssig skyld. Den tredie som dig paa det sidste haffuer taget vdi forsuar den er ieg, oc tro mig dette for vist, at du est icke mindre beffermet oc fremdragen ved min omsorg eller wmage, end ved nogen aff disse andre deris forsuun. Der som ieg haffde icke aff din første Barndom sæt mig op imod Kong Magnus Søn, den som du nu haffuer saa tier, da haffde du vden tuil icke bleffuet saa gammel, som du est paa denne dag, men lang tid siden betalt hannem Laffuet. Oc der som hand icke endnu paa denne dag fryctede for mig den tredie, da skulde hand for ingen deel lide dig den anden eller den næste effter sig her vdi Riget. Saa lenge ieg leffuer da beuarer ieg dig dit Liff imod hans Forræderi oc Suig, naar ieg vorder slagen, da skalt du icke leffue mange Aar effter min afgang. Der faare begerer ieg saa meget diff dristeligere hielp aff dig, saa meget diff bedre at ieg haffuer handlet mod dig. Min tro er oc saa god til dig at ieg giffuer det altsammen vdi dine hender; huad vilkaar at i vilde ieg skal indgaa. Jeg vil lade mig nøye met huadsombeldst i vilde tilfærte mig. Thi ieg haffuer nu vdi min vdlendighed frist oc forsøgt for meget ont, at ieg effter denne dag heller vil leffue en fattige Mand oc vden alt Regimente vdi mit Fæderne land, end drage nogen tid paa mere hen vdi fremmede Landstæff. Oc ieg forseer mig gantste oc alldig her til, at naar du retteligen grandster oc offuerueyer alting, at du da selff skalt lade din egen ære tuinge dig, at du heller vilt holde Benstæff i den, hues Fader haffuer heffnd din Faders død, end met hannem, hu Fader skamneligen myrde din Herre Fader vden all skyld oc brøde.

Kong
Suend oc
lændighed.

Valdemar
suarer Kong
Suend oc la-
der hannem
høre sin for-
ræderi.

Valdemar vilde da icke lenger høre paa saadan hans Tale, tog hannem Ordet aff Munden, oc sagde: Det er altsammen forgesst min gode Suend, at du arbeider her paa at bryde det Benstæff som Knud oc mig imellem er. Thi huerden kunde hand noget volde vdi min Faders død, oc haffuer dog alligeuel lidt nocksom der faare effter den død. At du ander der paa, at ieg gaff mig aff din tieniste til hannem, det du icke min letfærdighed til, men din egen wtroslæff oc suig. Du var io vel til minde huorledis du loctede mig en gang paa den Tydtste reyse dig i denne mening, at du vilde antuordet mig bort til it euigt Fængsel vdi din Hussfruis Faders hender. Oc der som hans oprictige fromhed icke icke været større end din Wchristelige grumhed, huad haffde mig det vederfarets, end at ieg haffde død en fangen Mand. Lend mig selff, huor offte du haffuer staaet mig effter mit Liff, oc tend huor du haffuer været paa Beye, at du vilde met hemeligt falst oc suig oc faldet den wshydige Kong Knud. Huorlunde skulde du lide offte bliffue din iefffulige, effterdi du kunde icke fordrage off at wi vaare dine nære oc Underdane? Dog huorledis om allting er, paa det at ieg icke stunnis at offuerfalde dig næruerindis met wquemns ord, da du end nu voge det en gang, at hielp dig op igien, land stee saa saemt mig selff, som imod nogen anden. Huilket ieg vil giøre mere aff metynd som ieg haffuer met din ælændighed, end at ieg setter nogen synderlig tro eller tillid paa dine ord oc tilsagn. Oc der som du

Valdemar
giører barm-
hertighed
mod Kong
Suend.

g, for denne min fromheds velgierning met suig oc skaldhed, da skalt du
 | oc saa dette vide, at du haffuer icke vundet det met din Trædshæd aff vor
 | sldighed, men at din Elendighed oc denne Landsens næruerindis leilige
 | d, haffuer rørt off til at handle saa naadeligen met dig paa denne tid.

Da begynte Kong Suend at legge sine Ord saa flette, oc gjorde sin <sup>Kong Suend
vndstvalder
sig aff it
salskt hierte.</sup>
 | aflyding saa ydmngeligen, oc sagde, at hand aldrig skulde befindis vdi
 | zen Wrostaff, men vere dem en Ven paa ret Tro oc Loffue. Giorde
 | id anderledis, da mente hand at det huerden vilde bekoime hannem eller
 | : smaa Børn vel. Hand sagde oc saa, at hans skrobelijkheid vaar saa
 | r, at hand neppeligen trode at hand skulde offuerleffue it Aar i det aller-
 | gste. De huorfaare vaar hannem for noden, at hand skulde meget staa
 | et Riget, effterdi hand haffde icke en Søn i all Verden, som kunde
 | kome det effter hannem. Huad kunde hand da andet indlegge sig, om
 | id vilde giøre sig self til en Forrædere, end skam oc skændzel. Thi
 | id hand sig at vere nu aldelis saa til sinds, at hans lycke skulde aldrig
 | de hannem saa tynd, at hand nogen tid effter denne dag, vilde van-
 | te sit ærligt naffn, offuer den vide Verden, met nogen skamelig oc
 | skæmtig gierning, eller kiøbe Riget saa dyrt, at hand skulde høre ilde
 | faare til euig tid.

Siden skildtis hand fra Baldemar, oc drog hen offuer til Laas <sup>Kong Suend
kommer til
sin gammel
Skaldheds
art oc natur.</sup>
 | r, oc begynte strax at tage flere Gold vdi sin tieniste, huor met hand
 | lade sig dagelige io lenger io mere, paa det at hand vilde møtte sin
 | nyart paa den forsagd dag som deris Samtale vaar beramt, saa sterck
 | hand maatte vere deris ieffnlige, oc giøre Fred met billige vilkaar.

Kong Knud oc Baldemar komme til Laaland met den gantste
 | nste Adel paa forsagd dag, som tilforn vaar beramt, at der skulde hand-
 | dennem oc Suend imellem. Baldemar drog først frem met nogle saa,
 | tale met Kong Suend, som hand sæduanligen pleiede. Men Kong <sup>Kong Suend
vil atter for-
raade Kong
Knud oc
Baldemar.</sup>
 | id vilde icke end da fordrifte paa Kong Suends Tro oc tilsagn. Der
 | ng Suend fornam at Baldemar vaar for haanden, oc mente at Knud
 | he veret vdi metsølg met hannem, gaff hand nogle aff sin bestilte Tiene-
 | besøkning, at de skulde nypp en indbyrdis Trætte oc Bulder imod deris
 | sammelse, oc vdi samme Oprør sla baade Baldemar oc Kong Knud
 | d. Men der hand saa at Baldemar kom allene, opsaatte hand det
 | id Forræderi, oc mente at der vaar intet vdræt vden hand kom dem beg-
 | den Halffen til lige. Baldemar formerckte vel huad for haanden
 | id, men lod sig dog alligeuel intet mercke met nogen tingest, oc hør- <sup>Denne vaar
mig en ret
Suend.</sup>
 | den paa hans søde Ord oc smigrende Tale en tid lang, oc der hand
 | id gaa bort, oc den anden bad hannem, at hand vilde komme om an-
 | id igen til hannem, da suarede hand oc sagde, at hand vil-
 | id giørne giøre, dog icke met andre vilkaar, end at de skulde vere
 | id for sig self vdi deris Samtale. Thi Baldemar vaar en saa
 | mandelig

Kong Valdemars styrcke oc Mandom. mandelig oc sterck en Herre, at hand skotte aldelis intet huosomheldst der gick ene i Kamp mod hannem. Om Morgenen komme de atter til sammen, oc talede da allene met huer andre at ingen aff deris Føld, paa enten sider, vaare saa næruerindis, at de hørde paa deris Ord oc Tale, de bleff vnder dem indbyrdis besluttet, at de paa næste anden dag skulde tage Sagen i rætte for sig, oc stelne alting met it endeligt Forligessmaal.

Tre Konger paa en tid til lige vdi Danmark.

LXXVII.
Suend
Ericksson.

LXXVIII.
Knud
Magnusson.

LXXIX.
Valdemar
Knudsson.

Den anden dagen næst efterfølgendis, gick disse fornessnde gode Herrer til sammen, oc vdi Raads oc menige Rogens Adels næruerelse, hulde byrdis samtale, met huer andre, huorledis de kunde forenis endrecteligen om Danmarkis Krone oc Regerement. Kong Suend, met Kong Knuds samtygd voldgaff allting paa Valdemar, oc sagde, at hand vilde nyde oc gielde, huad som hand dømde ret oc billigt at vere. Huad heller hand gjorde det vdi denne mening, at hand forsaa sig mest gaat til hannem til sin Frende oc Blods foruante, eller ocsaa at hand tenckte sig der best at kunde dolie sit Forræderi, kand ieg icke sigge foruist. Valdemar tøffuede icke lenge, førend hand vden vjdere beraad oc forhaling, aff de for en Ræt, at hand self oc huer aff dennem skulde nyde til lige met andre, Konge naffn, oc saa anname sin anpart aff Riget, som hand bleff tildelt. Jutland som er baade i sig self vjt oc bret, oc offuer digt paa Føld oc indbyggere, gjorde hand til den første anpart. Skotland oc Fyn til den anden, oc Skaane met sin tilhøring til den tredie. Efterdi Raarelsen stod hos hannem saa vel som skiftet, da tog hand det første, oc vndte Suend det andet, oc Knud det tredie Kaar. Kong Knud tog Jutland. Kong Suend tog Skaane, paa det hand skulde være klemt imellem disse tuende Suogre, som imellem barden oc til Kong Knud tog smaa Verne, som vaar den sidste anpart. Til vder stadfestelse, at saadant Forligessmaal skulde vbrødeligen her efter dis, annamede de sandrecteligen det hellige Sacramente, oc met oplyshender, kaldede Gud til vitnesbyrd, at see deris hierter oc straffe den nogen tid brød deris Tro oc Eed. Rogens Biscoper som ocsaa vaare stede truede met Kirckens hand den, som vilde eller torde nogen tid fra denne Contract oc Forbund. Der bleff oc samme tid vedtogs samtygd paa alle tre deris sider, at der som nogen befandis at vilde Splid paa ny imellem dennem, da skulde ingen aff dennem dolie naffn paa det der skulde icke giffuis aarsage, ved saadanne hændeligheder, til mistander oc ydermere vsandrectighed.

Kong Suend forenis met Kong Knud oc Kong Valdemar om Riget.

Danmark deelis vdi tre parter imellem tre Konger.

Der allting vaar saaledis stilt til freds vdi gode maade, da drog Kong Knud hen offuer til Sieland, som vaar falden vdi hans Laad, x Kong Baldemar fulde strax efter. Men Kong Suend vaar foruendendis huer Lime oc Dyeblid, at drage denne samme Bey, thi Kong Knud hadde bedet hannem til Giest vdi Roskilde. Om anden dagen spurde Kong Knud and at Kong Suend vaar kommen til Ringstaed, oc drog derfaare vdi Giest vdi Roskilde. vdi hannem, at vndfange hannem som sin Broder oc gode Ven, oc at for sig paa Beyen Forstanderen aff Ringstaed oc en Lydsk Ryter Raadff, som sagde at Kong Suend hadde faaet tidende, at Kong Knud hadde ligge i Beyen for hannem, met en stor hob Krigs sold. Her paa hadde Kong Knud sin gizing, huad Kong Suend hadde end nu i sinde vdi hannem, oc drog derfaare til Landsting, som samme dag holdtis for forsamling, oc vilde icke begiffue sig til Kong Suend. Kong Baldemar som altid vaar mere trohiertig end forsunlig, forlod sig paa Kong Suend forbund, oc drog dristeligen frem til hannem vden all mistandte Spectactighed. Alligeuel hadde Kong Suend besticket det saaledis hos Kong Suend sold, at de skulde vere ferdige vdi deris Baaben oc Berie oc ihjellska staar atter Kong Knud oc Kong Baldemar om de komme ellers begge til lige til hand oc Kong Baldemar efter deris Liff. Men der Baldemar kom icke allene, lod hand betemme paa Kong Suend tid, oc saffnede hans tilkommelse paa det aller venligste, oc der Baldemar atspurde hannem huor faare at hans sold hadde deris rysting paa sig, efterdi det vaar nu ingen feide ydermere? da sagde hand vdi hand hadde spurt for tidende om Kong Knud. Kong Baldemar hadde hannem hart for denne sin Bantro oc Laetsærdighed, men hand drog intet ved sig gaa om nogen ting i alle maade. Hand gjorde Kong Suend vdi vrede oc drog til Roskilde, der som Kong Knud hadde indbødet hand drager til Roskilde til Kong Knud. vdi til Giestebud, oc fordreff den gantste nat hos dennem met Leeg, oc allehonde lystighed.

Anden dagen om Morgen drog hand deden, med nogle faa Hoffinder, hen vdi til Thorberns gaard, oc lod som hand vilde see alle Daatter, som der opfoddis paa Gaarden. I blant anden snack Quinde snack aarsage til meger ont. vdi som hannem oc Thorberns Frue da falt imellem, sigis ocsaa at hun sagde, at det vaar hende meget seldsomt oc vnderligt, at Kongen hadde forringet sig self, at hand kunde nu lade sig noye met tredie part det som hand tilforne aadte gantste oc alt, vdi sin velmact. Aff vdi vord bleff hand saa forbitret vdi sin Hu oc Hierte, at hannem falt vdi vdi sinde dette mord, som hand siden anrictede. Om Aftenen hadde Kong Knud sine Bud efter hannem, at hand skulde komme ind til vdi. Thorbern tog venligen imod Kongens Bud, oc der de at hadde hannem huorfaare Kong Suend hadde tøffuet saa lenge hos hand. da sagde hand, at hand hadde fornømet nogen suaghed vdi sit Hoff. der den røg oc damp, som hand hadde lidt vdi Bad hos hannem. Kong Suend sagde at hans vnge Daatter hadde saa lenge opholdet hand vdi hand kunde icke ferre offuergiffue sin stemt oc leg met hende. For vdi vdi dubbelt Mundhu, bleff Kong Suend mistendt hos Kong Knuds Kong Knud arer Kong Suend. oc fulde dem der met ind i Beyen, oc bleff strax ford til bords oc opsæt vdi den eldste imellem Kong Knud oc Kong Baldemar. Efter

Efter at Naderen vaar giort oc Maden vaar optagen, lode de dricke: Karrene fast gaa omkring, oc som de vaare vdi deris lystigste maade, begerede Kong Suend it Bartassuel, oc sagde, at hand vaar ret vdlært der paa, fordi hand haffde mest forlystet sig her met, vdi sin ælendighed vdi fremmede Lande. Endog de icke komme til Leegs met huer andre (thi der vaar intet Tafflebord for haanden) oc hand stuntis at berømme sig aff saadant vdi skemts vijs, saa vaar alligeuel en aluerlig harm inden faare vdi hans Hierte. Huilket vaar ocsaa lætteligen at formercke, aff it andet stycke, som hende sig strax vdi samme Giestebud. Der vaar i blant andre ocsaa en tydsk Sanger tilstede, huilken begynte at quæde en Wise, som vaar lagd om Kong Suends vdlendighed, oc vaar dicitet hannem til spaat oc forhaanelse. Giesterne forbode hart at denne Wise skulle icke siungis, Men Kong Suend lod somt det gid hannem aldelis intet til Hiertet, oc befoel at Sangeren skulde icke fare frem met sin Wisse, thi intet befalt hannem nu bedre, end at hand, effter at hans gienuordighed vaar offuerstaaen, kunde nu tendke oc tale om det megle onde, som hannem vaar tilforne vederfaret.

Dissimellem at det begynte at mørckis vdi alle vraaer, oc Lius bleffue effter almindelig seduan indbaarne oc opsætte alleuegne vdi Stuen, da kom en aff Kong Suends Hoffinder ved naffn Ditleff (som kaart tid tilforne vaar vdgaaen) ind igien paa Salen, oc saa sig slittelige omkring, huorledis aarsagen oc leiligheden kunde best begiffue sig, at fulddriffue det Forrædelige mord, som hans Herre haffde befalet oc oplagd. Som hand saas ledis stod, oc grundede ved sig self, bredde Kong Knud sin Kiortel paa Gulffuet, oc bad hannem at hand skulde sætte sig ned næst hos hannem. Den anden takede hannem for saadant tilbud oc ære, oc gid der met atter at dørren, oc kom i det samme strax ind igien, oc vindede noget met sit Hoffuet, at Kong Suend skulde gaa vd til hannem. Kong Suend gaff ingen act paa hannem, men der Kong Knud atuarede hannem, stod hand op oc stact Hoffuedet til hobe met Ditleff, oc de andre som hulde paa hans haand, oc talede hemeligen til sammen met dennem, saa at ingen aff de andre hørde noget aff deris samtale.

Da formercke Kong Knud først at de haffde Forræderi i sinde, oc greb strax Kong Baldemar vdi sin Gaffn, oc kynte hannem for sin Mund. Kong Baldemar atspurde hannem huad dette skulde vere for en ny sctid, som hand nu begynte met hannem, oc aldrig nogen tid tilforne pleiede dette at giøre, Men Kong Knud tagde stille oc gaff hannem her paa aldelis intet suar. Kong Suend gid der met at dørren met en Dreng, som bar it Lius for hannem ind paa sit Kammer, oc strax droge hans Lienerer deris verie, som da vaar offuerlagt, oc søgte ind paa Kong Knud oc Kong Baldemar. Kong Baldemar sprand strax op aff sit sæde, suøbte sin Arm vdi sin Kiortel, oc icke der met verne alleenist sit Hoffuet imod deris hug, men ocsaa støtte Ditleff saa mandeligen oc hart for sit Vryst at hand styrte ned til Jorden til lige met hannem. Vdi dette fald sctid Kong Baldemar en stor sframme, vdi sit ene Laar, dog actede

Kong Suend lader sig mercke at hand er forneret.

Detleff Kong Suends tiener en arg Falck.

Stor vndt at der skulle saa gode venner filies at.

Dette Forræderi sctede en S. Laurig afften Aar effter Guds Byrd 1156.

attede hand icke saa meget om denne flade, at hand is saa snart hand kom paa Venene igien, trengde sig igiennem deris dragne Bærie som stode Kong Valde-
mar vnd- for Dørrer, oc der en aff dennem græb hannem om sit Belte, at holde kommer met
for Liffs
fare. hannem til bage, sled hand det i tu, oc vndkoy aff deris Hender met Liffet. Der hand vaar vndløben dennem, opsløge de Binduerne, at ingen skulde vndgaa dennem for Mattens morderhed. Ditleff sprand hasteligen op igien, oc som Kong Knud bødte imellem sig oc hannem met sin høyre Arm, kløff hand hans Hoffuit pande met sit Suerd, at hand falt strax saa gaat som døder til Jorden. Absalon mente at Kong Knud
bliffuer sa-
gen met stor
Jorraderi
vdi Roskilde. det hadde været Kong Baldemar, oc greb hannem strax vdi sin Fassin, oc lagde hans blodige Hoffuet vdi sit Skiod, forgætte huad Baade oc Liffet lagde hannem selff offuerhengde, oc lod sig Kongens liff oc velsærd mere til Hierte, end sin egen. Som hand saaledis hadde hannem vdi Skiod, oc en søye ting aff Manden hengde end nu vdi Brystet paa hans skuldre, formerckte hand paa hans Klædedract, at det vaar Kong Knud som vaar slagen, oc sid da baade glæde oc sorg til lige paa en tid. Dobicke hand vaar en aff Kongens Tienerere, en meget dristige Mand, saatte mande Dobicke
Kong Knuds
tro Tienerere
salder. dem Bærie at heffne sin Herris død, oc bles der offuer slagen paa staden vdi hans hender. Dørrerene vaare alle besatte, oc saa mange som wforuaren, komme vden for Dørrerene, dem offuerfulde eller foriagede disse Morderere met deris dragne Bærie. Thi de kunde huercken giøre forstel paa at gaa ind eller giende, for Mattens morderhed.

En aff Kong Knuds næste Tienerere, oc besynderligste gode Bener, ved naffn Constantinus, holt sig facteligen hen til Absalon (vdi hues Constantinus
Kong Knuds
Den bliffuer
slagen met
sin Serre. hoes) som Kong Knud hadde nu allerede opgissuet (sin Mand) oc bad hannem at hand vilde gaa frem for hannem, oc obne hannem en aff de inderste Dørrer paa Salen, at hand diff tryggeligere kunde komme vdi igiennem den yderste. Absalon gjorde efter hans begiering, oc hialp hannem vdi den første Dør, men saa tilige som hand kom der igiennem, toge de der stode der vden faare imod hannem, oc handlede saa yndeligen met hannem, at hand falt død ned for deris Fødder. Absalon tenckte moxen Absalons
fromhed oc
dristighed. at hand vilde gaa frem paa andre end paa sig selff, men der hand hadde suobt oc henlagd Kongens døde Legeme, gid hand frimodeligen vdi imellem disse Forrædere dragne Suerde, oc vilde icke end en gang verdis til at suare dem, der de atspurde hannem, hu hand vaar, oc hueden hand kom. Met den dristige stillhed, frelste oc fride hand sit Liff. Radulff møtte Radulff vnd-
fylde sig. hannem mit paa Broen, oc vndskydede sig for hannem, at hand viste sig intet aff dette Worders oplag eller bedriff, oc forbandede alle dem, som hadde været enten vdi raad, gierning eller samtycke met, at ansætte denne guelige Blodbad.

Neder Themme kom hasteligen løbendis vdi it fult løb efter Rasen, oc stendeligen truede Absalon, oc løb hannem saa fremdelis forbi. Absalon er
vdi Liffs
fare. Der Absalon kom paa hellig Trefaldigheds Kirckegaard, ret vden for den syndre Kirckes port, der offuer falt hannem en stor hob aff Kongens Soldater.

Suends Draffuantere, met deris dragne Bærie offuer hans Hoff
oc haſſde vden tuil lagd hannem paa ſtæden, der ſom icke en god A
iblant diſſe andre Skalde, haſſde kommet hannem vdi ſamme Dyeblid
hielp, oc taget hannem met vold fra dennem vdi forſuar, oc ſagde til
beſynderlig, ſom vilde igiennem ſtunget Abſalons bryst, at hand v
haſſue met hannem at ſtaffe, der ſom hand icke lod hannem met Fi
Endog Abſalon vaar oc icke ſelff ret ſeen, at vige for Bæriet, ſaa at
giorde hannem ingen ſtade paa ſit Liſſ, dog bleff alligeuel hans inde
Trøye der met igennem ſtungen. Lycken vaar end da ſaa blid oc god,
denne euentyrliche ſtund, at hun ſparde denne velbyrdige Herre, voris
derne land til megen gode oc gaſſn, at det Danſke ædle oc velbyrt
Blod, ſkulde icke alſammen falde, oc forderffuis i grund paa en dag.
ſalon drog ſtrar ſamme nat vdaff Byen, oc der hand paa Beyen for
de en Bonde vdi Ramſw, huorledis til vaar gaaet vdi Roſkilde, v
Bonden nær ſtyrt ved ſaadane tidende. Aff hannem ſid hand en
Heſt, oc drog deden først til ſin Syſter, hues Hoſbond hed Peder,
dernæſt til ſin Moder, huilcken bleff ſaa bedrøffuet aff diſſe onde tik
de, at all den Glæde ſom hun ſkulde haſſd met rette, at hendis Søn v
vndkommet met Liſſuet, den forgickis hende oc qualdis aff den ſorg,
hun ſid, der hun hørde, at Kong Knud vaar ihieſlagen, oc Kong A
demar ſaarede, og neppelig vndkommen met Liſſuet.

Den fornem-
miſte Danſke
Adel er i ſtor
fare paa en
tid.

Abſalons
Moder ſør-
ger for Kong
Knud.

Kong Valde-
mar ſvær
met ſtor nød.

* **D**iffimellem kom Kong Valdemar aff ret ſlompe Lycke i færð i
tuende aff ſine egne Tienere, oc endog det Saar ſom hand ha
ſaaet, giorde hannem ſtor vee oc forhindring paa ſin gang, ſaa vaar Li
hannem alligeuel kiert, at hand nøddis til at fly, oc røre Beenene det
hannem mueligt vaar. Som det allmindeligen gaar til, at de ſi
ſorg oc redſle fortage ofte it Meniſte, at hand icke acter eller tender
de mindre. Paa det ſidſte ſinge hans Tienere hannem paa en Heſt
komme met hannem iſforuarendis til den ſamme Landsby, ſom Abſ
nyligen tilforne haſſde veret. De der hand hørde at Abſalon vaar
deden til ſin Moder, ſid hand nogle ſom viſte hannem paa den rette A
at hand kom ocſaa den ſamme nat til hannem, oc lod ſig der først forbi
oc fortoſſuede der ſiden indtil vdi dagningen.

Kong Suend
Plager paa
Kong Knud
oc Valde-
mar.

Kong Suend forſømte ſig icke, at giøre ſin vndſtylding, for de
ſkilde Borgere, huilcke hand lod ſtrar Narle om anden dagen forſam
klagede huorledis at Kong Knud oc Kong Valdemar haſſde for
gen ſtaet hannem vdi Mørd oc Malm eſter hans Liſſ, oc imod
ræt, ia imod Fed oc Forbund, ſom Mordere oc Roſſuere offuerſaldet
nem. Hand lod dennem ſee ſin Riortel, ſom hand ſelff haſſde ig
ſtunget, oc ſagde at de haſſde veret hannem ſaa nær eſter hans Liſſ
hand tackede Gud, at denne deris Forræderi, vaar kommen dennem
hiem, at den ene bleff ſlagen paa ſtæden vdi ferſte gierninger. Hand
oc formanede Borgerne, at de vilde giøre hannem biſtand, at for
oc optage den anden, ſom vaar vndkommen at Skoſſuen for hannem
hand maatte ocſaa ſaa ſin rette Løn.

Saadan hans vrangre beretning trode ingen ærlig Mand, thi det vaar obenbare vitterligt, at dette mord vaar bedreffuet med hans egen oplagde falsk oc skaldhed. Men hand lod alligeuel strax forderffue saa mange Skib, som vaare vnder Landet, at Kong Baldemar skulde intet bekomme, med huilket hand kunde vndfly for hannem. Hand vdsænde ogsaa Spændere, som skulde randsage alle Moser, Skoffue oc Bøse, der som hand mente, at Kong Baldemar stod til at findis.

Kong Baldemar tog icke vden tre gode Karle til sig, oc holt sig til mørde Skoffue oc Riær, men mest vdi hine tynde Buske oc Bunde, som hand viste, at mand mindst skulde søge eller lede efter hannem. Esbern Snare bleff ogsaa affærdiget med nogle Nyter, som skulde lade sig see vnder tiden paa Heden oc den slætte Mark, at ride aff oc til, ligesom det skulde vere Kong Baldemar self. Hand bestilte ogsaa, at der skulde gaa et vkiert Føldtilsammen ved atskillige Fergestæder, at der skulde gaa et oc tidende aff, at Kong Baldemar vaar offuer kommen til Judland. Men der Kong Baldemar vilde nu endeligen drage offuer, da beføl Esbern en Skibbyggere, sin gamle kynding, at hand skulde med en hast giøre et Skib saa færdigt, at Kongen kunde der med offuer sættis. Skibbyggere befryctede, at Kong Suend skulde komme vnder Bæret med hannem, oc straffe hannem, om saadant spurdis, Oc bad derfaare Esbern, at hand skulde lade, som hand nødde hannem der til. Esbern fulde hans Raad, oc kom en dag til hannem, som der vaar allermest Bønder fold hos hannem, oc begynte først med gode ord, at bede hannem, at hand vilde hjælpe hannem, at giøre hans Skib seilfærdigt. Den anden sagde nej, at hand for ingen ting torde eller vilde det giøre. Esbern lagde haand paa hannem, oc lod hannem føre bunden med vold at Dørren hen med sig. Der giorde hand villigen, det som hand nectede tilforn paa strømt, oc i saa gode tiende baade sin gode Ven, oc vndslog sig for Kong Suend, at hand sig ingen redelig Sag om at holde, for huilken hand kunde saa indgang at straffe hannem.

Kong Valdemar vnderkommer for Kong Suend.

Esbern snare hjælper Kong Baldemar.

Tredst anslag aff en fattig Karl.

Der Skibet vaar færdigt giort, oc vel tilrystet oc forserget med sin tilhøring aff Esbern, da gaff Kong Baldemar sig om Natte tid vdi nød. Oc vdi til Søes med sit Føldt, oc vaar neppeligen vel kommen til at giøre sig, før end der reiste sig en stor Storm, offuer alt Haffuet, at ingen af hans Mætsfølgere haffde nogen tid tilforn veret vdi saadan Haffs nød. Hafffolket oc Baadsmændene bleffue saa offuerslagen, igiennem blødt fortraasne, at der vaar intet Lem paa deris gantste Liff, som de kunde se, enten til at regere Seylet, eller noget andet inden Skibs borde. Men som en stor Yling, som slog Kaaen for borde vdi tu stycker, oc Skibet vderfultis til lige, baade aff Søfølgerne oc Regn. Styremanden gaff sig til at offuer, kaste Roret, oc lod Skibet driffue som Bæret blesse. Det vderfultis i Lufften, at mand siuntis at see langt ind i Himmelen. Det tordreg saa gruueligen, lige som Himmel oc Jord skulde falden tilsammen. Men det sidste dref Bæret dem ind vnder en D, der droge de Skibet paa H ij grunden,

Halff andet
tusind Skib
forgaa paa
en nate tid.

grunden, oc effterdi intet Ander kunde holde det, da stunge de Grar aff nogle Træ, som stode vd met Hassuet, igiennem Spigabene Skibet, at Bølgerne skulde icke slide eller ryde det vd igien met sig. I ne samme Nat forgicks halff andet tusind Wendiske Skib vnder Halle Saa mange aff Føldet som komme leffuendis til Landet, de bleffue i slagne, at huad som Hassuet icke tog, det maatte klæde met Vandens Stenklippen oc vred Mand's haand.

Kong Valde-
mar klager
offuer Kong
Suend paa
Diborg
Lands ting.

Vdi Dagningen kom Kong Baldemar igien til Esbern, oc sid den gang aff hannem, hues hannem fattedis, oc seyde siden for en Bør, hen offuer til Jutland. Der traadde hand frem mit paa Vit Lands ting, oc klagede som hand vel maatte, paa Kong Suend's forræt Alle mand som hørde eller spurde denne gruelige Gierning, gremmede hart her offuer. Det Saar som Kong Baldemar haffde faaet, i hannem icke verre i lag, end at alle som det saae, vaar icke langt fra, a io aff metynd græde offuer hannem.

Quinde
mandom.

Kong Suend tøffuede icke lenge, effter at hand sid viffe Tidende Kong Baldemars reise, før end hand lod bøde oc tilryste paa ny de Skib som hand tilforn haffde ladet forderffue, at hand der met vilde uersætte sit Føld, oc drage self offuer til Jutland. Da beuiste Abfal Moder oc hans Syster, it mandeligt oc merckeligt stycke. Thi de lode meligen om Natte tid, forhugge oc sønderbryde Kong Suend's Skib, hand bleff met deris vdredelse forhindret, saa lenge at Kong Balde sterckede sig, oc møtte hannem paa den anden side, oc forment hand at hand kunde icke komme offuer aff Fyn, ind vdi Jutland til hannem, i maatte drage tilbage, oc sterckede sig paa ny, met den gantse Skonsh Sielandste mact.

Kong Valde-
mar gjør sit
Brøllup met
Froiden So-
phia.

Randers.

Kong
Suend's fold
falder fra
hannem.

Kong Baldemar tenckte vel, at Kong Suend bleff icke saa bi men vilde komme end en gang igien, naarfombelst det ske, oc huad i det vilde tage. Thi drog hand atter til Diborg, oc gjorde der sit Brøllup met Froiden Sophia, baade paa det at hand kunde drage Kong Suend's gamle Dienere diff snarligere til sig, oc at hans vnge deilige Brud, i icke komme nogen anden (hand ste) aff hans Fiender met tiden til de Siden forsamlede hand alt sit Krigsføld, oc drog her fra til Randers, i ne mening, at hand vilde der lagd vd, oc ladet sig offuersætte til Sieland. Hans hær bleff io lenger io større, saa at der komme oc mange til hand som haffde forlat Kong Suend, oc bluedis ved at giøre hannem noget skand, til saadan hans vguðelig sag at bestytte eller handtheffue.

Kong Suend
drager ind
vdi Jutland.

Diuro Na.

Diborg.

Kong Suend mente, at det vaar vel saa gaat, at hand gieste Baldemar, som at hand forbidde hannem vdi Sieland. Thi gjorde hand rede met den Sielandste oc Fynste flode, oc lagde ind vdi Diuro Na. Jutland, oc reiste strax deden til Diborg, met det beste Rejsse tøj, i vaar aldelis wuiff paa, huorledis at Borgerne vilde tage hand i kommelse.

Der Kong Baldemar fik kundskaff, at saadant vaar for haanden, ilde hand met det snariste sit Gold, oc affærdiget Care oc Juris met Skib, at de skulde vforuarendis offuerfalde Kong Suends Skibs ^{Sielandsfare} r. Sielandsfarene gaffue sig vden all Suerdslag, oc vilde heller ^{rene falde fra Kong} e met, end imod disse deris egne bekiende Lands herrer, det maatte gaa ^{Suend.} ng Suend huorlunde det gaa kunde. Men Fynboerne vaare andeds til sinds, oc maatte dog giffue sig paa fluct, effter at de haffde faaet e hug for deris romage. Huilcket Kong Suend gantste haardeligen rod, oc tyckte saare ilde at vere.

Diffimellem forsendis Esbern snare, at forfare Fiendernis an- ^{Esbern snaris snildbed.} s, oc motte dem paa Beyen, som de komme vd fra Viborg imod Kan- k. De effterdi nogle aff de fremmerste rede atskilt fra huer andre, hand sig i ferd met dem, oc slog Ryterne ihjel, oc lode Hestene hen til en affside, ved dem som hand haffde i metsølge hos sig. Der Kong ands soldt blesue dette var, mente de at Kong Baldemars gantste hær, de veret for haanden, oc der saare rystede sig hasteligen vdi deris Slact- ting. Men der de komme vd paa den slætte Hede, oc saae at Esbern vaar allene, da gaffue sig nogle som best vaare bereden effter hannem. ^{Esbern Snare.} Esbern vaar paa en god rass Hest, oc vndrende dem saa vilt, at hand ocsaa tidten stod fra Hesten oc huilte sig, dem til spaat oc traadz.

Vaa det sidste der de saae, at det vaar forgefuis, at de kappedis met hannem, da raabte de oc bade hannem, paa deris tro oc loffue, at hand vilde ikke tilords met dennem. Esbern sagde, at hand vilde ingelunde holde Tale met dennem, fordi Kong Suend oc hans Goldt pleiede, nu om stund ^{vel sagt.} at vere saare strøbelige vdi deris tro oc loffue, besynderligē naar Solen er gaaen til Bierge. Raste dem saaledis, vdi stemts vijs, deris Forræderi Ræsen, som de brugte nyligē vdi Roskilde. En ved navn Peder Them- ^{Peder Themme.} lod hand komme til sig, vdi tro oc loffue, for det gamle kundskaff, som de veret imellem dennem. Men der hand formerckte, at hans Stall- re rende frem oc tilbage, imod huer andre, paa strömte, at de vilde for- hannem, den stund at Peder talede videligen met hannem om Kong Baldemars vilkaar, da begerede hand aff hannem, at hand vilde giffue paa, huad hans Stallbrødre haffde vdi sinde. Thi vende Peder sig til Olaffuend imod dennem, oc sagde, at hand skulde sætte det tuert i dem hans Liff, som gjorde Esbern nogen skade paa sit Liff.

Esbern vaar icke self seen, gaff sig at en giensti offuer en Bro, oc affslog Olaffuender, som de kaste ind paa siden til hannem, met sit eget Olaff- som hand viste ret at røre, vdi sin høyre Haand. Hand skeldede deñem for deris Forræderi oc Vtrofflass, oc motte siden paa veyen nogle aff egne Metbrødre, huilcke hand fortalde huad skeed vaar, oc bad dennem ^{Esbern Snaris snilde anslag.} sig vdi Bussene, hand vilde self staa fra sin Hest, at Fienderne skul- demere forfølge hannem, oc komme dem paa Hender. Huilcket noget gaaet for sig. Thi der Fienderne saae at Esbern huilckis anden met Beyen, forfulde de hannem paa ny, oc hand gaff sig strax igien hug den met Sporene, alt huad hand mest kunde, ligeruis som maatte veret vdi Liffs nød oc fare. De sætte io lenger to mere effter

hannem, aff gantste maect oc styrcke, oc haffde vden alt tuil, blifvangne eller døde Mend, saa mange som de vaare, der som icke Esbern's Stallbrødre haffde veret for hastig, at giffue sig vdi imod nem. Esbern skulde da struget en Skald aff dennem, for deris løshed, haffde icke denne en Mand's fyrrige Hastighed været større, alle deris Forsuulichhed.

Hastighed
spilder gode
raad.

Siden skyndede Esbern Snare sig til Kong Baldemar, oc gaff kiende huad hand haffde seet oc bedressuet imod Fienderne. Kongen haffde icke end da alt sit Gøld hos huer andre, saa at hand kunde bestaa i Suend vdi marcken. Thi lod hand kaste Broen ved den næste Landsby hand laa, at Naen skulde være hans Værn, indtil Gøldet bleff altsam forsamlet. Dog kunde de vngse Krigsmend icke holde sig, at de io mæ Skermysse met haandløse Værie, imod huer andre paa begge sider prøffue oc beuise huer sin styrcke oc beste Mandom. Dette hulde de sig vdi imod huer andre nogle saa dage, indtil saa lenge at Kong Baldemar haffde faaet den hielp som dageligen foruentedis, oc drog da offuer i paa en anden bequemer stæd til Fienderne. Kong Suend bød sit hær ryfste sig, oc affore deris Heste, som huer haffde god effne til vdi flødighed, staaendis for sig paa Marcken vdi alle Bange. Men haffde hand betendt sig ret, da haffde hand giort som Kong Baldemar giordt, hand beføl alle sine Rytere, den næste nat førend slaget stod, at skulde opbidzle deris Heste, oc giffue dennem aldelis intet at æde, paa at de kunde vere diff raffere oc lættre til Foden, at rende oc forfølge Fiender.

Kong Balde-
mar ryfster
sig imod
Kong Suend.

Saaet anslag.

Der Kong Baldemar rycte nu frem vdi sin Elactordning, hand noget andet Krigsgøld, som kom met opract Fennicke ind i den ene side imod hannem. Hand mente met det første, at det var veret en part aff sine Fienders hær, men der hand fornæm, at de kunde me hannem self til vndsætning, fordeelte hand dem vnder det andet Gøld, oc drog saa fremdelis frimodeligen imod sine Fiender. Thi hær vaar da saa stor, baade vdi Lengelse oc Bredelse, at mand kunde veligen staa paa en sted, oc see offuer den tiende part aff den.

En stor
Krigs hær.

Dette forkyndede Kong Suend's speidere hannem, oc raadede hannem at hand skulde paa en tid lang, bemøde oc trætte denne store hær i hob, førend hand gaff sig Brystgengs vdi standende strid mod den. Thi der som slaget bleff forhalet, da skulde dem Rædis ved tiden, oc de ge skulde vel hemeligen snige sig hiem fra Adelhoben. Kongen lod sig saadant raad icke ilde befalde, oc det haffde hand ste oc saa hannem, der som icke en ved naffn Lage Christiernsøn haffde vist vdi disse vise anslag met sin Daarlighed. Hand sagde at Kongen skulde strax slaes met Fienderne, eller Gøldet skulde vndløbe, oc forlade dem allene vdi marcken. Thi de skulde icke ladet for deris død, at see Fienderne droge omkring at røffue oc brende deris Gøds for deris

Kong Suend
sager paa
vraad.

Hand gaff oc Kongen dette at betende, huor offte det er steed, at saa Gold haffue nedlagd mange. Wilde hand idon der saare slatte sit Gold efter Rodet oc Hiertet, oc icke effter Tallet, da skulde disse saa giffue haenem større Krost oc Frimodighed, end hannem gaffuis redzel aff Fiendernis mangsædighed. De huad (sagde hand) skulde nogen redis for denne Hær, vdi huilken findis icke mange retsindige Krigsmend, men nogle nøgne taalige Bønder. Met saadanne Ord, vende hand Kongen fra det gode, til sit eget wforstandige raad.

Paa Kong Baldemars side vaar det Krigsfold, som gid ved den hære Haand, flædt vdi ierngraa Klæder, saa at Kong Suends sold sætte ind imod dennem, oc meente at de haffde veret kaasteligen vdstaffere: saa Haand til Fod vdi Harnist. Men der de fornomme, at de haffde sig, vende de genisten, oc gaffue sig imod Kongens egen hob. Iblant er oc saa dette vært at mercke, at det sløy saa tyct met Raffne off: Kong Baldemars hær, at mand kunde røre ved dem met en Glassuend, naar den opractis i Lufften iblant dennem. Mit vdi Kong Baldemars hær red en Sangere, som quad en Wise, vaar lagt om Kong Suends vnderi, at Goldet som hørde her paa, skulde opuectis at stride mandelig oc heffne gridffeligen Kong Knuds wskyldige oc yndelige Mord.

Der begge Hær komme nu saa nær, at de skulde dræbe imod huer anden: vaar der it Gærde omkring en Bang, som forhindret Reisetuget, at komme paa huerden sider, for de spitse Staffre, giffue sig der offuer. Da Kong Baldemars Knechte det op, oc strax gid Badet an, oc Suends hær bleffue slagne paa fluct, vdi den første Dræbning. Thi deris Heste vae god tid mødige oc trætte, for det megle Foder, met huilket de haff: kopped dem om Matten tilforn. Den som førde deris Hoffuet banere, tre gange affslagen paa fluct, oc formanede dog sine Stallbrødre, at alde staa mandeligen. Hand vende selff tredie gang tilbage, oc vilde icke sig afftrengte, saa lenge at hand haffde en villig Mand hos sig, der giøre hannem bistand. Paa det sidste der hand saa, at hand vaar al allene iblant Fienderne, da stacl hand Baneret ned i Jorden, oc der om met den venstre Haand, oc slog siden fra sig med den høyre hand, indtil der komme saa mange omkring hannem, at hand maatte oc lade Liffuet.

Kong Suend rymte selff met nogle saa ind at it Riær, oc der hand vdi it Hengedynd, oc hans Hest begynte at side fast, gaff hand sig selff fra Hesten, oc kaste siden sit Harnist, at hand kunde vere diff lættre at vndløbe. Men hand kunde dog icke komme frem, alligeuel oc saa paa det sidste stydde sig oc hengde saa gaat som paa nogle Riæris Hals oc Skuldre. Thi offuergaff hand sig aff redzel oc krosk, oc krosk paa Hender oc Fødder hen vnder en Træ rod, soel dem som hos hannem vaare, at de skulde forsee sig selff, oc det beste hand kunde. En vaar iblant dennem, som mente vdi

Halff andet
tusind Skib
forgaa paa
en nats tid.

grunden, oc effterdi intet Ander kunde holde det, da stunge de Græne aff nogle Træ, som stode vd met Haffuet, igiennem Spigabene paa Skibet, at Bølgerne skulde icke slide eller ryde det vd igien met sig. Denne samme Nat forgicks halff andet tusind Wendiske Skib vnder Halland. Saa mange aff Folket som komme lessuendis til Landet, de bleffue strax slagne, at huad som Haffuet icke tog, det maatte klæde met Panden for Stenklippen oc vred Mand's haand.

Kong Valde-
mar klager
offuer Kong
Suends paa
Diborg
Lands ting.

Vdi Dagningen kom Kong Baldemar igien til Esbern, oc sid anden gang aff hannem, hues hannem fattedis, oc seylede siden for en blid Bør, hen offuer til Jutland. Der traadde hand frem mit paa Viborg Lands ting, oc klagede som hand vel maatte, paa Kong Suends forræderi. Alle mand som hørde eller spurde denne gruelige Gierning, gremmede sig hart her offuer. Det Saar som Kong Baldemar haaffde faaet, kom hannem icke verre i lag, end at alle som det saae, vaar icke langt fra, at de io aff metyndt græde offuer hannem.

Quinde
mandom.

Kong Suend tøffuede icke lenge, effter at hand sid viffe Tidende om Kong Baldemars reise, før end hand lod bøde oc tilryste paa ny alle de Skib som hand tilforn haaffde ladet forderffue, at hand der met vilde offuersætte sit Folk, oc drage self offuer til Jutland. Da beuiste Absalons Moder oc hans Syster, it mandeligt oc merdeligt stycke. Thi de lode hemeligen om Natte tid, forhugge oc sønderbryde Kong Suends Skib, at hand bleff met deris vrdedelse forhindret, saa lenge at Kong Baldemar sterckede sig, oc møtte hannem paa den anden side, oc formentte hannem, at hand kunde icke komme offuer aff Fyn, ind vdi Jutland til hannem, men maatte drage tilbage, oc stercke sig paa ny, met den gantste Skonste oc Sielandste maect.

Kong Valde-
mar gjør sit
Brøllup met
Froickens So-
phia.

Randers.

Kong
Suends sold
falder fra
hannem.

Kong Baldemar tenckte vel, at Kong Suend bleff icke saa borte, men vilde komme end en gang igien, naarsomheldsi det stede, oc huad ende det vilde tage. Thi drog hand atter til Viborg, oc gjorde der sit Brøllup met Froickens Sophia, baade paa det at hand kunde drage Kong Knuds gamle Tienere diff snarligere til sig, oc at hans vnge deilige Brud, skulde icke komme nogen anden (Land ste) aff hans Fiender met tiden til deele. Siden forsamlede hand alt sit Krigsfolk, oc drog her fra til Randers, i denne mening, at hand vilde der lagd vd, oc ladet sig offuersætte til Sieland. Hans hær bleff io lenger io større, saa at der komme oc mange til hannem, som haaffde forlat Kong Suend, oc blueidis ved at giøre hannem nogen bidand, til saadan hans vgukelig sag at besyhte eller handthessue.

Kong Suend
drager ind
vdi Jutland.

Diurs Na.

Viborg.

Kong Suend mente, at det vaar vel saa gaat, at hand giestede Kong Baldemar, som at hand forbidde hannem vdi Sieland. Thi gjorde hand rede met den Sielandste oc Fynste flode, oc lagde ind vdi Diurs Na vnder Jutland, oc reiste strax deden til Viborg, met det beste Reise tyg, dog hand vaar aldels wuiff paa, huorledis at Borgerne vilde tage mod hans tilkommelse.

Der Kong

Kong Knuds gamle tro Tjenere, lode sig icke end da nose, at deris Fiender vaar Klagne, oc at de haffde staaet deris Næt, saa mange som bleffue leffuendis fangne aff dennem, Men ginge frem faar Kongen oc begerede aff hannem, at hand skulde giøre alle dennem fredløse, som haffde veret vdi raad oc samtycke, at ihuel sla deris Herre oc Konning.

Kong Knuds gamle Tjenere Klage ydermere offer deris Ferris Bane.

Blant andre naffngaffue de oc saa Thorbern, oc klagede offer alle maade hart paa hannem, dog hand tilforne (der den Skermysning stod ved Randers bro) haffde giort sin fuldkommelige vndskylding oc forbandet alle dennem som gaffue raad til dette Mord, at de da self paa hørde, som vaare skyldige vdi denne sag.

Kong Valdemar befryctede sig, at der som hand gjorde saa man, aff sine Adel fredløse paa en tid, at de maatte giffue sig til Hertug

Kong Valdemars snildbed.

oc Buris, huilcke hand haffde endnu noget mistenckte, at de skulde høre hannem it oprør, om de saae sig effne oc leilighed. Men paa den sidste alligeuel, der de hengde saa hart ved hannem, at hand skulde icke laade sig at see igenem Fingre, met Kong Knuds Mordere, da loffuede hand hand vilde giøre dem fredløse, som de opregnede for hannem, dog met adane vilkaar, at de skulde aldrig komme igien ind i Danmark, for end de bade self for dennem. Thi hand viste vel, at Menniskens hu oc sind

der sig ofte snarligen forandre, ligeruis som tiden oc leligheden foraarbejde, saa at den som i dag bær allerstørst Brede oc Had, lader vel met tiden

Menniskens hu lader sig ofte snarligen forandris.

brede falde, oc forbarmer sig offer sine Fienders elendighed oc vanlyste. De andre som mistenckte vaare vdi Kong Knuds død, oc bleffue nu anklagede, dennem tog Kongen til naade for gode Mends bøn, oc siuntis hannem bedre at vere, at hand self brugte dennem vdi sin Tjeniste, end at de enten skulde rømme Landet, eller miste deris Liff.

Dog elste hand alligeuel huer dem mest, som hand formerckte paa deris samuittighed, at de haffde mindst veret met vdi raad oc daad, at fulddriffue dette gruelige Mord

oc Forræderi vdi Roskilde.

Efterdi

hannem, aff gantste mact oc styrcke, oc haffde vden alt tuil, bleffuet fangne eller døde Mend, saa mange som de vaare, der som icke en aff Esbern's Stallbrødre haffde veret for hastig, at giffue sig vd imod dennem. Esbern skulde da struget en Skald aff dennem, for deris Uretløshed, haffde icke denne en Mand's fyrrige Hastighed været større, end alle deris Forsiumlighed.

Hastighed
spilder gode
raad.

Siden skyndede Esbern Snare sig til Kong Baldemar, oc gaff tilkiende huad hand haffde seet oc bedreffuet imod Fienderne. Kongen haffde icke end da alt sit Föld hos huer andre, saa at hand kunde bestaa Kong Suend vdi marcken. Thi lod hand kaste Broen ved den næste Landsby som hand laa, at Naen skulde være hans Værn, indtil Földet bleff altsammen forsamlet. Dog kunde de vngse Krigsmend icke holde sig, at de io maatte Skermysse met haandløse Værie, imod huer andre paa begge sider, at prøffue oc beuise huer sin styrcke oc beste Mandom. Dette hulde de saaledis imod huer andre nogle saa dage, indtil saa lenge at Kong Baldemar haffde faaet den hielp som dageligen foruentedis, oc drog da offuer Naen, paa en anden bequemer stæd til Fienderne. Kong Suend bød sit Föld ryste sig, oc afffore deris Heste, som huer haffde god effne til offuerflødighed, staaendis for sig paa Marcken vdi alle Bange. Men haffde hand betenkt sig ret, da haffde hand giort som Kong Baldemar gjorde, huilcken befol alle sine Rytere, den næste nat førend slaget stod, at de skulde opbidzle deris Heste, oc giffue demmem aldelis intet at æde, paa det at de kunde vere diss raffere oc lættre til Foden, at rende oc forfølge deris Fiender.

Kong Valde-
mar ryster
sig imod
Kong Suend.

Saat anslag.

Der Kong Baldemar ryete nu frem vdi sin Elactordning, saa hand noget andet Krigsföld, som kom met opract Fennicke ind paa den ene side imod hannem. Hand mente met det første, at det skulde veret en part aff sine Fienders hær, men der hand fornam, at de komme hannem self til vndsætning, fordeelte hand dem vnder det andet sit Föld, oc drog saa fremdelis frimodeligen imod sine Fiender. Hans hær vaar da saa stor, baade vdi Lengelse oc Bredelse, at mand kunde nepeligen staa paa en sted, oc see offuer den tiende part aff den.

En stor
Krigs hær.

Dette forkyndede Kong Suend's speidere hannem, oc raadde hannem at hand skulde paa en tid lang, bemøde oc trætte denne store wtallige hob, førend hand gaff sig Brystgengs vdi standende strid mod dennem. Thi der som slaget bleff forhalet, da skulde dem Rædis ved tiden, oc mange skulde vel hemeligen snige sig hiem fra Adelhoben. Kong Suend lod sig saadant raad icke ilde befalde, oc det haffde kand ste ocsaa lykedis hannem, der som icke en ved naffn Lage Christiernsson haffde spilt dette vise anslag met sin Daarlighed. Hand sagde at Kongen skulde enten strax slaes met Fienderne, eller Földet skulde vndløbe, oc forlade hannem allene vdi marcken. Thi de skulde icke ladet for deris død, at see der paa at Fienderne droge omkring at røffue oc brende deris Gods for deris Dyen.

Kong Suend
rager paa
wraad.

Hand

Skialm Hvide
haffde

fire Sønner				tuende Døttre	
1	2	3	4	Magge, hun bleff	Cecile,
e eller	Ebbe.	Ufcer.	Sune.	en Nonne, vdi vor	om hendes
Skial-				Fru Closter vdi	de skal
n.				Roffild, efter sin	siden vdi
				Hosbondes død.	deretalis.

De Skialm Hvidis Sønner hiulpe
il, at heffne S. Knuds Dbotrite
is død, som vdi den trettende Bog
meldt, pag. 279.

Loke Skialmessøn, hand døde først aff alle sine Brødre,
ff baade meget Landgods oc sexten Mark purt Guld, till Soer Clo-
fundering oc bygning. Hand afflede met Frue Regnild oc Fru
Gyde.

I.

Stig, hans		Skialm, hand	Gert.	Ingefred.
Sønner		haffde fire Søn-		Gythe, Loke Pust.
vaare		ner oc tre Døt-	Abfalon.	aff hendis
Aage.	Juris.	tere		Affkom vaare
St	Peder Biscop	Stig Hvide.	Niels.	Trugde Pro-
o:	vdi Roffilde.	Skialm lille.	1300.	uist i Lund.
	Niels.	Gythe, som		Item, Peder
	Ingefred.	afflede tre		Bethus, oc
	Cecile, som	Døttre met		Niels Ranild.
	vaar Ercke-	Esbern Karls-		
	biscop Jens	son.		
	grands Mo-			
	der.			

Skialmessøn, hand afflede met Fru Inge

II.

|
Jon Galen, hans
Daatter hed
|
Cecile, hendis
Søn vaar
|
Johannes kaare, Abbet
vdi Soer.

Ufcer

III. **Ascer**, den tredie Skialm Huidis søn, som kaldis Ascer A oc bode vdi Fenigløff lille. Hand opbygte der Kircken, paa huilken Husfrue, Fru Inge, lod siden opsætte tuende Taarne, der hun fødde I nem Tuilling, den stund hand vaar self vdi Leding.

Deris Børn vaare

Esbern Snare, som tilforn er omtalet, oc her efter omtalis. Hand vaar en god duelig Ringers mand, saa vel som hans Broder Absalon. Hand haffde tre Husfruer, efter huer andre, 1. Humblefred. 2. Ingeborg. 3. oc Helena, som vaar Hertug Guthorms daatter. Met dennem afflede hand

Absalon, hand vaar Biscop vdi Roskilde vdi 20. Aar, oc Erkebiscop vdi Lund vdi 23 Aar. Kong Baldemars 1. npperste Raad oc Krigsøffuerste. Hand bygte Risbenhaffn, oc Soer Closter, der som hand bleff begraffuen, Aar 1201.

Ingefrid, haffde tuen Søner **Alexander**, Ascer som her effter omtalis vdi den sidste Bog. Hand haffde tre Søner

Absalon Niels. Alexander. Hand haffde en Sø, oc fem Døttre

1 Absalon, som døde 1232.

2 Johannes, som vaar den anden Kong Baldemars Marst.

3 Niels, som vaar Kong Baldemars Staldmester. Oc haffde en Sø, hed Esbern Snerling.

1 **Anders Nielsøn**

2 **Lofe Pustis**

3 **Stig Huidis**

4 **Niels Andersøn** } Husf søns

4 **Cecile**, hun afflede met **Oluff graa** aff **Lherlös**

Johannes, Anders

Absalon Anders.

5 **Ingeborg**, som afflede met **Herr Peder Strangisøn** aff **Kaalundborg**

5 **Estrithe en Nonne.**

6 **Elizabeth**, hun afflede met **Johannes Ranild,**

Ranild, hand haffde tuende Søner

Johannes Niels.

1 **Knud**, som bleff siden Hertug.

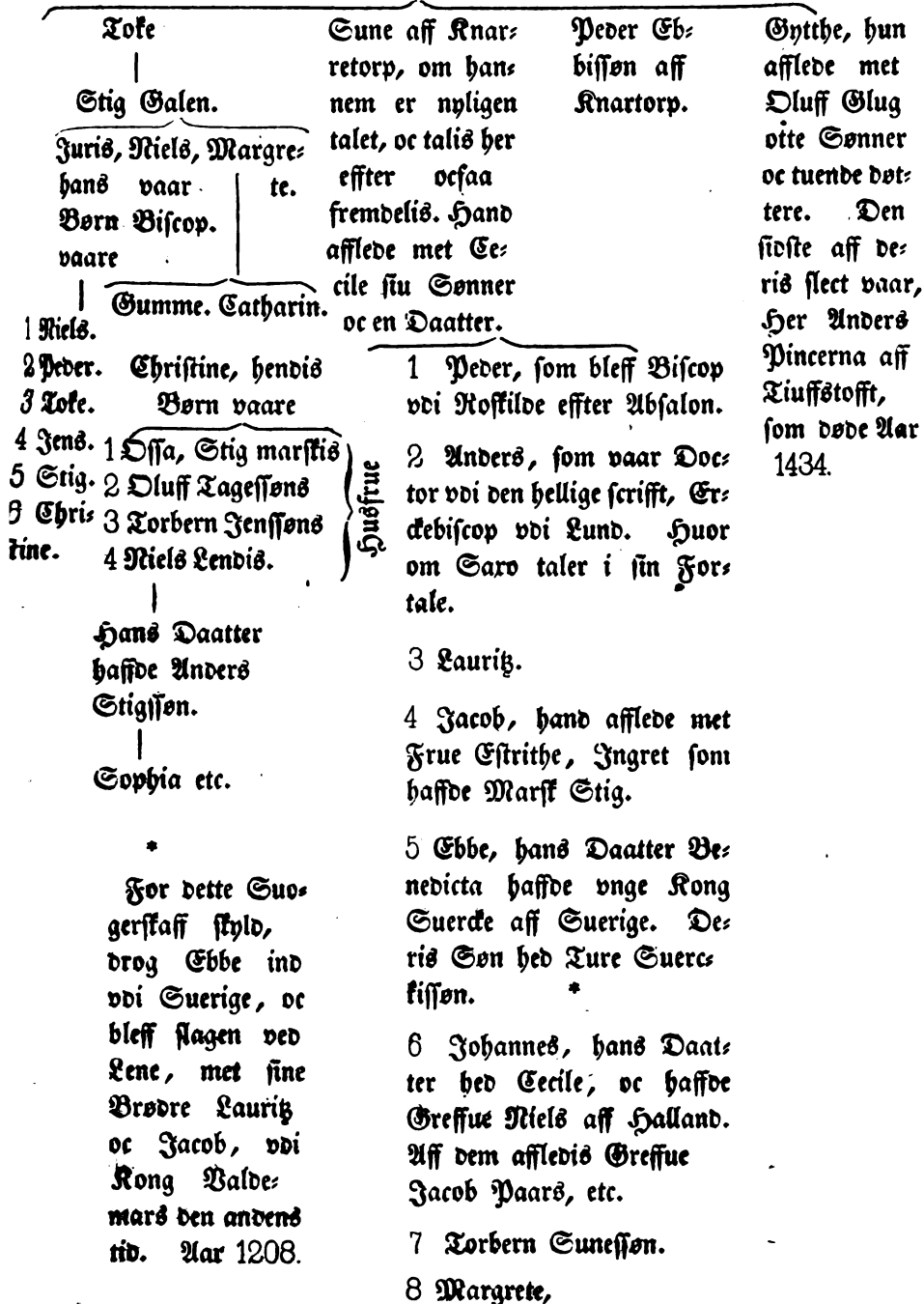
2 **Anders**, som vaar baade Marst oc Skend.

Item, sex Døttre, iblant huilke en ved navn **Ingeborg**, afflede met **Greff Ernst**

Greff Albret, som haffde **Esbern Bognsons** daatter, etc.

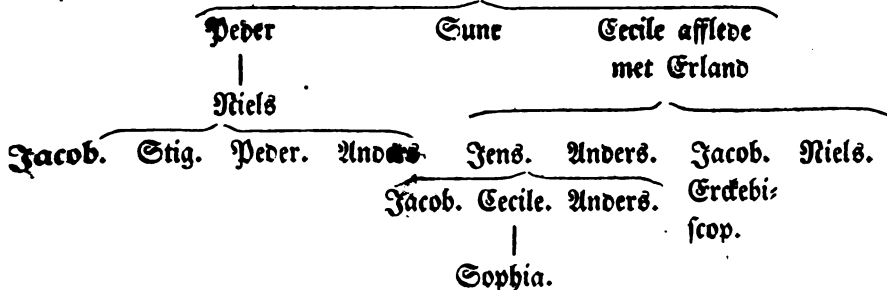
Greff Gunner.

Ebbe, den fjerde Skialm Huidis søn. Om hannem IIII.
bleff nyligen talet vdi Kong Suenids Historie. Hand afflede met Frue
Regnild

Hans Daatter
haffde Anders
Stigsson.
|
Sophia etc.

*
For dette Suo:
gerstiff styld,
drog Ebbe ind
vdi Suerige, oc
bleff slagen ved
Lene, met sine
Brødre Laurig
oc Jacob, vdi
Kong Valde:
mars den andens
tid. Ar 1208.

De Suiders
Herrestamme
oc Affrom.

Lsterdi at her indtil, er meget talet om Skialm Guide oc hans Sønner, met deris afftom, oc her effter endnu ydermere skal omtalis, baade om dem selff oc deris Suogre, da siuntis det gaffnligt for den fromme læsere, at noget bleff paa denne stæd indfeldet om deris Herrestamme, før end wi komme vjidere ind vdi Kong Baldemars Historie.

Slag sigis at skulde veret den første, som mand veed aff at sige, aff denne slect, før end Riget bleff omuent, fra Hedenstæffs vildfarelse, til den Christne Tro oc Religion. Hand bygde Slagelse, oc ligger (som mand mener) der hart hos begraffuen vdi en Høy.

Locke Trylle, som kaldis oc saa Locke Skytte, sigis at haffue veret Slags Søn, oc den første Christne mand aff denne slect. Hand haffde meget met Kong Harald Blaaland at skaffe, oc bleff hannem paa det sidste oc saa hans Bane, som tilforne er rørt vdi den tiende Bog.

Ottinckar Guide neffnis vdi Historien næst effter Locke Trylle, vdi denne forneffnde slect. Hand vaar Biscop vdi Ribe, vdi gamle Kong Knuds tid, oc bær endnu paa denne næruerindis dag, stor prijs oc ære, for sin besynderlige Gudfryctighed oc Kundhed, at fordre Guds ords fremgang, oc sit Fæderne lands gaffn oc beste.

Hans Sønner eller oc Brødre
Børn vaare.

1 Skialm Guide, hues Myndighed oc Anseelse vaar stor vdi Danmarkis Rige, som tilforne er rørt vdi den elleffte Bog, Pag. 239. Oc i den tolfte, pag. 260.

2 Nute Guide, hand bleff slagen aff de Bender, imellem Laaland oc Falster. Hues død hans Broder Skialm heffnde, som bleff omtald vdi den tolfte Bog, Pag. 259.

Skialm

Skialm Hvide
haffde

fire Sønner				tuende Døttre	
1	2	3	4	Magge, hun bleff	Cecile,
Lofe eller	Ebbe.	Ufcer.	Sune.	en Nonne, vdi vor	om hendes
Lyge Skial-				Fru Closter vdi	de stal
messen.				Kostild, effter sin	siden vdi
				Hosbondes død.	dere talis.

Disse Skialm Huidis Sønner hiulpe fast til, at heffne S. Knuds Dbotrite Kongis død, som vdi den trettende Bog er formeldt, pag. 279.

Lofe Skialmessen, hand døde først aff alle sine Brødre, oc gaff baade meget Landgods oc sexten Mark purt Guld, til Soer Closters fundering oc bygning. Hand afflede met Frue Regnild oc Fru Gyde.

Stig, hans Sønner vaare	Skialm, hand haffde fire Søn- ner oc tre Døt- tere	Gert. Absalon. Niels. 1300.	Ingefred. Gythe, Lofe Pust. aff hendis Afftom vaare Trugde Pro- uist i Lund. Item, Peder Bethus, oc Niels Kanild.
Lofe, Aage. Prouist vdi Kostilde.	Juris. Peder Biscop vdi Kostilde. Niels. Ingefred. Cecile, som vaar Erke- biscop Jens grands Mo- der.		

Sune Skialmessen, hand afflede met Fru Inge

II.

Jon Galen, hans Daatter hed
Cecile, hendis Søn vaar
Johannes kaare, Abbet vdi Soer.
Ufcer

V.

Cecile aff Borg, Skialm Huidis daatter, haff
 Peder Thorstensson aff Pedersborg. Om hannem er tilforn meget ri
 vdi Kong Suends Historie, saa at der aff er vel at mercke, at hand haffu
 veret baade vijs vdi raad, oc dristig vdi Haand, naar behoff giordis. Ha
 afflede met Cecile, en Daatter ved naffn Ingerd. Hun haffde sex Sø
 ner oc en Daatter

1	2	3	4	5	6
Peder, hand vaar Biscop vdi Aar: hus.	Skialm, som bleff Biscop effter sin Bro: der.	Niels Bogns: søn. Ingeburg, som haffde først Mag: nus, oc siden Gressue Ernst aff Sliden.	Johannes Blff. Valdemars Kammersuend.	Karl Her: tug vdi Suerige.	Margre: Bogn G: len Jens Esbern Margre: Bogns: søn. Cecile, Gress Albrets.

Denne Taffle kand nu en flitig Læsere, no
 get bedre forstaa, baade disse fremfarne oc effterfølgend
 Historier. Oc er vel at forundre, at denne Slect haffuer sa
 mangsaalbeligen vdspridt sig, saa at her opregnis iblan
 dennem icke aleniste store Prelater, Prouister, Ridder
 Biscoper oc Erkebiscoper, men oc saa Gressuer oc Gress
 uinder, Hertuger oc Hertuginder, indtil at den er stigd sa
 høyt, at den er kommen igien til Kongelig byrd oc Suogt
 stoff, huor vdaff den haffuer (som menis) hafft sin første Op
 haff vdi Harald Klacks tid. Men at de saa vffte haffue for
 andret, baade deris Fæderne Raffen oc Waaben, for disse al
 stillige Staters, Embeders, Mandomelig bedrifts oc Sm
 gerstoffs stuld, det er vden tuil en Aarsage, at wi neppellig
 paa denne dag kunde vise deris rette Affkom paa Suerd sig

Her om ydermere at tale, giffuis aarsag vdi Kong Ein
 Gleppings Historie, huilken Marsk Stig, met Ranild J
 søn oc andre deris Frender oc forne Suogerstaf, som vaare
 denne fornæssnd Hertkomst, floger ihjel vdi Kinderup ved
 Viborg, Aar effter Guds Byrd 1286.

LXXIX. **Valdemar den store, eneuolds**
Konge vdi Danmark.

Den første Kong
Valdemar.

DER Kong Valdemar haffde effter stor langua-
rendis Wenighed, offueruundet paa det sidste Kong
Suend, oc straffet Kong Knuds Mordere paa Liff oc
Hals, som tilforn nyligen bleff fortald, oc vaar nu først
kommen til it roligt eneuolds Regimente her vdi Riget,
Da begynte hand aluerligen alleuegne at see sig omkring,
huorledis hand met det allerførste kunde ved Herreskiold oc mandommelig Begyndelsen
krigs offuelse, indlegge nogen pris, som kunde giffue hannem held oc hyl: ^{ber altid}
ist til sit Regimentis lykkelige Begyndelse. Jo lenger hand omgick met ^{at vere god}
saadanne Tander, io mere drogs hans sind dagligen der hen, at hannem ^{oc heldig.}
suntis intet gaffnligere at kunde bestillis eller vdrertis, paa Rigens beste,
ind at hand heffnde sig oc sine Vndersaatte paa de Vender, som nu vdi
midler tid, at her haffde veret induaartis feide i Landet, haffde met Sorøff: ^{Kong Valde-}
eri vdi mange Aar, giort Riget saadant affbred oc vobodelig skade, at det ^{mars første}
lod saa gaat som tredie parten øde oc vdyrket. Thi giorde hand rede, det al- ^{Taaq imod}
tsnarligste mueligt vaar, met sin Skibs Flode, oc lagde der met vdi vnder ^{de Vender.}
en D Masnet, i denne mening at hand vilde giort indfald vdi Venden,
naar oc huor leilighed kunde først oc best begiffue sig. Men som hand da
begynte der, at giffue den menige Mand tilkiende, huad hans aluerlige for-
et vaar, traadde nogle frem aff de Eldste, som ellers pleiede at holde Ordet
aa den menige Mandis vegne, oc sagde at dennem siuntis, at dette Taag
kunde icke lætteligen faa nogen tryg oc lykkelig Fremgang. Thi baade
naar stor brøst iblant dennem alle for Prouiant oc vnderholding, oc der til ^{Oldingene}
met haffde oc saa Fienderne gaat kundskab om deris tilkommelse oc gauffte ^{raader Kon-}
mslag. Saa det siuntis langt gaffnligere at vere, at mand lod opstaa met ^{gen fra krig.}
king, indtil leligheden bedre maatte begiffue sig i fremtiden, oc icke nu som
baarer angribe dennem, huilcke vente oc ryste sig imod sin Gienpartis
tommelse. Her for vden, er (sagde de) vdi denne Flode, den hyperste
sauffte Mact forsamlet, oc der som det hender sig, at den bliffuer nedlagt,
offuer da oc saa icke all den Danste Herre Mact vdslyct som it Riis til lige
met dennem, oc Venderne tage all Danmark vnder sig, ved denne ene
vgeruinding? For huilcke Aarsager skyld ingen bør met rette at samtycke,
den Danste Adels Blomster, skal saa vbesindligen vdsattis paa en vbe-
lig tid paa Skanzen, der som en føye Pris er at indlegge, om de end skont
kunde, men megen vanære oc grundelig fordersfuelse vil metfølge, om de
offuer offueruundne.

Dette raad gaff den Menige mand methold, saa at Kongen nøddis til ^{Ubsalon vre-}
mod sin vilie at giffue Orloff hient aff Leding. Huilcket Ubsalon hart ^{dis ved Kong}
vntod, oc lod sig strax indsætte til Kongen vdi hans Skib, oc atspurde ^{Valdemar at}
hannem, huor faare hand saa snarligen haffde offuergiffuet sit forsæt. ^{hand offuer}
Kongen sagde, at hand haffde det giort, paa det at hand vilde icke sætte saa ^{giffuer dette}
^{Vendisfe}
^{Taaq.}

mangen modig Danst Helt, paa en tid oc stæd vdi Baade oc Liffis fare. Nu vel, suarede Absalon, saa tager saa meget andet draffuels vduelig Gold vdi deris stæd til eder, at vdbrette dette Laag met. Vinde i met dem, da er det vel vundet: Tabe i, da er en foye ting der met forlaaren. Met saadan stemt vdbrod denne vage Mand sin Harm, oc hemeligen der hos straffede Kongen for sin Blodjindighed.

Borgernis
oprør vdi
Koskilde.

D Disse samme dage hendøde Biscop Uscer aff Koskilde, oc vaar da icke alleniste stor wenighed imellem Klerckeriet oc Almuen, som den som skulde velis vdi hans stæd, men ocsaa it stort oprør imellem Almuen oc Borgerne self indbyrdis vdi Staden. De som vaare indfødde borjendis Borgere, sætte sig op imod de vdlendige, oc sloge en part ihjel af dennem, oc foriagede de andre aldelis aff Byen fra sig. Vdi denne samme deris rasende Galenstæb, offuerfulde de ocsaa Kongens egen Wynthre, nedbrøde hans Hus aldelis vdi grund, oc gjorde alt hans gods oc Behaff til Prijs oc Bnte. For huilken deris grossue forseelse, Kongen forsamlede strax it stort tal Gold vdi Landet, oc haffde aluerligen i sinde at forderffue dennem met alle, der som de icke betimeligen haffde sent deris Bud mod hannem, at bede om forladelse, oc tilbiude sig at bøde met Guld oc Solff effter hans egen minde oc vilie.

Kong Valde-
mars mild-
hed, mod sine
Vndersaatte.

Denne fromme oc milde Herre, Kong Baldemar, lod sig affbyde oc stillis til Freds met en viss sum Penninge. Hand drog alligen ind i Byen (dog vden all vrede oc offueruold) oc gid ind vdi hellig trofaaldigheds Kircke, at forhøre oc forhandle, huorleris best kunde gaa met den ny Biscops vduelse som vaar for haanden. De endog kunde vel taget sig Sagen allene til, oc vald huem hannem lystede, for den frihed oc rettighed som hand haffde til denne stæd, huilken hans Forfædre haffde opbyggt oc siden rundeligen beprydet oc rigligen begaffuet, oc sagde hand alligeuel frit vd, at hand vaar icke kommen vdi denne menning, at hand vilde begynde noget nyt eller vsæduanligt, huor met deris frihed (som hand viste vel at dennem bebreffuet vaar aff Arilds tid) skulde forfaartis, at de io maatte, huer som hannem siuntis gaffnligst giøre oc giffue.

Kong Valde-
mars opric-
tige fromhed
mod Klercke-
riet.

ue sit samtycke, hannem vsfortørnet vdi alle maade. Det menning Klerckeri stod op oc tæckede hannem høveligen oc vdmuygeligen, for saadant hans Gudfructige Dyrctighed. Siden vigte de til en side for sig for os neffnde først tre besynderlige merckelige Mend, oc toge siden Absalon til den fjerde, for hans vdydeligheds skyld, at mand aff disse fire skulde vdule en, som siuntis dueligst oc stickeligst til det Biscopelig Sæde oc Embets Kong Baldemar lod fire atskillige Bøger fremleggis paa it Bord, oc at huer effter anden skulde gaa frem oc scriffue Quertags vdi huilken vden nem lystede, effter som Raaret oc Vquelelsen skulde gaa. De gjorde Kongens gode raad oc behag, oc stemmede alle smuct endrecteligen om hans ens paa Absalon, at hannem skulde antuordis all Biscoplig maat oc vdydigthed.

Absalon v-
le til Biscop
vdi Koskilde.

Endog Absalon vaar baade stidelig vdi sin Lærdom oc Læffnet, at faare staa denne geistlige befalning, saa førde hand alligeuel det Verdslige Suerd til lige vdi den anden Haand, oc lod sig bruge for sit Fæderne rige, til Land oc Vand, imod Rigens Fiender, naar behoff giordis. Thi hannem stuntis at det vaar icke nock, at mand hanthaffde Religionen inden Dørre hos sig self, om Landet stod vdi vaade for vduaartis Feide oc Fiendskaff. Som det ocsaa befindis at vere vist vdi Sandhed, at det er ofte saa vel for nøden, til den Christne Religions ophold oc forfremelse, at Christendoms Fiender fordriffuis oc forhindris, som at Kirkes Gang oc Ceremonier holdis ved lige oc maect. Thi forsømte Absalon Biscopsgaardens bygning, oc paa det at Danste mend kunde bygge et bo met tryghed, da holt hand vact vnder oben Himmel oc behialp sig en ringe tingist, vndertiden slog sit Lield vnder it Seyl, vndertiden en grøn Løffsal, ligeruis som tiden oc Lyden gaff, oc Rigens leiligheds vdfressuede. Der met ophygte hand icke it Hus allene, men mange marktis Rigis Byer oc Stæder, som aff Sørøffuere vaare for denne affbrende oc berøffuede. Haad hand ocsaa haffuer veret for en veltalenhæd Mand, det fornomme vel Skoningerne met deris gaffn oc store baade. Thi hand haffde faaet for en ond sæduane offuer det gantste Land, at de hulde alting enten noget almindeligt Landeting oc Herrexting, ey heller nogen saalinge en Mode oc Forsamling, at det gid aff vden stor Riff oc stends Ord, vder merckelig Trætte oc Wenighed, indtil at Absalon met sin veltalenhed hadde demnem bod her paa, oc førde dennem paa en bedre stid oc brug. Der paa mange ocsaa forundrede sig, oc de som mente at hand haffde vden Tunge vdi Munden, eller Hierte vdi Brystet, fornomme at hand haffde baade Mod oc Maal, oc at de self vaare icke at ligne mod hannem i nogen maade. Vinter oc Sommer vaar det hannem lige meget at ligge paa Haffuet til Vact oc Værn, imod Sørøffuere, oc andre Rigens Fiender. Beuiste met saadan Aruagenhed sit trofaste fromme herte mod sit Fæderne Land, huildet hand icke aleniste prydede som en Biscop, men ocsaa elste som en Fader, oc forsuarede som en duelig Hærfmand.

Biscop Absalon, fører til lige baade den Biscoplig Staff oc det verdslig Suerd.

Biscop Absalon lider meget for sit Fæderne lands Fryd.

Biscop Absalons veltalenhed.

Biscop Absalons Aruagenhed.

Den første Slacting som stedde imellem Biscop Absalon, oc de andre, den stod en Løffuerdag næst for Valme Søndag ved Borslund, der hand haffde faaet tidende, at de vaare der indfaldne, tog hand icke sine egne Hoffmend oc daglige Tienere met sig, oc gaff sig til slags paa mange Sørøffuere som vaare paa fire oc tiue Skib. Huildet nedlagde meste parten allesammen, vndertagen nogle faa Ryter vdbrende, oc nogle faa aff Godfoldet, som laste baade deris Værie vdt, oc der ved vndflyde oc skulde sig vdi den næste Skov. Lyden vde sig faa blid mod hannem, at hand miste self icke en aff alle sine vnd, oc huer mand som dette hørde eller spurde, sagde at hand vil skulde met tiden vdrætte meget gaat vdi sin Befalning. Absalon hand vist, at disse arge Skalde, vilde samme Ar faldet ind vdi vder, da skulde de icke faaet saa megen fremgang oc tid, til at forderffue baade

Biscop Absalons første vdflyct imod de Vender, met stor Lyde.

Arhus plundris aff Sørøffuere.

mangen modig Dansk Helt, paa en tid oc stæd vdi Baade oc Liffis si Nu vel, suarede Absalon, saa tager saa meget andet draffuels vduu Gold vdi deris stæd til eder, at vdrrette dette Laag met. Vinde i met nem, da er det vel vundet: Tabe i, da er en foye ting der met forlaa Met saadan stemt vdrød denne vuge Mand sin Harm, oc hemeligen hos straffede Kongen for sin Blodsindighed.

Borgernis
oprør vdi
Roskilde.

Vdi disse samme dage hendøde Biscop Uscer aff Roskilde, oc vaar icke alleniste stor wenighed imellem Klerckeriet oc Almuen, som skulde velis vdi hans stæd, men ocsaa it stort oprør imellem Alm oc Borgerne self indbyrdis vdi Staden. De som vaare indfødde sidendis Borgere, sætte sig op imod de vdlendige, oc sloge en part ihie dennem, oc foriagede de andre aldelis aff Byen fra sig. Vdi denne me deris rasende Galenskab, offuerfulde de ocsaa Kongens egen Myre, nedbrøde hans Hus aldelis vdi grund, oc gjorde alt hans gods oc haff til Prijs oc Byte. For huilcken deris groffue forseelse, Kongen samlede strax it stort tal Gold vdi Landet, oc haffde aluerligen i sinde at derffue dennem met alle, der som de icke betimeligen haffde sent deris mod hannem, at bede om forladdelse, oc tilbiude sig at bøde met Guldsolff effter hans egen minde oc vilie.

Kong Valde-
mars mild-
hed, mod sine
Underfaatte.

Denne fromme oc milde Herre, Kong Valdemar, lod sig a de oc stillis til Freds met en viss sum Penninge. Hand drog allig ind i Byen (dog vden all vrede oc offueruold) oc gick ind vdi hellig faaldigheds Kircke, at forhøre oc forhandle, huorletis best kunde ga met den ny Biscops vduelse som vaar for haanden. De endog kunde vel taget sig Sagen allene til, oc vald huem hannem lystede, den frihed oc rettighed som hand haffde til denne stæd, huilcken hans Fædre haffde opbyggt oc siden rundeligen beprydet oc rigligen begaffuet, sagde hand alligeuel frit vd, at hand vaar icke kommen vdi denne met at hand vilde begynde noget nyt eller vsæduanligt, huor met deris si (som hand viste vel at dennem bebreffuet vaar aff Arilds tid) skulde kaartis, at de io maatte, huer som hannem siuntis gaffnligst giøre oc ue sit samtycke, hannem vsfortørnet vdi alle maade. Det mu Klerckeri stod op oc tædede hannem høveligen oc ydmuygeligen, for hans Gudsfryctige Dyrictighed. Siden vigte de til en side for sig: vs neffnde først tre besynderlige merckelige Mend, oc toge siden Ab til den fierde, for hans dydeligheds skyld, at mand aff disse fire skulde v le en, som siuntis dueligst oc sticckeligst til det Biscopelig Sæde oc Gul Kong Valdemar lod fire atskillige Bøger fremleggis paa it Bord, oc at huer effter anden skulde gaa frem oc scriffue Quertags vdi huilcken nem lystede, effter som Raaret oc Vquelelsen skulde gaa. De gjorde Kongens gode raad oc behag, oc stemmede alle smuct endrecteligen ens paa Absalon, at hannem skulde antuordis all Biscoplig maat oc dighed.

Absalon ve-
lio til Biscop
vdi Roskilde.

Endog Absalon vaar baade stickelig vdi sin Lærdom oc Læffnet, at faare staa denne geistlige befalning, saa forde hand alligeuel det Verdslige Suerd til lige vdi den anden Haand, oc lod sig bruge for sit Fæderne rigge, til Land oc Band, imod Rigens Fiender, naar behoff giordis. Thi hannem siuntis at det vaar icke nock, at mand hantaffde Religionen inden Dørre hos sig self, om Landet stod vdi vaade for vduaartis Feide oc Fiendskaff. Som det ocsaa befindis at vere vist vdi Sandhed, at det er ofte saa vel for nøden, til den Christne Religions ophold oc forfremmelse, at Christendoms Fiender fordriffuis oc forhindris, som at Kirkes Sang oc Ceremonier holdis ved lige oc mact. Thi forsømte Absalon Biscopsgaardens bygning, oc paa det at Danske mend kunde bygge her med tryghed, da holt hand vact vnder oben Himmel oc behialp sig en ringe tingist, vndertiden slog sit Tield vnder it Seyl, vndertiden en grøn Løffsal, ligeruis som tiden oc Lyden gaff, oc Rigens leiligbedressuede. Der med opbygte hand icke it Hus allene, men mange markis Rigis Byer oc Stæder, som aff Sørøffuere vaare for denne affbrende oc berøffuede. Huad hand ocsaa haffuer veret for en veltalen Wand, det fornoime vel Skoningerne met deris gaffn oc store baade. Thi hand haffde faaet for en ond sæduane offuer det gantste Land, at de hulde alting enten noget almindeligt Landeting oc Herrexting, ey heller nogen saange en Mode oc Forsamling, at det gid aff vden stor Riff oc stends Ord, den merdelig Trætte oc Wenighed, indtil at Absalon met sin veltalenhed hadde dennem bod her paa, oc forde dennem paa en bedre stic oc brug. Der paa mange ocsaa forundrede sig, oc de som mente at hand haffde vden Tunge vdi Munden, eller Hierte vdi Brystet, fornomme at hand haffde baade Mod oc Maal, oc at de self vaare icke at ligne mod hannem i nogen maade. Vinter oc Sommer vaar det hannem lige med at ligge paa Haffuet til Vact oc Værn, imod Sørøffuere, oc andre Rigens Fiender. Beuiste met saadan Aruagenhed sit trofaste fromme herte mod sit Fæderne Land, huilket hand icke aleniste prydede som en Biscop, men ocsaa elste som en Fader, oc forsuarede som en duelig Mand.

Biscop Absalon, fører til lige baade den Biscoplig Staff oc det verdslig Suerd.

☞

Biscop Absalon lider meget for sit Fæderne lands Skyld.

Biscop Absalons veltalenshed.

Biscop Absalons Aruagenhed.

Den første Slacting som stedde imellem Biscop Absalon, oc de der, den stod en Løffuerdag næst for Valme Søndag ved Borslund, der hand haffde faaet tidende, at de vaare der indfaldne, tog hand icke sine egne Hoffmend oc daglige Tienere met sig, oc gaff sig til flags saa mange Sørøffuere som vaare paa fire oc tiue Skib. Huilke nedlagde meste parten allesammen, vndertagen nogle saa Ryter vndrende, oc nogle saa aff Godfoldet, som kaste baade deris Værie vnt, oc der ved vndflyde oc stulte sig vdi den næste Skov. Lyden sig saa blid mod hannem, at hand miste self icke en aff alle sine vnd, oc huer mand som dette hørde eller spurde, sagde at hand vil skulde met tiden vdrætte meget gaat vdi sin Befalning. Ah, hand vist, at disse arge Skalde, vilde samme Ar faldet ind vdi vnt, da skulde de icke faaet saa megen fremgang oc tid, til at forderffue baade

Biscop Absalons første vdflyct imod de Vænder, met stor Lyde.

Arhus plundris aff Sørøffuere.

ue baade Byen, oc tage met sig det store Koff oc Byte, som de da aff førde.

Falster bleff noget rørt, om de Falstringer, huorledis at de vdi Kongens tid plagedis hart aff disse Vendiſte Sørøffuere, oc hulde sig alligeuel Mandeligen imod dennem, at de koume icke til at giøre dennem nogen beſpnderlig affbred oc ſtade. Dette ſamme vederforis dennem ocſaa vdi dette næruerindis Aar, oc kom en gang ſaa vjrt at Landet bleff belagd paa alle ſider aff Sørøffuerne, at ingen kunde eller torde be giffue sig tryggeligen hen offuer til de andre omliggende Der. Iblant andre ſom bleffue indklemte hos dennem, vaar ocſaa Kongens egen Skend, huilken vaar kommen der offuer for nogle andre ærende, ſom hannem maect paa laa, at beſtille oc vdrette. Faar hannem beklagede ſom nogle aff indbyggerne, for den megle tuang oc forhindring, ſom de viligen lidde aff diſſe deris onde Gienboer. En iblant dennem, lod sig noget bemercke, at ſaadant ſkede meget for Danmarkis Rgis Raads ſømmelſe, oc lod dette ord falde, at hand ſagde: De fordoms Kongen ſpente Sporen om Hælen, men hand ſom nu om ſtunder regerer, be Sporen faare paa Foden.

Falster be-
leggis aff
Sørøffuere.

En falstring
taler driftige
Ord.

Kongens
Skend for-
rer de Fal-
stringer.

Diſſe ord lagde Kongens Skend paa Hierte, thi hand bar ſig en ond Samuittighed for deris ſtyld, oc ſaa tilige ſom hand kom hien til Kongen, lagde dennem allting vd i den verſte mening, ſaa at det ſom be mentis ſelff met, det førde hand vdi Kongens øre igien, oc fortalde ligeruis ſom det ſkulde veret ſagd Kongelige Maieſtats ære for nær. I paa det at hand kunde io ſaa aarſage nock at forderffue it helt Land, for eniſte Mandis vbeſindige tale, lagde hand noget til aff ſit eget, oc lod at det vaar icke idel Forrædere, ſaa mange ſom bode vdi Falster. I de obenbarede alle Kongens hemelige raad oc Krigs anslag for de Der, oc holt dennem altid deris fanger til gode, paa det at de allene de nyde fred for dennem, oc Kongen ſelff oc det gantſke Rige forraad plagedis diſſimellem der offuer.

Kong Valde-
mar vil off-
verfalde Fal-
stringerne.

Aff ſaadan forgiftig Bagtale, lod Kong Valdemar ſig ſig gis, oc rystede ſig ſtrar met den gantſke Sielandſke maect, at hand de ihel ſlaget mand oc alt, ſaa meget ſom Fienderne haſſde ladet oc bliſſue vdi diſſe fremfarne Feider. Selff drog hand Veſten, oc lon ſende hand Øſten vd i Landet, at ſamle Føldet, oc beſtilte alle ſmaa oc ſtore, ſaa mange ſom vnder Landet vaare, at de ſkulde ver nat oc dag, at offuerſette hannem oc ſit Føld, naar de tilſagdis.

Sielandſa-
rene ere aff-
uendſuge.

glæddis mere ved dette Vdbud, end Sielandſfarene, at dennem giffuen ſaadan redelig aarſage, at heffne deris gamle had oc vnd diſſe Falstringer. Men Gud vaar dette lille Land end da ſaa naar hand foruende oc forhindrede Kongens fremſufinde oc vildfarende. Thi der hand vaar nu ſaa gaat ſom aldelis tilryſtet, falt hannem oc kaalde ſuge paa Halſſen vdi Ringſtæd, ſaa hand nøddis til at ſig effter Abſalon, at hand ſkulde forlade Føldet oc komme iſort hannem. Saaledis hialp Gud ved denne Siugdøm, baade Kongen

hand icke wretsfærdeligen forgreb sig, oc dette fattige Folk, bleff icke wsthyldelig offret paa Slactebencken. Nu kand oc saa huer lattelige offuer: Siugdøm fortager Kong Valdemar, at hand icke beffner sin harm paa Falstringerne.
 me met sig selff, huad det haffuer dog seet vd i onde oc ynckelige maade offuer alt Riget i disse dage, der de fattige indbyggere viste sig ingen tryghed, huercken for vduaartis Erøffuere eller deris egen Lands Herre. Saa kand oc huer vel besinde, at det er steed aff Guds besynderlige tillæuse oc forsiun, at Kong Baldemar er falden vdi denne store strøbelighed, paa det at hand icke skulde selff vdi sit Regementis begyndelse, offuer: De
 icke sine egne vnderfaatte, som hannem burde billigen at forsuare imod vold oc vræt. De vaar hannem io tusindsfaald bedre, at hand hel: Den største trost vnder siugdøm.
 laa paa sin siuge Seng, end at hand skulde bedressuet saadant it vlov: Mord, oc besmittet sine hender met wsthyldigt Blod. Hans siug: forsøgtis dagligen, at alle mand vaare saare omhyggelige for hannem, ingen mere end Absalon, huilcken oc saa, der hand fornam at det skadelis vde. met all Memiskelig raad oc lægedom, oc at all hielpen stod
 der hos den allmectigste oc høyeste, søgte strax met alluerlig Bøn oc anmaning til Gud, bad for Kongen, De til ybermere trost metdeelte hannem vor HERNES Jesu Christi Legeme oc Blod. Effer
 sine time, at Kongen haffde giort sit Scristemaal oc annamet til sig Christi Naaderis Sacramente, falt hand vdi en stor Sued, oc bleff der saa forlestet, at det begyntis strax at bedris met hannem, oc hand kom
 der haanden smuct til sig selff igien.

Biscop Absalon vilde alligeuel icke drage saa snarligen fra hand, oc i det som hand vaagede offuer hannem, begynte hand selff, at for: Biscop Absalon verder hart siug.
 me nogen suaghed, oc bleff paa det sidste saa strøbelig oc vanmectig, det unge ædle Blod vaar nær kommet om Halsen, haffde Gud icke el: diff synderligere spart oc beuaret hannem. Dog ihuor stor hans siug: Trosfaste ven: skaff.
 vaar, kunde hand alligeuel icke ladet, at hand besøgte Kongen vnder siden, oc beuiste hannem end da den samme tieniste, som hand tilforne i sin velmact. Thi hand besryctede sig, at der som nogen forkyndede hannem nogen ond tidende om hans siugdøm, at hand skulde gremme sig offuer oc falde atter vdi Siugen. Paa det sidste der de vaare nu begge
 men igien til deris forlighed, bluedis dennem ved deris vildfarelse oc oc Gud endrecteligen met glæde, at hand haffde met sit Faderlige rijs, naadeligen spilt oc kuldkast deris vrange oc skadelige Forsæt.

Saa vbesindeligē som Kong Baldemar haffde begynt dette Laag, imod Kong Valde: mars andet taag imod de Vender.
 sine egne Vnderfaatte vdi Falster, saa vijsligen slog hand siden sin sag med Absalons, Peders, Sunis oc Esberns sine ypperste oc næste mends
 sigelige Raad, imod de Vender hans affsagde oc obenbare Fiender. befillede alting hemeligen oc snarlige. Thi Krig skal besluttis met saa
 vise raad, oc fulddriffuis met Menige mands hielp oc styrcke. Hand Suorledis Krig skal foris.
 oc saa, som sindingen er, at det vaar bedre at offuerile sin Fiende vnder
 hand, end giffue hannem langt atuarsel oc tid til at ryste sig. Der
 haffde hand oc saa nyligen forsøgt, at den Menige mand fryctede
 de Venders naffn, end ved hans Kongelige Mandat, oc befands

der faare altid gienstridige, imod de gamle deris gode raad oc anslag. **D** effterdi hand tuilede intet paa Sielandssfarene, da drog hand self, saa suag som hand end da vaar, offuer til Skaane, oc holt Landemode vdi Lund, oc besol den Menige mand, at giøre sig rede oc følge met ind i **Benden.** Erkebiscop Eskild suarede paa alle de andre deris vegne, oc sagde, at der vaar ingen Forraad for haanden paa Skib, saa hasteligen at vbrede. Kongen sagde at hand vilde icke derfaare offuergiffue dem Laag, skulde hand end drage allene oc icke faa en Mand aff all Slaam met sig. Dog vilde nogen god Mand giøre hannem Gelfkaff, da skulde det bliffue hannem vel betenckt i fremtiden. De andre som sade hand Bud offuerhørrige, dem vilde hand ocsaa finde vdi sin tid. Der Erkebiscopen formercte Kongens aluerlige oc heffige vilie, loffuede hand forsaet, oc straffede icke alleniste dem som vndskybde sig, men vaar den første Mand, som bleff færdig met sit Skib, oc annamede Kongen indtil sig paa sin egen omkaast. Thi Kongen haffde self intet bequemt Skib, effterdi hand haffde icke vdi mange Aar veret meget til Sielandssfarene oc Falstringerne bleffue allersidst tilsagde, paa det de skulde icke hemeligen røbe Kongens anslag for Benden deris Gienboer.

Stoningerne
findis Kon-
gen noget
vnuillige.

Erkebiscop
Eskilds red-
bonhed.

Kong Valde-
mar beser
oc offuer sit
Krigs soldt.

Landokrone
haffu.

Kong Valde-
mars flode
er 200 Skib
sterck.

Arctuna-
borg paa
Nyland.

Der den gantste Skibs flode vaar nu forsamlet vden for Landokrone, lystede Kong Valdemar at besee Foldet paa Landet, om hand vilde fortroste sig til, at bestaa der met sine Fiender. Siden lod hand dem nem atter gaa til Skibs, oc legge noget vd fra Landet, oc besol dem som mest vaare offuede oc forsogte, at de skulde vnderuise de andre, oc icke haffde veret met tilforn, huorledis de skulde bare sig at, naar de kom me om Borde met deris Fiender. Denne Haffn vden faar Landokrone haffuer en vnderlig leilighed. Thi baade er de trang oc vrang, oc saare stellig at søge for den Fremmede. Naar Vandet floder, da kand ingen forsteel paa hende, men naar det atter falder, da kiendis oc sees først, da den haffuer sin gang oc indløb. De fordoms Konger haffue altid haffue denne By oc Haffn, som en vlyckelig stæd mistenckt, mere for sagn Sandheds skyld, men Kong Valdemar stotte intet saadan Fabel oc Kierlinge snact. Hand laa her, vdi samfelde storten Dage, oc rystede lunge paa sit Fold oc sine Skib, indtil at deris Prouiant vaar noget aldels fortærit oc opæt. Saa lagde hand da vd paa Strømmen den gantste flode, som vaar hen ved tu hundrede oc trysindstiue Skib, oc effterdi det vaar stille offuer alt, ansaa hand for gaat, at den første Mand sætte sig til at ro, at Fienderne icke formercte aff deris Gienboer de vaare for haanden førend de saae dennem vnder Landet. Udfaldet først vd met siu Skib, for alle de andre, at bespønde Nyland. Thi der vaar deris forsaet, at de vilde giort her først Landgang, oc naar de vaar indflyd til en Stad ved naffn Arctunaborg, da vilde de sætte sig paa, oc brent dennem met deris gamle Uffgub, om huilken de hadde denne mening, at saa lunge som de dyrkede hannem, da haffde de ingen anden Bold eller Bærn behoff imod deris Fiender.

aarsagen huor faare at her vaar saa gaat som ingen Føld vdi Byen, oc vaar idon nogle Laase lagd for Portene, vden all anden vaet oc forsiun.

Absalon stynkede sig det meste hannem mueligt vaar, oc vaar nu moren vnder Landet, der hans Baadsmend sagde hannem, at dennem stantis, at Kongen hadde vundet sit Seyl. Thi saa hand sig tilbage, Kong Valde: mar forser leligheden. oc fornam at det vaar saa vdi Sandhed, som de sagde. Hand forundrede sig oc offuer all maade, huad dennem vaar kommet i Ginde, at de alle sammen imod det Forbund som førre bleff vedtaget, gjorde nu Seyl oc lagde til bage paa Hiemueyen. Huad skulde hand giøre, allene kunde hand icke met disse siu Skib angribe Fienderne: Oc skulde all disse gode Leidskæper, som nu gaffuis, baade met Føldens villige frimodighed, oc Bærits Modhed, saa skammeligen forsees oc spildis det skar hannem inderst vdi sit Hjerte. Saa maatte hand nu alligeuel, huad heller hand vilde giøre, icke, met stor harm følge sine Stallbrødre, som hadde forlat hand, oc naadde Kongen først vdi en Haffn vnder Næn. Strax kom: Peder, Sune oc Esbern, Kongens næste Raadgiffuere imod hannem, klagede oc gaffue sig hart, at dette herlige Laag, bleff saa stemmelig vent oc kast. Kongen sende Bud effter dem oc der de komme frem, oc hand saa at de vaare icke vel til freds, atspurde hand dennem huorfaare at de vaare saa bedrøffuede vd? oc sagde at det skulde end nu gaa vel til. Hand saa icke indløben, at huile denne ene nat offuer vdi denne Haffn, oc der de saa snarligen at det opdagedis vere rede at legge vd igien imod Rydningen. Thi hannem stantis at det skulde bleffuet noget for silde, oc man: skulde Skibene skulde icke kommet frem vdi rette tid, derfaare mente hand, at derdi Ratten vaar slabt til huile, oc Dagen til Arbeide, det kunde intet være, at de fortsøffuede her nogle saa timer, oc kunde end da komme til: land om anden dagen, did som de hadde vdi act oc forsat. Der huer hand tagde stille, oc ingen vilde suare hannem it eniste Ord, bad hand hannem sigge frit vd huad dennem stantis ret vere giort eller anderledis.

Da traadde Absalon frem effter alle deris begering oc sagde: Huad Absalon ta: ler Kong Valdemar hart til. vnder, at vi som ere noget nær døde aff sorg oc harm, kunde huer: Tale eller Mæle? Det giører vore Kinder blege, oc vore Hierter smerte, at vi skulle see oc høre paa, at i sla eders sag saaledis an, at den: det det første gaa eder self vnder Dyne, met stor spaat, skade oc for: søffue. I som ere en Herre, tage eders Tienere oc sætte dennem lige vdi Regementet met eder self. I foracte vise oc gode anslag, oc mest effter deris raad, som mindst acte eller skøde, huad eders Kon: Raicstat kand komme til ære eller vanære. Dennem er det lige Men ieg vilde begeret, at i betendte eder fuld vel, at endog: icke na ingen som staar effter, at berøffue eder Liffuet oc Kronen, oc alle demne hannem hadde, baade der i regerede allene oc der i vaa: land vdi Regementet, at i hannem alligeuel endnu en feide imel: dem, den som icke kand offuergiffuis met mindre spaat end: hærsmarne. Gud oc Lyden giffuer oss Bær oc Bør, effter vor egen

En driſtig
Raadgiff-
uere.

vor egen ynſte, ſaa at her ligger off ingen forhindring i Bøyen, der ſo wi icke ſelff ſøgte aarſage til hiemloff, fordi at vor Prouiant gaar nogt paa grunde met off. Er dette at forſuare ſit Fæderne land? ſkal denn vere it gaat tegn, ſom i giſſue i begyndelſen fra eder til it heldigt oc lyckſeligt Regimente? Huad om wlycke ſlogis til, at her kom en ſtor ſtorm paa off, huad ſkulde wi da andet giøre, end met ſpaat oc ſtade ſtilies fra huer andre, oc drage huer hiem til ſit eget, oc haſſue ſiden dette rycte paa off, at wi haſſde holdet off ſom Quinder oc Daarer, oc icke ſom forſtandige oc frimodige Krigsmend.

Kong Valde-
mars ſact-
modigbed.

Met ſaadanne oc andre flere ſkarpe Ord, ſagde Abſalon Kongen Baldemar ſin mening vnder Dvne, vden all Redzel oc Strømteri. Kongen ſagde harm oc vrede giorde hannem driſtig paa den ene ſide, oc det kundt om ſom hand haſſde haſſt met Kongen aff ſin Barndom, gaff hannem paa den anden ſide. De endog Kongen bleff hart fortørnet paa hannem, huilcket vaar vel paa hans anſiet at ſee oc formercke, dog paa det ſkulde icke ſiunis at vblueligen affuiſe oc offuerfuſe hannem, ſuarede hannem igien ſactmodeligen, oc ſagde, at det vaar mangelic oc erlig met vitterligt, huorledis hand haſſde her indtil dags holdet ſig, oc at hand ingen beſynderlig Mandoms gierning, ſom Abſalon haſſde giort for hannem, at om hand haſſde vcsaa icke beuiſt lige ſaa megen och ſaa ſtor paa ſin ſide, da vaar endnu gode raad til, at hand i fremtiden kunde opnå indtage hans maal. Der met ſprand Kongen vdi Baaden, oc drog vdi til ſit Skib, men Abſalon bad hannem at hand icke vilde legge hand til onde, at hand ſaa driſteligen haſſde raad hannem det ſom vaar hans oc Rigens beſte. Thi det vaar bedre obenbarligen at paa vnder Dvne aff ſin Ven, end hemelige opædis aff forgifftig Bagtale ſin Ryg.

Stor ſtorm.

Ligeruis ſom Biſcop Abſalon ſpaadde, ſaa gaat ſom tiſſe ſaa vederforſ det vcsaa Kongen. Thi om anden natten næſt her falt ſaa ſtor en Storm offuer det gantſte Haſſ, at huerden Haſſe Andre kunde hielpo eller holde noget Skib aff den gantſte flode, at ſtiltis oc ſpredis alleuegne fra huer andre. Dette farlige wuær ſto vdi fire ſamfelde dage, oc io mere det reiſte ſig, io mere falt Kongen de imod Abſalon. Thi hand kunde da tage oc føle paa, at hand raad hannem hans eget beſte, endog hand torde icke for ſtam ſtylde barligen bekiende ſin vildfarelſe for huer mand. Om anden dage hand at Abſalon oc de andre hans forneſſnde Raad, ſtode tilſammen Haſſbredde, oc gid da allene til dennem, bekiende ſin forſeclſe, oc at hand kunde icke dölle for dennem, at hand bleff noget fortørnet ne, aff Abſalons driſtige paamindclſe. Der ſom hand end ſig ſige ney der faare, ſaa vaar det alligeuel lætteligen at formercke Anſiet. Huilcket vaar dog icke at forundre, eſſterdi at den ſom deruiſe oc paaminde en anden, hannem bør at giøre det vnder forſmædclſe. Hand gaff det vel vcsaa mact, at de haſſde ſagde Mend, men deris raad kom noget for ſilde, haſſde de konnet forne, da haſſde mand veret alt dette onde foruden. Bagraad

Kong Valde-
mar bekiende
der ſin for-
ſeclſe.

gieme vdi wtide, oc giort gierning haffuer ingen Vending. Huad haff: Giort gier- ning haffuer ingen ven- ding.
 de det derfaare giorts behoff, sagde hand, at offuerdygge mig med stends
 Ord, oc operre mig, naar ingen bod oc bedring vaar for haanden, oc intet
 gaat kunde vdrettis met Harm oc Brede. Der til met, sagde hand, stod
 det hos Gud allene, oc vaar icke i noget Menniskis vilie eller Vidstaf,
 at denne grumme oc hastige Storm skulde komme dennem paa, Huil: Straff for Synden.
 den hand visseligen ansaa som en Guds straff, for sine misgierningers
 lyd, oc bad derfaare, at de vilde icke legge hannem vd i den verste me-
 ning, det som Naturen haffde faarborget for hans Dyen, oc offuerfal-
 dis nød oc trang paaforde. Hand sagde der hos, at hannem siuntis
 intet bedre at vere, end at mand offuergaff all Klagemaal, oc vende
 sand, mod oc maect der hen, at mand kunde endnu finde paa det beste
 sa, saa meget mueligt vaar. Thi hand vaar nu alldelis saa til sinds,
 end vilde langt heller ds ærlige, end skammelige lade dette Taag falde,
 tage ærendeløss igien hjem til Danmark.

Da begynte Peder met noget mildere ord, at sige Kongen det
 me som Absalon tilforne haffde fremsæt met større haardhed oc dristig-
 oc sagde, at det stod ingen Herre eller Konge vel, at hand fortørnedis Ferrer oc Høfster (fulle icke vrede, naar dennem sigis deris eget beste.
 den dennem som gaffue hannem gode raad. Thi det hender sig ofte, at
 kongen nypper oc mectig Første, mister baade Liff oc Land, fordi at hand
 vter nyttelig oc vijs Naamindelse. Intet (sagde hand) er bedre end
 bruge leiligheden naar Beyrit føyer sig, thi det forandrer sig vel vdi
 et Dyeblick. Men efterdi det er nu kommet saa vjst, da nøddis mand
 at haffue Taalmodighed, oc forbie indtil denne Wbarmhiertige store
 om legger eller forlener sig, at mand kand komme til igien at bruge
 arene. Huilcket (næst Guds hielp) maatte vel stee, inden at de haff:
 fortæret de tre dags Fetalie, som de end nu haffde vdi forraad. Siden
 vel gode raad, efterdi de haffde icke ræt saare lang Vey hen offuer
 fiendernis land, der som de kunde kiobe met deris fri vebnede Haand,
 meget som behoff giordis. Der faare skulde huer tage vare paa at gis:
 de met sit Skib oc forsaml sig, oc løbe endrecteligen vd met sine Staal-
 re, saa tilige at Været factedis. Kong Baldemar samtyckte oc prise:
 tte Peders raad, oc gaff Biscop Absalon befalning, at hand skul:
 handgiffueligen forfare, naar Haffuet stiltis, oc da strax giffue han:
 det tilkiende.

Absalon tog met begge Hender imod denne befalning, til huilcken Den store Storm leg- ger sig.
 haff: haffde giffuet størst aarsage, oc strax der hand næste eftersolgen:
 fornerckte at Været factedis noget, isørde hand sig strax i dagningen,
 snart som hand haffde giort sine Bøner, skyndede sig til Kongen, oc
 at denne store Storm haffde noget forlenet sig, saa at mand kun:
 giffue sig vd met Skibene, endog det vilde endnu falde noget be:
 at ro fremdelis offuer Haffuet, som vaar icke komet til sin rette stil:
 Kongen bod strax at alle mand skulde vden lenger forhaling giøre rede.
 Men

Skemtelig
tiltale oc
giensvar.

Men Absalon skemtede fremdelis, oc sagde: Huad, Herre, vil vorde aff oss, om wi nødis til at drage til bage naar wi komme paa halffueyen? Met huilcken spotske skemt hand opuacte Kongen til større fyrighed, at hand da suarede oc sagde: Der som ieg drager tilbage, da skalt du siden scriffue mig til, huorledis det skaar til vdi Benden.

Kongen er i
stor fare met
sit Skib.

Efter at saadan skemt oc aluers tale vaar falden imellem Kongen oc Absalon, da rystede sig alle oc huer serdelis, oc haffde met det første en god fært, den stund de haffde nogen skiul oc beskytning aff Landet, thi Stormen kunde icke komme til, at oprøre Volgerne saa meget vnder Landet, som vdi det obne Haff. Men der de komme vd paa den rette dybe Strøm, da møtte dennem andre tidende. Der blæste saa stor en hul fluffuende Storm, at Skibene lidde megen tuang, oc forfremmedis enten saare lidet eller aldelis intet. Absalon torde da icke andet end giffue baade Kongen oc alle de andre, met sin skitige dristighed, en god eftersiun, paa det at hand skulde icke sunis frimodigere vdi raad oc tale paa Landet, end vdi mod oc duelighed paa Vandet. Paa det sidste gid det Kongen saa hart, at hans Skib begynte at reffne, oc tage Vand baade offuen oc neden til sig. Thi raabte hand efter Ingemar Skoning, at hand skulde tage hannem ind til sig, baade paa det at hand kunde fri sit Liff, oc io fuldende denne sin faaretagne Seylsk. Hand tog sit Suerd vdi den høyre, oc sit Banere vdi den venstre Haand, oc vogede det met it dristigt oc farligt Spring ind vdi Ingemars Skib, oc bad dennem ro aff Liff oc mact, saa mange som inden Skibs borde vaare met hannem.

Kongens
dristighed.

Kongen for-
ladis aff sine
egne.

Erkebiscop Eskild fulde end da efter det lengste oc næste hannem mueligt vaar, indtil at Kongen bad oc besol, oc den bitre haffs nød trengde hannem, at lade drage til bage paa hiemueyen til Danmark. Huor vdaff mange aff de andre toge sig aarsage at giøre hannem selfkaff, oc forlode deris Herre vden all skellig nødtuungenhed. Dog fundis alligeuel nogle, som for deris Skibs skade oc bred, kunde icke holde Soen, oc maatte begiffue sig tilbage vdi Haffn. De som bleffue ved at følge deris Herre, dennem gaffuis icke saa megen tid, at de kunde en gang saa sig ret vel mad, men vilde de vederquege sig enten met Ill eller Mad, da maatte de æde oc ro til lige paa en tid.

Jedinsø.

Vedemand.

Saaledis trengde sig den mindste part aff floden paa det sidste igennem met Absalon, oc aff frimodig Mandis hierte, stridde offuer deris effne baade imod Bar oc Vand, oc komme vdi dagningen vnder Hiddimsø. Der lod Absalon intet forsømme, oc vdsende strax en nassnkundige søfaren Bogehalf som hed Vedemand, huilcken forkundskabede Rylanderne, oc førde disse tidende tilbage, at hand samt aldelis ingen Skib vnder deris Land, men saa icke noget quæg, som gid paa Marden for sig self vden Hiurde oc tilsiun. Huor paa hand gjorde sin Gizing, at indbyggerne vaare trygge oc formodede sig ingen feide paa denne tid. Kongen kom lang tid efter Absalon, och saa tilige som hand haffde indlagd vdi Haffnen, traadde hand ind til hannem vdi hans Skib, oc lagde sig strax ned

var ned til at søffue, thi hand vaar mødig, baade aff megen vaet oc om-
 1. De andre som komme effter hannem, vaare icke flere end at de met
 n gantste Flode, gjorde tryfinds tiue Skib tilfammen.

Imlant andre sands der tuende Hallandsfare, som beuiste sig mere
 lbyrdige aff deris Slect oc Anher, end aff deris Dyd oc Duellighed.
 der de fornomme, at der komme icke flere frem aff de andre deris Stall-
 dre, gruede dem for deris Fiender, oc tendte ved sig, at det skulde veret
 nem vel saa gaat, at de haffde ocsaa bleffuet tilbage, eller ocsaa met det
 ste søgte lempe at bede om Hiemloff. De ginge til Biscop Absalon, To Island:
ste Ferre-
mend holde
sig ilde vdi
leding. begerede, at de maatte komme Kongen til ords, oc der de hørde at hand
 i, bade de at Absalon vilde vfortøffuet opuecke hannem. Absalon sagde,
 mand kunde icke saa forstyre Kongen sin huile, der som de vilde berette
 mem deris ærende, da vilde hand giffue det Kongen tilkiende. Da be-
 pe de at klage deris store nød saar hannem, huorledis deris Skib vaare
 paffuede, oc deris Prouiant fortæret, saa at de for ingen deel kunde len-
 følge Kongen effter, men vilde strax begiffue sig paa hiemueyen met
 gode Bør, som nærmerendis for haanden vaar, heller end at de skulde
 ligge forgefuis, oc enten dø aff Hunger, eller sætte Liffuet til met Skib
 alt.

Absalon bad dennem, at de skulde for ingen ting lade saadanne ord fal-
 som baade stod dem self saare ilde, oc andre som hørde, maatte mistencke
 nem, at de vaare saa se oc fryctactige, at de redis for deris Fiender, oc
 vde Byen for end de saae Heren komme. Huor met de toge den stam Vanare oc
Vanrycte.
 ig, som de ret lige aldrig skulde stryge aff sig. Hand sagde, at hand for-
 vel, at de vende icke saadan løb Arfage faare, til at besmycke deris
 vdel oc Blodhiertighed. Effterdi der vaar io gode raad, baade til at
 e deris Skib paa ny, oc at bekomme Prouiant, som kunde tagis aff
 vdernis Land, vden all Gienfigelse oc Modstand. Forgatte de deris
 vHære, oc nu forlode deris Herre oc Konning, der hand haffde dennem
 vbest behoff, huad vilde andet vorde aff dennem, end at de bleffue hol-
 for vgeffue oc vgilde Mend, saa lenge de leffuede i denne Verden?

En aff dennem suarede Absalon oc sagde, at det vaar hannem v-
 ligt at fortøffue, thi hand haffde noget merckeligt at bestille paa Kon-
 s vegne, som mact laa paa at vdrettis vden alt hinder oc videre forha-
 Der Absalon fornam, at hand kunde intet stasse eller vdrette met
 vord hos dennem, da truede hand, oc bad dennem dragis til minde, huad Deris straff
som tage or-
loff aff Le-
ding vden
Kongens ia
oc minde.
 v oc Sentenz dem pleiede effter Rigens Ræt at offuergaa, som toge
 vOrloff aff Leding, vden Kongens vilie oc samtycke: at mand straffede
 v icke alleniste paa deris Gods oc Penninge, men ocsaa paa deris
 v Hals. Paa det sidste, der huercken Trusel eller Sactmodighed
 v tage dennem aff deris forset, at de io gaffue sig paa hiemueyen, da
 v hand dennem met Skends ord, oc Kongen der hand opuaggnede, Kong Valde-
mar vrede
paa dennem
sø romme
vden orloff.
 v huorledis til vaar gaet, sagde at de skulde visseligen betale hans
 v gang for saadan deris vblue affald oc dristige vtrostaff.

Siden lod Kong Valdemar sætte sig vdi Land, oc holt raad met i
 perste Høffuigmend iblant Føldet, oc atspurde dennem huad dennem
 tis, at mand skulde lade eller giøre. Den største part aff dennem
 at det skulde vere gaffnligst, at de droge hiem til Danmark, effter
 vaare for suage at angribe deris Ziender. Kongen suarede oc sag
 hand ansaa vel oc saa saadant for gaat, der som det icke skulde leggis
 oc deris gantste Fæderne land til Banære, oc Zienderne skulde her af
 aarsagis, at tage diff større mod til sig, naar de fornomme aff deris
 at de haffde veret saa nær hos dennem, oc siden vndskyd, saa hem
 oc hasteligen, Ligeruis som de torde icke holdet fod oc feet vred Mand
 Dvne. Der som wi aldelis intet vdrrette førend wi drage her fra, i
 wi (sagde hand) i alle maade lige saa gode, som disse andre, huilck
 sig en løff aarsage til hiemløff, at de vaare brostholden met deris
 Haffue wi voget oss saa yderligen, oc offuerstrid Haffens nød som di
 affstreckede, skulde wi da oesaa icke endnu legge nogen ydermere ær
 det vaare oss en euig spaat. Der saare vil ieg heller sætte mit Liff en
 ære vdi fare, oc icke legge met mit Skib fra dette Land, førend ieg pr
 huad Ryboen fører vdi sin skold.

Raadslag
 iblant Kon-
 gens Føld.

Kongen vil
 ingenlunde
 drage hiem
 vden Prijs
 oc Byte.

Bedre er at
 sætte Liffuet
 vdi fare end
 aren.

Vedemande
 raad.

Bedemand som nyligen haffde bespeidet Landet, sagde at
 kunde sætte Føldet paa Landet, viste indbyggerne intet aff deris t
 melse, da kunde de diff lætteligere angribe dennem, men haffde de
 staff om dennem, da kunde de komme vden all fare met en fart i
 vdi deris Skib. Huorledis her om vaar, stod til at forfare aff
 derne som ployede paa Marken, oc ploie (vden de ellers vente si
 de eller Ziendstaff aff nogen) at legge sig til Middags søffn, p
 de kunde vere diff lystigere siden til deris arbeide. Nu effterdi
 sands søffuendis paa Marken, vaar dette it vist tegn, at de bar
 oc hulde deris sag vdi act for vduaartis Ziender. Kong Val
 sagde at denne Vedemande tale haffde intet at sætte, effterdi hand
 sin gixing effter sit gamle Gørffueriske vesen, oc icke effter ret Krig
 del oc Herre ferd. Thi naar er det hørt eller spurt (sagde hand)
 gen Dansk Konge er slagen paa sluct aff disse Vender? saa vil oc i
 vere den første, som skal sætte denne Klud, paa det Danske Ko
 Gyldestycke.

Danske Kon-
 ger ere al-
 drig slagen
 paa sluct aff
 de Vender.

Enemer Fal-
 sters gode
 raad.

Barckes vn-
 der Ryland.

Det som Kongen oc hans gode Mend vaare saaledis tukrat
 S indbyrdis vsamdirectige huad de vilde først begynde, da fremt
 Enemer Falster, som ellers holtis mere for en god lystig Broder,
 synderlig Raadgiffuere, oc gaff alligeuel it saare gaat Raad, som
 alle de andre deris Trætte. Huad heller det falt hannem ind af
 egen metgiffne artige tander, eller oesaa at tiden oc Kongens
 vilkaar paamindte hannem, det land ieg icke scriffue for vdsam
 Raad vaar, at mand skulde icke giffue sig, saa saa som de
 til Slags eller standende Strid, imod it gantste Land, som
 ge aff til den lille D ved naffn Barckes, som laa strax op til

uilden vaar vden all synderlig vmage oc Modstand at plundre oc offerfalte. Hand bad Kongen gaa bort at huile sig indtil imod Aften, og giore da færdig met floden at gieste Fienderne, naar de mindst ventede hannem til Raadere. Hand raadde ocsaa at naar de lagde ind at den unge flod, at de da skulde giffue huer andre gaat rom, oc fare stille frem m Bulder oc Baabenbrag. Paa det at Fienderne skulde icke høre dem, oc ocsaa, at de selff icke forhindrede huer andre, om nogen aff dennem kom sit Skib at staa paa den grunde sand. Huad ydermere vaar fornødt at vide, det vilde hand selff drage først bort at vdelede, oc føre dem viss vdfkaff tilbage inden saa timer.

Kong Valdemar lod sig dette raad befalde oc vdi afftningen gaff alt det it tegn, at de efterfulde hannem oc stilledes sig i orden tre oc tre til men, oc lagde saa ind at Vaen, huer efter anden, vden all raab oc Buld. Enemer haffde vissimellem veret paa Speideri oc møtte dennem met nogle aff Fiendernis Følk, huilcke hand haffde optaget oc førde dem til Kongen. Kongen glæddis der offuer, oc giorde strax landryg igennem Skouen, oc hasteligen offuersalt Fienderne, som de endmeste parten laae vdi deris dybeste oc sødste Søffn. Nogle aff dem opuaagnede ved en kaalb Drom, oc nogle som komme op i halffsøffne, hørde Reysenernis bulder, mente at det vaar deris egne Landsherrer som came, oc racte deris Hoffuet vd offuer Dørrene oc atspurde, huad heldet vaar Cazimarus eller Bugislaus som vaar for Haanden. Men vffuede icke lenge, førend de finge de suar, som dennem ilde behagede, at mange aff dennem finge før at vide, huorledis det stod til vdi det andet Liff, end her vdi deris eget Fæderne land.

Kong Valde-
mar drager
ind paa
Bard's.

Kaalb
Drom.

Underligt
Gienfuar.

Biscop Absalon vaar dragen met en part aff Følkdet at en ferde Bey for sig selff, oc kommen saa vdt fra Kongens hob, at der vaar it vdføre oc Riær imellem dennem begge. Hand vaar met det første me-tilraadig, huad helter hand skulde brende de Byer, som hand indtog oc icke, men der hand saa luen aff Husene som Kongen selff drog da tenckte hand vel at Orloff vaar giffuen, oc lod sine Staalbrøspære disse samme tidende fra sig, som hand saa komme fra dennem. De varede nogen stund, indtil saa lenge, at de haffde faaet saa megen te, som de allermest kunde føre met sig, da gaffue de huer andre tegen troge til lige tilbage, at Fienderne skulde icke tencke om dennem, at de for fryet eller fare skuld rømde hasteligen aff Landet.

Bard's pla-
gis aff ilde-
brand.

Imellem at Kongen vaar borte met Følkdet, lagde Skialm stegge dem haffde befalning offuer Skibene, ned igien imod Namunden, at de skulde icke komme vforuarendis til at lycke dennem inde oc betas fordeelen. Som hand nu laa her oc foruente de sin Herris vffuelse, fornam hand nogle Wendiske Skib, imod huilcke hand vffuar rede met nogle saa aff sine de beste, oc trengde dennem met vffuar stuet. Dette vogede de met hannem anden oc tredie gang, da hand lagde vd imod dem, da flydde de: Naar hand lagde ind igien, da vende

Venderne fly-
for Skialm
Stegge.

da vende de tilbage eſter hannem, indtil paa det ſidſte at Kongen kom ſelf
oc ſant Floden uden vareteet, oc forundrede ſtorligen huor Skialm ſtulde
vere. Men der hand formerckte huad ſteedt vaar, gaff hand ſig met ſi
gantſke Krigs maect eſter dennem, oc kunde dog icke opnaa dennem, til
de haſſde for ſtort it forſpring for hannem. En iblant Kongens god
Mend, ſom ſeylede naſt hannem, gaff ſig fremmerit i Staffnen paa ſi
Skib, Eigeruis ſom hand vilde ſtrax veret rede at giſſue oc tage imod Fien
derne. Huilcken Kongen roſede offuer alle maade, oc ſagde at det vaar
altid vel ſtedt, huad mand gaff en god duelig Krigs mand. I dette ſam
me gic Været om vdi it andet hjerne, ſaa at de maatte lade deris Seyl fal
de, oc ſætte ſig ned at ro tilbage met ſaa ſtor romage, ſom de tilforne vde
moe Seylede frem. Nylenderne ſom viſte beſt Raafen oc alle dybhedens
lelighed vd met Landet, vende uden ſænfærdighed met deris Skib, oc lag
de ſig eſter at ſnige ſig aff oc til paa de Danſke. Nogle aff vore Gold ſp
tede oc haſtede at fly, men Biſcop Abſalon holt ſig bag alle de andre at
go imod Fienderne, om de vilde giøre noget angrib paa dennem.

Det er vel
ſted huad
mand giſſuer
en god
Krigsmand.

Abſalons
driſtighed.

Nogle aff de
Danſke
holde ſig icke
ſon ſaa paſ
ſeligen vel.

Vdi nød
proffuis tro
oc dyd.

Abſalons
raad.

Peders raad.

Suer giſſuer
raad, ſom
hand haſſuer
Nar oc Al
der.

Huad ſkal ieg her nu enten tale eller tie? Mig blues ved at ſcriſſe
det ſom eſterfølger. Den ſtorſte part aff vore Danſke ginge til Seyl
oc forlode deris Herre oc Konge, der de fornomme at Nylenderne ſatte eſ
ter hannem. Huilcket angrede hannem mere, end Fiendernis maect oc ma
uerelſe. Beſynderligen fortrød hannem at hand haſſde tilforne ſaa hø
eligen priſedt en aff ſine Hoffuigmand, ſom ſumtis tilforne, at ſtulle ſi
noget kedd imod Fienderne der de flyde, oc nu forlengde ſit Seyl met
bredt Klæde, paa det at hand kunde diſſ ſnarthigere vudløbe oc komme i ſit
hold. Giſſuendis der met Exempel oc atuarſel, at ingen fand lettelig
domme oc ſige huo en ret dapper oc duelig Krigsmand er, førend man
haſſuer ret forſøgt hannem, naar det gielder om Fingrene eller ocſaa
Liſſuet.

De ſom gaffue ſig paa ſtact, vilde huerden ved leſſuendis Ma
roſt eller noget tegn oc formaning, lade ſig opholdis oc tilbage tale
Thi lod Kongen aff at raabe, oc beſpurde ſig met dennem, ſom hos hand
vaare, huad dennem ſumtis gaffnligſt at gribe til raads. Der
vilde ſuare noget, da ſagde Abſalon, at det vaar raadeligſt, at de
ue ſig ind vnder Hitbensø, oc fortoſſuede der indtil Været vendis
de ſinge en god Vær. Men Peder ſagde, at mand ſtulde det
lunde giøre, uden der vaar andre Narſage vnder. Thi hende
at dette Vær bleff nogen tid lang varafftigt, De de bleffue der
gendis, oc ſinge icke deris Stalobroder til ſig, da ſtulde vel Skil
diſſimellem ſtercke ſig oc vordre denhem en haard Gieft. Han
re intet vaar bedre, end at giøre Seyl oc lempe alting ſaaledis
ene bleff io hos den anden. Den ſom bedre vaar beſøgt end
ho, hand ſtulde tage it Gøfft eller tu ind, at den anden
Euen til lige met hannem. Saaledis gaff huer raad ſom hand
de Nar oc Alder. Abſalon vaar vng oc hed om Hoffuudet
gierne voget ſig imod Fienderne. Peder vaar vel alderſigen)

lenger frem end til det som næruerendis for haanden vaar. Thi fulde
ocfaa de andre allesammen hans raad, oc gjorde som hand dømte gaff-
ligt oc nytteligst at vere.

Rylenderne forløde sig paa deris mange Skib, oc søgte alt huad de saa Danste
kunde, efter disse vore sin Skib, oc meente at de strax vilde fanget oc ind-
taget dem uden synderlig Modstand, men saa tilige som de Danste lode
deris Pile flye, da torde Rylenderne icke komme demnem nærmere. Dog
saa de alligeuel noget mandeligt vd, i det at de klappede med deris dragne
Bærie, vnder tiden paa deris skolde, oc vnder tiden paa deris egen Hals,
oc mente at de der med vilde forstrecke de Danste, imod huilcke de anden
gang lagde ned, med stort Bulder oc Raabenbrag, huor med de vdrætte
de lige saa meget som tilforne. Tredie gang opblødte de deris skolde,
oc bopede dem til rette for deris Rna, ligeruis som de strax vilde brugt den-
dem til standende strid imod deris Fiender. De rode med stor heffighed
med det første, saa at det lod sig ansee, som der skulde bleffuet noget aff met
dennem, men der de komme saa nær, at de Danste kunde naa dem med
deris Buer, da falt baade Hod oc Maal, Haand oc Hierte til lige paa
dennem, saa de torde icke giffue sig ret til Slaecting med demnem, alligeuel
de Danste raabte nock paa demnem, oc bøde demnem Traadz, endog at de
naare langt flere oc sterkere paa Skib end de vaare.

Ind-
holde sig vel
imod mange
Vender.

Rylenderne
see mandeli-
ge vd.

Bonde hoff-
mod oc dri-
stighed.

De Danste
biude de
Vender
traadz.

Kong Baldemar hastede icke end ret saare paa denne hiemfærd,
men der hand kom saa vilt, at hand sig sit eget Fæderne land vdi Siune,
oc Bæret factedis efter haanden, kom hand saa langsommeligen frem, at en-
g hand brugte sit gantste vdsagne Seyl, laa hand alligeuel om Mor-
men der hand opmaagnede, som hand gic om Afftenen tilforne til
Seyls. Paa det sidste der abelis ingen Vind eller Vør blæste, som hand
kunde vere behiulpen med, da gaff hand sig til at ro, oc møtte Erkebiscop
Kunilbs Skib, paa huilcket hand seylede siden fremdelis til Skaane. De
være som efterfulde hannem lagde alle ind vnder Sieland. Iblant
vilcke vaar ocfaa Peder som lagde ind vdi en Havn, som Kanild laa med
sin Skib. De paa det hand kunde sætte hannem Briller paa, oc giøre
dennem noget til harm (endog Kanild vaar ellers snild oc veltalende) da
sætte hand sine egne Baadsmend offuerst vdi Skibet, iblant de andre sine
være, at det skulde siunis, ligeruis som hand haffde faaet offuer maade
sin Hoff oc Bytte paa dette taag. Der hand kom ieffnsidis ved Kanild,
oc haffde Kanild til sit Fald, oc bad demnem gaa til Pompen, at Skibet lidde
ind aff Vandet. Dette sagde hand, paa det at Peder skulde strax
gaa, at hans Skib skulde veret bleffuet ladt oc reffnet paa denne Reyse,
oc Storm oc Vuær. Men en aff hans eget Fald røbte hannem, oc sag-
de, at han haffde icke vdi tre dage veret en Vand taar vdi Skibs köl, som
hand kunde haffue nogen stæde aff, icke nogen maade. Da sagde Peder
dennem, dine Baadsmend ere icke endnu ræt vdlærde, huorledis de skul-
de haffue dig, naar du gior Sporsmaal til demnem. Kanild racte med det
at han sig haffuet inden borde, oc saa der en stor hob vngt Fald sidendis

En Sie-
landesfar
giecker en
anden.

Kanild gri-
bis vdi sin
egen Tredst-
bed.

Markeløse, som befattede sig med ingen Skibs gierning, oc meen faare, at de vaare tagne til Pris oc Koff aff Peder vdi Fiendernis Huilket skar hannem vdi hans Hierte, oc hand da først beklagede s Lycken haffde veret hannem saa ond, at hand kunde icke komme til Skib bruds fare skyld, at giøre Peder oc de andre hans Stallt selstass.

Det tredie Kong Valdemars taag imod Venden.

Kylenderne komme de Danske vorseendis paa Jender.

Pribislaus kommer aff Venden ind i Danmark.

De Danske ville heller arligen do, end skammeligen fly.

Vnderlig Sendelse.

Kong Valdemars Jest styrter met hannem.

Kylenderne bliffue slagne som Saar.

SM Baaren næst efterkommendis, drog Kong Valdemar atte paa Ryland, vdi den Egn ved Ardnunaborg, met den Sieland Skonste, oc noget aff den Judske maect. Der hand haffde plundret det, oc vaar kommen der fra met it stort Byte til Strandbacken, s Kylenderne vforuarendis bag paa hannem, der hand vilde gaa til met sit Gold. Som lyckis vilde, falt en stor Laage paa dennem, saa Danste, som vaare icke vel bekiende paa veyene, nøddis til at bliffi staaendis tilsammen hos huer andre paa en sted. Vdi denne s mørcke Laage, fulde Fienderne moren mit ind iblant dennem, oc vis selff, at de vaare dem saa nær, før end at Laagen nedsløgs, oc den Sol opstunde. Da kom ridendis Pribislaus (som nogen kaart tid den vaar rømt aff Venden til Danmark) oc førde denne tidend Kylenderne vaare saa nær, at mand kunde komme til Slags met de oc formanede de Danste, at de vilde nu, som de vilde ellers altid, beu ris Duellighed oc Mandom. Kongen sagde, at Kylenderne skulde Mend for sig, som haffde dette sind oc mod, at de heller vilde arlig end skammeligen fly oc rømme aff Marken. Huilket fandis ocfa Sandhed. Thi saa snarligen de Danste finge slun paa dennem, de de (imod all deris gamle seduane) deris Slactordning, oc slog nem paa fluct, før end nogen aff deris egen Gold sid en Finger de aff dennem.

Iblant andre duelige Danste Mend, som beuiste sig denne dag delige vdi Marken, vaare ocfaa tuende, som aff vforseendis hast rende saa hart ind paa huer andre, at de fulde begge til lige huer fra sin oc Kongens Hest styrte i samme Dyeblid offuer dennem, at Kong saa hart it fald, at hans Unbo gid igiennem hans Skiolb, langt dy i Jorden. Absalon vilde stigd fra sin Hest, oc ophiulpet hannem, hand vindede at hannem, at hand skulde icke fare frem, oc gaff de, at dette vaar hannem it lyckeligt fald, at hand kunde vel selff to op vden meen oc flade, i den sted at Fienderne maatte bliffue slag stode aldrig op igjen, dem til gode i denne Verden. Det som ocfa foris dennem, at de nedlagdis vden all Varn oc Modstand.

En stor part aff dennem gaff sig tilbage til det Vand, der s tilforn lode sig offuer sætte, oc funde deris Kirckegaard, der s te størst Liffs tryghed oc vndsætning. De vaare vel saa drucknede, som de der ellers bleffue slagne paa Landet. De kunde fri Liffuet, gaffue sig vd i Vandet, indtil deris

effue dog icke forstøvede aff de Danste, som søgte vd til dennem, oc dræb:
huemfomhødest de offuerkomme.

En vaar iblant dennem, som sig wforuarendis hemelig Godse:
ng paa en Steen vnder Bandet, oc hæfde vel beholt Liffuet, der som ^{Et vnderligt Spectackel.}
Abalon hæfde gissuet sit Fold mod, oc sagde: Jæ er denne Rybo
høy oc lang, at der maa io findis nogen iblant off, som kand vere hans
. Jæ er it Band dybere for den ene, end for den anden. Endog ^{Esbern snare er dristigbed.}
ern Snare, Abalons Broder, viste vel, at det kunde icke andet vere
ligt, end at denne Rybo stod io paa en Steen, saa kunde hand dog
ladet, at hand io skulde imod mange andre deris raad, giøre sin Bro:
villie oc begering fyldist. Hand gaff sig vd i dette blodige Band, oc
at hand hæfde stut sit Blaffuend igiennem denne Rylander, vilde ^{Esbern Snare er Liffu fare.}
d vent sig mod Landet, oc sand i det samme vnder Bandet, saa at
d saa aldelis intet aff hannem, oc vaar noget nær omkommen, hæf:
icke hans andre Stallbrødre snartigen kommet hannem til hielp.

Først gaff sig en ved nassin Sluff, vd paa sin Hest til hannem, ^{Tuende Ryter, Sluff oc}
n som hand hæfde fattet hannem vnder sin Arm, oc vilde hiulpet ^{Niels sætte sig self vdi fare for Esberns Fyld.}
nem til Landet, vaar hand self noget nær faldet aff Sadelen, oc nød:
der faare til at lade hannem fare, oc redde sig self aff Liffs vaade. Der
anden aff Ryterne, ved nassin Niels, dette saa, vilde hand ocsaa hiul:
hannem, tog sin Hest met Sporene, oc gaff sig vd til hannem, men
gid denne anden, lige som den første.

Paa det sidste komme nogle aff Godfoldet, som førde hannem op
det tørre Land. Alle de som saae hannem, mente at hand skulde al:
faaet til Liffs igien, saa slæt hæfde Bandet forstoppet hannem sin
ide. Men der de rybede hannem, fløgtis hand dette megle Band
sig, oc begynte strax noget at see sig omkring, dog laa hand end da
al løb, indtil saa lenge, at nogle met tørre Klæder opuarmede hans
de oc forfraasne Legeme. Der met kom hand noget først til sit Maal,
har alligeuel denne dag igiennem, Dødsens Farffue oc tegn vnder sine
en oc gantste Anfiet.

Der vaar endnu en Danst Ryter, iblant Kong Baldemars Fold, ^{En Danst Ryters mandom.}
hues Mandom er ocsaa ingelunde at forgætte. Hand forfulde
denne allene for sig self, met større hastighed end forsiunlighed, at
den saa vilt ind iblant dennem, at de bade hannem, at hand vilde la:
sig fangis met en god villie. Det vilde hand for ingen deel høre, oc
ad strax fra sin Hest i denne mening, at hand vilde heller dø paa sin
Fod, end leffue en fange. Hand slog ihjel alle dennem som kom:
noget nær til hannem, oc vorde sig dristeligen allene imod mange, ^{Stort mandom.}
hand paa det sidste falt met mange saar oc megen ære, offuer
de deris døde Legeme, som hand self hæfde hensent paa Beven
fra denne Verden. Alle de som saae eller spurde saadan stor

Wandom oc dristighed, som denne ene Danske beuiste, bleffue saa forstredede, at de effter denne dag torde aldrig møde de Danske vdi nogen stændende Strid.

Det fjerde Kong Valdemars Laag imod Denmark.

Dombars endvendis Laag kommer til Danmark.

Brigs brug.

Dombars forandrer sine ord.

Samel stik iblant de w: christne at giøre Forbund.

Abfalons oc Dombars Samtale.

Dombars lange oc dristige tale.

Dis mand gior sig tande paa tre tider.

Det næste efterkommendis Aar, der Bunderne hørde oc spurde, at Kong Valdemar rystede sig atter paa ny imod dennem, befryctede de sig oc affærbede en saare veltalende Mand, ved navn Dombars, ind i Danmark, at bedis om Fred paa deris vegne. Biscop Absalon vndfick hannem, oc oplagde hans Fuld vdi Roskilde, oc drog met hannem paa hand eget Skib hen til Kongens slaade. Thi de Danske oc de Bunder hulde det saa met huer andre, at naar deris Legater komme vdi Friede tid ind til huer andre, naar de laae paa deris farendis Reise, da maatte de icke drage vdi igien, for end Ledingen bleff end, paa det at de skulde icke stundis at vere vdi sticket, mere paa Kundskaff, end Freds forhandling. Kongen haffde en lang tid ligget borsløs, saa at den Jubfle flode haffde saa gaat som fortæll all sin Prouiant, oc vilde nu draget hiem igien, der som icke Slaaningene oc Sielandsfarene haffde vndfæt dennem, oc veret frommere met dennem end Fynboerne vaare. Dette formerckte Dombars, saa tilige hand kom til Kongen vdi Skibden, oc begynte derfaare at lade sine ord skil langt anderledis, end hand giorde aff Begyndelsen. Tilforn bads hand ydmngeligen om Fred, nu gaff hand saare, at mand skulde starffue sig paa begge sider til lige. Hand begerede aff Biscop Absalon, at hand vilde forhandle hans Sag hos Kongen, oc til ydermere stadfestelse, at vryggeligen skulde holdis huer pact som oprettedis, sagde hand sig at ville kaste Steen vdi i Hassuet. Thi dette wchristne Fuld, hulde det for en hellig aluerlig ting, naar nogen kaste en Steen vdi Vandet, oc bad at hand vilde de selff stunde ned vdi forderffuelse, Ligeris som denne Steen, om hand giorde imod sin Pact oc Forbund vdi nogen maade. Absalon sagde at det vaar intet beuendt, at biude saa løs foruaring vdi saadanne aluerke Sager: Wilde hand at noget skulde endelligen vdrættis, da skulde hand vilde forn sætte Bissel. Dombars mente, at skulde hand giffue Bissel paa sin side, da skulde Kongen oc saa giøre det same paa sin side. Absalon fortørnedis vdi offuer, oc bad hannem dragis til minde, at Ryboerne pleiede oc burde vdræleniste, at sætte de Danske Bissel, men oc saa tilfick dennem Pennings Skib naar behoff giordis, i den stæd at de Danske pleiede aldrig i nogen Mandis minde, at giffue Rylanderne noget saadant. Da begynte Dombars at suare Biscop Absalon, met denne efftersølgendis lange tale, oc sagde Der som i, værdige Herre oc Fader, ere en forstandiger Mand, som vilde lade eder tycke oc mig vel stundis, da acter oc mercker mig grandgiffue det som ieg nu vil siige eder. Huo som viseligen stikker sig vdi alle stæder, hand tender paa tre besynderlige tider, dog noget mere paa de tre end paa de tuende. Forst seer hand sig tilbage, huad vdi formercke stæedt er. Der næst seer hand saar sig, huad effter hand komme til den. Siden offuerueyer hand det som næruerendis er for haanden. Hand huorsomhelst en Daare er, om hand end stent kommer baade vdi den farne ihu, oc haabis meget det tilkommendis, saa forgætter hand det

vet nærerendis, oc forseer leligheden aff vantundighed oc forsømmelse. Saaledis lader ieg mig tycke, at det nu gaar eder oc saa, i det at i besuere eder met formegen omhyggelighed, oc opregne huad eders forsædre haffue bedressuet met deris Herre skiold, oc giøre eders Datum saa hart paa de tilkommendis wuisse hendelser, at i kunde icke see det som saar Gødderne sigger, oc haffue saar Døne imellem begge Henderne. I mene at alting skal nu gaa eder saa lætteligen oc hylteligen vðaff, som vdi fordom tid, oc besude icke, at der er fald imellem Haanden oc Munden, oc vide icke huad

der vil opuaagne vdi Morgen eller den anden foruentendis Dag. I giffuer vel dette mact, at i Danste haffue i fordom tid, hafft Hals oc Haand met oss, men den gode hylte som da holt met eder, den er nu rømd offuer Haffuet fra eder til oss, at vøre villaar ere nu paa denne dag, saa gode som eders vaare i de formere dage. Saa ringe som wi vaare da imod der at regne, saa ringe acte wi nu eder igien imod vor mact oc styrcke. Huad er denne for en snack, at i foruende det som icke er steed vdi Mandis hende, oc tale icke it eniste ord om dette Nymere, som er huer mand vitterligt, at det er steedt nyligen vdi disse Aar oc dage? Jeg veed icke huad i tencke, i begere aff oss, det som oss burde met rette at esse aff eder, som det nu saa staar til vdi Landene paa begge sider. Eders Landemercke ere saa hylteligen metfarne oc forderffuet aff vort Krigsfold, at indbyggerne ere fuge eller foriaget, oc Jorden ligger aldelis øde oc vdyrket. Tuert

De Danste
haffue haffd
Hals oc
Haand met
de Vender.

huad da er vort land saa Føldkrikt, at Jorden neppeligen strecker til at se dennem, som paa hende er afflet oc dagligen afflis. De alligeuel icke i huercken kiende eller holde oss for eders offuermend eller ieffnalige, dog i kunde tage oc føle paa, at wi vdi mange stycker ere eder langt offeligen. Thi vil ieg gierne haffue eder ombedet, at i icke besuere oss met nogen vsæduantlig stat oc tyngge, førend at i enten bliffue oss lige mectig, oc at i saa oss saa hart vdi Klemmen, som i nu selff side der vdi, met angst oc ælendighed.

De Tomme
oc wsmurde
Vogne bul-
dre altid
mest.

Met saadan vbestedenhed vðbrød Dømber sin daarlighed. Men Kong Absalon suarede hannem icke met saa oc laarte Ord, oc lod sig bemercke met vrede vdi nogen maade. Hand skiltis fra hannem oc gienisten til Kongen oc fortaledede hannem ord fra ord, huorledis til vaart. De haffde vel gierne draget offuer til Venden, men denne Rodsøsendede oc opholt dennem dag fra dag saa lenge, at de paa det sidste offuergiffue oc opsætte dette Laag, indtil at leyligheden oc aarsagen de bedre søye sig vdi fremtiden.

Dag Baldemar harmedis ved sig selff, at hand nu fierde gang haffde offet sig imod disse Vender, oc dog icke endnu rettelige fremmet sin vilie, ind sig paa dennem, som de met deris traadzigheid oc ondskaff haffde vortient. Thi bleff hand saaledis til sinds, at hand vilde en gang angribe dem saa aluerligen paa alle sider, at de skulde findet at de Herre offuer sig. De efterdi hand fortrøstede sig icke selff at vortient mectig nock, baade for skade som Riget haffde lidt aff dennem, indre induaartis Feider i disse næste fremfarne Aar, Da sende hand til Hertug Henric aff Saren, oc loffuede hannem en stor sum Penninge,

Jngen hode
eller true
førend hand
er ret færdig
at sla.

Det femte
Laag som
Kong Valde-
mar gjorde
imod de
Vender.

Hertug Eric til lige disse Bønder hans obenbare affsagde Fiender. Hertug Eric samt alle at lod sig saadant tilbud icke ilde befaloe, effterdi hand kunde baade fore Krig paa Venden met Kong Valdemar. Penninge, at hand skulde tage Haanden vdi met hannem, at offuer til lige disse Bønder hans obenbare affsagde Fiender. Hertug Eric lod sig saadant tilbud icke ilde befaloe, effterdi hand kunde baade (skee) forøge her met sit eget Herredoms grenzer, oc faa alligeuel si solding offuer vdi kiøbet. Hand loffuede Kong Valdemar at hand ne vilde giøre hannem dette Laag til vilie, oc vere til rede paa sin side, hand self lagde ind met sin flode paa den anden side.

Den Norske Drage.

Effter dette forbund rystede de sig begge, huer vdi sit Land. Iblis dre skone Skib, som Kong Valdemar hadde beredt sig paa, vaar it skicket som en Drage, met huilket Kongen aff Norge, nogen laa forleden hadde foræret hannem. Paa dette fik Absalon Kongen falning, at hand skulde det tilryste oc besætte det met Kofilde 2 mend, oc lade det saa komme frem met det allerførste til den almu flode. Absalon lod alting skee effter Kongens begiering, saa meg hannem vaar mueligt at giøre her til, men Bæret holt hannem saa len de vdi Isøre fiord, at hand paa det sidste icke gremmede sig for dette allene, men mere for sig self, at hand som pleiede ellers altid, a den første som vaar rede at drage vdi leding, skulde nu vere den seen den sidste.

Drømme.

Biscop Tode aff Burglum kommer Absalon faare vdi Søffn.

En nat som hand lagde sig hen bag vdi Skibet, oc falt aff i drøffuelse oc ledsommelighed vdi en dyb Søffn, fik hand en Drøm gaff hannem Mod at hand met det første skulde faa en god Bør. Si stuntis at der kom en, som kaldede at hannem, oc hand stod strax i gild nogen tid lang at spagere paa Strandbacken met Biscop Tode Burglum, huilken bad hannem at hand skulde giffue grandgiffi act, paa det som hand hørde aff hannem. Eiden (som hannem faare vdi Søffn) stuntis hannem, at Biscop Tode, sang første, oc tredie gang den Latinske prefaz, som stungis almindeligen til Jul tid, oc bad Absalon atter, der hand hadde vdsunget, at hand skul forgette huad hand hadde hørt.

Biscop Absalon troer paa Drømme.

Der Absalon opuaagnede, tyctis hannem dette at være sa barligen skeed vdi Sandhed, som hand hadde veret Baagen hos i Tode, baade seet oc hørt hannem. Oc effterdi hannem bleff ibla det oc saa tilfagd, at hand skulde faa en god blid Bør, oc komme vdi vd aff Haffnen, da vaar hand saa viss der paa, at hand strax sette en Baad, oc besoel Mastret som vaar Høybaadsmænd, paa sit Skib, at hand skulde reise sin Skibs mast, oc drog siden tilbage sig mad, Ligeruis som hand strax vilde lagd vd, endog ingen kunde de, at Stormen hadde sagt sig vdi nogen maade.

Isøre fiord.

Som Biscop Absalon sad vnder Maaltid, kom Mastret vdi dis, oc sagde at Bæret begynte flux at factis, oc atspurde huad hand de giøre. Absalon bad hannem vinde Seyl, oc søge Isøre fiord, oc det ligeste hand kunde, oc naar hand vaar der kommen igiennem, si sin laas enten paa den høyre eller den venstre Haand omkring Sand

ter som Bæret vilde best føye sig. Der de nu komme vden for Munden, saae de huor Kongens Flode gied vnder Seyl, frem oc tilbage vdi Søen, vnder tiden imod Vesten, vnder tiden imod Osten, oc loffuerede aff oc til efter Bærens vstadihed. Hvilket kom Bistop Absalon saare lykkeligen til magt, at hand huerken skulde Seyle allene for sig selff, eller oc saa komme sidst frem efter alle de andre. De er dette stort Vnder vært, at saae tilige som hand kom iessnødis at denæm, da stæge de saa en skattelig oc stadig Bøt, som de nogen tid kunde begere. Men der Absalon fornam, at Kongens eget Skib hadde faaet nogen skade vdi denne næste Storm, da lagde hand der med ind vnder Landet, oc lod det sterke oc opsærde med et Bort, baade vden oc inden; huorsomhelst behoff giordis. De paa

Absalon pry-
der Kongens
Skib med
Guldknappe.

Vden seylede de endrectoligen frem; oc funde Kongen vnder Masnet, Masnet.

oc droge saa fremdelis met hannem ind vnder Nølen, oc tuingde Bøt. Nølen.

der saae fast paa denne søside, som Lytffene giorde paa den anden side.

Ofte falt det saa, at de begge grebe dem an paa en tid til lige, oc vaare huer

andre saa nær, at de kunde see huer andens Hæt. En gang hende det sig

at Venderne komme hasteligen offuer nogle aff de Lytffe Nyter, oc sloge

dem ihjel, som de vaare vbredne paa foring. Dette fortrød deris Etal-

der, oc oplagde met sig selff huorledis de kunde best komme til at heffne

der spaat oc slade. De rede en anden dag vd noget sterke paa foring,

Krigs an-
slag.

oc funde ingen fane eller Fennicke sluffue for sig, oc hadde deris gamle oc

nye Klæder paa offuer deris Harnisk, at Fienderne skulde diff dristeli-

g salde ind paa dem, ligernis som de giorde paa de andre tilforne. Som

de vaare nu paa Agrene oc begynte fast at affklære Kornet, komme

derne hasteligen paa dennem, oc mente at det skulde nu lykedis den-

It anslag
lykis icke al-
tid.

de som førre. De Lytffe kaste seglene, sprunget til deris Heste, oc

droge til deris Suerd, oc sloge disse Vender ihjel, at icke en aff dennem vnd-

er met Liffuet. Hertug Nuclet bleff der selff oc saa slagen, oc hand

bleff affbugget oc fort til bage vdi Leyren, baade Lytffe oc Danffe til it

Hertug Nu-
det aff Ven-
den bliffuer
slagen.

staaet. Hans egen søn Pribislaus, som vaar foriaget ind i Dan-

mark for den Christne religions skyld, sad offuer Nadere, der dette

bleff. De der hand sid tidende huorledis til vaar gaet, lagde hand

der fra sig, oc efter at hand hadde sidet en liden Stund met haan-

Sonnen
græder icke
for Faderen.

der vnder kunden, sagde hand om sin egen Fader: Saa burde en Guds

ord, oc icke vdi anden maade at omkomme.

Guds Ords
foractere
straffis.

der. Siden gaff hand sig vel til fredd oc giorde sig lystig, som tilforne,

der andet sit Selstæff. Lod der met paa kiende, at hand hadde it Gud-

deris mandis Hjerte vdi byrste, oc at hand holt den icke for sin Fader,

Gud skal æ-
ris offuer
alting.

der. De oc forfulde den Himmelske Heris oc Faders ord oc bud. Huor-

der. De oc saa efterfulde denne Krig, oc angrede icke en gang, at hand

der. De oc plagedis oc tuangis aff disse tuende vdlendiste Forster til

der. De oc tid.

Nogle

Nogle faa dage her efter, vndfick Hertug Henrick, Kong Valdemar vdi sit Paulun, oc anrictede it stort Giestebud for hans skye. Hans soldt sætte hand altsammen for sig selff, saa nær som til Biscop Absalon, hannem tog hand met Kongen til sit eget bord. Endog altin gick for sig met stor Pral, saa iuntis alligeuel større offuerflodighed oc stattelighed paa Foltet som tiende til Bords, end paa Raasten som frembaris. Der Kongen haffde raadslaget met Hertugen, saa meget som dem begge efter tidens lelighed vaar for nøden, drog hand tilbage vdi sin egen Leyer, oc fick kaart tid her efter aarsage, at afferdige Bud paa sig til hannem, at hand vilde lade hannem faa at vide, huor hand vilde møde hannem paa en viss stæd, at de kunde komme huer anden til Ords, at hand ydermere om noget som dennem begge, vdi denne Feide vaar stor mact paa liggendis. Her til giordis behoff at bruge en forstandig Mand, som saadant kunde vel vdrætte, men huer mand aff de fornemiste gjorde sin vndskyldning. En part klagede at deris Heste stode lamme oc vdrættede, en part sagde at deris Heste vaare vskode oc icke saa beslagen, at de kunde reise offuer Marcken met dennem.

Paa det sidste der ingen torde beuilge Kongen denne farlige reyse, kom Biscop Absalon ind i Leiren, oc haffde veret borte i Skouen at hanne Bid. Strax der hand bleff atspurd oc ombeden, samtyckte hand Kongen sin begiering, oc vdualde aff sine egne næste Slect oc Frender, som skulde følge hannem offuer Landet. Thi hand tenckte vel, For sig de suorne end de baarne. Pribislaus som viste Landsens leilighed kom end nogen anden, hand loffuede sig at ville føre oc ledsage hannem frem oc tilbage. Huilken Kongen oc saa her til betrode, thi hand haffde forn forsøgt hans trostass, oc giffuet hannem sin egen Syster, oc belent hannem met nogle aff de beste smaa Der, som hørde til Kronen. Hand dæct oc saa gaff hans Fader aarsage, at hand fick den onde mistandte hannem, at hand skulde staaet hannem efter Land oc Riff, oc dreff hannem der faare aff Landet fra sig, fordi at hand haffde ladet sig vdrættataget Kongens Syster vdi Senge.

Biscop Absalon drog aff sted, oc kom vel frem, oc vdrætte met snarhed hos Hertugen, huad som Kongen haffde befalet hannem. Hertug Henrick vil gierne beholde Absalon hos sig. det ladede fast imod Aften, oc hand vilde nu begiffue sig igien paa reysen, bad Hertugen hannem, at hand skulde bliffue denne ene nat hos hannem. Absalon sagde at det stod hannem ingeleidis til at giøre, baade forlengdis Kongen saare efter giensuar, oc der til met lade dem vde paa det vilde Haff vden Haffn, om noget paa kom. Der hand vilde nu slippe dennem imod Aftenen, traade en velbyrdig oc forstandig Mand, som vaar en Sare, frem til Hertugen, oc taledede hannem huad at hand lod disse mechtige Danske Herrer fare allene fra sig, oc lod nogle aff sine Hoffinder følge dennem, effterdi det vaar alle Mandterligt, met huad fare de droge saa gaat som mit igennem deris Hænder. Thi lod hand dennem strax kalde tilbage, men Absalon sagde saa hart ney, at hand vilde ingen haffue met sig aff Hertugens Folt.

hand

hand tilforne sagde, der hand bleff ombeden at fortøffue hos dem om Nat-
ten. Thi hand mente at det lagdis hannem til større ære, at hand driste-
de mere paa sig selff oc sit eget selfstass, end paa en fremmede bistand vdi
nød oc fare.

Der de vaare nu komne noget frem paa Beyen, bad Pribislaus ^{Pribislaus}
tennem holde stille, hand haffde noget at sige, som dennem alle sammen oc ^{giffuer gode}
huer serdelis vaar maect paa liggendis. Der som det haffde staaet til mig ^{raad.}
(sagde hand) da skulde wi ingelunde tilforn afflaget Hertugen sit tilbud.
Det er ingen skam at stercke sig vel vdi tide imod sin Fiende. Størst er ^{Størst er}
den Mandom, som bedriffuis met mindst daarlighed. Straffeligen er den ^{den Man-}
vristighed, som sætter sig selff daarligen i Vaade. Men huad skulle wi ^{dom som be-}
nu giøre? Wi kunde icke begere paa ny, det som wi tilforn haffue for- ^{driffuis met}
stødt. Her er intet nærmere raad, end at wi trøste off selff vel, oc driste ^{mindst daar-}
paa off selff, effterdi wi ere komne saa vilt, at wi skulle endeligen den Bey ^{lighed.}
bøge som wi komme frem. Lader off tencde der paa, at de Danste haff-
te altid holdet sig mandeligen, at wi oc icke findis de vogeste eller slemste.
Huer skal være saaledis til sinds, oc giøre sit beste, at wi enten kunde faa *
Sæper oc Dffuerhaand, eller oc dø saa mandeligen, at wi kunde haffue it
nigt naffn effter off. Det er ingen tuil, at Fienderne haffue io aff Heste-
vdi fodspor formerckt, at wi ere komne her frem. Saa er det oc saa tro-
værdt, at de haffue lagd sig i Beyen for off, at de kunde forrasste oc offuer-
brude off met fordeel. Der som wi bliffue fangne, oc komme lessuendis
i mine brødris Hender, da skulle de lige saa gruueligen heffne min Faders
vdi paa vore Legeme, som wi haffde veret met at dræbe hannem. Thi ^{Bedre er at}
vdi mig bedre at være, at wi staa saa lenge som wi kunde, oc huer tage ^{ærligen dø}
hand for sig, oc siden heller falde, end antuorde sig selff lessuendis sin Fien- ^{end fangis}
vdi Haanden, at hand skal driffue sin spaat met off, oc bære Plage oc Pi- ^{til Spaat oc}
ne paa off, effter sin lyst oc heffngierighed. Dette siger ieg icke fordi at ^{Pine.}
ieg er saa redt, at ieg tør io fuld vel stelsfue, men mere aff den kierlighed som
ieg haffuer til eder i gode Danste mend. Thi ieg er kommen aff det Blod,
mod huilcket ingen Bende haffuer tort opsætte sig her til dags. Jeg
beder oc formaner eder alle oc huer serdelis, ved det ærlige Danste naffn,
som er videlige berømmet offuer den gantste Verden, at i lade eder findis
at vforfærdet mod oc dristige mands Hierte.

Der Pribislaus haffde ent sin tale, oc fornam de Danstis frimodig- ^{De Danstis}
hed, sagde hand at hand tuilede aldelis intet, at det skulde io gaa vel ^{frimodighed.}
besynderligen effterdi de Bunder siunis noget mere farlige vdi første
end de ere bestandige oc varastige naar det gielder om Fingrene.
Hand befoel Ryterne, som best vaare beuebenede, at de skulde tage de andre
smaa Dreng, som vaare icke saa vel foruarede met Krigs rystning,
oc dennem ride mit i Hoben. Hand deelte Goldet altsammen vdi
de hobe, paa det at de skulde siunis flere end de vaare, oc at den ene hob
skulde komme den anden til hielp, som først bleff angreben. Hand befoel
at de skulde raabe oc quæde, oc giøre det største bulder vdi Marken
81 som de

som de kunde, at lade ſaaledis paa fiende deris frimodighed oc driſtighebd. Om
 met rycte de frem oc komme uden hinder oc modſtand tilbage, ſaa at de in
 fornumme en vred Mand paa den gantſke reyse, førend de komme igie
 til Kongen. Hand fortoffuede hos Skibene vdi Haſſnen, oc vaar ſte
 vdi ſtor lengelſe oc banghed for dennem, oc vdi midler tid lod læſe noget for
 ſig aff den hellige Scriſt, til at formindſte Tidens fedſommelighed. Men
 der hand hørde at de vaare igien komme, da gic hand allerførſt til Eng
 oc met glæde lagde ſig hen at huile.

Kong Valde-
 mar lader
 læſe den hel-
 lige Scriſt
 for ſig vdi
 leding.

Eudakre.

Om anden dagen lagde Kong Baldemar ind at en Elff ved naſſn O-
 dakre, oc kom dog icke ſaare langt frem, førend nogle aff de ſtore Skib
 ſtøtte, ſaa at hand maatte ſætte met dem, oc lade Biſcop Uſſalon dra-
 ge hen op met en part aff ſmaa Skibene for ſig ſelff. Uſſalon kom paa de
 ſiſte ſaa vilt vdi denne Na, at den bleff bred oc ſtor ſom en Sø. Han
 paa haſſde Fienderne belagt Gabbet met deris Skib, at vore Skib ſk
 de icke kommet ind til dennem. Dette fortrød de Danſke, ſom ſtelte ſi
 ſtrax til Verie imod dennem, oc i det ſom de ſogte haſteligen frem oc vdi
 icke Dybet, bleffue de ſtaendis paa grunden met deris Skib. Thi ſpru-
 ge de vd i Vandet, løſſte oc lætte, droge oc ſlaſſte ſaa lenge indtil de løſud
 dem igien. Venderne forſømte ſig icke at ſla oc ſtiude, en part vd a
 Skibene, en part ocſaa bryſtgengs vdi Vandet imod vort Føld, dog de
 varede icke ret lenge, før end de gaſſue ſtuct igien til deris Skib. De
 førſte ſom kom ind i Dybet iblant dennem, det vaar Pribiſlaus met tu-
 de ſine Skib. Føldet ſom ſtod vdi Vandet ſprand ſaa mangſaalder
 ind vdi det ene, at det ſtrax reſſnede fra den ene ende til den anden. De an-
 ſom komme eſſter, indtoge Fiendernis ſkib, ſom de ſelff haſſde forlo-
 Siden giorde de Landgang oc ſætte ild paa alle de Byer, ſom laae r
 omkring denne Elff paa alle ſider.

De Danſke
 duelighebd.

Imod Uſſten lagde Biſcop Uſſalon ned tilbage, oc kom om na-
 te tide til Kongen, oc met diſſe gode tidende, ſkilde hannem aff met
 ſorg oc omhu, ſom hand haſſde for hannem vdi hans frauerelſe.

Sune affer-
 diges met
 tuende Skib.

Roſtock aff-
 brendis aff
 de Danſke.

Om den ſende Kongen ſit eget ſtore Skib hiem til Danmark, oc ſa
 hen op, paa it andet mindre oc magligere Skib til floden. Det
 færdiget hand Sune met tuende Skib, at hand ſkulde drage vd det la
 hand kunde komme, at røſſue oc brende huorſomhelſt hand fram
 Selff lagde hand op til Roſtock, oc affbrende den vdi grund uden all
 ſtand. Thi Borgerne haſſde for redzel oc fare ſtyld forløbet det
 rømt at Marcken. Deris Uſſgud, it billede, huilcket de dyrkede, ſ
 uis ſom det maatte veret Gud i Himmelen ſelff, det lod hand ſam
 kaſte paa Jlden oc opbrendis. Der næſt flo hand en bro offuer
 at Hertug Henrick kunde komme offuer til hannem met ſin Hær, oc
 deris anſlag diſſ bedre indbyrdis imod Fienderne.

Samme tid kom Pribislaus Nuclets Søn, som førre er omtalt, ^{Broder straffer an-} den. wforuarendis paa den ene side Naen, och saa der sin Broder, inden Skibs borde met Bernhart, huilken met egen haand (som almindeliglyt nyte gic) slog Nuclet ihiel. Thi raabte hand oc skeldede paa sin Broder, at hand haffde det Hierte i sig, at hand kunde saa venligen omgaaes, met den som haffde veret hans kiødelige Faders Bane. Pribislaus suarede oc sagde, at hand vaar Bernhart alt gaat skyldig, fordi at hand haffde affsilt hannem met den Fader, som vaar en fiende imod Gud oc alt det som heiligt er. Hand sagde ocsaa, at hand vilde ingelunde holdis for den faders Søn, som haffde veret en Fader aff huilken megen vitterlig ond oc ondskaff vaar afflet oc opkommen.

Dissimellem kom hastig tidende, at Ryboerne oc de Pomerste haffde forsamlet sig met deris Skib oc vaare for haanden, at de vilde belegge Naabbet for de Danste. Thi rømde Kong Baldemar strax effter Hertu- ^{Kongen legger vd igien paa Strømmene.} d raad oc formaning, oc lagde vd paa Strømmene at Fienderne skulde icke komme til, at flemme hannem inde paa dette trange Vand. Der kom kom vd oc fornam alligeuel intet til Fiendernis flode, tendte hand ved sig at de torde vel haffue skalckhed vdi sinde oc ligge hemeligen paa lur, at afuerfalde Skibene, om hand begaff sig fra dem met sit Føld, at giøre nogen Landgang. Thi tendte hand at løbe dennem it ram vdaff, oc vdsende en aff sine Hoffuigmend, ved naffn Magnus, met noget andet faa Føld, at hand skulde sætte Fld paa nogle aff de næste omliggendis Lands- ^{Trødsfhed offer-trødsfhed.} her, paa det at de Bender, naar de saae ilden, skulde icke vide andet, end at Kongen haffde forlat Skibene, oc draget op i Landet met sin gantfle her. Huilcket ocsaa stæede. Saa tilige at Magnus lod see den røde lue af Husene, da mente Ryboerne at alle de Danste skulde veret der hos, oc vndede sig der faare til deris Skib, i denne mening, at de vilde taget den ind ind vden Rodstand i deris frauerelse. De haffde da kommet vdi rette til gilbe, der som icke nogle aff vore Danste (huilcke viste intet aff Kong- ^{Ryboene sty for de Danste.} ens anslag) haffde gissuet sig for hasteligen vd imod dennem oc iaget dem da fluct. Største parten aff floden Bant strax senl, oc kunde dog icke op- tage dennem, at de io vndkomme igien, i deris behold.

Midt paa Middagen falt en stor hede aff Solens brynde, saa at disse Danste som vaare vdløbne effter Fienderne, tielkede offuer sig met deris her, oc lagde sig ned til huile oc rolighed. I det som de laae saa stille, ^{Erkebiscopen} aff Lund fra den anden part aff floden, wforuarendis vden dem oc brede dem deris Lødhed, oc sagde: Ach Brødre, ere disse vnder, vdi huilcke i haffue lyst til at begraffue eders fule Kroppe, i den ^{Starp formaning oc tiltale.} her at i skulde bruge oc offue dem vdi idelig Krigs arbeide? Kongen for- at hand selff bleff ocsaa slagen paa siden met denne starpe forma- noe giørde der faare sin vndskyloming oc sagde: Icke ere wi endnu saa vnderflagne vdi disse Grassuer, at wi io kunde lætteligen hielse oss selff vndaff vaar oss lyst. Der met vant hand sit Senl oc huer aff de an- tage effter sin aff hannem, oc fulde hannem Synden ind vnder Ry- Der de haffde der plundret Landet vdi tu samfelde dage, droge de

deden hen til Balung oc finge der kundskaff, at Fienderne skulde ver haanden. Thi rystede de sig, ligeruis som de vilde vere færdige at oc tage, naar behoff giordis. En iblant dennem hug it stycke aff sit Uend, som vaar hannem for langt, paa det hand kunde røre det diff imod sine Fiender. De andre som dette saae, gjorde effter som hand g faare, at der bleff paa det sidste en dyngge saa stor som en Bedelast, oc aff disse stycker, som de kortede aff deris glaffuende Stager.

Kyboerne
bedis om
Fred.

Diffimellem rystede Benderne sig mere paa Fred end Feide, oc ferdiget Dombar til de Danske, at handle met dennem om Stille oc Fred. Hand optende en ild paa Haffbacken, oc gaff Skibene der it tegn, huad hans ærinde oc bestilling vaar til dennem. Men Ab forbød at nogen skulde legge til Landet til hannem, at de Danske skulde oc saa stunis at begere, det som Fienderne selfuilligen tilbøde. Th Dombar en fremmet Baad, oc kom paa det sidste vdi til Biscop Ab oc bad hannem formedelst sin Told, at hand vilde legge sig vdi denn oc forlige de Kyboer met Kong Baldemar, hand vilde sette hannem sel, oc findis reddon met all ydmyg oc tro tieniste. Biscop Absalo som hand forstod intet aff det som Dombar begerede, oc begynte at op de Der, som laae øde vdi Danmark. Huilket Dombar vdi deris Samtale, hafde haanligen kast dennem vdi Næsen.

Dombar
handler om
Fred met
Biscop Abs
salon.

Biscop Abs
salon vil icke
hønbøre
Dombar.

Dombars
ydmyge oc
flege Tale.

Der Dombar formerckte at hannem gaffuis it andet Gien end som kom offuer ens met hans tiltale, falt hand ydmygeligen til met Biscopen oc sagde: Værdige Herre Biscop, Det fleer icke vder aarsage oc gaat beraad, at wi søge til eder mere end til nogen ande Kong Baldemars Raad oc gode Mend. Thi der findis end nu paa ne næruerendis dag, mange baade Mend oc Quinder paa Nyland, dragis til minde de velgierninger, som dette Land er vederfaren aff Farsader. Hand forskaffede oc oprette vdi sin tid, en bestandig Fred oc bund imellem Danmark oc Nyland. Saa lenge at hand vaar Landsherre, da lidde dem vel, oc da holtis god Enighed oc Raad inellem de Danske oc dennem. Alle Nylenderne elste hannem so ris egen fiødelige Fader, oc vaare hannem saa horige oc lydige, lig Kongen selff.

Skialm Guit
dis god: ryc:
te paa Nyl:
land.

Kværet leffuer
naar Man:
den er dod.

Nu effterdi at der er ingen til, aff hans Søner, viste wi til huilken wi kunde haffue nærmere tilfluct, end til eder hans søn. Thi wi ville helst bliffue hos eders Blod oc Affkom, aff hi off er mest gaat beuist oc vederfaret. At wi gaa eders Broder foudi er ældre vdi Ar end i ere, det haffuer denne aarsage, at eders mhed oc anseelse er større, for eders kald oc embedis styld. Sagen faa ord at sige, haffuer sig saaledis. Førend i Danske begynte in feide met eder selff, da vaare wi Nylender eder tro oc vnderdannighe siden at i ere vorden vsambrectig oc partieste imellem eder selff, for i ge Konger, som i haffue opkast paa en tid til lige, da haffue wi vder paa vor egen Frihed, end giffuet stor act paa eders induaartis foudi

Aarsag huor:
saare at Nyl:
lenderne aff:
fulde fra
Danmark.

oc oprør. Oc at wi haffue ført Krig paa eder, der met gaffue wi eder idon aarsage, at i skulde forligis self noget bedre, oc met samlet maect endretteligen draget vd imod off eders vduaartis Fiender. Wi haffde gierne seet, at de suerd som vaare blodige aff eders egne saar, de haffde heller bleffuet brugte imod off, end til eders egen forderffuelse. At wi hulde off som eders Fiender oc Wuenner, det bleff icke giort vden paa strömte, at wi søgte mere effter eders egen indbyrdis Fred oc Forligelsemaal, end eders Guds oc Penninge at hensefore met off til noget Ross oc Byte. Oc effterdi det er nu dressuet saa vilt, formedelst denne vor Feide, som wi mere aff tierlighed end fiendstaf haffue ført imod eder, at i ere foraarsagde indbyrdis rolighed, da burde eder met all rette, at vide off taet i det mindste, for saadanne velgierninger. Huorsaare skulle wi allene staa vde herte for fredsens Dør, effterdi alle Landstaf ere venligen oc vel forligte met eder. Vør off aldelis intet at nyde denne fred gaat at, til huilken wi haffue veret eder self en stor ophaff oc aarsage. Jeg vilde gierne høre, om nogen vils oc forstandig Mand, haffde noget at legge her imod, for hvers skyld off dette kunde eller burde at nectis i nogen maade.

Xybeerne vndsvilde sig at de haffue Feidet paa Danmark.

Der Dombur haffde endt denne sin tale, oc formercte atter nu som tilforne aff Biscop Absalons Gienfuar, at hand anctede paa de spaattelige Ord som førre vaar falden, da begynte hand vjdere at legge sin vndstydning oc sagde, Det er intet beuent, værdige Herr Biscop, at i som aldrig haffuer forskut nogen fattig bønfsaldendis Mand, ville nu først beuise eders haardhed oc vbnrighed imod off. Aldrig affuise i off saa ofte, at i komme io atter Krybendis frem til eder, ligeruis som hine smaa Børn, vilde Moderen kand aldrig reffe saa hart vdi sin hastighed, at de io hold sig diff nærmere til hendis stød. Siunis eder at wi ere icke endnu indstraffede, da bærer all den Pine oc Plage paa off eder self lyst. Indersffuer baade Korn oc Kierne paa marden, opbrender vore Huse, vderger vore Stæder, myrder Foldet, aldrig skulle wi siige en gang, at det icke giort. Wi wille idon sætte vore Bøner imod eders Brynie, oc vde vore Kne, naar i biude eders Glasfuent imod vore bryste. See, at i da saa saare effter vort Blod, her ville wi træde frem oc recke alle vore Hænder til lige for eders Suerd. Begere i at wi skulle vere eders Slaver oc Trælle, huad ville i mere haffue aff off, end at wi giffue eder off oc Haand offuer off. End maatte den vere en daarlig Mand, som søgte met møde oc vmage, det som hannem tilbiudis vden Arbeid oc vdriflag. Men ieg veed vel, huor paa at i, værdige Herre, støde eder, ieg lod nogle Ord falde, der ieg sidste gang talede met eder, oc lod eder at eders Fæderne land vaar største parten vorden vde oc forderffuet vde fremfarne Feider. Der regne i paa, oc det ligger eder saa hart ind, at i ville ingen freds forhandling samtycke, førend at i haffue indretteligen forderffuet vort Land, som eders haffuer veret tilforne. Jeg vilde at ieg haffuer villet veret for meget klog, oc slaget min sag daarlig om met vise Ord. Jeg besinder mig nu først, at ieg haffuer villet tale vder vdi vdet. Det haffde veret mig langt bedre, at ieg haffde bleffuet

Absalon forstuder Dombur anden gang.

Domburs vdmuge Sulpicag.

Xylenderne vdmuge sig hart for de Danske.

Dombur de Fiender at hand haffuer tilforne fortald sig.

Dombar be-
fiender sin
forseelse.

de bleffuet ved Jorden, oc ført nogen barnactig galnstaff frem paa Ba-
nen, i den sted ieg lod mig for vilt ind met den dybe visdom. Jeg tog
mig for skarp en Discipel til min tilhørere. Men haffuer ieg da forgen-
bet mig, oc i haffue tilforne giffuet god act paa mine Ord, saa baer
ieg at i ville nu oc saa giøre det samme, oc legge paa Hjerttet, det som ig
nu siger. Lad det saa vere, at i ville endeligen forderffue off i grund,
huad det vil baade eder det acter. Jo flere aff off at i omkomme som eders
Fiender, io ferre skulle i siden haffue Tienere iblant off. Oc om i end se-
off ihjel, huad er der met andet vdræt, end at i forderffue eders egne Sam-
mer, oc suecke eders eget Legeme? Siunis eder at wi ere icke endnu
straffede, da forsticker off hen imod eders Fiender, at wi enten der do-
ler komme met Seyer til bage til eder. Bliffue wi slagne, da tørre i en for-
ting sørge for off, offueruinde wi Fienderne, da saa i en stor Glæde
vor Seyer. Saa at huorlunde det gaar met off, da gaar alting alligen-
effter eders vasse oc begering. Der som i fare io endeligen frem, at oc
logis imod off, huor veed om i kunde aff slompevæde miste den aff eders be-
at eder skal tyckis siden, at i met hans død, haffue dyrt nock kiøbt Nyl-

It gantske
land er offte
dyrt nock
kiøbt for en
mands Død.

Met saadanne ynckelige oc vils Tale, rørde Dombar Bis-
Abalon, at hand tog sig offuer, at forhandle deris sag hos Kongen, oc
stuffede dennem fred effter deris begering. Kong Baldemar fulde
copens raad, oc tog Giffel aff dennem, oc drog saa strax hjem til Dan-

Stor wenig-
hed om det
Passuelige
Sæde til
Rom.

UD disse dage vppedis en stor trætte oc wenighed til Rom, om
Passuelige Stole oc Sæde. Rogle Cardinaler oc gantske Franck-
hulde paa Passue Alexandri haand. Reiseren oc største parten
land, samtyckte oc fremdroge Passue Octavianum. Men de som
de met Alexandro, haffde baade en bedre sag oc større methold end de
dre. Der saadant ryctedis oc saa offuer Danmark, forsømde sig
Erkebiscoppen Esild, det første hand vaar hjem kommen aff leding, at
særdige sine viffe Bud ind i Franckerige, som skulde hente hannem en
sum Penninge, huilken hand nogen tid forleden haffde der nedset hos
Knydige oc Benner, oc befryctede sig nu, at den kunde vdi dette
om noget paakom, lætteligen bliffue hannem foruendt. Iblandt
hans Tienere vaar oc saa en Munk met paa denne Reyse, huilken
met sin vbesindighed aarsage til en stor Klammer oc Trætte imellem
gen oc Erkebiscoppen.

Erkebiscop
Esild lader
biembente sit
liggende for
aff Francke-
rige.

Stade.

En Munk
giffuer aar-
sage til en
stor Trætte
imellem Kon-
gen oc Erke-
biscoppen.

Paa hiemueyen som de giestede ind vdi Stade, oc haffde
strax træ dricke Kar til rede ved Haanden, drog denne Munk it
dricke Kar frem, som hand haffde met sig vdi foruaring. Der met
hand Berkten oc det andet Folk vdi huset aarsage, at de tænckte vel,
maatte vere mere hos saadanne kaastelige dricke Kar, oc gjorde
Raad oc Anslag, huorlevis de kunde hemelige komme best til
hannem vnder Bepen, oc bekomme en Ryter tæring aff dette
Munkes Guds. De bestndede vel, at der som de giordes dennem
Rold oc Belde inden Stads Portene, da vaar det imod giste

fare, om det bleff obenbaret met dennem. Thi fulde de som Orne efter
 idjel, hen ind i landt Holsten, oc forlossede hannem met den tunge oc bes-
 lig Rammon, som hand haffde met at fare. Der Erkebiscopen sid ^{Erkebisco-}
 onde tidende, søgte hand strax Kong Baldemar, oc bad hannem, at ^{pen mister}
 vilde vere hannem behjelpelig, at hand maatte bekomme sit eget igien ^{sin liggende-}
 disse Røffuere. De paa det at Kongen skulde tage dis aluerligere ^{sa.}
 inden i denne Sag, da loffuede hand hannem en part aff Penninge-
 for sin Wmage, om hand kunde forskaffe hannem Hoffuetsummen
 1. Kongen haffde gierne veret denne vanstelige oc wuisse Handel ^{Kongen loff-}
 i, oc maatte alligeuel paa det sidste for hand wafflabelige Bøns skyld, ^{uer Erkebi-}
 se hannem hielp oc vndsetning. Hand meente at hans Penninge skulde ^{sco- pen hielp.}
 faaet-lætteligere til at bekomme igien, der som nogen Første eller Adels
 son, oc icke nogle Borgere haffde veret met at tage den. Thi tog
 Erkebiscopen met sig oc drog bort til Slesuig at hand kunde faa diff
 e kundskaff om alting. Der bar sig Lycken til, at Kongen lod it Ord
 ta falde, om denne fornessnde Munds bonde Hoffmod, at Kongen
 te, hand maatte vel drucket aff træ Kar, oc icke labet see sin Praal
 fremmede Landskaff. Huildet ord nogle aff Erkebiscopens Tienere
 de, oc forde dem siden anderledis faar Erkebiscopen vdi den verdste me- ^{Munde}
 l, oc sagde at Kongen haffde icke andre at dricke sin Al met end hans ^{maatte vel}
 2. Disse Dretuderis bagtale lod Erkebiscopen sig gaa saa hart til ^{dricke aff}
 rtet, at hand i sin Galnscaff mistendte oc offuerstende Kongen, li- ^{Erkebisco-}
 nis som hand skulde tilforne vist noget aff dette Røffueri, oc faaet en part ^{pen misten-}
 aff Penningene, som hannem bleff fratagne. Saa veed ieg oc icke ^{der Kongen}
 d ieg skal sige om Erkebiscopen, huad heller hans rasinde daarlighed ^{oc girer}
 r større end Kongens taakmodighed, eller Kongens factmodighed større ^{hannem stor}
 Erkebiscopens wbesindighed. Denne ene sictede en from oprictig ^{vræt.}
 re vden all vitterlig aarsage. Denne anden dristede paa sin gode
 mættighed oc vaar noget mere seensærdig til Brede oc Hæffn, kand
 end hannem burde.

Erkebiscopen viste da ingen hand kunde bedre heffne sin harm paa,
 paa Biscop Ocke aff Slesuig, huilden nogen tid forleden bleff aff-
 b met sit embede, for den Wenighed imellem de tuende Passuer, som
 te bleff omtalet, oc vaar nu nyligen indsat igien aff Passue Octauiano
 Kongens samtycke. Huildet Erkebiscop Estild fortrød, oc der saa- ^{Erkebisco-}
 in dag som hand gjorde tieniste vdi Kircken, satte Biscop Ocke met alle ^{pen sætter}
 anhengere, vdi Kirckens band. Huor met hand haardeligen for- ^{Biscop Ocke}
 bede Kongen, saa at der bleff io lenger io større had oc wenighed imellem ^{vdi Band.}
 dem.

Erkebiscopen formerckte at hand neppeligen skulde bekomme sine
 unge igien, som det nu lod sig ansee, Thi begaff hand sig offuer
 Slesuig til Sieland, oc der beklagede sin Vaande faar Biscop Ab- ^{Estild be-}
 at Kongen icke alleniste lod sig findis wuillig at forhielpc hannem ^{klager sig}
 sag, men oc saa der til met bespaattede oc forhaanede hannem. ^{for Abialon.}

Hand gaff saare, at Kongen skulde lade sig mercke, at hand hadde en ond Samuittighed for disse Penninge, i det hand kunde lætteligen hinpætet hannem, om det ellers hadde været hans rette aluere. Hand klagede ogsaa paa Kongen, at hand holt Haanden offuer Biscop Ode, oc suarede der med Passue Octavianum, som volouligen lagde sig effter at indtrengne sig i det Passuelige sæde, imod den rette Catholiske Kirckis minde oc samtycke. Huor saare hand sagde sig at passue nu ret lyst, til at aarloge paa hannem. Hand hadde vel tilforn voget saa meget som dette kunde være oc vaar mere vaant ved at regere offuer Kongerne vdi Danmark, end være dem vndertuingt eller vnderdannig, vdi nogen maade, besynderlig effterdi hand hadde icke aff de ringeste, ey heller met de fersste aff Rige-Adel vdi Frenndskaff oc Suogerstæff, som skulde giøre hannem bistand vndsetning, saa tilige hand vilde begynde nogen Feide imod Kongen.

Erck. Eskild vil feide paa Kongen.

Biscop Absalon torde met det første icke obenbarlige straffe den hyyperre Herre, for sin vrangne mening oc hastmodighed, men begynte icke saa factmodeligen, at giøre Kongens vndskylding, oc betiise aff mannskylder, at hannem skeede vret vdi denne tillagde Sag oc falske mistand. Huad som Biscop Ode vaar anrørendis, trode hand at Kongen tog hannem mere vdi Forsuar, for den trætte som hannem oc Erdebiscopen imellem vaar, end for det store methold, som hand kunde siunis at giffue Passue Octauiano til den Romste Stol oc Sæde. Hand atuarede hannem, at skulde bliffue hans største Fiender, som hand nu holt for sine beste Venner om hand lagde sig vd met Kongen til Krig oc Marlog. Thi naar man trenger mest, da finder mand mindst Trostæff oc Venfasthed. Hand finder som hand vilde begæret aff hannem, da vilde hand drage bort til Kongen, oc legge sig vdi denne Sag, at den kunde stillis oc affstæffis, for den vdrød til nogen større vlempe oc Fjendskaff. Erdebiscop Eskild forrede aldelis intet, til disse Absalons gode Raad, oc sagde at hand kom til hannem om en Bøn, oc icke vdi raads vijs, hand begærede at hand end Kongen skulde giøre hannem tilfagn, at hand vilde holde paa hans Haand til Kongen.

Absalon vil forlige Kongen oc Erdebiscopen.

Biscop Absalon offuerueiede met sig self, baade Erdebiscopens høye Myndighed, oc det gamle trofaste Venstæff som hannem Kongen hadde været imellem vdi lang tid, oc suarede der saare oc forværdige Fader Herr Erdebiscop, ieg haffuer en gang giffuet eder Trostæff, det er vist, Jeg kand eller vil oc icke lætteligen træde der fra, Men ier vil ieg tilforn atuare oc paamine eder, om i end stont skulde fortoreder offuer, end at i siden, naar i bliffue først vijs aff staden, skulde stæffes for vraad oc vtrostæff. De huorledis om alting er, da vil ieg tilforn være eder saa hart for knyt, at ieg vil legge mig op met eder, imod alle Kongen oc Koning, som ieg haffuer baade giffuet min tro, oc tilfagt vder huldskæff, aff mit gantske Hierte. Der til met, skulle i ogsaa være at det er icke nu saa fat, som det vaar for nogle saa Nat, der man her regerede her til lige vdi Riget. De huad i haffue end vundet vder met eders Seruindighed, det giffuer ieg eder self best at betænde, intet

Absalon vil icke giøre Erdebiscopen bistand imod Kongen.

intet vdrrette, huoi meget mindre skal det nu lyckis eder, om i begynde noget imod hannem, som er en eneuolds Herre offuer det gantste Rige. Io flere wi bleffue vdi Forbund met huer andre, io lenger vilde skaden recde til off paa alle sider. Jeg giffuer vel dette ocsaa mact, at i kunde haast nogen aarsag, til det som i haast tilforn begynt, men der som ieg, som intet land klage^o offuer Kongen vdi nogen maade, vilde sætte mig op imod hannem, da gjorde ieg som ingen ærlig Mand, oc burde met all rette at straffis aff alle mand, at ieg saa forrædeligen vilde forkaste min Herres venkskaff, oc betale hannem saa ilde, for alle hans mangfaaldige velgierninger.

Der Erkebiscopen formerckte, at hand haastde intet aff Biscop Absalon, enten met gierning eller samtycke vdi denne sin sag, da bleff hand offuer alle maade hefftige vred, oc befoel hannem vnder den hellige Kirckis lydelse, at hand skulde drage bort til Kongen, oc sigge hannem huad hand befalede hannem. Biscop Absalon loffuede hannem, at hand gierne vilde føre hans Ord til Kongen, men at hand skulde føre hannem suar tilbage igien met sig, det vilde hand for ingen deel indgaa, paa det hand skulde icke vere den, som skulde sætte store Herrer i Haar met huer andre. Erkebiscopen sende Abbet Gert aff Esrom met hannem, at hand skulde forhøre om Absalon sagde Kongen ord fra ord, ligeruis som hannem vaar befalede at sigge.

Endog Erkebiscopens ord vaare haarde oc met de allerfarpiste, at de kunde vel giffuet Marsage til større bulder oc wenighed, saa førde alligeuel Biscop Absalon alting offuer met det beste, saa meget hannem mueligt vaar vdi alle maade. Der Kongen hørde denne vndsigelse, bleff hand høyligen fortørnet paa Erkebiscopen, oc iblant andre mange aluerlige ord, som hand befalede at sigge hannem til Gienfuar, sagde hand ocsaa: Erkebiscop Eskild haastuer faaet for meget god smag paa det Danste Konge blod, som hand aff disse formere Konger haastuer vdrudct, Nu kand ieg tro at det vil gielde mit fattige Blod til, som hand tørster effter, etc.

Der Abbet Gert kom tilbage til Erkebiscopen met disse Ord, da bleff hand saa meget fryctactig, som hand tilforn vaar frimodig, oc rømde hasteligen ind i Berende Land i Suerige. Kongen drog strax for den Stad, som Erkebiscopen haastde ladet opbygge oc befeste i Lethre mose, huilcken vaar saare fast, baade for stedens metgiftne belelighed, oc det forraad der vaar indlagd paa allehaande Prouiant oc Krigs rystning. Men de haastde Byen vdi befalning, trøstede sig self ilde, oc paa det Kongen skulde icke angribe dem met stormendis haand, sende de Bud til hanem oc lode hannem sigge, at der som Erkebiscopen vilde icke met det allerførste forlige sig met hannem, da vilde de vere offuerbudige, at giffue Byen op for hannem. Til ydermere foruaring sætte de hanem Erkebiscopens Syster søn (som opføddis i Esrom) til Giffel. Kongen offuergaff bestaaldingen oc drog bort met dette Giffel, paa denne affsted, som de haastde giord met hannem. Men der Erkebiscopen spurde huorledis her met til vaar gaet, suarede hand oc sagde at hannem laa store mact paa en gantste By end paa denne ene sin Syster søn, oc vilde for ingen ting, at de skulde for hans skyld opgiffue Byen. Thi belagde Kongen dem anden gang, oc opbygte it Blocthus, met huilcket hand gjorde dem idelig tuang oc affbred vdi Byen. Hand stormete oc skermysfede dagligen

Erkebiscopen sender Kongen vndsigelse.

Kongen taler haarde Ord om Erkebiscopen.

Erkebiscopen frycter oc rømmer ind i Suerige.

Kongen belegger Elleholm eller Søborg som nogle mene.

Kongen belegger Elleholm anden gang.

dagligen imod dennem, oc lod kiende ſin predis beſtighed paa Tie ſom hand bar imod deris Herre.

Erådſt
Brigs an-
ſlag.

GOD midler tid, at Kongen ſaaledis laa her vdi god fortroſt, at de de kommet en ſtor froſt oc tillagd Vandet omkring Byen, at hand de kommet der offuer ind til dennem ſom vaare vdi Byen, Da lo roforuarindis en vnger oc vbetiender Karl vdi Leyren met it Breff hand ſagde ſig at haſſue ſaaet aff Eræbiscopen, at ſkulde antuordet Gert, at hand ſkulde fremdelis antuordet Borgerne ſom vaare vdi be dingen til troer hende. Abbeden actede huercken Opſcriſten eller 1 lingen, oc vden all vjdere miſtandæ beſalede ſtrar en aff ſine Tiene hand ſkulde føre det ind i Byen. Meningen paa Breffuet vaar den Eræbiscop Ekild beſoel Borgerne, at de ſkulde ſtrar oplade K Byen, oc frelſe hans Syſter ſons Liff. Giorde de det icke da ſkulde i beſalde hannem, om den ædle Herre hans Frende tilſlogis nogen va der offuer, for deris forſømmelſe. At hand tilforne haſſde ſcreffuet di til vdi en anden mening, at de ſkulde heller lade det gaa hans Syſte huorledis det gaa kunde, end de ſkulde opgiffue Byen, det ſkede me hans ſtore Haſtmodighed end gode Beſindighed.

Kongen tru-
er Eræbif-
copens Sy-
ſter ſon, at
hand vil lade
hannem op-
henge.

Denne vaar meningen paa dette Breff, ſom frem bleff baan denne vnge Karl, ſom ingen mand huercken kiende, eller viſte noge den hand kom, oc ſiden drog paa. Men Kongen bleff dog alligen ſtendt hos mange, at ſaadant ſkulde ſkeed, enten ved hannem ſelf, met hans vidſtaff oc ſamtycke. Borgerne raadſlogis indbyrdis huc de ſkulde beſt komme til at løſe deris Giffel, oc Kongen tuert imod li reise en ſtor oc høy Galie, oc vdføre Eræbiscopens Syſter ſon, ki ſom hand vilde ladet hannem ſtrar ophenge, fordi at de icke opgaffu nem Byen. Der Abbet Gert dette hørde kom hand frem vdi 3 til Kongen, met alle ſine Munde oc Klercke, oc bad Kongen met gi dis taare, at hand vilde tilſtede hannem at gaa ind i Byen, oc diſſis forholdet med denne ſtraff, ind til hand kom tilbage igien. Kong ſom det vaar fuldkommelige hans aluere, huildet hand dog aldrig i oc loffuede paa det ſiſte at hand vilde giøre det, Abbeden til vilie, oc ſ ue met alting indtil hand kom vd aff Byen igien, men kom hand icke i tidende, at de vilde lade Portene op for hannem, da ſagde hand, at de de viſſeligen kaafte denne vnge Herremands liff. Der Abbet. Gert ind til Borgerne oc formercke at det Breff ſom dennem vaar vpligen met til hende, lydte der om at de ſkulde opgiffue Byen oc frelſe Eræbiscopens Syſter ſons Liff, raadde hand dennem at de ſkulde giøre i Kongen, at de maatte gaa vd aff Byen met wiſtadt Fjor oc Fæ, oc ſi nem ſiden træde ind met ſit Gold naar de vaare vdgaaene. Gert ſtrar ſamtyckt paa begge ſider, oc met ſaadan behendighed lod de hellige enſaaldighed, til at giøre en ende paa denne næruerendis

Kong Valde-
mar indta-
ger Søborg.

Der Erkebiscopen hørde huad skeedt vaar, gic det hannem saa hart til Hierte, at hand bar aldrig nogen modgang saa vtaalmodelige som denne. Men huad skulde hand giøre? Hand maatte ocsaa self paa det sid-
 de krybe til Kaarss, oc sende sine Legater ind for sig vdi Skaane, til Kongen Erkebisco-
 om Fred oc Forligelsemaal. Saa redebom som hand vaar tilforn at vdi Kongen vder
 om Benstabet met Kongen, saa fyrig oc fremfusende vaar hand nu at leg- mvlgeligen
 om Fred.
 sig ind igen vdi Kongens hyldest oc yndist. Mange hassue idon talet
 usseligen gaat om hannem, fordi at hand vlsouligen gic til, oc imod Skel
 i Skriff, antuordet Kongen de forleninger, som hine fordoms fromme oc
 stryctige Konger vdi Danmark hadde lagt til Kirckens oc hendis
 personers ophold oc vnderholdning.

Kaart tid her effter begaff hand sig paa veyen til Jerusalem, paa det Erkebisco-
 hand skulde icke vendis vdi disse wenighed, som vaar begynt om Passuelig pen drager
 til Jerusalem.
 oc herlighed. Hand vilde heller lessue vslendig vden sit Fæderne land,
 vere vdelhet fra den Catholiste Kirckis sambyrdige Raad oc Benstaf.

Da kom ocsaa en ved naffn Christern, som siden bleff Biscop til Octavianus
 her ind i Landet, at søge Passue Octauiano hielp oc methold vdi sender første
 gang sin Le-
 sag, imod hans gienpart. Kongen stuntis noget at beuegis aff hans gat til Dan-
 mark.
 sigrende Ord oc Tale, men Erkebiscop Eskild bleff hart i sin forsette
 ting, oc vilde ingelunde høre huad denne Legat saaregaff paa Octa-
 ni Begne.

Da disse samme dage kom en stor tuedraet imellem Niels Razi Kon- Niels Razi
 gens befalings mand paa Slesuig, oc Biscop Esbern, saa at Niels Søffuig-
 mand paa
 Slesuig.
 hasteligen til oc lod affbryde it stont Hus, som Biscopen hadde self
 opsette paa sin egen grund, oc bleff der offuer slagen aff hans Gold,
 hand vilde ladet det læsse oc afføre met Bogne. Huorfaare Biscop Biscop Es-
 bern aff
 Slesuig ram-
 mer Landet.
 om befryctede sig, at hand skulde kommet vdi stor skade eller oc Liff
 oc skyndede sig strax paa Veyen til Rom, oc kom dog icke lenger end
 indt Saren, bleff der saa hart siug, at ingen trode hannem til Liffuet.
 Dale dette spurde, forsømte hand sig icke at indtage sædet igen effter
 den, met Passue Octauiani hielp oc samtycke.

Kaart tid her effter begynte Kong Valdemar en ny feide, tog Ny- Kong Valde-
 mar seider
 paa Volgast.
 sine met sig effter deris forbund, oc belagde den Stad Volgast, som
 paa den Vendiße grund, oc hassuer alligeuel sin egen besynderlige
 oc serdelis lou oc frihed for sig self. Bugislaus aff Pomern bleff
 aff dennem, at hand skulde giøre dennem vndsætning imod Kongen
 Danmark, men hand saa vel huad ende denne Krig vilde tage, oc der
 handlede deris sag hos Kongen, oc forstafede dem Fred met disse vil-
 ds skulde giffue sig vnder hannem, oc lade hannem vdtage oc mets
 de de Sorsfuere, som laa vdi deris Haffn. Der paa gaffue de han-
 aff Dan-
 mark.
 sig, oc hand tilfagde dem trygt Benstaf oc bestermelse.

Der dette forligelsemaal vaar skeedt imellem Kongen oc Volgast
 da vppedis paa samme Nense en stor Riff imellem Nylenderne oc En stor Riff
 imellem Nylenderne oc
 Bernhart.
 den Henrichson, som hadde Kongens Gyster daatter, oc vaar fuld
 paa dette Taag met tuende Skib. Thi det hende sig paa Lan-
 det at hand atspurde dem, huad maade det hadde at de stotte intet om
 Kongens aff Saren hans Brede eller Benstaf. De der de suarede
 hannem

hannem, at de stødte aldelis intet om Saxerne, sagde hand, at de skulde fornemmet inden en kaart tid, huad Hertugen aff Saren formaatte. De spaattede oc traadzedede atter imod hannem, oc sagde, at hand maatte holde saa meget aff Hertugen som hannem lystede, de viste hannem aldelis intet til vilie oc tieniste vdi nogen maade. Paa det sidste stille Kongen deris trætte, oc en Rybo ved naffn Masse, som vaar blind, men meget vijs oc velbyrdig, sagde: Jo mere man holder de kelne oc wtemde Heste til bage met Bidzelet, io mere de trengde paa at bryde sig frem. Thi er dette det beste raad, at wi lade disse Saxer deris egen vilie oc fri Sproct, paa det de icke sprengte oc forsprunge sig selff. Der er ingen som kiender dennem bedre end wi giøre, oc ingen kiender oss bedre end de giøre. Met saadanne odd endtis denne Riff oc Munde kamp, men der Hertugen spurde, huorledis til vaar gaaet, bleff hand der aff noget fortsærnet, oc vaar dette en Begyndelse til ydermere Wenighed imellem Kongen oc hannem.

Masse.

De Saxers art oc Natur.

Der Kong Valdemar kom hjem til Danmark fra Benden, fant hand Passue Octavianus Legat for sig, som vaar vdgjort aff hannem, at hand skulde met suigactig vnderuisning drage de Danske til at holde met Keyseren paa hans side. Kongen haffde Sagen noget mistendct, oc viste icke fuldeligen huad hand skulde tro eller icke, oc affærdigede der faare til Keyseren sin Scriffuere Radulff, som vaar en Engelsk Mand, oc mere Mundsterck end vijs oc forstunlig. Huad Keyseren tog icke vel mod hannem, da gjorde det Passue Octavianus, saa at de stuntis at kappis met huer andre, huilcken der kunde beuise hannem størst Være oc Belgjerninger. Men efterdi Octavianus vilde vere noget mere anseet end Keyseren, for den høye Titel som hand falskeligen haffde sneget sig til, da ordineret hand Radulff icke aleniste en Prest, som skulde hielpe hannem vdi daglige bønens læsning, men tilstedde hannem oc saa, at hand maatte, som en anden Biscop, bruge ringen, naar hand holt Messe, eller gjorde nogen anden saadan Tieniste inden eller vden for Kircken. Jeg veed icke, huilcken visst vaar aff disse tuende, enten den som saa vbesindeligen vddeelte denne Gaffue, eller den som tog ved saadan Herlighed, som hannem ingelunde sømte eller bequemedede. Keyseren gaff hannem saa for suar, oc bad hannem siige hans Herre, at hand aldrig kunde troet saa ont det gjorde hannem, at den Wenighed vaar opøst imellem disse Geistlige Personer. Dog vilde hand icke endnu endeligen giffue enten den ene eller den anden sit samtycke, før end der bleff paa sagt aff menige Concilio. Huo som da bleff samtyckt, ved den samme vilde hand oc saa lade det bliffue. Hand sagde, at hand haffde nyligen ladet forsamle, baade Cardinaler oc de ypperste aff Klerckieriet vdi Italien, oc Octavianus haffde vel veret til fredd, at giffue sig vnder deris Dom, men Nolandis egen Samuittighed holt hannem tilbage, at hand traadzelige sad det gantste Concilium offuer horig faare, oc sagde der til met, at hans Myndighed vaar større, end at nogen skulde vere Dommere offuer hannem. Der faare, sagde Keyseren, nõdis ieg til at lade alle Christendoms Konger kalde til mig, at de tage Haanden vdi met mig, at wi endrectelige kunde driffue denne Sag, som den gantste Christne Kircke

Passue Octavianus sender sin Legat til Danmark.

Kong Valdemar sender sin Scriffuere til Keyseren.

Keyserens vilie oc Bon til Kong Valdemar.

mact

maect paaligger, en gang til en god ende. Men effterdi at meste parten aff de andre holde paa Rolands Haand, oc ingen er met mig paa Octavianis side, da vilde ieg intet ynste eller begere mig mere, end at den forstandisge oc vise Herre Kong Baldemar, maatte komme mig til Ords oc Samtale. Hand er baade saa dydig aff Hierte, och saa hellig aff Byrd oc Blod, at ieg vil retteligen gierne staa eller falde for hans Dom. De drig kunde hand giøre en bedre Gierning, enten faar Gud eller Mennisken, om hand affstafte med sin Enildhed, saa mange fattige Siælis forderffuelse, som vide stot icke huad de ville eller skulle tro oc samtycke. De offuer alt dette, vil ieg for denne hans Reise oc wmage, stende hannem it aff de allerbeste Førstedomme vdi Italien, met gantse Lant Wenden, til brugelig oc euerlig Eye. Saadanne ord hafde Keyseren mundenligen met Radulff, oc brugte icke ferre Scriffeligen vdi sit Bress, som hand gaff hannem met sig til Kong Baldemar.

DER Radulff kom hiem til Danmark, oc fortalde Kongen den store Kierlighed, som Keyseren oc Octavianus hafde til hans Kong: May, trode Kongen strax paa denne Tale, oc sid wsigelige stor lyst oc begering, at drage vd til Keyseren, baade for denne Wenigheds Skyld at affstasse, oc fremmede Lands seeder at beset oc forfare. Radulff vaar icke vel kommen hiem, for end en ved naffn Bernhardus, som vaar Octavianis Sendebud, fulde hannem her ind paa Hælene. Men der hand fornam, at saare saa aff det Danste Klerckeri toge venligen mod hannem, forscreff hand en almindelig Landmode, oc sid dog icke mere end som hand hafde tilforn. Thi saa gaat som aldelis ingen møtte hannem, saa at hand met stor blussel offuergaff sit forsæt, oc drog sin kaas igien aff Landet til dem som hannem vdfende.

Kong Baldemar stiltis ved denne fornessnde Passuens Legat vdi Slesuig, oc forscreff Biscop Absalon did til sig, som da laa vde ved smaa Verne, at vacte paa Rigens strømme, oc gaff hannem tilkiende, huad hand hafde i sinde, oc begerede at hand stulde følge paa denne Reise. Absalon sagde, at det vaar icke on Galskhed oc Bedrageri, som Keyseren hafde met at fare, at ingen torde sætte tryk Loffue eller Lid, til hans Loffte oc suigefulde Tilfagn. Der til met kunde ingen Første eller Herre vden Mistandte eller Religionens forkrendelse, begiffue sig met hannem til nogen hemelig Samtale, effterdi hand lod sig for meget bemercke, at hand hessue Octavianis wretsfærdige Sag. Her for vden, sagde Absalon, da er ieg huerden saa ved Sundhed oc Styrcke, eller ved Penninge oc andet Forraad, at ieg tør giffue mig paa saadan en lang oc vanskelig Reise. Kongen suarede: Saa lenge ieg haffuer Forraad oc Underholding, saa lenge skal eder intet fattis. Absalon sagde: Herre, det er mig icke aleniste om denne vduaartis Læring oc Omkæst at giøre, men oc saa om min Siæls salighed, huilken ieg for ingen deel vil forsømme eller forkaste. Kongen suarede: Huad mene i, at ieg er icke saa omhyggelig, for min Siel, som i for eders: De paa det ieg diffbedre land foruare hende, oc vacte mig fra Octavianis parti oc anhang, om behoff giøris, da

haffuer ieg eder diſſ mere behoff hos mig. Absalon ſagde, det maa vere huorledis det vere land, det bør ingen at haffue nogen omgengelse met den Christne kirckis Fiender. Kongen suarede, her indtil land ieg intet ſkyldede eder, at i io haffue ſitelige oc trolige tient mig, eſſter min vilie oc begering, men der ſom i nu forlade mig, da ſkulle i aldrig ſaa noget gaat aff mig eſſter denne dag. Der Absalon hørde at hand brebede hannem ſin wtacknemmelighed, vden all ſkyld oc brøde, da suarede hand oc ſagde: Herre gielt det ickon paa Liff oc Hals allene, at voge for eders Kongelige Mæieſtat, da ſkulde i finde mig den, ſom i maatte vel kaſte eders Ryg til, men nu eſſterdi det gielder Sielens ſalighed paa, da bør mig mere at frycte for Gud end Menniſten. Dog huorledis om alting er, oc alligeuel at ieg ſeer vel huad fare for haanden er, ſaa vil [ieg] dog icke ſpare min egen, paa det ieg land beuare eders Siel, fra vildfarelse oc forderffuelſe.

Biscope Absalons Trofastbed mod Kongen.

Merck.

Kong Valdemar drager vdi til Keyſer Friderick Aar 1163.

Kongen miſtender Hertug Buris.

Hertug Adolff aff Solen vilde gierne vere i vensſcap met Kong Valdemar.

Eſbern Snare anſer paa Kongens vnderlige ferd.

Kong Valdemar lod ſig ſaare vel beſalde dette Biſcop Absalons ſuar, oc vdualde ſtrar de fornemſte aff Rigens Adel, ſom ſkulde følge hannem paa denne reyse. Sune oc Eſbern aff Sieland, Tade oc Eſtild aff Fyn, de andre vare meſte parten aff den Juſte Adel, ſom giorde hannem ſelſtaff. Hand tog ingen anden aff ſin egne Blods foruante met ſig, vden Hertug Buris allene, paa det hand ſkulde icke begynde noget nyt vdi Riget, i hans frauerelse. Paa veyen ſom de komme til Jderen, der møtte dem en aff Hertugens aff Holstens Ryter, oc ſagde dem at hans Herre holt icke langt borte, paa den anden ſide Vandet, oc fortoffuede eſſter dennem, at hand vilde ledſage dennem igiennem ſit Land. Nogle aff Kongens gode Mend, raadde hannem at hand ſkulde icke forlade ſig paa Hertugens Leide, men Kongen meente at det haffde ingen nød, oc red ſelff forſt offuer Broen, der maatte komme eſſter huad komme kunde. De andre fulde eſſter, oc ſom de komme noget frem at veyen, der møtte dennem Hertug Adolff ſelff, oc tog mod Kongen offuer alle maade venligen oc kierligen. Oc der hand formerckte at Kongen ſaa hannem icke gierne hos ſig, for den gamle Had oc Trætte, ſom dennem haffde veret imellem, da paa det hand kunde formilde hans Hu oc Hierte met nogen ære tieniſte, begerede hand aff hannem, at hand vilde vere hans Gieſt vdi Jyeho. Kongen ſlog hannem denne Bøn aff, oc vilde aldelis ingen velgierning haffue aff hannem. Thi forbød Hertugen at ingen aff hans vnderſaatte ſkulde ſelic hannem nogen Prouiant, men alligeuel der hand fornam, at de Danſte grebe til deris Ruſtuogne, at fortære aff den Raaf, ſom de haffde ført aff Danmark met ſig, da lod hand ſine Dienere frembære den Mad ſom hand haffde ladede berede mod deris tilkommelse. Saa at Kongen met ſine gode Mend, maatte nu endeligen giøre hans vilie, paa det at de ſkulde icke ſkunis at aldelis foracte hans Fromhed, oc lade hans bekaafning ſpildis, ſom hand haffde giort for deris ſkyld.

Eſſter at Kong Valdemar haffde taget Hertug Adolffs leide til Bremen, oc vaar nu kommen paa hin ſide Elffuen, begynnte Eſbern Snare at ande paa Kongens vnderlige ferd oc ſelſome vandring. Hand ladede ſin Broder Biſcop Absalon, oc nogle aff de fornemſte raad hemelige til ſig,

til ſig,

til sig, oc formanede dennem, at de skulde vnderuise oc formene Kongen, at hand skulde icke giffue sig saa daarligen ind i fremmede Herrers land, v: den secker leide oc vjdere trygheds beskeed. Absalon sagde, ieg er fuld viff her paa, at Kongen viger icke aff sit forsæt, oc den som kommer frem faar hannem met denne Paamindelse, hand skal icke alleniste her met intet vdbrette, men ocsaa fortiene stor vtacl for sin vmage. Esbern suarede oc sagde, der som ieg viste, at ieg skulde end skont strax lide straff der offuer, saa kand ieg alligeuel icke, for min Døds skyld, dulle eller tie, det som ieg veed at vere paa min Herris eget gaffn oc beste. Vil ingen aff eder lade Tungen til at bære ordet frem, nu vel, saa lader da Ornene til, at i gaa met oc staa hos at høre paa, naar ieg giffue mig i færd met hannem. Jeg haffuer altid veret, oc er endnu ved dette sind, at ieg vil heller haffue Wuenscaff, Kongens oc store Herrers Raad, fulle altid sig Sandheden frem. oc sig det som gaffnligt er, naar det gielder Heder oc Ære paa, end haffue Kongens Benscaff, oc sig alting som hand vil gierne haffue sagt oc giort. Thi den vrede som mand faar for Sandhed oc god Paamindelse, den er offte bedre end det Held oc yndest, som Dynetrostere kunde haffue for deris Hyckleri hos store Herrer, paa en kaart tid.

Der Biscop Absalon formercke at hans Broder vaar noget nær saa heftig, at paaminde Kongen, som Kongen vaar self paa sin side, at forfølge sin faaretagne Reise. Da fulde hand hannem til Kongen, at hand kunde legge alting vd i den beste mening, oc formilde Kongens Hu, om hand vilde noget hart fortørnis aff Esberns tale. De andre fryctede, oc ginge huer hen for sig self, oc torde icke vere næruerendis, at høre paa denne samtale. Da traadde Esbern frem for Kongen oc sagde: Mig forundrer storligen, naadige Herre, huad i dog tende, at i drage saa dristelige oc lætfærdelige igennem fremmede Landscaff oc Stæder, oc haffue huercken Keyserens, eller nogen merckelige Tydsk Førstis Leidebress oc Foruarig. Mig siunis at Keyseren gaar paa Ræffueler met eder, oc at hand haffuer noget andet vnder denne Reyse, end i endnu vide. Huad om i icke drage bort, oc nødis til aff de Tytste, at annamme paa eder oc alle Danmarkis indbyggere traldoms Nag, det som aldrig haffuer veret hørt eller spurt om off Danske Mend, indtil denne dag. Det maa io vere stor galenskab, at veluilligen aff hende sig self sin Frihed, oc giøre sig til en andens Træl oc Dienere. Huilcket monne skulde staa eder best, enten at i self bliffue en enuolds Herre offuer Danmark, saa at i tør ingen offuer Herre suare, eller ocsaa at i tage eders eget Rige, som it Len aff en fremmet Herris Haand? Jeg tender ved mig self, huor Keyseren vil lade sig tycke, oc lee vdi sit eget Skød, at hand haffuer met falske Løfte offueruundet saa veldigt oc mectigt it Gold, oc haffuer icke en gang vmaget sig met Krig oc Marlog, paa det allerringeste imod dennem.

Kong Valdemar brugte gierne icke saa ord, naar hand vaar vred, Kong Valdemar brugte saa ord, naar hand vaar vred. oc suarede derfaare Esbern oc sagde: Klere Esbern, der som dig er kommet saa stor fryct paa, at du tørst icke følge off offuer Mardæn, da vil ieg gierne haffue dig ombedet, at du icke fortender mig, om ieg er ved it bedre Mod end du est. Rid du icke tilbage naar dig lyst, ieg forseer mig til, at miste wi der offuer noget vdi Tallet, saa ville wi alligeuel icke findis diff suagere vdi

Wbesindig-
hed er gode
raads for-
giff.

Mod oc Etyrde. Det skal vere langt fra, at ieg nogen tid vil følge detta dit taabelige raad, oc lade stammeligen falde mit forsæt som ieg begyndt haffuer. Saaledis foractede Kongen vdi sin hastmodighed, Esberns vise Naamindelse, oc maatte siden derfaare lade sig den vanære offuergea, at hand ydmngede sig for Keyseren, mere end stelligt vaar. Huilket oc er det mere vedermød, hand kunde vel veret foruden, om hand haffde fuldt Esberns raad. Det gaar alt saa til. Wbesindig hastighed er gode raads for giff. Huo sig først lader betagis aff it daarligt hussud, hand stelden enten mer self sit eget beste, eller lader sig andre vise Wends vnderuisning gaa. Hiertet.

Biskopen aff
Bremen ta-
ger venligen
mod Kon-
gen.

Siden forfulde Kong Valdemar sin reise til Bremen, oc bleff paa det alleruenligste vndfangen oc fassnet aff Biscopen, huilken vider drig den ære eller tieniste, hand ville først giøre hañem oc hans Fold: Det det met Herbere, met vnderholdning, met Hestefoder, altsammen gaff der frijt oc offuerflødeligen nock i alle maade. Der Kongen atspurde han nem om hand vilde vnde hannem leide gennem sit Land, da suarede han oc sagde, at hand vilde self følge hannem, oc icke alleniste som en Leet re, men som en aff hans egne Tienere. Mange aff de Saxiske Hø og Førster gaffue sig i Kongens selflass, paa det de kunde komme diff og gere frem til Keyserens hoff, endog mange viste icke andet, end det vaar saa aff Kongens eget fold. Huorsomheldst hand drog frem, da siuntid ligeruis som der kom en gantste Krigs hær, saa at Bønderne søgte steds aff forstreckelse met Hustruer oc Børn ind i Kirkerne, oc Kong maatte paa det sidste sende sine Forridere paa veyen for sig, at for sin tilkommelse, oc berede sig Herbere oc hues andet hannem paa reisen nøden behoff giørdis. Paa det sidste der det spredis offuer Tydsland denne frömme oc ædle Danske Konge vaar for haanden, da løbe Quinder vd imod hannem met deris Børn, oc meente at naar hand de Haand paa dennem, da skulde de faa saa meget diff større lyde oc fremgang vdi denne Verden. Bønderne som ginge vd met veyen Agrene, der som hand reiste frem, hengde hannem end da mere drig effter, oc begerede at hand skulde tage noget aff deris Korn vdi sin Fold oc kaste det paa Agrene, menendis der met, at den gantste Jordend skulde faa dette Aar diff bedre vert oc fremgang.

Kong Valde-
mar drager
sterck igen-
nem Tyds-
land.

Kong Valde-
mars gode
beld vdi
fremmede
Land.

Der hand kom nu til Mez oc Borgerne sætte deris vaars aff veyen met dyrhed, for det megle Fold, som der vdi disse dage for dis, da klagede hand offuer dennem for deris Wfrighed, oc forstlo at de siden maatte vnde baade hannem oc andre fremmede Herrer, for re vdi hans metfølg, for it billigere verd, hues dennem for nøden deris daglige vnderholdning oc anden nødtørffighed. Siden der kom i Keyserens leyr, tendte Hertug Henric aff Saren paa gantst staff oc icke alleniste oplod hañem en stor part aff den Plaz, som hand de self indtaget, men holt hanem oc saa en tid lang paa sin egen omme.

Mez.

Hertug Hen-
ric beuiler
Kongen stor
ære.

Om anden dagen bleff Biscop Absalon affærdiget met Keyseren, oc maatte bruge Biscopen aff Colen til sin Fold, for som vaar icke ret vel færdig paa Latinske tungemaal. Keyseren

hør, met det allerførste Svar hand gaff fra sig, at hand vaar icke ret vel tilfreds met Kong Baldemar, fordi at hand haffde tøffuet saa lenge, før end hand kom frem, oc sagde, at hand haffde giort stor wret, i det hand met sit Konge rige vaar det Romste Rige vndergiffuen, oc fands icke saaa vilig som de andre, at lade sig findis hos Kayseren, naar hand tillsagdis. Biscop Absalon suarede oc sagde, at det haffde staaet Kayseren vel, der som hand haffde atuaret Kongen saadant tilforn, før end hand begaff sig paa disse lange reise, til huilken hand saa venligen, met stor Tilsagn, ved Bud oc Bress, baade vdoctede oc formanede hannem. Kayseren spurde, huo der haffde giort hannem noget Løffte paa hans vegne? Absalon pegte paa Fingeren paa Radulff, oc sagde: Her staaer Manden til stede, som offuer bedraget Kongens gode Hierte met eders falfste Løffte. Der Kayseren sagde end da fremdelis ney for sine egne Ord, da begynte Absalon at fortælle alting fra det første, oc til det sidste, huorledis met alting hand var tilgaaet. Der Kayseren atter benectede, hues som bleff opregnet paa den gantste Handel, da begerede Absalon, at hand skulde lade Kongen ledsagis hiem igien til Danmark. Kayseren suarede oc sagde, at hand hadde ingen større Befaaftning vende paa Kongens Hiemsfærd, end hand hadde giort paa hans Vdsfærd. Met denne beskeed skiltis Kongens Leidsker fra hannem den første dag.

Kayseren
gior sig vred
paa Kong
Baldemar.

Biscop Ab-
salon taler
Kayseren
hart til paa
Kongens
vegne.

Den anden Dagen næst efter følgendis, komme Kong Baldemars fornæssnde Legater for Kayseren, oc sige lige de samme Svar, som hand haffde faaet den første dag. Da fortrød det Kongen først, at hand haffde tilforn ladet saa haanligen om sine gode Mendis raad oc vise Atuarsel, at hand vaar alligeuel ved dette sind, at endog hand saa Suerdet saa høit som draget offuer Hoffuedet, saa vilde hand heller fremlegge sin egen Raad, end sit Fæderneland vnder en fremmede Herris tuang oc Trælskab. Hand søgte raad oc vndsætning, oc vaar gantste bange, huorledis hand met best lempe, kunde fri sig vdaff denne Stampe. Biscop Absalon sagde, at hand haffde fundet paa it gaat Anslag, oc bad hannem icke frygte mere, end som hand vaare paa Danmarkis grund. Hand bad hannem ride vd paa Fæct, paa Quanz vijs, offuer den Bro, som stillet fra Landtrige fra Tydsland, oc naar hand haffde forsøgt det saa offte, at hand kunde mistende hannem der vdi, da skulde hand hasteligen giffue sig sig sit Föld ind i en aff de Frankosiste Byer, som laa næst paa Grensen. Eiden skulde hand ingen tuil eller omhu ydermere haffue, at Kongen aff Frankerige skulde io stateligen nock lade hannem ledsagis ind i Danmark.

Kong Valde-
mar fortry-
der sin Reise
i wtide.

Treedst an-
slag.

Dette snilde Anslag haffde vel faaet fremgang, der som icke Kayseren hengt Kongen saa hart efter, oc faarekommet denne hans Reise til ende med Raanst oc Treedstshed. Thi der hand fornam, at Kong Baldemar vilde icke met trusel lade sig tuinge til at beuilge hannem noget, der det vilde ocsaa bekomme hans Kayserslige Maeststat ilde, om hand hadde hannem nogen last oc offueruold, Da optendte hand met sig selff, at hand kunde best vnderkiøbe hannem met nogen wuiff Skend oc Foræring.

Kaysen Fri-
derich bedra-
ger Kong
Baldemar.

Foræring. Hand nødde alle tydske Førster til at annæme Sacrament, oc forpligte sig ved deris Eed, at de skulde tuinge gantze landt Venden vnder Kong Baldemars mact oc velde. Men toge de nogen forsømmelse der faare, da loffuede hand met Haand oc Mund, at hand self skulde det fuldkommelige vdrætte, det første hand kom tilbage igien aff Italien. Met saadant suigefult løffte bedrog Keyseren Kong Baldemar, at hand gick til oc ræcte hannem sin haand oc tilsagde hannem Huldskaff oc Mandskaff. Dog skeede denne Handfesting met disse vilkaar: at Kong Baldemar skulde icke vere forpligtet at efterfølge Keyserens hoff, som de andre Tydske almindelige giøre: Sy heller at tilføre det Romfke Rige nogen vndsætning aff Danmark vdi Krigs løb. Saa at hand skulde icke vere det Romfke Rigis Lem, mere for it ord oc en siun skyld, end for nogen aluerlig tieniste eller besuering. Disligeste maatte det ocsaa vere hans Søn, som tog Riget næst efter hannem, frit faare at forskiude denne sit Faders forpligtelse, paa det at saadant skulde icke henge Arffligen ved alle Danmarkis Konger eller indbyggere. Denne Contract som saaledis bleff opret imellem Keyseren oc Kong Baldemar, siuntis da at vere saa meget diss taalligere oc lideligere, at Kongen aff Engelland maatte i disse samme dage, vdi lige maade ocsaa stryge sit Topseyl for Frandens Krone.

Kong Valdemar tilfuger Keyseren Huldskaff oc Mandskaff, met vilkaar.

Paffue Octavianus besværet sig vdi Concilio.

DEN dette vaar offuerstaet met Keyseren oc Kong Baldemar, da begynte Octavianus at giffue sin sag faare, oc fortalde først met flere end sandrue, huor louligen hand vaar kaldet til det Paffuelige sæde oc ende, frem for Roland, som hadde veldet sig der ind, oc torde nu icke forvonde Samuittigheds skyld møde hannem, oc lide oc taale huad met Concilium vilde der paa siige. De paa det hand kunde faa diss større hang hos Biscoperne, da forsøgte hand dennem deris Friheder vdi disse stycke, at ingen maatte dragis fra sin Biscopis dom, oc appellere til det Romfke sæde, førend endelig dom vaar gaaet, oc affsagd der som Sæde forhandlebis. Der Octavianus hadde end sin tale, beklagede Keyseren sig, at alle Konger oc Førster vaare icke fremkomne, som skulde met sig siige paa denne sag, huilcke hand mistrode, at de sade hans Bud offuerlige faare, at de kunde, det Romfke Rige til tradz, velde sig til fremme Frihed vdi Rom, som dem huercken tilkom paa det aandelige eller verdslige Suerds side, aff nogen rettighed.

Keyseren giffuer Octavianus samtykke.

Biscop Regnolt aff Colne fordragtinger Octavianus sag.

Siden begynte Biscop Regnolt aff Colne, met større oc heftigere Klagemaal, at skyld oc skelde alle Christne Herrer oc Konger, giörde Keyseren modstand i denne sag, oc sagde at der vaar ingen saadant iblant dennem allesammen, som skulde taget for gode, om Keyseren til tage sig denne myndighed, som de nu fordristede sig til vdi Rom, oc met denne ny Paffuis vduelese. Dette giörde hand saa vilt oc heftig forbittrebis saa aluerligen her offuer, at hannem løb vndertiden vndertiden Frankosiske oc Tytske ord vdi Munde. Men saa met hand der met styrkede sine egne anhengere, saa meget diss mere hand vort Goldis sind oc hierte fra sig oc sin mening oc begering.

Octavianus

Octavianus som lod sig kaldis Victor, der hand fik største parten aff Biscopernis methold, holt hand i denne forsamling høytidelige Messe, Bandsætte sin gienpart Alexandrum met alle sine anhengere. Men der end begynte at skende oc stude met Lius, holt Kong Baldemar sig aff den effter Biscop Absalons raad, oc vilde heller giøre it, met dennem i hæfde en retfærdig Sag, dog de vaare icke næruerendis, end met sit utyde stadfeste denne næruerendis daarlige oc vøgedelige handel. Absafulde Kongen paa Hælene, oc suarede Octauiano, som bad hannem iue sidendis, oc sagde at ingen Lov oc Ræt vaar hannem saa streng, kunde stilie hannem fra sin Herre oc Kong, paa denne reise vdi fremme Landstæff. Met saadan vndskyldning fridde hand sig, at hand i icke partiest vdi denne Geistlige trætte oc wenighed. Hæfde Biscop iue aff Othense fuld hans raad, da hæfde hand icke saa vbesindeligen t til, oc taget den forgeffuis vielse aff Octauiano, som hand gjorde, om en dagen næst effterfølgendis.

Kong Valde-
mar vil icke
samtycke
Paffue Octa-
uianum.

Kong Baldemar lædtis ved saadant leffnet, oc drog der faare der, oc lagde sig ind vdi en By ved naffn Bisontium. Der hand hæfde it der nogle saa dage, oc kunde icke saa nocksom Foring til kiobs til sine te, beklagede hand det for Keyseren. Keyseren sende strax sin Stallter vdi met hans Føld, oc lod hannem vduis til vdi en Landsby, der de self maatte tage, saa meget dennem behoff giordis. De Dansteviste icke ret saare meget aff Landsens brug oc sæduane, komne icke e til maade, end at de paa det sidste nøddis til, saa nøgne oc værie som de vaare, at giffue sig til Vordag met disse Vønder, som vilde den for Penninge eller gode ord, vnde dennem noget til deris Heste. men mere de Danstev fulde til søye, io mere disse andre sloge oc skode paa dem, saa at de indtoge Bye førend Legen lodis, oc paa begge si sætte til lige Jld paa den i alle fire Hjørner. Huilcket Kong Balmar saare fortrød, oc hæfde vel giffuet stor ting der til, at denne stæde hæfde skeedt aff hans Føld.

Kong Valde-
mar lider
brøst paa
Fodring til
sine Heste.

Kong Valde-
mars søld
affbrænde en
Landsby.

Nogle saa dage her effter, sætte Keyseren vdi rette saar disse gode rter, som vaare forsamlede hos hannem, huad straff de Borgere aff sig, burde at offuergaa, for deris egen Biscop, som de nyligen hæfthiellslaget, vden stellig Skyld oc Ursage. Kong Baldemar vil det hæfue met fremmede Sager at bestille, oc lod sig mercke hos Keyseren at det vaare vel saa gaat for hannem, at hand talede noget om, huor de maatte saa nogen Fodring til kiobs til sine Heste. Keyseren sagde, icke gantste omliggende Land vaar hans Husfruis Fæderne Arff, icke der hos, at hand hæfde icke behoff at kiope, det som hand kunde met sin fri Haand.

Kong Baldemar suarede oc sagde, at hand vaar en Kong oc ingen her, oc lod sig tycke, at det skulde staa hannem meget ilde, om hand icke nogen lastelig Gierning vdi it fremmet Land, som hand forstraffede vdi sit eget. Endog hand vel hæfde kund vndskyldet sig vdi icke sin nød oc trang, saa vilde hand alligeuel icke lade sig bemercke

Kong Valde-
mar suarer
Keyseren dri-
seligen oc
viseligen.

Fremmede
Førster rose
Kong Val-
demar.

vdi det alleringeste, anderledis vden Lands end som hand leffuede oc i rede vdi sit eget Kongerige. Alle de Tydske Førster, som hørde paa d tale, saae indbyrdis til huer andre, forundrede sig storligen, oc sagde a Land maatte vere meget lykksaligt som hassde saadan en Herre oc s offuer sig. Giffuendis der met hemeligen tilkiende, at det gick noget t til vdi Danmark, end vdi deris egne Land.

Hertug Hen-
rick straffer
Keyseren for
sin Farghed
imod Kon-
gen.

Paa det sidste der Kongen begaff sig nu endeligen paa hienu til Danmark, da traadde Hertug Henrick frem for Keyseren oc bad nem betende sin egen ære, oc icke lade denne ædle Herre drage saaledis sig, at hand io forskaffede hannem paa denne sin Hiemsferd vnderholdt der som det hende hannem frem at komme vdi hans Lande oc Stæder: terdi Danmark hassde forshyldt saa meget gaat aff dem, oc vaar for vblendiske Gold, ligeruis som en tryg hassn oc it almindelige Giestehet Keyseren (met saa ord at sige) loffuede hannem vel, men holt aldeli tet aff sit løfte.

Danmark it
almindeligt
Ferbere for
vblendiske
Gold.

Biscopen aff Mæng beteede hannem større ære, oc tracterede nem met alt sit Gold paa det venligste vdi tuende samfelde dage oc u til lige. Hertug Henrick beteede sig ocsaa som en Ven mod hannem, langt som hans Land tiltracte. Men Landgrefue Luduig aff D gen, beuiste hannem icke alleniste ingen synderlig fromhed eller run men lod ocsaa bemercke sin vblue gerighed, oc tryglede saa gaat Kon egen Hest, som hand red daglige, fra hannem.

Hertug A-
dolff aff Sol-
sten bliffuer
for ligt met
Kong Val-
demar.

Der de komme ind i landt Holsten, da forligte Biscop Ab Hertug Adolff met Kongen, saa at Hertugen tilsagde hannem Huli oc Mandstaf, oc hassde hannem nogle gange til giest hos sig, føren stiltis fra huer andre.

Kong Valde-
mars Søn
fødis, Aar
effter Guds
Byrd 1163.

Siden kom Kong Valdemar ind vdi sit eget Rige, oc bleff vndfangen aff alle sine vndersaatte met stor glæde paa begge sider. E me Aar fødte Droning Sophia hannem en vnger Søn, som kal Knud. Hand bleff døbt aff Biscop Absalon, oc lycken bars saa vel ti Hertug Guthorm aff Suerige stod Fadder til hannem. Thi ha kom vdi samme dage her ind vdi Landet, at føre Kongens

Syster daatter hiem met sig, til Kong Karl vdi Suerige.

HER efter indførís nogle merckelige Histo-
rier aff den Norſke Krønike, huilcke kunde icke lætteligen
ribís, met mindre at Læſeren hielpís met en Kaart vnder-
ing, huorlebiís det henger tilſammen met den Norſke Kon-
Byrd oc Blod. Da paa det at diſſe effterfølgende Hiſto-
kunde vere baade diſſ lætteligere at forſtaa, oc ſaa meget
lyſtigere at læſe, da haſſue wi vddraget en Kaart ſum, paa
de fornemíſte Norſke Kongers Herreſtamme, ſom enten til-
er omtalet, eller her efter ſkal omtaliís vdi vore Danſke
lorier.

Wi finde meſte parten vdi alle gamle Landſkaffs monu-
ter, at ſaa gaat ſom huert Konge Rige, haſſuer aff forſte
yndelſe haſſt mange ſmaa Konger, ſom haſſue regeret
atſkillige Steder til lige, indtil paa det ſidſte, at Rege-
tet er kommet til en regerendiís Herre allene. Saalediís
et ocſaa tilgaaet vdi Norge. Thi ſaa vijt ſom mand kand
ijt ſpørie aff deriís Krønicker, da giſſuiís klarlige tilkiende,
Riget haſſuer veret forſt deelt oc ſkiftt iblant mange Herrer
Regentere, ſom kaldtiís Neſſe Konger. Siden haſſuer en
ne tiltaget ſig det gantſke Regimente, oc enten vndertryct
andre, eller ocſaa fordreſſuet dem aff Landet fra ſig, hen til
bygge oc beſidde Bøerne. Diſſe Konger kaldede mand
uolds Konger, fordi at de regerede icke alleníſte offuer it
f eller tu, men offuer det gantſke Land oc Rige.

Meſte parten
alle Konge-
riger haſſue
i forſte de-
yndelſen
haſſt Neſſe
Konger.

Neſſe Kon-
ger oc Ene-
uolds Kon-
ger vdi
Norge.

Den forſte Eneuolds Konge vdi Norge, ſigís at haſſue
t Harald Haarſagre, Kong Halſſdan fortiís oc Raquild
ald klagís Daatter daatters Søn. Hans Moder drøm-
en gang, at hun tog en Torn aff ſin Barm, huilcken feſte
i Jorden, oc opuorte ſiden til it ſaare høyt oc deyligt træ.
i nederſte part der paa ſiuntís rød ſom Blod, Bullen
r grøn, oc grenene vaare huide ſom ſnee, oc ſpridde ſig ſaa
vdi, at de ſtyggede offuer all Norge. Huor met betyddiís
ald Haarſagris afføddinge oc deriís veldige Regemente
Norge. Thi det begyntiís der mand ſcreff, hen ved 870. Kar
t Christi Byrd, oc varede ſiden met hans afftom, vdi fem
brede Kar, indtil Riget kom endeligen vnder Danmarkíís
re, vdi Dronning Margrete Baldemars daatters tid.

En vnderlig
Drøm.

Harald

Harald haſſde xx. Sønner, iblant huilde vaare de fornemiſte

ii Eric Blodøxe, ſom ſlog meſte par- ten ibiel aff ſine Brø- dre.	Oluff Digre- been Trygge, ſom bleff ſlagen aff Harald Graafelder	Biørn ſtercke Gunraad, ſom bleff oc- ſaa ſlagen aff Harald Graafelder.	Siguord Riſe Siuord Syr.	iii Hogen Ad- ſteen, haard vaar den førſte Chriſtne Konge i Norge. Om hannem er til- forn rørt i be- gyndelſen paa den tiende Bog.
- iii Harald [vi] Graafelder, tog Riget eff- ter Hogen Adelſteen. Oluff Trygges- ſøn, ſom Chriſtne- de førſt Norge, oc drucknede ſig ſelſſ, ſom bleff tilforn omtalet vdi Kong Suend Tiugſlegſ Historie.

v Hogen Zerl trengdis om Kongedomet met Koning Harald Graafelder, oc maatte rømme til Danmark, til Harald Blaatand, ſom hialp han- nem igien til Riget. Hand kaldtis den onde Zerl, oc haſſde diſſe tuende Sønner

vii Eric Zerl, ſom regerede effter Oluff Tryggesſøn.	viii Suend Zerl, hand regerede førſt nogen tid lang met ſin Broder oc ſiden met ſin Broder ſøn Hogen Erickſſøn.
ix Hogen Erickſſøn, rege- rede effter ſin Fader met ſin Farbroder Suend.	

Aſtrid Dronning afflede met

Harald Grenſte		Siguord Syr	
x S. Oluff digre, ſom tilforn er om- talet vdi den tien- de Bog	R. hendis daatter vaar Gudrom, ſom haſſde Skule.	xiii Harald Haard- raade, tog Riget effter Magnus hingode. Om hannem er rørt noget vdi den ellefte Bog i Begyndelſen. Hans børn vaare	Halffdan.
xii Magnus hin gode, ſom vaar ocſaa Kong i Danmark, ſom ſagd er vdi den tiende Bog.	Bluilde, hun haſſ- de Hertug Otte aff Brunſuig.	xv Oluff Kyrre, ſom regerede baade met oc effter ſin Broder.	xiiii Magnus, ſom regerede effter ſin Fader, met ſin Broder i tu- ſar.
xi Der S. Oluff vaar ſlagen, oc Hogen Zerl vaar druck- de, da indſaatte ſtor Knud ſin Søn Suend, ſom regerede met liden lycke, oc en kaart tid for ſin haardheds ſkyld.	Ingret, ſom haſſde Oluff Hunger aff Danmark.	xvii Magnus Barſod. bleff tagen til Konge, til lige met Kong Mag- nus Barſod, oc døde ſiden paa Dofre fiold.	xviii Magnus, ſom haſſde Hogen Zerl.

Magnus

xvii Magnus Barfod, som kaldis ocsaa Magnus Slippesto, om hannem bleff talet vdi den trettende Bog.

Hans Sønner vaare

iii een. ne. Skaug: m, som riaget aff , oc dø: Nalborg ind, oc der be: n.	xix Siuord Jor: salafar, hand afflede met Malfred	xxi Harald Gille, som er neffnd tilforn vdi den: ne fiortende Bog.	Oluff, hand dø: de vdi sit syttende Aar.	Siuord Slembe, hand gaff sig vd for Kong Magni søn, oc lidde stor forfølgelse, oc gior: de stort Bulder i Landet, som her effter fortællis.
	xx Magnus Blinde, som haffde Kong Baldemars Syster Kris: steng, om han: nem er tilforn rørt vdi denne fiortende bog.	Kirstine, hun vaar Kong Baldemars Systind barn, oc afflede met Erling Skade.		

Raguild, som
haffde Hakild
Jonsson, som
hialp Siuord
Magni søn.

xxvi
Magnus Kong
som bleff effter
languarende
Feide slagen aff
Kong Suere.

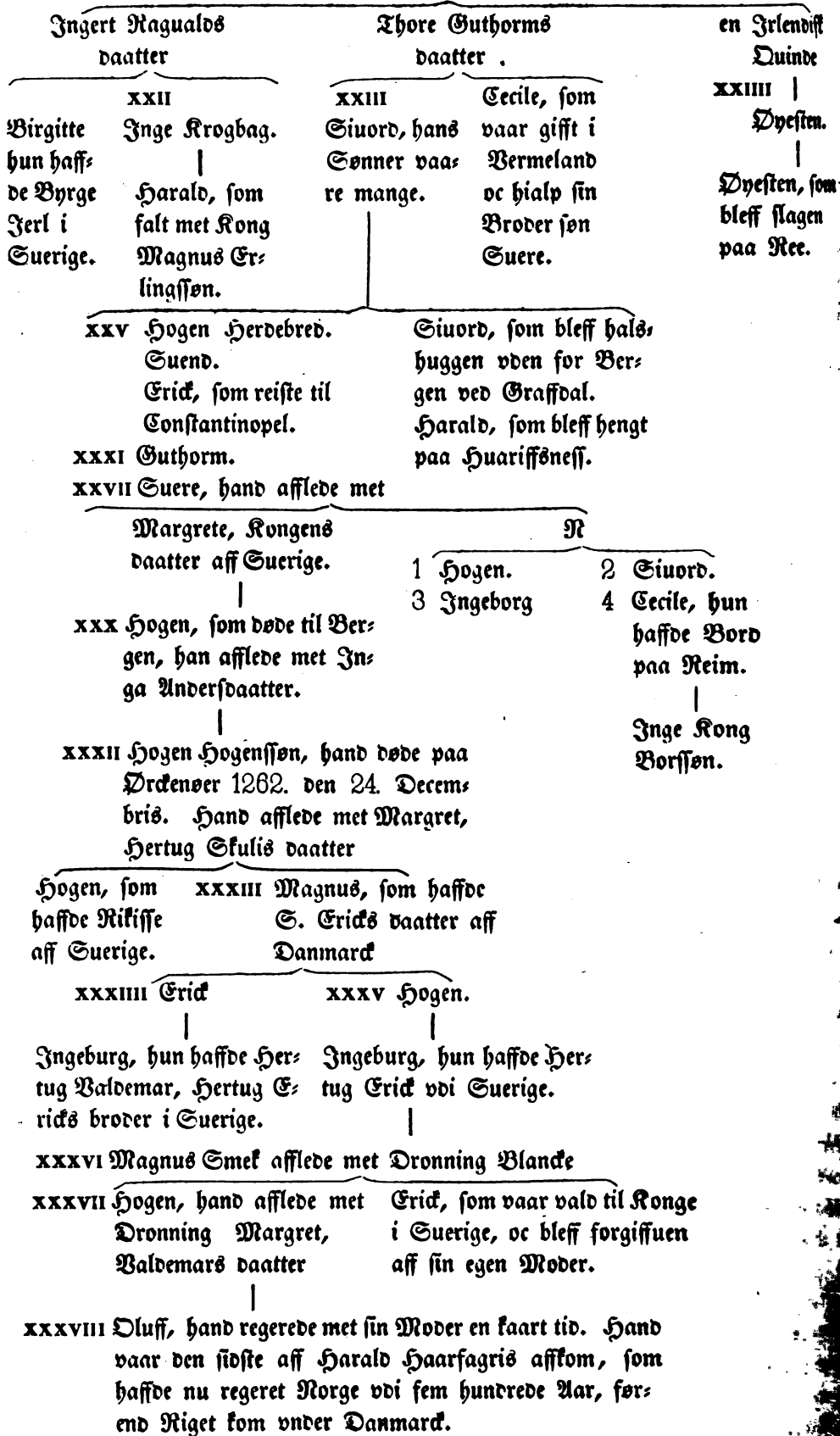
Orm, som gjorde
sin Broder bi:
stand imod Suere,
oc bleff slagen met
hannem.

Hans Sønner vaare

xxviii Siuord som bleff slagen aff Kong Suere i Flo: reuog.	xxix Inge. Guthorm.	Skule, hand haffde en stor Affkom som her omtalis vdi Hogen Hogens søns Historie.	Hogen Her Knud Jarl aff vester Gyl: land.
--	---------------------------	---	--

* Svo som denne Kongelige Herrestamme vil holde mod den Norske Krønike, som Cranzius screff, da kand hand lætteligen see, huorledis hans Digt henger tilsammen, oc huor mange merckelige Kongers Historie hand haffuer gaaet forbi, som burde ingenledis at vere vdelyste oc forgette.

Harald Gille, hand afflede met

Nart tid efter at Kong Baldemar, vaar hiem kommen til Danmark fra Rigsdage, som nyligen er omtalet, da komme de Norffis Legater til hannem, oc begerede at hand vilde vndsætte dennem oc Riget, som nu om stunder plagedis hart aff atskillige Tiranner, oc lod sig ansee at det met det første vilde aldelis forderffuis vdi grundē, met mindre at det snarlige sid anden hielp. Huorledis at denne indbyrdis Norffe feide haffuer forarsaget sig, oc huorledis de Danffe ere ocsaa mengde der vdi, kand icke lætteligen forstaaes, vden vi indføre her noget vjtløfftigere aff den Norffe Kroniske, om den Wenighed som haffuer veret imellem de Norffe Konger oc deris Børn om Kronen.

Blant andre Kong Magnus barfods Børn, vaar ocsaa en ved naffn Siguord som kaldis Slembæ, huilken gaff sig vd for hans Søn, oc gjorde Harald Gylle vdi lang tid megē harm oc modstand. Men der hand bleff paa det sidste fangen aff hannem, oc vdførdis paa en Baad, at hand skulde drucknis paa Søen, da kiohte hand VU, oc sætte sig til vdi Baaden, oc drack saa lenge sit sidste velfærd met Baadsmendene, at de bleffue offuer maade druckne, oc beuilgede hannem som den sidste velgierning, hand kunde bedis aff dennem, at hand for lyst stuld, maatte staa it halff Glass til roers for dennem. Der hand haffde faaet Susbet vdi Haanden, oc de efter hans begering, rode det sterckiste oc hasteligste de kunde, kaste hand Susbet, oc sprand vdi Haffuet, oc førend de kunde komme til at stille oc vende Baaden, da vaar hand paa Landet, oc brugte Beenene at Skouen. Saaledis daarede hand disse taabelige Baadsmend, oc met sin snildhed, fridde sit Liff fra det kaalde Bad, som hannem vaar actet.

Siden lagde hand sig efter Kong Harald, met hemeligt Suig oc Treedffhed, oc kom en Nat hasteligen offuer hannem, oc slog hannem hiel, som hand laa vdi sin Grillis Arm oc soff. De paa det hand kunde faa diff større anhang oc fremgang, tog hand Magnus Blinde vdaff Klosteret til Trondhiem, oc nødde hannem til at kaste Rappen, oc iføre sig Mandis klæder. Der Harald Gyllis sønner, Inge, Siguord oc Dvesteen, fornomme at Siguord vaar for haanden met Magnus Blinde, gjorde de rede met deris Skib oc lagde vd imod dennem. Der begyntis it hart slag imellem dennem met det første, indtil at en part aff Siguords Gold flyde, oc en part bleff slagne, oc hand self allene vorde sig mandeligen vdi sit Skib, oc paa det sidste, der Fienderne endrecteligen omringede hannem, kaste sig self for borde vdi Haffuet. Hand vaar saa behendig oc haardsfor, at hand vdi denne store Kuld oc Graast, afførde sig sine Baaben oc Harniff vnder Vandet, oc holt sig lang tid, at Fienderne viste icke huort hand vaar hen kommen, førend hand bleff kiend paa sin Riortel, i det som hand haffde giffuet sig en gang op, at hente sin Vande offuer Vandet. Thi afførde hand sig Riortelen, oc siden (der dette kunde icke hielpe) alle sine Klæder, oc dernæst dulde sig saa lenge vnder Vandet, at de som vactede paa hannem, viste icke huad heller hand skulde veret død eller leffuendis. Paa det allersidste, der hand kunde icke lenger holdet vnder Vandet, oc hans Lemmer vilde for Frost oc Kuld icke lenger staa bi met hannem, da greb hand met begge Hender fat om en Skibs Noer, oc bleff der ved en

tid lang ſtille hengendis, indtil at en aff Fienderne bleff hannem var, oc de ſinge hannem fangen, oc ledde hannem bunden frem for den Wenige mand. Da bleff Dom giſſuen offuer hañem, at hand ſkulde lide ſaa haard en Død, ſom de kunde verſt optende. Inge Preſt maatte kome til hannem. Selff gjorde hand ſin bekiendelse for Almuen, ſom hand beſt kunde. Den tuil at hand haſſde hørt, at mand maatte giøre ſit Criſttemaal vdi noðs ſald, for huem ſom næruerendis tilſtede vaar, naar mand kunde icke bekoñe andre Sielſøgere. Hand ſagde end da, at Magnus Barſod vaar hand Fader, oc det lod ſig vel ocfaa paa kiende, i dette ene ſtycke, at hand ſaa taalmodeligen lidde all den ſtore oc atſkillige Pine, ſom de bare paa hannem. Førſt hudſtrøge de hannem. Siden knuſede de alle hans Lemmer, huer eſfter anden, met ſtore Hamre, ſaa at der fandis ingen Lem paa hand gantſte Liſſ, ſom io bleff ynckeligen metſaren. Vdi huilcken ſtore pine, hand icke en gang ſuctede eller blunckede, ey heller ſagde ſaa meget ſom dette er de giort, Ah vee, eller miſtunder eder offuer mig, eller noget ſaadant. Men hand laa ſaa ſtille hen for ſig ſelff, oc ſom hand oplæste nogle Dants Psalmer, opgaff hand ſin Aand, mit vdi ſine Bøner oc Paakaldelse Gud. Meget lyckſalige maatte alle Guds Ords tilhørere vere, om de kunde vere ſaa frimodige oc Gudelige huer paa ſit Yderſte, ſom denne Kriſtmand vaar. De lad det ſaa vere, at hand vaar ſnidig, at hand wſyrmed ſit Fæderne land, oc opuacte induaartis Feide imellem Landsaatterne, ſom haſſde Fienderne alligeuel burt, at ſtendt hannem ſit Liſſ, for ſin Mandom oc Driftigheds ſtyld. Men de vaare ſaa heffnigerige oc forbitret paa hannem, at de viſte ingen Barmhiertighed, huercken at vide hannem død eller leſſuendis. Det ſuntis dennem icke end da nock, at de haſſde plaget hannem ſaa ynckeligen til døde, men toge ocfaa den vſle Kropp, oc lodde den ophenge vdi en Galie, oc mente at mand aldrig kunde giøre hannem den ſkam oc ſtendſel, at mand ſkulde io giøre hannem den ſtørre i den de maade ſom mueligt vaar. Konning Magnus Blinde bleff ocfaa ſig gen vdi denne Strid. Hand haſſde tilforn miſt ſine Dyen, nu miſte hand ſit Liſſ, at mand met all rette, maatte ſige om hannem, at hand tusſende gange bleff ſkilt ved denne Verdsens klare Skin oc Lius.

Siuord
Slembe pi-
nis ynckeli-
gen til døde.

Siuord
Slembe Gu-
deligt ende-
ligt.

Magnus
Blinde en-
deligt.

Efter at Siuord Slembe oc Magnus Blinde vaare nedlagde, da vdi den rede Harald Gillis ſønner nogle Aar til lige met huer andre vdi den Fred oc Enighed. Inge vaar ecte, men Siuord vaar fød aff en Kong oc Dyſteent aff en Irlandiſke Frille Quinde. De ligeruis ſom Siuord vaar ærligere aff Byrd, ſaa vaar hand ocfaa bydeligere, oc ſeedſomligere vdi all omgengelse, end diſſe andre hans Brødre vaare. Thi Siuord vaar offuer all maade loſſactig oc lætſærdig, oc Dyſteent vaar ſtærk karg oc nidſter. Men ſaa meget ſom Lyden haſſde beprydet Siuord induaartis gode Gaſſuer, ſaa ſtor vanſtabelſe haſſde hun kaſt hannem induaartis paa hans Legeme. Thi der hand vaar liden, haſſde hand ſtærmoder ladet hannem wſforuarendis falde aff Henderne fra ſig ned i Jorden, ſaa at Ryggen brøds paa hannem, oc hand aldrig ſiden vdi ſin førlighed, men bleff krogrygget ſin gantſte Liſſs tid. Dette er den vdi vijs. Huad hun giſſuer paa en ſted met den høyre, det tager hun vdi en anden ſted met den venſtre Haand.

Kong Inge
dydigbed.

Kong Inge
Kropper.

Gud midler tid, at disse tre Brødre regerede til lige med huer andre, hende det sig, at der kom Venighed imellem Kong Ingis oc Kong Siuords Føld, oc en aff Siuords Karle slog en aff Kong Ingis Hoff-^{Kong Si-} mend ihjel, vdi Bergen paa Gaden. Huor aff yppedis it stort Mord, ^{uord bliffuer} at Kong Ingis Hoffmend paa det sidste lode sig icke nøye, der met at de ^{slagen til} hadde heffnd deris Stallbroders død, paa deris Jæffnlige, men søgte oc søg effter Herren selff, oc brøde ind i Huset til hannem, oc sloge hannem ihjel. Nogle mene, at de toge sig icke den ringe Årsage til hannem, paa det de kunde heffne paa hannem den blusel oc skam, som hand hadde viligen beuist deris Husfruer, met stort vold oc skendsel.

Kong Dvesteen vaar da-paa veyen, oc vilde ocsaa draget til Bergen, oc alligeuel at hand spurde disse Tidende om sin Broder, aff dennem om møtte hannem vdi Euen, saa drog hand dog frem til sin Broder. Men der hand kom til hannem, oc formerckte met en god vilie, den Laad Deel som hannem tilfald met rette aff Riget, da forgætte hand at sigge sinem oc hans Hoffuikmend gode nat. Hand gaff sig strax paa fluct, ^{Kong Dve-} bleff forfuld paa ferst Fod, aff sin Broders fōld, som trengde hannem ^{steen bliffuer} i hart, at hand nøddis til at giffue sig fra Skibene til Strandbacken. ^{slagen.} Hand optog de hannem oc sloge hannem ihjel. Thi hand vaar en fuldsom tycker Mand, oc icke ret saare rast til Foden.

Kong Ingis Hoffuikmend mente da, at de hadde bestilt alting paa deris Herris vegne, oc lode sig tycke, at de hadde fortient, huer mere Besolding oc Forlening, end de hadde tilforn. Men de fin- den rette Løn, som de hadde fortient, oc bleffue slagne aff Hogen Siuorsson, som heffnde siden sin Faders død paa dennem. Thi det fortrød hand Simonsson, Philippus oc mange andre merckelige Rigens ind- bode, baade Wølunge oc Almue til lige, at Kong Inge skulde nu haffue mere saa meget velde, som tre hadde tilforn. Der til met siuntis dennem, det lod icke aldelis saare vel, at dette Krogryggede oc vanstæbte Menni- skulde effter sin vellyst nyde oc misbruge saa mectigt it Konge rige, som ved veldet sig til met volouligt Mord oc Forræderi. Thi oplaste de ^{Hogen Gar-} Kong Siuords unge Søn Hogen, hylde oc suore hannem, som deris ^{debred tagis} Herre oc Konning, oc begynte vnder hans naffn en ny Feide imod ^{til Kong.} Kong Inge, at heffne Hogens Faders oc Farbroders død paa hannem. Men det første hadde de en saare tynd Lycke, oc bleffue nogle gange slag- saa at de paa det sidste toge denne unge Herre met sig, oc begaffue sig veyen ind at Suerige. Kong Inge forfulde dennem, oc kom saa nær dennem vnder Sieland, at hand siel siun paa dennem, at de komme at en Skou vd met Stranden for hannem. Hand sende Bud til Bis- kops Absalon, oc lod hannem ombede, at hand vilde lade randsage Skouen vnde dennem. Huilcket Biscop Absalon icke samtyckte hannem, eff- det vaar hannem en fremmet Handel, oc stod hans Ære oc Embede for, at hand skulde fordre oc hielpe en wretfærdig Sag.

Om Vinteren kom Kong Hogen aff Suerige met sit Selskaff, ^{Hogen Gar-} sig til slags met Fienderne paa Zissen, at de vilde nu forsøge lye- ^{debred kom-} mer igjen aff ^{Suerige.}

- fen, om hun vaar dennem bedre paa denne sted, end hun hafde veret forn til fiends. De sloge deris Glectordning saaledis, at Kong J Gold komme paa den ijs at staa, som de om natten tilforn hafde b oc hemeligen løfnet dem wuidendis. Der druckede meste parta
- Gregorius Dagsson** som vaar Kongens Krigs øffuerste, en saare duelig oc te Mand, oc den ypperste offuer alt Riget næst Kongen self, kom vdi s at side, oc bleff der stude. Da falt Modet paa Kong Inge, som sæt største tillid til dette Gold, oc mest til denne sin trofaste mand Greg Dagsson. Dog rystede hand sig paa ny oc gaff sig anden gang, stund denne kaalde værlig endnu varede, paa ijsen til slags met Kong gen oc hans Gold. Men hand hafde alligeuel ingen bedre lyde, **Gregorius** hafde tilforn. Thi endog hand vaar stærkere paa Gold, hans Gienpart vaar, saa maatte hand dog bucke, oc bleff der slagen alt sit Krigsgold, at saare saa aff dennem vndkomme met Liffuet. I tuil at Guds straff offuer gid hannem, at hand enten self samtyd Broders mord, eller ocsaa saa igiennem fingre met dennem, som be ue denne wchristelige gierning. Vdi denne Krig, som vaar en met l lerstørste der nogen tid hafuet veret ført vdi Norge, omkom saa som alt det beste oc ypperste Gold offuer det gantste Rige. **Erling** som vaar Kong Ingis ypperste raad, vndkom met sin Søn **Mag** oc flyde ind vdi Jutland til Kong **Baldemar**. Hand vaar hans fruis nær slect oc byrd, oc tog derfaare saa venligen baade mod **Fa** oc Sønner, at de vaare saa vel saffnede oc tracterede vdi alle maade, i uis som de kunde veret hundrede gange ved deris velmact, hieme vdi eget Land.
- Hogen Herdebrede** tog alt Landet vnder sig, oc iblant andre ninger som hand vddeelte til sine gode Mend, fulde hand ocsaa en son **Siuord** til sædet, oc gaff hannem Jeris naffn, for sin tro **Tien** **Wandomelige** gierninger, som hand hafde bewist i denne **fræ** Krig. Dette fortrød de andre hans **Stallbrødre**, oc hafde vdi yppedis der aff, it stort oprør vdi Riget, der som icke **Erling** hafde met saa snart tilbage fra Jutland, oc saet dennem met ny Krig at Thi hand begaff sig strax til oplandene, oc fid der menige **Mands** samtycke, at hans Søn **Magnus** togs til **Konning** offuer alt Landet muen vaar saa meget diff mere redbon, at giffue **Magnus** **Konge** fordi hand vaar Kong **Siguord** **Jorsalafars** Daatters søn, oc de dis kunde hafue stellig aarsage, at heffne Kong **Ingis** død, paa **Hogen** oc hans anhengere. Huilcket ocsaa stede. Der kom imellem Kong **Hogen** oc **Siguord** **Jerl**. **Siguord** bleff vred gen, at hand icke kunde saa sin besoldning aff hannem til gode rede te der faare fra hannem ind i **Suerige**, der hand hafde hans **best** behoff. Siden der Kong **Hogen** vaar slagen i standende **ling** stæde, da kom hand igien ind i **Norge**, oc bleff ocsaa self **Erlings** fold, oc døde met større blusel oc mindre ære, end hand giort, der som hand hafde ladet sig bruge oc faldet met sin **Siguord** **Jerl** falder. for sine **Fienders** haand vdi **marcken**.

De som vndkomme oc bleffue beholdne effter Kong Hogen hærdheds død, fortrøde at Erling stæcke sig saa stor fremgang med sin Søn, oc toge sig der faare Signord Kong Hogens Broder, som vaar opfaasert hos Marcus aff Schoge, til deris Høffuizmand imod Erling. Marcus aff Schoge. Men Lycken vaar dennem icke end da mildere end tilforn. Erling fangde baade Signord oc Marcus. De andre som vndkomme med Liffet stode ind i Suerige til Kong Karl oc begerede aff hannem, at effterdi hand vaar det Norste Konge Blods foruant, hand vilde vere deris formand oc føre dennem ind igien i Norge. Der de formerckte at Kong Karl holt dennem dag fra dag, icke paa faure Ord, oc haffde vel saa meget at stæcke med sit eget Rige at forsuare, at hannem gaffuis icke effne eller vilighed at indtage it fremmet Land, da sende de først deris Legater til Kong Baldemar i Danmark, oc der de fornomme at hand gaff dem god fortrøst, komme de siden self ind til hannem. De formanede hannem paa det høyeste, at hand vilde følge dennem ind i Norge, oc loffuede hannem at de vilde driffue det saa vilt, at alt Riget skulde gaa hannem til hende. Kong Baldemar torde icke fuldeligen sætte sin lid paa dennem, oc begynde daarlige saadan stor Krig, førend hand haffde haffd sine egne Rige Bud hemeligen hos Norgis indbyggere, oc forfaret huorledis de vaar endrecteligen til sinds met huer andre.

De Norste begerer bielp aff Kong Baldemar.

DEN Kong Baldemar sig viffe tidende tilbage aff Norge, at det Kong Baldemar drog ind i Norge, som disse vdelendiste haffde sagt for hannem, da reiste hand all sin Krigs mact, oc ryckte strax ind i Norge vden vjdere dueelse oc forbaling. Der Erling stæcke dette fornam, begaff hand sig met nogle faa, dog vel beseylde Skib, alt huad hand snarligste kunde, for en vdriffuendis bør, hen omkring til Dplandene. Huilcket gaff hans anliggere en stor forstredelse, oc hans Fiender it stort mod oc pristighed. Nogle raadde Kong Baldemar at hand skulde offuergiffue alt andet, oc følge icke Erling paa ferst Fod. Nogle gaffue faare at det skulde vere hannem gaffnligere, at hand lod Fjeldet først suere sig Huldstaff oc Landstaff, førend hand drog nogen steds vjdere ind i Landet. Dette raad Kong Baldemar tager paa vraad. aff ved mact. Kongen drog frem at Lande veyen, oc bleff alleuegne for hand kom frem, antagen met stor yndest oc glæde. Der hand kom til Sarpsborg forsamledis til hannem alle Landsaatterne aff Bigen, oc Sarpsborg. førte hannem endrecteligen paa almindelig Lands ting Konge naffn oc Hand haffde hand ladet saadant fare, oc icke skyndet sig effter Fiender, da haffde hand vden alt tuil, saaet it bedre band paa Norge, oc festet noget haardere til Danmark. Fra Sarpsborg seylede hand bort til Tunsberg. Der haffde nogle faa aff Erlings fjeldt lagd sig ind paa Tunsberg høye Klippe, men Kong Baldemar vaar da saa Gudfræctig oc vberuigtig, at hand vilde icke kaste ild paa Byen, paa det at Kirckerne icke opbrendis, til lige met Borgernis hus oc bygning. De endog Hand vdi denne oc andre maade lod paa kiende sin fromhed, saa kom alligevel ingen aff alle de Bisper, som da haffde størst anseelse oc myndighed til hannem, saa lenge hand vaar der vdi Landet. Huilcket ieg

Orm Kong Hogen Hærdebreðs Broder gaff ſig til hannem, oc loffuede at giøre hannem all den tieniſte hannem mueligt vaar, ſaa fremt det vaar icke imod den Eed oc forplictelſe, ſom hand haſſde giſſuet Magnus Erlingſſøn.

Kong Valdemar drager biem til Danmark.

Paa det ſiſte der Kong Valdemar haſſde ligget her nogen tid lang ſtille, oc der ſtaet en ſtor dyrtid op iblant Foltet, da maatte hand offuergiffue dette Laag oc vende hiem til Danmark. Mange aff de Hørfte, ſom haſſde giſſuet ſig til hannem, torde icke for redſel oc fare flyk, bliſſue tilbage vdi Landet, oc rømde der faare hiem met hannem, oc ſagte deris ophold lang tid, hos hannem oc andre Førſter i diſſe omlyggende Landſkaff.

Kong Valdemars ſiende Laag i Venden.

Diſſimellem at Kong Valdemar ſogte eſſter det ſom hand icke haſſde, da miſte hand paa en anden ſide, det ſom hand vdi Venden tilſom haſſde vndertuunget ſig ved Herreſkiold. De Øſterlendiske Vender fulde hannem fra, oc opſagde hannem all Huldſkaff oc Mandſkaff. Al affærdiget hand ſtrax Bud oc Breff til Hertug Henric aff Saren, hand ſkulde atter giøre rede oc tuinge dette vlydige Folt paa ny met hannem. De paa det at Venſkabet maatte vere ſaa meget diſſ tryggere paa begge ſider, da troloffuede hand ſin Søn Knud, ſom vaar icke gammel, met hans Daatter ſom laa endnu vdi Boggen, oc vaar aff met den Huſfrue huilken hand ſiden forſkød. Hertug Henric giør eſſter Kongens vilie oc begering, ryſtede ſig oc gaff ſig paa Veyen ind i Venden. Kongen vaar oc icke ſeen paa ſin ſide, oc lagde ſtrax ind met flode vdi Vene Na, at Hertugen ſkulde icke tøſſue for lenge eſſter hannem.

Vnderlig troloffuelſe.

Biſcop Abſalon ſtiltiſ fra Kongen vnder Nyland, oc lod ſig opſætte i Landet, at tage met ſig den hielp, ſom Nylanderne vaare ſegen forplictede eſſter deris Forbund, at vdgjøre naar dem tilſagdiſ. Abſalon vaar kommen i Landet til dennem, traadde hand driſteligen paa Landemode mit iblant dennem, endog hand maatte vel baaret fra dennem, om de ellers haſſde haſſt noget ont i ſinde. Thi de ha da ingenlediſ ladet det, for diſſe nogle ſaa aff deris ſlectinge, ſom ſatte Giſſel vdi Danmark. De toge venligen mod hannem, oc ſætte hannem øffuerſt vdi ſædet, oc hørde ſtiteligen huad hand ſaaregaff vdi Told, paa Kongens vegne. Men ſee huad her ſteede, diſſimellem at Abſalon vaar inde paa raad met dennem. En Nybo gaff ſig i ſnaet met de Danſke Nyter, oc lod ſom hand vilde kiope hans Heſt aff hannem begerede at hand maatte ſkue oc forſøge traſſuet paa den, førend hand talde hannem Penningene. Der hand vaar kommen paa Heſten vrende hand met den at Marden, oc lod ſin Riobmand ſtaa tilbage to tomme Hender. Dette kom ind for Abſalon, oc Abſalon gaff vdeliſ den menige mand tilkiende, huorlediſ til vaar gaaet. Almuenderlig der ved, oc mente at dennem vaar ſteed en ſtor ſlam, at man te tendte om dennem, at de vaare alleſammen ſaa troløſe, ſom letſærdige ſkald vaar. Thi yppediſ der it ſtort Bulder paa Nylanderne gaffue ſig haſteligen paa veyen, at optage oc

Nylendene tage vel imod Abſalon.

Snidig ſkaldhed.

en som vaar bort reden met Hesten. De Danste som vaare did komne
 met Discop Absalon, forundrede sig, oc viste icke huad det betydde, enten En Sie-
 Fred eller Feide. De som vaare Slect oc Suogre til den som Giernin- landsfar la-
 gen hadde giort, komne frem met grædendis Taare, oc fulde vdi Rnæ for der sig daa-
 Absalon, oc loffuede at de vilde forstasse Hesten igien tilstede, met en god re aff en
 vilie, om hand ellers vilde stille denne vrede oc buldrendis Unnue. Absa- Xrdo.
 lon aff metynd mod dennem, gjorde efter deris begering, oc der Hesten
 kom tilbage, straffede hand sin Hoffmand, at hand hadde saa stemmeligen
 ladet sig bedrage iblant vbekient Folt, paa denne tid som hand nu hadde
 aff sin Hest best behoff. Eiden tilsagde Lands Førsten Tctislaus han- Tctislaus
 dem, at hand vilde vdgjøre Kongen gaat Folt aff Landet, oc Absalon styn- Første paa
 dede sig met denne Affted strax paa veyen til Kongen. Ryland.

Hertug Henric hadde dissimellem affærdiget paa veyen for sig,
 Hertug Adolff aff Holsten, Gressue Henric aff Razeburg, Gressue Hertug Hen-
 Guncelin aff Suerins stad, som da nylygen hadde faaet Stads rat oc rics met-
 hergerlig frihed. Met dennem vaar ocsaa en anden ved naffn Reg- hielp aff
 no, huilken vaar rigere paa Guld oc Penninge, end paa Byrd oc Blods fremmede
 gæ. Disse Herrer skulde berede Hertugen veyen ind i Vendē, men der Førster.
 kuderne fornomme, at her vaare saadanne Gieste for haanden, tenckte
 ved sig self, at det vaar de em vel saa gaat, at de forsogte Lyden met disse
 som met den gantste store Hær. Der som det hende sig, at de kunde saa
 met disse, da bleffue de andre deris Stalbrødre saa meget dissuagere
 deris side. Thi rystede de sig met stor hast, oc som de droge paa veyen,
 de it vnderligt Spogelse, vdi en grum Dieffuels lignelse, flyffue om Spogelse.
 Hoffuedene paa sig. Huilket de toge vdi denne mening, at det skul-
 dere dennem tilsticket aff Gud, oc betydde dennem Seyeruinding off-
 deris Fiender. De fulde hasteligen oc vforuarendis ind i Fienders
 Leyre, oc sloge i det første anløb, baade Hertug Adolff oc Regnold, oc
 andre aff deris skade, at de skulde holde bedre Krigs ordning, naar Sorraffelse.
 laae vdi Marken imod deris Fiender. Gressue Guncelin oc Gress-
 Henric vndkomme met stor nød, oc der de hadde samlet det an-
 deris Folt til sig, som flyde aff Leyren, vende de sig strax tilbage, oc
 skulde Benderne, som da tenckte mest paa Ross oc Byte, oc mindst
 paa; at de som vaare en gang foriagede, skulde fordriste sig at komme
 snart tilbage imod dennem. Saaledis finge de stycke om stycke,
 paa gaat som lige skade paa begge sider.

Der Hertug Henric spurde, huorledis at Benderne vaare falden
 Folt vdi Leyren, oc slaget tuende aff hans beste Hoffuigmend i
 Hæff hand fortørnet, oc drog strax paa veyen til Dedin, i denne act Dedin vdi
 ning, at hand vilde belagd den. Men der hand fant den affbrent Denden.
 Borgerne, befol hand at affbrydis vdi grund alle de Mure oc Byg-
 gjen Ilden hadde icke giort skade paa. Oc efterdi hand kunde icke
 vil at hessne sin harm paa de lessuendis, da handlede hand ocsaa vdi
 medet met Gutzow, som Borgerne hadde forlat, oc vndløbet at Gutzow.

Volgast. Marden. Borgerne aff Volgast forstrededis aff deris Raboers en
 pel, oc droge hemeligen vðaff deris Stad, hen offuer paa hin side B
 det, met deris Hustruer oc Børn, oc lode Husene øde oc tomme, at F
 derne maatte lade oc giøre der met huad dennem lystede. Kong Va
 mar kom strax til Byen, effter at de vaare vdrømde, oc indlagde der
Ufedom. naffkundige Søhane Bedemand, met en part aff Krigsfolket. De
 bode vdi Ufedom, oc spurde huorledis det gick deris Gienboer vdi
 gast, de sætte da Jld paa deris Stad, at den skulde icke komme Fiend
 til noget gaffn eller brug. Kongen kaste da Broen, som vaar slagen t
Stolpe. offuer Elffuen, oc drog fremdelis met Floden hen op til Stolpen, oc
 der til ords met Hertugen.

Siden tog hand sig aluerligen faare, at befeste oc besætte Vol
Kong Valde- met gaat Danst Fjold, paa det at Fienderne skulde icke komme til, at
mar vil be- den ind igien, oc hand der met kunde altid effter denne dag, holde ga
sætte Volgast Landt Venden vnder tuang oc lydighed. Hand besol at Biscop A
met Danst lon, Hertug Buris, oc Biscop Suend aff Aarhus skulde drage der hen
folck. besidde den, oc paa det at de skulde vere diff viffere paa hielp oc vndset
 om noget paa kom, da lod hand dennem tage sin Søn Christoffer met
Christofer oc gaff dem kaar, at de maatte velie sig huem de vilde haffue flere hoi
Kong Valde- aff deris Landmend. Sielandsfarene haffde gierne giort for Absal
maris søn. skyd, huad dem mueligt kunde veret, men de andre torde icke voge sig
 dennem, endog den gantste Flode vaar reddon at deele met dennem, b
 aff deris Espising oc Rystning, oc der til met effter Kongens befals
 at indhøste for dennem alt det Korn, som stod endnu paa Marden vð
 beste maade.

Der Kong Baldemar kunde icke driffue dette anslag, som
 gierne vilde, oc Fienderne vilde huercken dagtinge eller Arlogis met
 nem, da fant hand met Absalons hielp, paa it andet snildt raad, huor
 hand kunde tuinge dem, at de skulde indgaa it aff disse tuende fornessinde
 kaar. Hand lod hemeligen optage alle de Væle oc Forhindring, som
 slagne vdi Vandet paa veyen for hannem, saa at den gantste Flod
 sin vbehindrede fremgang op at Elffuen. Huilcket Fienderne haffde
 ne forment hannem, oc gaffue sig der faare ridendis paa begge sider i
 mod Floden, der som Elffuen vaar sneffrist oc trangiste, oc giorde de
Peder Cluff ste stort meen oc harm. Peder Cluffson kunde icke lenger fordrage
sons frimo- deris traadzighed, men sprang paa Landet aff sit Skib met sine
dighed. mend, oc foriagede dennem strax paa sluct. Det vaar stor skade, at
 Stallbrødre siden saa flameligen forlode hannem allene, at hand
 Liffs fortabelse, beridde de andre Danske en tryg oc vbehindret
 lag. Saaledis kom icke alleniste Kongen frem met sin flode, men
 offuersætte Hertugen met alt sit Fjold paa den anden side.

Der Venderne dette fornomme, befryctede de sig, at den for
Venderne lycke skulde offuergaa dennem, som offuergick disse andre Stæder. Da
solde til søye det at saadant kunde vdi god tid affuendis, tilbøde de sig at ville
met Kong Baldemar giffel. Men Hertug Henrick sagde de sig intet at vde
Valdemar.

eller tjeniste. Kongen mente, at det stod hans Ære for nær, om hand gjorde noget hemeligt Forbund met Fienderne, Hertugen watspurt oc witterligt. Thi sende hand Thorbern til hannem, at hand skulde sige hannem, huad Fiendernis tilbud vaar. Hertugen suarede, oc sagde at hand vilde sette alting ind til Kongen self, huad hand lod oc gjorde, der met vilde hand lade sig nøye i alle maade. Da effter gaat beraad, bleff Fred oc Enighed samtyckt aff Kongen oc Bønderne met disse vilkaar. Først Freds Artickel. at Bolgast skulde skiffis vdi tre Laadder. Den ene skulde Tetislaus beholde, Kazimarus den anden, oc Pribislaus Nucleus søn den tredie. Der næst bleff vedtaget, at Pene Na skulde tilhyckis, at de Sørøffuer, som gjorde stæde paa Danmarkis Rigis strømme, oc pleiede der at haffue den Tilhold, skulde effter denne dag ingen ydermere tilfluct haffue paa denne sted. For det tredie beuylgendis ocsaa, at Hertug Henrik maatte beholde hues Befestning hand haffde indtaget paa den Bøndisse grund, vdi denne forløbne Krig oc Feide.

Kong Baldemar vaar icke vel kommen hjem til Danmark, førend at Kazimari Guld begynte at bære affuend ved de fremmede, som hadde faaet Laad oc Deel vdi Landet hos sig. Men de torde dog icke giorde dennem nogen vitterlig Offueruold, oc der faare tuang Nylenderne met en meget hemeligt Tuffueri, at de bleffue saa forarmede, at de maatte meligen romme aff Bolgast fra dennem. De hellede oc dulde ocsaa met Sørøffuerne, oc vdi mange andre maade brøde det Forbund, som meligen vaar opret imellem dennem oc disse fornessnde Herrer.

Nylenderne bleffue oc styrkede vdi disse samme dage aff Hertug Henrik, at de vilde icke lenger lyde de Danste, oc sætte sig op imod dem, met obenbarlig Feide oc Fiendskaff, saa at Kong Baldemar besant paa en tid til lige, wtrossaff vdi sin Ven, oc vdi sig letferdighed vdi sine Underfaatte, som bleffue hans Fiender. Thi nøddis hand til strax om Raaren, at ryste sig met sin Skibs flode, oc lagde ind vdi den Egn ved Danaborg, brende oc stænde der, alt hues hand offuertom.

De paa det at Fienderne skulde icke vide, huor de først haffde hand, at vente, at de kunde tage imod hannem met samlet mact, da drog hand strax deden til Pore Haffn, oc sende siden Biscop Absalon der fra Ratts tide paa veyen for sig til Jindraa, oc haffde self i hinde at følge der, naar hand kunde tencket, at hand vaar kommen vnder Landet. Hand befol Becterne, at de skulde opuecke hannem vdi rette tid, men de gæ en Coffn i steden for hans Kongelige befalning. Biscop Absalon overfalt diffinellem icke aleniste Jindraa, men ocsaa de omlyggende der, oc forderffuede dem met Mord oc Ild brand, allens met sit eget Vold, vden Kongens bistand.

Blant andre Biscop Absalons Hoffmend, fandis tuende store Voghalle, som kappedis indbyrdis met huer andre, huilcken der kunde sig mandeligst imod Fienderne, som da gaffue sig paa Baade vdi en

vdi en stor Es. Huer aff dennem tog sin Hest met Sporene, oc søgte io mere oc mere vdi i Vandet, indtil at den ene vilde giøre det saa lenge bedre end den anden, at de begge forgætte deris tunge Harnisk, som hengde dem paa Halsen, oc der offuer druckede oc omkomme begge til lige, hos huer andre. De vaare mere omhyggelige for Prijs oc Ære at indlegge, end for deris Liff at beskytte oc foruare, oc finge begge lige stor Prijs, lige god Død oc lige kaastelig Graff oc Jordefærd.

Krigs an-
slag.

DER Biscop Absalon hæfde draget Landet omkring, oc vilde nu be giffue sig igien met sit Koff oc Byte til Skibene, da bleff hand var, at Fienderne komme vel stercke efter hannem. Hand drog offuer tuende dybe farlige Badstede, oc holt sig ligeruis som hand vaar fryctactig, paa det hand kunde locke dem offuer Vandet, oc komme imellem Ro oc Rikke gaard, met dennem, de vaare oc saa snedige, oc gaffue sig ickon offuer den første Badsted, oc bleffue siden staaendis hos den anden, offuer huildede fortroste sig ick at kunde saa hasteligen komme tilbage, om det hield sig, at de slogis paa fluct.

Driftighed.

Som begge Hærrene stode saaledis, oc ingen aff dennem vilde vige aff sin Fordeel, da komme der tuende vildfarende Sielandste Fjogangere met it stort Koff, som de bare imellem sig, oc vaare noget løbet deris Fiender wforuarendis vdi Henderne. Der Bunderne fætt dennem, vdgiorde de tuende Rensener, at de skulde enten fanget eller slaget dennem. Endog de kunde vel kommet offuer Badsteden, i deris Behold, saa bleffue de alligeuel staaendis, oc mente at det skulde leggis til en stor skam, om de rømde aff Marken for dem, som vaare ick re oc sterckere vdi Tallet, end de vaare selff. De kaste deris Byrde droge deris Suerd, lige som de strax vilde vere rede at giffue oc tage behoff giordis. Men der Rytterne kaste deris Heste, oc hæfde ick mod i sig, at de torde deele Byte met dennem, da opsatte de deris Suerd oc droge selff fremdelis at veyen met deris Byte. Der Bunderne vdsaae, vdsende de end da tuende andre Rytter paa dennem, huildede vunderlige saa stor Prijs aff dennem, som disse andre giorde tilforn. Paa sidste komme endnu tuende andre Rytter til disse fire, oc vaare da Rensener til hobe, imod tuende Fodgængere allene. Dog vilde de end da lade sig trengre paa fluct, men stode paa frimodig Fod, oc foruuede Fiendernis tilkommelse, saa at Fjoldet paa begge sider kunde nocksom forundre sig paa deris Driftighed.

Denderne
slais paa
fluct.

Biscop Absalon mente, at de hæfde da giort deris Skole retfærdig, oc sende dem der faare lige saa mange, aff sine Rytter til vndsætning. Fienderne hæfde vdgiorrt paa deris side. Eiden forøgtis Tallet fangt efter haanden, aff begge siders tilløb, at det lod sig ansee, at de ick ick gaa aff vden Hug oc Mandfald. Da rycte Sielandsfærene met deris gantste mact, oc sloge Bunderne strax paa fluct, dog de større stode paa deris Heste end dem selff, fordi de kunde ick forspædem saa langt, som de ellers gerne vilde for Badstedens fluct.

vejen, der de komme tilbage mod Skibene, møtte dem deris egne Vaads-
mend, met vdslagen oc opract Fennicke, som haffde faaet en flue tidende,
at de skulde komme deris Stallbrødre til vndsætning. For huilken deris
modighed oc veluillighed dennem gaffuis saa stor Prijs, som de ellers Kong Valde-
demar for-
sommer lei-
ligheden.
haffde ladet sig bruge imod Fienderne. Dissimellem kom Kong Val-
demar self først vnder Landet, oc haffde forsoffuet tiden for Bactens
forsømmelse. Hand begynte strax at sætte sit Gold til Landet, ligeruis
som hand vilde genisten giffuet sig met de andre effter Koff oc Byte. Men
der hand fornam aff Absalons tale, at Fulene vaare vdsloffne, oc Reden
vaar tom, saa at der vaar intet for haanden, som hand kunde forbedre sig
paa, da glæddis hand storligen, at saa saa aff hans Gold haffde lagt saa
for Tre ind, som hand kunde veret self personlige tilstede hos dennem.
Hiden drog hand alleuegne omkring i Landet, oc gjorde der stort affbrect
met Suerd oc Brand, oc drog der met hiem igien til Danmark.

Der Høsten næst efftersølgendis, bleff Kong Baldemar atter til sinds, Kong Val-
demars niem-
de Laag i-
mod Ven-
derne.
at gieste Rylanderne, paa det hand kunde forderffue deris Korn sæd, oc
struende dennem den hielp oc gaffn, som de skulde hafft der vdsaff til at op-
voge oc befeste deris Byer oc Stæder, som vaare vdi disse formere Krig
brænt oc nedslagne. Der hand vaar kommen ind for den Stad Ardon, Ardon en
Stad paa
Ryland.
der Borgerne saae, at hans Gold holt ingen visse Elactordning, da men-
de at det vaar dennem en stor spaat, de skulde lade sig bindis saa kaart
i Krubben, at de skulde icke fordrifte sig, at voge en Skermysing met
hannem. De haffde icke en Port paa den gantffe Stad. Igiennem
hannem Port gjorde de vdsald, men der de fornomme, at Kongen flyde for
hannem paa strømte, tøffuede de icke lenge, før end de søgte Gabbet met det
hæfte. Kong Baldemar fulde effter, oc gaff sig dog icke til Porten, paa
at Hestene skulde icke bliffue stude eller stungne aff Fienderne, som
de vdi deris Fordeel. Men der fandis alligeuel tre merdelige Dan- Tre merde-
lige Danske
mendes Fri-
modighed.
mend, som kunde icke ladet, at de io skulde voge sig, oc lade see deris
fri-
modighed oc Mandom.

Den første vaar en saare deilig oc duellig Ryter, ved navn Niels. Niels.
Hand gaff sig saa nær til Staden, at hand dræbte met sit Glassuend, en
dennem som stode næst inden for Porten, oc kom der fra igien, at hand
icke en fingers Saar, paa sit gantffe Legeme.

Den anden som hed Thorbern oc vaar ocsaa en Sielandsfar, Thorbern.
Hogte dette samme som Niels gjorde, met lige saa stor Dristighed, men
i mindre Lycke. Thi der hand haffde skut sit Glassuend ind iblant
Fienderne, oc saaret der met en aff dennem, oc vende sin Hest tilbage
der, da bleff hand slagen paa sit Hoffuet met en stor Steen, at Blodet
hannem saa offuerflødeligen lang tid, at hand forsmæctedis der aff,
som icke til sin Førlighed igien, vdi mangelen saur dag her effter.

Hertug Buris lod sig tycke, at hand vaar ocsaa sødt aff den Byrd oc Buris.
at hannem burde icke at vere enten den sidste eller seniste, som skulde
beuise

Nylenderne
frygte for de
Danſke
vrede.

beuife ſin Anher met ſaadanne Mandoms gierninger oc Driftighed, ſom diſſe andre gjorde. Thi ſatte hand ocſaa ind imod Porten, oc ſlog paa Gienderne, alt huad hand kunde aff gantſke liif oc mact. Men en aff dem ſom ſtode offuer Porten, kaſte en Steen ned paa hans Hoffuet, at hand der offuer beſuimede ſaa hart, at hand vaar noget nær falden fra Heften, oc kommen vdi Giendernis Hender, der ſom nogle aff hans Landemend, haſſde icke kommet hannem diſſ ſnarligere til vndſætning. Aff ſaadan gridſt Grimodighed, ſom fulde diſſe Danſke Ryter, fornomme Nylenderne vel, at det vilde worde dem for meget beſuerligt oc vanſteligt, at ſtride imod dennem vdi Marcken, for huilcke de kunde neppeligen beſtytte icke denne ene Port, ſom vaar paa deris Stad.

Kong Valde-
mar drager
ind paa Jaſ-
mynd.

Kong Valdemar ſeylede ſiden deden til Jaſmynd, met den gantſke Flode, at hand vilde giøre der Landgang met Krigſfolck, eſſter ſeduanlige brug, ſom hand oc Biſcop Abſalon hulde, naar de angrebe deris Giender. Abſalon haſſde altid it beſynderligt antall Krigſfold for ſelff, huilcket hand haſſde vdlæſt aff den gantſke Adelsbob, oc vaar meſt ro og gerig eſſter Prijs oc Bytte. Met dette Foruart vaar hand altid den forſom ſogte Gienderne, oc den ſidſte ſom drog aff igien, naar Slaget var offuerſtaet, Kongen bleff ſelff hos den ſtore Hær, oc drog icke ſaa lang ſommeligen frem vdi ſin Elactordning, eſſter ſom Abſalon gaff Anlag oc Rundſtaff fra ſig.

Abſalon vnd-
ſatter ſine
Stallbrødre.

Der Biſcop Abſalon vaar kommen it gaat ſtycke vey hen ind i Landet, oc fornam intet til Gienderne, da lod hand en part aff Ryterne drage vd paa Byteri, oc beholt nogle ſaa hos ſig ſelff. Men det ble icke langt til, før end hand ſid tidende fra Adelhoben, at Gienderne hadde beklemt dem, at de kunde ingelebis komme vſlagne der fra, met andre end at de ſinge vndſætning met det allerforſte. Thi lod hand ſi ſin Fennicke fluffue, oc kaldede Ryterne tilbage, ſom vaare vddragne, oc ſogte ſtrax met dette ſit ſøye Gold, alt huad hand haſteligt kunde, der ſom Gienderne haſſde beklemt vor Hær. Der Sielandſfarene forment at de ſinge vndſætning, mente de, at det ſkulde icke lade ilde, om de ſelff grebe Gienderne, oc proffuede huad de ſelff kunde vdrrette, før end de hielp aff deris Stallbrødre. Da maatte Benderne giøre Been, rømte at Marcken. Nogle vndflyde offuer Heden, oc nogle gaffue vd i hine dybe Moſer oc Kier. Iblant andre Danſke Mend, ſom beteede deris Mandom, vaar ocſaa en gild Ridermands mand, ved Eſkild. Huilcken gaff ſig fra ſin Heft, oc vdi ſit fulde Ryreg vd at Moſe, eſſter en vaabenløs Bende. Den optog hand, ſom den blef dendis vdi it henge Dynd, oc hug hannem Hoffuedet fra, oc kom ind i Landet igien, ſaa at hand ſiuntis neppeligen at haſſue væt en Gode Bandet. Vden tuil mere aff Guds ſynderlige biſtand, end egen vndſtelig ſtyrcke eller ſnarhed.

Eſkild en
gild Danſk
Serremand.

Gode Klint
paa Jaſ-
mund.

Siden reiſte de end da videre i Landet, indtil de komme til Gode Klint, oc alt brende oc ſtende alle de Byer, ſom de funde paa veyen, der ſom de droge frem. Diſſimellem ſinge Nylenderne inge-
ning

ning fra Saren, som dennem vaar giort tilsagn, oc nøddis der faare atter, at falde til søye met de Danske. De droge til Strelø til Kong Valdemar, oc dagtingede der met hannem om fred, met disse villkaar, at de skulde giffue hannem en viss sum Penninge, oc sætte hannem fire merckelige Personer til Gissel paa ydermere tryghed oc foruaring. Der met endtis denne Krig oc Feide, oc Kong Valdemar drog met sit Føld fra Npland hiem til Danmark.

¶ Efterdi at Kong Valdemar foraarsagedis offte, at fore Krig oc Drølog, baade met disse Bønder oc andre omliggende Landstæff, da begynte Rigens Raad indbyrdis at offuerueie met sig selff, at der kunde lætteligen tilflaes (det som de icke gierne vilde) en vshyde, at Kongens Hoff met bleff noget at skade, oc Riget der offuer maatte komme vdi stor vaade oc bedrøffuelse. Thi bleffue de saaledis endrecteligen til sinds met huer andre, at de vilde giffue Kong Valdemars Søn, Knud, Konge naffn, oc lade hannem giøre oc tage Handfestning offuer alt Riget. Paa det at kunde hans Fader kunde haffue ære oc hielp aff hannem vdi sit Regemente, oc Rigens indbyggere kunde haffue it vist Hoffuet at holde sig til, om Kongen selff gid dennem fra vdi vride.

Kong Valdemar lod sig saadant vijst oc gaffnligt paafund saare vel befalde, oc lod Knud strax hylde paa alle almindelige Landsting, som induanligt haffuer veret her vdi Riget aff Arilds tid. Alle mand baade vde oc vædle samtyckte hannem til deris Herre oc Konge, vndertagen Herre Buris, som tagde aldelis stille til denne handel. Huad heller hand stod effter Kongeligt Regemente, eller ocsaa at hannem fortrødet, at hand icke atspurt til raads, der dette bleff først samtyckt oc saaregiffne hos Kongen. Men der hand formerckte at hand bleff Kongen der faare suspect oc mistenckt, da gjorde hand sin vndstydning, oc sagde at hand haffde giort det i den beste, oc icke i den verste mening, at hand tagde allene saa stille iblant de andre. Aarsagen vaar denne, først at mand haffde forfaret, saa vjst om nogen kunde dragis lengst til minde, at det er offte steed, at Danmarkis Rige haffuer vel veret venligen deelt oc skift imellem Faderen oc Sønnen, men aldrig bleffuet lunge bestandigt vden indbyrdis Krig oc Drølog. Der met, sagde hand, viste ieg icke huad ieg skulde mæle eller tale, til saadan en sig oc drabelig handel, som saa hemelige oc hastelige gid paa, at huer mand ieg eller nogen aff mine Bønder, finge det mindste Ord i all Bønder kunde vere, at vide her aff, førend den bleff fræmsæt for menige Rigens Indbyggere. Dog huorledis om alting kand vere, vilde ieg (sagde hand) gierne giffuet mit Stemme met de andre, om ieg haffde vist til Kongen, at Kongen vaar det saa høneligen begerindis.

Saadane vndstydning lod Kongen, som hand tog for gode paa Kong Valdemars tid, oc haffde alligeuel en ond grund oc mistencke om hannem, at hand skulde ronne hannem ilde, om hand kunde see sig leilighed. Huilcket befands vdi sandhed. Thi kaart tid her effter, der de andre Kongens

Hertug Buris lader sig anden gang bemerke.

gode Mend, oc fornemiste aff Adelen, racte Kong Knud Haanden, oc fore hannem vdi Hoffilde: Da besuerede sig Hertug Buris det at giøre, saa at mand kunde tage oc føle paa, at hand stod self skinkerligen effter Regimentet. Dog besmykede hand alligeuel sin Sag met mange saure oc falske Ord, oc sagde at hand vilde aldrig suere nogen Herre, saa lunge at den leffuede, som hand hadde foren første gang. Effterdi det holdis brugeligt oc vsaduanligt vdi Danmark, at en Tienere skulde tilsiige tuende Herrer sin Tro oc Tieniste, huilket Sachserne giøre alene for deris Berigheds Skyld. Thi der som nogen Benighed kom imellem saadanne Herrer, da vaar det Vnueligt, at mand kunde holde dem begge met Tro til lige.

Buris salder til fore met Kongen.

Konning Baldemar merckte vel huor det sad met Buris, oc gaff hannem stycke for stycke, oc lod sig icke andet formercke, enten vdi Datter eller Facter, end at hand vaar vel til frede met hannem. Men der de reiste paa Beyen met huer andre, hen offuer til Halland, fornam Buris vdi at Kongen hadde icke meget gaat i sinde met hannem. Da paa det at hand kunde fornilde Kongens Hierte, for end hand vdi hans Hastighed offuerfalt hannem, gaff hand sig self til ords met Kongen, oc sagde at hand vilde met en Hiertens god vilie, suære hans Søn Knud, om hand vilde noget forbedre hans Arlige indkomst, met nogen ydermere Forlening. At ligeruis som hand gjorde for sig oc sine, Danmark til Arffue Rige, som her til dags hadde veret it Raare Rige, at hand oc vilde vdi lige maade, betencke sin Elect oc Samfrender, oc samtydte de maatte arffueligen beholde for sig oc deris Effterkommere de sine Herredomme, som det Danske Konge Blod pleiede at forlenis met Kronen. Biscop Absalon lagde sig her vdi, at hand fick en part i Sudland, oc soer siden Kong Knud, men Kong Baldemar bleff alligeuel icke hans Ven ræt aff Hiertet. Thi huo som hand fick en god ræt Nag oc And paa, til den fick hand siden aldrig ræt god grund, saa lunge hand leffuede.

Kong Baldemars heffin gerighed.

Det tiende Kong Baldemars Laag imod Venden.

Trebefes.

Biscop Absalons Dristighed.

Det Foraaet sende Kong Baldemar, Biscop Absalon met sin Christoffer oc Magnus, offuer til Venden, met en part aff sin Flaade. De Osterlendiske Juder oc Fynboerne vaare vdi en hob for self. Men Christoffer vaar Hoffuigmand met Biscop Absalons offuer Skoningerne. Der de komme ind i Fiendernis Land, da Christoffer sæt nit vdi Slactordningen met sit Folk, imellem Absalons oc Magni Folk, paa det at dette vnge Konge Blod skulde vdi bedre foruarit paa begge sider. De affbrende alleuegne saa mangs Byer vdi den egn omkring Trebefes, at mand kand ocsaa see paa en dag, huor Bygningene ere videligen affbrende, oc icke endnu opste igien. Paa hiemsfærden der Biscop Absalon, som hadde da Dag spurde at Fienderne vaare paa færde effter hannem, vende hand sig met sine fyrretiuue Reysener allene, at tage imod dennem, forend de ten forsogte Naen, som hand skulde siden drage offuer, eller hand

omme for Kuld skld, at sende Bud efter sine Stallbrødre om vndsætning. Der hand haffde slaget Fienderne paa flucten, gaff hand sig god id til at sla en Bro offuer Aaen, oc lod den siden bliffue beliggendis, at fienderne maatte her aff see oc mercke hans Dristighed. Dissimellem naar Flaaden lagd omkring, vdi en anden Haffn, før end Absalon kom til ^{Stor fraast oc Kuld.} xmem. Frost oc Kuld vaar saa stor vdi disse dage, at Vaadsmændene naatte grassue dybe Huller vdi Jorden til Hestene, som vaare noget nær vde aff denne skarpe Kuld. Ingen kunde bruge begge sine Hender til lige vdi noget Arbeide, at hand maatte id haffue den ene vdi Varmen, naar ^{Orme op: grassius aff Jorden om Vinteren.} hand rorde den anden vdi Gierningen. Vdi disse Grassuer, som de kaste il deris Hestestaalde, funde de mange grumme Orme, huilcke vaare saaa ofraasne, at de gassue aldelis ingen skadelig Forgiffst fra sig. Skoningerne vilde strax begiffuet sig paa Hiemueyen, der de finge Orloff, ^{Christoffers Tuctemestre.} men der Værit gick dennem igien vnder Dyne, maatte de fortøffue saange, indtil at baade Sielandsfarene oc Synboerne gjorde dem Selsskaff. Der Christoffer vaar hjem kommen, befalde hans Fader hannem Peder Selgren, at de skulde optucte hannem vdi all Dyd, Visdom oc Dueghed.

Den Sommeren nast her efter, drog Kong Baldemar atter self hen ^{Kong Valdemars ellefte Taag i Venden.} offuer til Venden, at heffue sig paa Volgastis Borgere, som haffde sktuende stycker, traadzneligen forgrebet sig imod det Forbund, som vaar ort imellem Kongen oc dennem. Thi baade haffde de met deris Tiuffri, tuunget Nylenderne at rømme aff Staden fra sig, oc der til met de Eersffuere, som toge paa Danmarkis strømme, fri Haffn oc lag vdi Vene Aa. Men paa veyen, fick hand Bress fra Hertug ^{Hertug Buris Ferraderi obenbaris.} merid aff Saren, som bad hannem at hand skulde tage sig vel vare for t frende Hertug Buris. Thi hand haffde saact viffe Kundskaff om hannem, at hand haffde oplagd raad met Norbaggerne, som haffde tilfagd mem, at de vilde møde Kongen paa Hiemueyen fra Venden, oc enten unge eller fordriffue hannem, oc giffue Buris Konge naffn oc velde i hans v. At dette saaledis vaar vdi Sandhed, funde hand self lætteligen der forfare, om den Norske Flaade lod sig tilsiune i Østersøen.

Samme tid kom ocsaa Kongen til hende, it andet Bress som hannem bleff tilscressuet aff hans Venner vdi Norge, vdi denne samme forlade mening, som Hertugens vaar scressuet. Dette Bress lod Kongen hemeligen læse for sit Raad, oc dulde dog deris Raaffn som det fremde. Biscop Lode aff Vendsyssel styrckede met lessuendis Røst, ^{Biscop Lode aff Vendsyssel.} det de andre scriffteligen haffde giffuet tilkiende. Hand sagde at hannem vaar fuld vitterligt, at Hertug Buris haffde tuunget sit Folk til v. Sed, at de suore hannem, at de vilde giøre hannem trolig Bistand, ^{hans} somhødest hand vilde sla paa.

Den Baldemar holt dette altsammen stille hos sig self, drog frem til Ostroyno, oc gaff sig met det forste der fra, tilbage met Flaaden til

Orthung- Orthungborg, der hand haffde bestillet sin sag vdi fiende Land, som hand best oc snarist kunde efter tidsens leilighed, som da vaar for haanden. Vdi Orthungborg lod hand Buris fremkalde for sig, vdi Rigens beste mends næruerelse, oc lod hannem forstaa huad tidende hand haffde spurt om hannem, oc stebede hannem derfaare for Forræderi. Buris sagde at hand haffde aldrig tenckt saadant om Kongen, end siden at hand skulde tage sig det faare vdi gierningen. Kongen sagde at hand skulde bliffue tilstede hos hannem, indtil mand kunde bedre forfare Sagens leilighed, ved visse Bref oc Bud. Fandis det anderledis end som det nu vaar berettet, da kunde hand siden drage vdi sit behold, da saa god som nu. Buris suarede, oc sagde at det fulde huercken Ræt eller Skel, at hand skulde sive paa sin Hals, for nogle wuisse flue tidende, som kunde foris oc spredis om hannem. Met huilde ord hand gjorde sig self mere mistenckt, baade hos Kongen oc hans Raad, oc maatte derfaare icke komme en gang tilbage til sit Skib, at tale met sit Föld, men strax følge Kongen til Leyre By, oc bliff der indlagd icke vdi haard, men dog vdi sterck foruaring, indtil paa videren bested.

Vdi midler tid kom Erling oc Orm Buris Broder fra Norge met deris Skibs Flode, oc droge ind vdi Diurs Na, oc gjorde stor skade paa den Judske Flode, som de der funde for sig vordlös, vden Krigsföld oc draget ind i Danmark. Baadsmend. Iblant andre Skib, funde de der oc saa Buris Skib, huildet de bortförde met sig, oc seylede strax deden hen vnder Sieland imod Kiobenhaffn. Biscop Absalon forsömde sig icke, lod sig see met Sieland farene paa Strandbacken, oc formenten dennem at giøre nogen Landgang. De efterdi hand viste vel at Norbaggerne forlode sig meget paa der Buer, red hand met femten Fodgangere ned til Stranden, at hand der vilde lade see, huad hand sköde om deris Kaanst.

Abfalon Norbaggerne gaffue sig vd i Baadene imod Landet, at de kunde faa diff bedre stud paa Absalon oc hans Föld, men fordi at Baadene heldede vndertiden til den ene, vndertiden til den anden side, da fulde Buris Pile en part vdi Vandet, oc en part paa Landet, saa at de gionder met ingen skade, oc maatte drage tilbage til deris Skib, met stor smerte oc forhaanelse.

Norbagger- Siden komme de Biscop Absalon self til ords, paa god Lovffue, oc torde dog icke töffue vden en kaart tid hos hannem, förend hand paa ny maatte loffue dem baade met Haand oc Mund, at dennem ingen suig eller forrastelse dissimellem vederfaris, enten til Land oc Vand. Der de haffde talet tilsammen met huer andre denne første dag, bleff det samthct, at de skulde atter om anden dagen komme tilbods, oc ingen tage huercken flere Föld met sig, eller anderledis vdrystet, end de vilde. Erling mötte, oc haffde en Karl mere met sig end tilforn vaar vden. Thi sagde Absalon til hannem: Mig forunderer storligen, Erling, da

du som est en graahærdig Mand, oc hassuer forsøgt allehaande modgang ^{Abfalon} vdi din tid, at du samler oc icke Visdom, ligeruis som du sander til ^{straffer Erling.} Nar oc Alder. Huad tender du, at du saa daarligen bryder vore Forord, som wi hassue i gaar met huer andre, i det at du kommer frem til off met en Mand mere end det bleff samtyct? Besinder du icke, huor lætteligen wi som sterckere ere, kunde tuinge dig som mindre mact hassuer? I den sted du kommer til Landet til off paa en liden Baad, da side wi der imod paa voris karste Heste. Dette siger ieg dig, der som vor tro oc lossue tuingde off icke, da skulde wi saa tuinge dig oc dine, at du skulde dragis til minde en anden gang, at bedre holde dine ord, som du tillsagde en god Mand. Erling vaar stedt vdi stor fare, oc som hand saa sig omkring, oc formerckte at det vaar som Biscopen sagde, straffede hand den haarde ^{Erling vnd-} ^{Erlder sig} ^{hos Abfalon.} ^{Abfalon} sig, som vaar draget til land met hannem imod hans vilie oc vidstaff. Siden giorde hand sin vndstyldning, oc begerede aff Abfalon, at hand vilde tilstede hannem, at hans Føld maatte drage op i Landet, at hente sig noget ferskt Vand, som dennem vaar da mest fornøden inden Skibs borde.

Der Abfalon hassue vidt Erling denne Bøn, begaff hand sig strax paa Hiemueyen, oc tackede baade Gud oc gaat Føld, at hand kom ^{Erlings} ^{Føld} ^{bliffue} ^{slagne.} saa vel fra Danmark, vden all skade oc vaade. Biscop Abfalon hassue alleigeuel sin daglige Vaet oc Hold, alleuegne vd met Stranden, om Erling vilde fremdelis giøre nogen Landgang. Thi hende det sig, at Erling vaar dragen en gang vdi Land at høre Messe, oc som hand nu vilde paa igien til Skibs, da komme disse Abfalons Ryter paa hannem, oc afflagde hannem en stor hob aff hans Føld. Hallandsfarene handlede sig da verre met hannem vdi Rise Na, oc baade gaffue hans Føld store Rise Na sig, oc toge it aff hans beste Skib fra hannem met Føld oc alt, som det vaar forfundet. Hertug Buris bleff da ocsaa strax kast vdi it hart Fængsel, effterdi det vaar nu mere end vitterligt, huad hans oplagd Forræderi hadde veret imod Kongen, met disse Norbagger.

Samme Nar opbygde Biscop Abfalon en liden, dog saare nyttig Befestning, paa en aff Smaasøerne, til it Værn imod Søroffuere, at hans indbyggere maatte nyde diss tryggere Seylsk paa Danmarkis ^{Denue Befestning bleff opsæt enten paa Sprøe eller Samis eller Sielm.} ^{komme.}

Kong Baldemar hassue da gierne heffnd sig paa Erling Skade oc hans Anhengere, men Hertug Henriks iustadige tro oc lossue, forvarede hannem, oc holt hannem tilbage, at hand maatte opsætte dette Bugislaus aff Venden sig for de Danskis vrede, oc gaff sig der saare ind til Hertug Kongen til Hertug Genrid, oc tillsagde hannem Huldstaff oc Mandstaff, paa det hand skulde tage hannem vdi Forsuar for Kong Baldemar. Hertug Henriks latsfærdig til sinds, oc tog Bugislaus vdi sin Bestermelse, wanseet sig forbund oc Venstaff, som vaar inellem hannem oc Kongen. Der vaar klagede hand paa Kongen, ved Krenper sund, der som de mottis huer andre, at hand feidede paa hans Mand oc Tiener Bugislaus,

Rong Valde-
mar oc Hertu-
gen vorder
wens.

førend hand gaff Bitterlig Last oc klage offuer hannem. Haffde hand nogen Sag imod hannem, da haffde Kongen burt at giffue det Hertugen self tilkiende, førend hand offuerueldede hannem met Krig oc Arlog. Tuert imod suarede Kong Baldemar, oc sagde at hand vilde det icke lade for nogen Herris skyld, vere sig den enten hoy eller lass, at hand skulde io heffne sin harm oc skade paa Bugislaum, der maatte komme effter huadsombeldst der komme kunde. Bedre kunde de icke spendis om deris Sag paa denne tid, oc huer drog der met hiem igien til sit eget.

En gamel oc
so:standig
Kidders tale
aff Saren.

Blant andre som vaare til stede met Hertugen offuer denne Kongens oc hans samtale, vaar ocsaa en sin gamel Ridder, hues wise ord som hand da lod falde, ere paa denne sted ingeledis verd at forgettis. Der hand haffde veret paa Raadet met disse andre Herrer, oc horde paa den vnderlig tiltale oc Gienfuar, som falt paa begge sider, da begynte hand, der hand kom vd iblant sine Jeffnlige, oc sagde. Jeg haffuer noget at sige eder, gode Mend, om min Herre oc Lands Første, huilket ieg dog helder vde tie end tale, om hand vaar self saa nær til stede, som hand er langt borte. Der Hertug Henrick vaar vnger, oc haffde mist sin Fader, oc kunde icke komme til sin Fæderne Arff, som hannem tilhorde naerratte, da vaare wi fire aff hans salig Herre Faders gode Benner, som toge hannem vdi vort Forsuar, oc fordrede hans gaffn oc beste, met Raad oc Daad, saa meget off mest vaar mueligt i alle maade.

Hertug Hen-
ricks Loffte.

Paa det sidste alligeuel, der wi fornomme, at hans Sag vilde icke vdrrettis met Menniskelig hielp, da forde wi hannem til Kircke, oc giorde dette løffte paa hans vegne, at vilde Gud ophielppe hannem vdi sin Faders Sæde oc rette Arffdeel, da skulde hand vere forplictet, saa længe hand leffuede her paa Jorden, at forfremme den Christne Trois Religion, oc affstasse Hedenske Afguderi oc Wildfarels, i disse omliggende Landstæff. Gud bønhørde oss, oc gaff strax Lyde, at Keyser Conrad tog hannem gunsteligen vdi Forsuar, at hand formedelst hans stand, kom all sin Sag effter, vdi gode maade.

Afstadigheds
oc Trofast-
heds Exem-
pel.

Siden at hand er kommen til Land oc Fold, oc wi fire hans Formyndere haffue paamint hannem offte oc ideligen, om dette hans løffte, saa haffuer hand alligeuel forget Guds velgierninger, oc ladet Lædhed oc Gerighed betage sig, oc icke forsult den Krig, som bleff giynt imod disse Vender oc andre Wchristne. Dog haffue wi affladet dagligen oc ieffnliggen at formane hannem, at hand skulde tro paa den Tacknemmelighed, som baade wi oc hand, vdi sine unge dage loffuede Gud Almectigste. Hører huad der skeede, met en aff disse hans Formyndere, som bleff vndertiden kaldet paa hemelig Raad, som aff hannem, at handle paa victige Sager, som stor maect vaar paadraget. All den stund at Hertugen oc de andre hans Raad, bespurde sig indbyrdes om det som da forhandledis effter leligheden, da tenckte denne gode Herre, paa det hellige løffte, som nu er omtalet, oc bleff der offuer at sige som hand sad mit iblant dennem. Der huer haffde sagt sin mening.

frem, oc han bleff ocsaa atspurt, huad hannem siuntis om denne nær-
verindis Sag, da suarede hand, effter det som hannem laa nest Hiertet,
oc sagde: Mig siuntis raadeligt oc gaffnligt, at wi feide paa Venden,
for den Christne Tro skyld.

D huad vaar denne en stor oc aluerlige Atstadighed, som huere ^{Underligt}
kun falt for Aar eller Alder. Huilken vijs Mand tør legge saadant ^{Tienstuar.}
hans Alderdoms Banskilohed til, oc icke hans rettsindige Gudfrygtighed?
Thi bestrycter ieg mig storligen, at denne min Herre, som Gud veed at
ieg elfter for alle andre i denne Verden, at hand for sit hellig Lofftis
forømmelse skyld, skal komme en gang vdi stor Blydte, oc falde met
paat oc skamme, saa dybt ned vdi Elendighed, som hand nu er høyt
paa Hiulet vdi Herligheden. Jeg for min Person, haffuer giort mit
høste fyllest, saa meget mig mest vaar mueligt. Haffde ieg endnu
saa tuende Straammer, til disse tre som ieg haffuer faaet, faare paa mit
lygme, vdi disse fremfarne Vendiste Krig, da vilde ieg met saa meget
is lystigere oc dristigere Dyne, see paa min Herris oc Frelseris fem
hunder, paa den yderste Dag. Huor met hand spaadde om den til ^{Spaaddom}
kommende Banlydte, som Hertugen siden vederforis, oc om den for ^{om Hertug}
intendis Ere, som hannem self vaar tillagd vdi Himmerigs Rige. ^{Henrickis}
^{Sald oc W:}
^{lydte.}

Part tid her effter drog Kong Baldeemar her offuer til Skaane, oc
saa der falske Tidende, at de Sachser skulde veret salden ind vdi Dan-
mark. Thi bod hand strax at Skoningerne skulde giøre rede, oc følge
hannem self met alt det Meysetyng, som de kunde vdi denne hast mest aff- ^{falsk tiden:}
led komme. Der met drog hand der fra til Sieland, oc befoel at Sie- ^{de oc Rycte.}
landsfarene skulde Ryste sig met deris Skibs Flaade, at tage imod Tien-
stuarne, naar de tilfagdis. Siden sende hand bud effter Biscop Absa-
lon, som da laa vdi Hulvumis Havn, at hand skulde komme til hannem
til Slagelse. Der Biscop Absalon kom did til hannem, kunde hand ^{Slagelse.}
derig nocksom beklage hannem den Omhyggelighed oc Banghed, som
hand haffde veret vdi for disse løse Tidende skyld, som hannem vaare
være til hende vdi Skaane. Dernæst raadsforde hand sig met hannem
til atskillige vichtige Sager oc Bestillinge, som Riget oc Rigens ind-
byggere vaare stor mact paaliggendis. Hand gaff ocsaa Krigsfolket
en loff, effterdi hand vaar kommen vdi forfaring, at det vaar icke
forfengelig Tidende, som hand haffde hørd om Sachserne.

Biscop Absalon haffde en høs sig, vdi sin daglige Tieniste, som ^{Arild Jf.}
Arild Jflender, huilken viste icke alleniste mange vnderlige Sagn ^{tender.}
lender. Arild Jflender at opregne, om gamle fremfarne Konger, men kunde ocsaa
sige huad som hannem self, eller hans gode Venner, skulde met
vederforis. Denne samme atuaerede Biscop Absalon, at hand
snarligen slais met Svørfuerne, oc sagde sig at holde dette for it ^{Spaaddom.}
vnder, huorledis det skulde gaa til, at hand skulde icke vere met,

effterdi hand hafde ſtadeligen i ſinde, at vilde følge hannem, paa dett
 Laag. Der Abſalon vilde drage bort igien til ſine Skib, da bad Kon
 gen hannem, at hand maatte beholde denne Iſlander hos ſig, at han
 kunde høre gamle Historier oc Kempe Viſer aff hannem, til at fordrif
 ue tiden met. Biſcop Abſalon ſamtyckte Kongen ſin begering, men Iſla
 deren vilde for ingen ting, ſtede ſit minde her til, met mindre at Kongen
 maatte tilſige hannem, at hand vilde lade hannem fare igien effter Viſa
 pen, anden dagen Morgenen, ſaa tilige det grude noget til dag.

Kong Valde:
 mar hauer
 leſt til Giſto:
 rier.

Abſalon hol:
 der ſelf
 Meſſe til
 Skibe.

Biſcop Abſalon hafde idon ſex Skib vdi ſin metſolg, aff huiid
 de try vaare dragne hen op at Fiorden effter Vid, oc bleffue ſtaendis paa
 Grunden, for Vandets ſtyld, ſom vaar haſteligen ſaldet dennem fra, ſo
 end Styremendene gaffue act der paa. I det ſom Abſalon laa met ſi
 try Skib alene vdi Na munden, oc vaar en dag noget Narle opſtaent
 holde Meſſe met ſin Canceler, da hørde hand it Bulder, oc bad Cance
 ren, at hand ſkulde ſee vd, huad for haanden vaar. Canceleren ſagde at
 nem ſiuntis, at der komme Ni lange Skib ind imod dennem. Abſalon ſa
 merckte, at Arild Iſlanders Drom vilde gaa for ſig, oc opuacte ſi
 alt Gøldet, at de ſkulde vere til rede, at tage imod deris Fiender ſom
 re da moxen ſaa nær, at de begynte at kaſte met Steen paa dennem.
 falons Gøld ſoff end da største parten, oc komme op i halff Søfn, m
 der de fornomme, huad det vilde gielde, iſorde de ſig deris Vaaben, i
 ſted de ellers ſkulde taget deris Klæder paa ſig, oc hugge ſtrar Anden
 oc lagde Narene vd, at ro ſig frem imod Fienderne.

Try Danſke
 Skib ſar
 ni Vendiſke
 paa fluct.

Benderne gaffue it stort Raab oc Bulder fra ſig, oc mente at
 ſaaledis vilde forfærdet oc taget modet fra de Danſke, men der de forn
 me, at deris raab vilde intet hielpde dennem, Da flyde de, oc maatte lode
 Danſke it aff deris Skib met Gøld oc alt, ſom det forfundet vaar, m
 all ſin Ryſting oc Tilhøring. Dennem ſkiulte oc icke heller Vind
 tier, til huiidket de hafde deris tilfluct. Thi Bønderne ſkarede Sk
 tuert oc endelangs igiennem, oc lode icke aff at randſage, førend de
 dennem alleſammen, ſaa mange ſom hafde ſøgt der ind, oc forlat
 ris Skib.

Eſbern
 Snare op:
 byger Kaa:
 lundborg.

Diffe ſamme dage opbygte Eſbern Snare Kaa-lundborg, m
 ſkulde vere it Land Varn, at Svøffnerne ſkulde icke haſſue
 Tilhold vdi denne Haſſn effter denne dag. Hand gjorde oc
 Broder god Viſtand imod Rigens Fiender, ſaa vel ſom Inge
 Oluff, huiidke fulde altid oc ideligen met Biſcop Abſalon, oc
 aldrig fra hannem, ſaa lenge denne Feide ſtod paa, imod diſſe
 vere.

Danmarks Rige stod vdi disse dage vdi stor vaade oc fare, for de mange omliggende Fiender, som det haffde omkring sig paa alle sider. Thi ^{Danmark} ^{saar i vaade.} Kongerne vaare det icke gode paa deris side. Icke viste de Danste heller nogen dag eller tid fri, for Hertugen aff Saren, som sagdis stedse vilde falde ind i Landet til dennem. Der til met vaare oc saa Benders falden dem fra, oc gjorde effter haanden vdfald paa Rigens Strømme, for de saae sig nogen leilighed. Saa torde nu de Danste icke vel angribe nogen aff disse tre deris mechtige Fiender, befryctendis at der som de finge sig at skaffe met en, at de andre skulde dissimellem falde dem paa den anden side, ind i Landet met Hoff oc Brand.

En ved navn Godstald fortrødet at see lenger paa saadane sit ^{Godstald en} ^{god Danst} ^{Mand.} melands trang oc tultraadige Vanghed. Hand haffde stort kundskaff ^{god Danst} ^{Mand.} af Benderne, baade for Tungmaalets skyld, som hand forstod, oc ellers i gammelt Kundskaff, som baade hans Fader oc hand self haffde hafft i lang tid met dennem. Thi traadde hand frem til Biscop Absalon, oc sagde at hand haffde fundet paa en forborgens Konst, met hvilken hand trostede sig til, at giøre splid vdi Bendersis oc Sachsensis Benskaff. ^{en Mand} ^{hand hielpe} ^{it gantske} ^{Rige.} Hand sagde, at hand vilde drage ind i Landt Benden, icke som hand haffte befaling der paa aff nogen, men ellers at hand vilde raade oc formane de Venner, til hues som dem kunde komme til gaffn oc gode. Der vilde hand betage Bendersis Trouillighed, at de skulde strax opsiges sachterne all Huldskaff oc Mandskaff, oc begere de Danstis fordomsrige Tro oc Benskaff. Thi dette Fold er det metgiffuet, at de ere ^{Venderne} ^{ere trouillige} ^{oc fremfus} ^{sinde.} tferdige oc mere fremfusinde end forsunlige.

Biscop Absalon prisede Godstalds subtilige Raad, oc mente vel det hende sig offte, at en liden Tue velte it stort Læs, oc en Mandes snilde kunde giffue it gantske Land nock at skaffe. Dog bad hand hannem ^{en Mand} ^{hand for-} ^{derffue it} ^{helt Land.} sig vare, at hand icke gjorde dem nogen falsk tilsagn paa de Danstis ^{en Mand} ^{hand for-} ^{derffue it} ^{helt Land.} tro, at deris gantske Faderne Land kunde høre ilde derfaare i fremtiden, men betende at Landet vaar her endnu fult aff gaat oc mandeligt anst Fold, som kunde met Vaaben oc Herresthold giøre det beste, at ^{Danste} ^{Mends op-} ^{ricthighed.} hand behoffuede icke Løgn eller bedrageri der til.

Godstald drog bort met denne affsteed, oc kom først ind i Pomeeren, oc gaff der sine kyndige oc gamle Venner tilkiende, at den kiere ^{Godstalds} ^{tale til Ven-} ^{derne.} Omhu, som hand bar for det gantske Bendske Fold oc deris vds Belferd, haffde tuingd hannem til, at tage denne Reyse paa sig. Hand sagde sig at haffue en ret hiertelig Metynd offuer deris ^{Godstalds} ^{tale til Ven-} ^{derne.} lidighed oc Wforstand, at de kunde icke ston paa deris eget beste, oc icke det for deris bade, som dem vaar mest til spaat oc skade. Hand bad dennem icke self lade Dynene op, oc see sig ret omkring, da skulde de vel snarligen faa at see, huad for it skadeligt Trældoms Nag de haffte

Rageburg,
Iloge, Suerin.

de hafde taget paa sig, aff dennem som tendte til at fordriffue dennem effter haanden, aff deris eget Fæderne land. Thi det lode Sachserne der met paa fiende, at alt hues som de indtoge vdi Benden, det besætte strax met deris eget Folt, oc Ægnede det vnder sig met deris egen Lands stid oc Low, saa at huer mand kunde tage oc føle paa, at det vaar dennem icke om Prijs oc Byte at giøre, men om deris Land at formere oc vdbrede. Darsaare skilde de Fæderen Nuclet ved Biffuet, oc Sonnen Prissaff ved Lau det. Der saare befestede de Rageburg, Illoge oc Suerin, met faste Volde oc Grassue, at de met tiden kunde komme til at fordriffue ganckte Land Benden. De Danske (sagde hand) ere icke saaledis til sinds. Naar de see Krig, da søge de icke Landfred oc Enighed, oc ere mere omhyggelige, oc de kunde forsuare deris eget, end at de kunde indtage it fremmet. Thi raader ieg eder, at i aff all maect oc formue legge eder effter, at i kunde iag alle disse Lydste vdaff Landet fra eder, oc bekomme de Dancks venskab som ere nu Sachsernis Fiender. Der met kaste i dette spaattelige Tradoms Nag aff eders hals, oc komme igien til eders gamle Frihed.

Venderne
brøde Ven-
skabet met
Sachserne.

Met saadan anseelig oc fornumstig Tale, oprørde hand ganckte Pomern, at Foltet falt ind met samlet maect vdi de Byer oc Befestinger, som Sachserne hafde besæt paa deris Grenzer. De indtoge oc forvffrede Illoge, oc hafde vel ocsaa faaet de andre Befestninger, der som Foltet hafde icke vord sig diff mandeligere. De paa det at de skulde i stundis at giøre saadant vden Hoffuet oc Marsage, Da sagde de sig at haff Kongens aff Danmarkis bestilling. Saaledis førde Godskald tuemectige Landkasss folt i haar sammen met huer andre, huilcke tilfor giørde it imod de Danske, oc hafde begge it forsæt, at de vilde fordriffue dennem. De de vden tuil skulde vel giort deris beste, der som mand haff icke fundet paa disse snebige raad oc anslag.

Kong Valde-
mar priser
Godskald.

Før end Godskald kom hiem igien til Danmark, da hafde Kong Baldemar faaet disse vnderlige Tidende om Vendernis oc Sachsernis venighed, oc prisede Godskald, der hand formerckte aff Biscop Absalon at dette Spil vaar bedreffuet ved hans snilde Behendighed.

Hertug Hen-
rick beder
Kongen om
Venskab.

Hertug Henrick fortrød da, at hand saa lætfærdeligen hafde tilfor forkast oc opbrøt Venskabet met Kong Baldemar, vden hues hannem vaar icke vel mueligt at tuinge Venderne. Thi affhand hand strax Gressue Henrick aff Rageburg oc Biscopen aff Eybeds Freds forhandling, til Kong Baldemar, oc tilbød hand Søn sin Daatter, effterdi den første, som hannem vaar troloffuet tilfor, vdhendød. Hand begerede ocsaa ved disse samme sine Legater aff Kongen at hand vilde møde hannem met det første vdi Landt Bremen, der hand self mundelige troloffue hand Søn sin Daatter, oc handte om re met hannem om alting. Kong Baldemar lod sig offuertale af dennem, drog ind i Landt Bremen, oc fant der Gressue Guncelin for hand giørde Hertugens vndskyldning, at hand for Eot oc Eingdoms

mødte icke paa denne tid, oc tilsagde Kongen for vist paa hans vegne, at hand, saa tilige det bleff noget bedre met hannem, skulde møde hannem ^{Kongens oc Hertugens samtale.} ved Jderen. Der kom Hertugen siden til ords met Kongen, oc gjorde den tilsagn paa sin Daatters vegne fylleste, oc bleff endrecteligen besluttet en ny Feide imod Benden. Hertugen drog ind i Landet ved Demin, ^{Det tolfte Kong Valdemars taag imod Benden.} oc Kongen ved Volgast. Hand belagde icke Staden, men drog icke omkring met sit Folk, oc affbrende de omliggende Landsbyer oc smaa Stæder. Iblant andre maatte oc saa de fattige Borgere aff Vsedom, sette til huad som de haaffde opbyggt vdi midler tid, effter at de Danste vaare ^{Vsedom aff brenndis anden gang.} siste gang deris Gieste vdi lige saadane sticelse. Benderne fortrøstede sig icke at haaffue det vdi Ryggen, at de kunde staa disse tuende mectige Her- rer imod til lige paa en tid, oc gaffue dennem derfaare begge Pant oc Pen- ninge, at de nydte Fred oc Rolighed for dennem.

Effter at Kong Valdemar haaffde stilt disse Sachser oc Bender ^{Kong Valde- mar drager anden gang ind i Norge.} til fredd, som nu omtalt er: Da stuntis hannem at vere ret paa tiden, at angribe Norbaggerne. Thi gjorde hand rede met sin gantste Skibs Flaade, vel bemandet oc rystet vdi alle maade, oc bleff vndfangen aff dem som bo vdi Bigerne, met stor glæde oc villighed. De toge mod hannem icke som imod deris Fiende, men som deris Herre oc Kong, saa at Kon- gen bleff der offuer for meget tryk oc forsømmelig, at hand holt Bursprog met dem, saa lenge at Erling fick tid at stercke sig imod hannem. Al- muen haaffde stort lyst her aff, at de kunde see disse mange Danste Skib gaa vnder Seyl til lige vdi det vilde Haff. Mange aff dennem begaff- ue sig hen paa de Stæder, som Skibene skulde løbe nest Landet, igennem de trangiste Vig, at de kunde komme dis bedre til at telle dennem.

Der Kongen kom ind for Lunzberg, gick alt Folket vd mod han- ^{Lunzbergs By oc Slot.} nem, oc toge hannem ind met høytidelig Process. De som hulde Slot- tet tilforn for hannem, de rømde nu offuer Fielden. Kongen indtoz Be- festningen oc kunde icke nocksom forundre sig paa denne faste Stæd, som Naturen haaffde mere giort voffueruindelig, end Menniskelig Raanst oc Arbeid.

Dissimellem forsømte Erling Skade icke huad hand skulde giøre. ^{Erling Skade stercker sig imod Kon- gen.} Hand viste vel at Kong Valdemar vaar hannem for sterck, om de skul- de til standende strid met huer andre. Thi belagde hand it sneffuert Sund met Skytte tyg oc Blochhuff paa begge sider, der som Kongen skul- de seyle frem met sine Skib, om hand vilde ellers vdrette noget besyn- derligt imod hannem. Der Kongen dette spurde, harmedis oc bluedis ^{Kong Valde- mar fortry- der sin egen forsømmelse.} hand ved sig self, oc fremladede sine Venner til sig, klagede offuer sin egen skamelig forsømmelse, oc formanede dennem, at de strax gior- de færdige, at de kunde end nu vdrette noget imod Fienderne, før end deris Prouiant, som gick nu fast paa grunde, bleff aldelis fortærd oc opædt. Kongens Høffuigmend vaare icke alle ved it Sind, oc gaffue icke helder lige suar fra sig. Nogle aff dem raadde, at mand skulde sætte Keyse tyget til Land, at de kunde komme bag paa dennem, som

Utskillige
raad iblant
Kongens
Sold.

som vaare vdi Blocthusene, oc iage dennem fra Skyttet ind at fielden
flaaden kunde komme i ferd met Erlings Skib. Nogle mente at det si
ingelidis vere raadeligt, at mand gaff sig daarligen ind vdi saadant te
oc vbeskient Sund, met saa mange oc store Skib paa en tid. En part
for raad, at det vaare allerbest, mand lagde omkring vdi det obenbare
Haff, oc toge Landet siden ind effter haanden met maect fra Erling.
sands en part iblant Kongens soldt, som holt all denne redzel oc raad
for stor daarlighed, oc sagde at det vaar end da god tid, at prøffue om
raad, naar mand saa faar Dyen huorledis det stod til met all Sagens
hed, oc bade der faare at huer skulde skynde sig der hen, det snariste
kunde.

Niels Bosse
raad.

Der huer aff Kongens Høffuigmend haffde fremsæt sin me
da traadde der en frem ved navn Niels Bos, som vaar høyere aff byt
aff dyd oc duelighed. Mig forundrer storligen (sagde hand) at vi
ere self it frijt Folk, oc fødde vdi saa naaffkundigt it gaat Land, at vi
lade vort eget lystige Fæderne land, oc drage her frem oc tilbage vdi
vlystige oc vfructsommelige egn, der som mand finder eller seer intet
det for sig, end hine Haarde oc vildsomme Steen klipper. Saa vijt e
nu kommet met oss, at vi regne allerstørst ælendighed, for vor høyeste
lyst oc herlighed. Oc lad det saa vere, at Kongen kand indtage
saa skal hand alligeuel fornemme større møde oc vmage, aff tuende
ge Riger, end hand haffde tilforn lyst oc glæde aff det ene. Der til
skal oc saa denne ringe Prouiant, som nu er for haanden, bliffue vel sa
ge fortærd, om vi ellers drage noget vjdere ind i Landet, saa vi
nøddis at drage tilbage vdi wtide, met stor blusel oc forhaanelse.

Biscop Absa-
lon straffer
Kong Valde-
mar.

Saadanne ord oc tale lod denne Niels falde, mere aff Blødh
hed, end aff god forstand eller forsiunlighed. Den menige mand
tis største parten met deris quertagsghed at samtycke hans raad oc me
Men Biscop Absalon dømde anderledis, oc tog Kongen strax aff
side, der Folket vaar bort slaget, oc straffede hannem at hand tagde
stille til Nielsis ord, oc icke gaff hannem suar, som der til hørde.
sagde at saadan lætferdig tale, vaar icke on Velle oc Pustere til oprør
iblant Almuen, oc Kongen haffde der faare burt at affuist hannem, oc
sig baade at ville oc kunde vdtrette alting, bedre vden end met hans hieb
skulde de andre vel siden skammet sig, oc vorden vise aff hans straff
de Munden til paa sig effter denne dag. Nu effterdi at Kongen
self samtyckt eller siunis i det allermindste at samtycke hans raad,
affsnibbede hannem for hans Blødhertighed, da skulle mange her
tage Exempel aff hannem, at fordriste sig til at giøre oprør, naar de
de kunde komme saa vstraffede hen met deris dristighed.

De Danske
kædis ved
Norge.

Ugeruis som Biscop Absalon sagde, saa vederfors det oc saa
Thi Høffuigmendene, som haffde gierne veret igien vdi Dan
oc torde dog icke self obenbarligen begere hiemloff, de tileggede
lige den Menige mand, at de skulde icke lade aff at raade oc ra

Drloff aff leding. Nogle aff dennem som mistendte Biscop Absalon, at hand forhindrede deris hiemfærd, vaare saa offuergiffne, at de søgte omkring hans Skib, oc sloge ind til hans Gold met Steene oc haandløse verze. Huilken deris traadzighed Kongen vilde straffet paa dennem, der om hand icke haffde spurt, at dem offuergid skam oc spaat stor nock, at de om mange vaare lode sig sla paa fluct, aff disse saa Biscop Absalons haadsmend.

Den seylede Kongen deden til Porturi fund, som er meget nassfun: ^{Porturi fund i Norge.} digt aff den Seyr, huilken Siuord vant met try Skib allene, aff en antste stor flaade, som hand tuingde vdi en lykkelige tid oc stund. Der leffue atter nogle aff Juderne vdgiorde aff deris Høffuigmend, oc hulde iherdis Bursprock met huer andre, oc raabte endrecteligen, at mand icke selff tage hiemloff met mact oc velde, om det icke steddis dennem met Kongens minde. Da forklædde Kongen nogle aff sine Tienere, som stulte ^{Lurantere.} sig iblant disse Juder, oc der de haffde hørt nogen tid lang paa deris tale, oc blesfue kiende aff dennem, grebe de disse oprøriske Hoffueder, oc vde dem met sig til Kongen. Kongen lod dennem giffuis store Hug, oc siden kastis vdi Vandet, oc der næst optagis igien, oc saa paa ny reffis ^{Oprør straffis.} sig som tilforn. Huilket hand vogede saa ofte met dennem, indtil at der mand siuntis, at de haffde faaet stellig plage for deris vlydighed.

Dernæst seylede Kongen deden, oc kom paa det siste saa langt hen til Norden, at Ratten siuntis saa klar oc lius vdi Sommer Solhuerrfuet, at der vaar enten liden eller aldelis ingen Skilmisse imellem dag oc nat. Solen gaff saa steer lius fra sig om Midnats tid, at aldrig vaar nogen ^{Ratten liust som dagen vdi Norge.} heriff saaa smaa, at den kunde io da læsis aff dem som ellers læse kunde. Der begynte atter den Jodste Adel, enten aff fryct eller ledsommelighed, at begere obenbarlige Drloff aff leding, effterdi der vaar aldelis ingen formere forraad, paa Prouiant til Soldet. Der som Kongen vilde io deligen fare frem vdi sit forsæt, da vilde de næste tilkommende Aar vere kongen til rede, oc legge vdi met den gantste samlede flaade fra Bendshyffel, oc sette deris laas, icke ind at Vigen, som de her til dags haffde giort, men at den kunde først komme mit ind i Norge. Den Wenige mand klagede, at det samme som Herrerne klagede, saa at Kongen nøddis til, huad helvæsende hand vilde eller icke, at drage tilbage met dennem hiem til Danmark. Der paa det hand skulde icke veret forgeffuis vdi Norge, da førde hand alle ^{Kong Valde mar drager hiem aff Norge.} disse Skib, som da vaare vnder all Norgis side, bort met sig, til en Byte i Norge.

Den Saaledis foruende nogle Juderis vtaalmødighed Kong Valdemars gode forsæt, oc forhindrede hannem Norgis Rige, at det bleff icke paa denne tid lagd vnder Danmark. Den Norste Adel som gaff sig til Kongen, der hand kom først i Landet, bluebis ved at forlade deris Fæderne oc følge hannem effter vdi it fremmet Landkaff.

Xylenderne
falde fra
Danmark.

Lægeruis som det giæ Kong Valdemar met det første
Taag, som hand gjorde ind i Norge, saa giæ det hannem aldelis
ocsa met dette andet. Thi den stund at hand greb efter Norge,
da ginge Xylenderne hannem atter fra hende, oc meente at der kunde blæse
allehaande Veir vnder de Norste Klipper, som kunde forhindret, at Kon-
gen kom icke saa snart hiem til Danmark, som hand selff actede. Men der
de fornomme at hand vaar hiem kommen, oc rystede sig vdi Foraaret imod
dennem, da affærdiget de en veltalende Mand til hannem, som skulde met
Smiger vende hans forsæt. Huilcket hand dog icke vdrætte, oc vilde der-
faare icke drage tilbage at siæ dem suar, førend at Xienderne komme
vnder Landet, paa det at hand maatte bliffue vnistendct paa begge sider:
Hos sine egne landmænd, om hand raadde til fred: Hos de Danske om hand
raadde til Feide. Hand begerede aff Biscop Absalon, at hand maatte følge
hannem, ind til at hans Landmænd begerede hans Raad oc samtale. Thi v-
forstandige Føld foracte gode Raad, naar de dem selffuilligen tilbiudis, oc
kunde da først støn paa dem, naar de ere stedt vdi Vaade, oc vide icke selff
huad de skulle giøre eller lade.

Xylenderne
sende deris
Legat til
Kongen.

Det tretten-
de Kong
Valdemars
Taag i Ven-
den.

Kong Valdemar gjorde indfald paa atskillige steder vdi Landet, oc
fant alleuegne stort Byte oc ingen Modstand, da paa det at hand icke alle-
niste kunde heffne sig paa sine Xienders Gods, men ocsaa paa deris Liff oc
Legeme, drog hand bort met sin samlede Mact oc belagde Arkune paa Bit-
øre. Denne Stad ligger paa it saare høyt Bierg, saa at Naturen haffuer
giort den saa fast, baade met Haffuet oc høye Klinte paa den Nørre, Vstre
oc Søndre side, at ingen kand vinde der ind i Byen met it Pil skud. Paa den
Bestre side er den befestet met en Vold, som er hen ved halffrediesinds-
tiue Alne Høy, helfften, nederst imod Vandet, er aff idel Jord, helfften
offuen til, er aff Jord oc Bloekerct. Norden fra Staden ligger en støn
Brønd, til huilcken Borgerne haffue giort sig en lang Befestning vd aff
Byen, at de kunde der hente deris første Vand vdi Bestaalding. Denne
Brynd tog Kong Ericc Emund en gang ind for dennem, oc tuingde dem
icke mindre met Tørst, end met Herre Skiold.

Arkune paa
Vestore be-
leggis.

Kircken vdi
Arkune.

Mit vdi Staden stod en støn stor træ Kircke, paa en vijd oc ledig plaz,
vdi huilcken fandis ocsaa it stort Billede, huilcket skeede en besynderlig oc
høytidelig Dyrckelse aff alt Føldet. Paa denne Kircke vaar icke en Dør.
Vden til vaar Kircken flitteligen dønicket oc formalet met allehaande vn-
derlig grofft Maluerct. Inden til vaar dette gantste Bygning deelt met
tuende Skeluerct. Den første oc yderste vaar bygt imellem stenger, oc haff-
de en blaabrun Gaffuel. Den inderste stod paa fire Pilere, oc vaar bekleedt
met skione Omheng oc Tapeter, oc vaar dog vnder it Tag oc nog-
le felligs Vielcker met det yderste. Sant Bits efterlignelse, som
vaar her opsæt, vaar større vdhuggen i Træ, end noget Wennistis vdi
sin vduaartis sticelse. Den haffde fire Halsse, oc lige saa mange Hoff-
ueder. De tuende vendis frem imod Brystet, oc det ene aff dennem siun-
tis, at see vd fra den høyre, oc det andet fra den venstre Haand. De
andre tuende vendis tilbage imod Nyggen, oc siuntis ocsaa det ene at see
vd paa den høyre, oc det andet paa den venstre side. Haaret oc Skæg-
get lod

Sante Bits
efterlignelse
vdi Arkune.

get lod som det vaar afflaaret, at det skulde vere Guldens Skid lig, som bode her paa Landet. Vdi den høyre Haand, bar hand it Horn, som ^{Suanteuits} ^{Skidelse.} vaar tilhobe sæt aff atskillige Malm, oc pleiede Narligen at opfyldis met Vin eller den beste Dric, som vandede der paa Landet, aff den Prest, som faarestod Templen oc Tienisten, oc gjorde her aff sin gixing oc Spaadom, om det tilkommende aars Fructsommelighed. Den venstre Arm vaar bøyet, som en Bue, ind i Siden paa hannem. Hans Kiortel slog langt ned paa Føderne. Benene vaar aff atskillige slags Træ, oc saa kaansteligen feldet vdi huer andre, at ingen kunde fiende huor de vaare tilsammen sette, vden mand saa diff nøyere til. Fødderne rorde ved Gulffuet, oc haffde deris hemelig Fodfesting vnder Jorden. Hans Bidzel oc Sadel, oc huad saadant mere hans helligheds Herlighed vaar, det hengde icke langt fra hannem. Iblant andre selvsom Nysting forundrede sig mange ocsaa paa hans Suerd, huilket vaar baade stort oc langt, oc vaar fra den yderste ende, ind til flodden at ansee, ligeruis som det haffde været kaansteligen giort aff fint Sølf. Met hans Dyrkelse holtis det saaledis, som her effter følger.

Den Menige mand paa Landet, pleiede aarligen naar Hornet vaar ^{Suanteuits} ^{Dyrkelse.} indhøst, at holde hannem en stor almindelig Ffest oc Høytid. De komme tilsammen vden faare denne Kircke, oc offrede allehaande slags Duæg, oc gjorde sig siden glade oc lystige indbyrdis met huer andre. Presten som ^{Suanteuits} ^{Prest.} varede paa denne Affguds hemelighed, haffde it langt Haar, oc it langt Sleg, imod Landsens vijs oc sæduane. Hand allene gick ind i Kircken, oc ellers ingen anden. Næste dagen, tilforn førend Høytiden begyntis, pleiede hand at rense Kircken met Quoste, oc saa lenge at hand vaar offuer dette Arbeid, da maatte hand icke drage sin Ande inden Kirckedørrer. Men naarsomheldst hand enten lod eller hente sin Ande, da løb hand vden Dørrer, paa det at Affgudens neruærelse, skulde icke fortørnis eller besmittis aff Menniskelig Andes forgiff. Om anden dagen forsamle- ^{Spaadom.} dis alt Folket vden for Dørrer, oc Præsten gick ind i Kircken, at forfare huorledis det tilkommende Aars Grøde skulde Lyckis. Hand tog Hornet aff Affgudens Haand, oc saa flitteligen til, om det vaar fult eller icke. Vaar der noget formindstet aff den Dric, som hand tilforn haffde ladet vdi Hornet, da sagde hand, at det betyde Dyrtid, oc mand derfaare skulde haffue dis bedre opsiun, at vdsipse met Sparsommelighed dette neruærendis Aars Grøde. Der som Dricen vdi Hornet vaar intet formindstet, da sagde hand at det betydde it fructsommeligt tilkommendis Aar, oc mand maatte saa meget dis rundeligere tære, aff det som nu vaar indhøst. Si- ^{Affguderi.} den vdsste hand det som vaar vdi Hornet, for Affgudens Fødder, oc der hand haffde fylt det paa ny, oc credenget det for hannem, da brugte hand besynderlige Ord, met huilke hand ynstte Lycke oc Belsignelse, baade offuer sig self oc sit gantste Føderne Land, at deris Guds oc Rigdom maatte formeris, oc de kunde altid beholde Seyer offuer deris Fiender oc Wuenner. Der met drack hand Hornet vd, oc stæckte atter der vdi, oc gaff hannem det igien, vdi sin høyre Haand.

Til denne Høytid frembaris ocsaa en rund Rage aff Misd, som ^{en stor Rage.} vaar saa stor, at den kunde noget nær skule it gantste Menniske. Presten

holt den imellem sig oc Folket, oc atspurde dennem om de kunde se nem? Der de suarede at de kunde see hannem, sagde hand: Giffue det at i vdi det tilkommendis Aar icke see mig. Huor met hand ynskte hu sig self eller dennem en brat Død oc Afgang, men større Fructifolighed oc Grøde i det efterfølgendis Aar, end der haffde veret i det farne. Dernæst hilfede hand Almuen paa Afgudens vegne, loffue tilfagde dennem, at de skulde faa Seyeruinding offuer deris Fiende Land oc Vand, der som de bleffue idon varasttige at fare frem met Dffer oc Dyrkelse, sō de her indtil giort haffde. Der dette vaar nu sa endt, da aade oc drucke de indtil den mørcke nat, oc fortærede til offuerfled, det som de haffde før offret til Hellighed. Den som kunde dri mest drucken, oc holde sig mest vffickelige, hand vaar deris Gud sic

Sedenfe
Offer.

Suanteuirs
Arlige ind-
komst.

Der vden denne store Ffest oc Høytid, som nu er omtalet, gaff huer Mand oc Quinde, Arligen en Penning til denne deris A Dyrkelse at holde ved mact oc lige. Der til met sic hand ocsaa parten aff alle Krigs Koff oc Byte. Thi de haffde denne mening om nem, at hand gaff dennem all' Seyr oc Lycke imod deris Fiender. haffde ocsaa self try hundrede Heste vnder Sadel, paa alle Krigs oc huad som ved disse hans Reysener forssfredis til Land eller Van hørde hannem til. Hans Prest tog det vdi foruarung, oc lod giøre t allehaande Kircke smycke oc Prydelse, oc oplagde det siden vdi faste Ri Ekrin. Her vdi maatte mand see en stor sum Guld oc Sølf, o get laasteligt Purpur, som vaar ocsaa en stor part fordersfuet aff oc Raadnelse. Her hos foruaredis all den Skend oc Gaffue, som de store Herrer oc den Menige mand gaffue hid, at forhuersfue sig Lycke oc Metgang vdi denne Verden. De gaffue Arligen viff aff gantske Landt Venden til denne Stæd. Iblant andre vdi Førster oc Konger, som brøde oc forssmaadde deris Fæderne Lands t ne Tro oc Religion, oc dyrkede denne Suanteuit, vaar ocsaa vo Kong Suend, som forærede hannem met it statteligt Credenke, p hannem maatte timis diff større Lycke imod sine Fiender. Men ha talde for dette vgukelige Afguderi, oc sic it ont endeligt aff denne B

Suanteuirs
liggende.

Afguderi
straffis.

Suanteuirs
Fest.

Der fandis ocsaa paa mange andre stæder, Kircker som vaare te til denne fornessnde Afgud, hues Prester haffde dog icke saa stor dighed eller søgning, som denne til Arkune haffde. Offuer alt soue nu fortald er, haffde ocsaa Suanteuit en huid Hest. Huiden egen Prest allene maatte føde oc ride. Ingen maatte tage it Haar aff hans Man eller Rump. Den Menige mand vaar vdi denne til at Suanteuit red self paa denne Hest, naar hand stridde imod sin der. Thi den befands offte aarle om Morgenen paa Staalben, i smittet aff Sued oc Skarn, som nogen haffde færdets der met A Reuse. Aff denne samme Hest tog Folket tegn oc foruarfel, Naar A drage vd i leding eller icke, oc handiede sig her met saaledis. Naar A aarsagdis at føre Krig imod noget Landstæff, da toge de ser Sla

laede to oc to tilhobe ned i Jorden met Jernet, saa gaat som faarffuis ^{Spaadom} ^{oc foruarfel.} er huer andre, at der vaar lige meget rom imellem alle disse try par. en lagde Presten Bidzelet paa denne huide Hest, oc ledde den vd aff ialden, oc lod den springe offuer disse Glassuendstager, par effter par, som de vaare nedsætte i Jorden. Sætte hand ickon en gang, den tre Fod offuer Glassuenderne, førend hand sætte den høyre, da lode ilt deris Krigs forsæt falde, oc lagde aldrig fra Landet vdi Ar'ogß, førend hand hæffde gaaet igennem alle disse try par Glassuender, oft offuer huert par altid den høyre Fod, førend den venstre.

Her brugtis ocsaa, vdi disse dage, andre slags seldsom oc vnderlige inster paa Landet. Mendene, naar de vilde reise offuer Landet, da gaff e grandgiffueligen act paa det Creatur, som dennē først mødte. Gaffuis der aff gaat Tegn, da forfulde de deris faaretagne Reise, men siuntis ^{Den sorte} ^{Kaanst.} anderledis, da vende de sig, oc droge strax hiem igien til deris eget. Den Kaanst, vaar ocsaa da meget naffnkundig her paa Landet, oc brugtis den menige Mand, besynderligen vdi denne maade: Naar nogen vdi besteeden paa it Spørffmaal, om hannem skulde lyctis sit Forilde eller vel, da tog hand tre smaa Pinde, som vaare huide paa den ene oc sorte paa den anden side. Dem kaste hand ned tilsammen vdi sit be Skød, oc slog det siden op igien, oc gaff god act paa, huad heller sorte eller den huide side, oc huor mange aff dennem der hæffde vent sig ige aff en farffue. Siden giorde de deris Gizing, effter den huide, den gode, oc effter den sorte, paa den onde Lycke.

Quinderne hæffde ocsaa deris Kaanst for sig self, som de brugte ^{Puncte Kaste.} Puncter at kaste, saaledis. Naar de sade met huer andre omkring tæden, da screffue de wforuarindis nogle smaa strig eller pricker vdi n, oc talde dog ick [huor] mange de screffue, førend de hæffde giort saa ge dem lystede. Befands tallet ieffnt, da vaar det it Tegn til god t, men funde de wiesne, da dømde de at Wlycke skulde vere at for-

Uff saadane oc anden mere Wgudelighed, som nu er opregnet, for- ^{Rong Valde-} ^{mar fører} ^{Krig for den} ^{Christne} ^{Tro.} agedis Rong Valdemar, at hand belagde denne Stad, Arkune. hand viste vel, at saa lenge denne Guanteuit vaar ved mact, da kunde d for tuinge dem self, end dette wgudelige Dffer oc Tillsøb aff omlige Landstæff. Hand besøel først at Krigsfolcket skulde hente gantste t Sommer, aff de næste Skoffue der omkring, at mand der aff kunde bygge Blockhuse, oc anden Værn imod Staden, men der hand hæffde t bedre betenct sig, bad hand Sommermendene, at de skulde offuer- e dette forgefuis Arbeide, oc sagde at Fienderne skulde dog nøddis til iffue sig, førend nogen mand viste her it ord vdaff. Hans Raad at- ^{Rong Valde-} ^{mar spaar.} de hannem, huor paa hand kunde dette vide for vist. Hand suarede agde, at hand giorde sin viffe Gizing her paa, fordi Sant Wit vaar vffred, oc hand nu wden tuil, skulde heffne det paa deris Stad, inden t Høytid, som nu tilstundede, vaar offuerstaaen. Thi der Keyser t vilde tuunget dennem vdi fordom dage, da flyde de til denne hellige

Sant Vit
vorder Nylenderne
vred.

martyr sant Vit, oc loffuede at forsticte aarligen Skenck oc vdgiffit aff Landet, vd til Corfei til hans Dyrckelse at holde ved lige oc maect. Men der Keyser Karl vaar død, oc de vaare komne til deris Frihed igien, da vilde de icke lenger sende deris aarlige Skat hen vdi fremmede Lande, oc gjorde sig selff denne efterlignelse, som de kaldede Suanteuit, oc sagde at de vilde nu lade sig nøye met deris egen Vit, oc vaare icke forbundne til nogen Vdlendiske. Derfaare sagde Kongen, haffuer ieg det huercken aff Drøm, eller noget vduaatit Legn, men min Hu siger mig dette, at Sant Vit skal gieste dennem vdi denne sin tilkommendis Høytid, oc løse dennem aff for deris vguvelige Vtacknemmelighed, at de haffue forskut hannem, oc annammet i Stæden fremmet oc falsk Afgudiske Dyrckelse. Mange forundrede sig paa denne Kongens tale, men saare faa aff dennem tendte, at det skulde gaet som hand spaade.

Kong Valdemar forhindrer de Arckoneser vndfætning.

Kong Valdemar offuergaff (som sagd bleff) at sla Blochhuse, oc lod icke en part aff Fjoldet drage bort at belegge den trange Cliff, som skilde denne Nyl, fra det andet gantste Land, paa det at de andre Nylender skulde icke snige sig her offuer, at vndsætte disse Arckoneser deris Landmen. Den anden store Adelhob beholt hand hos sig selff, oc gaff Biscop Thorsalon befalning, at hand skulde vdeele huer sin Plag, der som de skulde ligge vdi Leyren, oc siden lade dem føre Skyttet op, oc stille det imod Stads Vaaldene. Dissimellem tilstoppede Borgerne porten paa Staden, med møg oc tørfue, oc mente at den vaar der met saa vel foruaret, at det taar som vaar offuer Porten, haffde ingen ydermere eller anden tilsiun behøffend at de lode Fennicke oc Faner sluffue der aff imod Fienderne. I blant andre som der bleffue vdhengde, vaar vcsaa en skøn stor huid Fane, til hui den Nylenderne haffde saa stort mod oc tillid, som til alle deris Afguder. Thi naar den baarit for dem, da sparde de huercken det som hørde Gud eller Mennisten til, oc meente at de maatte giøre alt det som dennem selff lystede. Byer oc Stæder at plundre, Kircker oc Kloster at nederbryde, oc eller vræt at holde for en ting, at brende oc skende det gantste Land, oc siuntis dennem altsammen, at de maatte giøre efter deris egen lyst oc vilde. De mente vcsaa, at denne maect oc myndighed, som vaar vdi dette rige Rield, vaar langt større end Kongens maect oc velde. Syndede de alsiuntis at forgribe sig vdi nogen ond gierning, da tilbade de denne Fane lige som det maatte veret det hellige Raars oc Fane, oc mente at altsaa vaar saaledis met it vduortis Knæfald giort klart, ihuadsomhelst vdi vdskaalckhed, de haffde brugt imod nogen.

Borgerne tilstoppe Stads porten.

En vnderlig Fane.

Kinge bod for stor Synd.

Nog midler tid, at Krigsfjoldet grossue Hytter til sig oc deris Kongen for stor hede oc brynde Skuld, laa stedze inde vdi siun, da løbe smaa Drengene omfring Stads vaaldene oc laste Stæder i Byen met deris Staffslynger. Borgerne haffde met det forstet lyst aff deris idret, som siuntis dennem stemt oc leeg, men der de for me, at de gamle Komme løbendis aff Leyren oc begynte vcsaa at løbe som de vngte gjorde, da grebe de til Værie, oc bleff paa det sidste, aff vdskaalckhed, de haffde brugt imod nogen.

e ophaff, en stor oc aluerlig Riff imellem Godsfolket paa begge sider. ^{Aff en ilden} Thi vore Ryter hulde dette opløff iclon for en Borne trætte, oc lode dem ^{gnist fæer} ^{offte en stor} ^{ild.} xrsaare nappis met huer andre, oc Lyden ramme Manden.

SOM Krigsfolket stermyssede saaledis met huer andre, hende det sig at en gild yng Karl iblant de Danste, bleff var huor Jorden vaar falden fra Taarnet hos Porten, oc der vaar vorden en stor Keffne, som en rund Hule eller en bage Den, imellem Taarnet oc Bolden. Der hand det: ^{Snildt} ^{paafund.} te saa, tenckte hand ved sig selff, at her skulde snart bliffue gode raad, oc bad sine Staalbrødre at de vilde stinge deris spidze ind i Bolden, oc hielpse hannen der met ind i denne Hule, hand vilde giøre sit beste, at berede dem veyen til Eeyruindingen offuer Fienderne. Der hand vaar kommet op i Hulen, oc vaar nu skudfri for Fienderne, begerede hand at de skulde recke hannen nogen halm oc straa op, at hand kunde der aff optende en ild. De atspurde hannem om hand hadde fyrtoy hos sig. Hand sagde at hand hadde baade Fyr iern oc flinte Steen hos sig, oc bad dennem at de skulde iclon vere til rede, at hielpse hannem ned igien naar Ilden begynte at brende. Lyden hialp Mod oc Dristighed, at der kom wforuarendis en frē met it læss ^{Lyden hiel-} ^{der Mod oc} ^{Dristighed.} Langhalm, som hand vilde selff haaff til sit behoff. Dette toge de fra hannem til en bedre oc nytteligere brug. Den ene kaste neg effter neg til den anden, indtil det kom dem til hende, som stode vnder Porten. De førde det siden, met en snarhed op i Hulen, met deris spidze, vden all forhindring oc modstand. Thi Taarnet vaar saa Bret forbyggt vd paa begge sider, at Borgene kunde dog icke kommet til at giøre dem nogen synderlig skade. Der til met hadde de intet hold eller vact paa Taarnet, oc ey heller gaffue nogen at paa, huad her vaar forhaanden.

Der Ilden vaar kommen vdi sin fulde brynde, da hiulpe de Danste Fyrbøderen der fra, oc da spurde Borgerne vdi Staden først tidende ^{En vnderlig} ^{Fyrbøder.} af den brune røg, oc siden aff den røde Lue huorledis fat vaar. De bliffue gantste bange og tuiiraadige, oc viste icke huad heller de skulde giøre Fienderne eller ilden først Modstand. Paa det siste komme de noget til sig selff igien, oc offuergaff Fienderne oc søgte hen at stride imod Ilden. Saa fast som de lagde sig effter at flykte, saa fast stode vort Føld effter at forindre dem, at ilden maatte tage offuerhaand oc fare frem som den vaar begynt. Borgerne forogte selff ilden met den Meld, som de bare ^{Meld føder} ^{Ilden.} paa den, der dem fattedis Vand. Thi io mere de offuerøste den met Meld, io galnere oc høyre den bredde sig vd paa alle sider.

Yng Baldemar bleff vnderlig ved dette Bulder oc Raab, oc som hand kom vden saar Leyren och saa ilden, atspurde hand Biscop Absalon ^{hannem} siuntis om denne Ildbrand, om den kunde giffue dennem ^{beskyttelse} oc leilighed at indtage Staden eller icke. Biscop Absalon for- ^{mande} Kongen at hand skulde icke blande sig vdi denne Bornehandel, oc ^{heller} reise Føldet hasteligen, førend hand lod hannem drage bort, ^{oc} føre hannem viss kundskaff tilbage huad der vaar paa færde. Absa- ^{lon} ^{saatte} som snarist iclon sin Hielm paa sit Hoffuet, oc greb sin skiole

vdi Haanden, oc der hand kom imod Porten, och saa huad for en Badstue de Danske haffde het, bad hand dennem bliffue hart ved, oc styrcke Ilden alt huad dennem mest mueligt vaar. Da tog Ilden offuerhaand, o vnderbrende først Loftet vdi Taarnet, oc siden de offuerste Gaffle met de fornessnde Affgubiste Fane, oc hues mere saadane deris helligheds Klodie her befands.

Kong Valdemar seer met lyst paa sit Koldt, at de storme til Arkune.

Kong Valdemar der hand sid Tidende tilbage ved Biscop Absalon, besoel strax at Krigsfolcket skulde omringe Staden paa alle sider, oc sætte sig self paa en Stol vden for Leyren, at see huorledis huer holt sig Mandeligt paa sin side. Borgerne vorde sig Mandeligen, som dennem vaar oc saa maect paaliggendis. Kongens Krigsfolck forsmmede sig oc icke, at sætte ind imod dennem, der som de kunde giøre dem stor skade oc forhindring.

En gild Dansk Krigsmand.

Iblant andre befands oc saa en frimodig Dansk Mand, som gaff sig fremmerst op imod Befestningen, oc bleff der skut aff Fienderne. Der hand fornam at hand haffde faaet sit Bane Saar, da sprand hand karstkeligen ned tilbage igien, ligeruis som hand ellers haffde giort det met sin fri vilie vdi sin Belmaect, oc icke veret saa nær paa Graffens bredde, som hand ellers vaar, oc haffde nu Døden imellem begge sine Hender. Hand vogede sit Liff som en Helt, oc døde som en Helt. Dette Ord oc Bidnesbyrd gaff hannem baade Frynt oc Fiende, effter hans Død oc Afgang. Det Pomerste Krigsfolck, som Hertug Kazimarus oc Wogislaus haffde ført met sig, mente at dem burde oc saa at beuise deris Mandom, effterdi Kongen vaar self saa nær til stæde, at hand kunde see oc mercke, huo der beuiste sig best imod Fienderne. Huilcket Kongen saare vel behagede, der hand saa huorledis de sparde ingen Baade eller Liffs fare, oc brugte sig at sla oc stiude vden affladelse.

Det Pomerste Krigsfolck beuise sig Mandelige.

Borgerne haffde tuende store Fiender som dem trengde, oc sing vel saa stor skade aff Ilden, som aff Fiendernis Haand. Nogle aff dennem vaare saa heftigligen forbittrede, at bestytte oc forsuare deris Gud oc Volige, at de støtte aldelis intet om deris eget Liff, oc fulde til ligemet Bolden, som vnderbrendis, mit vdi Ildens største Hede oc Lue. Saa dan en wforfalsket Tro oc fast Kierlighed haffde disse Archoneser til deris Gødeby, at de vilde heller falde met hannem, end staa paa leffuendis Fod, den dag der hand vaar vndergaaen oc ødelagd.

Kierlighed til sit Fæderneland.

Paa det sidste, der Borgerne vdi Staden fornomme at der var intet vden Døden oc forderffuelse for syne, i alle Braaer, ihuort de vde sig, da raabte en aff dennem, paa Menige mandis vegne, vd offuer Bolden, oc begerede at komme til ords met Biscop Absalon. Absalon haffde hannem gaa hen en anden stæd paa Bolden, fra Gøldens Brag oc Væder, at hand kunde diff bedre høre huad hans begering vaar. Den anden giorde effter hans befalling, oc strax met ydmyge Hender, oc alle vden deris Factor, bad oc formanede hannem, at Krigsfolcket maatte opholde storme til Byen, oc giffue dem saa lang frist, at de kunde komme til at giffue sig for Kongen, paa nogle billige Bilkaar. Biscop Absalon for at der stod ingen raad til at Krigsfolcket skulde vige aff fra Staden, oc

Arkuneser begere leide.

mindre Vilkaar, end at Borgerne vilde ocsaa dissimellem intet befatte sig med Ilden. Der dette bleff samtykt, gaff Biscop Absalon Kongen det tilkiende. Kongen kaldede sine Raad oc Høffuigmænd tilsammen, bespurgte sig med dennem, oc sagde at hannem stuntis icke vraadeligt, at mand lod det bliffue som Absalon haffde talet paa hans vegne. Thi io lenger at Ilden raadde selff, io vanskeligere den vilde vere siden at vdslyde. Oc om end skont Krigsfoldet huilte sig en time eller noget mere, saa haffde de alligeuel deris viffe Bud, som vaar Ilden i deris sted, huilcken skulde vel vdsrette saa meget met sin veldige Fremgang, som de selff aldrig skulde met Suerdsflag oc egen Liffis fare. Kongens Raad oc gode Mænd samtykte met hannē, oc hand lod Borgerne strax tilfuge, at hand vilde paa denne tid forffone dem, oc tage dem til naade, met disse efftersølgende vilkaar.

Først huad som deris gamle Affguderer vaar anrørendis, skulde de antworde fra sig vdi Kongens Hender, Cuanteuit met all sin Skat oc Egendesæ, oc annamme igien i steden, den Christne Tro oc Religion, effter alle Artickler oc stück, som den lærdis oc predickedis, offuer all Danmarkis Rige. Dernæst skulde de vdslegge til Christne Prestemænds vnderholdning, alt det Land gods, vdi Agre oc Eng, som her til dags haffde veret misbrugt, til deris Affguders Dyrckelse. Item de skulde ocsaa giffue alle Christne Fanger ledige oc løse, foruden all Ranxoning oc vederlag vdi nogen maade. Der til met skulde de forpligte sig, at følge Kongen aff Danmark vdi Krig oc Warlog, oc aldrig side hans Bud offuerhørige naar de frem eskedis aff hannem, at drage i Leding. Til Warlig Skat skulde de vdgiffue aff huert par Dren fyrrettiue Sølf Penninge, oc til ydermere foruarung paa alting, sætte hannem strax lige saa mange nøyactige Personer til Giffel, som skulde følge hannem hiem til Danmark.

Der Krigsfoldet, som tørstede effter Blod oc Bytte, hørde at der vaar Freds forhandling for haanden, gjorde de it stort Oprør, oc klagede at Kongen handlede icke vdi denne Sag som det sig burde met rette. De sagde at dennem skeede for kaart, i det at de haffde voget deris Liff oc Hals, oc faaet mange tørre hug oc obne Saar, førend de haffde nu faaet Fienderne paa Knæene for sig, oc Seyr saa gaat som i begge Henderne, oc maatte nu alligeuel icke faare frem, at heffne deris harm oc skade, eller saa en erlige Bytte Penning, for all deris store Møde oc Wmage. De sagde at det lod idon saa passeligen vel, at mand nu sparde dennem Liffuet, paa huilcke mand met ringe Arbeid oc stor ære, kunde heffne det Mord oc Røffueri, som de vdi mange Aar oc dage, haffde saa ofte bedreffuet paa Danmarkis Rigs Grund oc Strømme. De truede ocsaa paa det sidste, at de vilde hær oc en forlade Kongen, fordi at hand sparde Staden, oc tog saa ringe en Sum Penninge, for denne skøne oc rige Seyeruinding, som nu vaar gaaet som aldelis vunden aff Fienderne.

Kong Baldemar bleff hart rørt oc fortørnet offuer dette Klagemaal oc Bagtale, oc tog derfaare sine gode Mænd met sig, oc gid vden for Leyren, at hand kunde vere vdi Stilhed oc Rolighed, oc atspurde hvar ny huad raadeligst skulde vere, enten at de vnte disse fattige Borger Fred oc Forffonelse, eller ocsaa gaffue Prijs offuer Staden.

De ba:

Kongen be-
uilger Sien-
derne stille-
stand.

I.

Freds Ar-
ticle for de
Articler.

II.

III.

IIII.

V.

Krigsfol-
ket fortræder
at Kongen
gior Fred
met Sien-
derne.

Krigsfol-
ket truer
Kongen.

Biscop Absalon raader til Fred.

De bade alle at Biscop Absalon skulde fremfige sin Mening, huad han nem siuntis vdi denne tuil Sag. Da begynte Biscop Absalon oc sagde Bel maa ieg dette kiendis, at denne Stad staar til at tuinge, dog icke vden languarendis Beleyring oc stor Omkaast. Oc endog ieg veed at den Menige mand, tager mine gode raad met Staalhandste, oc legge mig alting vdi den verste mening, saa er ieg alligeuel saaledis til sinds, at ieg vil heller høre ilde hos disse Vanartige oc Wforstandige, end dølge oc forse Stanken, som kand komme andre mine Metbrødre oc gantste Niget til gaffn oc gode. Thi, lad det saa vere, at denne Jld, som mere aff Gud vnderlig Bestilling, end aff Menniskelige Naafund er optent, hadde nu allerede forderffuet oc opbrent vdi Fallaste, den øffuerste part aff Bolden, som er icke tilsammen slagen aff Muld oc Plancker, saa bliffuer alligeuel den nederste Grunduol bestaaendis vskad aff Jlden, oc er end da saa høy, at vort Guld skulde spende alle fire faare, oc icke end da, kand ste, komme saa lettigen her offuer, som mange af dennem mene. Der til met hassuer oc saa Borgerne forfhyt oc hødt Bolden igien met Jord oc Møg, som Jlden mange steds hassuer affbrent. Saa hassue de oc saa icke alleniste Bærn aff deris Bolde, men oc saa aff Jlden, at wi kunde icke komme offuer til dennem, for hendis Brynde oc Hede, som staar off i veyen til Forhindring, oc dennem til en Bøffermelse. Disligiste bør off oc saa at betencke, at her er endnu flere faste Byer paa Nyland, som Fjenderne hassue besfettet imod off. Spørre de at wi fare for hart aff sted met disse Arckoneser, da skulle de stercke sig end da en gang saa meget, som ders imod off, oc opsette Fjor oc Fæ, saa lenge der er en Mand leffuendis aff dem, effterdi de fornemme, at der er ingen Naade eller forstonelse at vente hos off. Men høre de at wi handle mildeligen met disse deris Landmænd, da skulle de gaa off saa meget dis snarliger til hende. Huad siuntis eder gaffnligst, enten at wi met denne ene Stads ringe Beleyring oc Indtagelse, indtage oc saa alle de andre, oc giøre der met en ende paa denne Krig, eller oc saa at wi bliffue beliggendis for denne ene By, oc forhale Krigen, oc vide icke end da, huorledis det kand gaa off i fremtiden? Findis her nogē iblant off, som siuntis anderledis end ieg hassuer sagd, da bør off at lad dem fare vskadde ind i Byen igien, som wi hassue tagne til Gissel. Men det at de skulle icke mistencke off, oc wi Danske, som ellers pleie altid holde Ord oc ære, skulle icke her offuer komme i it ont rycte.

Biscop Absalons gode Raad.

Danske Mænd holde gierne Ord oc ære.

De vnge skal mand lære, de gamle skal mand ære.

Erkebiscop Estild samtyckte met Biscop Absalon, oc sagde, at det vaar tilbørligt, at de vnge fulde de gamlis Raad, oc burde ingeledis at høre vdis Tienerne effter, at de skulde raade mere end Herrene self. Huad de, sagde hand, kunde wi ynste off en herligere Seyr, aff disse Bøffere, end at wi baade tuinge dem, til at giffue Gud deris Tro oc Hierte, oc vdis aarlige Skat oc Lyngge? Saa er det oc saa mere paa vor egen gaffn, at wi tage disse Nylender til naade, oc bruge dem siden imod andre vdis Nigens Fjender, end at wi lade see vor Grumhed oc Blodgerighed, oc myrde oc forderffue dem vdi grund. Oc huor er saa vbesindig oc vdsigelig, at hand vilde icke heller indtage mange stercke Befestninger til sig, end

tid, met denne ene Stad, som giffuer sig selfuillige vdi vore Hender, vdi ligge her lang tid faare, oc intet vdbrette imod de andre? Saadan vijs
 e, lode de andre gode Danste Herrer sig vel besalde, oc gaffue haade
 debiscopen oc Absalon ræt met deris gode Raad oc Anslag. Kongen bleff ^{De Danste}
) saa meget diff heftigere vdi sit Forsæt, oc skødte saa meget diff mindre ^{Herrer sam-}
 den Menige mandis Bagtale, effterdi hand haffde de fornemmiste ^{redte Absa-}
 t sig paa sin side. Krigsfolket begaff sig hen, huer vdi sit behold, at ^{lons Raad.}
 ile sig effter sin Rødtørffthighed. Biscop Absalon fik befalning at
 name Gissel aff Borgerne, oc tog en part deris ynge Børn, en part
 reldrene selfv vdi Børnsens stad, til om anden dagen.

Im midnatts tide, hørdis der en raabe høyt aff Staden vdi i Leyren, oc be-
 gerede at tale met Godskald, som Biscop Absalon brugte til sin Told
 t Kylenderne. Godskald bleff opuact, oc spurde huad hans vilie vaar.
 n anden begerede at hand maatte komme Biscop Absalon til ords.
 idket bleff hannem beuilget. Biscop Absalon stod op, oc gic vden for
 Paulun, at høre paa hannem. Da begynte hand ved sin Told, høye-
 en at bede Biscopen, at hand maatte drage bort til de Karentiner, oc
 kynde dem huorledis det vaar her gaet til vdi Arctune, oc atuare den: ^{En Karenti-}
 n, at de maatte bliffue vise aff en fremmet stæde, oc fordrage sig met ^{ner beder om}
 ngen, met disse same forsagde vilkaar, førend dennem oc deris Stad off: ^{fred paa sin}
 rgic nogen forderffuelse oc vlydte. Hand sagde at hand vilde komme in: ^{Metborgeris}
 i tredie dagen tilbage igien, met suar fra dennem. Der til met, sagde hand ^{vegne.}
 at kaldis Grange oc vere fød til Karentin, oc haffue der sin Fader ved
 sin Littoge. Men at hand vaar komen her ind i Arctune, det stæede imod
 ns egen vilie, at hand nøddis til at drage her ind at styrcke hoben, mere
 en siun skyld, end for den bistand de kunde haffue aff hannem. Hand
 ste sin Arm, som vaar saa ilde saargiort, at huercken hand kunde bruge
 n, eller Borgerne bruge hannem til nogen Haanduærn imod Fiender:
 . Biscop Absalon mente at det vaar icke ret synderlig stor mact paa-
 gendis, huort denne Krybling drog, huad heller hand raadde til Fred
 er Feide, oc sagde derfaare at hand vilde føre hans ord for Kongen, oc
) hannem met det første Suar paa sin begering. Der Kongen bleff
 mact oc hørde huad stæed vaar, sætte hand alting vdi Absalons Haand,
 hand maatte her vdi lade oc giøre, huad hannem gaat siuntis. Thi ^{Biscop Absa-}
 ff Biscop Absalon denne Kylender saa for Suar paa Kongens vegne, ^{lon giffuer}
 hand maatte drage bort til sin Fødeby, som hand begerede, men dog met ^{denne Ka-}
 te vilkaar, at hues som hand icke møtte hannem om anden dagen paa ^{rentiner}
 affbaaden vden for Staden, met de fornemmiste Herrer paa Landet, da ^{Suar.}
 lde all Leide oc freds forhandling vere forbrut oc aldelis intet.

Om anden dagen finge Esbern oc Sune, befalning aff Kong Bals-
 mar, at de stulde lade Suanteuits Billede nedbrydis. Thi droge
 ind i Staden, oc lode strax ombenget i Kircken afftage, oc besole ^{Suanteuits}
 idket at de stulde hugge varligen paa denne store Knub, at den giorde ^{Billede ned-}
 men icke nogen stæde naar den falt, oc Borgerne maatte siden si- ^{brydis.}
 de haffde saaet det til en Heffn og Straff aff deris Affgub. Der
 men vdi Staden hørde huad for haanden vaar, da stimledis de saa
 tyct om:

tydt omkring Kircken, som Mod vdi it klart Sol skin, oc forhaabte
 at Suanteuit skulde met it synderligt Zertegn heffnd sig paa disse sin-
 Fiender oc Kirckersffuere. De Danske laste fast paa, met deris flær-
 Drex, oc affbugge først Venene, saa at Billedet falt op til den næste Beg.
 Sune bad dennem nedbryde denne samme Beg, oc see sig io vel faare,
 at de icke forhastede sig, at Billedet icke skulde falde paa dennem, oc sla dem
 ihiel. Paa det siste der det da falt til Jorden, da gaff det saa stort it Bulder
 fra sig, at Vnder vaar. I det samme gaff Dieffuelen sig her for vdi en
 fort skickelse, oc foer saa hasteligen vd aff Kircken, at ingen kunde feste Øyn
 paa hannem, eller sige huort hand drog paa. Der hengde meget Purpur
 oc Silde alleuegne omkring Kircken, som vaar kaasteligt til siune, men saa
 forraadnet, at det brast, huorsomheldst mand rørde der ved met Fingre
 ne. De haffde ocsaa opslaget atskillige vilde Diurs Horn oc Tacker, huilde
 vaare baade smucke i sig self, oc beprydede met stor slid oc Raanst.

Sune Eb:
 bisson aff
 Anarretorp.

Dieffuelen
 farer siunli-
 gen vd fra
 Suanteuits
 Billede.

Indgroed Af-
 guderit lader
 sig seentligen
 afftoe.

Borgerne bleff det befalet, at de skulde slæbt dette Billede siden vd
 aff Staden, men den gamle formere Dyrckelse laa dennem endnu saa hart
 vdi sinde, at de torde det icke self giøre. Thi bade det deris fremmede
 Föld oc Fanger, at de skulde laste reeb der paa oc slæbe det vden saar Por-
 ten, oc meente at den straff oc vlycke, som skulde følge effter, maatte saa
 gerne gaa dette Draffuels föld offuer, som dennem self. Thi de trode
 io stadeligen, at denne deris gamle Patron, som de haffde dyrcket saa in-
 derligen vdi saa mange Aar, skulde strax heffnt sig paa dennem, som
 handlede saa haardeligen met hannem. Mand maatte see stort Vnder oc
 lyst paa dennem. Nogle græde oc hylede for denne vræt, som deris Affguds
 vederfors. Nogle loe oc vaare glade, vden tuil at dem bluebis ved dette
 deris formere daarlige Affguderit, vdi huilcket de haffde veret saa lang tid
 forført oc forblindet. Der Billedet vaar vdført i Leyren, bleff der it stort
 tilløb oc trengsel aff Földet, som forundrede sig paa denne seldsomsu-
 teuit, som de haffde hørt saa megen ord gaa aff tilforn. Førsterne g-
 ge ocsaa der til at flue den, effter at den Menige mand haffde seet her
 saa meget som dem lystede. Siden bleff denne dag indtil Aften intet
 det bestilt, end at de Gissel vdsørdis oc annamedis, som bleffue forde-
 staaendis tilbage hos Borgerne, oc Førsterne sende deris Predicant
 ind i Staden, at de skulde vnderuise den taabelige oc vforstandige Almu-
 vdi den sande oc rette Guds dyrckelse.

Kvlenderne
 taage ved den
 Christne tro.

Suanteuit
 maa tiene
 Fyrstaden.

S M Aftenen, maatte mand see huorlebis de som haffde Vid behof
 laage met, at de gaffue sig i færð met Suanteuits trop, oc slæbte
 met deris Drex vdi smaa Splinder, at huer sid saa meget som hand ha-
 behoff til sit Stegeriff. Huer tendte ved sig, huad Kvlenderne be-
 dog skammet sig self, der de saae for deris Dyne, at denne deris Affgud
 som de haffde tient oc dyrcket saa mangen saur Dag, hand maatte v-
 de Danske til Ildbrand paa deris Fyrstæd. Samme tid bleff aff
 Suanteuits bolige, oc opbyggt i Staden igien en ny Kircke, aff det
 som tilforn bleff slæbt tilforn til Skanger oc Blockhuse, at det som
 tillafte

Uaffuet met det første, til Fienders Regemers forderffuelse, det kom dem den til deris Siels Saligheds opbyggelse oc forbedrelse. Hand lagde den iem ocfaa en viss dag faare, paa huilden de skulde antworde fra sig, alt det liggendesæ oc clenodie, som fandis at vere giffuet oc tilhobe samlet til Suanreits Dyrkelse oc Dieniste.

DER dette vaar altsammen saaledis bestyrt, gaff Biscop Absalon de fornemmiste Høffuigmend, Granze den Karentiners begering oc løfte tilkiende, oc der hand haffde faaet alle deris samtycke, lagde hand om natten vd met tredieue Skiff, oc haffde det saa met Kongen, at hand skulde komme self effter om Morgen, saa tilige som det noget opagedis. De Karentiner bleffue saa forstreckede, der de hørde huorledis det vaar gaaet de Arckoneser, at de møtte paa den stæd, som Biscop Absalon haffde beramt lang tid førend den time kom, som vaar forsagd at de skulde lade sig findis. Der Granze saa Flaaden legge ind vnder Landet, oc formerckte at Biscop Absalon vaar self næruerendis tilstede, lod hand hannem forstaa, at hand vaar kommen, effter deris forord, oc haffde begge Landsherrene, Tetisslaff oc hans Broder Jarmer, met det gantste Lands fornemiste Adel met sig. Biscop Absalon tog dem paa Loffue oc Lide, ind i sit Skiff til sig, oc gjorde Fred met dennem, met lige de samme Billaar, som de Arckoneser bleff faarelagd, oc beholt dem siden hos sig, indtil saa lenge at Kongen kom self, at de kunde høre hans egne ord oc samtycke. Der Kongen vaar kommen, oc stadfestede alt hues giort vaar, da tog Biscop Absalon Jarmer allene aff alle Nylenderne, oc Biscop Suend aff Aarhus met sig, oc drog hen op til Karentin. De andre befoel hand sin Broder Esbern Snare, at hand skulde opholde dennem met it Giestebud, indtil hand kom tilbage igien. Hand haffde iton tredieue aff sine egne Høffmend met sig, oc lod dog største parten aff dennem bliffue tilbage effter Borgernis begering, paa det at der skulde icke forarsage sig, nogen vdybt eller opløb ved dennem, om de komme inden Porten iblant Almuen. Byen ligger saa gaat som mit vdi it stort Bfære, saa at mand kand paa egen sider komme til den, vden at en saare ond oc sneffuer Badsted, som gaar igennem it dybt Kier. Huo som icke seer sig diss bedre for, oc viger noget libet vden faar denne Badsted, da setter hand sig self vdi Dynd, met Baade oc Liffis fare. Naar mand kommer her offuer, da tager en vey som varer ind til mand kommer ind til Byen.

Der de Karentiner fornomme at de Danste vaare for haanden, da paa det at alting kunde gaa diss statteligere aff, da droge de hen ved sex tusinde stercke, vdi deris fulde Nysting, vd imod dennem, oc stode atffilde paa egen sider ved Beyen, met deris Spige sætte ned i Jorden for sig, der de Danste skulde gaa frem. Biscop Suend bleff vnderlig her ved, oc hand bleff dette megle beuebenede Gold var, oc atspurde huad dette betyde, at Fienderne komme saaledis løbendis vd imod dennem. Biscop Absalon bad hannem giffue sig til frede, oc sagde at dette skeede den til ære, oc icke til noget Meen eller Offuerfald. Thi der som de bleffue noget ont i sinde imod dennem, da kunde de bedre kommet til vdi driffue det inden Portene end vden faare. Lad mig dette vere en

stor Dristighed aff Biscop Absalon, at hand gaff sig met saa faa Føld, ind iblant saa mange sine Fiender, førend Sagen vaar endnu kommen til noget endeligt Forligelsemaal. Hans eget Føld som vaar vdi met følg met hannem, finge større Mod oc Dristighed aff hannem allene, end dennem kunde paa komme Redhel eller Forstreckelse aff dette megle beuebne Føld, som stod omkring dem paa alle sider. Der de vaare komne offuer Badsteden paa den haarde oc tørre By, da toge Karm-tinerne saare ydmigeligen vd imod dennem. De neiede oc bukede met deris gantste Legeme ned til Jorden for dennem, lige som der hadde kommet nogle ned aff Himmelen til dennem. Der de vaare frem gaane fulde de bag effter dennem ind i Byen, ordentlige oc stidelige vdi Pulder oc Baabenbrag. Alle Mand vaare lystige ved Absalons Tilkommelse, Thi de ansaae hannem, icke som nogen Legat, som vaar affærdiget for en serdelis bestilling styld, men for en almindelig Fred skaffere offuer det gantste Land.

Tre Kircker
vdi Karentin.

Karentins
Bygning.

Vdi denne By, fandis da tre stattelige oc vel beprydede Kircken som holtis paa det næste vdi saa stor ære oc affhold hos disse Karentiner som den nasskundige Quanteuits hos de Arctuneser. Naar foldet hadde Fred her paa Landet, da vaar her en ringe Søgning vdi Byen. Men naar de finge Feide, da flyde foldet mangsaaldigt her ind, oc opbygte mange Hus vdi en Hastighed, som vaare meste parten tu Løft høit. De stode och saa nær paa huer andre, at der som Kongen hadde kastet vdi Blider her ind, da skulde Steenene neppeligen ramd nogen bar Plag for Husene. Der til met laae alle Braaer fulde aff Dreck oc Starn, som plagede dennem vel saa meget vduaartis met vliidelig stand, som de elendige plagedis induaartis met Redhel oc Fryct for deris Fiender. Thi forunder vaart Føld saa meget diss mindre, at dette Føld vaar saa redbon til at giffue Staden, effterdi de hadde saadane Fiender inden Porten her at dragis met.

Kvuits
Kircke.

Kvuits (sic)
Kelse.

Den største Kircke aff disse tre, hadde it Baabehus vaar belstet som stort som Kircken vaar i sig self. Der vaar ingen anden Begge imod dennem, end hues stilsmisse som vaar giort aff Purpur oc andre kostbare Drætter. Tagget hengde allene paa nogle Stytter oc høye Pilaster. Derfaare saa tilige at de opløfte disse omhengendis Drætter for Baabehuset, oc siden det inderste, da saa mand strax huor deris Kvuit stod, smed aff en stor Teg, vdi alle onde oc garstige maade. Sualerne hadde giort deris Reder vdi hans Mund oc Hals, oc fylt Brystet paa hannem, met allehaande stinckende Breenlighed. Men danen Gud, hørde saadant Offer til met rette. Hans Hoffuet vaar deelt vdi sin Ansicter. Hand hadde oc lige saa mange Suerd bundet i sin Side, huert vdi sin Skeede for sig self. Det ottende holt hand vdi sin høyre Haand, oc vaar det fest, saa hart met en Jern Nagel i sin venre Haanden, at de maatte affbugge Haanden, førend de kunde faa hannem. Den Menige mand dyrkede hannem, oc holt faare at hand var Grefers Mars, gaff lyde vdi Krig oc Marlog. Hand vaar langt vdi sin stidelse, end noget Menniske, der til met saa høy oc lang, at naa

Abalon stod paa sine Tæer, da kunde hand end da icke naa til hans Haand, Biscop Ab-
 ge, met den lille Dre, som hand gic almindeligen met vdi sin Haand. salon gic
 Men der alligeuel vaar intet deiligt eller prydeligt paa denne store Stod. almindeligen
 Thi det vaar icke grofft Arbeid vdi sig self, som Billedsnideren hadde met en lille
 lagd her paa, oc der til met hengde saa meget Stoff oc Skarn paa hans Dre vdi sin
 nem, at hand saa ilde vd paa alle sider. Haand.

Biscop Abfalons Hoffmend vaare icke met de seeniste der Orloff
 naar giffuen, førend de gjorde denne fornessnde Rhuit keendbrøden, at Rhuit ned-
 hand falt ned til Jorden, oc gaff it stort Bulder fra sig. Der Bor- flais.
 gane dette saae, at deris Affgub sic saadant it yndeligt Fald, da gjorde
 de nu saa stor spaat oc vidunder aff hannem, som de tilforn hadde beuist
 hannem Heder oc Ære.

Den samme Dom som offuer gic Rhuit, den gaffue Bispens
 Hoffmend oc saa offuer Poreuit oc Porenuz. Poreuits Billede dyrde: Poreuits
 vdi en anden Kircke, som stod næst op til denne første. Det hadde Kircke.
 som Hoffueder, men ingen Baaben eller Berie hos sig, som Rhuit haf-
 de. Porenuz stod vdi den tredje Kircke. Hand hadde fire Ansicter paa it Porenuzis
 Hoffuet, oc det femte paa sit Bryst, oc holt met sine høire Haand paa Kircke.
 Hagen, oc met den venstre paa Panden.

Da disse Affgudiste Billeder vaare nedslagne, som nu er fortalt, da
 befol Biscop Abalon Borgerne, at de stulde opbrende dennem inden
 store Stads Portene. Borgerne bade ydmigeligen, at hand vilde
 haffue dennem forskonet vdi dette stycke, oc ansee deris oc Byens leilighed.
 Thi der som at Jlden spreddis, oc sic først icke nogen maect offuer it Hus,
 de stulde vden tuil de andre gaa den samme gang, saa mange som vaare
 i den gantste By. Biscopen gaff dennem dette effter, oc tilstedde at de
 maecte føre dem vden for Portene, oc der brende dennem. Dette falt
 dem icke vel vdi deris Dre, de stode lang tid hart imod oc sagde, at de be- Karentiner
 hattede sig for heffn oc straff, at de stulde bliffue lydt oc lest paa de Lemmer fructe for
 de brugte til at vdslebe oc brende disse Affguder met. Men der Biscop ders bill de.
 Abalon vnderuiste dennem, at disse deris Affguder vaare icke liffløse
 Gude, som kunde icke røre eller hielpe sig self, meget mindre enten skade
 oc hielpe andre. Da grebe de til, oc gjorde effter hans raad oc befalning.
 de vaar alligeuel icke vnder, at dette fattige vankundige Föld bar saa-
 freyet oc fare for disse døde Affgudiste stode. Thi Dieffuelen pleye- Dieffuelens
 de met saa skindbarligt oc slemt Raagleri oc vhorligt Spøgelse, at straf- stemme oc v-
 fælsk Vstyshed, at det bør for Christne Menniskens ørne icke at neffnis. berlig Spø-
 gelse.
 de alligeuel at saadant paafordis dem aff deris Affguder, oc der
 vantede oc fryctede dennem, at de fulde icke vdi deris vgunst oc vrede.

Biscop Suend aff Aarhus stod paa disse træ Guder den stund de Biscop
 dem vdaß Byen, paa det at de stulde icke aleniste haffue saa meget Suend aff
 at drage, men oc saa skamme sig, at de hadde lessuet den dag, at Aarhus træ-
 gubernis
 billede.

Biscop Absalon vier tre Kirke-gaarde ved Karentin.

Biscop Absalon forderffuer sine ørne met for sig met dennem.

de Dyrkede saadanne Knubbe met Bøn, Offer oc Knæfald, som nu en Bldendiste Biscop traadde haanligen vnder sine Fødder. Diffimellem at Biscop Euend dross saaledis sin tidlaart, da drog Biscop Absalon ud, oc viede tre Kirkegaarde paa de Karentiners marc, oc kom for Aften ind igien i Byen, oc drog end da siden om Natten tilbage met Jarmer til sine Skib, oc nødde hannem til, at hand maatte faa Naderet met sig, førend de skildis fra huer andre. Hand haffde da vaaget tre samfelde Natter effter huer andre, at hans Dyrne vaare saa forderffuet da offuer, at hand kunde faa gaat som enten lidet eller aldelis intet see for sig met dennem.

Kylenderne saa Christendom oc Prester.

Wenighed imellem Kongen oc de Hertuger aff Pomern.

Siu Skrin fulde aff Penninge forer Kong Valdemar aff Nyland til Byte.

Om anden dagen bleffue Førsternis Haandscriffuere, oc andre som varede paa deris Bøger oc Lessning, ordinerede til Prester, oc begystrax at døbe Føldet alleuegne paa Landet. Almuen lod sig ocsaa offerffuer alle maade villig, til at opbygge Kircker, den sande Guds Tien til forfremmelse, i den sted de tilforn haffde hafft allehaande smaa Hytder deris Affguders vildfarende Dyrkelse. Samme dag fremfordis ocsaa de Gissel, som Landet stod tilbage met, effter Fredens Artidlers delse. Da toge ocsaa de Hertuger aff Pomern orloff, oc droge vdi hiem fra Kong Valdemar, fordi hand vilde icke affsette Tetisflaff Regimentet, oc føre dem ind paa Nyland met all Mact oc Myndighed vdi hans sted. Huilcket gaff siden Marsage, til den languarendis Kong oc Wenighed, som off Danske oc dennem siden imellem vaar vdi mange Aar. Om Aftenen lagde Kongen ud aff denne Haffn, oc ind vdi den D, som ligger næst det store Land. Der antuordede Kylenderne hannem siu Skrin fulde aff Penninge, som haffde veret giffuet til de Affguders Dyrkelse oc Tieniste. Der alting vaare saaledis besluttelucte Dørre, da lod Kongen vdraabe oc forkynde orloff aff Leding, oc sin gantste Skibs Flaade, oc bleff der met giort en god ende, paa den Nylandiske Krig oc Feide.

Biscop Absalons rundbed med Guds Ords forfremmelse.

Jertegn.

DER Biscop Absalon vaar kommen hiem til Danmark, ordinerede hand Prester paa ny, at sende hen offuer til Nyland, oc hienkom andre, som tilforn vdi Nød oc trang bleffue indsatte. Hand gaff Prester, icke aleniste Messe klæder, Bøger oc hues andet som huer deris Embede, men ocsaa Besolding oc Vnderholding aff sit eget, det at de skulde icke ligge dem for meget paa Halffen met Besuering, de skulde met deris Prediken føre til deris Saligheds Kundslaff oc stand. Deris Lærdom metfulde ocsaa Jertegen. Thi mange som beladde met atskillige Siugdom, komme formedelst deris forsoning igien til deris Sundhed oc Førlighed. Huilcket ieg holder faare, oc haffuer ladet stee, mere fordi at hand vilde forarbeide oc styrede deris tilhørere, end for deris egen skyld. De ligeruis som hand og andre maader, gjorde dennem til gode, som hans Ord effter sig, de, saa straffede hand ocsaa met atskillige Siuger paa deris Krig, me, dennem som foractede oc forhaanede hans hellige Ord.

end self giffue nogen hug vd. Der Esbern Snare saa huad nød oc ^{Esbern snare}trang for haanden vaar, lod hand Kongens Søn icke forgeffuis vere sig ^{re haffuer}befalet, men lagde ind imellem hans Skib oc Landet, mit vdi den største ^{befalning}fare, der som Steenene fløye aller tyckiste, og befridde saaledis Kongens ^{paa Kongens}Søns Liff, met sit eget Liffs vaade oc fare. ^{Trofasthed.}

Disse Whristne vaare oc icke met det seniste, før end de grebe fat om Esberns Skib, oc saarede alle dennem som stode fremmerst vdi Staffnen, oc droge saa Skibet met det samme, til sig paa Landet. Esbern spente sin Bue tre gange, oc stød huer gang feil. Thi slog hand Buen i hundrede stycker, oc traadde frem i Staffnen, oc stridde langt vd paa dagen allene imod Fienderne, met stor Mandom oc Driftighed, indtil saa ^{Esbern snare}lenge, at hand haffde faaet saa mange tørre hug, at hand forsmæctede oc ^{ris Mandom}dom hans Been kunde icke bære hannem, oc hand met stor nød kom tilbage i Skibet, at sætte sig ned til huile. Hans Fold vaar altsammen krøbbet i skiul vnder offuerløbet, saa nær som til en Mand, men alligeuel der hand saa at Fienderne haffde vnderhugget hans Skib, oc vilde falde ind offuer borde til hannem, da racte hand de gamle Seener, oc slog dem første, anden oc tredie gang fra sig, oc brugte mest de haandløse Verie, som de self haffde kast inden Skibs borde til hannem. Paa det sidste, der hand vaar nu saaledis forsmæctet oc forarbeidet, at hand maatte atter træde til: ^{Esbern snare}bage at huile sig, kaste en til hannem met en stor Steen, oc ramde han: ^{re er i Liff}fare. nem paa hans Hoffuet, at hand falt saa gaat som døder ned i Skibet. Der disse Whristne bleffue dette var, oc fulde nu ind i Skibet, at de vilde endeligen myrd hannem, da græb denne ene hans Staalbroder hannem om Armen (effterdi hand kunde icke ved Raab opuecte hannem) oc som hand fik hannem noget op paa Beenene igien, flyde Fienderne aff For: stretchelse, for hans Mastun aff Skibet. Thi de haffde nu saa forsogt ^{Fienderne}hans Mod oc Mandom, at de reddis saa meget for hans Ansict, som for ^{reddis for}Esberns ^{Ansict.}Ansict. I det som hand kom noget til sig self igien, atspurde hand sin Staalbroder, huorfaare hand bemødde oc besuerede hannem saa haardeligen, men der hand formerdte, at Skibet vaar fult aff Fiender: ^{Esbern faar}ne, græb hand til Verie paa ny, oc slog dennem end da vd fra sig, oc da: ^{anden gang}til Liffue i: nede siden anden gang, saa gaat som død op til Masten, oc haffde vden gien. tuil bleffuet aldelis borte med dette samme, der som icke Christoffers Fold haffde kommet hannem diff snarligere til hielp, oc taget hannem ind til sig vdi deris Skib. De andre Danste bleffue da først vise aff Esbern Snaris, ^{At bliffue}oc de andre deris skade, oc komme icke nærmere Landet, end som de kunde vel ^{vdis af an:}den ^{den Mands}naa det met deris Buer. De effterdi at Matten gick paa, bleffue de belig: ^{skade.}gendis vden faare denne Haffn, paa det Fienderne skulde icke hemeligen stiele sig bort for dennem, førend de komme bedre i færð met dennem.

Der disse Curlender oc Finder fornomme at her vilde icke andet vorde aff, end at de maatte io bie oc holde Fod, da bleffue de saa me: ^{trød giffuer}get diff dristigere, oc tendte mere paa huorledis de kunde saa Seyer, end ^{Mod oc}fly for de Danste. De toge baade deris egne oc de Danste Skib, som de haffde forøffret, oc affhugge der til met Grene aff Træene, oc opbyg: ^{Raad.}te der aff it stort Værn omkring sig, som en By, oc lode tuende sneffre

Sørøffuer:
nis trædte
anflag.

der Landet, at de kunde icke vende dem noget snart at Søen igien. Da lagde de hasteligen vdi imod dem, oc grebe en part fat om deris Skib, oc drog dem op paa grunden til sig, oc siden bare paa Fjeldet met Steen oc ande haandløse Bærie, alt huad de kunde, indtil de hafde vnderhugget Skibene, at de kunde icke løbe igien at Søen met dennem. Derfaare atuaare Kong Baldemar sit Fjeld, at de skulde saa vel vacete sig for disse Sørøffuere, naar de flyde, som naar de hulde dem fod vdi standende Strid, io for alting bliffue tilsammen met Skibene hos huer andre, oc giffue god tid at de icke forhastede sig effter disse arge skalcke, naar de vende sig oc flyde for dennem. Der som de fulde dette hans raad oc ande da vilde hand vere fuld viss, at de finge Seyr offuer disse nøgne oc Bæbenløse forrædere, som fordristede mere paa deris snedighed, end paa oc Krigs rystning.

Wland.

Christelig
Fierlighed.

Kongens
gode raad
forgat.

Suend Sko-
ling.

Claus Ven-
dilbo.

Tue lange.

Magnus
Skoning.

Christoffer
Kongens søn
er i liffø fare.

Met denne affsteed droge de vdi met it frit mod oc lagde ind vdi Wland. De endog det stod vfeiligt imellem de Danske oc de Sue paa denne tid, saa vaar alligeuel Christendoms enighed mere anset dem, end Rigernis fiendskaff, oc sparde der faare Fjeldet som bode denne V, at det onde som vaar disse Wchristne berid oc tillagd, skulde gaa vdi offuer deris egne Metchristnis blod. Her finge de kundskab Curlenderne oc Liffenderne hafde slaget sig tilsamen vdi Stallbrøder met huer andre, oc laae vdi en Haffn, icke langt der fra, paa deris Vueri. Da vaar Kongens gode raad oc paamindelse allerede forget dennem. De foractede deris Fiender, oc huer søgte hen imod dennem, oc som hand bleff først seylrede, oc vaar best Befeylet. Der it aff de Liffste Skib, som laa paa vact oc kundskaff, fornãm at de Danske vaare haanden, rømde det at Søen, oc gaff sig icke tid til, at atuare de oc deris Stallbrødre. Men disse andre finge dog de Danske snart sig see, oc droge strax deris Skib op, paa det tørre Land, oc flyde selft paa strömte oc skalckhed, ind at den næste Skou som stod ved Strand Suend Skoling oc Claus Bendelbo besindede icke denne Trædtsked, oc sig alt huad de hasteligt kunde, ind effter dennem, oc sprunge met alt sit Fjeld fra deris Skib paa landet. Strax komme Sørøffuerne vdi vdi aff Skoffuen oc offuerfulde dennem, saa at endog de vorde sig vdi tid Mandeligen, saa maatte de alligeuel betale, at de icke bedre merckt Kong Baldemars raad. Tuende aff Biscop Absalons Tue lange oc Eskild, vilde kommet deris Stallbrødre til bistand, oc deris eget Liff, til lige met deris, som de vilde gierne vndsæt oc huer Magnus Skoning bleff icke end da vjss aff disse andre deris skade, oc lagde ind paa en anden sted imod Fienderne, oc fidd dog ingen behøuet, end de gjorde. Sørøffuerne hugge hul paa skibene oc siuncte dem vdi vdi uet, der de hafde slaget Fjeldet ihiel, saa mange som vaare paa landet. Christoffer Kongens søn, holt sig noget fra Landet, oc der hand kunde, der hand saa huorledis disse andre hans Metbrødre vndfangede. Men hans Skib dreff alligeuel saa nær paa Strandbacken, at Sørøffuerne kaste saa fast met Steen paa huet, at huer nøddis til, at tencde mere paa huorledis de kunde skule sig.

Der de komme hiem met Flaaden, funde de Kong Baldemar vdi Ring: Sant Knud Obotrite Kong (Strin: leggio.
 stæd, som da lod formedelst Eræbiscopen aff Lund, baade sin Fa: Kong Knud Frunis der hand er su Nar gamle.
 ders Been oplegge vdi Altere, oc sin Søn Knud, som da vaar siu Nar
 gamle, kronis oc hylbis til Koning. Der dette vaar fuldendt, komme
 Biscop Helge aff Dpslo, oc Biscop Staffen aff Wpsal, Erling Skac: Kong Knud Frunis der hand er su Nar gamle.
 kis Legater, til Bords met Kongen, oc begerede ydmngeligen aff han:
 nem, at hand vilde giffue oc tilsiige Norbaggerne leide oc fred. De sag: Erling Skackis &c: gater begere Fred.
 de at hannem burde, at vide dennem denne Bøn, heldst paa denne dag,
 paa huilken hannem vaar vederfaren denne store glæde oc ære, at hans
 Fader vaar Alterlagd, oc hans Søn kronet oc samtykt at tage Riget
 effter hannem. Kong Baldemar lod sig offuertale aff dennem, oc gaff
 Erling Skacke leide, at hand maatte komme hannem selff til ords her i
 Riget. Esbern Snare, endog hans saar vaare icke endnu alle tillægte, Esbern Snare dra: ger ind til Gissel i Nor: ge.
 maatte drage hen op til Norge til Gissel, effter Biscop Helgis begering,
 den stund at Erling drog her ned til Danmark, oc tuende andre Norbag:
 ger, ved naffn Erling oc Jffuer, bleffue diffimellem her tilbage hos
 Kongen.

Erling Skacke talede Esbern Snare hart til paa Landsting vdi
 Norge, men Esbern gaff hannem aldelis intet effter, oc suarede hannem
 ræb oc ieffning, oc gaff hannem stycke for stycke, raat for vsaadet.
 Dernæst lod hand foruare Esbern paa sin Gaard, oc begaff sig met Bis:
 cop Staffen aff Wpsal, oc fire Skib paa veyen til Danmark. Der
 hand kom vnder Sielands side, laa Biscop Absalon vdi Jisore fiord met Isore fiord.
 Flaaden, oc vaar nyligen hiem kommet fra Kongen, som hand haffde sult
 offuer til Jutland. Hand besoeel sit Fould, at de skulde aldelis vdi ingen
 maade stille sig Fiendtligen imod dennem, paa det at de icke skulde for:
 skredis oc sætte deris Raas tilbage hiem til Norge. Hand tog venligen
 mod Erling oc ledsagede hannem met en part aff Flaaden hen offuer til
 Kongen.

Den første dag Erling Skacke kom Kongen til ords, stede Kongen
 hart paa hannem, saa at Erling lod alt haabet falde, oc mente at der Erling mis: baaber om Fred.
 skulde icke noget fordrag eller forligelsemaal stede imellem dennem. Thi
 lod hand Biscop Absalon ombede, ved Biscop Staffen, at hand vilde
 forskaffe hannem leide, at hand maatte forsee sig igien vdi sit behold. Bis:
 cop Absalon bad at hand skulde icke bliffue hart ved Kongen, oc intet
 frycte mere, end som hand vaar hiemme vdi sit eget Fæderne land. Der
 aff sid hand Mod til sig, oc gaff sig atter til ords met Kongen, oc bekom
 Fred oc Benstaff met billige oc lidelige vilkaar. Hand for Kongen baa: Freds Ar: tickle imel: lem Kongen, oc Erling.
 de paa sin egen Persons, oc saa paa den menige Norste Adels vegne, at
 hand vilde tage til sig Kongens søn Baldemar, som vaar da saare liden,
 oc opfaastre hannem troligen oc vel, oc giffue hannem først effter den
 Norste Hirdskraa, Jarls naffn, dernæst leyse hannem til Arffuing, at
 hand skulde vere næst Norgis rige, om hans egen søn Kong Magnus døde
 bort vden ecte Liffs arffuing. Hand racte Kongen oc saa haanden, oc til:
 sagde hannem Huldstaff oc Mandstaff, at hand vilde altid til gode
 rede,

indgang der paa, igiennem huiltede mand skulde ind. oc vdi naar for nøden vaar. De haffde oc saa ophengt oc vdstract Gylene alleuegne omkring dette Børn, at Fienderne skulde icke komme til at saa skud paa dennem. Nogle aff dennem Hueskede stenger, oc nogle samlede Steen tilhobe paa Strandbacken, som de kunde siden bruge imod Fienderne. De paa det mand skulde baade see oc høre paa dennem, at de vaare vdsforfærdede i alle maade, da lode de aldrig aff at quæde oc raabe den gantste Nat igennem. De Danske vaare tuert imod baade stille oc bedrøffuede, indtil paa det sidste, at Christofers Prest, ved navn Lucas, som vaar en Engelsk mand, oc icke ret saare vel lærd, dog mechtig forfaren vdi gamle Historier, begynte at trøste dem. Hand fortalde dennem meget aff de gamle Danstis mandommelige gierninger, oc der met icke alleniste stilde dem ved deris dybe sørge Tander, men oc saa opuacte dem til vsigelig frimodighed vdi lyst, at heffne deris Stalbrødris død paa disse vchristne.

Lucas Engelskender, Christofers Prest.

Narle om Morgenen lode vore Danske, nogle saa aff deris Gæder bliffue beliggendis, at vacte paa Fienderne om de vilde vndflyd, oc deris selff til Land, dog icke saa nær hos Fiendernis leyr at de kunde komme til at giøre dennem nogen forhindring, førend de vaare komne alle til Land paa Strandbacken met huer andre. De som vaare best rystede ginge fremmerst, oc lode de andre som vaare icke saa vel beuebuede, følge dem efter. Søroffuerne løbe vdi imod dennem vden all Krigs orden, oc raabte offuer alle maade høyt, menendis sig saaledis at kunde forstredes. Danske vdi dette første anløb. De som ginge bag flyde, men de som fremmerst vaare, toge saa Mandeligen imod dem, at de nøddis til at søge sig let, oc skiule oc skytte sig vdi deris Borg oc Børn, det beste de kunde. Mange bleffue oc saa slagne aff dennem, førend de komme ind igennem disse trange Huler. Men ingen bleff aff de Danske, vndertagen alle allene, som bleff stut igennem sin strube met en Pil, oc bleff saa vdsmeectet aff Blodløb, at hand baris for it død Menniske tilbage til Strand. Niels Stigssøn en Dansk Herremand, som vaar baade ædel oc vdsvald, vdi Blod oc Mod, hand vaar den første, som gaff sig ind til Fienderne, oc bleff slagen met en stor Staffuer vdi hulen, saa hand falt død til Jorden, førend hand kom ind til dennem. Hans Broder Lage, vilde følge hannem oc bleff der offuer hart saaret vdi sin Hals. De andre Danske fast efter, oc komme met det samme ind iblant Fienderne, oc stotte sig om ingen Liffs fare, at de kunde icke saa bugt met dennem. Stalbrødre som bleffue før tilbage hos Skibene, komme dem oc forbi hielp, oc nogle aff dennem reiste deris Skibs maste op til Bærnit, oc de der ved hen offuer at vndsætte deris metbrødre. Da bleffue vdi de vchristne huer oc en slagne, saa at der icke vndkom en aff denne gantse hær som kunde føre tidende hjem, oc forkynde eller fortælle deris vndfærdighed oc endeligt. Vore Danske toge deris Byte, oc deelte det imellem sig selff. Siden færdede de deris Skib, oc begroffue de Menige mand, Men Herremendenis lig saltede de, oc førte dem met sig til Danmark.

Det slag paa Bland imellem de Danske oc vchristne.

Niels Stigssøn.

Lage Stigssøn.

De vchristne Søroffuere bliffue slagne paa Bland.

Der de komme hjem met Flaaden, funde de Kong Baldemar vdi Ring-
 stæd, som da lod formedelst Erkebiscopen aff Lund, baade sin Far
 is Been oplegge vdi Altære, oc sin Søn Knud, som da vaar siu Aar
 mte, kronis oc hyldis til Koning. Der dette vaar fuldendt, komme
 iscop Helge aff Dpslo, oc Biscop Staffen aff Upsal, Erling Skac-
 k Legater, til Bords met Kongen, oc begerede ydmigeligen aff han-
 m, at hand vilde giffue oc tilsiige Norbaggerne leide oc fred. De sag-
 at hannem burde, at vide dennem denne Bøn, heldst paa denne dag,
 a huilcken hannem vaar vederfaren denne store glæde oc ære, at hans
 der vaar Alterlagd, oc hans Søn kronet oc samtyct at tage Riget
 ter hannem. Kong Baldemar lod sig offuertale aff dennem, oc gaff
 king Skacke leide, at hand maatte komme hannem selff til ords her i
 iget. Esbern Snare, endog hans saar vaare icke endnu alle tillægte,
 atte drage hen op til Norge til Gissel, effter Biscop Helgis begering,
 fund at Erling drog her ned til Danmark, oc tuende andre Norbag-
 k, ved naffn Erling oc Jffuer, bleffue diffimellem her tilbage hos
 ngen.

Sant Knud
 Obotrite
 Kong frin-
 leggis.

Kong Knud
 Frunis der
 hand er siu
 Aar gamle.

Erling
 Skackis Le-
 gater begere
 Fred.

Esbern
 Snare dra-
 ger ind til
 Gissel i Nor-
 ge.

Erling Skacke talede Esbern Snare hart til paa Landsþing vdi
 Norge, men Esbern gaff hannem aldelis intet effter, oc suarede hannem
 b oc ieffning, oc gaff hannem stycke for stycke, raat for vsaadet.
 næst lod hand foruare Esbern paa sin Gaard, oc begaff sig met Bis-
 Staffen aff Upsal, oc fire Skib paa veyen til Danmark. Der
 kom vnder Sielands side, laa Biscop Absalon vdi Fjære fiord met
 aden, oc vaar nyligen hjem kommet fra Kongen, som hand haaffde fult
 ter til Jutland. Hand befoel sit Fjold, at de skulde aldelis vdi ingen
 ade stille sig Fienttligen imod dennem, paa det at de icke skulde for-
 kis oc sætte deris Raas tilbage hjem til Norge. Hand tog venligen
 Erling oc ledsagede hannem met en part aff Flaaden hen offuer til
 ngen.

Fjære fiord.

Den første dag Erling Skacke kom Kongen til ords, steldede Kon-
 hart paa hannem, saa at Erling lod alt haabet falde, oc mente at der
 de icke noget fordrag eller forligelsemaal skeed imellem dennem. Thi
 hand Biscop Absalon ombede, ved Biscop Staffen, at hand vilde
 kasse hannem leide, at hand maatte forsee sig igien vdi sit behold. Bis-
 Absalon bad at hand skulde icke bliffue hart ved Kongen, oc intet
 de mere, end som hand vaar hjemme vdi sit eget Fæderne land. Der
 skil hand Mod til sig, oc gaff sig atter til ords met Kongen, oc bekom
 oc Benstaff met billige oc lidelige vilkaar. Hand for Kongen baa-
 paa sin egen Persons, oc saa paa den menige Norske Adels vegne, at
 de vilde tage til sig Kongens søn Baldemar, som vaar da saare liden,
 vsaastre hannem troligen oc vel, oc giffue hannem først effter den
 Hirdstreaa, Jarls naffn, dernæst kysse hannem til Arffuing, at
 de skulde vere næst Morgis rige, om hans egen søn Kong Magnus døde
 vden ecte Liffs arffuing. Hand racte Kongen oc saa haanden, oc til-
 de hannem Huldstaff oc Mandstaff, at hand vilde altid til gode
 rede,

Erling mis-
 haaber om
 Fred.

Freds Ar-
 tickle imel-
 lem Kongen
 oc Erling.

rede, vdryste oc tilfick hannem tryſinds tiue Skib, naar oc huor hand begerede, at de ſkulde følge hannem.

Eiden der hand kom hiem til Norge oc fortalde Almuen met huad Wilkaar Fred vaar Kongen oc hannem imellem giort, da kunde hand aldrig nock fuld loffue de Danſkis Tro oc Oprictighed. Tue Lange fulde hannem til Norge met ſit eget Skib, at hand ſkulde føre Eſbern Snare der paa tilbage met ſig til Danmark. Eſbern Snare bleff foræret met atffillig ſtattelig Skend aff Norbaggerne, der hand ſkulde drage fra dennem, Bøſynderlige ſick hand mange ſtone Buer oc Pile, oc hued andet mere ſom den til hørde. Der hand kom paa Danmarkis Strømme, vnder Dødsberret, ſinge de Kundſkaff aff de Danſke Velligere, at Kongen vaar draget ind i Landt Pomern, oc at der laae hen ved fyrretiuue Skib vnder Eſbermen huad heller det vaar Koffart eller Fribyter, der paa viſte de ingen vdi beſted at giſſue fra ſig. Thi gaff Eſbern ſaa for raad, at de vilde, Raad Bogn oc Leding wanſeet, legge det lengſte de kunde vd at Soen fra dennem oc løbe dennem forbi vdi den mørcke Nat, at de komme icke i færð met dennem. Der de komme noget nær imod dennem, røbte Maanens ſkin dennem, at Fienderne bleff dennem var, oc lagde vd faar dem, at de kunde ingeledis vnduige dennem. Der Eſbern dette ſaa, befoel hand Baabomændene, at de ſkulde tage deris Vaaben paa ſig, oc ſtaa huer til rede, oc vare paa ſin tilfickede ſted. De andre tog hand frem i Staffnen met ſig oc befoel dem at de ſkulde bruge meſt deris Epiud, oc legge ſig mere effen at de kunde beſhytte deris eget, end at ſtaa eſter Fiendernis Liſſ oc Vferd. Hand befoel dennem oc ſaa, at ſaa tilige de vaare komme igennem Fiendernis Flaade, at de da ſkulde giſſue ſig tilbage vdi Skibet imod Roret, oc ſøge huer ſin ſted, ſom tilforn vdi Staffnen, oc io for alting tage huer vel vare, at ingen iblant dem talede it eniſte ord, vden hand ſelf alene paa det de kunde diſſ bedre høre hannem alleſammen, naar hand befale dennem noget. Der ſom hannē ſlogis noget til, da ſkulde de høre Tue Lange oc der ſom Tue bleff noget at ſlade, da ſkulde de lyde Eſkild. Inten at de tre bliſſue alle nedlagde, da ſkulde de icke haſſue mange Høffuizmend hofſ offuer ſig. Som hand vilde nu iſørd ſig ſit Panger, atſpurd hannem Styremanden, huor met hand ſkulde ſhytte ſig imod Fienderne, vdi hand ſkulde bruge begge Henderne, til at regere Roret, oc kunde bruge aff dennem til at ſla fra ſig om noget paa kom. Da antuorden Eſbern hannem ſtrax ſit eget Panger oc Harniſt, ſom hand vilde iſørd ſelf, oc vilde helder vere ſelf, end at Styremanden ſkulde vere vaaben. Der met vebnede hand denne Mandis Liſſ met ſine Vaaben, oc alle andre deris Hierter met Mod oc Driſtighed, i det hand gaff tillid, at hand ſkotte icke ret ſaare meget, om Fiendernis Mact oc Vfaaldighed.

Tue Lange.

Eſbern dra-
ger hiem fra
Norge.Dødsberret
eller Odde-
nad

Eſber.

Eſbern vef-
ter ſig imod
Sørøffuerne

Tue Lange.

Eſbern ant-
uorder Sty-
remanden ſit
Panger.Eſbern ſlar
ſig igennem
Sørøffuer-
nis Flaade.

Alting gick ſtrax faare ſig, eſter Eſberns Raad og Befalning, det ſtod icke lang tid paa, førend de trengde ſig mit igiennem Fiendernis Flaade. Vdi det første Anfald drefſue de dennem fra ſig med Buer. Anden gang diſſigifte, dog det vaar noget haardere paa at

Den tredie gang forundrede de sig, huorledis det gick til at it Skib, holt sig saa lenge och saa Mandeligen imod saa mange, oc atspurde dennem dersaaare, huad de vaare for Føldt oc Landmend. Esbern suarede, oc sagde at de spurde forgeffuis, om deris naffn, aff huilcke de vunde ingen Prijs eller Byte. Disse Sørøffuere haffde fangen hos sig en Dansk Herremand ved naffn Erick Jurisson, som vaar vel edel aff Byrd oc Blod, ^{Erick Jurisson.} men groff oc sledig vdi Hierte oc Mod. Hand kiende Esbern paa sit maal, oc sagde dennem runt vd, at det vaar icke mueligt, at de kunde fange hannem. Der de dette hørde forbandede de sig selff, om de icke finge hannem, oc lagde derfaare om borde met hannem paa begge sider, ret ^{Sørøffuere lege om Borde met Esbern oc vorder affslagne.} fra hans Mast, oc bleffue dog afflagne oc finge vbodelig skade i deris Føldt, i den sted at Esbern miste icke en Mand, aff alt sit Føldt.

Paa det sioste, der Bæret factedis at de kunde icke haffue deris som tilforn, da atspurde Esberns føldt hannem, om de icke skulde ocsaa karene vd, oc bruge dem til lige met Seylet. Esbern sagde ney, paa at Fienderne skulde icke tendt, at de flyde for dem aff nogen redzel forstreckelse. Men der hand fornam, at de fulde saa tæt oc gridstelligt ^{Krigs anslag.} efter hannem, atspurde hand Baadsmendene, om der vaar end nu en nock for haanden inden Skibs borde. Der hand hørde at de icke inge ingen nød for Steen, befoel hand, at en aff dennem skulde stige op det høyeste, hand kunde komme op i Tackelet, oc der sla en Ild op, at det at Fienderne skulde icke andet vide, end at der vaare flere Skibe i søge, som gaffuis her met it tegen, at de skulde komme dem til vinding. Fienderne viste icke andet, end saadant skulde veret for haanden, oc vende der faare tilbage oc lode aff at forfølge dem. Der Esbern tendte at hand vaar gaet dem aff siune, strøg hand sit Seyl, oc vrede sig ind vdi sin egen Haffn, oc vndkom saaledis, baade met ^{Tredskhed oc styrcke} sig oc tredskhed, met sit Føldtis modighed oc sin egen snildhed, vdi ^{begge gode.} mit igennem sine Fienders hender.

Sffimellem haffde Kong Valdemar stercket sig paa ^{Kong Valdemars fiortende Taag vdi Venden.} Beyen met den Nylendste flaaede, oc lagde ind igennem Juine Namunde, hen op for Julin oc plagede Landet der omkring, ^{Julin.} den selff vskad oc vrørd. Siden drog hand deden ind at den stode i ^{sa,} som haffuer en lige begyndelse oc oprindelse, oc deelid dog vdi de Græne, oc løber frem baade for Camin oc Bollin. ^{Fisser: Camin.} Derder oc Bondgarn stode, gjorde dennem stor forhindring, at de kunde icke komme frem, som de vilde met Skibene. Der vaar oc en lang Bro slagen til mit vd paa Aaen ved Julin, at Kongen ^{Kongen bryder Broen ved Julin.} vdi til at bliffue der beliggendis om natten met flaaeden. Om Mor- aarle lod hand laste Broen sønden for Byen, oc Baadsmendene vdi paa, at oprycke Fissernis Ruser oc Bondgarn, som stode vdi ^{den} Beyen. Borgerne fortrøde dette, oc gaffue sig ned, ved den gang, aff Broen, oc komme vd i deris Baade at fordriff:

fordriffue Fienderne. Der Biscop Absalon, som stod paa Lande Kongen dette saa, tog hand nogle aff disse fremmede Vaade, som la der Landet, oc kom sine Landmend der met til vndsætning. Vdi skode fast paa hannem, oc gjorde hannem dog ingen skade. Thi baade de hand hielp aff disse sine egne Metbrødris Skolde, vdi huilcke de Fiendernis Skud, oc sid oc saa effter Kongens befalning, sit eget noget nærmere til sig, at Fienderne maatte paa det sidste fly for ha oc de nedbrøde siden en stor part aff Broen, saa at Flaaden kom der nem vden besynderlig forhindring.

Borgerne gaffue sig alligeuel vd paa Vaade, oc lagde sig eff de kunde giort vort Foldt nogen Affbred. Men Absalon oc fylte deris Vaade met Skyttere, som stermyssede met dennem. Naar gerne trengdis da finde de ind vnder Staden, naar vore trengdis, da de til Flaaden. Saaledis hulde de det met huer andre, indtil saa le Borgerne maatte endeligen vige aff, oc den gantste Flaade lagde da nem vden all Modstand. Sune Ebbiffen vaar den sidste met sit oc som hand drog frem for Landet, oc en aff de Julinste Borgere st oc spaattede hannem, spente hand sin Bue, oc skød den met det første ihiel. Sammeledis handlede hand oc saa met en anden, som vilde ti denne til hielp. Strax komme der tuende løbendis, som toge disse de paa deris Skuldre, oc baare dem ind at Byen. En anden aff Metborgere gaff Sune oc hans Foldt mange wquem skends Or skød met Munden paa dennem, effterdi hand hadde icke anden Bu huilcken hand kunde heffne sine Metborgeris Død. Godskald t hannem ret aff hans egen Mynt, suarede, oc sagde at hand gjorde her vdi, at hand lod saa ilde paa Sune, sørend hand bleff oc saa sken den Skaal, som hans Metborgere bleffue saa tierligen, oc met saa vilie tilbructet. Hand sagde oc saa der hos til hannem, at disse Metborgere vaar beuist en stor velgierning, i det at de som førre Fodgangere, vaare slagne til Riddere oc Rytter aff Sune. Vaar der flere for haanden iblant dennem, som vilde lade sig indforis paa sa Heste, som disse to rede paa, da skulde de icke komme dristeligen ga frem, de vilde see om de kunde endnu finde raad, til at giøre dem ri hiem igien til dennem. Met saadan subtiligt Gienfuar, som han denne Skendgest, slog hand alle de andre hans Metborgere offuer sen, som vaare icke bedre end denne ene vaar.

Sune Eb-
biffens
Mandom.

Snildt gien-
fuar.

Skends ord
betalis.

Kristo.

Kamin.

Siden drog Kongen til Kristo, oc forbød Foldtet, at de skulde gi nogen skade met Ildbrand, paa det de kunde haffue her nød Fodring til deris Heste, naar dem trengde. Deden droge de her Naen imod Kamin, oc der de hadde skendt oc brendt hues de offuer i den omliggende nordere Egn, gaffue de sig tilbage imod Staden, myssede paa Broen met Borgerne. Aff huilcke nogle snegt sig ligen vnder Broen, oc stunge op igennem Fielene til de Danske i Spiude, oc bleffue dog strax foriagede aff Kongens Foldt, som gaff

paa Vaade imod dennem. Men Broen vaar i sig self brastholdig oc suag, saa at vort Fjeld nøddis mere for Broens end Borgernis skyld, at drage her fra, tilbage til Crissts. Der begynte Kongen oc den gantste her, at raadsla indbyrdis met sig self, huor de kunde komme bequemligst ^{Kongen raadslaar om sin hjemferd.} vdi i Østersøen igien. Thi det Pomerste Friishaff haffuer tre steder vdi løb vdi Haffuet, ved Vene, Suine, oc Kamin. Vene oc Suine stuntis at ligge dennem for langt aff veyen, oc bleff derfaare samtyct at mand skulde drage vdi ved Kamin, som næst vaar til Haffuet. Men en aff dem ved naffn Bere, som viste Landsens leilighed saare vel, sagde at denne Na mund ved Kamin vaar saa grund oc wiesfnligen dyb, at mand kunde icke komme der igennem, vden aleniste naar det vaar stort Haffflod. Biscop Absalon lod ned met tre Skib, at hand vilde forfare leiligheden her om, men haffuet stormede oc brusede saa hart, at hand kunde icke komme til at randsø Dybet, som hand gierne vilde. Der som denne samme Elff løber ^{Biscop Absalon forsøger dybet ved Kamin.} aff den store Pomerste Sø, der er den trang. Siden bliffuer den noget videre, enten vdi sig self eller vdsaa at den finder en Sø paa Beyen sig, førend den atter vorder sneffuer igien, der som den løber vdi, i det vider oc store Haff. Flaaden kunde icke fortsffue, indtil Biscop Absalon kom tilbage igien, oc løb ned til hannem imod hans Forbud, oc sætte sig der offuer i stor fare met deris Skib. Christoffer Kongens Søn fulde dennem oc ^{Christoffer er i Liffø fare.} haffde Bagholdet, oc vaar noget nær kommet ilde til maade met Bendersø, som sæge sig bag paa hannem, oc skulde giort hannem større Besættumod, haffde hand icke self sæt diß mandeligere Verie, oc faaet vndsætning aff sine Staalbrodre.

Samme dag sætte Kongen sig faare, at hand vilde endnu en gang ^{Kongen strøffer omkring Julin.} sine Landgang omkring Julin. Thi drog Biscop Absalon vdi om natte tid, oc forsøgte baanden vdi Stranden imod Landet, der som den vaar dyb, oc nedflog der Pøle eller Bant knuder paa rørene, som stode i med Haffbacken, oc lod Hestene der springe om anden dagen vdi dyb. Magnus Kong Eric Lams søn fulde hannem paa Byteri, oc ^{Magnus Kong Eric Lams søn er i storliffø fare.} haffde saa vijd vdi effter Koff oc Byte, at hand stiltis fra Absalon, oc bleff hart omringet aff Fienderne baade til Land oc Vand, at de haffde faaet hannem bort der som hand haffde icke faaet anden vndsætning. Biscop Absalon haffde bange kaar. It vaar dette, at Kongen som drog omkring, oc sætte ild paa Landsbhyerne, haffde sent Bud effter hannem, at hand skulde vfortsffuet komme til hannem. It andet vaar dette, at Kongen saa sin Stallbroder for sine Dyne vdi Liffø vaade oc fare iblant Fienderne. Huad skulde hand nu giøre? Huilket stod hannem best, enten at forsømte Kongens befalning, eller sin Stallbroders liff? Kierlighed gaar for Konge bud. Hand søgte met en snarhed hen til Magnum, at hand vdrøff Fienderne, oc hialp hannem vdi i sit behold, paa sin fri Fod. Hand hialden hans store velgierning, Magnus høveligen betædede hand, at hand behiende frijt, at hand haffde aldrig vndkommet met sit Liff, haffde hand icke vndsæt hannem. Hand loffuede hannem oc saa met Haand Mund, at hand skulde voge sit Liff igien for hannem, om det hannem ^{Tacknemligbed.}

nogen tid behoff giordis. Biscop Absalon tenckte ved sig, huorlevis hand kunde best stille Kongens vrede, som vaar uden tuil fortørnet paa hannem, at hand haffde sidet hans Bud offuerhørig. Da paa det hand kunde formilde hans Hu, lod hand fremdriffue en stor Hiord Quæg met Fanger oc andet Bytte vdi Leyren til Kongen, at Kongen naar hand saa dette megle Bytte, skulde siden tage saa meget diff blideligere mod hannem. Absalon for- milder Kon- gens vrede. Huildet ocsaa skeede. Thi der Kongen saa at Biscop Absalon haffde icke veret forgeffuis borte, da lod hand sin vrede falde, oc talede hannem idon it ord eller tu til, oc lod det saa bliffue ved det gamle Venstfaff.

DEN Kongen vaar kommen tilbage til Flaaden, begyntis der atter at raadslaes, huor mand kunde komme best til at legge vd i Hassuet paa Hiemsfærden. Nogle gaffue for raad, at mand skulde lade Grassuert opgrassue dybet met Jern Spader, oc vdfære det trange Sund, at Skibene kunde saa deris vbehindrede løb der igennem. Men dette raad bleff for skut, effterdi huer mand, som nogen haande haffde veret til Søes, viste vel, at huad som der opgrossuis paa en time, det forfultis strax igien met det Sand, som Hassuet dreff frem oc tilbage, naar det enten flødde eller faldt. Nogle raadde at mand skulde met endrectig Mact oc styrcke, føre Skibene offuer disse store Grunder, met store løfft Stenger oc Vielcker vnder dem, oc lade Ryterne dissimellem holde paa begge sider Elffuen, at bestemt Goldet den stund de haffde met dette Arbeid at skaffe. Dette anslag sim- tis icke wraadeligt. Men der ser smaa Ryldernis Skib, vaare saaledis offuersette, da vaar det vnueligt, at de kunde saa nogle aff de andre store Skib her offuer. Mand haffde vel før stilt dennem at vdi smaa stycker, for den megle oc store Baglast, som vaar vdi dennem, fører mand haffde slæbt eller løfft dem offuer disse vanskelige Grunder. Allige- vaare nogle saa fyrrige oc gerige paa denne Hiemsfærd, at de nødigt lod sig her aff kalde oc fra trengte, oc endog Kongen besøel dennem at de skulde lade dette forgeffuis Arbeid betemme, saa vaare de dog allesammen hannem gienstridige, vndertagen Biscop Absalon allene, som haffde søgt Stæden, oc viste vel at det vaar icke mueligt, at komme her igien, oc met noget Skib vdi gode maade.

DET midler tid, sic Kazimarus Landsførsten dette at høre, oc gaff sig storligen offuer denne de Danstis vildfarelse. Hand lagde vden for Namunden, met halftrediesinds tiue Skib, oc mente at han vilde trengd dennem, at de enten skulde sætte Liffuet til, eller io endog giffue sig fangne vdi hans Haand. Hand haffde tuende mechtige Skib hos sig, ved naffn Ronne oc Cirin, huilcke vaare hannem tilfide. Hertug Henrick, at de skulde giøre de Danske affbred oc stort Betæ- Hans Broder Bugislaus sende hannem flere aff sine Skib, at de sin Flaade met, oc fulde self effter met Reysetnget, som hand haffde samlet aff Landsaatterne, vndertagen de Juliner, huilcke hand haffde de oc bespaattede for deris Wuelighed, at de haffde icke anderet end sig, imod de Danske.

Kazimarus belegger Namunden for de Danske.

DER Juderne fornomme, at dennem icke lyckedis vdgang i Haffuet, oc bleffue nu der til met bellemde aff Fienderne, da samledis de omkring Biscop Absalon, vdi deris Harm oc Hastighed, oc offuerfusede hannem met mange vnyttige stends Ord. Ligeruis som hand kunde noget volde i det, som de selff vaare størst Hoffuete oc Marsage til, met deris egen Fremfusenhed. Nogle aff dennem begynte saa gaat som at græde, oc Quindastteligen at klage, at Kongerne pleiede vdi fordom tid, at raadføre sig met sine fornemmiste gode Mend, naar de vilde sla noget paa, men nu om stunder vaare intet lat eller giort, vden huad nogle halffossinge biude oc raade. De sagde at hand maatte nu see, huorledis de made, i det at de vaare indforde vdi denne trange Braa, der som intet haab vaare, at de kunde komme vd met Liffuet eller Vren. Saa at intet vaare nu bedre, end at Mand aff Hus tog Haand paa at flæbe nogle Skib hen vd i Haffuet, paa huilcke Kongen selff oc de fornemmiste Raad oc aff Adelen, kunde komme i deris Behold, paa det at alle Danstis Rassin oc Belde stulde icke paa en tid til lige, bliffue abelidderhoffuet oc nedlagd. Biscop Absalon dract saadanne Ord i sig, met stor Taalmodighed oc Sactmodighed, oc suarede icke it eniste Ord, antat end at hand paamindte dennem, at de stulde giffue god act paa sig selff, oc icke nu i dag lade falde sig de ord aff Munde, som dennem i fremtiden kunde angre oc fortryde.

Juderne
bliffue vrede
paa Biscop
Absalon.

Biscop Ab.
salons fact:
modighed.

Storre Vognsøn kom vforuarendis til at høre paa dette Buld, oc kunde met det første icke komme til, for deris Mundklammer, oc mercke huad for haanden vaare. Men der de sactedis noget, oc hand sig at vide aff dennem som hos stode, at Faldet hadde steldet oc stend paa Biscop Absalon, da taledes hand til dennem oc sagde: Huad skal den vere for en Daarlighed, at i, mine gode Krigs Brodre, saaledis fare i Bed met denne værdige Herre oc Fader, oc saa Quindastteligen klage paa hannem, ligeruis som hand hadde bedreffuet en stor Wgiering. Skulle gode Krigsmend lade saadanne vquems Ord faldt, oc løbe til oggiort veir, at demme saa vbesindeligen paa en fromer oc duelig mandes Hære oc gode Lempe? Saaledis betalis Belgierning met Wacknemmedighed. Denne ene Mand haffuer ført oss hid, at legge Prijs ind met vtreffsiold, vdi disse Landstaf, huilcke vore Forældre finge aldrig at see vderis tid. Det sømmer sig Herrene oc Hoffdingerne at giffue anbud, oc det menige Krigsfold at følge deris Raad oc befalning. Saa oc den som anfører Faldet, icke baade vere deris Formand oc Forord til lige. Selff skulle Tienerne driste paa deris eget Mod oc styrcke, oc følge hørkommeligen deris Krigsøffuersters Bud oc Paamindelse. Thi bør oss alle at tæcke hannem, som saa ofte haffuer sæt baade Liff oc Hæder i fare for oss, paa det at wi kunde bekomme Seyeruinding oc Bytte vderis Fiender. Dss bør oc icke, at holde denne for den ringste Belgierning, at hand haffuer ført oss paa denne Plaz, at wi kunde beuise vort Mod oc Mandom, oc sla oss Beyen hiem igennem vore Fiender. Thi

Krigs Kat.

Seldsom
forandring.

det er nu kommet saa viit, at huo som begerer at komme nogen tid leuendis hiem til sin Hustrue, Hus oc Børn, hannem staar ingen anden Raad faare, end at hand skal self scriffue sig it Passbord met sit Suerd paa Fiendernis Pande, oc kibe sig Orloff aff Leding, ved disse Venders Blod oc Mandfald. Mig forundrer i all Verden, huor ledis dette gaar til, at saa mangen duelig Helt, som her er iblant off, er vorden saa snarligen foruend, oc betagen (diss verre) met Blodhietig hed, som de lade paakiende met dette deris daarlige Klagemaal. Huor faare beffue oc stelfue wi, førend wi komme vdi nogen Nød oc Trang, Huorfaare lade wi Modet falde, oc brende Byen, førend wi see Herren komme. Diss stader end nu aldelis intet. Huden er heel paa off. Wi er huercken bundne eller offueruundne. Wi haffue ocsaa vore Baaben oc Værie paa off, oc haffue end nu ingen mist aff vore Gold eller Skib. Nu lad see, bliffue huer mand for sig, oc bruge sin Lycke oc Fordeel met Mod oc Enildhed. Lader off dette ocsaa vel betende, at wi ere beuebenede forsøgte Krigsmend, oc haffue met nogle Baabenløse oc taabelige Væder at stasse. Der som end stont vor gantste Flaade, vaar enten afgaaen aff Sø oc salt Vand, eller opbrent aff Ildbrand for off, for Gud oc Mend, wi vilde end da saa gode Raad. Der skulde icke hegte nogen ting for off, at wi ville io sla off mit igennem vore Fienders Her, oc ride met Seyr hiem til Danmark. Lader derfaare aldrig mere haffue saadanne fryctastige Ord aff eder, vdi nogen ærlig Forsamling. Lag Mod oc Hierte til eder, oc tender huad i haffue veret oc beuist eder, for duelig Krigsmend altid tilforn, indtil denne næruerendis dag.

Storre
Vognssens
myndighed.

Kazimari
daarlig hoff-
mod.

MEt saadan forstandig Tale oc vnderuisning, stilte oc affstaaet Storre Vognsson dette Bulder oc Oprør paa denne tid, fordi at Folket elskte oc ærede hannem, for hans store Dyd oc Drøgheds skyld, end at de vilde offuergiffue deris Forsæt, oc efterfølge hans Raad. Kazimarus mente at hand haffde faaet den Danske Flaade paa den stæd, som den skulde icke vndgaa hannem. Thi slog hand sig tielt strax op til Namunden, oc dract icke aff Sølf oc forgylte sig med sine gode Mend. Saa lystig oc frimodig vaar hand offuerkom Byte, som hand ventede, oc haffde icke endnu i Hende, oc sidt saagen diss større Bluffel oc Forhaanelse, at hand siden maatte rømme Landen, oc vaar glad at hand vndkom met Liffuet.

Kongens
gode Mend
er ilde til
freds met
hannem.

Kong Valdemar bad sine fornemmeste Raad oc Hoffuigmand om aff at arbeide paa Skibene, oc drage i Land oc komme til huse naar de haffde giort Maaltid, oc skicket det ting noget vdi lag. Naar Maaltid vaar holdet, komme de efter hans befalning til huse paa hans Skib, oc hand begynte at spørre omkring, huad huer haffde deligt, at lade eller giøre, i denne næruerendis Trang. Ingen vndernem suarede hannem it eniste Ord, saa at Kongen forundrede sig, oc spurde for huad Uarsage de tagde saa stille. Da vdbrod en af dem, oc sagde: Herre, Lager de samme Børn vdi Raad met eder, som de

Umindeligen at liude, oc lader dennem nu vise eder Veyen hiem igien, som haffue ført eder vd fra Danmark. Kongen formerckte strax at Biscop Absalon bleff hannem brædt, for den daglige omgengelse, som hand haffde met hannem, oc suarede derfaare oc sagde. Det er vsæduanligt, at due- lige Krigsmænd skulle stendis som andre Quinder, men dette lader bedre, at de lade all indbyrdis Riff oc hemelig Had fare, naar det gielder den Menige mandis oc Rigens beste paa. De kand stee (sagde hand) at den som i holde for en taabelig oc vforstandig Mand, hand skal vel finde paa, huad hannem bør at tale oc suare, om hand spørgis til raad vdi denne til Sag. Der met saa Kongen til Biscop Absalon, oc spurde huad hannem siuntis? Absalon sagde at der vaare gode raad for haanden, ^{Abfalons gode Raad.} som Kongen vilde ellers giøre der efter. Thi det som nogle meente, at de skulde icke komme der vd igien, som de komme ind, for Førsternis Skib Reyssetyng, som haffde belagd Gabbet for dennem, det haffde intet paa Kongen skulde icke sætte sine Ryter op i Landet, oc drage Landueis med dennem til Nagabbet, oc der met beskytte Flaaden, som skulde gaae efter. Nogle aff dennem som vaare best bemandede oc vdrystet, skulde seyle fremmerst, oc naar de komme ned imod Fiendernis Skib, skulde de fortøffue, indtil de andre komme efter, oc da endrecteligen angribe Fienderne paa en tid til lige. Disse andre Høffuigmænd loe Biscopens Raad, oc atspurde hannem om hand vilde vere den første, som vilde legge ned imod Fienderne. Absalon suarede: Jeg vil vere ^{Modighed oc storraa- dighed vdi Biscop Absalon.} den første oc fremmerste Mand, paa det ieg skal icke siuntis dristige: vdi mine Ord, end vdi mine Gierninger. Thi frimodige Raadgiiffere skulle beuise met Haanden, det som de raade oc biude met Munden. Kongen glæddis aff Biscopens gode Mod oc Raad, oc giorde sig færdig met sit Reyssetyng, oc drog ned imod Nagabbet.

Razimarus tøffuede icke lenge paa Landet vdi sit Valun, førend hand aff stor Fryct oc Redsel gaff sig vd til sine Skib, der hand saa at ^{Razimarus flyer for de Danske.} vaare de Danskis Aluere, at de komme oc vilde tale met hannem. Der aff vore Danske Skib bleffue tilrystede met beuebenede Baadsmænd gaat Krigsfold. Biscop Absalon haffde self tu vnder sig. Esmer og Sune lige saa mange. Thorbern, Oluff, oc Neder Thorsten vaare Høffuigmænd paa disse andre try. Biscop Absalon befoel, at disse andre Skib skulde huer vdi sit Orden følge efter. Hand vaare den fremmerste for alle disse siu, oc fant it vkiert Dyb, igennem det hand lagde vd met en snarhed vbehindret, vndertagen at Styren den paa det ene hans Skib, forsaar sig, oc bleff der met staaendis nogle liden tid, indtil at de andre Baadsmænd komme det til hielp, oc førde sig vd igien i det rette Dyb. Da flyde den Vendiſte Flaade, oc de ^{Den Vendiſte Flaade flyer for den Danske.} andre raabte efter dem, met stort Mod oc Glæde, oc sagde indbyrdis til hin andre, at det haarde Steen baand vaare nu brustet, oc Biscopen vaare haade Taal oc ære, for sit gode Raad. De som tilforn vaare vdi freds met Absalon, oc talede haanligen om hannem, de ærede oc lofede hannem nu allermest, for sit vise Paafund oc Anslag. Men Ab-

Atstædigbed
oc Sæctmo-
digbed.

salons Atstædigbed oc Sæctmodighed lod sig her see, saa stor til at foract den Menige mands Noes, som tilforn deris Bagtale oc wnyttelige skends Ord. Met saa ringe wmage, fordressuis all den store Vaade oc fare, som siuntis at vere for Haanden. Tuende aff disse Wendiske Skib, som Faldet haffde vndlobet, toge vort Fald op vnder Kristo, oc haffde noget nær ocsaa faaet det tredie, som bleff staaendis paa nogle hemelige Pæle vnder Bandet, haffde icke deris eget Fald, kommet det til vndsætning, oc faaet det vd at Soen met sig.

Bugislaus
flver for
Kong Val-
demar.

Siden drog Kongen hastelige hen op til Julin, oc fant der Bugislaus faare sig, som bygde oc borte paa Broen, huilken de Danne haffde tilforn nedbrøt, at hand vilde draget offuer den ind i Byen. Met strax der hand saa de Danste, da bleff hand saa forstreckt, at hand vilde oc kom icke en gang i hu, de mange store Ord, som hand haffde høret kaart tid tilforn imod dennem. Kongen færdede Broen fuld alt, ligeruis som Fienderne haffde begynt, oc sætte dernæst Keyser offuer paa den Søndre side Naen, paa det Flaaden kunde komme tryggeligere frem, der som Naen vaar sneffrist oc trangist. Vdi Absalon kom strax efter met Flaaden, oc haffde bestilt en Baad fuld af Skyttere, som droge langs op imellem Flaaden oc Staden, paa det at Julinste Borgere, skulde icke nu ocsaa giøre Vdsald paa dennem, de pleiede at giøre. Borgerne vaare saa mistrøstige, at de huilke gantste stille inden Stads Portene, oc stilde sig til aldelis ingen Vdsald eller Modstand. Der Skibene vaare igennem lagde, da skibede fremmendene deris Heste, oc Flaaden lagde ind vdi Haffnen, at huilke af denne mædsommelige Keyser. Biscop Absalon oc Sune, som her vden faare Flaaden met deris Skib oc Bact, sætte sig vdi en Baad, forsøgte huor nær at Dybet gid ind vnder Landet, paa det at der for deris Skib trengdis aff Storm oc Wuær vnder Landet, de skulde icke komme der met wforuarendis deris Fiender paa Hender, som rede aff oc vdi Mattens Mørkhed.

Sune Eb-
bisson.

Vdi midler tid kom en statelig Herre ridendis vd aff Julin, vaar meget drucken, oc haffde mange skone Tienere met sig. Met talede venligen, formedelst Godskald, til de Danste, oc loffuede at til dennem Giffel om anden dagen, om de vilde endnu spare denne og oc lade aff at søge fremdelis efter Hoff oc Byte. Men i det som vilde draget fra dennem igien, oc begynte at bruge Hoffuerd met Hest, styrte hand oc slog hannem saa hart ned imod Jorden, at Tienere oc Draffuantere, som løbe hasteligen til at opbielppe hannem, de hannem at hand huercken rørde Fod eller Haand, eller drog sig til vdi nogen maade. De Danste forfulde dennem met deris Biscop, oc nødde dem til at forløbe deris Herre, at de finge fat paa hannem, oc de hannem vd til Biscop Absalons Skib. Der kom hand til sig self, oc som hand rørde sig, oc saa sig omkring, oc mentte haffde veret hieme iblant sine egne Kyndige, tog hand i Haffnen, oc nem, som sade næst hos hannem, at alle Mand loe, oc forundret hans Forseelse oc Wildfarelse.

En vnderlig
Tændelse.

Samme dag vaar der ogsaa kommen en wuiff fluffue Tidende i blant Hærrer, at Fienderne skulde belagt Cuine Hamund, met it stort ^{Galt Ti-} tal Skib, at forhindre de Danstis Hiemsfærd. Men denne fornessnde herre, som nylige bleff fangen aff dennem, sagde at disse Tidende haaffde abdelis intet at sætte, oc sagde end da saa meget mere, at hand viste oc haaffde det forfaret vdi sandhed, at den Wendiske Mact, vaar intet at regne i ^{De Danstis Mact.} mod den Danste, oc der som end stont baade de Pomerste oc Polaniste, vaare begge reiste til lige imod de Danste, da vilde hand end da heller holde paa de Danstis Haand, end met de andre. Men der som Pomerste oc Polaniste finge Sachserne paa deris side til Vndsetning mod de Danste, da viste hand icke end da, huilken part hand torde sige, der skulde beholde Marden, oc saa Offuerhaand. Met saadan tale hand vort Danste Krigsfold stort Mod, at de seylede saa frimodig igennem Landet, at de befryctede sig abdelis intet for deris Fiender, Fienderne paa deris side, vaare saa fryctactige, at de torde icke en gang sig see, at angribe den iudste oc yderste Hob, som de ellers sæduanlig pleiede at giøre. Peder Thot bleff allene beliggendis tilbage, at fær- ^{Peder Thot.} ste Skib, som haaffde stot paa Vælene vnder Bandet, oc der det vaar vdiigt, løb hand allene ned effter Flaaden, oc fornam icke en vred Mand paa Vænen, som gjorde hannem Hinder eller Modstand i det alleringste. Saa slæt haaffde Venderne mist baade Mod oc Raad, oc befryctede sig, fordi at de nyligen bleffue saa ilde affbrende. Der met ende Kong Valdemar dette Laag, oc kom met Seyr oc Bytte vskadt til Danmark, oc bleff siden dette Aar vdi til enden stille vdi Rolighed.

Kazimarus oc hans Broder Bugislaus, vaare bestæde de vdi stor Fryct oc Fare for de Danste, oc droge derfaare hen til ^{Kazimarus giffuer sig oc sit Land vnder Hertug Henrick.} Hertug Henrick aff Sachsen, oc gaffue baade sig self oc deris Bold. Thi efftervdi at de haaffde tuende store Fiender paa begge sider, skuntis dennem raadeligst, at de gaffue sig vnder den ene hans bester, oc i den stæd at de søgte hielp oc vndsetning, miste de der offuer deris gamle Frihed. Kong Valdemar actede icke ræt saare meget om Forbund, som disse Vender gjorde met Sachserne, men lagde ind ^{Kong Valdemar ser: tende [15de] Taag i Venden.} det allerførste, met sin Flaade, for den nasskundige Stad, Stetin, i Pomer. Biscop Absalon vaar først vdsenld, oc kom dog sidst frem. Hans Ledsgere vndte de Stetinske saa vel som hannem, oc førde dem derfaare saa lenge omkring vdi Odderen, at hand kom effter lang ^{Odder en Flod vdi Pomer.} farelse sildigere frem end Kongen gjorde.

Stetin er en fast Stad, baade i sig self, for stedens beleilighed, oc haaffuer Stetin. der til met, en saare høy Bold omkring sig, saa at den siunis saa gaat sø vndelig. Her aff er det almindelige Ordspocd opkomet, at mand si- dem, som driste forgefuis paa nogen besetning: Der som de vaare vdi Stetin self, da stulle de icke nyde Fred. De Danste belagde

vdrette, da vaar hand den som for alle andre vilde gierne lade sig bruge. Hand sagde ocsaa der hos, at det vilde lade saare ilde, om Gildet skulde drage hiem, oc Kongen self skulde forladi alene tilbage vdi Nød oc fare. Kong Baldemar loffuede hannem høveligen for saadant hans Mandelike suar, oc sagde at der vaar en stor stillsmisse imellem hannem oc Knud, i det at hand bød sig selfuilligen frem, til det som den anden saa hart affslog oc fornectede.

Her om er tilforne rørt sidst vdi Kong Suends Historie.

DEr Absalon vaar skilt fra Kongen, sende hand bud til Sielandsfare: ne sine Venner, at de icke met diss mindre slid skulde tilryste deris Skib, fordi at hand self skulde vere deris Offuerste oc Hoffuitzmand. Thorbern suarede først, at hand aff Hiertet vilde gierne giøre hannem Selskaff. Thi hand kiende sig at vere hannem baade dette oc andet gaat skyldig, for den Belgierning hand beuiste hannem, oc aldrig gid hannem aff Hu, at hand allene forstuffede hannem sin Fred igien, der hand vaar aldelis fredløs oc Landflyctig. Peder Thorstensson sagde, at det maatte vere hannem en stor Skam, om hand forlod Biscop Absalon, som vaar baade hans Suoger oc gode Ven. Sune Ebbiffen bekiende sig at vere Biscop Absalon dette samme skyldig som disse andre, effterdi der fandis ingen, vndertagen hans egen kiødelige Broder, som vaar hannem nærmere anrørendis paa Riød oc Blods vegne. Esbern Snare sagde ocsaa, at effterdi hand haffde icke Broder leffuendis i all Verden, vden denne alleniste, da burde hannem ingelunde at forlade hannem. Saaledis gaff saa gaat som den gantste Sielandske Flaade, Biscop Absalon samtycke oc Selskaff. Oc Kongen holt baade meget aff dennem oc aff Absalon, fordi at hand haffde saadan Trostskaff oc Billighed hos sine Landmend, for sin Dyd oc Fromheds skyld. Biscop Suend aff Aarhus bleff ocsaa hos Biscop Absalon met nogle saa Judske Skib. Oc der met beskyttede Biscop Absalon, effter Kongens hjemfærd icke alleniste Rylanderne paa deris retfærdige Næring oc Biering, men ocsaa Danmarkis Strømme oc Nogens Indbyggere. Thi den Pomercke Flaade torde icke røre sig, eller løbe vd, saa lenge at Biscop Absalon laa vnder Ryland. Førsten aff Ryland Tetiflaff kom til Absalon met sin Broder, oc lod hannem høveligen betacke, oc tilstickedede hannem oc den gantste Flaade riglige Vnderholding, oc begerede at der maatte forordineris nogle duelige Mend aff deris eget Føld, som kunde vddeele den liglige iblant dennem. Men der Juderne toge alting til sig vden Skifte oc Jeffning, lige som det tilfordis, da vilde Biscop Absalon ingen ydermere tilføring haffue, vndertagen hues ferst Sild, som Fisserne kunde forære hannem met til tacknemmeligheds Teg, naar de lagde frem for hans Skib met deris Baade.

Biscop Suend aff Aarhus.

Juderne staa icke vel hos Saronem.

Lymme eller Dmme.

Knuds Hoffuet.

DEr Silde Fiffendet vaar offuerstaet, oc Biscop Absalon begaff sig paa Hiemueyen, stildtis hand ved de Judske Skib vnder Thyum D. Nogle aff dennem som løbe Sønden omkring Fyn, toge sig icke vare, før Knuds Hoffuet end de komme i færd met nogle Søroffuere ved den By, som Knud

Prili:

iude hannem saa mange Penninge, at det skulde fortryde gantse
 vdt Benden, at vdgiffue saa stor en Sum paa en tid. Byen ant-
 vrede hand Bartislaum, icke at hand skulde vere en Herre her offuer,
 u offuer sit eget Gods vdi Benden, men at denne skulde vere en be- Kongen ant-
uorder Var-
tislaum Ste-
tin til for-
lening.
 derlig Forlening, som hand skulde kiende sig at haffue annammet aff
 ingen aff Danmark, oc altid holde hannem den til gode, naar hand
 get tilsagde eller paaestede. Der met lod Kongen sit Krigsfold aff-
 de, oc sin egen Fane vdhengis offuer Bolden, til it Legn at Byen
 fide giffuet sig, oc hand ey vilde at den enten skulde indtagis eller gioris
 ernere forfang vdi nogen maade. Da maatte mand see huor tyct
 det sad met Vil hos Vil, ligeruis som Bolden haffde veret begroet met
 r, fra det naereste indtil det alleroffuerste. Huer sogte effter at fyl-
 sit Raager igien met Pile, som hand tilsammen laeste, lige som de kom-
 hannem for Haanden.

Ettrax effter at Kong Baldemar haffde tuunget oc forstonet Ste-
 tin, som nu er fortald, drog hand tilbage met sin gantse Flaade, oc Kongen ind-
tager Lyu-
bin.
 hand haffde indtagen Lyubin paa Byen, lagde hand siden ind vnder
 land. Oc effterdi at Silde fiskeet vaar nu for haanden, da an-
 Kongen oc hans Raad for gaat, at tredie parten aff Flaaden, skulde Silde fiske-
et vnder
Ayland.
 fue her beliggendis tilbage, paa det at den Menige mands Næring
 Diering skulde icke forsømmis eller forhindris, aff deris omliggende
 anders Mact oc Velde. Kongen begerede at Knud Pribislai Søn
 de tage sig offuer, at vere Hoffuigmand offuer disse Skib, som her skul- Knud Pribi-
slai Søn
suarer Kon-
gen traadje-
ligen.
 ligge til Land Værn. Knud suarede oc sagde, at hand haffde intet
 i all Danmark vden det lille Land Loland, huilket vaar icke saa høyt
 feet hos hannem, at hand vilde der faare sætte sig self vdi viss Liffs
 aade oc Fare. Hand sagde der hos, at saadan bestilling burde at befalis
 kopperne, som vaare altid vdi Kongens næste Raad, oc icke hannem, som
 vde at vere saa langt fra saadan stor Befaling, som hand vaar langt
 Kongens hemelige Raad oc omgengelse. Kong Baldemar bleff
 at fortørnet offuer denne unge Herris traadzige Gienstuar, suarede oc Kongen for-
tørnis paa
Knuds suar.
 de, at hand haffde idon faaet ringe Forlening, fordi at hand vaar
 pa ringe Forlening værd, oc loffuede der hos at hand skulde danne det
 effter denne dag, at hannem skulde før fra tagis det hand haffde, end
 hand skulde bekomme noget større eller hederligere. Hand sagde oc-
 at hand bluedis aldelis intet der ved, at hand kaste hannem vdi Næ-
 at hand omgidis saa meget met Biscoperne, effterdi hand kun-
 vel finde saa snart en duelig Krigsmand iblant dennem, som nogen
 den steds, huilken der skulde icke vegre sig en gang der ved, at tage
 me befalning paa sig, som hand nu saa haanlige forstod. Ettrax
 Kongen Biscop Absalon fremkalde for sig, oc fortalde hannem
 hans vfornumstige Gienstuar, oc atspurde om hans Skib, som hand
 de vnder sig, vaare noget vel til rystede oc beuebuede. Biscop Biscop Ab-
salons Vil-
lighed.
 salon spurde om det vaar den ting, som stod nogen Biscop til at
 vdbrette

vdrette, da vaar hand den som for alle andre vilde gierne lade sig | Hand sagde ocsaa der hos, at det vilde lade saare ilde, om Føldet drage hiem, oc Kongen self skulde forladis alene tilbage vdi Rød oc Kong Baldemar loffuede hannem høyeligen for saadant hans M lige suar, oc sagde at der vaar en stor stilssmisse imellem hannem oc i i det at hand bød sig selfuilligen frem, til det som den anden saa har slog oc fornectede.

Her om er tilforne rørt sidst vdi Kong Suends Historie.

DEr Absalon vaar stilt fra Kongen, sende hand bud til Sielandne sine Benner, at de icke met dissi mindre slid skulde tilryste Skib, fordi at hand self skulde vere deris Offuerste oc Høffuix Thorbern suarede først, at hand aff Hiertet vilde gierne giøre ha Selfkaff. Thi hand kiende sig at vere hannem baade dette oc andet skyldig, for den Belgierning hand beuiste hannem, oc aldrig gidt ha aff Hu, at hand allene forskaffede hannem sin Fred igien, der hand aldelis fredløs oc Landflyctig. Peder Thorstensson sagde, at det maare hannem en stor Skam, om hand forlod Biscop Absalon, som vaarde hans Suoger oc gode Ven. Sune Ebbisson bekiende sig at Biscop Absalon dette samme skyldig som disse andre, effterdi der i ingen, vndertagen hans egen kiødelige Broder, som vaar hannem nre anrørendis paa Riød oc Bløds vegne. Esbern Snare sagde ocsaa, terdi hand haffde icke Broder leffuendis i all Verden, vden denne eniste, da burde hannem ingelunde at forlade hannem. Saaledis saa gaat som den gantste Sielandste Flaade, Biscop Absalon sa oc Selfkaff. Oc Kongen holt baade meget aff dennem oc aff Ab fordi at hand haffde saadan Trostfaff oc Billighed hos sine Land for sin Dyd oc Fromheds skyld. Biscop Suend aff Aarhus bleff ocse Biscop Absalon met nogle saa Judste Skib. Oc der met bestyttede cop Absalon, effter Kongens hiemsærd icke alleniste Rylanderne p ris retsfærdige Næring oc Biering, men ocsaa Danmarktis Str oc Rigens Indbyggere. Thi den Nomerste Flaade torde icke sig, eller lobe vd, saa lenge at Biscop Absalon laa vnder Ryland. F aff Ryland Tetisfaff kom til Absalon met sin Broder, oc lod h høyligen betacke, oc tilskickede hannem oc den gantste Flaade rigtig derholding, oc begerede at der maatte forordineris nogle duelige aff deris eget Føld, som kunde vddeele den liglige iblant dennem. der Juberne toge alting til sig vden Skifte oc Jeffning, lige som d fordis, da vilde Biscop Absalon ingen ydermere tilføring haffue, i tagen hues ferst Silb, som Fisserne kunde forære hannem met til ta meligheds Teg, naar de lagde frem for hans Skib met deris B

Biscop Suend aff Aarhus.

Juderne staa icke vel hos Saronem.

Tyume eller Dmme.

Knuds Hoffuet.

DEr Silde Fistendet vaar offuerstaaet, oc Biscop Absalon bop paa Hiemueyen, skildtis hand ved de Judste Skib vnder Th Nogle aff dennem som løbe Sønden omkring Fyn, toge sig icke end de komne i færd met nogle Søroffuere ved den Dy, som

Dribislai Son. haffde bygt vd met Stranden. Der landløbe de deris
 Skib, oc forlode dem oc flyde self der fra offuer Landet for redzel oc fare
 skyld aff Fienderne. Der Biscop Absalon dette spurde, gjorde hand
 strar rede met sin Skibs Flaade, oc søgte vdi ferske Gierning effter
 Sørøffuerne paa de stæder, som hand viste at de pleiede mest at haffue de-
 ris tilhold. Men io mere hand søgte oc randsagede vdi alle Bindler oc
 Braaer, io mindre hand fornam til disse arge Skalde, oc io mere hand
 fant aff Judernis Skib oc Byte, som flød vndteligen split oc spred alle-
 negne omtring Haffuet. Thi deelte hand sine Skib vdi tuende hobe, at
 de kunde diff bedre randsage effter Fienderne. Self drog hand met den
 første hob hen vnder Masnet, oc som hand vaar nu gaaet sine andre
 Staalbrødre aff stune, bleff hand var, huor der stod en paa Landet saare
 gammel, oc vindet at hannem met sin Hat, at hand skulde komme til
 landet oc tale met hannem. Thi sætte hand sig vdi en Baad, oc lod sit
 skib ligge for Under den stund hand drog til Land, at forhøre huad go-
 det Tidende for haanden vaar. Der hand kom saa nær, at hand kien-
 det den som vindet at hannem, da vaar det første ord hand talede til han-
 nem, at hand straffede hannem, fordi hand haffde icke holdet sine ord, i
 at hand haffde icke atuaeret hannem god betiden tilforn, at Bendenne
 icke giøre indfald paa Rigens Strømme. Thi hand haffde giort Fore-
 sig met hannem, at hand skulde giffue hannem Arligen tolf lødde
 Guld for sin Wmage, at hand skulde giffue det Biscopen tilkiende,
 at hand formerckte at fire eller flere aff de Bendiffe Sørøffuere haff-
 de funde at drage ind i Danmark. Men hand vndskydede sig denne
 sig, der met at disse Sørøffuere vaare nogen tid lang tilforn vdløbet,
 vnd hand haffde giort denne Pact met Absalon. Hand atspurde
 Biscopen huort hand actede nu paa, oc der hand formerckte, at hand stide-
 sig paa Hiemueyen, da sagde hand, at hand drog hiem paa den tid, som
 det vaar fornøden at vacte paa Rigens Fiender. Thi der bereddis en
 Skibs Flaade aff Bendenne, huilcken hand viste gaat skal til, at den
 icke gieste de Danste, men vnder hues naffn eller befalning, at saadant
 icke, det kunde hand aldelis intet sige aff. Biscop Absalon bleff vn-
 sig ved saadan tale, oc begerede aff hannem at hand skulde endnu yder-
 sig forfare leiligheden, huort Fienderne sætte deris Raas, oc giffue
 hannem der paa it Suar, ved Moens Klint met det allerførste. Den
 den loffuede hannem at hand vilde her vdi giøre sit beste, oc paa den
 den dag her effter, føre hannem Kundstaff tilbage paa forneffnde stæd.

Masnet.

Biscop Absa-
lon vender
omkaast paa
Kundstaff.Moens
Klint.

Met saadan Affsteed skildtis deme Bendiffe Spedere fra Biscop
 Absalon, førend at de andre Skib, som vaare vdi floot oc følge met han-
 dem, komme saa nær, at de sige siun paa hannem. Thi hand skyndede
 sig derfaare saa hasteligen, paa det at hand skulde icke bliffue berøbt for
 Landmænd, oc der offuer enten miste Liffuet eller foruiis Landet.
 Absalon dulde dog icke huad steed vaar. Endog hand dulde hans
 sig, saa sagde hand alligeuel sine Staalbrødre huad kundstaff hand haffde
 faaet

Biscop Ab-
salon ryfter
sig imod de
Bendiffe
Sørøffuere.

faaet, oc at det vaar icke nu tid at indlegge Skibene, men for noden at ryste sig aff all Mact imod Nogens Fiender. Huer mand forundrede ved sig self huor hand haaffde faaet denne viffe Kundstaff, oc huo der kunde giffue hannem, saadan hemelig Bestilling tilkiende. Absalon sagde at det giordis intet behoff at sporie videligen her om, men vaar mere for noden at de tenckte til at vduellie sig it aff disse tu Bilkaar, huad heller de vilde stercke sig met flere Skib, eller met ferstt Reysetyg, til at tage imod Fiender nis Tilkommelse. Siuntis dennem at intet aff disse tuende Bilkaar vaar raadeligt, da vilde icke andet vere, end at mand strax skulde lade alle Lands saatterne, som bo vd met Sø siden, tilfuge, at de forlode deris egne Bolige, oc begaffue sig vdi de fastiste Stæder, som laae næst ved Haanden, paa det Søroffuerne skulde icke wforuarendis offuerfalde oc forderffue dem vd grund. Høffuigmændene oc de andre store Herrer, som vaare met Biscopen, mente at det vaar icke gaffnligt, at driste paa Reysetyget imod Fienderne, ey heller hederligt oc loffligt, at Landsaatterne skulde fly fra deris Hus oc Hiem til faste Stæder, oc besluttete derfaare at mand skulde ryste sig paa ny, oc slaes til Søes met Fienderne.

egne i Raad
ene i sorg.

Efter saadant samtyckt oc fuldbyrdigt Raad, droge de hiem til Danmark, oc huer lagde ind vdi sin Haffn, at stercke sig met Gold i Fetalie, imod disse Vendiste Søroffueris tilkommelse. Biscop Absalon reiste til Roskilde, at vdrrette der sin Bestilling, som hannem vaar giffue maect paaliggendis. Førend hand drog deden igien, da falt der saa haardt en Fraast paa, at Vandet offuer lagdis mange steds met Iis. Gold som skulde føre Mad oc Dill til Skibene, libde stor forhindring, at de kunde icke komme frem met Hest oc Vogn, for den Tiff oc Skarn som hængte saa tykt paa Hiulene, at de kunde icke løbe omkring, vden met stor Røys Trang. Mange lode deris Vogne staa, oc ginge self til Foeds, oc for deris Læss paa Hestene til Skibene. Deris Støffle bleffue dem end saa tunge aff det megle Skarn, som frøs dennem til Beenene, at de kunde de en stor Byrde at drage i dennem. Alligeuel vaare de saa taalmodige, at der Biscop Absalon kom ridendis frem for dennem, oc yncktis offuer dennem, at de libde saadant ont for deris Fæderne Lands skyld, da summe de hannem oc sagde, at det vaar dennem endnu her bedre at gaa, end at de side fangne oc bundne til de Vendiste Søroffueris Arer.

Kierlighed
til sit fæ-
derne Land.

Der Skibs Flaaden vaar stercket oc vdrystet paa ny, lagde Biscop Absalon strax vd igien, oc fant den Vendiste Speidere vnder Næst Klint, som hand tilforne haaffde vdsent om Kundstaff til Venden. Absalon sagde hannem, at den Vendiste Flaade laa vdi Sualds Haffn, oc Absalon vdi forsæt at løbe ind vnder Møn, det første at Beyret vilde frige sig for dennem. Deris anslag vaar at de vilde sette deris Fodsold i Landet, oc lade siden Skibene ligge i Rieby Sund, indtil de haaffde vdræt deris bestilling som de vilde. Absalon vaare aldelis vdi denne mening, at de vilde met saadant Indfald

Sualds
Haffn.

Rieby
Sund.

oc saa den anden, indtil saa lenge, at de kome alle vd i det obne Haff, oc huer siden hiem til sit eget. Der Biscop Absalon vaar nu kommen til Rolig-
hed, oc gjorde sit Regenskab huor lenge hand haffde veret vdi Leding, da
befands det at hand haffde ladet sig stædze bruge til Soes imod disse Ven-
diffe Svorsfuere, paa tre Maaneder nær, it gantste samfelde Aar.

D M Sommeren næst efterkommendis, møttis Kong Baldemar oc Hertug Henric aff Saren, ved Jderen met deris Raad oc gode Mend, at handle om hues vichtige Sager, som dennem imellem vaar paa begge si-
der. Vdi Foraaret drog Christoffer vd imod de Brammeseer, allene met
sit eget Lands fold, oc vant stor Seyr aff dennem. Siden sid baade hand

oc Biscop Absalon befalning aff Kongen, at de skulde drage vd met Flaaden paa Rigens Strømme, indtil hand kom self efter dennem. Der de
haffde fortøffuet Kongen lang tid vnder Masnet, oc hand kom icke frem, bleffue
de indbyrdis til sinds, at de vilde gieste de Brammeseer paa ny. I det kom

Disse Brammeseer som her omtalis, bode vdi Vagerland, paa denne side Lybeck, som nu kaldis Lant Oldenborg paa denne dag.

Kongens oc Hertug Henrics sam- tale.
Erkebiscop Esild kom: mer hiem fra den hellige Graff.

Erkebiscop Esild met en ston Skibs Flaade, fra Skaane til den-
nem. Hand vaar da nyligen kommen hiem fra den hellige Graff, oc
haffde ladet sit Skeeg vore saa langt paa denne sin Reise, at Vnder vaar.
Biscop Absalon mente at hand kunde icke vel forsuaaret, om hand slog no-
get paa, denne værdige Fader watspurt, oc sende derfaare Esbern Sna-
re til hannem, oc gaff hannem tilkiende huad hans Forsæt vaar. Erke-
Biscoppen loffuede hans Anslag storlige, oc begerede at hand maatte giøre
hannem Selstass, oc forsøge huorlevis det vilde bære at, met en graahær-
dige Klerck, iblant disse andre vnge oc lystige Krigsmend. Strax vduaalde
hand de fornemiste aff sine Skaaninger, oc fulde Biscop Absalon hen vn-
der Laaland, oc singe der sin Skib til sig, som komme dem til Vndsetning
aff Nyland.

Effter at Erkebiscop Esild haffde tøffuet met dette andet Selstass,
nogen kaart tid her vnder Laaland, oc det bleff besluttet, at mand skulde
om Midnats tid gaa til Seyls, da begerede hand oc sid aff Biscop Ab-
salon en god forfaren Etyrmand. Thi hand befructede sig, at hans
egen Etyrmand skulde icke ramme den rette Raas, oc hand der offuer
maatte komme vdi Vaade oc Vlycke. Der met kom hand snarligen oc
lyckeligen offuer til den stæd, som vaar beramt at Flaaden skulde forsam-
lis. Men Absalon oc meste parten aff de andre Sielandsfar fore lang tid
vild, for Nattens Mørckheds skyld, førend de fremkomme. Det samme
vederforis ocsaa Nylanderne, huilcke landede met deris Skib, saa gaat som
paa den samme stæd, der som disse Brammeseer laae tilrystede met deris
Skib, oc vaare færdige at løbe vd paa deris Fribyteri. Dette bleffue
Nylanderne først var, aarle om Morgenem, oc lode derfaare nogle
saa hos deris Skib, oc begaffue sig self i Land til de Danste, at stride en-
drecteligen imod Fienderne. Der Brammeseerne saae, at disse Skib
laae dennem saa nær ved Haanden, lagde de strax om Borde met den-
nem, oc lode sig icke noye her met, at de haffde foriaget Foldet oc plun-
drede dem, men begynte ocsaa at de vilde førd tuende aff de beste oc største

Biscop Absalon farer vild vdi Soen.

u:rigid. Falstringerne haffde alligeuel nær betalt Laffuet, haffde icke den
 Sielandste Boliggere, roet om Borde met dennem, oc opuaet dennem aff
 deris Søffn oc Druckenstaff. Hand atuarede ocsaa Biscop Absalon, at
 Fienderne vaare for haanden, oc Biscopen affærdiget strax Inguor oc D
 luff, tuende duelige oc forsøgte Krigsmend, fra Bogø at forfare Bøndernis
 anslag. Men hand kunde dog icke fortoffue indtil de komme tilbage igien til
 hannē, oc mente at effterdi det skulde gielde, da vaar saa gaat met det først
 som met det sidste. Thi hand tenckte ocsaa paa Fiendernis vijs oc sævne
 ne, at de pfeiede gierne vdi saadan skening, at løbe aarle vd om Morgenen
 oc toffue icke lenge, naar de haffde vdræt noget, førend de sætte deris Raad
 tilbage igien paa Hiemueyen. For denne Marsage skyld lystede nu Biscop
 Absalon selff at vere baade Speidere oc Dffuerste paa denne tid.

Uarle om Morgenen der det opbagebis, oc Bønderne saae Absalon
 komme, da vende de strax huer sit Skibs staffn, vd at Søra
 hannem. It Legn at de vaare mere betenckte til at sty, end at holde
 standende Strid. Thi saa tilige som de bleffue den Sielandste Fane oc F
 tegn var, lagde de deris Marer vd, oc flyde alle til lige met huer andre. E
 der met paakiende, at de haffde Quinde Hierter vdi Mendis Bryst. B
 scop Absalon sætte saare hart effter dennem, oc haffde vel optaget nogle
 dennem, der som icke it stort hastigt Bueir haffde reist sig, oc tuunget h
 nem til at drage tilbage vnder Falster. Haffuet brusede oc stormede saa
 uer alle maade fast, at det ene Skib dross ind oc støtte paa det andet, oc
 ene kunde huercken vige for det andet, eller komē det til hielp oc vndsæt
 Bore Skib haffde faaet en vobodelig skade paa denne dag, haffde de
 vdi god tid vnduigt, oc lagt ind vdi Haffn. Bønderne kunde icke vel be
 enten deris Senl eller Marer. Thi Bylgerne vaare dem strenge at ro ind
 oc Veiret blæste saa hart, at de kuldsenlede strax, som førde noget høyt S
 vden de vaare diff bedre foruarede inden Skibs borde. Det maatte man
 den fiende paa det megle Brag, som dross alleuegne ind vnder vore S
 sider her vdi Riget. Tuende aff deris Skib, paa huilcke vaare gode d
 Vaadsmend, de trengde sig igennem, oc bleffue optagne aff Jarmer,
 sten paa Ryland, som sende siden Biscop Absalon det ene tilbage
 Byte Penning, oc betackede hannem for dennem begge, at de vaare
 hannem saaledis til hende. Dette skeede en Sancti Nicolai dag, ved
 Bistand nogle mente, at disse Bønder finge denne Blycke, at de to
 den aldrig effter denne dag, drage ind vdi Feidevijs paa Danmarkis
 gis Strømme.

Drucken:
Staff.

Bogø.

Bønderne
sty for Ab:
salon.Quinde
Herte vdi
Mendis
Bryst.Storm oc
vueir.

Skibbrud.

S. Nicolai
dag.

N Vaar det saa ved Marsens tid oc leilighed, at Vinteren haffde
 nær beklemt vore Skib, oc forment dem for stor Graast skyld, at
 me hiem igien til deris eget. Det frøs saa hart idon paa en Mats
 Zissen vaar saa tyck, at mand kunde icke sla den igennem met vel
 slag, der som de laae inde vdi den Haffn hos huer andre. Derfa
 ue de saaledis endrecteligen til sinds, at de vilde vcke sig vd at H
 lade først it Skib gaa faare, oc siden de andre effter dette ene. De
 kunde alligeuel icke thure det alene, at bryde Veyen for alle disse
 den skarpe Zis, som skar Skibene, ligeruis som mand haffde
 dem, met huasse Ragkniffue. Thi skiftis de ved, at drage faare, først den

aa den anden, indtil saa lenge, at de kome alle vd i det obne Haff, oc huer
 n hiem til sit eget. Der Biscop Absalon vaar nu kommen til Kollig:
 , oc gjorde sit Regenskab huor lenge hand hadde veret vdi Leding, da
 andt det at hand hadde ladet sig stædze bruge til Soes imod disse Ven:
 e Sersøffuere, paa tre Maaneder nær, it gantste samfelde Aar.

W Sommeren næst effterkommendis, møttis Kong Baldemar oc Kongens oc Hertug Hen:
rics sam:
tale.
 Hertug Henric aff Saren, ved Jderen met deris Raad oc gode Mend,
 handle om hues vigtige Sager, som dennem imellem vaar paa begge si:

Boi Foraaret drog Christoffer vd imod de Brammeseer, allene met
 eget Lands sold, oc vant stor Seyr aff dennem. Siden sidt baade hand
 Biscop Absalon befalning aff Kongen, at de skulde drage vd met Flaad:
 i paa Rigens Strømme, indtil hand kom self effter dennem. Der de
 fde fortsøffuet Kongen lang tid vnder
 hæt, oc hand kom icke frem, bleffue
 hdyrdis til sinds, at de vilde gieste
 Brammeseer paa ny. I det kom

Disse Brammeseer som her omtalis,
 bode vdi Vagerland, paa denne side
 Lybeck, som nu kaldis Lant Ol:
 denborg paa denne dag.

Erkebiscop Eskild met en ston Skibs Flaade, fra Skaane til den:
 n. Hand vaar da nyligen kommen hiem fra den hellige Graff, oc
 fde ladet sit Skeeg vore saa langt paa denne sin Reise, at Vnder vaar.
 scop Absalon mente at hand kunde icke vel forsuaeret, om hand slog no:
 paa, denne værdige Fader watspurt, oc sende derfaare Esbern Sna:
 til hannem, oc gaff hannem tilkiende huad hans Forsæt vaar. Erke:
 scopen loffuede hans Anslag storlige, oc begerede at hand maatte giøre
 nem Selstak, oc forsøge huorledis det vilde bære at, met en graahærdi:
 Klerck, iblant disse andre vnge oc lystige Krigsmend. Strax vduaalde
 nd de fornemiste aff sine Skaaninger, oc fulde Biscop Absalon hen vn:
 Laaland, oc finge der siu Skib til sig, som komme dem til Vndsetning
 Nyland.

Erkebiscop
 Eskild kom:
 mer hiem fra
 den hellige
 Graff.

Effter at Erkebiscop Eskild hadde tøffuet met dette andet Selstak,
 gen kaart tid her vnder Laaland, oc det bleff besluttet, at mand skulde
 i Midnats tid gaa til Seyls, da begerede hand oc sidt aff Biscop Ab:
 son en god forfaren Styrmand. Thi hand befryctede sig, at hans
 n Styrmand skulde icke ramme den rette Raas, oc hand der offuer
 natte komme vdi Vaade oc Blycke. Der met kom hand snarligen oc
 keligen offuer til den stæd, som vaar beramt at Flaaden skulde forsam:
 k Men Absalon oc meste parten aff de andre Sielandsfar fore lang tid
 b, for Mattens Mørckheds skyld, førend de fremkomme. Det samme
 derforis ocsaa Nylenderne, huilcke landede met deris Skib, saa gaat som
 i den samme stæd, der som disse Brammeseer laae tilkystede met deris
 b, oc vaare færdige at løbe vd paa deris Fribyteri. Dette bleffue
 Nylenderne først var, naarle om Morgenen, oc lode derfaare nogle
 vds deris Skib, oc begaffue sig self i Land til de Danste, at stride en:
 stelligt imod Fienderne. Der Brammeseerne saae, at disse Skib
 i dem saae nær ved Haanden, lagde de strax om Borde met den:
 b, oc lode sig icke nøye her met, at de hadde foriaget Føldet oc plun:
 de dem, men begynte ocsaa at de vilde førd tuende aff de beste oc største

Biscop Absa:
 lon farer
 vild vdi
 Soen.

bort met sig. Men der de fornomme at Sielandsfarene komme efter dem, da hugge de Hul paa dennem, oc lode dem sendis vdi Hassuet, at effterdi de maatte icke komme dennem til gode, saa skulde de oc icke heller komme deris Fiender igien til Hende.

Oldenborg vdi Dagir Land.

Vdi denne gantste Egn, fandis da icke en By, ved naffn Oldenborg, huilcken Borgerne hadde forlat oc vndløbet, enten fordi at det best Krigsfold vaar tilforn vdraget, eller oc saa at Staden hadde ingen besunderlig Bold eller Værn, som Indbyggerne kunde forlade sig paa. Der saare vaare de nu vdrymde met Hussfruer, Børn oc Bohaff, ind vdi en Kircke vden for Staden, at de vilde beskytte sig met denne hellige Stads Frihed, imod Krig oc Orloffs Wtryghed. Vore Krigsfold vaare oc saa saa fromme, at de rorde icke met en eniste Finger, noget aff det som de hadde her indford. Dog det hadde ingen Synd veret, at vdføre vretfærdigheds Guds aff denne hellige Stæd. Thi huo som Gud, oc hans Ord forordem bør met rette ingen Bestermselse eller ingen Fred at nyde, vnder nogen belligheds Paastud eller Tilfluct. Den stund at Biscop Absalon brugte sig met Vaaben oc Værie imod Fienderne, da begaff sig Erkebiscopen sig om Morgenhen at holde Messe oc Prediken, effter sin daglige vns sæduane. Lod der met paakiende, at saa lidet som hand stotte om sine Fiender, saa meget viss mere fryctede hand sin Gud oc Skabere.

Wretfærdigt Guds hæffuer ingen Frihed paa bellige Stæder.

Urne.

Umidler tid at de Danske droge alleuegne omkring, vdi denne Brammeseeste Egn, forsamlede en ved naffn Urne, oc en anden ved naffn Marquord (huilcken Gressue Adolff aff Holsten hadde giort til Sønns Formyndere paa sit yderste) it stort antal Krigsfold aff Venderne oc Saxerne, oc lode sig høre met mange traadzige Ord, at de vilde met den første komme de Danske til at giøre Fødder at fly vdi Landet igien. Men den bars icke bedre til, end at de komme vforuarendis paa de Danske, hadde lagt sig ned paa Jorden at huile, effter at de nogen tid lang hadde redet alleuegne omkring vdi Landet. Erkebiscop Eskild hadde kaart tilforn beklagt sig oc sagdt, at hand vaar nu saa strøbelig oc alderstigne, hand fortrøste sig icke til, at stige til sin Hest, met mindre at hand hadde hos sig, som kunde opløfte oc hielpe hannem. Men der hand saa Fienderne komme, da fandis der ingen iblant de alleryngeste, saa raff som hand vaar, at springe til sin Hest. Saaledis viger Alder oc Ar ofte for Døds Modighed. Hand som vndskyldede tilforn sin Alderdoms vansmelde Ord, lod see vdi Gierning, at hand hadde it vngt Hierte og færste vnder it gammelt Bryst oc graaherdigt Hoffuet. Bedre er at vere vdelig vdi Gierning, end vdi Tunge oc Tale.

Marquord.

Erkebiscop Eskilds Fone Alderdom.

Alder viger for Død oc Modighed.

Danske fly icke gierne.

Samme tid vaare nogle saa aff vore Fuld vdragne paa deris Haand, effter Hoff oc Byte, oc komme deris Fiender saa nær paa dem, at de skulde enten slaes met dennem, eller fly at Warden. Men met dennem vaare de meget for suage, oc at fly, det mente de vaar Werd en stor Skam oc Vanære. Her stode de vdi disse bange Tider oc viste der til met, icke end om deris Stallbrødre kunde komme vdi vndsetning eller icke. Thi mand kunde icke paa en sted, foruden den Na, som flød igennem it stort Rier, imellem dennem oc vdi

Dan

paa, da saad hand vdi Dynd oc Skarn til begge Knæene, eller ocfaa vnder tiden til Beltestæden. Ryterne stigde fra deris Heste, lagde deris Harnisse paa dem, oc ledde dem effter sig, paa det de kunde komme frem met diff mindre Møde, oc diff større Fryghed. Vnder tiden hialp Manden Hesten op, naar den sad fast, oc vnder tiden naar Manden slap ned, da klungde hand ved Hestens Man, saa lenge hand sidt nogen Godeffestning. Nogle bunde sig Baser oc Knipper aff Klis oc Græne, oc kaste dem offuer Bedene, som løbe mange steds frem oc tilbage vdi Rieret. Nogle vaare saa metlidende met deris Heste, at de bare selff deris Baaben, oc førde Hestene leddige oc løse effter sig. Diffe hende det sig, at naar Hestene sprunge for hastige op, aff hine dybe Veldeskilder, at de traadde deris egne Hænder omkuld, som ledde dennem. Kongen afflagde selff alle sine Klæder, saa nær som til dem hand hæfde næst Kroppen, oc støtte sig frem inellem tuende Fodgangere, oc kom dog icke offuer denne bløde Dynd, vden stor Rødsommelighed oc Møde.

Der Fienderne hørde at de Danste vaare komne offuer dette gruelige Væde, forundrede de sig storligen her paa, oc mente at det stod dem ingenlunde til at giøre dennem nogen Modstand, som hæfde offuerunden Naturens oc Elementernis Modstand oc store Banckelighed. Tuert imod glæddis de Danste, lige saa meget, at de hæfde gaaet denne onde Vey igennem, som at de hæfde nu allerede tuungen Fienderne selff. Der de vaare siden komne igennem nogle lange oc mørcke Skoue, saae de først huor Staden laa, omflaaden met it dybt Skibrigt Vand, oc vaar icke befestet met en søye Vold, paa den ene side, der som Broen vaar slagen offuer til det tørre Land. Denne Bro hæfde Hoffuigmanden offuer Staden, som hed Otmar, ladet kaste imod Fiendernis tilkommelse, at der stod icke de bare Væle igien vnder Vandet, som Broen vaar lagd paa. Men vort Danst Krigsfolck lod sig icke fortryde, at bruge disse Væle til en Fundament, til en anden Bro, at giøre her offuer til Staden. De toge alleuegne Gerder paa næste omliggendis Landsbyer, oc forfylte der paa alt huad de mest kunde imod Staden. Kongen lod Biscop Absalon drage vd paa Byteri, met største parten aff Kænsetyget, oc bleff selff hos Földet, oc giorde dennem baade modig oc villig; at de tilførde alt det som løst oc fast vaar, som ellers kunde tiene til deris faaretagne Arbeid. Borgene opreiste paa den anden side, it høyt Værn aff Vielder oc Tømmer, at de vilde met Skud oc Stagslynger forhindret vort Föld, at de skulde icke komme til at forfremme Broen som de hæfde begynt. De Danste vaare mere omhyggelig for deris Arbeid, end for sig selff at beskytte, dog hulde nogle aff Skytterne Skermysning met dennem, alligeuel at der vaar en lang Vey inellem dennem oc Fienderne.

Otmar lod Modet falde, der hand saae at de Danste vilde for ingen ting lade sig afftrengte, oc forfremmede sig io lenger io mere, met deris Arbeid. Thi drog hand vd aff Staden til Kongen, oc effter

Kongen aff Danmarkis Mact. vcsaa bestaa Kongen selff, met sin gantste samlede Mact. Guncelin suarede, oc sagde at der som Hertug Henric vaar end selff til stæde met all sin Mact, da skulde hand vel fire gange betende sig, førend hand skude voge it Slag met Kongen aff Danmark.

Bernhart aff Kæzeborg. Bed saadane Ord oc Tale tagde alle disse Lydste Førster stille, oc viste icke huad de vilde mæle eller tale aff Fryct oc Redzel for de Danske. De begynte Gressue Guncelin atter, oc sagde at hand hadde fundet paa it best Raad. Efferdi de Danske vaare nu vdragne vdaff alt Riget, met den fornemmiste Mact, da kunde mand smuct komme til at giøre Indfald i Slesuig, oc paaføre de Danske større skade hiemme vdi deris eget Land, end de kunde nogen tid giøre dem met vduaartis Krig oc Feide. Bernhart Førsten aff Kæzeborg suarede her til, oc sagde at ingen skulde offerne hannem, at hand vilde føre Krig paa det Land, som hand hadde aff den fromme Herre Kong Baldemar selff til Forlening. Der til met, sagde hand, staa off icke Slesuigs-Porte saa obne faare, oc aldelis vordelose Kongens frauereelse, at vi drage her ind, vden det skeer, som Roemsk Mussegabet. Thi de ere tresindis tiue tusind Mand, som ere beslaaet at vaacte paa Danneuirck, om noget Dyløb oc Krigs Laag horis at paakomme. Der Hertug Henric som regerede Saren vdi denne aar Hertug Henrics frauereelse, hørde huad Bernhart suarede, da befale hand, at de Danske skeede stort Bræt, i det at baade hand oc disse hans Metbrødre, førde sig ind paa dennem, efferdi de stode mere effra forsuare deris eget, for nogle offuergiffne Røtheraner oc grumme røffuere, end at skade oc forderffue andre deris Naboer. Hand sagde at den burde at sive nederst i Helffuedis Affgrund, som hadde nogen til at besmitte sine Hender met saadant Christeligt oc retfærdigt Blod oc Mandrab. Saaledis vende denne forstandige Mand Forsæt met sine vise Raad oc Vaamindelse. Oc alle Mand samtycke hannem, at det vaar tilbørligt at feide paa dem, som feidede selff icke Fred oc Rolighed. Gressue Guncelin, som vaar hønest vdi Hertug Henric Louis Raad, for den lykkelige Forfarenhed, som hand hadde vdi Krigs brug, meente da at intet vaar bedre, end at hand giorde et med de Danske, oc begerede derfaare strax aff dem, at Sune Gressue maatte komme til hannem. Huilket vederforis hannem effer for gæring, oc hand bekom det met hans hielp, at alting bleff tagen vdi oc Krigen opsæt paa begge sider, indtil saa lenge at Hertug Henric selff hiem aff Beyren til Lant Saren.

De Lydste ville icke angribe de Danske.

Kong Baldemars syttende [16de] Laag i Venden.

De Danske lide stor Møde vdi Venden.

Kong Baldemar drog siden fra disse Brammeseers Egn, hvar Ryland, oc deden bort ind i Venden til dennem, som bo paa Vene Na. Der kom hand vforuarendis vdi saadant it stort Røder Rier, at hand for Veldesilder oc Røddynd lidde saa stor Røder Rødelighed met sit Føld, at hand aldrig paa noget Laag tilføen vdi Venden, hadde lid saadan Vaade oc Mødsommelighed. Rieret groed offuen til met deilig grønt Grass, men saa tilige at nogen

Mening, at hand vilde kalded dennem aff deris faaretagne Arbeid, men der de hørde disse andre Ord, bleffue de saa offuer alle maade lystige, at hans Ord oc Løfte vaar icke vel vdsagdt, førend Broen bleff fuldend indtil det tørre Land paa den anden side. Strax søgte de det ny Laarn oc Bærn, oc sætte Stier oc Leyrer der til, oc ihjelsloge alle dennem som komme for deris Haand, oc vilde giøre dennem nogen Modstand.

En iblant de Danste Ryter, ved naffn Herbort, fortrød det at Broen vaar saa trang, oc at saa mange vaare i Beyen for hannem, at det bleff hannem for langt, førend hand kom ret i færð met Fienderne, om hand ^{Herborts en Danst Ar: ters Modig: bed.} skulde fortsættue, indtil den Menige mand vaar offuerkommen for hannem. Thi kaste hand sig selfuilligen vdi Vandet, met Baaben oc Bærie, som hand stod beuebnet vdi sit Harnist, om suemde omkring disse andre, som forhindrede hannem, at hand kunde icke komme saa tilige frem som hand vilde. Mange andre toge Exempel oc Efferstian aff hannem, at Broen oplyttis paa det sidste met saa meget Føld, at den sandt met dennem, oc Biscop Absalon self, met mange andre falt oc saa vdi Vandet. Hannem hialp da hans Kaanst, at hand kunde saare vel suømme, saa at alligeuel hand ^{Abfalons Land suømme.} haffde sit Harnist paa sig, dog redde hand icke aleniste sit eget Liff, men oc saa mange andre, som icke haffde lærd at suømme.

Borgerne vdi Staden gaffue sig paa fluct, saa mange som kunde ellers ved nogen Lempe vndkomme. De sætte sig vdi Vskar, fordi de haffde ingen Skib, men der Karene løbe om oc om met dennem, komme de alligeuel vdi de Danstis Hender. De Danste loe oc haffde stor Vidunder aff ^{Underlig Skibs færð.} saadane vsæduanlige Skibs Færð, dog det giæ baade dem self oc andre deris Metborgere aff, vden Ladder oc Leeg. Der Byen vaar indtagen, bleffue alle Mandfoldene slagne, oc Quindfoldene sparde. Nogle gaffue oc saa Kongen for Raad, at hand skulde fanget Stmar, men Kong Baldemar lod hannem fare vstæd, oc vaar visere, end at hand vilde bryde sin Tro oc Løffue, oc besmitte sit gode Rycte, oc spilde denne næruerendis ærlige Seyrs Pris, for it arm Mennistis Fængzel styld. Siden drog hand fra denne Stad, ret Beyen tilbage til sine Skib, oc strax deden fremdelis hiem til Danmark.

Der Sommeren næst effterkommendis, kom Hertug Henrick aff Saxen hiem fra Lant Beiren, oc holt Samtale met Kong Baldemar ved Jderen, som før bleff samtyct aff Gressue Guncelin, oc andre hans fuldmyndige raad. Der Kongen oc hand skulde talis tilsammen met huer andre, da lod hand Gressueligen paakiende sin Hoffmod oc Traadzighed, for denne ny Lycke, som hannem vaar hasteligen paa kommen, at hand holt mit paa Broen, oc vilde for ingen deel ride offuer Jderen, som hand pleiede ^{Hertug Henrick Louis Hoffmodig: bed.} ellers sæduanligen før at giøre, naar hand taldis ved met Kongen. Thi hand meente det stod hans Ære for nær, om hand skulde noget vige for Kong Baldemar. Dog hand maatte vel tendt saa meget ved sig self, om hand end stont vaar Kong Baldemars ieffnlige vdi Mact oc Vælde, saa vaar hannem saadant icke tilfalden, aff Arff eller Arffuelig Eghedom, i den stæd at Kongen vadt de Land oc Rige, som baade hans Fader

som hand saae, at vort Føld enten arbeidede eller huilte, saa begere de hand
oc saa Fred, vndertiden met stor Ydmoghed, vndertiden ic kon met saa pas-
selig Aluerlighed, oc vaar dog alligeuel altid ved dette Mundheld, at det
vaar Kongen bedre, at hand sparde Byen met billige Wilkaar, end at
hand skulde vinde den met Storm oc Anløb. En part aff Krigsføldet
offuergaff Arbeidet, der de fornomme at der vaar Freds forhandling for
Haanden. Thi de mente at det giordis en søye ting behoff, at opbygge
Broen igien, om de kom icke til at storme oc stride imod Staden. En part
vaare saa gerige oc gridste at forderssue Staden, at de gaffue sig for
mangfaaldige vd paa Broen, at de som bare til, kunde met stor nød kom-
me frem at kaste deris Byrde, som behoff giordis til Broens Bygning
om den skulde ellers fuldendis. Paa det iiste kunde de icke komme anderledes
frem met Gerberne, end at de maatte bære dem paa deris Hender, høst
uer deris Hoffueder. Der met beskyttede de sig self for Fiendernis Skade
oc bare oc saa dennem tilbage vdi Leyren, som bleffue saarede aff Fienderne.

Krigs An-
slag.

MEt saadane hastige Wordentlighed, opbygdis denne Bro, met stor
Snarhed end Styrcke, oc vaar nu dressuet saa viit, at de vaare nu
nær kommet offuer paa den anden side imod Staden. Da funde Borg-
erne paa it nyt Anslag. De sloge Jern Hager paa lange Stange, oc
der met vd aff Bærnet, oc droge de Danstis Skiolde fra dennem. De
hende sig offte, at de som icke vilde slippe deris Skiolde, drogdis til lige
Bandet, oc haffde her offuer nær mist alle deris Skiolde, haffde de
faaet it andet Raad her til. En aff vore Danste Karle, kaste en Træ
paa en aff Borgernis Hager, oc fiek den fra hannem, oc tog siden
denne ene, alle de andre fra dennem, som racte vd aff Bærnet imod
dennem. Den stund at dette vnderlige Spil dressuis paa begge sider, da
dagen, saa det lackede fast imod Affstene, oc Kongen begynte at tend-
om, huad her vilde vorde aff paa det iidste. Hand befryctede sig at kom-
ten dennem paa haanden, da finge de enten seent oc silde Byen, eller
at en Banlycke kunde slais til, at Fienderne sette Jld paa Broen. Thi
gis hand io lenger io mere her paa, at hand vilde vide Dtmars Bøn, oc
Byen, paa det at hand skulde icke nøddis til at drage her fra, met Skade
Bluffel, ligeruis som hand haffde veret offueruundet aff Fienderne.

Kongen er
til sinds at
giøre Fred
met Fien-
derne.

MED midler tid at Kongen omgickis met saadane tuiltraadige Raad,
da kom Biscop Absalon vdi Leyren met en stor Byte, oc som
fornam at Kongen haffde i sinde, at vilde giøre Fred met Fien-
derne, foruende hand strax all den Freds forhandling met it subtiligt Raad.
Hand truede Kongen, at det skulde icke lykdis hannem vel, om hand
tode nogen Fred met Dtmars, hannem witterlig, oc tog siden
Føldet aff til en side, oc besoel hannem, at hand skulde foruende
Dtmars Ord, oc fordanske dennem tuert imod hans Mening for
Dernæst tog hand sine Vaaben paa sig, oc gick ned paa Broen til
føldet, oc loffuede dem all den Byte, som hand haffde ført i
sig, om de ellers vilde vere villige oc duelige, at de kunde vinde
Krigsføldet mente met det første, at hand vaar kommen til dennem

Absalons
Snedighed.

tening, at hand vilde kalles dennem aff deris faaretagne Arbeid, men
 r de hørde disse andre Ord, bleffue de saa offuer alle maade lystige, at
 us Ord oc Loffte vaar icke vel vdsagdt, førend Broen bleff fuldend
 dtil det tørre Land paa den anden side. Strax søgte de det ny Laarn oc
 kærn, oc sætte Stier oc Lyrer der til, oc ihjelsloge alle dennem som kom:
 re for deris Haand, oc vilde giøre dennem nogen Modstand.

En iblant de Danste Ryter, ved naffn Herbort, fortrød det at
 kroen vaar saa trang, oc at saa mange vaare i Veyen for hannem, at det
 leff hannem for langt, førend hand kom ret i særd met Fienderne, om hand <sup>Herborts en
Danst Ry:
ters Modig:
hed.</sup>
 vilde fortsættue, indtil den Menige mand vaar offuerkommen for hannem.
 Thi kaste hand sig selfuilligen vdi Vandet, met Vaaben oc Værie, som
 and stod beuebnet vdi sit Harniss, om suemde omkring disse andre, som for:
 bredde hannem, at hand kunde icke komme saa tilige frem som hand vilde.
 Mange andre toge Exempel oc Efftersiun aff hannem, at Broen opfyl:
 paa det sidste met saa meget Gold, at den sandt met dennem, oc Biscop
 Abalon self, met mange andre salt oc saa vdi Vandet. Hannem hialp
 hans Raanst, at hand kunde faare vel suømme, saa at alligeuel hand <sup>Abalon
Kand suøm:
me.</sup>
 hadde sit Harniss paa sig, dog redde hand icke aleniste sit eget Liff, men oc:
 a mange andre, som icke hadde lærd at suømme.

Borgerne vdi Staden gaffue sig paa fluct, saa mange som kunde
 lers ved nogen Lempe vudkomme. De sætte sig vdi Vlskar, fordi de haf:
 ingen Skib, men der Karene løbe om oc om met dennem, komme de alli:
 mel vdi de Danstis Hender. De Danste loe oc hadde stor Vidunder aff <sup>Underlig
Skibs særd.</sup>
 adane vsæduanlige Skibs Færd, dog det gic baade dem self oc andre
 ris Metborgere aff, vden Ladder oc Leeg. Der Vyen vaar indtagen,
 ffue alle Mandfoldene slagne, oc Quindfoldene sparde. Nogle gaffue
 saa Kongen for Raad, at hand skulde fanget Otmær, men Kong Val:
 mar lod hannem fare vslad, oc vaar visere, end at hand vilde bryde sin
 oc Loffue, oc besmitte sit gode Rycte, oc spilde denne næruerendis
 lige Seyrs Priis, for it arm Mennistis Fængzel skyld. Siden drog
 fra denne Stad, ret Veyen tilbage til sine Skib, oc strax deden
 medelid hiem til Danmark.

Dommeren næst efterkommendis, kom Hertug Henrick aff Sax:
 en hiem fra Lant Beiren, oc holt Samtale met Kong Baldemar
 Jderen, som før bleff samtlyct aff Gressue Guncelin, oc andre hans
 myndige raad. Der Kongen oc hand skulde talis tilsammen met huer
 re, da lod hand Gressueligen paakiende sin Hoffmod oc Traadzighed, <sup>Hertug Hen:
rick Louis
Hoffmodig:
hed.</sup>
 denne ny Lycke, som hannem vaar hasteligen paa kommen, at hand holt
 paa Broen, oc vilde for ingen deel ride offuer Jderen, som hand pleiede
 sæduanligen før at giøre, naar hand taldis ved met Kongen. Thi
 meente det stod hans Være for nær, om hand skulde noget vige for
 Baldemar. Dog hand maatte vel tendt saa meget ved sig self,
 hand end stont vaar Kong Baldemars ieffnlige vdi Mact oc Velde,
 vaar hannem saadant icke tilfalden, aff Arff eller Arffuelig Ene:
 i den stæd at Kongen vladte de Land oc Rige, som baade hans
 Fader

Kong Valde-
mars Rø-
myghed.

Fader oc Forfader hafde for hannem. Men Kong Baldemar v
taalmødig oc from, oc red til mit paa Broen mod hannem, som h
maatte veret hannem aldelis ieffnlige, oc icke offuerlegen vdi Mac
Belde. Vden tuil at hand mente, det lagdis hannem vel til faa stor
at hand gaff denne opblæste oc hoffærdige Puckere noget effter, som h
ellers lang tid hafde kiffuedis oc trættis met hannem. Derfaare t
denne forstandige oc gode Konge, heller miste noget aff den tilbørlige
oc Reuerenç, som hannem tilhørde met rette, end at hand vilde ligne sig
denne fremmede Herriis traadzige oc daarlige Offuerdadighed.

Kiøbenhaffn
opbrgt aff
Biscop Absa-
lon.

Dette Hus
som Absalon
lod opsætte,
stod som
Stagerfit nu
staar paa
Kiøbenhaffn.

Krige An-
slag.

Trødsfæd.

Stor Fryct
oc Rødzjel.

Der Fred oc Enighed vaar da giort imellem Kong Baldemar oc
tug Henrick, da drog huer hien til sit eget. Paa Hiemueyen,
Biscop Absalon kom vnder Stethennis Klint, lod hand opsænde en
hob smaa Steen paa Strandbacken, huilcke hand vilde bruge til hand
Bærie, paa den Befestning, som hand hafde ladet nyligen opsætte
Kiøbmandshaffn. Der hand kom did om anden dagen, oc vaar g
der vdi Bad, hørde hand at Føldet som stod vden for Badstuen, h
paa snact imellem huer andre, at der kom en seplendis met it Skib fra
gen, oc gick Sønden paa alt huad hand kunde for sit Seyl. Thi
hand sig icke tid at bade vd, men som hand vaar saa halfftoen, kaste h
sine Klæder offuer sig, blæste vdi sin Søsløte, oc kaldede der met
Baadsmend tilsammen, oc lagde vd imod denne Søressuere met sit
som hand hafde ladet ligge met Seyl oc all tilhøring vdi Haffnen. I
hans Staallmester vaar oc icke seen at følge sin Herre. Hand gre
oc lod øse it gammelt afflagd Skib, som laa der ved Haanden, oc h
Narer der paa oc roede effter, som Biscopen seylede faare, saa meget
nem mueligt vaar. Der Søressuerne fornoitme, at Biscop Abs
vaar bedre beseylede end de vaare, oc gick langt for dem, da lode de
Seyl falde, oc grebe til Narene, oc roede sig op igien tilbage imod Be
Men Niels sætte fast effter dem, oc vaar nu saa nær hos dennem, at h
vilde lagd om Borde met dennem. Da funde de paa it andet Skib
Net som de komme ieffnsids at hannem, løbe de strax alle offuer til
anden side, at Skibet heldede der ned imod Bandet, oc den anden side
vaar vent imod Nielsis Skib, stod op i Beiret for dennem, som en
oc Værn, at hand kom icke til at giøre dennem nogen skade met sit
som stød met deris Vuer, saare fast ind imod dennem. Saaledis vnd
de hannem i det første angreb oc gjorde mange Vendinge aff oc til, h
tilbage, at de maatte vndkommet. Nogle aff dennem bleffue stutte
nem deris Hender, oc roede alligeuel, oc gaffue sig icke tid til, at de
lene vd igien aff deris Legeime. Saa stor Rødzjel oc Fryct vaar ibla
nem, at de sølde icke eller støtte den vee oc sprecke, som de kunde ha
deris mange blodige Saar, for den Fryct som de vaare vdi, at de
endnu vederfariis det som verre kunde vere. Nogle roede saa h
oc hasteligen, at de forsmectedis der offuer, oc bleffue sidenis
op til Narene.

Paa det sidste, der de hadde huldet dem det lengste mueligt vaar, fik Biscop Absalon offuerhaand offuer dennem, oc tog Skibet ind for dennem. Mange iblant dennem fundis saa blodhiertige, at de sprunge selfuillige vder drucknede sig vdi Haffuet, oc vilde heller døde sig self, end falde for Fjendernis vrede Haand. Som det gaar ocsaa almindelige til, at mand offte ^{er} ff megen Redzel, flyer for en Banlycke, oc falder vdi en anden, som større stemmere er. De andre som icke drucknede sig self, bleffue største parten agen, dog mand burde vel at spard dennem, fordi at de vaare saa meget andeligere, at de icke gjorde disse andre deris Stallbrødre Selstaff. Des Hoffsueder bleffue siden opsatte paa Stager, vden for Biscop Absalons stad, hos de andre Sørøffueris, som nyligen tilforn vaare fangne aff Ikelandsfarene. Dette ynckelige Spectackel gaffue alle Sørøffuere en stor Forstredelse, at de effter denne dag, fundis icke saa mange oc myndige paa Rigens Strømme som her til dags steed vaar. Høffuimanden som vaar paa dette Skib, bleff ført leffuendis til Land, met nogle saa adsmend, oc mente at hand skulde kommet til Løffning igien for Solff Penninge. Derfaare truede hand, der hand bleff fremled, och saa for hans Stallbrødris blodige Vanden vaare opsatte til Høytid, oc sagde Hand skulde en gang handle lige saa met de Danste, som de Danste hadde faret aff sted met hans Stallbrødre. Men tiden bleff hannem forrettet. Hand lagdis vdi Fængsel, oc døde der inde, oc betalde saaledis met den første hand hadde, førend hand kom der vd igien, baade for disse traadige Dødd, oc alt andet sit gamle Tiuffueri oc Skaldhed.

Vdi disse dage vaare Esbern Snare oc Bedemand ocsaa vddraget met fire Skib, oc komme i færd met siu Sørøffueris Skib. Ibland dem vaar en naffnkundig voghalff, ved naffn Mirocke, som kom om bordet met Bedemand, oc sprand alene dristeligen ind i Skibet til hand. Vaadsmendene gruede ved denne dristige Helt, oc lode Bedemand dem nappis met hannem. Der Esbern kom seylendis frem for dennem, saa huad leeg de hadde begynt, lo hand icke at derem, oc vilde huercken af dem den ene eller forhindre den anden, paa det mand skulde icke siden sige, at de vaare to imod en. Thi lagde hand dennem forbi, oc gaff sig self i Strumicke oc met en anden stor voghalff, som kaldedis Strumicke, huilcken en naffnkundige offueruant oc fangede. Men Mirocke vilde icke lade sig trenge, før dige Vogbale. Men der kom it andet aff de Danste Skib, oc vndsatte Bedemand, at hand dugt paa hannem. Hand skulde siden mist Liffuet met de andre sine Stallbrødre, hadde mand icke mere anseet denne hans mandelige Frimodighed, end hans fremfarne onde Gierninger. Da effterdi hand hadde sig som en duelig oc modig Helt vdi dette Slag, vndte de hannem hand løste sit Fængsel, for Guld oc Penninge, oc vndkom aff Landet Liffuet.

Ved dette samme pass, begerede Erkebiscop Eskild aff Kongen, at hand maatte drage hen ind i Franckerige en tid lang, at see sig om, oc forlyste sig paa mange Mars møde, som hand hadde lid her vdi Riget paa sit Emperors vegne. Endog det stod hart, førend Kongen vilde lade sig sige, saa gaff hand hannem alligeuel paa det sidste Orloff, oc Erkebiscopen gjorde strax rede, oc

rede, oc drog ind i det naffnyndige Kloster som kaldis Clareuallis, oc luede der med større Lyft oc Rolighed, end hand kunde nogen tid leffuet h sine egne Kyndinge her i Danmark.

Samme Aar drog Kong Baldemar atter ind i Venden, oc vil lagd ind met sin Flaade ved Volgast. Men Borgerne vdi Staden, haf Kong Valde- de Vaade flyt deris Vaalde videre, oc giort dem meget fastere end de vaar mars attende nogen tid tilforn. Thi der som Haffuet vaar grunt ved Byen, der hafde [17de] Taag i de slaget det fult met Væle, oc der som det vaar dybt, der hafde de sundt Dybet effter, met store Stene eller anden forhindring, saa at ingen kunde komme paa Vandet til dennem, enten met smaa Vaade eller store Skib paa nogen side. Derfaare drog Kongen ind at Juine Namund, oc om brende Julin paa ny, som Borgerne aff Redzel hafde forløbet, oc stog ind vdi Ramin. Hand drog alleuegne omkring, oc plundrede Landet, oc alleniste ved Julin, men oesaa ved Ramin, paa det hand met sin mindste omage, kunde giøre Borgerne større skade, end hand hafde lang tid lagd dennem vdi Staden.

Vsedom. Deden drog hand siden for Vsedom oc handlede vdi deris Gode som hand gjorde tilforn vdi disse tuende andre. Thi hannem stundis laa raadeligere, at tage vden Suerdslag, det som for Haanden vaar, end i tid belegge (kand see) forgeffuis dennem, som hafde hart nock belaget selff. Siden bleff hand til sinds, at drage her fra igien hiem til Danmark oc nogle raadde hannem, at hand skulde lade Sundet opgraffue, som nu er forfylt met Sand, oc hafde dog veret saa dybt vdi fordom tid, at man kunde seyle vd oc ind, met huad Skib mand lystede. Hues Raad vilde ingeledis efterfølge, effterdi hand besindede, at dette Arbeide vilde vorde hannem alleniste langsommeligt, men oesaa giffue større skade gaffn oc baade. Thi drog hand samme Vey tilbage igien frem for Vsedom, oc stilte sig paa strønte, ligeruis som hand vilde kaste ind vdi Vsedom met Blider, oc stormet til den met vebnet Haand. Men der hand nam at Borgerne skotte intet synderligt om denne Beleyring, rydte op, oc drog deden hiem til Danmark.

MD Foraaet der hand begynte atter at ryste sig, oc de Vendiſke der fornomme at de huercken hafde den Styrcke i sig selff, oc vilde det Methold oc Vndſætning aff de andre, at de kunde staa hannem da afffærdigede de Pribislaum, at hand skulde giøre Forbøn til Kongen dennem, at hand vilde vnde dennem Fred. Pribislaus møtte Kongen veyen met sin Flaade, oc formildede hannem met en stor sum Pennen hand lod dette Taag fare, oc gjorde Fred met Venderne, paa næste efterfølgendis tu Aars tid. Kongen hafde vel gierne seet, at hand kunde dette samme kommet disse Vendiſke Stæder, til at tage ved den Vendiſke Tro, men den Menige mand vaar saa forblindet oc forhærdet vildfarende Afgudereri, at der stod inagen raad til at tuinge dem.

Kong Valde- mar vilde gjerne Christi- flet Venden. tid. Vel vaare Lands Førsterne saa gaat som allesammen gode Christne selff, men Landsaatternis Leffnet oc idret vnde alle

oc Kong Suere sammen met deris Eskibs Flaader vdi Sogn, oc der bleff it stort Mandfald paa begge sider. Kong Magnus der hand saa, at Kong Suere oc Birckebenerne finge offuerhaand, da sprand hand for borde oc druckede sig self. Dette Slag begyntis *Sanctorum viti et modesti* afften, oc endtis om Midnats tid, Nar effter Guds Byrd, hen ved 1174.

Effter denne Dag bleff Norgis Rigis Regiment hos Kong Suere oc hans Uffkom, indtil det formedelst Dronning Margrete Baldemars Daatters Gifftermaal, er kommet vnder de Danste Konger. Men at Saxo bomer icke ret om Kong Suere, det steer for tuende Aarsager skyld: Den ene at Kong Baldemar holt met Magnus Erlingsson sin Frende. Den anden, at Saxo. døde sørend hand forfarede ret vdi grund, huad endelig vdgang denne Feide fiek. Thi endog Krig oc Karlog hassue atskillige forandring oc hendelse, saa seer mand alligeuel, paa den sidste endelig Seyeruinding, huodet hassuer den beste oc retsærdigste Sag at staa paa. Huad videre er om denne oc andre skone oc merckelige Norste Historier, det findis vdi den store Biscop Iffess oc her Arffuedis gamle Norste Krønike. etc.

M denne fornessnd Suere hassde vel veret mere at scriffue, men den store oc gruelige Forandring, som opuaagnede vdi disse dage her vdi Niget, taaler det icke, at ieg kand lenger henge vdi fremmede oc Volendiste Historiers bescriffuelse. Magnus, Kong Eric Lamis Søn hassde saa skone Forlæninger aff Kong Baldemar, oc vaar saa høyt opdragen hos hannem, som hand nogen tid kunde begere sin Liffs tid. Endog hand hassde det icke fortient, for den store Vtrostfaff, som hand beteede imod hannem, i den Krig met Kong Suend, som tilforn er rørt. Dffuer alt dette kunde hand icke endnu bære gode Dage, oc skon paa Kongens Godhiertighed, oc Lydens store Methold, men oplagde hemelige Raad, at sla Kong Baldemar ihiel, oc brugte der til nogle sine Unhengere, besynderlig Knud oc Karl, som vaare Kong Baldemars egne Blods foruante paa deris Fæderne, oc Erckebiscop Eskilds frender paa deris Møderne vegne. Det kunde icke hielpe, at Kongen hassde tilforn baade skendtk hannem sit Liff, taget hannem vdi sit Raad, oc giffuet hannem Hertug Raffen oc forlæning, at hand io fordrifede sig til saadan vgukelig Forræderi. Oc io mindre mand trode hannem til saadan vhorlig Gierning, io tryggere lagde hand sig effter Kongens Liff. Thi Kongen mistendkte icke den Mand til noget Forræderi, som hand holt vdi saa megen Vre, oc beuiste saa mange store Belgierninger, ia ocsaa skendtk hannem Fjær oc Fæ, som hand hassde forbrut imod hannem. Der Magnus hassde lang tid holt sit Forræderi hemelige hos sig, bleff det saaledis paa det sidste obenbaret.

Kong Sueris Forældre oc Optuelse. nild. Hun fik Vnas Smid efter Siguorðs død, oc der Erling Skacke oc hans søn lagde sig efter at ødelegge alt Konge blodet vdi Norge, da flyde hun med Vnas til hans Broder Roar, som da vaar Biscop paa Færø. Hand holt Suerie saa lenge til Skole, at hand paa det sidste bleff saa lærd, at hand vilde viet hannem til Prest. Der hans Moder dette saa, da græd hun, oc Suerie atspurde hende, huorfaare at hun græd, effterdi hende burde med rætte, mere at glædis aff den ære, som hannem denne dag skulde vederfarets. Gunild suarede hannem: Denne ære er icke ringe, imod den tilbørlige ære, som dig forholdis, imod all Lou oc Rettighed. Thi du est Siguorðs Søn aff Norge, endog ieg hassuer veret nødt til, at skulde det for dig, indtil saa lenge du est nu kommen noget Mandis Alder. Da begynte Suerie at offuerueie med sig selff, paa den ene side Kong Magnus Erlingssøns store megen oc methold, oc paa den anden side, sin egen Uffkom aff gammel Norskt Kongelig Byrd oc Blod. Effter at hand hassde vel fundet sig, suarede hand sin Moder oc sagde: Er ieg fød til at drikke Norskt Konge blod, for ingen deel tager ieg i dag it Preste giæld for den Rettighed, som ieg hassuer til Norgis Rigis Krone.

Suerie vil icke tage it Preste giæld for Norgis Krone.

Der med drog Suerie ind i Norge, oc vilde hassft med sig aff Byrge Terl Brosi vdi Suerige, sø hassde hans Faberhynd men fik der intet, oc maatte drage ind i Bermeland til sin Søster. Der komme siden aff det gamle Krigsfolck, sø altid beholdet sig til Harald Gyllis børn oc affkom, oc hassde nu en Hoffuigmand, effter at Dhesten, Sueris Farbroders søn, vaar nyligen slagen paa Ree, aff Kong Magnus som her omtaler. Dette Krigsfolck nødde hannem til at tage sig af Kongens genaffn, oc de kaldede sig Birckbeener vdi den gamle Krønike, fordi at de ginge vdi tre samfelde aar til Fjeldene, de slede Sko oc Hosene aff sig, oc nøddis til at binde næsken Birckebard omkring deris Been, oc vnder deris Fødder.

Birckbeener Kong Sueris Krigsfolck.

dette Krigsfolcks bistand, holt hand languarendis Fjeldene Erling Skacke oc hans søn. Indtil saa lenge at Erling døde, gæ ved Trondhiem, oc Magnus rømde siden til Danmark til Kong Valdemar sin Frende, oc fik der første gang stor hielp, oc bleff indført igien med Skib oc med sig til Norge. Men lycken vaar hannem icke god. Vden til at hand vaar icke kommen ret til Riget. Paa det sidste vdi

Kong Valdemar vndsetter Kong Magnus.

c Kong Suere sammen met deris Eskibs Flaader vdi Sogn, c der bleff it stort Mandfald paa begge sider. Kong Magnus der hand saa, at Kong Suere oc Birckebenerne finge affuerhaand, da sprand hand for borde oc drucknede sig selff. Dette Slag begyntis *Sanctorum viti et modesti* afften, oc endtis om Midnats tid, Nar effter Guds Byrd, hen ved 1174.

Konig
Magnus
Erlingssons
Endeligt.

Effter denne Dag bleff Norgis Rigis Regement hos Kong Suere oc hans Affkom, indtil det formedelst Dronning Margrete Baldemars Daatters Gifftermaal, er kommet vnder de Danske Konger. Men at Saxo dømmer icke ret om Kong Suere, det skeer for tuende Aarsager skuld: Den ene at Kong Baldemar holt met Magnus Erlingsson sin Frende. Den anden, at Saxo. bøde sørend hand forfarede ret vdi hand, huad endelig vdgang denne Feide sid. Thi endog Krigs Karlog haffue atskillige forandring oc hendelse, saa seer hand alligeuel, paa den sidste endelig Seyeruinding, huore haffuer den beste oc retfærdigste Sag at staa paa. Huad mere er om denne oc andre skøne oc mærkelige Norske Histoer, det findis vdi den store Biscop Isleffs oc her Arffuedis gamle Norske Krønike. etc.

Saxonis
forfeelse.

In denne fornemmd Suere haffde vel veret mere at scriffue, men den store oc gruelige Forandring, som opuaagnede vdi disse dage her vdi Riget, taaler det icke, at ieg kand lenger henge vdi fremde oc Volendisse Historiers bescriffuelse. Magnus, Kong Eric Magnus Søn haffde saa skøne Forlæninger aff Kong Baldemar, oc vaar saa opdragen hos hannem, som hand nogen tid kunde begere sin Liffs tid. Dog hand haffde det icke fortient, for den store Brostjaff, som hand begiendte imod hannem, i den Krig met Kong Suend, som tilforn er rørt. Dufftalt dette kunde hand icke endnu bære gode Dage, oc skøn paa Kongens hiertighed, oc Lydens store Methold, men oplagde hemelige Raad, at Kong Baldemar ihiel, oc brugte der til nogle sine Unhengere, besyng Knud oc Karl, som vaare Kong Baldemars egne Blods foruante deris Fæderne, oc Erkebiscop Eskilds frender paa deris Moderne veg. Det kunde icke hielpe, at Kongen haffde tilforn baade stendt hannem sit taget hannem vdi sit Raad, oc giffuet hannem Hertug Raffen oc forloft, at hand io fordristede sig til saadan ugudelig Forræderi. De io minde hand trode hannem til saadan wherlig Gierning, io tryggere lagde sig effter Kongens Liff. Thi Kongen mistendte icke den Mand til Forræderi, som hand holt vdi saa megen Ære, oc beuiste saa mange Begiæringer, ia oc saa stendte hannem Gior oc Gæ, som hand haffde imod hannem. Der Magnus haffde lang tid holt sit Forræderi he hos sig, bleff det saaledis paa det sidste obenbaret.

Magnus
Kong Eric
Magnus Søn
Sorræderi
imod Kon:
gen.

Magnus
Sorræderi
obenbaret.

Gud beffer:
mer sine vn-
derlige.

Royle Tydste som tiende Magnus, oc viste aff dette hans Forræderi, vaare en gang dragne hen vdi Landt Holsten, at vdrrette hans bestilling, oc giestede ind paa veyen hos en Eremit, som bode alene for sig self vdi it Hus vd met veyen. Om Natten, som de laae vdi Sofflammeret, hos huer andre, bare de op at snacke noget rundelige, iblant andet oc saa om Kong Baldemar, oc forundrede offuer alle maade, huorledis at det gic til, at hand leffde saa lenge, oc gic igiennem alle de Snarer oc Forræderi, som Magnus deris Husbonde lagde første, anden oc tredje gang for hannem. Vden tuil, meente de, maatte dette mere stee aff Guds besynderlige oc wryggelige forsiun, end nogen slompe lyck eller wuiff hewdelse, effterdi Kongen haffde aldelis ingen kundskaff om dette Forræderi, s hannem vaar bered. Thi første gang haffde de veret paa færde effter hann, der hand nyligen drog offuer fra Fyn til Sieland. Magnus self fulde Kongen til en Badsted, oc haffde idon it Suerd ved Siden, oc it Kneffuelspid vdi haanden, som hand pleiede at bruge paa Fact effter vild Guin, oc turder saare icke bliffue mistenckt hos Kongen, til noget Forræderi, for saadant Baaben skyld. Men fordi at Knud, som skulde oc saa fremkomme, med saadant wfortenckt Rystning, motte icke paa forsagd tid oc sted, da hand icke angribe Kongen vden Methielp, oc hilsede hannem da, oc lod hand haffde intet mindre vdi sinde end Forræderi imod hannem.

Kong Valdemar vnder-
gaar sine
fienders
første For-
ræderi.

DEr Kongen vaar kommen offuer Badsteden, da motte Knud hann først, oc bleff vnderlig der ved, at hans Metbroder Magnus vaar tilstede, oc lod der faare, som hand vaar ellers kommen at tilbiude Kongen sin Tieniste, som andre hans gode Mend som effterfulde hannem. Hand bleff alligeuel lenger hos hannem end Magnus gjorde. Fordi hand vel Kongens kynde, at hand pleiede gierne at sende sine Hoffiender veyen for sig til Fergesteden oc bleff self sidendis tilbage en tid lang Dronningen oc hendis Jomfruier paa Strandbacken, oc gic da for Skibs, naar alle de andre vaare offuersætte. Knuds forræderi haffde lyckedis hannem, der som Kongen haffde icke, aff Guds synderlige indslaget sig fra dette Quinde selstak, oc begiiffuet sig til Skibs met det første Skib, som lagde vd aff Haffnen. Karl, Knuds broder vaar imellem bestilt vdi Skaane, at hand skulde strax forsamlet deris Elect oc Benner, oc slaget Kongens Børn oc alle hans Affkom ihid, det haffde ellers gaet for sig, som Knud oc Magnus haffde oplagt.

Et andet op-
lagd Forræ-
deri imod
Kong Val-
demar.

Knud (sagde disse Tydste ved sig self) lod icke end da aff met sit Forræderi, men drog offuer til Skaane, oc meente, at hand skulde den bedre effne oc leilighed, end hannem gaffuis nu nyligen vdi Fyn. Hand drog frem i veyen for Kongen til Helsingborg, at hand vilde der strax for Kongen, s pleiede ellers almindeligen at sende Raadet offuer for sig, den self lade sætte sig offuer paa en lidē Baad mod affte, naar hand iaget den ganste dag igiennem, saa meget hannem lystede. **S**es huer Tyden forhindrede Knuds anslag, oc hialp Kongen met en lidē Baad den store Liffs vaade, som hannem wuitterlige hengde offuer i det Skibet paa huilcket Kongē vilde ladet sig offuersætte, bleff trengt offuer is, saa hart at Kongen kom icke offuer til den sted, som hand haffde oplagt vdi Land, paa den anden side. Hans fold som foruente de hannem

Mindre nød
forbinder
den Korre.

od imod hannem, der de saae huad Haffs nød hand vaar vdi, oc forsaml-
 dis saa mangfaaldige omtring hannem, at Knud oc de andre hans For-
 rædere, torde icke legge Hender paa Kongen, fordi hand vaar sterckere paa
 fold end de vaare. Saaledis stuffede Gud oc Lyden tuende gange
 Magnus oc Knud, at de maatte affføre sig deris Harnisk oc Panzere,
 som de haffde hemeligen paa sig vnder deris Klæder, oc henge dennem op
 i deris Herbere, indtil de funde bedre Lelighed.

Kong Val-
 demar vnd-
 gaar anden
 gang sine
 Forræderis
 Hender.

Dette (sagde disse fornessnde Tydske) gick endnu altsammen hen, for
 en almindelig Forræderi, men her vaar end nu noget større, som de icke kun-
 de nocksom forundre sig paa. At Kong Baldemar haffde en aff disse besor-
 ne Forrædere vdi daglige omgengelse met sig, oc haffde dog saa god en stier-
 re paa Himmelen, at hand haffde endnu ingen skade saaet aff hans Haand.

Denne samme forrædere vaar baade Kongens Kærsvend oc Fulefengere,
 naar hand drog allene vd paa sin liden Bogn paa Fulefengeri. Hand haff-

Wtro Tie-
 nere.

te haffd disse andre, at naar Kongen løb en gang fra Bognen hen effter
 kongen, oc buckede ned at tage Fulen fra den, naar den haffde fanget no-

get, da vilde hand sla til oc dræbe Kongen, met huad som hand haffde næst
 ved Haanden. Men Lyden vilde alligeuel aldrig søye sig saa for han-

dem, at ihuor offte hand vaar paa saadan Tact inet Kongen, at hand
 kunde komme til, at fulddriffue dette sit mordiske Forsæt. Saa at mand

Kong Val-
 demar vnd-
 gaar tredie
 gang oplagt
 Forræderi.

kunde tage oc Føle paa, at det vaar icke mueligt, at Kongen kunde falde
 for nogen Mandes Haand, effterdi hand beuaredis vdi saadane gruelige

Maader, icke aff noget Menniskelig Forsuun, men aff Guds blote Mis-
 sandhed oc Bestermelse allene.

Madane Snaet oc Tale haffde disse fremmede Tydske vdi denne Ere-
 mits Hus, som de laae om Natten hos huer andre. Eremiten som

varde der paa, tenckte ved sig selff, at den gode Gud, som haffde spart den-
 se fromme Konning, aff disse Forræderis Hender, vilde nu icke lenger

Forræderi
 obenbaris
 vnderlig.

loffue deris Forræderi vuld. Thi fortalde hand strax en Abbet, som gieste-
 hos hannem, fra det første oc til det sidste, alt hues hand haffde hørd aff

de fornessnde Magnus Tienere, oc bad hannem, at hand skulde drage w-
 toffuede hen offuer til Kongen, oc giffue hannem det tilkiende. Der

langen sig Abbedens Beretning at høre, oc befindede ved sig selff, at

naar Tid oc Stæd, oc alle andre omstændige Bilkaar, vdi hans Pan-
 zering oc Reyse, stemmede offuer it met huer andre, da troede hand at det

var som hand sagde for hannem. Hand tackede oc loffuede Gud i Himme-
 len som haffde icke alleniste naadeligen beuaret hannem, men ocsaa vnder-

sen ladet obenbare disse arge Fienduenners oplagd hemelig Forræderi.

Ark oc de andre hans besorne Stallbrødre viste her intet aff, oc drog
 derfaare dristeligen oc vitterligen for alle mands Vasiun, hen til Vi-

Karl Kon-
 gens Forræ-
 dere beder
 hannem om
 Forlæning.

kingen Absalon, oc bad hannem gierne, at hand vilde for Frenskaffs skyld,
 for hannem behielpelig hos Kongen, at hand maatte komme til nogen aff

konings Forlæninger. Huad heller hand gjorde det, fordi at hand skulde
 huer vnmistendct hos Kongen for sin Forræderi, eller ocsaa at hand haff-

te oplaget dette sit Forsæt, effterdi det sig icke sin fremgang, som det nu

saar offte vaar begynt, det kand ieg icke siige for vist. Kong Baldemar lod sig ocfaa intet bemercke for Biscopen, der hand bad for Karl, oc sagde sig at ville giffue hannem vdaß sit Rentekammer, saa meget hand kunde holde sig vdaß, indtil der bleff nogen aff Kronens Forleninger fangelige, som hand kunde vere behiulpen met.

Kongen
giffuer Bi:
scop Absalon
tilkiende
hans Siens:
ders Forra:
deri.

Siden der Kongen kom self til Roskild, oc hadde en dag hørt Messe vdi hellige Trefaaldigheds Kircke, da kallede hand Biscop Absalon, oc bad hannem siide ned hos sig, oc befoel saa Abbeden at hand skulde fortælle paa ny, det som hand hadde tilforn giffuet hannem tilkiende, om dennes Forræderi, huorledis den bleff obenbaret vdi Lant Holsten, aff Mogens Suenne. Abbeden forfærbedis met det første, oc lodmedis vnder Dymen oc torde icke tale it eniste Ord, fordi hand viste vel at Biscop Absalon Knuds Børn vaare Samfrender met huer andre. Dette actede Kongen strax, oc bad hannem icke siige sin Sandhed fri vd, oc tro fuldkomelig at Biscop Absalon elskte hannem langt mere, end nogen aff sine Electning. Da begynte denne gamle Fader, at opregne fra det første oc til det sidste, all Leilighed oc omstendige Vilkaar, huorledis at disse melige Fienders Forræderi vaar oplagd, oc huorledis den bleff obenbaret oc hannem siiden befalet, at giffue det hans Kong: Matt: tilkiende, at her vdi tide kunde disse bedre see sig faare, oc beskytte sit Liff.

Kong Val:
demars Fla:
gemaal off:
uer sine For:
rædere.

Der Abbeden hadde nu end sin tale, bad Kongen hannem træde aff gien til en side, oc suckede dybt ved sig self, oc begynte at klage sig for Biscop Absalon oc sagde. Dette maa vere en seldsom oc vnderlig ting, at disse egne Samfrender, staa mig saa hart effter mit Liff, oc see icke ved, huer for Blod eller Byrd skyld, eller for mine mange velgierninger, so ieg huer vdoß offuer dennem. Der som ieg nu seer igennem Fingre met dem huad er det andet, end at ieg styrcker dennem, som ere dog sterke oc vilde nock vdi sig self, til at forraade mig? Der som ieg ocfaa griber strax til fange oc straffe dem paa deris Liff, førend deris Sag bliffuer mere obenbaret, oc forhørt vdi Dom oc Rættergang, oc dem ved flere Viduiss offuer beuist, da kand stee, at mange skulle legge mig det vd i den egen Mening. De skulle vel tør siige, at ieg handler imod mine egne Byrd som en Tirran, oc lader dem tagis aff Dage, fordi ieg vil Affuend ved dennem, oc befrycter mig at de skulde vorde mig for skade oc trenge mig oc mine fra Kronen oc Kronens Herlighed. Saa haffue mange Raar, ihuorledis ieg bærer mig at. Løffuer ieg for lenge, oc saadant gaa vstraffet bort, da er ieg vdi Liffs Fare. Straffer ieg hasteligen, da vil der mange tale ilde paa mig, oc tyde mig alting vdi den første Mening. Jeg veed aldrig Raad, huorledis ieg skal komme til at heffne mig paa disse Forrædere. Helder vilde ieg endnu vdi eget Liff, end lade dennem affliffuis, skulde min Død icke strecke sig end til min egen Person. Thi ieg befrycter mig, at der som de end skulde de myrd mig, da skulde de icke lade sig mettis aff mit Blod, men i samme Dom ocfaa gaa offuer mine Børn, Elect oc Benner, som de som de ellers kunde offuerkomme. Oc huad vilde der andet

Kongens
bange Raar
met sine
Forrædere.

indbyrdis Oprør her offuer alt Riget, och saa fremmede Fienders
 fald vdi Landet paa alle sider, oc endis paa det allerfjødste, met gantste
 nmarckis Rigis, vort fiere Fæderne Lands Odeleggelse oc Forderff-
 se. Met saadane aluerlig Suck oc Omhyggelighed, beklagede Kon-
 sin Vaande for Biscop Absalon, oc begerede aff hannem, at hand
 de deele det beste Raad met hannem, som hannem siuntis effter tidsens
 ligbed, gaffnligste oc nytteligste at vere.

Biscop Absalon suarede Kongen, oc sagde, at hand tenckte det samme Biscop Ab-
salons raad.
 som Kongen nu haffde sagt, oc viste hannem ingen bedre Raad,
 at hand gaff Gud selff Hæffen vdi Haanden. Hand som haffde
 disse Forræderis skalkastige Anslag, skulde vel ocsaa finde Middel
 Raade, til at obenbare det videre vdi sin tid. Det er oc icke andet
 ligt (sagde Biscopen) end at det maa io bliffue vitterligt, met det aller-
 for alle Mand, det som saa mange nu allerede vide. Hand for-
 rede ocsaa Kongen, at hand skulde befale sit Føld, at de toge skitteli-
 vare paa hannem her effter, oc aldrig lade sig findis Vaabenløs,
 n haffue god Opsun paa hannem, saa vel met Dage vact som met
 tte vact. Der aff skulde disse Forrædere vel formercke, at deris
 alckhed vaar obenbaret, oc selff met tiden giffue Tegen fra sig, oc robe
 is egen Forræderi.

Ette Biscop Absalons Raad behagede Kong Baldemar saare vel, Karl bege-
rer anden
gang for-
læning aff
Kongen.
 oc som hand nu fulde hannem vd aff Nostid, kom Karl atter til
 mem paa Beyen, oc nødde hannem til, at hand anden gang ryctede
 is Bud hos Kongen. Kongen gaff hannem saa for Suar, at hand
 rede sig liden Tact for den Forlæning, som hand skulde giffue den,
 vilde betale hannem icke met Mord oc Forræderi. Mig forun-
 r (sagde Kongen) at nogle Føld ere nu om stunder vorden saa meget
 sigesfuld, oc henge saa hart vdi deris onde Forsæt, huilcket de mene Kong Val-
demars
Fromhed.
 de vølle, oc er dog icke wduld. Dog huorledis der om vaar, loffuede
 ngen alligeuel, at det første hand kom offuer til Jutland, da vilde
 id betencke en vtro Tiener, met en god Forlæning, endog det vaar
 alle Mand vitterligt, at Karl begerede saadan Mact oc Velde, mest
 denne Marsage skyld, at hand kunde fuldriffue sit suigesult Anslag,
 n hand haffde i sinde imod hannem.

Der Biscop Absalon sagde Karl, huad Suar hand haffte faaet
 hans vegne, at Kongen vilde betencke hannem met en Forlæning,
 oc hand kom til Jutland, tæckede Karl hannem høveligen, oc lod icke an-
 ved sig gaa, end at hand glæddis meget aff Kongens gunstige Mund-
 . Dog det vaar mere fordi at hand meente, at hand kunde da komme
 til at forraade Kongen, naar hand fick noget at raade oc regere off-
 . Denne vaar fuldkommelige hans Tancke oc Mening, thi hand
 icke end da, at Kongen haffde faaet noget om at holde met hans, oc
 andre hans Stallbrødris Forræderi. Siden drog hand hen offuer
 Jutland, met sin Broder Knud, at de vilde tale met deris Morsfader

Erkebiscop Eskild, som vaar da nyligen kommen paa Skib til Ribe Franderige, der som hand haffde veret vdi Clareuallis Kloster, nu tid lang, som førre bleff omtalet.

Bent Karls
oc Knuds
Falkbroder.

Disse fornessnde tuende Brødre, Karl oc Knud, haffde en Broder, ved naffn Bent, huilken deris Fader haffde afflet met en Sle Quinde, oc tiende nu vdi Kongens Gaard, mere paa Falst imod sin re, end paa nogen erlig oc oprictig Troffaff. Hand fulde Kongen i samme dage offuer til Fyn, oc kom en gang at sidde til Bords met gen selff, som gjorde Maaltid paa sin Herre Sal, vdi sine Menige Mendis oc Hoffiunders næruerelse. Der begynte denne Bent at Maden fra sig, oc lege met sin Kniff, kaste den frem oc tilbage, lig som hand vilde hugge, stinge oc forsette met den, som en Fecter, der be sig til en Kamp imod sin Gienpart. Vndertiden skulte hand Kn vdi sit Skib, oc vndertiden knytte hand den vdi sin Nessue, oc haffd altid sine Dyne paa Kongen, saa at hand siuntis at true hannem, i met Ansiet oc Haand. Maa vel ste at hand kunde icke selff dulle det ræderi, som hand haffde i sinde, eller ocsaa at hans Hu vaar saa forb at hand icke besindede selff tidens eller stædens Leilighed. Gertrud gens Søns troloffuede Brud, som sad ocsaa offuer Borde samme tid, Kongen met grædendis Taare, at hand vilde giffue god act paa disse Facter, som Bent haffde paa sig, met sin Kniff. Kongen vindet meligen at Niels sin Røgemester, oc bad hannem at hand skulde lo Dye til Bent, dog icke lade sig mercke der met, men saa tilige at Mac vaar giort, skulde hand vere ved Haanden, oc vere rede at tage imot denne fornessnde Skelm vilde begynde nogen Whyst. Dette forn hand, oc stæd der faare strax Kniffuen ind igien vdi sin Skede. Vde at Gud, som formeente hannem at fuldkomme sit Forsæt, dross ha til at røbe sig selff, ved saadane sin Besindighed oc store Galnffal

Bent lader
mercke sit
Forræderi.

Niels Kong
Valdemars
Røgemester.

Kong Val-
demar be-
kla-
ger sig for
sine Hoffin-
der.

Kong Valdemar angrede da først, at hand haffde icke efterfuldt Absalons Raad, oc kallede strax sine Hoffiunder ind for sig vdi it. mer, oc der vdi Bentis oc alle deris næruerelse, begynte sin Tale ti nem oc sagde. Det som ieg haffuer at giffue eder faare paa denne ti er den ting, som eder alle skal ilde behage, oc kand dog icke döllis, vde stæde oc Liffs fare. Thi io tierere ieg veed at i haffue mig, io saa meg større Sorge oc Bedrøffuelse veed ieg for vist, at i som ere mine oc tro Tienere, skulle saa her aff, naar som i faa at høre huad for Ha er. Jeg haffuer forfaret vdi sandhed, aff viffe Tegn oc leffuendis Røst, at her er nogle iblant dennem, som ieg haffuer betroet at paa mit eget Liff, at de staa mig effter, at de kunde tage mig aff Dag hemelig oplagd Forræderi. Deris naffn vil ieg spare paa denne tid det de kunde end nu vederkiende sig, oc affstaa deris onde Forsæt. eder allesammen, oc huer vdi besynderlighed, vil ieg haffue forman i effter denne Dag tage stitteligere vare paa mig, end her til dags. Naar som i ere vdi min Metfølg, da skulde i aldrig legge eders Sæder, eller findis nogen tid Waabenløff. Huer skal vere saa omhygg

sig vdi sin stæd, oc saa viss paa sin Sag, ligeruis som hand viste aldrig huo hand torde tro eller mistende. Huilcket ieg vil alligeuel icke haffue sagt vdi denne Mening, at nogen skal tencke om mig, at ieg bær tuil om eder allesammen til lige. Det vere langt fra. Thi ieg forseeer mig fuldkommesligen det til eder, at meste parten aff eder ere ved dette sind, at i ere redbodæ til at gaa i Døden for min skyld, om behoff giordis.

Kong Valdemar haffde trofastte Hoffiunder.

Kongens hoffiunder bleffue vnderlige ved saadan Tale, oc efter som huer haffde best Samuittighed for sin Trohiertighed, mod sin Herre oc Konning, saa meget diff heffteligere hulde de ved hos Kongen, oc begerede at hand skulde naffugiffue sine Forrædere. De loffuede at de skulde heffne hannem paa dennem, oc icke spare nogen, enten for Venhoff eller Frenndskaff skyld, at de som tyrstede efter deris Heris oc Konnings Blod, maatte io saa deris rette fortiente Straff. Kongen bad at huer haffde giffue sig her met til freds, at hand viste sig self fri, oc lade betemmet met videre Dom oc Randsagelse paa denne tid. Met saadant forbudigt Gienfuar stilte Kongen deris Hastighed oc Brede, oc huer lod sig gætte met denne beskeed, effter Kongens gode behag oc befallning.

Kong Valdemars Sæctmodighed.

Bent formerckte strax aff denne Kongens Tale, at hand vaar kommen vnder Været met hans oc de andre hans Stallbrødris Forræderi. Hand tenckte ved sig self, at Kongens Leide vaar intet at lide paa. Oc Kongen lod sig høre, at hand vilde tage dem til naade, det mente hand vaar icke giort paa strömte vdi denne Mening, at Kongen kunde locke hannem, oc offuerfalde dennem vforuarendis, naar de lode sig tycke, de vare vdi størst Tryghed. Thi rømte hand strax hemeligen bort fra Kongen, hen offuer til Jutland, oc gaff sig icke en gang stunder til at tage sin Harnisf oc den beste part aff sin Rystning met sig. Saa skarpe flør haffuer det forgiftige Best, en ond Samuittighed, at den rissuer hannen Herre oc Hofbond, oc slar hannem paa fluct, om end skönt ingen haffere eller Heffnere sætte effter hannem. Saa tillige Magnus fik bud fra Bent, huad paa særde vaar, strax den samme Nat gid hand til Ribe, oc seylede til Lybeck, oc drog siden deden til Hertug Henrick aff Slesvigen, oc begaff sig vdi hans Tieniste. Knud oc Karl staale sig heme fra vdi aff Ribe, oc ginge til Skibs ved Randers, oc begaffue sig siden vdi Suerige til deris Frende Byrge Terl i vester Gylland. Alle vare de brende met it Merck, det vaar en ond Samuittighed, som tog hende Mod oc Raad fra dennem.

Bent formercker at hans Forræderi obensbaris.

En ond Samuittighed.

Kongens Forrædere rømme Landet.

Et saadane, onde tidende, bleff Erkebiscop Eskild saa sørge siug, at hand falt vdi en stor Suaghed, oc miste saa gaat som baade Maal oc Mæle der offuer. Kongen tog alligeuel saare venligen mod hand vdi Viborg, paa det at hand skulde icke sünis at haffue nogen vdi Ristandte om hans Tilkommelse. Erkebiscopen vaar oc saa vdi den oc fornumstig, at hand bad icke en gang for disse sine Lands Frennder, paa det at Kongen skulde icke finde nogen skyld til hannem,

Erkebiscop Eskild gremmer sig for sine Daatter Born.

Sorg er Siugdom.
 hannem, at mistencke hannem, at hand haffde veret enten vdi Raad, i det allerringste met dennem, imod hans Kong: Mat: drog hand hen offuer til Slaane, oc kom der formedelst Lægernie smuct til sin Maal oc Mæle igien. Men hans Hiertis Bangh store induaartis Sorg, som hand bar hemeligen for sine Daatter som hand haffde saa kiere som sit eget Liff, den kunde ingen Doct Læge stlie hannem ved. Saa er det lættre vnder tiden, at hi Menniste fra legemlig vduaartis Suagheb, end Sorge Siugdom.

Hertug Henrick aff Sarsen vil bede Mogenss Venskab.
 Henrick Kong Valdemars Staalmeester.
 Jernebyrd.
 Magnus stammedis ved, at oplade sig for Hertug Henrick, oc hannem ret Hoffuet Marsage tilkiende, huorfaare hand røn vdi aff Riget. Hand bad hannem icke at hand vilde legge sig vdi, skaffe hannem Kongens Venskab, at hand maatte komme til Leide igien. Hertugen vndedis offuer hannem, oc screff for hannem Kong Valdemar, at hand vilde giffue hannem sin Venskab, oc hannem hues hand haffde brudt hannem inod. Kong Valdemar intet scriffteligt Suar giffue fra sig, men sende sin Staalmeester, ricke, som kunde saare god Lybste, hen vdi til Hertugen, at hand skulde deruise hannem, om Mogenss Forræderi oc Skaldhed. Dens fornam, at Hertugen bleff anderledis berættet vdi hans Sag hand haffde self giffuet saare aff begyndelsen, da traadde hand vdi frem, ligeruis som den der haffuer bidt Hoffuedet aff all Skam, oc til Kamp paa sin Vstydighed. Som det almindelige gaar til, som blues icke ved at bedriffue en slem vhorlig Synd oc Last, hand icke helder gierne ved, at forsuare oc benecte sin slemme Gierning. Mogenss Legat Henrick, suarede oc sagde, at hand haffde ingen Reder paa aff sin Herre, at hand skulde met Baaben oc Bærie drii Sag, oc sla sig eller hannem til rette, men at hand skulde icke giffue nem Sag, oc indkalde hannem for Kongen, at hand der skulde staa vstydighed, oc gaa der om effter Lands Louen, saa meget som ræder Hertugen atspurde huad den Danske Lou holt om saadane Lunde at legge sig fra. Henrick sagde at mand pleiede at stytte sig nu nebyrd. Hertugen vende sig om til Mogens, oc atspurde hannem hand viste sig saa fri for tillagd Sag, at hand torde fordriste sig bære gloendis Jern der paa. Mogens suarede, oc sagde at det vder gantste Wuiff Proff, met denne Jernebyrd, saa at det hende skulde at den vstydige brende sig saa vel som den stydige, oc mente det at Guds Almectige Maiestat haffde andet at skaffe, end at hand altid staa alle dennem til rede, som begerede aff hannem, at hand skulde Bøn stald, skulde vdi Mirackels viis forhindre Naturens første i alle ne Art oc sæduanlige løb. Dette Suar gjorde Mogenss Sag mistenckt hos mange.

Hertugen atspurde Mogens atter, vdi huad maade hand nu vere hannem behielpelig, effterdi hand stald sig fra sit eget Lands vedtagne Skick oc Lou, oc vilde icke legge sig denne store

Signet, da lod Kongen dem læse vdi alle Mandis paahørelse. Det ene som vaar opbrut, vaar screffuet til Skoningerne, vdi huildet Mogens steldede Kongen for Tiranni, at hand forderffuede oc plagede saa mange her vdi Riget, oc begerede derfaare at de vilde giøre hannem bistand, at heffne saadant paa Kongen, met Krig oc Arlog. Det tillucte Bress vaar screffuet til Knud oc Karl, vdi denne samme Mening, som dette første. Hand begerede aff dennem, at de skulde begynde it Oprør i Skaane, saa at Kongen skulde klemmis imellem dennem begge, oc ingen Bndsetning saa aff disse tuende sine beste Lande mod dennem.

Alle Mend, som hørde disse Bressue læsis, bleffue vnderlig her ved, oc der de hulde sig frem, at de vilde høre huad Mogens kunde suare ^{Mogens} her til, da sige huercken de eller Kongen it eneste Ord at høre aff hannem. ^{Hand icke suare Kongen.} Hand skifte Farffue, oc foruandledis vnder sine Dyen, oc bleff saa forstreckt, at hand miste baade Maal oc Mod. Det haffde da noget nær veret giort met hannem, haffde icke den forstandige oc kloge Herre, Biscop ^{Abfalon} Abfalon kommet hannem til hielp, oc suaret met hannem, oc sagd at det ^{saar Mogens bi.} vaar icke at forundre, at den som staar vdi nogen Rattergang, at hand betender sig vel, huad hand vil suare, naar hannem giffuis ny Sag, som hand icke haffuer beredt sig paa at suare til, førend hand er kōmen for dom. Thi bad Abfalon Mogens, at hand skulde træde aff til en side, oc tage nogle aff sine Venner met sig, oc raadføre sig huad hand vilde suare til disse forneffnde Bressue. Saaledis kom Mogens noget til sig self igien, oc begerede at Biscop Abfalon oc Biscop Tyge aff Wendshyssel maatte gaa vd met hannem vdi Raads viis. Denne Biscop Tyge haffde veret hans ^{Biscop Tyge aff Wendshyssel, Eric Lams prest.} Faders, Kong Eric Lams Prest, oc meget affholdet hos hannem, oc siden kommet fra hannem, til dette Biscopelige Embede, som hand nu vaar vdi. For denne Marsage, haffde hand gierne seet, at det haffde gaaet Mogens vel, for sin Faders skyld.

Biscop Abfalon oc Biscop Tyge ginge vd met hannem vdi Enlighed, oc lode ilde ved hannem, oc bad Gud bedre det, at hand skulde leffue den Dag, at hand skulde tendke paa saadane gruelige Forræderi, imod sin Herre oc Konning. Mogens stoed lang tid her paa, at en anden aff hans affuends Mend, haffde dictet disse Bressue paa hans Hals imod Kongen. Men Bisperne trengde hart paa hannem, oc sagde at saadane letsærdige Marsage vilde intet hielpe, effterdi det vaar baade hans ^{Mogens} Scriff: ^{trengis til at bestaa sandbed.} ueris Lamberts egen Handschrift, oc den Stil oc sæduanlige Dict, som hand pleiede at bruge vdi alle sine Bressue, som gick vd vnder hans naffn. Da falt Modet atter paa Mogens, oc hand begynte met stor Redzel at atspørre dennem, om hand stod icke til at hielpe, om hand gick til den rette Sandheds bekiendelse. Biscop Abfalon suarede oc sagde, at endog det vaar vel fare paa færde, om hand kiende sig self skyldig, saa vilde hand alligeuel icke raade til, at hand skulde giøre det, førend hand vaar viss paa, at Kongen vilde tage hannem til Raade, ihuorlevis at Sagen kunde forløbe sig. Hand bad hannem, at hand skulde icke vere saa redt oc forstreckt,

Omme en
ſaare rig
Herremand
i Jutland.

men træde idon driſtelige frem, oc enten bede eller bede lade, at K vilde lade Sagen opſtaa til om anden Dagen. Kongen lod ſtee denne hans begæring, oc reiſte ſtrar der fra om Aſtinen, oc gieſted Bnnis, en ſaare rig Herremands Gaard, met ſit gantſte Raad oc nige Ridderſtaff.

Mogens ſi-
der ilde vdi
ſin Sag.

En god
Raadgiſſ-
uere.

Paa Beyen ſom Biſcop Abſalon red eſter Kongen, holt genſ ſig til hannem, oc vaar offuer alle maade ſaare bange oc tuiſtraad atſpurde derſaare, huorledis hand kunde beſt komme til, at legge ſig Sag fra. Biſcopen ſuarede hannem, oc ſagde at hand haſſde io Raar, oc kom neppelig her fra, enten vden ſtor Vanære eller Liſſ Thi forſt ſtod det hannem icke vel til, at rygge tillagd Sag, ſom b hannem offuer, met ſaa mange ſandſærdige Tegn oc Bionesbyrd. ſkulde hand aldelis intet ſuare til Sagen, da vaar det io ont oc vklar maade. Gid hand ocfaa til en friuillig Bekiendelse, da vaar det huorledis Kongen vilde tage det aff hannem, vden hand haſſde forord met hannem, at hand vilde tage hannem til naade igien, oc hannem ſit Benſtaff. Saa trofaſt vaar Biſcop Abſalon, at heller vilde ſige hannem vdi god tid, at hand viſte hannem ingen Raa at giſſue hannem nogen Fortroſtning, ſom hand ſiden kunde icke lid til. Mogens ſagde fremdelis til hannem, at hand vilde gierne ſin Sandhed, om hannem ſiuntis at hand ellers kunde finde Raa Kongen. Abſalon ſagde at hand maatte fri ſige hannem Sage grunden, Kongen ſkulde aldrig ſaa noget der om at vide igien aff ha Men dog ſagde hand ſig icke at vilde vere ene her om, paa det at ha kiendelse ſkulde icke holdis for it ſcriſtemaal, oc raadde derſaare, at ſkulde ocfaa lade Sune Ebbiſſon oc Eſbern Snare vide det, eſtu vaare to gode ærlige oc trofaſte Ridderniends Mend. Sune oc loffuede ſtrar Abſalon met Haand oc Mund, at de ſkulde holde ſil ſig paa Tro oc Loſſue, huad ſom dennem obenbaredis i Hemeligh aldrig tale der om igien, vden det ſkede met hans egen Minde oc tycke. Da begynte Mogens at fortælle, fra det forſte oc indtil det ſidſte, huorledis hand haſſde ſtaaet Kongen eſter Liſſ oc Lycke. bekiende at hand icke alleniste haſſde veret paa Forræderi met diſſe vaare rømte for Sagen, men haſſde ocfaa haſſd mere hemeligt For Haanden imod Kongen, end hand endnu ſelf haſſde ſaaet at vide. ſagde at baade Eſkild Aſcerſſon oc Chriſtiern Suendſſon, vaare gode vdi denne Sag, ſom hand vaar ſelf. Chriſtierns Broder Prouiſt vdi Lund viſte vel (ſagde hand) at vi haſſde ſaadant vdi men hand dulde mere end hand ſamtyckte vort Forræderi met off.

Mogens
gaar til
Sandheds
bekiendelse.

Mogens
Anhengere.

Biſcop Abſa-
lon taler vel
for Mogens.

DEr Kongen vaar kommen til Herbere, oc Biſcop Abſalon ſaa lighed, at der vaar ingen aff Raadet hos Kongen, da gid hannem, met Sune oc Eſbern, oc bad hannem, at hand vilde dog ſelf ſig, oc acte huad ende denne onde Sag met Mogens vilde tage ſidſte. ſkulde Kongen begynde oc forfølge ſit klagemaal offuer da vilde det bliſſue hannem vanſſeligt at føre det vd til enden.

Mogens gaa til at bekiende noget, da fandt se det vilde kaaste hans Hals. Kom Mogens bort oc ingen Dom gid paa hannem, da skulde vel mange siden tænke, at hand vaar aldelis uskyldig, for det som hand sagedis. Eller ocsaa om hand bestod sin Sandhed, oc sidt alligeuel siden ingen Raade, da skulde vel de andre hans Stallbrødre vorde vise aff hans Stæde, oc aldrig vederkiende sig self. Saa at Biscop Absalon stuntis ingen nøyere eller bedre Raad at vere paa færde, end Com det stuntis ocsaa Kongen gaat) at mand lagde sig effter Mogens, at mand kunde beuilge hannem, at hand wørdt oc wtuungen vilde self bekiende, huorledis alting vaar om denne gantste Handel. Kongen hørde vel huad Absalons Mening vaar, oc lod det bliffue her ved, oc loffuede sig at vilde forlade Mogens all Synd oc Straff, om hand ellers vilde obenbarligen sige sin Sandhed.

DM anden Dagen, der Mogens kom atter frem for Kongens Raad, at spurde Kongen hannem, huorledis hand hadde beraad sig, oc huad hand vilde giffue for it endeligt Suar fra sig, paa den Sag som hand hadde giffuet hannem. Da begynte Mogens dristeligen vden all Bluffel, at fortælle fra det første oc til det sidste, huorledis hand met sine Anhengere, hadde oplagd oc drefuet sit Forræderi imod Kongen. Hand neffnde bestedelige baade tid, stæd, oc alle omstendige Bilkaar, oc alle deris naffn, som hadde veret vdi Raad oc Daad met hannem. Oc bekiende at hand kunde icke nocksom forundre sig her paa, at Kongen hadde haaffd saa god en Lycke, at hand icke for lang tid vaar skilt ved Liff oc Lycke, saa offte som de hadde sæt effter hannem, met hemelig Suig oc snedige Forrættelse. Hand sagde, at det vaar icke mueligt, at det vaar aff noget Wennisselig bestermelse, at hand vaar vndgaaet deris Snarer oc Forræderi. Der met falt hand Kaars vis, ned paa Jorden, for Kongens fødder, oc begerede met grædendis Taare, at Kongen vilde missunde sig offuer hannem, oc forlade hannem sine onde Gierninger.

Kong Baldemar tænkte end da paa det gamle Venstæff, som hand hadde haaffd met hannem, aff Barns been, oc bad hannem strax staa op igien, oc sagde, at hand kunde aldrig forsuare (enten faar Gud eller Wennisten) denne sin store oc wgdelig Wtacknemmelighed, som hand hadde beuist hannem, for alle de store oc mangsaaldige Belgierninger, som hans Raade hadde beuist hannem vdi saa mange Aar. Besynderligen gaff Kongen hannem at betænke, huad det vaar for en stor naade hand beuiste hannem, der hand førde affuend Skiold imod hannem, oc met Kong Suend paa Graathe hede. At hand icke aleniste skendte hannem sit Liff, men gaff hannem ocsaa større Forlenning, end hand hadde nogen tid haaffd til forn aff Kronen. Nu i det, at hans naade foruente sig tro oc tryk Dienste aff hannem, da finder hand hannem i aller størst Wtostæff oc Skelmeri. Dette kunde Kongen aldrig nocksom forundre sig paa, oc vilde icke end da lade sig nøye met denne første hans Bekiendelse, men spurde hannem atter til, om det vaar dog hans fulde Alluere, at hand vilde slaget hannem ihjel, om hand kunde kommet til der met.

Mogens be-
kiender sit
Forræderi.

Kongens
velgiernin-
ger mod
Mogens.

Mogens suarede oc sagde at der feilede huerken paa Vaaben eller Vike, eller nogen anden ting, at hand io hadde gierne dræbt hannem, hadde icke Gud allene spilt oc forhindret deris Anslag. Dette befalt Kongen vel, at hand gick saa dristeligen til Sandheds bekiendelse, oc sagde der faare til hannem, at hand vilde giffue hannem sit Benstæff, dog skulde hand rømme Gaarden, oc icke komme der som Kongen vaar, paa det at hand skulde icke forarsagis til Forræderi paa ny, om hand saa sig nogen Leilighed der til vdi Kongens daglige Umgængelse. Hand forbød hannem ogsaa at hand skulde icke handle met Karl eller Knud, enten met noget hemmeligt Bud eller Bress i nogen maade, oc foruare sig self vel, at hand aldeles befattede sig mere met dette ugudeligt Forsæt, som hand kunde tage oc foruare paa, at Gud self saa skinkbarligen vaar imod. Mogens suarede oc sagde, at der som hand effter denne Dag befandis vdi nogen saadan Gæstning, da vilde hand aldrig vere den, som skulde vere værd, at nogen skulde bede for, at beholde sit Liff. Der met gick hand bort, oc sætte sig til at Benden effter Kongens egen Befaling.

Kongen tager Mogens til naade.

Mogens gior sin Forsplicitelse.

Strax effter at Mogens vaar gaaet til Sæde, bleff Christiern Sørensen fremkaldet, som da vaar foruarendis aff slompe Lyckelighed men ind, oc viste icke it Ord her aff, huorledis det vaar met Mogens. Kongen talde hannem skarpeligen oc vredeligen til met det første, men Christiern friuillige gick til Sandheds bekiendelse, formilddedis Kongen Hu, oc hand fik Naade oc Benstæff. Kongen stendte hannem Fjendens Fæ som hand hadde forbrudt, oc foruiste hannem icke Landet, at hand skulde aldrig komme mere for hans Dyne, eller saa Aarsage til saadan Forræderi effter denne dag. En stor Fromhed aff Kong Valdemar, at hand straffede icke dem paa deris Liff oc Hals, som saa groffuelige vitterligen hadde forseet sig imod hans Kong: Matt.

Christiern Sørensen foruiste Landet.

Denne Herredag vaar saaledis forløbet, da drog Mogens tilbage bage til Fyn, oc Kongen drog vd paa Jact paa en D, som vaar aff mange oc atskillige flaus vilde Diur. Der komme Biscop Absalon oc Her Uscer Prouist i Lund til hannem, oc vaare affærdiget aff Biscop Eskild, at bede for hans Daatter Børn. Kongen vilde ingen ting bønføre dennem, men iblant andet atspurde ogsaa Her Uscer om hand hadde icke self veret saa god, som en aff disse andre Bønder. Her Uscer bekiende strax oc sagde, at hand kunde icke sigte med faare, at hand viste io noget aff deris oplagde Forræderi, men hand skulde alligeuel aldrig samtyckt met dennem. Hand dulde met dennem, fordi at hand befryctede sig for deris Vlydke, end at hand vilde, da hand gaaet Kongen ilde vdi nogen maade. Her Uscer bleff for den Tid foruist Landet, oc Erkebiscop Eskild, der hand hørde at hand ingen Bøn met Kongen, lagde sig det saa hart paa Hjertet, at hand falt aff den ene Siugdum i den anden, oc laa paa sin Sote seng, som den ganiske Vinter igennem.

Kongen vil icke tage Knud oc Karl til naade.

Her Uscer Prouist i Lund bliffuer Fredløs.

Sommeren næst her effter, lod Kong Baldemar forscriffue alle de fornemiste Herrer, baade vdi Danmark oc Sverige til sin Daatters brøllups Høytid. Der det vaar offuerstaet, talede Erkebiscop Esild Kongen til vdi enlighed, oc sagde, at hand hadde noget hemeligt at sige hannem, huilket hand vilde gierne begere, at Kongen vilde holde stille hos sig self, indtil tiden kom, at det skulde obenbaris. Kongen sagde strax ia, at alle ting skulde vere effter hans egen vilie oc begiering. Da begynte Erkebiscopen, oc sagde huorledis at hand hadde lang tid haft vdi sinde, at effterdi hand vaar en vdeffuet Mand, da vilde hand offuergiffue en anden Herre Erkebiscopdommet, oc giffue sig slæt fra Berden, ind i Closter, oc der at leffue de Ar som Gud hadde endnu i Fad met hannem. Kongen suarede hannem saare venligen, oc formanede hannem, at hand skulde offuergiffue dette Forsæt, besynderligen effterdi hand kunde icke vel giøre saadan forandring, met mindre at det skede met det Romste Sædis minde oc tilladelse. Erkebiscopen sagde, at hand hadde faaet allerede Passuens breff her paa, baade at hand maatte affsiige sig self met sit Embede, oc oplade det for huemsomhelt hand kiende god faare, at anamme det effter sig. Der til met sagde hand sig at vere det Romste Sædis Legat, oc vilde derfaare giøre sit Embede fyldist, at det Erkebiscoplige Sæde skulde icke staa ledigt, naar hand sætte Stolen faar Kirke dørren.

Kong Valdemar giører sin Daatters Brøllup.

Erkebiscop Esild vil sige sig aff met Erkebiscopdommet.

Kong Baldemar gjorde sig strax en mistandke her paa, oc meente, at Erkebiscopen hadde i sinde, at kalde her Uscer ind i Landet igien, oc sætte hannem vdi sin sted, oc der som det gick for sig, da meente hand, at Knud oc Karl sige for megen Methold, om de begynte nogen Oprør imod hannem. Paa det sidste alligeuel effter lang oc venlig Samtale, samtyckte Kongen met hannem, effterdi det stod hannem icke til at vende eller forhindre, huad som Passuen vilde haffue frem, i de Sager som Religionen vaar anrørendis. Erkebiscopen meente, at det vaar gaat, at alle Rigens Biscoper vaare tilstede, naar hand opsagde sit Embede, oc bad der faare Kongen, der hand vaar færdig at drage aff Byen, at hand vilde komme om Maanets tid tilbage igien, oc tage alle Biscoperne met sig, at de maatte vere tilstede, naar denne Forandring skulde gaa for sig. Hand bad ogsaa der hos, at Kongen vilde ingen lade faa dette at vide, paa det ingen aff dennem skulde holde sig tilbage, som kand skee befryctede sig faare, at hand skulde kalde hannem vdi sin Sted.

Kongen samtycker met Erkebiscopen.

DEN Erkebiscop Esild hadde drefuet sin Sag som hand vilde, oc Kongen vaar bort dragen, da gick hand ind paa almindelig Lands ting, oc stod sit Skaadmaal til Almuen, huorledis hand hadde staaet sit Rald oc Embede faare. Hand sagde, at hand viste imellem Gud oc sig icke andet, end hand hadde elstt alle sine Vndersaatte som hannem burde, oc tædede ogsaa huer oc alle for den Lydighed oc Kierlighed, som de hadde beuist hannem igien paa deris side. Hand gaff oc strax der hof tilkiende,

Erkebiscop Esild stuer sit Skaadmaal paa Lands Ting.

Erkebisco-
pen affta-
cker sine Hoff-
mend.

at hand haffde nu endelige taget sig faare, at ville afffige sig med sit Embede, som hand for Alderdoms skyld vaar nu icke mere mechtig til at regere oc vel faare at staa. Der faare vilde hand nu befale dennem Gud, i sin naadige Haand oc beffermelse, at hand skulde forsee oc hantbessue dem effter denne dag. Hand afftacker alle sine Hoffmend oc Tienere, oc tilgaff dennem paa sin side, alt hues som de haffde fortørnet hannem, oc bad disligest, at de vilde ocsaa paa deris side forlade hannem, hues hand haffde forseet sig imod nogen aff dennem, enten met ord eller Gierning. Hand begerede ocsaa aff dennem, at de vilde allesammen bede Gud for hannem, oc loffuede, at hand vilde giøre det samme igien for dennem vdi sine Bøner. Dette altsammen gick saa ynckeligen aff met hannem, at der vaar ingen iblant alle Landsaatterne, som io græd for hannem, der hand skildtis ved dennem, oc gaff dennem gode nat.

Erkebisco-
pen aff Lund
lader sig
mercke at
hand haffuer
haffd Kund-
skab met S.
Bernharde.

Dette samme dage hørde Erkebiscopen, at Biscop Absalon vaar kommen offuer til Skaane fra Sieland, oc sende strax Bud imod hannem, at hand skulde drage ind paa Biscops gaarden til hannem selff. Iblant anden Snæd oc Tale som dennem falt imellem, atspurde Biscopen hannem, huad maade det haffde, at hand haffde giort saadan en forstreckelse oc bedrøffuelse iblant Folket. Erkebiscopen sagde: Min Alderdom oc mine Daatters børns ælendighed oc vanlycke, ere en Marsage, at ieg kædis ved, at vere enten vdi mit Fæderneland eller mit Embede. Der til met, (sagde hand) haffuer ieg ocsaa lang tid tilforn loffuet oc tilsagt den hellige oc værdige Lærefader Bernardo, at ieg skal afffige mig met Erkebiscopdomet oc begiffue mig fra all verdslig ære oc bestilling til Closter Leffnet.

Erkebisco-
pen stiu-
der sit Studi-
maal, vdi
Kongens oc
Bispernis
nærverelse.

Om anden dagen der Kongen met alle Biscoperne oc det gantste Klerckeri møttis Narle om Morgenen vdi Sant Lauris Kirke i Lund, da lod Erkebiscopen vdbære aff Sacristteet alle Kirckens herlighed oc Klenodie, at hand der met vilde lade see, huor meget hand haffde forbedret Kirckens liggendefæ vdi sin tid. Hand suckede der hos oc sagde, at Gud skulde vide, huad omhu, sorg, oc mangesaalbig fare hand haffde lid vdi sit embede, paa det at Kircken oc Kirckens personer maatte io nyde deris rente oc frihed met Fred oc Rolighed. Men nu effterdi hand vaar saa alderstigen, at hand kunde icke staa sit embede faare her effter, som hand haffde giort her til dags, da vilde hand nu vdi god tid opladet for en anden, som vaar vng oc mere duelig oc sticketig her til.

Kong Baldemar suarede Erkebiscopen, oc gaff hannem dette vidnesbyrd, at hand haffde staaet sit embede faare met stor loff, endog der haffde veret offte stor wenighed imellem hannem oc disse fremfarne Danske Konger. Der til met sagde hand, at det befalt hannem icke ret vel, at hand saaledis affsagde sig met Biscopdommet, effterdi hand vaar nu saa kommen til Alders, at hand viste verre oc bedre, end at hand skulde lade sig bemercke vdi nogen affuend eller vrede imod nogen Mand. Hand atspurde hannem ocsaa vdi alle Mandis paahørelse, om hans Kongelige Maestat

Maieſtat haſſde giſſuet hannem nogen Maſſage her til, eller ocſaa at hand tog det aff ſig ſelff. Huorledis her om vaar, bad hand hannem, at hand vilde beſtaa ſin Sandhed. Da opløſtte Erkebiscopen begge ſine Hender imod høy Altare, oc ſuor om alt det ſom helligt vaar, at hand huercken aff had eller vrede, til Kongen eller noget Menniſte, affſagde ſit Embede, Men aleniſte i denne mening, at hand vilde forlade denne timelige oc forſengelige Verdsens ære, oc ſøge oc tendæ alene paa den euige oc vforſengelige ære, eſſter denne dag. Kongen glæddis ved dette Suar, paa det at den Menige mand ſkulde icke tale ilde paa hannem, ligeruis ſom hand ſkulde foriaget Erkebiscopen aff Landet, met nogen vold oc vret. Hand atſpurde hannem ocſaa fremdelis, om hand haſſde nogen tid taget forſømmelſe faare, at ſtraffe met det Verdslige Suerd, dennem hand haſſde forſt ſtraffet met Kirckens band oc det Vandelige Suerd. Erkebiscopen ſagde, at hand haſſde aldelis intet, ſom hand kunde ſtylde hannem, vden all ære, dyd oc gode i alle maade.

Erkebiscopen giſſuet Kong Valdemar god Fyld.

Siden bleff Paſſuens Breff oplæſt, eſſter Kongens begering vdi Paſſuens alle Mandis næruerelſe. Summa der paa, vaar at Erkebiscopen aff Bullen oc Breff. Lund haſſde ofte ladet det Romske ſæde ombede, at hand maatte affſige ſig met ſit Embede, huilcket hannem vaar her til dags affſlaget, fordi hand vaar en duelig oc ſtickelig Mand til denne Befalning. Men nu eſſterdi hans Alderdom oc Skrøbelighed vaar vorden io lenger io større, da haſſuer Paſſuen anſeet hans idelige Bøn oc ydmiggelige begering, oc vndt oc tilladt hannem, at hand maa opſige Erkebiscopdomet, oc ſætte ſig ned til huile oc rolighed. Der met ſtod Erkebiscopen op, oc gid frem til Altaret, oc lagde der paa ſin Staff, Ring oc andre Herlighed, ſom følger ſeduanligen dette Erkebiscopelige kald oc Embede, oc ſagde, at hand eſſter denne dag, vilde aldrig befatte ſig mere met Lunde Kirckis Erkebiscopdom.

Erkebiscopen legger all Herlighed fra ſig.

DEn Menige mand hndedis offuer hannem, græd oc ſuckede, at det hordis all Kircken offuer. Kongen bad hannem, at hand ſkulde nu tendæ til at forſtaffe en anden vdi ſin ſted, eſſterdi der vaar ingen ſom kiende Klerckeriet bedre, end hand ſelff. Siden lod Erkebiscopen læſe it andet Paſſue breff, vdi huilcket hannem gaſſuis myndighed oc fri maect, til at kaare oc vduelie en anden til Erkebiscopdomet, naar hand ſkilde ſig ſelff der ved. Der Breffuet vaar læſt, ſagde hand at denne maect ſom hannem vaar giſſuen aff det Romske ſæde, den vilde hand giſſue dennem igien, ſom den hordede ſeduanlig til aff Vrildis tid. Thi hand vilde heller vige fra ſin egen, end fortrende en andens Frihed, paa det hand nu, paa det allerſidſte ſkulde icke berøſſue Lunde Kircke oc Capittel, ſom hand vdi ſaa mangel god dag haſſde lagt vind paa, at hantheſſue, forbedre oc beſtytte vdi alle maade. Domherrene begerede, at Kongen ſkulde ſige dennem ſin mening, oc giſſue dennem det beſte raad vdi denne høye oc vichtige Sag. Kongen ſuarede paa ſin oc den Menige mands vegne, oc ſagde at hand viſte icke vel huad hand

De Gamle vaare oprigtige.

Kongen
baffuer ban-
ge Kaar.

ſkulde giøre eller ſige til denne Bduelelſe. Hand ſagde at hand haſſe bange Kaar, oc viſte ſig icke at komme her fra, met mindre at hand ſkulde io enten fortørne Gud, eller ocsaa Menniſten, huilcket hand dog gantſke nødigt giørde. Der ſom ieg icke (ſagde hand) giſſuer den tilkiende, ſom mig ſiunis duelig oc bequem til denne Befalning, da falder ieg uden tuil vdi Guds Brede. De der ſom ieg neffner denne Mand ved ſit naſſn, da beſrycter ieg mig, at Venſkabet bliſſuer icke lenger beſtandigt imellem mig oc hannem, huilcket ieg icke gierne vilde at ſkulde ſpildis oc opbrydis. Hand er vel duelig til dette Embede, thi hand ſticker ſig icke alleniſte vel vdi det Biſcopliq̃ Embede, ſom hand er ſelf vdi, men haſſuer ocsaa ofte beuiſt ſig flittig oc tro vdi Krig oc Arlog, for ſit gantſke Fæderne Land. Da formercte de vel huem hand mente, oc begerede at hand vilde icke giffue Barnet naſſn. Kongen ſagde, det er Biſcopen aff Koſtſilde ieg mener, min vdkaarne gode Ven, den ſom i oc alle vel kiende, oc vide huad hand er for en Mand.

Biſcop Ab-
ſalon vil icke
annamme
Ercebiſcop-
demet.

Der Biſcop Abſalon hørde oc fornam, at det vaar hannem, det vilde gielde, ſtod hand op, oc ſagde, at dette Embede vaar langt ſuarere, oc hand kunde vel vere Mand der faare. Saa vilde hand oc ingeledis forlaſe ſin egen Kircke, ſom hand haſſe fundet baade arm oc ringe faar ſig, oc haſſe nu ſaa forbedret hende, met ſtor møde oc vmage, at hun vaar aleniſte befriet fra ſine vduaartis Fiender, Men ocsaa fra Armodis huilckende, ſom haſſe plaget hende vdi mange Aar. Ercebiſcop Eskild ſtraffte de Domherrerne, at de ſtode icke ſtrax op, oc ſagde deris mening fra huem de ſamtyckte eller icke. Da ſtode de op, oc met endrectelig Stemme ſamtyckte Kongens oc den Menige mands Dom om Biſcop Abſalon. De lode ſig icke nøye der met, at de met Munden gaffue deris Mælt tilkiende, men grebe ocsaa til met Haanden, oc vilde draget hannem for met vaald oc mact til Cædet, ſom de haſſe kaldet hannem til met uendis Koſt.

Mand lader
ſig icke nu
ſaa nodis til
Kald oc høye
Befalning
paa denne
dag.

Ercebiſcop Eskild vaar ſelf den forſte Mand ſom lagde Hand paa Biſcop Abſalon, der faare vaare de andre ſaa meget diſſ driſtigere hannem, oc begynte i denne ſamme Skæning, at ſiunge den høye Sang, ſom ſiungis almindelige, naar nogen vies til denne høye Befalning. Almuen meente, at dennem burde ocsaa icke at tie ſtille, der giel ſaaledis til. Thi begynte de en anden Sang paa deris egen Hænde oc ſiunge io ſaa faſt paa deris ſide, ſom Klerckerne giørde paa ſin ſide. Saa vel beſalt det baade Læg oc Lart, at denne ny Bduelelſe vaar indtelige begynt.

Biſcop Abſalon ſtod dennem hart imod, baade met Hand Mund, oc vilde for ingen deel lade ſig dragis til Cædet. Hand haſſe nogle omkuld, at de fulde ned til Jorden, oc drog baade Kogade oc Kogade aff nogle, ſaa at der hoppedis en ſtor Trætte oc Bulder, at den kunde neppelige høre eller mercke, huad den anden ſang eller ſagde. Deris Ercebiſcopen oc Kongen ginge til hannem, oc bade hannem vilde de vilde

delige

religbed, at hand vilde icke lade Kircken gaa denne Skam oc Vanære offuer, som aldrig haffde veret hørt tilforn vdi nogen Mandis minde. Der Biscop Absalon fornam, at hand kunde ingen anden Bøyn vndgaa dennem, oc vaar kommet noget nær til Sædet, da begerede hand at de vilde høre hannem it eniste Ord, førend de fore videre frem met Bøld met hannem. Dette vndte de hannem, oc hand strax stød sig ind for Passuen self, oc forbød alle Mand at giøre sig nogen Forsang, førend Passuen haffde self sagt paa Sagen, huad hannem gaat siuntis. Haffde det veret en anden, da haffde hand vel taget met begge Hender, imod det som Absalon saa hart forsagede. Her Niels som vaar den ældste vdi Roskilde Capittel, tog det saare til mistycke, oc appelerede til lige met Biscop Absalon imod saadanne vold oc offueruelde, som de beuiste hannem. Men Erkebiscop Eskild bleff hart fortørnet der offuer, oc sagde at hand skulde giøre sit Capittel saadan bistand, at Biscop Absalon skulde faa at finde, huilken der stod best hos det Romske sæde aff huer andre. Der met endtis hannem venlige trætte, oc Messen begyntis i denne samme gode stille Stand.

Biscop Absalon appelerer til Passuen.

Der Messen vaar end, bad Erkebiscopen Biscop Absalon, at hand skulde giøre Betsignelse offuer Folket, effterdi hand self haffde nu intet mere at skaffe met nogen haande Tieniste inden Kircke dørrene. Absalons meente hand, at hand vilde skuffet oc locket hannem til, at tage Erkebiscopdommet, førend hand skulde vide noget der aff. Men Absalon vaar hannem for snedig, oc sagde, at det kunde ingeleidis stikke sig, at hand som ringere vaar, skulde falde vdi sin Offuerherris befalning. Thi Absalon bad at hand haffde affsagt sig met Erkebiscopdommet, saa vaar hand bleff alligeuel Passuens fuldmyndige Legat, oc burde derfaare self at giøre denne sæduanlige Betsignelse effter Messen. Erkebiscopen giorde sig Betsignelsen, oc lod dog icke aff, at søge liste oc lempe imod hannem, at hand kunde drage hannem i sin mening. Der de vaare hjemkomne til Kircken, tog hand hannem allene ind vdi sit Kammer til sig, falt grænseløst ned saar hannem, oc formanede hannem, at hand vilde icke sla hannem denne sin Begering aff.

Erkebiscopen vil skuffe oc locke Biscop Absalon.

Første gang.

Anden gang.

Der dette vilde icke hielpe, da sende hand alle sine mange Hoffknekte, oc stattelige Tienere til hannem, at de skulde suere hannem Huld, Tro og Mandstaff. Biscop Absalon takkede dennem for denne ære, som de tilbode hannem, men for ingen ting vilde hand alligeuel tage Haanden aff dennem. Saa hefftelig som Erkebiscopen lagde sig effter, at hand skulde Absalons hierte oc sind, saa forsunlig oc bestandig vaar Absalon bleff vaacte sig for Erkebiscopens trædske Paafund oc Anslag.

Tredie gang.

Paa det allerfjerdte, der Erkebiscopen viste nu intet mere, som hand kunde røre hannem met; da førde hand hannem atter ind vdi it smækkeligt Kammer, oc bad hannem, at hand vilde icke bese, huad for et smækkeligt Fædebur, aff Guld oc Sølf, oc atskillige Credengeting og Biddensæ, hand vilde lade hannem effter sig. Biscop Absalon meente

Fjerde gang.

Erkebiscopens Giffuemildhed.

meente ved sig selff, at dette haffde aldelis intet paa sig. Tuingde hand hannem icke met den anden store are oc værdighed, som hand tilbød hannem tilforn, ingenlunde vilde hand lade sig forføre for slem Bude oc Gerigheds skyld. Det vaar icke meget bedre, end at Erkebiscopen bleff vred paa hannem for saadant Suar, oc sagde, at hand skulde (hand sse) lade hannem mindre gaat effter, baade i Kircken oc paa Gaarden, end hand self trode, saa der skulde komme en gang den dag, at det skulde angre hannem self sin egen daarlige haardnadenhed. Siden tog hand alligeuel tuende store Credenke, oc gaff Kongen det ene, oc Absalon det andet. Den samme Ære beuiste hand oc saa andre sine Benner, at der vaar ingen iblant alle hans gode Kyndinge, som fick io nogen Ære skend aff hannem, at beholde til hans Thukommelse, naar hand vaar dragen fra dennem hen vdi fremmede Land. Effter denne dag bleff hand io lenger io mere suag oc siug, saa at hand oc saa paa det sidste fornam en Gren aff den onde Jld, at det lod sig ansee faar hannem, ligeruis som Gud paaminte hannem met denne straff, at hand skulde skynde sig fra denne sted, hen til vdi Rolighed, som hand haffde giort sit Løfte.

Rioben: haffns Gub.

DEN Erkebiscopen haffde nu sticket alting effter sin begering, oc sagde Skaane gode nat, kom hand paa veyen til Biscop Absalon, paa hand Hus Riobenhavn, oc bleff saare venligen vndfangen aff hannem. Da effterdi hand beklagede faar hannem, at hand kunde aldelis ingen Røttro faa, for den store Kulde, som hand lidde vdi sine Fødder. Da lod Biscop Absalon giøre en liden Kiste met smaa Huler paa, oc lagde der en varm Tegelsesteen vdi, at Erkebiscopen skulde bruge den i sin Seng, oc værme sine Fødder der paa, at hand kunde soffue diff roligere. Den Lægdombefalt Erkebiscopen saare vel, baade fordi at den hialp hannem vdi sin Suaghed, oc at den vaar paafunden mere aff Biscopens fromhed end aff den forfarenhed eller øffuelse, som hand kunde haffue vdi Laaakaansten.

Erkebiscop Skild draager vdi aff Danmark.

Siden lod Biscop Absalon hannem ledsagis met sit eget Skild Føld til Slesuig, oc vilde gierne foræret hannem met en skøn Guld Skaal, men Erkebiscopen vilde ingeledis tage den, oc sagde, at hand behøvede intet saadant behoff, effter denne dag. Paa Slesuigs bro, der hand møtte Kongen, bleff hand saa suag oc vanmectig, at hand saa gaat for daanede all død ned til Jorden. Hand kom dog strax til sig igien, oc bleff sæt offuer Giorden met en Baad, oc afftaagede der alle sine gode Benner, som haffde fuldt hannem hid indtil, fra Skaane oc andre Lande vdi Riget. Hand kyste sine besynderlige gode Benner, oc tog dem med sig vdi fassin, oc met grædendis Taare sætte sig vdi en Bogn, som Biscop Absalon haffde bestilt hannem, fordi at hand kunde nu icke taale at gaa for sin Skøbeligheds skyld. It Hierte maatte vercke aff ret metyndt at gaa paa denne Skilsmisse, at saa gamle gode Benner skulde skilles fra hinanden fra huer andre. Thi det fattige Klerckeri, oc hine gamle vdiensent Gæmmer, som mend stode oc saae lang tid effter hannem met vaade Dyne, saa lende

Skilsmisse er haard paa at gaa, imellem gode Benner.

nde see noget aff hannem. Oc der de kunde nu icke see mere aff hannem, da vaar det for dennem, ligeruis som de haffde fuld deris gode umle værdige graahærdige Fader til sin Leystersted, at de finge hannem drig mere at see i denne Verden.

Part tid effter at Erkebiscop Eskild vaar vddragen, som nu er om-
tald, affærdiget Kong Baldemar oc Lunde Capittel deris Legater til Tratte til
om, at Passuen vilde samtycke oc biude, at Biscop Absalon skulde ^{Discop Ab-}
mamme Erkebiscopdomet. Legaterne droge paa Benen til Ercke ^{salons Ud-}
scopen vdi Franckrige, oc finge hans Scriffuelse met sig til Passuen, ^{ueelse.}
rdi hand stod saare vel vdi disse Dage hos det Romske Sæde. Tuert
od sende Biscop Absalon oc Roskilde Capitel deris Bud ocsaa til
om, oc lode bede om met all flid oc Ydmyghed, at Lunde Capitel
aatte icke faa fremgang met deris Bdueelse, oc Absalon maatte bliffue
i den stæd som hand vaar vdi Roskilde.

Uffimellem bende det sig, at Kong Baldemar holt sin Paaste Høy-
tid vdi Roskilde, oc fortøffuede der siden, oc gjorde sine gode Mend oc
hoffinder it Giestebud effter Hellig dagene. Der hand vaar mit vdi ^{Thord Hoff-}
gladeste maade, kom Thord Hoffuigmanden vdi Lund til hannem, ^{uigmand vdi}
gaff hannem tilkiende, huorledis der vaar kommen it Mogensis Bud ^{Lund.}
naffn Thormer, ned aff Suerige, oc haffde staalet sig hemeligen ^{Thormer}
hanem Skaane, at de finge icke fat paa hannem. Hand atuarede ^{Mogensis}
bad derfaare, at Kongen skulde strax lade alle Færgestæder offuer ^{Bud.}
elt hemelig besla, at mand kunde fange denne samme Thormer, som
en tuil actede at snige sig der offuer met det allerførste. Kongen spur-
Mogens strax til, huad her om vaar eller icke, oc der hand begynte
sige hart ney, bad Kongen at hand skulde icke tryggelige sige sin
andhed frem, vden all Redzel oc Fare. Mogens lagde sin Bnd-
sioning met alle de slættiste Ord hand haffde nogen tid lært, oc sagde
der som saadant befands met hannem, da vilde hand aldrig begere
laade eller Venstæff aff Kongen sin Liffs tid. Men Kongen vilde
ligeuel icke tro hannem, oc affærdiget strax nogle aff sine Hoffinder
til en Klerck ved naffn Her Alf, som hode hart ved Belt, oc vaar
Mogens ret tro Mand, oc befoel hannem at hand skulde haffue god Op-
ved alle omliggende Færgestæder, at bindre en Mand som vaar ^{ser Alf.}
oc saa klædt, vdi den oc den Skickelse paa sin Person, som Thord haff-
sagd for hannem, at Thormer Mogensis Bud vaar.

Saaledis bleff Thormer strax optagen oc ført til Kongen, oc at-
edt aff hannem, huad hand haffde for Bud eller Bress, mundeligen
scrifteligen fra Suerige til Mogens. Thormer stod lang tid paa
ney, men der hand fornam at Bodelen skulde i færde met hannem,
atsporie hannem it andet Spørsmal, da sagde hand huorledis fat ^{Thormer}
oc lod Kongen see it stycke Træ, som da vaar sæduanligt her ^{bekiender}
Riget, at gode Benner brugte imellem sig, naar de vilde giffue ^{Mogensis}
andre noget besynderligt at vide, paa Tro og Loffue, som icke huer ^{Sorraderi.}
skulde faa at løbe met. Dette Tegen bekiende Thormer, at
han-

hannem vaar antuordet i steden for it Bress, oc Karl oc Knud haffde self beholdet hellssten hos sig her aff, ligeruis som det maatte veret Mogensis egen Haandschrift. Kongen befoel Biscop Absalon, at hand strax skulde tage Thormer, oc lade hannem hensætte vdi Fængsel, oc vaar end da saa mild, at hand icke vilde straffe hannem paa sit Liff, som hand vel haffde forskylt. Hand afferdiget ocsaa strax Niels sin Stallmester met de Fynske Hoffiinder, at hand skulde drage bort, at gribe Mogens, oc føre hannem fangen til sig, for dette hans Forræderi. Niels gjorde effter Kongens befalning, oc kom hastelige ind paa hannem om Witnats tid, oc saagede hannem vden all besynderlig modstand. Thi Mogens, som alle pleiede altid at vere en duelig oc dristig Krigs mand, haffde nu saa slæt med baade mod oc mandelighed, at hand stilte sig abdelis til ingen Barie, men skulte sig imellem Sperlagenet oc Beggen, oc fik noget nær saa forspaat for sin Blødhierlighed, som for sit Fængsel. Der hand kom for for Kongen, oc bleff atspurt om dette ny Forræderi, da sagde hand vney der faare met det første, men der hand hørde Thormers bekiendelse, kunde hand intet andet suare, end stod baade rød oc skamsfuld, oc maatte staa sin stemme vgierning. Kongen forsende hannem til Thorbern, Leyre By, oc vaar endnu saa from, at hand sparde hannem Liffuet, oc straffede hannem icke paa sit Legeme met Fængsel.

Niels Kongens staaldmester.

Mogensis blødhierlighed.

Mogensis fængselis.

Leyre By.

Vdi disse samme dage førde Venderne sig vdi en ny Feide met Kongen Baldemar. De berøffuede hans Legater, oc toge it herligt Skib fra hannem, fult aff allehaande kaastelige Gienodie oc Skend, som hans Suoger haffde sent hannem. Der til met gaffue de Kongen icke traugige oc vnyttige ord, der hand lod dennem tiltale, oc begerede sit eget igaff aff dennem. Thi forarsagedis hand tilbørligen at vedergjøre denne ræt oc Hoffmod, oc sende der faare strax Bud til Hertug Henrick, at hand skulde giøre hannem bistand imod disse sine Fiender. Self tog hand Næerne til sig, som viste best Landsens leilighed, oc drog ind at Ruine Na, oc brende Julin, som Indbyggerne haffde aff Redzel forlat oc vndlobet. Hertugen lagde sig for Demin, oc som hand formerckte, at denne Bestaad vilde vorde hannem vanskelig, tenckte hand ved sig self, huorledis hand kunde offuerkomme met trædsfthed, det som hand kunde icke naa met Hoffskiold. Hand lod vdragfue Elffuen, som flød imellem Staden, oc Leyre, at den fik sit løb oc slaad hen vd at marcken, paa en anden side fra Byen, oc som hand mente nu at hand haffde giort Fienderne en skæbened, da gjorde hand dennem en stor Gaffn, at Byen bleff fastere end den vaar tilforn. Thi laa hand der faare saa gaat som Gullig igennem, oc maatte dog paa det sidste vdi Høsten bryde op, oc drag fra vden Seyeruinding. Strax effter at hand vaar aff dragen, tog hand sig en vode Jld til aff Slompelycke, som opbrende Staden. Hand vilde self haffue den Vere, som hun icke vilde vnde Saxerne, for et langfommelig Møde oc Bestaaling.

Det niende [19de] Kong Baldemars taag vdi Venden.

Julin en merckelig Riobstæd vdi Venden, affbrandis aff Kong Baldemar.

Krigs Anslag lyckis icke.

Demin affbrandis aff vode Jld.

Gurffou affbrandis aff de Danske.

De Danske fornomme Lyckens større Methold oc Ridsen, Hertugen gjorde. De affbrende icke alleniste Julin, men ocsaa

de fordreffue Borgerne, at de for fryet oc fare skyld rømte ind at it Riær oc Wfore, der som de kunde sfiule sig faar dennem. Biscop Absalon fangede wforuarendis en aff Borgerne met sin yngste Broder, Husfrue oc Børn, oc handlede met hannem saa lenge, at hand loffuede hannem, at hand vilde giøre hannem anuisning paa de andre sine Metborgere, paa det hand met sin Husfru oc Børn, maatte bliffue ved Liffuet. Hand sagde saar Absalon, at Fienderne vaare inddragne vdi dette Riær, oc skulde angribis paa begge sider, baade til Land oc Vand, om mand skulde ellers tuinsge dennem. Selff vilde hand føre Godfoldet, men hans Broder skulde følge Skibene. Dette behagede Biscop Absalon icke ret saare ilde, oc giorde saar rede met de mindste Skib, som hand kunde alene bruge vdi denne lange Na, offuerst vdi Riærret. Hans Ledfagere sagde aff Skaldhed, at hand vaar kommen aff sin rette Leed, oc viste icke selff huor hand vaar. Absalon truede hannem, oc lod it Reb legge om hans Hals, paa det hand icke springe vdaff Skibet for dennem.

En GudsFou
Borgere for-
raader sine
egne Met-
borgere.

Mange aff Fienderne, som flyde saar Godfoldet, komme mit i Biscop Absalons Hender, førend de selff viste noget der aff. Men Absalon horde ilde hos det Menige Krigs Foldt, fordi at hand lod Sielandsfarene allene tage oc Byte imellem sig selff, alt det megle Quæg, som fandis imellem Stranden oc Riærret. Thi dette almindelig Byte horde saa vel den ene til som den anden, oc burde met rette icke at veret saa liff vdi Faderstæff.

Biscop Ab-
salon holder
for meget
met Sielands
farene.

Der denne Jact vaar offuerstaaen, oc Krigs Foldtet kom vdaff Riærret igien, vaar der nogle lystige Brødre, som sagde at deris Ledfagere hadde fortient it Hengende, fordi at hand lod som hand viste icke den rette ind i Rosen, oc vilde ført dennem paa vilde oc vrange Bey, imod Drd oc Løffte. Denne vnge Vendbo mente at det hadde veret aluers ilde, at det skulde kaastet hans Hals, thi sic hand sig it ærende til Stranden, ligeruis som hand vilde toet sig, oc sprand met det samme vdi Vandet, oc det at hand kunde heller døde sig selff, end forbie den grumme Galie. Mange viste icke, huad heller hand vilde drucknet sig selff, eller oc giort det aff sin lyst. Thi hand kom strax op igien, oc sløgtis Vandet sig, som det almindelig gaar til met dennem, som dycke sig vnder Vandet. Met som hand hadde hengendis om Halsen, det knyte hand til hantene imellem sine hender, at de skulde icke saa fat der paa, oc drage hand leffuendis op til sig i Vaaden. Dernæst gick hand anden gang vnder Vandet, oc Foldtet mente end da, at det skulde icke veret hans Allere, oc der de funde siden hans døde Legeme, da tenckte de strax at hand giordet aff beraad Hu oc Forsæt. De Danske hadde da faaet saa meget sig, at de maatte holde Hiurder som vaactede der paa, oc dreffue det sigligen frem oc tilbage, huorsomheldst dem lystede vdi den gantste Na. Thi vaare Indbyggerne forløben, oc Fienderne hadde saa forderffuet met Ildbrand, at Sualerne maatte laane Hus, oc bygge deris Reer vnder Roergabene oc Staffnene paa Fiendernis Skib.

En Vend
doer aff
Truffel.

Mogens suarede oc sagde at der seilede huercken paa Vaaben eller Vildt, eller nogen anden ting, at hand io hadde gierne dræbt hannem, hadde icke Gud allene spilt oc forhindret deris Anslag. Dette befalt Kongen vel, at hand gick saa dristeligen til Sandheds bekiendelse, oc sagde der faare til hannem, at hand vilde giffue hannem sit Benscaff, dog skulde hand romme Gaarden, oc icke komme der som Kongen vaar, paa det at hand skulde icke forarsagis til Forræderi paa ny, om hand saa sig nogen Leilighed der til vdi Kongens daglige Umgængelse. Hand forbød hannem oc at hand skulde icke handle met Karl eller Knud, enten met noget hemed Bud eller Bress i nogen maade, oc foruare sig self vel, at hand aldrig befattede sig mere met dette ugudeligt Forsæt, som hand kunde tage oc for paa, at Gud self saa skinnbarligen vaar imod. Mogens suarede oc sagde, at der som hand effter denne Dag befandis vdi nogen saadan Begjering, da vilde hand aldrig vere den, som skulde vere værd, at nogen kunde bede for, at beholde sit Liff. Der met gick hand bort, oc sætte sig til at Venden effter Kongens egen Befalning.

Kongen tager Mogens til naade.

Mogens gior sin Forsplicitelse.

Strax effter at Mogens vaar gaaet til Sæde, bleff Christiern Sørensen fremkaldet, som da vaar wforuarendis aff slompe Lyckeligheden men ind, oc viste icke it Ord her aff, huorledis det vaar met Mogens. Kongen talde hannem skarpeiligen oc vredeligen til met det første, men Christiern friuillige gick til Sandheds bekiendelse, formilddedis Kongen Hu, oc hand fick Naade oc Benscaff. Kongen stendte hannem Fjæ som hand hadde forbrudt, oc foruiste hannem icke Landet, at hand skulde aldrig komme mere for hans Dyne, eller saa Aarsage til saa Forræderi effter denne dag. En stor Fromhed aff Kong Waldemar hand straffede icke dem paa deris Liff oc Hals, som saa groffuelige vitterligen hadde forseet sig imod hans Kong: Matt.

Christiern Sørensen foruiste Landet.

Denne Herredag vaar saaledis forløbet, da drog Mogens tilbage til Fyn, oc Kongen drog vd paa Fact paa en D, som vaar aff mange oc atskillige flaus vilde Diur. Der komme Biscop Absalon oc Her Alser Prouist i Lund til hannem, oc vaare affærdiget aff Biscop Eskild, at bede for hans Daatter Born. Kongen vilde icke nogen ting bønhøre dennem, men iblant andet atspurde oc saa Her Alser om hand hadde icke self veret saa god, som en aff disse andre Prester vere. Her Alser bekiende strax oc sagde, at hand kunde icke siges faare, at hand viste io noget aff deris oplagde Forræderi, men hand vilde alligeuel aldrig samtyckt met dennem. Hand dulde met dennem, fordi at hand befryctede sig for deris Vlydke, end at hand vilde, da hand gaaet Kongen ilde vdi nogen maade. Her Alser bleff for den skyld foruist Landet, oc Erkebiscop Eskild, der hand hørde at hand ingen Bøn met Kongen, lagde sig det saa hart paa Hjertet, at han falt aff den ene Siugdum i den anden, oc laa paa sin Sote seng, som den ganiste Vinter igennem.

Kongen vil icke tage Knud oc Karl til naade.

Her Alser Prouist i Lund bliffuer Fredløs.

D Sommeren næst her effter, lod Kong Waldemar forscriffue alle de fornemiste Herrer, baade vdi Danmark oc Sverige til sin Daatters brøllups Høytid. Der det vaar offuerstaaet, lede Erkebiscop Eskild Kongen til vdi enlighed, oc sagde, at hand hoffte noget hemeligt at sige hannem, huilket hand vilde gierne begere, at Kongen vilde holde stille hos sig self, indtil tiden kom, at det skulde obenbaris. Kongen sagde strax ia, at alle ting skulde vere effter hans egen vilie oc behering. Da begynte Erkebiscopen, oc sagde huorledis at hand hoffte lang tid haft vdi sinde, at effterdi hand vaar en vdeffuet Mand, vilde hand offuergiffue en anden Herre Erkebiscopdommet, oc giffue et stæet fra Berden, ind i Kloster, oc der at leffue de Aar som Gud hoffte endnu i Fad met hannem. Kongen suarede hannem saare venligen, formanede hannem, at hand skulde offuergiffue dette Forsæt, besynderlig effterdi hand kunde icke vel giøre saadan forandring, met mindre at det kom met det Romske Cædis minde oc tilladelse. Erkebiscopen sagde, at hand hadde faaet allerede Passuens breff her paa, baade at hand maatte tage sig self met sit Embede, oc oplade det for huemfombelst hand kiende faare, at anamme det effter sig. Der til met sagde hand sig at vere det næste Cædis Legat, oc vilde derfaare giøre sit Embede fylbist, at det Erkebiscoplige Sæde skulde icke staa ledigt, naar hand sætte Stolen faar at dørren.

Kong Valde-
mar giører
sin Daatters
Brøllup.

Erkebiscop
Eskild vil
sige sig aff
met Erke-
biscopdomet.

Kong Waldemar giørde sig strax en mistandke her paa, oc meente, at Erkebiscopen hadde i sinde, at kalde her Afsce ind i Landet igjen, oc sætte hannem vdi sin sted, oc der som det gick for sig, da meente hand, at Knud Karl finge for megen Methold, om de begynte nogen Oprør imod hand. Paa det sidste alligeuel effter lang oc venlig Samtale, samtyckte Kongen met hannem, effterdi det stod hannem icke til at vende eller forhinde, huad som Passuen vilde haffue frem, i de Sager som Religionen var anrørendis. Erkebiscopen meente, at det vaar gaat, at alle Riksbiscoper vaare tilstede, naar hand opsagde sit Embede, oc bad der om Kongen, der hand vaar særdig at drage aff Byen, at hand vilde komme om Maanets tid tilbage igjen, oc tage alle Biscoperne met sig, at hand maatte vere tilstede, naar denne Forandring skulde gaa for sig. Hand besaa der hos, at Kongen vilde ingen lade faa dette at vide, paa det indvandt aff dennem skulde holde sig tilbage, som hand stee bestryctede sig faare, hand skulde kalde hannem vdi sin Sted.

Kongen sam-
tycker met
Erkebisco-
pen.

Erkebiscop Eskild haffde drefuet sin Sag som hand vilde, oc Kongen vaar bort dragen, da gick hand ind paa almindelig Landsret, oc stød sit Skaadsmaal til Almuen, huorledis hand hadde staaet sit Embede faare. Hand sagde, at hand viste imellem Gud oc sig, at hand icke vilde, end hand hadde elstt alle sine Vndersaatte som hannem burde, oc saae ocsaa huer oc alle for den Lydighed oc Kierlighed, som de hadde giffet hannem igjen paa deris side. Hand gaff oc strax der hofst tilkiende,

Erkebiscop
Eskild stiu-
der sit
Skaadsmaal
paa Lands-
ting.

at hand haffde nu endelige taget sig faare, at ville afflige sig met sit Gode, som hand for Alderdoms skyld vaar nu icke mere mechtig til at regere vel faare at staa. Der faare vilde hand nu befale dennem Gud, i sine dige Haand oc bestermelse, at hand skulde forsee oc hantheffue dem denne dag. Hand afftaede alle sine Hoffmend oc Tienere, oc dennem paa sin side, alt hues som de haffde fortørnet hannem, oc bat sliigest, at de vilde ocsaa paa deris side forlade hannem, hues hand beforseet sig imod nogen aff dennem, enten met ord eller Gierning. Hand begerede ocsaa aff dennem, at de vilde allesammen bede Gud for ham oc loffuede, at hand vilde giøre det samme igien for dennem vdi sine Tienere. Dette altsammen gic saaa ynckeligen aff met hannem, at der ingen iblant alle Landsaatterne, som io græd for hannem, der hand stis ved dennem, oc gaff dennem gode nat.

Erkebiscopen afftaede sine Hoffmend.

Dette samme dage hørde Erkebiscopen, at Biscop Absalon vaar kommen offuer til Skaane fra Sieland, oc sende strax Bud imod hand at hand skulde drage ind paa Biscops gaarden til hannem selff. I anden Snack oc Tale som dennem falt imellem, atspurde Biscopen hannem, huad maade det haffde, at hand haffde giort saadan en forstræ og bedrøffuelse iblant Folket. Erkebiscopen sagde: Min Alderdom mine Daatters børns ælendighed oc vanlycke, ere en Aarsage, at ieg dis ved, at vere enten vdi mit Fæderneland eller mit Embede. Det met, (sagde hand) haffuer ieg ocsaa lang tid tilforn loffuet oc tilfagt hellige oc værdige Lærefader Bernardo, at ieg skal affsige mig met Erkebiscopdomet oc begiffue mig fra all verdslig ære oc bestilling til Leffnet.

Erkebiscopen aff Lund lader sig mercke at hand haffuer biffd Lund: Kaff met S. Bernharde.

Om anden dagen der Kongen met alle Biscoperne oc det gode Klerckeri møttis Karle om Morgenene vdi Sant Lauritz Kirke i Lund da lod Erkebiscopen vdbære aff Sacristeet alle Kirckens herlighed oc nodie, at hand der met vilde lade see, huor meget hand haffde forbedret Kirckens liggendefæ vdi sin tid. Hand suckede der hos oc sagde, at Gode vide, huad omhu, sorg, oc mangesaaudig fare hand haffde lidet i embede, paa det at Kircken oc Kirckens personer maatte io nyde deris te oc frihed met Fred oc Rolighed. Men nu efterdi hand vaar saaa stigen, at hand kunde icke staa sit embede faare her efter, som hand de giort her til dags, da vilde hand nu vdi god tid opladet for en anden vaar vng oc mere duelig oc stidelig her til.

Erkebiscopen siuder sit Studium maal, vdi Kongens oc Dispernis naruerelse.

Kong Baldemar suarede Erkebiscopen, oc gaff hannem vidnesbyrd, at hand haffde staaet sit embede faare met stor loff, oc haffde veret offte stor wenighed imellem hannem oc disse fremfarste Konger. Der til met sagde hand, at det befalt hannem icke at hand saaledis affsagde sig met Biscopdommet, efterdi hand saaa kommen til Alders, at hand viste verre oc bedre, end at hand de sig bemercke vdi nogen affuend eller vrede imod nogen Mand, atspurde hannem ocsaa vdi alle Mandis paahørelse, om hand

Dng Valdemar vaar icke end nu ret vel til freds met de Pomerener, oc disse omliggende Søstred, huilcke berøffuede hans Skib oc Føld, som vdi næste Bog er omtalet. Thi lod hand forscriffue Krigsføld aff Søndre Jutland, oc rystede sig til en ny Feide imod dennem. Jyderne gjorde rede met deris Skib, oc der de nne vdi Belt, reiste sig it stort Bær oc hastig Storm, saa at den nne oc velbyrdige Herre, Biscop Friderich aff Slesuig i samme Flaade, kulsoglede oc druckede met den største part aff sit Føld. Alle Mand gede for hannem, besynderligen fordi at hans Lig bleff slitteligen søgt ant andre hans Stallbrødre, oc fands icke førend Pinxe dag næst effkommendis. Hans Legeme vaar end da wfsadt, deiligt at ansee, oc gaff en ond Luct fra sig, at mange hulde det for it stort Fertegeu oc Vidbyrd om hans Hellighed, oc mente det at vere aff synderlig Guds Forn foruaret til denne Høytid, huilcken hand i sin Belmact altid begick t stor Gudfryctighed, den hellig Mand til Loff oc Ere. Erkebiscop Absalon sørgede suarligen for hannem, som for sin tieriste oc hiertens bedste, oc lod hannem hederligen begraffue vdi Sore Closter.

Biscop Friderich aff Slesuig druckner vdi Belt.

Der Skibene oc Krigsføldet vaare forsamlede, møtte Kongen self Falster, oc gaff saare effter sine gode Mends Raad, at hannem siuntis nd skulde lempe alting saa, at der maatte leggis størst Ere oc mindst spaat, effterdi de skulde søge deris Fienders store Mact oc Hær, met saa ringe Skibs Flaade. Hand sagde sig self at ville bliffue i Niget, oc sætte Absalon oc sin Søn Knud vdi sin stæd offuer Føldet, paa det at der som de ge Seyeruinding, da kom det alle Danste til en stor Ere, men vdtrette intet, da vaar det Niget en ringe Banære. Absalon oc Knud gjorde et færdige effter Kongens befalning, oc met den Nylendiske Flaade, søgte is Fiender vdi Ostrozne, oc offuerfulde dem wforuarendis, oc sloge dem el i deris egne Hus. De haffde vel forderffuet den gantste Egn, der som ge aff deris eget Føld, haffde icke ved Idebrand, giffuet Fienderne afage at fly. To Bander gaffue sig vdi en Baad, den ene stød Jart, oc den anden som hand vilde heffne sin Stallbroders Død, oc fornam det vaar Førsten aff Nyland, lod hand Buen oc Pilen falde oc flyde. na stor Ere oc Reuerent, beuise dette Føld Førsterne oc dennem som ere i Offrigheds befalning. Flaaden gaff sig ind vdi Vene La, oc Føldet der omkring mange Heste paa Marden, oc droge saa fremdelis for agast. Der kaste de Broen, at de komme diff bedre frem vden forhin- Volgast. ing, oc kaste deris Andere hart ved Staden, oc formerckte vel strax at agerne haffde icke beredt sig paa, at tage imod saadanne Giester.

De Danste læddis ved at ligge stille, oc droge derfaare alleuegne hing, at Fienderne viste icke huor de skulde først eller sidst giøre dennem oc Modstand. Der som Landsens Indbyggere løbe tilsammen, vden de Danste sig fra, oc droge paa den stæd, som ingen forsuarede det. De paa det de kunde diff bedre holde vd imod Fienderne, da lode Føldet ro om Natten oc soffue om Dagen, oc Nyterne huilts om

De Vendiske
Førster be-
gere Fred
aff de Dan-
ske.

Matten oc brugtis imod Fienderne om dagen. Der de Vendiske Førster Bugislaus oc Razimarus fornomme at de Danske vaare dem for sterke bleffue de til raads at de vilde lise sig fred, som de ick kunde vinde met mact. De sende Bud til de Danske, oc bekiende dem at vere sig meget for sterke, oc beklagede den store skade, som dem vaar giort vdi Landet, oc bode sig til at ville vige for dem, oc indtage ny Sæder oc Bolige, aller lengst borte vdi den Nömerste Hede oc vilde Mark. Der Niels Falster dette hørde, loe hand oc sagde, daarligen oc ilde raade de for deris Fæderne Land, som trengis paa den ene side aff de Danske, oc paa den anden side aff Polerne, oc kunde self ingensteds haffue No oc Tryghed. Der met paamindtis de, at de skulde heller giffuet Penninge end rømme Landet. De loffuede Erkebiscoppen oc Knud huer til lige hundrede mark Sølf, oc tilbode sig at sende Kongen sine Legater igien, met tu tusind mark Sølf, for den skade som de haffde tilforn giort hannem paa sit Skib.

Enne i raad,
ene i Sorg.

Abalon tog dette vdi Beraad, oc atspurde de nypperste Høffuigmande huad dennem siuntis her om. Skulde mand giøre Fred, oc lade Kongen faa Penninge, Bndersaatterne Fred, oc Fangerne forløssning, da gaa det de Danske it større oc bedre Nyete, end gaffn oc fordeel. Thi der denne Krig maatte forfølgis, da kunde mand snarlige met ringe Bmætuunge Fienderne, som ingen Modstand kunde giøre. Hand bad at de vilde huer siige sin Mening frem, at hand alene skulde ick begynde noget vdi deris samtycke. De suarede hannem, at dennem siuntis raadeligst, hand gjorde det som alle mand kunde loffue oc prise. Abalon fulde den Raad, oc vnte Førsterne Fred effter deris begering oc tilbud, oc affsendt sin Broder Esbern til Kongen met gode Tidende, at Kongen skulde ick forfærdis der offuer, at de komme saa snarlige hjem aff Leding.

Esbern Snare fik Modbør, oc bleff liggendis vnder Hithins, oc bleff ick seylrede, førend Abalon haffde faaet Giffel aff Fienderne, oc sendt dis til lige saa gaat met hannem. Kong Baldemar vaar paa Jact vdi Stranden, oc saa huorlebis Flaaden kom hasteligen seylendis effter det Esberns Skib. Hand bleff forfærdet, oc mente at de vaare slagne paa sit Skib. Men der hand fik Tidende at høre aff Esbern, bleff hand glad, tog dem ind met sig, oc loffuede dem at de haffde giort Fred met Fienderne. Anden dagen tackede hand dennem storligen, oc lod saa huer fare til sit eget.

Knud oc
Karl giøre
Indfald vdi
Skaane.

NDgen tid her effter, som Kongen vaar vdi Jutland, begynte i hand uerelse Knud oc Karl, som tilforn er omtalt, at giøre indfald vdi Skaane land, at heffne sig paa deris Fæderneland, fra huilket de vaare giorte løst, oc fordreffne for det Forræderi, som de haffde i sinde imod Kongen Baldemar. Men der de fornomme, at Hallandsfarene vilde ick gaa vdi Skaane hende, som de haffde meent, da flyde de tilbage, oc leynede sig vdi en store Skou, som ligger imellem Halland oc vester Gylland. Der bleff dem slagne oc ret betalt, for deris Forræderi. Knud fik mange store Skatte, oc bleff fangen oc ført hen vdi Fængsel hos Mogens hans Stallbroder, oc vaare lige i skuld, skulde ocfaa vere lige i straffen met huer andre. Karl oc Bane saar paa Valsteden, oc vigte aff til en side, oc døde i Skoven. Det vaar hannem langt bedre, end hand skulde beholt Liffuet, oc vnte

Hallands
Kas.

Broderen. Kongen tog alt deris Urffuegods til sig effter Louen, oc forøg: Om disse
tuende Bro-
dre er rort
tilforn vdi
den fiorten-
de Bog.
te der met sin Rigdom oc Kronens herlighed. Karls Legeme bleff siden
fundet vdi Skouen raadet oc i onde maade. It Exempel at det lyckis
dennem icke, som staa effter fremmede oc høiere Stand, oc foracte deris
egen gode Lycke, oc maadelige vilkaar.

Di Tydskland begyntis disse dage en stor Trætte oc Krig imellem Ken-
seren oc Hertug Henrick aff Saren, fordi at Hertugē forlod Kenseren,
oc vilde icke giøre hannem bistance imod de Italianer. Hertug Henrick sen-
de mange Bud til Kong Baldemar om hielp, oc bad hannem at hand vilde E
møde hannem ved den Bro, som de tilforn pleiede at tale met huer andre.
Der de komme der tilsammen da gick Hertugen til Kongen offuer Broen,
imod sine sæduane. Thi hand pleiede aldrig tilforn at gaa offuer halff Be-
yen. Nød tvinger Hoffmod, oc trang giør ydmynghed. Kongen sagde Hertug Hen-
ricks Hoff-
mod er sal-
den.
at endog hand i ingen maade viste sig aff rette at være hannem nogen
hielp plictig, dog vilde hand gierne giøre hannem vndsætning for gamle
Venstaff skyld, om hand vilde lyde hans raad oc paamindelse. Der Her-
tugen vilde nu vide huad Kongen begerede, da suarede Kongen oc sagde.
Effterdi det er farligt at forgribe sig met Vold imod en verdsens Kersere,
da holder ieg faare, at det er mere daarligt oc farligere, at sætte sig op imod E
den Himmelske Herre oc Kersere, som kand aff egen allueldige mact, vden
Menniskelig hielp, skade oc foruare Mennisten effter sin gode behagelige
vilie. Der som i ville stille denne offuerste Kerseris vrede (sagde Kongen)
oc giffue igien huad som i haffue berøffuet Bisperne, da er der nogen god
haab om Segrunding, ellers er at befrycte at eders Krig vil ingen frem- Kong Val-
demar vil
icke hielpe
Hertugen v-
den hand
forliger sig
met Gud.
gang faa. Oc om wi end skönt vilde begge samle vor mact, saa bliffue wi al-
ligeuel slagne, naar Gud er off vred oc fortørnet. Thi huo som strider i-
mod Guds mact, hannem vil feyle baade all styrcke oc anslag. Der faare
tør ieg icke sla mig vdi Forbund met eder, vden saa er at i bedre huad som
syndet er. Guds venstaff oc de Christne religion er mig langt kiere, end
noget Menniskis venstaff oc hyldest. Hertugen bekiende at det vaar sant,
som Kongen sagde, oc bestod at hand haffde vel taget meget fra de Tydske
Bisper, huilcket hand kunde dog icke giffue dem igen, vden hand vilde for-
arme sig selff. Hand sagde at Munkene oc de ragede Bisper vaare icke saa
høyt actede hos hannem, at hand vilde selff vere fattig, eller for deris vrede
skyld miste sin Herlighed. Hand bad Kongen holde alting hos sig selff, at
hand haffde nectet hannem sin hielp oc bistance, at den Menige mand skulde
det icke vide oc forfare. Der met drog hand igien til sit Føld, oc lod sig icke
andet bemercke for dem, end at Kongen haffde tilsagt hannem vndsætning,
paa det at de skulde icke rømme fra hannem til Kerseren.

Paa veyen, der Kong Baldemar drog tilbage, stede der it vnderligt vnderlig
Hendelic.
oc seldsomt stycke. En nat løbe tilsammen mange Mus aff Landbygden, oc
met it grunt strig, druckede sig selff alle sammen vdi Sells strand, oc Bæ-
ret dreff dem saa døde om anden dagen igien op til Landet. Landens ind-
byggere vndrede paa denne Hendelse, oc vaare glade, at de bleffue saa vel v-
den større vmage affskilde met disse skadelige. Giester. Samme Nat
komme oc saa Mus i færd met Erkebiscopens Absalons klæder, oc gjorde
hannem stor skade der paa. It Tegn til den harm oc modgang som

Oprør vdi
Skaane.

hannem saarestod, oc her efter skal omtalis. Thi der hand kom til land, møtte hannem disse Tidende, at den Skaanske Almue hadde set op imod Ridderflabet deris Dffrighed, oc andre Kongens Rentemester Hoffuigmend. Iblant andre hadde de offuerfaldet en aff Kongens verste Befalnings mend, ved naffn Aage, huilcken de spaattelige tilta oc hadde noget nær slaget hannem ihiel vdi Lund, hadde hand icke ind vdi Domkircken saar dennem. Der vaar ingen som kunde bedre uerie oc stille dette Dplob, førend det fik offuerhaand, end Erkebiscp self. Thi vaar fornøden, at hand skyndede sig, som baade hannem oc det gantske Rige vaar maect paaliggendis. Men der hand spurde oc Esbern til raads, da formanede de hannem, at hand skulde icke i offuer iblant denne rasende Almue. Thi de hadde fornømet, at de Skffe Herrer hadde giort dette hemelige Oprør, paa Absalons hals oc derffuelse. De Skaanske Legater stode hart imod, oc sagde at dette rør kunde icke nedleggis, met mindre at Erkebiscopen kom self i Sa Da sagde Absalon, at hand io vilde drage der offuer, skulde hand end Liffuet til, for sin Herris oc Kongis skyld, oc sende der met de Skffe Herrer bud, oc bad dem møde sig met det første vdi Lund.

Skaanin-
gerne klage
paa Thord.

Siden drog Erkebiscop Absalon hasteligen hen offuer, oc lagde sig modeligen i, at forhindre den daarlige Almues galenstaff. Almuen klagede hart offuer den Bret som vaar skeed, truede, oc vilde huercken høre eller nogen anden, vden Absalon alene. Paa det sidste skilte hand dem røriske Almue vdi tre Hobe, oc loffuede huer, at dem skulde skee ret oc skil hues vret dennem vaar vederfaret. Hand straffede Thord, at hand icke forn vdi rette tid, hadde forkyndet hannem dette farlige Oprør. Hand giorde sin vndskyldning, oc sagde at dette Bulder vaar saa stort, som muens druckenstaff, som mand endnu maatte see mange sidde at sig i denne næruerendis forsamling. Hand raadde at mand skulde icke dem komme aff Byen met det første, paa det de kunde ingen ydermere sage hassue til Druckenstaff. Der næst holt Erkebiscopen ord met som bo Sonden i Skaane, huilcke klagede haardeligen offuer Vedet uerføn, dog mere aff had oc affuend end for sand-sag. Absalon lod nem side næst hos sig self, paa det at denne hastige oc daarlige skulde icke forgribe sig paa hans gode oc trofaste Ven.

Suid Kild i
Skaane.

Den anden dagen her efter, hørde Erkebiscop Absalon alle deri gemaal, oc gaff huer mand nyactig besteed, saa de tackede alle sammen for gaat Suar. Siden drog hand paa Beyen til Kilde, der som Bønderne nu paa fierde dag hadde i sinde at holde met huer andre. Hand lod Thord kalde til sig, oc gaff hannem i huad hand hadde hørt. Thord sagde at der vaar ingen nød paa færd, andre sagde hannem alligeuel imod. Thi drog Erkebiscopen i sig tiltraadighed til Sigests, indtil hand fik vissere Kundstaff. Sigests sende at Almuen vaar reist, oc hand affærdiget sine bud til dem, dem tilbiude stellige vilkaar at de skulde sagte sig self. Men der hadde de Bøndernis galenstaff oc traadzige Hoffmod imod Ridderflabet.

Sigests eller
Sigrestad o.

icke fremsige huad dem befalet vaar, oc styrkede dem der met vdi deris onde forsæt, oc forgætte deris Herrers Bud oc aluerlige Befalning. En iblant dennem ved naffn Lange Peder, traadde frem oc bleff hørt. Hand sagde at hand vilde heller bliffue hos den Menige mand, end hos Erkebiscop Absalon, endog hand vaar hans Tiener, oc vilde følge dem effter, oc forsage sin Herte, oc met Baaben oc Berie om behoff giordis, hielpede dennem igien til deris Frihed, som de haffde mist. Almuen klagede at Absalon oc de andre store Herrer, som daglige plagede dem, hulde dem icke paa saure Ord, oc forskaffede dem huercken Lou eller Ræt. Den Menige mand raabte endrecteligen det samme, oc sprunge strax beuebenede til deris Heste, i denne mening at de vilde bestaalde Erkebiscoppen paa sin egen Gaard, aff huilcken de tilforn haffde offte vdbaaret megen Trøst oc gode Raad.

Erkebiscoppens sende Bud vaare i stor Fare, iblant denne galne Almue, som stod fast met deris Vuer paa dennem, men de yngste gaffue sig paa fluct, at giffue deris Herre tilkiende, huad for haanden vaar. Der Absalons Hoffmænd hørde dette ny Dødsbud, viste de icke huad de vilde gribe først til Bærn oc Berie. Nogle søgte vd oc grebe deris Heste, som vaare paa Den hos dem, oc nogle samlede Steene tilsammen, at bruge til haandløse Berie. Nogle søgte Badsteden (som Absalon lod siden offuerlægge met en muret Bro) oc sloge der deris Bognborrig imod Gienderne. Erkebiscoppen vilde effter sin gode Mænds Raad, huercken lade sig der beligge, ey heller giøre Blodstyrting iblant den arme Almue, effterdi hand vaar en Fader oc Hiurde, oc ingen Røffuere eller Tiran. Hand bad sit Folk, at de skulde forhindre oc fange dem, som komme i det første Anløb, siden skulde de andre vel staa aff oc holde sig tilbage. Hand lod bære sit Raars vd for sig, oc sætte ind imod dem, som først fremkomme oc hulde paa it Bierg. Disse gaffue sig strax paa fluct, oc deris oprørste Hoffuigmænd bleffue fangne, oc affdørd deris Baaben oc Klæder, oc slagne mange tørre Hug, oc der met giffuen løs igien. Thi Absalon forbød sit Folk, at de skulde skade nogen aff Almuen paa deris Liff. En aff Erkebiscoppens Tieneris Hest, kom paa løb met hannem, oc stiltis icke førend hand kom mit iblant Bønderne, vdi en dyber Mose, oc bleff der slagen aff denem. Saaledis vndkom Absalon vffad til Lund, oc lod dem plundre Den, effter deris egen Harm oc begering. Jo mere hand holt sig fra Blods vdgnydelse, io større vaar hans Vre: Oc io mindre hand heffnde sig selff paa sine Wuenner, io mere forøgtis hans gode Raffen oc Rhyete iblant alle.

Der de som før vaare vdsende at stille Almuen, komme igien til Erkebiscoppen, klagede hand offuer denem, at de haffde saa nær forraadt hannem, oc ført hannem vdi Vaade oc Liffs fare, oc spurde fremdelis huad de beste Raad vaare, at mand kunde oprette, huad som her indtil vaar forsømt. De gjorde huer deris Bndsthylding, oc loffuede met Haand oc Mund, at de vilde drage hiem effter deris Baaben oc Berie, oc komme strax om anden dagen tilbage, at lade sig bruge met all deris Mact, huorsomheldst hannem lystede. De bade hannem at hand vilde selff drage aff Benen i skiul, effterdi det vaar hannem ingen Skam, at giøre det som Nøden oc Tiden tuingede oc vdkreffuede. Huad heller de gaffue saadant Raad vdaff

Van:

Abfalons
Driftighed.

Banuitighed eller aff Skaldhed, det er nocksom at mercke aff det som efftersølger. Abfalon sagde at hand vilde heller drage til sit eget Slaat vdi Sieland, end skiule sig, det som hand endnu aldrig hadde giort til denne dag, oc maatte bliffue hannem en Spaat, vdi andre Lande, der som hans Raffen vaar bekient, oc for hans Mandoms skuld høyligen berømt.

Tact paa
Samsø.

DEN Erkebiscopen vaar offuerkommen til Sieland, met de Skib som Thord forskaffede hannem, da kom Kongens Bress til hannem, at hand skulde møde paa Samsø, som Kongen laa self paa Tact, at handle om merkelige Sager, som Riget vaar stor maect paaliggendis. Abfalon drog der hen, oc raadsløg met Sune oc Esbern, om dette Skaanske Oprør, oc paa det sidste gaff Kongen det self at vide. Kongen bleff vred der offuer, oc truede disse oprøriske Hoffueder haardeligen. Men

Terrebag
paa Samsø.

Abfalon fortog hannem sin hastighed, oc bad hannem scriffue effter de nyperste sine Hoffuigmend vdi Skaane, at tale self mundeligen met dem om alting. Der de nu komme frem til Kongen vdi Fyn, oc Abfalon fordrede dem til det beste, bade de hannem, at hand vilde giøre Bøn til Kongen paa deris vegne, at hand vilde skilte Saxe, Aage, Sune oc Esbern

Skaanin-
gerne vilde
haffue Lens-
mend aff de-
ris egen
Indfødinge.

ved deris Forlening vdi Skaane, effterdi de vaare icke indfødde Skaaninger, paa det at dette oprør kunde nedleggis, naar Bønderne finge aff deris eget indfødde Ridderkass til Lensmend offuer sig. Abfalon suarede oc sagde: Saadant sig i aff had imod Kongelig Maiestat, at i ville forhindre hannem sin Frihed, at hand icke maa giffue sine Forleninger huo hannem lyst. Jeg vil heller bære Almuens vrede, end vere en Marsage, formedst eders falske begering oc beretning, at formindste min Herris oc Kongis frihed, som haffuer veret til Danmarkis krone saa mangen god dag. Ved saadant Suar bleffue Skaaningerne meget fortørnet paa Abfalon, oc vndfagde hannem met mange traadzige Ord oc Trusel. Kongen spurde dem siden at, huad dem siuntis, huorledis mand kunde best stille dette Oprør. De sagde at hand skulde scriffue dennem til, oc bruge baade søde oc haarde Ord met dennem. Kongen gjorde effter deris Raad, oc opuacte der met Almuen til større Bulder oc Gienstridighed, saa at de afflagde obenbarligen all Kongelig Taald oc Sisse, oc alle Bispens tiender, oc gaffue Presterne lou at giffte sig, oc sagde, at de hadde nock i dem, oc giordis en Bispens tieniste behoff i nogen maade. Saaledis sætte de sig op, baade imod Gud oc Verdsflig lou, oc lode paakiende, at de støtte huerden Gud eller deris Offrighed.

Skaanin-
gerne vilde
skeene Erke-
biscopen.

Kong Baldemar hadde gierne seet, at hand kunde veret Blodstyrning foruden, men der hand fornam, at hand intet vdrrette met Bress oc trusel, da greb hand til Raaben, oc forsamlade effter Høsten sit Krigsfolk, oc drog offuer til Helsingborg, oc bad Erkebiscopen, at hand skulde følge saa saet effter iblant de sidste. Der de komme mod Landet paa den anden side, oc Folket som laa mangesaaldigt vd met Stranden, vdi deris Fiste Baade, saae Erkebiscopen, da forgætte de deris Fisseri, oc løbe vd, oc kaste met Steene ind i hans Skib. Huad tænkte de lidet der paa, at de drefue

dressue den Mand fra sig, som forskaffede alle Danmarkis indbyggere fred oc rolighed, at boe vdi Landet. Nogle offuergaffue at høre paa Kongens tale, oc løbe ned til Stranden, oc styrkede deris Stallbrødre i deris ^{Wacknemelighed.} skaldhed. Saadan Wacknemelighed maatte denne værdige Fader tage til tælle. O huad bleff denne gode Mand betalet med stor Wacknemelighed for sine mange Belgierninger, som hand beuiste dette gantste Land. Skamme i eder icke i Skaaninger, at forfølge oc driffue fra eder, eders Fader som dress de w milde Eoroffuere fra eder, at i kunde nu seyle tryggeligen huorsomheldst i ville. I driffue hannem fra dette Land, aff huilket eders Fiender hassde fordressuet eder, met mindre end hand hassde befferet met eder. Lader falde den falske mening, som i hassue om hannem, oc fortryder snarligen at i saaledis hassue forgrebet eder imod hannem.

Ang Baldemar bleff hefftelige fortørnet for denne Almues løfactige Driftighed, oc kaldede paa sine Hoffiinder, oc bad dennem giøre rede met Hest oc Harnisk. Biscop Suend aff Aarhus greb Kongen i sin sassin, ^{Biscop Suend aff Aarhus.} oc formanede hannem, at hand i sin vrede skulde icke forderffue denne vauittige Almue. Huad heller hand gjorde det aff redzel eller aff Barmhertighed, kand ieg icke lætteligen si. Men der Absalon kom til Landet, fortog hand met sin forbedelse Kongen denne sin vrede oc hastighed. Der Almuen dette saa, løbe huer ind vdi sit Bo, oc vilde vere wsthyldige.

Siden skilde de den Skaanske Adel i to hobe, at Kongen skulde tale met den ene, oc Absalon met den anden. De som Kongen talede met, de sagde ^{Skaaningerne vilde gierne veret skilt fra Erkebiscopen.} de at der vaar ingen bedre raad, end at de maatte bliffue affskildt met Absalon, oc disse andre fremmede Lensmend vdi Landet. Thi alt det Dyrer som vaar paakommet, stede icke imod Kongen, men imod disse vdlendiste Lensmends Tiranni oc haardhed. Det Jutiske Ridderstaf gaff Skoningerne samtycke, met dette deris Klagemaal. Det er vel ocsaa troligt, at de saadant begerede, paa det at de skulde icke fremdelis giffue Tiende, som her til dags vaar seduanligt, oc at de befryctede sig for saadan straff, som dem nyligen vaar offuergaaet. Men Absalons Hoffmænd vaare ilde til frede der met oc sagde, at de vaare endnu saa sterke, at de kunde tryggeligen oc vden fare imod Skaaningernis vilie, følge oc føre deris Herre omkring Landet, huorsomheldst behoff giordis. Kongen fulde Judernis raad, oc i hemelighed bad ^{Erkebiscop Absalon maare omme Skaane.} Absalon, at hand vilde giøre hannem dette til vilie, ansee tidens leilighed, oc opsætte denne Skaanske Reise, oc drage tilbage til Sieland. Effterdi Absalon fulde altid Kongens raad, oc aldrig endnu dem vaar kommet nogen wenighed imellem, at de io paa det sidste stemmede offuer ens met huer andre, da drog hand tilbage, endog hand viste vel oc sagde ocsaa, at de skulde i hans frauerelse, paaføre hannem megen Løgn oc w sand Bagtale. Kongen betædede hannem høveligen for sin Dannished, oc begerede at hans Hoffmænd maatte bliffue hos hannem i Landet. Men Hoffmændene besuere sig noget der vdi, oc sagde at det vilde vere dem en euig Skam, at de skulde nu forlade deris rette Herre, som de hassde suoret Huldskaff oc Trostskaff. Der met skiltis de saare bedrøffuede fra hannem, oc effterfulde Kongens hob. Kongen lidde stor møde aff Almuen, sø altid lod sig see vdi Baaben oc Harnisk, oc klagede alle hart oc falskeligen offuer Erkebiscopen. ^{Juderne oc Skaaningerne holde tilsammen.} Der

Abfalons
Veltalenhed.

Der Kongen haffde fuldent sin reise vdi Landet, befoel ho nogle aff de besynderligste iblant Almuen, skulde følge hannem til svingør, oc lade sig der forlige met Erkebiscopen. Der de komme ti land, møtte Absalon Kongen vdi Helsingør, oc gjorde der sin vndst i alle mands næruerelse, saa sandelige oc nøyactige, at hans anklager de deris vildfarelse, forbade hannem, oc beuiste hannem all tilbørl oc Neuereng. Huer mand loffuede Absalon for sin store Veltal oc sagde at hand haffde vel forsuaret sig. Skaaningerne torde dog endelige Suar giffue fra sig, førend de horde huad den menige El almue vilde indgaa oc samtycke.

Bønderne
vige for
Presterne.

Der de komme til Skone, kunde de intet vdrrette met deris forn eller Bøn hos Almuen, som for frem vdi sin Gienstridighed, oc vilde den tiende eller giøre noget andet effter Kircke louen. Thi lod Absal scriffue en Landemode met Presterne vdi Lund, oc gjorde forbud p Kirckerne, at de skulde tillyctis oc formenis den oprøriske Almue straff. Der Almuen dette fornem, forsamlede de sig vden faar kircken i Lund, met deris Baaben oc Bærie. To Prestmend bleff færdiget, at forkynde dem dette Forbud, indtil saa lenge de gaffu tiende vd i rette tid. Almuen vdgjorde to Mend igien til Prester lode dem siige, at de haffde intet at taæke Bispen, men dem for deris der faare skulle de enten giøre Guds tieniste vdi Kirckerne, eller vig det for deris wtacknemmelighed. Vilde de huerden giøre det ene el andet, da vilde de skilie dem ved all deris ære oc velfærd, oc plage d til met paa deris Legeme. Her til suarede Klerckeriet, oc sagde ville huerden for Armod eller nogen Liffs fare skyld, siede deris ! offuerhørige, men fare frem at skyldist giøre hans Bress oc Befalning. Almuen horde Presternis Christelige bestandighed, bade de dem saa vdmlygelige, som de truede hart tilforn, oc begerede at alle ting maa staa, indtil mand kunde komme Absalon til ords, eller saa Bud fr nem. De befryctede sig, at der skulde begyndis indbyrdis tratte oc ! pe imellem dennem self, om de forgrebe sig paa Presterne, som va ris ieffnlige i Vt oc Byrd, oc meste parten deris egen Elect oc V me, huilcke de ocsaa hulde vdi større ære oc værdighed, end de Bole Thi bleffue de paa begge sider til sinds, at affærdige Bud til Absal Stillestand met dette forbud. Absalon aff sin Fromhed, gjorde effte begering, oc lod Klerckeriet høvelige betacke for deris Lydighed oc V dighed. Men Almuen foractede alligeuel saadan Velgierning, oc fulde Kronens oc Kirckens gode Mend, met obenbarlige Roff oc ! alleuegne vdi Landet.

Det Fasten næst her effter, drog Kongen self offuer ved ~~det~~ met den Sielandste Krigs maet. Jyderne oc Fynboerne lod han ue til bage, at de skulde icke giffue Marsage til større Oprør, som ~~de~~ skeed. Absalon drog samme tid til Lund, at vie den Biscoplige ~~Cher~~ laa der nogle dage stille met Kongen, oc drog siden vd paa ~~dan~~

der dette ryctedis offuer Landet, da løbe de norre Skaaninge oc Halands-
 rne tilfammen, oc sende Bidie oc Brand omkring, effter deris sæd-
 ne, at Mand aff hus skulde fremkomme oc forsuare sin frihed. De vaar
 saa galne, at de vaare til sinds, at holde en Slactning baade met Kongen
 Erkebiscopen. Kongen gjorde rede oc drog sønden op aff Landet oc
 øtte dem ved Falkenbiørgs Bro. Absalon bad Kongen at hand vilde
 age Staff oc Kiep, imod denne vanuittige Almue, oc icke glassuend eller
 uerd. Endog Kongen suarede noget hastelig, oc sagde at hand haffde Fold
 icke Hunde at slaes met, saa gaff hand alligeuel sin vrede icke rom, men
 vdis oc tuangis til met mact at dæpe dette oprør, at disse skulde vere andre
 it Exempel, som icke skulde sætte sig op imod deris Herre oc Kong effter
 me dag. Thi sloge de sammen mit paa Broen, den ene hob vilde der off-
 ; den anden hob vilde formene deñem det. Paa det sidste funde Absalons
 ffmend en Badstæd, oc komme der offuer bag paa Bønderne, oc split-
 deris Orden, at de maatte rømme at Marken oc fly. Mange aff dem
 fue ihieslagne, oc mange druckede vdi Aaen, saa at de finge deris rette
 for deris oprøriske Gienstridighed, oc bleffue betalede for deris Daar-
 red og Btadnemelighed, som de beuiste imod Klerckeriet.

Det Slag
 ved Dissuig
 i Skaane
 Anno 1181.

Er Kongen kom tilbage igien til Lund, sic hand disse Tidende, at Foltet
 Osten vdi Landet vaar reist, oc haffde der en anden ny Krig paa Haans
 . Thi gjorde hand strax rede met sit Folt, oc haffde vel førre kommet
 id dem, haffde icke de Lunde Børgere det forhindret. De effede for-
 else paa deris Arlige Skat, i stæden for deris Besolding, oc der det
 f deñem efftergiffuet, vilde de alligeuel icke følge lenger, end vdi paa Mar-
 v, men aarsagede sig at de skulde vaacte paa Byen, oc vndsætte den om
 off giordis. Gienderne haffde belagd Gydinge Bro, oc samlede man-
 Steene tilhobe, at giøre der met Værn imod Kongen. Men hand
 i offuer en Badstæd, oc sticte sit Folt vdi Slactordning imod dem,
 de bleffue saare forfærdede, baade aff denne næruerendis Fare, oc aff
 stæde som de andre deris Stallbrødre nyligen finge ved Falkenbiørgs
 o. Derfaare sende de Bud til Kongen, at hand skulde drage offuer Bro-
 oc de lodde hannem sige, at de vilde gierne afflegge alle deris Vaaben oc
 se. Kongen forbarmede sig offuer dem, for Absalons Bøns skyld,
 da opperste for Almuens Oprør gjorde Kongen Knæfald, oc fore han-
 e allendighed oc Trostæff. Der met skiltis de fra huer andre. Kongen
 h til Lund, oc lod sit Folt drage omkring at tage Gissel alleuegne vdi
 det. Almuen gjorde oc saa altsammen gierne huad dem befaledis aff
 ngen, vndertagen med Lienden allene, den vilde de icke vdgiffue met
 god Vilie.

Gydinge
 Bro.

Skaanin-
 gerne ville
 ingenlunde
 Liende.

Effterdi Kong Baldemar fant saadan Haardnadenhed vdi disse
 minger, da lagde hand Bind paa, at føre Absalon fra Skaane, paa
 hannem skulde icke vederfari, det som offuergick C. Knud, huilken
 maatte lade sit Liff, fordi hand vilde tuinge Jyderne til at Liende.
 bificopen suarede, at hand vilde aldelis intet effterlade aff Kirckens
 le Rættighed. Thi det vaar baade Synd oc Spaat, at det skulde

Biscep Abſalon ſtaar
bart paa
Kirckens
rettighed.

tilſtedis Almuen ſin egen vilie. Vilde Kongen holde met Almuen, da maatte hand giøre, men hand vilde icke diſſ mindre eſte oc vdkreſſue den ſædvanlige Liende met ſin egen fare, vden fremmet hielp oc biſtand. Hand raadde alligeuel Kongen, at hand ſkulde vere ſtille, oc icke belade ſig met den Menige mandſ had for Kirckens ſtyld. Kongen loffuede Abſalon beſtandige forſæt, oc bad hannem venligen, at eſterdi hand vilde icke aldelis eſterlade Lienden, hand vilde da lade denne ſag opſtaa en tid lang, indtil mand kunde met gode raad oc lempe giøre det ſom nu icke kunde driſſ uig vden Mord oc Blodſtyrting. Abſalon ſagde at hand vilde lyde Kongens begering, dog diſſimellem vilde hand i ſtæden for Lienden intet opbære aff den rente, ſom de andre Erckebisper haſſde for hannem, paa det hand ſkulde icke bortgiſſue eller forkaſte der met ſin rettighed oc frihed. Saaledis ſick dette oprør en ende, oc alle ſager komme til rolighed.

Keſeren vil
anden gang
bedrage
Kong Val-
demar.

Reyſer Friderich forde Krig imod Hertug Henrich aff Saren, ſom re bleff rørt, oc befryctede ſig at hand ſkulde ſaa hielp oc biſtand aff Danmark. Thi ſende hand ſine Legater til Kong Valdemar, oc lod ham bede om tuende hans Døtre, til ſine Sønner, den ene ſom ſkulde tage ſerdomet eſter hannem, den anden ſom vaar Hertug vdi Suaaben. Dette giorde Reyſeren icke i den mening, at hand mente det Kongen med ſi fast Suogerſtaff, men at hand vilde vende hans ſind fra Hertug Henrich. En ſtor ubluelighed aff Reyſeren, at hand nu vilde beſuiſge den herre met falſt, ſom hand tilforn vilde locke vnder ſit Regemente met troheds Garn oc Snare. Kongens venner atuarede hannem om ſaadant meligt ſuig, ſom for haanden vaar. Men Dronningen ſom stod for denne ſtore forſengelige ære, at de maatte komme i Reyſerens Suogerſtaff drog Kongen vdi ſin mening. Oc det bleff ſaa beſlutet, at Kongen ſe de ſelff Perſonligen tale met Reyſeren til Lybeck, baade om ſine Datter metgiſt oc andre vilkaar.

Hertug Hen-
rich bliſſuer
ſtraffet for
Tiranni oc
Giffmod.

Diſſimellem indtog Reyſeren alle Hertug Henrichs Land oc Byer, ſom gaſſue ſig vnder hannem, mere for den ſtore Had ſom de hadde til Hertugen, end den kielighed ſom de haſſde til Reyſeren. Thi Hertug Henrich bleff ſaa Hoffmodig, aff Lydens ſtore methold, at hand meente at hand aldrig kunde ſtaa til at trengis aff nogen. Hand plagede oc beſuaged vnderſaatte ſaa grueligen, at hand giorde intet forſtel imellem vnderſaatter oc Fiender. Derfaare fulde de bannem fra, ſaa hand vdi gantſte Lybeck haſſde ingen fortrøſtning paa nogen, vden alleniſte paa dem ſom hadde denne ſide Elſuen. Hand torde icke forlade ſig paa Lybeck, men der fra met ſine Skib ind vdi Stormarn, oc meente der at bliſſe vder gen antaget. Thi Adolff Forſten vdi Stormarn, vaar opſødt af vderdom met hannem, oc haſſde ſaaet mange velgierninger oc ſtor vderdom. Men der vaar ingen iblant alle dem ſom fulde Hertugen, ſom forlode hannem, end Adolff giørde. Reyſeren forfulde Hertugen ſende ſine Skib vel beryſtede met ſkytte næd at Elſuen, oc der ſom Fold gaſſue ſig paa fluct, oc kunde icke forhindre dem dertil. Fremgang.

Siden belagde Keyseren Lybeck, oc paa det Bugislaus oc hans Broder Kazimarus skulde icke forhindre hannem, da lod hand dennem tilbiude Førstelig titel oc naffn, aff deris Land. De lode sig snarligen forsøre, oc forbytte deris Frihed bort for Trældoms Nag, besynderligen for denne Marsage, at Hertug Henrick haffde tilforn giort dennem meget ont, oc de saae gierne det gick hannem ilde.

Kong Waldemar vdrystede sine Skib mere paa brast end styrcke, oc drog til Lybeck, at tale met Keyseren. Der hand kom til Traueminde, lod Keyseren hannem hederligen vndfange, oc høveligen betacke for sin Tilkommelse. Hans Legater kom om anden dagen oc bade hannem at hand vilde legge noget bedre ind at Trauene, at der skulde icke vere for langt imellem Keyseren oc hannem. De atspurde hannem ocsaa, om Keyseren skulde drage halff veyen ned mod hannem, at tage mod hannem? Kongen sagde, at hand vilde drage til Keyseren i sin Leyr, at hand skulde ingen vmæge giøre sig for hans skyld. Men saa ydmyg oc dannis som hand beuiste sig mod Keyseren, saa trædsfeligen vndfick Keyseren hannem. Der hand kom først til hannem, kyste Keyseren hannem for Munden, tog hannem i saffn, afflagde hans Raabe, oc fulde hannem ved haanden igiennem sin Leyre, oc befoel ved sin Herold, at Faldet skulde vige aff til en side, huorsomheldst de ginge frem. Faldet fulde effter, oc vilde gierne see Kong Waldemar. De trengde saa hart ind paa Keyserens Paulun, at det falt ned paa dennem, saa at Keyseren maatte drage vd at Marcken, oc træde frem met en Key vdi sin Haand, oc vdraabte selff, at huer skulde bliffue stille vdi sit Telt oc Paulun. Waldemar vilde icke side paa Keyserens stol, som hanem bleff tilbuden, men sagde sig at ville forbie sin egen, som hand vilde lade hente fra Skibet. De andre mechtige Herrer sade vden all Orden oc Skick, ligeruis som det falt sig, for den store trengfels skyld. Da maatte mand høre de Lydske rose den Danske Kongis denlighed oc stidelse. Den ene sætte sig paa den andens Axel, paa det de kunde diff bedre see hannem, oc kunde dog icke mættis aff hans Faurhed. Saadan en Herre, sagde de, oc saadan en Konge, hannem skulde mand saa Keyserdommet. Huad er vor Keyfere andet end en liden oc vanuoren Mand? Keyseren lod som hand hørde intet huad de sagde, paa det at ingen skulde mercke, at hand bar affuend ved Kongens loff. Siden vndfick Keyseren hannem vdi sit Paulun paa ny, oc forlystede sig met hannem i stor gammen oc Glædscaff indtil Aftenen. Lod hannem saa følge met sit Riddercaff til Skibene, oc bad at hand vilde om anden dagen tale met hannem, vdi den Skou ved Traueminde. Keyseren befol sine Søner at drage ind paa Kongens Skib, oc forlyste sig, paa det huer mand skulde see, at Keyseren vaar Kongens Ven aff hiertet.

De Lydske
rose Kong
Waldemar.

Om anden dagen mottis de paa fornessnde sted, oc begynte at tale om deris Børns Gifftermaal. Keyseren begerede aff Kongen til Metgiff paa sin ældste Søns vegne, tredieue Tusind Mark sølff, oc paa den yngste Søns vegne ote Tusind. Kongens Raad mistendte Keyseren, at hand saadant saaregaff aff falskthed, effterdi Kongens Døtre vaare icke endnu

Kong Val-
demars
Døttres
Metgiff.

manduorne. Kongen viste icke vel raad til denne store sum Pennin hand forsaa sig til sin Ven Kongen aff Ungern, at hand skulde hannem met den mindste Sum. Der met gjorde de fast æd oc uelse paa begge sider, oc droge saa fra huer anden, Keyseren til oc Kongen til Skibene.

Kong Valdemar troloffuer Keyserens Søner sine Døtere.

Keyseren bedrager Kongen met faure Ord.

Samme dag komme de Wendiske Sendebud til Keyseren offuer thi de torde icke drage til Søes for Kongens Skibs Flaade. Uanden dagen at Morgen, kom Keyseren til Kongen, oc lod sig i met Kongens Skibs Espinge til hannem wforuarendis, met nogle sine Hoffinder. Kongen lod fremkalde alt sit Raad, vndertage mer Forsten aff Nyland, huilken Keyseren vaar affgunstig, i hand vaar de Danske huld oc tro, oc Keyseren som hadde tilbudet Kongelig Tittel og Raffen, kunde icke vende hannem til sig fra. Da gaff Keyseren faare, at hand hadde noget merdæligt oc hemelig tro Kongen, som sin Suoger oc beste Ven. Hand begerede at vilde tilstede, at hand maatte giffue Bugislaos oc Kazimars Hertug paa en kaart tid, lige som Wenden skulde ligge vnder Keyserdommet det at hand kunde haffue bistand aff dennem imod Hertug Henrick. sagde at hand hadde giort dem lang tid Fortrøstning oc Foriættelse i men vilde dog icke forgette i sin tid, det som hand hadde tilsagt Roi vilde forhielppe hannem til at vndertuinge sig gantske Wenden, skulde ske met det allerførste, naar Hertug Henrick vaar foriaget.

Lantgressuen aff Dyring faar Kong Valdemars Daatter.

Om anden dagen gaff Keyseren, effter Kongens samtycke, Brødre Hertug Vaaben oc Raffen, oc de begynte strax at berø meget forfengeliggen aff deris Fædernelands gamle Preuilegie oc Men der som de hadde betenct huor dyre de købte denne Titel, v de heller veret døde, eller leffuet for sig self, denne Herlighed i førend de skulde taget her ved met disse Bilkaar. Thi der de men vere fri oc ophøyet til stor ære, da droge de hiem met Spaat, oc vaaserens Trælle. Samme tid bleff Kongens den eldste Daatter Lantgressue Sigfrid aff Dyring, effter Keyserens Raad oc bagerin deris Brøllups Høytid stede strax her effter vdi Slesuig, met. f. oc Bekaaftning.

Det andet og tiuendes²¹ del Kong Valdemars Taag i Wenden.

Disse mellem droge Wenderne tilfammen, oc bygte vdi Foraart de Befestninger ved Juine Namunde, i stæden for den ene sø flod hadde forderffuet oc nedbrut. De tenckte nu at ingen mand ku ueruinde dennem, effterdi den ene Elff Peyne vaar foruaret ved By, oc den anden Elff Juine, vaar befestet met disse tuende myr. Saadant bleff paa det sidste giffuet Kongen tilkiende, oc hand rede at forhindre disse Wender met sin Skibs Flaade. Der han Grøn Sund, hørde hand aff Nylenderne, at disse Befestninger nu aldelis fuldendt, oc besætte met Krigs Føld. Da effter

ifføe ingen bequem Haffn at søge imod Fienderne, antuorbode hand sin
 ion oc Erkebiscop Absalon all fuldmyndig befallning, paa det at hand
 ulde icke paa dette Laag spilde sin Kongelige Mandoms Lycke oc Ære,
 om hand indtil denne dag, haaffde varaffteligen oc wforkrenct beuaret oc
 eholden. Der som Knud oc Absalon [icke] finge nogen fremgang, da vaar det
 liget en ringere Spaat, end Kongen haaffde selff ført denne Krig. Wilde
 xfaa Lycken giffue dem Seyeruinding, da vaar det Kongen faa stor Ære,
 om hand selff personligen haaffde veret tilstæde met dennem.

Absalon sagde at hand vilde gierne vere Høffuigmand for Skaa-
 ingerne oc Sielandsfarene, men hand vilde intet befatte sig met Juder:
 t. Thi hand befryctede at de skulde icke aleniste foracte hans Befalning,
 m ocfaa Kongens Søn selff, for sine Aar oc Bngdoms skyld. Det gic
 lige som hand spaadde, endog Kongen fortørnedis hart offuer hans suar,
 sagde at hand vilde vel selff drage frem, dog hand vaar icke sterck, oc vel
 sin Sundhed. Aff saadane Banghed oc omhu bleff Kongen faa suag,
 hand maatte ligge ved Sengen. Hans sind drogis met tuende bange
 Maar, hand haaffde gierne offueruundet sine Fiender oc hand kunde
 ligeuel icke selff for sin Skrøbeligheds skyld følge met Flaaden.

Om anden dagen ginge Erkebiscopen oc Knud aarle ind til Kon-
 g, oc loffuede at de vilde giøre trolige efter hans befallning. De bade han-
 at hand vilde drage til Bordingborg, oc tage sig Nøslighed til for sin
 iugdoms skyld. Der lagde de ocfaa ind met Skibene, oc bleffue der
 gle dage stille for Storm oc ideligt Wuer. Men Juderne begynte at
 erre oc begere Hiemloff, effterdi der vaar ingen forraad paa Fetalie oc
 Verholding. Biscop Homer aff Ribe, en meget anseelig oc veltalende
 hand, gaff dennem gode Ord, oc der hand kunde der met intet vdrætte,
 vde hand, oc lod en aff de ypperste oprøriske Hoffueder fange oc binde
 m faare sit Paulun. De andre fortørnedis oc gjorde saadant it stort
 der, at Høffuigmændene maatte gaa til, met indbyrdis oplagt Raad, at
 se dem Orloff aff Leding. Thi de haaffde dog ellers selff draget hiem,
 oc Kongens Wilie oc Forbud, oc vaar da at befrycte, at de skulde kast
 oc paa Kongen, som de gjorde ved Sant Knud, der hand vilde straffe
 mem, at de droge aff Leding fra hannem, den tid hand vilde seylet til
 gelland, som tilforn bleff rørt vdi den elleffte Bog. Der som det oc haaff-
 endet sig, at Kong Baldemar haaffde sluppet bort i denne sin Siug-
 da kunde tilslagetis en Wanlycke her aff, som kunde forhindret den
 Kong Danmarkis Krone.

Derfaare lod Knud forsamle alt Føldet, oc gaff dem Orloff at
 huer hiem til sit eget. Det kaldtis da en Belgierning, det som
 noddis til at giffue. Siden seylede Erkebiscop Absalon, Saane,
 Abern met hannem til hans Fader paa Bordingborg, at see huad ende
 Raalde siuge vilde faa. Der Kong Baldemar saa igennem Vinde:
 at Skibene komme tilbage, da bleff hand end da meget siugere, oc mere

Kong Val-
demar vor-
der ſlug paa
Vorden-
borg.

forfuld end hand vaar tilſorn. Men hand lod ſig intet bemercke, huerden for ſin egen Søn, eller for de andre. Hand vaar lyſtig oc frimodig i Død oc Anfict, lige ſom hand hafde aldelis veret karſt, men hans induaartis Siugdom vaar ſtørre end hand lod ved ſig gaa. Hand gjorde alligeuel ſit Scriſtemaal for Erkebiscopen, oc ſaarekom Dødfens wuiſſe time, met ſin Peniteng oc Gudſcructige bekiendſe. Thi hand holt det for en wnyttelige oc ſildig Peniteng, ſom forholtis, for Synd oc ondſtabs waffladelige Vdret, til den yderſte Time. Dernæſt gjorde hand ſit Teſtamente, oc gaff til Cloſtere vdi Danmarkis Rige, helſſten aff alt ſit eget Arffuegods, vndertagen huad ſom hørde met rette til Krunen. Huer mand hafte dog it gaat Haab om hans Sundhed, vden Saane alene, ſom enten aff ſin Drøm eller andet Tegn dømtte anderledis, oc formanede at mand ſkulde hafue god opſiun, paa hues ſom Kongens Søn vaar meeft for noden effter ſin Faders Uffgang. Thi der ſom Kongen døde, da vilde det ſaadelis gaa til, at ingen kunde tendte eller raade noget, for Sorg oc Graad.

Kong Val-
demars Te-
ſtament.

Jans en Ab-
bet aff Skaa-
ne, Kong
Valdemars
Docter paa
hans yderſte.

Aff Skaane bleff kaldet til Kongen, en Abbet ved naſſn Høneſom gaff ſig vd, oc vaar ocsaa antagen hos mange, for en forſaren Mand vdi Læge kaanſten. Der hand ſaa Kongen, loffuede oc tilſagde hand, at hand vilde vden fare hielpe hannem igien til ſin Førlighed. Større vaar hans Driſtighed end hans Forſtand. Hand beredde Kongen en beſynderlige Mad, oc gaff hannem der vdi aff ſin egen Lægdøm, oc befalede at de ſkulde alle vige vd, oc lade hannem komme til Huile oc Rolighed. Et liden ſtund der effter komme de ind til Kongen, oc funde hannem at hand icke talede, men ſuedtis offuer alle maade. Thi bad Abbeden at mand ſkulde endnu bedre tecke hannem til, oc ſagde at denne Sued ſkulde bekomme hannem til ſin Sundhed. Gud giſſuet at Saanis Spaadom hafte icke veret viſſere, end denne be drageris vaar. Kongen døde oc vaar et Exempel, at mand ſkal icke driſte for meget paa Lægernis Kaanſt. Under dag om Morgenen, der de komme ind vdi Kongens Senge kammer, funde de hans Legeme liggendis, lige ſom det hafde veret leffuendis, oc taledet met det forſte, om hand ſkulde veret død eller icke. Thi hand vaar end ved ſin ſæduanlige Farffue, oc vaar icke forandret eller tilſammen krympede, ſom andre døde Lig almindeligen ere. Paa det ſidſte bleguede de det, oc de toge da hans Legeme oc lagde det i hans Ligkiſte, oc forde det til Ringslød, oc begroffue hannem der hos ſine Forfædre. Denne By, vaar oc den tid naſſnkyndig, icke aleniſte derſaare, at den holtis ſig met de eldſte vdi Danmark, men ocsaa for S. Knud Hertug Kong Valdemars Faders Begræffuelſis ſtyld.

Kong Val-
demar ſin-
dis død vdi
ſit Søffkam-
mer, Aar
1182 den
12. Maij.

Ringslød.

Landsaat-
terne begræ-
de Kong
Valdemar.

DER det ſpurdis om Landet at Kong Valdemar vaar død, bleff der ſtor Sorg, Graad oc Bedrøffuelſe iblant alle Mand. Mange vdi imod hans Lig, oc beklagede ſig at de hafde miſt denne ædle Herre, dem forſuarede ſaa vel vdi ſin Belmact, imod Eroffueris Bold oc lendiſte Tiranni, at de ſade vdi god Fred oc Rolighed i hans tid. Derne paa Marcken, der ſom Liget kom frem, offuergaſſue deris

oc græde met høy røst for hannem. En part løb til oc lagde deris Axel vnder Eigtisten, at de der met vilde husuale sig imod den Blycke, som de mente, at dem skulde faarestaa efter hans Død oc Afgang.

Erkebiscop Absalon der hand skulde giøre Tieniste offuer Kongens Sig, som da sæduanligt vaar, kunde hand neppelige røre enten Mund eller Haand for Bedrøffuelse, saa at Laarene runde hannem ocsaa offuerfløbelige aff Dnne ned paa Alteret. Hand bleff oc saa betagen aff Sorg, at Siugdom hadde nær forkryst hans Hierte til døde, førend Messen vaar vdsungen. En seldsom ting maatte det vere, at denne værdelige Mand skulde græde oc sørge saa saare, hadde det icke veret alle mand vitterligt, huor tier hand hadde haaffd Kong Baldemar i sin Velmaect oc leffuendis Liff. Men Gud der hand hadde taget fra oss dette vor Fæderne Lands Lius, vilde oc icke vdslycke det andet, paa det Danmark skulde haaffue den, som kunde vnderlegge hende Lant Venden, ic fremdelis besytte oc forsuare hendis Frihed, oc hues erlige Raffen oc gode Rycte som Danske Mend paahenger. Saaledis beuiste Erkebiscop Absalon met Graad oc Bøn, sin Kierlighed mod denne salige Herre Kong Baldemar, oc huor tør tuile her paa at hans Graad som mengdis met Røgelsen, gaff io en besynderlig oc behagelig Luct fra sig, allerhøieste op i Himmelen for
Gud?

Erkebiscopens Sorg
for Kongen.

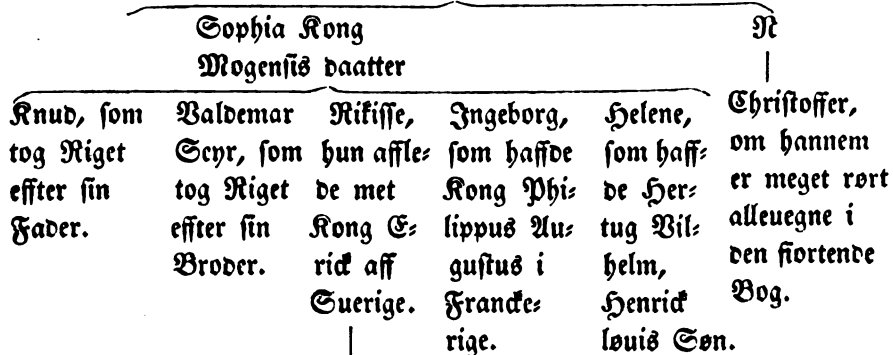
Den Sertende Bog.

Summa paa denne Bog.

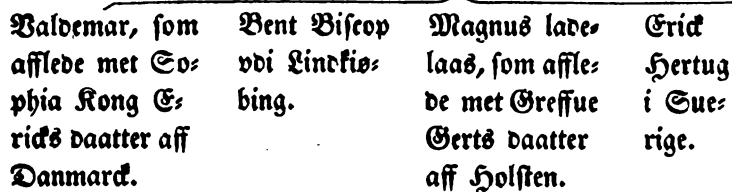
Konning Knud tog Riget oc Re-
mentet efter sin Faders afgang. Et-
ningerne mente at de haaffde da faaet ret a-
sage, at offuerfalde oc forderffue Adelen
Kongens Lensmend vdi Slaane. De fi-
en Hoffuigmand aff Suerige ved nu
Harald, men met liben gaffn oc lycke. Thi de bleffue slagne,
Harald maatte fly met Aage Eubbiffon ind at Suerige,
Absalon kom siden til Slaane oc stillede Almuen. Kon-
gaff prijs offuer Frosteherret, oc tog Slaaningerne saa
naade, for Absalons bøn oc forbedelsis skyld. Vdi san-
dage screff Keyser Friderich til Kongen, at hand skulde kom-
til hañem, oc forny hans Faders gamle kundskaff oc ven-
met hannem. Men der Kongen vndskyldede sig oc vilde
icke giøre, kom hans suoger Margressue Sigfred ind i D-
marck paa Keyserens vegne, oc raadde Danmarckis Ra-
at de skulde icke sla Keyseren denne begering aff. Erkebif-
Absalon gaff hannem de suar, som der til hørde. Keyse-
bleff der offuer fortørnet, oc lockede formedelst stend oc g-
uer Hertug Bugislaum til, at hand skulde seide paa D-
marck. Bugislaus gjorde red: met fem hundrede Skib oc
pede en trætte met Nylenderne, at hand kunde føre sig i S-
met Kongen aff Danmarck. Erkebiscopen toffuede icke le-
førend hand oc forsamlede met en hast saa mange Skib
hand kunde snarist sande aff Sieland, Fyn oc Slaane,
drog der met imod Bugislaum, oc offueruant hannem
der Nyland, saa at der vndkom icke fem oc tredue Skib
Fiendernis gantske Flaade. Siden belagde Absalon Bok-
oc plagede Landens indbyggere met Roff oc Brand, hi-
sombelst hand drog frem, indtil Kongen kom selff aff D-
marck første oc anden gang met mere Krigsfolck til hand.
Hertug Bugislaus bleff der offuer trengd, at hand ma-
te bede om fred for Gamin, oc loffuede der Kongen en stor

Penning, oc tog gantze Bændens Hertugdom, som en anden Forlening aff Kongens haand. Kaart tid der effter døde Hertug Bugislaus, oc befalede Kongen sin Hustru oc Børn, at hand skulde deele Landet iblant dennem, effter sin egen gode vilie oc tycke.

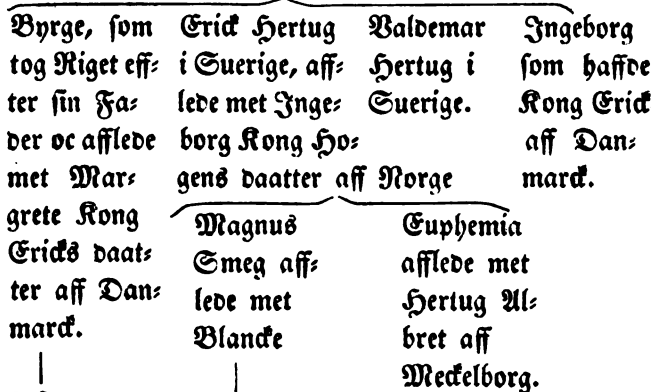
Kong Baldemar den store, afflede met

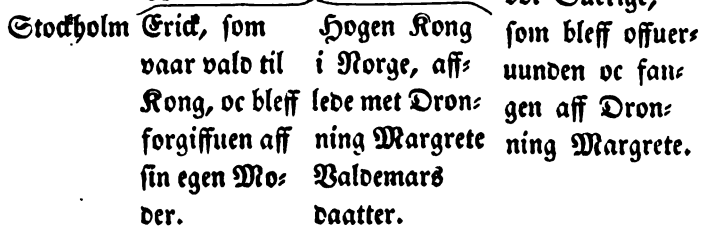
Eric lespe Ingeborg, som afflede met Byrge Jerl aff Bielbo.

Eric, hand bleff vald til Riget, oc døde vdi Fængsel til Stockholm.

Magnus som vaar vald til Koning, oc bleff halsbuggen til Stockholm

Oluff, hand regerede met sin Moder offuer Danmarck Suerige oc Norge, etc.

Knud

Knud den
fiette aff
dette naffn.

Knud LXXX.

DER Kong Baldemar vaar nu hederligen
graffuen vdi Ringsted, da drog hans Søn Kong f
met hast, som hannem oc Riget maect paa laa, efft
Raads vnderuisning, offuer til Jutland, at anamm
sin Dienste, sin Herre Faders gamle tro Hoffi
Hand haaffde da allerede Konge naffn, som hannem
tideligen vaar giffuet, lang tid tilforn, vdi hans Faders velmact.
drog først til Viborg Landsting, oc bleff der samtyct oc hyltet paa
menige Landsaatterne. Siden drog hand til Brnehoffuet Landsting
bleff oc saa der hyltet, dog der lode sig vel nogle bemercke met hemelig
stand, som fick alligeuel ingen fremgang.

Skaaning-
gerne giore
atter it Op-
rør.

Diffimellem at Kong Knud saaledis tog Riget ind, effter sin f
affgang, toge Skaaningerne sig Marsage til Oprør paa ny
heffne paa deris Lands herrer, den skade de finge ved Falkenberg
der som mange aff deris beste Benner oc Elect bleffue slagne i Kong
demars tid. Deris Hoffuigmand vaar Lage Lubbißon, som styrcke
opuacte dem til alt ont. Thi drog Absalon hen offuer til Skaane, o
der Landemode met Almuen, oc straffede demnem dristeligen for deris
lempe. Men de vilde icke høre huad hand sagde, oc effterfulde deris
oprøriffe Hoffueder. Deris Ondskaff oc hoffmodige Traadzighed
daglige io større oc større, saa at de droge omkring paa Heste, oc lagte
Lands indbyggere faare, at de skulde møde met Raaben oc Marie
sex Maanedes dag paa en viss sted. Saa tilige at de fornomme, at
salon vaar dragen offuer igien til Sieland, da fulde de strax ind pa
berns oc Thords gaarde, giorde til Prijs oc Byte, alt hues de fundt
sig, oc sætte siden Jld der paa, oc opbrende dem. Det samme giore
fremdelis vdi mange dage, ved andre Herremends gaarde. Huilcke
Hoffuigmend tilstedde dem, paa det de kunde lode dem ved dette
skone Byte til Lydighed, oc bruge dem diss villigere her effter, at de
icke lædis ved Arbeide, eller forlengis hiem til deris eget. Mange aff
len antuordede sine Benner deris Gods at foruare for fryct oc fare
Mange aff dem droge met deris Gods oc Penninge vd til Skibs aff
det. En part rømte aff deris eget Fæderne land, oc fulde Absalon off
Sieland.

Almuen sæt-
ter Jld paa
Herremends
gaarde.

Kong Knud oc Erkebiscopen begynte da for aluere at ryste sig
ris Fjold, effterdi den samme Dom stuntis at vilde gaa dem offue
diffe andre vederforis. Der Skaaningerne dette spurde, oc tendte
huorledis det gick dem vdi næste Bonde krig, der de haaffde inget
uigmand, da toge de en Suenst mand, ved naffn Harald til den
ste. Hand vaar født aff Konge blod, men vaar huercken duelig
lig vdi Mund eller Haand, i Eind eller Hierte. Naturen oc
de forgæt alle deris Gaffuer vdi hannem, vden allene at hand vaar
høy Byrd oc Blod. Thi kand mand icke lætteligen sige, huilcke
mest skamme sig, enten de Suenste som fremsende hannem,

Harald
Suenste
Hoffuig-
mand for
Skaaning-
gerne.

ninger, som anammede saadan en sin Karl til deris Høffuigmand. Den Skaanske Adels som vaar vdi stor banghed, sende Absalon huer dag ny oc atskillige Tidende, lige som at de fornemme, at Bønderne droge frem eller tilbage vdi Landet. Vndertiden bade de hannem komme, vndertiden bade de hannem bliffue stille, effter som det lod sig ansee til Fred eller Feide.

Vdi midler tid, gjorde Kong Knud i Suerige, oc Byrge Terl, Harald bi-stand, oc fordrede hannem at hand kom ind i Skaane. Der hand hadde der samlet it rotalligt Føld, som løbe Mand aff Hus til hañem, da drog hand for Lund, oc truede at sla Byen ned, fordi at de lucte Portene til for hannem. Ridderstabet sende huer anden hemelige Bud oc forsamledeis, oc sloge deris Leyr ved Lumme Na. Men nogle aff Kongens egne gode mend komme icke frem, oc lode lige som de hadde faaet ingen bud, at de skulde drage vdi Leding. Der begge Hær komme huer anden i siune, fulde Adelen saa hastige ind paa Bønderne vden Ordning oc Skick, at huer som hand best vaar ridende, gaff sig først imod dennem. Veiret som vaar dem vnder øyne, gjorde dem større forhindring end Fienderne. Thi den store Storm som blæste, slog dem Skiolden aff armene, alligeuel torde Bønderne icke en gang vende deris bryst mod deñem. Saa flyde Almuen med skam oc skade, oc de andre finge Seyr uinding vden all Blods vdygdelse paa deris side. Bønderne kaste deris Skiolde fra sig, som de icke torde bruge imod Fienderne, paa det de kunde vere dijs raffere til at fly. De som icke kunde vndkomme, de bleffue slagne. Aage Lubbißon som gjorde Harald fortrøstning om Riget, fulde hannem for Selskabs skyld tilbage med hast ind i Suerige. Borgerne vdi Lund hulde huercken med den ene, eller med den anden part, men med dem som beholde Marken. Thi bespaattede de Bønderne, oc vilde gierne veret deelactige vdi den Vre oc Bøte, som Ridderstabet hadde indlagd.

Almuen vilde icke end da lade sig nøye, med disse tuende Krig, som de hadde ført oc tabt imod deris rette Vffrigbed. De tenckte huercken paa den sidste eller første Skam som dennem vaar offuergaaen, ey helder paa de mectige fine Mend, som de gjorde Modstand, men i deris Galnskab oc Fremfusenhed, lod Adelen tredie gang vndsig oc forkunde ny Feide. De tenckte saaledis at heffne deris Skade, oc læge deris Saar, som de finge i det sidste Slag. Stort Mandfald oc Blodstyrting vaar da for haanden, hadde icke Erkebiscopen kommet med Sielandsfarene, oc affskaffet det med gode ord oc listige Lempe. Hand forsamlede Almuen, oc beuilgede dem at de optoge alle gode Lou oc Skick, som de hadde afflagd tilforne. Harald deris Høffuigmand bleff oc icke spart i sin frauerelse, men giort til en æreløs Mand. Jeg veed oc icke huilken Straff hannem vaar mildest, enten at hand flyde saa skammeligen for sine Fiender, eller at hand med Menige mands samtycke vdi Skaane, bleff sagt fra sin Vre. Alle mand lagde Waaben oc Værie fra sig, oc hørde paa Absalons tale, oc samtyckte dog mere med Mundē end Hiertet, det som hand faaregaff. Der med endis denne skadelige Bønde Krig, oc dette languarendis Oprør bleff aldelis nedlagt oc affskaffet.

Vffimellem at Erkebiscopen hadde stilt dette ny Oprør, gaff Kongen sig paa veyen til Skaane fra Jutland, oc der hand møtte Esbern i Fyn, bleff hand vnderlig der ved, oc viste icke huad hand skulde tencke, huorledis til vaar gaaet i Skaane. Esbern som hand vaar affærdiget aff sin Broder Absalon, fortalde Kongen den gode ny tidende, huorledis met alting vaar tilgaaet. Kongen bleff

Harald kom-
mer ind i
Skaane.

Lumme Na
i Skaane.

De oprøriske
Skaanske
Bønder
bleffue slag-
ne.

Almuen i
Skaane rei-
ser sig tredie
gang imod
deris Vffrig-
bed.

Harald suen-
ske bleff
giort til en
Rørædere.

bleff lystige der aff, drog frem oc kom til Skaane, oc gaff prijs offuer Frost
 Kongen giff- herrit, at huo der vilde aff hans Föld, da maatte de brende oc røffue der vdi,
 uer Frost
 berrit til
 prijs.
 effter deris lyst oc vilie. De haffde lagt det gantste Herrit øde i grund, haffde
 icke Absalon det affuent, for hues Forbøn skuld, Kongen forbarmede sig oc
 saa offuer Almuen, at de bleffue straffede paa deris Gods oc Penninge, oc
 icke paa deris Liff, som de met all rette haffde fortient, icke for dette ene sty-
 ke at de vilde hylbet Harald til deris Konge. Dem vederfors en stor Raad-
 Kong Knuds
 Frombed.
 de, at de met en ringe Penning, bleffue fri for dette slemme Dyrer oc farli-
 ge Bulder, som de haffde bedressuet. De andre fattige vanuittige Bønder
 bleffue glade, at de maatte nyde den samme Raade, som disse andre deris
 Retbrødre bleff beuist. Det vaar oc en merckelig Dyd oc Fromhed
 aff Kongen, at hand for en Mandis sin Vens skuld, vilde tilgiffue det som
 mange haffde brut oc syndet.

Sladan en vnger Herre oc dydig Konge, som Kong Knud be-
 sig mod disse Bønder, vaar icke værd, at hand skulde bleffuet forrad-
 aff nogen fremet vblendist Forste, som Keyseren hannem actet, oc sid
 Keyser Fri- derick vil be-
 dragte Søn-
 nen, som
 hand bedrog
 Faderen.
 bedre) dog ingen fremgang der met. Keyser Friderich screff hannem
 til, oc begerede at hand skulde besøge hans Hoff, oc arffue sin Faders
 skaff oc kundskaff met hannem. Men Kongen effter sit Raads vnder-
 uisning, gjorde sin vndskyldning, at hand kunde det icke giøre, fordi han
 vaar kommen saa nylige til Regimentet. Danmarkis Raad saae
 at Keyseren stod effter at besuige denne vnge oc ensoldige Herre, som
 tilforn haffde bedraget hans Herre Fader, met faure ord oc konst-
 suig. Keyseren truede Kongen, at hand vilde tage Riget fra hannem,
 Kong Knud
 suarer Key-
 seren driste-
 lige.
 giffue det en anden, om hand vilde icke giøre effter hans begering. Kon-
 gen suarede hannem intet andet, end bad hannem gierne, at hand skulde
 sig en, der kunde giøre hannem Danmark til en Forlæning, førend han
 tog det fra den, som haffde det at volde. Met saadant dristigt Suar
 hand tilkiende, huad hand actede Keyserens Trussel, oc huad Loffue
 Tillid hand satte til sine gode Vnderfåatte.

Der Keyseren fornam at hand kunde icke fremme sin Billie
 Bress oc Scrifft, da sende hand Lantgressue Sigfrid aff Dyringen,
 haffde Kongens Gyster i Sengen, ind i Danmark. Hand kom her
 vdi Landet, oc talede meget om den Kierlighed, som hand beuiste Kongens
 Gyster, oc om det store Velde oc Mact, som den Romste Keiser
 Sigfrid vil
 offuertale
 de Danske,
 at Kongen
 skal giffue
 sig vnder
 Keyseren.
 Huorfaare hand formanede Absalon, Sone oc Esbern (huilde
 Kongens beste Venner oc næste Raad, vaare da alene hos Kongen),
 vilde tencke paa den Tro, som de haffde foret deris Kong, oc det
 de gjorde hans salige Herre Fader, som forsaar sig alt gaat til dennem
 sin Afgang. Hand bad, at de skulde icke føre denne vnge oc
 Herre, Krig oc Feide paa, som de kunde vere foruden, eller oc
 ved Riget, huilcket vilde gierne stee, om hand stod for meget paa
 hed. Hand bad at de vilde vnderuise hannem anderledis, som
 vdi de beste oc nytteligste Raad, oc holde det for ingen Baner,
 gaff sig vnder Keiserens oc det Romste Rigis lydighed.

Erkebiscop Absalon suarede Sigfrid, oc sagde at huad som Kongens Person vaar anrørendis, skulde ingen Tuil vere, at hand vilde io medele hannem de beste raad hand viste. Dog huorledis om alting vaar, vilde hand io raade, at Kongen skulde icke saa elste Keyserens venstass, at hand der offuer maatte fortabe oc forspilde sin egen Kongelige Maiestatis ære oc frihed. Kong Valdemar (sagde hand) holt Venstass met Keyseren, men fant intet andet der hos, end Vtrossass oc Falskhed, i alt det som hannem tilsagdis. Sigfred skal vide oc forlade sig vist der til, at Kongning Knud regerer met saa stor Frihed vdi Danmark, som Keyseren gior i det Romste Rige. Aff saadanne Suar fortørnedis Sigfrid, oc truede hart met mange stolte, dog forfengelige ord. Absalon kunde det icke fordrage, men sagde til hannem: Huad mene i dog kiere Sigfrid om Danmark, at Keyseren kand saa lættelige indtage det, som Dyringe Land? Farer eders Bey tilbage til Keyseren oc siger hannem, at Kongen aff Danmark veed sig Keyseren ingen Tieniste eller Lydighed plichtig vdi nogen maade. Sigfrid vaar icke hederligere Suar verd, effterdi hand vilde en fremmet Herre bedre, end sin egen Suoger, oc førde den Tidende i Danmark, som huer Mand ilde behagede.

Suar som tiltale.

Keyseren bleff saare hart fortørnet aff saadanne Suar, oc tendte met Had oc hemeligt Guig, at betale de Danste i sin tid, huad hand icke nu formaatte at giøre dem met Krig oc Arlog. Hand forhaabdis altid at der skulde skee it Oprør her vdi Landet, som tilforn vaar skeed, at hand diff lætteligere kunde komme til at tuinge det vnder sig. Men der det feilede hannem, gaff hand Bugislao aff Benden, hues Broder vaar da nyligen død, store Skend oc Gassuer, at hand skulde føre sig vdi Krig oc Wenighed met Danmark. Bugislaus loffuede Keyseren strax, at hand vilde giøre effter hans begering, men effterdi hand torde icke feide obenbarlige paa Danmark, da førde hand sig vdi Trætte, met sin Morbroder Jarmer, som vaar Kongens befalnings Mand paa Ryland.

Keyseren feiler paa Danmark ved Bugislaus.

Jarmer formerckte vel, huad Bugislaus haffde i sinde, oc gaff der faare Kong Knud saadant tilkiende, oc Kongen sende Bud til Bugislaus, oc lod hannem atspørre, aff huad Marsage hand saa wforseendis offuerfalt Jarmer. Bugislaus suarede at hand haffde intet giort imod Kongen eller Danmarkis Rige, men heffnd ikon sin Bræt paa Jarmer, oc vilde nu gierne lade alting opstaa, indtil Sagen bleff hort i Dom oc Rættergang, oc fordragen aff Kongen self. Kongen formerckte at der vaar Guig paa særde vnder Bugislai søde Ord, thi sætte hand begge deris Legater en viss dag faare, paa huilcken de skulde møde til almindelige Herredag, som vaar forscressuet aff den menige Adel at holdis paa Samsø, baade om Rigenes Low oc Necess at forbedre, oc andre drabelige Sager, som Riget vaar da mest Mact paaliggendis. Der begge deris Legater komme frem, klagede Bugislai Legater hart paa Jarmer, men effterdi Personerne som Sagen galt self paa, vaare icke næruerendis, loffuede de Bendisse Legater paa deris Sed oc Tre, at Bugislaus skulde self møde, huor oc naar Kongen aff

Bugislaus fører sig ind paa Kong Knud.

Herredag paa Samsø.

Danmark paaestede. Met saadane tale bedroge de Kongen, ligesom som deris Herre hadde gjort tilforn. Thi Kongen trode deris Eed, oc drog fra Samsø til Jutland, der Herredagen vaar offuerstaaen.

Skaaningerne
Kædis ved
Fred oc Kæ-
lighed.

Skaaningerne oc Sielandsfarene begynte nu at kædis ved denne Rolighed som de sade vdi, nogen kaart tid, effterdi de hadde vdi Kong Baldemars tid veret brugt vdi Krig oc idelige Arlog, til Land oc Vand. De befryctede sig, at de skulde forrette all Krigs brug, oc fortrende dem Mandoms styrcke, vdi denne languarende Marckeløshed. Thi besluttete de indbyrdis ved sig self, at de vilde begynde en ny Feide, oc drage ind vdi Fjndland, oc see huad de kunde vdtrette paa deris egen haand.

Bugislaus
drager vdi
met 500 Skib
imod de
Danse.

Diffimellem beredde Bugislaus effter Keyserens hemelig bestilling met omliggende Søstæders oc Landstoffs hielp, en Skibs Flaade paa hundrede bemandede oc rystede Skib imod Ryland. Hand mente at skulde giøre hannem nogen Modstand, oc sende derfaare til Keyseren ved navn Bugislaus, oc lod hannem sige, at hand førde saa veldigt Hær imod Danmark, at Kong Knud skulde met det allerførste nødis giuffue sig vnder Keyserdommet. Keyseren bleff glad der offuer, oc forde samme Bud, met mange herlige Skend oc Gaffuer, oc mente at skulde strax gaaet for sig, som de self hadde gierne seet.

Mand skulde
aldrig vde
Biornen
forend mand
solde Skin-
det.

Armer drog strax aff Ryland til Sieland, oc gaff Absalon tilskud. Huad for en brad Fare for haanden vaar aff Bugislaus. Absalon strax gaa Bud oc Bress offuer all Sieland, oc vdscriffue alle dem duelige vaare til Krigsbrug. Hand samlede smaa oc store Skib, Hæ og Facter, oc gaff forloff at huer maatte tage dem ind, oc bruge dem i Fienderne, huorsomheldst de fundis vdi Landet. Det samme screff oc hand ocsaa til de andre omliggende Der. Hand screff til Skaaninger oc Fynboerne, at de skulde komme frem vdi Haffnen inden sex dage, kunde icke giøre saa snart rede, da maatte de aldels bliffue hiemme. Thi vaar ingen tid lenger at fortsæue oc duele imod Rigens Fiender. Da finge Absalons Bress, bleffue de saa glade, at de giorde ferdige, oc komme førend sex dage vaare omgaaen. Kongen kunde da ingen giøre Absalon, endog hand sic viffe Tidender om alting til sig vdi Jutland fordi at Absalon hastede, oc Kongen vaar saa langt fra hannem, inden saa dage kunde ingen bistand forstide til Flaaden. Paa Nienden kom Flaaden tilsammen vdi fornessnde Haffn. Sex Skib kom fra Fyn, oc fiorten fra Skaane, de andre kunde icke saa kaart vdtredis, hasteligen komme frem denne lange Vey, met disse andre.

Absalon ry-
ster sig met
hast.

Kong Knuds
første Taag
imod Ven-
den.

Samme dag vant Absalon Seyl, oc kom met Flaaden vdi thins D. Der møtte hannem den Rylands Flaade, oc sagde hannem skaff, at Bugislaus laa vnder Cozts, oc pandeterede i saa offuerlyst oc Drudenstab, at mand maatte sige om hannem, at hand giordte stebud oc førde icke Krig. Absalon sic viffe tidende at Bugislaus ind paa Ryland tuert offuer fra Strals. Thi lod hand sige...

Cozts.

Strals.

met en Vaad, oc formanede de Danſke, at de ſkulde ſtride Mandelige, oc icke tuile at de ſkulde io ſaa lykkelig Prijs oc Seyr, ſom det hannem om natten vdi Søffn vaar viſſeligen ſaare baaret. De raabte alle oc ſagde, at de begerede intet andet, end at de maatte komme til Fienderne, de vilde aldeles intet tuile paa Seyr. Saa frimodige vaare de Danſke Mend, aff lang ^{Danſke} Krigs brug, oc deris egen metfødde Danſke blods Dyd oc mandelige art. ^{mendes fri-} For det ene ſtycke, vaare de verde at de ſkulde ſaa Seyruinding oc off- ^{modighed.} uerhaand.

Absalon fortoffuede indtil det dagedis, at hand kunde ſee ſig ſaare met de mange grunde der ſom Flaaden laa. Om Morgen vilde hand gaa til Seyls, da ſad hans Andere ſaſt, ſaa at hans Staalbrødre, ſom haſtede imod Fienderne, ſeylede hannem forbi. Men der hans Andere bleff indtaget, rode oc ſeylede hand ſaa ſaſt, at hand optog de fremmerſte met en ſnarhed. Paa veyen møtte hannem en Rybo, oc ſagde at det vaar icke for noden at haſte ſaa ſaare, eſſterdi Fienderne laae endnu ſtille vnder ^{Diſſe kund-} Coxts oc vaar wuiſt, huor de vilde giøre indfald paa Landet. Thi ſagtede ^{ſtaff vdi} Absalon ſig oc lagde ind vnder Drecht, oc ſid der ſtrar andre tidende ^{ſeide tid er} oc kundſtaff. Der kom nogle til hannem fra Jermer, oc begerede paa hans vegne, at Absalon vilde drage ind at Darſou oc tale der met Jermer ſelf om alſting. Thi hand laa der met ſit Fald oc vilde vaacte paa, om Fienderne vilde giøre Landgang. Diſſe ſamme Bud ſagde oſſaa at Fienderne vaare hiem dragne, men de haſſde icke ſeet ret til, for den ſtore Laage ſom ſlog op i Dagningen. Der Absalon kom ind vdi Darſou haſſn, oc fant der huercken Jarmer eller nogen aff hans Fald, da vilde hand ſend Niels Falſter, ſom kunde tale god Wendiffe, at hand ſkulde drage bort til Jarmer oc ført hannem viſſ kundſtaff tilbage om Fienderne.

I det ſom hand drog bort, oc Absalon vilde draget i Land at høre Prediken, kom Jarmeris eget Bud oc forkynte, at den Nomerſke ſlaade vaar ſaa nær, at mand kunde ſee den der ſom Laagen det icke forhindret. Thi vende Absalon ſtrar fra Landet, oc vilde da tiene Gud met brynne oc Suerd, eſſterdi tidens leilighed vilde icke tilſtedet, at det kunde ſtee met Bøn oc Knæfald. Huad offer kand vere Gud mere behageligt, end wretførdige ſtaldis Blod, ſom vdgndis louligen, dem til en ſtraff, andre til it Exempel, at ſly wtuungen Krig oc Orlog. Fienderne haſſde i ſinde at giøre indfald paa Landet, oc ſeyle ſaa lenge der omkring at de kunde trætte Jermer ſom vaar rede met ſine Ryter, at affuerie dem, at de ſkulde icke komme paa Landet. I det ſamme, ſaae de vore Danſke Skib, oc meente at det haſſde veret Borduig, ſom ſkulde kommet dem til hielp met ſit Fald aff Beſtre Wenden. De kunde huercken ſee tegn eller tal paa vore Skib, oc tendte da mindſt at de Danſke ſkulde kommet ſaa lang vey, paa ſaa kaart en tid. Der ſaare vaar deris vact diſſ mere wactſom oc ſtødiſløs. Bugſlaus meente at det ſkulde veret den Nylandſke ſlaade, oc beſol Halffandet hundrede Eſpinge at beringe dem, oc lod de andre orlogs Skib ligge for deris Andere. De Skib ſom førde hans Fetalie, de laa næſt op til Landet, oc

gaffue ſaa ſtor en anſeelfe fra ſig, at Saane miſtendte at ^{han} hadde ſaaet nogen ydermere hielp aff Lydſland, end de endnu ^{viste} aff at ſige.

Der Taagen vaar affſlagen oc dagen giel paa, ſaa Abſalon de mange Eſpinger, oc ſagde ved ſig ſelff, icke ſtulde diſſe komme alle vpluſede oc vſkad tilbage igien. Der met gaff hand ſine Stallbrødre teg, raabte høyt, oc bad dennem ſtride mandeligen, oc rycte ſaa ſelff frem, ſom den ypperſte Amiral oc Høffuigmand. Saane paaſamte Abſalon, at hand ſkulde icke haſte for ſaare imod Fienderne, eller tendte at de hadde ſaaet nogen biſtand aff Lydſkene, men lade icke ſit Gold legge Harniſt oc Bauben paa ſig, oc drage ſiden ſaa factelige frem. Abſalon ſagde at det giel diſ icke behoff, eſſterdi Fienderne laa paa den ſtæd, ſom de huerden kunde giøre ſtort Bærn, eller fly vden deris egen ſtore Forderffuelſe, ſaa at vtil vaar god Haab om en lydelig Eſeyeruinding. Iblant Abſalon Gold lagde alligeuel en part deris Harniſt paa ſig, oc en part ſade Marene oc roede.

De Danſke ſunge imod deris Fiender.

Hertug Bugislaus bliffuer ſlagen paa ſtuct met ſine mange Skib.

En Lydſ henger ſig ſelff.

Fienderne viſte icke end da, at de Danſke vaare dem ſaa nær. Der de komme nu til huer andre, raabte de Danſke Baadsmænd met høyrøſt, oc Hoffmendene ſunge huer den deiligſte Borgestue viſe, ſom de hadde nogen tid lært. Abſalon ſlog ſin Banere vd, oc der paa fienderne forſt de Danſke, oc bleffue ſaa miſtrøſtige, at de torde icke giøre Bærn, men flyde ſaa haſteligen, at huad de ſeylede tilforn met fire Skib, det ſeylede de tilbage ved tu. De ſom hadde ſtore Skib, oc kunde icke deris Andere ind oc vndkomme, de druckede ſig ſelff vdi Haſſuet, oc icke en gang ſee paa de blande Danſke Mænds Suerd. Det Skib nu vaar fult aff Gold, det vaar i ſamme Nyeblicd tomt oc ledigt, ſkarpelige bleffue de offuerhørde. Det hialp dem icke, at de kunde ſe me, thi Tang oc Dynd, oc Haſſuelg nedrykte dennem til ſens dybe Grund. Huad er dog Miſtrøſtighed en ſterck Fiende. Den tager Herbere vdi it Menniſkis Hierte, der falder baade Mod, oc mand ſparer oc icke vndertiden ſit eget Liff. Der lof meget Gold ind vdi atten Skib, at de ſuunde met Top oc Tællige høs huer andre. Der fandis ſaare ſaa, ſom torde giøre Bærn oc Verie. Iblant andre vaar ocſaa en Lydſ, ſom vdi følge ſine Stallbrødris Exempel, oc begraffue ſig i Haſſuet. Hand de ſig ſelff ſkammeligen, paa det at hand ſkulde icke ds ærligen Fienders Hender. De Danſke forundrede ſig der paa, loc ſpaattede Fienderne, oc gaffue ſig da forſt til at ſøge eſſter Hoff oc Abſalon drog omkring dem, oc bad dem forſølge deris Fiender, oc legge ſig eſſter deris Gods oc Penninge. Hand hadde icke ſit met ſig, oc brugte alligeuel den Lydte ſom hannem altid vederffolde hand ſit ſine Fiender mere at ſee paa Ryggen, end vnder Fødderne drede Skib landløbe, oc Goldet gaff ſig ind at Stou oc Mønde de kunde beſt ſkiule ſig. Jarmer holt ſig der denne dag ſaa

Hermand, hand lod alt Bytte fare, oc søgte ickon allene effter at giøre
de Fiender Skade oc forderffuelse.

Fem oc tredieue aff Fiendernis Skib, vdi huilcke vaare nogle aff den
Eldste Adel, vende to gange at giøre Værn, der de saae at det vaar dem
lammelig at de forfuldis, oc flyde ickon for siu Skib allene. Men
Absalon drog alligeuel frem mod dem, oc vilde ick forløffue sine Stall-
være, effter sine Benneris raad, Hand sagde, at hand hadde saa
et hielp aff Fiendernis Mistrøstighed, som hand kunde nogen tid faa
sine egne Stallbrødris Mod. Der Fienderne dette fornomme, kaste
Heste oc Harnisk for Borde, at de kunde vere diff raskere at ro oc
le til Landet, oc komme saaledis paa det sidste ind at Pene Na, i deris
old. Saa langt forfulde Absalon dennem, oc vende tilbage om
tenen til Foldet, som hadde begiffuet sig effter Ross oc Bytte, aff
hædet hand self vilde aldelis intet haffue. Thi hand sagde: Pris oc
re er Høffuismend nod for deris Wmage, men Ross oc Bytte det
er Krigs Foldet til. Aff de fem hundrede Skib som vaare vdi
Fiendernis Flaade, vndkomme ickon fem oc tredieue allene. Atten stunde
haffuet, de andre finge de Danste til Pris.

Absalon ia-
ger 25 Skib
for sig met
sine siu Fib.

Høffuig-
mendene
skulle haffue
aren oc
Krigsfolck
Bytter.

Denne dag stilde Danmark ved store Fiender, oc gjorde Kong
ud til en Herre paa ny vdi Venden. Denne dag nedlagdis all
ret oc Fare for Søroffuere vdi Belt, oc gaff Danmarkis Haffner
roghed oc Fred i all Øster Soen. Underligt vaar dette, at Fiender-
Mact bleff saa aldelis paa en tid forkryst oc til intet giort, met deris
egen Blods vdgynelse, vore Danste Mend vden all skade. Fire Ry-
der bleffue allene paa vor side, oc vaar stor tuil huad heller de bleffue
t aff vort eget Gold eller aff Fienderne. Om anden dagen kom
atten Slaanske Skib til Flaaden. Dem gjorde Absalon lige
de ved de andre vdi Ross oc Bytte, effterdi deris villie vaar reddon, oc
skue forhindret aff Tidens kaartheit, at de ick komme deris Stall-
være til hielp, førend Slaget vaar offuerstaet.

Fiendernis
Mact for-
kryst paa en
dags tid.

Absalon sende Bud til Bugislaum, at hand skulde forlige sig met
Kongen, oc lade hannem forbede. Bugislaus lod sig ick mercke met
i vobodelige Skade som hand hadde faaet, oc tædte Absalon for
s gode Raad, oc sagde sig at vilde giøre der effter i alle maade. Ben-
ne vaare end da saa forstredede, at de torde ick en gang see paa det
skib, som Absalons Bud seyde paa til dennem, at bestille dette hand
skinde hos Hertugen.

Absalon
raader Bu-
gislaus at
hand skal be-
de om Fred.

Dernæst affærdiget Absalon en Gynst Herremand, ved naffn
de, at hand skulde forkynde Kongen alle disse gode Tidende, oc til it
K. Regn, føre Bugislaus Paulun met sig, som kom Absalon til deele
Byttet. Hand lod oc Kongen paaminde, at hand skulde fremsticke
de Krigsfolck inden Høsten, at Fienderne skulde ick dissimellem

stercke sig paa ny. Kongen lod forscriffue Herredag til Viborg vdi Jutland, oc befoel Tætte at fortælle den Menige mand, huorledis med denne lykkelige Seyeruinding vaar tilgaaet. Der aff beuilgedis Juderne, at giøre Skib vd paa Rigens beste effter Kongens begering.

Keiserens
Mod falder
for de Dan-
ste.

Absalon
vorder
nassinkyndig.

Keyseren fick oc saa Tidende om dette Slag, som denne ene Mand Absalon hadde giort, oc lod der faare strax alle sine anslag falde imod Danmark, oc mistroste sig at vdrette med sin egen mact, det som gik hannem saa ilde aff, ved en fremmet Herris bestilling oc anslag. Absalon bleff meget nassinkyndig for denne Seyr, saa at hans gamle Hoffnere, som effterfulde Krig oc Arlog, oc komme siden til Danmark, hadde spurtt dette rycte til Constantinopel om hannem.

Dene Na
forsyldis oc
rensis igien.

Volgast be-
leggis.

Krigs An-
slag.

Bugislaus
vilde for-
raadt Absa-
lon.

Drømme
hjelpe Absa-
lons Liff.

Ommelem at Fienderne fornomme, at Kongen rystede sig i Danmark med større mact, oc fortsøffuede der med, da finge de stor hjælp den ny Grøde til Spisning vdi Stæderne oc Landsbygden. De aff Drogast forsylde Dybet vdi Deyne Na met Steene, at de Danste skulde legge ind for Byen met deris Skib. Men Absalon lod Dybet strax udflyde, oc gaff sig selff nøgen vd i Vandet, paa det de andre skulde følge dilligere hans Exempel. Siden lagde hand ind for Byen met sine Skibe imod Fiendernis vilie oc mening, som met stud oc Værie gierne hadde hannem det forment. De hadde nedslaget mange Væle vdi Vandet, oc Skibene kunde icke komme ind vnder Staden. Det fortrød de Danste som sprunge nøgne vd, baade at optage disse Væle oc forsøge Drogast Borgerne laste til dem met mange store Steene, men de vigte der for, oc finge ingen synderlig skade aff dennem. En aff de Tytste, som kom vden for Planderne, kiende Absalon paa sin Skjold, oc gaff Skibene vnderuisning met sin Haand, at de skulde siete effter hannem, at de kunde ramme hannem met deris stud. Dette atuarede en aff Absalons Tyttere hannem, oc atspurde hannem om hand oc gaff act der paa, huorledis denne Tytste viste paa hannem met sin Haand. Absalon suarede, oc sagde, at hand bar stor omhu for hannem. Gaff met saadant Raad Suar sin frimodighed tilkiende, vdi allerstørste nød oc Liffs fare. Skibet holt sig fast, oc vilde icke giffue sig. Thi fant mand effter Esbern Esbensen raad paa saadant it anslag. De fylte it aff de største Skib met trosser, ler oc allehaande Træ, oc sætte Ild der paa, oc lod det saa driffue ind i Planderne, at det skulde optendt Staden. Men det stotte paa en Væl, oc giorde Borgerne ingen skade, ey heller de Danste nogen for-

Bugislaus tænckte ved sig at bedrage Absalon, oc lod hannem ommelem ombede, at hand vilde holde Samtale, oc handle om Fred met hannem. Absalon lagde til met tuende Skib, oc fick strax Bud, at hand vilde komme op i Land, paa det mand kunde diff magligere handle med dem vnder Paulunet, end i Skibet. Hand hadde giort effter Fienderens begering, der som en Velbyrdig Mand, ved nassinkyndig, hadde icke set hans sind, met en farlig Drøm, som hand fortalde, oc forraadtte

em, at hand skulde io haffue god opsiun paa sig selff, oc icke betro sine
 fiender all sin Lyde oc Belfærd. Absalon lod sig saadant gaa til Hiertet,
 oc suarede Bugislao, at det sømmede sig icke, at den ringere skulde biude off-
 uer den mectigere. Erkebiscopen aff Danmark er altid noget mere actet
 end en Hertug aff Benden. Der Bugislaus fornam, at hans Forræderi ^{Bugislaus}
 naar obenbaret, gjorde hand sig en løs Marsage, oc sagde, at hand kunde ^{rober sit eget}
 icke røre sig i de trange Skib. Dog hand haffde alligeuel ofte tilforn ve-
 ret hos Absalon vdi hans Skib. Men det vaar icke hans onde Sam-
 vittighed, som nagede hannem, det hand oc selff lod der met paakiende, at
 hand drog hastelige bort igien, uden videre Suar eller Tiltale. Absalon
 var glad, at hand trode mere paa Erlings Drøm, end paa Hertugens
 sure ord, oc drog der fra igien ned til Flaaden.

Det Danste Krigs foldt bleff endrectelige til sinds, at de vilde giøre ^{Krigsfol-}
 udgang, oc heller søge Bytte paa Aggrene oc Landbygden, end ligge stil- ^{ket gior}
 for denne ene Stad. Paa Bøyen vaar en trang Bro, som de skulde off- ^{Landgang.}
 der søgte Fienderne effter dem met mange Vaade, men Skytterne
 vaare da nyligen komne fra Kongen, de trengde dem aff Vaadene
 paa Landet. Der begynte de atter at raabe oc stiude paa de Danste,
 som de haffde allerede offueruundet dennem. De som i Staden vaare, oc
 icke Vaet paa Vaadene, de lagde offuer met Vaade, at de vilde indtas-
 ke oc roffuet de Danstis Paulun vdi Leyren, oc kunde icke acte for Rø-
 ber, som gic aff Leyren, at Kongens Ryter vaare saa nær tilstede. Aff
 hannem bleffue de hasteligen offuerilet, saa at mange druckede sig selff, oc
 mange bleffue slagne paa steden, at saare faa vndkomme met Liffuet. De
 som gaffue sig til at suomme, de bleffue stut aff Skytterne. De som gaffue
 sig i Vaade, de bleffue kuldkaste, oc druckede i Vaen. Saa betalde de den
 løst, som de før beuiste vore Danste, oc græde nu huer offuer sine Ven-
 der, saa fast som de loe oc raabte tilforn.

Men de til Besdom spurde, huorlevis det vaar tilgaaet met dem aff ^{Besdoms}
 Wolgast, affbrende de deris Forstad, at Fienderne skulde icke komme ^{Borgere}
 ind at sætte Jld paa Byen. Kongen gjorde Landsbygden til Roff ^{affbrende}
 og, oc befalede at Absalon skulde angribe Fienderne paa tuende stæ- ^{deris For-}
 der baade vdi Julins Egn, oc ved Ruine Haffn. Absalon afffærdiget ^{stad.}
 der sin Broder Esbern Snare, met en part aff Flaaden, at hand skulde
 bage (om Lyden vilde søye sig) de to Befestninger, som der vaare op-
 bygde, eller oc belegge dem, at Fienderne komme icke der fra, før end hand
 selff til bage fra Julin. Esbern drog bort, oc fant Portene obne faar ^{Esbern sna-}
 paa begge Befestninger. Thi sætte hand Jld paa dem begge til lige, saa ^{re affbren-}
 Absalon saa Røgen der aff, oc fic viffe Tidende oc glade Budstiff der ^{der tuende}
 før end hand kom tilbage igien til Kongen, effter at hand haffde giort ^{Befestnin-}
 en stor stor flade oc affbredt, paa sin side. ^{ger.}

Kong Knud formerckte da, at denne Krig vilde end da vaare lenger,
 vdi Stederne, som vaare vel bespisede, kunde icke lættelige tuingis.

Kong Knud
drager biem
aff Venden.

Thi sætte hand sig faare at drage hiem, oc komme effter Høsten igien, oc da finde de Hus, som nu stode leddige, fulde aff Korn, oc anden god Fætalie. Paa Veyen lod hand kaste vdi Effuen alle de Steene, som vaare offuerbleffne aff de tuende Befestninger, ved Zuine Na, huilcke vaare end da saa varme, at Foltet kunde neppelige røre ved dem, met deris bare Hender. Der met endtis dette forste Vendiſte Laag, oc Kongen drog hiem igien til Danmark.

Kong
Knuds an-
det Laag i-
mod Ven-
den.

Di Effterhøsten, drog Kong Knud til Ryland, oc tog der met sig tolf tusinde mand, oc reiste siden fremdelis igiennem Trebeses Egn, som vaar hannem vndergiffuen, oc kom siden til den Stad Lubek, igiennem de dybe Kierre ved Vene Na, der som hans Fader haaffde i fordom tid reist for hannem. Paa veyen der fra til Demin, kom hand foruarendis paa en liden Riobstæd, vdi huilcken Foltet vaar offuer maade druckne oc glade, ligeruis som de viste aldelis aff ingen Krig oc de i deris Land. Huad skal mand tencke, at deris Druckenstaff oc Fræderi haaffuer ellers veret andre tide, der som de nu kunde icke holde sig der, der de haaffde Fienderne i Landet, oc offuer Halsen paa sig.

Krigs an-
slag.

Kongen kæddis ved at drage den lange oc mødsommelige Vey til Demin, oc drog der faare tilbage til Skibene igien. Men Foltet vdi alleuegne effter Koff oc Byte, oc brende oc forderffuede Landet der omkring. I det kom Bud til Kongen, som da haaffde idon tredieue Ryter sig, at der laa en Landsby hart hos, fuld aff Korn oc Fætalie, som vaar aff Fienderne foruarede. Strax sende Kongen Absalon bort, met Jane, oc helfften aff sine egen Ryter, at hielpe deris Stallbrødre. Absalon bad Foltet skilles vit fra huer andre, paa det de skulde siunis staa end de vaare, oc rycke saa met stor hast frem imod Fienderne, at de skulde tencke, at flere aff hans Selstaff fulde effter. Der hand fornams Fiendernis mact, besoel hand, at nogle aff Ryterne skulde holde sig tilbage, oc komme met det samme frem igien, at Fienderne skulde tencke, at hand bleff io mere oc mere styrkede aff hans Stallbrødre. Der aff forstod de vdi Fienderne, oc forløbe deris Byte, huilcket vaar saa stort oc meget faaldigt, at Absalons Folt kunde icke afføre det altsammen, oc maatte brende der meget Klenodie oc Penninge, imod deris egen vilie oc begæring. Der met droge de tilbage igien til Kongen, som haaffde sin Natte hos Lubin.

Lubin en
Stad i Ven-
den.

Bugislaus
begerer fred.

Anden dagen lod Kongen opbrende alle de Landsbyer, som vaar da beholdne i denne Egn, oc besol Rylanderne at giøre en Bro over den Kier, som før er omtalet, at hand vden stor besuerlighed kom der over, oc seylede deden ind i den Haffn vdi Vene Na. Der laa hand lang for Storm oc Wueir, oc siel Bud fra Bugislaus, som bad om Fred. Huilcken hand vilde icke end da vnde hannem, alligevel.

hand nøddis til at opsætte denne Krig, for den Nød oc Trang, som hand liede paa Fetalie oc Underholding til sit Krigsfolk.

Rong Knud holt Winterleye vdi Danmark, oc kom om Foraaret ind at Juine Elff, oc ødelagde Grotequine. Der sagde Jarmer, at hand hadde faaet kundskaff aff dem, som hadde hørt Fiendernis Basune, oc vilde giffuet det Kongen tilkiende, at de vaare icke langt borte. Absalon forbod hannem, at tale noget der om, vden hand viste for sanden, at Fienderne vaare saa nær, at mand hadde seet dennem. Jarmer beklagede sig, at hand hadde bange kaar. Thi der som Fienderne komme hastelige paa dennem, da maatte det tillegis hans forsømmelse, oc der som hand vaar for hastig met disse Tidende, da maatte de dømmen hannem en redder oc blodhiertig Mand. Kongens folk stod effter den store Byte, som sagdis at vere endnu for haanden vdi Pommeren, Oc effterdi de spurde at der vaar ingen besynderlig Befestning vdi Landet, da vilde de forsøge Lycken, som til dags hadde veret dem altid god oc ynstelig, oc vilde io icke forsømme saadan Uarsage, oc kædis ved Beyen, om den end skønt vaar baade kort oc lang. Dette deris Anslag gick icke for sig. Thi baade Folk oc Heste bleffue saa forsmæctede aff deris Byrde, at de maatte vende til bage, oc drage frem for Julin met Flaaden.

Der Kongen vaar kommen ned for Julin met Flaaden, da gaff hand faare, at Folket skulde legge sig effter, at hemeligen indtage Camin. Rynderne førde Folket frem at nogle lønlige Gienstie. Manse løbe vilde i Skouen, oc kunde icke finde den rette Bey. Men Absalons Søster søn Alexander, som vaar Høffuizmand offuer Skaaningerne oc Sielandssfarene, fant den rette Bey, oc hadde noget nær indtaget Byen, der som de hadde icke self robt sig met den Jld de gjorde, der som de drog frem. Bugislaus saa at de vaare icke saare stercke, oc gaff sig der faare aff Staden, oc actede at nedlegge dennem. Esbern bad sit Folk indtil hand fick dennem vel vd fra Portene, oc slog strax sit Folk vdi deris Elactordning, oc iagede saa hart effter Bugislaum, at hand falt paa Hesten, oc vaar glad, at hand kom igien inden Stads murene met Elff, oc bekiende da at hand mistrostede, at bestemte sig enten met Hare eller Hest, imod saadanne raske Fiender, som disse Danste vaare. Alexander red ind vdi Porten met den Danste Banere, oc fant icke it Kennisse, som torde giøre hannem nogen Værie eller Modstand. Der met lode disse drifstige vnge Danste Mend sig nøye, oc vende tilbage igien effterdi de vaare icke stercke nock at indtage Byen.

Det kom Kongen self effter met den gantste Hær, oc stigde fra Hesten, oc besaa Leiligheden, huor hand kunde falde ind i Staden. Der Hanniderne oc Klerkeriet saa, at Kongen reiste sine Banere oc Genide i alle omkring Stads graffuerne, da ginge de bedrøffuede vd paa de hære Fødder, met Raars oc Fane til hannem, oc bade, at hand vilde lade paa sin salige Herre Faders fromheds Exempel, oc icke affbrende deris Closter oc Kircker, til lige met den Menige mands Hus oc bygning. Thi hand

ort Caag 1:
mod Ven:
den.

tolff Tusinde mand, oc reiste siden fremdelis igiennem Trebeses som vaar hannem vndergiffuen, oc kom siden til den Stad Lubiginnem de dybe Kierre ved Vene Na, der som hans Fader hadde i f tid reist for hannem. Paa veyen der fra til Demin, kom ha foruarendis paa en siden Riøbstad, vdi huilken Føldet vaar offu maade druckne oc glade, ligeruis som de viste aldelis aff ingen Krig de i deris Land. Huad skal mand tencke, at deris Druckenstaff oc Fri ri haaffuer ellers veret andre tide, der som de nu kunde icke holde sig t der de hadde Fienderne i Landet, oc offuer Halsen paa sig.

Krigs an-
slag.

Stort Byte.

Lubin en
Stad i Ven-
den.

Kongen kæddis ved at drage den lange oc mødsommelige i Demin, oc drog der faare tilbage til Skibene igien. Men Føldet dis alleuegne effter Hoff oc Byte, oc brende oc forderffuede Landet d kring. I det kom Bud til Kongen, som da hadde ickeon tredieue Ryt sig, at der laa en Landsby hart hos, fuld aff Korn oc Fætalie, son aff Fienderne foruarede. Strax sende Kongen Absalon bort, n Fane, oc helfften aff sine egen Rytter, at hielpe deris Stallbrødre. Ion bad Føldet skilies vit fra huer andre, paa det de skulde siunis i end de vaare, oc ryckte saa met stor hast frem imod Fienderne, at de tencke, at flere aff hans Selstaff fulde effter. Der hand fornam dernis mact, befoel hand, at nogle aff Rytterne skulde holde sig tilbe komme met det samme frem igien, at Fienderne skulde tencke, at han bleff io mere oc mere styrkede aff hans Stallbrødre. Der aff i dedis Fienderne, oc forløbe deris Byte, huilket vaar saa stort oc faaldigt, at Absalons Føld kunde icke afføre det altsammen, oc maa brende der meget Klenodie oc Penninge, imod deris egen vilie oc be Der met droge de tilbage igien til Kongen, som hadde sin Matt hos Lubin.

and nøddis til at opsætte denne Krig, for den Nød oc Trang, som hand iode paa Fetalie oc Underholding til sit Krigsfolk.

Kong Knud holt Winterleue vdi Danmark, oc kom om Foraaret ^{Kong Knuds tredie Taag imod Venden.} ind at Juine Elff, oc ødelagde Grotequine. Der sagde Jarmer, at hand hadde faaet kundskaff aff dem, som hadde hørt Fiendernis Basune, oc vilde giffuet det Kongen tilkiende, at de vaare icke langt borte. Absalon vrbød hannem, at tale noget der om, vden hand viste for sanden, at Fienderne vaare saa nær, at mand hadde seet dennem. Jarmer beklagede sig, at hand hadde bange kaar. Thi der som Fienderne komme hastelige paa ennem, da maatte det tillegis hans forsømmelse, oc der som hand vaar for astig met disse Lidende, da maatte de dømmen hannem en redder oc blodiertig Mand. Kongens folk stod effter den store Byte, som sagdis at ere endnu for haanden vdi Pommeren, Oc effterdi de spurde at der vaar nogen besynderlig Befestning vdi Landet, da vilde de forsøge Lyden, som til dags hadde veret dem altid god oc ynskelig, oc vilde io icke forsøme saadan Marsage, oc kædis ved Beyen, om den end skönt vaar baade ind oc lang. Dette deris Anslag gick icke for sig. Thi baade Folk oc veste bleffue saa forsmæctede aff deris Byrde, at de maatte vende til bage, oc drage frem for Julin met Flaaden.

Der Kongen vaar kommen ned for Julin met Flaaden, da gaff ^{Kong Knud vil indtage Camin.} ind faare, at Folket skulde legge sig effter, at hemeligen indtage Camin. Rynderne forde Folket frem at nogle lønlige Gienstie. Man vilde løbe vilde i Skouen, oc kunde icke finde den rette Bey. Men Absalons søster søn Alexander, som vaar Høffuigmand offuer Skaaningerne oc hielandsfarene, fant den rette Bey, oc hadde noget nær indtaget Byen, ^{Alexander Absalons Søster søn.} oc som de hadde icke self røbt sig met den Jld de gjorde, der som de drog frem. Bugislaus saa at de vaare icke saare stercke, oc gaff sig der faare ind aff Staden, oc actede at nedlegge dennem. Esbern bad sit Folk indtil hand fik dennem vel vdfra Portene, oc slog strax sit Folk vdi ^{Bugislaus slaes paa fluct.} deris Elactordning, oc iagede saa hart effter Bugislaus, at hand salt ind i Hesten, oc vaar glad, at hand kom igien inden Stads murene met sig, oc bekiende da at hand mistrøstede, at beskerme sig enten met Harn eller Hest, imod saadanne raske Fiender, som disse Danste vaare. Alexander red ind vdi Porten met den Danste Banere, oc fant icke it Hindernis, som torde giøre hannem nogen Barie eller Modstand. Der ind lodde disse dristige unge Danste Mend sig nøye, oc vende tilbage igien effterdi de vaare icke stercke nock at indtage Byen.

Det kom Kongen self effter met den gantste Hær, oc stigde fra Hesten, oc besaa Leiligheden, huor hand kunde falde ind i Staden. Der ^{Klerkeriet vdi Camin ydmøge sig for Kongen.} Klerkerierne oc Klerkeriet saa, at Kongen reiste sine Banere oc Fenice omkring Stads grassuerne, da ginge de bedrøffuede vdfra de hære Fodder, met Raars oc Fane til hannem, oc bade, at hand vilde ind paa sin salige Herre Faders fromheds Exempel, oc icke affbrende deris Closter oc Kircker, til lige met den Menige mands Hus oc bygning. Thi hand

Kongen vider Klerckeriet Bøn.

Thi hand kunde der met forderffue baade sit eget oc andre sine fromme Forfædriß gode Klaff oc Rycte. De bade at Hertug Bugislaus maatte faa Leide oc komme effter sin begering til ords met hans Kongelige Majestæt selff. Kongen suarede, oc sagde at hand vaar kommen at seide imod Mennisten oc ick imod Gud, oc ey heller i denne Mening at hand vilde giøre Kircker eller Kloster nogen Bræt, men ickon forfølge sin røfærdige Krig imod sine Fiender oc Wuenner. Da bade de at hand vilde dog spare Forstaden, thi der som Iden bleff sæt paa Borgernis Hus, da vilde den ogsaa strecke sig til Kirckerne met. Kongen lod sin Brede falde, oc affstod sit Forsæt for deris Bøn skyld. Det gantste Klerckeri bleff saa gaa at Staden vaar dennem stæckt, at de hulde oc dicteode høytidelig Sang saadanne velgierningers Hukommelse.

Hertugen tager met Absalon.

Bugislaus fik ogsaa Leide oc kom til samtale met Absalon Jarmer, som offte tilforn hadde beuist hannem stor Trostkaff oc Høffskaff. Men Absalon mente at det vaar ick end da hans rette Aluere, sagde dersaare, at hand vilde ick legge sig imellem, at Landet der omkring skulde io affbrendis, paa det at mand skulde ick siden sige, at de Døste droge denne lange Vey forgefuis, oc bleffue bedragne met saure Dø oc hemeligt Suig aff deris Fiender. Hertugen sagde at hand hadde allis intet Landgods, vdi denne Egn omkring Staden, oc bad at de dog vilde spare Kirckerne, oc de Hus som vaar næst ved Kirckerne, at begge de bleffue ick til lige affbrent paa en tid. De loffuede at de vilde ingen giøre paa Kirckerne, oc der met affbrende de alle omliggende Landstykke, saa mange som de kunde offuertomme den gantste dag, indtil den nat gick paa.

Kong Knud tager den igien til Danmark.

Der Hertug Bugislaus offuerueiede den vsigelige store skade, som de oc stee vilde, oc hans Leide vaar fast at ende, da begerede hand Absalon oc Jarmer skulde giffue hannem deris Haand, at hand maatte komme tryggelige til Kongen oc fra hannem igien. De gaffue hand Haand her paa, at det skulde stee som hand begerede, oc hand kom til Kongen, oc loffuede hannem en stor sum Penninge, oc maatte der til med Landet som en Forlæning aff Kongens Haand, oc forplictede sig der hvar Aarlig Skat at vdgiffue, saa vel som Nylenderne hadde nu giort i mange Aar. Hand affsagde sig met all den Frihed, som hand her til dags, oc Arffue Titel, hadde falkteligen taget sig til vdi Benden, imod den markis Kronis Ræt oc Frihed. Til ydermere Stadfestning sætte hand Kongen Pant oc Giffel, oc drog saa met disse samme Lødsagere til Kongen som fulde hannem frem til Kongen.

Bugislaus dricker sig drucken hos Absalon.

Absalon vilde giøre hannem nogen Ære, oc bod hannem med gode Venner til giest vdi sit Skib. Der drack hand saa rundeliger hand miste baade Sind oc Fornufft. Hand glædde sig, der som hand harsage vaar at sørge, i det hand hadde mist sin Frihed, oc hand førre vaar en Herre, vaar nu bleffuen en Dienere. Hand bleff saa drucken, at hand kunde huercken gaa eller staa, huercken røre Haand eller

saa at de maatte bære hannem aff Skibet, ind i Paulunet. Der lod Absalon hannem beuaacte, aff fyrtiue Krigsmend indtil anden dagen. Saa trofaste ere de Danske, at de hassue saa flittelig opstun, paa deris Giester, som paa deris eget Liff oc Velsærd. For saadane Trofasthed oc Belsgierninger, forbant sig Hertugen met Land oc Gold aff gantste Hu, oc broderligt Hierte til de Danske.

Om Morgen den Bugislaus opuaagnede, prisede hand høyligen oc storligen denne Absalons Fromhed, oc sagde at det vaar hannem saa kiert, at hand forgette der offuer, all den skade som hannem vaar giort i sine Lande, i denne fremfarne Feide. Siden bleff hand lædsaget hiem igien, som hannem bleff tilsagd paa gode Tro oc Loffue. Anden dagen kom hand tilbage met sit besynderligste Ridderstaff, oc falt i Knæ met sin Forstinde oc Børn for Kongens God, oc bad om Forladelse, for hues hand hassde fortørnet hannem, met denne languarende Krig. Hand hassde met sig nogle aff sine Gissel, oc loffuede at fremsende de andre met det allerførste. Hand skammede sig oc icke, at tage aff Kongens Haand til Forlæning, det som baade hans Fader oc Farfader hassde haast vdi Haand oc heffo for hannem vdi deris tid.

Bugislaus
falder i knæ
for Kongen
met sine
Forstinde oc
Børn.

Kong Knud rordis aff Metynd offuer hannem oc hans Børn, som vaare hans egen nær Elect paa hans Moders side, oc begerede nu ingen større Hæffn oc Straff aff hannem, men saa vel saa gierne at hand beholt Landet, som hand self skulde beholde det vdi dagelig brug oc gaffn. Der met tog hand hannem vnder Armen, oc reiste hannem op fra Jorden. Saa meget mere lykfsalig vaar Kong Knud, end hans Fader, at hannem vederforis met ringe Wmage, det som hans Fader, alligeuel at hand vaar en heldige oc lykfsalige Herre, søgte met stor Belæstning, oc kunde dog icke bekomme vdi sin tid.

Kong Knud
vndis offuer
Hertugen

Samme time som Kongen saaledis talede met Hertugen, kom der en stor oc gruellig Torden offuer dem i Lufften, saa at alle mand forfæredis der ved, oc sagde at dette betydde det Wendiste Herredømmis fald, at det kom nu vnder en vduaartis Herris Mact oc Velde. Bugislaus holt troligen Venstfab oc Forbund met de Danske, saa lenge hand leffuede. Der hand laa paa sin Sotefeng, tog hand en Ced aff sine gode Wend oc Venner i sit yderste, at de skulde føre hans Forstinde oc Børn til Kongen aff Danmark, oc som hand deelte Riget imellem dennem, saa skulde det vryggeligen holdis, oc staa saa kraffteligen for fulde, ligeruis som hand self hassde giort oc skicket det vdi sit eget Testamente. Thi hand sagde sig, at aldelis intet tuile paa de Danstis Tro oc Loffue, som hand self i sin Belmact saa offte hassde forsøgt, oc fundet vden Falst oc Forraderi.

Hertug Bu-
gislaus befa-
ler Kongen
sine Børn
paa sit v-
derste.

Vden tuil tenckte denne høyaarne Herre paa Nylenderne sine Na:

boer, huilcke fornomme saa megen gode oc gaffn, aff det

vryggelige Venstfab, som de hulde met

Danmarkis Krone, som

de vaare vnder:

giffne.

Her

Mar 1186.

Her ender nu Saxo Grammaticus sin Krønike, med dette Kong Knuds Taag, som hand gjorde imod Hertug Bugislaum, oc vndertuang sig noget nær gantze land Benden, huilket hans Herre fader offte forsøgte, oc kunde dog icke driffue det saa vilt, vdi sin tid. Men huorlevis at Kong Knud haffuer siden tuunget alle de Land oc Stæder, som ligge paa denne side Elffuen, det haffuer Saxo icke bescreffuet, endog det er skeed den stund hand endnu leffuede. Da effterdi denne Scide, saa vel som denne anden Bendinge haffuer baade vnderlige forarsaget oc forløbet sig, som vi Danske oc saa endnu paa denne dag met rette berømme oss aff, da siuntis icke aff Beyen, at røre her om it ord eller forend vi skiltis fra dette arbejde.

Uarsage til den Krig som Kong Knud førde vdi Nordalbingia.

Uarsage til denne Krig, huilken Kong Knud førde disse Landskaff, som ligge Norden for Elffuen, begaff sig om den wenighed, som begyntis imellem Keyser Friderich og Kong Knud, som førre er noget rørt vdi denne sextende Bog. Thi der Keyseren fornam, at det første anslag met Hertug Bugislaos gic hannem anderlevis aff, end hand haffde forset sig til, da vdbrod det paa det sidste, met obenbare Fieriskaff. Keyseren begerede Kongens Syster, met den Brudstatter som hannem vaar tilfagd, oc meente at Kongen skulde gifffuet hannem hende, fordi at hun vaar da icke vdi sit første ende Aar. Men der Kong Knud haffde ladet hannem vedfariis effter sin begering, yppede hand end da en ny trætte til hannem, for sin Systers metgift, oc sende hannem hende hien igien til Danmark.

Der nogle aff de tydske Førster fornomme, at der var wenighed imellem Keyseren oc Kongen, forsømte de sig icke at seide paa Kongen, mere aff Keyserens hemelige raad oc stilling, end at de haffde selff nogen redelig sag imod de tydske. Derfaare lykædis dennem oc saa deris anslag, ligesom de haffde retfærdig sag til. Den stund de grebe effter sig som dennem icke tilhørde met rette, da miste de det som de havde de imellem henderne, oc skulde vel icke alleniste, mist deris Rige, men oc saa Fjor oc Fæ, om Kongen skulde

frem met dennem, som hand haffde ellers baade maect oc god Ræet offuer dennem.

Blant andre Herrer oc Førster, som førde sig ind paa Kong Knud, vaar oc saa Hertug Bernt aff Saren, Marggrefue Otte, oc Grefue Adolff aff Holsten. Quilde lagde sig vdi it hemeligt Forbund med Biscop Baldemar aff Slesuig, Kong Knuds søn, som bleff slagen vdi Roskilde, aff Kong Guend, som tilforn er omtalet. De beslutede hemelige ved sig selff, at Biscop Baldemar skulde føre sig i trætte med Kong Knud, aff denne Marsage, at hand vaar saa vel aff gamelt Danst Konge blod, som hand vaar, oc lade sig derfaare tycke, at hannem skede for kaart, at hand vaar saa haanligen forstut fra Kronen, oc alle hendis Forleninger. De paa det de kunde diff bedre driffue deris sag, da skulde Biscoppen drage ind i Norge, oc giøre sit beste, at hand kunde saa der vndsetning, oc der met falde ind paa Kongen paa den Nordere side, den stund at de gjorde Landgang, met deris Folk paa den Søndre side.

Biscop Baldemar gjorde som oplagd vaar, kom til Norge, oc fik der fem oc tre diue Skib, aff Kong Guere eller hans Søn, oc tøffuede icke ret lenge, førend hand lod sig see paa Danmarkis Rigis strømme, oc gaff tilkiende huad hand haffde i sinde. Der Kong Knud formerckte dette treedste Anslag, siuntis hannem raadeligst, at hand gaff sig først i færd met denne Geistlige Krigs mand, oc om hannem maatte lyctis Seyr paa denne side, at hand da kunde tage diff dristeligere imod disse andre hans Anhengere. Lycten baris icke bedre til, end at den Norske Flaade bleff offueruunden aff Kong Knud, oc Biscop Baldemar bleff selff fangen, oc indlagd paa Søborg, der som hand maatte side vdi mange Ar, indtil hand bleff vdbeden aff Dronning Dagmar oc Erkebiscop Anders, vdi Kong Baldemars tid.

Diffimellem vaare de andre Herrer oc Førster indbragne vdi Gutland offuer Ideren, met deris samlede Krigs maect, men der de finge Tidende, huorledis det vaar gaaet Biscop Baldemar, da fik sig huer effter anden it ærende

hiem til sit eget Land. Men Kong Knud vaar all icke vel til frede met dennem for dette Hoffmod, som de de giort hannem, oc effterdi de andre laae hannem vdaß veyen, da maatte Gressuen betale Leykiobet. At sætte effter hannem, oc vilde foriaget hannem fra Lan Fold, hæfde hand icke nydt det andre at, som lagde sig Sagen, oc fordroge den at hand bleff ved sit Land, oc Kong Knud en stor sum Penninge.

Gressue Adolff aff Holsten sætter sig anden gang op imod Kong Knud.

Ideren.

Regnoldsborg.

Gressue Adolff bleff icke end da viis aff denne første de, men begynte strax en ny Feide imod Kongen, fem eller sex andre Førsters oc Gressuers Methielp oc stand. Der Kong Knud fornam, at disse mange Fi vaare for haanden, fant hand paa it snilt Anslag. Ideren lagde sig paa denne side Ideren, oc holt det der saa lunge Gressuen, at dette fremmet Krigs Fold hæfde noget forderffuet hans eget Land vdi Grund. Gressuen huercken giffue sig offuer til Kongen, oc formaatte ey h lenger at holde det megle Krigs Fold, saa at hand nu da til paa det sidste, at lade dem fare deris Raas. Thi nu hand atter falde til føye met Kong Knud, oc fant A hos hannem oc beholt sit Land, vndertagen Regnoldsborg, som Kongen tog ind, oc lod befeste oc besætte me eget Krigs Fold.

Hamborg oc Lybeck indtagis aff de Danske.

Kaart tid her effter, forgreb Gressuen sig met Morbroder Adolff aff Dasle, tredie gang imod Kong Knud. Saa at Kongen nøddis til at vdsende sin der Hertug Baldemar met sin gantske Krigs Mact i Lant Holsten imod hannem. Hertug Baldemar h gode Lycke, oc nedlagde først Gressuens Fold, at hand vndkom neppelige met Liffuet, oc belagde hannem vdi vdi Hamborg oc indtog Byen, at hand maatte fly hen offuer til Stade. Siden ananmede Hertugen saa Lybeck paa sin Broders vegne, oc drog allevegne kring, oc indtog alle de forneimiste Slotte oc St oc saa gaat som det gantske Land, Norden paa dem Elffuen. Der hand hæfde besæt alle Land oc Befest

met duelige Høffuismænd oc Krigs soldt, drog hand hiem igien met prijs oc seyr til Danmark.

Hertug Baldemar vaar icke vel bortdragen, førend greffue Adolff samlede Føld paa ny oc kom der met offuer Elffuen ind vdi sit Land igien. De Hamborger ginge hannem strax til hende, toge hannem ind oc fordreffue Radulff Kong Knuds Høffuismænd. Thi siick Hertug Baldemar atter befallning aff sin Broder, oc lagde sig met en snarhed om Winteren for Hamburg, oc tuingde den saa hart paa alle sider, at den maatte giffue sig, oc Greffuen selff bleff der fangen 6. Staffens dag. Effter denne dag bleff Greffue Adolff holden vdi foruarung hos de Danske, indtil at Hertugen kom til Regimentet effter sin Broders affgang, oc da gaff hannem løs for Herrers oc Førsters bøn skuld.

Malediis lagde Kong Knud alle disse Land paa denne side Elffuen, vnder Danmarkis Krone, oc førde end da nogle andre Krig vdi sin tid, førend hand døde, Nar effter Guds byrd, 1202. Men huad aarsage her haffuer veret til, at Saxo haffuer dette icke antegnet, effterdi hand io offuerleffuede, baade Kong Knud oc Erkebiscop Absalon, fand icke lætteligen sigis. Thi aff hans Fortale, er det klarligen at formercke, at Kong Baldemar haffuer da veret vdi Kongeligt Regiment effter sin Broder, oc Erkebiscop Anders vdi Erkebiscoplig sæde effter sin frende Absalon. De lader sig ansee, at Saxo er død, der mand screff hen ved Nar effter Guds byrd 1206. Mig siunis at Saxo er vel at vndskulde, at hand som haffuer bescreffuet saa mange Hundrede Nars historier, haffuer icke vdi sin Alderdom optegnet nogen søye bedriff, som da haffuer veret vdi alle mandis Mund oc Hukommelse. Mere er at forundre, ia oc saa at Klage paa, at her er ingen befunden vdi Danmarkis Rige, som haffuer met priselig flid bescreffuet oss, huad som skeed er, nu mere end vdi de halffierde hundrede Nar, som ere forløbne fra Saxonis tid. Vden tuil, at ligeruis som huert merckeligt Paafund, oc lofflig Bedriff, saa oc saa det som der om scriffuis skal, haffuer sin vnderlige gang oc forandring, huert vdi sin

Greffue Adolff sætter sig fierde gang op imod Kong Knud.

Greffue Adolff fangis.

Kong Knud dør Nar 1202.

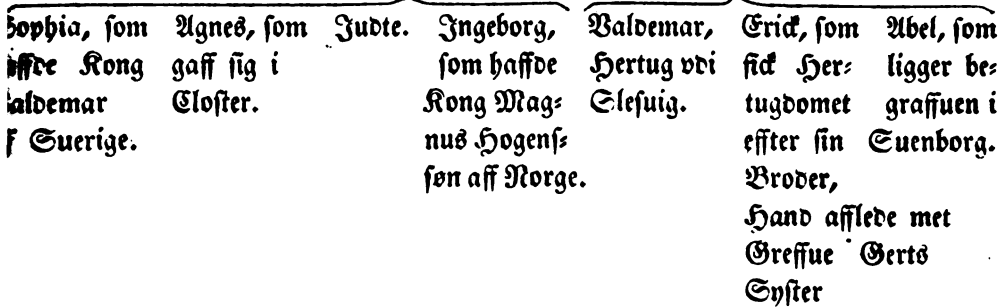
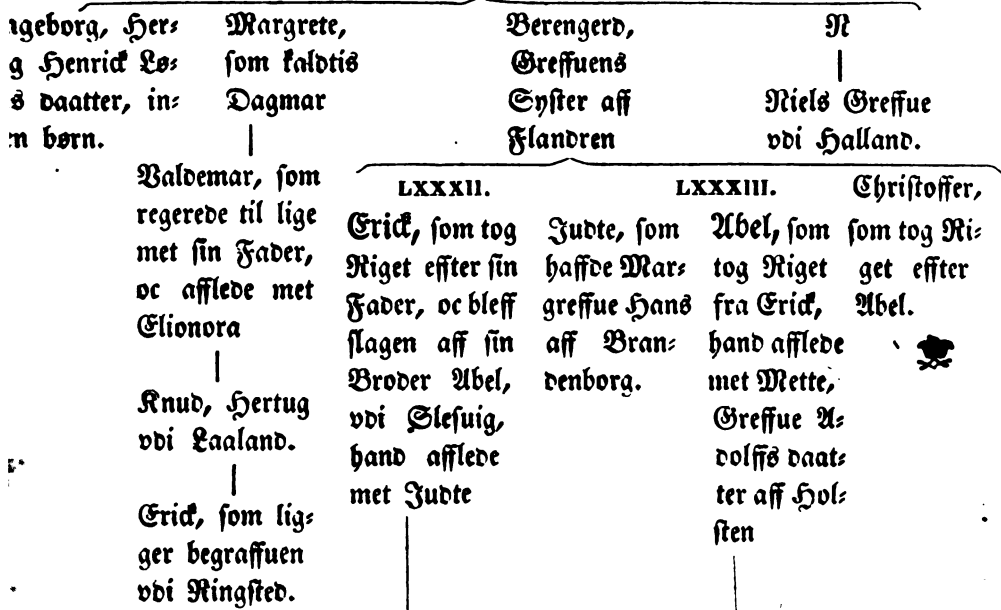
Saxo Grammaticus døde.

stid oc metgiffne art. Thi der som mand vil ret offuer alting, da er dette Arbeid icke staaet tilbage, fordi at her i uer io veret Rigens egen Indfødding, som dette giøre tu oc haffue oc saa veret afflagd met Kirckens Rente oc Sgernis Kundhed, at de kunde vel kommet til met, at ladet get efter sig. Saa haffue oc saa mange merckelig Fordring begiffuen sig her vdi Riget, at mange Konger, haffue veret vdi midler tid, haffue vel haffd Aarsage, at i bescriffue baade deris egen oc deris Vndersaattis, ærlige Diffe Mends mandomelig Gierninger. Maa vel see, at Land findis nogle vdi vor tid, om dennem ellers vindi oc Lycke, huilcke skulle fordrifte sig til, at giøre noget her v som skal komme baade Gud, vort Fæderne Land, oc Raatt: til megen Loff oc ære.

Dissimellem bør dig fromme Læsere, at lade dig met denne efterfølgende Herrstamme, aff huilcken er see, huorledis den ene Kong haffuer regered efter den and indtil denne næruerendis, allis vor Raadigste Herris oc Snings, Kong Friderick den andens Regimente. Jeg begder hos ydmygelige, at dette mit ringe Arbeid oc gode Bili maa leggis mig vd i den beste Mening, oc bliffue vder Bagtale, indtil saa lenge at der kommer nogen anden, som met it større oc bedre, slar off dette ringe aff Henderne.

LXXXI. Baldemar Seyr, hand
afflede met

‡ Der disse Kong Abels Affkom
vaare alle affdøde paa Suerdsiden, da
bleffue de Hertuger aff Holsten for:
laent met Slesuigs Hertugdom, hos
hulcke det nu haffuer veret, hen ved tu
hundrede Aar.

Baldemar, som
holt sig til Kro:
nen, der Kong
Christoffer, Eric
Gleppings søn
vaar vddressuen

|
Heleuig, som
Kong Balde:
mar haffde.

LXXXIII. **Christoffer**, den store Baldemars søn, afflede
 met Margrete sprengehest.

LXXXV. **Eric** Glepping, Baldemar, som ligger
 som bleff slagen i Fin- begraffuen vdi Ring-
 derup, hand afflede stæd.
 met Agnet, Marg-
 gressuens daatter aff
 Brandenburg

LXXXVI.

Eric Mendued,
 hand afflede met In-
 geborg Kong Mag-
 nus Ladelaasis
 daatter

Baldemar,
 som døde vdi
 Marggress-
 uens gaard.

LXXXVII.

Christoffer,
 som tog Riget
 efter sin Bro-
 der, oc afflede
 met Euphemia

Margrete, som
 haffde Kong
 Byrge i Sue-
 rige.

De Børn,
 huilcke hendes
 de allesam-
 men vdi deris
 Barndoms
 Aar, vnder-
 tagen Bal-
 demar Her-
 tug vdi Jut-
 land, som dø-
 de vdi sin
 Rngdom.

1
Eric, som
 regerede en
 faart tid met
 sin Fader, oc
 bleff slagen
 for Gottorp.

LXXXVIII.

2 **Baldemar**,
 som afflede
 met Heleuig
 Hertug Bal-
 demars daat-
 ter

3

Otte.
 5 Mette, som
 haffde Mars
 gressue Albret
 aff Branden-
 borg.

4

Agnet, som
 ligger i Soer
 sin Gyster
 Heleuig.

6

Margret
 som hafft
 Margress-
 ue Luduig
 Keyser Lu-
 uigs søn.

Christoffer, som
 bleff slagen for
 Helsingør,
 1363.

En Daatter
 som haffde
 Hertugen
 aff Meckeln-
 borg

LXXXIX.

Margrete, hun
 afflede met Kong
 Hogen aff Norge

|
Anna, som
 haffde Her-
 tugen aff
 Pomern.

xc. **Oluff**, hand regerede
 disse try Nordere Kon-
 geRiger, met sin Mo-
 der, oc ligger begraff-
 uen i Soer.

xcI. **Eric**, som Dron-
 ning Margrete lod
 faare til Riget eff-
 ter sig.

En Daatter, som
 haffde Hertugen
 aff Beiren.

xcII. **Christoffer**, som tog Riget efter sin
 Morbroder. Hand haffde Dorotheam
 Margressuens daatter aff Branden-
 borg, som Kong Christiern tog siden
 met Riget efter hannem.

Theodoricus Greffue aff Oldenborg oc Delmenhorſt,
 afflede met Hertug Gerts daatter
 aff Slefuiq

Mauritius xciii. **Chriſtiernus**, hand bleff
 Gerhardus.
 forlent met Hertugdomet
 effter ſin Morbroder, oc
 bleff ſiden vald til Kong eff-
 ter Kong Chriſtoffer, oc aff-
 lede met hans Effer-
 leffuerſte

Slaus xciiii. **Johannes**, afflede Margrete, ſom xcvi. **Fridericus I.**
 met Chriſtina Kur- haſſde Kong Ja- hand afflede
 forſtens daatter aff cob aff Slot- met
 Saren land

1	2 Franciſcus	Anna, Mar-	Sophia, Her-
cv. Chriſtiernus , hand	3 Eliſabetha, ſom	greffue Joch-	tug Bugſlai
afflede met Keyſer	haſſde Margreffue	ims Syſter aff	daatter aff
Karls Syſter Eliſa-	Jochim aff Bran-	Branden-	Pomern
betha	denborg	borg	

Johannes, Dorothea,	Chriſtina, ſom	xcvii.	Eliſabeth,	1 Johannes
m døde. ſom haſſde	haſſde forſt	Chriſtianus ,	Hertugin-	2 Adolphus
8 Keyſer Pfalzgref-	Hertugen aff	hand afflede	de aff Me-	3 Fridericus
en ſin uen.	Mediolan, oc	met Dron-	delnborg.	4 Anna
orbroder.	ſiden Hertu-	ning Doro-		5 Dorothea, ſom
	gen aff Lo-	thea		haſſde Hertugen
	tharing.			aff Prynſſen.

xcviii. Fridericus II.	2 Magnus	4 Anna Kurſer-
haſſuer met	3 Johannes	ſtinde aff Saren.
Dronning		5 Dorothea Hertu-
Sophia		ginde aff Luneborg.
Eliſabetha		
Anna.		

Raffin oc Sal paa de Danste

Konger, effter denne Krønicks bescriffuelse, oc siden fremdelis indtil denne næverrendis dag.

Vdi den første Bog
findis:

- I. Dan, første Kong i Danmark.
- II. Humble Dans søn.
- III. Lotther Dans søn.
- III. Skjold Bjerneueder.
- V. Gram Guldkølffue.
- VI. Suitbdager.
- VII. Gutthorm.
- VIII. Hading.

Vdi den anden Bog:

- IX. Frode Frefne.
- X. Halban I.
- XI. Ro.
- XII. Helge Hotbrods Bane.
- XIII. Rolff Krage.

Vdi den tredie Bog:

- XIII. Hother.

XV. Krick Slyngebaand.

Vdi den fjerde Bog:

- XVI. Biglet.
- XVII. Bermund blinde.
- XVIII. Bffe hin spage.
- XIX. Dan II.
- XX. Huglet hin lille.
- XXI. Frode II. hin sterke.
- XXII. Dan III.
- XXIII. Fridleff snare.

Vdi den femte Bog:

- XXIII. Frode III. Fridgode.

Vdi den siette Bog:

- XXV. Hiarne skiald.
- XXVI. Fridleff II.
- XXVII. Frode III. gefsmilde.
- XXVIII. Ingild.

Bdi den siende Bog.

- XXIX. Oluff. I.
 XXX. Frode V. Røt-
 bagne.
 XXXI. Harald I.
 XXXII. Halban II.
 Bierggram.
 XXXIII. Harald. II.
 XXXIII. Bnguin.
 XXXV. Siuald I. Børn-
 sorg.
 XXXVI. Siger.
 XXXVII. Siuald. II.
 XXXVIII. Halban III.
 Borchordsson.
 XXXIX. Harald III. Hyl-
 betand.

Bdi den ottende Bog.

- XL. Hette.
 XLI. Oluff II. hin
 Frosne.
 XLII. Omund.
 XLIII. Siuard. I.
 XLIII. Butle.
 XLV. Jarmerick.
 XLVI. Broder.
 XLVII. Siuald. III.
 XLVIII. Snie.
 XLIX. Biørn.
 L. Harald. III.

LI.

Gorm I. hin
 gamle.

LII.

Gøttrick }
 Godefrid } gefsmilde

Bdi den niende Bog.

- LIII. Oluff III. Saat-
 dreng.
 LIII. Hemming.
 LV. Siuard II. Ring.
 LVI. Regner Lothbrog.
 LVII. Siuord III. snog-
 øye.
 LVIII. Eric I. Barn.
 LIX. Knud I. hin lille.
 LX. Frode VI. hin friske.
 LXI. Gorm II. Engelske.
 LXII. Harald V.
 LXIII. Gorm III. grumme.

Bdi den tiende Bog.

- LXIII. Harald VI. Baa-
 tand.
 LXV. Suend Tiugstek.
 LXVI. Knud II. hin store,
 eller rige.
 LXVII. Knud III. hin
 haarde.
 LXVIII. Magnus I. hin
 gode.

Bdi

Vdi den ellefte Bog.

- LXIX. Suend Estrithson.
LXX. Harald. VII.
LXXI. S. Knud. III.

Vdi den tolfte Bog.

- LXXII. Sluff III. Hun-
ger.
LXXIII. Eric II. Ciegod.

Vdi den trettende Bog.

- LXXIII. Riels.

Vdi den fiortende Bog.

- LXXV. Eric III. Emund.
LXXVI. Eric III. Lam.
LXXVII. Suend III.
LXXVIII. Knud V.
LXXIX. Baldemar hin
store.

Vdi den femtende Bog.

Baldemar
hin store.

Vdi den sextende Bog.

- LXXX. Knud. IV.

Her effterfølger naffn p

de Konger, som haffue veret ef
Saronis tid, om huilcke er tilforn i
noget vdi deris Herrestamme
Pag. 545.

etc.

- LXXXI. Baldemar II.
Ceyr.
LXXXII. S. Eric V.
LXXXIII. Abel.
LXXXIII. Christoffer I.
LXXXV. Eric VI.
LXXXVI. Eric VII.
Mendued.
LXXXVII. Christoffer II.
LXXXVIII. Baldemar.
LXXXIX. Margreta.
XC. Sluff. V.
XCI. Eric. VIII.
XCII. Christoffer III.
XCIII. Christiern. I.
XCIII. Hans.
XCV. Christiern. II.
XCVI. Friderick. I.
XCVII. Christian. III.
XCVIII. Friderick. II.

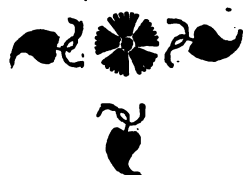
Register paa Kongernis Ræffn,
 effter Alphabetet.

	A.	Fridleff Snare I.	LXXVIII.
		DXLV. Fridleff II.	CXIII.
	B.	Fridericck I.	DXLVII.
		CLXXYIII. Fridericck II.	DXLVII.
r		CLXXXI.	
e		CLXXXVIII.	
	C.	Gorm gamle I.	CLXXXV.
offer I.		DXLVI. Gorm Engelske II.	CCVI.
offer II.		<i>ibidem.</i> Gorm Grumme III.	CCVII.
offer III.		<i>ibidem.</i> Gram	V.
iern I.		DXLVII. Guthorm	IX.
iern II.		<i>ibidem.</i> Gøtrick	CXCI.
ian III.		<i>ibidem.</i>	
	D.	Hading	X.
I.		III. Halban I.	XXX.
II.		LXXVI. Halban hiergram II.	CXXXVI.
III.		LXXVII. Halban III.	CLV.
	E.	Hans	DXLVII.
Barn I.		CCV. Harald I.	CXXXIII.
Giegod II.		CCLVII. Harald II.	CXXXVI.
Emund III.		CCXCIX. Harald Hylbetand III.	CLVI.
Lam III.		CCCIII. Harald III.	CLXXXV.
Frick V.		DXLV. Harald V.	CCVII.
Klepping VI.		DXLVI. Harald blaatanb VI.	CCXI.
Mendued VII.		<i>Ibidem.</i> Harald VII.	CCXLIII.
aff Pomern VIII.		<i>Ibidem.</i> Hettthe	CLXIX.
	F.	Hemming	CXCV.
2 Fretne I.		XXII. Helge	XXX.
2 hin stercke II.		LXXVII. Hiarne Stialb	CXII.
2 fridgode III.		LXXXII. Hotther	XLII.
2 gefsmilde IIII.		CXVII. Humble	III.
2 Røtbagne V.		CXXXIII. Huglet Lille	LXXVI.
2 Friste VI.		CCVI.	Sar=

Register.

	S.		S.	
Sarmerick	S.	CLXXVIII.	Siger	CXI
Sngild		CXXI.	Siuald I.	C
	K.		Siuald II.	
Knud hin lille I.		CCVI.	Siuald III.	CLX
Knud hin store II.		CCXXII.	Siuard I.	CLX
Knud hin haarde III.		CCXXXI.	Siguard Ring II.	C
S. Knud III.		CCXLVI.	Siuord Snogeye III.	(
Knud V.		CCCVIII.	Stiold	
Knud VI.		DXXVI.	Snie	CLX
	L.		Suend Liugsteg I.	CC
Lothar.		III.	Suend Estri- II.	CCXXX
	M.		thsson.	
Magnus hin gode		CCXXXII.	Suend III.	CCC
Margareta.		DXLVI.	Suibdager.	
	N.			
Niels.		CCLXVII.	Baldemar hin store I.	CCCX
	O.		Baldemar Seyr II.	DX
Oluff I.		CXXXIII.	Baldemar III.	DXI
Oluff Brodne		CLXIX.	Bermund Blinde	L
Oluff Gaatdremg		CXCV.	Bffe	LXI
Oluff Hunger III.		CCLVI.	Biglet	LXI
Oluff V.		DXLVI.	Bnguin.	C
	R.			
Regner Rothbrog		CXCVI.	Rmund.	CL
Ro		XXX.		
Rolff		XXXI.		
Rorick Slyngebaand.		LI.		

Et almindeligt Register

paa de fornemmiste oc merckeligste stycker,
som ere faaregiffne i denne
Kronicke.

A.

Ahus i Skaane	CCXXV.
Abbet Gert aff Esrom	CCCXCIII.
Abdernes i Norge	CXVI.
Abel Kong i Danmark lader dræbe sin Broder Kong Eric	DXLV.
Adolff aff Holsten begerer Kongens venstæff	CCCXCVIII. CCCCIII.
Ære er mere end Liffuet	CCXXVIII. Æregerighed CCV. CCLXIII.
Affueløs areløs	LXXX. Affue Skytte CXVI.
Aff tuende onde faar, skal det ringiste vduelis	CCCXXX.
Affguderi	CCCCXXXV.
Agnar Ingildsøn en Kempe døer leendis	XXXVII.
Aalborg	CCLXXII. CCCXVI.
Auilde Kong Skiolds Dronning	V.
Auilde Kong Siuords daatter, en Skioldmo	CXLIII.
Alderdoms vansnilde	CLXXIII.
Alderdom oc Skrøbelighed vspaaattelige	LXXIII.
Alder viger for Dyd oc Modighed	CCCCLXXII.
Alexander, Biscop Absalons Syster søn	CCCLX.
Aff Kong Sigers søn	CXLIII.
Almuen vstadiq	CXLVIII. CLII.
Almuen i Skaane sætter Jld paa Herremends gaarde	DXXVI.
Alrig Kongen aff Suerige	CIII.
Amleth's Historie findis sidst i den tredie, oc først i den fierte Bog.	
Amund Kong i Norge	CXV.
Andreas Erkebiscop i Lund, Doctor i den hellige Scrifft, vdi Fortalen.	
Ansgarius kommer til Danmark	CCVI.
Aarhus	CCXIX. CCLXXXIII. CCCLXV. CCCXCXI.
Artigt Giensuar	XXXIII. XXXV. XLIII. LVI. LVII.
XC. XCI. XCII. CLXXXIX. CCXXIII. CCCLIII.	
CCCLXVI. CCCLXXII. CCCLXXVII. CCCCLVI.	
Arckeløshed Aarsage til Skalkhed	LXXXII.
Arckune en fast Stad paa Ryland	CCC. CCCLXVIII. CCCXCIX.
Arne dal Lunde kro	CCCHII.
Afcer Rng, Skialm huidis Søn, Esbern Snaris oc Biscop Absalons Fader	CCCLX.
Afcer Prouist i Lund foruisis Landet	CCCCXCVI.
Aflac en gild Danst Baadsmand	CCXXXVIII.
Affmund Kong i Suerige	XIII.

Register.

Atifse Kong i Suerige dricker sig ihiel	X	
Atiflis Bane, de brøde alle gode Kempe seduane	L	
Aute Huide	CCLIX. CCCLVIII.	Arelstad

B.

Balder aff Affgudernis flect		I
Balders Sund XLV.	Balders brynd	I
Balders Graff		XI
Banere Adels første ophaff		CC
Bar er Broderløs bag		LXX
Barde en gild Danst Krigs mand		CC
Barde vnder Ryland		CCCLX
Barmhiertighed i Krig		CCCCLX
Begyndelsen bør altid at vere god oc heldig		CCCL
Begravelse i Høye CLXXXIII.	Beda	
Bedre er at sætte Liffuet end æren vdi fare		CCCLX
Bedre er at ærligen dø, end fangis til spaat oc pine		CCCLX
Beile skulle self rycte deris ærinde		X
Huad de skulle mest see til	LXVII.	Belt
Bernhart aff Razeborg		CCCCLX
Bemund en nasskundig Kempe		CX
Birkebeener Kong Sueris Krigs sold.		CCCCLX
Biarmeland	CVII. CLXXXVI.	
Biarde en veldig trofast Kempe		X
Bilde		LXI
Bide en gild Forrædere		CL
Biscop Tode aff Byrlum	CCCLXXXII.	CCCCL
Biscop Nide aff Roskild bleff slagen		CC
Biscop Thord aff Ribe bedrager Eric Emund		CCL
Biscop Robertus Elgensis screff tre Bøger om S. Knud Hertug		CCLE
Biscoper først i Danmark		CC
Biscop Wilhelm aff Roskilde		CC
Hans Graff		CCX
Biscop Helias aff Ribe giffuer Kong Suend gode raad		CC
Biscop Homerus aff Ribe vies		I
Biscop Inge aff Bendshyssel Kong Eric Iams Prest		CCCC
Biscop Suend aff Aarhus	CCCCXLVII.	CCCCLXVI.
Biscop Esbern aff Slesuig rømmer Landet		CC
Biscop Ode aff Slesuig bandsættis		CC
Biscop Hartuig aff Hamborg vndsætter Kong Knud		CC
Biscop Baldemar aff Slesuig seider paa Kong Knud met stor Blyde.		I

Register.

Biscop Absalons Loff			CCXCIII.
Fromhed oc Driftighed	CCCXLIX.	Moder	CCCL.
Affkom	CCCLX.	Brede paa Kongen	CCCLXIII.
Bald til Biscop i Koffild			CCCLXIII.
En Krigs mand der høs			CCCLXV.
Beltalenhed		CCCLXV.	DXVI.
Driftighed			CCCLXXVI.
Trohiertighed mod Kongen			CCCXCVIII.
Driftige tale til Keyser Friderick			CCCCI.
Gode Raad			CCCCXLII.
Kundhed mod Guds ords forfremmelse			CCCCXLVIII.
Storradighed			CCCCLXI.
Sømmer i Bandet			CCCCLXXVII.
Opbygte Riøbenhaffn			CCCCLXXVIII.
Bil icke anamme Erdebiscopdomet			D.
Holder formeget met Sielandsfarene			DV.
Maa tage ved Erdebiscopdomet			DVII.
Lider megen plage aff de oprørste Skaaninger			DXIII.
Sørger hart for Kong Baldemar			DXXIII.
Jager 35. Skib met sine siu			DXXXIII.
Worder nasskundig			DXXXIII.
Døer oc begraffuis			CCXCIII.
Biørn Jernside Kong i Norge			CXCIX.
Biørns Hund			CXVI.
Biørne Blod dricks for styrcke			XXXIII.
Biørne Skindet selies førend Biørnen er slagen	CCCXXVIII.		DXXX.
Biørnekier			CCCCXXVIII.
En Biørn afflet it Barn met en Dige			CCXXIII.
Blacks Hest at ride paa			CCLI.
Blackmends Flaade			CXLIII.
Blodstyrtning	XXXVII.	CIII.	CVI.
Blodstam			CCXXV.
Blodhiertighed			CCLXXVIII.
Bodild Dronning Erickis døde i Jerusalem			CCXL.
Boe Dithins søn	LI.	Bogs	XXXI.
Bonde Læffnet det beste oc rætfærdigste			CCCCLXX.
Bonde harm veed ingen maade			CXXV.
Bonde hoffmod			CCCXXI.
Brammeser			CCCLXXVII.
Brauelse strid i Suerige			CCCCLXXI.
Bremen	CCCC.	Bro aff Guld	CLXV.
Broder forraader anden			CLXXXVI.
Broder opsætter Liff for anden			CCXLIX.
Broder straffer anden	CCCLXXXVII.	Broder sparer anden	CCLXXXIII.
Broder forraader anden	CXXXV.	Brode	CCLII.
			CLIII.
			LXXVIII.

Register.

Brudet bliffuer aldrig ret helt		
Brun, Kong Haralds tienere	CLXI.	CL
Brun flyer fra Kong Knud		CCC
Brøllups Høytid gaar ilde aff VIII. Bøterør		CLX
Bugislaus aff Pomern tager Benden til Forlæning aff Kong Knud		DXXI
De befaler Kongen sine Børn paa sit yderste		DXI
Bugislaus Kongen aff Polen fører Krig met Kong Niels imod Benden.		CCLII
Budinge Na	CCCVI.	Bugge LXI
Buris, Kong Baldemars Frende		CC
Hans Mandom		CCCC
Bil icke samtjede Kong Knud		CCCC
Hans Forræderi imod Kongen robis		CCCCI
Byrd gaar offuer Rigdom		C
Byen brendis førend Hærren kommer		CCCXI

C.

Carolus Magnus		C
Camin en Stad i Benden	CCCCLV.	CCCCLVI. DXX
Cecile, Peder Thorstenssens aff Pederborg ved Soer, Esialm dis daatter		CCC
Christus fødus til Verden i Kong Frodis tid		
Christelig Kierlighed		CC
Christoffer, Kong Baldemars Elegfred søn		CCCC
Hans Tuctemestere		CCCCI
Hand er i Liffs fare	CCCCL.	CCCCI
Christiern Suendsson foruifis Landet		CCCCI
Claus Bendelbo	CCCCL.	Constantinopel CC
Constantinus, Kong Knuds Ven bliffuer slagen met sin Herre		CCCC
Cranzius farer meget vild i sin Norske Krønnicke		CCC
Curland vnder Danmark		
Cypren maa icke lide døde Lig		CCL

D.

Danmark bliffuer først Christnet		CXC.
Danmark haffuer veret besæt met flere Gold i gamle dage		CLX
Danmark staar vdi vaade	CLXXVI.	CCCC
Danmarks Krone tung at bære		CCXCIII. O
Danmark it almindeligt Herbere for Volendige sold		CC
Danmarks Rigis Frihed		B
Danmarks Rige stiftis i Land og Sø regiment		CX

Register.

Danste Konger kaldis Skiold duner	III.
De met Grams naffn	V.
Danste Mendis Seeder	CXXXVIII.
Danste Jomfruers Tuctighed	CXLI.
Danste Konge blod gaar paa grund	CL.
Danste Fruers oc Jomfruers loff	CCXVII.
Danste Mend forløbe icke gierne deris Herre	CCL.
Danste tiene Kenferen til Constantinopel, oc vaacte hans Liff	CCLXI.
Danste Mend Danste Seeder, da gic det best til	CCCXXV.
Danste Adels loff	CCXCIII.
Danste Mendis mod	CCCXXXIII. CCCLXXXV.
CCCCXIX. DXXXI.	
Danste Adel i stor fare	CCCL.
Danste Adels Baaben forandret aff atskillige Marsage	CCCLXII.
Danste Konger ere albrig slagen paa fluct aff Benderne	CCCLXXXIII.
Danste haffue Hals oc Haand met Benderne	CCCLXXXI.
Danste Mend holde ord oc ære	CCCCXLII.
Danste fly icke gierne	CCCXXVIII. CCCCLXXII.
Danste Kongers mact	CCCLXXXIII.
Danste Mendis Trohiertighed	CCLXII.
Danste Kongers Herrestamme indtil Konning Frideric den II.	DXLV.
Danneuircke opbyggis	CCXIII.
De beuactis	CCCXL. CCCLXXXIII.
Daarers oc Spilmendis løn	CXIX.
Dalbyes Biscopdom begyndis oc endis	CCXXXVII.
Deylighed Kierligheds optendelse	LXVII.
Deylighed vden Dydighed	CCVII.
Delefogders Embede	CXXV.
Demin vdi Benden	CCCCXV. Uffbrendis DIII.
Den første Christne Kong i Danmark	CCVI.
Den Norske Drage	CCCLXXXII.
Det er vel sted, huad mand giffuer en god Krigs mand	CCCLXXVI.
Det skal tilige troge, som god Krog vil vorde	CLII.
Detleff en arg Skald	CCCXLVIII.
Dieffuelen farer sunligen vd fra S. Vits billede	CCCCXLIII.
Dieffuelens gruelig Spøgelse	CCCCXLVII.
Diurs Na	CCXXXVIII. CCCLII.
Dobin en Stad i Benden	CCCXI.
Dobicke Kong Knuds tro Tienere	CCCXLIX.
Dofre fiend	CLXXII.
Dombur en Bendske Legat	CCCLXXX. CCCLXXXVIII.
Dorne Kong i Curland	XXII.
Drage dræbis	CCXXXVIII. XXII.
Drotte Kong Regnolds daatter aff Norge	CLI.
Druckensflaff	CLXXXII. CCXXXVII. CCXCIX. CCCLXX.

Register.

Drømme	XVIII.	CXIII.	CXVI.	CCVII.	CCX
	CCCII.	CCCLXXXII.		CCCCV.	DX
Duelighed gaar for Deilighed					(
Dyd oc Duelighed styrcker Kongerne i deris Regimente					
Dyd actedis mere i fordom tid end Belde eller Rigdom					LX
Dyd forhindris icke aff Aar oc Alderdom					CX
Dyd lider Affuend					CXI
Aris					CCCCL
Dyrtid					CLXXXII. C
Død Mand taler					
Døden kand icke vnduigis					(
Døffue Suerd					CXXXIX.
Duslin Høffuitstad paa Irland					
Duna en Stad ved Constantinopel					

E.

Ebbe en Kempe					
Ebbe Skialmsson	CCCXI.	doer		CCCXIII.	CC
Ebbe Sunisson som bleff slagen vdi Suerige					CC
Ectestaffs Kierlighed					I
Eed brydis					(
Efter en god Afflere, kommer en god Ddere					L
Eginus første Biscop i Lund					CCXI
Egen roes lucter gierne					
Egter Biermelands Første					
Egter en Kempe					CX
Elka Kong i Engelland					
Elleholm					CCC
Enar Lambastelmir en god Norff Skytte					C
Engelland kaldis aff Angul					
Bindis til Danmark	XXIX.	CCVIII.	CVII.	CLVIII.	C
Engelland falder fra Danmark					CC)
En imod en					I
En Danste Kempe star to Lydste ihiel.					I
En Mand kand hielpc it gantste Rige					CCCC
En gild Danst Krigs mand					CC)
Ene i raad, ene i sorg					CCCCL
Eneulds Konger					C)
En stor Rage					CCCC)
En Bend doer aff trussel					
Erling Skacke aff Norge	CCXCIII.	CCCCXII.	CCCC		CCCC
		CCCCXXI.	CC)		

Register.

Ericd Eiegod dør oc begraffuis paa Cypren	CCLLIXI.
Ericd hin vise	LXXXV.
Ericd Veirbat	CCII.
Erdebiscop først i Danmark	CCLIX.
Erdebiscop Ufcer aff Lund	CCCII.
Erdebiscop Eskild i Lund	CCCIII.
Kommer aff Leding	CCCXXXIX.
Mifter sin Liggendefø	CCCXCI.
Mistender Kongen	CCCXCI.
Bndfiger Kongen	CCCXCIII.
Kommer ind i Suerige	CCCXCIII.
Drager til Jerusalem	CCCXCV.
Kommer hiem fra den hellige Graff	CCCCLXXI.
Siger sig aff met Erdebiscopdommet	CCCCXCIX.
Etiuder sit Skaadsmaal oc aftader sine Tienere oc Hoffmend	CCCCXCVIII.
Drager ind i Klareuallis Closter i Frandrige	DII.
Erdebiscoppen fangis aff Kongen	CCCX.
Erdebiscop først i Norge	CCCXXVII.
Erdebiscoppen i Lund vorder primas Suetiæ	CCCXXVII.
Efbern Enaris Driftighed	CCCXLI.
Trofasthed mod Kong Baldemar	CCCLI.
Enilbhed	CCCLIII. Afftom CCCLX.
Driftighed oc Liffs fare	CCCLXXIX.
Driftige paamindelse til Kongen	CCCXCVIII.
Opbygger Raalundborg	CCCCXXVIII.
Mandom oc Liffs fare	CCCLI.
Drager ind til Giffel i Norge	CCCCLIII.
Efbern Snerling	CCCLX.
Eskild en gild Danst Herre mand	CCCCXX.

F.

Faderen dræber Sønnen	CLIII.
Faderlig wnilohed	XLIX.
Kierlighed	CCVIII. CCLXXXVI.
Falst slar sin egen Herre paa Hals	LXIII. LXXXIX. XIX.
	CLXXXIX. CCXXII. CCL. CCCLXXVII.
Falst Hellighed	CCXLVI. Faning LXXVIII.
Fangen Mandts truffel, er fattig Mandts truffel	CCCCLXXIX.
Faure ord fryde Daarer	CLXXVIII. CCXXIII. CCCXII.
Faa Danste holde sig vel, imod mange Bender	CCCLXXVII.
Fenge Hoffuismand i Jutland slar sin Broder ihiel	LIII.

Register.

Fengsel den største vanære i fordom tid			
Festemand maa icke frende Feste m ^o uden æris fortabelse			
Fiende Gaffue ingen Gaffue			C
Findmarck i Norge	CVI.	Finder	
Finduithe i Suerige			CCCX
Fledighed			CC
Flocte Kong aff Ryssland			C
Folkunger en Suenst Adel			C
Folcke Hoffuigmand vdi Elesuig			
Folrad en gild Tydst Nyter			CCC
Forrasselse			C
Forræderi	XIX. XXIX. XXXIX. CXXI. CLXXVI. CI		
	CCXXXII. CCLII. CCLXIX. CCLXXXVI. CC		
	CCCXLV. CCCXLVIII. CCCCLXXXV. DI		
Forældre maa icke tuinge deris Børn til Giftermal.			I
Forældre oc Børn regnis for it Mennisfe			CXX
Foteuig			CCLX
Fraadzgeri forderffuer			C
Friderick Biscop aff Elesuig druckner i Belt			
Frigge en Affgudinde			
Frislands oc Frislenders leilighed			CC
Froger Kong i Norge			LI
Frost oc Kulb	CCCXXIX.	CCCXXX.	CCCC.
Frouin Hertug aff Elesuig			
Fro en Affgud	XLV.	Frofesund	
Fulestrig at forstaa			LX
Første Christen Kong i Norge			CC

G.

Galandus Passuens Legat i Danmark			
Gaffuer anseeis efter Personen	XLVIII.	Galnstaff	CCC
Gambaruck en vijs Fruis raad			CLXX
Gaards rættten er falden til Hoffue			CC
Gamle Forfædriis Trofasthed			CCX
Geffmildhed	XXXIII. XXXVII. CXVII.		CXCL
Gegathe en Kempe			(
Gelder Kongen aff Earen)
Gerbrand første Biscop i Roskilde			CC
Gerighed	XXVIII. CXIX. CCLXX.	CCCXXV.	CCCXX
Geuar Kong i Norge			
Geruendel Hoffuigmand i Jutland			
Geruth en Traald			CLXX
Gierning skal følge Ordet			XX
Gieste Nat			

Register.

Gierning haffuer ingen vending	CCCLXXI.
Strup i Slaane	CCCVI.
er Falster	CCCLXXIII. CCCCLXIX.
Low fororsagis aff onde Seeder	CCXXVI.
raad at foracte, er en begyndelse til Blycke	CCCXXXVIII.
re en veltalende Quinde	LXXXIII.
ild Hertug aff Benden kommer til Danmark	CCXXV.
ild en gild Danst Karl	CCCCXXIX.
flint	CCCCXX.
rius Dagsson en Norst Høffuigmand falder	CCCCXII.
re Adolff aff Holsten sætter sig op imod Kong Knud met liden fromme	DXLII. Hand fangis DXLIII.
re Guncelin	CCCCLXXIII.
re Albret som haffde Esbern Bognsons daatter	CCCLX.
re Niels aff Halland	CCCLXI.
re Jacob aff Halland	CCCLXI.
re Ernst aff Gliden	CCCLXII.
re Hede der som Kong Suend bleff slagen	CCCLV.
re, der som Kong Suend ligger begraffuen	CCCLVI.
eriff	CXII.
en Kempe	CXXXIX.
re en Norst Herremand	CXVI.
reffermer sine vnderlige	CCCCLXXXIII.
brugis vdi Mad imod Forgiff	XXIX.
leggis paa alfare Beye	CIX.
re en Kempe i Norge	CLVIII.
solm	LXXVIII.
roy	CIII.
roy i Benden	CCCCXV.
Affbrendis	DIII.
en Suenst Jomfru	VI.
re en Bendi Mand	CCCCXLIII.
re Konning Dans Dronning.	III.
re m arg Skald	LXXXV.
fund	CCI. CCCCLXIX.
nd, vdi Fortalen	CLXXXIII.
re klar sig self ihiel aff sorg for sin Husbond Kong Affmund	XIII.
re, Kong aff Suerige	CLI.
re ge Bro	DXVII.
re re Affs daatter	CLIII.
re dal	CXCVI.

Hagbart

Register.

S.

Hagbart			
Hading tagis leffuendis ned vnder Jorden			
Hans en Abbet aff Skaane Kong Baldemars Docter, hielper fra Liffuet			
Hane er hieme rigest	CLII	Haffs nød	
Halff andet tusind Skib forgaa paa en nats tid			
Halffdan Biergrams mandelige Gierninger			
Haralds Borg ved Roskilde		CCLXXXIII.	C
Harald Rhyse			C
Harristæd i Skaane			
Haraldstæd ved Ringstæd			CC
Hartbeen en Kempe ni Alne høy			(
Harald Gilde Kong i Norge		CCLXXXV.	CCC. (
Harpe Leeg	XLVII.	Hartgrepe en Troldquinde	
Hastighed gielder vndertiden mere end gode Raad	XLVI.	LJ	
	CCCXXIX.	CCCXXXVIII.	CCCLIII.
Haarduendel Høffuigmand i Jutland			
Hart er wfsød hest at binde ved Krybbe			
Hame oc Hamborg			
Hamborg indtagis tu gange aff de Danste			
Harald Klag			
Hare i Biørns Leye			(
Hatthersleff	CLVI.	Hellefeld,	vdi
Helsingeland	CXXXVI.	Helge Kong Ingilds Syster	
Helge Kong aff Norge			
Helsingør	CCC	Helsingborg	CCCCLXXXIII.
Henrick Kong i Saren			
Henrick Skatteleder			CC
Hertug Henrick Louis Forræderi			CC
Fryct for de Danste			C
Fromhed imod Kong Baldemar			
Løffte	CCCCXXVI.	Hoffmod	CCCC
Falsthed	CCCCLXXXI.	Hoffmodigheds fald	
Herbort en modig Danst Ryter			CCCC
Hermetrude Dronning aff Skotland			
Hest loffuis			
Hemming Absalons Baabendrager			
Hetttheby kaldis Sleffuig aff Dronning Hettthe			
Hialle en Kempe			
Hialte en gild Kempe oc Boghalff			
Hiartuar slar sin egen Suoger Kolff Krage met Forræderi			

Register.

ved Hotthersnes vdi Jutland	CXIII.
: Høy	CXIII.
er Kong Regnolds Daatters søn aff Norge	CLI.
er vdhugne i Steene aff de gamle Danste	vdi Fortalen-
sø	CIII.
en vanstabt Kempe	CXV.
s	CCCLXXII.
Herdebred Kong i Norge	CCCCXI.
en Kempe	CXXXVI.
s Høy	CL.
v	XXIII. CCCXXVI. DXVIII.
skulds raad, Hoffuitkulds gierning	LXXXVIII.
ders skid naar de gaffue sig først i Kongens Gaard	XXXIII.
der huorledis de skulle holde sig	CCLXII.
i	CCCXIII. CCCXCI. DXLI.
straffis	XC.
rsuig, maa vel ste, Hotthersnes By vdi Jutland	XLVI.
mand met synden faar, det met sorg bortgaar	CXXI. XXXIX.
Rild i Skaane	DXII.
s Herrestamme	CCCLVIII.
Aff Kongelig Byrd oc Blod	CCCLXII.
ig it Suerd	CLIII.
ld en hollendiste Sørsffuere	LXXVIII.
nen i Suerige	CCCXXIX.
halff drøm	XLV.
Kong aff Hybernland	CXIX.
Kongen aff Ungern	CI.
loffuis	CXII.
Konge offuer Norge	CLI.
sin Herre tro	CLXXX.
Hær	CI. CII.
r	XIII. XXIII.
iland eller Irland vindis til Danmark	CVIII. CXIX.
g Agners Suerd	XXXVII.

S.

Coleffens Bestalenhed	CCCIX.
se en Landsby	LXX.
ricks Borg eller Skanze	CLXXIX.
ind	CCCCXX.
CXXII. CCCXCVIII. LXXV.	DXLII.
høye ved Bedel i Jutland	CCXIII.
	Sffuer

Register.

Iffuer Kong i Engelland	CC
Zernebyrd	CCXIX. CCCCXLIX. CCCC
Zertegn	CLXXX. CCXIX. CCLIII. CCLXIII. CCLX.
	CCCCXLVIII. CCCCXLIX.
Zld Hund haffuer Arr i Næfen	CX
Zld vdi Spaatterens Hus	CI
Zngemer Kong Eric lamé tro Tienere	CC
Znge kroyper Konge i Norge	CC
Zngen er ubequem til Dyd oc Mandom for yngdoms Aar eller Ulder skyld	
Zngen skal true førend hand er færdig at flæ	LXXII. CCCLX
Zngen skal foracte sin Fiende	CI
Zngert S. Knuds Kongis daatter	C
Zoabs gryff, Judas kyff	CCLXX
Zohannes kaare Abbet i Soer	CC
Zo mindre aff kræfne Retter, io mindre aff Siugdom	CX
Zon galen aff de Huiders afftom	CC
Zordguder	
Zsland oc Zslendernis loff,	vdi Fortalen.
Zsmer Kong i Benden	CLX
Zffore fiord ved Roskilde	XLVI. CCXLV. CCCLXXXII. CCCC
Zt gantffe Land er offte dyrt nock kiobt for en Mandé død	CC
Zt gaat Nycte land forkastis met en ringe ting	CI
Zzeho	CCCX
Zudland Hoffuet for Danmark	CIX. CCC
Zuderne oc Skaaningerne holde tilfammen	
Zudernis Trohertighed	CCLXXXIII. Mod CC
Zulin Hoffuit stad i Benden	CCXVI. C
Zulin affbrendis	CCCCCLXXX.
Zulius Cæfar	
Zuris en Danff Herremand	CC

R.

Raald Drøm	CCCL
Raalundborg	CCCCXI
Ramp	XXXIII. LI. LIII. XCI. XCII. CVII. CXIII. CX
	CLIII. CLIX. CLX. CLXXII. CLXXXI.
Karl Høffuigmand i Halland	CCG
Karentins Stad i Benden	CCCC
Kazimarus Hertug i Benden	CCG
Kempe Low	LXXII. XCIX. C. CIII. CXXIII. CX
	CXXIX. CXXXVIII. CLVIII. CCXIII.
Kemper,	vdi Fortalen. X
Kempe falder Seyrløé	CXI
Kete en Eleffuigs Høffuigmand	

Register.

er Alexius tager venligen mod Kong Eric Siegod til Constanti- nopol	CCLXI.
er Lotharius kommer ind i Jutland	CCLXXXI.
er Frideric bedrager Kong Euend	CCCXXIII.
Bedragis aff hannem igien	CCCXXIII.
Bedrager Kong Baldemar	CCCCI. DXVIII.
Wil ocfaa bedrage Sønnen som hand bedrog Faderen	DXXVIII.
Feider paa Danmark ved Hertug Bugislaum	DXXIX.
er Henric hadde Kong Knuds Daatter	CCXXV.
lighed til sit Fæderne land	CCCCXL. CCCCLXVIII.
lighed yppis i atskillige maader	XLII.
lighed gaar offuer Cæduane	LXXII.
lighed gaar for Konge bud	CCCCLVII.
lighed giffuer raad oc dristighed	CXLVI.
ligheds velde oc Tiranni	CCXXIII. CXLVIII.
enhaffn	CCCCXXIII.
enhaffn opbygt aff Biscep Absalon	CCCCLXXVIII. DII.
n Sund	CCCCLXVIII.
rebon forhindre icke Dyd eller Wisdom	XXV.
Icke heller Mandom	CXXVI.
deriet faar stor Frihed aff G. Knud Kong	CCXLVI.
dshoffuit	CCCCLXVI.
d Pribislai søn suarer Kong Baldemar traadzneligen	CCCCLXV.
g Knud Baldemars søn fødte	CCCCIII.
j Knud Magnus søn bleff slagen i Roskilde	CCCXLIX.
Knud Kong bleff slagen	CCLII.
Knud Hertug vorder Dbotrite Kong	CCLXXV. CCLXXI.
Bliffuer forraad oc slagen	CCLXXVIII.
Bliffuer Ekrinlagd	CCCCXLIX.
gen skal icke hore Dretudere	CCLXXVI.
ger oc Konge børn slagne vdi Danmark flere end sexten paa hun- drede Aars tid	CCLXXXIX.
ger oc Førster skulle icke vrediis naar mand siger dennem Sandhed	CCCXCIX. CCCLXXI.
gens Tryghed staar i hans Goldis Duellighed	XXXVI.
ger somme intet bedre end it gaat Rycte	XCII.
g Frode er Kong offuer 200. Konger	CIII.
ger skulle icke fecte met deris ieffnlige	CXX.
gens sønn maatte ingen bryde i fordom tid	CXXXVI.
gernis Begravelse i gamle dage	CLXIX.
ger oc Førster skulle handle viselige met deris Vndersaatte	CCXV.
g Knud den storis daglige Hoff	CCXXVI.
ger bør selff at sige i Dom oc Rættergang	CCXLVI.
gen aff Danmarkis velde	CCLXIX. CCCCLXXIII.
o	CCCCLXIX. DXXX.

Register.

Krage en Norst Trostquinde	LXXXVI.
Krig imellem Danmark oc Suerige	CCXVIII.
Krig at føre met snildhed	CCCLXVII.
Krigs sold ere fire slags	LXXI.
Krigs Article	XCIX. CCCLXXIII. CCCLXXX.
	CCCCLIX.
Krigs anslag	XII. XXIII. XXIII. XXVII. XXXIII. CCCXII.
	XLIII. LXVIII. LXXIX. CXI. CCXIII. CCCXIII.
	CCCXXXIII. CCCLIII. CCCLXXXIII. CCCXCIII.
	CCCCLV. CCCCLXXVI. CCCCLXXVIII. DIII.
	DXXXIII. DXXXVI. DXLI.
Krigs mend skulle icke see altid effter Bute	XXVIII.
Krigs soldet fortryder at Kongen giører Fred	CCCCXII.
Kriste	CCCCLVI.
Krønninger faa i Danmark	LXXVI.
Keller Konge i Norge	LIII.

L.

Laad kastis om Danmarkis Krone	CCVI.
Landskrone holdis for en vlydelig sted for Danste Konger	CCCV.
Lands krone haffn	CCCLXVIII.
Landtgrefuen aff Dyringen sic Kong Baldemars daatter	DXI.
Lathgerthe myrder sin egen Høsbond	CXCVIII.
Leilighed er icke god at forsømme	CCCXL.
Lenge at leffue er lædsommeligt	CLXXI.
Leyre Hoffuit stad oc Slot vdi Danmark	XXXIII.
	CCCCXXIII. DII.
Leyre Mose	CCCXC.
Lessø	LXXXV.
Lidet skal mand icke forsmaa	C.
Limfiord vdi Fortalen	CXCVII. CCXL.
Litharfulki Hærrit i Norge	XII.
Liuffing it Suerd	CL.
Lige Børn leege best	C.
Liutgertha en Skoldms	CX.
Liubyn indtagis aff de Danste	CCCCLXV. DXX.
Londen i Engelland beleggis oc vindiis aff Kong Frode	I.
Longobarder gaa vd aff Danmark	CLXX.
Lothbrog	CX.

Register.

som ere giffne i Danmark	aff Kong	}	Skiold Frode Knud S. Knud	V. CVI. CII. XCIX. CCXXVI. CCXLVI. CCXXVII. DXXVII. CCXLVIII. CCCIII. DXLII. CXXVIII. CCXXXVII. LXXXVIII. CCCXLI. CCXXVIII. CCXXXVII. LXXXVIII. CCCXLI. CCXXVIII. CCXXXVII. LXXXVIII. CCCXLI.
maal at forfølge				CCXXVII.
me Na i Skaane				DXXVII.
ve Domkirckis Bygning oc Frihed				CCXLVIII.
ve Kro Arne dal				CCCIII.
ck DXIX.			Under Danmark	DXLII.
n LII. CI. CXXXVII. CLIII. CLXXVI. CCM.				CXXVIII. CCXXXVII.
er det stadeligst meir				LXXXVIII. CCCXLI.
e holdis LXX.			Byndis	CCXXVIII. CCXXXVII.
som arbeid				LXXXVIII. CCCXLI.

M.

mus Barfoed Kong i Norge	CCLXVII.
mus Blinde Kong i Norge	CCC. CCCCLIX. CCCCX.
mus Eric lams Søn tagis til naade	CCCLVI.
Hans Forræderi imod Kongen obenbaris	CCCCLXXXIII.
Hand bekiender sit Forræderi	CCCCXCIII.
Tagis til naade	CCCCXCVI.
Rastis i Fængsel	DIII.
gge Skialm Huidis daatter en Nonne	CCCLIX.
mus Erlingsøn Kong i Norge	CCCCXII.
Hans endeligt	CCCCLXXXIII.
ge Herrer regere icke lenge vel til lige i it Land	CCCXCII.
dbod	CCXXX.
ids hierte	CXXVII. CL. CCCXIII. CCCLV. CCCLXXIX.
	CCCCXVIII. DVI.
reus aff Skogge en Norst Høffuitzmand	CCCCXIII.
rgressue Conrad aff Bitthin Kong Suends Suoger	CCCXXXVI.
ruet	CCCLXXXIII. CCCLXVII.
get sagd met faa ord	CCCXV. CCCXXVII.
et føder Jlden	CCCCXXXIX.
bric Kongen aff Irland	CCIII.
missens hu tager allehaande forandring	CCCLVII.
sburg	CCCXXIII. Mere vil mere
ter Suend Norbagge	CCXLI.
list fand mand Land vinde	CXCVI.
hothin en Uffgud	XII. Meg
	CCCC.

Register.

Miløhed	CCII. CC
Mildeborg	CC
Mimming en vild Mand, hans Suerd oc Armband	:
Mindre Nød forhindrer den større	CCCCLXX
Mirocke en gild Søhane	CCCCLE
Modgang lærer	:
Modig Mand's Brede, er bitter oc languarig	CX
Mord	XXXVII. CCLIX. CCXCII. CC
	CCCXXX. CCCXLI. CCC
Munde ville icke dricke aff Trækar	CC
Munde komme først i Danmark	CC
Mundkamp	XC.
Nødsommelig Reise	CCCCL
Mon	CCXVII. CCCC
Mørck Tale	LXI

N.

Naar huer maa som hand vil, da gjør huer som hand er til	LXX
Nanne Kong Geuars Daatter aff Norge	CCCCXI
Natten lius som Dagen i Norge	CCCCXI
Naturen oc Kaansten begge gode	CC
Næsen steris aff en Skiøge	X
Nesse Konger	CC
Nicolaus Cardinalis Albanensis kommer til Danmark oc taler Kong Suend	CCCX
Niels Kong Baldemars Røgemester	CCCCLXXX
Niels Razi Høffuigmand aff Slesvig	CCC
Niels Stigsons Mandom	CCC
Nithers Kempis Affkom	:
Nize Na i Halland	CCCXXX. CCCC
Norge vindiis til Danmark	CCXXI. CCXII. CCX
Norste Kongers Herrestamme	CCC
Norste Kongers første ophaff	:
Nuclet Hertug aff Benden	CCCLXX
Ny gifte Mend, wgift Krigs folck	CCCXXIX. CXX
Nøden bryder Natten	CC
Nød forliger Wuenner	C
Nød giffuer mod oc raad	CCCXIII. CCC
Nød prøffuer Dyd oc Tro	CCCL

Register.

D.

ianus Passue sender sit Bud til Danmark	CCCXCVI.
Kong Frodis Amiral	LXXXV.
raad oc Dødhærrit	CCCCLIII.
en Flod i Pomern	CCCCLXIII.
stedet med Bgudelighed	CCXIII.
borg i Bagerland	CCCCLXXII.
en Affgud indsættis oc affsættis	L.
ig	CXVIII.
Glug	CCCLXI.
Graa aff Ebersløff	CCCLX.
hin lespe	CCCVIII.
Harald Riefs søn feider paa Danmark	CCCIII.
sluff Kong i Norge	CCXXIII. CCXXV.
Tryggesøn Kong i Norge	CCXX.
Hand christne de først Norge	CCCCVI.
tighed	CCCXXXVII. CCCXXIX. CCOCXCIX.
	CCL. CCCXXX. CCCLXIII. CCCXXXIII. DXII.
ør komme vnder Danmark	CIII. CXCIX. CCII.
ngborg	CCCCXXIII.
opgraffuis aff Jorden om Vinteren	CCCCXXIII.
Kong Hogens Broder i Norge	CCCCXIII.
ze til Riff oc Wenighed imellem de Danste oc Suenste	CCLXVII.
gne vdi Benden	DIX.
Kong Frodis daatter	CVII.
nsee	CCLIII. CCCVIII. CCCXLIII.
r Ebbsøn	CXLI.
Reyser kommer ind i Jutland	CCXII.
sund kaldis aff Reyseren	CCXII.
Affgud	XII.
Om hannem findis megen vnderlig ting, vdi den tredie Bog	pag. XLVIII. etc.
kar Huidis, Biscopens aff Ribe store loff	CCXXI. CCCLVIII.
r en Wendis Høffuizmand	CCCCLXXV.

D.

en Canonizerer S. Knud Hertug	CCCCXLIX.
te eller Pologko i Ryssland	XXIII.
Dunin	CCLXXXII.
Thorstenssons vise raad	CCCXXI. CCCXXXVIII.
Thot	CCCCLXIII.

Register.

Peder Themme	CCCCI
Peder Strangiffen aff Raalundborg	CCC
Peder Clufffens frimodighed	CCCCI
Pene Na	CCCCLVII. DXXX
Penitens	CCXIX. CCXXVI. CCXL. CCX CCLVII. CCCLX
Plog sorte flar Kong Eric Emund ihiel	CCCIII. Benaadit
hans søn Kong Suend	CCCX
Pomerste Friffhaff	CCCCL
Pomerste Krigsfoldis duelighed	CCCC
Poeteri paa Danste	CXII. CL
Poppe omuender de Danste met Tertegen	CC
Pore haffn	CCCCX
Porturi Sund i Norge	CCCCXX
Poreuit oc Poreuug affguder i Benden	CCCCXI
Pribislaus Hertug aff Benden	CCCLXX
Proserpina helffuedis Færstinde biuder Balder til giest	XI
Puncte last	CCCCXXI

Q.

Quinde suig oc w mildhed	X
Quinde tro	XXXI.
Quinde løfte w stadigt	L
Quinder maa icke røre Sterdodder	CX
Quinder forraader deris Mend	CXXX
Quinde løfte holdis	CXLIX.
Quinde raad	CCC
Quinde snac aarsage til meget ont	CCCXL
Quinde Mandom	CCC
Quinde hierte vdi mandis Bryst	CCCCL

R.

Radulff en gild Danst Krigs mand	CCCXX
Raffn Kongens Amiral aff Norge	LXX
Raffne følge Kong Baldemars Krigs hær	CC
Randers	CCCLII.
Ranild oc hans Afftom	CC
Ramløse vdi Sieland	CC
Ramsø i Sieland	CC
Razeborg	CCCCXXX.
Ræffuebod	CC
Ræffuefindet festis ved, naar Loue huden vil icke strecke til	CC
Regnild en snild Somfru	XV.
Regnolds borg	II
Regnolt Kong aff Norge	CLI.
Rensø vnder Norge	CC
Ribe	CCLXXIII. CCCH. CCCCLXXX
Rinde Kongens Daatter aff Ryssland	XI

Register.

Ring en oprøiste Adels mand i Sieland	VII.
Ringe mands raad ere icke at foracte	CXC.V.
Ringe bod for stor synd	CCCCXXXVIII.
Ringsted	CCCXLVII. CCCCLIII. DXXII.
Roan i Franckerige	CCXXX.
Rodløst træ berer sielden fruct	CIII.
Roller en Suenst kempe	LXXXVI.
Roliung hede	CXXIII. CLXXV.
Roskilde byggis aff Kong Ro	XXX. Befestis CCCXI.
Indtagis	CCCXII. CCCXXXII. CCCXLVII. CCCLXIII.
Roster it Spøgelse	CXC.VIII.
Rostock affbrendis aff de Danste	CCCLXXXVI.
Rotala en By vdi Ryssland	XXIII.
Rothe en Kempe	CXXX.
Rude Kong Rolffs Syster	XXXIII.
Rulle en Norst Skioldms	CLXXI.
Ryctet lessuer, naar Manden er død	CCCLXXXVIII.
Ryland falder fra Danmark	CCCCXVII.
Ryland omuendis til den Christne tro	CCCI. CCCCXLIII.
Ryuit en affgud til Karentin i Benden	CCCCXLVI.
Rothe en Erøffuere	CLII. Rothe Kan CLII.

S.

Samsø	CVII. Sact oc Herredag paa Samsø DXIII. DXXIX.
Samuittighed	CCCXXXVII. CCCLV. CCCLXXXIX.
Sant Laurig dags faste optagen	CCLXVIII.
Sant Vits dyrctelse paa Ryland	CCCCXXXIII. CCCCXLIII.
Sarpsborg i Norge	CCCCXIII.
Saxen vindis til Danmark	LXXV. CXVII. CXX. CXCII.
Saxo taler ilde om de Norste	CCXX.
Saxernis Art oc Natur	CCCXCVI.
Saxo Grammaticus døde	DXLIII.
Scipio Aphricanus	CXII.
Seduane at giøre Forbund iblant Hedninge	CCCLXXX.
Seduane at kaare Konger i Danmark	III.
Seduane at giøre Forbund i gamle Dage	XI.
Seduane at holde Kamp	LXI. XXXIII.
Sello	DXI.
Sembelenderne ere aff Danst Blod	CCXIII.
Ser Biscoper bleffue slagne met Kong Magnus	CCLXXXVII.
Seyruinding kommer aff Gud	XXXVIII.
Sielernis Wdødelighed	CLXXXIX.
Sielførgeriis Embede	CCXLII.
Signe Kong Sigers Daatter	CXLV.

Register.

Sielandsfarene gaa paa Nessue flør	CCCIX.
Ere affuend siuge	CCCLXVI.
Giede huer anden	CCCLXXVII.
Giedis aff en Rybo	CCCCXY.
Sigrestad	CXLVIII. CXLIX.
Sigtrug Kong i Suerig, bleff slagen aff Kong Gram	VII.
Siguord Slembe en vnderlig ful	CCCCIX.
Sired en tuctig Jomffru	CXL.
Siu strine fulde aff Penninge, fører Kong Baldemar aff Ryland til Byte	CCCCXLVIII. Siuords Haffn CCV.
Sisborg	DXLI. CCCXCIII.
Skald Biardis Dienere	XXV.
Skald Kong i Benden	XXI.
Skald en Kempe	CV.
Skarp siun	CLX. Skardume en Kempe CXC.
Skate en tydst Kempe	
Skatte en Kempe	
Skattialls	CL.
Skemt met aluore	CXVIII. CCCXXXIII. CCCXXXVI.
Skibs flaade paa sex oc tredieue tusind Skib	
Skialm Stegge	CCCLX.
Skialm huidis Mandom	CCXXXIX. CCLX. CCCLVI.
Skilsmysff imellem gode venner er haard paa at gaa	CCCXLVIII. B.
Skaaningerne fly met Banære	CCXXX.
Skore Bognesson en vjss Mand	CCCCL.
Skaanske Adel bliffuer slagen	CCC.
Skaanske Dyrør	DXII. DXV.
Skaaningerne giffue Presterne loff at giffte sig, oc ville dog icke dem	DXII.
Skou Traalde	CLXXXV.
Skotland haffuer sit naffn aff en Dansk Mand Skote Vindis til Danmark	XV. XV.
Skou Jomffruer	X.
Skudfri	XXIX. LXXVIII. C.
Skulde Kong Rolffs Syster	XXV.
Slagelse	CCCL.
Slag paa Brauelse Hede	CL.
Slag paa Graathe Hede	CCCLV. CCCCX.
Slag som bygte Slagelse	CCCL.
Slangerup	CCLXII. C.
Slect oc Benner følgis til Dode	CCX.
Slessuig	CCH. CCHII. CCLXXXVIII. CCC.
Slessuigs Hertugdom forlenis de Hertuger aff Holsten	D.
Slessuigs Kircke opbyggis	C.
Smede Handtuerck	CL.

Register.

Smiger sød Mad, men den bekommer dem icke alle vel, som hende æde	CCCXCVII.
Snertir Biardis Suerd	XXXVII.
Snildt Naafund XIII. XV. vdi Amlets Historie	
LVII. LXVI. LXXXVII. XC. XCVI.	
XCVIII. CXIII. CXX. CXXXV. CXXXVI.	
CXXXVII. CXLVI. CXLIX. CLIII. CLXI.	
CLXXVII. CLXXXII. CLXXXIII. CXC.	
CXCVII. CCIII. CCVIII. CCXI. CCXV. CCXX.	
CCXXII. CCXXIII. CCXXXVIII. CCLXVIII.	
CCLXXVI. CCLXXXIII. CCLXXXV.	
CCLXXXVI. CCCLI. CCCCI. CCCIX.	
CCCCXIII. CCCXXIX. CCCXXXIX.	
Sorg formindstis aff Benneris Samtale	XLIII.
Sorg er Aarsag til Døden	CCCVIII. CXCI. CCCXC.
Sorte Raanst	IX. CCCXXXVII.
Spaandom XIII. XV. CIII. CXVII. CXCIX.	
	CCCCXXVII. CCCXXXVII. CCCXXXV.
Spaatteren brender inde i sit eget Hus	CCCCLXXIII.
Sparfommelighed hos de gamle	CXXIX.
Spøgelse	CCXLVII. CCCCV.
Stallbroderstaff	CV.
Staalne Raaste hndis icke	CCLXXII.
Stade XXX. CCCXC. Stadet er bordags Glæde	XC.
Stangby i Skaane	CCXXIII.
Stercke Been som gode dage skulle bære	CCXL.
Sterck Brynie hielper intet skelssuende Hierte	XXV.
Sterckodders mandlige Gierninger	CX.
Faderneland CXVII. Løfte oc Sparfom:	
melighed CXVIII. Mandom CXXIII. CLXVIII.	
Underlig Sind CXXVI. Flyer CXLIII.	
Forseelse CLXX. Endeligt CLXXIII. CLXXV.	
Stig Hvide CCCLIX. CCCLXII. Etolpe CCCCVI.	
Storbiorn Kong i Suerige	CCXII.
Stor Fare, stor Prys	CXLIII.
Store Dnder, store Lnder	CCLVIII.
Store Herrers Wtryghed	III.
Stor Løn for lidet Arbeid	CXII.
Stor Byrde CCXV. Styrcke CCLVIII.	
Størst er den Mandom, som bedriffuis met mindst Daarlighed	CCCCLXXXV.
Straff for Guds Ords foractelse CCXVI. CCXVII. CCCCLXXXIII.	
Strumicke en Søhane	CCCCLXXXIX.
Straff som Synd CXXII. CCXXVI. CCCLXXI. Strelø DXXX.	
Straff offuer dem, som sla deris Forældre ihiel	CLXXVIII.

Register.

Sualds Haffn	CCCCLI
Suaner stunge Rim	I
Suanhuide	XXIII. I
Suauilde Dronning kommer aff Græfenland	CL
Suend Skoling	CC
Suend en ret Suend	CCC
Suere Kong i Norge	CCCCLI
Suenste Kongers Herrestamme	D
Suerin	CCCC
Suerting en Tydsk Herre	I
Suercke Kong i Suerige	CC
Suerige vindis til Danmark	XIII. XXVI. I
Siun gaar for Sagn	XX
Sumble Kong i Finland	
Sune Ebbiffen	CCCXXXVII. CCCLXI. CCCC
CCCCLVI.	
Sundby i Sieland	CCCC
Sune Skialmissen	CC
Suse Fiord	C
Synd affler anden	
Syrs	CCCCLIII. CCLX
Søborg	CCCXIII. Søhaner i Kong Suends tid CC
Søndmor oc Nordmor	
Sønnen Græder icke for Faderen	CCCLX
Sønnen sætter sig op imod Faderen	C
Søræt som Fribytter hulde i Kong Suends tid	CC
Sørøffuere forderffue Danmark	CCCXI

D.

Taalmodighed	X
Tack en Fynsk Herremand	CCCXCVIII. DX
Tacknemmelighed	CXLIX. CXCI. CCXVIII. CCCC
Tanne en Kempe	
Tegn oc Forspil til Krig	
Telemarck	CXV. C
Tetislaus første paa Ryland	CCC
Tiende paa leggis	I
Tiranni	C
Tiranner vorde icke gamle	
Tiranners Jordeferd	L
Tiuffueri forbiudis strengelige	XCIX. CVI. CIX. CCI
Thore Gud	CXVII.
Hans Kølffue	I
Thore Kempe	CXI

Register.

ormer Mogensis bud	DIII.
ord Høffuigmand i Lund	DIII.
ore Kongens Daatter aff Suerige opføder to Orme	CXCVII.
skib Athelfarers historie	CLXXXV.
sdag	CXVIII.
rs	XXX.
re Danboth	CCVII. CXCII.
te skytte eller Locke trylle	CCCLVIII. CCXIII.
te Skialmsøn eller huide	CCCLIX.
nme oc wsmurde Bogne, buldre altid mest	CCCLXXXI.
is øre	CCXLIII.
strup	CCCXII.
ten hin onde	XVII.
aldom søgis ofte for nødandere	LXXXVIII.
aldom X. XI. XXIII. LXXVIII. LXXXVI. CIX.	
VII. CXXXV. CXXXVIII. CLXXX. CC. CCXII.	
ne Kong vdi Ryssland	XXIII.
vesch	CCCCXXII.
stthed oc styrcke begge gode	CCCCLV.
Danske skib star ni Bendiste paa sluct	CCCCXXVIII.
Konger paa en tid til lige i Danmark	CCCXLVI.
I truffuis ædling fordriffuis	CCCXXV.
onde Kong i Norge CLXXI. aff hannem kaldis Thronधिem.	
skaff XXXVIII. XXXIX. CXIII. CXIII. CXLVIII.	
XXII. CCCI. CCCXL. CCCXLIX. CCCCXXVI. CCCCLI.	
gde huide prouist i Lund	CCCLIX.
slaus Gold hassue verit vdi stort affhold i Danmark vdi sordoms	
tid, Kemper, Trolskarle oc beggis deris afftom	IX.
lange	CCCCL. CCCCLIII.
isberg i Norge	CCCCXIII. CCCCXXI.
st seed indforis i Danmark	CCCXXV. CXXVII.
st lære søfarenhed aff de Danske	CCXVII.
e Signessøn	CCCXXI.

B.

dbrynd	CL.
disholm i Norge	CXII.
demar den første sødis	CCLXXIX.
Hans Barndom	CCCIII.
Loff	CCCXIII.
Mandom oc Driftighed	CCCXVIII.
Gifftermaal	CCCXXI.
Fare	CCCXXV.
	Krig

Register.

Krig oc Taag imod Benderne, der om læs alleuegne i den fiortende oc femtende Bog.			
Barmhiertighed mod Kong Suend			CCCXLIII.
Liffs fare der Kong Knud bleff slagne			CCCL.
Brøllup met Dronning Sophia			CCCLII.
Fromhed	CCCLVI.	Miløhed	CCCLXIII.
Siugdom	CCCLXVII.	Forseelse	CCCLXVII.
Gudfrøctighed	CCCLXXXVI.	Hastighed	CCCXCIX.
Snildhed	CCCLVII.	Driftighed	CCCLXXII.
Heldighed i Tydskland			CCCC.
Tilfuger Keyseren Mandstæff met vilkaar			CCCCII.
Wil icke samtycke Passuen			CCCCIII.
Hannem tilbiudis Norge			CCCCIX.
Taag i Norge			CCCCXIII.
Benighed met Hertug Henrick Loue			CCCCXXV.
Lyst til Historier			CCCCXXVI.
Drager anden gang ind i Norge			CCCCXXI.
Spaadom			CCCCXXXV.
Fører Krig for den Christne tro			CCCCXXXVII.
Hans Lycksalighed	CCCCXLIX.	Ydmighed	CCCCLXXVIII.
Fornemer stor Forræderi oc beuaris vnderlige			CCCCLXXXIII.
Hans trofaste Hoffiender			CCCCLXXXV.
Troloffuer tuende sine Døttre met Keyserens Sønnen			DXI.
Sot oc Siugdom			DXII.
Død oc Uffgang			DXIII.
Baldemars den andens loff			vdi Fortalen.
Banære oc Banrycte			CCCLXXII.
Banfselig begyndelse tager god ende			LXXXV.
Basse en Kempe	CXX.	Wbbe en Danst Kempe	LXX.
Bdgaard Mycklegaard oc Constantinopel			CC.
Bedemand en gild Søhane		CCCXIX.	CCCLXXII.
	CCCLXXIII.	Bedfæ	CX.
Belbyrdighed sees aff Ansictet			XX.
Benden oc Bender, huad som dem er anrørendis, findis meget alleuegne i den fiortende Bog, oc		DXXXVIII.	DXXXI.
Benstæff	XIX.	CCXLIII.	CCCXV.
Bære bro			CIX.
Berndland i Suerige			CCCXII.
Bespastus Kong i Ryssland			XXI.
Benfarendis mands Ræt			C.
Wffe Kong Uffmunds Son			XIII.
Bgartilof	CXC.	Bager en gammel Spaamand	CL.
Biborg befestis	CCCXVI.	Lands ting	CCCLII.
			CCCLXII.
			DXXXIII.

Historiske Efterretninger

om

Anders Sørensen Bedel,

Kongelig Historiograph i Frederik II^s og Christian IV^s Dage,

af

C. J. Wegener.

Register.

Bretfærdigt Guds hæffuer ingen Frihed paa hellige Steder	CCCCCLXXII.
Wshydighed hielpis ved Zertegn	CLXXX.
Wshydighed stytis vdi fire maader, ved Kamp, Jernebyrd, Vidnis- byrd oc ved Ed	CCXLV.
Wtacknemmelighed	CCCXXXI. DXV.

B.

Zindraa	CCCCXVII.
Zulifter Høffuijmand til Volgast	DVI.

D.

Dyesteen Kong i Norge bliffuer slagen	CCCCXI.
Dland	CCCC.
Du forbiudis	CLXXII.
Dimme Sund	XC.

Historiske Efterretninger

om

Lnders Sørensen Bedel,

Kongelig Historiograph i Frederik II^s og Christian IV^s Dage,

af

C. J. Wegener.

Register.

Bretfærdigt Guds hæffuer ingen Frihed paa hellige Steder	CCCCCLXXII
Wskylighed hielpis ved Tertejn	CLXXX.
Wskylighed skyttis vdi fire maader, ved Kamp, Jernebyrd, Vidnis- byrd oc ved Ed	CCXLV.
Wacknemmelighed	CCCXXXI. DXV.

B.

Zindraa	CCCCXVII
Zulister Høffuigmand til Bolgast	DVI

D.

Dyesteen Kong i Norge bliffuer slagen	CCCC
Dland	CCC
Du forbiudis	CLXX
Dimme Sund	XC

ingdis

Historiske Efterretninger

om

Anders Sørensen Bedel,

Kongelig Historiograph i Frederik II og Christian IV's Tid.

af

C. J. Wegener.

—

—

—

Naar man i Tanken gennemløber Rækken af Fortidens berømte Mænd, vil man ikke sjældent gjøre den Erfaring, at en enkelt Handling eller Bedrift, stundom endog kun et enkelt Træk, er fremfor andre saaledes sammenvoret med deres hæderlige Egenskaber, at Forestillingen derom strax og umiddelbart fremstiller sig for os i det samme Øieblik, vi høre deres berømmelige Navne. Vi ere maaskee ikke ubekjendte med deres øvrige Fortjenester, og vi ansee maaskee ikke engang hiin enkelte Uttring af deres Virksomhed i sig selv for den betydeligste af alle; men vi føle ligesom en Trang til at kunne danne os en let og klar Anskuelse, og denne Trang finder ikke Tilfredsstillelse, naar mange ueensartede Forestillinger krydse og fortrænge hinanden.

Udtaler jeg Navnet Anders Sørensen Bedel¹, da er jeg overbevist om, at alle de, der overhovedet kjende dette Navn, strax og uvilkaarlig ville tænke paa Ham, der gav os den danske Saxo. Mange vide meget mere om ham; men det er alligevel først og sidst Erindringen om den danske Saxo, der forbinder sig med hans Minde og strax giver dette et vist Indhold og Anskuelighed². Derfor synes ogsaa denne Tid, der vilde gjøre Ære af dette gamle Mindesmærke, isærdeleshed at indbyde til at opfriske Mindet om dets Ophavsmand, og, hvis det var muligt, at give et mere alsidigt og fyldigt Billede af ham end det, der hidtil knyttede sig til Saxos Oversættelse. Det er Historien, der skjænker Manden det evige Liv paa Jorden, og Afvøde kunne, ligesom de Levende, der staae meget høit over deres Medmennesker, alene gennem denne modtage nogen Tilvært i Ære³.

¹ Bedel skrev selv sit Navn saaledes, den archaiske Form „Soffrinsson“ fraregnet. Hans Samtidige skreve derimod ofte Beile, Beiel eller Bedle. De to sidste Former findes temmelig ofte i den samtidige og samlevende Biskop Høgelunds Almanakantegnelser (MS. Bibl. Reg.). f. Ex. d. 6 Mai 1579, 29 Juni 1581, 7 Juni 1588, 23 Nov. 1597, 15 Juni 1603. Den latinske Form var altid Bellejus.

² Saaledes kan f. Ex. ikke engang en Yeder Resen nævne Bedels Navn uden at fortælle om hans Oversættelse af Saxo, der aldeles ikke vedkom den Sag, hvorom Talen var. See R. Frederich d. Andens Krøn. Fort. S. c 2.

³ Bedels eget Embede, Historiographens, er en kongelig Bekræftelse paa denne Sandhed. Han selv betragtede Historien fortrinnsvis som et Studium for Konger. Ifr. Ad. Brem. Velleji fol. a 4.

Men Historien, hvis Dyrkelse Bedel offrede sit hele Liv og al sin jordiske Lykke, har sparsomt lønnet den trofaste Tjener. En udførligere Skildring af hans Levnet og Fortjenester kan Fædrelandets Literatur ikke opvise, og selv Materialierne dertil ere nu i en meget ringe Grad tilstede. Hvad han selv havde antegnet om sit Liv og sin Skjæbne, er altsammen tabt⁴, og fra hans Samtidige haves kun et lidet Brudstykke, der blev skrevet af een af hans Slægtninge saa Dage efter hans Død⁵. Et Aarhundrede senere tænkte Biskop Christen Worm paa at oprette det Forsømte og havde dertil de rigeste Midler i hænde; men han udførte ikke sit Forsæt, og Ilden fortærede, endnu medens han levede, alle hans vigtige Samlinger⁶. Kun paa anden Haand kom en Deel af disse Efterverdenen tilgode, da han havde meddeelt den lærde Johannes Møller i Flensborg adskillige af de Oplysninger, som denne benyttede. Møllers Biographie, saa ufuldstændig den end er, maa dog ansees for det Udførligste og Nøiagtigste, der hidtil var skrevet om Bedel, og den blev i det Væsentlige lagt til Grund for de følgende Bearbejdelser af Bedels Levnet⁷. Detlev Zwergius har egentlig blot oversat eller omskrevet Møllers Afhandling⁸, og Nyerup har omtrent indskrænket sig til at omtale Bedel alene som kongelig Historiograph. Saaledes er da hiin meget korte Efterretning fra en Samtidig og Johannes Møllers temmelig mangelfulde Afhandling det eneste, der haves samlet om Anders Bedel⁹.

Derfor Forsfatterne i det sextende Aarhundrede havde skrevet paa samme Maade som Forsfatterne i det nittende, vilde man forgjæves søge mange af de Oplysninger om deres personlige Forhold, som nu stykkevis ere os levede; men i hiin Tid hørte vidtløftige Tilægnelser og Forerindringer¹⁰ med til ethvert

4 Ægid. Laurent. Curric. vitæ Andr. Velleji p. 45 (Palub.) siger saaledes: „der blev adspurt i sin Sygdom, om han intet havde optegnet om sit Liv og Levnet, sagde han vel ja, at det fandtes vel noget optegnet derom“.

5 Dette er ny nævnte Skrift af Egibius Lauridsen, der var gift med Bedels ældste Datter. Uopvieselig er det skrevet for at bruges i hans Rigprædiken, der i sine Dage altid maatte indeholde det Husbøds Levnetsløb, en Slig, der vel kunde misbruges og som R. Christian IV derfor bod at holde Maade med (D. Mag. III. 127), men som paa den anden Side gjorde disse Rigprædikener til vigtige Kilder for Historien. Nævnevende Skrift af Eg. Lauridsen er eet af de allerbetydeligste Bidrag til Bedels Biographie.

6 Jfr. Zwerg. sjell. Cler. S. 509. C. Worms Bibliothek brandte i Kjøbenhavns store Ildbrand 1728. See Bedel Simonsen, Udsigt over Rationalhistoriens Kilders Skjæbne S. 85. Werlauff, Esterr. o. d. St. Rgl. Bibl. (1844) S. 65 og Not. n.

7 Jo. Mølleri Cimb. lit. II. 906. Møller omtaler særlig Bedels dengang endnu utrykte Fortællelse til hans store Danmarks Krønike. Worm elste ikke mindre end halvtredstindstyve Breve fra T. Møller til Bedel; nu har man deraf maaskee eet tilbage. a. St.

8 Zwerg. a. St. S. 484—509.

9 Fortegn. p. Kongel. Dan. Historiogr. S. 68—78.

10 Begge Dele faldt i den Tidssalbers Skrifter og det mæste sammen, og derved opstod de kongelige Dedicationer, der ofte ere hele lærde Afhandlinger i mange Afdelinger og Underafdelinger.

nos saa lidet Skrift, og i disse Tilgænelser var det Skik og Brug at fortælle Verden med de gamle Dages Snaksomhed og Naivitet en heel Deel om sit Liv, sin Stilling, sine Arbejder og sine private Forbindelser. Denne Skik har ogsaa Bedel fulgt. I omtrent en Snees af hans trykte Smaa skrifter, der endnu som Sjældenheder ere os levede, og hvoraf de fleste kun udgjøre nogle faa Ark, findes hyppigt en eller anden Efterretning vedkommende ham selv, hans Planer, hans Familie og Venner, hans Forhold til Datidens anseeligste Mænd¹¹. Disse enkelte Brudstykker har jeg smaalig samlet og sammenholdt med andre fragmentariske Beretninger, og stundom have løse Hentydninger ledet mig til Formodninger og Combinationer, som jeg har stræbt saavidt muligt at begrunde og høre til nogen historisk Sandsynlighed eller Antagelighed.

Men foruden disse trykte Skrifter efterlod Bedel sig en overmaade stor Mængde baade af Samlinger og af udarbejdede Bærter. Af disse sidste bleve et Par trykte mange Aar efter hans Død¹²; men de allerfleste og vigtigste af begge Classer ere tabte. Imidlertid er dog endnu Noget tilbage i de offentlige Bibliotheker, fornemmelig i det Store Kongelige Bibliothek. Fra dette og Universitetsbibliotheket har jeg havt og gennemgaaet over tyve Fascicler, der indeholde meer end hundrede enkelte Stykker. Men dette saa betydelige Arbejde, der ikke har været uden Interesse med Hensyn til Videnskabens Historie i en Tidssalder, som vel kunde kaldes det historiske Studiums første Morgentøde i Norden, har dog kun givet et forholdsviis ringe Udbytte for Bedels egentlige Biographie; thi disse Samlinger indeholde med faa Undtagelser intet andet end Afskrifter af historiske Actstykker, Udtog af tildeels trykte Bøger, Ideer til paa tænkte Afhandlinger, chronologiske, genealogiske og linguistiske Optegnelser, Digte, Epitaphier og deslige, hvoraf selv det bedste i vore Dage ingenlunde har den Værdie som paa Bedels Tid, og meget aldrig har havt andet end den øieblikkelige Betydning¹³. Dertil kommer desuden, at Adskilligt deraf neppe oprindeligt hidrører fra Bedel selv, saa at man ogsaa i den Henseende maa benytte

11 De af Bedels Skrifter, som i denne Henseende især ere af Vigtighed, ere først og fremmest Indledningen til hans Danmarks Kronike, Rigsprædikenen over Jo. Friis, Udgaven af Grundlovs Similitudines og af Adam. Bremensis, de ni Prædikener over den halsfemifindstyvende Psalm, Antichristus Romanus og Saxo.

12 Næmlig Tragicæ 1657, Svend Tiue-Skæg med Fortalen til Kroniken 1705, Promus Conduus 1745, Om d. dan. Kron. at beskrive 1787.

13 Det er Conferentør. Werlauff og Prof. Madvig's særdeles Godhed, jeg har at takke for, at jeg har kunnet benytte disse Haandskrifter. En Udsigt over Indholdet af dem vilde ikke være uden Interesse og lette mig Henviisningerne i det Følgende; men den vilde fordrø en meget betydelig Plads, naar den skulde være til nogen virkelig Nytte. Jeg skal derfor paa dette Sted indskrænke mig til at bemærke, at de for Bedels Biographie vigtigste Fascicler ere No. 121 Additam. in Quarto paa Universitetsbibliotheket, No. 824 in Fol., No. 2153 in Qv. og No. 2336 af gl. Kongl. Saml. in Qv. paa det Store Kongl. Bibliothek. Forresten skal jeg, hver Gang jeg henter Brevs fra Manuskripter, stadig angive, hvor de findes eller hvorfra jeg har havt dem.

det med Vaersomhed¹⁴. Alligevel, hvor Kilderne ere saa faa og saa ringe som til Bedels Historie, bør man Intet lade upaaagtet, og jeg har ikke forjæmt at opsamle de enkelte Bidrag eller Bink, som ad denne Vej tilbøde sig. Af de øvrige Haandskrifter paa de nævnte offentlige Bibliotheker har intet været mig saa nyttigt som de Hegelundske Almanak-Antegnelser, der bevares i den Hjelmskjærnske Samling: de kunne efter deres Natur ikke være andet end livløse Aphorismer, men ere dog med Hensyn til Forholdet mellem Bedel og Hegelund vigtige, især i Chronologisk Henseende¹⁵.

Archiverne i Hovedstaden, navnlig det Kongelige Geheime-Archiv og Casselliets Archiv, har jeg desværre paa Grund af min bundne Embedsstillings ikke personlig kunnet benytte, og de Oplysninger, som derfra ere hentede, skylder jeg andre Lærdes velvillige Meddelelse. Men disse samme Lærde ere deels saa fortrolige med Videnskaben ialmindelighed og den omhandlede Periode isærdeleshed, deels saa øvede i at opstige archivaliske Efterretninger, at jeg vel tør formode, at ikke meget af Betydning kan være undgaaet deres Opmærksomhed¹⁶. Archiverne i Ribe ere i de senere Aar giennemgaaede med saa megen Omhu og til saa megen Frugt for Videnskaben, at en gjentagen Undersøgelse der ved mig neppe vilde have givet noget betydeligt Udbytte for nærværende Skrift: hvad jeg i det Følgende maatte kunne oplyse efter utrykte Actstykker i disse Samlinger, har jeg modtaget af en bekendt Lærd der paa Stedet¹⁷. Raadstue-Archivet i Bedels Fødeby led i det syttende Aarhundrede overmaade meget, og de Erindringer, der bleve reddede, ere for en Deel senere i Udvalg offentliggjorte¹⁸.

14 At et Stykke ikke er skrevet med Bedels egen Haand, berettiger ikke til at nægte, at han er dens Forfatter; thi han havde en Skriver. Saaledes findes i det St. R. Bibl. No. 2436. 4to MS. et Exemplar af Alf. om d. dan. Krøn. at besk., skrevet med Afstriverens Haand, men helt igennem forsynet med Marginalnoter af Bedel selv. Men paa den anden Side er det vist, at ogsaa fremmede Arbejder, navnlig Svanning, nu bevares mellem haandskrevne Vellejana, hvilket jeg nedenfor nærmere skal oplyse.

15 Jeg har benyttet og henviser til Hegelunds Autographum. Haandskriftet No. 1933 in Quarto af den Tjottste Samling paa det St. R. B. (Pet. Hegelundi Annotata ad Calendaria annua 1565—1613 ex Bibl. Rostgaard.) har jeg ogsaa haat; men det kan aldeles ikke træde istedenfor Hegelunds Originaler. Det samme gjaelder de i Magazin t. d. dan. Aeldshistorie meddelte Brudstykker.

16 Det er atter Confr. Werlauff, og dernæst Etatsr. Jacobsen og Copist Kall Rasmusen, som her have meddeelt mig af deres Forraad nogle Notiser. Hvad jeg har modtaget, er paa vedkommende Steder anført. — Dr. Kall Rasmusen har desuden efter Begjering af Samfundet til den danske Literaturs Fremme læst Correcturen af nærværende anden Udgave, og overhovedet efterseet for mig i Hovedstadens Archiver og besvaret mine Spørgsmaal med en Velvillie og Utrættelighed, som jeg ikke nok kan paastjenne.

17 Kemlig Prof. Thorup i Ribe. Jeg skylder ogsaa denne Mand min Tak for adskillige lokale Oplysninger om Lillehjerget og Blaagaard, for nogle Meddelelser om Bedels Efterkommere og for megen anden Velvillie. — Døden bortkalbte ham (d. 26 Octbr.), kort efterat den første Udgave af Bogen haat forladt Pressen.

18 Borgermesteren i Beile, Clement Sørensen, har i Aarene 1631—1635 affredet i en Protokoll, som han forærede Byen, alle de Beile vedkommende Documenter, som de Keiserlige havde laabt Både til

ved Bortgivelsen af andre end de egentlige Communalembeder, heftede sig elskhed til Handelsstanden, og de sluttede Kjøbmandsgilder syntes ikke utilige til at oversføre paa Byens Anliggender de samme Regler, som Rigmænds mod havde gjort gjældende indenfor sine egne Enemærker; men dog kunde skee, at Slægt-Aristocratiet overvandt Penge-Aristocratiet, og at Borgermænd af de andre Classer ved særegne Forbindelser banede sig Vej til Magisten og smeltebe sammen med den herskende Classse¹.

Til en saadan aufcelig Borger-Adel i Beile henhørte Søren Sørensen². Han selv var ganske vist Kjøbmand³; hans Broder Hans Sørensen derimod Skomager; men begge havde som Raadmænd Sæde i Magistraten. Sørensen var som en duellig Mester yndet af Kong Frederik den Anden, formodentlig under sit Ophold paa det skønne Koldinghuus benyttede hans eiende⁴. Søren Sørensen nævnedes som en forstandig og modig Mand, der de Fortjenester af Byen og indtog en hæderlig Stilling ogsaa i det bevæbnede Borgerkorps; han var gift med Sidse Andersdatter, hvis Fader Anders Nielsen havde været Borgermester i Byen⁵. Af dette Ægtekab fremgik en

mandene Senatores. Om Republikken i disse magtige Borgerfamilier: Jacobsen a. St. S. 84. se selv frembød netop i denne Tid Exempel derpaa.

Kjøbmands-Gildet i Beile havde sin egen Straa, som endnu 1605 blev confirmeret af Christian Dan. Atl. V. 940. Hvorvidt dette afsluttede Borger-Aristocratie i Gilderne kunde gaar, derpaa vi fra Papegoie-Gildet i Aalborg de stærkeste Deviser: det optog kun danske og rydske Kjøbmand samt Lømand, men ingenlunde nogen „Embedsmand“ d. e. Haandværker. See R. M. Petersen i D. 3. Tr. R. I. 92. 93. 99. 103. — Kong Frederik I. befalede 1526, at Haandværkere ikke maatte være til Borgermestre og Raad i nogen Kjøbstad; men det er ganske vist, at denne Lov stundom blev raadt. Jfr. Esterr. om Byen Ribe, 9 Saml., af P. Adler, S. 12.

² Dette seer man af hans Epitaphium (Marmora Dan. II. 78); det sees ogsaa af den de, hvorpaa Bedel omtaler sin Faders Trusel, at sætte ham til Handelen. *Cum itaque meluerem, se detruderet, quod jampridem minatus erat, ad negotia illa mercatura, a quibus totus irrebam, &c.* Orat. de vita Jo. Grundith, fol. P 5 vers. Dette illa tyder vist paa Faders egen Bestilling som Kjøbmand.

³ Dette, at Hans Sørensen var Bedels Farbroder, synes ialmindelighed at være overseet; men ment Sørensen hos Gaarmann S. 81—82 skriver saaledes: „Sifrin Sifrinson, om hvilken ofte haffur hørt, att skal haffue varit en modig og forstandig Mand, oc Byen en god Forsuar. e og en Broder, som var Raadmand, hebe Hans Sifrinson, som var Konning Christiani 3 og Kon-Friderich den 2dens Steffelmacher, en berømt Mand for sit Handtuerck, oc deraf er det Ordsprock Beile Støffle“. Jfr. D. Atl. V. 937. Hist. Tidsskr. V. 83. Forresten havde dog R. Frederik II en Skomager, som han kaldte sin „fransøiske Skomager“. R. D. Mag. I. 138.

⁴ I Geheime-Arch. Danske Saml. No. 391 (medd. af Dr. Kall Rasmussen) læses i Register de Kolding- og Beile-Borgere, der 1556 bleve menstrede af Jørgen Rosenkrantz: „Søren Sørensen Fennidreger“, og siden læses som Besalingsmand for Beile Borgere: „Jens Middelfsen, hestemandt. Søren Sørensen fenneric“. Til samme Tid udgjorde Borgerordningen i Beile en Styrke 22 Mand: Nye hist. Tidsskr. I. 200. Af en lignende Liste fra 1558 sees, at han da havde været denne Post. — Curric. vitæ Andr. Vell. p. 35 og Orat. de vita Grundithi, 05 - nævne Anders Bertelsen som Borgermester, og Dr. Kall Rasmussen har meddeelt mig, at der i det Geheime-Archiv (Topograph. Saml.) findes et meget bekræftet originalt Brev af til sig, Borgermester i Beile, givet i Odense S. Andrea Apostoli Dag (d. e. 30 Novbr.)

Søn, der kom til at bære Morfaderens Navn, og hvis Berømmelse i Tidens Løb voxede ud over Veilebalden og Veileesen, der hidtil havde begrændset Familiens Anseelse, og overstraaledede de ikke saa anseelige Mænd, der havde seet Lyset i Veile og knyttet deres Fødebyes Navn til deres eget⁴.

Anders Sørensen Bedel er født den niende November 1542⁹. Sine første Barndomsaar tilbragte han i Forældrenes Huus og blandt de Venner, der stode i Forbindelse med dette. Man vil da først og nærmest tænke paa ham som afvøde Morfaders efterladte Slægtninge; dernæst maaskee paa Borgermestrene Jens Mikkelsen og Clement Sørensen den Ældre, samt Sognepræsten Oluf Nielsen, en Søn af den i Christian den Andens Historie bekendte Veile-Borgermester Niels Jonsen¹⁰. Men om den unge Anders Bedel selv vide vi i det heile kun saa meget, at han i en tidlig Alder fik Plads i Byens latinske Skole og at han var en livlig Dreng, der maaskee ikke altid kunde søie sig est¹¹ Tidens alderens pædagogiske Strenghed¹¹.

En Latinskole havde Veile, ligesom de øvrige Rigsstæder efter Reformationen, faaet af Kong Christian den Tredie. Det gamle Sortebrødrerkloster, forladt af sine Munke, var ved kongelig Gavnildhed blevet Byens Raadhuus¹²; men en af dets sidste Beboere, Nis Bredal, vilde ikke forlade Slægt, Venner og Fædreland. Han havde udsonet sig med den nye Tiugenes Orden, antag¹³ Reformationen og var blevet den nye Skoles Rector, lønnet med et Vicariats Præbende ved Kirken¹³. En Hører blev givet ham til Medhjælper, senere i d

1526; Fornavnet er hensmulbret; men i Seglet, der viser en Sar, synes Navnet Anders at kun¹¹ læses. Disse Vidnesbyrd tør jeg ikke forkaste, thi det har været mig paafaldende, at Anders Bed¹¹ telsen ikke findes i Rækken af Borgermestrene hos Clement Sørensen, Gaarm. S. 78—81.

8 Dan. Ail. V. 938 giver en Fortegnelse over berømte Mænd, der optog deres Fødebyes Bil¹¹ Ravn. Anders Bedel staaer først i Rækken.

9 Cimbr. lit. II. 904 har kun Aaret; men Curric. vitæ a. St. ogsaa Dagen.

10 Kun Formodninger efter Clement Sørensens Optegnelser hos Gaarm. S. 79. Ni¹¹ Jonsens Sønnen bleve begge vel anbragte i deres Fødeby, N. Oluf Nielsen (+ 1560) i Præstefaldet, ¹¹ efter hans Død gif over til Broderen Nabs Nielsens Svigersøn Niels Bud, og Nabs Nielsen (+ 153¹¹ 9) i Borgermester-Embedet, — et Bidrag, som det synes, til Repetitionens Historie i Veile. Anders Bed¹¹ telsen var død omtr. 1531. Vita Grund. 05 vers. Jens Mikkelsen var Borgermester 154¹¹ 5, ifølge en Meddelelse af Dr. Kall Rasmussen af Danske Saml. i Geheime-Arch. No. 240, ¹¹ og han døde efter Gaarmann a. St. 1571. I Aaret 1554 blev den her nævnte Clement Søren¹¹ (+ 1584) Borgermester.

11 Bedel siger om sig selv: „Me vero discedentem (nl. til Jens Grundet i Ribe) parens¹¹ ad obsequium huic præstandum cohortabatur serio, ut si qua de me oriret¹¹ querela, non haberem in ipso voluntatis paternæ integram et amicam benivolentiam¹¹. Grundith. Simil. P5 vers.

12 Gaarmann S. 53. Af Klosters Læbegaard opstod senere Petersholm.

13 „In singulis urbibus et oppidis latinæ scholæ et idonei ad earum moderationem p¹¹ ceptores tres aut ad minus duo sint”: Ordin. eccl. (ex offic. Jo. Vinitoris 1537.) fol. 4. I Reg. o. a. L. No. 1. fol. 96 b (medd. af Dr. R. R.) læses: Borgermestre og Raad ubi Veile ¹¹ Brev paa den Rente og Rettighed, som ligger til de Vicarier, som Borgerne ubi Veile ¹¹ sunderet til nogen Tjeneste ubi deres Sognekirke, saa at samme Rente og Rettighed skal her ¹¹

ste hans egen Søn Rasmus Bredal¹⁴, og nylig havde den Antvorkovstve ude igjen optaget de Reformplaner, der allerede før Reformationens Indfø- vare begyndte, og søgt at tilveiebringe større Eenhed i Skolevæsenet og uftigere Lærebøger, end man hidtil havde havt¹⁵. I denne Skole blev nu del optaget, sandsynligvis da han var syv Aar gammel, altsaa i Aaret 149 eller 150; thi det syvende Aar var dengang i Almindelighed Skolegangens byndelse¹⁶. Hvad han lærte, kunde ikke være meget. Naar først ved Høres-

oner, som samme Vicarier nu have i Forskning, bede og afgangne ere, da skal ligge til Skolen og Lemesterens Underholdning &c. Fredagen efter Søndagen Jubilate Anno 1542. Clementensen hos Gaarm. S. 75 siger, at Bredal „blef vdi Magister Hans Thausens Tid satt til Skoler oc var i den Besilling offuer L. Aar“, og at han selv som et Barn kom i hans Skole 1576. Thura in Valv. schol. ap. MS. p. 514 lader ham blive Skolemester 1528 og afgaae 1578. stemmer overeens. Men er det rigtigt, saa har Thura feilet, hvis han har troet at giengive Clementsens Mening ved at skrive: „a viro celeb. M. Jo. Thauano, Rip. Ep. scholæ huic circa an. præficitur“. Hans Thausens Tid vil blot sige den Tid, da P. Thausen fremstod som Refor- r. — Navnet Bredal (en Landsby i Nærheden) findes hyppigt i Veile: en Jens Bredal var 1500 Aar ved Hellig Kors Alter i Veile (D. Atl. V. 945, Suhms Ryer. Saml. I. 385); Velle al var ved Beg. af samme Aarb. Raadmand i Veile (Lopogr. Saml. i Geh.-Arch.); Anders al (+ 1630), Peder Bredal (+ 1641) og Rads Jensen Bredal Wable (+ 1655), alle Forfattere, Bedelensere.

14 Af Reg. ov. a. L. No. 6 fol. 471 b (medd. af Dr. R. R.) sees, at R. Christian III d. 13 Dec. bevilgede „den Locate af Veile et Pund Korn af Skibet Sogn“. At Rasmus Bredal har været i sin Faders Tid, det siger den samtidige Clem. Sørensen S. 77; men Bedels Lærer kan han Chronologien ikke have været. Derimod nævner Bedel selv Laurids Bertelsen i sin Udgave af Rigprædiken over Folger Rosenkrants mod Slutningen af Dedicationen som sin „gunstige Ben og ceptor“, og af Laurids Bertelsens Epitaphium i Aarhus Domkirke (Pontop. Marm. Dan. B) ser man, at han virkelig havde været Lærer ved en Skole. Da nu Tauber (Hist. scholæ us. p. 70 not. 19) bemærker, at Alb. Thura ganske har forbigaaet ham, og at Poul Poulsen i l. Aarhus set ikke veed, om det er i Aarhus eller andetsteds, at han har været Lærer, saa har æret tilbøielig til at tænke paa Veile. Men det gaar neppe an. Worms Beretning (I. 78), at 1547 var Rector i Aarhus, finder Bestyrrelse i Reg. ov. alle L. No. 5 fol. 40 b og fol. 58 a, han ligeledes 1547 og 1548 nævnes som Skolemester i Aarhus, og i sidsnævnte Aar fik han Brev t Canonicat sammesteds. Naar og hvor han da har været Bedels Lærer, skal jeg ikke kunne sige.

15 Reformen af Skolevæsenet, som allerede Christian II arbejdede paa (Dan. Mag. VI. 365) i skaffelsen af de urimelige Skolebøger, havde allerede efter Christ. Pedersens Vidnesbyrd (D. Mag.) havt nogen Fremgang, da Palladius paa Synoden i Antvorkov 1546 satte sit Uniformitets-Forgiennem, og medgav de tilbagevendende Superintendentener et Par Lectionstabeller, hvilke diidse atter *scholis Trivialibus, ut uniformitati locus non deesset, obtulerunt*. Cfr. Palladii Gram. Vitteb. 1558. Præf. (Den første Udgave af 1553, som Nyerup anfører, har jeg ikke havt). Detammer mig dog, at Palladii egen Grammatik, der ofte benytter den gamle rhytmiske Form for Reg- ligesom Alexander, Eberhard Bethuniensis, Johannes de Garlandia o. A. (Cfr. Nyerup Notit. p. 2. 28. 47), staaer en god Deel under Melanchthons, og formodentlig have Rectorerne sagt ham I det mindste har det været mig paafaldende, at hans egen Grammatik intetsteds udtrykkelig næv- hans nogle Aar senere udgivne Formula visitationis provincialis, men stules under liorum“ eller „etc.“ S. C6 vers. C7.

16 At det syvende Aar gjorde Epoche, see vi allerede af Dr. Michaels Vita hominis, og at aa Bedels Tid var Skolegangens Begyndelse, lærer han os aldeles bestemt i Prædiken over Friis S. H6 vers. Naar han nemlig her, gennemgaaende alle et Mennesses Livealderer, taler des: „Dernast voxer mi op, oc skulle fættis til Skole“ o. s. v., saa tilføier han i Margen: „Siu Aar“. samme antydes bestemt i Rigprædiken over Claus Glambel S. B2.

rens Underviisning Abceden, Donatus og Catechismus vare gennemgaaede og nogen Dvælse vundet i Skrivning, saa gik han op i Rectors egen Classe, hvor et Par latinske Grammatiker skulde bane ham Veien til ikke alene at skrive, men ogsaa at tale det fremmede Sprog, der beherskede Alt og hvori Sædelæren og den tarvelige Religionsunderviisning meddelees gennem Cato og Sulpitii Sententser, Esops Fabler, den latinske Catechismus, Søndagevangelierne og Davids Psalmer¹⁷. Religionsunderviisningen ligesom Musikken knyttede sig til Kirken og var beregnet paa kirkelig Brug; men det latinske Sprog var først og sidst Underviisningens egentlige Hovedgjenstand; det var Middelet, gennem hvilket udelukkende al Kundskab skulde meddeles, ja det alene maatte høres, selv naar Drengene tumlede sig ved Boldspillet paa den frie Markt¹⁸. Disse op-

17 Hvad der skulde læres i en „Minor schola trivialis“, som den i Veile var, forklæres i Palladii Formula visitationis under Rubriken: Tabula de exercitiis scholasticis S. C5—C 5 vera. Om den nederste Classe hedder det: Prima sit eorum puerorum, qui versantur. Abcedarum libello. Donato legendo, in vocabulis discendis. Catechismo ediscendo, Pingendis litteris. Her til vil jeg blot bemærke, at Luthers Catechismus var oversat paa Latin (af Jo. Sauromannus), „ut pueris, qui primum in scholam latinam formandi traduntur, proponeretur“, at en Udgave deraf, trykt i Wittenberg 1530, tillige var indrettet til Abceder, og at Donaten rimeligvis allerede sidst i 1493 havde trykt i Danmark. Jfr. Nyerup Mantissa notitiæ p. 5. — Om den anden Classe hedder det: Secunda sit eorum, qui exercentur. Catone et Sulpitio construendis ac ediscendis. Grammatica Torrentini, in qua seorsim examinentur. Grammatica Philip. Melant. et Johannis Spangebergii. In fabulis Æsopi. Pædologiis Mosellani. Sententiis ediscendis. Usuali musica. Epistola scribenda. Catechismo. Dominicali Evangelio. Psalmis. Jeg skal tilføje nogle Oplysninger, siden Ingen har fortsat Nyerups Afhandling. Dionysius Cato, hvis Levetid og Levnet standigbeholder ere meget omtvistede, tillægges nogle moralske Leveeregler, der indbeholdes i fire Bøger brugtes i Skolerne som en Slags Læsebog og Glosebog baade i Latin og Græsk, da Maximus Planudæ havde oversat dem. Allerede Christian II vilde have denne Bog indført istedenfor Facetus (D. Mag. VI. 365), og Præsten Jacob Henrichsen i Odense oversatte den i Midten af det 16de Aarhundrede paa danske Vers. Jeg har haft en Udg. af 1561 (ap. Rob. Stephanum) ex recogn. Mat. Corderii, cum græca interp. Max. Planudæ. Jo. Sulpitius fra Veroli i det 15de Aarhundrede udgav Carmina de moribus puerorum in mensa præcipue servandis, altsaa ogsaa en Slags Sædelære til Skolebrug; Prof. Christen Mortensen Morsing lod den igjen optrykke, foreget med et Indledningsdigt in pueros Hafnienses og et Tilæg af nogle moralske Vers. En lille Cædey paa otte Blade, i den hiesamling p. d. St. R. Bibl. Om Torrentini commentaria in Alexandrum, der tilligemed Despaunterii Syntaxis og Ant. Mancinelli Prosodie blev optaget i Palladii Grammatik, kan sees Nyerup Notitia p. 23—24. Melancthon's Grammatik er en bekendt Bog, der staar høit over alle andre. Jo. Spangeberg, Rector i Nordhausen, skrev bellum grammaticale, hvori de forskjellige Talebeles indbyrdes Forhold er udvist i Fortællingen om en Krig og Fredslutning mellem dem. Den St. R. Bibl. har en Udg. fra 1561 (Budissinæ), en meget lille Octav paa tredve beels foliære, de ufoliære Blade. Ved Esopus maatte her vel tænkes paa een af de mange gamle latinske Doversententser. Petr. Mosellanus (Schade) i Leipzig skrev Samtaler for Drengene, for at de kunde vænne sig til at tale classisk Latin om de Ting, som i deres Fritid spøfselsatte dem. Bogen udkom først 1517. Jeg har haft en Udg. fra 1560, der er foreget med lignende Dialoger af Mosellani Discipel Christoph. Hegendorfinus. Musikken har vel meest været øvet practisk, som Sang „inibi iben nye Musiken“. D. Mag. VI. 366. Den latinske Brevskrivning var en egen Disciplin i Skolen, og Johannes Sulpitii Grammatik, hvis anden Deel kaldtes Opusculum de componendis et ornandis epistolis, var formodentlig den almindelige Veiledning i dette Stykke. Af denne Bog har d. St. R. B. en fine Palæotyp fra 1511.

18 Vi have allerede omtalt Mosellani Pædologia, litter Dreng-Samtaler om et Parst.

ve som en Følge deraf tidlig en vis Færdighed i Latinen, og Bedel havde de i sit ellefte Aar bragt det saavidt, at han ikke alene kunde skrive Spro-
emmelig rigtigt, men endog sammensætte latinske Vers¹⁹. Egentlig Poesie
der ved disse profobiste Dvælses vistnok aldeles ikke være Tale om, skjøndt
al selv forsøgte sig som dansk Digter og Bedel af Naturen besad, om just
store Digtergaver, saa dog en opvakt og livlig Aand: den latinske Verses
, som dengang ligefrem hørte med til Skoleplanen, bestod kun i en Sam-
likning af laante Phraser, og danske Vers turde vistnok ingen Pøbling vove
il at komme frem med. Imidlertid kunde Veile Skole, som een af de min-
ikke fortsatte Bedels Undervisning ud over Drengaalderen, og da han
e fyldt sit fjortende Aar, raadede Bredal selv hans Fader at sende ham til
ørre Skole²⁰. Vandringer fra den ene Skole til den anden, fra den ene
r til den anden berømtere, var desuden almindelig Skik og Brug²¹.
mand Søren Sørensen selv havde maaskee havt mere Lyft til at danne en
mand af sin unge Søn; men denne, der intet frygtede mere end Kjøb-
sboutifken, og Nis Bredal, der ventede sig Noget af sin Discipel, omstemte
i al Fald, og flere Omstændigheder levede Valget hen paa den blomstrende
skole i Ribe²². Der levede Bedels Slægtning, den ædle Jens Grundet;
n kaldtes kort efter den berømte Rector, Mester Hans Thomsen.

II. Mester Jens Pedersen Grundet, der nu skulde træde Bedel i Faders
og virkelig kom til at udøve en afgjørende Indflydelse paa hans Dannelses
haracter, var en alvorlig, mild og gudsfrygtig Mand, som troede at spore
s Finger i sin egen Skjæbne. Hans fattige Forældre, Peder Terkildsen
Kersten Vincentsdatter, Bønderfolk i Grundet ved Belle, havde fra Buggen

nøst, om Fuglefangst, om Boldspil, om en forestaaende Ferie o. s. v. Ordinat. ec-
regni Dan. fol. XXXII b-XXXIII forbød ogsaa med Hensyn til de lat. Skoler, *ne quicquam
quam latina doceatur*. Det samme gjentager Palladius i nogle Regler for Disciple, tilføiede
Grammatik: „Latine loqui assidue, quantum adferat commoditatis, nemo studiosorum non
' . Det indfjærpes ogsaa i Sulpitii Carm. de morib. puer. S. B3.

9 Curric. vitæ Andr. Vell. p. 36 (Palub.).

0 Bedel meddelte selv i Bispenes 2 Part under No. 52 (S. 308. Udg. 1787) en Verse om
ian Ills Død af hans „salig gamle Skolemester Niels Bredal i Bedel“. — Bedel bestemmer ogsaa
rie, paa hvad Tid han kom til Ribe; i Oratio de vita Joh. Grund. P5 vers. (skrevet 1567)
an: „annus jam agitur decimus, ex quo me pater hortatu amicorum Ripas primum misit“.
ic. vitæ a. Et lærer os, at Bredal hørte til disse amici, da han mærkede, at den fjortenaarige
 havde „et drabelig godt Ingenium“, og „kunde ikke meget mere forbedre sig der
Skolen“. Se Hr. Michel gjør ogsaa det fjortende Aar Epoche.

1 „Liberum est Scholasticis locum et scholam commutare, nuncque sub hoc, nunc sub
admoderatore, prout eis commodum visum fuerit, militare“. Pet. Palladii Gram.
ræf. Hvorledes den Vandringsskik kunde bruges, veed man af Niels Hemmingsens Exempel.
l. Worms Skolehist. S. 374.

2 Orat. de vita Grundeth. l. c. Curric. vitæ Andr. Vell. p. 36.

rens Underviisning Abeceden, Donatus og Catechismus vare gjennemgaaede og nogen Dvælse vundet i Skrivning, saa gik han op i Rectors egen Clasje, hvor et Par latinske Grammatiker skulde bane ham Veien til ikke alene at skrive, men ogsaa at tale det fremmede Sprog, der beherskede Alt og hvori Sædelæren og den tarvelige Religionsunderviisning meddelees gjennem Cato og Sulpitii Sententser, Esops Fabler, den latinske Catechismus, Søndagevangelierne og Davids Psalmer¹⁷. Religionsunderviisningen ligesom Musikken knyttede sig til Kirken og var beregnet paa kirkelig Brug; men det latinske Sprog var først og sidst Underviisningens egentlige Hovedgjenstand; det var Middelet, gennem hvilket ubelukkende al Kundskab skulde meddeles, ja det alene maatte høres, selv naar Drengene tumlede sig ved Boldspillet paa den frie Mark¹⁸. Dløse op-

17 Hvad der skulde læres i en „Minor schola trivialis“, som den i Beile var, fortales i Palladii Formula visitationis under Rubriken: Tabula de exercitiis scholasticis S. C5—C5 vers. Om den nederste Klasse hedder det: Prima sit eorum puerorum, qui versantur. Abedario libello. Donato legendo, in vocabulis discendis. Catechismo ediscendo, Pingendis literis. Her til vil jeg blot bemærke, at Luthers Catechismus var oversat paa Latin (af Jo. Saurmannus?), „ut pueris, qui primum in scholam latinam formandi traduntur, proponeretur“, at en Udgave deraf, trykt i Wittenberg 1530, tillige var indrettet til Abecede, og at Donaten rimeligvis allerede siden 1493 havde trykt i Danmark. Jfr. Nyerup Mantissa notitiæ p. 5. — Om den anden Klasse hedder det: Secunda sit eorum, qui exercentur. Catone et Sulpitio construendis ac ediscendis. Grammatica Torrentini, in qua seorsim examinentur. Grammatica Philip. Melant. et Johannis Spangebergii. In fabulis Esopi. Pædologiis Mosellani. Sententiis ediscendis. Usuali musica. Epistola scribenda. Catechismo. Dominicali Evangelio. Psalmis. Jeg skal tilføje nogle Oplysninger, siden Ingen har fortsat Nyerups Afhandling. Dionysius Cato, hvis Levetid og Levnetsomstændigheder ere meget omtvistede, tillægges nogle moralske Levregler, der indbeledes i fire Bøger og brugtes i Skolerne som en Slags Læsebog og Glosebog baade i Latin og Græsk, da Maximus Planudes havde oversat dem. Allerede Christian II vilde have denne Bog indført istedenfor Facetus (D. Mag. VI. 365), og Præsten Jacob Henriksen i Odense oversatte den i Midten af det 16de Aarhundrede paa danske Vers. Jeg har høvt en Udg. af 1561 (ap. Rob. Stephanum) ex recogn. Mat. Corderii, cum græca interp. Max. Planudæ. Jo. Sulpitius fra Veroli i det 15de Aarhundrede udgav Carmen de moribus puerorum in mensa præcipue servandis, altsaa ogsaa en Slags Sædelære til Skolebrug; Prof. Christen Mortensen Nørving lod den igjen optrykke, foreget med et Indledningsdigt in pueros Hafnienses og et Tillæg af nogle moralske Vers. En lille Sæde paa otte Blade, i den Hjelmskj. Samling p. b. St. R. Bibl. Om Torrentini commentaria in Alexandrum, der tilligemed Jo. Despauterii Syntaxis og Ant. Mancinelli Profodie blev optaget i Palladii Grammatik, kan sees Nyerup Notitia p. 23—24. Melancthon's Grammatik er en bekendt Bog, der staar høit over alle de andre. Jo. Spangeberg, Rector i Nordhausen, skrev bellum grammaticale, hvori de forskjellige Taledeles indbyrdes Forhold er udsiglet i Fortællingen om en Krig og Fredsslutning mellem dem. Det St. R. Bibl. har en Udg. fra 1561 (Budissinæ), en meget lille Octavo paa tredive deels folierede, deels ufolierede Blade. Ved Esopus maatte her vel tænkes paa een af de mange gamle latinske Overtælselser. Petr. Mosellanus (Schade) i Leipzig skrev Samtaler for Drengene, for at de kunde vænne sig til at tale classisk Latin om de Ting, som i deres Fritid sydselsatte dem. Bogen udkom først 1517. Jeg har høvt en Udg. fra 1560, der er foreget med lignende Dialoger af Mosellani Discipel Christoph. Hegenendorfinus. Musikken har vel meest været øvet practisk, som Sang „ubi iben nye Mensur“. D. Mag. VI. 366. Den latinske Brevskrivning var en egen Disciplin i Skolen, og Johannis Sulpitii Grammatik, hvis anden Deel kaldtes Opusculum de componendis et ornandis epistolis, var formodentlig den almindelige Veiledning i dette Stykke. Af denne Bog har b. St. R. B. en smuk Palæotyp fra 1511.

18 Vi have allerede omtalt Mosellani Pædologia, litter Drengesamtaler om et Marked,

Løbet af otte Aar bragt i den fortreffeligste Stand, og i sit eget Huus havde en adnet en Pensionanstalt, hvorfra berømmelige Mænd udgik over hele Landet³. Nu var han allerede i et Par Aar, siden 1554, Sognepræst ved Sankt Mariæ Kirke; men sin Opdragelsesanstalt havde han holdt vedlige, efter at have tiltaget Rectoratet. I denne var det, at han i Slutningen af Januar 1557 tog den unge Bedel, vistnok i det glade Haab, at skulle gjengjælde Mortensens Belgjerninger paa Datter sønnen⁴.

Efter Hans Thomesen, hæderlig bekendt som Psalmedigter, blev netop Par Maaneder efter af Biskop Hans Tausen udnævnt til Rector i Ribe⁵ og indtog der en Skole, tilstrækkelig udstyret med de materielle Betingelser for at kunne opretholde sin gamle og nye Berømmelse. De Rigdomme, som christelig og videnskabelig Omhu i det tolvte og trettende Aarhundrede havde tillagt Skolen, men uredelig Bestyrelse og Vindefyge senere saa godt som berøvet den, vare af Kong Christian den Tredie for saa Aar siden igjen nogenledes samlede. Skolen hørte til de store Stiftsskoler, der ifølge Nationalsynoden i Antvorskov skulde have fem Classer og ligesaa mange Lærere, alle graduerede Personer. Deres Disciple strømmede siden Grundets Dage til fra alle Sider, og det uggaaardste Gods frembød Midler ogsaa til de ufornuendes Underholdning⁶. Saaledes var Ribe Skole. Den havde et stort Navn for at have frembragt mange berømte Lærere, og den almindelige Mening om Hans Thomesen tillod ingen Tvivl om, at den fremdeles vilde bevare det⁷. Til denne Mand's Un-

³ Orat. de vita Gr. 08 — P3 vers. „sed et post resignationem administrationis scholasticæ, plene fuerunt ejus ædes virorum præstantium et nobilium pueris“. Det hele Stykke tjener at læses. Pensionanstalter, navnlig for Børn af Adelsmænd, findes hyppig i denne Tidbøger, s. Ex. hos Wormobus, Chrysostronus o. A. Sfr. Dan. Mag. IV. 197-98.

⁴ „Blev derfor ubi sin Alders 15 Aar ved St. Povel's Dags Tide (d. e. d. 25 Januar) hidført i sin hære sal. Fader og kom i Herberg hos sin Vende, den sine drabelige lærde Mand Hr. Jens Pedersen Grundet“. Curric. vitæ p. 36. Ifølge „Skolebogen“ MS. (Thorup's Progr. s. 1827 S. 30) var han Rector fra 1542 til 1550. „Tandem istorum laborum pertæsus dedit se quieti inique aliquantisper privatus Canonicus, donec a discessu M. Laurentii Nicolai vocaretur ad munus Pastoris“. Dette skeete 1554: Insc. Rip. p. 17.

⁵ Hans Thomesen siger selv, at han i Aaret 1557 „om Paassen“ blev kaldet til at være Skolelærer i Ribe. Dan. Digter. Hist. I. 206. Hans Formand Jacob Sørensen afgik d. 17 April 1557 og blev Capellan, siden Sognepræst til Catharinelirken: Thorup's Progr. 1827 S. 32. Det er derfor tvivlsomt, naar Teglb. Lauridsen fortæller, at Skolen „var i stor Flor og meget beremt for hans Tid“, saa ubmærket en Mand forresten Hans Thomesen var. Cfr. Lyschand. de scriptor. Dan. ap. Westphal. III. col. 473. Hensyn til Grundet var, efter Bedel's egen Fremstilling Vita Gr. P5 vers.), den første Bestemmelsesgrund: „me apud eum degere, qui generi nostro resignationis et officiorum necessitudine junctus esset“.

⁶ Ribe Skoles og Byes Historie er i ældre og nyere Tid saa fortreffelig bearbejdet, at Læseren her det Bedste vil forlange. Jeg vil blot erindre om Bisperne Elias og Christian, om den Uggaaardste Skole's Oprettelse, Forsald og Gjenfærdelse. Terp pag. Ripæ Cimbr. p. 466 sqq. Programmskræ fra Ribe af P. L. Hansen og P. N. Thorup. 1823 S. 7. 1825 S. 17. 1826 S. 1-28.

⁷ Skolens Berømmelse i denne Henseende nævnes alt af Morten Borup i Bisen om de danske Skolelærere: „ingeniis viges et moribus“ (Kjøbenhavn'ske Udg. 1787. S. 386); Jon. Coldin-

derveifning betroede nu Søren Sørensen sin unge Søn, ligesom hans Dødsbrev gælte til Grundet.

Anders Bedel medbragte fra Belle Skole saa gode Forkundskaber, han paa en Tid, da Skolegangen stundom uddroges næsten til en Menigmands alder, i saa Aar kunde gjenneengaae Ribe Skole. Det er derfor rimeligt, han strax er blevet optaget i det mindste i den tredie Klasse. I saa maatte han under sit fireaarige Ophold i Ribe bestefstige sig med Torre og Melancthons latinske Grammatiker, Terentius, Plautus, Virgilius, D. Forvandlinger, Cicero om Pligterne og Ciceros Breve; han maatte skrivet sinne Stille og latinske Digte, lære Begyndelsesgrundene af det græske Sprog og nøiagtigen gjenneengaae en Deel af det Nye og Gamle Testamente. Nu eller Kirkefangeren, som Hans Thomesen satte saa megen Pris paa, blev vi drevet med Iver. Endelig sluttedes Underviisningen i Mesterlectien med Compendium over Dialectik og Rhetorik, der som et Tillæg fandtes i Melancthons Grammatik⁹. Om alt dette vide vi dog, hvad Bedel angaaer, i det Enkelte; men vi vide, at hans Fader ved Afreisen havde givet ham alvorligste Formaning, at Grundet hjertelig anbefalede sin Fostersøn til Skole Rector, og at Bedel ved hurtige og ualmindelige Fremstredt tilbrog sig særdeles Opmærksomhed ogsaa udenfor sine egentlige Læreres Kredse⁹. Vi viden, den gamle berømte Hans Tausen, der var Rectors og Skolens høi Dygtighed paa Stedet, elskede ham meget for hans Flid, Kundskaber og

gens. in desc. Dan. p. 86, J. J. Pontan. Chorogr. Dan. pag. 659 omtale det saadant i Rade Rostoch, den gl. navn. Kjøbst. Ribe (MS. Bibl. Univ.) i Append. giver en leffig Fortegnelse over Skolens lærde og berømte Fostersønner, og saavel denne som Lærpagter paa. Riste (Ripæ Cimbr. p. 596—663) kunde endvidere foregås af Thorups Programmer.

8 Petr. Palladii formula visit. prov. C6 vers. — C7 vers. lærer os, hvad det tre høiere Classer i Scholæ majores fulde foredrag: „Tertia eorum sit, quibus proponuntur Grammatica Torrentini, Philippi etc. pro exacta Etymologiæ et Syntaxios cognitione. Tertia et Plauti comediarum puriores pro exercitio grammatices. Epistolæ Ciceronis pro latine loquendi et scribendi usu. Exercitium scribendi epistolam semel ad minus in septimana. Exercitium cantandi ex usuali musica. Exercitium ediscendi, per duo carmina moralia. Exercitium tatis in Evangelio Matthei, in proverbii Salomonis, in epistola ad Timotheum et in Johannis epistola. Quarta sit eorum, quibus proponuntur Grammatica Torrentini, Philippi etc. præsertim pro exacta Prosodiæ cognitione. Opera Virgilio. Metamor. Ovidii. O Ciceronis. Epistolæ familiares. Ratio conscribendi carmina. Libellus musices artificis Exercitium scribendi epistolas et carmina. Psalterium Eobani. Jesus Syrach et epistola ad Titum pro exercitio pietatis. Quinta sit eorum, quibus proponuntur, præter ea quæ ad Grammaticam spectant, Elementale græcum. Dialectica et Rhetorica Philippi. Epistola ad nos cum Evangelio dominicali pro exercitio pietatis. Exercitium styli semel in septimana minus. Exercitium musices artificialis”. Hvad her nævnes, behøver ingen Forklaring; dog vil mærke, at der i det mindste nogle Aar senere læstes i Ribe et Par Bøger, som her ikke nævnes. I lænd. Hegelund. MS. ad 17 Jan. 1570 er nemlig skrevet: „incoavimus Rudimenta Descripti et miscellanea colloquiorum puerilium Lossii. Tillæget i Melancthons Grammatik ganoæ 1526) giver et meget tydeligt Begreb om, hvorledes Dialectiken og Rhetoriken blev læst.

⁹ Or. de vita Grund. P5 vers. — P6.

æder; Prælaterne og Canikerne i Capitlet, der ligeledes stode i et vist Patrosforhold til Skolen, dømte ikke mindre fordeelagtigt om ham. Blandt disse maa man nævne Grundets fortrolige Ven, Historiographen Hans Svaning, der maaskee allerede nu opdagede Ynglingens Sands for Historie og Udsager; men fremfor alle maa man nævne den rige Prælat, Erkebøgen Mester Jens Pedersen Viborg, der forud havde været Biskop Iver Munks Cantøler og derfor almindelig kaldtes Jens Cantøler¹⁰. Som Formand for Capitlet og Uddeeler af dets Gaver til de fattige Skolebørn, havde han Leilighed til at gjøre sig bekendt med Disciplinens Gyver og Duelighed, og Bedel var da isærbelethed Ojenstand for hans Forundring og Betømmelse. Jens Cantøler eiede selv et Bibliothek, hvorfra han laante Bedel de græske og latinske Historieforfattere, hvilke denne efterhaanden gjennemlæste og gjorde Uddrag af med saamegen Grundighed, at den gamle Prælat ikke kunde tilbageholde Uttringer af sin Betømmelse. „Det er dog paafaldende“, sagde han engang til Jens Grundet, „at ikke unge Menneske kan forstaae saadanne Skribenter, som fremlærde Mænd, som paa høie Skoler studeret have, allene have Forstand til at læse og udvælge nogen Eksempel“¹¹.

¹⁰ Hans Tausen, Canikerne og blandt disse navnlig Jens Cantøler nævnes i Curric. vitæ p. 37. ogsaa Hans Svaning kunde have været anført, er der næsten ingen Tvivl om, da Bedel udtrykkelig nævner ham til de trede Benner (Laur. Nicolai, Bisp i Aalborg, Johan. Synningius, Prof. ved Universitetet, og Jo. Svaningius), som Grundet fremfor alle elskede, og da Svaning netop levede i Ribe. i *den Grund*. P. 5.

¹¹ Curric. vitæ a. St. opholder sig især ved denne Jens Cantølers Forhold til Bedel, og da han synes mig temmelig overset i vor Historie, skal jeg meddele nogle enkelte Notitser om ham. Jens Pedersen Viborg var født omtrent 1501 (Insc. Rip. p. 42), uvisst hvor. Hans Tilnavn tyder paa Viborg; hans Elgtskab med Amerinus (Jo. Amer. Carm. C7), hvis Fader, den ovennævnte Laur. Nicolai, havde gaaet i Ribe Skole og været Grundets Formand som Præst ved Domkirken i Ribe (ingenlunde i Aalborg, som Ryerup S. 13 vil; jfr. Vita Grund. O6. P4 vers.), kunde synes at pege paa denne By. I Reformationstiden reiste han udenlands, herte ogsaa Luther (Insc. Rip. p. 42) uden vel dog bestemt at erklære sig for Reformationen, kom hjem som Magister, beholdt i en Alder af 27 Aar, omt. 1528, et Canonicat (Insc. Rip. p. 42), 1535 Vicaria Apolloniæ (Terp. Ripæ Cimh. p. 239) ved Ribe Domkirke og var Cantøler hos Biskop Iver Munk. Da det hele Riber Capitel ved tvende Caniker underskrev Kirkeordinansen 1537 (Ord. eeccl. Regni Dan. fol. 99—100), beholdt han sit Canonicat, og i Aaret 1539, samme Aar som den gamle Iver Munk døde, giftede han sig med Helene Thimesdatter (Insc. Rip. p. 42). I Aaret 1543 valgte Dom-Cantoren Mogens Raas ham til sin Medhjælper og Efterfølger i Cantoratet, hvis Capitlet vilde samtykke deri, og da Raas døde samme Aar, valgte virkelig Capitlet ham til Cantor; men Kongen, som havde givet Herman Eschel dette Prælaturs, besluttede, at denne skulde beholde det: Grønlands Doc. Rip. MS. i Geh.-Arch. No. 557. 559. 561, medd. af Dr. Kall Rasmussen. I det følgende Aar 1544 overlod Jørgen Gylbenstjerne ham Vicariatet i Ribe, som denne i tolv Aar havde havt, frivillig og med Kongens Samtykke (Dan. Reg. IV. 167—68. 173—74) imod en aarlig Betaling („Pens“) til Gylbenstjerne. Men af adskillige Breve fra Jens Viborg til denne i Aarene 1545—1548 (Geh.-Archiv. Topogr. Saml., medd. af Dr. Kall Rasmussen) ser man, at han i lang Tid havde den største Red med at erholde Prælaturs Indtægter, rimeligvis især paa Grund af den omtvistede Kirkehed over det Læringslehnste. Siden levede han som en rig, lærd og anset Mand, der eiede et godt Bibliothek og interesserede sig for sinke Discipline i Skolen, saasom Amerinus og Bedel. I det samme Aar, da Bedel forlod Ribe, 1561 i Decbr., udpegede han, tilligemed Lehnsmanden Niels Lange, fire Caniker, Borgermestre og Raad, en Lurus-

III. Men Gren for denne Bedels overordentlige Fremgang maatte Hans Thomesen og hans Skole i det mindste dele med Grundet og dennes Huus. Her fandt Bedel et herligt Selskab af dannede og lærelystne unge Mennesker, et ophøiet Exempel paa Dydens Afspælling i Livets Sysler og en grundig Anvisning til at slutte sin Løst efter Kundskab. Dydragelsesanstalten i Grundets Huus havde stedse været en Samlingsplads netop for de anseelige og fornemste Familiers Børn, ikke allene fra Omegnen af Ribe, men endog fra de fjerneste Steder i Danmark¹, og saavel dette Selskab som Grundets Forhold til Skolen loffede vistnok hyppigt ogsaa andre unge Mennesker til det stille og flittige Hjem, hvorover Grundets milde Aand udbredte sig. Niels Torkildsens tvende Sønner, den siden kronede Digter Hans Frantsen, Borgermester Nielsens Søn den bekjendte Jacob Madsen Beile og flere Andre nævnedes udtrykkelig som dem, der skyldte Grundet deres Dannelse, uden at det just med Visshed lader sig afgjøre, hvorvidt de alle havde været baade hans Disciple og hans Fostersønner². Dette Samliv kunde give Anledning til ungdommelige Udspredelser, der vare gavnlige for Bedel ved Siden af Grundets hele Alvor, og hvoraf Ribe i Maigrevefesten og Tranedandsen havde nogle nationale og eiendommelige³; men fremfor alt maatte Omgangen med Mennesker af den høiere Klasse under Grundets Ledelse have en forædlende Indflydelse, og det

Anordning for Ribe (R. Dan. Mag. II. 272). Han mistede i Nov. 1569 sin første Hustru (Insc. Rip. p. 80); men i det næste Aar i Septbr. gifte han sig igjen med Marie Lambertsdatter (Hegel. Cal. nd. MS. b. 24 Sept. 1570), kjendte dengang omtrent ni og tredshindstyve Aar gammel. I den følgende Tid udbejlede han oftere Almisse til Skolen, ogsaa fra andre private Foll (Hegel. Cal. nd. 7 Decbr. 1570, 19 Decbr. 1572, 14 Aug., 7 Decbr. 1573); han omtales 1577 i den saafaldte Præstfaders Hæxeproses (Dav. Grønlund S. 11). I Slutningen af Aaret 1580 fik han et apoplektisk Anfald, der berøvede ham Mælet (Hegel. Cal. b. 26 Novb.), og d. 7 Mai næste Aar 1581 døde han som Senior i Capitlet og blev begravet i Domkirken (Insc. Rip. p. 42. 80). Han stiftede et Legaat paa tusinde Rigsdaler for fattige (ibid. p. 42; ifr. P. R. Thorsups Program af 1826 S. 36—39). Hans Enke Marie Lambertsd. døde 1608 (Hegel. Cal. b. 8 Aug.).

¹ „Mittebant ad eum, fama nominis ejus exortati, ab ultimis ejus et vicinæ terræ studentibus parentes suos liberos” etc. og derefter fortæller, at Alumnene især vare „virorum proustantium et nobilium pueri”, som ovenfor er bemærket. Or. de vita Gr. P. 3 vers.

² Om Niels Torkildsens Sønner cfr. l. c. O. 6. Hans Frantsen: ib. Q. 5; af ham høvedes ogsaa et Par Digte til Grundet: cfr. Valvæschol. ap. MS. p. 404. Om Jac. Madsen: Vita Gr. O. G. arm. S. 10. Blandt MSS. Vellej. B. U. H. No. 121 4to findes et Epitaphium, forfaaet i Andens Navn af Bedel over en Hr. Esfild.... Præst i Grimstrup og Drve (=: Karre), døde 1582. Hans Tilnavn er paa Grund af Rettelser temmelig ulæseligt; men Hr. Kall Rasmussen har i Reg. v. a. L. No. 8 fol. 61 vers. — 62 vers. fundet, at Esfild Elemebensen fik Drenge nævnte kaldt d. 18 Febr. 1564. I dette Epitaphium læses: „Excolui ingenium sibi Grundet alumnus”. Man ser deraf, at han var en af Grundets Fostersønner.

³ Cfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 723 sqq. Thorsups Progr. af 1839 S. 17. Hegel. Cal. MS. b. 1 Mai 1576. En haandstr. Notits af Chr. Falster — om Skolens Maigrevefest 1625 — i Universitetsbibliothekets Exemplar af hans Amoen. philol. III. 155. Gilder holdt Maigrevefest: Dan. Mag. Tr. R. I. 95, 107. „Tranedands er en sær Danb, som Skolens Maigrevefest bandter vde paa Engene, naar høet indhæstis, et partie staaendis paa de andris ærler”, ifr. Rostovsk, om den gl. Kjøbst. Ribe, MS. B. U. H. No. 183 in 4to. Addit.

er vel ikke usandsynligt, at en vis Frihed og Fiinhed i Sæder, der udmærkede Bedel og baade drog høitstaende Mænd til ham og gjorde ham det let at træde frem for disse, kunde have faaet det første Grundlag allerede i denne Periode af hans Liv. Dertil kom, at Grundets erkjendte Fortjenester og hans Stilling som Sognepræst ved Domkirken og Medlem af Capitlet vistnok ogsaa kaldte andre anseete Mænd til hans Huus og gav det daglige Selskab i Snogdal en Afverling, der var gavnlig og behagelig. Der maatte være Noget at lære ikke alene af Biskop Hans Lausens og af Jens Cantslers, Hans Svanings og de øvrige Canikers Samtaler, men ogsaa af de praktiske Mænd, der stode i Embedsforhold til Grundet, saasom Borgermestrene Oluf Pedersen Faninger og Jens Hegelund og Andre⁴. Den sidstnævntes Søn Peder Hegelund, Bedels Jernaldrende og Skolekammerat, sluttede i disse Aar en Forbindelse med ham, der varede ud over den barnlige Alder.

Dog var Jens Grundet selv den egentlige Sjel i dette Samfund, der ved ham var frenkaldt. Bedel sluttede sig til ham, hængte ved ham med sit hele Hjerter, fulgte ham alle vegne, hjemme og ude, lyttede opmærksom til hans Røst og optegnede flittig de Visdomsord, der fløde fra hans Læber. Han betragtede Grundet som et Mønster paa Fromhed, Beskedenhed, Maadehold, Reenhed og usminket Gudsfrugt⁵. Han saae ham altid begynde enhver vigtig Handling med fromme Bønner og ofte i brændende Andagt at bøie de blottede Knæ til Jorden, naar nogen Fare truede hans Venner eller Fædrenelandet. Han hørte ham prise den christelige Mildhed, der talte gennem Melanchthons Skrifter og stod i skjærende Modstætning til den uforsonlige Aand hos Andre, der forstyrrede Kirkens og Samvittighedernes Fred⁶. Han var Vidne til det skjønne Forhold, hvori han stod til sine gamle fattige Forældre, der endnu boede i deres Landsby, og naar Grundet gjorde sin aarlige Balsfart for at fremstille sine Børn for Hytens kjære Beboere⁷, saa fulgte han med og kappedes med ham i Opmærksomhed for de Gamle. Da satte Bedel sig hos den snaksomme Bondesone og hørte villig hendes Fortælling: den, som hun vel helst dvælede ved, var Fortællingen om, hvor forunderligt det havde føiet sig, at hun var bleven Moder til den lærde og anseete Mester Jens. Det var nu, sagde hun, halvtredstudsstyve Aar siden, at hun engang var gaaet temmelig langt bort fra sit Huus og i

⁴ Disse, og desuden Raadmandene Jens Ljøloffen, Niels Løffog, Hans Petersen Faninger, Peder Bruun, Severin Jacobsen, Lambert Jbsen, Dagge Jensen, Oluf Staffensen og Hans Thygesen nævnes just ved denne Tid: N. Dan. Mag. II. 272. Jfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 585.

⁵ „Exeuntem et domum rogreredientem subsequi, verba ac dicta mirari et tandem sedulo annotare“. Vita Gr. P6. De nævnte Dyder gennemgaaer Bedel hver for sig.

⁶ Anf. St. P7 vers. „Vidi sæpe solum, ante stratum, nudis inclinatis in terram genibus“, &c. Om de theol. Kjøvlerier hørte Bedel ham ofte bruge det homeriske Vers: ἔχθροι γὰρ μοι κίνοι ὁμῶς ἀτὰρ πολύτρον. Ib. Q vers. (Iliad. IX. 312. Od. XIV. 156).

⁷ Vita Gr. P8 vers. 3 Aaret 1559 var Grundets Moder 80 Aar gammel.

Dalen ved Skoven pludselig fik Die paa en Ulv; hun befandt sig dengang i Svangerskab og kjendte vel det Sagn, at Ulven selv i lang Frastand kan opspore svangre Qvinder, men hun havde ogsaa hørt, at Ulven ikke gjerne angreb Dvæget, saalænge den var ene; hun havde skjult sig mellem Dvæget paa Marken, hvor hun hørte Rovdyrets kaldende Luden, og i sin Dødsangest lovede hun, at Fosteret, som hun bar under sit Hjerte, skulde være indviet til Herrens Tjeneste: da kom Folk til, forjog Ulven med Strig og Hundeglam og fræste hende fra den truende Fare; men sit Løfte til Gud havde hun ærlig holdt, og nu stod den fjære Søn og hans Børn hos hende⁹. Saaledes fortalte den gamle Kirsten Vincentsdatter, og hendes Ord maatte gjøre et dybt Indtryk paa et saa religiøst Gemyt som Bedels. Han glemte dem aldrig. Den fromme Grundet maatte synes ham stillet under en høiere Varetægt; hans Lære og Exempel maatte virke med forøget Kraft, og Bedel forfikkrede selv i senere Tid, at han alene i Grindringen fra hine Dage i Grundets Huus havde den bedste Regel, hvorefter han kunde styre sin Gang mellem Livets Fristelser og Farer⁹.

Men Grundet lærte ikke ved sit Exempel alene. Naar Bedel kom hjem fra Skolen, søgte han om Eftermiddagen og Aftenen til Grundet, hvis Glæde det var at undervise den opvakte og begavede Ungling. For denne private Undervisning havde Grundet udfæstet en egen Plan, ifølge hvilken Bedel skulde begynde med Homer, som den meest passende Indledning til de følgende Digtere og Historiekrivere. Bedel gennemlæste nu under Grundets Dine efterhaanden den hele Homer i Laurentius Vallas latinske Oversættelse, og for hver Bog, han havde læst, fik han i Begyndelsen en Belønning¹⁰. Derpaa gik han over til Historiekriverne og læste i Løbet af to Aar de vigtigste græske og latinske Forfattere, Herodot, Thucydid, Plutarch, Livius og Andre. Disse Bøger laante han dels af Grundets, dels af Jens Cantölers Bibliotek¹¹,

⁹ Bedel siger a. St. 04, at denne Fortælling var ham meddeelt for otte Aar siden af Kirken Vincentsdatter. Da nu Grundets Similitudines er udgivet i Juli 1567 (Sejel. Cal. MS; beg. Dedicationen til Jo. Friis først undertegnet d. 29 Juli), saa maa det være skeet, medens Bedel var i Grundets Huus, navnlig i Aaret 1559. Ganske mærkværdigt Bidrag til vor Kulturbistorie er det, at Bedel endnu 1567 skriver om Ulve i Jylland: cum terra nostra feris ejusmodi et aliis abundet.

⁹ „Tamen hoc unico saltem vincerent beneficia ejus meam tenuitatem, quod me aspectu et colloquio suo quotidiano frui concessit; nam horum sola memoria, ut reliqua tantum mihi profuit et singulis horis prodest, ut nullius præceptis aut-exemplis aliorum mores et vitam formandam, quoties uti liceat, indigeam“. Vita Gr. P7.

¹⁰ Anf. St. P6. At Homer læstes paa Latin, vil Ingen forundre sig over. Dette Sprog Digtværkskab var afgjort, og Kirkeordnanssen tillod kun, at Elementerne af Græsk læstes i Reflexlectia det Wilsaar, „ut id fiat sine latinæ linguæ dispendio“. Ordin. eccl. regni Dan. 13. Det var den samme Jalouste over Latinen, hvortil Holberg siger, naar han lader Pter Degn sige om dem, der gjorde hebraiske Vers: „Saa maae de ikke kunne meget Latin da“. Er. Mont. 3 Act, 3 Sc.

¹¹ Currie. Vitæ Andr. Vell. p. 37 siger, at Jens Cantöler laante Bedel disse Bøger, og taler intet om Grundets Bibliotek; men i Sveud Livetsskæg Fort. a 4 læse vi, at Grundet

1 Gjengjæld forelagde han til visse Læder for disse, og især for Grundet, Optegnelsesbøger, hvori han under Læsningen havde indført eller forklaret mærkeligste Steder. Ogsaa theologiske Skrifter læste han paa samme Maade¹². Lig kom han til de nyere Historiekrivere, ved hvis Studium Carions beste Lærebog, der var udbredt over hele Europa og nylig ogsaa oversat paa T, formodentlig var hans Ledetraad¹³. I Fædrelandets Historie vare Saxo Albert Kranz hans vigtigste Bøger, af hvilke han ligeledes udtegnede sig Mærkeligste, og blev saaledes, maaskee efter Hans Svanings Anviisning, de nu Forfatter til et kort Udtog, der hurtigt kunde vise ham Begivenheds Sammenhæng og Følge¹⁴. Men naar nu Bedel fra den begejrede Læsning af Roms og Grækenlands klassiske Mesterværker gik over til hjære Fædrelandets Historie, og der efter Saxos Tid ikke traf andet end kolde og stive Kranz eller nogle usle og tørre Aarbøger uden Fylde og Liv, betoges han af den meest levende Sorg, udbrød i lydige Klager, at de gode Forsfædre skulde savne det, der giver Folk og Fyrster et udsædligt Navn, var i sin Fortvivlelse nærved at slippe og kaste fra sig et Studium, der intet Gode og ingen Opmuntring mere syntes værd i disse nordiske Lande¹⁵. Da

12 nemlig fien Liberie, som foruden Theologiske Bøger vare meste Parten besat med afsligge Navne paa baade gamle og nye Historie-Skrivere", hvoraf han laante Bedel (Jfr. *Marmora Dan.* 7—68). Der nævnes Jens Cantzler slet ikke.

13 Udbraget af Claesfærne („summa locorum communium“) omtales i *Vita Gr. P. 6* vers. Af gnelisen over Joh. Pouchs Manuskripter (*Cimb. lit. II.* 909, som Zwerg. S. 508 har udfkrevet) kan, at Bedel allerede i det andet Aar af sit Ophold i Ribe 1558 havde samlet „Locorum communes catalogum“, som denne Joh. Pouch, Broder til Soren Bedels Svigersen Ludvig Pouch, senere

14 Jfr. J. M. Schröder, *Christl. Kirchengesch.* seit d. Ref. III. 108. En dansk Overtelse havde allerede af „M. Joenn Turson, Canik i Lund“, trykt 1554, 8vo (i Wittenberg); Njandt Jon Turson eller interesserede sig for Fædrelandets Historie, og skrev en *Tractat* om ardsrigen (*Westph. Monum. ined. IV.* col. 1592), supplerede han dog ikke Carions mange Beretninger i den danske Historie. Alligevel finder man Spor nok af, at denne Bog brugtes det 16 Aarhundrede (s. *Er. Jon. Cold. Dan. desc.* p. 109), saa at der endnu i samme Aarhundrede udsom en dansk Overtættelse (af Christ. Laurigen Linneb. *Kbhvn.* 1595. 4to), nærmest efter den i Danmarkes Historie ikke ubekjendte *Herm. Bonni* latinske Version af Carion.

15 Svend Liuvesslag, *Fort.* a 4 vers. — a 5. Her nævnes udtrykkelig Saxo og Cranzius som, hvoraf Bedel i sin Ungdom forfattede „et kort Udtog paa vore Danste Kongers Levnets-Histories“, ledsaget af genealogiske Tavler. *Vita Gr. P. 6* nævner blot ialmindelighed *historiarum auctores et recentiores*. — Det fortrolige Venstabs mellem Svaning og Grundet er forhen t, og der skal desuden nedenfor anføres en anden Rimelighedsgrund til at nævne Svaning blandt de Lærere. Jfr. S. 26.

16 Allerede elleve Aar, før Bedel blev født, klagede Christiern Pedersen i de hjærveste Udtryk Savnet af en Fædrelandets Historie i Sammenligning med den Iver, hvormed Romerne og Grækerne deres Kronikker. *D. Mag.* I. 52. Bedel gjentog denne Klage (S. Liuvessl. a 5—5 vers.): „Jæver saare angret mig, at vi Danste, som ubi Dyyd, mandig Daad og eller i andre Maader kunde vrede og ligned med andre de fornemteste Nationer, skulle i dette Vilkaar findes ulige nogenlunde. Jeg klagede ofte baade hemmeligen ved mig selv“ o. s. v. Dagen og Timen for saadanne Ser, der lidt efter lidt ubvilke sig, kunde naturligvis ikke engang Bedel selv angive: de tilhøre for-

var det godt, at den vise Grundet traadte til, og forstod, hvad Unglingens Smerte varlede om Mandens Rald, og tog sig for i et andet Foredrag om de magre Kronikers at vise sin Fostersøn, hvorledes dog ikke al Kundskab og Forfædrenes Bedrifter var forsvunden, fordi man endnu ventede paa den, de skulde antegne dem i den store Bog; og naar han da steg ned til sin egen Tid og levende Skildrede, hvad han selv havde oplevet i den sidste Borgerkrig og Reformationens Kampdage¹⁶, saa kunde det vel hende sig, at den ungdommelige Smerte veg noget tilbage for en sagte Ahuelse om den Hæder og Ære, der endnu kunde vindes for Fædrelandet og dets tilkommende Historikere. Men Dag for Dag fik den herlige Grundet den dybsindige Ungling mere kjær: de vare snart ikke længer Lærer og Discipel, men Fader og Søn. „Jeg har haft mange Disciple“, sagde Grundet engang, „men aldrig nogen, der var mig kjærrere eller elskede mig mere end denne“; og naar han saa tilføiede, at Intet i Verden skulde rokke hans inderlige Kjærlighed til ham, saa var det vel ligesom en Trøst, han vilde indprente sig selv i Følelsen af den forestaaende Skilsmisse¹⁷.

IV. Over fire Aar havde nemlig Bedel allerede tilbragt i Grundets Huus og i Ribe Skole. Han havde maaskee just ikke naaet den Alder, hvori Fleertallet af unge Mennesker paa den Tid forlode Skolen; men Modenhed havde han naaet i desto højere Grad, og Omstændighederne fremstjyndede desuden hans Afgang. I de første Maanedee af Aaret 1561 blev Rectoren Hans Thomsen kaldet til Rector i Kjøbenhavn og kort efter til Sognepræst ved Vor Frue Kirke. Hans Skoleembede i Ribe erholdt Laurentius Wgidius¹. Intet

stjellige Lieder. Men her taler han dog berom umiddelbart som en Følge af sin Læsning hos Grundet i Saxo og Krantz og af sine første Forsøg i historisk Forfatterstab.

¹⁶ Grundet belænte Bedel „narrationum svavissimarum commendatione“ (Vita Gr. P6) og „havde selv stor Lyst til Historier at læse“ (Sv. Liv. Fort. a 4 — a 4 vers.). Hvor levende han fortalte Bedel Begivenhederne fra den sidste Krig (recordari possum, meum præceptorem, quoties hujus belli incideret mentio &c.), berom vidner dennes Memoire over et Partie deraf i Vita Gr. O8 vers. sqq.

¹⁷ Anf. St. P6 vers. „Coepit . . . cum familiari et filio communicare omnia, . . . ita ut nusquam a latere ejus discederem, et ipse aliquando in præsentia aliorum diceret, se, cum plurimos habuisset discipulos, neminem tamen invenisse me cariorem aut amiciorem, nec posse sibi persuadere, quidquam interventurum, quod animum in me propensissimum mutaret aut avertere posset“.

¹ Ripæ Cimbr. p. 652. 654. Thorups Progr. af 1827 S. 32. Hans Thomsen blev Rectoratet i Ribe d. 11 Mars og drog ubetvølet til Kjøbenhavn, hvor han dog i al Fald kun kort beklædte Rectoratet, da han alt d. 24 Mai blev Præst. I Fortællingen til Psalmebogen 1569 siger Hans Thomsen selv: „Siden jeg aff Guds gode forsun bleff i det Aar. 1561 paa Pafsteaften kaldt til at være her en Sognepræst“ o. s. v. Sfr. Ryerup og Rahbek, d. dan. Digt. Hist. I. 206, C. Brandt og L. Helweg, d. dan. Psalmeb. S. 23. Af Consistorii Rådets Frue Kirkes Regnsk. fra Paaste 1561 til Paaste 1562, har Dr. Kall Rasmussen meddeelt mig, at Rectoratet fra Dønses først havde været kaldet til Frue Kirke, dengang Hans Thomsen blev det. — Om Laur. Wgidius, cfr. Terp og Ripæ Cimbr. p. 493. Insc. Rip. p. 147.

var naturligere, end at de ældste Disciple ønskede at følge deres Lærer. Peder Hegelund, der allerede i nogen Tid havde været baade hans Lærling og hans Medlærer, kunde vel ikke saa ganske finde sig i denne Stilling under en ny Rector², og Bedel, der var Hegelunds Lige baade i Alder og Kundskaber, kunde ogsaa længe efter at ombytte Skolen med Universitetet. For ham var Afsteden fra Grundet den haardeste Prøvelse, og aldrig glemte han denne Skilsmissses bevægelige Diebliffe. Grundet deelte med ham af sine ringe Midler, vædede ham med sine Lærere og følte, at ligesom et Afstnit af hans eget Liv var dermed tilende. Han sukkede fra nu af sin Opdragelsesanstalt. Bedel var den sidste, som udgik derfra³.

I Foraaret 1561 kom da Bedel og Hegelund til Kjøbenhavn, hvor en ny Verden aabnede sig for dem, meget forffjellig fra den, de havde forladt. Der var et Hof, med al den Munterhed og Glæde, som en ung Konge og rige Adelsmænd udbrede omkring sig⁴; der var et Universitet med dets Høresale, dets Bøger, Lærere og unge Studerende. Og denne lærde Republik laa de unge Ripensere nærmest.

Universitetet kunde vel siges endnu dengang at være i sin Barndom; thi det var kun en Snees Aar, siden det ved Reformationen havde faaet en fastere Tilværelse og en ny Organisation. I Spidsen for det stod den gamle lærde Johan Friis til Hesselager, tre Kongers Cantøler, og en aarlig afværende Rector, for Tiden Paulus Matthiæ, Professor i Dialectik, der samme Aar blev afløst af Theologen Erasmus Lætus. Kongen selv betragtede denne Stiftelse med Forkjærlighed⁵. Antallet af Professorer var i sig selv ikke ringe; men af

² Scholæ patriæ traditus sub M. Johanne Thomæo, ita profecit, ut XVI annos nactus Spartam Collegæ obtinuerit, et per triennium ornaverit. Terpag. R. Cimbr. p. 615. Ligeledes Pont. Ann. eccl. Dan. III. 153, der nok forresten ingen anden Hjemmelmand har end Terpæger.

³ Grund. simil. liber P6 vers. „Certe illud maximum est et erit apud me æternum, quod discedentem me domo ejus, muneribus et lacrymis suis reliquit“ &c. At Pensionersanstalten dærest har ophørt, kan jeg ikke andet end slutte deraf, at Bedel ovenfor O4 skriver: „qui pluribus annis apud ipsum familiarissime, licet omnium postremus, vixim“. Jeg tager nemlig Abtryk af christelig Ydmyghed (den ringeste); men vi finde efter denne Tid ingensteds Grundets Opdragelsesanstalt mere omtalt, hvortil der ellers nogle Aar senere havde været megen Anledning.

⁴ Man ville tilbagesælbe i Erindringen den nylig endte Dittmarskerkrig, Kongens Kroning, de nye Statsembedsmænd (Eiler Hardenberg, jfr. Schlegel Gesch. d. Rön. v. Dän. I. 233), den allerede trængende Krig med Sverrig (Refen S. 11. 26. 33—34. 39—40) o. s. v. De vigtigste politiske Notabiliteter nævner Refen S. 63.

⁵ So. Friis som Cantøler, jfr. Er. Vindingii Acad. Hafn. p. 24. Han var en Discipel af Morten Borup, studerede ved fremmede Universiteter og tog Magistergraden i Coln. Ligv. Ludi So. Friis' begrav. A7—8. I Dedic. foran Grund. Sim. A5 siger Bedel: „Fuit enim tua Excellentia iam multis abhinc annis commune quasi refugium Musarum, nec quisquam nostro seculo inventus est apud nos, qui te doctior homines doctos plus amaverit, adeo ut ad scholas et ecclesias promovendas non factum sed natum, imo coelo delapsum merito quis te dicere possit“. — De ældre Fortællinger over Universitetets Rectorer, jfr. Werlauff, Bidrag t. d.

de Mænd, som tidligere udgjorde dets største Brydelse, vare mange i de sidste Aar bortdøde, saasom Johannes Synningius, Jo. Macchabæus, Petr. Capitanus og flere, og alene i det foregaaende Aar havde det mistet tre udmærkede Lærere, Petrus Balladius, Jacob Bording og Christen Torkildsen Morfang. Den nye Generation, der var traadt i de Bortgangnes Sted, syntes i det Hele taget ikke at kunne maale sig med Forgjængerne i Lærdom og Talent. Forgjævet var det forsøgt at drage den berømte David Chytræus til Universitetet. Alene Doctor Niels Hemmingsen indtog som Lærd og Skribent en betydelig Plads ikke blot mellem de danske, men ogsaa mellem de europæiske Theologer⁷.

Bedel og Hegelund bleve snart vel anseete af Universitetets Professorer; men de sluttede sig isærdeleshed til Niels Hemmingsen, som deres egentlige Lærer. Deres Landsmand, Johannes Francisci, Professor i Medicinen, var endnu en ung Mand, og hans Forhold til dem var vel snarere en Ligemaands end en Lærers⁸. Hegelund blev optaget i Niels Hemmingsens Huus, levede der i to Aar og vandt denne sjældne Mands Tillid i den Grad, at han senere betroede han

Rbh. Univ. Hist. S. 19 Not. k; en nyere af V. Erichsen i Selmers Aarbog for 1838. S. 5. Cfr. Vind. Acad. II. p. 93. 109. Da Led. Jo. Fossius i samme Aar (1561) blev Student, nævnes endnu Paulus Matthia som Rector. ibid. p. 150. — Kongens Omhu for Universitetet er desuden not: „Tempora Frederici II Academiæ vere fuerunt aurea”, siger Beckm. p. 8.

6 Fundatsen af 10 Juni 1539 (Arag ved Sandv. I. 637) bestemte fjorten Professorer, Theologer, een Jurist, to Medicinere og otte „ubi Videnstaberne“. — Jo. Synningius var virkelig mange Aar, før Bedel blev Student eller kom til Kjøbenhavn, og det er altsaa ligesom en Feit, som Møller i Cimbr. lit. II. 904 siger om Bedel: „Præceptorem in illa (Acad. Havn.) habuit D. Jo. Synningium”, hvilket Pontopp. Ann. eccl. D. III. 703 og Zwergius S. 485 uden videre hævder efterstrevet, skjødt Gram allerede længe iforveien havde gjort opmærksom paa, naar Synningius virkede (Præf. in annal. Christ. III. p. 103 not. p.), og skjødt Synning ogsaa efter de urigtige Angivelser, der findes hos Binding og Møller, maatte være død før Bedels Studenteraar. Da dog ogsaa Baumworm II. 459, Ryerup S. 594 og Jonge i Kjøbenhavn 8 Beskr. S. 362, skjødt de afvige Binding, have et urigtigt Aar (1548), saa skal jeg forege Grams Beviser med eet endnu, nemlig Bedels Epitaphium over ham (Orat. de studiis philos. rec. a Jo. Synningio. D3 vers. hvor der utrykkelig læses: „obiit Hafniæ an. dom. M.D.XLVII”. Møllers Bildfarelse maa imidlertid have en Anledning og jeg skal næsten troe, at den berøyr paa en Forveksling af Ravnene Jo. Synningius og Jo. Svaningius, ligesom Gram a. St. p. 102 viser, at selve Notarius Confessarius havde strevet hiint Ravn ifaldenfor dette i Academiets Acta. Forvekslingen var saa meget lettere, som begge vare en Tid Professorer ved Universitetet. Jfr. Dan. Mag. Tr. R. I. 82. Det er da rimeligt at en eller anden gammel Beretning har nævnet Jo. Svaningius som Bedels Lærer, og det er dertil sigtede ovenfor S. 23 Not. 14.

7 Man gennemlebe Rækken af Proff. paa den Tid: Biskop Jo. Alberti, Nic. Hemmingius, Laurus, Alb. Knopperus, Joh. Francisci, Paul. Matthia, Jo. Th. Aurifaber, Jo. Spirshawius, Marc. Jordanus Krempens, Jo. Saceribes, Jo. Magnus, Geo. Voethius, Nic. Laur. Sørensen. Vocationen til Dav. Chytræus, cfr. Vindingii Acad. Havn. p. 444.

8 Hans Frantsen, Grundets Discipel, var ti Aar ældre end Bedel og Hegelund, og var oprigtig en Doctor Medicina i Frankrig. I Joach. Beck's Regnskab fra Mich. 1560 til Mich. 1561 i Dan. Saml. No. 97 i Geh.-Arch. (medd. af Hr. Kall Rasmussen) læses: „Samme Dag (d. a. d. 2. Decbr. 1560) ubi Aarhus blev forskiftet til Mester Hans Frantsen, som studerer ubi Frankrige, som L. R. skænkede hannem at lade sig promovere til Doctor med, xxx Daler“. Nu var han (1561) bleven Professor i Kjøbenhavn. Cfr. Cimbr. lit. I. 184.

at ledsage sin Søn til fremmede Universiteter. Bedel nævne ogsaa med Taknemmelighed Niels Hemmingsen som sin Lærer og skyede ikke at vise sig som hans trofaste Tilhænger, da Forsølgelsens og Modgangens Dage brøde frem⁹. Med alt dette synes dog Bedel ikke at have fundet sig tilfredsstillet ved Livet i Kjøbenhavn: han var ikke Theolog alene; han kunde vel ikke give Slip paa de ham mere tiltalende Studier, som han i Grundets Huus havde begyndt. Men deri søvne han Anvisning. Historien ansaaes dengang ikke for nogen selvstændig Videnskab ved Danmarks Høiskole, men kun for et Anhang til Ethiken, som en Samling af lærerige Exempler¹⁰. Der var altsaa endnu ingen historisk Lærestol; Chytraeus var bleven i Tydskland, og Ribe med sin kongelige Historiograph havde forsaavidt et Fortrin for Hovedstaden selv.

Skad Bedel i denne Henseende higede efter, maatte han da søge ved fremmede Høiskoler, og var der ved disse end just ikke allevegne et historisk Professorat, saa var der dog ofte en Professor, der forbandt dette Studium med et andet¹¹. Det var i hiin Tid hellerikke vanskeligt for en ung Mand af erkjendt Duellighed at kunne foretage sig en Reise; thi de unge Adelsmænd skulde alle ikke blot reise, men reise for at lære Noget, og ledsagedes derfor ialmindelig af en Hovmester. Paa den Tid, da Bedel opholdt sig i Kjøbenhavn, studerede der ogsaa den unge Tyge Brahe, en Søn af Ditto Brahe til Knudstrup og Pleisjøn af dennes Broder Jørgen Brahe til Thostrup. Tyge Brahe var fire Aar yngre end Bedel, men havde nu allerede paa tredje Aar studeret ved Universitetet, hengivet sig til de mathematiske og astronomiske Videnskaber og knyttet et inderligt Venkab med Professor Johannes Francisci¹². Ved denne Mand var han maaskee hellerikke forbleven ubekjendt med Bedel. Jørgen Brahe, der havde bestemt sin talentfulde Brodersøn for den høiere Stats tjeneste, var imidlertid ikke tilfreds med, at han sydselsatte sig mere med de himmelske Phænomenener end med de jordiske¹³, og haabede at kunne bringe ham paa en anden

⁹ Terpag. Ripæ C. p. 615. Høgelunds Calendere vise heelt igjennem den inderlige Forbindelse mellem ham og N. Hemmingsen. Bedel i Ligpr. ov. 3o. Friis B5 vers. kalder selv denne sin „fiere Præceptor“, ligesom han og senere i Forsølgelsens Tid oversatte hans „Liffens & Bey“ paa Latin.

¹⁰ Palladii formula visit. ender med en Slags encyclopædift Oversigt over alle Videnskaber indenfor Theologien. Han deler dem efter den Tids Skik i trende Hovedklasser: Logica, Physica og Ethica. Denne sidste indbefattede tre Discipliner: Ethica specialis, Politica og Oeconomica. Til Ethica specialis herte atter (E3 vers.) Historien, „quia continet res gestas, id est: virtutes et vitia“.

¹¹ F. Er. Camerarius i Leipzig, Casp. Peucer i Wittenberg, som nedenfor skal vises.

¹² Det tidlige Venkab mellem T. Brahe og Hans Francisen: Dan. Mag. II. 174. Resten er bekjendt. I Petri Gassendi vita T. Brahei p. 301—2 læses det virkelig smukke Digt, som Brahe skrev ved Hans Francisens Død:

Si mortale nihil deceat perferre camoenas
Sique poetarum fama perennis erat, . . &c.

¹³ Den store Solformørkelse d. 21 August 1560 havde sat Brahes Lyft til Astronomien i Bevæ-

Bei, naar han sendte ham til fremmede Universiteter og stillede ved Siden af ham en Hovmester med alvorlige Forholdsregler. De fornemste Professorene ved Universitetet, blandt hvilke man da vel nærmest maatte tænke paa Niels Hemmingsen og maaskee Johannes Francisci, anbefalede Bedel, og denne, der selv var tilbøielig til at forlade Kjøbenhavn, paatog sig i en Alder af omtrent nitte Aar det vanskelige Hverv, der blev ham overdraget¹⁴.

Et Aar var endnu ikke forløbet siden Bedels Ankomst til Kjøbenhavn. Rejsen med Tyge Brahe bestemtes til det tidlige Foraar 1562, og Universitetet i Leipzig, hvis juridiske Skole dengang var berømt, skulde være Rejsens Maal¹. Peder Hegelund blev hos Niels Hemmingsen; men den fjortende Februar 1562 forlode Bedel og Brahe Kjøbenhavn¹⁶.

V. I Leipzig var deres Modtagelse vistnok allerede forberedt; thi det var Jørgen Brahes Hensigt at stille sin Brodersøn under et Tilfyn, der kun skulde svare til Rejsens Diemede, og det manglede ikke i Kjøbenhavn paa Mænd, der havde Forbindelser ved de sachske Universiteter. Saaledes bleve de unge Studerende strax efter deres Ankomst til Leipzig den fire og tyvende Marts optagne i Hofet hos een af de juridiske Professorene¹ og tilligemed et Par andre Datterindstrevne i Universitetets Matrikel². Disse Foranstaltninger kunde dog ligesaa

gælde næsten et heelt Aar, før Bedel kom til Kjøbenhavn. Jfr. Oluf Bygges Saml. af nyt. o. s. bygget. Mat. II. 94—95, o. a. St.

14 Curric. vitæ Andr. Vell. p. 37: „Han blev inden kort Tid bekendt med de fornemste Professorene, formedest hans Befordring og Angivelse han inden Marsdag blev tilbetroet at være den berømte Herred, ærlig og velbaarne Tyge Brahes, Lugtemester“. Det er paafaldende, hvor tvivlsomt de berømte Historieforskere omtale det Factum, at Bedel var Brahes Hovmester. Jeg vil ikke tale om Gassendus set ikke navngiver denne „Pædagogus“ (p. 5.); men selv Langebek (Dan. Mag. II. 1. Skriver: „Denne Hovmester skal have været“ o. s. v., kjendte har havde liggende for sig Bedels Ordførelse i Hofet, hvor det udtrykkelig siges, om han ogsaa ikke har kjendt det samtidige Mindeskrift af Regibius Lauridsen og ikke villet agte paa, at Adamann (Einleit. z. sch. hollst. Histor. IV. 1. S. 33) nogle Aar isorveien aldeles bestemt, men rigtignok uden at anfere sin Hjemmel, havde sagt sig selv, at saa Ting lader sig fuldstændigere bevise end dette.

15 Gassend. l. c. „Eo vero Patruus mittendum censuit, ut prudentiæ juris, cui ille licet studia maxime florebant, operam navaret“. Jeg maa isvrigt rigtignok tilføje, at jeg ikke kan paatage mig at forsvare denne Roes, som Gassendus tillægger Universitetet i Leipzig paa Tid. Jeg seer ligeledes, at ogsaa Slangenborgh (orat. funeb. de ob. Nic. Kassii C8) omtaler den Tid som „Jureconsulti ac Oratores, sacundiæ et eloquentiæ laude clarissimi“; men den romske Jurisprudens, og andet kan der ikke være Tale om, havde dog uden tvivl sine berømteste Lærere i Frankfurt (Sac. Cujacius o. m. A.) og kom først noget senere i Blomstring paa de nordtyske Universiteter.

16 Joh. Stephanius in Annal. MSS. angiver bestemt Afrejsens Datum, isølge D. Mag. II. 17

1 Saaledes corresponderede Joa. Camerarius i Leipzig med Prof. Jac. Worthing, der var Christian III's og Frederik II's Violage; ja det synes endog, at hans Søn Johannes havde været sendt til Danmark for isorveien. Cfr. Joa. Camerarii epist. famil. Tom. I. 347—48. Tidligere havde han staaet i venstabeligt Forhold til den kjendte Pter. Svave. A. St. Tom. II. 55—56 findes et Brev fra ham til Svave netop i Anledning af en ung Danst, der havde studeret ved Universitetet. — Uden tvivl var det Leipzig og deres Bolig der, jfr. Dan. Mag. II. 174.

2 Disse andre vare: „Christianus Hegelius, Cimber in Dania“, og „Absalon Magni et Fel-

livet som Bedels Paapasenhed bibringe T. Brahe mere Smag for de juridiske Studier, end han forhen havde haft: der findes intet Spor til, at han fandt sig tilfredsfillet i Juristernes Høresale, og ikke engang Navnet paa den juridiske Doctor, der skulde være hans Veileder, er undgaaet Forglemmelse. Han søgte derimod strax Mathematikerne: den Bane, han havde at gaae, var ham af Naturen aldeles bestemt betegnet, og han fulgte den eller brød frem paa den med Geniets Kraft. Den mathematiske Professor Johannes Homilius, dennes Discipel Bartholomæus Scultetus og maaskee den kurfyrstelige Mathematicus Valentin Thau udgjorde den Kreds, hvori han helst bevægede sig³. — Men dette stod i den aabenbareste Strid med de Pligter, som Bedel havde paataget sig, og naar denne med Alvor og Samvittighedsfuldhed skulde opfylde det Løfte, han havde givet sin Belynder Jørgen Brahe, var det umuligt andet, end at der maatte danne sig et mindre venstabeligt og mindre behageligt Forhold mellem den unge Adelsmand og hans unge Hovmester. Bedel vilde ikke tillade, at T. Brahe anvendte Tiden paa en Videnskab, der afdrog ham fra og forsøgede hans Ulyst til de juridiske Studier, og Brahe kunde ikke finde sig i, at Bedel vilde tvinge ham til en anden Videnskab, der ved denne Tvang blev ham end mere forhad⁴. Hjemmefra Danmark sendte Jørgen Brahe saa rigelig Penge, at hans hjære Pleiesøn ogsaa kunde have Midler til at deeltage i passende Forførelser; men Tyge anvendte den største Deel af disse Penge paa astronomiske Bøger og Instrumenter, og ved Nattetide, naar Bedel sov, fremtog han disse forbudne Sager og betragtede med Henrykkelse det store Skuespil paa den stjernesklare Himmel. En Hindring var det ham kun, at han skulde modtage Pengene af Bedels Haand og aflægge denne Regnskab for deres Anvendelse⁵.

Skjøndt nu et saadant Forhold i Begyndelsen maatte fremkalde Spænding og Sammenstød, saa synes det dog, at Bedel forstod at bevare Tyge Brahes

stria Danus", ifølge en velvillig Meddelelse af Hr. Archivarius L. A. Weder, der har udtegnet disse Navne af selve Immatriculations-Protocollen i Leipzig.

³ Langebet a. St. anseer det tvivlsomt, om Homilius har været Brahes Lærer; men det synes dog at ligge baade i Sagens egen Natur og i Brahes Ord, naar han skriver: „Hanc (elevationem poli) persecutus est (Homilius), ut ipsemet cognovi, quum ante annos plus minus viginti quinque Lipsiæ studiorum causa commorarer". Gassend. vita T. Brah. p. 9. Men rigtignok hode Homilius ikke længe efter Brahes og Bedels Ankomst. Barth. Scultetus var en ganske ung Mand og Brahes Medstuderende (D. Mag. a. St.), men ikke hans „Præceptor", som Resen (Insc. Havn. p. 373) vil. Om Valent. Thau, nedenfor.

⁴ Gassend. p. 5: Ægre forebat Pædagogii (d. e. Bedels) genium, qui stellis quasi iratis natus, ferre non poterat, ut ullam succisivam horam ipsi (i. e. scientiæ siderum) impenderet, idque voluntatem parentum præterens, quasi ii, ut a Juris studio quidquam divertiretur, nolent.

⁵ Gassend. p. 6 eller, Ol. Bangs Saml. II. 96. Beretningen om dette Forhold mellem Bedel og Brahe støtter sig paa selve T. Brahes Ord i Astronomiæ instaur. Mechanica (Wandenburgi 1598 fol.) F vers. F2. Den findes ogsaa i den Ligtale, der holdtes over ham. Cfr. Joh. Jessenii a Jessen, de vita et morte T. Br. (Pragæ 1601. 4to) A4 versa. S Møllers Nemo sine I. 34 har man Fortællingen paa Riim.

Agtelse, som den Grundvold, hvorpaa siden et oprigtigt Venstreb kunde bygges, og at han desuden meget snart overbeviste sig om, hvor umuligt og utilbringeligt det var at tilbagestrænge, hvad der saa mægtigt yttrede sig. Thi ikke alene herstede der i senere Tid det skønneste Forhold mellem ham og Brahe⁶; men allerede her i Leipzig vare de Lærde, til hvilke han sluttede sig, deels de samme, deels paa det nøieste forbundne med dem, hvis Veiledning og Omgang Brahe søgte. Mathematikeren Valentin Thau satte hoi Priis paa Bedels Duelighed, og Joh. Homilius var en Svigersøn af Joachim Camerarius, den berømteste Lærer ved Leipzigs Universitet, og denne samme Camerarius nævnedes af Bedel fremfor nogen anden af Professorerne som hans egentlige Lærer⁷. Er det da ikke rimeligt, at Camerarii humane og fordragelige Aand og hans store Indflydelse paa den academiske Ungdom⁸ har bidraget meget til at udfone hans Discipel med Svigersønnens, at Udfoningen har været let, fordi kun Bligtstelse havde fremkaldt Misforholdet, og at Jørgen Brahe endelig ogsaa har opgivet en Modstand, som dog var forgyves?

Rekke var et Aar forløbet i Leipzig, før Bedel og Brahe gjenfaldigen forstode hinanden og hver for sig dyrkede den Videnskab, hvortil de sølte sig kaldede. Allerede i August 1563 ansatte Brahe i Leipzig Observationer, som endnu er til, og begyndte derhos snart at forbinde Astrologie med Astronomien⁹. Sin Veileder Homilius havde han for længe siden mistet og vistnok deelt med Came-

6 Dette har aldrig været nægtet; men deri ligger ingen Grund til at tvivle om den Beretning, at tidligere et Misforhold har fundet Sted, — hvilket J. L. Heiberg i Urania for 1846 S. 74 særde-
 tilbeieilig til. L. Brahe siger selv (a. St.): „invito et reluctantante Pædagogo”.

7 Af et Brev fra Joa. Camerarius til D. Christophorus Carolovicus (Cam. epist. I. 48) ser man vel, at baade han og de øvrige Professoreer saae noget skævt til Homilius i Begyndelsen, fordi de frygtede, at Eurfyrsten vilde begunstige ham til Stæde for „Rheicus” (d. e. Georg. Joachimus) eller en anden mathematisk Professoreer, „qui et consensit in hac Academia et est vir neutiquam malus”; men dette Brev, hvis Datum mangler, maa være fra 1551, og siden ægte de Camerarii Datter, og omtales paa den hjærligste Maade af denne. Cfr. Cam. ep. T. I. 369—375, T. II. 20. 33. — I sin Skrift, Oratio de orig. app. regni Dan. C4 vers., siger Bedel: „carissimus mihi præceptor D. Joach. Camerarius”, og vi skulle siden see andre Beviser paa hans Interresse for denne Rædsels-
 Lærdomme.

8 Bedel a. St. anfører som et Exempel paa Camerarii Naadehold og Fordragelighed, at han naar han havde fremsat sin Mening eller Anskuelse, pleiede at tilføie: „Hæc mihi cum placeant, licet ista probes”. Et Brev fra Camerarii Samtidige, Florentineren Petr. Victorinus (Cam. ep. II. 487), omtaler den store Veneration og Hengivenhed, hvormed Camerarius blev betragtet af dem, der levede med ham, og en gammel Haand har paa dette Sted i det Expl., som jeg har for mig (fra det R. Bibl.), tilføiet: „Germani ἡλακαμεράριος”.

9 Da Homilius skal være død d. 5 Juli 1562 og Brahe dog har været tilstede ved dennes Observationer, saa skulde man troe, at Tvisten mellem ham og Bedel allerede inden tre Maanedes efter hans Døds-
 sten var mindre heftig. Men forbi var den endnu ikke ved Slutningen af Aaret 1563; thi endnu maatte han hemmelig („clancularie”) lade sine Instrumenter gjøre. Cfr. T. Brahe astr. in mech. F2. — Dersom Ordene: „ante annos plus minus viginti quatuor”, kunne utyde, om 1564, at Brahe stillede Casp. Peuceri Nativitet. Cfr. Resenii Insc. Havn. p. 404. Om Astrologie, jfr. Grohmann, Ann. d. N. Wittenb. I. 168.

rarius Sorgen over dette store Tab. Men Scultetus kunde anvise ham de Methodes, som den Afdøde havde anbefalet¹⁰; Valentin Thau var et mekanisk Genie, og Brahe havde hos sig selv saa store Hjælpesilber, at en egentlig Lærer ikke mere behøvedes.

Hvorledes Bedel benyttede sit treaarige Ophold i Leipzig, lader sig mere formode, end i det Enkelte bevise. Camerarius var ogsaa Historiker og det er vist, at Bedel ikke tabte Fædrelandet og dets Historie af Sigte¹¹, skjøndt der vel i Leipzig var ringe Leilighed til Studier af den Art; men under Camerarii Beskedning maatte han dog nærmere ledes til den eldste Literatur, isærdeleshed den græske, hvori Camerarius fornemmelig havde sin Styrke. I denne var Bedel ikke andet end en Begynder. For ham var et lidet Skrift, som Camerarius tidligere havde udgivet, nemlig den saakaldte Arithmologia Ethica, en passende Bog, og det synes, at han har benyttet den og bevaret den i stadig Grindring¹². Under hans videre Fremgang kunde de Forfattere, der just dengang sysselsatte Camerarius og maaskee vare Gjenstand for hans academiske Foredrag, give Bedel Arbejde nok, saasom Gregorius Nyssenus, Aristoteles, Xenophon og fremfor alle Thucydides, der allerede fra Grundets Huus var ham bekendt¹³. En

10 Langebek angiver (a. St.) Homilii Dødsaar og Dødsdag efter Barth. Scultetus, og det er vel saaledes rigtigt. Et Brev fra Camerarius til Hieron. Wolf, dateret d. 15 Juli 1562, beskriver dette: „Ego his diebus amisit meum generum Jo. Homilium, optimarum disciplinarum, præcipue τῶν κυρίως μαθηματικῶν καλουμένων magistrum οὐδενός δεύτερον μάλλον, δὲ πρῶτον τῶν κατ' ἡμᾶς ἀπάντων” &c. Epist. T. I. 474—75. Ligeledes finder det en Bestyrrelse i andre Breve (II. 422, 429, 431) og i Fabr. Bibl. Græca XIII. 521, hvis ellers Ordene: „superiore anno” ere tagne af Titelbladet paa Camerarii Mindetale over ham. (Alligevel maa jeg dog bemærke, at et Brev fra Camerarius til den kendte Lazarus Swendi, dateret 6 April 1563, omtaler Homilium som sog (T. II. p. 40), og at et andet Brev fra samme til Johannes Crato, dateret 6 Juli 1563, siger, at Homilius Dagen iforveien var bleven begravet (T. II. 361). Man kunde saaledes vel fristes til at undersøge Sagen nærmere; men jeg kan dog ikke tvivle paa Rigtigheden af Sculteti Angivelse, og disses Breves Datering maa være urigtig). — Om Brahes Studier med Homilii Discipel Scultetus, jfr. Gassend. p. 8—9.

11 Svend Liuvessæg Fortæl. a 6—6 vers.

12 Universitetet i Leipzig fik vel først 1579 et historisk Professoreat (Grohmann Ann. d. Univ. Wittenb. I. 176); men Camerarius blev dog paa en Maade betragtet ogsaa som Prof. historiarum og i Bogens Leipzigerische Annalen S. 228 finder jeg endog, at han utvørlig kaldes: „Historiarum und utriusque linguæ Professor”. Om Camerarii Arithmologia ethica maa jeg i Almindelighed henvisse til Fabric. Bibl. Græca Vol. XIII. p. 498—99. Bogen udkom først i Basel 1551. 8vo. Jeg har haft en Udg., trykt i Leipzig 1571, en liden Octav paa 236 Sider. Foruden den egentlige ethiske Arithmologie, hvormed jeg paa et andet Sted skal tale, indeholder den et Udvalg af de ægyptiske Fabler, Avophtegmer, Signelser, Gaader, Socratisk Samtaler o. dsl., Alt paa Græsk, og afsluttet med en Læsebog for dem, der gif over fra det Nye Testamente til Clæsternerne. Jeg fremhæver især denne Bog, fordi Bedel endnu en halv Snees Aar senere, da han udgav Sept. sapient. Græc. havde behøvd Indtryk af den og meddeelte Stykker deraf i dansk Oversættelse.

13 Dette yttres sig ligeledes som en Formodning, der ikke mangler Rimelighed. Cfr. Fabric. Bibl. Gr. Vol. XIII. 521—522. Jeg kan lægge den Bemærkning til, at Aristoteles citeres oftere af Bedel, Thucydides i det mindste et Par Steder, i Ligpr. ov. Jo. Friis B8 og Ligpr. ov. A. Frdr. II. G 2.

Deeltager i sine Studier fik Bedel det sidste Aar, han opholdt sig i Leipzig, da Peder Hegelund i Martz 1564 forlob Niels Hemmingsen og kom til Leipzig. Han kunde bane sin Ungdomsven Veien til den fortræffelige Camerarius, og ogsaa blev Hegelunds Lærer; dog sluttede denne sig uden tvivl nærmest til Theologen Victorinus Strigelius, hvis Foredrag vist hellerikke af Bedel bleve sømte¹⁴.

Men er det nu saaledes intet andet end meer eller mindre rimelige Formodninger, man har at fremsøre, naar Spørgsmaalet er om Bedels Arbejde og Beskæftigelse i Leipzig, saa har man dog et utvivlsomt Vidnesbyrd om, hvormegen Fremgang han havde gjort, og i hvilken Grad han i den unge Alder næppe tre og tyve Aar havde erhvervet sig Tillid og Anseelse. Thi da han efter tre Aars Forløb 1565 tænkte paa at forlade Universitetet, fik han af den allerede oftere nævnte Dr. Valentin Thau, der vel nærmest hørte til Brahes Venner og ved denne var bleven opmærksom paa, hvilken utmærket Mand Bedel var, det hæderlige Tilbud at træde i Churfyrstens Tjeneste med en passende Besoldning og fordeelagtige Udsigter i Fremtiden¹⁵. Dog Bedel havde ikke glemt sit Fædreland og sin lykkelige Barndoms skjønne Drømmebilleder. Midt i de Leipzigske Musers Helligdom vendte hans Tanker ofte tilbage til det kjære Hjem¹⁶, og hans Venner der havde hellerikke glemt at minde ham om Fædrelandet og sig selv.

VI. Ogsaa i Leipzig selv var der Anledning for Bedel til at tænke derpaa. Allerede i det samme Aar, da han forlod Danmark, havde han set

¹⁴ Terpag. Ripæ Cimbr. p. 615. Han forlob Kjøbenhavn d. 10 Martz 1564 og man fandt ham i Leipzig 1565, hvor hans Almanafantegnelser begynde. I disse nævnes meget ofte D. Victorinus Strigelius, som en Mand, hvem Hegelund personlig henvendte sig til, f. Ex. d. 12 Decbr. 1565: „Conveni D. Victorinum Strigelium, qui humanissimum mihi responsum dedit“.

¹⁵ Bedel skriver (Sv. b. Liv. Fort. a 6) saaledes: „Der jeg da paa sidste Aar havde studeret til Leipzig ubi Landt-Risfen, bleev mig vel tilbudet et kosteligt Stipendium ved den Kur-Fyrstelige Mathematicum D. Valentin Thau, at jeg derhos i Fremtiden kunde letteligen bekomme den Bilskaar“. Andre have gjentaget disse Ord (f. E. Marm. Dan. II. 66) uden nogen videre Dplysning om denne Val. Thau, som man dog meget kunde ønske. — Man seer, at Valentin Thau maa have været en formaaned Mand; men forresten har jeg savnet de fornødne Hjælpebidler til netiere Kundskab om hans Person og Stilling, og ved endnu for Diebliffet kun dette om ham, at han beskæftigede sig med at opfinde mechaniske Maskiner, og havde inventeret en meget kunstig Vogn, hvormed han i Efteraaret 1565 aflagde en Prøve for Churfyrsten. Jeg formoder, at selv denne Dplysning skal være de fleste ubekjant, da den ingenfinde er troet; men i Hegel. Calend. MS. d. 24 Sept. 1565 læses følgende Ord: „Auctus est M. Valentinus Thaw, in Rheda illa artificiosissime in gratiam Electoris a se fabricata, cujus usus tum varius et multiplex fuit, cum is et terris spatia dimetiretur et altitudines montium“ &c. Slutningen er noget vanskeligt at læse; dog troer jeg, at den er rigtig læst saaledes: Rheda kan vel ikke betyde andet end en let Vogn; det er det samme Udtryk, som Suetonius bruger om Casars galliske Feldtvogn. Men bestod nu Kunsten heri, at en Mechanisme, anbragt paa Vognen, viste hvor lang en Vej man var kjort, og hvor høit et Bjerg man var kjort op ad, eller skal dimetiri blot sig selv betyde, at tilbagelægge Veien? Udtrykket er ikke ganske klart.

¹⁶ Sv. Liv. a. St. „Men mit Sind stod hjem til mit Fædre-Land“.

stand i Bevægelse ved Hvervinger til den forestaaende Krig i Norden¹; tog hyppige Efterretninger gennem de mange Danske, der studerede ved de fleste Universiteter og ved regelmæssige Fragtførere underholdt en stadig Forbindelse med Hjemmet; han havde der selv sin Grundet, der ikke ophørte at sende ham Meddelelser og venlige Raad. Krigen var udbrudt i det første Aar, og de Nyheder, som de Danske modtog, vare ikke beroligende. Frederik fortalte der, maatte igjen affedige sine flettede tyske Leietropper; de Grændselande ødelagdes af Fjenden, Fredsforhandlingerne i Moskva løste, den blodige Søekrig førte til ingen Afgjørelse. Saaledes løb det første Aar, der i disse Aar bragtes til Leipzig². Grundets Breve til Bedel var ikke bedre. Han meddeelte, at Leietropperne havde indbragt en pestagtig Smitte, der fulgte Hæren og snart udbredte sig over alle Egne af Riget; han var bange, at Ribe heller ikke vilde blive forsvaenet og at det kunde gjælde hans Land; han frygtede da og ængstede sig om sine umyndige Børn. „Giv mig dog“, skrev han til Bedel, „at det løste, at Du efter det vil antage Dig mine faderløse Børn, som Du saa ofte forhen har lovet mig om, og som jeg saa trygt har støttet paa“³. Bedel blev bedrøvet af sit Fædrenelands og sine Venners Ulykke, men fraværende vidste han ikke det Middele at anvende end hjærlige Ord til dem og varme Bønner til Gud. Han troede uroffelig paa Virkningen af fromme Bønner, som Grundet

1a. Camer. Epist. T. II. p. 354 af 5 Juni 1562: Mei filii Philippi adventum exspectatione sine metu quodam de fortuna itineris ipsius, cum vagari ubique milites concurrentium Danicum sciremus, &c.

men de stadige Fragtubstse, der drog fra Danmark til Nordtyskland, skal jeg tale nedenfor. Grundet i Leipzig interesserede sig for og fulgte Gangen af denne nordiske Krig, navnlig i disse Breve talrige Breve af Camerarius. Under d. 11 Mai 1563 skriver han til Hier. Wolf (T. I. l. 480) inter reges vicinos Daniæ et Suediæ procedere putatur et fore magnum atque interea certamina verborum non intermittuntur; og under 5 Juni derefter skriver han til Hier. Wolf (ib. p. 309), at der om denne Krig vare: „cum opiniones tum expectationes illic“, hvilket alt tyder paa, at Sagen var en Conversationsgjenstand i Leipzig; thi Krigen var erklæret hverken af Lybek eller af K. Frederik II. Jfr. Resen S. 90 og endnu tvende andre Breve af Camerarius, dat. d. 9 Juni s. A. T. I. 480. T. II. 273. Efter Krigen's Udbrud vedbliver den mærksomhed for den. I et Brev af 27 Juli 1563 (T. I. 481) omtales den i Lybke almindelig frygt for de sammenhøvede Leietropper, og i et andet af 12 Novbr. s. A. (ib. p. 313) skrives: Danicum extrahitur, . . . rex Daniæ copiarum aliquid dimisit, . . . sed ne et hinc mala erumpant in annum proximum, valde metui a prudentibus intelligo“. I det første Aar 1564 omtaler Camerarius d. 9 Aug. (T. I. 486—87) i et Brev til Hier. Wolf den Røgt med afsikkelig dertil hørende Detail og et følgende Sætslag, og atter den 10 Decbr. skriver umgættner (T. I. 318): „περὶ τῶν Βαλτικῶν πολεμοφορῶν silentium est, etsi nuper dissipati fuere prælii navalis, sed illi quoque reprimuntur“. Breve fra de følgende Aar, 283. 369.

r. de vita Gr. Q3: „Testantur id ejus ad me, cum adhuc Lipsiæ essem, scriptæ in quibus de calamitatibus horum temporum conquerens intèr alia ait &c. Rogare eum, ut si quid de obitu suo audierim, nolim liberis patre orbatis deesse, sed quod consensu sæpe facturum me receperim, pro sua in me spe collocata, facere velim sedulo“. Vest taler Bedel ogsaa i Liggr. osv. K. Frederik II. C3.

havde lært ham, og i Tillid dertil vovede han at troste denne med det ~~fi~~ Haab, at de inden Aarets Udgang skulde see hinanden Ansigt til Ansigt⁴.

Saaledes udløb den Tid, hvori Bedel og Brahe skulde studere i Leipzig⁵. Den sidste behøvede ikke mere nogen Hovmester, og hver af dem vilde søge de Sted, hvor deres forskellige Studier bedst kunde fremmes. For Afstillelsen vilde de dog samlede vende tilbage til Fædrelandet og der opløse den indgaaene Forbindelse. De øvrige unge Danste i Leipzig vare bestjættede med Bræ, som de Bortdragende skulde bringe deres Slægtninge og Venner i Danmark. Peder Hegelund skrev til sine Lærere Hans Thomesen, Niels Hemmingen og Erasmus Lætus⁶. Bedel skulde være Overbringeren. Den syttende Mai 1565 forlode de begge Leipzig, besøgte paa Hjemveien Wittenberg, ankom derfra den fem og tyvende Mai til Kjøbenhavn, hvor de indskibede sig og seilede over det af sjendtlige Flaader foruroligede Hav lykkelig til Kjøbenhavn⁶.

Det var nu Bedels Hensigt først at aflægge Regnskab for Jørgen Brahe og derpaa at reise over til Jylland til sine Forældre og til Grundet. Regnskabets var let at aflægge. Lyge Brahe, forlængesiden udsønet med sin Pleiefader, stod nu for denne som en ung Mand, over hvem allerede et Skjær hvilede af de kommende Dages Berømmelse, og hvormegret eller hvorlidet end Bedel kunde tilegne sig af Roes derfor, saa var dog dette opnaaet under hans Ledelse eller i det mindste under Samlivet med ham⁷. Derefter kunde Bedel forlade Hovedstaden; men for at kunne troste sin Grundet med endnu mere Kraft, talte han dog først med deres fælleds Ben Doctor Johannes Francisci, der netop i dette Aar var Universitetets Rector, om nogen Understøttelse for Grundets Sønner, naar disse med det første kom til Kjøbenhavn, og fik af ham i denne Henseende de bedste Løfter⁸. Men uventet blev Opholdet i Kjøbenhavn ved en

4 „Magnum infixerunt hæ literæ animo meo vulnus“, etc. Vita Gr. l. c. Paa et andet Sted (P7 vers.—P8) taler Bedel mærkeligt om den Kraft, han tillagde Bennen netop under disse Ulykker, og karakteriserer derved sig selv. „Nec dubito“, siger han, „ipsius (i. e. Grundithi) et Joh. Tausani . . . preces multum reipublicæ . . . profuisse, neque nunc (d. e. under Krigen) dubitarem, si ejusmodi multos in his bellorum ruinis coram se dominus inveniret stantes, qui quæ indies redduntur ampliores, aut sustulissent aut ad aliquam finem salutarem reipublicæ perduxissent“. K. Frederik II gennemlæste ogsaa sin Haanbibel under Krigen: Jonge Rjete m. 4 Beskr. S. 439.

5 Calend. Hegel. MSS. d. 17 Mai 1565: „Dederunt se in iter Andreas Severini et Tuco Bradhe, per quos scripsi Hafniam D. D. Nicolao Hemmingio, D. D. Erasmo Læto et Johanni Thomæ“.

6 Dan. Mag. II. 176 Rot. b ifølge Jo. Stephani Annal. MSS. Gasendus p. 9 Not. blot: „sub ipsum Maii medium“.

7 Curric. Vitæ Andr. Vell. p. 38 vil gjerne tillægge Bedel Fortjenester af Brahes Dannelses: „Qualis præceptor, talis discipulus; ex ungue leonem“. Søren Andersen har heller ikke glemt dette Moment paa hans Epitaphium (Insc. Rip. p. 23), og Padmann (Einl. z. schl. hollst. Hist. IV. Anh. S. 33) skriver ogsaa: „Welcher (d. e. Bedel) ihm gleichwol zum fähern Weg-Weiser gienet“. Egib. Lauridsen a. Et. siger, at Bedel af Brahes Forældre fik sin gode Uffleed.

8 Joh. Svaning. Chron. Dan. p. 101 i Listen over Rectorerne. Th. Bartholmæi

egivenhed endnu forlænget næsten halvtredie Maaned. Det hendte sig gle Uger efter Bedels Hjemkomst, at Kong Frederik den Anden ved ed eller paa anden Maade styrte ned i Canalen under Amagerbro : i øiensynlig Livsfare. Jørgen Brahe, der nylig var vendt tilbage re Søeflag under Pommerns Kyster, opholdt sig just i Nærheden og jen tilhjælp; men han faldt selv i Vandet og paadrog sig derved en og Sygdom, der faa Dage efter berøvede ham Livet. Han døde den ende Juni 1565⁹. Denne Begivenhed maatte forstake Bedels Af- kunde neppe undbrage sig fra Deeltagelse i de langvarige Festsigheder, lke en høitstaaende Adelsmand i hine Tider stede des til Jorden; han hellerikke forlade sine Venner i Sorgens Dage, og Tyge Brahe kunde etop i Anledning af Farbroderens og Pleiefaderens Død ønske hans :¹⁰. Muligt ogsaa, at hans Forbindelse med Braherne havde ledet som det for Fremtidens Skyld kunde være værd at pleie og befæste¹¹. det end forholdt sig, saa kunde Bedel ikke før i Begyndelsen eller Ridten af August begive sig paa Rejsen til Belle, hvorfra han atter vilde søge den elskede Grundet og indfri det Løfte, han havde givet Hensynets Glæder.

buen havde bestemt det anderledes. Pesten, som i denne Sommer Boldsomhed havde raset i Byen og givet Grundet en sørgelig Keilig- vise sig som den gode Hyrde, var allerede i Aftagende, da den plud- eb Grundets eget hidtil forstaaende Huus, netop ved den Tid, da r i Begreb med at reise til Belle. Grundet forudsaae sin Død uden n faste Holdning og den gudhengivne Rolighed, der fulgte ham gjen- : opreist paa Leiet indgjød han de Sørgende Trøst, tog Affæd med

p. 3. Denne Beretning har Bedel glemt paa det chronologisk rigtige Sted; men ved Slut- ta Gr. Q5 læses følgende Ord: Tibi quoque . . . Jo. Franciscæ . . . gratiam habeo m maximam propter gratæ in præceptorem et propensæ in hujus filios voluntatis idicia, quæ de his apud te in nostra Academia alendis, paullo ante obitum illorum iæ tecum colloquerer, declarasti".

17. ov. R. Frederik d. Anden C3 vers. Resens Fred. II. S. 143-44. Mandt rfsens Antegnelser i P. Eberi Calendarium, MS. Bibl. Reg. no. 927 4to R. ledd. af Dr. Kall Rasmussen), læses følgende ved d. 21 Juni: Anno 1565 Georgius Brade, arius, Haphniæ extinctus est, postquam e naui bene potus decidisset, vnde et t et post aliquot dies mortuus. Cfr. Bedel Simon sen Elvedg. Hist. 1 Heste

jen Brahes egentlige Arvinger vare vel hans Sødsfende. Dog vil Langebel (Dan. Mag. , at Jørgen Brahe og hans Hustru havde besluttet at gjøre Tyge til deres Arving. Imid- ndnu Inger Dre til mod Slutningen af Mæret 1591 (Hist. Tidsskr. III. 40 Not. 4).

tænker herved nærmest paa den gamle Jo. Friis, med hvem vi allerede et Par Aar efter finde Forbindelse, endnu ferend han kom tilbage fra sin anden Udenlandsreise. Bedel talder rund. Similit. A2) „Patronus suus reverenter colendus".

sine Børn og var beredt paa det sidste afgjørende Dieblif¹². Uvidende om denne Forandring i Ribe, ankom Bedel den femtende August til Belle. Et Par Dage dvælede han her hos sine Forældre, Sødske og Benner, derefter stod han færdig til at drage til Ribe. Da kom Budskabet om Grundets Død. Han var bortkaldet netop den Dag, Bedel indtraf i sin Faders Huus. Snart kunde et nyt Budskab melde ham, at Gud havde taget til sig alle Grundets Børn, de samme Børn, for hvis Fremtid han nylig i Kjøbenhavn saa kjærlig havde sørgt¹³. Grebet af den inderligste Sorg over Tabet af sin faderlige Ven og Belgjører, den tilbedede Grundet, just i det Dieblif, da han troede at have gjenfundet ham, og berøvet selv den Lindring i Sorgen at kunne vise sin trofaste Kjærlighed mod den Bortgangnes Efterladte, ydste Bedel sit Hjerte i et beisligt Digt, hvori han fremstillede to unge Hyrder, Algenus og Thyrsis, hvilke en gammel Hyrde finder hensjunkne i Sorgen ved deres Faders Melisæi Grav. Melisæus er Grundet; de tvende klagende Ynglinge ere vistnok Bedel selv og hans Ven Peder Hegelund, der ligeledes skrev et Mindebigt over sin afdøde Lærer¹⁴. Senere satte Bedel ham et Epitaphium, og leverede en Skildring af ham, der stedse vil bevare hos Efterverdenen det elskelige Billede af ham og tillige af Bedel selv¹⁵.

12 Or. de vita Gr. Q3 vers. — Q4 skilbre meget smukt Grundets sidste Dage og hans derpaa følgende Død.

13 Anf. Et. Her siges Grundet at være død d. 14 August, og strax efter tilføies: „eo ipso die . . . ad patrias ædes, unde annos quatuor absueram, redibam; et constitueram mecum e vestigio ad ipsum meo reditu consolandum excurrere” &c. Imidlertid ansætter dog Bedel selv i den meddelte Prøve af hans store Chronologie K4 Grundets Død til d. 15 August, og det samme er Tilfældet i det Udkast til Epitaphium, der findes blandt MSS. Vellejana Bibl. Univ. no. 121. Addit. 4to, og paa begge Epitaphierne hos Lerpager. Disse Vidnesbyrd har jeg anset for paalideligere, end hvad Bedel og Hegelund, der ikke vare tilstede, have optegnet tibliger. Alb. Thura, Idea hist. lit. p. 67, har derimod holdt sig til den anden Tidbestemmelse.

14 Bedels Digt læses i Grund. Simil. Q6, en Eclog i Virgiliansk Form, bestaaende af 245 Vers. Skjendt det ikke er frit for Reminiscenser fra Virgil, kan det dog ikke siges at bestaae af lutter Centoner. Efter en Indledning, der giver Situationen, v. 1—21, opfordrer Egon de unge Hyrder til en Mindefang om Melisæus, v. 22—65. Derpaa synger først Algenus, v. 66—142, og foretaar at reise en Mindestøtte for Melisæus med denne Indskrift:

„Mollibus in stabulis et qui cerealibus arvis
Pavisti, adversus morbos rabiemque luporum
Defendens teneras multa cum laude bidentes,
Hunc tibi posteritas tumulum, Melisæe, sacravit.”

Da Algenus har sluttet, talter Egon for Sagen og opmuntrer ligeledes Thyrsis til at synge, v. 143—148, hvorpaa denne istemmer et Digt af samme Indhold, v. 149—234. Endelig talter Egon dem begge. — Strax efter følger Hegelunds Digt i 112 Vers. Jeg vil alene bemærke, at Grundets Død ogsaa her i Overkriften ansættes til d. 14 August.

15 Epitaphiet læses hos Lerpager, Insc. Rip. p. 41, og i Marmora Dan. II. 97. Skriften paa hans Ligsteen findes i Insc. Rip. p. 76. Skildringen er den fortreffelige *Revue*, som vi i det foregaaende have set. Om Epitaphiet siger Galihen (Beskr. v. v. Ribe S. 140): „Det var (Grundet) sees intet ordentligt Epitaphium, men kun en liden malet Tavle”.

VII. Efter saamange Tab i dette uhykkelige Aar tog Bedel atter Afffædrenelandet for at fortsætte sine Studier ved fremmede Universteter. Wittenbergste, nøie forbundet med det Kjøbenhavnste, havde næsten ligesaa Stiftelse været Samlingspladsen for unge Danste, der søgte Lærdommens udenfor Hjemmet, og snart alt hvad Danmark eiede af lærd Berømmelse, er bleven vundet og paatrykt sit Stempel¹. De Unge fulgte trolig de ses Spor: Bedel vilde ogsaa der fuldende sin videnskabelige Dannelse. I Aningen af October 1565 forlod han rimeligviis Veile og ankom over Ribe Rendsborg, hvor han den fjerde November traf sammen med sin Ven Peder Hegelund og bragte ham Penge fra hans Fader². Hegelund drog til Kjøbenhavn, hvorhen D. Niels Hemmingsen havde kaldet ham; Bedel fortsatte sin se til Wittenberg, hvor han blev optaget ved Universtetet. Da var Juristen hael Teuber Rector, og den yngre Johannes Bugenhagen var Decanus ved philosophiste Facultet³.

De tvende Aar, som Bedel nu tilbragte i Wittenberg, vare ikke alene de rigste, men vistnok tillige de behageligste, han havde oplevet, siden han forlod indets Huus. Han fandt der et ubvalgt Selskab af unge Landsmænd, og levede med dem paa et Sted, som ret maatte tiltale et opvakt Sind. Det Antal af danste Studerende var allerede i April bleven forøget med trede ensere, Torben Olsen, Peder Olsen og Niels Jacobsen Kraft⁴; i Sommerens vare endnu Anders Lemvig, Mads Schytte, Christen Pedersen, Laurids Gjødesen

¹ C. E. Forstemann Verzeichn. d. Stud. z. Wittenb. aus d. Kön. Dänem. (MS. B. o. 165, Addit. fol.) viser dette. Der nævnes f. Ex. 1523 Jo. Thausen, 1530—31 Joh. Svanus, 1534 Nic. Palladius, 1535—36 Hermol. Trolbe, 1540 Geo. Rosenkrants, og saa fremdeles Dre, Jo. Francisci, Jo. Lagonius, Jo. Thoma, Nic. Ross, Er. Catholmus o. s. v., litter bete og berømte Ravne. Det er isvrigt Skade for dette mit Arbeide, at Forstemanns Liste eller Uds af Universtetets Album sandsfer ved Aaret 1565, netop da Bedel kom til Wittenberg. Hans Udg. iher Decanorum Fac. Theol. viser os ligeledes de Danste Lærdes Promotioner der, f. Ex. Det. Palladius, 1542 Jo. Machabaeus Scotus, 1559 Eras. Ratus o. s. v. p. 31. 32. 49. I t f. Svedi Acad. Witeb. findes kun de Immatriculerede, som vare Udelismænd.

² Calend. Hegel. MS. d. 4 Novbr. 1565: *Obvius mihi fuit Rendesburgi Andreas Semus, qui literas mihi attulit et pecuniam a patre.* Dette Sted synes at bestemme Tiden for is Afreise, som jeg ellers vilde have ansat et Par Uger tidligere, eftersom det academiske Nytaar eller vrsfistet indtraf paa Luca Dag eller d. 18 Octbr. Bedel, som en uabelig Student, er ikke anført hos t f. r. Svevus.

³ Terpag. Ripæ Cimbr. p. 615. D. 9 Novbr. var Hegelund i Ribe, hvorfra han d. 20 s. riste til Kjøbenhavn. Cal. MS. — Rector og Decanus kunne sees i Scripta publica Prof. tenb. (Wittenb. 1560 sqq.) Tom. VI. Qq5. Rr8. I Foraaret 1565 blev Mand. Parsberg tricularet: Gottf. Svev. S2 vers.

⁴ Album Ac. Wit. (Forstem.) nævner saaledes i Vintersemestret 1564—65 følgende indskrevne: l Octbr. Laur. Nicolai Arhusiens., d. 25 Octbr. Jo. Georgii Fionens. og Francisc. Nicolai Alburg., 9 April Mart. Georgii Havn., Petr. Gobshalcus Randrus. og de tre anførte Ripensere, der vel Stoleammerater af Bedel og Hegelund, hvorfor ogsaa denne sidste, kjendti han selv opholdt sig i sig, noterede deres Ankomst til Wittenberg i sin Kalender d. 13 April 1565.

og den unge Knud Stram komne til⁵. Bedel forenede sig med disse, hvoraf nogle vare hans Ungdoms og bleve hans Manddoms Venner. Hvor saamange Landsmænd vare forsamlede, gaves der rig Anledning til gjensidig Meddelelse, Belæring og Opmuntring; hvad der skeete i Hjemmet, kom let til Alles Kundskab, ligesom det vandt Alles Deeltagelse, og lykkeligviis vare Efterretningerne fra det kjære Fædreland nu langt trøsteligere end de, som Bedel fordum i Leipzig havde kunnet modtage: Daniel Ranzau havde aabnet sin Hæltebane i de samme Dage, han forlod Danmark, og givet den langvarige Krig en anden Bending⁶. I Foraaret 1566 stødte ogsaa Tyge Brahe til Cohorten af danske Musasønner i Wittenberg⁷, og paa samme Tid førte Peder Hegelund den unge Hans Hemmingsen og maaskee Evert Andersen fra Landskrona derhen⁸. De kunde alle bringe friske Tidender fra de Kjære i Hjemmet; Simon Fragtmand og Andre bragte idelig Breve og Budskaber fra Danmark og tilbage igjen; Bøfører Balher Raas reisste hyppigt til Wittenberg og var de unge Studenter velkommen Gjest⁹. Kort sagt, Livet i Wittenberg lod i den Henseende Intet tilbage at ønske¹⁰. Men dertil kom endnu det saa at sige classiske Sted, hvor

5 Gottf. Svevus T4 vers. nævner naturligviis Canutus Stram. De to førstnævnte og den tredje uden en vis Christ. Petri Cimber Nicopiensis anføres baade af Hege l. d. 10 Juni og hos Førstnævnte a. a. St.; men Laur. Egibius findes ikke indført i hans Album, ligesaa lidet som Knud Stram, der med sig har andre Landsmænd, Jo. Andrea og Nic. Nicolai, d. 15 Decbr. 1565 drog fra Leipzig til Wittenberg: Hege l. Cal.

6 Slaget ved Svarteraa d. 20 Decbr. 1565. Dan. Mag. Tr. R. II. 86. 91. Hegelunds Almanasser indeholde heelt igjennem Vidnesbyrd om hans Brevveksling med og Efterretninger fra Danmark. Han skrev endog til Niels Raas og Bjern Andersen (d. 27 Aug. 1566). Desværre har man ikke fra Nogen af de Andre lignende Antegnelser.

7 Langebek anfører disse Ord af Jo. Stephanii annal. MSS. *Rediit Witebergam 1566 die 15 April. e patria. Unde discedens die 16 Septembris, die 24 Sept. Rostochium venit, aufertiens propter pestem.*

8 Naar Hegelund og den unge Hemmingius stode til deres Landsmænd i Wittenberg, kan jeg bestemt sige, da den fjerde Hæfte af hans Almanak for 1566 nu mangler og allerede maa have manglet, da den Extract, der findes i den Eptotiske Manuskriptsamling (Bibl. Reg. no. 1933), blev taget. Men d. 10 August var han i Wittenberg med sin senere just ikke forberedte Discipel, hvem han i de følgende Aar anfører paa sine Fortegnelser over de Danske i Wittenberg (1567, 1568). Ederhardus Andreæ Coronæus har jeg først truffet i Scripta publ. Prof. Wit. Tom. VII p. 307—8, hvor der siges om ham: „quum propter egestatem domesticam suo sumptu hic degere non posset, ab eximii Theologi et viri Claris. D. Hemingi etc. filio et præceptoris hujus receptus est, quem allevarent, cuique benefacerent“ &c. — Da nu Hegelund, der i almindelighed ikke omtaler sit Forhold til ham, kalder ham „Coronæus ex Scania“, ser jeg ikke, at der kan tænkes paa nogen anden By end Landskrona, ligesom jeg antager en samtids Coronæus ex Transylvania (Jo. Camer. Ep. T. II. 14) for at have været fra Kronstadt, med mindre det er en Læstetale af det virkelige Navn, saaledes som hos de tvende ogsaa samtidsige Holstenere (Krepe).

9 „Simon auriga tabellarius“ forekommer meget hyppigt i Hegelunds Almanasser for disse Aars hunddom ogsaa en vis Christophorus i samme Egenkab; ligeledes Balther Raas, en videnskabeligt dannet Mand, med hvem Hegelund corresponderede, og hvis Familianliggender han interesserede sig for. Sfr. Cal. d. 30 Decbr. 1566, 27 Martii 1567 &c.

10 Gassend. vita T. Brah. p. 10. „Witebergam semper cordi habens... Hic

disse Benner og Landsmænd vare samlede. Bilde de faste Diet ud over sig egen Kreds, fandt de sig omgivne af talrige Minder, levende og døde, Reformationens Heltetid. Der laa det Huus, hvori Luther levede, hvori han lede unge Menneſter om sig, hvor han havde opvakt de første Gnister i den beundrede Daniel Rangaus Sjel, og dette samme Huus var endnu et Hærtum for en haabefuld Ungdom¹¹; der laa Melanchthons Bolig, nylig forladt sin gamle Herre, men hvert Aar Vidne til festlige Optrin, naar det hele Iversitetet paa hans Dødsdag feirede hans og Luthers velfortiente Mindesfest¹²; stod begge forladte Lærestol, endnu beklædt af Mænd, der havde været deres jonlige Benner, af berømte Lærere, til hvem den videlysne Ungdom strømmede alle Europas Lande.

Af disse Lærere var paa den Tid ingen anseeligere end D. Caspar Peucer, udmærket som Læge, Mathematiker og Historiker, høiligen yndet af Churfyrste August og tillige en Slags Ephor eller Overbestyrer af Universitetet¹³. Denne Mand synes at have været det samme for Bedel i Wittenberg, som Camerarius var i Leipzig, og Forbindelsen med den sidste kunde let lede til Forbindelsen med hilt; thi Peucer var en Ven af Camerarius og gift med en

unde quum degeret". Leipzig (Ripæ Cimbr. p. 615—16) sigter ogsaa dertil: „Wittenberg maximam partem detinuit hosce Musarum cultores“.

¹¹ Om Hieron. Opitius, netop en af Bedels Benner, siges der i Scripta publ. Prof. Wittenb. T. VI. FF2: habitationem habet cum aliis Illustrissimi Electoris Saxonie beneficiariis et omo reverendi domini D. Martini Lutheri. Det var i Aaret 1565. Jfr. Grohmann Annal. Univ. p. Wittenb. I. 73.

¹² I Dänische Biblioth. III. 182 nævnes „*Edes Philippæ*“ som det Huus, hvori L. Brahe liden sig i Wittenberg, efterat han havde forladt Danmark. Det er endnu til i sin gamle Stikelse. Den nævnte Fests holdtes siden Melanchthons Død d. 19 April hvert Aar til Erindring om ham og om ham. At Melanchthons Dødsdag blev valgt, maa vel tilskrives Peucer, hvis Biograph Jo. C. Leubner besynder ham for, at han „alle nur erstanliche Mittel anwendete, dessen Ruhm über Lutheri Ehre nachzufu zu erheben“ (Lebensbeschr. D. Casp. Peucers S. 38). Til denne Fests indbød aar Universitetets Rector og opfordrede Studenterne „ad recitationem poematis libenter et cupido venire“. Scr. publ. P. Wit. T. VI. L3 vers. Aaa 8 Bbb. Blandt de Bedelske Manuskripter i Universitetsbibliotheket No. 121. Addit. 4to findes et Digt paa ti Vers til Melanchthons Er, et lod sig vel tænke, at det ved disse Festligheder var fremfaldt. Det er skrevet med Bedels egen hånd og har den Overstrift: In eslegiem P. M. — Om Wittenbergs mange Mærkværdigheder, jfr. Scholii Museogr. p. 132.

¹³ Leupold S. 6—7. Casp. Peucer blev 1554 Prof. Mathes. i Wittenberg, og siden, efter at han var creeret til Doctor i Medicinen, ved hvilken Leilighed Joa. Camerarius var tilstede paa Erkebispens Ragsburgs Befaling, Prof. Medicinæ; hans Anseelse vorede saa meget, at Churfyrsten udnævnte ham til sin Livslæge og overdrog ham „in frommer Absicht auf Einrathen sämtlicher damaligen Professoren“ Inspection over hele det Wittenbergiske Universitet; hans Titel var *Præceptor primarius totius Universitatis*. Af Scr. publ. Prof. Wittenb. sees man den besynderlige Stilling, hvori han stod i sine Colleger; han raadede for Fortgivelsen af Stipendii-Pladser i et af Churfyrsten oprettet Collegium (Tom. VI. M3 vers. jfr. Leup. S. 8); han læste over Historie (ib. N n 5), over Medicin (T. VI. p. 34) og over Astronomie (ib. p. 448), alt efter Behag, og i en offentlig Besjæftigelse fra Universitetets Rector i Aaret 1566 finder jeg de Ord: „Dom. Peuceri nostri incolumitas scholarum salutem complectitur“ (ib. p. 115). — Hans senere dyde Falb 1574 er kjendte. Derom ses af Christoph. P. J. elius Historia carcerum et liberationis Casp. Peuceri. Tigur. 1605. 8vo.

Datter af hans fortroligste Ven, Phillip Melancthon¹⁴. Peucer dyrkede til de historiske Videnskaber, forsøgte og forbedrede Carions Krønike og var hovedet den vigtigste Støtte for den historiske Skole i Wittenberg, efterat Saccius, Chemnitz og Chytræus havde forladt dette Universitet; han søgte at anbringe de unge Studerende til et fornuftigt Studium af Universalhistorien, paatog sig frivillig at holde historiske Forelæsninger og indlob sig endog i specielle og vanskelige Undersøgelser, henhørende til den nordiske Historie¹⁵. Dette maatte han drage Bedel til denne talentfulde Mand, og allerede i hans første Aar i Wittenberg var Forbindelsen indledet. Peucer beffestigede sig dengang med det vanskelige Spørgsmaal om Oprindelsen til Navnet Danmark og yttrede for Bedel, at dette Navn maatte være dannet af Markgrevskaabet, som Henri Fuglesanger formeentlig havde anlagt paa den danske Grændse. Saadanne Samtaler havde Bedel neppe hørt siden den Tid, da han laa op til Grundets Bryst: nu kom de atter tilbage til ham paa hans Sagen efter Kundskab i fremmede Lande og mindede ham om den gamle Sorg over Fædrelandets forsmættede Historie. Det var da intet Under, om Bedel med Urefrygt sluttede sig til denne Mand's Mening. „Rigeoverfor denne store og høitbegavede Lærde, sagde Bedel atten Aar senere, „vovede jeg neppe at have anden Anskuelse end han“¹⁶.

¹⁴ Cfr. Joa. Camerarii Epist. Tom. I. 294. II. 349. 369. 372. — Scr. Prof. Wittenb. T. VII. 115. Leupold a. St. S. 38. Hans Hustru Magdalene, Melancthons Datter, døde 1576, og elleve Aar efter giftede han sig igjen. Cfr. Nova Literar. German. an. 1707. p. 69. 97 (Lips. & Hamb. 4to).

¹⁵ Carions Krønike, den almindelige Haandbog i Universalhistorien, var først udkommen paa Tydsk 1531 og derefter oversat paa Latin 1538 (See ovenf. S. 23 Not. 13). Phillip Melancthon udgav atter denne Bog, første Deel 1558 og anden Deel 1560, nogle Aaaneber for sin Død. Endelig lærte Peucer 1562 sin Continuatio chronici Carionis, der udgjør den tredje og sidste Deel: Leupold S. 35—36. Jeg har haft en Udgave, trykt i Frankfurt 1581, hvori Peucers Dedicatio til Churfyrsten er dateret 1572 (ikke 1562). Ifølge denne omfatter Peucers Forbedring og Fortsættelse Tidrummet fra Carl den Store til Carl V, og vebfæet er Peucers „Tabella ostendens, quo ordine legenda et cognoscenda sit series historiarum mundi, dedicata Scholasticis Academicis Wittebergensis“. Anden i Bogen er religiøs og aristokratisk (cfr. p. 13. 55. 206). Retop i Aaret 1565 og 1566 læste Peucer over denne Krønike ved Universitetet. Cfr. Scr. Prof. Wittenb. T. VI. Nn5 T. VII. 34. — Om Paul Ebers og Petri Albini historiske Fortjenester: Groschmann S. 177.

¹⁶ I Aaret 1584 fortæller Bedel selv denne Samtale: „Equidem ire incicias non possum, quin quum primum in eam (b. e. den Mening, at Danmark havde sit Navn af Marca Slesvicensis) inciderem atque ante annos duo de viginti (altsaa i Aaret 1565—66) a viro magno et memorabilis ingenii Casparo Peucero coram audirem, pene idem quoque subscripsim“. Or. de orig. app. regni Dan. B 4 vers. Nu fremsattes rigtignok den samme Mening i Peucers Fortsættelse af Carion Lib. IV. p. 469; men da denne Fremstilling kun udgjør et Par Linier, og da Bogen desuden var trykt, kan Bedel ikke sigte til dette Sted. Og virkelig er det vist, at Peucer selv en egen Afhandling eller Bog de gentibus arctoïis, som var trykt i 8vo og som Bedel selv elskede. Cfr. Westphal. Mon. ined. Tom. IV. col. 1595. Denne Bog har sandsynligvis været Grundten af Peucers for Bedel saa interessante Undersøgelser vedkommende Nordens Historie; men jeg har ikke kunnet faae den at see. Selv berømte Litteratorer nævne den ikke engang.

Men ved Siden af disse historiske Studier glemte Bedel ikke de Videnskaber, som dengang ansaaes for den lærde Dannelses almindelige Grundvoib. Han kunde jo ikke forlade Wittenberg uden som Magister, og Forberedelsen dertil igjennem andre Høresale end den historiske. Det er heller ikke usandsynligt, at han har staaet i nærmere Berøring med andre af de Wittenbergkere, navnlig med Mathematikeren Sebastian Winshemius, i hvis Huus hans Hægelund boede¹⁷. Saaledes maatte han da i sit første Aar høre filosofiske Foredrag hos Christoph. Pezelius og Jo Ferrinarius, mathematiske hos de Winshemius og Barthol. Schönborn, theologiske hos Geo. Major, Paul. Erll og endelig philologiske hos Christoph. Pezelius, Alb. Lejer, Gus. Menius og Vitus Winshemius. Denne hans Flid og Virksomhed ses ikke i det Enkelte; men den kjendtes i sine Følger. En Magister-Examen den almindelige Prøvesteen for de unge Studerendes Fremgang: ved denne skulde de aflægge Regnskab for deres Kundskaber i Dialectik og Physik, i Arithmetik, Euclides, Sphærica, Theorica og Beregning af Længde og Brede, i den lige Dogmatik og Theologie og fremfor Alt i Grammatica¹⁸. Examen skete to Gange om Aaret; den første siden Bedels Ankomst saaledes i Begyndelsen af Marts 1566, den anden i Midten af August samme Aar, men i Winshemii Rectorat. Til denne sidste indbød det filosofiske Facultets rector, Laurentius Durnhofer, den femtende August ved et latinsk Digt om Gionskundskabens Bigtighed¹⁹, og til denne indstillede sig derpaa otte og tolv Candidater, blandt hvilke Bedel og Laurids Gjødesen. Prøven skete den sextende eller syttende August. Dagen efter udstedede Decanus en Bekjendtgjørelse, hvorved han erklærede dem alle værdige til Magisterorden og tilsagde den academiske Ungdom at møde ved deres høitidelige Promotion. Denne foregik den tyvende August om Formiddagen klokken otte i den nye Collegiums Høresal. I den lange Række af unge Magistre havde Bedel den tredie Plads. Den første var anvist hans Landsmand Laurids

17 Hægel. Cal. MS. b. 5 Oct. 1574: Doct. Sebast. Theod. Winshemius, Mathematicus philosophus insignis, præceptor et hospes meus carissimus &c.

18 Leges coll. facult. lib. artt. in acad. Wittenb. (Scr. publ. Prof. Wit. Tom. I. 1—8 vers.) indeholder disse Bestemmelser om, hvad Magistrandi skulde examineres i, og ved at temfæe Professorenes Bekjendtgjørelser om deres Forelæsninger i Aaret 1565—1566 vil man finde rønte Docenter og hvad de have foredraget i dette Tidrum. Med disse Love fra Wittenberg er interessant at sammenholde den encyclopædiske Oversigt over de filosofiske Videnskaber, som Paltsmebbeler i Formula visit. prov. D 6 — E 4, og den Kjøbenhavnske Universitetsfundats Ringer til Baccalaurei og Magistri: Krag ved Sandvig I. 687—88. De academiske Oraberske Litteratur udgjer et lille Bibliotek. Sfr. Engeldorfske Univ. Annal. 1809. I. 50—52.

19 Scripta p. Prof. Wit. T. VI. Y y 2 vers. sqq. om den første Promotion i dette Aar d. Mars 1566. Tom. VII. p. 94—98 om den anden d. 20 August s. A., hvor ogsaa Durnhofers Ram er aftrykt.

Gjødelsen, der allerede i nogle Aar havde været Rector i Ribe og snart reiste tilbage til sit Embede igjen²⁰.

Som Magister forblev Bedel endnu et heelt Aar i Wittenberg, hvor han vel fremdeles benyttede den Veiledning, som Universitetet tilbød, men dog ogsaa hengav sig til selvstændigere videnskabelige Syssler. Den afdøde Grundet havde efterladt sig Materialier til en Samling af diøse homiletiske Lignelser, der udgjorde en væsentlig Deel af Tidens geistlige Beltalenhed, og Mange opfordrede Bedel til at ordne og udgive dem²¹. Han selv betragtede dette Arbejde som en Pligt mod sin bortgangne Belgjørerens Minde og paatog sig det gjerne. Han ordnede de efterladte Samlinger i et vist System, saaledes at han som Indledning opstillede alle de Lignelser, der angik Nytten og Nødvendigheden af at høre Guds Ord, fordeelte derpaa i fire Classer efter Catechismens fire Parter de Lignelser, som lode sig hense til disse, og samlede alle de øvrige om visse theologiske Loci eller Begreber i alphabetisk Orden. For at Bogen kunde være et fuldstændigt Mindesmærke om hans kjære Grundet, tilføiede han endvidere baade de Digte, som han selv og Hegelund havde skrevet ved Grundets Død, og dertil endnu en herlig Skildring af Grundets Liv og Fortjenester. Lykønskninger fra hans Venner til det fuldendte Arbejde og gode Ønsker fra dem med Hensyn til hans forestaaende Hjemreise skulde ligeledes pryde denne Bog²². Saaledes udkom da engang i Sommeren 1567 det første Skrift fra Bedels Haand, med en Dedicacion til Cantøleren Johan Friis; dog fik hans Skildring af Grundet en særlig Tillegnelse til dennes Discipel Jacob Madsen Velle, der samme Aar blev Sognepræst ved Ribe Domkirke²³.

20 Anf. St., hvor der udtryffeligt siges, *doctrinæ eruditæ repertos esse duo de quadraginta ex scholasticis nostris, qui linguarum et philosophiæ studiis ita profecerunt, ut scilicet Wil man nu sammenholde dette med Egibii Lauridsens Beretning S. 38, at Bedel „ubi in Alderis 24 Aar tog Gradum Magisterii inter 38 viros pietate et eruditione insignes“, med Gottfr. Svevus Hhh 4, saa skal man neppe tvivle paa, at diøse Efterretninger her sammenfaa at den ene kan supplere den anden. Det er ogsaa E. Laur., som lærer os, at „Laurids Gjødelsen havde den første Plads og denne salig Mand (d. e. Bedel) locum tertium, qui est locus eruditionis“. Om Laur. Gjødelsens Rectorat, cfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 493. Insc. Rip. p. 147.*

21 „Reliquit is (i e. Grundith) post se scripta quædam, quæ post obitum ejus sibi communicari boni et docti viri, in me propinquum et familiarem ejus oculos conjicientes, exhibebant“. Gr. Simil. A 4 vers. Mlandt diøse Grundets efterladte Haandskrifter fandtes, foruden Similitudines, ogsaa følgende andre: Betragtninger over Amos, en Samling af Ligprædikener, Digtvielser og andre geistlige Taler og hele Aargange af Prædikener over Evangelierne. Bedel fik alle disse og tænkte paa at udgive i det mindste en Deel deraf; men det skeete albrig. Cimbr. lit. II. 900.

22 Den hele Anordning af Skriftet tilhører altsaa Bedel; om han derimod ogsaa har tillagt sig af Materien selv, berøer paa, hvorvidt man vil strengt holde sig til Udtrykket: „auctum et in ordinem redactum“, a. St. — Hele Bogen bestaar af Lignelser, og diøse ere altid i den Form, at hver af dem begynder med et *Quemadmodum*, *Veluti*, *Sicut* eller *Ut*, hvorpaa det andet Sammenligningsobjekt følger, *et Ita* eller *Sic*, f. Ex. „*Quemadmodum concha initio veris mirabili siti appetit rorem cælestem, ita ecclesia Christi appetit coelestia dogmata, tradita voce Dei*“ o. s. v.

23 Dedicacionen til Joh. Friis er dateret den 29 Juli, og Signaturerne findes mig at være af denne Dedicacion er trykt først og derefter det øvrige af Bogen. Jeg kan derfor ikke vel troe, at det er

Med Bearbejdelsen af Grundets Similitudines sluttede Bedel det andet Bogen var vel endnu i Bogtrykkerens Værksted, da han maatte forlade Wittenberg. I deres Kreds vare imidlertid flere Forandringer skeede. Brahe var for længesiden reist bort; den unge Knud Skram var det første Aar, og nylig havde Evert Andersen fulgt ham i Graven²⁴. Men andre vare Andre komne til, og Antallet af Danske var fremdeles betydeligt. Men i dette større Samsund havde der, som det synes, efterhaanden udret sig en mindre Kreds, der udgjorde Kernen af de danske Studerende i Wittenberg. Dertil hørte Magister Anders Bedel, Mag. Jacob Madseus, Peder Hegelund, Desiderius Fosk og Anders Lemvig, og dertil kom ogsaa sig atter i det mindste et Par fremmede Lærde, Mag. Martinus Henrici, siden Professor i Wittenberg, og Mag. Hieron. Dpiz, hidtil Stipendiarius i Luthers Hus og nylig udnævnt til Præst i Camenz²⁶. Disse vare alle unge Mænd. Da nu Bedel i de samme Dage fuldendte sin Udgave af Grundets Værk og tillige beredte sig til Afreisen, saa anstregede disse hans Venner sig ret for, at den unge Mester i de frie Videnskaber med en vis Glæde kunde gaae ud af deres Kreds. Det var ikke nok, at den latinste Verskunst var i Berørelse; den græske, som var i Moden, maatte ogsaa vise sig, ja ikke engang den hebraiske blev skaaet²⁷. Peder Hegelund og Mart. Henrici lyk-

igt, naar Hegelund in Cal. MS. vil, at Bogen udfom i Juli 1567. Da imidlertid Bedel forlader Wittenberg, neppe en Uge efter at have skrevet hin Dedicatio, saa maatte man antage, at Bogen er bleven færdig fra Trykken, efterat han var kommen hjem til Danmark. — Denne Jacob Madseus var en Søn af Borgmester Niels Nielsen (See ovenf. S. 12 Not. 10), der atter var en Søn af den berømte Borgmester Niels Jonsen (Gaarman S. 10); han var først Prof. Pædagog i København, derpaa Rector og 1567 Præst i Ribe (hvor Præstetallet i nogen Tid havde staaet ledigt). — Adlers Raanedstidende S. 120 fg. 125 fg. Frost, Efterretn. om Ribe Domkirke S. 27). Endelig Bisp i Fyen (sef. Vinding. Acad. Havn. p. 123. Bloch, fyen. Geistl. Hist. I. — 52, 66 og der anførte Steder). Som en Discipel af Grundet havde han corresponderet med Bedel om Bogens Udgivelse, og deraf tog Bedel Anledning til at dedicere ham sin Or. de vita Grundithi. Denne Dedicatio er undertegnet d. 25 Juli 1567. Gr. Similit. O vers. — 02.

²⁴ L. Brahe var reist til Rostok d. 16 Sept. 1566. Dan. Mag. II. 177. Den unge Knud Skram, en Søn af den berømte Peder Skram, var allerede død i Wittenberg d. 30 Juni 1566. Cfr. r. Prof. Wit. T. VII. p. 51—52, hvor hans høitidelige Begravelse, Epitaphium (Sfr. Suhm & n. by. Saml. I. 3, 175) m. m. omtales. Coronas døde den 8 Mai 1567, og blev ligeledes høitidelig begravet. Ib. p. 307—8. Hegel. Cal. d. 8 Mai s. A.

²⁵ Hegel. Calend. MS. for Aaret 1567 viser os, at der ved denne Tid levede tyve unge lærde i Wittenberg, nemlig foruden Bedel og Hegelund følgende: M. Jacobus Matthias, M. Budaus, M. Jacobus Wilhelmus, Nic. Michaelis, Desid. Fossius, Jo. Hemmingius, Petr. Claus Rip., M. Thomas Rip., Jo. Stage Rip., Joh. Canuti Arh., Jo. Laurentii Arh., Laur. Wönke, Andr. Lemvig, Johannis Alb., Ericus Olai Hallandsfar, Jo. Winder, Sev. Kneffs Colbing., Nic. Wildesf.

²⁶ Hvem der herte til denne Kreds blandt de Danske, ser man af Hegelunds Almanacker, hvor de fleste ofte nævnes. Jacob Madseus Karhuus, eller *Ἰάκωβος Μαρτιάδης*, som Hegelund skriver, allerede i Foraaret d. 18 Febr. 1567 bleven Magister, og døde senere som Prof. Theologia ved Københavns Universitet; han maa neie stilles fra den samtidige Jacob Madseus Beile, der nylig er omtalt. Om Hieron. Dpiz see ovenf. S. 39 Not. 11.

²⁷ Vil man have andre Exempler paa danske Lærdes Forsøg i græsk Versmageri fra den Tid,

ønskede ham og sagde ham Farvel i latinske Digte; Jacob Madsen viiste, at han var istand til af Homeriske Centoner at sammensætte ganske læselige græske Vers; Hier. Dpitz overbød dem alle ved hebraiske. Det Hele skulde være som en brilliant Finale, hvormed Bedels egentlige Læreaar skulde sluttes²⁸. Ledsaaget af sine lærde Venners bedste Ønsker og store Forventninger, forlod han Wittenberg den fjerde August 1567 og drog tilbage til den elskede Hjemstavn: der skulde han, sang Hegelund, finde sin Fader i en kraftig Alderdom; der skulde han finde sine kjære Brødre; der skulde han, haabede de alle, finde en Plads, hvori han med Hæder kunde tjene Fædrelandet og Videnskaberne²⁹.

VIII. Det samme var ogsaa Bedels Ønske og Haab. Vel tog han efter Hjemkomsten til Danmark for det første sit Ophold hos sine Forældre i sin affdeds liggende Fødeby¹; men hans Tanker vare ufravendt rettede paa, at han snart kunde aabne sig en Virkefreds, der passede for hans Evner og Rund-

saar vil jeg blot henvise til den vordingborgske Præst Hans Lauridsen, Biskop Jacob Polm i Kalborg, Bedels Bysbroder Anders Christensen Veile, Professor Niels Lauridsen (Amerini Broder) o. s. v., hvorom man kan see hos Møller, Worm eller Røerup. Om man derimod tør regne Bedel selv til de græske Digtere, forekommer mig meget tvivlsomt. I al Fald er det vist, at Alb. Tihura i Idea hist. lit. Dan. p. 361 tager feil, naar han vil hente Beviset derfor af et 1576 i Kjøbenhavn udgivet græsk Digt, kaldet „Votum pro ecclesia et statibus Daniæ“; thi dette er ikke af Bedel, men af den nævnte Anders Christensen Veile (Wollejus).

²⁸ I Grund. Similit. findes alle disse Digte optagne. Henrici's og Dpitz's Naar fortales. Dette sidste er et hebraisk Vers med Ende-Rim, hvorom en kyndig Ven har sagt mig, at det er ganske af samme Slags, som endnu i vore Dage enhver studeret eller halvstuderet Jøde er istand til at levere og som hyppig leveres ved Familiefester og lignende Leiligheder. Jeg finder Intet deri om Bedels Afreise, hvortil Henrici sigter, men kun nogle Berømmelser over de af Bedel udgivne Eignelser. Som en Prøve — og for at min Beskrivelse kunde give ligesom et Gjenstik af den Lærdom, der ved Bedels Afreise fra Wittenberg fattedes i Contribution, vil jeg afskrive følgende sex Linier:

וְגַם הַשְׂאִיר כְּנִבְרָאִים עֲלֵיהֶם יֵשׁ יְשׁוּעָתָה
מְשָׁלִים רַב אֲשֶׁר דּוֹמִים וְאֵלֶּה הֵם מַחְבְּרִים
לְכָל־פְּרָקֵי אֲמוֹנָתָה בְּסֶפֶר וְהַ מְפֹאֲרִים

Peder Hegelunds Elegia Προπεμπτική paa fyrgetyve latinske Vers, afserlende Hexametre og Pentametre, og Jacob Madsens Προπεμπτικόν, bestaaende af sex og fyrgetyve græske Hexametre, kaldes ved Bogens Slutning. Disse referere sig ganske til Afreisen. Det sidste begynder saaledes:

Πῆ, γῆλε, πῆ σπέυεις λείπων ἐπιήρας ἐταίρους,
Μουσάων τε πόλιν ζαθέην καὶ λευκὰ κάρηνα
οὐρεος, οὐ ναίουσι κόραι θεὸς ἐγγυαυίας,
νύμφαι τ' Ἀλβιάδες ξανθότριχες ἀργυρόπεζαι.

Derefter følger en virkelig ganske smuk Udmaling af det „velbyggede Veilets“ (ἐὐκαταμένη Βεϊλλε) og Omegnens Skjønhed, og endelig en Forudsigelse om al den κλέος ἄσπερον καὶ αἰώνιον οὐρεος, som Bedel i Fædrelandet skulde opnaae.

²⁹ Liden for Afreisen finde vi bestemt i Hegel. Cal. MS. b. 4 Aug. 1567; *Discessit hinc in patriam M. Andreas Severinus Velleius*. Veien har formodentlig været den samme, som Dpitz halvandet Aar efter fulgte, nemlig over Berbst, Magdeborg og Lüneborg. Anf. St. b. 18 Mai 1568.

¹ Curric. vitæ p. 38. Men Ordene ere ikke saaledes at forstaae, at Bedel det hele Aar forblev i Veile, kun at dette Sted var hans egentlige faste Hjem, — som det følgende viser.

Den lærde Dannelse, han ved Universiteterne havde modtaget, gik i Dage fornemmelig ud paa at skabe Geistlige, og Bedels-Hu stod ogsaa i søge Ansættelse i Kirkens Tjeneste²; men ved Siden af dette Ønske, som aabent udtalte, levede vist nok endnu i hans Hjerte en lønlig Følelse for en Hæder, der ventede Den, som turde fordrifte sig til at løste det Slør, hvilede over Forsædrenes næsten glemte Bedrifter. „Hæder eller Døden!“ var et Valgsprog, der i eenfomme Timer lød for ham, og som hans Haand og nedtegnede paa Papiret³. Men denne Følelse var endnu neppe kommen Klarhed hos ham selv, og en Embedsstilling, der ligefrem vilde lede til det, gaves der før K. Christian den Fjerdes Tid ikke udenfor den Konge-Historiograph⁴. Nærmere laa det den unge Mand, der tidlig havde faaet sig paa Classikernes Læsning og nu under Camerarii Vejledning end mere udvidet sine Kundskaber i denne Retning, at tænke paa et Rectorat, som ang fandtes i enhver dansk Kjøbstad. Besættelsen af disse beroede ene paa et Biskop. Snart begav Bedel sig derfor paa Rejsen til alle Landets byer og tilbød dem sin Tjeneste. Det var forgjæves; der var intet Rectorat for ham at erholde, i det mindste intet, som han ønskede at tage imod⁵. Imidlertid førte denne Reise ham, som det synes allerede i Begyndelsen i Aaret 1568, ogsaa til Kjøbenhavn, og der lykkedes det ham bedre at tiltrække sig høitstaende Mænds Opmærksomhed. De meest betydende Statsmænd og de fremragende Personligheder i Danmarks Hovedstad vare paa den Tid Biskopen Johan Friis og Rigshovmesteren Peder Dre: den første havde allerede gennem tre Kongers Regjering deeltaget i eller styret alle vigtige Regjeringssager; den anden var for et Aarstid siden vendt tilbage fra sin Landflygtighed, og havde nylig opnaaet den anseeligste Værdighed i Riget, som nogen

¹ Dertil sigter allerede Mart. Henrici (Gr. Simil. A vers.) ved Bedels Afreise fra Wittenberg i disse Linier:

Ut prosis patriæ, et divinæ laudis honori
Te faciat felix organon esse Deus.

Fortalen til Arentsen a 6 nævner Bedel selv det som sin Bestemmelse, at søge „en hæderlig Sted ubi Skolen eller i Kirken at tjene Gud“ o. s. v.

² MSS. Vellej. Bib. Un. Havn. No. 121. Addit. in 4 to indeholder blandt andet et Octav med det Bedelske Dommarke i det 6 Ibre Skiftelse, vistnok altsaa fra hans tidligere Tid, hvorom jeg ellers skal tale. Men paa Bagsiden af Bladet findes nogle Meditationer til latinske Vers, Sen- o. besl., skrevne i Studerestammerets Stilhed. Iblant disse Notiser eller Conceptor læses et Par med den mærkelige Overskrift: *Aut mors aut eminere*. Disse Ord synes mig psykologisk mærkelige, og ligesom en Nøgle til at forstaae Bedels senere besynderlige videnskabelige Færd.

³ Christian IV rostes af Samtidige for at have oprettet endog tvende historiske Professorater. Den første Prof. hist. ved Universitetet, Peder Spormand, blev beskiftet i Aaret 1636. *Reyerus* br. 3 B. 2 D. S. 80—81.

⁴ Svend Liu v. fl. a 6 vers. „Gjennemvandret alle Biscopsdomme og forhørt, om mig maatte nogen Skole fore at staae“. Der var i oeconomicke Henseende en meget stor Forskjel paa de smaa og de store Domskoler. — Vidnesbyrd om Bedels Belæstning i Classikerne, nedenfor.

Undersaat kunde opnaae⁶. Til fast lige Berømmelse med disse havde sig ~~mar~~ marschallen Daniel Rangau, der just paa denne Tid vendte tilbage fra sit værdige Tog i det Indre af Sverrig⁷. Omstændighederne kunde synes at gi Bedel Leilighed til at nærme sig disse Mænd. Johan Friis havde allerede tidligere viist sig som hans Belynder og modtaget hans Hylдинг derfor; Bedre var ikke alene den gamle Cantslers fortrolige Ven, men tillige Broder i Lyge Brahes Pleiemoder Inger Dre, Jørgen Brahes Onke og fra tidligere Dage Bedels Beskytterinde; endelig ansaaes saavel Braherne som Johan Friis for et Led af den vidtudbredte Rangause Slægt⁸. Hvor meget eller hvor lidet Bedel nu benyttede sig af disse Omstændigheder til at søge de høie Magthavere, lader sig ikke med Visshed sige; men at han allerede i Begyndelsen af dette Aar havde aabnet sig en Afgang til dem, synes utvivlsomt. Ligesom han i det foregaaende Aar opvartede Johan Friis med sin Udgave af Grundet, saaledes fandt han ogsaa nu en Anledning til at bringe sig i Erindring baade hos ham og hos Daniel Rangau. Joh. Friis fyldte i det tidlige Foraar sit fire og halvfjerdsfindstyvende Aar, omtrent ved den Tid, da Dan. Rangau vendte tilbage fra hiint vovelige Indbrud i Sverrig⁹. Bedel lod ikke denne Leilighed til at anbefale sig hos dem begge ubenyttet, og han benyttede den paa den Maade, hvorpaa lærde Mænd dengang pleiede at vise deres Opmærksomhed. Han forfattede nemlig et temmelig betydeligt latinsk Digt som en Lysløsnings for den gamle Cantsler¹⁰, og han skrev en latinsk Dyd til Bre for Daniel Rangau.

6 I Aaret 1566 d. 24 Jan. fik Bedre Dre Tilladelse til at komme hjem, d. 24 og 28 April fik han sine Eiendomme tilbage, d. 4 Decbr. dertil Foriehnngen med Borthingborg Slot. I det følgende Aar 1567 agtede han Mette Rosenkrants, Onke efter den i Slaget ved Soarteraa faldne Sten Rosen-sparre, og omtrent ved samme Tid blev han opheiet til Rigshovmester. Ryge S. 199—200, 202—3, 204—5, 213. Et halvt Aarstid efter var det, at Bedel kom til Kjøbenhavn.

7 Tilbagetogtet fra d. 24 Januar til d. 14 Febr. 1568. Resen S. 193—98. Dan. Red. og Ment. S. II. Tab. IV. No. 3. Altsaa fort for Bedels Ankomst til Kbhvn.

8 Disse Slægtskaber mellem de adelige Familier kunne let udvides saaledes, at de alle komme i Svogerstaf med hinanden; men det kommer an paa, hvorvidt det af de Paagjældende blev anerkendt. Vi see da, at Henr. Rangau ansaae sig for Lyge Brahes Slægtning (Gassend. vita Tych. Brahe i p. 77), og at han ligeledes kaldte Jo. Friis sin Slægtning „paa Mornis vegne, fra trede Led af regne“, samt at Joh. Friis's Contrafey hangte i Galleriet paa Breitenborg (Ligprædiken nr. 3 s. Friis L 4). Den berømte Jac. Bink havde malet ham: N. Dan. Mag. I. 363. Iøvrigt overfær jeg ikke, at Daniel Rangau først flere Led tilbage havde samme Slægtskaber som Henr. Rangau: Familien var dog den samme, og Daniel Rangau havde nylig i Ditmarskerkrigen tjent under Henr. Rangaus berømte Fader. — Lyge Brahe var ikke i Kjøbenhavn i Begyndelsen af Aaret 1568. Dan. Red. II. 178.

9 Binding (Acad. Havn. p. 445) antager, at Joh. Friis er født d. 20 Febr. 1494, ifølge Bedels Ligprædiken L 2. Denne Beregning følger ogsaa de nyere Forfattere, f. Ex. Hesselager I. 22. At der kunde være Grund til at tvivle derpaa, vil man strax see.

10 I den nylig anførte Fascifel af MSS. Vellej. findes Concepten til et latinsk Digt af Bedel med følgende Overkrift: „In diem XVII Martii, quo die ante annos LXXIII natus est vir clarissimus antiqua generis nobilitate, sapientia eximia et virtute plurima excellens, Da. Johannes Friis, dominus hæreditarius de Hesselager et herus curiarum Borby et Hægelager.“

e Arbejder bleve formodentlig overleverede i Haandskrift: det sidste blev kort trykt; nu ere de begge tabte. Men Lykke gjorde de vistnok paa en Tid, en latinste Verskunst agtedes høit og lærd Dannelse var almindelig hos dem, der overhovedet gjorde Forbring paa Dannelse¹¹.

Baade Johan Friis og Peder Dre benyttede og fremdroge gjerne lærde id. Den sidste antog sig og opmuntrede Tyge Brahe tidligere end nogen en i Fædrenelandet, og havde nylig forskaffet ham et offentligt Brev paa nærkfomhed, da Kong Frederik den Anden i dette Foraar gav ham Løste paa første ledigblivende Canonikat ved Roskilde Domkirke¹². Johan Friis, versitetets Cantsler, var saa at sige i Embeds Medfør de Lærdes Beskytter, værede en personlig Forkjærlighed netop for den Videnskab, hvormed Bedel bestjefstige sig: han besad selv gode Kundskaber i Fædrenelandets Historie, en Samling af haandskrevne Actstykker til denne og fandt sin Glæde i at høre og se om de fremfarne Tider, deres Hæder og deres Brøst¹³. Det var vel være ham kjær at have i sin Nærhed en ung Mand af lige Sind, i Alderens bedste Kraft, og virkelig opnaaede Bedel meget snart og vistnok uventet en Stilling, hvorved dette blev muligt: han opnaaede den „ved gode ners Forhandling“, sagde han selv. Neppes skulde nogen Anden end Jo.

nissimi Regis Daniæ Frederici II Cancellarius dignissimus, inclytæ Academiæ Hafniensis conservator, ecclesiarum et ministrorum . . . constantissimus patronus, omnium liberalium plinarum studiosorum Mæcenas liberalissimus“. Concepten udgjør en 120 til 130 Vers, er fuld af Rettelser og meget vanskelig at læse. Det er nok at bemærke, at dette Digt er skrevet i 1568, og at Jo. Friis's Fødselsdag her angives at være d. 17 Martz. Dette sidste forklæres bedst i Margen ved: „XVI Calend. Aprilis“, saa at det ikke er nogen Skrivfeil.

11 Moller i Cimbr. lit. Tom. II. p. 907 angiver Titelen saaledes: *Idyllion ad Dan. Rancum, summum Ducem exercitus Frederici II. Regis Danorum. Hafniæ A. 1569. 4to.* Skriftet er saadant som det Brev til ham om Elephantordenens „Selskab“, som skal være skrevet af Biskop Dve Bille (jfr. Suhms Sandvigskke Saml. I. 3. S. 93), til hvem Friis havde henvendt sig derom. Det er en af hans store Bibliotheker. Jeg tvivler paa, at Moller har set det, og forstaaer ikke hans Henviisning til det (diss. de poetis, hvori jeg kun paa et andet Sted har fundet den ganske ligeste Bemærkning . 235), at Bedel havde skrevet Ibyller. Jeg vil desuden tilføie, at baade Alb. Bartholin (de poetis Danor. p. 9. ed. Moll.), Worm og Ryerup nævne Sledivig som Trykstedet.

12 Remlig den 14 Mai 1568. Kongens Brev i Dan. Mag. II. 180.

13 Allerede i sine tidligere Aar interesserede Jo. Friis sig for specielle Undersøgelser, henhørende til Historie. I MSS. Vell. B. U. H. No. 122. Addit. 4to finder jeg saaledes en Afskrift med Bedels Haand af det Brev til ham om Elephantordenens „Selskab“, som skal være skrevet af Biskop Dve Bille (jfr. Suhms Sandvigskke Saml. I. 3. S. 93), til hvem Friis havde henvendt sig derom. Det er en af hans store Bibliotheker. Det er en af hans store Bibliotheker. Brevet mangler Datum, men er vistnok gammelt: det taler om „den sidste styde, som var ubi Riget“, hvorved vel sigtes til Grevens Feide. Det er nævnt i Dan. Biblioth. II. 106—112 paa Dansk og Tydsk, paa Latin i Bircherods ord. p. h. p. 32. Men her i MSS. Vellejana findes et lidet Tillæg om Elephantens Navn og Egenskaber. Dve Bille ansaaes for meget kyndig i den danske Historie og har vel været Jo. Friis's tidligere Lærer deri, ligesom han regnede denne til sine „Cognati og amici“, der bleve betænkte i hans Testamente: R. Dan. Mag. I. 244. Jfr. Münter, recherches sur l'orig. des ord. de Chevaliers. p. 67—69. Om Friis's Kundskaber i Historien og historiske Samlinger taler Bedel oftere, som skal ses.

Underfaat kunde opnaae⁶. Til fast lige Berømmelse med disse hævede sig Feltmarschallen Daniel Rangau, der just paa denne Tid vendte tilbage fra sit mærkværdige Tog i det Indre af Sverrig⁷. Omstændighederne kunde synes at give Bedel Leilighed til at nærme sig disse Mænd. Johan Friis havde allerede tidligere vist sig som hans Belynder og modtaget hans Hylдинг derfor; Peder Dre var ikke alene den gamle Cantslers fortrolige Ven, men tillige Broder til Tyge Brahes Pleiemoder Inger Dre, Jørgen Brahes Enke og fra tidligere Dage Bedels Beskytterinde; endelig ansaaes saavel Braherne som Johan Friis for et Led af den vidtubredte Rangauske Slægt⁸. Hvormeget eller hvorlidet Bedel nu benyttede sig af disse Omstændigheder til at søge de høie Magthavere, lader sig ikke med Visshed sige; men at han allerede i Begyndelsen af dette Aar havde aabnet sig en Udgang til dem, synes utvivlsomt. Ligesom han i det foregaaende Aar opvartede Johan Friis med sin Udgave af Grundet, saaledes fandt han ogsaa nu en Anledning til at bringe sig i Erindring baade hos ham og hos Daniel Rangau. Joh. Friis fulgte i det tidlige Foraar sit fire og halvfjerdsårbetyvende Aar, omtrent ved den Tid, da Dan. Rangau vendte tilbage fra hiint vovelige Indbrud i Sverrig⁹. Bedel lod ikke denne Leilighed til at anbefale sig hos dem begge ubenyttet, og han benyttede den paa den Maade, hvorpaa lærde Mænd dengang pleiede at vise deres Opmærksomhed. Han forfattede nemlig et temmelig betydeligt latinist Digt som en Lylønsfning for den gamle Cantler¹⁰, og han skrev en latinist Bøvl til Hæd for Daniel Rangau.

⁶ I Aaret 1566 d. 24 Jan. fik Peder Dre Tilbælle til at komme hjem, d. 24 og 28 April fik han sine Eiendomme tilbage, d. 4 Octbr. dertil Forlehnningen med Borningborg Slot. I det følgende Aar 1567 ægtede han Mette Rosenfrants, Enke efter den i Slaget ved Svarteraa faldne Steen Rosenfærre, og omtrent ved samme Tid blev han opbejlet til Rigsbovmester. Nyge S. 199—200, 202—3, 204—5, 213. Et halvt Aarstid efter var det, at Bedel kom til Kjøbenhavn.

⁷ Tilbagetogtet fra d. 24 Januar til d. 14 Febr. 1568. Resen S. 193—98. Dan. Med. og Mønt. F. II. Tab. IV. No. 3. Altsaa fort for Bedels Ankomst til Kbhvn.

⁸ Disse Slægtstaber mellem de adelige Familier kunne let udvides saaledes, at de alle komme i Svogerskab med hinanden; men det kommer an paa, hvorvidt det af de Paagjældende blev anerkjendt. Vi see da, at Henr. Rangau ansaa sig for Tyge Brahes Slægtning (Gassend. vita Tych. Brahe i p. 77), og at han ligeledes kaldte Jo. Friis sin Slægtning „paa Mornis vegne, fra tredie Led at regne“, samt at Joh. Friis's Contrafey hængte i Galleriet paa Brettenborg (Ligprædiksen ov. Jo. Friis L 4). Den berømte Jac. Binck havde malet ham: N. Dan. Mag. I. 363. Iøvrigt overser jeg ikke, at Daniel Rangau først flere Led tilbage havde samme Siamfader som Henrik Rangau: Familien var dog den samme, og Daniel Rangau havde nylig i Ditmarskerkrigen tjent under Henrik Rangaus berømte Fader. — Tyge Brahe var ikke i Kjøbenhavn i Begyndelsen af Aaret 1568. Dan. Mag. II. 178.

⁹ Binding (Acad. Havn. p. 445) antager, at Joh. Friis er født d. 20 Febr. 1494, ifølge Bedels Ligprædiksen L 2. Denne Beregning følger ogsaa de nyere Forfattere, f. Ex. Hoffmann. I. 22. At der kunde være Grund til at tvivle derpaa, vil man strax see.

¹⁰ I den nylig anførte Fascikel af MSS. Vellej. findes Concepten til et latinist Digt af Bedel med følgende Overkrift: „In diem XVII Martii, quo die ante annos LXXIII natus est vir clarissimus antiqua generis nobilitate, sapientia eximia et virtute plurima excellens, Dn. Johannes Friis, dominus hæreditarius de Hosselager et herus curiarum Borby et Hæsted,

Andet Capitel.

Unders Bedel som Slotsprædikant.

m Slotsprædikant havde Bedel et dobbelt Kald at fyldestgjøre, Theologens kræftens. Hans historiske Studier maatte vel altsaa for nogen Tid træde paa baggrunden, saameget end Hovedstadens Bibliotheker, af hvilke hans Collega Kolbing forestod Kongens eget, indbøde dertil¹. Det nye Embede, han modtaget, hørte nemlig netop i denne Tidsalder til de meget vanskelige. Der ved Universiteterne og i Kirken skabte atter Partier ved Høffet; Byrderne selv blandede sig ikke sjældent i de spidsfindige dogmatiske Stridigheder, og Hofpræsterne bleve de ængstede Samvittigheders Fortrolige. Der spurgtes om Hofpræsten var en lærd Mand, oprigtig Kristen og begavet; det kom tillige og især an paa, om hans Orthodoxie kunde udholde den vægts-Prøve, hvorpaa den skulde veies. De theologiske Partimænd i Lybster havde længe haft et mistænksomt Øie heftet paa Danmarks berømteste: Niels Hemmingsen², og netop Aaret efter Bedels Udnævnelse til Slotsprædikant kom den stridslystige tübingiske Theolog Jacob Andrea til Danmark for at prøve de danske Theologers Rettroenhed, navnlig i Læren om Christi Legems Nærværelse i Eukaristien, der hængte nøie sammen med det strenge lutheriske Dogma om Nærværelse. Kong Frederik den Anden troede selv at være fuldkommen orthodox og var ikke, at hans Geistlighed med hans Vidende afveg fra det lutheriske Læresystem³.

¹ Zwerg. sjell. Cler. S. 472. Werlauff hist. Esterr. om d. st. f. Bibl. S. 4, 7 viser, at Guldsmed (Aurifaber) 1569 blev afløst af Niels Kolbing, og denne atter 1578 af Bedels gode Ven Niels Rabsen Aarhus. — Universitetets Librerie i Hellig Geistes Kirke: Jonge S. 268. Dan. Lit. H. I. 73.

² G. Treschow dan. Jubell. S. 126—27 gjør opmærksom paa, at to Superintendenter og Professorerne ved Universitetet 1557 maatte underskrive en Troedsbekjendelse om Nærværelsen („Tabella eua domini“), og han anfører Ord til andet Niels Hemmingsens Underskrift.

³ Pontopp. Ann. eccl. D. III. 421—27. Her læses den mærkelige Correspondance mellem Andrea og Niels Hemmingsen i Novbr. og Decbr. 1569. Jfr. Engelstoft og J. Møller r. Cal. II. 340. 343 o. a. St.

Wedel var som dogmatisk Theolog en Ven af Niels Hemmingens System og en Discipel af de ligefinde Phiilippister i Wittenberg, hvis Hovedmand, Caspar Peucer, havde været hans kjæreste Lærer. Han lagde ei heller Skjul paa disse sine Anskuelse. Paa den Tid, da Niels Hemmingen truedes allerstærkest, af lagde Wedel paa en Maade sin egen dogmatiske Befjendelse, idet han udgav en latinsk Oversættelse af den Bog, hvori Niels Hemmingen havde offentliggjort Resultaterne af sine Foredrag ved Kjøbenhavns Universitet, og derved erkjendte dennes Lære ogsaa for sin⁴. Det dogmatiske System var i denne Bog indbefattet under tvende Stykker, Loven og Evangeliet. Det første Stykke udgik smukt fra Kjærlighedsbudet, advarede mod Bildfarelser og paaviste den rette Brug af Loven; det andet Stykke handlede om Christus som Veien til Salighed, som Messias, en sand Gud og et sandt Menneſte, Verdens Frelser og det evige Livs Kilde⁵. Men i Dogmet om Nadveren nœiedes Wedel uden noget Tillæg med Originalens reent bibelske Fremstilling og gjentog sin Lærers Misbilligelse af Samtidens ufrugtbare Subiliteter⁶. Aaret efter at Wedel havde udgivet denne Bog, brød den første Storm løs over Niels Hemmingen; men skjndt Wedel aabentlyst havde erklæret sig for hans Sag paa en Maade, der gjorde hans Hjerte og hans Mod Gre, rørte dog Ingen hverken denne eller hans Collega Christopher Knoff, der ligeledes var en Tilhænger af Niels Hemmingen⁷. Begge vare yndede af Kongen, ingen af dem stod i Spidsen for Danmarks Theologer. Wedel blandede sig overhovedet ikke i den theologiske Polemik, som allerede Grundet havde indgivet ham Afsty for: de omvistede Læringer undgik han i sine Skrifter helst at berøre, og naar han ellers behandlede andre Stykker af Troeslæren, indeholdt hans Fremstilling ikke noget dogmatisk Glendommeligt. Dens Fortrin vare af en anden Art. Han forstod foredrage Religionens Sandheder med en Kraft og Skjønhed, som faa af Ingen af hans Samtidige, og nogle af hans Afhandlinger, saasom over Guds Aabenbaring igjennem Naturen og Skriften eller om Christendommens Fortrin

4 Niels Hemmingens Liffens Bey udkom i Kjøbenhavn 1570 — jeg har dog kun Udg. fra 1599 — og var et Udbrag paa Dansk af det, som han i tredive Aar havde foredraget paa Kjøbenhavn ved Universitetet, altsaa tillige hans egen Troesbefjendelse. Wedels Oversættelse udkom første Gang i Leipzig 1574, altsaa Aaret for det bejendte Forhør i Kjøbenhavn over N. Hemmingens og de andre Theologer: Resen S. 287 fgg. Han siger selv (Via Vitæ p. 38), at han havde oversat Bogen „*latu ipsius auctoris*“, for at Ublændinge kunde læse den — og hemme i Striden.

5 Via vitæ p. 52 sqq. 92—219. Den første Afdeling om Aarsagerne, hvorfor Christus stierstræbte Jesus, er kun en Slags Indledning. Om Retfærdiggjørelsen læses p. 84 disse Ord: „*quam est hoc argumentum impium et infandum, quod quidam eo impietatis progressi dicunt: justificati et liberati sumus gratis ex fide: quorsum ergo opus est incumbere bonis operibus*“.

6 „*Removebo omnes inutiles questiones et opinionum diversitates, quæ plus obstant quam prosunt, et solummodo ea proponam de sacrosancta coena Domini, quæ didici ac habui ex fontibus Sacræ Scripturæ*“. L. I. p. 210.

7 Zweg. S. 480.

en hebenste Philosophie, kunde vel kaldes Mesterstykker af Beltalenhed⁸. Med det dette var han ingenlunde fri for Tidssalderens videnskabelige og dogmatiske Bilsfarelser. Han betragtede Luftsyn og andre usædvanlige Phænomenener som forvarðler for ulykkelige Begivenheder, og han vendte ofte tilbage til Læren om Christi nær forestaaende Gjenkomst og Verdens sidste Tider, en Tro, som dengang og senere var meget udbredt ogsaa i Danmark⁹.

Som Prædikant indtog Bedel en langt betydeligere Plads end som Theolog; thi her kom hans varme religiøse Følelse og hans ualmindelige Herrensomme over Sproget ham fortrinlig tilgode. Hans Prædikener udmærkede sig ikke ved nogen kunstmæssig Disposition eller ved frappante Sammensstillinger eller overhovedet ved noget af det, som et Studium af Beltalenhed kunde give. Kong Frederik den Anden fandt ikke Behag deri: han var selv en flittig Bellsæjer og søgte, at hans Præst skulde holde sig strengt til Skriftens Ord og

⁸ Disse Stykker læses i Sept. sap. Græciæ. Det saakaldte physico-theologiske Beviis udfører bedel S. A. vers. saaledes: Thi hvor er nogen, som skuer og seer Himmelens firmament, beprydet med diøse are Lunds, Soel og Maane og andre utallige klare Stjerner, som Gud haffuer der indsat og opholder vdi en visse gang og usferrykt ordning, at han lo maa betiende, at saadant huerden er gjort eller opholdt af Komplyde eller af noget bedeligt Menniste? Hvo er den som seer og besinder Elementernes stid det som haffuer sin selvsyn oprindelse, underlig fremgang og merkelig forandring vdi dennem, at han saa det samme jo icke maa betiende? — De hebenste Wiismand og deres Wiisdoms Utisstræffelighed ntaler han saaledes S. A 8 fg.: „Dennem, som paa det heigeste opstige, er det gaaet ligeviis som t gaar stidbrubne Fald vdi en stor Storm og Wuur. Naar som Slidet vdi det vilde Haff driffues af fluffuende Storm og de som inden Slidsborde ere, giere deris stid, at de mae bliffue beholden, om ueligt kand vare, indtil saalenge at Slidet stilles og stides, ic styde fra det andet, og da griber huer til bord, at holde sig op met vdi de osfuervelbige store bylger og driffue saa omkring, indtil paa det sidste lgeris mangfolbigheed sla dem fra vraget og de saa vndergaa og omkomme: I lige maade oesaa hine denste vise Philosophi, som haffue vel formerdet aff naturlig metgiffne forstand, at der vaar en Gud som byrdes stude, og at man burde at giere forstel paa ræt og vræt, ja saae vel oesaa, at Mennisten ar icke skabt til saadan Eendighed aleniste; dog alligevel kunde de icke naa ind vdi Gaffnen, men aff ris Einds forfengelighed og forstands Blindhed, bedligest aff deris hierter forhærdelse haffue de lid tidbrud og ere paa det sidste hensallen og omkommen i deris Bilsfarenhed og Forblindelse“. Saaledes nde der stives Danst i Midten af Reformationens Aarhundrede, ja Christian Pedersen strev ligesaa ligt et Par Menneskealdere tidligere; og dog tales der ofte, som om danst Skriftisprog dengang endnu c var til.

⁹ Cometer gjorde megen Dvsigt, og Bedel nævner dem oftere som Forbud paa Ulykker. Ifr. S pr. ov. R. Frdr. II. § 4 vers. I g i Chronic. Carionis forekommer den samme Dvertro vel er end en Sued Gange, f. Ex. p. 105. 244. 334. 679. 907 o. s. v. Ifr. Ann. eccl. D. III. 489. Forbindelse med denne Dymærtsomhed for Cometerne staaer Udgivelsen af flere Skrifter i denne Tid Ex. af Keravius, Jerg. Dybvad, Mort. Pedersen, Helyaberus. — Troen paa en Verdens-Revolution, a nær forestaaende, hætte ligeledes Tidssalderen til. Jac. Thuanus hist. sui temp. Tom. III. 176 (edit. Francof. 1658 fol.) skriver ved Aar 1588: Hic annus non suribundis vatum vocibus, d certis mathematicorum prædictionibus ubique mirabilis . . . Multa et prodigia terribilem inc annum fecerant &c. Bedel taler ofte om „denne Verdens sidste og farlige Tid“ (Jesu Pine o. b. b, § 7), „denne sidste Verdens Alder“ (I g pr. ov. Fr. II § 2 vers., Antichrist. Rom. C 7). i Carion ved Jon Lurson fol. 258 siges det ligeledes, „at verdens ende er icke langt her fraa“, og a Par Digte eller Skrifter af Claud Færb og Rog. Fæstel (Ifr. Brandt o. Helweg, I. E. 77) angaae nok den samme Dvertro.

forklare disse¹⁰. Vedels Foredrag i Slotskirken bleve derfor i Regelen Slags Homilier: han valgte et Stykke af det Nye eller Gamle Testamente gennemgik det deels historisk, deels moralsteregetisk i en Række af Prædiker, Profeternes, Apostlenes og Evangelisternes Levnet, Lazarus's Historie, et Valg af Psalmerne, især den skønne halvfemtsindstyvende Psalme, og andre Pericoper bleve saaledes allerede i hans første Embedsjaar udviklede¹¹.

Den eneste Levning, som endnu er tilbage af Vedels egentlige Prædikener, er de ni Taler, som han holdt over den halvfemtsindstyvende Psalme. Disse stode i den næste Forbindelse indbyrdes; der henvises fra den ene til den anden, som det passende kunde ske i en Tidssalder, da Præsten var paa altid at have sine Tilhørere for sig paa en Helligdag¹². Tonen var mild og rolig, sjelden polemisk og aldrig heftig, hvad Kongen hellerikke kunde lide; og Kongen sad blandt Tilhørerne. I den syvende Prædiken gennemgik Vedel Slutningen af det tiende og hele det ellefte Vers: „Og naar det var kostelig, var det Arbeid og Møie og det flyver bort; hvo troer, at du er vred og frygt for din Grumhed“¹³. Vedel forklarede denne Text i to Stykker, idet han først handlede om Menneskets mange Besværligheder fra Fødselen til Døden, og derpaa om Menneskets Ligegyldighed for Guds Brede. I den første Afdeling talte han blandt andet saaledes: „Af ringe, skrøbelig og underlig Dphav begynder vort Liv, og hvad ere vi ikke undergivne Bee og Pine, Sygdom og Døds, endog udi Moders Liv, før vi fødes til Verden. Hvorlunde skulle vi da være frie derfor, siden vi gjæste denne onde Verden i saamange forargelige og besværlige Gæsters Selskab. Ragne og vanmægtige fødes vi og komme graden De frem og gaae med Dødsene udi Klubben den største Part vi leve, indtil vi søg

10 „Som hans Naade det altid gierne vilde haffue, at man skulde bliffue ved Texten, og ikke vandre der fra med langsom viltloefstighed“. Ligpr. D 4. — R. Fred. 11. Hø flittige Læsning i Bibelen er ovenfor omtalt efter Tunge S. 439; hans eget Udvalg af Bibelsprogs som han lod Chr. Knoff udgive, jfr. Wandall's Br. t. Nyerup i Minerva 1789, III. 60. R. 1. Fort. c. 2.

11 Fortegnelsen over Joh. Pouchs M.S. hos Møller p. 909 nævner disse Prædikener, hvoraf tvende Samlinger udtryffeligt henføres til det andet Aar af Vedels Præste-Embed, nemlig Prædikerne over Apostlenes, Evangelisternes og nogle Selgenes Levnet, samt elleve Prædikener over Lazarus's Historie. Over den 90de Psalme, jfr. Den XC Psalme A 6 vers.

12 Denne Methode, at gennemgaae et Stykke af Bibelen i en sammenhængende Række af Prædikener, var derfor dengang temmelig almindelig. Man har saaledes 1580 Mariagers tolv Prædiker over Haber Vor, 1586 Simonsons sex Pr. over den 91 Psalme og ti Pr. over Davids Historie, 1592 Jerg. Erichsens fire og tyve Pr. over Jonas, 1614 Buchs fjorten Pr. over 2 Kron. Cap. 20, c. 1 fl. — Luther skrev ogsaa en Forklaring over den 90 Psalme, hvoraf der 1580 udkom en dansk Oversættelse ved Rasm. Reravius. — Vedels ni Prædikener udkom først i Aaret 1592 eller 1593; men han sig selv S. A 6 vers., at han har holdt Prædikener over denne Psalme, medens han var Slots-Prædikan i Kjøbenhavn.

13 Ligpr. ov. Frdr. II. D 4 vers. „Han loed sig saare ilde befalbe den Wenighed og vandelstuurdract med skende Scrifft“, o. s. v.

14 Oversættelsen er just ikke meget helbig eller forstaaelig, og stemmer hellerikke overens hermed med K. Frederik den Andens Bibel eller med Refens af 1607, endnu mindre med de nyere.

ra igjen med *Suf og Graad*¹⁵. Efter derpaa at have viist, hvor-
 e *Glendighed* er lige for Alle, af hvad *Stand* de end ere, vedblev
 isse *Ord*: „Da hvad om *Rogen* af os kunde stige op paa et høit
 at vi paa een *Tid* tillige kunde see al *Verden* over, da skulde vi see
 r paa *Verdens* *Forføngelighed* og *Menneskenes* *Forføngelighed*. Vi
 hvorledes der arbeides i forskjellige og ulige *Stikfælder*: noglestedes
 staae udi *Dygning*, og derimod andre ynkelig opbrændes og ødes
 i skulde see *Mange* hyle og græde, *Mange* lee og dansse og tage sig
 Nogle løbe omkring udi deres *Gjerrigheds* *Omhyggelighed*, Nogle sidde
Dræsløshed eller ligge og tage *Søvn* derfor; sommestedes *Trældom*,
*Frihed*¹⁶.

O Liv og Levnet, som ikke er Liv,
 som ikke er Levnet at falde,
 Men levende Banghed, Fect og Riv,
 en Livs Forgift og Galde.
 Et Skib udi Storm og Mørkheds Egn,
 som løber paa Eventyrs Hyre,
 Hviis Seil er Suf under Graadsens Regn,
 for Omhues Irøbelig Styre¹⁷.

kunde *Bedel* tale. Og medens han talte, sad *Kong Frederik* den
 Kirken og hørte opmærksom til og holdt sin *Evangelliebog* i *Haanden*
 ri, naar noget blev forklaret af *Texten*¹⁸. Der sad da ogsaa den
 frygtige *Johan Friis*, og han blev saa indtaget af den unge *Præst*,
 da først lod denne komme hjem til sig i sit *Huus* for at underholde
 b ham om *Religionen*, idet han beklagede, at hans vigtige *Forrets-*
 der den langvarige *Krig* hindrede ham altfor ofte fra at besøge

15 XC Psalme, 33—33 vers.

16 St. 34 vers. *Bedel* ubmaler det med flere *Ord*, for han slutter med *Verfet*.

17 et fortreffelige Digt, der fortjener at læses heelt, er, siger *Bedel* 35, en *Omstrøvning* ved
Stratens af følgende *Vers*, som han saaledes anfører paa gammelt *Italiensk* i *Præbftenen*

O vita, no, ma vivo affano,
 Nave di vento, in mar di ciech' errore
 Sotto poggia di pianto & di dolore,
 Che semper cresce con vergogna & damno.
 M'han privo si d'ogni speranza il core
 Ch'io porto invidia à quei che son gia fore
 Et ho pietà de gl'altri che veranno.

18 Pr. D4. „De fedt idé ved at høre, oc haffde alt selff sin *Evangellii* *Bog*
 :n, och saa der vdi, naar noget bleff forklaret aff *Texten*“.

19 Bedt. vdi *Joh. Friis*s *Begr.* B 3. „Mig bragis vel til minde, hvor ofte hand be-

forklare disse¹⁰. Vedels Foredrag i Slotskirken bleve derfor i Regelen en Slags Homiller: han valgte et Stykke af det Nye eller Gamle Testamente og gennemgik det deels historisk, deels moralsk-ergetisk i en Række af Prædikener. Profeternes, Apostlenes og Evangelisternes Levnet, Lazarus's Historie, et Udvalg af Psalmerne, især den sjonne halvfemtsindstyvende Psalme, og andre Bericoper bleve saaledes allerede i hans første Embedsaar udviklede¹¹.

Den eneste Levning, som endnu er tilbage af Vedels egentlige Prædikener, er de ni Taler, som han holdt over den halvfemtsindstyvende Psalme. Disse stode i den nøieste Forbindelse indbyrdes; der henvisstes fra den ene til den anden, som det passende kunde stee i en Tidbalder, da Præsten var vis paa altid at have sine Tilhørere for sig paa en Helligdag¹². Tonen var mild og rolig, sjelden polemisk og aldrig heftig, hvad Kongen hellerikke kunde lide¹³; og Kongen sad blandt Tilhørerne. I den syvende Prædiken gennemgik Vedel Slutningen af det tiende og hele det ellefte Vers: „Og naar det var kosteligt, var det Arbeid og Møie og det flyver bort; hvo troer, at du er vred og frygter for din Grumhed“¹⁴. Vedel forklarede denne Text i to Snykker, idet han først handlede om Menneskets mange Besværligheder fra Fødselen til Døden, og derpaa om Menneskets Ligegyldighed for Guds Vrede. I den første Afdeling talte han blandt andet saaledes: „Af ringe, strøbelig og underlig Ophav begynder vort Liv, og hvad ere vi ikke undergivne Bee og Pine, Sygdom og Død, endog ubi Morders Liv, før vi fødes til Verden. Hvorlunde skulle vi da være frie derfor, siden vi gjæste denne onde Verden i saamange forargelige og besvigelige Gæsters Selskab. Ragne og vanmægtige fødes vi og komme grædende frem og gaae med Vinene ubi Kluben den største Part vi leve, indtil vi følges

¹⁰ „Som hans Raade det altid gierne vilde haffue, at man skulde bliffue ved Texten, oc icke vande der fra med langsom vijtlesfftiighed“. Ligpr. D 4. — K. Frederik II's stitige Læsning i Bibelen er ovenfor omtalt efter Songe S. 439; hans eget Udvalg af Bibelsprog, som han lod Chr. Knoff udgive, ifr. Wandalls Br. t. Nyerup i Minerva 1789, III. 60. Resen Fort. c. 2.

¹¹ Fortegnelsen over Joh. Pouchs M.S. hos Møller p. 909 nævner disse Prædikener, hvoraf tvende Samlinger udrykkelig henføres til det andet Aar af Vedels Præste-Embed, nemlig Prædikenerne over Apostlenes, Evangelisternes og nogle Helgenes Levnet, samt elleve Prædikener over Lazari Historie. Over den 90de Psalme, ifr. Den XC Psalme A 6 vers.

¹² Denne Methode, at gennemgaae et Stykke af Bibelen i en sammenhængende Række af Prædikener, var derfor bengang temmelig almindelig. Man har saaledes 1580 Mariagers tolv Præd. over Fader Vor, 1586 Simonssens sex Pr. over den 91 Psalme og ti Pr. ov. Davids Historie, 1592 Jerg. Erichsens fire og tyve Pr. over Jonas, 1614 Buchs fjorten Pr. ov. 2 Kron. Cap. 20, o. m. fl. — Luther skrev ogsaa en Forklaring over den 90 Psalme, hvoraf der 1580 udkom en dansk Oversættelse ved Rasm. Reravius. — Vedels ni Prædikener udkom først i Aaret 1592 eller 1593; men han siger selv S. A 6 vers., at han har holdt Prædikener over denne Psalme, medens han var Slots-Prædikanant i Kjøbenhavn.

¹³ Ligpr. ov. Frdr. II. D 4 vers. „Han loed sig saare ilde befalbe den Wenighed oc wendelig tuadract med ffende Scrifft“, o. s. v.

¹⁴ Oversættelsen er just ikke meget helbig eller forstaaelig, og stemmer hellerikke overeens herken med K. Frederik den Andens Bibel eller med Resens af 1607, endnu mindre med de nyere.

inlediget denne Skik: naar Bønnen først havde ligesom paatrykt Selskabet en isvorligere Stemning, saa var Overgangen let til en religiøs, og deraf til en almindelig videnskabelig Underholdning⁴. Ved Cantølerens Bord spiste Bedel idt med Peder Dre, Niels Raas og andre store Herrer, og naar Samtalen var ret ofte faldt paa den danske og fremmede Landes Historie, saa havde vistnok Bedel Noget at meddele, og Gæsterne Et eller Andet at fortælle; men Johan Friis selv havde øst saa dybt af Livet og af Bøger, at han var nærved at overgaae dem alle. Bedel kunde ikke nok forundre sig over den Gamles store Belæstthed og sikre Huskommelse⁵, og hans Opmærksomhed steg, naar Omsigten begyndte at gjentage, hvad han selv havde oplevet og stridt for i den nærliggende Tid, da Reformationen kæmpede sig frem og vandt Seier i disse Lande⁶. Hans virkelige historiske Kundskaber forsøgedes baade i Omsætning og i, og det paa en ganske anden Maade end fordem, da Grundet meddeelte dem af sine Erindrings Forraad. Thi det var ikke længer en Privatmands Agttagelser paa et enkelt affides Sted, der fremstillede sig for ham; men det var en Statsmands store Erfaringer og Overblik af Begivenhedernes Udfald og Følger, der ved dennes egen Mund bleve hans aandelige Eiendom, bestyrket og bekræftet med de bedste Bilag af offentlige Documenter og Acter, som ellers

⁴ At „*La se gratias*“ ved Bordet, var endog befalet ved selve Kongens Taffel af R. Christian II Da. Mag. Tr. R. I. 161. 162), og Fru Birgitte Gise paalagde de „mange høvste Jomfruer, som nu opvugtede“, det samme. D. Mag. II. 131. Deraf udgik, som det synes, den Anstuelse, at Spisebordet tillige skulde benyttes til videnskabelige Samtaler („*virtuti ut studeas literulisque simul*“: Jo. Alpitii carm. de morib. pueror. in mens. servand. A2) og til Ungdommens Dannelse. De gamle Løse for Communitetet tyde paa det samme, og endnu senere fortæller Rasmus Rostock (MS. U. eller B. R. Thort. Saml. No. 1458, 4w), at han maatte tale Latin ved Bordet i Klosteret i Ribe Skole. Luthers Litschreden ere bekjendte, og lærde Bordsamtaler vare i Danmark hos de velbede Adelsmænd ganske almindelige; naar saaledes Laur. Bertelsen vil bevise, at Holg. Rosenkrantz var en lærd Mand, saa beraaber han sig ligesom paa deres Vidnesbyrd, som haaffue været i Bords med hannem“; G vers. Jeg kan ikke vide, om ikke Doctorgilberne, der til samme Tid blev lovlig bestemt eller i det mindste bleve optegnede som en væsentlig Deel af Heitbelighederne (Förrem. Lib. Dec. p. 32—33: „*exhibuerunt prandium*“ — „*dedit prandium magnificum*“) ved Promotion, skulde have deres Oprindelse fra denne Betragtningssmaaade af Spisebordet.

⁵ Svend Liuv. a7 fg. „Da haver hand (Jo. Friis) gjerne havt mig ideligen hos sig og alle over Borde og andenslæds samtalt med mig. Det samme haver ogsaa ladet sig saare vel betale den meget forfarne Velbyrdige Mand Sal. Peder Dre . . . , naar Kelig og Velbyrdig Mand i de Raas . . . , som idelig søgte Bord med fornævnte gode Mand“ o. s. v. I Ligr. 7 vers. siger Bedel: det vaar synderlig lyst, at høre paa hannem (Jo. Friis), naar hand begynte at fortælle de gamle Historier baade aff vore Danske oc vdenbiste Krenicker; at mand kunde idelvis forundre sig paa den statelige ihufommelse o. s. v. Antich. R. c. og fl. St. R. Raas havde allerede i sin Ungdom i N. Hemmingsens Huus faaet Smag paa Historien, og meget rosted hans „*judicium in historiis omnium fere temporum et nationum subactissimum*“: Slangendorph. de vita et ob. N. Kaas. B5. D vers.

⁶ Orat. Panegy. obl. Fred. II. D4. nævner Jo. Friis ved Siden af Bugenhagen, Paladius, Lausen o. A. Dgsaa herte Bedel ham ofte tale „hebersommeligen“ om sin Skolemester, Morten Borup, „for den gode vndervisning, hand sid aff hannem baade i Skolen oc hie mme vdi hans Hus“. I Ligr. A7 vers.

ikke lettelligen vare den lærde tilgængelige⁷. Forholdet mellem Jo. Friis og Bedel blev stedse inderligere; den gamle Cantøler tilbød sin unge Ven den frieste Udgang til sig paa enhver Tid, meddeelte ham ofte og gjerne de Oplysninger og den Veiledning, han maatte ønske, og fandt Behag i, at han optegnede og bevarede, hvad der saaledes blev ham meddeelt⁸.

Denne Bevillie mod Bedel fandt Efterligning hos Cantølerens Slægtninge og Venner og overhovedet hos mange af Tidens mægtige Mænd, og Bedel fik saaledes Leilighed til at indsamle Efterretninger om mange Begivenheder hos dem, der selv havde taget væsentlig Deel i disse. Vare end mange af disse Efterretninger meget specielle, saa kunde de dog være af Betydning med Hensyn til Tidens Alderens Mand og Character. Bedel sluttede sig derfor ikke alene til Peder Dre, hvis Spijsal, ligesom Cantølerens, oplibedes af lærde Samtaler, eller til Niels Raas, hvis Blisdom og Klogskab baade han og Tidens alderen ophøiede, eller til Charles Dancy, der i Løbet af en Menneskealder var bleven saa godt som nationaliseret i Danmark⁹; men han benyttede sig ogsaa af Leiligheden til at lære, hvor den tilbød sig i mere almindelige Selskaber. Johanne Friis's Broderdatter Karine, Datter af Henrik Friis til Orlunde, var gift med Rigsraad Bjørn Andersen til Stenalt, Slotsherre paa Kjøbenhavns Slot¹⁰.

7 Jeg vil ikke just hente Beviset af de bekjendte Ord i Promus Conduc col. 1592: „Af S. I. Cancellers Hæ. Joh. Friis's Bøger udfskrevne“; thi Westphalen har meddeelt dette interessante og vigtige Skrift i en saa flammelig Tilstand, at man aldeles ikke tør lægge det til Grund for nogen Underfølgelse, før en correct Text bliver leveret. Men i Fortal. t. d. dan. Krøn. a7 vers.—h. siger Bedel selv: „hans meddeelte mig allehaande sienne Tractater og Monumenter, som omrent de Danske Historier“.

8 Antichrist. Rom. C2 vers. Bedel kaldte ham sin „allerkjæreste Mæcenat“: Ibi c. og i Sax. Fort. C. siger han: „han lod sig ikke ilde befalbe, at ieg hørde oc optegnede hans vise Snæd oc Tale“.

9 P. Dre: ansf. St. c. — N. Raas: Hist. eccles. Ad. Brem. ed. Andr. Vell. C. Rigel. Brevet til Valdem. Yarsberg. MS. Carolus Dancus nævnes øverst blandt alle lærde Venner paa Tabula Liliomontana. — Rigscontøler Eller Grubbe: Sept. sap. Gr. 110. Om alt dette nærmere nedenfor paa sit Sted.

10 Curric. vitæ p. 39 nævner Bjørn Andersen, Slotsherre, som en af dem, der gjerne havde Bedel i „daglig Dmgjængelse“. Mine tidligere Antegnelser om denne Mand kan jeg nu meddele fornyede og nærmere bestemte af Hr. Kall Rasmusen efter utrykte Kilder i det Kgl. Geh.-Archiv. Bjørn Andersen til Stenalt (Hjersøholm, Vaar m. m.) havde 1562—1566 været Landdommer i Sjælland og havde maaskee haft en Bestilling ved Slottet eller Hoffet, da han 1564 ned houchede en court (N. D. Mag. V. 62); han kaldes 1565 „vor Proviantmester“, i Teg. o. a. L. No. 8 fol. 294b—295a; jfr. fol. 502a—b. Jens Trudsen Ulfstand havde imidlertid Kjøbenhavns Lehn fra Foråret 1564; men i Foråret 1566 blev Bjørn Andersen Hovedmand paa Kjøbenhavns Slot og 1567 Rigsraad (jfr. Dan. M. V. 79.), i hvilke Embeder han endnu forekommer 1570 (ib. III. 367. Orig. Havn. S. 139) og indtil 1572. Hans Interesse for Historien er ogsaa af andre Data bekjendt (Chr. Histor. Tidsskr. IV. 133—134). I Marts 1572 blev han forlehnet med Karhuusgaard. I Forleining af den norske Almues Klager bleve han og Axel Wiffert sendte som Kongelige Commisariar til Norge (N. D. Mag. II. 167); men 1578 opgav han sin Forleining i Norge (ib. I. 22) og blev 1580 Axel Wiffert's Eftermand som Lehnmand paa Halborghuus (D. Atlas. V. 189. D. Mag. IV. 133). Hans hustru blev 1583 (D. M. I. 63) og blev begravet i Vilsted Kirke. Hans første Hustru Sidse Ulfstand var død 1561; derefter ægtede han 1567 Karine Friis, der døde i Foråret 1601. Jfr. Marm. Dan. II. 171.

8 Huus stod ogsaa Bedel aabent, og der traf han stundom sammen med de lærde Mænd, baade lærde og fornemme. De tre berømte Statsmænd Friis, Bølling og Walkendorf vare alle ugifte; Peder Dre, der først giftede sig i en yngre Alder, havde ingen Familie. Bjørn Andersen derimod havde en meget stor Familie, og hans Huus blev ogsaa derved mere stiftet til selskabelige Sammenkomster. Det er rimeligt, at nogle af de lærde Venner, som Bedel agtede høiest, netop havde gjort det første Bekjendtskab med ham, saasom Slots skriveren Niels Paastrup, Magister Peder Hansen og Andre¹¹. Christophør Walkendorf, formos-

1) Berømmelse hos Er. Lætus og Jo. Amerinus kan læses i D. Mag. I. 207, hvor der forresten, ellers ikke let findes Længebet, er indblest et Par Feil, som efter det Doenstaacende kunne rettes.

11 Jeg maa her kortelig anføre de Undersegelser, hvis Resultat jeg med saa Linier har givet; thi de fleste Literatører og Historikere ville vel stube ved at se disse Mænd opførte blandt det sextende Aarhundredes litteraire Notabiliteter. Paa den saakaldte Tabula Liliomontana findes ved Siden af Carl Nybo, Niels Raas, Lybo Bræbe og andre magna nomina ogsaa disse to: Petrus Johannis og Nicolaus Paschasius S. H. Hvad nu først Nic. Paschasius angaaer, da vil man kunne tænke paa den bekjendte Bergenske Biskop af dette Navn; thi han var endnu ikke Student, Danzæus behøver, og det første Spor, jeg finder af ham, er fra Aaret 1591, da han deponerede og blev i 16 Aar befærdende nogle Tjenes i Walkendorfs to Aar tidligere indviede, men endnu ikke ved Fundatskolen de Collegium (Thura, Valvæ Schol. MS. p. 644. A. Thura, Conspect. p. 49). Hvad de to saae uden S. H. betyde? Studiosus Hafniensis turde man dog ikke tænke paa. Derimod har Th. Bartholini Cista Med. Locul. XIV p. 143 læst følgende Ord af Joh. Stephaniogram ved Jac. Sæfærbærs Død: „anno 1590 rediit Hafniam atque sequenti duxit uxorem Mariam, piam ac pudicam virginem Christinam, filiam Nicolai Paasches, scribæ prii in arce Hafniensi“. Og her mener jeg da at have den Nicolaus Paschasius, som i den Havniensis, som Bedel har givet Plads i det lille Udsalg af Lærde, „Deo et Musis“. En Slots skriver var en anseelig Mand, som man ser af Hans Jaaborgs Historie og af Bispen af Helsingør (3 Part. 19 Bise); en „Scriba primarius“ kunde vel være et passende Selvstykke hos sin nære Forefætte Slots herren Bjørn Andersen. I det Kongelige Bibliotek findes foruden de Høgelundske Samlinger ogsaa en anden gammel Samling, indrettet paa lignende Maade, og uden tvivl skrevet af en anseelig Mand, der maa have været Høvmester hos Eiler Grubbe's Sen, Christian Grubbe, paa Truup. I denne Almanaksamling, 1591 b. 14 Febr., finder jeg nu atter omtalt det Bryllup, Niels Paastrup gjorde, og hvortil Almanak-Notiserens Forfatter var indbudet; i Høgelunds Samlinger findes det samme: vi have selvsagt Antydninger af en Forbindelse mellem Niels Paastrup, Bjørn Andersen og unge Ripensere. Dertil kan jeg endnu ved Hr. Kall Raadmudsens Godhed seie disse Oplysninger: Niels Paastrup var født i Svendborg 1538 (Sommel. de templo Lund. p. 107-8), blev Slots skriver og fik Brev paa et Canonicat i Roskilde, 1570 paa det første ledige Vicariat i Lund 3. ov. a. L. No. 9 fol. 258, No. 10 fol. 479) og 1575 og 1576 paa et Canonicat sammesteds paa samme Reg. No. 1 fol. 105. 146). I Aaret 1597 blev han Proviantsskriver paa Holmen og var død 1612. — Hvad Petrus Johannis angaaer, da ere Bannselskaberne paa Grund af almindelige Navn (Peder Hansen eller Jensen) endnu større. Noget vis Efterrættning kan jeg endnu sige om ham; men da jeg dog nu troer at kunne fremsætte en rimeligere Conjectur, skal jeg forbigaae tidligere Antegnelser om ham og holde mig til denne. Er Sandheden truffen, da er Eren derfor Kall Raadmudsens, efter hvis Meddelelser jeg vil give følgende Træk af hans Historie. Petrus Johannis eller Peder Hansen var barnefødt i Ribe; thi han førte Tilnavnet Ribber. Formodentlig havde han altsaa besøgt Ribe Skole og er dimitteret derfra ligesom Bedel, maaskee blot nogle Aar senere. Studerede siden ved Universitetet i Rostok, hvor han 1572 blev Magister (Worms Lex. I. 506), paa han kom hjem til Danmark, og blev i det følgende Aar „Skolemester paa Frederiksborg Slot“ (Bl. Histor. Efterr. om Frederiksb. Skole S. 17). I denne Egenstykke fik han d. 20 Marts 1573 Erspæctance paa et Vicarie i Lunde Domkirke. Til samme Tid kaldtes han til Sognepræst for Sognekirken og Lofte Sogne i Rennebjerg Herred og i det næste Aar fik han Kongebrev paa Vicariatet paa samme Reg. No. 1. fol. 115 a. Teg. No. 1. fol. 58 b—59 a. Reg. No. 1. fol. 146 a).

dentlig ogsaa Ciler Grubbe og andre Stormænd besøgte dette Huus. Der var altsaa Leilighed til gjensidig Meddelelse og Oplysninger, der vare kjærkomne for den unge Historiker. Bjørn Andersen fortalte saaledes engang Bedel, at Kirken i Lissberg ved Aarhus ifølge Sagnet var bygget paa Boppes Tid, og at den endnu havde Epitaphier, der antoges at være opsatte til Erindring om de ældste Biskopper¹². En anden Gang fortalte Christopher Walkendorf ham en liden Episode af Grevens Fejde, som vistnok ellers vilde have været glemt. Under denne Krig, sagde han, da Søerøvere allevegne gjorde Havet usikkert, lød et Røverskib ud fra Travemünde, gjorde Landgang ved Svendborg, plyndrede Egnen og opsnappede en Bonde, der blev sat til at styre det med Bytte belastede Skib i Farvandet ved den nyeste Kyst. Men Bonden, som var en snild Mand, førte Skibet lige ind i Svendborg Havn paa et med Smaasteen opfyldt Sted, sprang derpaa selv over paa Straadbredten og ilede til Svendborg. Medens nu Røverne stræbte at gjøre deres Skib flot, besteg tolv Svendborger to Baade og nærmede sig Fjenden fra begge Sider. Den Baad, som først naaede ham, angreb usforædret under Borgeren Claus Bangs Anførsel, og bragte Røverne saaledes i Ruibe, at de maatte overgive sig. Claus Bang førte nu Skib og Søerøvere med sig op til Byen, hvor hans Medborgere med Renssel ventede paa Udfaldet, og det røvede Bytte blev givet tilbage til dets retlige Eiermænd. „Saaledes var Alting godt igjen“, sagde Walkendorf; „og vil vide, Rester Anders Belle, hvordan det gik Røverne“, sagde han, „saa ble-

Mester Peder Hansen skulde holde en Capellan i sit Sognekalb, da Kongen ikke kunde ombære og miste ham fra Skolen paa Slottet; men saafom endel af Bønderne ikke vare tilfredse med, at deres Sognepræst ikke selv kunde boe i Sognet hos dem, saa lod Kongen ham d. 18 Aug. 1577 bytte Kalb med Hr. Peder i Lilsjød i Sjælland (Skaan. Legn. No. 1. fol. 119a—b. Zwerg. sjell. Cler. S. 23). Han var gift med Doris Sandbatter (Skaan. Legn. No. 2. fol. 173a—b). Aaret efter maa dog M. Peder Hansen have opgivet Rectoratet, da Anders Belle 1578 blev kaldet til Frederiksborg Skole (Dahl. Hist. St.). Men som Sognepræst i Lilsjød erholdt han atter 1584 et Vicarie i Lund, hvorpaa han to tidligere havde faaet Lilsjød af Kongen (Skaan. Reg. No. 1. fol. 400a. 469b), og endelig blev han 1586 Superintendent paa Gulland og modtog den bispepædagogiske Betselse d. 24 Juni samme Aar (Skaan. Reg. No. 1. fol. 533a. Nystrupske Alman. MS. d. 24 Juni 1586). Efterretninger om M. Peder Hansen findes i Wallins gotländska Samlingar S. 160—161. I Aaret 1591 gjorde han rimeligvis en Reise til Danmark, hvor han synes at være død. Dagen er ubekendt; men før d. 20 Novbr. 1591 var han død (Wallin S. 161. Skaan. Reg. No. 2. fol. 75b—76b. 77a—78a) d. 24 Novbr. s. A. sit M. Hans Kalborg Brev paa hans Vicarie i Lund (Skaan. Reg. No. 2. fol. 87b—88a). Men er nu denne M. Peder Hansen den paa Tabula Liliomontana anførte Petrus Johannis, saa maatte man antage, at S. Q. er en Skrivfeil eller Trykfeil hos Lerpager isbetreffende S. (Superintendentens Gothlandia). Ser man ikke vove denne Emendation, maatte man vel vende tilbage til Renteskriver Peder Hansen i mine tidligere Antegnelser; S. Q. kunde da maafter udtrykkes Soriba Quæstorius. Men jeg mener, at man tør det. — Til Bedels andre lærde Bødder i Lissjød maatte man vel med større eller mindre Sandsynlighed henregne: en vis Laur. Petrejus (om hvem paa et andet Sted), Lægen Jacob Hasebard, Niels Vaasteds Svigersøn, Præsten Hans Thomesen hans forunds Lærer, der døde 1573, Niels Hemmingen, Jo. Franciscus, Er. Katholikus, gift med Elise Hasebard, siden Hans Thomesens Eftermand og gift med hans Datter Magdalen, s. A.

¹² Histor. eccl. Ad. Brem. ed. Andr. Vell. X4. Jfr. Den. Atl. IV. 115. C. P. Jensen, Provincial-Lexicon, S. 270.

ogsaa meget godt behandlede: man gjorde dem blot en halv Aften kortere¹³.
 er ved en anden Leilighed kom den sidste Krig, Syvaarskrigen, paa Bane:
 var i et Selskab hos Bjern Andersen, og Christopher Wallendorf var til-
 e. Om denne Krig manglede det ikke Bedel paa Efterretninger. Det var
 et Hele hans Lod, at leve med Mænd, der havde taget Deel i store Begj-
 eber. Johan Friis havde seet en Række af Revolutioner gaae over sit
 ved fra Christian den Andens Dage indtil Syvaarskrigens Slutning; Kjæm-
 re og Heltene fra Ornebjerg og Svarteraa og deres nærmeste Slægtninge
 gave Bedel allevegne. Blandt dem var den tappre Hak Ulfstand, der ofte
 de talt med ham om Krigens forunderlige Tilfælder¹⁴. Men nu havde
 Karine ogsaa et lille Træk af en falden Svarteraa-Kjæmpe at tilføie. Arel
 Ulfendorf, Christophers Broder, var, sagde hun, ligesaa gudfrygtig som tap-
 ; han pleiede ofte at lukke sig inde paa sit Kammer og bede længe. Engang
 gte hans Søstre ham, hvorfor han dog bad saa ofte. Han svarede dem:
 undrer Eder ikke derover, kjære Søstre; havde vi end ikke andet at bede
 om uden dette alene, at han vilde unde os en kristelig Afgang fra denne
 den, saa havde vi dog deri nok at bede om, saalænge vi levede. Her
 dsede Fortællerinden. Spændt af Opmærksomhed, spurgte da Bedel,
 rledes det var gaaet ham paa det Yderste. Da tog Christopher Wallendorf
 det og svarede: Gud opfyldte hans Bøn, — saa Dage efter fandt han den
 erligste Død for Fædrelandet paa Falkenberg Heide¹⁵. Berøget ved denne
 tælling, opsatte Bedel strax flere Mindekrifter til Hæren for den Faldne, og
 blandt et dantsk Digt, hvori disse Linier findes:

13 Ad. Brem. Vell. R4. „Ita benigne tractati sunt, ut stature cujusque as pedalis est in proverbio Danico) tantummodo ademptus sit“. Den sidste Spøg i saadanne Ting synes mere Spor af, at Bedel har refereret Wallendorfs Fortælle-Maade; thi han var ikke saa bange for at sige alvorlige Ord. Med Hensyn til det danske Ordsprog, som her er anvendt, skal jeg dog bemærke, at paa samme Tid havde et andet Ordsprog, der synes dette modsat, men betydte omtrent det samme: „at gjøre En en Fod længere“, en Tortur og Livsstraf. Jfr. Nye D. Mag. VI. 43. — I siger utrykkelig, at Wallendorf nylig (nuper) havde fortalt denne Historie, og Bogen udkom 1579.

14 Den XC Psalme, A7 vers. „Jeg haffuer det hørt af eders egen Mund . . . besynderligen en sidste forleden Suenste Heide, der som i Ised eder bruge som en dapper Krigshelt“ o. s. v. Han er ogsaa i Dan. Rangkans Beretning om Slaget ved Svarteraa, hvor hans Hane blev stærkt medtaget, men han ogsaa synes at være bleven bragt til vigtige Sendelser fra Rangkau til Kongen. D. Mag. R. II. 92. 95. 101. I Krigens senere Aar var han Ritmester for den fynske Adelsfane. Hertil disse Ord i Jo. Amerini Carm. F4 vers.:

— quotquot foecunda Fionia misit,

Holgeriana fait soboles dux impiger Haccho.

15 Han var den Stifts-Lehnmand over Laaland (N. D. Mag. IV. 158); 1581 blev han Medlem af Raadet: Resen S. 331, og 1593 Marsk.

16 Vita hominis A2—2 vers. Han nævnes blandt de Saarede i Øber Billed og Dan. Rangs Rapport S. 90, 95; men af Monumentet i Svindinge Kirke (Marm. Dan. I. 238) ser man, at han bragtes haardt saaret over til Sjælland og bede i Røskilde 1565. Som Ledbagen nævner Bedel nedenfor b. 29 Citat.

dentlig ogsaa Ciler Grubbe og andre Stormænd besøgte dette Huus. Der var altsaa Leilighed til gjensidig Meddelelse og Oplysninger, der vare hærkomne for den unge Historiker. Bjørn Andersen fortalte saaledes engang Bedel, at Kirken i Lissberg ved Aarhus ifølge Sagnet var bygget paa Poppos Tid, og at den endnu havde Epitaphier, der antoges at være opfattede til Erindring om de ældste Biskopper¹². En anden Gang fortalte Christopher Balkendorf ham en liden Episode af Ørevens Felde, som vistnok ellers vilde have været glemt. Under denne Krig, sagde han, da Søerøvere allevegne gjorde Havet usikkert, løb et Røverskib ud fra Travemünde, gjorde Landgang ved Svendborg, plyndrede Egnen og opsnappede en Bonde, der blev sat til at styre det med Bytte belastede Skib i Farvandet ved den nyeste Kyst. Men Bonden, som var en snild Mand, førte Skibet lige ind i Svendborg Havn paa et med Smaasteen opfyldt Sted, sprang derpaa selv over paa Strandbredden og ilede til Svendborg. Medens nu Røverne stræbte at gjøre deres Skib flot, besteg tyve Svendborgere to Baade og nærmede sig Fjenden fra begge Sider. Den Baad, som først naaede ham, angreb usforfærdet under Borgeren Claus Bangs Anførsel, og bragte Røverne saaledes i Knibe, at de maatte overgive sig. Claus Bang førte nu Skib og Søerøvere med sig op til Byen, hvor hans Medborgere med Længsel ventede paa Udfaldet, og det røvede Bytte blev givet tilbage til dets rette Eiermænd. „Saaledes var Alting godt igjen“, sagde Balkendorf; „og vil I vide, Mester Anders Beile, hvordan det gif Røverne“, sagde han, „saa bleve

Mester Peder Hansen skulde holde en Capellan i sit Sognesald, da Kongen ikke kunde „ombære og miste“ ham fra Skolen paa Slottet; men saasom endel af Bønderne ikke vare tilfredse med, at deres Sognepræst ikke selv kunde boe i Sognet hos dem, saa lod Kongen ham d. 18 Aug. 1577 bytte Kalb med Hr. Hans i Lilsjød i Sjælland (Skaan. Tegn. No. 1. fol. 119 a—b. Zwerg. sjell. Cler. S. 23). Han var gift med Doris Hansdatter (Skaan. Tegn. No. 2. fol. 173 a—b). Aaret efter maa dog M. Peder Hansen have opgivet Rectoratet, da Anders Beile 1578 blev kaldet til Frederiksborg Skole (Dahl anf. St.). Men som Sognepræst i Lilsjød erholdt han atter 1584 et Vicarie i Lund, hvorpaa han to Aar tidligere havde faaet Lilsjød af Kongen (Skaan. Reg. No. 1. fol. 400 a. 469 b), og endelig blev han 1586 Superintendent paa Gulland og modtog den bispøppelige Bielse d. 24 Juni samme Aar (Skaan. Reg. No. 1. fol. 533 a. Lysstrupsk Alman. MS. b. 24 Juni 1586). Efterretninger om Biskop Peder Hansen findes i Wallins gothländska Samlingar S. 160—161. I Aaret 1591 gjorde han rimeligviis en Reise til Danmark, hvor han synes at være død. Dagen er ubekjendt; men ser d. 10 Novbr. 1591 var han død (Wallin S. 161. Skaan. Reg. No. 2. fol. 75 b—76 b. 77 a—78 a) og d. 24 Novbr. s. A. til M. Hans Aalborg Brev paa hans Vicarie i Lund (Skaan. Reg. No. 2. fol. 87 b—88 a). Men er nu denne M. Peder Hansen den paa Tabula Liliomontana anførte Petrus Johannis, saa maatte man antage, at S. Q. er en Skrivfeil eller Trykfeil hos Lerpager ifødenfor S. G. (Superintendentens Gothlandia). Er man ikke vove denne Emendation, maatte man vel vende tilbage til Renteskriver Peder Hansen i mine tidligere Antegnelser; S. Q. kunde da maaskee ubiægget Scriba Quæstorius. Men jeg mener, at man tør det. — Til Bedels andre lærde Bønder i Rjedenhavn maatte man vel med større eller mindre Sandsynlighed henregne: en vis Laur. Petrejus (om hvem paa et andet Sted), Lagen Jacob Hasebard, Niels Vaastes Svigersøn, Præsten Hans Thomesen, hans forbums Læter, der døde 1573, Niels Hemmingsen, So. Franciscus, Er. Ratholm, gift med Elise Hasebard, siden Hans Thomesens Eftermand og gift med hans Datter Magdalene, o. A.

¹² Histor. eccl. Ad. Brem. ed. Andr. Vell. X4. Jfr. Dan. Atl. IV. 115. C. B. Jensen, Provincial-Lexicon, S. 270.

: saaledes. Tidligere havde han bejsunget Daniel Rangaus Bedrifter; nylig han et Minde for den faldne Axel Walfendorf, og da nu ogsaa den danske Ide løb ind til Kjøbenhavn med de Skibe, som Admiral Peder Munk til Adgaard havde erobret paa det livlandste Tog, hævdede han atter sin Røst Seierherrens Priis⁴.

Alt dette vistnok af egen Drift. Men dersom Johan Friis, Peder Dre og andre Stormænd ønskede et eller andet videnskabeligt Arbejde udført, var det ogsaa villig. Hofmesteren bragte han i denne Tid sin Hylдинг i en Description. Han oversatte nemlig eller paraphraserede efter Datidens Viis den tredde og syv og tyvende Pjalme i latinske Vers, og prydede dette Skrift med sin Belynders Navn og Waaben⁵. Det er ogsaa muligt, at lærde Bordsretaler eller andre udvortes Foranledninger have fremkaldt et af hans vistnok tidligere Arbejder, hans Undersøgelse om Oprindelsen til Julefestens Navn. Han lagde Planen til denne Afhandling i Form af en Tale, samlede flittigt Material og udarbejdede fuldkommen en Deel deraf. Men fuldført blev dette Skrift ikke⁶. Hans høje Beskyttere lode ham ikke Ro og havde altid Brug for hans Dom og Talent.

fig findes paa Planen, naar saadanne Bytte-Pendinge (nl. Saar fra Slaget), og Ide aleniste naar store Forleninger uddeles og stiftes". Derefter forklarer han Ahners Vigtighed.

4 Resen S. 225—226. Af Bodels Digt existerer der nu maaskee ikke meer end et eneste Exemplar, der bevares paa Universitetsbibliotheket. Det er trykt paa et Ark in patenti, og indfatter i en rum Munch Dn. de Est v a d gaard, classis Serenissimi Regis Friderici II Regis Danicæ Ammiraldum fortissimum, post memorabilem victoriam partam de piratis in Oceano Baltico, mense Julio, Anno Domini 1569. Scriptum ab Andrea Severino Velleio. Digtet selv er trykt i to Spalter, og i den første findes ved Begyndelsen Peder Munks Waaben, de tre Roser, i et Hjørde, der er omgivet af det sædvanlige snirklede Leevært og hviler paa et Pragtstykke, der synes at være heraldisk Waab. Digtet bestaar af 82 Hexametervers. Foruden Peder Munk navnes ogsaa Hensens, „cui dat Stella Aurea nobile nomen", den samme Henrik Gyldenstjerne, der ligesom Munk senere havde tjent med Kæren under Herluf Trolle (Dan. Mag. III. 189. 288).

5 *Paraphrasis psalmi CXXVII. scripta latino versu, ad cl. vir. P. Oxenstiernæ exc. Matth. Vinitor 1569.* 8vo. Den hele Piece udgjør kun sex Blade, hvorpaa findes en Translation i 12 Vers og Paraphrasen selv i 196 Vers. Denne Art af litteraire Arbejder, som man ikke tillagde nogen synderlig Værdi, var paa Bodels Tid i en vis Anseelse. Niels Lauridsen (see f. S. 44. Not. 27) leverede flere saadanne; Laur. Madsen satte Jona Profeti paa latinske Vers i 1594, Mart. Scavenius ligeledes Christi Livelseshistorie 1594, Mich. Pedersen Brevet til Pbilippus 1598, o. s. fr.

6 *Andreas Velleji Collectanea de origine nominis Julæi MS.* findes i det gamle Selskabs Samlinger under No. 76 in 4to og er mig laant af Selskabets Archivar, Hr. Etard. Beskr. Jfr. Dan. Selsk. Beg. o. Tilv. S. 157. Bodel deler sin Undersøgelse i tre Afdelinger. Indholdt han selv angiver saaledes: „Agam primo loco de conjecturis, quæ ex gentiliis huius ac commentariis de Julæi nominis appellatione afferri possunt, quantum in me est. Deinde ex historiis et documentis sacris adferam, quæ huius nominis appellationi lucem adhibere posse videbuntur. Atque ita tertio loco nostrum, si fas erit, interponamus iudicium, quæ ad trutinam rei ipsius veritatis appendamus, salvo tamen suo cuique iudicio, sententiam ad arbitrium". Kun den første Afdeling er udarbejdet (haade Concept og Hænskrift findes), og i den anden undersøger han, om Navnets Oprindelse er at finde hos de gamle Hedninger eller i de gamle hedenske

Damtrent samtidig med Udgivelsen af sin Psalme-Paraphras var han en Dag til Bords hos Peder Dre. Den gamle Cantzler var ogsaa tilstede. Samtalen faldt paa Historiefriverne og navnlig paa Bartholomæus de Sacchi's eller, som han ialmindelighed kaldtes, Platina, der i den sidste Halvdeel af det femtende Aarhundrede havde skrevet Bavernes Historie paa Latin. „Denne Bog var den første, jeg læste i Rom“, sagde Johan Friis, „og jeg havde stor Lyft til den, fordi den gaaer Sandheden nærmere end andre Baverns Haandfrivere og Dientjenere; jeg drev det derfor saa vidt, at salig Mester Mads Lange, Superintendent i Aarhus, tog sig over at udsætte noget af den paa dansk Rim“. Da Peder Dre og Bedel ikke kjendte denne Oversættelse, lod Johan Friis den hente og fremlagde den ved Bordet for at høre Bedels Mening om den. Men en begrundet Dom fordrøede Tid, og Bedel modtog rimeligvis Bogen til nærmere Undersøgelse. Saaledes endtes denne Samtale hos Rigshofmesteren. Nogen Tid efter forlangte Johan Friis, at Bedel skulde gennemgaae og rette Mads Langes Arbejde og besørge det udgivet, og hvorefter Bedel just havde Lyft dertil eller ikke, saa kunde han ikke vel undslaa sig derfor. Han begyndte altsaa derpaa. Men da han snart gjorde den Erfaring, at Oversættelsen ikke kunde udgives, som den var, deels fordi Biskoppen var død bort, før han havde fuldendt den, deels fordi han altfor nøie havde fulgt Platina, der med al sin Frihed dog havde vist Baverne formegen Hævenhed, saa gik han atter til Cantzleren for at sige ham dette. Folgen blev, at denne forlangte af Bedel en heel ny Bavekrønike, inddeelt i ni Bøger og forfattet ei alene efter Platina, men ogsaa efter andre ældre og nyere Kilder, hvorhos han dog bad Bedel om, at beholde af den ældre Oversættelse hvad der kunde bruges, for at Mester Mads's Arbejde ikke gaae tabt.

Brester eller hos Næberne. Til anden og tredje Afdeling haves kun Ise Antegnelser. — Naar den Afhandling er skreven, lader sig ikke med Visshed bestemme; jeg finder kun nogle Bink dertil. I den ningen læses: *Agite igitur, carissimi auditores, et me juvenem balbutientem de re exili &c.*, hvilket synes at vise, at Bedel dengang var en ung Mand. I den vedliggende egen Concept findes efter Bedels Navn disse Bogstaver: *C. & S. R.* (eller maaskee *C. & H. R.*), hvilket min Mening kunde betyde: *Canonicus* (eller *Concionator*) et *Sacerdos Regius*. — Som blev dette Emne, som bekjendt, fremdeles behandlet i den følgende Tid: Jens Birchers *Palæ antiquaria* og den yngre Otto Sperlings *de nomine et festo Juel* vise os, hvorvidt havde bragt det et Aarhundrede senere.

7 „Nu paa andet Aar forleden“, hedder det *Antichr. Rom. c.* Da Bogen er trykt 1571, henviises man altsaa til 1569. — Barth. de Sacchi's, efter sin Fedeby *Viadana* kaldet *Platina*, var efter en foranderlig Ekjæbne i nogle Aar Bibliothekar ved det vaticanste Bibliotek hos Sixtus IV, og døde 1481. Hans *Vita summorum pontificum* udkom først i Venedig 1479 og siden meget ofte; den blev oversat paa Italiensk, Fransk og Tysk, og ansaars — som Joh. Friis sagde — for at være skrevet med megen Frihed. Jeg vil dertil blot bemærke, at Ebert II. 427—28 nævner, at der gives castrerede Udgaver af dette Værk.

8 *Antichr. Rom. c.* 2, efter Bedels egen Fortælling. — *Matthias Longus* er ikke nævnt

Bedel arbejdede nu paa denne Bog i Marts 1569 og 1570 under den leest levende Deeltagelse fra Johan Friis's Side. Han gik, saa ofte han lybde, til denne, indhentede hans Raad og Mening, forelæste ham Prøver af sin liimkrønike, glædede sig ved, at disse behagede ham, og fuldendte under saanne Opmuntringer en stor Deel af den⁹. Lønnen derfor udeblev ikke, og Nærede i Marts 1570 kunde den gamle Cantzler lykønske sin Dvbling til, at Kongen havde lovet ham det første Canonicat, der blev ledigt i Ribe Capitel. Det Kongelige Expectancebrev blev udstedt under den fem og tyvende Marts¹⁰.

Men jo nærmere Johan Friis lærte at kjende Bedel og jo flere Belgieringer han beviste ham, desto Mere troede han ogsaa, at Bedel formaadede og vilde ansee sig forpligtet til. Tidt og ofte havde han talt med ham om Saxo Grammaticus. Af denne havde man dengang tvende Udgaver; men begge vare Nærede Sjeldenheder, og Bogen kunde desuden, som skreven paa Latin og dertil et meget dunkelt og vanskeligt Sprog, ikke finde nogen synderlig udbredt Læsning i Danmark. En Oversættelse havde Christiern Pedersen forfattet, men den var aldrig bleven trykt¹¹. Dette gjorde Johan Friis ondt, og engang, rimeligvis under de hyppige Sammenkomster i Anledning af Bavekrøniken i Marts 1570, leverede han Bedel en stor haandskreven Bog, hvori der blandt andet

betjendt. Jeg finder ham som Ecclesiastes Randrensis blandt dem, der undertegnede Kirkeordinantsen Bb 2 vers., og i samme Aar blev han af Eugenbagen viet til Biskop i Marhuus (Münster, Ref. Hist. II. 359), hvor han boede 1557 og ligger begravet (Hvitfeld, Bispctr. 4to. Ec3. Marm. Dan. II. 88). Nogle kalde ham Schade; jeg ved ikke, med hvormegen Ret. Hellerikke har jeg fundet videre om hans Forbindelse med Johan Friis.

⁹ Dette gik saa for sig og vaar mig ikke tungt; thi jeg gik, naar mig lybde, til salige Her Cancellær og forspurde mig, og hand saare venligen foralbede mig hvad ieg atspurde hannem, loeb sig vel befallde, at jeg læste for hannem, hvorledis ieg forde de Historier ind i disse Bøger. Ant. R. c2—2 vers.

¹⁰ „Mester Anders Sørensen Præbikant paa Kjøbenhavn's Slot fik Kgl. Måids. Brev, at maade komme det første Cannikedom, som vacerer og ledigt bliver efter Capitel's Statuter ubi Niber Domkirke; og naar noget Cannikedom falder vil Kgl. Mait. derpaa ydermere lade give hannem hans Måids. Brev's Forvaring. Frederiksborg 25 Marts 1570" (medd. af Hr. Confr. Werlauff og Hr. Kall Rasmussen, i Register paa alle Lande No. 10 fol. 93a). Det er vist hertil, at Bedel sigter, naar han utop under Fortællingen om sit Arbejde paa Platina (anf. St.) og sine mange Conferencer med Jo. Friis udlader sig saaledes: „jeg vil aldri forrette enten denne eller anden hans store fromhed mod mig". I det følgende Aar 1571 fik Peder Pegelund en lignende Expectance. Calenb. MS. b. 15 Juli 1581.

¹¹ Saxo Fort. C. Herom (d. e. om Saxo) haffuer jeg ofte hørt talis aff salige . . . Johan Friis, den gamle Cancellær" o. s. v. Kort isovæien taler Bedel om begge de to ældste Udgaver af 1514 (uden dog at nævne hverken Christ. Pedersen eller Lauge Urne) og 1534 (hvor Erik Krabbe nævnes; jf. Alb. Thurns Consp. Dan. p. 77. Nytrups Skildr. II. 273—74) og siger, at de begge ikke mere kunde erholdes „hos almindelige Bogførere"; derefter tilføier han (B4 vers.): „Oc endog her haffuer altid veret (Sub vere loffuet) smukke lærde Ridders mends Mend vdi Riget, som kunde haade vel forstaa, læse, tale og skriffue god Latine, saa haffue de alliger vel beflaget, at Saxonis Latine er meget tung og byd og at der vil megen tid og besindelse til, naar hand skal læse, om mand vil eller ret forstaa hans Mening".

fandtes den Oversættelse af Saxo, der var forfattet af Christiern Pedersen, og spurgte ham, ligesom tidligere angaaende Mads Langes Niimkrønike, hvad han vel syntes om den. De talte længe om denne Sag og prøvede Oversættelsen, men den behagede dem ikke: den var mere en Omskrivning end en Oversættelse, Meningen var ofte ikke ret truffet, ja ofte ganske forveilet¹². Til sidst forlangt Johan Friis, at Bedel skulde paatage sig enten at forbedre denne gamle Oversættelse eller at levere en ganske ny. Bedel blev ængstelig ved dette Forslag — ængstelig som den, der pludselig seer opdaget af Andre et hemmeligt Ænse, han neppe selv turde være sig beridst: han vovede ikke at give Cantzleren nogle Løfte, han dristede sig ikke til at troe sig et saadant Arbejde voren, han bad ham at overdrage det til en Anden, som bedre kunde udføre det. Det kom saaledes ikke til nogen endelig Afgjørelse mellem dem¹³. Cantzleren fik nok at tænke paa, da den danske Hærs Winterfeldttog under Christopher von Dohna og fremmede Fyrsters Mægling gave Haab om en endelig Fred, hvorom danske Gesandter forhandlede paa Mødet i Stettin; Bedel havde, foruden sit Præstembede at besørge, endnu at fuldende det Arbejde, som Cantzleren havde paalaagt ham, førend der kunde være Tanke om at begynde et andet, der vilde fordere hans udeelte Kræfter¹⁴.

IV. Mod Slutningen af Aaret stilledes Bedel fra Johan Friis, og han atter samlede med ham, var det en ganske anden Tjeneste, han havde yde ham. Bedel blev i Kjøbenhavn; men den gamle Cantzler maatte sø-

¹² Jeg troer vist, at denne Fortælling henhører til 1570; thi det er klart, at denne Commission, som Jo. Friis gav Bedel, er senere end hans Opfordring til Bedel om at levere en Dagehistorie, og synes af hele Sammenhængen ganske vist, at der endnu altsed intet var afgjort mellem dem om Saxo, da Friis døde i dette Aars Slutning. Om Chr. Pedersens Oversættelse kan sees Ryerups Fortælling p. 81. Kgl. Historiefr. S. 63—64, hvor han medrette, som jeg siden skal vise, hævder Chr. Pedersens Hæren for at have givet den første Oversættelse af Saxo, hvilket Gram havde denægtet (Ibid. S. 287. IV. 287); kun forekommer det mig noget tvivlsomt, om man tør anfere Lyschander blandt Hjemmelændene derfor, eftersom han (Præf. p. XVII) skriver Christen Pedersen Morfianus. Jo Svanning. in Chronol. Dan. Proleg. p. 28 fortæller ligeledes uden Betænkning, at Christ. Pedersen havde oversat Saxo, „sed minus respondente eventu“. Jfr. Pontani Chor. Dan. des p. 785. Den Oversættelse, som Lyschander nævner af Mester Joen Luridsen (Carionis Oversættelse), har vel været en af dem, hvortil Bedel sigter, naar han skriver, „at de idon hæffue offuerlobet i niden oc dragen en Sum deraff“ (B4 vers.).

¹³ Saxo a. St. viser, at der intet var afgjort mellem Friis og Bedel: „Til saadant snart Arbejde, skriver han, „torde ieg da icke kende mig duelig og stidelig, oc had derfaare, at hans Strengbed vilde paalægge nogen anden, som kunde det bedre udføre end ieg. Naart tid der efter bleff han dødsdømt. Dette Sted viser os ligeledes, at Samtalen har været holdt engang i Midten eller Slutningen af 1570.“

¹⁴ Jfr. Resen S. 231, 233—34, 237. Dan. Mag. I. 196. Ved. Dre og Joh. Friis her hjemme i Danmark og vare Kongens personlige Raadgivere under Forhandlingerne. Joh. Friis fulgte gjerne altid Kongen, „quocunque iret“, medens en anden Deel af Cancelliet blev i Kjøbenhavn med N. Kaas som Formand („tanquam Archisecretarius“): Slangendorph. de vita et ob. N. Kaas. D2 vers. — Antichr. Rom. var færdig fra Trykkeriet strax ved Begyndelsen af næste Aar.

sin Konge til Nykjøbing Slot paa Falster og vedblev, skøndt svag og stræ-
 3, at staae sin Herre bi med al den Kraft og Frimodighed, der udmærkede
 1. Johan Friis var dengang sex og halvfjerdsfindstyve Aar; hans Svage-
 ed tiltog paa Nykjøbing Slot; syg forlød han det. Han længtes efter sit
 is og sine Venner og haabede at naae hjem til Kjøbenhavn; men Reisen i
 strenge Vinter forværrede hans Tilstand, og da han kom til Kjøge, blev
 liggende der og kaldte til sig Lægen Dr. Martin Aedituus og Stedets
 jnepræst Søren Grønbe². Rygtet derom udbredte sig snart til Kjøbenhavn.
 del hørte, at den gudfrygtige Mand beredede sig til Døden; han hørte,
 rledes han, da Herr Søren vilde ræffe ham Sacramentet, havde samlet sine
 e Kræfter, reist sig, bortkastet sin Hue og knælet paa Gulvet med de Ord:
 skal gjøre min Herre Gud Ære". Bedel blev bevæget. Præsterne i alle
 vedstadenes Kirker bode for den gamle Cantøler; Bedel bad ogsaa, men han
 de ham noget mere³.

Da der for menneskelige Dine ikke syntes at være noget Haab om Johan
 s's Helbredelse, besluttede Bedel at drage til ham og være ham til Tjeneste
 ind sidste Diebliske. Peder Dre skyndede ham dertil, og Mandagen den
 12 December ankom han til Kjøge. Han traf der Niels Friis, Bjørn An-
 en og andre af Cantølerens Slægtninge og Venner forsamlede om Dødsleiet.
 o stillede han sig som Sjælesørger mellem dem. Da han strax mærkede, at
 var paa det Yderste, talte han til den Syge og sagde: „Venite ad me om-

¹ Resen S. 255 fortæller, at Joh. Friis, skøndt han „da var meget slug og stræbelig“, raadede
 en til med Kraft at tugte Danzigerne for den Beskyttelse, de forundte Søeroverne. Characteristisk
 Joh. Friis er følgende af ham forfattede Vers (Ligpr. M6), der sandtes paa en af hans Gaarde:

Blant dyrbar Stat oc alskens Lyf,

Som Konger oc Forster gjør rige:

Paa en ting libe de feil oc bryst,

Saa saa dem Sanden tør sige.

² Kolbechs Athenæ II. 230 om Vinteren 1570-71. — Thom. Barth. Cista med. p. 9
 er denne D. Martinus Aedituus i Rækken af Medici aulæ Regiæ et sereniss. regum Daniæ.
 Kall Rasmussen har meddeelt mig, at han (ifølge Tegnelser o. a. L. No. 10 fol. 293 a—294 b)
 ed som Vistator af Apothelet i Kjøbenhavn 1569, at man i Geh.-Arch. D. R. S. No. 29 har to
 e om ham fra Dronning Dorthea til K. Frederik II, dat. Kolding d. 27 Mai 1570 og Sønderborg
 Novbr. 1570, der vise hvilken hoi Priis Dronningen satte paa denne Læge, og at der i Register
 a. Lande No. 10 fol. 352 b—353 b findes et Brev af 13 Febr. 1571, hvori K. Frederik II kalder
 „og Elst. hoglerd mand Mester Worthen abituus wor lifff argt“, og overlader ham Indtagten af
 Gaarde, „imedens og al den Stund, han er ubi vor Tjeneste“. Af Dronningens Breve kunde
 formode, at Kongen havde forlangt ham med sig til Nykjøbing, og maastee ogsaa tilfids saet ham;
 yngens Brev sees det, at han 1571 var bleven hans Livlæge, saa at Bartholins Angivelse er rigtig.
 Perholdt o. Mansa Saml. t. b. dan. Medicinalhist. I. 28. — Søren Grønbe, bonarum
 Baccalaureus, var i Aaret 1557 bleven Capellan, senere Sognepræst i Kjøge, og var Faber til
 velbekjendte Trondhjemske Bislop Isaac Grønbe. Dan. Mag. VI. 336—37.

³ Resen S. 256. Ligpr. qv. Jo. Fr. C2—4, hvor Tiden findes angivet til November 1570,
 n øvrige Detail læses.

nes, qui laboratis et onerati estis"; hvorpaa denne tog Ordet og fuldendte Sætningen: „Et ego reficiam vos“. Derefter fremsagde Bedel de Skriftprover som den gamle Herre meest pleiede at bruge, og udlagde for ham de Lærdomme af den hellige Skrift, som indeholde Salighedens Forjættelse, den ene efter den anden, alt paa det latinste Sprog⁴. Da blev Oldingen frimodig imod Døden og begyndte at tale om sin Begravelse i Vor Frue Kirke, om sine afdøde Slægtninge og om sin Familiegrav i Hædselager Kirke; og da Bjørn Andersen mindede ham om, at han selv tidligere havde beredt sit Lelested der, svarede han „Domini est terra et omnis plenitudo ejus“. Saaledes tilbragte Bedel Nattens Tiden hos ham, og forlod ham først henimod Midnat, da han syntes at finde nogen Hvile. Men allerede Tirsdag Morgen tidlig Klokken fem forlangte Johan Friis igjen, at Bedel skulde hentes, og da han kom i Døren, hørte han den Syge tale: „Guds Ord vil jeg have, paa Guds Ord vil jeg leve og døe“. Bedel begyndte igjen at berede ham til Døden og sagde blandt andet disse Vers:

Tu patriam repetis, tristi nos orbe relinquis,
Te tenet aula nitens, nos lacrymosa dies⁶.

Han bad med ham, læste af Skriften for ham, gjentog Religionens Trøstegrunde. Johan Friis sagde selv Amen til Bønnerne, forlangte sin Ligprædiken af Bedefit Epitaphium af Niels Raas, og fremsagde ofte Simeons Lovsang: „Herlad nu din Tjener fare i Fred“. Men kort efter saae de alle paa ham de deilige Blomster, som ere Dødens Tegn, og de fulde alle ned paa Jorden med

⁴ Lig. C4-5. Paa det sidste nu, at vi spurde daglige hid (d. e. til Kjøbenhavn) s. f. Latinste tungemaal brugte ieg, at hand met disff storre lyst skulde det høre, som han i sin ungdom haaffde laest. Dette er ret mærkeligt til en Skildring af den Tid, da de ældre Lærere havde faaet deres Dannelse ved catholske Skoler og Universiteter. Jo. Friis havde i sin Ungdom studeret i Cöln og Rom, og i Aaret 1520 kom han tilbage til Danmark, som Bedel selv ovenfor fortæller. De Personer, som vare tilstede ved Sygeleiet, anføres af Bedel paa forskjellige Steder. Bland dem var Henr. v. Rade og Hilleborg Claus Daas. Den sidstnævnte var en Legenhus, Stribatter af Dve Bille og betænt i hans Testamente: N. D. Mag. I. 245. Niels Friis, Cantlers Brodersen, arvede Hædselager, ligesom hans to Brødre, Frederik og Christian, arvede Hagested og Børn efter Cantlers Død: Hoffm. I. 21. Tab. I.

⁵ Ligpr. C6-8. Bjørn Andersens Mening var, at det ikke kunde anses for passende at bestemme noget andet Sted til Cantlers Begravelse end hans Fædrenegaard Hædselager; thi Bedel saae derefter, at Jo. Friis ikke kunde lide den Pragt, hvormed Abelen i de Lideterte de Afdøde „om Rom og den store Beføstning, som gjordes paa deres Jordefærd. Iøvrigt var Bjørn Andersens Erindring ganske rigtig; i Hædselager, „antiquior familiarum sedes“, som Jo. Friis især elskede og hvorfra ialmindeligst blev kaldt („Den Herre, som sig af Hædselager lod navne“. a. St. M 2), havde han rettet flere Mindesmærker, og paa et af disse læses følgende Vers (Marm. Dan. I. 239), der at han tidligere havde bestemt at begraves der:

Johannes Friis hæc posuit monumenta parentum,
Quos cum conjugibus quatuor hic reperit,
Seque cupit juxta, dederint si fata, locari,
Sed, lector, locus est hic tibi prope, vale.

⁶ Antichrist. Rom. c3. Ligpr. C8.

med sin Konge til Nykjøbing Slot paa Falster og vedblev, skændt svag og strøbelig, at staae sin Herre bi med al den Kraft og Frimodighed, der udmærkede ham¹. Johan Friis var dengang sex og halvfjerdssindstyve Aar; hans Svagelighed tiltog paa Nykjøbing Slot; syg forlob han det. Han længtes efter sit Huus og sine Venner og haabede at naae hjem til Kjøbenhavn; men Reisen i den strenge Vinter forværrede hans Tilstand, og da han kom til Kjøge, blev han liggende der og kaldte til sig Lægen Dr. Martin Aedituus og Stedets Sognepræst Søren Grønbe². Nygtet derom udbredte sig snart til Kjøbenhavn. Bedel hørte, at den gudfrygtige Mand berebde sig til Døden; han hørte, hvorledes han, da Herr Søren vilde række ham Sacramentet, havde samlet sine sidste Kræfter, reist sig, bortkastet sin Hue og knælet paa Gulvet med de Ord: „jeg skal gjøre min Herre Gud Åre“. Bedel blev bevæget. Præsterne i alle Hovedstadens Kirker bode for den gamle Cantøler; Bedel bad ogsaa, men han skyldte ham noget mere³.

Da der for mennekelige Dine ikke syntes at være noget Haab om Johan Friis's Helbredelse, besluttede Bedel at drage til ham og være ham til Tjeneste i hans sidste Dieblikke. Peder Dre skyndede ham dertil, og Mandagen den fjerde December ankom han til Kjøge. Han traf der Niels Friis, Bjørn Anderssen og andre af Cantølerens Slægtninge og Venner forsamlede om Dødsleiet. Selv stillede han sig som Sjelesørger mellem dem. Da han strax mærkede, at det var paa det Yderste, talte han til den Syge og sagde: „Venite ad me om-

1 Resen S. 255 fortæller, at Joh. Friis, skændt han „da var meget slug og strøbelig“, raadede Kongen til med Kraft at tugte Danzigerne for den Beskyttelse, de forundte Søerøverne. Characteristisk for Joh. Friis er følgende af ham forfattede Vers (Ligpr. M6), der fandtes paa en af hans Gaarde:

Blant dyrbar Stat oc allens lyst,
Som Konger oc Færster gier rige:
Paa en ting libe de feil oc bryst,
Saa saa dem Sanden tør sig.

2 Molbechs Athenæ II. 230 om Vinteren 1570-71. — Thom. Barth. Cista med. p. 9 nævner denne D. Martinus Aedituus i Rækken af Medici aulæ Regiæ et sereniss. regum Daniæ. Dr. Kall Rasmussen har meddeelt mig, at han (ifølge Tegnelser o. a. L. No. 10 fol. 293 a—294 b) nævnes som Visitator af Apotheket i Kjøbenhavn 1569, at man i Geh.-Arch. D. R. S. No. 29 har to Breve om ham fra Dronning Dorothea til K. Frederik II, dat. Kolding d. 27 Mai 1570 og Sønderborg d. 6 Novbr. 1570, der vise hvilkens hoi Priis Dronningen satte paa denne Læge, og at der i Registre over a. Lande No. 10 fol. 352 b—353 b findes et Brev af 13 Febr. 1571, hvori K. Frederik II kalder ham „og Elff. hoglerd mand Mester Morthen abituus wor lifff argt“, og overlader ham Indtagten af nogle Gaarde, „imebens og al den Stund, han er ubi vor Tjeneste“. Af Dronningens Breve kunde man formode, at Kongen havde forlangt ham med sig til Nykjøbing, og maastee ogsaa tilslidst saet ham; af Kongens Brev sees det, at han 1571 var bleven hans Livlæge, saa at Bartholins Angivelse er rigtig. Sfr. Perholdt o. Mansa Saml. t. d. dan. Medicinalhist. I. 28. — Søren Grønbe, bonarum art. Baccalaureus, var i Aaret 1557 bleven Capellan, senere Sognepræst i Kjøge, og var Fader til den velbesjendte Trondhjemske Biskop Isaac Grønbe. Dan. Mag. VI. 336—37.

3 Resen S. 256. Ligpr. og. Jo. Fr. C2—4, hvor Tiden findes angivet til November 1570, og den øvrige Detail læses.

V. Saa havde da Bedel tabt sin ældste og mægtigste Beskytter netop i det Dieblis, da denne var i Begreb med at lede ham paa den Wei, som han selv fra sin tidligste Ungdom havde forestillet sig som den hæderligste af alle. Ingen talte nu mere til ham om det betydningsfulde Arbeide, om den danske Saro, der i de sidste Dage havde ligget den gamle Cantstol paa Hjertet, og jo mere han selv forstod, hvad dette Arbeide egentlig sigtede til og vilde gøre med sig, desto mindre vovede han uopfordret at tage fat derpaa. Allerede havde han begyndt at tænke paa et Par andre Smaastrifter¹, der ikke kunde afstrøke ved deres Omfang og Banfælgighed. Thi Pavetrøniken var færdig en Maaned efter Johan Friis's Død.

Dette Værk, som Bedel kaldte Antichristus Romanus, havde han uarbejdet som en Aikronike i otte Bøger eller Sange². Johan Friis havde forlangt en dansk Platina og en Fuldsørelse af det, som Mads Lange havde begyndt; men det laeder til, at han under Arbeidets Fremgang har givet Bedel frie Hænder, og Bedel havde ingenlunde paraphraseret Platina i danske Aikroner, men han havde af ham fornemmelig, dernæst ogsaa af andre Forfattere laant saameget Stof, som han behøvede, og fortsat sin Aikronike langt ud over det Tidspunct, hvor Platina ophørte³. Bedel benyttede vistnok ogsaa lidet eller intet Mester Mads's ældre Oversættelse; thi han havde selv misbilliget denne, og det Aikronværk, som han leverede, er saa aldeles af eet Stykke, at det umulig kan have meer end een Forfatter. Den hele Aikronike er efter Anlæg og Udførelse et originalt og selvstændigt Arbeide, og Samtiden gav Bedel alene Megen derfor Først indføres en Fremmed, Peregrinus, der er kommen fra Danmark til Rom for at besee denne mærkværdige Stad og høre noget om Pavernes Levned; han træffer en romersk Borger, Romanus, der foreviser og forklarer ham de vigtigste Mindesmærker i Staden, men, hvad Pavernes Historie angaaer, henviser

1 Næmlig Sept. Sap. Græc. og Vita hom., som begge udfom endnu i dette samme Aar derfor tidlig maaske have været begyndte; herom nærmere nedenfor.

2 Bogens Titel er: Antichristus Romanus, Romfste Passuers Ieffne og gerninger fra Apostlers tid indtil dette 1571 Aar, aff atskillige sandre Historier og dragne. Kjøbenh. 1571. 8vo min. Den bestaaer af 232 foliærede Blade foruden Fortalen (eller Dedicationen) og Registret.

3 Platina ender sin Historie med Paul II, men ogsaa andre Oversættere eller Bearbejdere af dette Værk havde fortsat dette. Jeg har saaledes haft en gammel fransk Oversættelse af Pierre Bibone, trykt i Paris 1519 hos Galliot du Pré, der ender med Leo X, og en gammel tydsk Oversættelse af C. Sebaldus, trykt i Strasburg 1546 hos Wendel Rihel, der er fortsat til Paul III. Disse Fortættelser kunde altsaa Bedel benytte; men om han sigter til dem eller andre, kan man vanskeligt sige.

4 I Bogen selv har Bedel efter den Lids Stil optaget to Lyknskæningsdigte af sine Venner, Prof. Johannes Francisci og Præsten Hans Thomesen, hans forbums Lærer, det første paa Latin, det andet paa Dansk. Jo. Francisci siger ligesom, at Bedel er Forfatteren; Hans Thomesens Digt nævner ogsaa Forfatter. Lyschander de scriptt. dan. ap. Westphal. III. col. 449 anseer Mads Lange (som han dog ikke nævner) for Forfatter og Bedel blot for Udgiver, og paa hans Aikroner regner Røller II. p. 906 dette Skrift til „Aliena“. Jeg anseer dette for urigtigt.

ham til en sandbru Mand ved Navn Pasquillus. Denne Pasquillus optræder derefter som Fortæller i Begyndelsen, og senere er han tilstede, medens de afdøde Baver selv give Beretning om deres Handlinger og ligesom skrifte deres Synder. Dette er Krøniskens egentlige Indhold⁵. Indstræde ere hist og her Hentydninger til Danmark og de Danste i Rom, hvorom der naturligtvis intet findes hos Platina⁶.

Denne Bavekrønike er det betydeligste af Bedels rimede Skrifter og vel det eneste, der kunde komme i Betragtning, naar der spurgtes om hans Plads blandt danske Digtere. Hans Crevers over Axel Balkendorf og Johan Friis, ligesom ogsaa en enkelt Psalme, som han vistnok havde forfattet i sine første geistlige Embedsaar⁷, kunde ikke vinde ham noget Digternavn, og den strax efter besørge Udgave af Hr. Mikkels Rilm kunde ikke agtes for andet end et Forsøg paa at gjøre dette ældre Skrift mere læseligt i Bedels Lidsalder. Vilde man da nu med denne Bavekrønike for Diet stille den Forbring, at en

5 Jeg skulde anse mig forpligtet til at forelægge Læseren nogle Prover af dette Bedels eneste store Kilmværk, da Bogen selv er en Sjældenhed ligesom næsten alle Bedels Skrifter; men jeg kan her henvide til et andet almindelig bekjendt Værk, Ryerup og Rahbe d. dan. Digtef. Hft. I. S. 294—302, og skal blot give nogle Supplementer dertil. Den første Bog ender med Melchisedes, og som den første Bave nævner Bedel Linus, medens Platina stiller Peder i Spidsen; Rækken stemmer overens, kun at Bedel sætter Anacletus foran Clemens. I den anden Bog (sol. 36—57 vers.) og de følgende indføres Paverne selv talende ligesom i den danske Kilmkrønike, medens Pasquillus fortalte om dem i første Bog; den ender med Sabinianus. I tredje Bog (sol. 58—75 vers.) begynder egentlig Pavernes Ugudelighed, Hovmod og Tyrannie at stibred; Rækken stemmer med Platina, kun at Bedel indskyder Constantin II mellem Paul I og Stephan III; den sidste i Bogen er Fabrian I. Fjerde Bog (sol. 76—101 vers.) ender med Johannes XVII, og Bedel optager i Rækken Agapetus (sol. 88) og Basilius (sol. 88 vers.), som Platina forbigaar. I femte Bog (sol. 102—128 vers.) optager Bedel i Rækken Pave Clemens, Rødpave mod Gregor VII; han ender med Urban II. Sjette Bog (sol. 129—154 vers.) gaar til Celestin III. Syvende Bog (sol. 155—189 vers.) gaar til Alexander V, og optager Clemens VII (sol. 186) og Benedict XIII (sol. 187 vers.) i Rækken. Ottende Bog (sol. 190—232) gaar til Pius V, der sad paa Pavethrønen, da Bogen 1571 udkom, medens Platina ender omtrent hundrede Aar tidligere. Hver Bog har gjerne som en Indledning og Slutning en kort Dialog mellem Peregrinus og Pasquillus. Jeg erindrer kun eet Sted at have seet Platina udtryffeligt paaberaabt, neml. sol. 204 vers. — Naar jeg her har talt om Platina Original, saa refererer jeg mig til Udg. af 1485 sol. ved Johannes Bercelesius, s. l. (Treviso, siger Ebert).

6 Ryerup synes at have villet antagne bispe Steder, men har i saa Fald ikke last Bogen neiagtig igjennem. Jeg skal, tilbeels som Supplement, henvide til sol. 94 vers.: om Kong Frode, sol. 147: om Rødet i Reg, Baldemar og Absalon, sol. 154: om Lucius og Røskilde Domkirke, sol. 206: om R. Christian Is Reise til Rom, sol. 207: om Rabveren uden Brug af Viin i Norge, sol. 231: om de Danske Lyffe formedelst Troes-Enheden. Ryerup anfører Stederne om Johan Friis og Jørgen Lyffe. Denne Jørgen Lyffe opnaaede ogsaa i Ublandet stor Berømmelse; ifølge Thuanus, der kalder ham Georgius Glukus, Frederici Danie regis orator (Tom. I. p. 555. Francof. 1625 sol.), lovebe Kongen af Navarra ham, at hele Franckrig „antequam annus exiret“ skulde antage Reformationen. Sr. Refen S. 338.

7 Denne Psalme findes nemlig i Hans Thomsens Psalmebog 1569: Ryerup og Rahb. I. 211. Sigelædes Brandt og Helweg d. danske Psalmeb. I. 75—76, hvor den er heel aftrykt. Overskriften er: „Om merdelige Mendes Deb“, hvilket Lyschander de scriptt. dan. ap. Westphal. III. col. 449 oversætter: de mortis meditatione. Denne Psalme er vel den eneste Grund, der kunde rettigt Alb. Thura Id. hist. lit. p. 348 til at give Bedel Plads „inter postas sacros“.

Digter maatte i Anden have overfluet alle Stoffets Enkeltheder, have opfattet den Idee, der forbandt eller skulde forbinde dem til et Hele, og have udtalt denne Idee i en Række af Forestillinger, der berørte den individuelle Sandheder, og i en Form, der havde nogen kunstnerisk Skjønhed: saa skal man uden tvivl derimod finde, at denne Riimkrønike er en stykkevis udført Samling af ikke meget nøie forenede, sjældnt vistnok eensartede, Smaastykker, at Fremstillingen har lidet, der kunde virke paa en dannet Følelse, og at Sprogets Bøielighed oftere har været utilstrækkelig ved Riimliniernes tekniske Behandling. Men paa den anden Side vil man dog maaskee ikke nægte, at Anlægget selv røber en vis digterisk Virksomhed, at Udførelsen paa enkelte Steder efter Tiden Leilighed er ret smuk, og at navnlig de Episoder, hvori danske Mænd indføres, ikke uheldigt staae ved Siden af Broder Niels's Riimkrønike, om end denne i en vis eenfoldig Kraft i det Hele maatte tilkjendes Fortrinet⁹.

Saaledes udført forløb nu Bedels Riimkrønike Pressen i de første Dage af Maret 1571, og den syvende Januar indviede han den til en Fests gave for Rigshofmesteren Peder Dre paa dennes en og halvtredstusindstyvende Fødselsdag¹⁰. Eders Fromhed ville vel drages til Minde, sagde han til denne Herre, det som J hørte nu paa andet Aar forleiden ved Eders eget Bord, der salig Cantlerens lod frembære Mester Mads Langes Riim. Der jeg med mit Arbeide var kommen til den sidste og ottende Bog, som skulde prentes, da kom de forrige Tidinger om hans store Sygdom, og jeg takker Gud, at jeg maatte bevise hannem den sidste Tjeneste og trøste hannem i hans yderste Time med Guds Ord. Men nu kommer jeg derfor til Eder, kjære Hr. Hofmester, med dette mit sidste Arbeide og haver ladet det udgaae under Eders Navn til et Taknemmeligheds Tegns for hvis Godt J mig med Eders gode, troe og gamle Ven salig Hr.

⁸ Paa en Durbering af Digterne indlader, som bekendt, d. d. n. Digter. Dist. sig ikke. Der er ei heller min Mening at opstille Forbringer, som tilhøre en nyere Tid; men af en virkelig Digter maatte dog formeentlig de væsentligste af disse Forbringer til enhver Tid opfyldes uden Hensyn til, om Begrebene vare udtalte eller ikke.

⁹ Som en uden tvivl helligere Prøve end de, der af Andre ere frembragne, skal jeg hidsætte Begrebets Belsen af ottende Bog S. 190—190 vers (om Reformationstiden):

Det bagis i Osten oc linsner viit,	Huer vindel oc vraa er der aff fuld
Den klare Soel oprinder,	De foregis i huer stunde:
Det kommer nu frem, jeg haffuer forbitid,	D naadige Gud saa mild oc blid,
De Morgenstjerne forsvinder.	Langmodig offuer al maade,
Stor wonder det er, at offuer denne Stad	Som giffuer til penitans frist oc tid
Solen vil sin stin giffue,	De biuder til din Raade:
De giøre her noget Menniske glad,	D Tryghed haard oc sedterhed gram
De ey i mørde lade bliffue:	De blindhed for vden ende,
For Synden, som sin tusindfold	At huerken leeg eller lærd til Rom
Bedriffues her mangelunde,	Besogelsens tid vil fiende.

¹⁰ Antichr. Rom. Fort. c 3 vers. Den samme Dag blev ogsaa derved en Festsdag i Tilsigelse af de danske og svenske Gesandter ankom til Hovedstaden fra Fredscongresfen i Stettin. Resen p. 136

retslæren gjort og beviist have i mange Maader¹¹. Saaledes talte Bedel; men Peder Dre blev efter Jo. Friis's Død Hovedet for hans Venner og Besøgttere, og hans Forbindelse med denne udmærkede Mand havde en ny Støtte i den unge Lyge Brahe, Inger Dres kjære Pleiesøn, der nylig var kommen tilbage fra Tydskland og hyppigt indsendt sig i Hovedstaden. Der samlede atter en Kreds af lærde Venner: Carl Danzæus, Bedel, L. Brahe, Jo. Francisci, Jo. Pratenfis, Er. Lætus og Andre; der traadte Hofmesteren Bedel i den uforlømmelige gamle Cantslers Sted; der oplivedes atter Tanken om en Saxo i den danske Tunge¹².

At udgive Saxo saaledes, var efter Datidens Betragtning et langt betydeligere Arbejde, end det ved første Diefast kunde synes. Næsten alle dannede Folkeslag vare dengang befjælede af Duffet om at erholde deres Nationalhistorie. I Skotland og England, i Spanien og Portugal, i Frankrig, Tydskland og Nederlandene, ja selv i det fjerne Ungarn stræbtes der med Iver til dette Maal¹³. I Norden vilde man ikke staae tilbage, og Tidens Aand henrev ogsaa dem, der ellers mindre bekymrede sig derom: Forbindelsen mellem Danmark, England og Skotland var meget levende, og i de sidstnævnte Lande havde man allerede et Frugter af denne Stræben¹⁴. Men naar nu Spørgsmaalet om en dansk Nationalhistorie blev overvejet, saa vare fast Alle af den Mening, at der ikke var eller kunde gives nogen anden eller bedre Begyndelse dertil end den, som Saxo havde frevet, at en Oversættelse eller Bearbejdelse af Saxo ligefrem maatte være det første Skridt, som uundgaelig maatte lede til de følgende, og

11 Anf. St. c2--c3. Bedels egne Ord. Jfr. Ryges Ved. Dre. S. 292—93.

12 I Aaret 1570 var L. Brahe kommen tilbage fra Augsburg til Fædrelandet og opholdt sig der end paa sit eget Gods Knudsstrup, hos sin Morbroder Steen Vilde til Vanbaas og Raabelsf, der var forlehnet med Heridsøvd Kloster. Dog kom han hyppig dervfra til Kjøbenhavn, hvor han synes at have boet hos sin Ven Prof. Johannes Pratenfis. Dan. Mag. II. 182—185. Vil man igjen her se et Exempel paa de lærde Dordsamtaler i denne Kreds, saa kan jeg henvise til Gassebus p. 22, der fortæller, hvorledes Brahe netop i et Selskab hos Carl Danzæus „inter epulandum“ først meddeelte Opdagelse til denne og Joh. Pratenfis.

13 Man vilde blot oversee følgende Række af omtrent samtidige Historikere: Buchanan i Skotland, Camden i England, Mariana og Sandoval i Spanien, Resende og Osorio i Portugal, Jo. Bodin, Guanus og lidt senere Andr. du Chesne i Frankrig, Flacius, Chemnit, Leunclavius, Heineccius og Stræus i Tydskland, Grotius lidt senere i Nederlandene, Isthuansi i Ungarn.

14 Svad Sverrig angaaer, vil jeg minde om den store Gustavs og hans Sønners befjendte Historikere, om Antiquaren Joh. Buræus og den noget yngre Joh. Meesenius. I Danmark fik man allerede i det samme Aarhundrede kongelige Historiefrivere, der alle arbejdede paa at skrive Fædrelandets Historie under megen Deeltagelse fra Statsmændenes Side. Evanning siger reent ud, at denne Iver for Historien i Danmark var for en Deel opvakt „vicinorum regnorum exemplo, quæ mirum modum suas historias hoc erudito seculo illustraverunt“. Ryerup S. 66. Ogsaa Hofmester Hardenberg interesserede sig derfor og er maastet Skyld i, at vi have det velbefjendte Skrift af Nicolaus Petrejus. Jfr. Suhms Sandvigste Saml. I. 2. S. 138—139. — De hyppige Besambesøgelser mellem England og Danmark vil jeg siden komme til at nævne; her tænker jeg nærmest paa den Besøgtation, der bragte den berømte Geo. Buchanan hertil. Resen p. 261.

Digter maatte i Anden have overskuet alle Stoffets Enkeltheder, have opfattet den Idee, der forbandt eller skulde forbinde dem til et Hele, og have udtalt denne Idee i en Række af Forestillinger, der berørte den individuelle Sandseverden, og i en Form, der havde nogen kunstnerisk Skjønhed: saa skal man uidentivt derimod finde, at denne Riimkrønike er en stykkevis udført Samling af ikke meget nøie forenede, skjøndt vistnok eensartede, Smaastykker, at Fremstillingen har lidet, der kunde virke paa en dannet Følelse, og at Sprogets Bøielighed oftere har været utilstrækkelig ved Riimliniernes tekniske Behandling⁸. Men paa den anden Side vil man dog maaskee ikke nægte, at Anlægget selv røber en vis digterisk Virksomhed, at Udførelsen paa enkelte Steder efter Tidens Leilighed er ret smuk, og at navnlig de Episoder, hvori danske Mænd indføres, ikke uheldigt staae ved Siden af Broder Niels's Riimkrønike, om end denne i en vis eensfoldig Kraft i det Hele maatte tilkjendes Fortrinet⁹.

Saaledes udført forlob nu Bedels Riimkrønike Pressen i de første Dage af Maret 1571, og den syvende Januar indviede han den til en Fests gave for Righshofmesteren Peder Dre paa dennes en og halvtredstindstyvende Fødselsdag¹⁰. Eders Fromhed ville vel drages til Minde, sagde han til denne Herre, det som J hørte nu paa andet Aar forleden ved Eders eget Bord, der salig Cantslæren lod frembære Mester Mads Langes Riim. Der jeg med mit Arbeide var kommen til den sidste og ottende Bog, som skulde prentes, da kom de forrigfulde Tidinger om hans store Sygdom, og jeg takker Gud, at jeg maatte bevise hannem den sidste Tjeneste og trøste hannem i hans yderste Time med Guds Ord. Men nu kommer jeg derfor til Eder, kjære Hr. Hofmester, med dette mit fæie Arbeide og haver ladet det udgaae under Eders Navn til et Taknemmeligheds Tegns for hvis Godt J mig med Eders gode, troe og gamle Ven salig Hr.

⁸ Paa en Durbering af Digterne indlæber, som bekjendt, d. dan. Digter. Dist. sig ikke. Det er ei heller min Mening at opstille Forbringere, som tilhøre en nyere Tid; men af en virkelig Digter maatte dog formeentlig de væsentligste af disse Forbringere til enhver Tid opfyldes uden Hensyn til, om Reglerne vare udtalte eller ikke.

⁹ Som en uidentivt heldigere Prove end de, der af Andre ere frembragne, skal jeg hidsætte Begyndelsen af ottende Bog S. 190—190 vers (om Reformationstiden):

Det bagis i Osten oc liudner viit,	Huer vindel oc vraa er der aff fuld
Den klare Soel oprinder,	De foregis i huer stunde:
Det kommer nu frem, jeg haffuer forbiid,	D naabige Gud saa mild oc blid,
De Morgenstjerne forsuinder.	Langmodig offuer al maade,
Stor wuder det er, at offuer denne Stad	Som giffuer til penitanz frist oc tid
Solen vil sin stin giffue,	De biuder til bin Raade:
De giøre her noget Menniske glad,	D Trøghed haard oc seckerhed grum
De ey i mørde lade bliffue:	De blindhed for uden ende,
For Synden, som sin tusindfolb	At huerken leeg eller lard til Rom
Bedriffues her mangelunde,	Besøgfens tid vil fiende.

¹⁰ Antichr. Rom. Fort. c3 vers. Den samme Dag blev ogsaa derved en Festsdag i Kjøbenhavn, at de danske og svenske Gesandter ankom til Hovedstaden fra Fredscongresen i Stettin. *Resen* p. 256.

Cantsleren gjort og beviist have i mange Raader¹¹. Saaledes talte Bedel; men Peder Dre blev efter Jo. Friis's Død Hovedet for hans Venner og Besskyttere, og hans Forbindelse med denne udmærkede Mand havde en ny Støtte i den unge Lyge Brahe, Inger Dres kjære Pleiesøn, der nylig var kommen tilbage fra Lybskland og hyppigt indsendt sig i Hovedstaden. Der samlede atter en Kreds af lærde Venner: Carl Danzæus, Bedel, L. Brahe, Jo. Francisci, Jo. Pratenstis, Er. Lætus og Andre; der traadte Hofmesteren Bedel i den uforsglemmelige gamle Cantslers Sted; der oplivedes atter Tanken om en Saxo i den danske Lunge¹².

At udgive Saxo saaledes, var efter Datidens Betragtning et langt betydeligere Arbejde, end det ved første Ofsigt kunde synes. Næsten alle dannede Folkeslag vare dengang bejlede af Ønftet om at erholve deres Nationalhistorie. I Skotland og England, i Spanien og Portugal, i Frankrig, Lybskland og Nederlendene, ja selv i det fjerne Ungarn stræbtes der med Iver til dette Maal¹³. Her i Norden vilde man ikke staae tilbage, og Tidens Mand henrev ogsaa dem, der ellers mindre bekymrede sig derom: Forbindelsen mellem Danmark, England og Skotland var meget levende, og i de fidsnævnte Lande havde man allerede seet Frugter af denne Stræben¹⁴. Men naar nu Spørgsmaalet om en dansk Nationalhistorie blev overveiet, saa vare fast Alle af den Mening, at der ikke gaves eller kunde gives nogen anden eller bedre Begyndelse dertil end den, som Saxo havde skrevet, at en Oversættelse eller Bearbejdelse af Saxo ligefrem maatte være det første Skridt, som uundgaaelig maatte lede til de følgende, og

11 Anf. St. c2--c3. Bedels egne Ord. Sfr. Nygods Ved. Dre. S. 292—93.

12 I Aaret 1570 var L. Brahe kommen tilbage fra Augsborg til Fædrelandet og opholdt sig, mere end paa sit eget Gods Knudsstrup, hos sin Morbroder Steen Bilde til Danbaas og Raabelef, der var forlehnet med Heredsøvd Kloster. Dog kom han hyppig derfra til Kjøbenhavn, hvor han synes at have boet hos sin Ven Prof. Johannes Pratenstis. Dan. Mag. II. 182—185. Vil man igjen her have et Exempel paa de lærde Vordsamtaler i denne Kreds, saa kan jeg henvise til Gas send us p. 22, der fortæller, hvorledes Brahe netop i et Selskab hos Carl Danzæus „inter epulandum" først meddeelte sin Opdagelse til denne og Joh. Pratenstis.

13 Man vilde blot oversee følgende Række af omtrent samtidsge Historikere: Buchanan i Skotland, Camden i England, Mariana og Sandoval i Spanien, Resende og Osorio i Portugal, Jo. Bobin, Thuanus og lidt senere Andr. du Chesne i Frankrig, Flacius, Chemniz, Leunclavius, Heineccius og Chytraeus i Lybskland, Grotius lidt senere i Nederlendene, Istvanfi i Ungarn.

14 Hvad Sverrig angaaer, vil jeg minde om den store Gustavs og hans Sønners bekjendte Historieforfattere, om Antiquaren Joh. Buræus og den noget yngre Joh. Meesenius. I Danmark fik man først i det samme Aarhundrede kongelige Historieforfattere, der alle arbejdede paa at skrive Fædrelandets Historie under megen Deeltagelse fra Statsmændenes Side. Svaning siger reent ud, at denne Iver for Historien i Danmark var for en Deel opvakt „vicinorum regnorum exemplo, quæ mirum in modum suas historias hoc erudito seculo illustraverunt". Nyerup S. 66. Ogsaa Hofm. Eiler Hardenberg interesserede sig derfor og er maaske Skyld i, at vi have det velbekjendte Skrift af Nicolaus Petrejus. Sfr. Suhms Sandvigske Saml. I. 2. S. 138—139. — De hyppige Gesandtskaber mellem England og Danmark vil jeg siden komme til at nævne; her tænker jeg nærmest paa den Legation, der bragte den berømte Geo. Buchanan hertil. Resen p. 261.

Orlunde bevægede ham til at lægge ogsaa Hjemreisen til Hovedstaden over Fyen. — Henrik Friis's Enke Margrete Bild døde nemlig den fextende Mai, og Bedel tilbragte derefter en Deel af Sommertiden i Fyen, hvor han besøgte salig Cantlerens to gamle Søstre Adelsheid og Anne, der, efter at have antaget Reformationen, endnu levede et stille og gudfrøgtigt Liv i Dalum Kloster, og rimeligviis ogsaa deres nærmeste Slægtninge paa Orlunde og Høvelagergaard⁷. Men end ikke dermed var Forstyrrelsen tilende. Den attende Juli døde Bedels Fader, Raadmand Søren Sørensen i Veile. Det er uvisst, om Bedel i denne Anledning besøgte den sørgende Moder; men vist er det, at han ikke længe efter igjen befandt sig i Kjøbenhavn⁸.

Efter saamegen Uro og Sorg i Foraaret og en stor Deel af Sommeren fuldendte da Bedel ved Midten af August sin Udgave eller Omskrivning af Herr Mikfels Digt, forsøgede det med sine Epitaphier og Mindekrifter over Herr Balkendorf og lod det udgaae med en Dedication til dennes Broder Christoph Balkendorf, der samme Aar drog som Lehnsmænd til Gulland⁹. Bedels Føretjeneste af denne Bog bestod deri, at han havde bragt Bogstaveringen nogl nærmere til sin Tid's Form og ombyttet enkelte Ord, der syntes ham forældede,

7 Hvorlænge Bedel er bleven i Ribe, sees ikke af Høvelund's Kalender; men har han blot opholdt sig der nogle Dage, saa har han kunnet see sin tilkommende Svoger, Lauge Hansen, der vel altsaa gik i Ribe Skole, som Raalgreve. Thi ved 1 Mai skriver Høvelund: „Scholasticum festum xxi d. mensis maii anno 1571“, et sult Floriger Lago Johannis, Episcopi M. Joh. Lagonis filius“. — Bedels Gravskrift over Margrete Bild var ogsaa paa Dansk, og deri siges, at hun havde 13 Børn. Dens Epitaphium i Marm. Dan. I. 240 stemmer deri med Bedel. — At Bedel i Sommeren 1571 var i Ribe, siger han selv i Ligpr. ov. Jo. Friis, Fort. 8—8 vers., hvor han omtaler Jomfru Adelsheid Friis og Jomfru Anna Friis i Dalum Kloster som to gamle Damer, den første langt over 80 Aar, den anden ikke langt fra 70 Aar, „som de mig nu i Sommer, ieg talede med dem, self berette“; de prøvte sig lykkelige, at de vare udferte af den papistiske Døetro, „vdi huilken de med mange andre i fordøms tid haffue været“, og de enskede at hende i den sande Tro, „liger vi oss som de herde mig, at deris kiere Broder henschiff vdi“. Jo. Friis selv havde d. 25 Jan. 1530 faaet et Brev paa Dalum Kloster (Reg. ov. a. L. No. 3 fol. 142b—143a) og erholdt det som Pant d. 12 Martz 1567, hvorefter han havde det til sin Død (Klevenf. Saml. medd. af Dr. Kall Raadmandsen). (Sfr. Dan. Mag. IV. 169).

8 Man maa dog stole paa Bedels eget Epitaphium over hans Fader, der angiver dennes Dødsdag til d. 18 Juli 1571. Marm. Dan. II. 78. App. Inscr. Rip. 64 d. c. 74. Men det ser rigtig besynderligt ud, at Bedel selv (Ligpr. Fort. 9.) d. 24 Decbr. omtaler dette Dødsfald som indtraffet „nogle faa Ager“ siden, og at Høvelund ved d. 1 August skriver: circa hoc tempus obiit Søren Sørensen Viellæ, M. Andrew Velleji pater. — I en Fasc. MSS. Vellej. Bibl. Univ. Ad. No. 121 4to findes Bedels egenhændige Epitaphium over hans Fader, baade Concept og Receptskrift i Lapidarbogstaver. Ved at sammenholde dette sidste med Pontoppidan og Lerpager finder jeg i R. 2. 2. interitum istf. infernum, og i 7 Lin. comparam istf. compari; men istedenfor dette comparam (som vist er urigtigt) har Concepten: bono. Nebenunder Concepten læses Aarstallet 1572, altsaa vel det da Epitaphiet er skrevet.

9 C. P. Rothe, ban. R. ber. Efterm. II. 34. Dedicationen er undertegnet d. 12 Aug. 1571 og en Agedstid efter, d. 21 og 22 Aug., udstededes Følgebrev og Forlehningsbrevet paa Gulland Chr. Balkendorf.

nyere eller efter hans Mening heldigere. Man tør vel neppe paastaae, at **erfket** i det Hele har vundet ved disse Forbringere; derimod vilde nu en **Sam-**
mligning mellem Miksels og Bedels Arbejder ikke blive uden Frugt for
proget's Udviklingshistorie¹⁰.

Neppe var dette Skrift færdigt, før Bedel beredede en Udgave af sin
onne Lignprædiken over Johan Friis, hvortil han nu i de mange Digte, der
re skrevne til Cantserens Øre, og i sine egne Epitaphier over Henrik Friis
Margrete Bild havde et passende Tillæg. Den udkom i Slutningen af
ctober samme Aar, dediceret til samtlige Johan Friis's Arvinger af Familierne
riis og Trolle, og bestod, som sædvanligt var, af tvende Hovedstykker, hvoraf
et første indeholdt en Udsigt over den Afsødes Levnet, det andet en Homilie
er den valgte Text af Hiobs Bog¹¹.

Saaledes var da hele dette Aar hængaaet under megen Uro, til liben
havn for Bedels historiske Studier, og endnu inden Aarets Udgang blev det
lgende Aar betegnet som det, der for en Mand i Bedels Stilling vilde
iedføre ligesaa forstyrrende Optrin, hvilke atter kunde have mangehaande Følger.
long Frederik den Anden bestemte sig nemlig i November Maaned 1571 endelig
or et Ægteskab med sit Sødsfendebarn Sophie af Mecklenborg, og Formælingen

¹⁰ Bogens Titel: Vita hominis. Undervisning Om Menniskens Leffned, fra
ans Fødsfels time, indtil opstandelsen oc Dømmedag. Kjøbenh. Laurentz Benedickt. 1571.
Den er en lille Piece paa 20 upaginerede Blade. Hverken Miksels eller Bedels Navn findes paa Titel-
bladet, men Fortalen eller Dedicationen giver de fornødne Oplysninger. Paa Bagsiden af Titelbladet
ndes et Gudsбилед i Træsnit med Dmskrift: Ego sum Dominus omnipotens. Det andet Dylag af
ogen udkom 1576 (Hjelmskj. Saml.), og afsiger kun i enkelte orthographiske Forandringer fra det første.
fr. Dan. Digtek. Hist. I. 292.

¹¹ Titelen: En Prædiken som skeede vdi Erlig Velbyrdig oc Gubfryctig mands,
Lige Johan Friis's begraffuelse vdi Kjøbenhaffn. Aff Anders Søffrinsson Be-
L. Kbh. Laur. Benedickt. 1571. 8vo min. Paa Bagsiden af Titelbladet findes Jo. Friis's Por-
tret, med Underkrift: V. I. B. M. Dette betyder: Vince in bono malum, som var Cantserens
mbolum. I Dedicationen, som er understrevet d. 24 Octbr., nævnes først Johan Friis's tre Hoved-
vinger, Niels (Høselager), Frederik (Hageskeb) og Christian Friis (Borreby), og derpaa de øvrige
vinger, i Epitafen for hvilke er sat Bedels Belynderinde, Fru Karine Bjørn Andersens. Trollerne
a Trolholm (Holsteinborg) nebstammede fra de tre nævnte Brødres Søster Anna Friis, der nylig var
d, men havde været gift med Niels Trolle til Trolholm. Prædikenens Thema har jeg forhen angivet,
som ogsaa dens smukkeste Deel (den historiske) er benyttet. Tillægene ere følgende: 1. Bedels Brev
Deber Øre. 2. 3. Bedels Mindebigt over Joh. Friis paa Latin og Dansk. 4. 5. Et Mindebigt af
aril Rangau paa Latin og Dansk. 6. Et prosaisk Epitaphium paa Latin af Niels Raas. 7. Et lig-
de af Casp. Vasslich. 8. Et Elogium af R. Hemmingsen. 9. Et latinsk Epitaphium af Mart.
bituns. 10. Et dansk Digt af Joh. Francisci. 11. Et lignende som Acrosticon af Joh. Thoma. 12.
Lignende af Er. Catholmius. 13. Et lignende af Ivar Bartholin. 14. 15. Bedels Gravskrift over
aril Friis og over Margrete Bild. 16. „Nogle besynderlige Sentenger oc siene spraag, vdfet paa
mste Rim aff saltge Johan Friis, som findes atskillige steder paa hans Gaarde opstreffne“. — Om-
mt fra denne Lib af begynder den ærverdige danske Lignprædiken-Literatur. Aaret iforveien udkom
iels Svids over Henning Dwigov og Niels Hemmingsens over Mogens Gylbenstjerne; 1571
kom foruden Bedels over Johan Friis ogsaa Niels Hemmingsens to over Otto Rud og Børge
Øre. Sammes Lignprædiken over Hertuf Trolle udkom først 1572.

skulde feires i Kjøbenhavn den næste Sommer¹². I Begyndelsen af Juli 1572 strømmede de fremmede Herrer i stor Mængde som Bryllupsgjæster til Danmark Hovedstad. Blandt dem var ogsaa Kongens Svoger, Churfyrste August af Sachsen, dennes Gemalinde Anna, Kongens Søster, og flere fyrstelige Personer, og den tyvende Juli holdtes Formælingen paa Kjøbenhavns Slot med al den Pomp og Pragt, som brugelig var blandt store Herrer og Fyrster. Det kunde vel ikke undgaaes, at disse Høitideligheder ogsaa maatte medføre nogen Syssel-sættelse for Bedel som Slotsprædikant, skjøndt de to ældre Hofpræster, Kolbing og Knoff, havde en Forrang¹³; men dog lade Følgerne deraf for Bedel sig udentvivl snarere spore ad en anden Vei. Man fristes nemlig meget til den Formodning, at Spørgsmaalet om de danske Theologers Kættroenhed, der siden det sidste mæstere Angreb paa Niels Hemmingsen i nogle Aar ikke directe var anfægtet, men derfor ingenlunde var erkjendt af Tydslands stridslystne Kættremagere, netop ved saamange Fremmedes Nærværelse og ved Churfyrstens Indflydelse paa sin kongelige Svoger atter kunde være bragt paa Bane. Bedel havde vel hidtil ikke blandet sig i disse dogmatiske Tvistigheder: hans theologiske Skrifter vare ikke polemiske¹⁴, hans rette Plads var Prædikestolen, hans mildte Veltalenhed udspredte ikke Had, men Kjærlighed. Men netop derfor maatte han af sine mistænkte Colleger og sin mistænkte Lærer ansees for den, der bedst kunde afværge de Farer; som fra hin Side muligen truede. Det er nemlig vist, og det bliver saaledes meget forstaaeligt, at Niels Hemmingsen paa denne Tid, maaskee under selve Formælings- og Kroningshøitidelighederne, opfordrede Bedel til at oversætte paa Latin det dogmatiske Værk, han havde udgivet som en Summa af sine Foredrag ved Universitetet¹⁵, og det er ligeledes vist, at Bedels egen

¹² Werlauff i Histor. Tidsskr. III. 34 og der anf. St.

¹³ Ligel. især af Heravind. Jfr. Resen S. 264 fg. Nielsen forrettede den tydske Hofpræst Christ. Knoff; ved Kroningen afstjerede den danske Hofpræst Niels Kolbing. Bedel nævnes ikke udtrykkelig.

¹⁴ Hvad Bedels theologiske og homiletiske Skrifter, der ikke bleve trykte, angaaer, vil jeg blot henvise til Cimbr. lit. II. 909 eller Zwerg. S. 508.

¹⁵ Bedels Oversættelse af Niels Hemmingsens Livsvei var færdig fra hans Dødsdag den 17de April 1573. Der kan da med Hensyn til Arbejds Omfang og Bedels ingenlunde store Færdighed altsaa ikke tvivles om, at Niels Hemmingsen, efter hvis Opfordring det var begyndt og afsluttet (Via vitæ p. 38: hortatu ipsius auctoris), engang omtrent ved Midten af Aaret 1572 maatte have henvendt sig til Bedel derom. Men dette Tidspunkt er netop den Tid, da de mange Fremmede vare i Kjøbenhavn. Med Hensyn til den henkastede Gttring, at muligen Churfyrste August kunde directe eller indirekte have virket, da vil man formobentlig ikke mede mig med den Indvending, at han endnu dengang taalte Peucer, Christopher Pezelius og andre Crypto-Calvinister ved sine egne Universiteter; thi det var blot, at han ligesaalet som R. Frederik II selv kunde domme i de spidsfindige theologiske Tvistigheder og altsaa gif alene efter deres Mening, som forstod at giøre sig gjældende. Han selv var nemlig orthodox, da Peucer formaaede alt hos ham, som efterat denne var styrtet, og der kan ikke være Tvivl om, at han godt har vidst, hvorledes et stort Partii fortjættrede N. Hemmingsen. Iøvrigt kan blot yttret en Formodning, og det lader sig neppe bringe videre end til at vise dens Rimelighed.

rygt for intolerante og forfølgelseslyste Theologer i selsamme Tidspunct var vønde vaft.

Han var nemlig dengang atter bortkaldt fra sin Saxo ved en god Vens Begiering, og bestjefstiget med at udarbejde et lidet Skrift om de saakaldte Syv Bise i Grækenland. Skriftet selv var ikke betydeligt: det meddeelte først nogle korte Dplysninger om enhver af disse Viismænd med de dem tillagte Tankesprog, indeholdt derefter et Udvalg af andre gamle Sententser efter Diogenes Laertius og endte med nogle Stykker af Camerarii Arithmologia ethica, som ovenfor er omtalt¹⁶. Men da nu Vedel den tredivte November 1572 skrev Fortalen til denne Bog eller Dedicationen til sin Belynder, Rigscontskleren Eiler Grubbe¹⁷, saa fandt han det fornødent ei alene at optage deri den skønne, men paa dette Sted meget forunderligt anbragte Afhandling om den hedenste Philosophies Udsælselighed i Sammenligning med Christendommen, men endog udtryffeligt at undskyldte sig med, at mange andre høilærde og vise Mænd havde skrevet om den hedenste Philosophie, og ligesaa udtryffeligt at bede sine Læsere, ikke at udsætte sig dette foretagende i den værste Mening¹⁸.

Al denne Uengselighed vilde mangle Retfærdiggjørelse og Grund, hvis ikke Uveirskyer traf op over de danske Theologer; men at dette var Tilfældet, synes

¹⁶ Skriftet fører følgende Titel: Septem sapientes Græciæ. Støne Sprog, oc merdelige Sententser som ere saaregiffne, af de siu Raffkundige Bise Mænd. Kiøbenh. Laurens Benedicht (1572). Det er upaarvøielig urigtigt, naar Ryerup nævner en tidligere Udg. Kbhvn. 1571 og en anden Ribe 1572, og Zwergius vel kun den sidste, men ligeledes Ribe som Tryksted; thi Dedicationen er undertegnet den 30 Novbr. 1572. I denne Dedication siger Vedel (A 9 vers.), at han har udgivet Bogen „effter en god vens begaring, huilken ieg dette ringe arbeid ingenlunde necte funde“. Man kunde let falde paa at troe, at disse dicta septem sapientum vare en Oversættelse af det Tillæg, der under denne Titel var seiet til Catonis Disticha moralia, en Bog, som Vedel tidlig lærte at kjende; men det er ikke Tilfældet. Thi Tillæget i Corberii Udg. af Cato (Kob. Stephan. 1561) er ikke de Syv Bises Hovedsententser, men en Samling af 78 Sætninger, der tillægges dem. Ligesaa lide man man forveksle disse „Støne Sprog af de syv Bise“ med den 1618 udgivne Bog, kaldet „De Gamle Bises Exempter oc Hoffsprø“; thi denne Bog er en dansk Bearbejdelse af Kallia va Dimna eller Pylais Fabler (Suhms Sandv. Saml. I. 2, 91. eller bedre selve Septimii danske Boglade MS. Bibl. Univ. det tredie Blad. Rigel. Ryerup alm. Morfskabslæsn. S. 2). Derimod er Arithmologia Joach. Camerarii (E 5 vers.—E 8) ligesrem et Udvalg af den tidligere omtalte næste Elementarvog, oversat paa Dansk. Vedel begyndte f. Ex. saaledes: „Der ere fire Ting, som skade dem, der stunde derefter: 1. Krig og Feide, 2. Druendskab og Dødel, 3. Gæstebud, som mand er ide tilkaldet, 4. En Daars tale. Camerarii *Αριθμολογία ηθική* (Lips. 1571) p. 8 har følgende: *Πρός τίσσασα ταύτα βλαβερόν ἐστὶ τὸ σπεύδειν. α ἐπὶ μάχην καὶ πόλεμον, β ἐπὶ τὸ μεθύσκεσθαι καὶ τὴν κυβίαν, γ πρὸς δέπνον ἐὰν ἀκλήτος, δ πρὸς τὸ λαλεῖν ὄντα ἀνόητον*, og saaledes fremdeles. Vedels hele Skrift udgjør kun fem Ark.

¹⁷ Eiler Grubbe til Lystrup var Rigens Cantkler, og indtog netop paa denne Tid den tolvte Plads i Rækken af de sytten Rigsraader, der lagde Haanden paa Kronen ved Dronning Sophies Kroningsfest, med Lem Bjørn Andersen til Stenalt og Peder Munk til Eftvadgaard. Resen S. 268. Vedel dedicerer ham denne lille Bog som et „ringe taenmeligheds tegeu for meget gaat, som i mig vsorfslyt i mange maade beuift haffuer“ (A 10).

¹⁸ Sept. Sap. Gr. A 8 fg. Det er denne Afhandling, hvoraf jeg ovenfor S. 51 har meddeelt et Brudstykke som Prøve paa Vedels Foredrag.

ogfaa Niels Hemmingsens Anmodning klart at vise. Bedel havde derfor opfyldt sin Lærers Begjering: en latinſt Oversættelse af hans Værk ſkulde ſættes fremmede Lærde iſtand til at dømme mellem ham og hans Modſtandere. Det temmelig vidtløftige Arbejde optog Bedels Tid og Kræfter i Slutningen af Aaret 1572 og i Begyndelsen af 1573. Den første Mai i dette Aar var det færdigt og blev ſendt til Leipzig, hvor dets Trykning medtog et heelt Aar. Bedel havde Ord til andet oversat Niels Hemmingsen, og kun forſaavidt han derved indirecete vedkjendte ſig dennes Lærefætninger, afgiver Oversættelsen tillige et Bidnesbyrd om hans egne theologiske Anſuelſer²⁰. Det eneſte Stykke, hvor Bedel ſelv fremtræder ſom Forfatter, er Dedicattonen til tvende unge Adelsmænd Henning Walfendorf og Claus Skave, hvis Familie han uden tvivl ſkyldte ſom bindtilighed, og hvis daværende Lærer, Claus Hammer, var en Svigersøn af Doctor Niels Hemmingsen²¹.

VII. Under alle diſſe mindre Arbejder og al den Forſtyrrelſe, ſom Reifer, Hoffeſter og andre indtræffende Begivenheder i diſſe ſidſte Aar medførte, turde Bedel ikke vinde megen Tid til det Værk, ſom Peder Dre af ham havde for-

¹⁹ Bedels Oversættelse kaldes: *Via vitæ. Christiana et orthodoxa institutio complectens præcipua christianæ religionis capita, . . . tradita a Nicolao Hemmingio, . . . translata ab Andrea Severino Velleio* (Lips. 1574). Den Dedicatton er underſkrevet: *Hallniæ, Cal. Maij anno Chr. 1573*, og paa den Tid er formodentlig Manuſcriptet af Bedel ſendt til Leipzig; thi Pagineringen viſer, at Dedicattonen er trykt ſer Bogen ſelv. Under ſamme Udſom Bedels Oversættelse i Frankfurt a. M. 1580, altheds overeensſtemmende med den første Udgave, endog Side for Side indtil pag. 222, hvorefter denne ſidſte Udgave er lidt mere ſammenbragt. Bogen udgjør 253 Sider (i Frankfurter Udg. 252 S.). — I Aaret 1575 udſom en iſlandſk Oversættelse af ſamme Bog ved Gubbr. Thorlakſon.

²⁰ Arrangementet af Bedels Udg. er følgende: N. Hemmingsens Dedicatton til Bjørn *Kaas* p. 1—24 og et Brev af Jo. Francisci p. 25; Bedels Dedicatton p. 26—38; Værket ſelv p. 39—260; en Formula præcandi p. 251—53. Med Undtagelse af Bedels egen Dedicatton er alt det øvrige af hans, men Niels Hemmingsens, og kun forſaavidt Bedel indirecete vedkjender ſig ſamme Meninger, ſom kommer Indholdet ogſaa ham; men derom har jeg ovenfor kortelig talt. Dog finder jeg rigtigſt den ſidſte Den-Formular i den danſke Udgave af Viſſens Brev; men jeg har af denne Bog ſelv haft den første Udgave (1570), hvorefter Bedel oversatte. — Niels Hemmingsen anſaae denne Bog ſin ſin Confesſion: „Dette vil jeg lade vere ſtreffuet“, ſiger han, „alle Danſke til Underviſning og Formaning“. Diſtligſte ogſaa om min Trois og Lærdoms Bekendelse, ſom ieg haſtuer beſent og lært ud af Kiøbenhavnſke Skole, hart ved 30 Aar. Vedendis alle Chriſtne Læſere, at de om min ſkrift vilde aff Guds Ord, og icke aff det ſom hoſtomdige og forfarne Aander vilde foregiſſe“. S. 472—473 (Udg. 1599).

²¹ Efter at have udtalt ſit ſtore Haab om diſſe to unge Herrer, ſiger Bedel p. 34: *Nec meo de vobis existimare patitur eximia illa diligentia, quam in vobis erudiendis gener reverendi Domini præceptoris, Doctoris Hemmingii, vir eruditissimus M. Nicolaus Hamerus, græcorum in Ac. Hafn. literarum professor ord. aliquot jam annis non sine fruge et foenore* (Vinding. Acad. Havn. p. 116. Alb. Barthol. de script. Dan. Hamb. 1718 p. 10. Bloch ſyen. Geiſtl. Hiſt. I. 350. Bring Mon. Scanens. Vol. I. 241). Derpaa ſpænder han dem til at ligne deres berømte Slægtninge, nemlig Henning Walfendorf til at efterligne Niels Skave, og Claus Skave til at efterligne Niels Skave, ſin Fader Peder Skave og ſin Fætter Lyſo Brahe. Dette er Indholdet af den Deel af Bogen, hvortil Bedel er Forfatter.

igt. Dog havde han ingenlunde tabt det af Sigte. Enkelte roligere Mellem-
 mænd havde han benyttet, just ikke til ligefrem at begynde det egentlige Oversætter-
 arbejde, men til at forberede sig selv saaledes, at han med desto større Duellighed
 i Fremgang kunde begynde og fuldende det, naar de gunstigere Tider maatte
 komme.

Allerede strax efter hiin Aftale med Hofmesteren i de første Dage af Aaret
 1571 havde Bedel nemlig taget for sig den store haandskrevne Bog, som Johan
 Friis forud havde leveret ham, og deri fundet ikke alene Christiern Pedersens
 danske Saxo¹, men ogsaa mange Tillæg til Saxo, en Fortsættelse af Krøniken
 af Kong Knud den Sjette til Kong Christian den Førstes Død og en stor
 Deel mindre Stykker, henhørende til Danmarks og Norges Historie². De Afsnit
 af Bogen, der indeholdt Oplysninger til Saxo, lod Bedel dengang for det første
 læse hen, rimeligviis i den Tanke at ville gennemgaae disse, naar han senere
 kom til at begynde paa Oversættelsen, efterhaanden som dette Arbejde skred frem.
 I Tilfælde havde han strax i Aarets første Maanedere excerperet alt det, der hen-
 hørte til en Fortsættelse af Saxo, og allerede den fjerde April 1571 havde han
 saaledes havt et heelt Bind af historiske Samlinger liggende for sig³. Dette
 Bind kaldte han *Paralipomena historiarum Danicarum Tomus III*, vistnok med

¹ Bedels Saxo, Fort. C. „vdi huilken fandis Saxo vsæt, oc nogle andre gamle smukke Histo-
 rier“. Ryerup om Historiogr. S. 62—63 har allerede gjettet, at Johan Friis's Bog netop var
 Christ. Pedersens saakaldte „Store danske Krønike“ (see ovenf. S. 64 Not. 12). Jeg kan bevise det.
 Blandt MSS. Vellej. B. Reg. Bl. Igl. Saml. No. 824 fol. findes en Designation over, hvad Bedel
 maatte sende til Kjøbenhavn, og deri nævnes allerførst „Johan Friis's store tyske Krønike“, hvis Indhold
 ses at være netop det samme, som fandtes i *Appendicis Saxonianæ* Vol. I—III. Men nu siges der
 i *Promus Condus*, at de to første Volumina ere excerperede af Chr. Pedersens Krønike; der kunde
 herne have været sagt: de tre første Volumina; thi saaledes forholbt det sig i Sandhed. Er nu denne
 Christiern Pedersens store Krønike den samme, som Perlus Trolle forud havde taget til sig „Riget
 u. Bedel?“ *Histor. Tidsskr.* III. 629.

² MSS. Vell. anf. St. Her vdi findes atskillige drabelige Documenter, hooð
 Saxoniæ Historia, oc siden forfuld fra hans tid, oc indtil Kong Christian
 den første, hooð Historie findes her vdi temeligen Beskreffuen. Oc her foruden
 atskillige Historie om S. Sebald, S. Carl, Dithen oc andre Danske Konger oc de-
 re foruandte. Man vil her finde, at ogsaa *App. Saxon.* Vol. III. var excerperet af samme Bog,
 som man ogsaa ville bemærke, at S. Carl's Legende saavel her som i *Promus Condus* anføres ikke
 laandt de af Bedel forfattede Skrifter, men blandt dem, som han udfred af Chr. Pedersens Samlinger.
Sk. Dan. Mag. I. 41.

³ Blandt MSS. Vell. B. R. findes under No. 828 fol. Bl. Igl. Saml. et Bind, bestaaende af 79
 Folioblade i Pergaments Omslag, hvorpaa læses: *Paralipomena historiarum Danicarum*
Tomus III°. Titelbladet lyder saaledes: „Den danske krønike fra Saronis tid, indtil Kong Christiern
 den første“. Man ser, at dette Bind er, hvad der i *Promus Condus* kaldes „*Append. Saxon.*
 Vol. III“, og de „tolv Konger“, som der nævnes, indeholdes netop her. Dette Bind viser sig tillige som
 hørende til et større Hele; thi det er deelt i tre Bøger, den 21de fra Valdemar II. til Erik Menved,
 den 22de fra Christoffer II. til Christoffer af Baiern, den 23de Christian I., alt rimeligviis efter Chri-
 stiern Pedersens Inddeling. Men hvad der berettiger mig til at ansætte Bedels Benyttelse af denne Deel
 af Chr. Pedersens Bog netop til 1571, er en Antegnelse i selve Bindet, paa hvis Titelblad læses med
 Kapibogstaver: „Anno Domini MDLXXI mensis Aprilis, die IV“.

Hensyn til, at han af de foregaaende Stykker i Johan Friis's Bog eller Christiern Pedersens Haandskrift vilde danne sig tvende andre Lomer. Thi for Diebliffet maatte han ophøre med disse forberedende Arbejder: nogle Dage efter var det, at han reiste over Fyen til Ribe og derfra atter tilbage til Fyen, og da han ud paa Sommeren kom hjem til Kjøbenhavn, havde han haft andre Forretninger nok for den øvrige Tid af dette Aar⁴. — Begyndelsen af det næste, 1572, havde igjen medført roligere Dage, og det kunde vel være muligt, at disse vare blevne anvendte til et Forstudium af nordiske Oldsager, Runemonumenter og beslægtede, hvortil Læsningen af Saxos Indledning naturlig kunde have ledet ham⁵. Han var saaledes rykket sit Maal nærmere, og vendte formodentlig paa samme Tid igjen tilbage til den ældste Periode i Johan Friis's Bog, hvoraf han havde udfiret en Deel Tillæg til de ni første Bøger af Saxo, og derved dannet et nyt Bind af historiske Collectanea, som han da passende kunde give Navn af Paralipomena, Tomus I⁶. Dersom dette Forarbejde var bleven udført til Midten af Aaret, saa maatte Bedel atter standse indtil videre. Men da den latinske Berfton af Niels Hemmingsens Dogmatik i Mai 1573 var affen til Leipzig, saa frembrød endelig det længe forønskede roligere Tidsrum, hvori den danske Saxo kunde begyndes og bringes til Ende. Og under de heldige Varsler begyndte Bedel derpaa, under Opgangen af Lyge Brahes Stjerne, — under Culminationen af Niels Raas's. Begge vare hans Venner; hithi havde han allerede lykønsket til den første mærkelige Opdagelse, der spaaede om mange paafølgende, denne kunde han i de samme Dage hilse paa den høie Plads, som hans uforglemmelige Johan Friis fordum havde indtaget⁷.

4 Jeg maa her henvise til, hvad jeg nylig troer at have bevist, at Bedel i Foraaret og det næste af Sommeren 1571 var paa Reiser, og at han efter Hjemkomsten var beskæftiget med andre Arbejder indtil Aarets Ende.

5 Se end L. u. v. Fort. b. „Udi midsertid at jeg dette Arbejde (d. e. Saxos Overs.) haver skildret, haver jeg ikke en ringe Ting forbered mig paa Danske Old-Sager, saa at jeg var da fuldfærdig at holde Samtale herom, endogsaa med dem, som lode sig tykke, at de vidste noget synderligt her om.“ — Det er bekjendt, at Bedel interesserede sig for Runemonumenter: Werlauff i Skand. Lit. S. 1807. I. 46. I Levningerne af hans Papirer har jeg dog kun fundet ringe Spor dertil i et Fascikel MS. Bibl. Univ. Addit. No. 121 4to, hvor der findes nogle Runealphabeter paa et Folio-blad. Etatsr. F. Magnusen, der har haft den Gøddhed at eftersee dette Blad, siger mig dog, at det liget deraf er ret interessant, og at nogle (ikke alle) af de sjældnere Characterer ere rigtigt forklarede. Se I præf. p. 2: „majorum acta patrii sermonis carminibus vulgata, linguæ suæ literis scribitur in rupibus insculpenda curasse“, &c.

6 Denne Lome vides nu ikke mere at existere, men da Paralipomena, Tom. III., som nylig er bevist, og Paralipomena, Tom. II., som strax skal vises, ere aldeles det samme som Append. Saxo. Vol. III. og II., saa kan der ikke være noget Spørgsmaal om, at en Paralipomena, Tom. I., ogsaa har været til og have været den samme Materialiesamling som den, der i Promus Condus kaldes App. Saxo. Vol. I. At dette Bind fremdeles har angaaet den ældste Historie omtrent til Harald Blaatand, ser man ei alene af Promus Condus, men ogsaa af Paralipomena, Tom. II., som derfra begynder, og at det har været udbraget af Christiern Pedersens Store danske Kronikes ni første Bøger, der svarede til de første Bøger hos Saxo, skal jeg ret strax saa godt som bevise.

7 Det var, som bekjendt, den 11 Novbr. 1572, at L. Brahe paa Hjemveien fra sit Laboratorium

J omtrent to fulde Aar arbejdede nu Bedel næsten ubelukkende paa dette Bænk, fra Foraaret 1573 til Foraaret 1575. I Modsetning til tidligere Forsøg af Andre, havde han den Hensigt og gjorde sig den høieste Umage for at levere en virkelig Oversættelse, ikke en Omstrivning, om end hans Dre for det danske Sprogs Fordringer i Forbindelse med dette Sprogs daværende ringe Uddannelse og Saxos store Uklarhed oftere nødte ham til at afvige mere fra sin Original, end en nyere Oversætter vilde tillade sig; kun Versene giengav han for det næste alene i et kort Indhold og prosaisk Stil⁹. Han fulgte ligeledes den Grundsetning ikke at forandre noget i Saxos Fremstilling, skøndt han stundom nødte paa Modsigelser og forargede sig over Saxos Partiskhed for eller imod enkelte Landskaber; hvor dog en Ræfemaade i Texten forekom ham at være en åbenbar Feiltryk, rettede han denne Feil i sin Oversættelse⁹. Hellerikke indblev der sig talmindelighed paa at gjøre Tillæg til Saxos Fortælling, hvortil Christiern Pedersens Krønike tilbød ham Materialier, hvad enten han nu ansaae det for utillabeligt for en Oversætter at indskyde sit eget Arbejde i Forfatterens Text, eller han har næret en vistnok velgrundet Mistillid til hine Materialiers Aalidelighed; derimod tilføjede han af og til i Randen snart et Aarstal, snart et kort critisk eller forklarende Bemærkning, ligesom han ogsaa forsynede hver Bog med en kort Udsigt over dens Indhold og en genealogisk Table over de i samme omhandlede Konger og mærkelige Mænd¹⁰.

I sin Bølig i Klostergaardens opbage den nye Stjerne i Cassiopea, der lod sig see lige til i Martz 574. Det næste Foraar kom han til Kjøbenhavn, hvor han udgav sit Skrift derom: De nova nullius novi memoria prius visa stella, contemplatio mathematica. Hafn. 1573. 4to. Ved Enden af den findes Bedels Udsættelsesord til ham. Det har denne Overtitel: In mathematicam novam stellam contemplationem, factam a Iuvene Nobilium Doctissimo et Doctorum Celestibilissimo, Thycone Brahe Otthonide. Det bestaaer af 30 Berømlinger, afværende Hexametre og Pentametre, og ender saaledes: *Promittit Canaan hæc nova Stella novam. Et Exemplar* af denne Bog sendte Bedel til sin forhen nævnte Ven og Byesbroder, Præsten Jacob Madsen i Ribe, og dette selsomme Explr. bevares nu paa det Store Kgl. Bibliothek, hvorfra jeg har havt det. Foran læses med Bedels egen Haand: *Clarissimo viro, pietate, doctrina et virtute præstanti M. Jacobo Sattkio, Ecclesiastæ et Canonico Ecclesiæ Ripensis, fratri suo dilecto; misit Andreas Ellejus.* Sfr. ogsaa Dan. Mag. II. 184—185. — Niels Raas' Udnævnelse til Cantor i „in omittis Randrusiensibus anno 1573 Maii 17. . . quum jam in annum fere tertium Cancellarius vacasset”, cfr. Slangendorph. or. fun. D3—3 vers.

⁹ Sin Hensigt udtaler Bedel ogsaa i sin Dom om de ældre Forsøg (Fort. D 4 vers.), „at de idon offuerløbet Kroniden, oc bragen en Sum der aff, eller giort en Paraphrasin der paa, det er, sat tid for it, som findes vdi Latinen“, og navnlig om Christiern Pedersens (C), „at Saxonis mening vaar ret bræbt, men giort langt videre oc af veyen“.

⁹ Anf. St. C vers.—C2. Bedel sigter vel til Saxos Had til Jyberne, hvorom en lærd Biskop ogsaa i vore Dage har sagt, at „der kunde skrives en heel Bog“. Raanedes skr. f. Lit. I. 145.

¹⁰ „Der haffuer vel været andre, som demde anderledes, at mand skulde sæt til oc taget fra“, siger Bedel. Jeg troer næsten, at han dermed sigter til Christiern Pedersen; thi, skal man dømmen om hans Krønike af Bedels Promus Condus (Westphal. IV. col. 1587), saa havde han rigtig nok havt meget at sætte til. Men noget mere ucritisk end de første Bøger af hans Krønike kunde ikke gives. Alligevel lader det til, at Bedel i det mindste senere altfor meget har ladet sig bedaae af disse formeentlige Tillæg:

Hensyn til, at han af de foregaaende Stykker i Johan Friis's Bog eller Christiern Pedersens Haandskrift vilde danne sig tvende andre Tomer. Thi for Diebliffet maatte han ophøre med disse forberedende Arbeider: nogle Dage efter var det, at han reiste over Fyen til Ribe og derfra atter tilbage til Fyen, og da han ud paa Sommeren kom hjem til Kjøbenhavn, havde han havt andre Forretninger nok for den øvrige Tid af dette Aar⁴. — Begyndelsen af det næste, 1572, havde igjen medført roligere Dage, og det kunde vel være muligt, at disse vare blevne anvendte til et Forstudium af nordiske Oldsager, Runemonumenter og deslige, hvortil Læsningen af Saxos Indledning naturlig kunde have ledet ham⁵. Han var saaledes rykket sit Maal nærmere, og vendte formodentlig paa samme Tid igjen tilbage til den ældste Periode i Johan Friis's Bog, hvoraf han havde udfærdiget en Deel Tillæg til de ni første Bøger af Saxo, og derved dannet et nyt Bind af historiske Collectanea, som han da passende kunde give Navn af Paralipomena, Tomus I⁶. Dersom dette Forarbejde var bleven udført til Midten af Aaret, saa maatte Bedel atter standse indtil videre. Men da den latinske Version af Niels Hemmingsens Dogmatik i Mai 1573 var affendt til Leipzig, saa frembrød endelig det længe forønskede roligere Tidrum, hvori den danske Saxo kunde begyndes og bringes til Ende. Og under de heldigste Varsler begyndte Bedel derpaa, under Opgangen af Tyge Brahes Stjerne, — under Culminationen af Niels Raas's. Begge vare hans Venner; hiin havde han allerede lykønsket til den første mærkelige Dydagelse, der spaaede om mange paafølgende, denne kunde han i de samme Dage hilse paa den høie Blads, som hans uforglemmelige Johan Friis fordem havde indtaget⁷.

4 Jeg maa her henvise til, hvad jeg nylig troer at have beviist, at Bedel i Foraaret og det meste af Sommeren 1571 var paa Reiser, og at han efter Hjemkomsten var beskæftiget med andre Arbeider næsten til Aarets Ende.

5 Svenb Liuv. Fort. b. „Udi mblertiid at jeg dette Arbeide (d. e. Saxos Overs.) haver fuldfærdiget, haver jeg ikke en ringe Ting forbered mig paa Danske Old-Sager, saa at jeg var da fuldfærdig at holde Samtale herom, endogsaa med dem, som lode sig tykke, at de vidste noget synderligt her udsat“. — Det er bekjendt, at Bedel interesserede sig for Runemonumenter: Werlauff i Skand. Lit. S. Skr. 1807. I. 46. I Levningerne af hans Papirer har jeg dog kun fundet ringe Spor dertil i en Fascikel MS. Bibl. Univ. Addit. No. 121 4to, hvor der findes nogle Runealphabeter paa et Folio-blad. Etatør. F. Magnusen, der har havt den Godhed at eftersee dette Blad, siger mig dog, at adskilligt deraf er ret interessant, og at nogle (ikke alle) af de sjeldnere Characterer ere rigtigt forklarede. Sax. præf. p. 2: „majorum acta patrii sermonis carminibus vulgata, linguæ suæ literis saxis ac rupibus insculpenda curasse“, &c.

6 Denne Tome vides nu ikke mere at existere, men da Parolipomena, Tom. III., som nylig er viist, og Parolipomena, Tom. II., som strax skal vises, ere altsaa det samme som Append. Saxon. Vol. III. og II., saa kan der ikke være noget Spørgsmaal om, at en Parolipomena, Tom. I., maa have været til og have været den samme Materialiesamling som den, der i Promus Condus kaldes App. Sax. Vol. I. At dette Bind fremdeles har angaaet den ældste Historie omtrent til Harald Blaatand, seer man ei alene af Promus Condus, men ogsaa af Parolipomena, Tom. II., som derfra begynder, og at det har været udtaget af Christiern Pedersens Store danske Krønikes ni første Bøger, der svarede til de ni første Bøger hos Saxo, skal jeg ret strax saa godt som bevise.

7 Det var, som bekjendt, den 11 Novbr. 1572, at T. Brahe paa Hjemveien fra sit Laboratorium

Til samme Tid eller dog kort efter var ubetvivl den danske Saxo saavidt **emmet**, at Trykningen af de første Bøger kunde begynde. Men nu indtraadte **n** anden Vanskelighed. Beføstningen ved Udgivelsen af et saa stort Værk var **veget** betydelig, og Papirets Pris var til samme Tid saa høi, at Bedels **kenner** maatte frygte for, at Arbeidet vilde forblive utrykt. Tyge Brahe **dtalte** denne Frygt i et latinsk Digt. „I Danske Dvinder“! raabte han, **Staa**ne har en Papirmølle; offer af Kjærlighed til Fædrelandet Ederis Lin- **si** selv, at ikke vore herlige Forsædres Roes skal skjules i Glemfelses Nat“! **Endelig** gjorde Bedels og Hegelunds Ven Valzer Klaus Udvei til de fornødne **Midler** og paatog sig Forlaget¹⁵. Imidlertid var Bedel selv beffestiget med **Oversættelsen** af de sidste Bøger¹⁶. Han gennemgik altsaa 1575 de tilsvarende **Stykker** i Johan Friis's Bog, idet han deraf udfrev, hvad der tjente til at **supplere** Saxo, og ved et Tegn saavel i sin Excerptbog som i sit Exemplar af **den** latinske Saxo henvisste til det Sted, hvor hvert Stykke eller Tillæg passende **kunde** indføjes i Saxos Fremstilling, hvis man engang vilde give en ny **Be-** **træidelse** af denne. Det var den Methode, Bedel brugte i sit Studerekammer. **lf** alle disse Udskrifter dannebe han nu den anden Tome af sine Parallipomena **istoriarum** Danicarum, der begyndte med Saxos tiende Bog og desuden havde **ogle** andre, ikke dertil hørende Fortællinger¹⁷. Endelig blev da det hele Værk

idende Canonicat i Ribe. Den første af de daværende ti Caniker, som bøde, var hans forbums Lærer **and** Thomsen, Sognepræst til Frue Kirke i Kjøbenhavn. Han bøde den 22 Septbr. 1573 (M a r m. **a** n. I. 78—79). Terpager Ripæ Cimbr. p. 655 har altsaa vel Ret i, at Bedel fik Hans Th- **ofens** Plads, og det er absolut urigtigt, naar Müller (Cimbr. lit. II. 905) ikke giver ham et Cano- **icat** før 1580; men foruden at Terpager feiler i at tillægge Bedel Historiograph-Posten nu (1573) til- **gemed** Canonicatet, saa skalde jeg ogsaa troe, at Bedel først i Aaret 1574 har modtaget Kongebrevet paa **et** ham lovede Præbende, hvad enten nu Raabfensaaaret er blevet forlangt for Hans Thomsens Fami- **e** og Universitetet, eller hvorledes det hænger sammen. Thi Hegelund in Calend. MS. ad 13 Aug. **574** noterer: „M. Andreas Vellejus Ripis auctus Canonicatu“. Måligt, at man blot har viet med **on** gebrevets Udstedelse (see ovenf. S. 63 Not. 10), indtil Bedel kunde træde i virkelig Besiddelse af hele **nd** tagten.

¹⁵ Dän. Biblioth. IX. 266—267 læses det omtalte mærkelige Digt af Brahe, og deraf er det **atter** gaaet over til Nolbe's *Athenæ* I. 440—441. Overstriften lyder saaledes: T. Brahe M. An- **dreæ** Welleio, Saxonis interpreti exquisitissimo, ob detestandam desideratæ papiri carita- **tem** nunc misere suos labores tam indigne perituros deploranti, hoc Carmen ad spem exe- **quendi** operis et liberalis constantiæ impetum scripsit. I Digtet findes disse Linier:

Dii prohibete nefas, et vos prohibete puellæ,
Linteæ quin potius vestris removete lacertis,
Et ferte optatæ nunc conficienda papyro.
Ecce suos offert expansis Scania palmis
Artifices, patriæ pereat ne gloria gentis.

¹⁶ At Bedel endnu i Aaret 1575 arbejdede paa de sidste Bøger af Saxo, formoder jeg deraf, at **han** i dette Aar (som strax skal vises) excerperede de tilsvarende Dele af Joh. Friis's Bog. Men i saa **fuld** maa visnok Trykningen af en saa stor Bog som hans Saxo være begyndt Aaret iforveien, siden den **var** færdig i den første Halvdeel af 1575. Signaturerne vise, at Fortalen er trykt sidst.

¹⁷ Blandt MSS. Vell. Bibl. R. bevares under No. 827 in Fol. Gl. Igl. Saml. et Hefte paa **95** Blade under Titelen: Parallipomena historiarum Danicarum, Tomus II^{dae}, og betegnet

fulbenbt i Forfommeren 1575. Bedel beredte fig til at uedlægge det for febe fin Konges Fødder, og i de samme Dage, da Niels Hemmingfen og de kjøbenhavnske Theologer maatte forsvare fig paa Slottet mod Churfyrste Augusts Anklage for Kjetteri¹⁸, fød Slotprædikanten Anders Bedel uanfægtet ved sit Arbeidsbord og skrev den smukke og udførlige Dedication, hvori han foredrog for sin Konge, hvad Nytte der kunde drages af Historien som en Samling af alvorlige Paamindelser og advarende Exempler, lærerige for Kongerne selv¹⁹. Dedicationen blev underskrevet den sjette Juni, og faa Dage efter udfom den danske Saxo, meget smukt udstyret, prydet med Kongens Vaaben og Portrait. Den havde følgende Titel: Den danske Krønike, som Saxo Grammaticus skrev halvsjederde hundrede Aar forleden, nu først af Latinen udsat, flittig overføet og forbedret af Anders Sørensen Bedel. Den blev modtaget med Glæde og Bisald, og Efterfommerne have ikke underkjendt Samtidens Dom. Doctor Johannes Francisci lykønskede sin Ven i et Digt, der er faa fjønt, at det koster Overvindelse kun at turde hensefætte paa dette Sted Slutningsverset deraf:

Mester Anders Bedel gjorde dette Gavn,
som førre havde Møde og Banke;
Thi bør hannem Tak og Eftersagn
til Gæ af alle Danste²⁰.

med Aarsfallet MDLXXV, som upaatvifelig er det Aar, da Bedel har skrevet dette Hefte. Men dette andet Bind af Paralipomena er netop det samme, som i Promus Condus kaldes „Appendicis Saxonianæ vol. II“, og indeholder alle de der anførte Stykker. Det begynder med den Dverfkrift: „Lien de Bog“, hvortil henhører Fortællinger om Svend Alfssøn, Magnus den Gode, Svend Tveffjog og Knud den Store (i denne besynderlige Orden findes Stykkerne baade i Prom. Condus og her i MSS. Vellejana), alfsaa svarende til Saxos tiende Bog; derpaa følger som „Ellevte Bog“ Fortællinger om Harald Harefod (Haarberaade), Svend Estridsen og Knud den Hellige, alfsaa ligeledes svarende til Saxos ellefte Bog. Men denne Inddeling er formodentlig gjort af Bedel selv, for at han lettere kunde overføe disse Stykker ved Siden af Saxo; thi da Christiern Pedersen, som ovenfor bemærket, udenvid havde Valdemar II i den 21 Bog af sin Krønike, kan man ikke vel antage, at han har fulgt Saxos Bogs Inddeling. Det har derimod Bedel, ja han har endog i sin Excerptbog ved forskjellige Tegne og lignende i Ord udtrykte Henvisninger udpeget de Steder i Saxo, hvortil han vilde hensefætte de enkelte af hans excerperede Stykker. Saaledes har Bedel ved det ellers ogsaa ikke ubekjendte Stykke, Den første Kong Dans Afføde (Der stunder y denn gamle Norske Krønike, som biscop Jølleff screeff“ o. s. v. i Histor. Tidsskr. IV. 136), udtrykkelig i Margen noteret: „Dette skal stande hoes den første Kong Dan“.

18 Refen S. 287. Den 5 Juni 1575 var det, at Hofmester Jøder Dye i Kongens Ravn tilkaldte Niels Hemmingfen og de øvrige kjøbenhavnske Theologer og Præster paa Kjøbenhavns Slot, efter Kongen et Aar tidligere havde advaret dem paa Frederiksborg. Ann. eccl. Dan. T. III. 441—447.

19 I sidste Henseende taler Bedel B2 vers. saaledes: „Personerne oc Holdet forandres alen. Men ligeruist som Kenniskelig natur den er en oc sig self lig paa sin art oc fied, saa ocfaa met all hændel oc vandel, Raad, Anslag, Lyde, Rodgang, Retgang, hændelse, fald oc fremgang vdi alle hænding. De stunes vel at gaa bort, men de komme dog op igjen oc giøre deris Omløb met et nyt oc første Hold, naar som den ene Alder er affdød oc den anden arffuer Staden igjen“. En liden Prøve af Bedels filosofiske Betragtninger over Historien.

20 Bedels Saxo C3 fg. Aftrykt igjen i Rabbe's Nye dan. Tilf. i Marg. H. 400 fg.

VIII. Om Anders Bedels danske Saxo have Sproggrandstere meget at sige; hele Afhandlinger ere skrevne for at vise dette Værks lingvистiske Fortjenstlighed og den Nytte, som endnu i nyere Tid i denne Henseende kunde drages deraf, og nye Afhandlinger af lignende Indhold turde den gjenvakte Interesse for Værket maaskee i disse Dage fremkalde. Men saadanne Undersøgelser maatte overlades til et eget Skrift af en anden Forfatter, og den Brug, som Efterkommerne have gjort eller ville gjøre af en Mand's Arbejde, ligger egentlig udenfor hans Biographie¹. Historiegrandstere, skjøndt de vel ikke have tillagt den danske Saxo nogen høj Grad af Betydning, ville dog ikke nægte, at Bedel ogsaa deri har neblagt noget Bidnesbyrd om sin historiske Kundskab. Men en tilfredsstillende Udvikling af Værkets historiske Bestaanddel maatte falde ud af Biographiens personlige Character og blive en Række af Anmærkninger over det døde Bogstav². Fra en tredje Side betragtet udgjør derimod den danske Saxo et levende Moment i Bedels Historie, idet den betegner et betydningsfuldt Fremstridt paa den Bane, som han fra den tidligste Ungdom af havde ubseet for sin Vandring i Livet. Dette maatte vel her blive Hovedsagen; og naar man dog ikke ganske vilde opgve en Betragtning fra hine Synspuncter, saa gjælder det at træffe Maal og Maade eller at vinde Læserens Tilgivelse, hvis man forfæller dem³.

Bedels danske Saxo var det største og betydeligste Arbejde, hvori det danske Sprog indtil hans Tid var anvendt udenfor Behandlingen af religiøse eller kirkelige Emner. Reformationen havde vel af Nødvendighed fremkaldt en stor Deel Skrifter paa Modersmaalet; men Frugeterne af den Kamp, som Refor-

1 Skjøndt er saaledes *Dabens Symbola ad augendas linguæ vernaculæ copias e Saxonis Gramm. interpr. Vellejana* (Havn. 1780. 4to), et Skrift, der fremkom paa den Tid, da dansk Sprog og Rationalitet igjen under Arveprinds Frederiks og Guldbergs Beskyttelse blev holdt i Være. — At den nye Udgave af Bedels Saxo, som i denne Tid bestodes af Samfundet til den danske Litteraturs Fremme, vil blive ledsaget af en detaljeret og fortløbende lingvистisk-historisk Commentar, har jeg Grund til at antage. Ogsaa derfor bør jeg være meget kort i de Bemærkninger, som jeg her vilde meddele; thi de ville ved Siden af denne Commentar være af liden Betydning.

2 Jeg taler her ikke om den lange Række af Saxomastiges (cfr. Stephan. Prologom. ad Sax. Gramm. p. 35-37. Wormii Epp. I. 261-262), blandt hvilke ogsaa Jon. Jac. Vennustus og Andreas Fossius, begge Bedels Samtidige, have faaet Plads; men sidsnævnte er tillige, hvad Stephanus har forbigaaet, men Ryerup II. 278 meddeelt, en Vellejomastix, hvad det Historiske angaaer, idet han skriver saaledes: *Andreas Vellejo censetur Saxo esse lydius lapis, ad quem omnes alios, etiam graves veritatisque studiosissimos historicos examinare, corrigere, recipereque vel rejicere consuevit*. Dette er dog, som det følgende ofte skal vise, ikke ganske sandt. Suhm (Saml. Skrift. VII. 30) roser Bisop Fos som en Mand, hvis historiske Skrifter vare af en bedre Smag end de fleste paa hans Tid. Den samme Anstuelse af Bedels Saxo som et historisk Arbejde synes ogsaa at ligge til Grund for Rolbech's Ytringer, Om Udg. af Bedels Saxo S. 4. — Men til i det enkelte at begrunde denne Dom, vilde fordes en fortløbende historisk Commentar over Bedels Saxo, og denne maa jeg erkjende at ligge udenfor Grændserne af en Biographie.

3 Det vilde vel tilgive, naar jeg indskrænker mig til visse almindelige Synspuncter eller Rubriker, oplyste ved et enkelt Exempel.

matorerne og deres nærmeste Efterfølgere havde maattet udholde for at isere deres gennem et fremmed Sprog dannede Tanker og Lærdomme et dansk Klædebon, vliste sig dog fornemmelig i Sprogets større Bequemhed til theologiske, homiletiske og æstetiske Udarbejdelser⁴, og i den samme eensidige Retning tiltog Sprogets Ordforraad, Bøielighed og Bevægelighed gennem den lange Række af de saa ynede Ligprædikener, der forresten ogsaa som Mindesmærker af National-litteraturen indtage en fortjenstlig Plads⁵. Men Historikerne benyttede i det Hele taget ikke Modersmaalet. Forfatteren af den Stikbyste Krønike, Petrus Olai, Svaning, Hamsfort og Andre skrev paa Latin, og det var ikke langt fra, at Saxo blandt de Lærde agtedes mere for Sprogets end for Indholdets Skyld⁶. Undtager man den ene Christiern Pedersen, hvem det danske Sprog ligesom af en indre Trang søktes paa Læben og strænmede fra Læben med en beundringsværdig Bellang og Rigdom, saa var der før Bedels Tid intet Historisk af Betydning skrevet paa Dansk, og selv Christ. Pedersens Skrifter vare, forsaavidt de udkom, kun ringe Forarbejder for det Værk, som Bedel leverede⁷. Men det danske Sprog levede blandt Folket, havde stor Rigdom og herlige Elementer til Udbannelse; Skriftsproget havde hverken alsidig benyttet denne Rigdom eller draget nogen skarp Grændselinie mellem det, der havde almindelig Gyslighed, og det, der maatte ansees for Provindsialisme i Folkemunde. Det levende danske Sprog i dets hele Omfang var en righoldig Kilde: at øse af denne med Kyndighed og Smag var den store Opgave for alle Datidens Forfattere⁸.

⁴ Man maa, hvad der ogsaa af Andre er bemærket (Molbech a. St. 7—8), ikke overse, at det var skrevet meget paa Dansk, før Bedel fremstod som Forfatter, og at det danske Skriftsprog havde været omtrent et Par Aarhundre tidligere til at sikre sig i; men næsten alle de i den Tid udgivne danske Skrifter (G. Lausens, Fr. Wormorsens, Chr. Skrofs, P. Lauridsens, Sep. Rielsens, P. Borgsmøds o. l. l. lige ned til Bedels Samtidiges) vare af polemisk, homiletisk og æstetisk Indhold, og udbannede derfor rigtignok Sproget temmelig eensidigt.

⁵ J. P. Schlegel Gesch. Christi. d. Viert. von N. Slange, Einl. S. 27—28 angiver interessante Betragtninger over denne Green af Litteraturen. Kun mener jeg, at han ikke har Ret i, at disse Ligprædikener „bald nach Anfang des 18ten Jahrhunderts“ ophørte; thi, vil man end lade den Tidbestemmelse gjælde med Hensyn til Mafius's Trauerrede üb. Christi. Gylbenløn 1709, et overbevisende Pragtskylt, saa kan den dog ikke gjælde med Hensyn til f. Ex. Brinch's over Berthe Steel 1720 og endnu mindre m. S. i. Worm's over Birgitte Steel, der udkom 1737; disse ere ikke mindre brillante, og maae have kostet flere tusinde Rigsdaler.

⁶ Jacob Madsen Aarhus, Bedels Samtidige eller lidt ældre, omfremt saaledes 1568 Saxo's første Bog paa latinske Vers: Ol. Borrich. dissert. VII de poet. p. 231; Matth. Vord udg. 1535 som Rector i Ribe et Udvalg af scite et sententiose dicta Saxonis Grammatici. C. Cimbr. lit. II. 656.

⁷ Blandt de saa, der forsøgte sig i historiske Skrifter paa Dansk, kunde man nævne Forfatteren (eller Forfatterinden) af Peder Strams Levnet (Bid. S. Skr. II. 115), den ovenfor nævnte Jon Ludsfon og Absal. Beyer (Sundm. Saml. II. 1, 33) som de vigtigste før Bedel. Samtidig med ham og lidt senere skrev Jens Mortensen, Morten Pedersen, Fru Bibe Jobbust (Sundm. Saml. II. 3, 19), Egibius Lauridsen (N. Dan. Mag. II. 9) og Hvitfeld. Men af disse er ingen egentlig kun den sidste af nogen Betydning, og hans Forfatter-Bane begyndte først herved en Saxo, efterat Bedels Saxo var udkommen.

⁸ Baden Symbola. Præf. p. 4-5 opfordrer netop af denne Grund de Lærde til at søge at

Bedel var denne Opgave voren. Hvad han forhen ved mindre Strifter, navnlig ved den heilige Rigprædiken over Johan Friis og ved den i stilistisk Henseende vel endnu mere fuldbendte Fortale til de Syv Bises Tankesprog havde bebudet⁹, det opfyldte han ved sin Oversættelse af Saxo. Det var hans sunde og dygtige Natur imod, at efterligne Saxos pyntede Talemaader, og det blev ham nødvendigt først saa at sige at optage i sig Saxos Mening i al Simpelhed; men det kan ikke andet end vække Beundring, hvorledes han derefter igjen har forstaaet at læmpe sit ægte danske Sprog saa meget, at han alligevel paa mange Steder er kommen sin Original overmaade nær; kun Versene nøledes han for det næeste med at gjengive udtryksvis i ubunden Stil¹⁰. Bedels Sprog er i sin underste Kjerne ægte dansk; derfor tiltaler det endnu ethvert Øre, der har Sands for det Genuine i Mødermaal. Enkelte Ord og Udtryk ere vistnok nu forældede, skjøndt færre end man skulde have ventet¹¹; men fremmedlydende ere de ikke, og i Sprogbygningen selv er der meget lidet, som ikke har holdt sig og kendes for gyldigt ligetil vore Dage, saa at Bedels Saxo nu næsten trehundrede Aar, efterat den blev skrevet, kan læses med Lyst og Behag af enhver dansk Mand. Alene derved kan han fortjene at kaldes den danske Historieforvænings Fader¹² og det danske Mødermaals trofaste Fortjæmper.

danske Ord i Bedels Saxo. Det kunde ogsaa være ret interessant at undersøge, om de Ord hos Bedel, som man nu vilde kalde Provinzialismere, ere jydsk eller sjællandske Provinzialismere.

9 Prever ere anførte ovenfor S. 51.

10 Baden l. c. p. 6—7: *Magno enim judicio superflua auctoris sui ornamenta resecauit, duriores translationes mollivit, eaque omnino in interpretando libertate usus est, quæ cum in tali scriptore concedenda erat, tum majorem ipsi facultatem copias vernaculæ nativasque ejus veneres ostentandi permisit.* Dermed stemmer overens en anden gyldig Dommer i vor Tid, Thortsen *Udsø* v. d. dan. Lit. S. 27. — Paa et Par Steder har dog Bedel forsøgt at gjengive Saxos Vers paa danske Rim, S. 112, 115, og hans Oversættelse af Hjarnes: *Frothonem Dani, quem longum vivere vellent &c.*, ansees for heldig.

11 Her er naturligviis ikke Tale om antiquerede Ordformer, men om Ord selv, der nu ikke sætellig bruges. Var det tilladt at berøre Detailen i denne Henseende, kunde jeg give Exempler af det første det bedste Sted i Saxo, saasom: quærrette S. 136, uforvarende S. 139, hale S. 144, tørløbt S. 146, mordgierrig S. 150, dulle S. 150, vanlydt S. 153, betemme S. 153, fortaet S. 156, indsyn S. 158, Hofværk S. 158, Faurfærdighed S. 160, o. s. v.

12 Thortsen a. St. „Dens (Oversættelsens) Stil er i det Hele taget saa fri for de ubaanse Constructioner, som Libernes Vilkaar og den latinske Original kunde lade os befrygte“ o. s. v. Den anden Sprogforsker, som jeg har ladet tale, siger ogsaa p. 5: „sermo purus, proprius atque ut illo tempore venustus et elegans“. Jeg mener dog, at saavel Saxo som Bedels andre Skrifter ere mindre frie for fremmede Ord (Sentens S. 147. Reuerens S. 151 o. bød.) end for fremmede Constructioner. Den danske Boglade P. Septimii, MS. Bibl. Univ. no. 151, 4to. Rostg. (thi Udbraget i *Sahms Sandv. Saml.* I. 2, 94 er incorrect), dommer saaledes: „Vellejus i sin danske Udsættelse undertiden ubelæber noget af den latinske, undertiden giver det anderledes, ja og gjer Saxonis Mening tvivlagtig... Vellejus fører en god gl. dansk stil, bruger sjelden fremmede Ord, f. Ex. Dignitet, Nation, Myndighed og autoritet, Phantasia, Reuerens, Proportion, Legation, Mirakler, Mandat, Saxo interdum peccat in Pedaneam legem. Errat in Norvegicis, quemadmodum etiam Snorro Sturlæus in Danicis“. Det er N. N. Petersen, det dan. nor. o. sv. Sprog & Hist. I. 274, som kalder Bedel

Flink Mester Anders Beile,
 Du som grov vor Morders Guld
 Dy igjen af Romermuld,
 Saa hun der sig kunde spille¹³.

Men den danske Histories Fader efter Saxo, som han stræbte at blive, kan i det mindste dette Arbejde ikke berettigede ham til at kaldes. At han ved Oversættelsen lettede Læsningen af Saxo ogsaa for dem, der ellers ikke manglede Indsigt i det latinske Sprog, er vistnok en Fortjeneste af historiske Kundskabers Udbredelse, men det er ikke nogen Fortjeneste af selve den historiske Videnskab: det maatte da være, at den oplviede Interesse for Studiet igjen frembragte andre Frugter¹⁴. Ikkebestomindre antyder dog Bedel selv, at han tillige havde den Hensigt, at give sin Saxo videnskabelige Fortrin for den latinske Original, skjøndt han i denne Henseende med Flid vilde indstrænke sig til korte Bemærkninger¹⁵, og virkelig findes der hos ham enkelte Bidrag baade til en Kritik af Saxo og til en Commentar over Saxo. Af Bedels kritiske Anmærkninger ere nogle ganske almindelige, angaaende hele Affnit i Saxo uden nærmere at indlade sig paa enkelte Facta, saasom naar han erklærer, at hele den tiende Bog af Saxo ikke stemmer overeens med de engelske og norske Krøniker og altsaa maatte sammenholdes med og berigtiges efter disse¹⁶. Andre ere derimod specielle, idet de enten gaae ud paa at rette formeentlige Urigtigheder i den latinske Original, saasom en Læsemaade, et Navn, en enkelt Beretning og deslige, eller de have den Hensigt yderligere at bestyrke Saxos Fremstilling og anføre

„den danske Historiekrønings Fader“. Jeg haaber, at det Felgende ogsaa skal vise, at han kan fortjene dette Navn.

13 Grundtvig Roskilde-Niim, S. 84. Sammes Roskilde-Saga S. 58: „Mester Anders Sørensen Bedel havde sittigen lært hende at tale igjen det danske Tungemaal, og det fulde Jøgen mærke, at hun havde været udenlands saalange“. Ligel. Sammes Dvers. af Saxo, I. Bk. S. XXI.

14 At forfasse Saxo en udbredt Læsning hos „alle den nem som Danst Sprog forstaa“ (Saxo B 4 vers.), var netop det Maal, hvortil Bedel sigtede; thi selv de „Lærde Ribbermands Bøger“, siger han, „som vel forstaa, læse, tale oc scriffue god Latine, haaffue beslaget, at Saronis Latine er nyttung oc byb“. Jfr. ogsaa C vers. Forsaavidt kunde man vel kalde Bedel den „anden Saxo“, forledes som Mads Rostoch, b. gl. navnt. Kjøbst. Ribe, MS., gjer, naar han om Billehøjs skriver:

Den anden Saxo her oc hafde Tryckeri,
 I gamle Sager hand var som en sittig bi.

Det er heller ikke umuligt, at den ved Bedel i Danmark gjenvalte Dymarktsomhed for Saxo kunde have været en medvirkende Aarsag til, at den Frankfurtske Boghandler Andreas Wechel i det følgende Aar (1576) besørge en ny Udgave, der ikke mangler al Fortjenstlighed (cfr. Ol. Wormii epist. l. 1. 1. den tredje, af den latinske Text: bog indeholder Phil. Ponticæ Fortale intet derom).

15 Saxo C 2: Jeg vil dette sige met gaat skel, at ieg haaffuer forbedret og rigigeret Latinen vdi hundrede Stader, ia flere oc ide færre.

16 Saxo S. CCXXXIV, Bedels Note ved Bogens Slutning. Dette forholdes sig ganske til og P. E. Müllers Aff. i Bib. S. hist. o. phil. Skr. IV. 53—132 kan betragtes som en Commentar over Bedels Ord.

Beviser for dens Rigtighed snart af et endnu paa Bedels Tid bevaret Sagn, en gammel Folkevisse og lignende, snart af fremmede Krønikeforfattere overeensstemmende Vidnesbyrd¹⁷. Værdien af disse Anmærkninger er vel ikke betydelig; men de vise dog altid, at Bedel havde noget Begreb om historisk Critik, der dengang ingenlunde var almindelig i disse nordiske Lande.

De historiske Dplysninger, hvormed Bedel stundom har forsynet sin Saxo, angaae for en Deel Chronologien. Disse Chronologiske Tillæg vare paa den Tid ret fortjenstlige, da Saxo selv ingen Tidbestemmelser anfører; men de ere dog hyerten meddeelte i tilstrækkelig Antal eller efter nogen fast Plan eller engang altid rigtige, og det er aldeles aabenbart, at Bedel selv endnu ingenlunde var paa det Rene dermed¹⁸. En anden Deel af disse historiske Dplysninger er at betragte som Brudstykker af en Commentar til Saxos Text, idet Bedel enten afhandler et Navns Oprindelse eller paaviser en Slægts Herkomst, eller tilføjer en eller anden af Saxo formeentlig forbigaaet Konge eller Høvding, eller forklarer enkelte af Saxos mirakuløse Fortællinger eller meddeler geographiske og locale Dplysninger¹⁹. Stundom udgjøre disse Tillæg temmelig betydelige

17 Man ville tillade mig blot med et Par Exempler at oplyse dette. I Edit. princ. af Saxo fol. LXXVI vers. læste Bedel i Cataloget over Haralds Stridsmand: „Post Hosger, Liuicus“; men han har forandret Læsemaaden til: Post hos Ger, Livicus, og S. CLXV oversatte han deraf. Hans Emendation er siden bleven bifaldet ogsaa i den nyeste Udg. af Saxo Vol. I. 379, hvor det dog ikke er bemærket, at Rettefsen skyldes ham. — I Edit. pr. fol. XCV fandt Bedel, at R. Frobe, Gorm Englands Formand, begjærede kristelige Lærere „ab Agapito, qui tunc civitatis Romane sacris præerat“. Paa Grund af Chronologiske Vanstigeligheder troede Bedel at burde forandre Navnet til Adriano og oversatte S. CCVI deraf i Margen, medens han dog i Texten fulgte sin Original. Stephanius Not. ub. p. 194 bifalder denne Emendation og den Müller-Welschovske Udg. I. 467 erkjender Vanstigeligheden; men de have dog begge, ligesom Bedel, beholdt i Texten det Navn, der stod i Edit. pr. Mindre heldigt var Bedels Forslag til at forandre i Ed. pr. fol. CVIII „Alexstathiam“ til Palmstab (S. 233, cfr. Ol. Wormii epp. I. 133). — Bedel berigtiger S. CXXXIII det af Saxo (fol. LXVIII. Ed. pr.) meddelte Factum, at Harald Hiltetand var en Søn af Borcarus og Oro, idet han henviser til et andet Sted af Saxo (fol. LXXIII vers. Ed. pr.), hvor samme Harald Hiltetand siges at være en Søn af Haldan og Gyrithe. Flere Exempler af denne Art giver Stephanius i et Brev til Ole Worm (Wormii Epp. I. 186—87). De Nyere stemme deri overens med Bedel: ed. Müll.-Velsch. I. 337. — Bedel bestyrker stundom Saxos Fortælling ved at gjøre opmærksom paa, at den endnu er kjendt, f. E. S. CXLVI, hvor han beraaber sig paa Bifen om Dagbart og Signe, „som slunges endnu almindeligen paa denne dag“. Han har selv bevaret denne som den første i sin *Tragica*: „Om Haffnar, Kongens Søn, og Segnild, R. Sivarths Datter“. — Paa mange Steder snart corrigerer, snart bestyrker han Saxo af fremmede Kreniter, f. E. de frankiske S. CCXIII, de engelske S. CCXXXIV, CCLXXVII, CCCCLXXXI, de norske S. CCLXXXII, de norske, f. d. s., CCCCVII o. f. v.

18 Exempler paa Bedels Chronologie findes let. Han har været fornuftig nok til ikke at begynde disse Tidbestemmelser i Saxos første Bøger; det er først fra den niende Bog af, fra Christendommens Indførelse, at han noget hyppigere tilføjer et Chronologisk Datum, f. E. Thorhild Adelfar 750, Christendommens Indførelse 826, Olaf den Helliges Død 1028, Knud den Stores Død 1030, Slaget ved Slangerup 1149 og ved Sviethorstrup 1150 og ved Viborg 1151 o. fl. See Bedels Saxo S. 190, 203, 225, 231, 310, 312, 318, 398, 517, 522.

19 For Exempel, naar Bedel fremsætter den Mening, at Navnet Hethby skulde have sin Oprindelse af Dronning Hetha S. CLXIX, eller nærmere bestemmer, hvem Thyra var, ved at tilføje Navnet „Daneboth“ S. CCVII (Wormii Epist. I. 156), eller ugleder Skjalm Svibes Slægts Her-

Excursus, indstude paa selve Textens Blads; dertil hører ikke alene de forhen omtalte genealogiske Tabeller, især over Kongeslægten, et Arbeide, der vistnok ingenlunde er feilfrit, men dog for den Tid kunde have nogen Brugbarhed; men dertil hører ogsaa Episoder af Norges Historie, som allerede Saxo paa mangfoldige Steder havde indrømmet betydelig Plads, og endelig hører dertil den Fortsættelse, som Bedel ved Slutningen af sin Saxo havde tilsiøiet, og hvor han kortelig havde ført Historien ned til Kong Knud den Sjettes Død²⁰. At dette synes dog mere at være noget, end det virkelig er noget. Det er klart at Bedel af denne Art kun har villet meddele, hvad der under Oversættelsearbeidet ligesom af sig selv tilbød sig for ham, og dette kunde ikke være meget. Forarbejderne vare faa eller ingen; Islændernes Sagaer vare endnu lidet bekendte, og Bedel selv var en ung Mand, der kun i nogle Aar havde kunnet studere Fædrelandets Historie med modnere Forkundskaber og under gunstige Forhold²¹.

Fønst fra Loke Trylle S. CCXIV. — Bedel synes oftere tilbøielig til at troe, at Saxos lange Rønggerække endda kunde sørges (S. CLXXXV, hvormed kan sammenholdes Append. Saxon. Vol. I. i Prom. Cond.), og af de gamle Helte sager han at anvise Holger Danske og Peder Duvn dets Plads: S. CXCIV, CCLXXXII. — Fortælling af Saxos Fabeler, f. E. om Bjørnen, der æder et Barn med en Pige: S. CCXXIII. — Geogr. Dplysninger, f. E. S. LXXIX, hvor han nævner Amleth's Begravelsessted i Jylland („insignis Amlethi sepultura ac nomine campus“) og siger, at det endnu kaldes Amlethshede; eller S. CXII, hvor han forklarer Saxos ubestemte Udtryk („intra insulam“) om en De Valdisholm i Norge og omtaler denne Deds Antiquiteter. Dette er maaske rigtig, thi han ikke nævner sin Kilde; derimod er det neppe rigtigt, naar han S. CCXXV oversætter Saxos „apud Asum“ ved „den Kjøbsted Ahus“. Jfr. Stephan. not. ub. p. 211. Til den samme Klasse kunde man ogsaa henvise Bedels geogr. Dplysninger S. CCCCLXXI om Saxos Brammenis og S. CCLXXIII om Bostilbes Begravelse i Josaphats Dal. Steph. l. c. p. 227.

²⁰ Det er overflødig at nævne Exempler paa Bedels genealogiske Tavler: de findes overalt i Bærket, især ved Begyndelsen af en Bog; de have dog mange Ufuldkomnheder. — Den vidtspændte Excurs af Norges Historie er vel den, som læses S. CCCCLXXXI fgg., et Excerpt af en gammel norsk Krenike, der saavel paa Bedels Tid som før og efter denne gif under det meget midtanselige Navn af Söleifs og Ares Krenike. I Catalogus MSS. Bibl. Univ. ante infern. incend. 172 (MS. B. U. H. Addit. No. 218 in 4to) findes under No. 15, Capsa Cypriani, Ord. IV., følgende Haandskrift: Rerum Danicarum fragmenta ex vetustissimis Norvagorum commentariis translata, og da det selsomme No. indeholdt andre Skrifter, der vare forfattede af Bedel (de appell. regni Dan. or. Andr. Vell.), er det rimeligt, at vi her have de forfattede, laaet til Grund for Bedels indstude Episoder af norske Kilder. — Bedels Tillæg til Slutningen af S. DXI.—DXLVII er meget ubetydeligt, og det samme gjælder om hans Kongeliste, thi det seer, at man senere tillagde denne en vis Værdi, og vilde lade kobberstikke de danske Konger i hans ben. Wormii Epist. I. 220.

²¹ Hvilket Dypsving de historiske Studier toge ved Benyttelsen af den islandske Literatur, viste Grim Jonsons og D. Worms Skrifter paa næsten hver Side, thi den danske Kilde i ældre Tid blev misbrugt; men denne Epoche falder meer end en Menneftaalder senere. — Bedel var, begyndte sin Oversættelse af Saxo, en ung Mand paa omtrent tredive Aar, og vil man gjennemgaa tidligere Liv, skal man vel finde, hvorliden Tid han dog kunde have havt til historiske Studier, der som nu forbre langvarigt og vedholdende Arbeide. Bedels Saxo bærer mange Spor deraf, og densyn til virkelige Feiltagelser. Saaledes skulde man f. E. af S. CCLXXVIII næsten vente, at han dengang kjendte de Viser om Grimhild, som han selv senere optog i sin Samling (Danf.

Men netop hans Ungdom i Forbindelse med det helbige Udsald af dette Arbejde maatte oplive hans Mod og hans Haab, og fra denne Side betragtet Bedels Saxo af den største Betydning i hans Historie. I Bedels eget Liv gjorde den Epoche. Allerede i sin Barndom drømte han om Fædrenelandets Historie. Som Dreng prøvede han sine Kræfter derpaa. Men da hans Blik ved Alderen udvidedes, blev han næsten bange for sine egne Tanker, og neppe troede han at paatage sig Saxos Oversættelse²². Nu efter to Aars uafbrudt Sygden med Saxo fik Tanken ligesom nogen Ro, og Diet taalte lettere den lænende Glæde af det store og herlige Maal, hvortil han hemmelig skuede. Han kunde ikke undertrykke sin Klage over, at Saxo havde ophørt saa tidlig, og at halvfjerde Aarhundrede var forløbet, uden at han havde fundet nogen Efterfølger²³; men midt under Sorgen og Klagen udgik den danske Saxo fra hans Haand, og den glade Følelse over det fuldendte Arbejde ligesom afløskede ham en Hemmelighed, som han hidtil vel neppe for sig selv turde have udtalt. Det kunde vel være, sagde han, idet han sluttede sit Værk og for denne Gang tog Afsted med sin kjære Saxo, — „det kunde vel være, at der i vor Tid skal findes den, der skulde fordrifte sig til at gjøre noget derved, som kunde blive nyttigt, Fædrenelandet og Kongen til Brits og Gre²⁴. Jo mere hemmelighedsfuldt disse Ord lode, desto mere maatte de henlede Opmærksomheden paa sig, og der ellers i Danmarks Rige fandtes Mænd, der kjendte Historiens Betydning, og selv havde Gjerninger, der vare en Linte værd i Danmarks Aarbog.

Peder Dre i det mindste var saadan en Mand. Han havde efter den gamle Cantslers Død taget sig af Saxo; han forstod Bedels dunkle Ord; han klarede dem for Kong Frederik selv. Kongen blev opmærksom derpaa: vel vidde han en Historiograph, en sluttig Lærd; men Hans Svanning var allerede en gammel Mand, og Kongen overdrog derfor Peder Dre allerede nogle Uger før, at Saxo var udfommen, at opfordre Bedel til at forfætte dennes Historie²⁵. Men da nu Rigens Hofmester stod for den unge Anders Bedel og i ungens Navn med klare Ord spurgte ham, om han vel vilde paatage sig at

51—62. Udg. 1787), siden han ikke med et Ord nævner dem, medens han ovenfor betraaete sig paa sin egen om Hagbart og Signe.

22 See ovenfor den første Samtale med Jo. Friis. S. 64.

23 Saxo S. DLIII. „Ja ogsaa at klage paa, at her er ingen befunden vdi Danmarks Rige, som vær met priselig sid bescreffuet oss“ o. s. v.

24 Anf. St. S. DLIV. Derpaa tyder ogsaa Fort. B vers. og C2 vers., hvor Bedel noget blommet udtaler den Tanke, som han bar i sit Hjerte.

25 Svend Liuv. b vers. „Der over er jeg ogsaa vorden min Allernaabigste Herre og Konning, Frederik den II., mildher og heiloflig Ihufommelse, befaandt, og mig forelagt af den Salige Velbyrdige Herre, Peder Dre, Danmarks Riges Hofmester, om jeg ikke vilde underskætte mig at forfølge vor Dansteds Interesse fra den Tid, som Saxo aaflood indtil disse nærværende Aar“. Et mærkeligt Sted! Denne Anordning maa nemlig være gjort kort efter, at Saxo var udfommen, som man seer baade af Peder Dres Ord og af den hele Sammenhang, hvori Bedel fortæller derom.

forfølge vor danske Krønike fra den Tid, da Saxo ophørte, indtil det nærværende Aar, saa traadte paa een Gang det Maal, som Bedel hidtil kun havde betragtet i den fjerne Afstand af sine Dnsters Horizont, saa nær hen for ham, at han ikke mere turde kjende det igjen. Da Johan Friis første Gang havde talt til ham om at oversætte Saxo, vægrede han sig derved: Friis døde, Bedel fortrød sin Bægning og en Anden traadte ham i Friis's Sted. Nu undsløg Bedel sig ligeledes for det nye Arbejde, hvortil Peder Dre opfordrede ham²⁶, og ikke længe efter døde Peder Dre, den fire og tyvende October 1575²⁷. Det kom nu an paa, om nogen Anden vilde optage den Afvædes Plan. Bedel glemte den ikke. Hans Bane laae fra nu af aaben for ham, og Bevidstheden om den store Maal, hvortil han stræbte, og al den Kamp, gjennem hvilken han maatte nærme sig det, bidrog vistnok meget til at paatrykke hans indre Væsen en Alvor og Dybsindighed, hvoraf Samtiden ogsaa i hans Dbre fandt et fremtrædende Præg²⁸.

IX. Ved Udgaven af den danske Saxo havde Bedel fuldendt et stort Bærf¹. Den trætte Arbejder behøvede Hvile; Naturen selv ligesom paatrængte ham den. Efter den langvarige Anstrengelse fulgte et Tidsrum, hvori han samlede nye Kræfter, ordnede sin huuslige Stilling og endelig med større Tillid og Mod overstuede sin Livsplan. Men disse Hviledage havde dog ogsaa deres Gjerning, der allerede iforveien var indledet og kun ventede paa den beleilige Tid.

Saxo var nemlig endnu ikke udkommen, da Rigmarsken Holger Rosenfrants til Voller døde, i Marts 1575². Biskoppen i Aarhus, Laurids Bertelsen, fordem Bedels Lærer, havde holdt Rigprædikenen over ham; men da denne ikke selv kunde reise til København for at lade den trykke, overdrog den Afvædes Hustru og Brødre, der maaskee allerede fra tidligere Dage kjendte Raadmand Søren Sørensens Familie, Udgivelsen til Bedel³. Denne paatog sig at

²⁶ Hvor ubi jeg da haver vejred mig, som billigt var, siger Bedel a. St.

²⁷ Peder Dre var den hele Sommer, da Bedels Saxo udkom, meget svag, tilveels sengeliggende, hvorom Kongen selv under 31 Juli 1575 skrev til sin Svigermoder. Han døde paa Frederiksberg d. 24 Octbr. 1575: Ryge S. 327—28, Pontan. ap. Westphal. II. col. 1221. Hagedius a. St. Epicædium, der formodentlig ikke mere er til: Calendar. MS. ad 24 Octbr. d. A. Resens Register S. 291 af P. Dres Død til b. 4 Novbr. er saaledes urigtig og kunde vel ikke engang forsvares, betragtet som en Reduction til ny Stil.

²⁸ Det er denne høie Alvor, der skal have været udbredt over Bedels hele Personlighed, hvortil Dorch sigter, naar han skriver: *His oculis, hoc ore, suo venerabilis avo Vellejus*. Deris ogsaa Ringes: Med fordoms Erbarhed, bybsindig, lærd og adel. Cimbr. lit. II. 204.

¹ Endnu i vore Dage skalde ikke mange driste sig til at turde levere en ny dansk Saxo, som Molbech om Udg. af Bedels Saxo S. 5 medrette bemærker. At oversætte Saxo er noget andet, end at oversætte en almindelig latinff Bog.

² Døde d. 4 Marts paa Bygholm Slot, hvormed han var forlehnet: Laur. Bertels. 33. Aars man II. 77 Tab. II. angiver Dødsdaaret urigtigt til 1576.

³ See ovenf. S. 10, 13 Not. 14. Holger Rosenfrants's Enke var Karine Gyldenstjerne.

rge derfor omtrent ved den Tid, da Saxo var færdig; men til samme Tid ey han syg, og Arbeidet maatte saaledes for det første opsættes⁴.

Bedel havde maaskee endnu ikke vundet sin Helbred tilbage, da hans yre Belynder Peder Dre døde ved Slutningen af October samme Aar; i al Ud holdt han ikke, hvad man ellers af ham kunde have ventet, nogen Ligpræken over denne berømmelige Herre, saaledes som han tidligere havde holdt den over Johan Friis⁵. Men var han ved Sygdom forhindret i at yde en Tjeneste, og Taknemmelighed vel kunde have paalagt ham, saa tænkte han maaskee paa at oprette denne Forsømmelse ved at udgive en Samling af Mindebigte til Rigsofmeesterens Hæder; i det mindste synes Bedels Venner at have ventet dette af ham, og Peder Hegelund i Ribe var beskæftiget med at levere Bidrag dertil paa danske og paa Latin⁶. Dog anden Gang standsedes hans Virksomhed ved en ny Sygdom eller et Tilbagefald, der antog en saa betænkkelig Retning, at Bedels Liv svævede i Fare⁷. Henimod Aarets Ende vare Niels Raas, Jørgen Rosenkrantz og andre af Rigets høieste Embedsmænd samlede paa Rolsinghuus i Anledning af Tvistigheder mellem Kongen og Hertug Hans af Haderslev⁸. Medens Peder Hegelund engang aflagde et Besøg hos disse høie

Christoffer Gylbenstjerne til Jvernæs og Anne Parsberg; af hendes Søstre var Sugeborg gift med Albert Friis til Haraldshøj, med hvem Bedel senere kom i nær Forbindelse, og Wibele var gift med Ole Friis til Hedselager, den gamle Cantolers Broder søn. Marsteds Brødre nævner Bedel (H 4) „arlig og velbyrdig, nu salig med Gud, Erich Rosenkrantz til (Kierstrup paa) Laasling, og arlig og velbyrdig søn Rosenkrantz til Rosenholm“. Den sidste er bekendt nok; han var en Discipel af Grundtvigs Benningssøn. Jfr. Dan. Mag. IV. 193, 198, 200 o. fg. Tiden, da Bedel blev anmodet om at udgive denne Ligpræken, betegner han selv: „ubi Sommer næst forleden. 3 Juni var Saxo færdig.“

4 „De hafde vel gjerne gjort det tilforn, hafde icke tuende mine store Sygdom mig der vdi hindret“: Laur. Bert. Debit. H 4. Den første af disse Sygdomme, som jeg ikke noget andetsteds er fundet omtalt, maa, som det følgende skal vise, nødvendigviis sattes i Sommeren eller Høsten 1575.

5 Ryge S. 335 har allerede bemærket, at der savnes en Ligpræken over Peder Dre, kjendt dette ogsaa Strifter dengang vare i Moden. Jevrigt kunde han da let have saaget en saadan, om ogsaa Bedel kunde holde den; men om Ryge har truffet den rette Grund til denne Mangel, kan jeg dog ikke vide.

6 Hegel. Calend. MS. 24 Octbr. 1575. Mere derom, strax nedenfor. Det danske er trykt i Ryge S. 331 fgg.; men det derpaa følgende latinske er neppe af Hegelund.

7 At den anden af de „tuende store Sygdomme“ indtraf mod Slutningen af Aaret, er vist. Bert. skal strax følge samlet paa eet Sted.

8 Hegel. Calend. MS. 1575: *Idib. Novembr. cum conventum agere coeperant Coldingæ Cimbrica Chersoneso amplissimi viri ex ordine Senatus Regni Daniæ et Ducatus Holsatiæ, controversiarum maximarum hinc inde delecti arbitri honorarii*. Hegelund siger ikke, hvorefter Striden sattes sig; men der kan ikke være nogen Tvivl om, at vi have Parallelsættelsen dertil hos Resen S. 291, at Striden angik „deris Stifte og Arve efter høyloflig Konning Christian den Tredies, synderlig om Grensbærne ubi Haderslev, Roldingen og Lille Tønderis Amt, og ligesom Liugen Kloster og den geistlige Jurisdiction ubi Ribe Stift“. Hertug Hans' aldeles uretfærdige Paastand paa Kirkeherredømmet over nogle Dele af Sønderjylland, der fra Arilds Tid og af naturlige Grunde laa under Ribe Stift, blev, som bekendt, ved en ligesaa uretfærdig Vedtækt efter tydske Retsprinciper stadfæstet 1578, og først senere fik Kongen Leilighed til nogenledes at tablere de oprindelige Forhold. Men her er det nu Hovedsagen at vide, naar de danske Underhandlere kom til Rolding. Forsfatteren af Resens Kronike sætter deres Ankomst til Begyndelsen af Aaret 1578 og nævner N. Raas, Peder Gylbenstjerne, Peder Bilde, Jørg. Rosenkrantz, Eril Kud, Jac. Ulfeld, Peder

Herrer, udbredte sig pludselig det Rygte, at Bedel var død. Dette Budskab satte alle Benner af Fædrelandet og Fædrelandets Historie i Bestyrelse og vilste klart, hvormeget man ventede af den unge Mand. „Hvad skal der dog nu blive af Saxos Fortættelse!“ raabte Niels Raas. „Ja,“ sagde den alvorlige Jørgen Rosenkrantz, „det er meget at beklage, at dette gavnlige og for Fædrelandet ærefulde Arbejde saaledes skulde afbrydes“. Men desto større Glæde satte disse og Bedels andre Benner, da de erfarede, at Rygtet var falsk. Peder Høgelund ilede med at skrive ham til den sex og tyvende December; han sendte ham sine Bidrag til den forventede Samling af Vredigte over Peder Dre, og glemtte ikke at fortælle ham, hvorledes Rygtet om hans Død kun havde tjent til at aabenbare, hvilken Priis Rigets største Mand satte paa hans Lærdom og Talent⁹. Snart var Bedel igjen fuldkommen rask og kunde atter begynde sine

Munk og Axel Biffert; Høgelund sætter Ankomsten til November 1575. Det kan nu gjerne være muligt, at de egentlige Forhandlinger først begyndte 1576, navnlig den 13 Januar; men der er ingen Tvivl om, at Refens Beretning maatte modificeres noget efter Høgelunds. Thi foruden det anførte Sted af denne, viser hans Almanak ogsaa, at i det mindste Niels Raas og Jørgen Rosenkrantz opholdt sig paa Koldinghans næsten hele December Maaned 1575. Den 12te Decbr. reiste Høgelund til Kolding, d. 13de var han hos Raas, d. 16de hos Rosenkrantz, d. 22de—26de var han tre Breve med Sibthorvite, og i Januar 1576 besøgte han ham.

⁹ Denne i Bedels Historie mærkelige, men hidtil ubekjendte Begivenhed, lærer man af et utydeligt Brev, der bevares blandt MSS. Vellejana Bibl. Reg. no. 2153. 4to. Gl. Igl. Saml. i en Høgelund med den Titel: Epistolæ ad Andr. Vellejum ejusque viduam scriptæ. Dette Brev lyder saaledes:

Salutem in filio Dei. Missem tibi quem petebas aliquando Barocium et una remissionem Poemata . . . tum alia quædam, quæ vellem tuâ limâ poliri perque te mihi ibi confieri. Sed ecce rumor infaustus intervenit (quacunq;ue demum occasione et primo auctore sparsus, certe tibi honorificus) de morte tua. Fuit iisdem diebus mihi exspatiandum, quorundam negotiorum causa, et ad fratrem meum, Coldingam: certe affirmo tibi, nos tum intellexisse, quam carus fueris bonis universis atque adeo magnatibus præcipuisque Daniæ Heroibus. Ipse Cancellarius Kaas prope familiariter tulit mortem tuam. Quid nunc, ajebat, fiet de Saxo nostri historia pertexenda? Georgii Rosenkrantz tale de te fuit iudicium, quod ipse audivi (judicat autem is graviter), ut et diligentiam doctrinamque laudaret et operam utinam honorificamque patriæ interceptam tua morte doleret. Sed nolo plura, ne auribus me aliquando tuis dare existimes. Ista vero voti nostri summa esto: nos æternum Deum, ut quam distinctissime te nominis sui gloria et ecclesiæ communibusque studiis conservet, rogare.

Mitto ad te Carmen, quod communis luctus ob amissum præstantissimum Heroa Petrum Oxe mihi extorsit. Si tale istud est, quod aliorum in eo genere scriptis (non enim dubito, quin et multi scripserint, et quæ scripserint, colligat aliquis et fortassis tu ipse, ut edentur) adjungi queat, stabit id totum tuo iudicio.

Non erat mihi nunc ad manum Græcus Herodotus. Nam hæsitabam in vocula Ζόπυρος. Sic enim lexica habent, prima syllaba ο μύροϋν. At si plura exemplaria habent Ζόπυρος potuit mutari versiculus sic:

Petre, fide, Regi Zopyre rare tuo.

Nam mihi sic erat:

Petre, fide, Regi rare Zopyre tuo.

Sed etiam in reliquis muta, quæ mutanda censes vel alii censebunt.

Valde peterem mihi paululum usui dari Poetas sacros tuos, a Fabricio editos. In Epigrammata . . . Ripis die S. Stephani protomartyris, festinanter . . . An. 1576.

T.

Petrus. Joh. Høgelund

Arbejder. Hsin Digtsamling udkom imidlertid ikke, uvist af hvad Grund: maaskee Bedel virkelig ikke havde begyndt derpaa. Men Laurids Bertelsens Lignprædiken blev besørget til Trykken og den fem og tyvende Januar 1576 af Bedel bediret til Holger Rosenkrants's Enke, Fru Karine Gyldenstjerne¹⁰.

Det nye Aar begyndte under de heldigste Udfigter. Niels Raas havde lærende ved hsin Uttring, som Sorgen afpressede ham, råbet, at han vilde træde Peder Dres Sted som Befordrer af Fædrenelandets Historie; den unge Arild Wittfeld sluttede sig ved fælleds Studier stedse nærmere til Bedel¹¹, og Tyge Brahe, der allerede var bleven fortrolig med Tanken om at forlade sit Fædreland, blev nu antaget til en Slags Rigsastronom, for hvem Kongen selv vilde lade opføre det astronomiske Slot, der gjorde den lille De i Sundet saa berømt¹². Under disse lykkelige Forhold fattede Bedel i sit fire og tredivte Aar først en Beslutning at see sig om efter en Livs-Ledsagerinde, og vendte sit Blik mod et kjære Ribe, hvor han havde tilbragt sin lykkelige Ungdom. Grundets Bønder Bedels fordoms Lærer Hans Ewaning havde en Datter, Marine, dengang ung Pige i det femtende Aar¹³. Bedel havde endnu neppe seet hende nære; men han havde Venner i Ribe, og han brevverlede med dem. I Be-

ren paa Brevet læses: „Clarissimo doctissimoque viro d. M. Andrew Vellejo, Ecclesiastæ ille Hafniensis, amico fratrique colendo”. Seglet er gaaet af, og Slutningen af Brevet er saa ubetydelig skrevet, at jeg ikke vil gjøre Forsøg paa at læse den, da den dog aabenbar Intet indeholder. — Den eneste Banstuelighed, som dette Brev frembyder, er Aarsdattet 1576 i min Afskrift. Jeg har ikke den mindste Tvivl om, at det skal være 1575. I Høgel. Calend. b. 7 Decbr. 1575 læses nemlig: *Rumor et literis nunciata mors M. Andrew Velleji*. Dertil kommer, at Høgelunds Epitaphium over Dre blev skrevet i Decbr. 1575, og vistnok ikke skal gjemmes halvandet Aar, at Bedel ganske vist kan have været bødødsyg i December 1576, og at Rigsdraaberne heller ikke dengang vare samlede paa Althinghus. Jeg har først antaget, at det kunde være en Skrivfeil, da Brevet er tilforn („festinanter”) skrevet; rimeligere er det dog, at Høgelund har regnet det nye Aar fra Julen af.

¹⁰ Titelen er: Undervisning om De tuende slags Opstandelser, som er Forstaaelsen den Mandelig, i dette Liff; De dernæst Legemens den almindelig, paa samme dag, . . . af Laurig Bertelsøn. 4to. Bedels Navn findes ikke paa Titelbladet, men under Dedicationen, som af ham er forfattet, og hvori han afhandler det Spørgsmaal, hvad Marsagen er i den gamle og lovlige Sædvane, at tale om den Afvædes Levnet og Endeligt.

¹¹ Wittfeld, Kongens Secretair, interesserede sig strax for den danske Saxo: Saxo Fort. C2. Formegen Fortrolighed der snart opstod mellem ham og Bedel, seer man af bennes Brev til ham, Ad a m. rem. Vell. Qq4 vers., hvorom nedenfor nærmere skal tales.

¹² Tych. Brahe Astron. inst. mechan. F2 (Wandesb. 1598. fol.): Nam constitue- Basileæ Rauracorum aut in vicinia sedes habitationis meæ eligere . . . Verum enimvero credit, ut dum hæc animo secreto volverem, jamque me itineri tanquam id non agens, accingerem, serenissimus et potentissimus Rex Daniæ et Norvegiæ Fredericus secundus, laudabilis memoriæ, unum ex nobilibus suis pueris Knudstrupium ad me cum literis regis mitteret &c. Han fik en aarlig Løn af „500 gode gamle Daller” d. 18 Febr. 1576, og blev forlehnnet d. 23 Mai s. A. med Tilladelse til at bygge for Kongens Regning: D. Mag. II. 196-98.

¹³ Ifølge Inscript. Rip. p. 30 maatte Marine Ewaning være født d. 21 Febr. 1562. I Fortæll. 1576 var hun altsaa kun nogle Maanedre over fjorten Aar. Hendes Navn varieres Maran, Marine, Marie. Den første Form var vel den meest dagligdags; dog brugtes ogsaa den anden, som man seer af Curric. vitæ; den tredje synes mig at være en latiniseret.

gyndelsen af Foraaret strev han til Hegelund; i Sommeren reiste han selv til Ribe, hvor han opholdt sig i flere Uger og lod sig høre som Prædikant i Domkirken¹⁴, og til samme Tid er vistnok ogsaa Ægteskabet mellem ham og den unge Marine Swaning foreløbig klevet afgjort. Det er rimeligt, at Bedel derefter igjen vendte tilbage til Sjælland og var tilstede paa den minderværdige Dag, den ottende August, da hans lærde Belynder Carl Dancey lagde Grundstenen til Uranienborg¹⁵; men snart ilede han atter til Ribe, og den tredjeste September 1576 fæstede han ved høitidelig Trolovelse den udvalgte Pige til sin Brud. Det var ved den samme Tid, da Havfruen dukkede op i Kattegattets Bølger og spaaede Kong Frederik om en Søn, der skulde blive en ypperlig Herre blandt alle Konger og Fyrster i denne nordre Verden¹⁷. Den offentlige Glæde forenes sig med den private. Bedel sølte sig lykkelig ved den Forbindelse, som han snart skulde indgaae; midt i den strengeste Vinter, i Januar 1577, foretog han sig paany en Reise til Ribe for at see sin Brud. Da blev det vel aftalt, at Brylluppet skulde holdes i den følgende Sommer¹⁸.

Bedel drog igjen hjem til Kjøbenhavn, og efterhaanden nærmede sig den Dag, der skulde bringe Opfyldelsen af Havfruens Spaadom. Den tolvte April 1577 fødte Dronningen paa Frederiksborg Slot en Søn, der blev mødt af som en Himlens Betsignelse over al Danmarks Rige, og i de første Dage af Junij stod Bedel i Slotskirkens Binduer og betragtede Forestillingen af Historien om Susannæ Ustyldighed, der i Anledning af Kongesønnens Daab blev spillet

14 Hegel. Cal. MS. b. 20 Martii 1576: *Redditæ mihi literæ a M. Andrea Vellejo*. 7 Julii: *M. Andreas Vellejus venit Ripas*. D. 22 Julii: *M. Andreas concionabatur de puritate scaturæ*.

15 T. Brahe Astron. inst. mech. F2 vers. Mox igitur Uraniburgum arcem astronomicis rebus idoneam extruere coepi, anno nimirum 1576 et successive tam ædificia quam instrumenta varia &c. Grundstenen lagdes den 8 August s. A. og Dancey Ravn er berøvet som i et Digt af T. Brahe: *Gassondi vita Tych.* Br. p. 39, 40, 300. Sfr. *Dan. Mag.* II. 1. Dancey brugtes overhovedet oftere, som om han var en dansk Mand, hvorfor ogsaa Forfatteren af *Frederik II's Krønike* siger, at han var en „brugelig Perre“, de Danske meget hengiven, „en ærlig, og tro Mand“: *Resen* S. 124, 167, 231, 261. See ogsaa *R. D. M.* IV. 252, 260. *Schlægl. Slange* I. 107—110. *Dibenh. Røn.* I. 252, 272 o. m. a. St.

16 Hegel. Calend. b. 30 Septbr. 1576: *Sponsalia R. Anders Weile og Svandaatter*. Da var hun allsaa fjorten Aar og syv Raaneber gammel.

17 Forfatteren af *Frederik II's Krønike* (*Resen* S. 302) er ikke det eneste samtidsbevidne om denne synderlige Fortælling. Jeg læser i et af *Stephanii Breve til Ole Worm* (Ol. Wormii I. 277) følgende Ord: *de Sirene illa, quæ circa littora Sami Insulæ olim Rustico conspicuendam exhibuit, luculenta exstat Historia omnibusque illustrata circumstantiis Claud. Lyschandro descripta, quam invenies in MS. Codice Bibliothecæ vestræ B*, qui complectitur historiam nati et renati Christiani IV Danicæ Regis.* Men den nævnte *Chr. IV's* var af *Erasmus Latus*. Cfr. *Worm. Ep.* I. 281. Bedel omtaler i *Kjæmpeviserne* S. 207 (Udg. 1787) og siger derom: „Digt er Digt“. Sfr. *Werklauff's* *af Reffenborg i Hist. Tidsskr.* III. 44—46 Not.

18 Hegel. Cal. 19 Jan. 1577: *M. Andreas venit Hafnia Ripas*. Ogsaa deri er Bemærket for, at Bedel ikke i December 1576 har ligget døds syg i Kjøbenhavn.

Studenterne i den aabne Slotsgaard¹⁹. Men under Tilberedelserne til denne offentlige Fæst berebedes ogsaa den lykkelige Time for ham selv. I de samme Dage kom nemlig fra Ribe til Kjøbenhavn de formelige Bryllupsbreve, der indsendte Bedels Benner til at indfinde sig i Ribe ved Maanedens Ende, nogle skrevne paa Dansk til Lægmand, andre skrevne paa Latin til de Lærde, og de alle ombragte ved et Bud, der var antaget af Bedel eller stod i hans Tjeneste²⁰. Bedel reiste til Ribe. Der stod Brylluppet den tredivte Juni, og det var ikke at tvivle paa, at det blev fejret i en Række af Dage og med alle de Festligheder, som paa den Tid hørte til, naar en Prælat bortgiftede sin Datter, og naar Brudgommen var en Mand, der indtog en anseelig Plads baade ved Kongens Hof og i den lærde Verden. Omtrent tre Uger efter førte Bedel sin Hustru med sig til Kjøbenhavn²¹.

Efter lang Afbrydelse begyndte Bedel nu igjen sine historiske Studier; med fornøiede og af Lykken forfriskede Kræfter begyndte han dem. Han havde for nogen Tid siden fra Sorø Klosterbibliothek ved Forstanderen Iver Bertelsen faaet en gammel Pergamentscodex, der indeholdt en saakaldet Kirkehistorie med mange herlige Efterretninger om de nordiske Lande, der i den ældste Tid hensegnes til det bremiske eller hamborgske Erkesæde²². Forfatteren var ubekjendt; han kaldte sig blot N. minimus Sanctæ Bremenstis ecclesiæ Canonicus, og

¹⁹ Werlauff, Sophie af Mecklenborg S. 48—49 Not. 3 (Histor. Tidsskr. III.). Ved Siden af Bedel stod Erasmus. Latus, fra hvem denne Beretning hidrører. Havde man ikke den, maatte man være meget tilbøielig til at antage, at Bedel under disse Heitideligheder opholdt sig i Ribe.

²⁰ Hegel. Cal. MS. b. 29 Mai 1577: Blev M. Anders Betts Dreng afferdiget med Bryllupsbrevet til Kjøbenhavn. Da Christian IVs Daab stætte d. 2 Juni, og Bedel dengang var i Kjøbenhavn, hvad han vistnok ogsaa som Slotspræbiant maatte være, saa er det ikke meget rimeligt, at han selv har sendt „sin Dreng“ afsted fra Ribe. Jeg antager derimod, at han kunde have sendt denne til Ribe for at hente Indbydelsesne, og at Hans Svaning har sendt ham tilbage med dem. Muligt, at en vis Eufette forbrede dette, og at Brevene vare skrevne i Bedels Navn. I Helvæderi Formular-Bog (Kjøbenh. 1625) findes S. 723 fgg. flere Exempler paa Bryllupsbreve, hvoraf man ser, at de skulde være paa Latin, naar „en lærd Mand biuder en anden til sit Bryllup“, og at de ogsaa kunde udstedes af Brudgommen. Af de fem Formularer, som Helvæderus giver, ere de fire af denne Slags, og kun den ene er skrevet i Brudens Faders Navn.

²¹ Hegel. Cal. b. 30 Juni 1577: *Nuptiæ M. Andreae Seuerini Velleij* met Marine, M. Hans Svanings Daatter. Den 22 Juli: *Dederunt se in viam* Karen Svanings met M. Anders til Kjøbenhavn. Hun var nu i en Alder af 15 Aar og 5 Maaned. Det følger af sig selv, at anseelige Familier gjorde anseelige Bryllupper. Noget senere blev der endog ved Lov indbømmet dem et Fortrin i denne Henseende. I Aaret 1621 besluttede Raadet i Ribe, at ingen Piiin maatte staaet ved Bryllupper, Fæstendel o. s. v., dog dersom af Clerikiet eller andre Fornemmere af Borgene tre eller fire eller nogle saa komme i Bærskabet tilfammen, da skulde det ikke være dem formeent at staae en Pot Piiin, to eller tre efter Leiligheden. See Ablers hist.-stat. Maanedstid. f. Ribe Stift S. 79.

²² Adam. Brem. Vell. Præf. b4 vers. Quocirca depositum e manibus opus denuo post biennium resumsi atque addita lima revidi, et castigavi accuratius. Da nu Bogen udlom 1579, saa maa jeg antage, at Bedel har arbejdet paa den 1577, og der var da ikke megen Rørlighed for ham dertil, før efter hans Bryllup. At Sorø Kloster havde gamle Pergaments-Bøger og Documenter, er bekjendt. Sfr. f. E. Tauber, Udsf. ov. Sorøe Nr. S. 32.

Ingen vidste, hvem han egentlig havde været. Nogle gjettede paa Ravn-
Annonius, Andre paa Aimoinus²³. Men Bogens Værdi var utvivlsom: den
maatte anses for en af de allervigtigste Kilder, der gaves til Nordens gaml-
Historie. Bedel studerede denne Bog med stor Iver. Hos hans mægtig-
Venner, fornemmelig hos Niels Raas og Arild Hvittfeld, fandt hans Arbeid-
levende Deeltagelse; hos dem modnedes atter den Tanke, som Peder De
havde havt og Niels Raas nyligen paa Koldinghuus havde berørt; fra dem
udgik nu igjen til Bedel Opfordringen og Opmuntringen til at skrive den
danske Historie. De lykkelige Forhold, under hvilke Bedel nu levede, havde
forhøiet hans Mod og hans Tillid til egne Kræfter, og hvad han tidligere
næsten med Skræk var vegne tilbage for, det vovede han nu dristigt at gøre
Diet imod. I For sommeren 1578 gav han det bestemte Løfte at ville skrive den
danske Historie, og kort efter, den tiende Juni, erholdt han udtrykkelig
Hensyn til dette Løfte et kongeligt Tilfagn om et Prælatur ved Ribe Domkirke
og det netop under visse Betingelser Historiographen Hans Svanings Prælatur²⁴.
Historiograph blev han dog endnu ikke; han vedblev fremdeles at være Slots-
prædikant. Men det var allerede et mægtigt Skridt fremad, at det store Maa-
l var opstillet, og at han for sig selv og Andre var bleven sig bevidst, at det var
opstillet for ham. Han var fra nu af en Mand, paa hvem den offentlige
Opmærksomhed var henvendt, og den berømte Maler Gempelin sørgede paa

23 L. c. b2 vers. C2. Jeg kommer siden tilbage dertil.

24 Tydske Register No. 2 fol. 33 b-34 a: Ved et Brev, dateret Koldinghuus den 10 Juni 1578, skriver R. Frederik II vittentligt, at, efterdi os elskelige, hæderlig og høilærde Mand, Register Anders Sørensen Bedel, Slots-Prædikant paa Kjøbenhavns Slot, haver lovet og tilfagt at skulle beskrive danske Historier og Konger, heres Bedrift, og saam Aarbeide nu strax begynde og foretage, da under og tillader han, at, dersom han Register Hans Svanings Død overlevendes vorder, maa og skal han bekomme det Prælatur i Ribe-Domkirke, som navnte Register Hans Svaning nu med forlenet er. Dersom Hans Svanings Prælatur bliver første, som vacerer, skal Jac ob Wind, som er første exspectans (nl. siden 19 August 1577: Tydske Reg. No. 1 fol. 395 b), dermed forføges og vil Kongen i det Sted lade forset Register Anders med hvilket Prælatur sammesteds siden først falde kan. Naar han bekommer noget Prælatur, skal re sildere og boe hos Domkirken (Medd. af Etatsr. Jacobsen og Copist Kall Rasmussen Kort iforveien, d. 18 Mai 1578, til L. Brahe Expectance paa et bestemt Præbende ved Roskilde kirke og strax Forlehnung med Nordfjord Lehn, indtil Præbendet blev ledigt; dette skeete 1579, men vel beholdt han Forlehnungen og fik desuden Expectance paa et Canonicat i Roskilde for en Medhjælper eller Student, Peder Jacobsen Flemlose: Dan. Mag. II. 203-204, 206-207. jeg bemærke, fordi Bedels og Brahes Stigen og Fald ligesom holdt Skridt. — At saaledes bleve overbragne til eller lovede Caniker, derpaa fattes man ikke Exempler. Jfr. Dan. Mag. 173. Et meget mærkeligt Exempel har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig af Tydske Reg. 1 fol. 193 a og 202 b. Register Erasmus Heidmann i Stebovig fik d. 5 Novbr. 1573 Brev paa Canonicat i Ribe, og allerede otte Dage efter d. 13 Novbr. s. A. fik han Brev paa det forste sammesteds. Dette fik han 1581 efter Jens Viborg: Terpager Ripæ Cimbr. p. 15 var ogsaa en Forhøielse i Ære; thi Prælaturerne vare Digniteter, der i den catholske Kirke vare Mæden forbeholdte, medens de borgerlig fødte vel kunde erhøide Canonicater, og selv erkjendte, at Mæden burde have fortrinlig Afgang til Prælaturer: Ny D. Mag. III. 8.

ene Tid for at bevare ogsaa hans udbortes Billede i Efterverdenens Erindring²⁵.

Under alt dette havde Bedel stadig vedligeholdt Forbindelsen med sine Venner i Ribe og fortsat sin Brevverling med Peder Hegelund²⁶, vistnok ogsaa med sin Svigerfader Hans Svaning. I Sommerens Løb vilde han besøge dem. Men hans Marine ankom fra Kjøbenhavn til Ribe i de sidste Dage af Juli; og hun blev paa selve Ankomstens Dag angrebet af en hidtidig Feber, der paa anden Dag borttryffede hende den ni og tyvende Juli 1578 i den unge Alder af sexten og et halvt Aar. Saa pludselig blev den lyse Himmel formørket. Bedel jordede i Ribe sin afdøde Hustru, og reiste derpaa, dybt nebbøst af Sorg, tilbage til Kjøbenhavn²⁷.

X. Her fandt Bedel sit Hjem øde og forladt, fordi hans Tanker og Hjerter kun søgte den, der ikke mere paa Jorden var at finde. Hans deelsende Venner stræbte hjærtligt at give hans Sind en anden Retning; de erbede, at videnskabelige Syssler skulde mildne Smerten og vække den Sørgende nyt Liv; de kappedes om at bringe ham fiendne Oldsager, historiske Actstykker og andre saadanne Ting, der forhen havde været hans høieste Lyst¹. Det var

25 Hr. Archiv-Secretair Strunk har havt den Godhed at meddele mig følgende Oplysning. Munt for nordiske Oldsager er et gammelt Brevsbillede af Bedel i Legemskartelle, der skal have megen Lighed med det, der var anbragt paa hans Epitaphium i Ribe Domkirke. Det er malet paa Papir, men har lidt meget af Tiden og af Slet Behandling. Bedel fremstilles her en fædd, støttende sig paa et grønt Bord og holdende i Hænderne en Psalmebog (paa Snittet læses: PSALTE) og et Lærkeblad, der er betegnet med en Svane og S. Saavel Haar som Skjæg have en rødlig Farve. Han er klædt i en Præsteskjole af figureret Løi og bærer en smal Vibekrave, der tilveels skjules af hans Skjæg. Ved hans højre Arm sees et med Ven forsynet Blakhuud, paa hvis Fodstykke læses *Seu narpidi*. Ved Siden af det er henlagt en Pen. Til Højre derfor sees trende paa hinanden hængende Papirblade. Paa det ene Stykke staar: **KIRYBTH**, paa det andet i fire Linier: **NIPNARD NIPNARD PRTPTR YATR**. Ved højre Side af Hovedet sees hans Monogram (Cirkelen den indskrevne Triangel og Bogstaverne D. S. T. med de 3 sædvanlige Figurer) og med Omkriften: *lum undique et undique coelum* (med store Bogstaver), og ved venstre Side hans hebraiske Bølgeskrift. (Om dette Bølgeskrift nærmere nedenfor). Over venstre Skulder staar (ogsaa med store Bogstaver): *obias Gemperle Augustanus F. 1578*. — Portraittet er vistnok Mesterens eget Arbejde, det er bejendigt, at han af L. Brahe blev kaldet hertil 1575 og malede det bedste Portræt af Brahe hans Quadrans muralis. Jfr. Dan. Mag. II. 242 Not. n. Ny D. Mag. II. 103 fg.

26 Hegelund noterer i sine Almanasser, at han d. 5 Octbr. 1577 og d. 16 Martz 1578 skrev til Bedel i Kjøbenhavn.

27 Terpager Inscript. p. 30—31. Bedel lader hende selv tale: *Hafnia enim ad invictum lares patrios cum Velleio meo profecta, eo ipso die, quo urbem ingressura mutuo gaudio excipienda solem, febris contagiosa repente correpta, postridie ægra publico cum tu illata sum. Hic post biduum in amplexu moerentissimi mariti et parentum animo, supra mea me istuc ætatis expectari poterat, firmo et spontaneo obdormivi IIII Cal. Aug. hora m. XXX p. m. Anno Domini MDLXXVIII. Hun var 16 Aar 6 Maaneder og 8 Dage gammel, hun kaldes paa Epitaphiet „Virgo pariter et nupta”. Jfr. ogsaa Hegel. Cal. d. 29 Juli 78, hvor hun siges at være pæste correpta.*

1 Adam. Brem. Velleji (in Ep. ad Har. Hvitf.) Qq3: *Fuerunt etiam ex amicis et*

især Arild Hvitsfeld, med hvem Bedel i den senere Tid stod i den inderligste Forbindelse, der ifølge sine Kundskaber, sin Stilling og sine Familieforhold havde Leilighed til at anvende Trøstemidler af denne Art: ligesom han af Bedel modtog mangt et Bidrag til sine historiske Samlinger, saaledes kunde han fremfor de fleste igjen meddele denne de vigtigste Oplysninger². Men hvortil denne Deeltagelse eller Bedels eget Arbejde paa den bremiske Kirkehistorie, der allerede var vidt fremrykket, formaede i Begyndelsen at gyde nogen Trøst i det sønderrevne Hjerter. „Jeg fortæres“, skrev han til sin kjære Hvitsfeld, „af den bitterste Sorg, og jeg sinner intetsteds nogen Trøst, uden naar det lykkes mig at bortvende Tanken fra denne jordiske Landflygtigheds Tilstand til Haabet om det evige Liv; mine Studier have ingen Fremgang, Muserne sørge med mig³. Denne dybe Følelse bestemte Anvendelsen af de saa Arbejdskræfter, hvorover han i Sorgens første Tid kunde raade. Han opsatte et smukt Epitaphium, hvori han lod den elskede Afdøde selv nævne hendes Livs vigtigste Begivenheder, og derefter i sit eget Navn tilføiede disse bevægelige Ord: „Med flere Taarer, med kosteligere Mindesmærke burde jeg tale om Dig, min Marine; men intet Ord kan omfatte min Smerte, og intet Mindesmærke opveie Dine Dyder; kun det Haab har jeg tilbage, at jeg snart skal samles med Dig, og at vi skulle forenes i Christo: kom dog Herre og Frelser!“⁴ Dette Epitaphium betegnede hendes fjerne Grav. Byen Ribe, der allerede forhen var Bedel saa dyrebar, tilbødte sig endnu mere hans Hjerter, efterat den var bleven hans uforglemmelige Hustru

necessariis meis, qui me, in hoc grande infortunium amissæ unice dilectæ conjugis depressum, deserendum deforme putarunt, atque, ut fidem et officium in me erigendo declararent, alia item quædam suppeditarunt ejusdem generis monumenta, quibus me ante hoc multo tristissimum tempus delectari cognoverant, ut eorum lectione ac tractatione mentem subcisive revocarem a luctu. Her er altsaa Tælen om historiske Skrifter, Documenter, Bøger og lignige; umbelbart ovenfor nævnes „antiquitatis quædam monumenta non contemnenda“.

2 Hvitsfeld var, som bekendt, Kongens Secretair; han var fremdeles en Ven og Frænde (Dan. Mag. III. 139) af Christopher Walkendorf, der efter Tilbagekomsten fra Gulland var bleven Rentmester og 1576 Rigsråd (Købe dan. Mands ber. Efterm. II. 34. Schlegel old. Røn. I. 272, som dog ikke stemme ganske overens, see ovenf. S. 54), og hvis Anseelse daglig tiltog. — I Bedels Brev til Valdemar Hvideberg (MS. Bibl. Reg. no. 824 in Fol. Gl. Igl. Saml.), hvorefter nærmere paa sit Ord, læser man disse Ord: Hvad andre Documenter belange, som man og der vdi stykkes kunde opsøge, haffuer ieg dem meddeelt Erlig oc velbyrdig Mand Arild Hvitsfeld, som kand oc i lige maade mig haffuer aff sine igen meddeelt.

3 Excrucior animi luctu acerbissimo, neque quidquam uspian solidi circumspicio salutis nisi quando animum a vanitate et miseriis exilii hujus terreni penitus ad municipium eternitatis abduco atque in ejus contemplatione deligo. Quod dum facere satago, ea studiorum assuetudine, qua prius oblectabar vehementius, jam afficior minus aut certe moderatius. In mecum lugere universum meum Musarum theatrum, si adesses, videns obstupesceres. 11. Brem. Qq2 vers.

4 Hos Lerpager vil man finde denne smukke, men noget vidtøstige Inscription, der er udskrivet: Andreas Velleius E. & S. (Inscr. Ripens. p. 30-31). Inscriptionen er andragt paa en forgyldt Messingsplade, hvorpaa der tillige findes tvende omtr. 3 Tommer høie Rebatkoner med Høbert Bedels og denne hans Kones Brøstbillede en has relief, meget vel bevarede.

Hvilkested, og da Sorgen lidt efter lidt tillod ham nogen større Virksomhed, fandt hans veemodige Sind ligesom nogen Lindring, naar han med egen Haand gjorde Udkast og Tegninger til et større og anseeligere Gravmæle, hvormed han tænkte paa at pryde den gamle Domkirke, hvis Canik han var⁵.

Det er ikke urmeligt, at denne Hengivelse til Tanken om Ribe, som hans lykkelige Ungdoms rolige Opholdssted, hans kjære Hustrues friske Gravplads og hendes sørgende Families venlige Hjemstavn, har bidraget meget til at vække hans egen og hans Venners Opmærksomhed for denne By, som et stille og fredeligt Sted, hvor den alvorlige Grandster ikke vilde savne Musernes Gunst, medens han oprullede Teppeet for de fremfarne Tidens store Skuespil og stlbrede med sande og levende Farver, hvad det blev ham givet at see. Skulde det vidtløftige Arbejde, som Bedel nylig havde paataget sig, tilbørligen fremmes, saa maatte hans Kræfter ikke deles mellem Studerekammeret og Slotskirken: det var hans egen Overbeviisning, at endog meer end een Mand's Kræfter behøvedes dertil⁶. Det kom dog nu an paa, under hvilken Form han skulde opgive sit præstelige Embede. Historiographens Plads var besat med den gamle Hans Svaning, og denne havde færdig liggende næsten en heel Dansk Historie. Men den yngre Slægt havde ikke nogen stor Mening om Svanings Værk⁷; der var

5 Fascic. MSS. Vell. B. Univ. H. no. 121 Addit. in 4to indeholder blandt andet et Folio-blad, hvorpaa Bedel med egen Haand har gjort Udkastet til dette Mausoleum. Udenpaa Bladet læses: *Amori, post Deum suo, Mariæ Svaningæ*, de samme Ord, som findes paa Epitaphet hos Terpæger. Forfaavildt man kan forstaae den temmelig løst afskribede Tegning, skulde Monumentet bestaae af en stor Sarcophag og paa denne en mindre Dypats. Sarcophagens Forside er prydet med tvende Soler og et af fire Engle baaret Teppe, hvorpaa læses Ordene af Matth. 6, 33; dens ene Side har Psalm. 31, 19, og dens Dækk eller Doverskytelse Hebr. 13, 10. 15. 16. Et smalle Mellemstykke mellem Sarcophagen og Dypatsen var udfyldt med Haber Dor, 1 Tim. 4, 12. 13 og Hof. 6, 6. Dypatsen er ved Perpendicularer deelt i tre Flader; paa den midterste læses Marc. 16, 15 og den hellige Adversus Indstiftelsesord af Matth. 26, Marc. 14, Luc. 22 og 1 Cor. 11; paa de tvende Flader ved begge Sider læses de ti Bud og det apostoliske Symbolum. Over denne Dypats ligger en Capital eller Frise, der er prydet med mange Sjæner. — Dette store Monument blev imidlertid neppe nogensinde udført, og Udkastet dertil har kun Betydning for Bedels egen Historie.

6 Om d. dan. Krøn. at bestr. S. 42: „Dog med den Besked, at han haver troe Medhjælpere . . . Thi han behøver under sin Haand Skrivere“ o. s. v. I Brevet til Alb. Friis (MS., hvormed nedenfor) antyder han ogsaa til sin Undskyldning, at han havde maattet være ene om Arbejdet.

7 Bedel (Epist. ad Har. Hvitf. Qq4.) udtrykker sig med megen Vaerksomhed om Svanings Arbejde, dog saaledes, at man godt forstaaer hans Mening: *Ad historica ipsius schediasmata quod attinet, neque ego unquam astute quidquam ab eo mihi vindicavi, neque id in posterum mihi factitandum autumo. Utinam modo istius optimi senis labores tum ipsius, tum nostræ de iis jam dudum conceptæ expectationi respondeant. Mutantur tempora, mutantur studia et animi mortalium. Habet istas secretas et mirabiles natura revolutiones ac vicissitudines. Manet sans cuique labor et gloria.* Svaning havde spildt megen Tid og Flid paa at gjendrive Johannes Magnus; men det maatte undskyldes ham, at han blev opfordret dertil, og at Samtiden satte Friis derpaa. I Jo. Francisci Carmina (Lugd. 1564, 16mo) p. 42 har man et Digt til Svaning, hvortil det blandt andet hejder:

*Aspice, quam belle patrios celebravit amicos
Gothus, ut ætherium pulsat honore polum,*

intet Haab om, at han skulde kunne udføre det bedre, og det vilde ikke være uden Analogie, om man allerede nu stillede ved Siden af ham en yngre Collega og designeret Efterfølger⁸. Og saaledes opstod uden tvivl netop i disse Sorgen indviede Dage hos Hvitfeld og hos Bedel selv den første Tanke om, at den Kongelige Historikers Embede uden Fornærmelse for Svaning tillige kunde overdrages til Bedel som en passende Løn for hans Arbejde, og at Bedel derefter kunde flytte til Ribe og indtage sin Plads som residierende Canik ved Domkirken. Denne Plan var for det første en Hemmelighed mellem disse to Venner⁹: deres Opgave var det, foreløbig at vinde andre mægtige Statsmænd, fornemmelig Cantøleren Niels Raas, derfor, og denne Opgave stræbte de ad forskellige Veie at løse.

Bedel selv kunde ikke længere lade Haanden hvile: de skønne Udsigter, der aabnede sig for ham, gavede hans Kræfter nyt Liv og Opsving. Han begyndte paa en liden latinsk Afhandling, hvori han vilde vise, hvad der af Regjeringen kunde og burde gøres for at tilvejebringe en tilfredsstillende Historie af Fædrelandet¹⁰. Han behandlede dette Emne i tre Afdelinger. I den første

Adversæ mendax tollit præconia partis.

At tu, syncerus fidei constantis amator,
Detego tu scriptis gesta peracta iuis.

⁸ En Analogie, der laa meget nær, var f. E. de hyppig udbedte Expectance-Breve paa Canicater og Prælaturer, ofte endog paa et bestemt Præbende ved en navngiven Mand's Død. Bedel var netop Svanings Successor i Prælaturet.

⁹ Man vilde overveie følgende høist mærkværdige Sted, Adam. Brem. Q 4 vers.: Sed veniam ad illud, quod postremum tuæ continebant litteræ (altsaa synes Hvitfeld at have givet Beden), de meorum videlicet mihi proposito laborum præmio (d. e. Historiograph-Embedet), de quo cautum jam existimas, ne illud mihi præripiatur. Agnosco tuam hac in re sollicitudinem amicam (atter Hvitfeld, som han blende for Bedel), cui ut respondeat animas memor et gratus, annitar studiosissime. Ego quod postulavi, nullius cum injuria aut molestia mihi concedi volebam. Eo enim sum animo, ut non tam curæ mihi sit, unde vivam (d. e. jeg forlanger intet andet end mit Canonicat, som jeg allerede har; jeg forlanger intet til Stede for Svaning, der godt kan beholde baade sit Embede og sit Prælatur, saalange han lever; jeg forlanger kun Tid og Lid til det Arbejde, jeg har paataget mig), quam ut ita vivam, ne me bene vivendi et imprimis bene merendi de patria suspensas habuisse rationes agnoscat posteritas. De his apud T. H. Dne. Haraldse, ita jam ogi confidentius, quæ æqua mente a te accipi spero, aut potius summa, qua par est, contendo summatione animi. Dette skrev Bedel den 24 Decbr. 1578.

¹⁰ Denne paa Latin skrevne Afhandling førte Titelen: Commentarius de scribenda historia Danica, og den er endnu heel og holden til. Om Langebek har kendt den mere end af Ravn, kan man ikke see af S. R. D. I. Præf. b 2—2 vers., men at Ryerup (Om d. dan. Retsv. a t beskr. S. 57) ikke kendte den, er vist. Den findes blandt MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2687 b 4to Bl. Igl. Saml., en smuk Hænskrift med Bedels Haand, bestaaende af 19 Dvartblade. Den skæmmes alt Væsentligt ikke overrens med den senere (1581) danske Oversættelse eller Bearbejdelse, som Ravn udgav; men selv om man ikke havde Bedels egne Ord for, at denne latinske Afhandling 1578 var en Udgave af den danske, saa kunde man dog ved at sammenligne denne med den danske Udgave indse den tvivle paa, hvilken af dem der var den ældste. Haandskriftets Beskaffenhed viser dette paa mange Maader, af hvilke jeg for Kortheeds Skyld kun vil nævne een. Der findes i Haandskriftet, kjendt det er

lfste han, at Kongen og Rigsraadet burde antage sig Sagen som et Stats-
nliggende, i den anden, at der burde foreskrives en bestemt Plan, hvorefter
rbejdet skulde udføres, og i den tredie, at der burde bestikkes en Mand alene
rtil og gives ham alle de Midler og al den Lestighed, som han behøvede¹¹.
t der allerede var en Historiograph, omtalte Bedel ikke med et Ord; tværtimod
gde han det meget nær, at en Anden maatte bestikkes, og den der havde
mærket, hvad Bedel selv i sin Saxo havde yttret, og vidste, hvad der allerede
ir foregaaet mellem ham og Peder Dre, kunde ikke være i Tvivl om, hvem
nne Anden maatte være¹². Denne Afhandling overleverede Bedel nu engang
Efterhøsten dette Aar, i Slutningen af September eller Begyndelsen af October
laaned, til sin store Belynder Niels Raas, der vistnok meget snart maatte
rftaae, hvad han egentlig meente dermed. I al Fald blev der sørget for at
rklare ham det, og denne Rolle havde Hvitfeld paataget sig. Raas og Hvitfeld
rlode strax efter Kjøbenhavn og fulgte Hoffet til Jylland; men Bedel brev-
rlede med Hvitfeld for at holde Sagen i Erindring, og han ansyendte til
nne Tid alle sine Kræfter for at vise sig værdig til den Opmærksomhed, der
ir henvendt paa ham¹³.

rligt skrevet, en stor Deel Rettelser og Tillæg, tilbeds vedheftede paa mindre Papirstrimler, og seer
in nu efter, hvad disse senere Tillæg indeholde, saa vil man finde, at de ere atter ligesom en Oversæt-
se af den danske Udgave, hvori de alle ere at læse. Det synes sølgelig, at Bedel igjen havde ifinde at
give den allerede engang (1578) afsluttede latinske Udarbejdelse med de Tillæg, som han 1581 havde
dført i den danske. — Hvad Indholdet angaaer, da behøver jeg for det første intet videre at sige, end
det kan læses i Ryerups Udgave. Det er egentlig kun i Begyndelsen, at de tvende Bearbejdelser af-
ge, nemlig indtil S. 3 i den danske Udgave: „Thi først hvad som mandelige Gjærninger“
f. v. Fra dette Sted af er den danske Udgave en fri Oversættelse med nogle ganske ubetydelige Tillæg
ge til Enden. Den latinske Afhandling begynder saaledes: *Lectori S. Praxithea Regina Attica,*
Terens filiam victimam pro patria, compellat Atheniensens apud Euripidem in hunc modum
c. Derfra gaar Bedel over til at tale om, hvorledes man skylder Fædrelandet ethvert Offer, og
vortledes store Mand til alle Liden i Gjærningen have opfyldt denne Pligt, og nu siger han: *Ad facta*
viam magnifica quod attinet &c. — Iøvrigt maa denne *Comm. de scrib. histor. Dan.* ikke
væxles med en anden ligeledes utrykt Opsats af Bedel, der fører den meget lignende Titel: *Metho-*
us seu ratio scribendi historiam Danicam. Muligt, at det er denne sibtævnte,
vortil Langebek sigter; thi den findes i Danske Selskabs Samlinger No. 20 in Fol., som et
tblæg i Fasciklen. Men den bestaaer af lutter Aphorismer over historisk Kunst og skal blive omtalt
ebenfor.

11 Ryerups Udg. S. 6.

12 Anf. St. S. 50 ved Slutningen af Afhandlingen salder Bedel ganske ud af det almindelige
laisonnement og taler om sig selv: „Jeg har af første Ungdom haft stor Lyst til Historier at læse . . . og
æver det alvorlige Forsæt, at jeg for ingen Deel vilde lade det saaledes falde, at jeg jo skal lade noget
ødt komme engang iblandt den menige Mand, ydermere end det er, som jeg gjort haver“. Han kunde
nært ikke tydeligere sige sin Mening.

13 Epist. ad Har. Hvitf. Qq3 vers. *De his egi paullo fusius in Commentario meo*
's ratione scribendæ historiæ patriæ, quod nuper ante profectionem vestram obtuli Dn. Can-
cellario. Brevet er, som nylig bemærket, dateret d. 24 Decbr., og saavel dette som den omtalte Reise
stemmer Liden, da Afhandlingen blev leveret til Raas; thi Reisen maa være den samme, hvorom man
ser hos Rezen S. 315: „Om Efterhøsten (1578) drog Kongen med Dronningen oc det gandske Hoff

I den sidste Deel af Aaret 1578 arbejdede nemlig Bedel i mange Ræ-
ninger og med en Iver, der stod i den mærkeligste Modsetning til den aand-
lige Høiesløshed, hvori Sorgen for nogle Maaneder siden havde nedfæntet ham.
Foruden den bremsede Kirkehistorie havde han under Hænder chronologiske, li-
gviske, antiquariske og historiske Skrifter. Han havde lagt Planen til
udsærlig Chronologie, der fordrede de vidtløftigste og meest trættende Undersøgel-
sen ogsaa var et Forarbejde, uden hvilket ingen Historieffrivning kunde begynde,
og han hengav sig nu med saamegen Flid til dette Værk, at han haabede
at kunne fuldende det endnu i Vinterens Løb¹⁵. Han anstillede endvidere lin-
gviske Forskninger med Hensyn til Spørgsmaalet om Anglernes Herkomst, og
sammenlignede navnlig det danske og det engelske Sprog for at komme til Kund-
skab om, hvorvidt Anglerne havde medbragt og vedligeholdt deres Idiom i Bri-
tanien¹⁶. Han tænkte fremdeles paa eller begyndte en Afhandling om Oprin-
delsen og Betydningen af den saakaldte Irmensølle, et Emne, der i ældre og
nyere Tider fængslede Oldgrandsternes Opmærksomhed¹⁷. Han nævnte endelig
allerede nu et Forsøg til en Norges Historie, hvoraf han maaskee endog havde
enkelte Dele udarbejdede, saa lidet end de fornødne Kilder og Hjælpebidler
endnu vare Danmarks Historiegrandstere bekjendte eller tilgængelige¹⁸. Ved
denne rastløse Virksomhed dulmede han Smerten i sit Bryst og aabnede sig lysere

offer til Jylland, der at holde sin Vinterleje, hvor Dronningen om Julen paa Koldinghuus gik i
Bærsefeng". Hvitfeldt har ogsaa vistnok paa Koldinghuus modtaget dette Brev og kunde der vist
sin og Bedels Plan.

14 Brevet er en forunderlig Blanding af Sorg og overordentlig videnskabelig Virksomhed, en Re-
sigelse, som dog kan forstaaes, naar man betænker, at det var Længsel efter Røde, der ansøgte som
at gjøre sig fortjent til det, han segte at opnaae.

15 *Coepi hac aestate (d. e. i Sommeren 1578) opus Chronologicum, difficile quid-*
et prolixum, quod Deo volente in his meæ solitudinis hybernis, ni quid gravius obstiterit, com-
summabo. Ep. ad H. Hvitf. Qq3. cfr. Molleri Isagoge ad hist. Chers. Cimbr. P.
p. 36. Om denne Chronologie faaer jeg oftere Anledning til at tale; thi den blev ingenlunde færdig
den Vinter.

16 Adam. Brem. Velleji lib. I. cap. III. D3 vers.—D4. findes en Anmærkning, som
Bedel omtaler Hvitfeldts Sprogslægtsskab og lover en udsærligere Afhandling derom „tempestivo magis loco

17 Ibid. ad cap. IV. E2: „Ego columnam hanc Irminsul Harminio Longobardorum Re-
ut eum nuncupat Velleius Paternulus, qui in episcopatu Paderbornensi vicit Quintilianum Var-
ut indicat Tacitus, collocatam existimo. Hanc Carolus Magnus postea destruxit, quam Er-
burgum cepit. Erant et aliæ columnæ apud Saxones et Cimbros memorabiles, qualis erat
quæ Crodoni collocata fuit in Hartesborg, unde etiam hodie execrationis formula Kro-
dysfvel ab iracundis usurpatur. Item ea, quam Jodutte appellarunt. *De qua re aliam*
Deo dante, fusius”. Man ser, at denne Note ogsaa virkelig indeholder Emne til en latinsk
handling, som Jac. Grimm, von d. Sagen, Delius o. A. i den nyere Tid have læst.

18 En temmelig vidtløftig Anmærkning til Cap. 7 E3 ender saaledes: „Angli quoque
tempora Caroli Magni conversi, patriæ amore in Cimbriam et loca vicina miserunt vici-
præcones, quemadmodum in Chronicis Norvagicis latius demonstratur
mus”. Det synes at ligge i disse Ord, at denne Kærlighed var saa godt som færdig, eller at
ingen Tvivl om, at den skulde udførelse. Ere maaskee de i Saxo indstudede Episkoper Brudstøtten

Udfigter. Hine mange Arbejder bleve dog ikke fuldbendte i den Tid, som Bedel havde beregnet; men hans Udgave af den bremiske Kirkehistorie var saa godt om færdig og maatte anses for den hæderligste anbefaling, han kunde give ig¹⁹.

XI. Længe havde Bedel syset med dette Værk. Han havde taget sig en nøiagtig Afskrift af den Soranske Codex og forelagt den for sin Hvitfeld, der ra den Tid af idelig opfordrede ham til at udgive den. Arbejdet var imidlertid ved Omstændighederne bleven afbrudt, og før Bedel igjen fortsatte det, søgte han at erfare Niels Raas's Mening¹. Det var hans store Held, at Fædrenes andets anseeligste Statsmænd tillige vare lærde Mænd og Deeltagere i hans historiske Studier. Cantøleren gennemlæste strax Bogen. „Ja“, sagde han derefter til Bedel, „den indeholder Meget, der fortjener at offentliggjøres, men ogsaa enkelte dunkle Steder og uoverlagte Ytringer. I burde vel derfor ikke udgive den, uden at I med det samme oplyste hine og berigtigede disse“². Raas's Mening bestemte Planen for Bedels Arbejde: der var mere at gjøre end at levere Haandskriftet til Bogtrykkeren³.

Bedel undersøgte nu først, hvem der vel kunde være denne vigtige Kravets Forfatter; thi Navnet manglede, som ovenfor bemærket, i den Soranske Codex og i alle andre, som han muligen kunde benytte⁴. Det eneste, man

¹⁹ Mærede i Brevet til Hvitfeld læse vi Qq2 vers.: *Pertingit hoc malum (d. e. Sorgen og Frygtens) efter Marine Svanings Død) ad Historiam, de qua scribis, nostram Bremensem, quæ officina typographica plane instar parturientis quasi *adventi*. Coeptum est in ea aliquid di, et ut spero, antequam ad nos recurratis, vobis fiet illa obvia.*

¹ Adam. Brem. Velleji Præf. b4 vers. Forstanderen Ivar Bartholin havde først laant sine Pergamentscodex til Prof. Jacob Radsen ved Universitetet, derefter til Bedel, der atter meddelte det til sine Dage. Otto Sperling, Sonnen, begyndte et meget vidtseftigt Arbejde, hvoraf endnu Deel er tilbage (Westphalen mon. ined. Tom. II. col. 615—692), og hvad der findes af Videnhed hos ham og hans mange Efterfølgere, blandt hvilke Overamtmand Wedekind i Lüneburg tager den første Plads, vil ikke blive ubenyttet ved den nye Udgave, som en høiheromt Historiker i sine Tid bereder for Monum. Hist. Germaniæ.

² *Esse in hoc multa lectu et cognitu non indigna prædicabat et posse etiam vulgari se habere, modo in locis quibusdam obscuris et parum forte considerate ab auctore ad libellum consursæ severioris expensis admoneretur Lector sententiæ planioris et veritatis congruæ.*

³ Denne Mening hos N. Raas og Bedel, at Adam af Bremen behøver Oplysninger og Berigtigelser, er stadfæstet ved den lange Række af Commentatorer, som hans Bog har funden ligesaa Bedels til vore Dage. Otto Sperling, Sonnen, begyndte et meget vidtseftigt Arbejde, hvoraf endnu Deel er tilbage (Westphalen mon. ined. Tom. II. col. 615—692), og hvad der findes af Videnhed hos ham og hans mange Efterfølgere, blandt hvilke Overamtmand Wedekind i Lüneburg tager den første Plads, vil ikke blive ubenyttet ved den nye Udgave, som en høiheromt Historiker i sine Tid bereder for Monum. Hist. Germaniæ.

⁴ Bedel skriver ganske mærkeligt Præf. b2 vers.: *Nomen certe ipsius in omnibus istis exemplaribus, quæ ad meas manus pervenerunt, suppressum existit &c.* Det maaer aabenbart af disse Ord, at Bedel har havt flere Codices af denne Bog, skjøndt han, og det b Rette, har lagt den Soranske til Grund for sin Text-Recension. Hvilke nu disse andre Codices de været og hvorfra han har faaet dem, er vanskeligt at sige. Den, som nu findes paa det St. Kgl.

kjendte, var Begyndelsesbogstavet deraf, og de Gjetninger, som denne Rundskak hidtil havde foranlediget, vare utilfredsstillende og urimelige. Bedel havde allerede længere forgjeves grundet derpaa og næsten opgivet Haabet om at opdage Forfatterens Navn, da det faldt ham ind, at han hos Helmold havde fundet en vis Magister Adam, der havde skrevet om den hamburgske Kirkes Erkebisper⁵, og da han nu sammenholdt Stebet hos Helmold med sit Haandskrift, blev han snart fuldkommen overbevist om, at dette Forfatter ikke kunde være nogen Anden end denne Mester Adam, der fortalte om sig selv, at han i Erkebiskop Adalberts Tid var bleven Canik i Bremen, og at han efter Liemars Opfordring havde skrevet denne Bog. Saaledes var da denne Opgave løst. Hvad dernæst selve Udgaven angik, saa synes Bedel, om han end havde flere Codices, dog at have givet den Soranske ubetinget Fortrinet og at have villet lade denne correct aftrykke tilligemed de meget gamle Scholier, som deri fandtes; og de eneste Forandringer, som han foretog, traf Slutningsdigtet, hvori han tillod sig at udfylde eller ordne, hvad der paa enkelte Steder stensynlig manglede eller var bragt i Forvirring⁷. Hans egne Tillæg bestode deels i de korte Indholdsangivelser, som han forudstillede hvert Capitel, deels og fornemmelig i de af Cantsleren forlangte Oplysninger, hvorved han af ældre og nyere Skribenter snart forklarede, snart udvidede, snart berigtigede enkelte Steder, som dertil

Bibl., No. 2296 4to af Gl. Kgl. Saml., kan man ikke vel tænke paa, da den meget senere kom til Kjøbenhavn (Werlauff om d. St. K. Bibl. S. 213); snarere kunde Bedel have høst den Breitenburgske Codex, da Henrik Ranzau stod i Forbindelse med hans hie Besytere og formodentlig selv af og til boede paa sin Gaard i Kjøbenhavn (N. Jonge Kbhvns. Beskr. S. 142). Om man ogsaa kunde tænke paa de Haandskrifter, der findes paa det St. Kgl. Bibl. No. 1175 fol. og No. 718 (719) fol. Gl. Kgl. Saml., vrede jeg ikke. Den hele Sag lader sig i al Fald neppe bringe videre end til en Formodning. Om alt dette vil man i Perg's Archiv d. Gesellsch. f. ält. deut. Geschichtl. gjennem de Bind finde mange interessante Bemærkninger, og især i Lappenberg's herlige Afhandling, VI. S. 766 fgg. Mere kan man vente fra samme Gaand. Sfr. ogsaa Gronlands Histor. Rindesmærker III. 394—425.

5 Det var Bartholomæus Cypræus, der ved at forbinde A. minimus udbragte Romanus Anonius, under hvilket forvanskede Navn ogsaa Aimoini annales havde gaaet; men, tænkt her derved paa Aimon, stødte han slemst an mod Chronologien. Sfr. Vell. Præf. b2 vers. b. 3. F. Molleri Isag. ad hist. Chers. Cimbr. P. I. p. 66. — Stebet hos Helmold lib. I. cap. 14 p. 33 (i Sigism. Schorkels Udg., som vel Bedel har brugt) lyder saaledes: *Testis est Magister Adam, qui gesta Hamburgensis Ecclesie Pontificum, disertissimo stylo conscripsit, qui commemorat, Slavoniam in duodeviginti pagos dispersitam, affirmat præter tres omnes ad fidem Christi conversos.* Bangert p. 43—44 har tre Varianter i bøsse saa Ord. Parallelteksten hos Adam. Br. kan læses i Lindenbr. S. R. G. ed. Fabric. p. 20.

6 Anf. St. p. 34—48, samt Dedic. til Liemar. — Lindenbrog synes dog ikke ret at have erkjendt, at Bedels Opmagelse var utvivlsom; thi i sin egen Udgave (Lugduni Batav. 1595. 4to) har han ikke optaget Adams Navn paa Titelbladet, men kalder Bogen blot *Historia Archiepiscoporum Bremensium*. Men Fabricii Udgave nævner uden videre Adam som Forfatter. Det samme gjør Raderus.

7 Ad. Brem. Vell. Præf. b4: *mutila quædam supplevi et luxata reposui in locum peruninum, eo quod carminum ratio, ut constarent illa, eam necessario efflagitarent operari.* Om de gamle Scholier: *ibid. c.*

lyntes at give Anledning; men alle disse Dplysninger udfondrede han nøie fra Adams egentlige Text og anbragte dem i Regelen samlede ved Enden af Cassitet. I Begyndelsen af Aaret 1579 var det hele Arbeide færdigt, og den sortende Marts dedicerede Bedel det til Kong Frederik den Anden⁸.

Adam af Bremens Bærk er af en saa overordentlig og til alle Tider kjendt Vigtighed, at det allerede var en stor Fortjeneste, at gjøre det tilgængeligt for Historiens lærde Forskere, og dette Hverv udførte Bedel med en Omhu og Nøiagtighed, som paa den Tid var sjelden⁹. Bogen blev modtaget med almindeligt Bifald og søgt med saa megen Begjærlighed, at den allerede i et Aar efter neppe mere kunde erholdes; men den nye Udgave, som derfor blev besørget af en anden Lærd efter en Codex fra Henrik Rangaus Bibliothek, tjente endnu mere til at vise Fortrinligheden af Bedels Arbeide¹⁰. Hvad der i dette Aar næst savnedes, var Slutningen af Adams Historie eller Bogen de situ Daniae, et af de allervigtigste Bidrag til Kundskab om det gamle Norden. Bedel kjendte meget vel denne Afhandling, nævnedes den, ja optog endog Stykker af den blandt sine Dplysninger¹¹; men han lod den ikke heelt aftrykke, og han

⁸ Bogen burde egentlig kaldes: *Gesta Hammenburgensis s. Bremensis ecclesie pontificum* ifølge Helmsold og de gamle Codices (cfr. Th. Bartholini *Antiqu. de causis cont. mort.* p. 215); men Bedel har givet den følgende Titel: *Historia Ecclesiastica continens Religionis propagatæ gesta, quæ a temporibus Caroli Magni, usque ad Imp. Henricum III, acciderunt in Ecclesia, non tam Bremensi, quam vicina Septentrionali ferme vniuersa; scripta ante annos quingentos, a M. Damo quodam, loci iustius Canonico. Nunc recens mendis vindicata, et e tenebris in lucem vocata, studio et opera Andreæ Severini Vellei. Hafniæ 1579. 4to.* Paa Foden af selvstændig Indsigt: Hafniæ. Imprimebat Andreas Gutteruitz. Anno salutis 1579. Impensis Balthazari Ays, Bibliopolæ Hafniensis. Dedication og Fortale udgjøre fire Ark (a—d), Bærket selv med nogle Tilæg og et Register en og fyrgetyve og et halvt Ark (A—Rr 6), alt uden Paginering. Tillegene ere: *Catalogus Archiepiscoporum Eccl. Brem. et Hamb.*, 2. Brevet til Ar. Svithild, 3. et historisk Register. Paa Bagsiden af Titelbladet findes et lille Digt i sex Vers eller niere til K. Frederik den Anden. Af Bedel er ogsaa den Udsigt over Indholdet af hvert Capitel, der læses foran selve Adams Historie.

⁹ N. Staphorst Hamburg. *Kirchen-Gesch.* T. I. Borr. a2 vers. roser særdeles Bedels Arbeide, og de Forhandlinger og Undersøgelser, der i vor Tid ere foranledigede ved den nye Udgave, som af A. Kiedlitz, Dahlmann og endelig Lappenberg vare besjæftigede med, og allerede af Biskop Hunter saa levende bestrøget, have end mere bekræftet denne Dom. *Jfr. Arkh. f. d. ålt. deut. Gesch.* I. 66. III. 633 fg. IV. 33. V. 654. VI. 855.

¹⁰ De nævnte Forhandlinger vise ogsaa, i hvilken Grad Bedels Udgave er bleven en Sjældenhed. Det af mig benyttede Exemplar har jeg havt fra Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn). — Den anden Udgave, der blev besørget af Erpold Lindenberg ikke meer end sexten Aar efter, at Bedels var leveret, fører Titlen: *Historia Archiepiscoporum Bremensium*, og udgjør med et Appendix 5 S. 4to foruden Register. Fortalen giver Underretning om den benyttede Codex. Eckmann (arkebiskop Staphorst at forsvare denne Udgave i Sammenligning med Bedels (Dreyers Samml. *Abhandl.* I. 109 fgg.); men de nyeste Undersøgelser have givet et modsat Resultat. *Archiiv* I. 857—858. Endnu medens Bedel levede, udkom den tredje Udgave af Adams Bærk i Londonbr. R. Gorm. Francof. 1609. f. Cfr. Molleri *Isagoge* P. I. p. 67.

¹¹ Lappenberg S. 355 skriver: *Er gedenkt desselben mit keiner Sylbe.* Men ligesom man af Arnæ Magnæ Collation veed, at denne Afhandling virkelig fandtes i den foranførte

angav ingen Grund til denne Udelabelse. Det lod sig vel tænke, at han, nedbøjet af Sorgen over sin elskede Hustrues Død, havde illet med at faae Ende paa dette Arbejde, og at han havde anseet Adams Værk for fuldstændigt og saa uden dette Tillæg, der i al Fald ved en anden Leilighed særlig kunde udgives¹²; men, agter man paa den Stemning, som dengang herskede mellem Danmark og Sverrig, og erindrer man derhos den Roes, som Adam udaler over det svenske Folk, saa turde det maaskee dog ikke være saa urimeligt, hvad svenske Lærde have antydet, at Bedel hellere vilde ganske forbigaae denne Del af Værket, end ledsage den med de Berigtigelser, som Cantzleren vistnok vilde have fordret¹³. Men uagtet denne Mangel, som de senere Udgaver af Andre i Bedels Levettid afhjalp, var dog hans Recension endnu halvtredie hundrede Aar efter almindelig erkjendt som den fortrinligste af alle: kun var den tillige bleven en Sjeldenhed, som saa havde Afgang til¹⁴.

Codex, saaledes vil man ogsaa af følgende Anmærkning, der isørgt ikke hører til de helbigste, se, at Bedel selv udtryffeligt nævner den. Lib. I. c. 50 N vers. læse vi nemlig om det gamle Birca: Ego illam in Oelandia sitam existimarem, in eo loco ubi hodie veterem arcem Borcheholmensium restaurat Rex Johannes, nisi reperirem in media Svetia collocatam sive Bircam hanc ab Augusto nostro in *descriptione terrarum Septentrionalium*, quam huic suo operi adjecit &c. Og strax efter anfører Bedel følgende Ord af Bogen de situ Daniæ (Lindens Fabr.) p. 62: „Tunc occasione itineris divertit Bircam Adalvardus, quæ nunc in solitudine redacta est, ita ut vestigia civitatis vix appareant, ubi nec tumulus sancti Unni Archiepiscopi potuit inveniri”. Forresten skylder man en stedsstellig Distraction hos Bedel, at man har dette Citat han behøvede det slet ikke; i det samme Capitel, som han oplyser, havde han selv ovenfor laabet afværet et Ord: „Birca est oppidum Gothorum, in medio Sveoniæ positum”.

12 Lappenberg anf. St. Der in Iæsterem (d. i. dem Brieste an Ar. Svitfeld) leidenschaftlich beklagte Tod seiner Frau scheint die Ursache zu seyn, weshalb Bedel den Abdruck des Buches über Geographie der nördlichen Länder unterließ. At Bedel ikke anfaae denne Bog for en integrerende Del af Værket, men som et Slags Appendix dertil, synes ogsaa hans nylig anførte Ord at vise. Senere gav, som bekjendt, ogsaa Resenius (*Chor. Scand.* cfr. Schofferi Suec. literata. ed. Nolle p. 85) og Stephanius (*Sylloge scriptt. de regno Dan.*) særlig denne Bog, ligesom man ogsaa flere Haandskrifter af den alene, f. E. paa d. St. Kongel. Bibl. No. 718 4to Bl. Igl. Saml. 3. Werlauff om Arne Magnússen i Nord. Tidsskr. f. Dtbl. III. 129—130.

13 Jo. Mossenii Chorogr. Scand. Præf.: Libellus Adami Bremensis de situ regionis aquilonarium plurimas illasque clarissimas gloriæ Svecanæ notas, ex remotissima nostratium memoria et seculorum historia petitas, in Fastis tamen Svecorum et Gothorum hactenus innotuit, quam, ne per nebulam quidem inspectas, affatim commonstret, ideo ab exteris et præcipue Andrea Vellejo, Cymbriæ Superintendente, per summam in Sveones invidiam suppressus. Quippe anno MDLXXIX ecclesiasticam ejusdem M. Adami Historiam hactenus divulgans, hunc libellum, illi nodo quasi indissolubili adhærentem, expunxit. Cfr. Narren Dan. II. 66.

14 Indtil Aaret 1821 var Bedels Adam af Bremen at betragte som en Codex, da det gamle Haandskrift brandte med Universitetsbibliotheket i Rbhyn., og som den bedste Text, man havde. I dette Aar traf Verg paa det Keiserl. Hofbibliothek i Wien, RES. No. 413. 4to, det formentligste Haandskrift under den Titel: Mappa terre Saxonie et Chronica Saxonum, som findes i Arch. f. ält. deut. Gesch. III. 651 fgg., og som synes at være fra det trettende Aarhundrede. Denne Wienske Codex stemmer med den Soranske og Wolfenbüttelste; den Vaticanste er kun en Udgave deraf. Jfr. Lappenberg i Archiv VI. 836 fgg., hvor der gives en samlet Oversigt over alle Codices.

Bedels Udgave var mere end en Text-Recension. Hans Anmærninger og Tillæg godtgjorde en Lærdom og Dygtighed, der kunde give ham den retsfærdigste Adkomst til den Post, som han selv ønskede og hans mægtige Venner søgte at forskaffe ham: de viiste nemlig baade hans udbredte Læsning i Oldtidens og Middelalderens Historiekrivere og hans selvstændige Critik i at bedømme selv meget vanskelige Spørgsmaal. Af dem sees det nemlig, at Bedel kjendte og tilbedt nysgigtigen havde studeret Vell. Patriculus, Tacitus, Ptolemæus, Solinus, Beda, Annales Francorum, Regino, Luitprand, Lambert af Aschaffenburg, Siegebert af Gemblours, Aimoin, de gamle norske Krøniker, Helmold, Wilhelm af Neubury, Conrad af Ursperg, Vincentius af Beauvais, Critik den danske Krønike, Albert Kranzius, Hect. Boethius, Berg. Polydorus og Andre¹⁵, et meget betydeligt Studium for en ung Mand og paa en Tid, da Bøger vare sjældne, og mange af de vigtigste Kildekrifter endnu henlaae utrykte i Arkiver og Bibliotheker. Og dette rige Materiale forstod Bedel derhos i den Grad at vurdere, at mange Anskuelser, der først langt senere trængte igjennem i Videnskaben, allerede i dette hans Arbejde findes antydede eller udførte. At han er den, der har givet Bærket det Forfatternavn, hvormed det nu af Alle betegnes, er ovenfor viist; men ogsaa ved mange enkelte Bemærkninger gif han forud for sin Tid. Saaledes rettebe allerede han Bedas Angli et Viti til Angli et tutti¹⁶; saaledes forfastebe han Adams Række af de gamle danske Konger, skjøndt en bremisste Canik vilde have modtaget den af Kong Svend selv¹⁷; saaledes iendrev han Beretningen om et af Keiseren stiftet Markgrevskab Slesvig, som den vilde have lært af en dansk Bisshop¹⁸. Paa samme Maade anstillede Bedel

¹⁵ Sfr. for Exempel: Vell. Patric. E2. Tacit. D3 vers. E2. Ptolem. D3 vers. Solin. Beda: d2. D3 vers. Francor. annal. D4. F4. G. Regin. J2. K3. M3 vers. Luitpr. M4. Schafn. Aa4 vers. Bb. Gg vers. Kk. Siegb. Gembl. M4 Q. Ff4 vers. Aimoin. F4. 2. Art: d2. S3 vers. S4 vers. X2. Helm. Ee2 vers. Q. R3 vers. Wilh. Neubrig. Kk4 vers. Ab. Ursperg. X4. Vincent. Bellovac. X4 vers. Erics Chron. Ll. Kranz: Z2. Hect. Boeth. S vers. V2. Vergil. Polyd. X4. 4 vers. o. f. v. Ofte nævnes Saxo.

¹⁶ Ad. Brem. Velleji D3 vers. Men endnu over halvandet hundrede Aar efter fandt Langel det fornødent at indskærpe dette: Dan. Mag. I. 135. En Bemærkning af lignende Art om Jorden mellem Adams Jumne, Saxos Julinum og Helmolds Binnetta, jfr. Q. Q4 vers.

¹⁷ Det er det bekjendte Sted: post cladem Nordmannicam Heligonem regnasse comperi &c. Bedel bemærker L3, at Adam her afviger saa meget, „ut suspicer, aut locum non carere mendis, ut ipsum minus fideli memoria retinuisse ea, quæ ipsi Rex fideliter et luculente satis exposuerit“. Jeg har engang yttret mig derom i mine Bemærkninger til Dahlmanns Historie i Peter senes Tidsskr. f. Lit. o. Krit. VI. 26—27.

¹⁸ Jeg maa gise hele dette for Bedels kritiske Dygtighed mærkelige Sted M3 vers.—M4: Mirari satis nequeo, auctorem nostrum affirmare, se hæc ex relatu Episcopi Dani accepisse, quæ hoc capite refert, quum eorum nullum exstat in nostris annalibus vestigium, nec apud ullum extornum annalium auctorem ita se rem habuisse comperiam. Asserit Regino Abbas Prumiensis, convertisse quidem Imperatorem Henricum Regem Daniæ et Abotritarum, nec quidquam addit amplius. At Siebertus subjicit, eum vicisse Danos, qui per pyriticam Frisones necursabant, atque etiam tributarios sibi fecisse, et Chuiptiam Regem eorum baptizari fecisse.

en Critik af Fortællingerne om Ægtefæbet mellem Knud den Stores Datter og Keiserens Søn, om Kong Magnus den Godes Dødsmaade, om hiin mærkelige Samtale i Bardwic¹⁹; han meddeelte lærerige Bemærkninger om Christendommens Indførelse i Sachsen før Carl den Stores Tid, om Ebbos Mission til Danmark, om de Danes gamle Herredømme i England²⁰; han gav adskillige Dplysninger til Hamborgs Historie, hvilke for den Tid fortjente Agtelse²¹, og han vedfælede sin Udgave af Adam en Fortegnelse over de hamborgske Erzbisper, der i det mindste var en med Critik forfattet Chronologisk Dversigt over samtlige disse Prælater fra Billehad til Remar, under stadig Henviisning til de Steder, hvor Adam fortalte deres Historie²². Kort sagt, Bedels Arbeide svarede i alle Maader til den store Mening, som hans Samtidige havde om ham, og maatte være en vægtig Anbefaling, naar Spørgsmaalet var om at sætte ham i en Stilling, der gav ham rigeligere Leilighed til at anvende hans Lærdom og Talent til Videnskabernes Fremme og Fædrelandets Ære²³.

Luithrandus Ticinensis dicit, Henricum Imperatorem inde maxime claruisse apud Italos, quod Danos, nulli ante subjectos, solus ipse debellarit atque tributarios fecerit. Atque ego neque tale unquam nomen ulli Regum Danie inditum fuisse comperi, neque Imperatores Romanos unquam a Danis indigenis tributum sine maxima noxa levasse cognosco. Sed existimo hoc totum de Nordmannis in Frisia residentibus intelligi debere, quos ut Henricus Imperator coarceret ab incursionibus, ultra Albim cohortem aliquam limitaneorum militum collocavit. Man seer, at Bedel her allerede har naaet det critiske Standpunct, hvorpaa Bartholin og Gram selv i dette Stykke fandt Øvile. Cfr. Menckenii Miscell. Lipa. nova T. II. 230—304. — Bedel bekjæmper paa dette Sted en meget ubdret og af Lybslands samtibige Lærde med en vis Sifferhed paaftaet Mening (Sfr. Jac. Krüger Hist. von d. Triumph zu Dänische B2 vers.); han bekjæmper ogsaa sin egen visnes første historiske Læsebog, Carlson's, der ogsaa har Fortællingen om dette Sædsvigste Markgrevskab. Chron. lib. IV. p. 469 (Ed. Francof. 1581).

19 Cfr. X 4—4 vers. ad lib. II. cap. 47. — Cc 3 ad lib. III. cap. 12. — Mm 3 ad lib. IV. c. 25. Om den sidste af disse Begivenheder taler han ubferligst.

20 Cfr. E 3 ad lib. I. cap. 7. — G 2 ad lib. I. cap. 15. — K 3 vers. ad lib. I. cap. 35. Efter de forskjellige Synsmåader, siger Bedel, regne Konge de Danes Hertsab over England til tredredre, Andre til syv hundredre Aar.

21 Lib. III. cap. 28. Fl. giver Bedel i en lang Note en historisk Udsigt over, hvortledes Staden Hamborg gjennem en Række af Ulykker har havet sig til den Magt og Velstand, hvori den var ved Begyndelsen af det trettende Aarhundrede, og henviser til de vedkommende Steder hos Adam. Brem.

22 Dette Catalogus Archiepiscoporum Ecclesie Bremensis et Hamburgensis, som Stephanus (Notæ uberior. in lib. XII Saxon. p. 225) anfører som et særligt Skrift, er intet andet end en kort Dversigt i schematisk Form, og det findes umiddelbart ved Slutningen af Bedels Adam. Brem. Qq—Qq 2. Den vigtigste Deel deraf er Chronologien og Densligninger til Adam. — Jevrigt har man et Skrift under samme Titel og fra selvsamme Tid, af Jo. Dittus i Menckenii S. R. Germ. Tom. III col. 773—818.

23 Lappenberg, den kyndigste Dommer, taler saaledes om Bedels Arbeide: „Der Abdruck ist mit Sorgfalt gemacht. Es ist daher für das Studium Adams und nordischer Geschichte überaus bedauern, daß nur wenige Exemplare dieser Ausgabe abgezogen oder doch in Europa verbreitet sind, daß sie längst zu den literarischen Seltenheiten gehört und in Deutschland wenigstens ganz in Unkenntnis gerathen zu seyn scheint. Wäre sie verbreiteter, so hätte ihr grosser Werth längst anerkundet werden müssen“. Archiv f. ält. deut. Gesch. VI. 856. Om de ældre Lovtaler over Bedel's Dplysninger til Adam af Pontanus, Mart. Zeiler o. A. jfr. Molleri Cimbr. lit. T. II. p. 100.

XII. Med større Tillid kunde derfor Bedel og hans høie Belyndere arbeide for deres Plan, som de nu ikke mere lagde Skjul paa: Bedel lod ykke sit Brev til Hvitsfeld, hvori den temmelig tydeligt var udtalt. Den danske Aro havde vist Verden en Mand, der overgik de Fleeste i den Kunst at skrive *Mobersmaal*¹; Udgaaven af Adam viiste, at den samme Mand ogsaa som Ord og critisk Historiker indtog en meget udmærket Plads. Cantøler Niels Raas, der vistnok kjendte dette sidste Arbeide, før det blev trykt, var formodentlig allerede vundet for Bedels og Hvitsfelds Ønsker; men naar han derefter vilde reslaae sin Konge at abjungere den gamle Hans Svaning en anden Historiograph, maatte han tillige give Grunde derfor. Thi Svaning havde været kongens egen Lærer, havde til almindelig Tilfredshed efter Kongens Opfordring hjæmpet Johannes Magnus og havde sin Danmarkshistorie saagodtsom færdig². Der udgik altsaa under den fire og tyvende Februar 1579 et Brev til Svaning, han skulde indlevere den af ham forfattede Historie til Gjennemsyn, før den vergaves til Trykken³. Dette var aldeles i sin Orden og ingen Fornærmelse

1 Brevet til Alb. Friis MS. (hvorum siden; jfr. Sv. Liv. b vers.) synes bestemt at vise, Bedel skulde skrive sin Historie paa Dansk. Bedel siger nemlig der udtrykkelig, at han haabede at kunne skrive en dansk Kronike, ligesaa godt som Niels Krag, „paa vort danske Tungemaal“. Hvitsfeld brugte jo ogsaa *Mobersmaalet*. Derimod blev det rigtignok paalagt Niels Krag, der var en rømt Philosoph, „ut latino sermone omnia summa fide summaque veritatis cura exequeretur“. Cragii Annal. Præf. Grammii p. 10. Dette er det samme Phænomen, som ogsaa paa tre Maader kommer frem, at den nationale Retning, som Reformationen syntes at ville give Literaturen, var atter tilbagestrængt mod Slutningen af Reformationens Aarhundrede.

2 Svaning var bleven Frederik II's Lærer omtrent 1540 (Resen Fort. c2 vers.) for at lære den danske Sprog og danske Sæder, som R. Christian III. ikke selv kjendte meget til, men dog ikke lode, at en Fremmed skulde lære hans Søn. (Det var disse Ord, som ikke i Mæret 1707 blev „tolereres“ hos Chr. Karsteb. Jfr. Minerva 1790. II. 273—274). Siden kom det samme Ordsmaal paa Bane 1588 i Anledning af Christian IV's Opdragelse, der til det danske Rigsaabes Misnøielse var betroet en Udlandning: Schlegels Slange I. 77—78. Not. 23. Hvorledes Kongen og Kjøringen tog Del i den literaire Strid, Svaning (Rosafontanus) forte med Joh. Magnus: jfr. Læseplanen II. 285—286. I Consistor. Archiv No. 189 (medd. af Dr. Kall Rasmussen) findes et rkeligt Bidrag hertil. Der findes nemlig paa den ene Side af et Folioblod følgende Ord med Johans Raas's Haand: „at mester Niels (d. e. Niels Kolbing) ikke vil forglemme, naar hand kommer til Kjøbenhavn atiffue Doc: Christ: morsiano til kende at I mit vill at hued som bleff vdslet vdi mester Hans Svanings Exemplar thet skall bliffue standendis lige som mester Hans thet haffde screffuet thend tiid hand i tiid Kjøbenhavn Dø inghet labe thet vdihe effther thij thet er sandigen at“ &c. Bag paa Bladet Krevet: De Scripto M. Johannis Svaningij contra Swecum vpsalensem, ne quid in eo detur. Memoriale scriptum manu D. Cancellarij, Johan: Frisij, et redditum Rectorj. 1 Martij 1579.

3 Ifølge Tydske Tegnelser No. 2 fol. 20a—b fik Mester Hans Svaning den 24 Febr. 1579 et Ord med det første at begive sig til Kongen med hvad han havde forfattet og tilfæmndraget, „hvad der er aldeles fuldkommen eller ikke“, tagende med sig hvad gamle Documenter han havde samlet, og samt svarede det Alt til Niels Raas, at Denne med andre Tilforordnede kunde med Tillid igjennemlæse og overferre det &c., „paa det fornævnte danske Historier med des større Frugt og Fuldkommenhed kunde forberedes og udgaae“ (meddeelt af Etatsraad Jacobsen og Copist Kall Rasmussen. Jfr. Ryerup Fortegn. paa dan. Hist. S. 67). I en Fortegnelse over Raas's Skrifter, som i det syttende Aarhundrede afleveredes til Universitetsbibliotheket (MS. B. U. H. Add. Additamentor. no. 41. 4to), findes nogle Blade med følgende Overkrift: Scripta, descripta et adversaria historica, quæ tradita

mod den gamle Mand; thi Historiographerne betragtedes dengang og endnu langt senere, saalænge Kongerne og Statsmændene endnu havde nogen Iver for Fædrenelandets Historie, som vigtige Statsjenere, hvis Virksomhed og Arbejde vedkom Rigets Værd og Anseelse⁴. Men det kunde tillige give Niels Raas den bedste Leilighed til at retfærdiggjøre sit Andragende om at udnævne en anden Historiograph; thi Bedel havde ikke meget fordeelagtige Tanker om Svanings Historie, og hans Samtidige synes ikke at have dømt mindre strengt derom, siden den utrykt blev henlagt. Eftertiden har ikke været en mildere Dommer⁵. Bedel kunde altsaa haabe, at en Undersøgelse af Svanings Værk endmere vilde fremme hans Planer, og i Begyndelsen af Mai Maaned foretog han sig en Reise til Ribe, hvor han opholdt sig et Par Uger ligesom for at undersøge Leiligheden⁶. Mod Slutningen af samme Maaned vendte han igjen tilbage til Kjøbenhavn, og den femte August blev der for ham udsædte et nyt Erspæntancebrev under forhen anførte Betingelser paa det lovede Prælatur, der nu udtrykkelig bestemtes at skulle være Hans Svanings Decanat⁷. Imidlertid

sunt D. M. Jonæ Jac. Venusino ab Elisa Mulemia post mortem D. D. Nicolai Kraegii, mens. Aug. et Novembri Anno 1602, præsentibus M. D. Rectore et Publ. Notar. Academ. Et post translata sunt in Bibliothecam Academiam in capsam Historicam obseratam, procurante M. D. Cancellario, D. Christiano Friis de Borreby. Paa denne Liste findes ogsaa to Haandskrifter af Svanings Historie: „R. Hans Svanings Historie, sammenbunden i Folio“ og blandt Dvartterne ligeledes: „R. Hans Svanings Historie i syv Bøger, sammenbunden i latine. Ex qua est Regum gentilium pars I a Dan ad Hiarne, II ad Haraldum Klack; deinde Regum Christianorum pars I ad Ericum Agnum, II ad Christophorum III ad Christophorum III Bavarum, IV de Christiano I“ ... Her mangler Resten af disse Blade; men i et andet Haandskrift, der nu tilhører Museet for Nordiske Oldsager, et Dvartbind med Rygtitel: Cl. L. Schandrii Scriptores Danici, paa hvis indvendige Bind Ryerup med Blyant har skrevet, at det var en Foræring fra Proust Niels Gudme Blicher til Hartze, boende i Paaby Præstegaard ved Sønderhoj — findes samme Fortegnelse, og der læses Slutningen saaledes: „V de Christiano II“. Man ser heraf, hvad der paa Bedels Tid var tilgængeligt af Svanings Historie.

4 Den i Frederik II's, Christian IV's og endnu langt senere i Christian V's Tid (Ny Dan. Hist. III. 43—44) herskende Anskuelse, at det var en Statsfog at fremme Kundskaben til Fædrenelandets Historie, ledede dertil, at Staten ansaae sig som den rette Eier til Historiographens Arbejde. Et Par Ord til Raas's Forbring, at ville undersøge Svanings Historie, har man i Cantø. Christian Friis lignende Forbring til Pontanus (Holberg Danm. Hist. II. 403 Not. a. Udg. 1732). Man ser heraf herved uvilkaarlig til at tænke paa Statssecretair Guldbergs Forhold til Enheds Lærebog.

5 Meursius, der paatog sig, uden at kjende det danske Sprog, at skrive Danmarks Historie, som bekendt, især til Svanings utrykte Kronike, hvorom man saaledes saaar et Begreb hos Sfr. Schlegel Saml. 3. Dän. Gesch. II. 4. S. 49 fgg. Bedels Mening derom har jeg endnu ikke nævnt.

6 Hegel. Calend. MS. 1579 b. 6 Mai. M. Andreas Veiel venit Ripas. — b. 23 Mai. M. Andreas Veiel discessit Ripis. Om Hensigten med denne Reise laeder sig af Hegelunds Brev, der intet slutte.

7 Den første betingede Erspæntance paa Svanings Prælatur, see ovenf. S. 98 Not. 21. — Et andet Brev eller fornyede Brev, som Bedel nu fik, dateret Frederiksborg d. 5 Aug. 1579 (Ny Dan. Regist. No. 1 fol. 600b—601a), er ganske af samme Indhold fra først til sidst, kun at den angaaende Jacob Wind er ubelagt, hvoraf man vel maa slutte, at der nu var truffet et

veblev han fremdeles at være Slotsprædikant, skøndt den ham paalagte Forpligtelse maatte gjøre ham det dobbelt vigtigt at frigjøre sig for enhver anden Bestilling og anvende sine Kræfter udeelte paa det store og vidtløftige Arbejde, hvortil han havde bestemt sig. Hofstjensken, som han kaldte den, blev ham trykkende, og Omstændighederne forsøgede vistnok dens Tryk.

De kirkelige Stridigheder vare nemlig ingenlunde ophørte, fordi det første Angreb paa Doctor Niels Hemmingsen kun halvt var lykkedes. I Sachsen gik det raft med Samvittighedstvang og Affættelser, efterat Jacob Andreae havde faaet Inspectionen over alle Churfyrstendømmets Kirker og Skoler, og Virkninger af hans forfølgelseslyge Iver sporede ogsaa i Danmark: Niels Hemmingsen havde for tre Aar siden maattet tilbagefalde sin Theorie om Navveren⁸. Men Frygten for Kjøttmageriet var fremdeles stor; Bedel nærede denne ligesom Niels Hemmingsens andre Disciple, og da han skrev Fortalen til sin Adam af Bremen, havde han anseet det for nødvendigt i en vidtløftig Afhandling at vise sig selv for de catholisk-hierarchiske Lærdomme og Grundsætninger, som denne Bog indeholdt⁹. De Forhandlinger, som kort efter vare blevne aabnede i Odense i Anledning af den slesvigiske Lehnstrid, havde ført en Deel lærde og fornemme tyske, især sachsiske, Herrer til Danmark og muligen atter henledet Opmærksomheden paa de danske Theologer¹⁰; i al Fald ankom der saa Maaneder efter, netop paa den Tid, da Bedel fik sit Prælatur yderligere forfikkret, i August

gement med denne, saaledes at Bedel fik ubetinget Expectance paa Svanings Prælatur, Decanatet. I det følgende Aar d. 7 Mai fik Jacob Svaning Brev paa sin Faders, Mester Hans Svanings, Kanikedom og Vicarie i Lunde-Domkirke efter dennes Død: Slaanske Reg. No. 1 fol. 41 a—b, medd. af Hr. Kall Rasmussen.

⁸ Men i Aaret 1574 begyndte ret de store Forfølgelser i Sachsen (paa samme Tid, da K. Frederik I. gav sine Theologer og Præster den første strenge Paamindelse: Resen S. 275); fire Wittenbergske Theologer forted sangslede til Leipzig, Deucer blev arresteret, to af hans Svigersønner nedlagde deres Professurer, og Eskrom Rubigerus, Camerarii Svigersen, flygtede: Förstem. Lib. Decanor. p. 5—56. Forgjæves intercederede Landgreve Wilhelm af Hessen 1576 for Deucer: Leupold S. 26—27. Og „som Hs. Majest. kom i Forfaring, at Riget endnu uden Lands høs fremmede Herrer oc Fortr oc i synderlighed hos Chur-Fersten i Saren oc Lante Reisen (!) horte ilde for, hvad Strift og Doct. Niels Hemmingsen havde ladet udgaa om Christi Navvarelse ubi det hellige oc høyverdige Mrens Sacramente“, saa befalede han Niels Hemmingsen at udstede en Revocation, som d. 6 April 1576 var approberet og understrevet af det theologiske Facultet: Resen S. 293—295. Jfr. Engelstoft Heller histor. Calenb. II. 349 fgg.

⁹ Bedel sølte altid, naar han udgav en Bog, den for en Forfatter saa naturlige Frygt for, at Arbejdet havde altfor mange Ufuldkommenheder; men da han i Marts 1579 udgav sin Adam af Bremen, søgte han, som han selv siger, langt mere Kjøttmagerne end de lærde Historikere; han frygte dem, „qui zelo, nescio quo, Hierarchiam Pontificiam editione hujus scripti a me stabiliri voluerunt (Præf. c vers. c2 vers.), og derfor skriver han en lang Afhandling (Præf. c3—d4) for at vise sig mod disse Hjender, der vilde angribe hans rene Protestantismus i Læren om en evangelisk Kirkeforfæmning.

¹⁰ Ved denne Forhandling i Odense i Foraaret 1579 indfandt sig, som bekjendt, Commissarier fra Churfyrste August, Hertug Ulrich og Landgr. Wilhelm, og blandt dem ogsaa adskillige lærde Mænd: Hans Binsheimius, Henr. Fusanus, Nic. Theophilus, Ad. Traugoter, Joa. Müller, Jos. Marcus. Jfr. Sac. Krüger, von dem herrl. Triumph. S. 20, 32, 51. Latm. Einleit. I. 620, 629.

1579, Breve fra Churfyrste August til Kongen med den fornøiede Bemyndning mod Niels Hemmingsen, at han i sine Forelæsninger fremdeles vedblev at udbrede den calviniske Lære om Nadveren, og med den fast usømmelige Paamindeelse til Kongen selv, at hans egen Kædetruenhed begyndte at blive de tydske Fyrster mistænkelig¹¹. Dette sidste var at røre Kong Frederik paa det samme Sted: endnu i samme Maaned gav han den lærde og berømte Niels Hemmingsen Afsted fra Universitetet og henviste ham til hans Canonicat ved Roeskilde Domkirke. Der levede nu Bedels udmærkede Lærer og Ven Resten af sine Dage, og hans Straf blev næsten til en Belønning: i det stille og fredelige Hjem, han havde faaet, ubarbejdede han de skønne Bærter, der have fikket hans Navn Udødeligheden¹².

Allt dette foregik for Bedels Dine netop i de Dage, da han selv søgte at kunne begive sig bort fra Hofstjenssten, som han sagde, til sit rolige Canonicat og sine usforstyrrede Grandtænkninger i Fædrelandets Historie. Han kunde misunde Niels Hemmingsen den vundne Frihed¹³. Dennes Skjæbne indeholdt desuden en alvorlig Paamindeelse for ham; thi han havde selv tidligere givet sit Bidrag til sin Lærers Forsvar. Men Kongen synes ikke at have villet slippe ham. Det er vel ikke umuligt, at Bedel som Slotsprædikanant maatte følge Kongen næste Foraar 1580 til det store Møde i Odense, hvor de slesvigiske Hertuger toge deres Lande til Lehn af den danske Krone; i al Fald kunde han som en Mand, der allerede havde tilvundet sig et anseeligt Navn, vel forsvare sin Plads paa et Sted, hvor alt hvad Riget havde af Glæde og Herlighed skulde bære til Skue¹⁴. Ogsaa en Lyge Brahe var tilstede, dog uvist om det var Astron-

11 „De efterdi hand (D. Niels Hemmingsen) endnu holdtis paa Universitetet med Lærdning oc disputering ubi sin fulde Act oc Myndighed, da var Hs. Majestæt oc det gandske Rige ubi stor Mistand hos de tydske Herrer, at Hs. Majest. skulde saadan en Mæning handtvege oc med Liden forbre oc indføre den ubi sine Kircker“: Resen S. 318. Liden bestemmes noiere i Postpost. Annal. III. 475 („im Anfang Augusti dieses Jahrs“) og hos Giesing III. 1. S. 25.

12 Resen anf. St. „Dg med Vennen oc sin daglige Studering meget gaffne Kircker“. Fr. Engelstoft o. Møller hist. Cal. II. 369. Om hans literaire Berømmelse siger Epitaphet i Roeskilde Domkirke (Marmora Dan. I. 29): ut non solum nostris, sed cunctis Europæ doctis admirationi fuerit. Graem. Latius (Res Danicæ p. 503-505) har en vidtseftig Fremstilling af hans Fortjenester. Han hører ogsaa til de saa danske Mand, der have faaet en Artikel i Bayles Dictionn. histor. Tom. II. p. 1423 (Rotterd. 1720).

13 Sv. Livv. 6 vers. 62. angiver Bedel ingen bestemt Grund, hvorfor han saa gjerne vilde være befriet fra sin „Hofstjenssten“. Mon han ikke skulde sige os den paa et andet Sted? I Digte af Claus Glambek 22 vers. læses følgende af en forhenværende Hofpræsident mærkelige Ord: „Sa end vi saa hos dennem, som haaffue store Befalinger til Hoffue, at de kabis paa det sidste meget der ved, oc lengis til at de maa komme der fra, oc naar de ere der fra forløste, at de maa være paa den saa Haand, da er det med dem ligesom med en Ful, der vndkommer aff sit Fulebur oc med sin sin fri stuet offuer den vide Stoff oc Mars, hvor den lysker“. — Det er ogsaa værd at bemærke, at det om Bedels Deeltagelse i Niels Hemmingsens Sag ved samme Tid blev fornyet, idet anden Udgave af Vitæ via netop paa denne Tid (1580) udkom i Frankfurt. Det var maaske just til den Tid, at den behageligt.

14 Jac. Krügers Skrift — af hvilken sjældne Bog jeg har høst fra den Høiesteren i København paa det St. Kgl. Bibl. et Expr., der har tilhørt Gram og er trykt 1581 i Alfen (i det i København, hvilken Udg. jeg anfører — nævner intetsteds Bedel. „Der Eyr vnd Achbar Caspar Pafellig“ o

men. Den egentlige Taler paa Kongens Begne var den bekjendte Caspar Paslich. Men Bedel udarbejdede ogsaa i samme Anledning en latinſt Tale, som han ſiden lod trykke og overrakte Kongen¹⁵, og da den treaarige Hertug Chriſtian, Kongens ældſte Søn, paa dette Møde blev valgt til Thronfølger, er det rimeligt, at Bedel ligeledes paa ſamme Tid ſkrev det latinſke Digt, hvori han udtalte ſine gode Ønſker og Forhaabninger om den unge Herre¹⁶. Begge Arbejder kunde i al Fald tjene til at vedligeholde Kongens Gunſt, uden hvilken han ikke turde vente at ſee ſit Ønſke opfyldt. Og omtrent ved ſamme Tid fornyede han Erindringen om ſig hos en gammel, ſtedſe mægtigere Belynder, Chriſtopher Walkendorf; thi da han efter den Tids Skik ſkrev et Digt i Anledning af Anders Mariagers tolv Prædikener over Faber Vor, ſaa lod han Begyndelſes Bogſtaverne i de fem ſidſte Verſ fremſtille dennes fulde Navn¹⁷.

allevegne Kongens Taler: S. 59, 65, 72. Men det var jo ikke umuligt, at en latinſt Oration kunde have hørt til de Feſtligheder, hvormed de høie Herrer efter Beſeſningen havde „ſich freundlich, gnedigſt und frölich erget“, indtil Hertugerne Løverdagen d. 7 Mai drog bort fra Odense: S. 37. I al Fald lod det ſig vel tanke, at Bedel ſom Privatmand har været tilſtede, har fulgt med en af ſine høie Belyndere. Taler er helt igjennem ſrevet i en Form, ſom om den var holdt paa Feſtdagen ſelv. Kongen tiltales af og til perſonlig (A3 vers.: *Regia Tua Majestas*), Hertugerne ligeledes (D2: *vos, qui vestra præſentia hodierni diei actionem ornastis*). Et Program om denne Feſt af Prof. Anſe rſe u i Odense 1768 har jeg ikke funnet efterſe.

15 Krüger S. 40 anfører Navnet Lyge Brahe ganſte bart, ſaa at man ikke kan ſee, om det menes den ſtore Stjernekyndige eller Lyge Brahe til Hammer (+ 1581), der viſnok var yndet af Kongen: jfr. Rigpr. ov. El. Glambet B4. Jfr. ogsaa Ladmann I. 632—635. Bedels Afhandling i Form af en Tale har følgende Titel: *Oratio panegyrica, oblata sereniss. ac potentiss. Regi Daniæ Dom. Friderico II. quum Otthoniæ feudo Ducatus Slesuicensis inuestiret illustr. Duces Holsatiæ*. Hafn. 1580. 4to. Den udgier 24 Dvartblade, og er bediceret til Kongen. Jeg har benyttet et Explr. fra det St. Kgl. Bibliothek. Bedel begynder med at ſige, at han ligefom alle Rigets Præſter allerede forhen, i ſorrige Aar, da Stridighederne bleve afgjorte, havde holdt den befalede Takkebon, men at han nu vilde gjentage denne alene, idet han vilde tale de *summa regni Daniæ felicitate, qua præ aliis multis gaudet et perfruitur*. Derved opkaſter han ſørſt Spørgsmaalet om den bedſte Statsforfatning, hvilken han da beſtemmer efter Pauli Ord: *ἵνα ἡσυχίαν βίον διύγωμεν ἐν πείρῃ εὐσεβείῃ καὶ σεμνότητι* (1 Tim. 2, 2). Derpaa viſer han, hvor herligt det i Danmark er ſerget for *ἡσυχία, εὐσεβείῃ* og *σεμνότητι*: alſaa — er Danmark det allerlyffeligſte Land, har den allerbedſte Statsforfatning (*reipublicæ forma omnium laudatissima*). Saaledes er Gangen i denne Afhandling eller Tale. Et meget jærtiligt Exemplar af denne Bog (paa Siderne findes det danſke Vaaben med K. Frederik II's og det meſlenborgſke Vaaben med Dronn. Sophies Valgsprog) ſendte Bedel til Sebastian Schreder, dengang Præſt ved Nicolai Kirke Flensborg (jfr. Molleris Isagoge P. III. p. 259, 333), med følgende Tilſkrift: *Ornatissimo viro, pietate et virtute atque eruditione præstanti, Dno Magistro Sebastiano Schroedero, dispensatori mysteriorum Dei apud Flensburgensisdilectissimo, amico meo fide et observantia summa colendo: Andreas Velleius*. Dette Exemplar bevares nu paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn.

16 Claus Lyſſander ſiger es (Westphal. monum. in ed. Tom. III. col. 449), at Bedel havde ſrevet *Cum voto augurium in electionem Christiani IV.*, der var trykt i Kjøbenhavn; de følgende Litteratorer gjentage dette. Men Ingen angiver, paa hvilken Tid dette er ſrevet. Det forekommer mig, at det kun kan blive Spørgsmaal om 1580, da Rigſraadet (S. Lange I. 5) eller Rigſraadet og den menige Adel (Reſen S. 340) i Odense udvalgte Chriſtian IV., eller om 1584, da Cansleren ferte ham om paa Landtøthingene til perſonlig Sylbinding. Ifølge Udttrykket *Electio* maatte man vel rimeligſt tanke paa Valget i Odense. Skriftet eller Digtet ſelv synes tabt, og det lader til, at Lyſſander ikke ſelv har høvt det, efterſom han intet Aarstal angiver, men blot Trykſted.

17 Ved Enden af denne ovenfor S. 52 Not. 12 omtalte Bog findes adskillige Digte af Andreas

Wedel var kjed af Hoflivet, og kort efter vilste sig en Leilighed til Forandring, som han uden tvivl ønskede at benytte, da det gik i Langdrag med hans Afkeer fra Præste-Embedet. Hans Ven Laurids Gjødesen, fordem Dur ved Magister-Promotionen i Wittenberg, nu Rector Theologiæ i Riber Capitel og Præst til Vedsted, blev nemlig i Foraaret 1580 udnævnt til Sognepræst ved St. Catharinakirken i Ribe¹⁸. Wedel synes at have anseet denne Leilighed for gunstig til at komme ud af Hofstjenesten, og at have søgt det ledige Rectorat. Men Peder Hegelund, der for elleve Aar siden havde afløst Laurids Gjødesen som Rector, ønskede nu ogsaa at afløse ham som Rector Theologiæ, og blev Wedel en farlig Medbejler: han llede den fjortende Mai fra Ribe til Roldinghuus for at tale sin Sag, og han gik af med Seieren. Saaledes var denne Udflugt lukket for Wedel¹⁹.

Men Wedel opgav dog ikke Tanken om at forlade Hoffet og søge i det

Laurentius, Johannes Franciscus, Ivarus Bartolinus, Erasmus Katholimus og Andreas Severini Belleius. Det sidste optager ni Blade I 3—B 3 vers., bestaaer af 86 Vers, hvert paa fire Linier, og har følgende Overskrift: En faart Undervisning, Om Denen, Huorledis mand skal bede, vdi vor Herre Jesu Kaff: Oc huad en Christen Bøn formaar oc vdrætt. Dette Rim-Stykke er ikke ubetydeligt af Omfang; men smukt synes det mig ikke og dets Betydning i Wedels Historie turde det mest have deraf, at han ved dette Arbejde gjorde noget, der uden tvivl var haardt Waalkend og Kongen selv behageligt. Slutningslinierne lode saaledes:

Christe Guds Søn, Hjælp ret at sige,
Vor fader i Himmels throne:
Helligt worde dit navn, dit Rige
At tilkomme ey forflore.

Ret som din vilie i Himmelen er,
Lige saa blant oss lad bliffue:
Idag met daglig Brød oss nær,
Klæde oc føde' at giffue.

Synd oc Ondskaff forlad oss Gud,
Efter som vi forlade.

Thennem alle som oss haffuer brudt imod
Nogen tid, eller vilde forhæde.

Om vi end snuble i fristelsens tid,
Du lod oss dog icke falde:
Frels oss fra Dieffuelsens had oc Rid
Ont driff fra oss met alle.

Euindeligh hør, dig Herre til,
Riget, Magt, Eren allsammen:
Ret albrig teg fortuile vil,
Paa din Barmhertighed Amen.

At ogsaa Kongen interesserede sig for Anders Mariagers Bog, der til ham var bediceret, turde man maaskee slutte af Kongens Brev til Christoffer Waalkendorf d. 24 Martz 1580 (Sj. II. Tegnelser N. 14 fol. 329 a, medd. af Hr. Kall Radmusen), at Resten Anders Mariager for denne Dedications skede have 100 gamle Dalere.

18 Terpager Ripæ Cimbr. p. 225, 373. Jeg har oftere nævnet denne Mand. Han var bleven Rector i Capillet 1569 efter Hans Laugesens Udnævnelse til Bisshop. Den 29 Martz 1580 lod Jacob Sørensen, Præst ved St. Catharina, og Laurent. Egibius blev hans Eftermand.

19 Denne hidtil neppe bekendte Efterretning berøer paa følgende Antegnelse i Hegel. Calen. MS. 1580, d. 14 Mai: *Excurri statim Coldingam propter periculum a M. Andrea Velleio creatum, ut competitor.* Jeg kan næsten ingen Tvivl nære om, at det, som her siges, at opnaar, var Rectoratet. Wedel var kjed af og tænkte paa at forlade sin „Hofstjeneste“ og lod sig høre hos Kongen derom ved sine „gunstige Patroner“: Svend Tiuv. b vers. 62. Rectoratet kunde dog meget hindre hans frie historiske Studier, og Rectoren var siden 1543 aflagt med et eget Canonikat, som 1555 med Vester-Vedsted Sognekald, siden 1558 med en egen Canice-Residentis og siden 1563 med Bicariater: Ripæ Cimbr. p. 219, 221, 223, 224. Det var saaledes et rigt Præbende. Peder Hegelund i denne Anledning segte paa Roldinghuus, lærer man af Jacobsens Liste over de kongelige Præbendier i dette Aar (Histor. Tidsskr. II. 32): R. Frederik II selv opholdt sig der d. 12—15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24—26 Mai. — Den 14 Juli neblagde Hegelund Rectoratet ved Ribe Skole.

kjære Ribe den Kollighed, som han ønskede sig; og allerede nu fikrede han sig der en god Modtagelse i Fremtiden. Maaskee kendte han fra sine tidligere Aar Mester Hans Laugeesen. Denne Mand var Hans Tausens Svigersøn og anden Efterfølger paa Bispestolen, lærd, velhavende og anseet blandt sine Samtidige; som Biskop og Medlem af Capittlet stod han i Forbindelse med Svanings Familie, forsaavidt ogsaa med Bedel²⁰, og Forbindelsen blev snart endnu fastere knyttet. Siden Marthe Svanings Død havde Bedel levet et eenligt Liv. Han billigede ikke dette; men den veemødige Grindring om hende optog længe den eneste Plads i hans Hjerte. Tiden blev dog ogsaa her den almægtige Læge. Hans Laugeesen havde en eneste Datter, dengang en ung Pige paa atten Aar, altsaa omtrent i den Alder, som Marine Svaning vilde have havt, hvis hun endnu levede²¹. Ved hende haabede Bedel at finde Lindring i sin Sorg og Erstatning for sit Tab. Efter fromme Bønner til Gud om et lykkeligt Udfald af sit vigtige Forehavende, efter venlig Raadsfærelse med sin afdøde Hustrues Moder og Familie²², begjærede han Mette Hansdatter og erholdt hendes Faders Samtykke. I Efter sommeren 1580 var han i Ribe, og den attende September foregik den høitidelige Trolovelse²³.

Den følgende Vinter maatte Bedel endnu besørge sine præstelige Forretninger paa Kjøbenhavns Slot og til samme Tid sydslede han med en dansk Bearbejdelse af sin Afhandling om den danske Historie at beskæftige; men hans hele Hu stod vistnok til Ribe, og allerede i det tidlige Foraar 1581 erholdt han foreløbig Kongens Løfte om at maatte tage sin faste Bolig der ved Domkirken

20 Hans Laugeesen var bleven Biskop 1569, da Paulus Matthiæ blev forflyttet til Sjælland. I denne Anledning har Hegei. Cal. MS. 1569 b. 3 Aug. følgende Bemærkning, som jeg ikke ved andetsteds at have set: *Literis Hafnia d. 7 Aug. perscriptis ad M. Thomam significatum est, regia voluntate designatum esse M. Johannem Thomam.* Den M. Thomas, som fik Brevet derom, er, som Hr. Kall Rasmussen med megen Sandsynlighed gætter, vistnok M. Thomas Knudsen, Hans Thomesens Fader. — Jo. Amerinus (Carmina C5 vers.) taler saaledes om Hans Laugeesen:

— sic eris alter et

Tu Tausanus, ut hæres

Et Successor es; æmulus

Virtute ac meritis ut et

Ejus sis, tua supplicat

Summis patria votis.

Øvitfeldt i Bispedr. 33 (4to) kalder ham en „heilard og from Mand“, og af Cimbr. lit. I. 681 Not. 2 ser jeg, at han stod i lærd Brevveksling med Joh. Pistorius, vistnok den Gottorpiske Hofpræst af dette Ravn. Pontopp. Ann. eccl. Dan. III. 152 viser dog, at han ogsaa havde sine Fjender.

21 Ifølge Inscr. Rip. p. 53 maatte hun være født 1562. — Bedels Mening om Egtelabets Lykke kan sees i Ligpr. ov. Predb. Pobbuff a3-3 vers., hvor han kommer i den bekjendte Strid mellem Thales og Solon.

22 Curric. vitæ p. 40: Da haver han det begyndt af Guds Paakaldelse og med sin forrige Hustrues Moders, Søbstendes og Venners Raad, Fuibbyrd og Samtykke ic.

23 Hegei. Cal. MS. 1580 b. 18 Septbr.: *Sponsalia M. Andrew Wellei et Mette filie M. Johannis Lagonij.*

og sit Canonicat. Var dette for lidet indbringende til en Families Underholdning, saa kom den kongelige Gæmtilbhed ham tilhjælp, idet der den femte April blev ham tilfagt en aarlig Understøttelse for det Første paa to Aar af tolv Læster Korn, der skulde udbedes af Riberhuus fra den Dag at regne, da han som residierende Canik tog sit Præbende i Besiddelse²⁴. Saaledes var da Alt forberedt, og ved Midsummerstid i det samme Aar opnaaede Bedel, hvad han længe havde ønsket. Kongen meddeelte ham Afkeed som Slotsprædikant og lod ham alene Historiefrivers-Embedet tilbage²⁵. Ikke længe efter var han rejssefærdig og paa Veien til Ribe. Paa denne Rejse blev han syg og sengeliggende i Korsør; men hans Svigermoder og hans Brud forlode deres Hjem den ni og tyvende Juni for at pleie ham og bragte ham vel snart helbredet med sig tilbage til Ribe. Her havde han naaet Maalet; her vilde han for sine øvrige Levedage i fredelig og uforstyrret Ro indvie sig til det store og herlige Kalb, at skrive sit Fædrelands Historie²⁶.

24 Sv. Liv. b2 læses i Margen saaledes: An. 1580 om St. Hans Tid er jeg forloved. Paa Grund heraf har jeg i den første Udg. af dette Skrift maattet antage, at han søgte Kjøbenhavn og sin Stilling som Slotsprædikant i Aaret 1580. Senere Opdagelser give imidlertid ubestridt et andet Resultat. I Tydske Registr. No. 3 fol. 249b-250a (medd. af Dr. Kall Raadsmønst) findes nemlig et Brev af følgende Indhold: K. Frederik d. Anden gjør vitterligt, at efterdi Mester Anders Bedel, „som en Tid lang haver været Capellan paa vort Slot Kjøbenhavn, agter med det Første at begive sig derfra til vor Kjøbsted Ribe, og der at ville residere hos Domkirken og det Kanikedom, vi hannen der sammesteds naadigt med forlent haver“, under og tillæder han, at han maa „ubi to samfælde Aar, regnendes fra den Dag, han kommer til Ribe at residere“, aarliggen bekomme en Løst Ring og en Løst Brev af Riberhuus. Roldinghuus d. 5te April 1581. Man ser deraf, at Bedel endnu i April 1581 var i Kjøbenhavn som Slotsprædikant, og at der først nu tænkes paa hans Entledigelse. Denne Opdagelse levede naturlig til en fornyet og senere Betragtning af det i første Udg. af dette Skrift S. 258 Not. 12 omtalte Haandskrift (MSS. Vellej. Bibl. Reg. Ol. Rgl. Saml. No. 824 fol.), hvor man da virkelig finder, at Kullet i 1580 er af Bedel selv forandret til et Ettal, der er skrevet ned igjennem Kullet; af dette Ettal er den nederste Deel lidt udvisket, og det Hele er rigtignok blevet noget udbeligt, hvis man ikke havde haft nyssnævnte Kongebrev som en sikker Vejledning til at udfinde Sandheden.

25 Datum for en særlig Bestalling som Historiograph for Bedel har ikke i Canc.-Registrantene været at finde, saa at det muligen er blevet ved den tidligere Overdragelse af Overværet som Historiefriser. Heller ikke noget Entledigelsesbrev for Bedel som Slotsprædikant er fundet omtalt; d. 22 Juni 1581 var Kongen paa Kjøbenhavns Slot (d. 24 og følgende Dage herimod paa Frederiksborg), hvor de Sagt kunde være mundtlig afgjort, og Bedel maatte da antages strax efter at have begivet sig paa Veien til Ribe.

26 Hegel. Cal. d. 29 Juni 1581: Til M. Anders Bedle, som loe sig vdi Aarhus, drog Dorette M. Hans Laugiffens oc Mette. Denne Dorette (+ 1601) var den ovennævnte Datter af Hans Lausen: Inscr. Rip. p. 23. 52. Naar Bedel kom til Ribe, læder sig ganske vist stemme; thi rigtignok fik han d. 17 August 1583 hiint Brev paa to Læster Korn af Riberhuus foragt endnu paa toende Aar (hvorum nedenfor); men at han først saa seent paa Aaret 1581 naaede Ribe, som kommer mig ikke rimeligt, da Brylluppet holdtes der tre Dage efter. Snarere vilde jeg antage, at han under denne Datum, d. 17 Aug. 1581, havde fuldkommen arrangeret sig og tiltraadt sine Functioner som residierende Canik. — At nogen Slotsprædikant 1581 er bleven udnævnt i Bedels Sted, findes der i Canc.-Registr. for dette Aar intet Spor til.

Tredie Capitel.

Anders Bedel som Kongelig Historiograph.

Byen Ribe blev fra nu af Anders Bedels stadige Hjem, saalænge han levede, og den blev i Aarhundreder Hovedsædet for hans talrige Efterkommere. Domcapitlet i Ribe var det eneste, som ved Siden af hans lærde Arbejder gjorde Forbring paa hans Opmærksomhed og foranledigede en let og behagelig Sysselsættelse. Venstabs- og Slægtskabsforbindelser i Ribe og Omegn fra tidligere Dage bleve gjenoplivede, nye og inderligere bleve knyttede, og Bedel blev snart aldeles en Ripenser¹. En mærkelig Forandring foregik: ny Skueplads, nye Personer, nye Optrin, nye Forhold af enhver Art. Det gjaldt at ordne sig ind heri og komme til Ro.

Ribe var dengang et i mange Henseender tiltrækkende Opholdssted. Byen selv maatte uagtet mangeshaande Tab, nylig endog ved Pest og Ildsvaade, endnu regnes til Danmarks største og bedste Stæder². Den brede Nebaa, hvis Sidegrene dannede ligesom en Indlandsøe, omgivet af lysgrønne Enge, bar endnu rige Handelskibe og fulde Fisterquaser, og den store Mængde af anseelige Bygninger vare Mindesmærker af en større Handelsvirksomhed og en mere blomstrende Tilstand³. Det fattedes heller ikke paa betydningsfulde Minder af en

1 Vil man gjennemsee Terpager Inscr. Rip., skal man finde, at — jeg troer næsten en Trebiedeel af de der aftrykte Epitaphier angaae den Bedelske Familie eller Familier, som vare besvøgrede med denne. Matth. Galtzen (Beskr. ov. Ribe S. 210) har endog ladet sig bebrage til at give Bedel Plads blandt de lærde Mand, der vare fødte i Ribe, og gjentager den samme Feil ved hans Navn.

2 Ripæ Cimbr. p. 729, 730, Pest og Ildbrand. Branden indtraf d. 4 Sept. 1580, og omtrent ved samme Tid som Bedel til Ribe; thi fjorten Dage efter holdtes hans Trøselvælsesfest. Jfr. Ligg. ov. Fr. Pødbufft §7 vers.; i Chronol. L vers. skriver Bedel, at der afbrændte Ri at helligader paa begge sider. Mads Kostoſ (in Append.) angiver Summen af de afbrændte Huse og Gaarde til 214; men i Digtet selv apostropherer han dog Byen saaledes:

Du Jyllands Hoved-Stiir,

Som bær for Stæderne omkring Dig Tre-Spiir.

Vita Grund. Q2 siger Bedel: *Ampla est et populosa satis, quod multi sciunt, civitas Ripensis.* Det var dog før Branden; men jfr. Adlers Progr. af 1842 S. 1—2, og Bedels Brev til N. Raas i Braunii Theatr. Urb., der upaatvilelig er senere end 1576.

3 Jo. Amerini carm. E6 vers. indeholder en ret smuk Berølsang mellem tvende Hyrder Corydon og Thyrsis i Anledning af Freden 1570. I Indledningen dertil, som er en kort Skildring af Ribe-Eggen, læses:

anden Slags. Den gamle ærverdige Domkirke, et Mesterstykke af den nordiske Middelalbers Bygningskunst, hævde endnu sine lette og luftige Spire mod Himlen, og det mægtige Riberhuus stod der ligesom en bepannret Kjempe fra Oldtiden, færdig til at dække Gudshuset med sine vældige Mure⁴. Ripenserne elskede denne By, vare stolte af den og talte i høie Toner til dens Pris⁵. Dertil kom ogsaa, at Ribe dengang havde sin frte, ved tydske Colonister fremhjulpne, ved Borgernes Velstand befæstede Municipalforsatning⁶. Magistraten, valgt af Borgernes Midte, udfkrev selv de Skatter og Bidrag, som Byens Fornødenheder udkrævede, gav de Love, der havde Gylldighed indenfor Byens egne Grændser, og haandhævede disse Love ved en Raadhuusrret, der dømte endog i de høieste Instantser⁷. Derfor havde Ribe og maatte have et ophøst, myndigt og anseet Borgerstæb. Den lærde Mand, der blev henfhyttet i et saadant Samfund, kunde ikke længe føle sig fremmed deri, og Bedel, der selv var udgaet fra en anseelig Borgerstægt, sluttede sig saameget desto lettere og hellere til dem, som han tilhørte ved Fødsel og Opdragelse⁸.

Fra en anden Side bestemtes Bedels Forhold ved hans Stilling som Domkirkens Canik. Ribe havde ved Reformationen beholdt sit Capittel, hvis Indtægter i meer end et Aarhundrede derefter bleve anvendte til fortjente Mænd,

Herbiferis hinc cincta jugis, viridantibus atque
Saltibus et liquidis istinc circumsona stagnis,
Omnigeno que pisce scatent — &c.

4 *Regel. Cal. R. S.* nævne mangfoldige Gange *Orne-Udslibningen* f. E. d. 15 April 1586, b. 17 Martz 1590, b. 17 April 1598 (60 Skibe til Holland), b. 2 April 1602, b. 14 April 1612. Om de mange borgerlige Pragbygninger, saafom Klynberg, Porsborg o. a., maa jeg ialm. henvisse til *Terpagers, Thorus og Adlers*, og kun med Hensyn til Thorus' Dplysning (*Progr.* 1833 S. 13) om *Konnet Rebsaa* vil jeg tilføie, at man ogsaa andesteds finder Mandsnavnet *Ræb*: *Dan. Mag.* II. 9, og at der gaves en adelig Familie af dette Navn: *Adels-Lex.* II. 37.

5 *Galtzen* S. 113—114. Efterat det høie Spirit var nedfalden engang ved Slutningen af det fjortende Aarhundrede, fik Laarnet i dets Sted et Skraatag i Midten, der gik op i fire lette Spidser med fire Fjæie. Saaledes var det, da Bedel flyttede til Ribe. Men b. 13 Martz 1594 nedstyrtede det nordvestlige Hjørne, og da fik Laarnet dets nærværende Dannelsse. Om Riberhuus maatte man især se *Thorus' Progr.* 1835. Det stod nu i stor Glænde. Dets Forsald skriver sig fra *Odelæggelsen* 1659. *Cfr. Terp. Ripæ Cimbr.* p. 33 sqq.

6 *F. Er. Jo. Lagonius, Jo. Amerinus, Jo. Francisci, Bedel (hos Braun), Ræb Rostoch, o. m. a.*

7 *G. L. Baden om Ribb.* dan. o. nor. *Kjøbst.* (Hist. Afh. II) S. 42 har ret gode Bemærkninger om den Indflydelse, som Hansstædernes Magistrater og de fremmede *Saanboerere* havde paa Dannelsen af de borgerlige Samsund i vore *Kjøbstæder*. Ribe havde ogsaa ifølge sin *Beliggenhed* tidlig mange fremmede *Kjøbmand* og *Saanboerere*; men det tabte sig, da den begyndte at afstoge, og ved *Aaret* 1583 findes blandt de ni og halvtredstindstyve Borgere, der understrevede Forbraget i *Siborg* af 11 Januar, ikke mange fremmede Navne. *Ny D. M.* II. 285.

8 *Jacobsen*, b. dan. *Kjøbst.* (Hist. Tidsskr. V) S. 66 fgg. *Terpagers Ripæ Cimbr.* p. 583. *Adlers Progr.* 1844 S. 3, 5, 23 fgg. *Dan. Atl.* V. 642 fg. — *Gilbernes Indflydelse* paa disse Forhold var heller ikke ringe, og *Gilberusens* bestode endnu: *Inscr. Rip.* p. 154. *Adler* 1838 S. 3, 5.

9 *J. Descript. Rip. ap. Braun.* giver Bedel selv Borgerstædet dette *Bidnesbryd*: *Legum civium valida et acria. Summum apud nos omnes ordines mundiciei studium. Matriam virginibus ingenita comitatur præter evngentiam simplex et decens quadam morum gradibus*

især Lærdes, Underholdning. Medlemmerne førte endnu det gamle Navn Caniker, og udgjorde, forsaavidt de boede ved Domkirken, et sluttet Collegium, hvis fornemste Medlem kaldtes Prælaturer; men ligesom Kongerne efterhaanden tiltog sig den Ret at bortskænke Canonicater og Prælaturer, saaledes tabte Capittlerne ogsaa mere og mere den gamle Betydning, og Canonicaterne bleve ikke meget andet end Sinecurer⁹. I Hovedsagen vare nu Canikernes Pligter og Rettigheder indskrænkede til Bestyrelsen af Domkirkens og de med denne forbundne Stiftelses oeconomiske Anliggender, et vist Overtillsyn med den offentlige Sædelighed og en Dommermyndighed i Ægteffabssager, alt i Forbindelse deels med Lehnsmanden, deels med Byens Magistrat¹⁰. Disse vare de nye Forhold, hvori Vedel indtraadte, da han som residierende Canik tog Sæde ved Domkirken. Capittlet dannedes af fem Prælaturer og ti Canonicater. Erlebegnen Erasmus Heidtmann havde nylig indtaget det første Prælatur. Vedel, skjøndt ved flere Dødsfald oprykket i Canikernes Række, hørte endnu til de yngre Medlemmer af Capittlet; men ligesom han allerede havde Expectance paa et Prælatur, saaledes overlevede han alle sine ældre Colleger og blev tilsidst Capittlets Senior¹¹.

⁹ Schlegels Statsret S. 95-96 ialmindelighed og Ripæ Cimbr. p. 116 fgg. isærbelethed, hvad Ribe angaaer. I det St. Kgl. Bibl. findes i den Lhotske Samling under No. 2029 4to et lidet Haandskrift paa 13 Blade med den Titel: Statuta Capituli Ripensis; det indeholder de ældre Privilegier, Statuter o. s. v. og er udskrevet af den bekjendte gamle Protokol, Oudemoder. Dertil er endnu setet Christian III's og Frederik II's Stadsfæstelses-Breve af 1551 og 1561 paa alle Capittlet i Ribe af de fremfarne Konger givne Friheder og Privilegier. — Prælaturerne vare ikke ligemange i alle Capittler. Ribe havde Archidiaconus, Decanus, Propositus, Cantor, Succentor, og de fire første havde i Aaret 1580 tillige hver et Canonicat. Canonicaterne befattedes først af Bispnen, siden valgte Domherreterne selv, skjøndt Kongen stundom udstedebe literæ commendatitiæ; men efter Reformationen tiltog Kongen sig snart den Ret at bortgive Kirkens Præbender, og i den anden Halvdel af det 17de Aarhundrede (Münchens Hist. II. 625) begyndte man at lægge Gødsset under Kronen.

¹⁰ Paa Grund af disse Rettigheder kunde saaledes Capittlet afhænde et Kirken tilhørende Huus til Ribe Skole: Terpagers p. 507-8. P. X. Hanssens Progr. 1823 S. 7. — Exempel paa Capittlets Deeltagelse i Censura morum giver Luxus-Anordningen af 1561: R. Dan. Mag. II. 272 fg. Curatele over Kirkens Bygninger og over Hospitalet var ogsaa henlagt til Capittlet, som siden skal vises. Det er saaledes ikke noiagtigt, naar J. Møller (Hist. Calend. II. 362 Not.) siger, at Canikernes eneste Raidspligt var at bømme i Ægteffabssager. Den saakaldte Rector Theologiae havde desuden særlig den Embedspligt at læse.

¹¹ Canonici residentes apud ecclesiam kaldtes de Caniker, som behøvede deres Residens ved Domkirken: R. Dan. Mag. VI. 43. Ifølge en Meddelelse af Copist Kall Raadsmusfen havde Capittlet i Ribe i Aaret 1580, eller Aaret før Vedel flyttede dertil, følgende Caniker i Anciennetets-Orden: 1. M. Jens Wiborg, Erlebegn. 2. M. Thom. Knudsen, Præst i Høngom. 3. M. Frants Berg, Superint. i Dølo. 4. M. Hans Svaning, Degn. 5. M. Caspar Mule, Provst. 6. Christen Lange, Cantor. 7. M. Hans Laugesen, Superint. i Ribe. 8. M. Jacob Raadsen, Præst ved Ribe Domkirke. 9. Jacob Wind, Kongens Secretair. 10. M. Anders Vedel. Tre af disse døde 1581, nemlig Thom. Knudsen d. 5 Jan., Jens Wiborg d. 7 Maj og Casp. Mule d. 12 Juli, hvorefter Vedel blev den syvende i Anciennetet, og fik efter sig: 8. Ved. Høgelund, Tolber og Borgerm. i Ribe, 9. M. Hans Lauridsen Amerinus, og 10. M. Ved. Høgelund, Rector. Den nye Provst Anders Dresfeldberg havde intet Canonicat. Ifr. Terpagers Liste (p. 144-45) fra 1608. Hvis man nu turde antage, at Vedel ved Option var i Besiddelse af „Quarta“, saa nød han af to Gaarde i Høer-Belested 12 Orter Korn og 6 Mark i Gjesteri; men han havde andre Indtagter, af hvilke den vigtigste var hans Andel af Commungødsset, der kunde udgjøre omtrent 70 Orter Korn. Beregner man disse

Af den Slægt, som Bedel for tyve Aar siden havde forladt i Ribe, vare Mange naturligtvis bortdøde; Andre levede dog endnu, og Leiligheden til nye venstfabelige og fordeelagtige Forbindelser stod ham paa flere Maader aaben. Albert Friis til Haraldskjær havde i det foregaaende Aar afløst Erik Lyffe som Lehnsmænd paa Riberhuus¹², og til ham havde Bedel en særegen anbefaling foruden den, som hans Stilling i Capittet gav ham; thi Albert Friis's Hustru, Ingeborg Gyldenstjerne, var Søster til Fru Karine salig Holger Rosenkrants's til Døller og til Fru Wibke Niels Friis's til Hesselager, og begge disse hørte allerede fra tidligere Dage til Bedel's Belynderinder¹³. Den derved indledede Forbindelse udvidedes efterhaanden til de mange adelige Familier, der stode i Slægtkabs eller Svogerkabs Forhold til de vidtudbredte Gyldenstjerner, saasom Boddufferne, Rosenkrantserne, Glambekerne, Galterne og andre¹⁴. Her ligesom i Kjøbenhavn var Bedel høit agtet af de fornemste Mænd, der gjerne søgte ham og oftere benyttede hans Talenter, vel endog noget mere, end hans egentlige Stadier just havde Fordeel af. I Ribe selv levede af Bedel's ældre Venner i det mindste Dombegnen Mester Hans Svaning. Denne var nu hans Collega endog i dobbelt Henseende, og Marine Svanings Død havde ligesaa lidet som Bedel's Udnævnelse til Historiograph gjort noget Staar i den gjensidige Hengivenhed mellem dem¹⁵. I Ribe levede ogsaa Bedel's Ungdomsven

82 Orter som Byg, vilde det udgjøre 123 Lønder Byg foruden de 30 Lb. Rug og 36 Lb. Byg fra Riberhuus. Dette foreløbig. Jeg kommer paa et andet Sted nærmere dertil, og skal da angive den utynde Rilde, hvorpaa dette beræer.

12 Hoffmann I. 21 Tab. II. Han hører ikke til Cantler Johan Friis's Slægt; men han var Farbroder til Cantler Christian Friis den yngre (til Kragerup), og han blev omtrent ved denne Tid i Vinteren 1581 paa en Herredag i Ddenf (se Sen S. 331) optaget i Rigeraadet tilligemed Hal Alfsen og flere. Han vil oftere blive nævnet i Bedel's Historie. Sfr. Listen over Lehnsmændene hos Terrager p. 581 og Thorsups Progr. 1835 S. 50.

13 Rigpr. ov. Ingeb. Gyldenstj. B5 vers. fgg. giver os Ingeborg Gyldenstjerne's ægtelige Ahnetavle. Her nævnes ogsaa (NB) Fru Karine, som den, efter hvis Begjæring Bedel havde udgivet denne Rigpræfikten, og det er den samme Fru Karine, til hvem Bedel for fem Aar siden (1576) dedicerede Laurids Bertelsen's Rigpræfikten. Niels Friis til Hesselager er ligeledes ovenfor nævnt; han var den gamle Cantler's Broder søn. Alle tre Søstre vare Døtre af Christoffer Gyldenstjerne til Iverknæs (+ 1562) og Anne Parsberg.

14 Disse Familieforhold har jeg seet af gamle Rigpræfikten, især af Bedel's, som i det følgende skulle omtales. Foreløbig vil jeg blot bemærke dette: Fru Karines Sø, Otto Christoffer Rosenkrants, blev gift med Giffelse Bodduff af Kjørup; Claus Glambek til Raft og Giorb Pedersen Galt til Thyrestrup vare gifte med Søstrene Birgitte og Regise Rosenkrants, Døtre af Holmer Rosenkrants til Steendallegaard og Margrete Gyldenstjerne.

15 Keller p. 905 skriver saaledes: Hac (i e. Maria Svaningia) extincta, sribusculi aliquo ipsi cum Svaningio, ob communc utriusque Historiæ Danicæ illustrandæ studium, intercedente, ex epistola patet nostri ad Har. Huitsfeldium. Zwergius S. 492—493 har som foreløbigt videre frevet ud. Men ligesom man af Brevet til Huitsfeld aldeles intet andet seer, end at Bedel, med sin personlige Velvilje for Svaning, ikke ansaa denne gamle Mands Arbejde for sværende til den gamle Tids Forbringer, saaledes modsiges det paa det bestemteste i det vigtigste Rildeskrift, vi have til denne Historie, nemlig Egibius Lauridsens korte Memoire, som rigtig nok ikke var trykt, da Keller og Zwergius skrev. Her (Curric. vitæ p. 40) læses: Ligesom han inderlig elskede samme sin første Hustru, saa holdt han ogsaa efter hendes Død en god og rryg Svogerfælle.

Beber Hegelund; men skøndt deres sidste Rivalitet havde faaet det for begge ondfælgste Udfald, synes det dog, som om Forholdet mellem dem havde tabt noget i virkelig Jnderlighed¹⁶. En Erstatning derfor havde Bedel forud berebet sig ved den indlebede Forbindelse med Biskop Hans Laugesens Huus, og han ilede med at fuldbyrde denne. Omtrent en Maanedstid efter sin Ankomst til Ribe holdt han den tyvende August 1581 sit Bryllup med Mette Hansdatter og i fem og tredive Aar levede han med denne Hustru det lykkeligste Egtteskab¹⁷.

Denne Forbindelse bragte Bedel ikke alene i Svogerskab med en i Ribe meget udbredt og anseet Familie, men forskaffede ham ogsaa i Byen de første saakaldte Tiendomme, der bleve ham vigtige og dyrebare. Det synes vel rimeligt, at Bedel nu maatte kunne have opteret en Canike-Resident's; men disse Embedsboliger forfalt tidlig, og Bedel beboede i al Fald ikke sin, hvorimod han selv forsynede sig med en Bolig¹⁸. Hans Svigerfader overlod ham nemlig en velbygget Gaard, der laae i Skolegaden ligeoverfor Bispresidentens paa den samme i ældre Tid mere kjendeligt ophøiede Grund, hvorpaa ogsaa Domkirken var bygget; den kaldtes ialmindelighed Lillebjerg og var formodentlig opført af Biskoppens Fader Raadmand Lauge Steffensen¹⁹. Bedel erhvervede sig ligeledes af Hans Laugesen eller arvede maaskee efter hans Død en anden anseelig Gaard, kaldet

endes Moder og Sødfænde, saalange han levede, hvilket var Gud behageligt og hanner stor Ære, saa at andre deraf bør tage sig Exempel.

16 Det har været mig paafaldende, at jeg ikke har fundet Bedel nogetsteds anført som Fadder til noget af Hegelunds mange Børn, hvis Faddere nævnes i hans Calendere. Sa det forekommer mig endog, at Venstabet imellem disse to Mænd maa have være kjelnet før den sidste Concurrence om Rectoratet. Saaledes nævner Calendarer for 1574 i Juli, da Hegelund gjorde en Reise til Kjøbenhavn, en stor Rængde deels lærde deels fornemme Mænd, som han stod i Forbindelse med; men Bedels Navn findes ikke. Man kan vel ikke bringe det videre; men det er dog ret mærkeligt.

17 Hegel. Cal. d. 20 Aug. 1581: *Nuptiæ M. Andrew Velleij et Mettæ, M. Johannis agonij filia*. Hun overlevede Bedel i næsten atten Aar.

18 I Regelen havde vel hver Canik sin Resident's, og Bedel fik ogsaa senere en Gaard i Steenbogaden; men om han strax havde faaet denne eller naar han havde faaet den, derom har jeg ingen Efterretninger andet. Forfaltne Canikegaarde bleve tidlig solgte og forvandlede til en Pengefum, hvis Renter traadte Stedet for Boligen selv. Hvorvidt det var skeet i Bedels Tid, kan jeg ikke oplyse; men omtrent 30 Aar efter hans Død vare mange Residentser saaledes ophævede. Dette seer man af den saakaldte Røde Bog, hvoraf et Udtag, indeholdende Capitlens Forhandlinger fra 1622 til 1670, findes blandt MSS. i bl. Reg. Thott'ske Saml. No. 2030. 4to. Der var ingen bestemt Resident's til de enkelte Præbenes, ikke engang til Prælaturerne; men enhver opteredede „*after locum og senium*” blandt Residentserne lær Renter af deres Penge-Equivalent, naar de bleve ledige. Dette siges udtrykkelig deels i nydnævnte Raadskrift deels i en paa Bedels Tid 1605 affattet og af ham underskrevet Fortegnelse over Capitlens Tiendomme, MS. Bibl. Reg. Rall'ske Saml. No. 113 in Fol. Saaledes „opteredede” Hegelund d. 22 Januar 1585 Caspar Rudes Canikegaard, og da Bedel var ældre Canik end Hegelund, maatte han ogsaa kunne have opteret. Men Bedel har formodentlig saa udleiet sin Resident's, hvorpaa man ogsaa finder Exempler.

19 Matth. Galthen Bestr. ov. Ribe S. 70 siger, at Lauge Stephansens Navn og Karstallet 545 endnu paa hans Tid (1792) stod paa Huset. Ripæ Cimbr. p. 541 og Inscr. Rip. p. 158 give os denne Inscription; paa sidste Sted skrives Navnet urigtigt: Lave Sta ein. Jeg vil senere komme til at omtale denne i Bedels Historie mærkelige Gaard.

Laarnborg, og han købte desuden en Deel mindre Huse, der vare byggede paa Tomten af den gamle catholiske Bispegaard²⁰. Men ligesom han rimeligvis først senere kom i Besiddelse af disse Eiendomme, saaledes var og blev Lillebjerget altid hans stadige Bolk og kjæreste Hjem, og denne Gaards Navn er ved ham bleven forevigt. Han mærkede den tidlig som sin Eiendom ved at anbringe sit Bmærke over dens Hoveddør; han aflod ikke med at pryde og pynte den, saalænge han levede; han efterlod den ved sin Død til sine Børn, paa hvem hans Kjærlighed til den gik i Arv og udtalte sig paa samme Maade²¹.

II. Disse Brydelsers forandrede Tid og kunde udsæres efterhaanden, som Leiligheden tilbød sig. Men Bedel var kommen til Ribe for at opfylde det store Løfte, han havde givet sin Konge: at arbejde af alle Kræfter til dette Maal, det var Hovedsagen. Ved hvilke Midler og paa hvilken Maade haabede han da at løse den skjønne, men vanskelige Opgave?

Uden Bøger og Haandskrifter kunde han intet udrette, og forsaavidt havde han tabt ved at forlade Hovedstaden, hvor begge Dele vistnok i større Mængde vare tilfede¹. Imidlertid vare dog Forholdene dengang meget anderledes end i nyere Tider. Massen af trykte Bøger var endnu ikke stor; Regjeringens Arkiv

²⁰ Terpager Ripæ Cimbr. p. 544. Laarnborg beboedes i Reformationstiden af den avrolyte Biskop Oluf Runk, der skulde have succederet sin Farbroder Jørgen Runk; men Oluf Runk's Svigersøn Baron Reinstat solgte den til Hans Laugesen. Paa Afbildningen af Ribe i Brauns Theatr. urb. viser denne Gaard sig som en anseelig Bygning med to eller tre Spidser, hvorpaa Fløje ere opsatte. Den kaldtes siden Blaagaard og er nu Ribe Bispegaard. — I Ribe Raabstuebog (medd. af Prof. Thors) læses i Anledning af Skiftet mellem de Bedelske Arvinger under 22 Juli 1626: „Sibsel Andersdatter, sl. Mag. Povel Mortensen Biskop i Lund hans Enke, skeder til sin Moder Mette sl. Anders Weyle i Ribe syv Boder i Bispegaden, som hende er arvelig tilfaldet efter hendes sl. Jørgen Anders Weyle, beliggende paa Vester side Bispegaardsgade mellem Mag. Søren Andersens Boaning paa Kærstede og Morten Tolstrup paa Sønder side. Dertil har hun udgivet Fuldmagt 24 Mai 1622 underkrevet af hendes Broder, Mag. Hans Andersen Convector i Lund Skole“. Med Hensyn til Søren Bedels Eiendomme paa denne Plads, vil man af Ripæ Cimbr. p. 465 see, at han havde tilføjet sig ni Boder der „a matrona nobili Elisa Friis“.

²¹ Ripæ Cimbr. p. 541, 713. Om Gaardens Skjæbne i senere Tid skal der blive tale i første Capitel. Hvad den Tilstand angaaer, hvori den blev Bedel overdraget, er det et Spørgsmaal, om den var opført af Grundmuur eller Bindingsværk. Afdele Prof. Thorsup, der var saa nøie bekendt med alle Localiteter i Ribe, ogsaa i den ældre Tid, paastod bestemt det sidste; Terpager derimod skrev: „excealsa domus est et lateritia“, og nævner derefter Bygherrens Inscription fra 1545. Skalk hvo Efterretninger forenes, maatte man vel antage, at Ordet lateritia blot skal betegne, at Tavens var opførte af brændte Steen mellem Egestolperne.

¹ Verlauff hist. Esterr. om d. St. R. Bibl. S. 3. fg., hvor alt, hvad der videt om de ældre kongel. Bibliotheker, er samlet og mange andre dertil hørende Notiser meddeelte. Endelig skal det bemærkes, som Bedel havde modtaget af „Liberiet paa Rjodenhaffns Slot“, kunne bestemt paastod, at der var en skreven svensk Kronike, der tillagdes Jørgen Gylden. MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 144. Fol. 81. fgl. Saml. i Boglisten. En Sammenligning mellem Hvitfeldts Kronike og den svenske, som man i Promus Condus har over Bedels Haandskrift-Samling, synes ogsaa at vise, at den i Rjodenhavn havde læst flere Actstykker, end Bedel paa sine Reiser omkring i Landet havde været i Stand til at opdrive; men det gjaldt ogsaa i Rjodenhavn at finde dem.

er vare endnu ikke vel ordnede og let tilgængelige, og en driftig Privatmand kunde vinde større eller dog brugeligere Samlinger, end det Offentlige besad. Bedel havde allerede fra sin Ungdom af, medens han studerede i Leipzig og Wittenberg, begyndt at samle Bøger², og han havde uafbrudt fortsat denne Bestræbelse under de gunstige Forbindelser, hvori han levede i Kjøbenhavn. Bibliotheket paa Kjøbenhavns Slot havde staaet aabent for en Mand, der arbejdede i Statens Tjeneste, og Universitetets Liberie over Helliggeistes Kirke kunde maaskee ogsaa have tilbudt ham Et eller Andet, hvoraf han kunde uddrage Actstykker eller Efterretninger³. Hovedstadens Bogførere havde hos ham fundet Afætning paa nyere og ældre Sager; Balzer Kaus, Povel Benrik, maaskee ogsaa Henrik Smith eller hans Familie og andre Literatorer havde forskaffet ham Bøger og Haandskrifter, som han bevarede i sit Bibliothek⁴. Aldre

2 MSS. Vellejana Bibl. Reg. anf. St. i Slutningen af Designationen over, hvad der blev henvendt til Niels Krag, læses: Svad som mine Prentet bøger anslanger, som jeg nu vdi redive samfulde Aar haffuer self indkøbt for mine Penbige. Dette Document er kredet i Slutningen af Aaret 1595. Havde Bedel dengang samlet i samfulde tredivte Aar, som han med Eftertryk siger, saa havde han begyndt 1565; men i dette Aar opholdt han sig paa femte Raaned i Leipzig og drog mod Enden deraf fra Danmark til Wittenberg. See ovenf. S. 34, 37. Leipzig og Wittenberg vare netop Stæder, hvor man fra Danmark kjøbte Bøger paa denne Tid. Jfr. Werlauff a. St. 5. 4 Not. k.

3 Jonge Kjøbenh. Beskr. S. 268 bemærker, at Universitetets Bibliothek siden 1539 stod i Helliggeistes Kloster, indtil det 1605, foretog med Christian IVs Bibliothek, flyttedes til den nye af samme Konge opførte Universitetsbygning, hvorfra det, endnu før Indvielsen i Aaret 1657, kom til Overdelen af Trinitatis Kirke: D. N. Tr. R. I. 73, 77. Der var ogsaa et Bibliothek ved Frue Kirke, Bibliotheca vetus (N. Dan. Mag. III. 23. S. R. D. VIII. 357), og Franciscana (Jonge S. 147. Lens Kosig. Kjøbenh. Beskr. ad 1565). De nyeste Undersegelser om alt dette findes i Engelsøfts og Werlauffs Udsigt ov. Kjøbenhavns Universitets-Bygninges Historie S. 8, 23—27. Der gaves vel ogsaa forskjellige Brevlamre eller Arkiver i Kjøbenhavn. Jfr. Gramø lnm. i Ny D. R. III. 30. — En fort Beretning om de Kjøbenh. Bibliotheker i Beg. af det attende Aarhundrede finder man i Neickelii Museographia S. 384 fgg.

4 At Bedel allerede i sin Ungdom stod i Forbindelse med Balzh. Kaus, har jeg ovenfor S. 8 søgt at gjøre rimeligt, og denne Mand var endnu, medens Bedel var Slotsprædikant, en driftig og yndig Boghandler, af hvis Duellighed selv Regjeringen betjente sig (Dan. Mag. Tr. R. I. 140, 141). If Prom. Cond. col. 1588 ser man aldeles bestemt, at han stiftede Bedel Bøger. Der gaves ogsaa andre samtidige Bogførere. Claus Hoerh behøver jeg ikke at nævne. Men er det saa ganske vist, at han var den første Boghandler i Kjøbenhavn efter Reformationen? Thura (Idea hist. lit. p. 239) kender ikke Grants Bogfører, der allerede 1540 nævnes i D. Mag. Tr. R. I. S. 83 i Die Chrysothomi Universitets-Regnskab. — I den ovennævnte Designation blandt MSS. Vell. anføres en Chronicon ordinis Teutonici, som Poffuel Benrik meddeelte mig med i Kjøbenhavn An. 579; men hvem denne Povel Benrik forresten har været, veed jeg ikke. — I Prom. Cond. a. St. lidt ovenfor læses: *Ex libro Henrici Vegneri Malmogiensis Chronologica quædam ab an. 1074 ad 1549.* Men her havde jeg megen Lyst til at læse *Henrici Vejeri*. Biskop er Navnet Vegner i det sextende Aarhundrede ikke ubekendt i Danmark, hvor det uden tvivl stundom har antaget Formen Wegener eller Wegener, der i samme Aarhundrede fandtes i Slesvig (hvorfra Bogtrykkeren Nicol. Wegener kom til Ribe, hvor han kjendte Høgelund: Høgel. Cal. 1586 28 Septbr.; han trykkede Bedels Afhandling de orig. app. Dan.) og i Lybel (hvor N. Phil. Wegener og Joh. Wegener have udgivet Høgelunds Almanacker for 1573 og 1589), og navnlig forekommer det i Staane, hvor den bekjendte Biskop Thomas Wegner skal være født; men en Henrik Wegner har jeg intetsteds fundet, og, hvad der især er at mærke, Læsemaaden hos Westphalen er meget mistænkelig, ligesom det hele Aftryk er st.

Historikere kunde vistnok, ogsaa af reen videnskabelig Interesse, have været villige til at overlade en ung Mand af saa stort Haab, hvad de til eget Brug kunde have samlet eller udarbejdet; men om han har modtaget Noget af den bekjendte roeskildske Minorit Petrus Olai, er dog ganske uvist⁵. De hvide Statemænd havde efter den gamle Cantølers Exempel kappedes om at fremme hans Studier. Jo. Friis havde, som det synes, overladt ham en stor Deel baade ældre Documenter, maaskee fra Dve Bildes Museum, og nyere fra Rigets Arkiver⁶. Niels Raas, Jørgen Rosenfrants og Claus Bildes Arvinger havde paa lige Maade sørget for ham, og Arild Hvittfeld havde meddeelt ham af sit Forraad, ligesom han havde modtaget af Bedels⁷. Alle disse Bidrag

Haandskriftet i Dvart p. b. St. R. Bibl. stemmer med Westphalen; derimod har Haandskriftet i Folio, thiendt det ligesom Westphalen beraaber sig paa Andreas Kellinghusens Afskrift af Bedels Autographum hos Christen Worm, Formen: Vegmeri. Man seer deraf, at Worms Exemplar paa dette Sted har været udydeligt. Men i MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2438 in 4to Gl. Igl. Saml. findes nogle Levninger med Bedels egen Haand, og der læses aldeles tydeligt Henrici Vejeri. Nu siger Lyschander os (Westphal. mon. III. col. 463), at Røvebogens velbesjærede Udgiver Herman Vejer, som Lyschander kalder Diegerus, var Broder til Henricus Faber Malmogiensis, d. e. den ligeledes meget bekjendte Literator Henric Smith, og Worm (II. 394) vil vide, at denne Henric Smith var Vejermeister i Raimo. Saaledes have vi da en Henricus Vejerus Malmogiensis, af hvem eller af hvis Familie Bedel kunde antages at have faaet den omtalte Chronologie.

5 I de Arne magnaanse Samlinger paa Universitetsbibl. findes under No. 107 in 8vo et Haandskrift, der er selve Petri Olai Autographum og indeholder hans mangfoldige Collectanea og Excerpta til dansk Historie. Paa det sidste Blad af dette Haandskrift læses: „Dominus Petrus Olai, olim familiae Franciscanae, hunc librum ex variis monumentis magno labore collegit ac mihi moritarius mi Μημόσυνον reliquit“. Spørgsmaalet bliver nu, hvem der har skrevet disse Ord. Arne Magnaanse gjættede paa Niels Hemmingsen, men Gram paa Anders Bedel. Jfr. S. R. D. I. 68—69. Da vi ogsaa L. Terpøger, der vistnok var neie bekjendt med Bedels Haandskrift, i et Brev til Langebek af 1750 ligesom erklærer disse Ord for skrevne af Bedel (Langebekiana S. 64) og da denne virkelig var i Besiddelse af Petri Olai Samlinger, saa synes der vel at være Grund til at antage Grams og Terpøgers Mening. Men Bibliothekar Thorsen, som har havt den Godhed at eftersee det nævnte Haandskrift, forstærker mig bestemt, at disse Ord ikke ere skrevne med Bedels Haand. Fra dem kan i saa Fald intet Beviis hentes hverken for eller imod Bedels Bekjendtskab med Petrus Olai. Sidstnævnte skal efter vor Literatorers Mening være død i Decenniet 1560—1570.

6 Prom. Cond. col. 1592 synes at have bestemt ti Blade til en Fortegnelse over de Bøger, som Bedel havde faaet af Jo. Friis, og paa Listen (MS.) over de til Porsberg afleverede Bøger findes allerførst en stor tyk Krenike, som Jo. Friis havde laant Bedel. Af ham skal han ogsaa have faaet en Codex af Roberti Monachi historia Hierosolymitana, hvorom videre nedenfor. Bedel eiede ogsaa mange Aesttykker fra sin egen Tid, som han neppe uden ved Jo. Friis eller en anden saadan Statemand kunde have faaet.

7 Svend Liuv. b7 vers. nævner Niels Raas og Arild Hvittfeld som dem, der have meddeelt Bedel en Deel. I Brevet til Porsberg (MS.) omtales ogsaa disse to; men der siger Bedel, at han af Cantøleren havde bekommet en saare ringe Ting, og i Brevet til Arild Friis (MS.) gjentages dette. Af Jørgen Rosenfrants's Aesttykker nævnes i MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 236 in Fol. Gl. Igl. Saml. en „ørseide oc quittanz gjort med Grev Gert“. Den nævnte Claus Bilbe maa være den gamle Claus Bilbe til Lyngsgaard, Rigbraad og Ridder, en meget anseet Mand i Frederik Is og Christian III's Tid. Jfr. D. Mag. II. 52. IV. 241. R y D. Mag. I. 230, 246. II. 306. Han var Faber til Beate Bilbe. I Prom. Cond. col. 1588 læses: *Et alia quaedam volumina, quae en gammel Kulle, som Herr Claus Bilbe hadde, ab anno Chr. 1027 ad 1333. Dette Stykke kom 1618 til Universitetsbibliotheket (MSS. B. U. H. Add. Add. no. 41 in 4to), hvor det*

angik formodentlig især Fædrenelandets indre Historie; men den franske Gesandt Charles Dancy havde ogsaa været Bedel til Tjeneste med diplomatiske Actstykker, vedkommende Forhandlinger med fremmede Stater⁸.

Saaledes havde Bedel, allerede da han flyttede til Ribe, upaatvivlelig medbragt et ikke ringe Forraad af de Hjælpebidler, som hans historiske Arbejder forbrede, og Dpholbet i denne By gav ham Leilighed til at forsøge det. Der var Domkirken gamle Bibliothek i Capellet Bethlehem, vistnok ikke medhandlet af Tid og Menneſter, men dog netop paa Grund af dets Alde maastee indeholdende adskillige Stykker, der ikke andetsteds vare at erholde⁹; der var en Bogsamling, som tilhørte Domstolen, men hvortil et Medlem af Capitlet, der paa en Raade var Skolens Patron, maatte have den frieste Adgang¹⁰; der levede den gamle Historiograph Mester Hans Svaning, som i mange Aar havde arbejdet i det samme Fag, eiede ikke ubetydelige Samlinger og neppe vilde forholde sin yngre Collega og Ven, hvad der dog snart ved hans Død maastee vilde tilfalde denne¹¹. Og havde Ribe end ikke de anseelige Statsmænd, der i

bevarede in Cypriani Capsa, Ord. IV (MSS. B. U. H. Add. no. 218 in 4to). Hvad Claus Billes historiske Samlinger blandt andet ogsaa kunde have indeholdt, derom komme vi ubestemt til Kundskab hos Hvitfeld Tom. II. 112 (4to), der nævner en gammel Pergament Bille, tilhørte Her Claus Bille, opstreffuen om Kongen Woldemars Rigdom, og giver sit Udbrag deraf. Ogsaa Bedels Excerpt er endnu tilbage og findes i MSS. Vellej. B. U. H. Addit. no. 120 in 4to, skrevet paa Latin. Petrus Mai havde haft det samme Document, og udfikret det i sine *Collectanea*, hvorom kan ses S. R. D. VII. 510 sqq. Hvad Hvitfeld havde meddeelt Bedel og denne igjen hiin, lader sig kun formode i enkelte Tilfælde; saaledes kunde vel den i Prom. Cond. col. 1589 anførte *Chronica ecclesie Ripensis s. Episcoporum historia* vel være det samme Skrift, som Corn. Damshøi havde skrevet for Hvitfeld: Dan. Mag. II. 3. Not. b.

⁸ MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 824 in Fol. Gl. Igl. Saml. i Listen over de Haandskrifter, som Bedel i Sept. 1595 afleverede i Ribe til Niels Krag, finde vi f. Ex. følgende: St Kong Eric's XIV Brev til Carolum Danzæum om fredens forhandling vdi den Suenſke Feide. Item nogle Brevue til hans (Kongen af Frankrigs) Legat Carolum Danzæum. Legatens skriffuelse til hannem igien o. s. v. o. s. v. o. s. v. om de polſke Sager.

⁹ Terpager Ripæ Cimbr. p. 226: „non spernenda bibliotheca, et quidem in sacello Bethlehem dicto“. Jfr. Galtzen S. 124. Dan. Atlas V. 624. Det stod siden i Capitelhuset, og omtales endnu af Mads Rostock (MS.) med disse Ord:

Her gamle Breve nok, her pægtig Bispebragt.

¹⁰ I Bedels forte Beskrivelse af Ribe i Braunii Theatr. Urb. nævnes *Bibliotheca publica Gymnasii trivialis*.

¹¹ Prom. Cond. col. 1590: *Actio Erici Menved*. Dette Stykke af de Bedelske Samlinger er endnu bevaret blandt MSS. Vell. Bibl. R. no. 2442 in 4to Gl. Igl. Saml., ligesom man da ogsaa har det trykt i S. R. D. VI. 535 sqq., hvor der henvises til de Bedelske Samlinger; men i Haandskriftet har en nyere Haand skrevet følgende Bemærkning: *Videntur mihi manu Johannis Svaningii Ripensis, soceri A. Welleji, descripta, præsertim cum ipse id Svaningius in tractatu de Feudo Slesvicensi indigitare videatur*. Saaledes finde vi ogsaa i Prom. Cond. col. 1592: En Retractat om Aarsagen til den Suenſke Feide. Men denne Afhandling var af Svaning; thi i den haandskrevne Liste over de til N. Krag afleverede Sager læses: En retractat, som salig M. Hans Svaning scress vdi Feiden om de tre Kroner oc andet. Findes iblant M. Hans's Documenter. Saaledes gil i det mindste en Deel af Svaning's Samlinger forst til Bedel (jfr. Suhms Saml. v. Nyerup I. 331) og fra Bedel til Krag: jfr. Gram i R. Dan. Mag. III. 23.

Hovedstaden havde opmuntret og understøttet Bedel, saa forstod dog Bedel fra Ribe af at sætte sig i Forbindelse med andre mægtige og lærde Herrer, der paa mange Maader kunde komme ham tilhjælp. Han brevvelede saaledes med den lærde Patriot Henrik Rangau¹², hvis Bibliothek dengang var vidt berømt, og det turde vel antages, at han ad denne Vej forskaffede sig en stor Deel af de Skrifter, der gave ham Haab om at kunne levere ogsaa Holstens Historie, saasom den Holstenske Krønike, der agtedes for en stor Sjældenhed¹³. Senere udsolledes hans Samlinger ved den Rejse, han foretog sig omkring i Alget. Hvorledes nu end disse Midler vare tilveiebragte, saa eiede Bedel tretten Aar efter sin Ankomst til Ribe en Samling af Bøger og Haandskrifter til Fædrelandets Historie, som paa den Tid intet andet Sted var at finde. „Min Bogsamling“, sagde han med en vis Stolthed, „har ikke sin Lige i de tre nordiske Riger“¹⁴.

Men førend Bedel gav sig til at skrive den saa længe og saa inderligt ønskede Historie af Fædrelandet, var det ikke mindre nødvendigt, at han alvorligt overveiede, paa hvilken Maade han ved de samlede Hjælpemidler skulde angribe den vanskelige Opgave. Thi hverken som Historieforsker eller som Historieskriver havde han egentlig Forarbeidere eller Forgængere. Theorien af sin historiske Grandstuning forelagde han ingensinde Verden; man maa følge ham i Studerekammeret og kaste et Blik i den sluttige Mands Papirer for at komme til nogen Kundskab derom. At han ialmindelighed ansaae Sandheden for en Historieforskers høieste Lov, at han anbefalede Kildestudium og meente, at ingen Fremstilling paa anden Maade kunde erstatte Mangelen deraf¹⁵, dette vil man ikke anføre som noget Særegt for den Bedelske Kritik. Man har mere karakteristiske Træk deraf. I de første Aar af sit Ophold i Ribe arbejdede han paa en Afhandling, der gav ham Leilighed til at vise sit Greb paa historisk For-

12 Et af disse Breve fra Henrik Rangau til Bedel er endnu tilbage, og bevares blandt MSS. Vellej. B. R. no. 2153 in 4to Gl. Igl. Saml. Jeg haaber at skulle finde Leilighed til nærmere at omtale denne Reliquie af en Mand, der var Kongen ligesaa hengiven (*Salvo Rege Danica felicitate Ransovii*: Dan. Mag. I. 365), som Kongen var ham hengiven, „quod principum in favore alius rarissimum“ — hvilket sidste Marsleb hellerikke maatte sige: Lixborghiana II. 292.

13 I den haandskr. Liste over det, som Bedel d. 28 Juni 1595 sendte til Kjøbenhavn, nævnes denne Bog saaledes: Den Holster Krønike, som er først streffuen paa Pergament, og findes i Landt Holsten ide flere der aff uden den ene. Archivarius Dr. Lappenberg i Hamborg har dog derom i en Skrivelse til mig yttret, at denne holstenske Krønike formædlig ikke har været andet end Presbyter Bremensis, hvoraf der endnu findes en Pergamentscodex i Kjøbenhavn.

14 Dette siger Bedel baade i Brevet til Valdemar Varsberg og i Brevet til Albert Fris.

15 Adam. Brem. Velleji c2: Sed profecto, si æqua lance ea inter se utrinque compareremus, non tantum in his sidem, quæ anima est historice, sed et diligentiam in transcribendo desiderabimus... Loquatur itaque hic noster auctor ipse, et cum eo ut confortetur, si lubet, posteriorum centones atque augmenta episcagmatica tantum abest, ut impediam, ut nihil sit, quod velim aut cupiam impensius. Bedel sammenligner altså her de gamle Kilde skrifter med nyere Forfatteres Fremstilling.

ning, nemlig den om det danske Folks Oprindelse¹⁶. Ved Undersøgelser af denne Art henvendte han med en for den Tid mærkelig Starpsindighed sit Blik paa Sproget, hvori han søgte en Veiledning til Kundskab om Nationernes Slægtskab, ældste Vandringer og udsendte Nybyggere. Derved undgik det ham ikke, at et Sprog i Tidernes Løb kunde lide mange Forandringer, og han opfattede sig altsaa det Spørgsmaal, hvorledes man igjennem disse Forandringer skulde opdage, hvad der havde hørt til en given Nations oprindelige Tungemaal¹⁷. I denne Henseende maatte man da, meente Bedel, især være opmærksom paa Benævnelserne for Nationens ældste Fornødenheder og Andet, der ikke var megen Afverling undergivet, saasom Navnene paa Bærtsøi og Baaben, paa Lande, Byer, Personer og deslige; gjennem disse Spor maatte man forfølge Folkeslagenes Vandringer fra deres ældste Hjemstavn¹⁸. Grindrer man, at ingen Leibnitz endnu havde brudt Isen paa denne Vej, saa vil man ikke nægte, at disse Betragtninger røbe en ægte Forfæraand, tilmed paa en Tid da den bibelske Forestilling om Sprogforvirringen i Babel var saa rodfæstet, at Bedel selv ved Siden af sine rigtigere Anskuelser dog troede at burde tage noget Hensyn dertil¹⁹; og kan man end ikke vide, hvormeget han i dette Punct stod paa Skuldrene af sin talentfulde Lærer Caspar Peucer, saa vidner det dog om videnskabelig Selvstændighed og Kjæfthed, at turde holde og gaae frem paa en Bane, som Efterfølgerne saa hurtigt forlode²⁰. Hvorledes Bedel ogsaa i speciellere Undersøgelser udøvede

16 Næmlig Afhandlingen de origine appell. regni Dan. At Bedel allerede 1579 havde denne i Lanter, vise hans egne Ord, Ad. Brem. M4: *Verum quod ab hoc Henrici Marchionatu quidam Danomarchia nominis originem trahant, id alterius erit et loci et considerationis*. Dette Skrift blev ogsaa det allerførste, som udkom efter Adam af Bremen.

17 MSS. Vellej. Bibl. U. H. Addit. no. 121 in 4to have en liden Dvsats af Bedel, skrevet med hans egen Haand, tre Dvartsider stor og med den Titel: *Unde lingua cujusque gentis peculiaris cognosci potest*. Den er skrevet paa Latin og er intet andet end et Studium i Studierestammeret; men den er meget mærkelig med Hensyn til det Indblik, den giver os i den Bedelske Kritik. Han betragter Sproget som det vigtigste Vidnesbyrd om Nationernes Slægtskab: *Si de linguis constaret, quot essent et qui eadem usi, jam de gentibus quoque res plana foret . . . Difficulter de gentium migrationibus, primis sedibus et deductis coloniis judicatur; gens enim gentem pepulit sede sua &c.*

18 Anf. St.: *Ex appellatione armorum, urbium, personarum, regionum; ex migrationis serie et loco ab origine primaria*.

19 Jeg har ikke oversæet, at allerede Joh. Bobinus foreslog at benytte Sprogene paa denne Maade, og at han var noget ældre end Bedel; men det er ganske vist, at Bobini Ord i al Fald vare en Røst i Orkenen, indtil Leibnitz fremskød. Man skal desuden nedensfor see Føviser paa, at Bedel virkelig gik videre end til en almindelig Ytring i denne Sag. Snarere kunde man nævne den bekjendte Goropius Becanus som den, der kunde have ledet Bedel ind paa denne Vej. Bedel ciede (Prom. Cond. col. 1594) og benyttede denne forunderlige Mand's Skrifter, altsaa vel ogsaa hans Hermathena. Goropius kunde vel have henviist til Sprogens Benyttelse; men af ham kunde egentlig blot læres, hvorledes de ikke maatte benyttes. — Spor af Forestillingen om Babels Taarn findes i den nydenævnte Afhandling og andetsteds. Det kunde Goropius tjene ham: Jfr. f. Ex. Hermathena p. 218 sq.

20 Peucer de gentibus arctois (Prom. Cond. col. 1595) har jeg, som forhen be-

sin critiske Gjerning, derpaa havde han i sin Saxo og især i sin Adam givet Beviser; men hans fortsatte Studier af Saxo bragte ham endnu videre, og allerede i disse Aar vovede han at forkaste saa meget af denne, at Tidsalderen, der ikke kunde følge ham, begyndte at forkjætte hans critiske Resultater som dumme dristige Angreb paa de gamle Historiefrieveres Udsagn og de lærdeste Mænds Meninger²¹. Var dog ikke denne Skjæbne altid udmærkede Mænds Lod.

Historiefrieverens Kunst blev ligeledes i Bedels Studerekammer underkastet omhyggelig Overveielse. Allerede før nogle Aar siden havde han udtalt sig derom, hvad Fædrenelandets Historie angik, i hiin Memorial til Cantler Niels Raas, og en almindelig Regel derfor kunde efter hans Mening ikke gives²². Dog kunde han, naar han sad grublende mellem sine Bøger, ikke afholde sig fra at tænke over Spørgsmaalet i Almindelighed. Som han sad der en Dag, tog han et Blad Papir og nedtegnede i Korthed Resultatet af sine Overveielser²³. Historiefrieveren, saaledes skrev han, har to Ting at agte paa, Materien og Formen: hvad Materien angaaer, da maa han holde sig til de givne Facta, vælge med Skjønnsomhed mellem det Væsentlige og Uvæsentlige og fordele det valgte Stof paa en passende Maade; men det er ham dog ogsaa tilladt at meddele af sit Eget deels Samtaler i Personernes Character, deels Localbeskrivelser og andre Oplysninger, deels Bedømmelser af Personer og Handlinger²⁴: hvad Formen angaaer, da kan han betjene sig baade af egentlige

marker, ikke kunnet erholve. Hvorliden denne Bedels Anvisning frugtede, vil man see ved at lase Dit paa den 1622 udgivne Slægtedog af C. Lyschander. Derimod henvendte hos os Ol. Worm igen en stor Opmarksomhed paa Sprogene, hvorefter hans Brev især givte mange mærkelige Bidrag.

21 I Aaret 1584 svarer Bedel allerede paa denne Anse: Nam audire et videre iam dudum mihi videor susurrantium murmura, qui me audaciæ ac erroris velint arguere, quod auctoritatem historici nostri domestici labefactasse ac doctissimorum virorum sapienter hac in re inventa ac pronunciata meâ oratione damnasse præsumserim. Men jeg skal nok retfærdiggjøre mig, siger han, og jeg skal mildelig rette, hvad Andre have seilet. Tantum abest, ut in Saxonis nostri, laudatæ et spectatæ industriæ auctoris, nomen inveni gestiam. Or. de app. regni Dan. B2—2 vers. Man ser heraf, at Anders Jøse's Beskyldning imod Bedel (ovenf. S. 85) dog ikke er bogstavelig sand.

22 Comment. de scribenda hist. Dan. MS. eller det tilsvarende Sted i den senere dansk Bearbejdelse, Ryerup S. 27—28: de have forseet sig herudi, at de have ifkun givet en Form og Maade alene i Almindelighed o. s. v.

23 I MSS. Vellej. B. U. H. Addit. no. 121. 4to bevares endnu dette Papir, indeholdende Bedels Reflectioner over Historiefrievering, en kort Antegnelse paa to Octavsider. Bedel har fremstillet Resultatet af sine Betragtninger deels i flere aphoristiske Udsagninger, deels i en tabellarisk Form, som han overhovedet ofte brugte, naar han i Studerekammeret vilde lægge sig Roget tydeligt for Dit. Og skal dog i det følgende søge at give Meningen uden denne Tabelform.

24 „In historia conscribenda consideranda duo: res et verba. Res sunt aut res gestæ s. substantiales, propriæ, in quibus habenda est ratio *delectus* inter *necessaria* et *non necessaria* et *dispositionis* s. *methodi*, quæ aut aperta est, simplex vel varia, aut *lecta*; aut sunt *accidentales*, *accessoriæ*, ab auctore, tanquam *censura*, *addendæ*, *partim orationes* de colloquiis, *descriptionibus* et *disputationibus*, *partim sententiæ*, quibus res *laudantur* aut *vituperantur*”.

og af figurlige Udtryk, kun at de første maatte være tagne af det dannede Sprog; han kan udtale sin Mening enten directe med egne Ord eller ved at anvende et ægte dansk Ordspil, hvad enten dette havde Form af Lignelse eller af Ordspil²⁵. Paa et andet Blad optegnede han ogsaa i Studerekammeret kortelig sine Betragtninger over de Hensyn, som en Biograph burde tage²⁶. Saaledes reflecterede Bedel i en Tidsalder, da Formen var de fleste en ligegyldig Sag, over Historieffrivningens Kunst ialmindelighed og nedtegnede siden lidt efter lidt sine Jagttagelser i en lang Række af Aphorismer²⁷; men meget udførligere havde han med specielt Hensyn til Fædrelandets Historie udtalt sig i sin Afhandling til Niels Raas. Denne havde han 1581 atter taget for sig og omarbejdet paa Dansk, uden dog nu eller nogenstunde at udgive den²⁸. Anden Afdeling deraf angik netop Formen for en fuldkommen dansk Historie, og stillbrede den Fremgangsmaade, som Bedel ansaae for den heldigste. Historieffriveren, sagde han, maatte forud nøie overveie, hvad han vilde meddele og hvad han vilde forbigaae; han maatte begynde med en Beskrivelse over Landet, som Begivenhedernes Stueplads, med en Fremstilling af Folkets Oprindelse, Vandringer, Sæder, Sprog og Character og med en fast Chronologie, hvorefter enhver Begivenhed henførtes

25 „Verba, quæ sunt tanquam vehiculum, dupliciter consideranda. Et primum quidem sunt aut propria, quæ debent esse selecta et svavia, non vulgaria et coacta, aut figurata. Sunt vero deinde aut simplicia aut composita, quæ phrases vocamus; hæ phrases vero sunt partim genuinæ, minime coactæ, partim figurales et proverbiales”.

26 Dette Stykke Papir findes i samme Fascikel af de Bedelske Haandskrifter og har den Overskrift: In personarum descriptione consideranda. De Puncter, som en Biograph burde være opmærksom paa, angives saaledes: natio, patria, parentes et familia, sexus, nomen et agnomen, ecclesia, educatio, forma, ingenium, animus, mores, exercitia, vitæ genus, liberi, amici, res gestæ, virtutes, doctrina, præmia rerum gestarum, fata et fortuna, vitæ pericula, acute dicta, miracula quæ acciderint, ætas, corporis forma, *σύγχοροι*, vitæ exitus, opinio post mortem, posteritas.

27 Methodus seu ratio scribendi historiam Danicam er Titelen paa et Haandskrift af Bedel, der findes, som ovenfor S. 103 er bemærket, i Danske Selskabs Samlinger No. 20 Fol. Dette Haandskrift bestaaer af otte smaae Blade (hvoraf de tre første og det sidste ere bestrevne), som i Aaret 1750 ere Selskabet forærede af L. Tarpager. Skjendt det forkynder sig som specielt angaaende Danmarks Historie, er dog Indholdet langt almindeligere. Bedel begynder med, at der vel maatte gives en almindelig Reihode, men at dog det specielle Emne fordrede en særegen Anvendelse af denne. Derefter følge de enkelte Sætninger, der ere numererede som løse Aphorismer, f. Ex. 1. Certus regum numerus definiendus. 4. Respicendum semper ad locos personarum. 7. Minoris momenti res obiter tractandæ veniunt, nam res non magni ponderis multis exaggerare et persequi ridiculum. 9. Interdum a rebus gestis, si magnificæ illæ sunt, ordiendum, ac cetera postea admiscenda. 17. In bellis describendis causæ diligenter inquirendæ, quæ veræ, quæ *προγδοεῖς*. 23. Methodus non una ubique servanda, varietas enim delectat &c. &c. &c.

28 Sfr. ovenf. S. 117. — At denne Omarbejdelse eller Oversættelse, hvorved Skriften fik den Titel: Om den danske Krønike at beskrive, maa være udført i Aaret 1581, kan man see deraf, at Bedel siger (S. 13, Nyerup): „Adam af Bremen, som jeg for to Aar forleden lod udgaae”. Om Nyerups Udgave og dennes Forhold til Haandskrifterne skal jeg tale nedenfor i sidste Capitel; her vil jeg tage den, som den er, for at have en trykt Bog at henvise til.

til sin bestemte Plads²⁹; og naar han derfra gik over til selve den historiske Fortælling, saa maatte han ikke udbrede sig vidtløstigt over Krigsbegivenheder og ikke indblande i Danmarks Historie de Riger, som nordiske Stammer i andre Lande havde stiftet, men holde sig til det Væsentlige, navnlig til Beretningen om Religionens Fremgang og Indflydelse, og lade Fortællingen uafbrudt strøde frem som en Række af Aarsager og Følger³⁰. Undersøgelsen om den bedste Form for en Historie af Fædrelandet fortsatte han fremdeles; men han bevarede alt dette blandt Studerekammerets Hemmeligheder, og offentliggjorde aldrig Resultaterne af disse stille Dverveelser³¹.

III. Men sporede end ikke i disse Aar Bedels Fliid og Arbejde udenfor hans Studerekammer, saa er det dog vist, at han i dette var overmaade virksom. Af de Arbejder, som han ansaae for de først nødvendige, havde Chronologien allerede under hans Ophold i Kjøbenhavn¹ og Ethnographien i hans første Aar i Ribe sydselsat ham saameget, at en god Deel deraf nu maatte være færdig². Til Chorographien havde han vistnok i det mindste lagt sin Plan³;

²⁹ Ryerup S. 29—35 eller §§ I—IV. Naar man udtrykker dette saaledes: Chorographie, Ethnographie og Chronologie ere al Histories Fundamental-Videnskaber, saa ser man, at Bedel her siger det samme, som efter Sagens Natur siges og maa siges ogsaa i vore Dage.

³⁰ Ryerup S. 35—41 eller §§ V—VIII. Den religiøse Tendens hos Historieforfatterne er, som jeg ovenfor har vist, ingenlunde noget riendommeligt hos Bedel: den herte Lidsalderen til. De nordiske Stammer, hvis Historie Bedel ikke vilde have ligefrem indlemmet i Danmarks Historie, vare Juberne (Goternes), Longobardernes og Nordmændenes (Normannernes).

³¹ Som en Fortsættelse af disse Undersøgelser kan man betragte den Plan, som Bedel forsaude for sin store Kronicke. Den er endnu til og skal blive meddeelt. Men intet af alt dette blev nogensinde af ham selv udgivet, end ikke den 1581 omarbejdede Udgave af Comm. de scrib. hist. Danica. Af denne har man derimod i det mindste tre Haandskrifter, nemlig no. 2435 MS. Bibl. Reg. Gl. Igl. Saml. 4to, no. 2436 MS. Bibl. Reg. Gl. Igl. Saml. 4to og no. 120 Fasc. MSS. Vellej. Bibl. U. II. Addit. 4to. Det førstnævnte maa være det af Ryerup brugte Bedelske Autographum; det andet er mindre stemmende med Ryerups Udgave, men har ligeledes tilhørt Bedel selv, som man af hans Skrift kan see; det tredje synes afskrevet efter det andet; men Afskriveren har ikke allevegne kunnet læse sin Original.

¹ Epist. ad Har. Hvits. Qq3 nævner allerede 1578, at der var begyndt paa Chronologien, og 1588 omtales dette Værk (Ligpræd. ov. R. Frederik II 33 vers.) som fuldkommen færdigt, men at man kan see, naar det var bleven fuldbendt.

² Adam. Brem. Velleji M4 bebuder denne Ethnographie i Aaret 1579, som ovenfor er bemærket, og 1584 skriver Bedel (Orat. de orig. appell. regni Dan. A) derom eller i al Fald om en væsentlig Deel deraf saaledes: Quod in omni historia primum atque difficillimum consueti gentium origines et migrationes accurate investigare atque dilucide expedire: id ego in notate quoque historia Danica facere conatus sum. Et quamvis initio me ejus rei difficultas deteruit, tamen pertinaci assiduitate instans, progressum feci in hoc scriptionis genere minime, ut spero, contemnendum.

³ Comment. de scrib. hist. Dan. MS. viser, at Bedel 1578 ansaae en Chorographien for et nødvendigt Forarbejde, og det samme gjentog han (Om d. Dan. Hist. at best. S. 30—31) i Aaret 1581. Men naar han egentlig begyndte derpaa, har jeg ikke kunnet opbage.

men han overbeviste sig snart om, at denne ikke lod sig bringe til nogen Fuldstændighed, medmindre det blev ham tilladt at drage om i Landet for at samle locale Oplysninger, og det var vel ikke urimeligt, at han paa den Reise, som han i det tidlige Foraar 1583 gjorde til Hovedstaden⁴, ogsaa søgte at udvirke sig denne Tilladelse. Regjeringsmændene vare imidlertid dengang beskæftigede med vanskelige Forhandlinger, og har Bedel fremsført noget Ønske om en saadan Reise, saa skænkede de i al Fald ikke dette Ønske nogen Opmærksomhed⁵. Derimod var Bedel selv sydsfæstet med en Udgave af Robertus Monachus, hvoraf han tidligere havde faaet et Haandskrift i Johan Friis's Bibliothek. I denne Codex var Baselerudgavens syvende Bog deelt i tvende, hvorved der fremkom ni Bøger, og der fandtes tillige en Beskrivelse over Jerusalem, som dannede en tiende Bog. Men Bedels Udgave selv, med Dedication til en ung Adelsmand, Erik, blev som saameget andet liggende blandt hans ufuldendte Arbejder⁶.

4 Sægel. Calend. MS. d. 14 April 1583: *M. Andreas Vellejus abiit Hafniam*. Anledningen til denne Reise kjender man ikke; men af Libell. suppl. pro peregr. MS. (hvorom jeg nærmere skal give Underretning nedenfor) seer man, at han for Chorographiens Skjold vilde reise, og at han flere Gange forgjæves søgte derom.

5 Jeg tænker paa Forhandlingerne med Elisabeth 1582—83 (jfr. Rolbecz i R. Dan. Mag. IV. 249 fgg.) og Gesandtskabet til Jacob VI 1583 m. m. Resen S. 338. Men at dette kunde have standset Oplysningen af Bedels Ønske, er jo kun en løs Formodning og neppe det engang, og kan ikke bringes videre.

6 Om det hele Foretagende kan jeg nu ved velvillig Understøttelse af Dr. Bibliothekar Thorsen give noget fuldstændigere Oplysning. Hovedfilben er den i første Udgave nævnte Celsii Historia Bibl. Reg. Stockh. p. 137—40, hvor man læser følgende: *Inter Sorenses codd., jam nostros, est Roberti, S. Remigii Abbatis, historia Hierosolymitana s. de bello sacro libri X, quos editioni accommodavit Andr. Sev. Velleius*. Robertus ille, cruce signatus, præsens adfuit a. 1099 cum Hierosolyma expugnaretur. Unde illi, quam Wilhelmo Tyrio, non minor fides est et auctoritas in hac historia. Edita primum Basileæ per typographum Henr. Petri 1533, sed corruptissime, teste Oudino de scriptt. eccl. 2. 863. Deinde inter scriptt. rer. German., quos collegit Justus Ruberus ediditque Francof. a. 1584 fol. eo ipso anno quo Velleius suam editionem meditatus est, quæ fortassis hanc ob causam non successit. Demum studio Jac. Bongarsii in Collectione Gestorum Dei per Francos, Hanoviæ 1611 fol. In editionibus Basil. et Francof. sunt libri VIII tantum, in Hanoviana autem IX. Hoc inde provenit, quod liber septimus in illis, editionis Hanovianæ et nostri codicis septimum et octavum constituit. Cfr. Oudin. l. c. *Noster hic codex, finito libro IX, quædam addit de situ sanctæ civitatis Hierusalem, et hinc integrum X librum historiæ hierosolymitanæ ceteris prolixiorum*. Oudinus autem, qui hunc uspiam exstare ignoravit, et tamen apud Trithemium legerat, fuisse hujus historiæ libros X, suspicatus est, excidisse illum in exemplari, ubi et alius liber bissextus fuisset, quemadmodum in quodam Ms. codice hujus historiæ se olim observasse testatur. *Subjungitur X libro tractatiuncula de nominibus locorum sanctorum et de situ eorum, tum et Catalogus episcoporum hierosolym., quocum tota historia Hierosolymitana explicat*. *Adduntur ad calcem codicis et alia minoris momenti, quæ monachales fabulas sapiunt*, utpote: de origine Pilati et actibus ejus, Relatio Nichodemi de passione et resurrectione dni Nri Jesu Christi et de his, qui cum eo resurrexerunt et quibus apparuerunt. *Velleius codicem hunc repertum in bibliotheca Mæcenatis sui illustrissimi Johannis Friisii edere, ut jam diximus, constituerat. Epistolam ejus dedicatorem Erico nobili juveni Dano eleganter scriptam, una cum supplementis codicis nostri, opportuniore tempore fortassis edimus*. Isaac Voßsius har formodentlig paa sin Reise gjennem Danmark eller senere ved sine For-

Endelig blev i disse samme flittige Aar endog den egentlige Hovedopgave, den store danske Krønike, saaledes fremmet, at Bedel troede sig istand til snart at kunne begynde paa Uarbejdelsen og i Tillid dertil omtalte Barket som allerede eksisterende og henvisste til det⁷. Han ansaae maaskee Uarbejdelsen selv for let, naar Materialierne vare samlede; men i sin Iver tiltroede han sig oftere større Arbeidskraft og Hurtighed, end han virkelig besad, og lod sig da altfor let forlede til Løfter, som hans Ungstuelighed eller videnskabelige Samvittighedsfuldheden gjorde det vanskeligt at opfylde⁸.

Uagtet al denne Virksomhed og de derved opvakte Forventninger var dog i disse Aar endnu intet af Bedels historiske Arbejder kommet for Lyset. Saa af hans Samtidige kunde have noget Indblik i hans Studerekammers Hemmeligheder; færre af dem havde noget tydeligt Begreb om, hvad det vilde sige at optage en historisk Undersøgelse fra første Grund; men alle fordrede med Længsel at se Frugterne af hans Anstrengelser og erkjendte Lærdom⁹. Disse trængende Fordringer kom let i Strid med Bedels Afsty for Hæftværksarbejde og med hans hele videnskabelige Character. Han havde de letfindige Skrivere. „Dette Skribleri“, yttrede han med Foragt, „er ligesom en ondartet Sygdom, en smitsom Pest, der allerede har angrebet Mange“¹⁰. Han meente overhovedet, at en Forfatter burde følge den horatsiske Regel, og at kun ganske særegne Omstændigheder kunde undskylde en Afvigelse fra denne. „Jeg vil kun da tilgive, at man overtræder hiin Regel“, sagde han, „naar Alderen og Livets Usikkerhed paaminde os om at udgibe vore Arbejder, medens vi leve, eller naar Arbeidet

hinder i Sverrig erholdt den Afkrift af Bedels Arbejde, som Paul Colomeis (Opp. 1709 p. 690) og efter ham Müller (Cimbr. lit. II. 909) og Zwergius (S. 509) omtale. — Jeg skal endnu tilføje, at Conferentsraad Werlauff har sagt mig, at der paa det St. Kongel. Bibl. findes en Copie af Robertus Monachus, som bliver benyttet i den Udgave af Rildbeftirterne til Korstogenes Historie, der udkommer i Paris.

7 Disse Ønskesninger til den store Danske Historie begynde fra Aaret 1584 og fortsattes derhos hyppigen i de følgende Aar. Saaledes i Orat. de orig. app. regni Dan. A4: *de his ego copiosius initio historiae Danicae*; B2: *sed ea tantisper reservanda censuimus, donec justam historiae telam, quam orsi sumus, dent fata aliquando absolvere*. Altsaa taler Bedel 1584 om sit store Bærk som et begyndt Arbejde, der skulde fuldendes.

8 Libell. suppl. pro peregr. MS., skrevet 1588, angiver endnu mere bestemt og bekligt den Termin, til hvilken Bedel haabede at være færdig; „oc den paa et Aars Tid paa det neste fuldfærdige“, skriver han.

9 *Intercedentibus jam amicorum precibus*: Orat. de app. r. Dan. A2 vers. Den hele Indledning til dette Skrift fra Begyndelsen til Enden er et Bibnesbyrd om den Kamp, som Bedel maatte bestaae, og som nødte ham til saa godt som mod sin Villie at udgibe det.

10 Orat. paneg. obl. Freder. II. D4 vers. Bedel roser de Lærde i Reformationens Tid alder, fordi de underviste med Iver og ikke vare betagne af Skrivefyge, som i hans Tid: *non enim etiam ii, quibus docendi munus commissum erat, frigide aut negligenter munus obibat, quippe quos non scriptitandi morbus (quæ contagio multorum occupavit jam potius) corruerat*. I Margen tilføjer han: „*Scribendi xaxoñdes*“. Jeg kan ikke troste paa, at Bedel skæder til visse Personer; men jeg vil nu ikke gjætte paa, hvem det kunde være.

selv er af den Bestaffenhed, at det hurtig maa offentliggjøres for at stifte den tilføjede Nytte¹¹. Men Bedel selv kunde jo endnu med Rette ansee sig for en ung Mand, og det Bærk, til hvis Udførelse han vilde opoffre hele sit Liv, skulde ikke blot gjælde for idag og imorgen.

Saaledes disputerede Bedel med sine Samtidige og Venner. Dog lyffedes det ham ikke at overbevise dem, og han gav dem selv Vaaben i Hænderne mod sig. Han indrømmede dem nemlig, at det ved meget vidtløftige og vanskelige Arbejder kunde være gavnligt, at Forfatteren fik Leilighed til at høre Andres Meninger derom stykkevis, og at det saaledes vilde være til Bærkets Fordeel, at han foreløbig meddeelte Prøver deraf, ligesom Apelles skulde sig bag sine udfillede Malerier for at høre upartiste Domme over disse¹². Det laae da meget nær at svare ham: „Nu vel, kjære Mester Anders, det Arbejde, I har for, er dog saa vanskeligt og vidtløftigt, som noget kan være; udfil da ogsaa I en Prøve, at vi kunne see den og glæde os ved det, vi have at vente“. Da nu et Brudstykke af Ethnographien¹³, hvori Bedel havde meddeelt Resultatet af sine Undersøgelser over det danske Folks og det danske Riges Oprindelse, virkelig var særbdigt, saa besluttede han sig til efter sine Venners idelige Opfordringer at udgive denne lille Afhandling. Den udkom i Foraaret 1584 paa Latin under Titelen: „Tale om Oprindelsen til det danske Riges Navn“, og blev som den først Frugt af Historiographens Grandstninger indvietet til Cantøleren Niels Raas, hvem Forfatteren især havde at takke for den Stilling, han havde opnaaet¹⁴. Men den Ængsteligbed, som Bedel følte ved Udgivelsen af dette Skrift, udtalte

11 De orig. appell. r. Dan. A2: Turbæ nostro ævo scriptitandi imprimis obtemperandum consuluerim diserto poetæ, præcipienti in annos aliquot premenda esse monumenta ingeniorum . . . Certo hoc ipsum ævi humani curriculum, breve et incertum, nobis tacentibus, hortari videtur, ut quæ quis mediocri industria elaboravit, ea, dum in vivis est, non metuat edere &c.

12 Anf. St. A2 vers. Bedel sigter til den bekjendte Anekdote hos Plin. XXXV. cap. 10, kjendte han vel just ikke troede „vulgum diligentiorum judicem quam se“.

13 Møller Cimbr. lit. II. 907 kalder det: Specimen et ἀποσπασμάτων Historiæ Daniæ. Dette er en Misforstaaelse. Bedel selv i Dedicat. siger, at det er majoris acervi particula et operis elaborandi tanquam schediasma; men det Hele, hvorfra Bedel vil have dette betragtet som et Brudstykke, er ikke hans store Danske Historie, men et større Bærk om „gentium origines et migrationes“, og vistnok det samme, som han ellers forstaaer ved sin Ethnographie. Prom. Cond. col. 1586 bestemmer Ethnographien netop saaledes: Ethnographia, quæ agit de populis omnibus, qui nomine Danico censendi veniunt, eorumque originibus, nominibus et migrationibus. Dette sees ogsaa af det lidet Brudstykke, som endnu findes af Bedels Autographum til Promus Condus; thi her opføres under eet Nummer: „Ethnographia et Phaleg“. Men Phaleg (PH) er intet andet end denne Bog om Folkenes Deling, Afspredelse og Vandring. Benævnelsen refererer sig blot til Førestillingen om Babel og er som bekjendt i samme Betydning brugt af Bøggart.

14 Titelen er: Oratio de origine appellationis regni Daniæ. Scripta ab Andrea Velleio. Slesvigæ, excud. Nicolaus Wegener, 1584. 4to. Dedicationen er undertegnet: Ripis Phundusiorum Cal. Maj. Skriftet er ikke en Tale, men en Undersøgelse, og det har altså ikke nogen Form af en Tale, saaledes som Bedels Skrift i Anledning af Investituren i Odense har.

han meget stærkt. Han erklærede, at det, som især havde bevæget ham til at opfylde hans Benner's Driste, var den Betragtning, at en længere Opsættelse vilde spænde Forventningen til den Grad, at den dobbelt vilde blive stuet, naar Værket engang udkom; han troede allerede nu at have gjort et stort Bovefsykte, og idet han skiltes ved sit lille Skrift, raabte han som Cæsar forðum: „Læring er kastet!“¹⁵ Kunde den bestedne, mod sig selv strenge Anders Bedel have stillet sig bag sin Tavle og have hørt sine Samtidiges Mening om den, saa skulde han være bleven opreist og trøstet; thi saa ringe af Omfang¹⁶ end denne Afhandling er, saa afgiver den dog et for den Tid meget hæderligt Vidnesbyrd om Forfatterens critiske Dygtighed og faste Gang ad en højt vanskelig Vej.

Bedel opstillede den i hiin Tidssalder ingenlunde almindelig erkjendte Sætning, at de danske Lande i Oldtiden bestode af flere Smaariger, der efter haanden bleve forenede under een Konge og derpaa antog det fælleds Navn Dane-Mark, der hidtil havde været brugt om et enkelt af de danske Landstaber. Dette er den Thesis, som han i Afhandlingen vil bevise¹⁷. I Bevisførelsen gif Bedel tilbage til den bibelske Forestilling om den jætiske Slægt, og navnlig Somers Efterkommere, som det fælleds Stammefolk i Lybfland og Norden, idet Cimbrerne nedfattede sig ved Jster og derfra udbredte sig over hine Lande, medens Slaverne, trængte af tartariske Folkeslag, fulgte Cimbrernes Spor og stjode disse hælere op imod Norden¹⁸. Disse Cimbrer, som saaledes bleve Danmarks ældste Beboere, udgjorde mange Stammer med egne Stammefyrster, og gavede Landstaber, som de besatte, Navn efter sig, saasom Dane-Mark, Lyle-Mark, Finne-Mark og deslige, og hvert Landstab havde sin Regent eller Konge. Under indbyrdes Krige beholdt Danernes Konge Overhaand, og Navnet Dane-Mark udvidedes over alle de Landstaber, der aabløde ham¹⁹. „Dette er Frugten af

15 De orig. app. r. Dan. A2 vers.: Alias sane et hoc vcreri oportebat, quod vix contingit me longe doctioribus, qui dum magnifico animo concepta gerunt, ingentes sui expectationes excitant, quibus tamen, utrinque frustrata spe, turpiter excidunt, ubi ceteris quoque suas lucubrationes ostenderint. Jacta itaque alea, quod faustum velit Deus &c.

16 Det hele Skrift er rigtignok kun tre Ark eller tolv upaginerede Dvartblade, Titellabel og Dedicationen medregnebe.

17 De orig. app. r. Dan. A3-3 vers. Denne Bedels Hovedsætning staaer ligesom i Overensstemmelse med Saxo, der giver den Forestilling, at Riget fra den ældste Tid var eet, ligesom paa Sællandsernes, og derfor kommer i Forlegenhed, naar han skal fortælle om Gorm. Alene derfra kunde den tilslags reise sig mod Bedel, at han forlæstede Saxo, som ovenfor er omtalt.

18 Anf. St. A4-4 vers. Bedel beraaber sig her paa Sprog-Ligheden for at bevise, at Cimbrer, Daner, Gøtter, Celler, Bandaler og Svever herte til den samme store Folkeslægt. Cf. Europ. Becani Vertumnus p. 25, 32. Ejusd. Gallica p. 48-49. Hispan. p. 34.

19 Anf. St. B-B2. Hvad det nævnte Exempel Lyle-Mark angaaer, vilde man erindres, at Diskussionen berom mellem Die Worm og Arngr. Jon sen, henved en Sneses Aar efter Bedels Tid.

mine rebelige Grandstninger“, sagde Bedel, „og jeg har Beviser derfor i stor Mængde; men den fuldstændige Bevisførelse vil jeg forbeholde mit store historiske Værk: man anklage mig ikke, fordi jeg er afvejen fra Saxo; jeg skal retsferdiggjøre mig og derhos ikke miskjende Saxos øvrige store Fortjenester“²⁰. At ublede de Danstes Navn fra Danaerne eller tænke sig dem opkaldte efter en Kong Dan, ansaae Bedel for urimeligt, og at søge Oprindelsen til Navnet Danmark i det Markgrevskab, som Henrik Fuglesænger skulde have oprettet, var en stor Bidsfarelse, da den hele Beretning om hiint Markgrevskab beroede paa en Feiltagelse, og Navnet Danmark i al Fald var meget ældre, skjøndt Romerne af lingvistiske Grunde ikke brugte det²¹. Saaledes var Gangen i Bedels Demonstration, og den, som, fortrolig med det sextende Aarhundredes historiske Undersøgelser, tager hans Afhandling for sig, vil blive mere opmærksom paa det Sande og Rigtige deri, end opholde sig over enkelte Bidsfarelser i en Materie af saadan Natur²².

IV. Dette Skrift var et smukt Beviis paa, at Bedel var den Ære værdt kaldes Kongens Historiograph, og ikke længe efter dets Udgivelse opnaaede han ogsaa den Stilling i Capitlet, der var bestemt til at være Historiographens egentlige Løn. Domcapitlet i Ribe havde, som forhen anført, foruden de ti Canonicater endnu fem Prælaturer, Archidiaconatet, Decanatet, Præposituret, Cantoratet og Succentoratet¹, og Bedel havde for sex Aar siden, da han paatog

Borm bemærkede (Epist. T. I. 323), at Saxo skjelne mellem Thelemarchi og Thylenses, „et videm Thelemarchos Norvegiensibus scernere videtur“. Jfr. Arngr. Jonæ specim. Island. historic. p. 115—116.

²⁰ Anf. St. B2—2 vers. See ovenf. S. 130 Not. 21.

²¹ Anf. St. B2 vers.—C4 vers. Denne negative Demonstration er hos Bedel vidtloftigere end den positive, og udført med et lærdere Apparat. Verosus, Aristoteles, Lampadius, Propiscus, Pausanias, Strabo, Cicero, Casar, Tacitus, Luitprand, Siebert, Regino, Islev, Arvid o. s. v. fremføres om Vidner. Udførligt er Bedel i at gjendrive Peucers Mening, at Danmark havde Navn af det formentlige sledvigste Markgrevskab. Han bemærker, at Ingen kjender dette uden Adam, at Luitprands Fortælling om Keiserens Seier over de Danste maa forklares enten om nogle hiinsides Elben omstreifende Danste, eller Seieren blot bestod deri, at de Danste antog Christendommen. Cfr. Carionis Chronic. Melanch. & Peuceri (Francof. 1581) p. 469. Grundtrækkene til Bedels Bevisførelse jende vi allerede fra hans kritiske Anmærkninger til Adam af Bremen. See ovenf. S. 109—110 Not. 18.

²² Lazius de gentium migrationibus (særst udgivet 1550 og siden flere Gange i Bedels Levetid) fandtes i Bedels Bogsamling (Westphal. T. IV. col. 1594) og kunde maaskee have forsynet ham med afbillige Bidrag. Det samme gjælder om Jo. Goropius, af hvem Bedel synes at have eiet saade Origines Antwerpianæ af 1569 og Opera, der udkom 1580, altsaa efter Goropii Død; thi Bedel besad to Folianter af denne i sin Tid saa bekjendte Forfatter. Af Nic. Petrejus, om han ellers har havt dette Skrift, skulde han Intet lære.

¹ Terpager Ripæ Cimbr. Sect. II. p. 116 sqq. handler udførligt om Riber Capitel, og jennemgaaer de enkelte Prælaturer hvert for sig. Antallet af bispe var ikke allevegne det samme: i Lund var der intet Prælatur for Succentor, og i Dønsø var der i den Tid, da Caniker fortrængte Benediktinermunken, intet Prælatur hverken for Archidiaconus eller for Succentor (Dan. Mag. III. 34). See ovenf. S. 120—121.

fig den Forpligtelse at skrive den danske Historie, faaet Expectance paa et Prælatur. Af disse vare tvende koft før han kom til Ribe blevne ledige ved Erkebegnens Jens Viborgs og Domprovstens Caspar Mules Død; men de vare tilfaldne Erasmus Heibtmann og Anders Dresselberg². Nu døde ogsaa den tyvende September 1584 Bedels Svigerfader og Collega, Decanus M. Hans Svaning. Bedel reiste Dagen efter til Kongen, erholdt dette Prælatur, saaledes som det for fem Aar siden udtryffeligt af Kongen var ham lovet³, forligede sig let og venligt med den Udsædes Enke om Naadensaaret og traadte saaledes i Besiddelse af et meget rigt Præbende, der fra nu af i en lang Række af Aar blev betragtet som de kongelige Historiographers faste Besoldning⁴. Bedel havde allerede iforveien sit Canonicat med dertil hørende Canicelod af Commungodssets Indtægter og anden Herlighed; han var i det samme Aar bleven Forstander for Hospitalet⁵. Nu kom dertil endvidere det anseelige og rige Prælatur: Domdegnet var i Rangen Capitlets anden Prælat, der kaldtes Provst i Bardslyssel; han nød Konges og Præstetienden af to Sogne, Gjesteki og Regnskabspenge af fire og tredsindstyve Kirker samt Gæstepenge og Herlighed af mange Jorder, Enge, Gaarde og Boel i sit Provsti⁶.

2 Om M. Jens Viborg eller Jens Cantøler, see ovenf. S. 19—20. Han var død den 7 Mai 1581, og da M. Erasmus Heibtmann i Skedvig allerede siden den 5 og 13 Novbr. 1573 havde Expectancebreve paa det første baade Canonicat og Prælatur, der blev ledige i Ribe, saa blev han en Erkebegn i Capitlet 1581 (3ydske Register, No. 1 fol. 193a og 202b, medd. af Dr. Kall Rasmussen). M. Caspar Mule døde den 12 Juli 1581, og Anders Dresselberg fik hans Prælatur. Jfr. Ripæ Cimbr. p. 151, 154.

3 Hegel. Cal. MS. 1584 den 20 Septbr.: *M. Joh. Svaningius obdormivit in Domino die Solis ad vespervas*; d. 21 Septbr.: *Jacobus Svaningius cum M. Andrea abierunt ad regiam Majestatem*. I Listen hos Lerpager p. 152 nævnes derpaa M. Andreas Sev. Welleius, Historicus Regius, som hans Efterfølger. Angaaende de Omstændigheder, der ligesom berettigede Bedel til at tage det ledige Prælatur i Besiddelse, er talt ovenfor S. 112—113 Not. 7. Bedel maatte allsaa have gjort en Reise til Sjælland; thi ifølge P. B. Jacobsen om de kongel. Rathold (Hiflor. Tidsskr. II. 37) var Kong Frederik II d. 19 Sept. i Kjøbenhavn, d. 22 paa Frederiksborg og d. 5 Octbr. igjen i Kjøbenhavn.

4 Conflistorii Archiv under No. 96 indeholder ifølge Medd. af Dr. Kall Rasmussen et Brev fra Biskop Peder Hegelund til Universitetets Rector Dr. Hans Povelsen Resen, dat. Rip. d. 30 Jun. 1603, hvori blandt andet læses: *Sed et M. Andreas Vellejus, qui per annos XI (inde a morte socii M. Johannis Svaningij Ao. 1584) percepit proventum Decanatus, donec Cragio cadere coactus fuit, narrat se amice cum socru transegisse*. Talen er netop om Naadensaaret.

5 Om Canonicatet var endnu det samme, som han havde faaet efter Hans Thomsen, lader sig ikke med Visshed afgjøre. Det synes ikke rimeligt; thi fem Canonicater vare siden 1573 blevne ledige, Thomas Knudsens (Pr. i Dyggom), Jens Viborgs, Caspar Mules, Borgermester Peder Hegelunds og Svanings. Der kunde allsaa have været Leilighed for Bedel til at optære. Smidlertid tvivler jeg dog paa, at enhver Vacance i høiere Canonicater blev benyttet af de ringere Canonicaters Bestyrelse; den Forskjellen mellem Indtægten af et Canonicat og Indtægten af det nærmest foregaaende var temmelig stor, og det er ikke saa betydeligt, at jo andre Omstændigheder stundom kunde have bevæget en Optionsberettiget til at opgive sin Option. — Hegel. Cal. d. 16 Martii 1584: *Designati novi Curatores Nosseonij M. Andreas, Hans Søn med Ebbe Rogenhøen*.

6 *Sacerdotium amplum et opulentum*, siger Gram (Crag. ann. Chr. III. Præl.

Disse Indtægter vare dog neppe det eneste, hvoraf Svanings Død satte Bedel i Besiddelse. Man tør vel antage, at han tillige arvede eller erholdt til Benyttelse alt, hvad han søgte af sin afdøde Collegas historiske Skrifter, der betragtedes som Statens Eiendom. Dertil maatte man regne ikke alene Svanings mangeaarige Samlinger, hvoraf en Deel endnu bevares blandt Levningerne af de Bedelske Haandskrifter, men ogsaa de af Svaning som Historiograph forfattede Arbejder⁷. Efter denne Erhvervelse besad Bedel vistnok

1); men han tager mærkelig fejl, naar han mener, at Bedel havde det i over tyve Aar. I et andet aandskrevet Brev fra Høgelund til Resen (sammest. og af samme Medd.) læses: De Gudsoms Præature er funderet paa Kirckens vdi Barysøel beris Regnskabspenning oc paa 6 Sogner (Krunens oc Prestens part) Liende oc paa hves herlighed, som kan albe aff Kircketienerne (Stedsmaal oc Sagesald) o. s. v. Terpiger p. 152 nævner de to Sognekirker, Jerne og Gulbager i Skabs-Herred, samt Præsaturets øvrige Herligheder. Men den dførligste og paalideligste Efterretning om de Indtægter, Bedel nu var i Besiddelse af, give dog tvende daandskrifter, hvorpaa Bibliothekar Thorsen har henledet min Dymærksomhed, nemlig Bedels eget kirkerøgskab for Bar-Syøsel i Aaret 1587 (Ratio annui accepti et expensi ecclesiarum Toparhise Vardensis, confecta ab Andrea Severino Velleio, anno Dom. 1587. MS. Bibl. Reg. Lavn. Thottiske Saml. No. 733 in Fol.) og isar en Beretning om samtlige Riber Domkapitels Eiendomme og Indkomster i Aaret 1605, underskrevet af P. Høgelund, Bedel og andre Caniker (MS. Bibl. Reg. Havn. Kallste Saml. No. 113 in Fol. Cfr. Biblioth. Kalliana. Vol. I. libri 188. p. IX). Af disse tvende interessante Actstykker udbrager jeg i muligste Kortshed følgende Momenter, der kunne, om just ikke vise os ganske nøie Bedels Indtægter i dette Tidspunct af hans Liv, saa dog give os et tydeligere Begreb derom, end man noget andet Steds fra kan forstaa sig. Bedels Indtægter som Canik og Prælæt vare da: 1. Canonicatets specielle Revenuer, der i MS. No. 113 særgangives for alle ti Præbender, og som, hvis Bedel antoges at have „ascenderet ved Senium“ og Dyon f. Ex. til Præbenda sexta, udgjorde 17 Drtter Korn og noget Smør af en Gaard i Raaaby og en Tredebeel af Ballum Liende. 2. En Canike-Lod, d. e. en Liendebeel af den overskydende Indtægt af Capitelts Commungods, „ubi huilket at Korn oc Smør Landgielde vdbdelis vdi lige Parter; men Resberendis oc privilegerete Canikar allene deelis Lienerne emellom efter Senium optionis, saa at naar nogen aff dieris Collegie ved Døden affgaar, da tager huer aff for“ Canikar sine Liener oc nyder dem net Herligheden der aff“, hvilkent Canike-Lod 1605 udgjorde 2 Laster og 22 Drtter Korn, spruden den omtalte Herlighed af en Deel af Commungodsset. (Dette Commungods laae vidt afspredt, en meget stor Deel i Sønderjylland, og 1578—1579 var det nærmere bleven bestemt, som det nu var, ved et Røgestifte med Kronen. Commungodssets hele aarlige Indkomst beløb sig til 30 Laster og 4 Drtter Korn). 3. Præsaturets specielle Revenuer, nemlig Konge- og Præsatienden af Jerne og Gulbager i Skabs-Herred, der 1605 ansøges til 5 Laster Korn. 4. Gjesteri og Regnskabspenge af de 64 Kirker i Bar-Syøsel d. e. Bester-Herred, Døster-Herred, Stabs-Herred, Gjerding-Herred, Malt-Herred og Fano i Ribe-Amt, samt Korre-Herred i Ringkjøbing-Amt, hvis samtlige Kirker specificeres i MS. No. 733, hvis Beløb ikke angives, men som man i Analogie med, hvad der ellers er bekjendt (jfr. Dirckers Dags B. S. 317 Not.) naafler kunde anslaae til omtrent en 230 Drtter Korn og nogle rede Penge. 5. Faste- og bedlige af øfledelege „Stug-Jorder, Ager og Eng“, der laae til alle Provstiets Kirker. 6. Herligheden (Stedsmaal, Sagesald, men ikke Landgilden) af 23 Gaarde og nogle Doel, der var Kirkegods, som laae omkring i Provstiet. 7. Accidentelle Indtægter som Functionair i Capitlet f. Ex. Hospitalsforstander, Kirkeværge o. s. v. — En Last Korn var 24 Drtter; men Drien var af forskjellig Størrelse (10, 12, 20 Skjapper; fr. Dst. Beiles Gløss. S. 392) efter Kornsorten. Vardien af en Drie beregnedes 1587 til 2 Daler à 4 Mart) og af en Skjappe til 10 Skil. 2 Album. Tør man nu ifølge Ovenstaaende antage Bedels Indtægt alene i Korn til omtrent 440 Drtter (660 Lønder Vyg), saa udgjorde dette alene dengang 880 Daler, en høist betydelig Sum, foruden alle de øvrige Natural- og Penge-Indtægter, Indtæstninger og Herligheder af flere Slags.

7 Om Svanings Historia Danica i 3 Tomer, og hans Saxo illustratus, cfr. Joh.

en af de fortrinligste Samlinger, som paa den Tid var til, og han maatte nu med større Fremgang kunne arbejde paa sin store Krønike. Alt var ham gunstigt: rigelige udbortes Kaar, en betydelig Samling af Materialier, tilstrækkelig Tid, et roligt Opholdssted og en lykkelig huuslig Stilling. Hans Hustru havde født ham den første Datter, Marine⁸. De offentlige Forhold, der virke mere paa Historiekrivneren end paa andre Videnskabsdyrkere, spaaede idel Lykke: i denne Sommer var det, at Cantseren Niels Raas drog omkring paa alle Rigets Landsdthing med en kraftig lille Gut, som Danemænd hyldebe til deres Konge; men Gutten var Christian den Fjerde⁹. Under saadanne Forvarer, ved denne Tid omtrent, maatte vel Anders Bedel have udfæstet den første Plan til det store Værk, der var hans Livs Opgave; han havde jo allerede omtalt sin Historie næsten som færdig, og det var da Tid i det mindste at begynde derpaa¹⁰.

Denne Plan fortjener at kjendes, saaledes som Bedel selv optegnede den¹¹.

Svaningii Chronolog. p. 2, 9. Stephan. in Saxon. p. 10. — At udpege Alt, hvad der i det Bedelske Bibliotek havde tilhørt Svaning, er naturligviis umuligt; men ligesom det var naturligt, at den afgangne Historiograph's Samlinger og Arbejder, der ansaaes for Statens Eieendom, tilfaldt hans Efterfølger, saaledes faaer det fast, at Bedel eiede af Svaning's Materialier og Skrifter. Actio Erici Menved, som nævnes i Prom. Condus col. 1590, findes endnu blandt MSS. Vellej. Bibl. Reg. Gl. Igl. Saml. No. 2442 in 4to, og der er i selve Bøstet skrevet følgende: *Videntur mihi manu Johannis Svaningii Ripensis, Soceri A. Welleji descripta &c.* Ligeledes maa man ifølge Ny Dan. Mag. III. 23 antage, at Articuli objecti Pontificiis Episcopis a Christ. III., der anføres i Prom. Cond. col. 1591, have tilhørt Svaning. Paa samme Maade traafte vi i Bedels Bibliotek haandskrevne, af Svaning forfattede Bøger, saafom hans Afhandling de Feudo Slesvicensi: Prom. Cond. col. 1592. Dette blot som Exempler, der letteligen kunde sørges.

⁸ I Aaret 1583 blev Bedels ældste Datter Marine født, jeg formoder d. 30 Juli; thi under denne Datum finder jeg i Pegel. Cal. følgende besynderlige Antegnelse: *Metta M. Andreae missa infantem masculum Lauge.* Dette maa Pegelund senere i en Distraction have indført; thi Datteren Marine var netop født i dette Aar (Inscr. Ripens. p. 50), og Sennen Lauge var ni Aar yngre.

⁹ Resen S. 340: Hyltingsbøge i Viborg, Odense, Ringsted og Lund i Juni og Juli Maaned 1584. Syd Aar efter i Norge: Schlegels Slange I. 131—32.

¹⁰ Om d. dan. Krøn. at beskr. S. 29: og sætter sig en Skabelune op i sit Hoved, hvorlunde det vil best skikke sig dermed, at han paa det næste kan foreslaae, hvor stort og langt det vil vorde, o. s. v. Af disse Ord maa man formode, at Bedel har fulgt sin egen Regel og altsaa i sine første Aar som Historiograph har opsat den strax nedenfor omtalte „Skabelune“. At denne under alle Omstændigheder er skrevet i R. Frederik II's Tid, viser Indholdet af den tyvende Bog. At bestemme Affattelsestiden ganske noie er jo en Umulighed.

¹¹ Iblant MSS. Vellej. Bibl. R. Gl. Igl. Saml. No. 824 in Fol. findes dette i Bedels Historie saa mærkelige og aldrig forhen trykte Actstykke i en særdeles jårlig Afskrift og ved Siden af samme endnu to Drubstykter, hvoraf det ene er Bedels egenhåndige, men ufuldendte Concept, det andet et Afskrift af Actstykkets Begyndelse med den Overkrift: En kaart Fortegnelse, vdi hves. m. den Danske Krønike kunde foretages oc beskriffues. Den omtalte smalle Afskrift, som Bedel endel Aar senere formodentlig vilde sende til en af sine høie Patroner, bestaaer af 31 Blædder og Bedel har med egen Haand skrevet derpaa: Argumentum Historiæ Danicæ. Den er hentet fra det store Rosengårdske Bibliotek over til det Danneskjoldske, og derfra atter 1720 over til det Store Kongelige (Werlauff S. 105 Not. l. m. S. 132). Jeg troer, at man vil kunne finde her at finde et Aftryk deraf.

Hele Værket skulde bestaae af to og tyve Bøger. Den første Bog skulde indeholde en Beskrivelse over Danmark, som en naturlig og politisk Geographie og Chorographie; den anden skulde handle om det danske Folks Oprindelse, Indvandring og Udvandring, og den tredje om Folkets Sæder og Skikke i ældre og nyere Tider; alle tre Bøger skulde altsaa danne en Slags Indledning til den egentlige Historie, og den nylig udgivne Undersøgelse om det danske Riges Oprindelse henhørte til anden Bog. I de følgende fire Bøger haabede Vedel at kunne føre den historiske Fortælling fra de ældste Tider ned til den Periode, da Svend Estridsen ordnede den borgerlige og kirkelige Forsatning, saaledes at den fjerde Bog indeholdt den ældste uviste Historie indtil Gotfreds Krige med Carl den Store, der af Vedel betegnedes som en Hovedbegivenhed, den femte fortsatte Fortællingen indtil Smaarigernes Forening til een Stat ved Gorm, den sjette og syvende til Kong Svend Estridsens Død. Den ottende Bog var bestemt

En kaart Fortegnelse oc extract paa den Danske Kronike.

Den første Bog. *Chorographia Regni Daniæ*. Danmarkis Rigis beskriffelse med in Landtafle, hvor vdi kaarteligen oc ordentligen antegnis Rigens Grenzer, forneme Stæder oc Byer, Kirker oc Closter, Slotte oc Feste, Passu oc floder, store Stoffue, Bierge oc Søder oc andre Stæder, som noget vnderligt findes, eller merkelig ting sig haaffue begiffuet i formere Dage, enhver paa landsfaste iordner paa Verne oc i Haaffuet offuer alt Riget.

Den anden Bog. *Ethnographia Danica*. Danske soldis ophaff oc første Herkomst effter Synskoden, der er, hvorlevis at Danske sold regne sig i Slect og søn med Noahs børn oc børnebørn, oc hure mange nationer der haaffue varit de Danske foruandte, lige vdi tungmaal, sæder, vandring oc samkrig med dennem, indtil at de haaffue indtagen disse nordere lande, oc ere igien paa det ny vddragne paa nye tider af adskillig orsag, oc gjort mange mandelig bebriff, oc indtagen fremmede Landstæff ved Herresskiold oc velde.

Den tredje Bog. *Ethographia gentis Daniæ*. Huad Danske soldis sæder, stid oc ibrat haaffue varit, baade vdi den geistlig oc verdelig Stand, saa vel som vdi den menige mands Husregiment, vdi fred oc seide tid, fra den første Hedenste Høst, indtil denne nuværendis dag.

Den fjerde Bog. *Reges Daniæ, qui regnarunt ante exortam in his terris luceat Euangelii*. Alle de Danske Kongers bebriff, som haaffue varit under Hedenstædet fra den første Kong Dan, indtil Gorm hin gamle, at Guds ord er først for aluore Hørd oc vdsprid i disse nordere lande, vdi Kong Gorm hin gamle tid, noget kaarteligere oc klarligere bebriffuen, end som Sacro grammaticus det haaffuer forfattet vdi de første Otte Bøger af sin Historie.

Den femte Bog. *Gotrici atque undecim sequentium Regum Daniæ historia*. Kong Göttrichs, oc ellesue effterfølgendis Kongers Historie indtil Kong Gorm hin grumme. Huor vdi besynderligen optegnis oc merckis, hues Krig Kong Göttrich haaffuer ferd imod Keyser Carolum Magnam oc Kong Regner met sine Sønnen indbyrdis mod sine egne blødsforuandte om Krunen oc vdi England, oc andre omliggende Landstæff.

Den sjette Bog. *Haraldus Blaatand. Sueno Tiugsfeg*. Den lofflige oc Gudsfryctige Kong Harald Blaatands Historie, huilken iblant andre merkelige gerninger ferdrede af gantske magt Guds Ords fremgang oc bleff der offuer forfult til døden af sin egen Søn Kong Sueno tiugsfeg, som tog Riget effter hannem, oc bleff haardeligen berfaare plaget aff Gud, saa at hand paa det siste bleff fortaget fra Kongeligt regiment, indtil hand effter en aluorlig penitænz kom til regimentet igien.

Den Siunde Bog. *Canutus magnus. Canutus durus. Magnus bonus. Sueno Estritius*. Kong Knud hin store oc hans Søn Haarde Knuds oc Kong Magnus hin gode oc Sueno Estritius drabelige bebriff, som de baade her vdi Riget oc saa besynderligen vdi England oc i Norge oc andre Lande bebriffuet haaffue met Herresskiold oc andre priselige idret.

for Svend Estridsens Sønner og skulde sluttes med Kong Niels, hvorpaa Bedel i to Bøger vilde give en Skildring af Valdemarernes Tidssalder, nemlig Borgertrigen, Glandsperloeden under den store Valdemars Sønner og Rigets dalende Anseelse indtil Kong Abels Afgang. Derefter skulde den ellefte, tolvte og trettende Bog vise, hvorledes Riget sank under de geistlige og verdslige Stores lovløse Selvraadighed, indtil den Fjerde Valdemar tæmmede disse, forjog de fremmede Volds mænd og gjenoprettede Riget i dets gamle Omfang. Unionens Stiftelse og tidlige Forsald under ulykkelige Fejder med den nysskabte slesvigiske Basal skulde afhandles i de to følgende Bøger, og derefter vilde Bedel indbrømme de sex første oldenburgske Konger fem hele Bøger, saa at Bærkets tyvende Bog naaede

Den Ottende Bog. D. Canutus. Olaus samelicus. Ericus bonus. Nicolaus. Vdi denne Bog beskrives forne Kong Svends børns ynnerlige og vilige Historie, besynderlig S. Knud Konges Christelig Ieffnet og afgang, og der tuert imod hans Broders Kong Oluffs ugudelighed og penitans. Saa og Kong Eric's eiegods fromhed og der imod hans broders Kong Niels's og hans Søns tyranni imod S. Knud Hertug, forne Eric's eiegods søn.

Den niende Bog. Ericus Emune. Ericus Lam. Sueno Droning. Canutus. Valdemarus magnus. Her effter følge fem Konger, hvilcke alle regerede paa en kaart tid med stor vro. Thi Kong Eric's Emune bleff slagen effter idelig indlendiste feide og orlog af Plog sorte paa Drahoffuit Landsting, og Eric's Lam hendode effter nogle aars Krig med Oluff Haraldson. De siden begyntes det store Bloddad aff Svend Dkong, som loed myrde Kong Knud i Roskilde og bleff paa det siffte seff slagen aff Kong Valdemar den første, som siden bleff Eneuolds Kong og regerede med stort loff i mange aar.

Den tiende Bog. Canutus. Valdemarus II. D. Ericus. Abel. Liende Bog indholder fire Kongers bedriff, først Kong Knud Valdemarsons og saa hans Broders hin metrige Kong Valdemar den andens bedriff, og dernest hans tuende Sønners S. Eric's Kongis Ieffnet og affliiffuelse og den ugudelig Kong Abels mord og meffselgende straff.

Den ellefte Bog. Cristoferus. Ericus Gleppling. Her vdi beskrives forne Kong Abels Broders Kong Christofers og siden hans Søn Kong Eric's Glepplings selvsame regement og ynderlige afgang, med hues anden forandring sig mangelunde her aff haffuer fororsaget i midler tid.

Den tolfte Bog. Ericus Menedued. Tolfte bog meffser hvorledes forne Kong Eric's Søn, Kong Eric's Menedued lagde sig aluorligen effter at heffue sin Faders Død. Huor offuer bleff her forstyrning baade iblant Klerkeriet og Adelen besynderlig Marck Stig met sine foruandte her i Riget og andre omliggende egn og Landsskaff.

Den trettende Bog. Cristoferus. Valdemarus III. Vdi denne Bog giffues tilskick Kong Christofers forne Kong Eric's Meneduds broders wylkelig raad, anslag og regement, og hvorledes at Kong Valdemar den tredje hans Søn siden, effterat Riget haffde varit en tid lang Kongeles, som til regementet og vdbress Lybsterne aff Riget, og ferde siden languarige feide met Søsterne etc.

Den siortande Bog. Margareta. Claus. Om hues som Droning Margrete haffuer vdræt sin Tid i feide viig imod de Suenste og Holster, og ellers paa Rigens beste i andre maader haffde den stund at hun self raadde alene for Riget, og siden hendis Søn Oluff met hende, indtil hun kom med Rigens beste mends samtycke Hertug Eric af Pomern til Riget at faarestaa i sin stad.

Den sextande Bog. Ericus Pomeranus. Christoferus Bauarus. Vdi denne bog beskrives tuende Kongers, Kong Eric's og Kong Christofers Historie, hvilcke vaare begge vnderlig forster og bleffue kallede og faarede til Riget, forbi at de vaare Dronning Margrete foruandte. Kong Eric kom aff Pomern, og Kong Christofers aff Beiern kom igien i hans stad, og forbedrede dog icke mecht som Kong Eric's haffde forset.

Den sextande Bog. Christianus I. Hvorledes at Kong Christian den første er kommen til Kongeligt regement, hvilcket hans afflom siden haffue beholde, indtil den næruarende bog. Om hvilke ting hand haffuer bedreffuen inden og udenlands, baade i Suerig og paa sin vandring vdi det Rige og andre affwillige stader og tider.

Den Sottande Bog. Johannes. Kong Hans forne Kong Christian's søn kommer

ige op til Bedels egen Levetid. Endelig skulde dette store Corpus historicum luttet med tvende Bøger, der ogsaa kunde betragtes som selvstændige Skrifter, nemlig den en og tyvende og to og tyvende, hvoraf hiin skulde indeholde en Genealogie og denne en Chronologie.

Med Siden af dette vidtløftige Værk, det egentlige Hovedarbejde, havde Bedel ogsaa i Tankerne en Norgeshistorie efter en lignende Plan, en Holstenshistorie og flere Specialhistorier, saasom Lovenes, Krigenes, Kirkens og saa remdes¹². Denne sidste maatte efter Bedels religiøse Betragtningmaade af

aber til regementet og føre det med stor pris, som det hans mangfoldige mandelige og mechtige Kongelige edriffte vdielse viideligen antegnet vdi denne Sottande Bog.

Den attande Bog. Christianus II. Fredericus I. Denne bog indeholder huorlevis at efter forne Kong Hansis Søn Kong Christian den anden haffde regeret Danmark paa tiende aar, fororsaget for sin egen last og forseelses skyld at rømme aff Riget, og hans Farbroder Kong Frederich den første er igien vbuald i hans stad, og regerede som en fredsommelig Herre indtil sin Døde Dag, endog forne Kong Christian haffuer i midler tid vnderstanden sig at igien indtage Riget, og er deroffuer fangen, og efter nogle aar død vdi samme foruarung og kongeligt fengsel.

Den nittande Bog. Christianus III. Vdi denne Nittande Bog bescriffues Høylofflig Hulommelse Kong Christian den tredies Historie, hvilcken effter languarige seide og skadelige oprør, forkaffede aff Guds synderlige naade alting til god fredsommelighed og forbreff Papistiske vildfarende lærdom af Riget og igien i staden loed prædidiis og læris den sande og reene Euangelij lærdom baade i Kircker og Skoler, hvilcke hand rigeligen forsergede med lærde mend og nødtørffige vnderholdning i alle maade.

Den tiuende Bog. Fredericus II. Tiuende bog befatter vaar allernaadigste Herris og Konnings Kong Frederichs lofflige bedriff, som han baade vdi seide viig haffuer varit fororsaget til imod de Dytmercker, og imod de Sueniske paa thi aars tid at faaretage, og siden vdi sit fredsommelig regement, med Kircker og Skoler og deris Personer at forbre og haandbesuffe og i andre maader paa Rigens og menige Rigens indbyggendis gaffn og beste.

Den første til tiuende Bog. Genealogia Regum. Paa det at denne forne Danste Kronide kand sig nytteligere og letteligere forstaaes af huer mand, følger vdi den første og tiuende bog alle Danste Kongers og deris afftoms Herrestamme og genealogia, huor vdi mand ide aleniste kand see hure lunge at regementet haffuer varit høg huer kongeligt afftom paa en tid, og med hvilcke forskelige Stammer de haffue varit foruanbte i andre Riger og Landstæff, men ogsaa forfare, huorlevis at Gud almæctigste, som raader alene for Land og Riger, haffuer taget Regementet fra en førstelig stamme, og giffuet det en anden i Hender, som ved hans methielp serde det den Christen Kircke og Rigens vndersaatte til gode og trost.

Den anden til tiuende. Chronologia rerum Danicarum. En stittig beregnelse effter aars tal paa Danste Kongers bedriff, lignet mod den hellige Scrift og Kircke Kronide, og de fire Monarchiers Historier med andre merckelige forandring som sig begiffuet haffuer vdi de fornemiste og nest omliggende Landstæff, forteligen befattet fra den første verdsens begyndelse indtil denne narværendis Dag.

Dise tiuende sifte bøger kunde vdgaa for sig self, om nogen saa syntis raadeligere, og kunde ogsaa faare vel følge disse andre, og indførte paa denne sted tanquam index rerum memorabilium, paa det at Kroniden kunde være saa megit deß fuldkommeligere, at der intet skulde fattes aff hues som herde met rette til vore Danste Historier i nogen maade.

12 Prom. Cond. col. 1586—1587 anfører disse og flere Skrifter: Historia ecclesiastica, Historia bellorum, Nomographia, Ripæ, Historia Norvagica, Historia Ecclesiastica Norvagica, Genealogiæ Regum Norvagiæ, Chronologia rerum Norvagicarum, Holsatia, Dytmeria, Nobilia, Catalogus Regum et Reginarum Daniæ item veteres Heroinæ Danicæ. Cfr. Cimbr. litt. Tom. II. 909. Smidertid nævnde han endnu her ikke meer end Kirkehistorien, og hans Materialier til Norges og Holstens Historie vare ringe. Et halvt Aarhundrede efter Bedels Død paatog Arnold de Fin e sig at skrive Norges Historie og sit en Bispestol i Forstod paa sin Len derfor. Men hans Arbejde vffes ikke meget: Ny Dan. Mag. III. 42—45.

Historien være af særdeles Bigtighed, da Religionen udgjorde det Væsentlige i al Historie; og han udkastede derfor Grundlinierne til en dansk Kirkehistorie¹³ omtrent paa samme Tid, da han lagde Planen til den politiske Historie. Den skulde bestaae af syv Bøger, hvoraf de to første skulde være en Slags Bibelhistorie og derpaa det nordiske Gedenstabs Historie; den tredje og fjerde skulde handle om Christendommens Indførelse i Danmark og snarlige Fordærvelse, og den femte om Reformationens Udbredelse og Seier. Til Kirkehistorien regnede Bedel ogsaa en Historie af den danske Videnskabelighed baade i det catholiske og i det lutheriske Tidrum, hvorved da Universitetet og de lærde Mænd vilde komme i Betragtning, og dette skulde være Indholdet af den sjette og syvende Bog. Men til denne Kirkehistorie havde Bedel endnu vistnok kun meget ringe Samlinger¹⁴, og hvad Udarbejdelsen angik, da fulgte han aldeles ikke den Orden,

13 I samme Fascikel af MSS. Vellej., som ovenfor er anført, og vedseiet den nylig benyttede smukke Afskrift af Planen til den store Danske Kronike, findes ogsaa det eneste mig bekjendte, aldrig trykte Haandskrift af Bedels Disposition til en dansk Kirke- og Videnskabeligheds Historie. Ogsaa dette Actstykke skal jeg her meddele.

En saart extract paa den Danske Kirke Kronike
som er forfattet ubi siu Bøger.

Første bog. Vdi den første bog saaregiffues i almindelighed huad den Christen Kirkes villor haffuer været aff første verdens begyndelse indtil at Noah affkom efter Syndfloden haffuer viideligen sprid sig offuer verden, oc meste parten ere foruilde fra den sande religion, endog nogle haffue beholde en føye Ting af ceremonierne, nogle ogsaa mindre, nogle mere aff Guds Ords kundskab oc aff huad orsage saabant er at bruisse.

Anden bog. Vdi den anden bog opregnes allehonde vildfarelse oc gruellig affguberi, som Sathan haffuer indford oc ved atskillige listige middel styrket mange aar i disse nordere Lande, indtil saa længe at Gud almægtigste paa det sieste haffuer forbarmet sig offuer oc arme Hebninge oc vdfriet os aff morthedsens baand ved sit hellige Evangelii liug.

Tredie bog. Den tredje bog indholder huorlevis at Mesia sødsel oc helliggierindis kundskab er først obenbart i disse Nordere Lande oc hvilcke de første Evangelister oc predikere haffue varit, som Christne Landene, oc paa huad tid de haffue omuent Kongerne oc ridderstæbet med deris unbersaanter fra Sathans vildfarinde veye til deris rette stels hiurde oc Biscope. Dilligest huorlevis at mange Kirke oc Clostere ere stiftet oc opbyggt her vdi Riget, oc Guds ord haffuer haffd sin fremgang, indtil den groffte Papistis affguberi haffuer taget offuerhaand.

Fierde bog. Huorlevis at den Romste Antichrist haffuer sniget sig ind i disse Land saa vel som i andre omliggendis, oc vnder it helligt sin forført oc foruilde mtallige enfolbige Christne, bog der forhaabes viheligen at mange ere beholde ved saligheds tro oc belienelse som de haffue aff deris lønlørdom oc Guds Raads indsiudelse.

Femte bog. Vdi den femte bog bestriffues aff huad orsag Guds hellige Ord oc sande lærdom oc salighed alene at bekomme ved Jesum Christum, er igien kommen paa soebe, oc den papistiske sandt oc vdføiet, ved merkelige lærde mend, som Gud ber til besticket, oc met sin aand begaffuede at vdræke sandt, i denne sieste verdens Alder.

Siette bog. Om gode boglige kaanster, som her haffuer været haandheffuit i Riget paa alle Steder i Kloster oc Kirker, ved naaffkundige lærde mend aff fordoms tid, indtil denne næruærende Dag.

Siuende bog. Den sieste bog er saa gaat som idon it Register paa Bisperne, Capitel, Støler, Stoler, som haffue varit vdi buert Stigt serdelis offuer alt ganiffe Danmarkis Rige. Dilligest oc Kiøbenhaffns høyskole, naar den er stiftet, oc paa det ny oprettet oc forbedret aff Danske Konger oc høylærde merkelige Mend der vdi haffue lærd indtil denne Dag.

14 Prom. Cond. indholder neppe en halv Sneed dertil hørende endog temmelig udsøgt.

vori Bøgerne vare opførte i hans Plan. Chronologien, som skulde være den fste Bøg, var ikke langt fra at være færdig, og Genealogien, som skulde være en næstsidste, var i fuldt Arbejde; thi disse Skrifter udgjorde ligesom Grundolden, hvorpaa den store Bygning skulde opføres¹⁵.

V. Naar nu Anders Bebel sad i sit rolige Studerekammer og lagde for sig denne hæmpemæssige Plan, hvis første Linier han havde tegnet, og naar an efter denne Tegning grundede paa sin Gjærning og overfluede alle disse vægtige Dyrin, der ved hans Haand skulde modtage Liv og Lys: saa maatte vel det hjære Lillebjerg med alle dets hidtil samlede Skatte synes ham allfor ringe, og den Tanke, som han for mange Aar siden havde udtalt og siden oftere jentaget¹, maatte vende tilbage hos ham med fornyet Styrke. „Jeg maa reise“, sigte han; „jeg maa vandre om i mit Fædreland og søge gamle Monumenter; jeg maa dog forfare og beskue Landsens Lælighed, førend jeg kan skildre den“². Og vistnok var dette nødvendigt. Hvad der af historiske Actstykker havde været t at finde, var allerede for en stor Deel borttranet af fremmede Udsendinge; hvad der var tilbage paa forborgne Steder, maatte søges, før det kunde findes³. De chorographiske Beskrivelser, som hidtil vare leverede, Niels Svansøes, Jonas Colbings og andre, vare ligesom det Landfort, der skyltes Marcus Jordan, det fuldstændige eller tilfredsstillende⁴, og en Chorographie som den, der skulde

Småstykker: om de lundiske Bisopper, om Knudsbrødrenes Proces i Odense, Ribe Kirkekronike og nogle andre Documenter til Klostrene Sorø, Ringsted, Antvorskov, Ebelholt og Dm. Det er det Sels.

15 Sigpr. ov. Frederik II. 33 vers. Ogsaa ovenfor, i Slutningen af Planen til den store danske Kronike, antyder Bebel, at han betragtede disse to Bøger som Værker for sig selv, og at de gjerne erftit kunde udfomme. Vi vide ogsaa af Epist. ad Har. Hvilt. Qq3, at de alt længe havde været i Arbejde.

1 Libell. supplex pro peregr. MS. (hvorom siden nærmere lærer os udtryffeligt, at Bebel „nogle Gange“ havde søgt om Tillæelse og „Besfordring“ til at reise om i Riget. Naar og hvorofte han havde søgt, lader sig kun med en vis Stimmelighed bestemme efter de øvrige Forhold. At en saadan Vandring var nødvendig, havde Bebel allerede yttret for Niels Raas 1578, førend han endnu selv var Historiograph.

2 Dm b. dan. Krøn. at befr. S. 48. Man erindre, at denne Bogs danske Udgave er omtrent tre Aar yngre end den latinske.

3 Adam. Brem. Velleji b vers. Reddant isti plagiarii quæ populabundi, per universas Daniæ Bibliothecas pervagati, jam semel atque iterum convasarunt atque regno nolarie exportarunt. Det samme gjentager Bebel i Svend Liuv. b 7 og i Brevene til Porsberg og Kl. Friid. Intet var lettere end at bevise denne Bebel's Paastand med mange Exempler: man tænke paa Enoch Asculanus, Mar. Freginus, Joh. Heitmers, Antonellus Arcemboldus, Morten Grønning og alle de af den pavelige Curie udsendte Røvere. Man kan derom læse Bebel Simonson om Rationalkhist. Kilder S. 40 fgg.

4 Suhms Agerupfle Saml. I. 331 indeholde et Udtog af Svansøes Descriptio Daniæ, skrevet paa latinske Vers omtrent ved Aar 1550. At Bebel eiede denne, er ovenfor bemærket, og dens ringe Værdi bevidnede senere Arnas Magnus (Werlauff Esterr. om b. St. R. Bibl. S. 105 Not. h). — Jon. Colbings Coronarium cont. brevem Dan. descr. var netop afkommen i disse Aar (1584) efter N. Raas's Dymuntring; men den er bleven meest bekjendt i den nye

gjøre Indgangen til Vedels store Værk, fordrede uundgaaelig en Forfatter, der havde reist fra Landskab til Landskab og kunde beskrive, hvad han med egne Øine havde seet. Vedel forstod at benytte Forarbejder af Andre, om saadanne havde været til. Derpaa havde han nylig givet et smukt Beviis, idet han, maaffee efter Gubbrand Thorslaffsens Maalinger og Udkast, havde leveret et Generalkort med en liden Beskrivelse over Island, hvilket i næsten et Par Aarhundreder ansaaes for det bedste Kort over denne mærkelige De⁵. Men til et lignende Arbejde over Danmark manglede brugbare Forarbejder. Vedel maatte optage alt fra første Grund. Forgjeves havde han dog hidtil søgt Regjeringens Understøttelse og Fuldmagt til en indenlandsk Reise, og en Ildsvaade i hans Gaard truede i Foraaret 1586 endog med at berøve ham, hvad han allerede

Udgave af 1594 (Wadens Univ. Journ. II. 113 fg.) ved de Klager, den foranledigede fra Sverrigs Side. — Langebøl i et Brev til Rievenfeldt af 1743 (Langebøliana S. 23) vil, at vi endnu have en tredje Beskrivelse over Danmark fra denne Tid, idet han tillægger Carol. Danzæus de Efterretninger om Danmark, som findes i Thesaurus politicus. Han taler noget ubestemt om denne Bog; men hvis han mener det af Gasp. Ens under denne Titel udgivne Værk (Coloniz 1613—1627. Pars I—III. 8vo), saa frygter jeg, at han tager feil. I Pars I. Apotelesm. XIII p. 254 findes ganske rigtig Efterretninger om Danmark; men i disse forekommer afskilligt, som Carl Danzæus vistnok aldrig vilde skrive. S. 255—56: Regnum Norwegiæ cum electioni obnoxium factum esset, discordiis aliisque turbis exagitatum, pervenit ad Regem Daniæ, qui ut de eo securus sit, tractat dare incolæ spoliisque eos facultatibus, nec miseris hominibus spes est melioris fortune, quod Rex omnes aditus et portus maris habeat. Dette vilde den Danmark saa hengivne fransk Gesandt vist ikke have skrevet. Om Dresund fortælles S. 256 den gamle Sladder, at der var saadan Rigdom paa Fisk, *ut vix fretum navigari possit*. Kunde en Mand, som havde levet i Danmark i en lang Række af Aar, siden 1550 (Histor. Tidsskr. IV. 143. jfr. V. 481 fgg. Stephani Histor. Chr. III. p. 333), skrive saaledes? — Marc. Jordanus Specialkort har jeg ikke havt Leilighed til at see; men Generalkortet over Danmark i Braunii Theatr. urb. lib. IV og i nogle Exemplarer af Pontani Histor. Dan. er rigtignok overmaade ringe og viser, at en „ny Landtavle“, som Vedel sagde, var nødvendig. Dog var den hele Kunst endnu først nylig begyndt af Jo. Steffer og hans Disciple, og Vedel havde neppe bragt det meget videre.

5 I en hollandsk Udgave af Ortelii Atlas, uden Tryksted og Aar, men formodentlig trykt i Amsterdam 1598 fol., findes et Landkort og en liden dertil hørende Beskrivelse over Island. Paa Kortet selv læses: Illustriss. ac potentiss. Regi Frederico II Daniæ, Norwegiæ, Slavorum, Gothorumque regi etc. Principi suo clementissimo Andreas Velleius describent. et dedicant. Beskrivelsen, som er redigeret af Ortelius efter Vedels Beretninger, nævner alene disse som Kilde: *Ad verstaet uyt Velleio, die sulchs aen my gheschreven heeft, dat daer neghen Clooster is unde drie hondert neghen ende twintich kercken . . . De Bibel is overgestelt, ende tot Holen schoone letteren gedrukt in het jaer 1584. Het draecht gheen boom, behalven den Kerckenboom end Geneverboom, dat beluijcht my Vellejus*. Alt dette viser, at Vedel selv selv for at have tegnet Kortet, og at Ortelius troede at skyldte ham den medgivne Beskrivelse; det vil sige, at Kortet maa være tegnet mellem 1584, da Bibelen i Solum blev trykt, og 1588, da Kongen berik den Anden døde. En nærmere Tidbestemmelse findes i Reguelen Tremarets Reise til Rusland 1767—68, hvis tydske Overs. (Leipz. 1772. 8vo) S. 54 har disse Ord: *Wir hatten in Charta eine andere Karte von Island als des Andreas Velleius, eines Dänen, seine, welche im Jahre 1584 gestochen, nachher aber von den Holländern 1698 und von dem Herrn Bellin mit seiner allgemeinen Charta vom Nordmeer 1751 ist nachgestochen worden*. At Vedel til dette Arbejde maa have benyttet Materialer af Andre, følger af sig selv, og det er rimeligt nok, at Gubbrand Thorslaffsens gamle Maalinger have været blandt disse. Nogle omtale ogsaa en Del Aar senere en Udgave af Gubbrands Kort, besørget ved Vedel. Jeg vil nedenfor komme nærmere dertil.

havde samlet⁶; denne Ulykke blev dog forebygget, men Rejsesuldmagten erholdt han endnu ikke. Da besluttede Bedel paa egen Haand at gjøre det første prøvende Forsøg paa, hvad han ved en Rejse i Landet kunde indsamle af historiske eller geographiske Oplysninger.

I de første Dage af Juni tog han Afsted med sin frugtsommelige Hustru, sine to smaa Døttre og sine Venner i Ribe. Formodentlig lagde han Veien over Fyen til Sjælland⁷; men vist er det, at han endnu i samme Maaned kom til Hveen. Tyge Brahe levede her som en Fyrste, omgivet af sine lærde Ministre; han havde allerede udgrundt det store Verdenssystem, der bærer hans Navn; han brevvexlede med og indbød til sig Lærde og Statsmænd fra alle Europas Lande⁸. Uranienborg stod der, løftende sine kobbertakte Spidser mod Himlen, og det mindre Stjerneborg havde reist sig som en besteden Tjenerinde; Instrumenter, Laboratorier, Møller og Bærkæder af mange Slags fandtes alle vegne, og Fremmede strømmede til i Hobetal for at see Manden og betragte de Underværker, han havde fremkaldt⁹. Bedel var hentevet af al denne Herlighed. „Her ere Bærker“, taabte han, „hvis Lige ikke fra Verdens Begyndelse af Noget er opfundet“; og i latinske Digte udtalte han sine Betragtninger over, hvad

6 At en historisk Chorographie ikke paa anden Maade kunde tilvejebringes, blev ogsaa senere erkjendt. I Aaret 1622 fik saaledes Præsterne Breve til at indsende Beretninger fra deres Sogne, hvoraf endnu en Deel er bevaret; Suhms Sandv. Saml. I. 1, 97, 2, 32. Ny Dan. Mag. III. 144 fg. Nord. Tidsskr. f. Dids. I. 288. — Hegel. Cal. MS. b. 21 April 1586: *Quar Sib 1688 ubi Rollen til M. Andersis, og i den Lystrupske Alman. MS.: 21 die Aprilis incensus est ignis adeo magnus in ædibus M. Andreae Weleij Anno 1586.*

7 Bedels Rejse varede ifølge Hegelund i ti Uger, og da han nu kom hjem den 9 August, saa maa han omtrent være reist fra Ribe den 1 Juni. Man vil siden see, at dette suldfommen passer med andre Beretninger. Den anden Datter Anna var fød den 18 Mai 1585 (Hegel.). — Hr. Kall Rasmussen har yttret, at Bedel maaskee paa denne Rejse kunde have været tilstede ved sin Vens, M. Peder Hansens, Bispevielse, der ifølge den af mig saa kaldte Lystrupske Almanak skete d. 24 Juni (See ovenf. S. 58 Not. 11). Dagen forud var det, at Liniebandseren gif ned fra Frue Taarn til Raadhuset, hvilket samme Almanak saaledes anfører: *23 die junij descendit de jugo turris et in Prætorium funambulus quidam.*

8 Tyge Brahe havde som bekjendt en stor Rængde Nebhjælper, saasom Peder Jacobsen Flemlose, Chr. Longberg, Elias Olsen Morsling, Jac. Fabricius, Conr. Wölar, Gell. Sæderides, Iver Hemmet, Wilh. Jansen, Frants Tegnel, Jo. Erichsen o. A. (Dan. Mag. II. 195, 206, 218, 220, 285. Gassendi vita T. Brahe i p. 11, 163, 232), og han havde særegne Værker til dem baade i Uranienborg og siden i Kjøbenhavn: Dan. Mag. II. 253, 258. — Et System for Himmellegerne's Stilling og Bevægelse havde han udfundet 1582: D. Mag. II. 218. Aaret iforveien (1585) havde han f. E. inviteret Niels Raas og Herr. Rangau til sig, ib. 226, 235. Fra samme Tid ere hans Jagttæglser af en Comet, hvilke Jagttæglser for to Aar siden bleve udgivne, over halvtredie hundrede Aar efter deres Uffattelse: H. C. Schumacher, *Observationes cometæ anni 1585 Uranoburgi habitæ a Tycho Brahe, jussu sereniss. Reg. Dan. Christiani VIII editæ.* Alton. 1845.

9 Stjerneborg blev færdig 1584; der opstillede han ogsaa en Deel af sine Instrumenter og forbealte nogle af sine Nebhjælper eller saakaldte Studenter, at de ikke skulde være hinanden for nær, naar de observerede. Besøg f. A. af Jac. Dongarsius og Wilh. Currelius o. s. v. o. s. v. D. Mag. II. 220 fgg. 241 fgg.

den lille *De* havde været, og hvad den var¹⁰. Hvad om han midt imellem disse store Omgivelser havde haft en Fornemmelse af, at ogsaa Krøniken om det gamle Nordens stolte Kjemper maatte lykkes bedst for den, der strev under de høie Kupler¹¹. Endnu medens *Bedel* opholdt sig paa Uranienborg, modtog Borgens Herre et sjældent Besøg. Det var en af de sidste Jundage¹², at en lille Flaade i festligt Optog fra Sjælland af nærmede sig Hveens Kyster: Dronning *Sophie* med sit Følge steg iland for at gjæste den store Stjernekyndige og beskue hans mægtige Bygninger og sunderlige Opfindelser. Opholdet paa *Den* blev formedelst *Uveir* forlænget indtil paa tredje Dag, og der blev saaledes Leilighed til allehaande Samtaler. Ved Bordet henlebede *Lyge Brahe* Dronningens Opmærksomhed paa Historiefriveren. „Nester *Anders*“, sagde han, „haver ogsaa samlet en Deel af disse gamle danske Viser, som *Eders* Raade pleier at have synderlig Lyft og Behagelighed at læse“. Dronning *Sophie* henvendte sig da strax til *Bedel* og begjærede de Folkesange, som han havde med sig. „Jeg skal adlyde *Eders* fyrstelige Raade“, svarede *Bedel*, „som tilbørligt er; dog beder jeg ydmyggeligen, at *Eders* Raade vilde paa en kort Tid have Laalmodighed med mig, at jeg kunde udvælge de fornemteste og tilstikke *Eders* Raade en Reenskrift deraf“. Dronningen samtykkede deri, og det blev saaledes afgjort, at *Bedel* senere skulde sende disse danske Viser¹³. *Bedel* forblev maaffet endnu nogen Tid hos *Lyge Brahe*, hvis allerede for flere Aar siden foretagne Udmaalingen kunde komme ham tilgode¹⁴; fra *Hveen* drog han formodentlig over

10 Danske Viser. Dedic. i Beg. I den ældste Udg. af disse Viser *E.* findes efter Indledningen til den syvende, ottende og niende Vise i første Part et Digt af *Bedel*, der ikke er optaget i de følgende Udgaver, hellerikke i Syvs Udg. af 1787. Det lyder saaledes:

In Hvenam insulam.
 Quæ Nidingi opibus quondam famosa fuisti,
 Hvena, Giganteis dives alumna viris.
 Nunc tu Brahæi Herois celeberrima scriptis
 Et coelo ac superis æquiparata Diis,
 Felix: hoc vere est mutare auro ærea dona,
 Chaonias glandes liquere, farre frui.

11 Hvorvidt han bragte det dermed, skal det følgende vise: en vis Kappelyst med *Lyge Brahe* skal man nok finde Spor af.

12 Spørgsmaalet, naar dette Dronningens Besøg, som her omtales, indtraf, stader mest i Afgjørelse i det, som vi vide angaaende *Bedel*'s Reise. Dronningen var nemlig i dette Aar to Gange paa *Hveen*. Første Gang optegnede hun d. 28 Juni et eller andet Sted sit Valgsprog saaledes: „*Verleßt die Seinen nicht*“ (Resen. Inscript. Hafn. p. 335); anden Gang var hun der „*elapso autumnò*“, sagde *Lyge Brahe* i Jan. 1587 (Dan. Mag. II. 243), og med Henfy på *1586* for Hertug *Ulrich*'s og *Elisabeth*'s Hjemreise (Histor. Tidsskr. III. 66—67) vel altsaa i September 1586. Men nu er det efter det foregaaende vist, at *Bedel*'s Reise falder mellem 1 Juni og 9 August, og deraf følger altsaa, at det var paa Dronningens første Besøg, at hun traf *Bedel* paa *Hveen*.

13 Danske Viser. Dedic., hvor *Bedel* selv omstændelig fortæller hele Sagen.

14 Dan. Mag. II. 209. Ifølge *Brahe*'s haandskrevne Observationer havde han i *Kart* især bestræbt sig med geographiske Jagtagelser og med at udmaale Afstande deels fra det ene *Sted*

til Skaane, hvor han ved denne Tid synes at have gjort Bekjendtskab med Præsten Niels Jørgensen i Malmø og Provsten Mogens Madsen i Lund, der selv havde samlet chorographiske Oplysninger til Skaanes Beskrivelse¹⁵; paa Hjemreisen endelig kunde han maaskee have truffet Kong Frederik den Anden selv og hos ham have anholdt om Tilladelse til at maatte anlægge et eget Bogtrykkeri i sit Lillebjerg: vist er det, at Kongen omtrent ved denne Tid tillod ham dette¹⁶.

Efter ti Ugers Fraværelse fra sit Hjem kom Bedel endelig den niende August tilbage til Ribe, til sin Hustru, der et Par Dage iforveien havde født ham den tredje Datter Sidsel¹⁷. Han synes nu først at have beskæftiget sig med de paa Reisen samlede Bidrag til sin Chorographie, og vedligeholdt i denne Anledning en Brevverling med de Mænd, der havde lovet at understøtte ham med locale Efterretninger. Saadanne erholdt han en Ugestid senere fra Niels Jørgensen¹⁸ og i Begyndelsen af det næste Aar 1587 fra

det andet paa Sveen, beels fra Sveen til de omliggende Kjøbstæder i Sjælland og Skaane. Dette er nu netop det samme, som Bedel siden paa sin Reise beskæftigede sig med, hvorom strax nedenfor.

15 Mogens Madsen (Magn. Matthiæ), endnu Provst i Lund, tre Aar efter Biskop sammefæds, er en bekjendt Mand i Literaturen. Niels Jørgensen var ogsaa Forfatter og Oversætter (Cl. Lyschand. de scriptt. Dan. col. 480), og levede endnu i Jan. 1588, som Dedicationen foran hans Overs. af H. Bünting de monet. et mens. S. S. udviser. Da jeg ikke tidligere har fundet Spor af Bedels Forbindelse med disse Mænd, og paa den anden Side seer, at denne Forbindelse gaar forud for hans egentlige Reise i Skaane, saa formoder jeg, at Bekjendtskabet er gjort ved denne Tid, en Formodning, som det Følgende formentlig skal bestyrke.

16 Langebet i Dan. Mag. II. 241 mener, at Bedels Ord i Dedicationen af Bisperne („og Kongel. Majestæt da og samme Tid med Tilfagn bevilgede og privilegerede“) ere et afgjørende Beviis for, at Kongen var med paa Sveen. Jeg havde allerede i første Udgave af dette Skrift bemærket, at man dog af hele Bedels Fortælling nærmest maatte troe, at Kongen ikke var tilstede, skjøndt jeg paa Grund af hine Ord rimelige Betydning ikke turde nægte det. Men efterat Hr. Kall Raasmuusén har gjort mig opmærksom paa, at Frederik II d. 26 og 27 Juni var paa Koldinghuus og d. 29 Juni paa Søderølehuus (R. Dan. Mag. I. 145), maa jeg ansee det for afgjort, at han ikke kan have været med Dronningen paa Sveen. Hvor og naar Bedel da ved denne Tid, som han siger, har truffet Kongen og erholdt hin Tilladelse, kan vel ikke bringes videre end til en Formodning: Kongen vendte i Slutningen af Juli og Begyndelsen af August tilbage fra Congressen i Lüneborg (Histor. Tidsskr. III. 75) og det er da ikke urimeligt, at Bedel paa Tilbagereisen over Dørne til Ribe kunde have mødt ham.

17 Hegel. Cal. MS. 1586 d. 6 Aug.: *Metta M. Andrew peperit filiolum*; d. 9 Aug.: *M. Andreas rediit post X Hebdomadas*. See ovenf. S. 147 Not. 7.

18 Fascic. MSS. Bibl. Reg. no. 2336 in 4to Gl. Kgl. Saml. findes et Brev fra denne Nicolaus Georgii, hvem Bedel, som man seer, havde anmodet om Oplysninger angaaende Malmø Byes Localiteter, Privilegier og bevilgede. Brevet er dateret Malmø 18 Aug. 1586 og begynder uden al Indledning saaledes: *Ambitus civitatis Malmogianæ*. Fraa Vestre port til Rundelen 410 *passus*. Fraa Rundelen til Synderport 635 *passus* o. s. v. Derpaa angives henved en Snees Distancer, meest i Omkredsen af Malmø, og Brevet ender med disse Ord: *I dermere om Malmø Ieylighed kand ieg nu ikke lade Eder forstaa, uden hues i haffue wel selff seet oc forfarit. Sameledis, kiere M. Anders, maa i vide, at ieg ikke kunde bekomme noget om Byens privilegier at forstaa. Vale saliciter cum uxore & tota familia. Malmø 18 Augusti 1586. Tuus Nicolaus Georgij, Minister verbi apud Malmog.* Udskriften lyder saaledes: *Magistro Andrea Welleio, Canonico Ripensi, dignissimo suo Amico, hæc detur schedula*. Her seer man nu bestemt, at Bedel maa have været i Malmø for at samle chorographiske Oplysninger.

Rogens Madsen¹⁹. Derimod tog han sig den Frihed at ble en Stund med de Biser, som Dronningen havde forlangt²⁰. Det var ogsaa virkelig en Røddighed for Bedel stundom at opsætte Arbejder, der fra andre Sider bleve ham paalagte til Hinder for hans historiske Studier; thi den store Mening om hans Lærdom og Talenter gjorde Folk tilbøielige til at forelægge ham de forunderlige Opgaver, og hans Stilling i Capitlet kunde ogsaa indvirke forstyrrende. Han var allerede Forstander for Hospitalet; nu kom ogsaa Skolens Rector med Begieringen om en Capitlet tilhørende Bygning til Udvidelse af Skolegaarden, og selve Capitlets indre Organisation krævede Reformer i Tidens Mand²¹. Hans høie Patroner forlangte Rigprædikener, Digte, Epitaphier og deslige, ja saavidt gik det med de Ting, som man troede at kunne fordr af denne Mand, at Kongen selv tilsendte ham en Silb af forunderligt Udseende og forlangte derover hans Betænkning²². Under saadanne Forhold kom det an paa at have Kraft til at undrage sig, hvad der ikke kom Hovedsagen ved, og endnu havde Bedel noget af denne Kraft, der senere synes at have forladt ham. I det mindste lod han Dronningens Hofmesterinde forgive sig om de belovede danske Folkeviser, medens vigtigere Arbejder alvorligen beffestigede ham.

Paa Chronologien og Genealogien lagde han nemlig nu den sidste Haand. Hans Hjælpemidler til Chronologien vare deels fremmede med usigtigere Lidsbestemmelser forsynede Krøniker, deels ældre og nyere indenlandske Annaler,

¹⁹ I samme Fasc. MSS. findes et Stykke med den Overskrift: *Civitatum quarundam Schaniæ brevis descriptio*. Foran i dette er skrevet med en nyere Haand: *Autor hujus descriptionis est Magnus M. Th. L. Occasionem ipse in epistola ad M. A. S. V., Lundæ anno 1587 d. 18 Februarii data, explicat*. Rogens Madsens her omtalte Brev kjæder jeg ikke; det findes ikke i denne Fascikel. Men det ser man, at det maa have angaaet Staans Chronographie.

²⁰ Og det uagtet Dronning Sophie lod ham minde derom. Danske Biser. Debit.

²¹ Disse to Foranstaltninger iværksattes under 1 Sept. og 14 Decbr. 1586 ifølge Reglementstegnelser. Om Ribe Skoles Udvidelse vil jeg henvise til Programmet fra Ribe af P. L. Madsen 1823 S. 7—8. Om Plumbum chorale, nummi chorales, der nu blev affasset, kan læses Torpagers Ripæ Cimbr. p. 138—140.

²² Rigpr. ov. Frederik d. Anden C4 vers. Den vnderlige Silb, som bleff fanget i Norge og sendt hid til Kong. Matett. til Fætherløff nu (1587) vdi Decembri Maaned sidst forleden, oc S. R. loeb mig siden til hende skide, er vden tuil en synderlig Dreffuebragers met den Krone oc de gamle Gattiffe Bogstæffer ic. Bedel nævner den igjen i Chronologien L. 2 vers. Om disse berømte Silb (thi der var ogsaa lig to), som satte de Lærde i Bevægelse over halve Europa, og om Udlaggerne, Ananias Francus, Antipas Francus, Jacobus Colerus og Raphael Eglinus, maa jeg dog henvise Elftere af Casimirus der forresten ere ret characteristiske for Tidssaaenden, til Schlegels Slange I. 129—130 og Nygaard's Exc. af gl. danske Bøger i Molbechs Athenæ I. 422 fgg. Til samme mirakuløse Silb hører ogsaa en Fisk i Runte-Skiffelse, fire Alen lang, der blev fanget i Drefund efter Bedels C4 vers. i Maret 1545, men efter Hvitseld (Christ. III Et3 vers. 4to) og Stephani Christ. Tert. p. 336 i Maret 1550, og afbildet i et af Conrad Gesners Bæffer (Gesner's Udg. S. 345), formodentlig hans *Icones animalium aquatiliūm*.

hvoraf han besab adskillige²³. Hans Methode bestod deri, at han udfastede en Rængde Schemata, hvort han foreløbig nedskrev Aarstallene langs ned ad den venstre Side, drog derpaa parallele Linier over hele Arket og udfyldte nu Rdt efter lidt under sin Læsning de tomme Rubriker med de til ethvert Aar hørende Begivenheder²⁴. Til Genealogien havde han ligeledes baade fremmede Værker og danske Slægtebøger, hvorefter han danne de sine Tabeller baade i den almindelige nedstigende Form og som opstigende Ahnetavler²⁵. Disse Arbejder vare ligesaa nødvendige, som vidtløftige og trættende; alligevel lykkedes det ham vistnok i dette Aar 1587 at fuldbringe dem. Ved Midten af det næste forkyndte han offentlig, at de vare færdige, og fremlagde Prøver af de sidste Dele deraf²⁶. Chronologien var uden Spørgsmaal det vigtigste af disse Værker. Den angik vel især Danmark; men den tog dog ogsaa Hensyn til samtidige Begivenheder i de andre nordiske Riger, i det tydske-romerske Keiserdømme og i den kristne Kirke. At dømme efter den Prøve, som er tilbage, var Bedels Chronologie vistnok ikke noget feilfrit Arbejde²⁷; men den var et Skrift, som for den Tid

23 Prom. Cond. indeholder paa forskellige Steder ikke mindre end fjorten forskellige haandskrevne Chronologier, foruden to kirkelige Calendarier fra Roskilde og Ribe. Den ældste af disse Chronologier begynder fra Aaret 776, og en Chronologia Sorana fra 966 (col. 1590); men de fleste begynder i det ellevte Aarhundrede, og enkelte, s. E. Henrik Bejers, naaede op til det 16 Aarhundredes Midte. — Af fremmede trykte Chronologier nævnes ogsaa adskillige i Prom. Cond., hvor dog nogle Navne ere aldeles forsvorne.

24 MSS. Vell. vise dette. Blandt dem findes mange saadanne udfastede Schemata, navnlig no. 826 Bibl. Reg. in fol. Gl. Igl. Saml., hvor det største Stykke, jeg har set, bevares. Dette angaar især Valdemar II, Eric Slipping, Christoffer II og Valdemar IV; men mange af Rubrikerne ere tomme.

25 MSS. Vell. B. U. H. Addit. no. 121 4to og Bibl. Reg. no. 829 fol. Gl. Igl. Saml. have de vigtigste Levninger, som jeg har truffet paa, af Bedels genealogiske Studier. Det sidstnævnte er det største Stykke; men sjøndt det kaldes Genealogia Regum Danicæ, er det dog mere en kort Kronike end en Genealogie. Disse Fragmenter give Slægtleddene i nedstigende Linie; men Prøven er en Ahnetavle. I Prom. Cond. finder man ogsaa nogle trykte genealogiske Værker.

26 Ligpr. o. v. Fred. d. Anden, hvis Dedicacion er underskrevet d. 6 Juni 1588, meddele Prøver af begge Værker, og ved denne Leilighed siger Bedel 33 vers.: Denne samme Chronologia er it Stykke aff den sidste part aff den store danske almindelige Chronologia, som jeg haffuer fuldfærdiget med slittig beregning efter Mars Tall paa Danske Kongers oc Fjolds bedriff. . . Sultet Arbejd jeg forhaabes skal med det første med Guds oc Dffrigheds hielp komme paa tryck. . . den gantze danske Kronica til merkelig forklaring i mange Stycker. . . Vor danske Kongelig Genealogia er ogsaa vdi sin besynderlige Bog forfattet for sig selff o. s. v. — Den derpaa meddelte Prøve af Chronologien er syv Blade i schematic Form. Den af Genealogien er eet Blad, udført som saadanne Ahnetavler. Dmtrent samtidigt er et lignende Arbejde af den for omtalte Anders Fosø: Genealogia regum Danicæ et Norvagiæ, der nogle Aar efter blev oversat paa Dansk af Jacob Rabsten Riebenhavn.

27 En forunderlig Forvirring finder man ved Aaret 1553 og 1537 om Kong Edvard III og IV af England. Det er ogsaa besynderligt, at Bedel og Lyschander afvige i Tidsbestemmelser, hvorom de begge maatte synes at kunne have skaffet sig paalidelig Kundskab. Saaledes ansætter Bedel Fresken Annas Fødsel til d. 12 Decbr., men Lyschander S. 693 til d. 12 Octbr.; Bedel lader Fresken Augusta fødes Kl. 9 om Formiddagen, Lyschander S. 694 derimod Kl. 2 om Natten. Ifr. Resen Fort. d. 2-2 vers. Schlegel I. 58 synes at tillægge Bedels Chronologie Fortrinet og benytter denne; Werlauff (Histor. Tidsskr. III. 42) viser, at Annas Fødselsdag er rigtigt angivet af Bedel.

havde stor Værdi, og som endog i nyere Tider vilde have havt nogen Brugbarhed. Nu henlaae den for det første i hans Samlinger for at benyttes under hans fremtidige Studier²⁸.

VI. Den nærmeste Gjenstand for disse var Chorographien, der skulde tjene til Indledning for det store historiske Værk. Stuepladsen maatte kendes, meente Bedel, før Personerne fremlebedes paa den. De locale Oplysninger, som Meddelelser fra kyndige Mænd i Rigets forskjellige Egne kunde tilbyde Historiefriveren, vilde dog aldrig være ham nogen fuld Erstatning for Mangelen af egen Vektuelse, og han opgav heller ikke Tanken om en indenlandst Reise¹; men for Diebliffet var der Intet at vente fra Regjeringen² Side. I Begyndelsen af Aaret 1588 kom Kong Frederik den Anden efter Formælingshøitidelighederne i Sønderborg og Haderslev meget afkræftet og svag tilbage til Antvorskov Slot², og hans Sygdom tildrog sig snart de høie Statsmænds hele Opmærksomhed. Overtroen forstærkede den: Varslerne spaaede ilde³. Dronningen, Niels Raas og andre høie Herrer vare forsamlede paa Antvorskov. Men den fjerde April døde Kong Frederik. Den unge udvalgte Kong Christian den Fjerde var endnu et Barn; det Uvante i disse Forhold fremkaldte den største Forvirring; og paa Bedels Andragende var der ingen Tid at tænke¹. Endelig forligede Dronningen sig med Rigsaadet om Regjeringen; men saa fulgte Begravelser

²⁸ Ifølge de haandskrevne Lister over Afleveringen til R. Krag i Aaret 1595 sit han ogsaa dette Værk, som der kaldes Chronologia universalis, hvad det paa en vis Naade ogsaa var. Derimod nævnes et „Chronologiæ Danicæ opus novum in fol. paa Danst“ i Fortegnelsen over Afleveringen til Universitetsbibliotheket 1618: MS. B. U. H. Add. Addit. no. 41. 4to, der efter Reliqu. Vell. (Addit. no. 101 fol.) gif fra 380 til 1590. — „Genealogia et gesta Regum Danicæ, Convul. 8“ anføres midt imellem Bedels Arbejder i nyudgavte Add. Addit. no. 41 i Fortegnelsen over de Skrifter, som Elise Mule afleverede til Benustnus, og som snart ligeledes kom til Universitetet; men der skielnes, som det synes, imellem Chronologia og Chronologia universalis, idet der først anføres: R. Anders Weiles Chronologia, Convul. 6. og siden Chronologia universalis R. Anders Weiles i Pergament ad an. 800. Convul. 17.

¹ At Bedel endnu havde den attraaede Reise i Tankerne, er vist. Det Følgende viser det. Men om han just nu atter har gjentaget Ansøgningen derom, kan man ikke sige. Vi vide kun, at han gjorde det endnu i Frederik den Andens Tid nogle Gange. See ovenfor S. 145 Not. 1.

² Resen Fort. b. Brylluppet i Sønderborg blev holdt den 14 Febr. 1588 mellem Kongens Broder Hertug Hans og Agnes Hedvig; Brylluppet i Haderslev blev holdt d. 21 Febr. mellem Hertug Johan Georg af Anhalt og Dorothea af Mansfeld. Ifølge Hegel. Cal. MS. drog Bedel d. 25 Febr. til Haderslev „vdi Benedicts Rangvolds Magestift“, og Kongen forlob Haderslev d. 29 Febr. for at vende hjem til Sjælland. Kongen kom d. 4 Martz til Rydby og d. 6 til Antvorskov.

³ Ligpr. ov. Frederik II. E4 vers. F. nævner Bedel den Række af Varsler, der betød Kongens Død. Den ovenfor omtalte vidunderlige Sild blev af Kongen selv anset for et saadant Fortegnelse paa hans egen eller Dronningens Død: Schlegels Slange I. 130. Blodbregnen ved Høgenæs var efter Hegel. Cal. allerede fallden mellem d. 7 og 8 Decbr. 1586.

⁴ Et mærkeligt Bevist paa den almindelige Forstyrrelse i Riget, da Kongen var død og hans Efterfølger var et Barn, givde de jydsk Landdommers Samvittighedsstrupler ved at blive i deres Embeder under saadanne Forhold: Ny Dan. Mag. IV. 153—154.

høitidelighederne, og i disse fik ogsaa Bedel sin Andeel. Paa den Dag, da Kongens Lig blev bifat i Roeskilde, talte Bedel i Ribe Domkirke til hans Minde over Esaia Ord: den Retvise omkommer, og Ingen lægger sig det paa Hjertet, de Hellige blive borttagne, og Ingen giver Agt derpaa: thi de Retvise blive borttagne fra denne Ulykke, og de som retteligen have vandret, komme til Fred og indgaae i deres Herberge⁵. Han sammenlignede smukt det danske Folks Sorg over Kongens Død med Elisæi Klager over sin tabte Elias, han gjennemgik den afdøde Herres gudelige Liv og christelige Død, han forklarede udsærligt den valgte Text og henviste de Sorgende til den Trøst, som Religionen alene kan give. Denne Ligprædikens gammelbogs trofaldige Frimodighed er bleven bekendt⁶; ligesaa frimodig er den Dedications, hvorved Bedel allerede den følgende Dag bestemte den til at overrækkes den unge Konge⁷.

Umiddelbart efter at have fulendt dette Arbejde begav Anders Bedel sig paa Reisen til Kjøbenhavn den syvende Juni 1588. Een Hensigt med denne Reise var det formodentlig at overgive sin Tale til Trykken, ligesom den da ogsaa snart udkom⁸; men Hovedhensigten var vistnok den, at anbefale sig til det nye Regjeringsraad og at gjentage sin Begjering om Fuldmagt og Understøttelse til den længe attraaede Reise. Regjeringsherrerne vare alle Beskyttere og Venner saavel af Tyge Brahe⁹ som af Anders Bedel. I Spidsen for

5 Domkirkens Præst var Peder Hegelund, der ganske nylig, d. 12 Marts s. A., var kaldet til dette Embede. Men paa Titellbladet af Ligprædikenen siger Bedel udtrykkelig, at den er holdt i Domkirken den femte Juni. Texten er Es. 57, 1—2, efter de nyere Oversættelser; men i de ældre regnedes disse Vers til det foregaaende Capitel, som ogsaa Bedel angiver.

6 Jeg skal til en Characteristik af Bedel ikke forbigaae det nofsom bekendte Sted E3—3 vers., hvor han udtrykker sig saaledes: Mand mener vel, at dersom G. N. kunde haaffd Marsag for fremmede Førsters oc vblendiste Legaters oc andre sine gode Mænds daglige omgengelse, at holde sig fra den almindelig skabelig brud, som nu offuer all Verden iblant Førster oc Adel oc den menige Mand alt formeget gengs er, da syntis for Mennefskelige Dyen oc tanker, at hans Raade kunde leffuet mangen god dag lenger. Men dette er nu forgeffs at disputere om etc. Døden vil haaffue en Marsag.

7 For Exempel Dedic. 3: Ebers Raade vil ogsaa her høff beslitte sig paa Voglige Raanster nu vdi sin Raades yngdoms Aar, at det som E. Ns. Herre Fader haaffue beklaget, at vare forsomt høff sig i saabanne vilkaar, det kunde oprettis aff E. N. paa det berømmeligste. Og saaledes lige til Enden. Dedicationsen er undertegnet den 6 Juni 1588.

8 Hegel. Cal. MS. d. 7 Juni 1588. M. Andreas Weiel drog til Kjøbenhavn. — Prædikensens Titel: En sørgelig Ligprædiken. Salig och høylofflig ihukommelse: Høybaarne Første oc Herre, Herr Frederich den Anden . . . til en Christsalig aministrasjon, Giort vdi Ribes Domkirke d. 5 dag Junii . . . Kjøbenhavn. 1588. 4to. Bogen er elleve Ark. Paa Dagbladet findes nogle latinske Vers af Bedel til Ere for K. Frederik II. Sidst i Bogen staae de ovenfor omtalte Prover af Bedels færdige Arbejder, Chronologien og Genealogien.

9 Brahe vedblev endnu at modtage Beviser paa Regjeringsraadets Gunst: han fik i Decbr. 1588 de 6000 Rdlr., som Kongen havde lovet ham til Bygninger; han fik i Marts 1589 Sjæde paa Husene i Farvergaden, og i Juli s. A. en Slags Confirmation paa Alt af hele Rigets Raadet. Dan. Mag. II. 253—54. 260.

dem stod den berømte Niels Raas, Bedels mægtige Belynder, Historiens og Statsvidenskabernes lærde Kjender; Peder Munk og Christopher Valkendorf havde tidligere modtaget Bedels Hylning; Jørgen Rosenkrants var Broder til den afdøde Marsk Holger, hvis Familie ogsaa havde benyttet Bedels Tjeneste¹⁰. Den engelske Gesandt Daniel Rogers var i de samme Dage kommen til Kjøbenhavn og blev vel modtaget; han lærte at kjende og agte den lærde Historiskriver¹¹, og hans anbefaling kunde neppe blive uden Virkning, især da Bedel selv havde et Middel til at understøtte den, sin fuldsærdige Chronologie og Genealogie, hvoraf han fremlagde Prøver, som Tillæg til sin Lignprædiken. Under saa gunstige Omstændigheder fornyede Bedel sin Ansøgning om Reisetilladelse.

Han henvendte sig nærmest til Jørgen Rosenkrants og stræbte at understøtte sit Andragende med vægtige Grunde¹². Det var nødvendigt, sagde Bedel, at aabne Indgangen til det store historiske Værk ved en egen Bog om Landets Bestaenhed, fordi Læseren ellers ikke vilde kunne fuldkommen fatte den historiske Fremstilling, ligesaa lidt som Historiskriveren selv vilde være istand

¹⁰ See ovenf. S. 61, 74, 92—93, 95. Om disse Regjeringsherrer blev L. Brahe 1591 til Landgreven af Posen (Dan. Mag. II. 270): „Den fornemste er Cantzleren Hr. Niels Raas, en Mand, som foruden sit gamle Adelskab er at prise af sin Erfarenhed, Skjonksomhed og store Klogskab; som ogsaa i boglige Kunster, besynderligen i Historien og Regjeringsvidenskaben, er meget vort.“

¹¹ Resen. Inscr. Hafn. p. 409, i et Brev fra L. Brahe til Casp. Peucer, dat. Uraniburgi die 13 Septbr. 1588, læses følgende: Quum (Privilegium) Anglicanum quoque brevi habiturus sim, magnifico et eruditissimo viro D. Daniele Rogersio, qui nuper hic mecum fuit, ita apud serenissimam Regiam procurante &c. Rogers var kommen til Danmark for at conbolere i Kælebaug af Kongens Død (Ny D. Mag. V. 238); vi se nu, at han ogsaa besøgte Brahe, og vi vide, at Bedel paa denne Tid var i Kjøbenhavn. Rogers var en Mand med udmærkede Kundskaber i Englands gamle Historie. I Camdens Britania, transl. with Ed. Gibson, Tom. I. Intr. col. XL læses om ham: *As for the Affairs of the Britains in elder times, their State and government, their Laws and Customs, we were promised a treatise of them by Mr. Daniel Rogers, an excellent Person and particularly eminent for learning, and to whom I had great obligations: but he being taken away in the flower of his age &c.* Da man nu af et Brev fra Bedel til Camden (hvorefter nedenfor) ser, at Bedel kjendte Rogers noget næriere, saa forekommer det mig meget rimeligt, at Beskjendtskabet paa denne Tid er gjort i Kjøbenhavn eller paa Uraniborg.

¹² I blandt MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 824 in fol. Ol. Igl. Saml. findes et Document, bestaaende af tre Sider i Folio. Udenpaa det er skrevet med Bedels egen Haand: *Libellus supplicis oblati pro peregrinatione mea.* Det er uden Datum; men da det er skrevet efter R. Juelens Død, og da Bedel smirent tre Maaneber efter denne opnaaede sit Onst, saa kan der næsten ikke være nogen Tvivl om, at det var netop denne Ansøgning, som skaffede ham den foranstaaende Reisetilladelse. Actstykket, som aldrig har været trykt, lyder saaledes:

Gunstige Herre og Patron, kiære Jørgen Rosenkrants, eders velkyndighed vilde ikke lade sig forsuer, at vide hvorledeis ieg nogle gange haffuer ladet anholde hos Kong. Matt. salig oc høylig ihukommelse, om befordring til en reise at vandre Riget oc Hertugdømmene igennem, forend ieg endelig besluttet oc tilserreff mine Danste Historier, oc ieg her paa intyet endeligt Suar haffuer bekommet: som saare min ydmyge begering er til Eder, at i med de andre gode Herrer, som sibe i Raadet oc regner med eder, ville mig med det første forbielp i dette mit forsat, til hulltet mig fororsager besynderlig eftersølgende sine styder.

Det første er, at der som den danske Kronide skal en gang for alle fuldkommetlig forfattet, da er det fornøden, at det gantste Lands beskriffuelse forfattes vdi en besynderlig Bog for

til at skilbre Krigsbegivenheder og andre af Localiteterne afhængige Bedrifter uden en Kjendskab til Landet, som alene ved egen Beskuelse kunde erhverves. Det var dernæst ogsaa til selve det historiske Arbejdes Fremme nødvendigt at opstige gamle Documenter og Actstykker, der bevarede i Klostre, Domkirker, Raadhuse og Herregaarde, og at indhente Efterretninger om de gamle berømte Skjoldmænd hos deres allevegne i Landet endnu levende Efterkommere. Men uden Regjeringens Mellemkomst og Anbefaling vilde disse Veie til Kundskab være lukkede for en Historieforfatter. Ved et fluttede denne sin Ansøgning med et Forsvar imod dem, der klagede over, at han tøvede saa længe med at udgive sin Historie. Han lovede nu efter fuldendt Rejse at ville levere et Kort over alle Rigets Landskaber og derefter paa et Nærstid at ville bringe sin Historie ganske til Ende; men han gjorde dog derhos opmærksom paa, hvor vidtløftigt et Arbejde det var, at skrive en Historie, som ikke forhen af Nogen var bear-

selff, at Læseren kand berubaff forfare oc begribe Landsens viibelse oc bredelse, oc de fornemiste Steder, der som noget merdeligt sig begiffuet haffuer. Thi det vilde ellers giffue forhindring vdi Historien, at mand skulde altid fortelle oc beskriuffe huer steds vilkaar oc beleiighed, der som noget synderligt er tilbragen. Derfaare de som ganske Lande oc Rigers Kronicker beskriuffe, sette almindeligen saadant vdi en bog for sig self, forend de begynde Historien, paa det at Læseren kand dertil haffue sin tilfuct, om hand begerer noget at vide om landsens Leilighed, som oc ellers velbyrdighed kand letteligen forfare mit forsæt her vdi af min høfliggenbis extract paa vaar Danske Kronick.

Anden orsag er, at det falder mangeseds vdi Historien, som vel vitterligt er, at mand skal tale om naaffkundige Slaetninger oc anden bedriff, som ere stede paa atskillige steder, huilke icke kunde letteligen forklæres, met mindre at den som det skal beskriuffe haffuer selv været paa Kasterne oc beset leiligheden. Thi albrig kand nogen saa vel fortelle noget for en anden, at den veed io bedre at rette sig vdi sagen, som self haffue seet det met Dinene, end hørd det af andre met ornene alenise.

Tredie orsag er, at der findes endnu mange Documenter oc vnderuisning, haabe vdi Klostre, Domkirker, Herre Slotte, Kircker oc gamle hove, som ocsaa høj mange aff Adelen, saa vel som vdi Kioskeberne, hvor met den Danske Kronick merdeligen kunde forbedris. Disse Documenter staa icke vel til anderleeds at bekomme, end at den som Historien er besalet at scriffue, hannem retis haanden oc medlelis Kong. Maitts., Rigers regentris oc Raads aluorlig scriffuelse oc Bress til dennem, som ere i befalning paa forne steder, at de hannem troligen forbredt oc meddeelte hues de haffde i deris være, som kunde tiene til Kronicken, Deris fædrene land til ære oc beste.

Fierde orsag er, at ieg paa denne min Rejse kunde forspørge mig om den Danske Adels Stamme oc Herkomst i Danmarkis Rige. Thi vdi Historien neffuis ofte mange able Helbte af den fornemiste Adel, som haffue varit met vdi allehaande Spil, oc ladet sig bruge for sit fædrene Rige, inden oc uden lande, oc vidis hog icke meget om deris efterkommere, endeligt oc begraffuelis stæd. Hvor om der skulde talis vdi Kronicken met rette, at huer gaffues sin tilbørlig Loff, beres affom til ic loffligt eftersyn. Hvorfaare ieg ocsaa haffuer begynt et synderligt arbej om den Danske Adels Anher oc Franher, oc kunde her vdi saa ydermere vnderuisning aff gamle Graffscriffte oc dennem som haffue optegnet oc opmerct noget om deris forfædris bedriff oc herkomst.

Naar som ieg efter saadan leilighed haffuer fuldend min Rejse, vilde ieg giøre en smaa almindelige Landtafle, oc nogle andre mindre Taffler paa huert land oc stor D for sig self, oc siden endeligen tilscriffue min Historie oc den paa it Nærstid paa det neste fuldferdige, om Gud vil spare mig Liff oc Sundhed. De efterdi mange forlengis efter Historien, oc en part mene at ieg er for langsom her met, vilde ieg gierne at de befindede huad der hører til at scriffue en fuldkommen Historie, som aff ingen mand paa noget Spog er tilforn bescreffuit, som det vdi sandhed haffuer sig met vor Kronick, vdi huilken megen vanskelighed met Nærstid at beregne oc andre mange drabelige høynictige stycker forfalbe, som icke kunde saa hasteligen offuerfæris, men her met god befindighed at indferis vdi Historien, som det sig her,

beidet, idet han med adskillige Exempler viste, hvorledes andre berømte Historie-
 skrivere havde anvendt meer end en Mennekesalder paa at frembringe lignende
 Bærker. „Om mit Arbeides Omsfang“, sagde han til Slutningen, „ville I
 dømme efter den Extract paa den verdslige og geistlige Historie, som jeg har
 forfattet og vedlægger; jeg sætter nu Alting vdi Eders egen Haand, min gunstige
 Herre og Patron, forhaabende et gunstigt Svar paa denne min billige Begie-
 ring“. Saaledes talte Bedel, og denne Gang havde han bedre Lykke. All-
 rede den sextende Juli samme Aar udstedede Regjeringsraadet for ham og hans
 Folk et Pas eller en Fuldmagt til paa et Aar fra Bevillingens Datum at
 maatte gjennereise Nørrejylland, Dorne, Staane, Slesvig og Holsten for at
 indsamle Efterretninger og opsøge Actstykker til hans forhavende danske Krønike.
 Om han isøvrigt erholdt nogen anden Understøttelse til Reisen, er ubekjendt¹³.

Bedel opsatte ikke længe at benytte denne Tilladelse. Han samlede og
 tog udentvivel med sig, hvad egen Læsning og Andres Meddelelser tidligere
 havde forskaffet ham til Kundskab om de Egne, han vilde besøge, og dermed var

saar det sidste Land suare det første og det første komme ossuer it met det sidste. Aff sliq orsage haffuer de
 fordragen sig vdi mange Aar met hoierde mend, som haffue taget sig Historier faare at scriffue, saa at
 Dioborus Siculus betiender at han haffuer været XXX aar om sin Historie, oc i vor Tid Paulus
 Emilius lige saa længe om den Fransosiske Krønide, endog der haffuer vært mange for hannem, som
 tilforn scerffuit haffde. Oc det sigis at Paulus Junius haffuer vært XXXVII aar paa sine Histo-
 rier at fuldfærdige, oc andre flere som haffue sat megen tid til at opsøge gamle Documenter oc forskan
 atskillige vanskelighed, som Krøniden medfører, oc de forstaa gantze vel som vide hvad der hører til li
 reisindigt Historiske arbeid, i sandhed meget mere end oc saa en part aff voris lærde fold mene, som nu
 vel stee vnderstaa sig saadant vdi en snarhed uden synderlig møde at kunde forrettis, saa som nu i vden
 meste parten Bøger scriffuis oc andre Commentari tilfammen settis oc udfærdis ved prenteri. Vil de
 faare inthet rere ybermere her om, men lade huer domme om den ordning vdi huilken ieg besatter om
 Danske Historier, haade Kongernis bedriff oc Kirke Krøniden, huer vdi sine synderlige bøger, som lig-
 gende extract paa begge Krønider vdiuiser. Sættter nu alting vdi eders egen haand, gun-
 stige herre oc Patron, forhaabendis it gunstigt Svar paa denne min billige begering, huilken ieg in-
 lunde vilde fremlagd, der som saadant icke vdtressuede mit historiske arbeid, som ieg haffuer nu omgaaet
 met paa nogle aars tid, icke uden stor møde oc omkaast, oc vilde gerne paa det fuldkomneste forfærdig
 en gang for alle, saa megit mest mueligt land være. Gud almættigste naabeligen styre oc beare der,
 met de andre gode velbyrdige Herrer, som i denne sørgelige tid skulle regere vort fædrene Land, at de
 maatte stee hannem seiff til ære, Kircker oc Stoler met menige Landfens indbyggere til langvarige gude
 oc gaffu. Amen.

Andreas Vellejus.

mann 900.

¹³ Sjællandske Register No. 13 fol. 19a: „Rester Anders Bedel fik et frit Pas-
 bord igjennem Riget og Fyrstendømmet Slesvig, Holsten ic. paa sig og sine med-
 havendes Folk, at opsøge synderlige Documenter, som kunde tjene til hans Forfat-
 til den danske Chronica at beskrive, hvor sig noget mærkeligt haver tildraget,
 lydendes paa Aar og Dag efter Brevs Datum regnendes. Actum Hafniae 16
 Julii Ao. &c. 88“. Medd. af Conferentsraad Werlauff. At dette saakaldte frit Pas-
 indeholdt Ret til fri Befordring og en anbefaling for Bedel til Dvrigheber, Capittler o. d. l.
 ligt nok; men Bedel taler dog intetsteds derom. — Om Norge tales der ikke i denne Meddelelse.
 Der var dog et gammelt Rigsarchiv paa Agerøhuus og et Bibliothek ved Lyronbjerg. Dan.
 Dan. Mag. VI. 249. Dan. Mag. VI. 299.

han rejsfærdig¹⁴. Den første Udflugt gjaldt formodentlig Slesvig, der laae ham nærmest. Den tolvte eller trettende August 1588 forlod han Ribe, ledsaget af sin Collega Christen Lange, Domkapitlets Cantor, og drog sønder paa, og i hele fire Uger synes han nu at have samlet, hvad han kunde erholde til Fædrenelandets Historie ialmindelighed og til dette Landskabs Beskrivelse isærdeleshed; men i det Enkelte er intet videre bekjendt derom, end at han den niende September igjen kom tilbage til sit Hjem¹⁵. Derefter skulde Nørrejylland berejse. Den tre og tyvende September fulgte nemlig Bedel sin Svigerfader Biskop Hans Laugeisen, som maaskee dengang begyndte en Efteraars-Bisittats i det vidtløftige Stift; der strakte sig fra Hvideaaen og Amroms Kyster lige op til Lemvigs Bredning. Biskoppen vendte tilbage; men Bedel nævnedes ikke i hans Følge, og det er rimeligt, at han lige til Vinterens Frembrud har fundet Arbejde i det store Nørrejylland¹⁶. Hvor han har været, og hvad han har opnaaet, deraf findes kun meget svage Spor. Han eiede senere en stor Deel Documenter, der kunde synes at være samlede i Tvillum Kloster, og de vare maaskee da samlede paa denne Rejse¹⁷. Aarhus, Viborg, Mariager og Vittskøl havde gamle Bibliotheker og Brevkamre, som den Sægende ikke turde lade upaaagtede, og Efterkommerne

14 MS. Bibl. Reg. no. 2336 in 4to Ol. Kgl. Saml. indeholder Papirer og Optegnelser, som henhøre til Bedels Rejse i Staaen. Men foruden de løse Papirer, der ere bestreede med Bedels egen Haand, findes der ogsaa det ovenfor omtalte sammensyede Hefte paa 30 Dvartblade, med den Titel: *Civitatum quarundam Scaniae brevis descriptio* (ang. kun Helsingborg, Landskrone, Lund og Ralmø), og denne senere Paaskrift: *Author hujus descriptionis est Magnus M (Matthiæ) Th. L.* Jeg troer, at denne Paaskrift er rigtig, at Mogens Madsen har laant Bedel sit Arbejde, og at denne har ladet tage en Afskrift deraf for at bruge den paa sin Rejse; thi Bedel vilde upaatvivlelig have skrevet sin Chorographie paa Dansk, og de løse Papirer, der ere af Bedel, ere ikke benyttede i Afhandlingen, men at betragte som Supplementer til denne, senere tilsyede det samme Hefte, hvori Bedel samlede alle sine Materialer til Staaens Chorographie. Dette bestrykes ogsaa af *Bibl. Daneschioldiana*, hvor man læser p. 426 under No. 335: *Magni Matthiæ Civitatum quarundam Scaniae descriptio. Varia Adversaria ad Scaniae illustrationem collecta ab Andrea Sev. Vellejo*, in 4to.

15 Hægel. Cal. MS. 1588 b. 12—13 Aug.: Christen Lange, M. Anders foere syn-der paa. D. 9 Septbr.: M. Andreas Velleius kom hjem. Men dette er ogsaa alle de Spor, som jeg har fandt af Bedels Rejse til den Side. — Register ov. a. L. No. 7 fol. 204b—205a og No. 9 fol. 14a vise, at Christen Lange fik et Canonicat d. 8 Juli 1561, og Brev paa Cantoratet d. 19 Juli 1566 (Medd. af Hr. Kall Rasmussen). Jeg maa antage, at det er den samme, som reiste med Bedel.

16 Anf. St. d. 23 Septbr. *D. Episcopus et M. Andreas Velleius profecti*. D. 3 Octbr. *Rediit Episcopus*; men Bedel vendte neppe tilbage med ham. Jeg søger deri en Lidsbestemmelse for hans Rejse i Nørrejylland.

17 Prom. Cond. ap. Westphal. col. 1591 ligesom ogsaa alle de Haandskrifter, jeg har funnet eftersee, have under den Dverstrift *Tutum Vallum* en ikke ubetydelig Samling af historiske Actstykker, der ikke staae i nogen Forbindelse med hinanden, men synes blot her anførte i een Række, fordi Bedel paa eet Sted havde saaret dem. Jeg søger Stedets Navn i Dverstriften. Alligevel maa jeg bekjende, at jeg ikke veed at have fundet Tvillum benævnt paa denne Maade: ialmindelighed beholdes Navnet Tvillum ogsaa paa Latin s. Ex. S. R. D. V. 598. Men da Munten kaldte Lvis Kloster *Tuta Vallis*, saa synes det ganske rimeligt, at de kunne have givet Tvillum Navnet *Tutum Vallum*. Jeg veed i al Fald ingen rimeligere Forklaring.

vare tilbøielige til at ansee ham for Marsag til deres Forringelse, i det mindste paa det første Sted¹⁸. Han glemte paa sin Dei hellerikke at mærke sig Folksagn og Sange, Steendybser og andre Oldsager, og Tegnelser af denne Art især fra Viborg-Eggen tyde paa, at han havde gennemvandret og undersøgt denne¹⁹. -

Den egentlige Vintertid tilbragte Anders Bedel vistnok hos sin Familie i Ribe; men med det tidlige Foraar 1589 maatte han igjen paa Vandring; thi et Aar var en knap tilmaalt Tid. Dette Aar var især hans Chorographiske Samlinger helliget. Han vendte tilbage til Nørresjælland, hvor han med et Instrument af Tyge Brahes Construction anstillede Udmaalinger i Viborg, Rykjøbing paa Mors, Aalborg og formodentlig mange andre Steder. Man er ikke istand til senere at følge ham her²⁰. Men i Slutningen af Mai drog han over Kjøbenhavn til

18 Domkirken i Aarhus havde et gammelt Bibliothek, over hvis Bevaring der allerede i det 14 Aarhundrede blev vaaget paa en mærkbarlig Raade (S. R. D. VI. 445), og som i denne Tid alder blev foreget ved Gaver af Biskop Dve Vilbe: Ny Dan. Mag. I. 240. Om Jens Gjeddesens Brev, nedenfor. St. Hans Kloster i Viborg havde et gammelt Archiv, hvorover et Register optaget 1574: Dan. Mag. VI. 76 Not. f. Mariager Kloster havde ligeledes et berømt og righoldigt Brevkammer, hvis Register for nogle faa Aar siden (1584) paa Kongens Befaling var gjort: I bid. p. 68. Biskop Klosters gamle Brevskaber (Dan. Mag. I. 134) kunde antages at være kjendte af Bedel fra Bjørn Andersens Tid. Der kunde altsaa vel være noget at sege paa en Reise i Sjælland; men at Bedel har søgt just paa disse Steder, kan man ikke bevise.

19 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 826 in fol. Gl. fgl. Saml. I denne Fascikel findes paa et par Blade nogle løse Optegnelser, der gjere det høist rimeligt, at Bedel har undersøgt de mellemste Dele af Nørresjælland, især Omegnen af Viborg. Blandt meget andet læses saaledes: „Rudgaard, der ligger to gamle Lemper“; man vil her tænke paa Romholt, som forførte Grevens Datter af Kaller s. s. (D. Atlas IV. 299). Fremdeles læses: „Hoff fellerupgaard en gammel graff“; og man finder den samme omtalt andetsteds under Navn af Steenovnen (D. Atl. IV. 291). Endvidere findes Notitser om Aemild Kloster, Lorb Degns Baaben eller Gravsted, Bifen om Slaget ved Aalborg s. s. desl. Men det mærkeligste er maaskee dog den her af Bedel optagne danske Recension, om man tør sige saaledes, af Inscriptionen paa „Stenen i Grønnen Dal“. En kort Underretning om det svenske Sagn og Inscriptionens svenske Text kan man eftersee i Ryerups Skildr. IV. 98—99. Sfr. Wormii Monum. Dan. p. 309. Bedel antegner, at der paa en Steen nogle Titel fra Viborg læses følgende:

Trell skal fange magt
 och ebelt bliffue forætt.
 Prest skall bliffue wunder
 och Bunder till wunder.
 Dansk skall fange tybskes seed,
 men wæ dig Danmark derwid.
 och end staar stenen i grenen dall.

Eignende løse Notitser angaaende forskjellige Localiteter og Antiquiteter findes ogsaa hist og her i alle Fascikler, eller strevne paa Dmslagene af Bedels Hefter, s. E. paa Titelbladet og de første Blade af Paralip. hist. Dan. Tom. III. MSS. Bibl. Reg. no. 828 in fol. Gl. fgl. Saml.

20 Terpager Ripæ Cimbr. p. 14 skriver saaledes: Inter schedulas MSS. occurrit non ita pridem Observationes quædam Astronomicæ, habitæ anno Christi 1589 per quorundam tem Orichalcicum T. B. (Tychois Brahes) divisionum satis capacem in diversis locis Danicæ ad eruendas eorum Poli elevationes. Ubi Auctor, postquam altitudinem Solis Wiburgh, Nycopiæ in Morsia, Aalburgi, Ystadiæ in Scania, Cimbris Hafniæ, Syvildburgi, pagu Fielkinde, Herlofsholmii in Selandia, pagu Gamsted prope Coldinghamia

Skaane, hvis Chorographie derefter fornemmelig bestjefstigede ham. Mogens Madsens Beskrivelse var ham ikke nok; der maatte meget mere til. Med en Sindighed, som havde han havt en lang Række af Aar til sin Raadighed, og med en Nøiagtighed og Udholdenhed, der vækker Beundring, gav han sig til at udmaale Landskabet i alle Retninger. Under hurtige og besværlige Reiser, ved Dag og ved Nat, drog han om fra Sted til Sted, besteg Taarne og Høider og udregneede med en Mathematikers Nøiagtighed Veliggenheder og Afstande til Benyttelse ved de paatænkte Landfort. Den trettende Juni var han i Lund. Domkirken havde et gammelt Bibliothek; men dens Taarn var ham for Diebliffet vigtigere. Derfra observerede han samme Dag Polhøiden og deslige. Næste Dag var han allerede paa Taarnet i Malmø og udmaalte Landskrones Afstand fra Kjøbenhavn. Samme Nat kom han til Trælleborg, og saaledes fortsatte han uafbrudt i mange Dage sine Jagttagelser langs med Skaanes sydlige og østlige Kyster i Nstad, Cimbrishavn og Fielkinge lige op til Sølvißborg i Bleking²¹. Fra Skaane gif Vedel over til Sjælland, hvor han formodentlig i Juli anstillede lignende Udmaalinger. Vi vide, at han i dette Tiemed var paa Herlufsholm. Paa Hjemveien observerede han i Gamsted ved Kolbing, og han fortsatte dette Arbeide i Ribe selv efter sin Hjemkomst i Begyndelsen af August²².

suisset, tandem ad Urbem nostram (*Ripas*) pervenit &c. Men disse gamle Papirer, hvis Forfatter Tarpager ikke kjendte, ere aabenbart Levninger af Vedels Dagbog, hvoraf Tarpager har havt de Blade, som nu savnes i Fasciklen no. 2336 Bibl. Reg. 4to Gl. Igl. Saml. Sammenholder man, hvad jeg nu i næste Anmærkning skal meddele af denne Fascikel, med det, som Tarpager anfører angaaende Observationerne i Ribe, vil man ikke kunne nære nogen Tvivl derom. — Hegel. Cat. MS. 1589 t. 27 Mai: Drog M. Andreas til Kjøbenhavn.

21 Hvad jeg af de løse Blade i MS. Bibl. Reg. no. 2336 4to Gl. Igl. Saml. kan faae ud, viser, at Vedel fornemmelig bestjefstigede sig med at udmaale Stædernes Veliggenhed og Afstand fra hinanden. Muligen har han derved lagt T. Brahes lignende Arbeide til Grund. Vedel bestiger Taarne og andre Høider, hvorfra han havde fri Udsigt, og viser sig overhovedet som geographisk Landmaaler. Paa et af Blade læses: *Observationes factæ in Scania Anno 1589*. Dette lader ingen Tvivl tilbage om, hvortæn disse Antegnelser høre. Fremdeles læses over et andet Blad med Observationer: *Ex turri Lundensi die 13 Junii per radium astronomicum*. Paa et tredie Blad: *Die 14 Junii ex turri Malmøgensis per radium astronomicum inter templum Coronense et Hafniense 55° sere; propter vaporosos fumos non satis exacte*. Atter paa et andet Sted: *Die 14 vesperi post occasum Solis Trellburgum venimus; die sequenti Solis promisit Dominus Seurinus &c*. Endvidere: *Die 16 Junii, Justadiæ. Altitudo Solis meridiana 57° 58½'*. *Erat bene serenum et tranquillum*. *Die 17 Junii, Cimbrishaffniæ. Altitudo Solis meridiana 57° 50'*. *Erat mediocriter serenum*. *Die 18 Junii, Ibidem. Altitudo Solis meridiana 57° 48'*. *Erat bene serenum*. *Die 20 Junii, Sylisburgi ad vespervas. Lucidæ lyræ altitudo meridiana 72° 25' coelo bene sereno. Lucidæ vulturis altitudo meridiana 41° 49'*. *Inter raras quasdam nubes facta est hæc observatio*. *Die 21 Junii. In pago Fielkindæ 1½ milliari Aahusia distante versus septentrionem exacte observabatur altitudo Solis meridiana 57° 9'*. *Erat mediocriter serenum et tranquillum*. — Dette som en Prøve paa Indholdet af disse mange Blade, der desuden have vidtstøttige Lister over alle Byerne, Herregaardene, Herreberne i Skaane og Halland, og Angivelser af Afstandene o. desl., et mærkeligt Bidrag til den Nøiagtighed, hvormed Vedel gif frem, men ogsaa et Bidrag til at forstaae, hvorfor han aldrig blev færdig med Arbeidet.

22 Jeg maa til Sammenligning her anføre Observationerne i Ribe efter Tarpager. Die 2

I Trælleborg og paa andre Steder lyffedes det ham derhos at vinde Deeltagelse for sit Arbejde og Løfte om Understøttelse; den vigtigste Medarbejder, som han saaledes erhvervede sig, var Præsten i Høie, Mester Niels Kempe, der paatog sig at fortsætte Arbejdet efter Bedels Bortgang, holdt dette Løfte og brevverlede derom med ham lige til Aarets Ende²³.

Da var allerede Tiden for den Bedel meddeelte Rejsesuldmagt forløbet til Ende. Men isølge den Grundighed, hvormed han var gaaet frem, maatte der endnu være meget tilbage at gjøre. Derne vare hidtil kun lidet berørte af ham. Det er ogsaa rimeligt, at han søgte og erholdt en Udvidelse af den

Aug. *Altitudo Solis meridiana 49° 45'*. Die 3 Aug. *Altitudo Solis meridiana 49° 28'*. *Erat mediocriter serenum*. Die 12 Aug. *Altitudo Solis meridiana 46° 31'*. *Non erat serenum*. *Eodem die ad vespertas Lucidæ Vulturis altitudo meridiana 42° 31'*. Die 13 Aug. *Altitudo Solis meridiana 46° 8'*. *Inter nubes subinde recurrentes facta est hæc observatio*. Die 14 Aug. *Altitudo Solis meridiana 45° 49'*. *Erat bene serenum*. Tiden, Stederne, Dyttnelsesmaaden, ja Udtrykkene selv vise, at disse Lerpagers Papirer høre til Bedels Rejsedagbog. — Gaaet er Landsbyen Gamst, Aabst Sogn og Herred, i hvilken By Præstegaarden ligger.

23 En af dem, der lovede at understøtte Bedel, var Capellanen i Trælleborg Dominus Seurinus, gener Domini Nicolai (Sognepræsten sammesteds), der synes at have paataget sig at udmaale i Dagen af Trælleborg. — M. Niels Kempe i Høie, fra hvem Bedel synes at have modtaget vigtige Dyttninger, kaldes af Cl. Lyschander (de script. dan. col. 479) „ingenio dives, consilio promptus et eloquio clarus, poeta et rhetor insignis“. Min Rundskab om Forholdet mellem Bedel og ham skyldes jeg tvende smaa Breve, som aldrig ere trykte, men bevares i denne samme Fascikel af MSS. Vellejana. Det første er af 14 Septbr. 1589, saaledes lydende: *Gratiam et pacem a Deo patre d. n. J. Chr. Doctissime D. M. Andrea, nunc demum petitioni et voluntati tuæ fecissem satis, nisi in hoc turbulento rerum mearum statu interfectores fratris mei negotium facessero. Quia autem plures sunt prouinciæ a se multum distantes, quarum accuratam descriptionem desideras, tribuendum erit isti curæ aliquid temporis, ut scis, quod hæc modico importunum fuit, domi et foris occupationes varias subministrans. Nunc vero, data mediocre tranquillitate, ipse terræ nostræ partes has perlustrabo, et de singulis te diligentissime, quam primum fieri potest, monebo: quod eo consilio te præscire volui, ne longa expectatio te suspensum fatigaret, neve mora de meo hoc qualicumque studio dubitandi ansam ullam præberet. Habebis me facilem et obsequentem in omnibus. Vale cum ecclesia tua domestica. Es Høie Scaniæ 14 die Septemb. An. 89. T. Ad. Nicolaus Kempius. — Det andet Brev af 20 Decbr. samme Aar: *Gratiam et pacem a deo patre per D. n. J. Ch. Tandem tibi mitto, doctissime D. Magister Andrea, locorum aliquot situm et distantias, de quibus erudiri desideras, et quod præterea ad geographiam spectare videbatur, ac necessarium annotare. Gratiam autem non meretur, in re tenui tantum posuisse temporis et parum laboris. Tu tamen, mi domine, pro tuo singulari candore necum contentus sis, oro, et indulgeas mihi, precor, qui totum non abstuli, quod diu distuli. Si quid deinceps a me proficisci poterit, quod gratum tibi sit futurum, habebis me ultro officii occurrentem. Vale cum tota domo. Hogø 20 decemb. an. 89. Nuptiæ Jacobi 6 regis Scotorum et Annæ regis F. filix celebratæ sunt Opsloviæ in Norvegiæ 13 Nouemb. iamque nostrique nobiles in procinctu sunt aduenienti regi obuiam iuri eumque cepturi. Iterum vale. T. Nicolaus Kempius, pastor eccles. Høie. Dette sidste Brev har den Udskrift: *Clarissimo atque doctissimo viro D. M. Andreae Severini Weila. — Da denne M. Niels Pedersen Kempe, Præst i Høie og Starby, har Dr. Kall Rasmussen meddelt mig nogle Personalia af Skaanske Reg. No. 1 fol. 442 og Skaanske Tegnelser No. 1 fol. 394, 395. No. 2 fol. 391. Deraf seres, at hans Menighebed vilde forflyde ham 1584, fordi han vægrede sig at agte sin afdøde Formands Enke, der var „en bebaget Dvinde“, og at han 1596 blev sat under Tvang for at have fra Prædikestolen slaet til en Bonde med en Bog og for at have „ladet sig finde i Trælleborg med Slagsmaal og Ulydighed imod sin Provst“.***

bestemte Reisetid. I det mindste var han allerede tidlig i det næste Aar 1590 i Sjælland, og det var atter her ikke Bibliothekerne, saasom Roeskilde Domkirkes, der drog ham til sig, men det var — de høie Taarne. I April Maaned opholdt han sig nemlig paa Kronborg²⁴, og det ligger da nær at antage, at han ogsaa fra dette Hødepunct har anstillet Jagttagelser og Udmaalinge. For Bryllupsfestens Skyld, der til samme Tid holdtes paa Kronborg, var han der neppe; snarere kunde Kong Jacobs Besøg i disse Egne have haft nogen Tillokkelse for ham, ligesom han ogsaa ved denne Tid bragte den lærde Konge et latinsk Lykønsningsdigt i Anledning af hans Formaling med Kong Christian den Fjerdes Søster Anna²⁵. Hvorledes det nu end dermed forholder sig, saa synes Bedel først hen paa Foraaret at have flaaet sig til Ro i Ribe: da blev han Domkirkes Procurator, og den femtende Juli, altsaa omtrent Toaarsdagen efter Udstedelsen af den første Reisetilladelse, aflagde han Kirkens Regnskab for Capitlet²⁶.

Bedel havde da nu opnaaet sit Ønske at drage om i Danmark for at søge Bidrag til sit historiske Arbejde. Hvor betydeligt Udbyttet har været, lader sig vanskeligt sige. Naar han selv i senere Dage talte derom, pleiede han at klage over dets Ringhed. „Jeg maatte neppe stedes ind paa Capitlet“, sagde han, „at see deres Brevkister, end sige faae Noget ud af dem; det er Klostersforstanderne vel vitterligt“²⁷. Hans Samtidige derimod vurderede Udbyttet meget høiere, og regnede Bedel til dem, der havde berøvet Capitler, Kirker og Herregaarde mange værdifulde Stykker²⁸. Den Nytte havde Bedel i al Fald

²⁴ Hegel. Cal. MS. 1590 b. 5 Mai: *M. Andreas rediit Coronæburgo*. Dette er det eneste bestemte Spor, jeg finder af en Reise i dette Aar. Udmaalinge synes paa denne Tid at have været Hovedgjensanden for hans Dyrksamhed. Forresten havde ogsaa Sjælland og Slaane i Roskilde og Lund vist ikke ubetydelige Bogsamlinger: Dan. Mag. I. 51, 297. Magn. Matthia MS. omtaler den i Lund. — Paa den Tid, da Bedel var paa Kronborg, var Gert Ranpau Lehnmand sammerebds. Ogsaa han interesserede sig for at samle historiske Monumenter, hvorom et Brev af 15 Aug. 1585 fra ham til de Kjøbenhavnske Professorer vidner. Det findes ifølge Rebd. af Dr. Kall Rasmussen i Consistorii Archiv No. 189.

²⁵ Lyschander de script. dan. ap. Westph. III. col. 449 tillægger Bedel et Digt til R. Jacob: *Carmen gratulatorium ad sereniss. Jacobum Scotiæ Regem*. Hafniae 1590. R. Jacobs Besøg paa Sveen var d. 20 Marts, og paa Kronborg, hvor Bedel i dette Foraar saa meget opholdt sig, stod d. 19 April Hertug Henrik Julius's Bryllup med Christian IV's Søster Elisabeth. Dan. Mag. II. 266—67.

²⁶ Hegel. Cal. b. 14 Mai: *M. Andreas bleff Procurator efter Bispen*; d. 15 Juli 1590: *Rationes Templicæ redditæ 1585—1588 a M. Andrea Velleio*.

²⁷ Saaledes i Brevene MS. til Balb. Varsberg og Alb. Friis.

²⁸ Hüberg Aftstykker vedt. Marh. II. 47—48. I et Brev fra Biskop Jens Gjedesen, der efter kongel. Befaling skulde opsøge historiske Documenter, læses: *Saadan Materia er foren drou tid siden opssøgt oc vbleet her vdi sticket aff de Dannemend, som daa vare Regii Historici oc ere nu hensoffuede, blant huilke vare M. Anders Beile, Doctor Riels Krag oc M. Jon Jacobsen, huilke vdi beris thib lod søge her vdi*

af Reisen, at han nu maatte lade sig nøie med, hvad han havde faaet, og derefter begynde sit egentlige Arbeide. Lillebjerget gjemte nu alt, hvad han kunde vente sig. Han prydede, pyntede, effede dette kjære Hjem.

VII. Lillebjerget vedblev nemlig at være Bedels stadige Bødding, ogsaa efterat en Canikegaard var ham tilfalden¹. Der levede han med sin kjære Hustru; der samlede han med sine Slægtinge og Venner, især Svanings og Hans Laugesens Familie²; der saae han efterhaanden en talrig Børneskole at fødes og vore op. De tre smaae Døtre vare nu forsøgede med trende Sønner, hvoraf Søren, der efter god gammel Skik bar sin Farsfaders Navn, var paa fjerde Aar, Hans Lausen et Aarstid yngre, men den tredje døde bort i den spæde Barndom. Lillebjerget var en huuslig Lykkes Hjem³. Men Gaardens store Navnkundighed har dog en anden Grund: den var bleven det aandelige Bærsted, hvor en kyndig Mester arbejdede, hvorhen Alles Dine med store forventninger vare rettede, hvorfra en Krønike skulde udgaae saaledes, som den ikke siden Særos Dage var skrevet inden Danmarks Grændser. Dette var Lillebjergets egentlige Bestemmelse, og ligesom saa mange andre af Datidens berømte Lærde, Tyge Brahe, Henrik Ransau, Gubbrand Thorslaffen, omstæbte deres Hjem til Museer for Videnskab og Kunst⁴, saaledes stræbte ogsaa Bedel lidt

Capittellet, Bti Clostre, Kierder og paa Herregaarde, hvor de noget spore eller finde kunde, som tiende thill deris historiske skrifte. Brevets Indhold var, hvad den angaaer, tidligere Verlauff bekjendt og derefter af Andre benyttet: Bedel Simonsons Rationalhist. I. 1. S. 112.

1 Der kan vel neppe være Tvivl om, at Bedel nu i det mindste havde en Resident, da saa mange Vacancer vare indtrufne og han desuden var Pralat. Ved sin Død havde han Canikegaard, som han skal vises. Men han maa have leiet den ud, som P. Høgelund senere uleiede sin.

2 Curr. Vitæ p. 40 siger med Eftertryk, at Venstabet og Svogerskabet med Svanings Familie varede saalange Bedel levede. Af den nu afdøde Hans Svanings Børn var Sønnen Christen Svaning født d. 7 Mai 1557 og død i Wittenberg d. 14 Januar 1587 ifølge Høgel. Catalog. p. 1573. Jacob Svaning, født d. 17 Aug. 1558, saae vi ovenfor S. 144 at reise med Bedel fra Wittenberg til Sjælland, og da han var bleven Canik i Lund, opholdt han sig maastee meest der. Redensfor skal vi se Exempel paa Forbindelse mellem Bedels Familie og Dorthe Svaning, Historieforfatterens Datter. Derimod har jeg den Mistanke, at Venstabet med Høgelund ikke var meget inderligt mere. Høgelund var beslægtet med og meget fortrolig med Kragerne.

3 Høgel. Cal. 1587 d. 10 Juli: *Metta M. Andrea vxor peperit filiolam.* Denne Sønnen uden Spørgsmaal Søren Andersen, hvis Fødselsdag i Ripæ Cimbr. p. 660 ansættes til d. 11 Juli. Hans Lausens Fødsel har jeg ikke bemærket; men han maa efter Omstændighederne være født omkring den anden Halvdel af Aaret 1588; den tredje (igen bedel) Søns Fødselsdag var efter Høgelund d. 6 Januar 1590.

4 Henrik Ransaus Museum paa Breitenborg, Bibliothek af 6300 Bind, Manuskripter, Bøger, Materier, Haver, Billebøger o. s. v. ere bekjendte nok: Dan. Mag. I. 196, 362 sq. Catalog. lit. III. 568 sq. Gubbr. Thorslaffens Bogtrykkeri, Sphæra, Globus o. s. v.: Finni Johans. ecccl. I. 1. III. 373 sq. Giesing's Jubell. I. 205. Biskop Isaac Grønbelt skal ogsaa have et Bibliothek, som han skænkede til Capittlet i Thronbhem: Dan. Mag. I. 86. Poncepp. ecccl. Dan. III. 198.

efter lidt udbortes og indvortes at give sit Lillebjerg en Skikkelse, der passede til og mindede om denne eiendommelige Bestemmelse.

Allerede i en Graaand tilbrog Lillebjerg sig Opmærksomhed. Man saae høre sig over Taget en høi langlig Kuppel, hvorfra en anseelig Fløistang, der hvilede paa et Par Rugler, reiste sig imod Himlen. Hvad betyder dette? Det er Mester Anders Beiles lille Uranienborg, vilde maaskee en eller anden Ripenser smilende have svaret⁵. Bedel havde paa sine Reiser, især paa den skaanste, erfaret Nyttens af de høie Taarne ogsaa for sin Gjerning, og han syntes maaskee, at en Kuppel ogsaa vilde klæde hans Huus, hvadenten den blev dannet som en Kube, under hvilken den flinke Mester kunde arbejde og samle som en flittig Bi, eller den blev formet som en Stormhøe over den Bugge, hvori de gamle Kjemper skulde fostres op til nyt Liv⁶. Traadte man derefter Gaarden noget nærmere, saa vilde vel enkelte grønne Trætøppe komme til Syn; thi ved Bedels Museum var en smuk Have, ligesom ved Brahes. Men det var dog først under Bedels Efterkommere, at Lillebjergets Have blev berømt⁷. Efter ved Indgangen til Gaarden blev man mindet om Deboeren. Over Hoveddøren ud til Skolegaden saae man Bedels Bomærke, formodentlig i den Skikkelse, som det ved Tyge Brahe skal have faaet; thi i sine yngre Aar brugte han udejtvist et andet af mere antik Form og mindre sammensatte Figurer⁸.

⁵ Jeg maa forklare, hvorledes jeg er kommen til denne Beretning, der ikke, saavidt jeg veed, forhen af Noget er fremhævet. Hverken Lerpager eller Galthen tale derom. Men i Braunii Theatr. Urbium lib. V findes et Perspektiv af Ribe netop fra Bedels Tid og tilføjet hans Beskrivelse af Byen. Ved næriere at betragte denne Afbildning faaer jeg Lillebjergets forsynet med en meget fremragende Kuppel eller Spir, og for at man ikke skal tage feil, er der desuden tilføjet den Forklaring: „*Uraniscus Vellejanus*“, som hans Rana! Bringes man dog nu ikke ved dette „*Uraniscus*“ let til at tænke paa Brahes Uranienborg, som om Bedel vilde have sig noget Egnende? Det var dertil jeg sigtede ovenfor S. 148.

⁶ Det er vanskeligt at sige, hvad denne Tilbygning paa Lillebjerg mest ligner. Har den været tænkt med Bly eller Kobber, vilde man vel nu kalde den en Kuppel. Mest Lighed synes den at have med en Blkub, naturligviis ikke i Størrelse, men i Form. Og dette har været mig meget paafaldende; thi den eneste Forfatter, hos hvem jeg dog finder noget Parallelt til Brauns Tegning, er den samme, der kalder Bedel figurlig — en flittig Bi, nemlig Rads Kostoch, MS. See ovenfor S. 88. Hos ham findes nemlig, hvor han opregner de mærkeligste Bygninger i Ribe, dette Vers:

Det høye Lilleberg sit Hoved-top fremviser.

Denne Hoved-Top maatte vel være den Bedelske Kuppel; ved de andre Bygninger navnes intet saadant.

⁷ Galthen S. 70 tilskriver Bedel ogsaa Havens Anlæggelse; men Berømmelse naaede Lillebjergets Have egentlig først med Bedels Senebatterson, Prousten Søren Seerup. Inscr. Rip. 160—61. — I. Brahes Haveanlæg paa Øren: Dan. Mag. II. 259.

⁸ Blandt MSS. Vell. B. U. H. Addit. no. 121 in 4to bevares et Blad med et Ustryk af Bedels Bomærke, som er langt simplere og derfor vistnok meget tidligere end det, som siden blev Familiens egentlige Segl. Dog hørte det til de jærligere Bomærker, naar man sammenligner det med andre samtidsige, s. Er. Grundetø; jfr. Dan. Mag. I. 38. I denne ældre Skikkelse er Bomærket af elliptisk Form, saaledes som det ofte finder Sted ved gamle Segl baade fra Bedels Tid og fra en ældre Tid (jfr. s. Er. Dan. Mag. I. 65, 257, 353. Ry D. R. I. 33, 65, 129 o. s. fr.), og mellem den dobbelte Indfatning læses i Randen: Psal. 119. PORTIO. MEA. DOMINE. DIXI. CUSTODIRE. LEGEM. TUAM. I den øverste Spids af Randen findes et Englehoved paa Binger, og i den nederste Spids

Det paa Lillebjerget anbragte Bymærke bestod af en i en Cirkel⁹ indstreven ligefædet Triangel, der ved Halveringslinier, dragne fra de tre Vinkelspidser til deres fælleds Skæringspunkt, var deelt i tre Sectioner, der saaledes hver for sig bleve ligebenede Triangler med meget stump Vinkel. Figurernes Stilling i disse Sectioner bestemte, hvad der maatte betragtes som Grundlinien i den store Triangel. Den høire Section havde et Kogelsealter som Gudsfrygtighedens Symbol og derhos den Devise: Deum sancte timeto. Den venstre Section havde en Blomst som Sundhedens Symbol og den Devise: Sanitatem tuere diligenter. Fod-Sectionen havde en Slange, der bider sig i Halen og danner en Cirkel, som Tidens Symbol, med Devisen: Tempus dispensa sapienter. Ved hver af den store Triangel's Sider stod desuden et af Deviserne latinke Begyndelsesbogstaver D. S. T.¹⁰. Dette Bymærke indtog i meer end to hundrede Aar den Plads, som Bedel havde anvist det, og endnu er det hans Efterkommeres Segl¹¹.

Den som under dette Bymærke traadte ind i Helligdommen selv, han fandt der Anders Bedels videnskabelige Apparater, hans Bogtrykkeri, hans Samlinger, hans Studerekammer og Bibliothek. Ribes ældre Bogtrykkeri var gaaet ind, og Bedel maatte, ligesom Brahe og andre Lærde, selv bekoste sig et andet, hvorpaa Kong Frederik den Anden havde givet ham Privilegium for faa Aar siden. Det var allerede nu i Virksomhed¹². Til at bestyre det holdt Bedel

saar: AW. Inde i denne Indfatning sees nu den Bedelske ligefædede Triangel med de forhen nævnte Sectioner; men Trianglen hviler paa en Græsmark eller Blomstereng, og i Sectionerne findes altsaa ingen Figurer, hvorimod de tre Bogstaver D. S. T., der senere bleve anbragte udenfor Sectionerne, da disse bleve udfyldte med Figurer, findes der inde i Sectionerne. Redenunder læses et latinke Vers paa 16 Linier, og paa Bagsiden af Bladet findes nogle latinke Sententser og Vers, skrevne med Bedels egen Haand. Det mærkeligste deriblandt ere Ordene: Aut mors aut eminere, som jeg ovenfor S. 45 har omtalt.

9 Cirkelformen synes at være ægte; thi den findes paa de gamle Malerier, saasom det ses i Sveud Luv. Den ældre Linie af Bedels Descendenter har ogsaa beholdt denne. Men den yngre Linie (Lagonernes) har Trianglen i et Skjold og over Skjoldet en Hjelm med Vinger.

10 Terpager Ripæ Cimbr. p. 541. Da Terpager her taler som Dienvidne, tør man vel ikke modsig ham. Ellers vilde jeg have tvivlet paa, at de tre Deviser vare udtrykte med Ord, hvilket synes at maatte have fordret en meget betydelig Sterrelse af Bymærket, om ellers Deviserne skulde kunne læses. I Lagonernes Segl findes alene Bogstaverne. Disse ere, som man vilde bemærke, Begyndelsesbogstaver ikke alene i de tre Deviser, men tillige i de tre Ord, hvoraf hver Devise bestaar.

11 Matth. Galtzen (S. 70) fandt endnu i Aaret 1792 Bymærket paa sin Plads, hvor Lillebjerget var kommen ud af Bedels Familie, og endnu senere saae Prof. Thorsup det, „udflaaret i Ise og malet med meget levende Farver“. Dette er netop ogsaa Tilfældet med Bymærket paa et Oliebillede af Bedel, som findes i Billedgalleriet paa Gaunse.

12 Thura Idea hist. lit. Dan. p. 242 nævner Bogtrykkeren Matthias Brand i Ribe ud Aaret 1504. Jfr. Nyerups Skildr. II. 435. Rads Rostock MS. og Galtzen S. 74 har den samme, og Bedel selv mente (i sin Descript. Rip.), at Ribe havde det ældste Bogtrykkeri i Landet. — Det manglede ikke paa Exempler, at Lærde havde Bogtrykkerier i deres Boliger, ja at Bøddlere vare selv Bogtrykkere. Jo. Snell og Simon Brandt tryktede rimeligviis i Hans Arnses Provinsens Drense (C. J. Fant, en märkw. dansk Palæotyp, i Sæa 14 Hæft. S. 199-200. Dan. Vet.

en Bogtrykker, hvem det uden tvivl som en Slags Løn var tilladt selv at benytte det, naar Cieren ikke havde Brug derfor¹³; men allerede i det første Aar efter Gjenkomsten fra Reisen i Sjælland gav Bedel ham selv Bæstfæstelse og lod udgive adskillige Bøger derfra i dette og det følgende Aar. — Det er fremdeles rimeligt, at Lillebjerget har havt en Samling af Sjældenheder, antiquariske og naturhistoriske Curiositeter, som dengang og meget senere vare i Moden; men dertil findes dog kun svage Antydninger¹⁴.

Men det mærkværdigste, som Lillebjerget indsluttede, var Bedels Studerekammer og Bibliothek¹⁵. Dette var vistnok Bedels sædvanlige Opholdssted, det hemmelige Vidne til hans Flid og Arbejdsomhed, hvis Frugter kom saa lidet til Syne; der samlede hans lærde Venner om ham, baade de, der levede i hans Nærhed, og de, der fra fjernere Egne besøgte ham. Thi det lader til, at ogsaa Lillebjerget stundom fik Besøg, og at navnlig Tyge Brahe har gjort Gjengæld og erhvervet sig Venner i Ribe¹⁶. Bibliotheket var efter Dattidens

I. 299); Gottfr. af Ghemen i Prof. Petri Alberti Gaard i Kjøbenhavn (Nyerup Mantissa p. 9); Nicol. Foerd var en lærd Mand, eruditione clarus (Marm. Dan. I. 90), og Balt. Raus regnedes ogsaa for en Videnskabsmand. L. Brahe havde et Trykkeri (D. Mag. II. 259): vi have ovenfor seet, at Bedel, uden tvivl kort efter sit Ophold paa Hveen, erholdt Privilegium paa det samme. I Aarene 1591 og 1592 trykkes en Deel Skrifter af Bedels i Lillebjerg; men jeg finder ingen tidligere der trykte, og det er vistnok aldeles urigtigt, naar Worm og efter ham Nyerup lade Bedels Udg. af Sept. Sap. Græc. trykkes i Ribe 1572. Dengang eksisterede der neppe noget Trykkeri i Ribe.

13 Saaledes synes Bedels Historie om Jesu Pine at være foranlediget ved en Entreprise af hans egen Bogtrykker, maaskee den samme Hans Brun, der trykkes Kjempeviserne; thi Bedel siger Fort. A3 vers.: Efterdi vore Bogtrykere haaffue tagen sig faare, at ville paa ny lade dem udgaa, haaffuer ieg ikke kund efterlabet o. s. v. Paa samme Maade havde Bogtrykkeren i Lillebjerg trykt Almanaken for Aaret 1593 ved Nicolaus Holsaberus, som Hegelund brugte (Sfr. Westphal. mon. III. col. 480). Det er saaledes vistnok en urigtig Forestilling, naar Rogen vilde regne Bedel selv til de lærde Bogtrykere (J. Møller Mnemosyne I. 37). Det store Tab i Sndkomst, som Bedel snart led, har vel nedt ham til at lade Trykkeriet gaae ind igjen.

14 Curiositeter anfaaes dengang og senere for Sager, som enhver Lærd kunde samle paa. Man kan tage Exempel af Olearius, Ol. Worm, Th. Br. Bircherod og det Kongel. Kunstkammer. Saaledes nævnes ogsaa Karitetstkammeret paa det gamle Bibliothek ved Universitetet: Engelstoft og Werlauff Kbhvns. Univ. Bygn. Hist. S. 21 fg. At Bedel ogsaa har havt sigt, derom synes enkelte Ord paa Tab. Liliomontana p. 159 at vidne, saafom „Nihil rustice contractato“; ligeledes forstaaer man under denne Forudsætning bedre, at Kongen sendte til ham den omi-nøse Silb.

15 Bedels „Studerekammer“ nævnes udtrykkelig i Anecdoten om hans religiøse Rigorisme mod hans Børn: Iverg. S. 490. Om det har været forskjelligt fra hans Bibliothek, lader sig nu ikke afgjøre; mig synes det ikke rimeligt. En anden Sag var det, at L. Brahe havde et eget „Studorium“ for sine Studenter, og dog synes selv dette at have stædt lige op til Bibliotheket: Dan. Mag. II. 257-258, 345 Not. a.

16 Dän. Biblioth. III. 191 skriver Brahe til Bedel: *Saluta ex me diligenter Ripenses omnes, quos nosti mei amantes*. Man kan jo ikke af disse Ord med Visshed slutte, at Brahe har været i Ribe; men da han synes at tjænde en Deel Ripensere, og da hans Navn findes paa Tab. Liliomont., saa forekommer det mig dog ikke saa ganske urimeligt. Det lod sig ogsaa vel tænke, at Dancy og Raad, der jo ofte fulgte med Kongen til Kolbinghuus og Sæderlev, personlig kunde have besøgt Bedel og tilladt, at deres Navne opførtes paa hiin Tavle.

Stift prydet med Inscriptioner, maaskee ogsaa med enkelte Skildrier af berømte Lærde eller fortjente Mænd¹⁷. Det var for Bedel ligesom et Tempel. Han selv betragtede sig som Tempels Præst. En Table, som han der havde opsat, mindebe Enhver, som traadte ind i Helligdommen, om de Pligter, han skyldte baade Tempel og Præsten. „Gud og Muserne indviet“, saaledes begyndte disse Love, „er dette Sted!“ De anbefalede dernæst Besøgeren Reenhed i Sind og Sæder, Bessedenhed, Lærvillighed, Arbejdighed for Stedet og dets Statte¹⁸. Bedel selv havde opsat disse Love; men ni af hans lærdeste og kjæreste Venner havde underkrevet dem: Charl. Dancey, Niels Kaas, Tyge Brahe, Hans Svaning, Hans Laugesen, Laurids Pedersen, Peder Hegelund, Peder Hansen og Niels Paaeste¹⁹. Under disse Navne læste man paa Hebraisk de samme Ord,

17 Gassendi vita T. Brah. p. 42: Prætereo proinde ornamenta varia, ac speciatim effigies præcipuorum Astronomorum, Hipparchi, Ptolemæi, Albategnii, Copernici, Landgravii ipsius, quas in Museo collocavit; ac rursus quas in hypocausto, Timocharidis, Hipparchi, Ptolemæi, Albategnii, Alphonsi, Copernici, sui ipsius. Prætereo demum inscriptiones et carmina &c. Over Studerekammeret paa Kriensborg stod den Inscription: non haberi sed esse: Dan. Mag. II. 167. Om nu Bedels Emulation ogsaa gif ud paa at fæste Portraiter til sit Museum, er vel usift; men ligesom det er tilsladt at formode det, saaledes kan Formodningen underkrettes ved de forskjellige af Bedel forfattede og blandt MSS. Vellej. endnu for Haanden værende Carmina in effigies, saasom in effigiem T. Brahei, Philippi Melanchthonis, Nicolai Kasii, Christiani IVti (MS. Bibl. U. H. Addit. no. 121 in 4to).

18 Hellerikke i dette Stykke faaer Bedel isoleret. Hent. Ranzau fæstet et Digt til sit Bibliotek: Salvete aureoli mei libelli &c.: Dan. Mag. I. 357. Brahe havde en Inscription over sit Studerekammer (som jeg nylig bemærkede; jfr. Dan. Mag. II. 167) og andesteds: Gassend. p. 43. — Tabula Bibliothecæ Liliomontanæ er mange Gange trykt og almindelig bekjendt: Inscript. Rip. p. 158—159. Cimbr. lit. II. 905. Zwerg. S. 491 o. f. v. Det gaar dog vel betragtet ikke an at ubelade dette mærkelige Monument her.

Tabula Bibliothecæ Liliomontanæ.

Deo ac Musis sacer est hic locus.

Calceos impuræ mentis, nisi rite lustratus deposueris, ne ingreditor. Flagitiosa mundi commercia ne respicito; ea abjurata procul hæc limina exulanto. Admissus, have, cede, posce, cedo, lege. Hospes si id in te serat, obambulato; si annuat, modeste ad rem inquirito. Fateri quæ ignoras, admirari quæ non capis, monere quæ melius nosti, probro est nemini. Nugis, jurgiis atque calumniis penitus abstineto; neque enim forum aut cauponam aut theatrum te hic ingressum confidito. Nihil imprudenter disjicito, aut rustice contrectato; nihil subdole asportato, criminaliorve aut malevole eliminato. Si quid postulas, repulsam auctus, ne ægre ferto. Admittenti te ne ulla specie creato tædium. Te ipsum abitus moneto; si manere rogatus, facilem te præbeto. Discessurus hospiti ac domui sospitatem et successorum dignum sincere voveto. Qui secus temere faxis, multator verecundia. Quod si facias sine pertinacia non expiaveris, ultorem experitor loci genium.

Andreas Severini Velleius.

Has leges quum ædituus rogassem, æquas et inviolabiles sanxerunt IX viri Deo et Patri cari:

Carolus Danzæus, L. G. Johannes Svaningius, D. R. Petrus Hegelius, D. R. Nicolaus Kaas, R. D. C. Johannes Lagonius, S. R. Petrus Johannis, S. O. Tycho Brahe, D. D. K. Laurentius Petreius, P. R. Nicolaus Paschasius, S. R.

הלקי אלהים לעולם

19 De ni Mænd, som vistnok til forskjellig Tid (Svaning var jo allerede død 1584) havde

som Bedel havde anbragt i Randen af sit ældre Bømærke; han havde ikke Blads til dem i det nyere, men vilde dog ikke miste dem. Man læste: „min Deel er Gud evindelig“.

ffrevet Lovene for det Bedelste Museum, ere alle enten bekjendte eller af mig ovenfor emtalte. See ovenf. S. 57—58. Laurentius Petrejus var rimeligviis sødt i Haderslev; ifr. Hegel. Cal. MS. 1592 b. 23 Martis og Resenii Inscr. Hafn. p. 108, paa hvilke Steder han kaldes Haderslebius og Haderslebiensis. Han gif sig i Ribe Skole; i det mindste regner Thura Valvæ Schol. apertæ MS. p. 390 netop denne samme M. Laur. Petri „inter illustriores hujus scholæ quondam alumnos“; men han maa have været en Deel ældre end Bedel. Efter at have forladt Skolen, reiste han udenlands, formodentlig allerebe i ældre Alder, og giftede sig i Wittenberg; thi Hegelund nævner d. 5 Febr. 1565 M. Laur. Petreii nuptiæ celebratæ Witebergæ. Han synes nu for det første at have taget sin Bolig i denne By, hvorfra han dog stundom kom til Leipzig; thi Hegel. Cal. d. 16 Mai d. A. siger: „In mercatu conuenimus M. Laurentium Petreium Witebergensem“. Han levede vel altsaa i Wittenberg med sin Hustru paa den Tid, da Bedel studerede og magistrerede der, og havde maaskee unge danske Adelsmand i Huset hos sig. Han blev fra Wittenberg kaldet til Præst til Petri Kirke i Kjøbenhavn (Resenii Inscr. Hafn. p. 213). D. 20 Febr. 1575 fik han Brev om sin Besoldning og Underholdning, eftersom han var bestilt og antaget „for en tydsk Prædikant, at skulle gjere Tjeneste til den nye Kirke, som vi have laadet tilfye udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn“, og samme Dag fik han Expectance-Brev paa det første ledige Kanikedom i Roeskilde Domkirke (Sjell. Reg. No. 11 fol. 145 b—146 a; meddeelt af Hr. Kall Rasmussen). Kort efter blev han gift paa ny; thi i Universitetets Regnskab fra 1 Mai 1576 til 1 Mai 1577 er antegnet, at der efter Rectors Befaling var givet 10½ Daler for ½ Last tydsk Vl, „som blev Messer Laurids, tydsk Prædikant, forskjænt til sit Bryllup“ (Consistorii Archiv; meddeelt af Samme). D. 6 Febr. 1579 fik Messer Laurids Pedersen, „Prædikanter til den tydsk Kirke udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn“, Brev paa et Kanikedom i Roeskilde Domkirke, som da var ledigt (Sjell. Reg. No. 12 fol. 1 a-b; meddeelt af Samme). Til sidst var han Lærer for K. Frederik II's yngre Døtre. D. 15 Decbr. 1591 gjor Kongen vitterligt, at, eftersom Messer Laurids Pedersen „nu udi nogle Aar haver laadet sig bruge her til Høve og paavaret hos de heibaarne Tyrslinder og Frefener, vore elffelige Hære Søstre, og bered Kjarligheder med Lassen og Striven nedstorfeligen og tilbørligen institueret, han og nu med Aar og Alder saa er bedaget, dertil og med Livssvaghed saa beladt, at han sig for (sic) saadan daglig Tjeneste maa til Stilhed og Rolighed begive“, da maa han i sin Livstid bekomme den aarlige Pension, som i hans Bestilling var forskrevet (Sjell. Reg. No. 13 fol. 220 b—221 a; meddeelt af Samme. Thura l. c. skriver: M. Laurentius Petri, Canonicus Roeskildensis et juniorum liberorum S. R. M. Informator). Han var altsaa *Pædagogus Regius*: saaledes udlægger jeg Bogkaverne P. R. paa Tabula Liliomontana; og Prof. Thorup var ligeledes uafhængig af min Formodning paa Grund af Thuras Beretning ogsaa kommen til denne Forklaring. Han boede paa Frederiksborg i Martz 1592. Dødsstedet og Dødsaaet angives eens i Resenii Inscr. Hafn. p. 108 (Indskriften paa hans Ligsteen i Frue Kirke) og i Hegelunds Cal. (Thura angiver samme Dødsaar); som Dødsdag angives hos Resen d. 17 Martz; men hos Hegelund anføres hans Død under d. 23 Martz (maaskee den Dag, paa hvilken hans Død er kommen til Hegelunds Kundskab). Dr. Nicolaus Theophilus fik d. 30 Martz 1592 Brev paa hans Kanikedom (Sjell. Reg. No. 13 fol. 258 a; meddeelt af Hr. Kall Rasmussen). Dette er, hvad jeg har kunnet samle om ham. Zwergius har S. 492 paa egen Haand gjort P. R. til Past. Rip.; men der var paa den Tid ikke nogen Præst i Ribe af dette Navn. — Endnu kunde der maaskee dog være Spørgsmaal om, hvem den paa Tavlen anførte „Petrus Hegelius, C. R.“ maatte være. Nærmest vil man jo vistnok tænke paa Bedels Ungdomsven Peder Jensen Hegelund og udlægge Bogkaverne: Canonicus Ripensis. Det er muligt, at han mener. Skulde man imidlertid finde nogen Banffelighed deri, at Hegelund neppe mere var Bedels Hære Ven (see ovenf. S. 116, 162 Not. 2) og at han i al Fald burde have været nævnt med sin Embedstittel (Lector Theol. eller Sognepræst ved Domkirken, efter den Tid, hvorpaa Tavlen er opsat) ligesom alle de andre, saa kunde man ogsaa tænke paa Borgermesteren Peder Mortensen Hegelund, der boede 1584, samme Aar som Svaning (Ripæ Cimbr. p. 585. Inscr. Rip. p. 80). Bogkaverne kunde i saa Fald udlægges: Consul Ripensis. Men det bliver jo altid usift.

En almindelig Oversigt over Bedels Bibliothek lader sig ikke mere give, om den ogsaa her var paa rette Sted; thi kjendt det ganske vist omfattede andre Fag end Historie²⁰, saa kjender man dog nu kun dets historiske Afdeling, eller endog deraf kun den Deel, som nærmest vedkom Fædrelandets Historie. Derover havde nemlig Bedel skrevet en Fortegnelse, den saakaldte Promus Condus, som dog i særdeles mangelfuld og uordentlig Tilstand er bevaret os. I dette Catalog havde han opført de Kilder og Hjælpemidler, som han benyttede til sin danske Historie, baade Haandskrifter og trykte Bøger²¹. Haandskrifterne udgjorde over halvtredie hundrede Stykker eller Numere og udbredte sig over alle Tidssalder af Nordens Historie. Saaledes eiede han gamle Chorographier, navnlig ogsaa Adam af Bremens Beskrivelse over de nordiske Lande, som han ikke havde optaget i sin Udgave af denne Forfatter²²; han eiede en stor Mængde Bidrag til den af Saxo behandlede Periode, hvilken han derved troede sig istand til at kunne fuldstændigere oplyse²³; han eiede over en Snees haandskrevne Annaler og Krøniker, der kunde betragtes som Fortsættelser af Saxo²⁴, og dertil endnu en Samling af Legender angaaende danske og fremmede Helgene, hvoriblandt maaffee ogsaa Robert af Elgins Historie om Hellig Knud Hertug, der senere synes forsvundet²⁵. Foruden disse Skrifter af almindeligere Indhold

²⁰ Der kan da aldeles ikke være nogen Tvivl om, at Bedel eiede f. Ex. en Deel theologiske Bøger — vi vide jo f. Ex., at han eiede Grundets Haandskrifter —, hvoraf ingen findes i Promus Condus, og en stor Deel af Classikerne, hvoraf der kun nævnes ganske faa, ikke engang en Homer. Man tør formode, at en stor Deel af disse Bøger blev optagne i Seren Bedels ikke ubetydelige Samling, hvorover der endnu findes en Fortegnelse, MS. Bibl. Reg. no. 1853 in 4to Tholste Saml., som udenfor videre skal omtales.

²¹ Promus Condus kaldes derfor: *Catalogus Scriptorum historiae patriæ, quibus Andreas Severini Vellejus in conscribendis operibus suis usus est*. Dog tog han det noget vidtsestigt med, hvad han af trykte Bøger regnede til et dansk historisk Bibliothek, ligesom Hjelmskjærne i en nyere Tid, og i mange af de Bøger, der nævnes i Promus Condus, vilke der neppe findes meer end et Par Linier, der kunne oplyse Danmarks Historie. De af mig i det følgende anførte Afskrifter findes alle i Promus Condus; men jeg anseer det for overflødig at henvis til Columnerne hos Westphalen for hvert enkelt deraf. Min Hensigt med den følgende Udsigt er overhovedet kun at give en almindelig Isee om Bedels Bibliothek og Apparater. En nøiagtigere Fremstilling vilde fordrø et eget Skrift, og man maatte da allerførst begynde med en ny Udgave af Promus Condus, der slet ikke kan benyttes til noget strengere Arbejde i dens nuværende Stikfæls.

²² *Descriptio regionum et insularum Aquilonis M. Adami Bremensis*. Andre Chorographier MS. vare: de Gothlandia culta ignoti auctoris, og om Festsinger.

²³ Dertil hørte den plattyske Saxo, Christiærn Pedersens Skrifter, Jon Tursons Historie indtil Valdemar II, Paralipomena til Saxo af R. Saguinus og Sect. Boethius, flere Afhandlinger de Gothis, Longobardis, Normannis, Cimbris, de Olg. Dano, Excerpter af Ditmarus Mersob., nogle Stykker om Bjørn Jernsbe, Harald Blaatand, Svend Tveskjæg, om Halon Iversen, Einolf, om Peter Duvin o. s. v. Ligeledes „R. Knuds Valdemars Søns Vederlags-Rat“.

²⁴ Nogle af disse ere ovenfor nævnte. Længst tilbage gif *Chronologica quædam descripta ex libro Stigoti Pors membranaceo ab an. Chr. 776 ad 1307*; og længst frem gif *Hemil Brjers Chronologie til 1549 og Petri Olai Historia ad Christianum III.*

²⁵ Om St. Albanus, Absalon, Anders af Slagelse, Bernhard, Bonifacius, Edmund, Rens, Keitillus, Knud Ronge, Knud Hertug, Margrete af Rjøge, S. Niels, S. Olaf, S. Ivercarus o. s. v.

havde Bedel ogsaa mange specielle Tractater til Dplysning af denne eller hin enkelte Begivenhed, stundom endog fra samtidige Dienvidner²⁶, ligeledes udførligere Fremstillinger af mindre Affnit i den danske Historie²⁷, og en temmelig betydelig Samling af Actstykker til den Periode, da Kampen mellem Hierarchiet og Kongemagten var flegen til det høieste²⁸. Mindre tilfredsstillende var Bedels Forraad af Haandskrifter til Aarhundredet mellem Christopher den Anden og de Oldenborgske Kongers Thronbestigelse²⁹; men derefter hævdede den sig atter noget, og ingen dansk Konges Historie var saa rigelig forsynet med vigtige Documenter som Christian den Andens³⁰. Den derefter følgende Tidsalder laae Bedel saa nær, at han deels ved Samtaler med ældre Mænd, deels endog af egen Erfaring maatte kunne supplere, hvad hans Haandskriftsamling manglede³¹. Til den danske Kirkehistorie var Bedels Bibliothek, som forhen bemærket, sparsomt forsynet, saa at der vel havde været Grund for ham til at beklage sig over

Bedel kjendte og brugte Robert af Elgin, fra hvem han havde den ovenfor S. 90 Not. 19 omtalte Notis om Borghildes Begravelse og Ravnet paa den sachske Sanger (Bedels Saxo S. CCLXXVII), og man skylder ham den første ældre Efterretning om denne Forfatter. Langebels Bestræbelser for at faa dette gamle Skrift tilveie vare forgjæves, og han maatte neies med at give os Corn. Damsforts Udtog (S. R. D. IV. 256 fg.). Men Arn. Magnaus vidste, at Skriftet omtr. 1690 fandtes i det Cottonske Bibliothek, hvor Christen Worm havde set det. Bibliothekets Thorsen laeder nu ved personlige Besøgende efter i hiint Bibliothek; men Svaret er endnu ikke kommet, og det hjer mig ondt, at jeg ikke her kan meddele det Forsøgs Resultat, som han velvillig havde tilstaaet mig. Promus Condus viser os, at Bedel eiede tre Legender om Knud Hertug, saa at det ikke er urimeligt, at en af dem kunde have været Rob. af Elgin, hvorom man ikke engang veed, om det var trykt eller utrykt, kjøndt det skiste, efter Madsen i Prom. Cond. at bemme, synes antageligt.

26 Om Julinsborg, Abbed Wilhelm's Breve, Kongebrev om Jernbyrds Affaelse, Keiser Frederik II's Affaelse af Siasien og Pavens Confirmation derpaa o. s. v.

27 En haandskr. Historie om de fire Konger Erik, Abel, Christopher og Erik Blipping.

28 Proceadacterne i Striden med Jacob Erlandsen, Literæ conjurationis Valdemari ducis in regem Danie, Breve mellem Erik Menved og Markgreverne af Brandenburg, Reconciliatio Eriki cum fratre Christophoro &c.

29 Om Ludvig af Eberstein og Staanes Pansættelse, Niels Erikens Aarsæide, Literæ ducis Burgundie de filia nuptura Erico Pomerano, Martin V's Bulle om Universitetets Anlæggelse, Breve af Christopher af Baiern o. s. v.

30 Den evige Forening med Norge, Mødet i Halmstad, Forhandlingerne med Iver Axlens, Chronologia vera Regis Johannis, K. Hans's Testamente. Til Christian II's Historie alene 33 Actstykker, hvoraf hans Kronike paa Riim, Buller af Leo X, flere Love og Anordninger, Forhandlinger med Carl V, med Skotland, med Rusland, med Frankrig, om de svenske Uroligheder og Stridighederne med Lybel, Dpfigelsesbrevet, Correspondancen med Frederik I, og Corn. Agrippas oratio pro Johanne, filio Christ. II &c.

31 Syge Krumpens „Underviisning“, Christian II's Leide, Godste Ahlefelds Erklæring, Dom over Hans Laufen, Albrechts og Gr. Christophers Brev til Landstinget, Valgforhandlinger med Christian III. — Om Kjøbenhavn's Beleiring, Articuli objecti episcopis pontificibus, Peder Strams Historie, Jac. Borbing og Niels Hemmingsen de vita Christiani III, Lauge Arnes og Dve Bilde's Testamenter. — P. Dfusus der Ditmarsk. Krig, den svenske Feide, Lybelernes Forhandlinger med Erik XIV, Daniel Ranpaus Log, Hørluf Trolles og Otto Krumpens Historie, Lehnstagens i Døense. K. Frederik II's Begravelse o. s. v.

En almindelig Oversigt over Bedels Bibliothek lader sig ikke mere give, om den ogsaa her var paa rette Sted; thi skjøndt det ganske vist omfattede andre Fag end Historie²⁰, saa kjender man dog nu kun dets historiske Afdeling, eller endog deraf kun den Deel, som nærmest vedkom Fædrelandets Historie. Derover havde nemlig Bedel skrevet en Fortegnelse, den saakaldte *Promus Condus*, som dog i særdeles mangelfuld og uordentlig Tilstand er bevaret os. I dette Catalog havde han opført de Kilder og Hjælpemidler, som han benyttede til sin danske Historie, baade Haandskrifter og trykte Bøger²¹. Haandskrifterne udgjorde over halvtredie hundrede Stykker eller Numere og udbredte sig over alle Tidssaldere af Nordens Historie. Saaledes eiede han gamle Chorographier, navnlig ogsaa Adam af Bremens Beskrivelse over de nordiske Lande, som han ikke havde optaget i sin Udgave af denne Forfatter²²; han eiede en stor Mængde Bidrag til den af Saxo behandlede Periode, hvilken han derved troede sig istand til at kunne fuldstændigere oplyse²³; han eiede over en Snees haandskrevne Annaler og Krøniker, der kunde betragtes som Fortsættelser af Saxo²⁴, og dertil endnu en Samling af Legender angaaende danske og fremmede Helgene, hvoriblandt maaffee ogsaa Robert af Elgins Historie om Hellig Knud Hertug, der senere synes forsvundet²⁵. Foruden disse Skrifter af almindeligere Indhold

²⁰ Der kan da aldeles ikke være nogen Tvivl om, at Bedel eiede f. Ex. en Deel theologiske Bøger — vi vide jo f. Ex., at han eiede Grundets Haandskrifter —, hvoraf ingen findes i *Promus Condus*, og en stor Deel af Classikerne, hvoraf der kun nævnes ganske faa, ikke engang en Homer. Man tør formode, at en stor Deel af disse Bøger blev optagne i Seren Bedels ikke ubetydelige Samling, hvorover der endnu findes en Fortegnelse, MS. Bibl. Reg. no. 1853 in 4to. I det sidste Saml., som endnu for videre skal omtales.

²¹ *Promus Condus* kaldes derfor: *Catalogus Scriptorum historiae patriæ, quibus Andreas Severini Vellejus in conscribendis operibus suis usus est*. Dog tog han det noget vidtsestigt med, hvad han af trykte Bøger regnede til et dansk historisk Bibliotek, ligesom Hjelmskjærne i en nyere Tid, og i mange af de Bøger, der nævnes i *Promus Condus*, ville der neppe findes meer end et Par Linier, der kunne oplyse Danmarks Historie. De af mig i det følgende anførte Afskytter findes alle i *Promus Condus*; men jeg anseer det for overflødig at henviser til Columnerne hos Westphalen for hvert enkelt deraf. Min Hensigt med den følgende Udsigt er overhovedet kun at give en almindelig Isee om Bedels Bibliothek og Apparatur. En nøiagtigere Fremstilling vilde fordrø et eget Skrift, og man maatte da allerførst begynde med en ny Udgave af *Promus Condus*, der slet ikke kan benyttes til noget strengere Arbejde i dens nuværende Skikkelse.

²² *Descriptio regionum et insularum Aquilonis M. Adami Bremensis*. Andre Chorographier MS. vare: de Gothlandia culta ignoti auctoris, og om Helsingør.

²³ Dertil hørte den plattyske Saxo, Christiern Pedersens Skrifter, Jon Tursens Historie indtil Valdemar II, Paralipomena til Saxo af R. Saguinus og Sect. Boethius, flere Afhandlinger de Gothis, Longobardis, Normannis, Cimbris, de Olg. Dano, Excerpter af Ditmarus Mersob., nogle Stykker om Bjørn Jernsbe, Harald Blaatand, Svend Tveskjæg, om Halon Iversen, Elnoth, om Peter Duvin o. s. v. Ligeledes „R. Knuds Valdemars Sønns Veberlags-Rat“.

²⁴ Rogle af disse ere ovenfor nævnte. Længst tilbage gif *Chronologica quædam descripta in libro Stigoti Pors membranaceo ab an. Chr. 776 ad 1307*; og længst frem gif *Henrich Brjers Chronologic* til 1549 og *Petri Olai Historia ad Christianum III*.

²⁵ Om St. Albanus, Absalon, Anders af Slagelse, Bernhard, Bonifacius, Edmund, Rong, Ketillus, Knud Ronge, Knud Hertug, Margrete af Røge, S. Riels, S. Olaf, S. Iphocarus o. s. v.

havde Bedel ogsaa mange specielle Tractater til Oplysning af denne eller hin enkelte Begivenhed, skundom endog fra samtidige Dienvidner²⁶, ligeledes udførligere Fremstillinger af mindre Afsnit i den danske Historie²⁷, og en temmelig betydelig Samling af Actstykker til den Periode, da Kampen mellem Hierarchiet og Kongemagten var steget til det højeste²⁸. Mindre tilfredsstillende var Bedels Forraad af Haandskrifter til Aarhundredet mellem Christopher den Anden og de Oldenborgske Kongers Thronbestigelse²⁹; men derefter hævdede den sig atter noget, og ingen dansk Konges Historie var saa rigelig forsynet med vigtige Documenter som Christian den Andens³⁰. Den derefter følgende Tidsalder laae Bedel saa nær, at han deels ved Samtaler med ældre Mænd, deels endog af egen Erfaring maatte kunne supplere, hvad hans Haandskriftsamling manglede³¹. Til den danske Kirkehistorie var Bedels Bibliothek, som forhen bemærket, sparsomt forsynet, saa at der vel havde været Grund for ham til at beklage sig over

Bedel kendte og brugte Robert af Elgin, fra hvem han havde den ovenfor S. 90 Not. 19 omtalte Notits om Borhildes Begravelse og Navnet paa den sachske Sanger (Bedels Saxo S. CCLXXVII), og man skylder ham den første aldre Efterretning om denne Forfatter. Langebels Bestræbelser for at skaffe dette gamle Skrift tilveie vare forgjæves, og han maatte neies med at give os Corn. Hamsforts Udtog (S. R. D. IV. 256 fg.). Men Arn. Magnus vidste, at Skriftet omtr. 1690 fandtes i det Cottonske Bibliothek, hvor Christen Worm havde seet det. Bibliothekar Thorsen laeder nu ved personlige Beskjendtskaber eftersege i hiint Bibliothek; men Svaret er endnu ikke kommet, og det hjer mig endt, at jeg ikke her kan meddele det Forsøgs Resultat, som han velvillig havde tilstaaet mig. Promus Condus viser os, at Bedel eiede tre Legender om Knud Hertug, saa at det ikke er urimeligt, at en af dem kunde have været Rob. af Elgin, hvorom man ikke engang veed, om det var trykt eller utrykt, skjøndt det skifte, efter Pladsen i Prom. Cond. at demme, synes antageligst.

²⁶ Om Julinøborg, Abbed Wilhelm's Breve, Kongebrev om Jernbyrds Affælselse, Keiser Frederik II's Affælselse af Slavien og Pavens Confirmation derpaa o. s. v.

²⁷ En haandskr. Historie om de fire Konger Erik, Abel, Christopher og Erik Glipping.

²⁸ Processacterne i Striden med Jacob Erlandsen, Literæ conjurationis Valdemari ducis in regem Daniæ, Breve mellem Erik Menved og Markgreverne af Brandenburg, Reconciliatio Eriki cum fratre Christophoro &c.

²⁹ Om Ludvig af Eberstein og Skaanes Pantsættelse, Niels Eriffens Arbeide, Literæ ducis Burgundiæ de filia nuptura Erico Pomerano, Martin Vs Bulle om Universitetets Anlæggelse, Breve af Christopher af Batern o. s. v.

³⁰ Den evige Forening med Norge, Mødet i Halmstad, Forhandlingerne med Jøer Axlens, Chronologia vera Regis Johannis, R. Hans's Testamente. Til Christian II's Historie alene 33 Actstykker, hvoraf hans Krenitke paa Niim, Buller af Leo X, flere Love og Anordninger, Forhandlinger med Carl V, med Skotland, med Rusland, med Frankrig, om de svenske Uroligheder og Stridighederne med Lybel, Opfigelsesbrevet, Correspondancen med Frederik I, og Corn. Agrippas oratio pro Johanne, filio Christ. II &c.

³¹ Styge Krumpens „Underviisning“, Christian II's Leide, Godste Ahleselds Erklæring, Dom over Hans Laufen, Albrechts og Gr. Christophers Brev til Landsþinge, Valgforhandlinger med Christian III. — Om Kjøbenhavn's Beleiring, Articuli objecti episcopis pontificibus, Jøder Skrams Historie, Jac. Bording og Niels Hemmingsen de vita Christiani III, Lauge Arnes og Ove Bilsed's Testamenter. — O. Dflus der Ditmarsch. Krieg, den svenske Feide, Lybelernes Forhandlinger med Erik XIV, Daniel Rangaus Log, Hørluf Trolles og Otto Krumpens Historie, Lehnstagselsen i Odense. R. Frederik II's Begravelse o. s. v.

Kirkerne og Capitlerne Uvillighed til at aabne deres Brevsamle³². Noget rigere vare hans Samlinger til Norges og de norske Blandes Historie; han havde Chorographier, gamle Krøniker, der vare Udtog og Fortsættelser af Snorro, Bispekrøniker, Love og deslige³³. Ligeledes besad han ret smukke Haandskrifter til Sleevigs og til Holstens Historie, navnlig adskillige Annaler, hvoraf nogle gik langt tilbage, andre naaede op næsten til hans egen Tid³⁴. De omliggende Landes Historie, der saa ofte berører og griber ind i Danmarks, især Sverrigs, Østersølandenes og Englands, havde deres egen Rubrik i det Bedelfe Manuskrift-Catalog; men han anførte dog kun de Stykker deraf, som han under Udarbejdelsen af sit store Værk vilde benytte³⁵. — De trykte Bøger, som Bedel regnebe til den dansk-historiske Afdeling af sit Bibliothek udgjorde over halvtreds findstye Folia, en Deel Quarter og Octaver. Dette Apparat var vel det meeste af, hvad der dengang var trykt³⁶; dog manglede adskilligt endog af det, som Bedel baade kjendte og benyttede. Men det er derved at bemærke, at Bedel ingenlunde havde sluttet sine Samlinger, da han skrev sin Promus Conducus; tværtimod vedblev han at foretage baade sine Haandskrifter og sine trykte Bøger lige til sine sidste Levkaar³⁷.

32 De episcopis Lundensibus, Summa processus in causa eccles. d. Canuti Othiniensis, Chron. eccles. Ripensis og nogle Klosterhistorier — var det hele.

33 Absalon Pedersen, Excerpter af Zieglers Scandia, om Norges første Begyndelse, flere norske Krøniker paa Norsk (Jølefs og Arved, hvorom jeg maa nøies med at henvise til Werlauff de Aris multis c. p. 99 sqq. og Engelsktske Univ. Ann. 1808. II. 69 sq.) og Dansk, i Prosa og Rim, aldre og nyere, en halv Sneed i Tallet, Hirdstraen, Hæson Vø Forbund med Skotland, Landemærk mellem Norge og Sverrig, Seiladser fra Norge til flere Steder. Om Bisperne i Norge og det Blande. Om Orkeneerne, Færøerne, Island (Gubbr. Thorslaffen, Paul Stigsen, Sturlaug's Historie) og flere Seiladser til Grønland o. s. v. — Det synes, at Bedel af disse norske Krøniker har udfærdiget en Del Stykker til Oplysning af Danmarks Historie. I det mindste fandtes paa det gamle Universitetsbibliothek, Cypriani Capsa MSS. Ordo IV, iblandt andre Vellejana et saadant Brudstykke, der udtvovl var tilhæftet Bedels Afh. de app. regni Danicæ: MS. Bibl. U. H. Addit. no. 218 in 4to.

34 Chronicon Saxonie 800—1500, Chron. Holsatiæ, Eiderstedensium, Frisiorum, Tiemarsis, Svaning de pseudo Slesvicensi, Ab. Trajiger's Hamb. Chronik o. fl.

35 Erici og St. Petri Krøniker, St. Birgittes Bog, H. Möller carmen de Carolo Canuti, Erik Eriksens Brev mod Gustav, og Gustavs til Fr. Banner, Constit. Arosiensis, K. Erik XIV's Affærdig. — De rebus Livonicis, Baldemars Salg, Confirmation af Privilegerne ved Hørmesteren, Rostock Chronik, Preuss. Chronik, Chronicon ordinis Teutonici, Historia Moscovitica, Jo. Magni og Jac. Ulfeldi Iter Ruthenicum, Historia Jagellonis, Alfreds Forbund med Syberne, Edwards Lov, de Danegelto, Knud b. Stores Lov, Lex Danorum et Norvavorum in Britania, de Hundredis, de Heretochiis o. s. v.

36 Deraf vil jeg blot nævne: Vergil. Polyborus, Otto Frisingensis, Hector Boetius, Ga. Buchanan, M. Cromerus, Alb. Krantz, den Holster Krønike, Jo. Funccius, Leonh. Krengelmeier, Mr. Buchholzer, Regino, Sigebert, Lambertus Schafnab., Abbas Urspergensis, Theuerdank, Rob. Gaguinus, Paulus Emilius, Flav. Blondus, Rob. Balthusius, Joh. Aventinus, Jo. Goropius, Lud. Pincus, Silbas, Beda, Frodoardus, Matth. Parisiensis, Alex. Gaguinus, Beat. Rhenanus, Jo. Dalmatinus, Eneas Sylvius, Rich. Stanthurst, Guil. Lombardus, Chytraeus, Helmold, Alb. Stadensis, Jo. Gieseler o. m. fl. Men det er dog paaafaldende, at iffe engang Saxo nævnes.

37 Han fortsatte dette Indbød endog i Aaret 1606, som man ser af et utrykt Brev fra Hans Andersen, som nedenfor vil blive omtalt.

VIII. Dersom Promus Condus indeholdt Alt, hvad Bedel dengang eiede til dansk Historie, eller dog det Væsentligste deraf, saa maatte man vel tilskaae, at hans Apparat var temmelig ringe i Forhold til det høie Maal, han havde sat sig, og at han vel kunde have Grund til at betænke sig paa at begynde Udarbejdelsen af sin Historie med disse Midler. Men Bedel selv vurderede sin Samling langt højere; han meente, at den paa hans Tid ikke havde sin Lige¹. Dette er jo muligt; i al Fald var det godt, at han selv stod i denne Formening og deraf kunde hente Mod til at angribe sin vanskelige Opgave. Han havde sagt: „i et Aarstid efter min Reise skal jeg fuldende min Historie“. Der var selvfølgelig ingen Tid tilovers. Fru Beate Bilde, som maaskee havde truffet ham i Foraaret under hans Ophold paa Kronborg, havde atter mundtlig erindret ham om Biserne. Han svarede hende: „Et andet vigtigere Arbejde nøder mig nu til at lade dem ligge“².

Dette vigtigere Arbejde var intet andet end Historien, som Bedel havde lovet. Der er da ingen Tvivl om, at han i Sommeren 1590 for Alvor begyndte paa dens Udarbejdelse, og det synes, at han ikke har ophørt dermed, før han, rimeligvis i det næste Foraar, havde en betydelig Deel af dette Værk færdig til Udgivelse. Thi ved denne Tid skrev han den udførlige Fortale til sin store Krønike³, og dette vilde have været et hensigtsløst Foretagende, dersom han ikke havde havt ifinde at udgive Værket selv. Hvormeget Bedel i dette Aarstid havde forberedt til Udgivelse, lader sig kun af andre Omstændigheder formode, og — for strax at sige det — man maatte vel kunne antage, at det har været Indledningen til det hele historiske Corpus samt den første Tome af den egentlige Kongekrønike. Indledningen, eller de tre første Bøger⁴, maatte

1 See ovenfor S. 128 af Bedels Brev til Alb. Friis. Jeg bemærker dog, at dette Brev, skjønt uden Datum, maa være nogle Aar yngre end denne Tid, og at Bedel virkelig dengang (1595) eiede adskillige Skrifter, der ikke ere opførte i Promus Condus.

2 Danske Biser, Fort. Bedel anferer endnu til Undskyldning for, at han opsatte Biserne saalænge, den Grund, „at her vdi Riget ringe Marsag (de søvære) haver begivet sig, at omgaaes med Biser enten at læse eller siunge vdi midlertid“. Hvad skal dette sige? Sigter han alene til Kong Frederik den Andens Død, eller var han af andre Grunde misfornelet? Røgens Hørsens Venrettelser er noteret i Hegel. Cal. b. 18 Januar 1589.

3 Zwergius S. 509 har allerede bemærket dette, og ved at gennemlæse denne Fortale maa man ogsaa bringes paa den Mening, at den er skrevet 1590 eller 1591. Om Zwergius har havt nogen anden Rilde, sees man ikke.

4 Som en saadan Indledning maatte de tre første Bøger efter den af Bedel lagte Plan (see ovenf. S. 141) ansees, altsaa Chorographien, Ethnographien og Ethographien. Dette var haade Bedels egen Spnsmåade og den almindelige paa hans Tid. Hans Samtidige Hermannus Chytræus Vejanius (d. e. fra Bø), der saa Aar efter bereiste Skaane i samme Hensigt som Bedel, begyndte sine Monumenta Scanensia (Lagerbring Mon. Scan. Vol. I. p. 278) saaledes: Cum omnis historia duobus utatur potissimum luminibus, *χρονολογία* videlicet et *τοπογραφία*, scribenti mihi res Danicas in his acquirendis, quantum fieri potuit, operam impendi strenuam. Topographiam nullus consequitur melius quam is, qui loca, in quibus res gestæ perhibentur, coram peragret, diligenter intueatur et perlustret. Det er som skrevet af Bedel eller om Bedel: S v e n d T i u s. C 3 sgg.

han vel nemlig omtrent have anseet for fuldendt strax efter Hjemkomsten fra Reisen. Den første Bog eller Chorographien havde jo dengang allerede syvdelst ham næsten i et Par Aar, og Winteropholdet i Ribe maatte have givet Tid og Ro til at bearbejde, hvad der paa Reiserne var samlet; den anden Bog eller Ethnographien var alt for hele syv Aar siden bragt saa vidt, at han offentlig havde kunnet fremlægge Prøver deraf⁵, og den tredje Bog eller Ethnographien var neppe af noget særdeles betydeligt Omfang. Disse trede Bøger vare et Forarbejde og vilde formodentlig kunne have udgjort et Bind af passende Størrelse. Hvad Bedel derimod ifølge sit bestemte Løfte kunde formodes at have arbejdet paa i Aaret 1590—1591, er den første Tome af Kongekroniken selv, eller de sex Bøger fra den sjerde til den niende, der naaede op til Kong Baldemar den Store⁶, og altsaa vare en Slags Omarbejdelse af Saxo. Thi deels var dette et Afsnit, hvortil han allerede for mange Aar siden havde samlet og forberedt sig, deels finde vi, at det næste Stykke, som han ubearbejdede i de følgende Aar, var Kongekronikens anden Tome fra niende til trettende Bog eller til Kong Baldemar Atterdag⁷. Spørges der nu om Bestaffenheden af den saaledes færdige første Tome, saa er man ligeledes henvist til Formodninger. Det synes da, at Kroniken skulde have begyndt med Kong Dan, som Bedel ansaae for den første Gnekonge, og at den i Hovedsagen skulde slutte sig til Saxo⁸: dog vilde Bedel tilføie chronologiske Bestemmelser efter en gammel Rulle, som han i denne Henseende meget stolede paa, og i den ældste Tid indskyde adskillige Konger, som Saxo havde forbigaaet, men han fundet i andre gamle Monumenter og Skrifter⁹. Bedel vilde desuagtet forforte Saxos Fremstilling fra Begyndelsen

⁵ Næmlig *Aff. de orig. app. regni Daniæ. § Prom. Cond. col. 1585—86* hedder det: *Ethnographia, quæ agit de populis omnibus, qui nomine Danico censendi veniunt, eorumque originibus, nominibus et migrationibus. Hi populi sunt in primis Dani, Cambi, Gothi, Vandali, Longobardi et Normanni. De his quid sentiendum, ex variis scriptoribus citantur testimonia: ἀμολύττοι enim fuerunt.*

⁶ Naar man vil sammenligne Bedels Plan, som jeg har ladet aftrykke ovenfor (S. 141 ff.) med *Prom. Cond. a. St.*, saa vil man see, at Kongekronikens første Tome indeholdt de nævnte Bøger.

⁷ Hvorledes Bedels *Paralipomena historiarum Danicarum s. Appendix Saxoniana* som et Forarbejde var bleven til i Aarene 1571—1575, er viist ovenf. S. 79—84. — At Bedel selv nogle Aar efter denne Tid havde fuldstændig ubearbejdet den anden Tome af sin Historie, fra Kong VI til Baldemar IV, maa jeg ansee for vist; jeg beder blot, at man vil skænke mig Berøiset den mest fort Tid, da det beroer paa et utrykt Actstykke, som jeg paa sit Sted skal meddele i det næste Udtog. Se ogsaa nedenfor S. 187 Not. 16.

⁸ Svend Liuv. c6: Udi den sjerde Boog gaaer Historien an, og gives deri den tiende, hvorledes at Dan, Dumbles Sen, er først vorden Enevolds Konge i Danmark, efter at Almuen, som menes, tilforn haver været deelt hver Hætte for sig, under sin visse Konning eller Høvding, som de vare lydige og hørighe.

⁹ Svend Liuv. Fort. c6 vers.: herudi følge vi en gamle Rolleskrift, paa hvilken findes optegnet, hvorlænge at huer Konge skal have Regeret o. s. v. — En gamle Document maa have gaaet langt tilbage i Tiden, da det, som man af det følgende ser, havde chronologiske Bestemmelser for Frode Fredegod. At sætte hans Levetid ved Christi Tids

sen af indtil Gotsfred og Gorm, fordi han ikke ansaae den for paalidelig; men derimod vilde han efter denne Periode atter udvide Saxos Fremstilling og næiere bestemme de enkelte Begivenheder ved at sammenholde Saxo med fremmede Krønikefærdere¹⁰. Saaledes bestrev Bedel selv sit Arbejde, og videre kan man ikke komme. Bedel, som her heelt igjennem havde Saxo at holde sig til, udarbejdede uden tvivl foreløbig kun de enkelte Stykker, hvori han betydeligere afveg fra denne, og ansaae vel dermed den første Tome for færdig, i den Tanke, at han under selve Trykningen let kunde nedskrive de Stykker, der i det Væsentlige ikke skulde være andet end hans danske Saxo. Det er saaledes muligt, at denne Tome aldrig i Sammenhæng blev bragt paa Papiret; thi til Trykningen kom det aldrig. Var det Utilfredshed med Arbejdet, eller frygtede Bedel Andres ubillige Domme¹¹, eller vilde han kun bide, indtil en større Deel var udarbejdet: dette lader sig ikke afgjøre. Vist er det, at denne eller disse Tomer af Historien ikke udkom¹², og at Bedel fra den samme Tid af hengav sig til eller søgte oplivende Afveerling i andre og mindre anstrengende Arbejder.

Det var overhovedet oftere Bedels Skik at afbryde sine alvorlige historiske Forskninger ved smaae videnskabelige Syssler, som Dieblisset gav Anledning til. Han manglede uden tvivl noget i den for en Historiker saa nødvendige Bedholdenhed og aandelige Haardførhed. Da saaledes hans Hustrues Fætter Lauge Christiansen¹³ i Foraaret 1591 skulde afgaae fra Ribe Skole til Univer-

gammelt: þat er ætlan manna, þá er Fróðafriðr var, at i þann tíma væri i Rómaborg Ágústus keisari, sá er frið setti um allan heim; þá var Krístr borinn. Fornm. Sög. XI. Sögubr. I. S. 413 — et ganske mærkeligt Stykke!

10 Sv. Liu. c7-c8 vers.: Men at jeg ikke haver fuldt Saxonis Historie saa vidtloftig efter, som hand den haver foregivet vdi de første otte Bøger o. s. v. Man seer atter her et Beviis paa, at Bedel ikke ansaae Saxo for en „lapis Lydius“, som Anders Fosø beskyldte ham for at gjere. Siden der vi komme til Kong Gorm hin gamle, og saa fremdeles til Kong Gøttriks Tid, da have vi lettere Vilkaar, at vi kunne da meget bedre ligne vore Indlandske Historier med Ublandske o. s. v. Denne Betragtning er rigtig og væsentlig i vor gamle Histories Chronologie; kun synes Bedel her at anvise Gorm en urigtig Plads. — Den hele Fortælle synes ogsaa indirecete at bevise, at Bedel dengang vilde have udgivet kun den Deel af sin Krønike, der svarede til Saxo; thi den indeholder en heel Deel Detail om den aldre Historie, men slet intet om den (endnu ikke udarbejdede) nyere.

11 Derfor var Bedel altid angstelig. Netop paa denne Tid (1591), i Ligpr. over Claus Stambeil AG, taler han om, hvad „noget Seersindigt oc Affuindsiugt menniske kunde fortenke eller laste“ ham for.

12 Den her meddelte Betragtning om Bestaendigheden af Bedels Krønikes første Tome er nærmest et Forsøg paa at forklare, hvorfor den ingensteds nævnes i det Følgende, medens man har gyldige Vidnesbyrd om Tilværelsen af den anden Tome. Denne blev siden afleveret til R. Krag; den første nævnes ikke ved den Leilighed. Dette kunde endda forstaaes paa en anden Maade; men at den hellerikke sandtes hverken mellem de Sager, der efter Bedels Død afgaves til Universitetsbibliotheket, eller blandt de Bøger, som Søren Bedel bevarede for sig og sine Arvinger — hvilket jeg nedenfor af tvende utrykte Actstykker, som jeg først senere erholdt, skal godtgjøre — opfordrer til megen Tvivl om Tomens fuldstændige Tilværelse, tør jeg end ikke ligefrem benægte den. Bedel arbejdede overhovedet stykkevis paa sin Historie; det siger han udtrykkelig (Sv. Liu v. Fort. b4 vers.), og Stykker, hørende til denne første Tome, have vi endnu baade trykte (Sv. Liu v.) og utrykte blandt de Bedelske Haandskrifter.

13 Ripæ Cimbr. p. 604 lase vi om denne Lago Christiani, at han d. 15 Decbr. 1600

titet, saa forherligede Bedel denne Familiefest ved at udgive en latinsk Afhandling af den berømte Johannes Synningius om Forbindelsen mellem Theologie og Philosophie, med en Dedication til den unge Lauge og en anbefaling for ham til Professor Peder Aagesen¹⁴. Dmtrent ved den samme Tid skrev Bedel ogsaa nogle korte Kiim eller Psalmer over hvert af Aarets Evangelier¹⁵. Men det Foretagende, som i denne Hviletid især beskjeftegede Bedel, var dog Udgivelsen af de Folkeviser, som han i saa mange Aar havde lovet Entledningen. Paa sine Reiser havde han uden tvivl forøget sit Forraad deraf¹⁶, og da

magistrerede i Marburg, og at han med Iver lagde sig efter orientalske Sprog. Han maa formodentlig være død i en ung Alder; men jeg finder hverken her eller hos vore Litteratorer noget Dødsaar angivet. At han var en Broderføn af Bisoppen, siger Bedel.

14 Oratio de studiis philosophicis, theologiæ studioso necessariis, recitata a Jo. Synningio, ante annos XLVI. Ex officina Liliobergeni anno 1591. Den udkom i Maris Naaned, og er den første Bog, jeg har fundet trykt i Bedels eget Boptrykkeri. Rigtig nok nævner Worm II. 562 en Forklaring over den 127 Psalme, trykt i Ribe 1569. 8vo, og saavel han som Ryerup (S. 643) en Udg. af Septem Sapientes Græciæ fra Ribe 1572 (see ovenf. S. 61, 77). Men dette er vistnok urigtigt og bygget paa Linds Fortegnelse over Karen Brahes Bibliothek, hvor der nu kun findes en Kjøbenhavnsk Udgave fra 1572. Derfom den Udg. af Sept. Sap. Gr., som hos Møller og i Refens Biblioth. angives at have været trykt i Kjøbenhavn 1590, dog var trykt i Ribe, saa blev denne den første Bog fra Bedels Officin. Ogsaa Oratio Synningii skulde efter Worm og Ryerup være udkommen samme Aar baade i Ribe og i Kjøbenhavn. Det er ikke meget rimeligt; jeg kjender kun den fra Ribe. — Denne Afhandling af Synningius er meget smukt skrevet. Af Bedel er kun Dedicationen og nogle Slutnings-Bemærkninger, indeholdende et Bønneskyrd fra Melancthon om Synningius, et Løfte af Bedel om at ville skrive hans Brønst og et Par Epitaphier over ham af Bedel. Om Peder Aagesen lyde Bedels Ord saaledes: Audies hæc eadem indicies tibi inculcari viva voce præstantissimi ac eruditissimi viri, M. Petri Haggæi, amici nostri integerrimi, ad quem te ex consilio reverendi tui patris, soceri mei dilectissimi, jam mittere constituit parens tuus carissimus. At Bedel kjendte Peder Aagesen, er det rimeligt; thi han stod i nære Forbindelse med Niels Hemmingsen og Peder Ore: Vind. Acad. Hafn. p. 144.

15 I Raadsm. Svendsen Ddenses liden nyttig Evangelist-Epistolisk Haandbog, Dedic. fol. a 4 vers. nævnes afskillige Psalmeligter og beresiter siges: „Siden hafver M. Anders Bedel (vel fortient aff dem som hafve lyst til at læse oc vjbe vore Danske Historier) 1591 sammenstrevet fire Rym over hvert Evangelium om Aaret, som oc kunde beqvemmeligen siunges“. Disse Psalmer er formodentlig nu aldeles tabte; derimod findes en anden, der maaskee ogsaa kunde være skrevet paa samme Tid, da Bedel for Alvor tog fat paa Udgaven af sine Kjømpesiser. Blandt MSS. Bibl. Reg. G. Igl. Saml. No. 2397 in 4to findes nemlig en Samling af Viser, som Bedel har benyttet, og her i Haandskriftet har han med egen Haand skrevet en Psalm, der begynder saaledes: „Men ist: Gud i Himmerig“, og er ganske forskjellig fra den kjendte Psalm af lignende Begyndelse. Dette er vel velvillig meddeelt af Hr. Cand. E. J. Brandt, og supplerer hvad der ovenf. S. 69 Not. 7 er sagt om Bedels Forsøg i Psalmeligting.

16 Blandt MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 826 in fol. G. Igl. Saml. findes et Papir, der ovenfor er nævnet som indeholdende Notitser, optegnede under en antiquarisk Reise i Norrejylland. Dette Papir har Bedel skrevet følgende Ord: „Den Bise om Henrich Aagesen om det slag ved Alsted. Dette betyder, at han vistnok vilde spørge om denne Bise, eller at han havde erfaret, hvor den var at finde; thi saadanne Antegnelser for at huske sig paa Noget findes meget ofte i Bedels Papirer. Bedel har ogsaa sammesteds noteret det Bekjendte: „Valder oc Rune hans vif“ ic., som ogsaa findes ogsaa paa Reisen havde borte: Bedels Recension deraf stemmer ikke med den sædvanlige Form, som den nok passer til det Sagn, som knyttes til denne (Antiqu. Ann. I. 280); en anden Skrift har den net i Helvaderi Hist. Sacr. Encolp. S. 264, hvorefter ogsaa den første Linie er noget anderledes. Billedet findes der paa et Blad foran i Paralip. histl. Danicc. T. III (MS. B. R. no. 100).

han nu, oftere paaminde af Beate Bilbe, endelig tog dette for sig, bestemte han at ville gaae et Skridt videre, end han havde forpligtet sig til: han vilde ikke sende Dronning Sophie en Keenskrift, men en trykt Bog. Til denne Ende udvalgte han da af sit større Forraad et Antal af hundrede gamle Sange og indbeelte dem i tre Glasfer, hvoraf den første indeholdt sex og tyve Rjæmpeviser¹⁷ om Helte, hvis Lidsalder, Opholdssted og øvrige Forhold ikke med nogen Visshed lod sig bestemme, den anden indeholdt fem og halvtredstindstyve Viser¹⁸ om vore danske Kongers og Dronningers Levnet og Bedrifter, den tredje endelig nitten Viser om danske Riddermænd¹⁹. Saaledes overgaves Manuskriptet til Liliebjergets Bogtrykker Hans Brun. De faa historiske eller litteraire Oplysninger, som Bedel vilde tilføie, krævede ikke megen Tid, og ved Midten af Aaret 1591 udkom disse hundrede udvalgte danske Viser med en Tilskrift til Enkedronningen, hvis Dnster havde fremkaldt dem²⁰. Hvad

fol. Bl. Igl. Saml.), ved Siden af Antegnelser om nogle fundne Gravhøie, ogsaa nogle gamle-Bers. — Jeg bemærker dette ogsaa, forbi Wilh. Grimm (Alt dän. Helbenlieb. Borr. S. XII) synes mig at faae i den Formening, at Bedel havde alle sine Viser af skrevne Bisebøger. Vistnok gaves der adskillige skrevne Bisebøger for Bedels Tid, ja selv hans Svigersfader Hans Svaning eiede en saadan, som vistnok af ham er bleven benyttet (Abrh.-Nyerup-Rahb. Udg. V. Beslutn. S. 18); men Grimm har dog uidentvisl misforstaaet Peder Syv (Fort. § 17, 18) og overset, at der laae hundrede Aar mellem ham og Bedel. Peder Syv siger kun, at han selv havde forefundet skrevne Bisebøger — Nogle have endog, skjøndt det er meget tvivlsomt, dertil regnet Bedels egen Samling (jfr. Sandv. Levn. af Middelald. Digtek. I. Forr.); men han siger ikke, at Bedel fandt det saaledes eller alt saaledes, hvorefter han da ei heller kunde have bestemt Kundskab. Det interessante Spørgsmaal, hvorvidt Bedel har gjengivet Biserne, som han forefandt dem, skrevne eller i Folkemunde, lod sig vel for en Deel besvare ved en Sammenligning mellem hans Viser og de ældste Haandskrifter; men jeg har ikke de fornødne Midler til denne Undersøgelse, der vel ogsaa mere passende vilde finde Plads i den fuldstændige Udgave af de gamle Folkeviser, som i vore Dage beredes. Et mærkeligt Bidrag til Spørgsmaalets Besvarelse har man nu faaet i den kritiske Udgave af Dr. Dagmars Vise i Hammerich, Danm. i Valdem. Tid I. S. 166 fgg.

17 Ingen lade sig bedrage deraf, at den gamle Udgave kun synes at have 25 Viser i første Part. Det er alene en Trykfeil: „No. 12“ er gjentaget to Gange, baade ved den, som i Syvs Udg. er No. 12, og ved den, som er No. 13.

18 Her findes i den gamle Udg. den mofatte Trykfeil, idet der efter No. 46 følger No. 48, hvorved denne Part synes at have 56 Viser; men den har kun 55.

19 Dertil var endnu seiet som Tillæg to Viser af Morten Borup, en dansk og en latinsk. Disse findes ogsaa i P. Syvs Udgave af 1787. Det eneste Exemplar, jeg har haat af den ældste Udg. (fra d. St. R. Bibl. Hjelmskj.), manglede disse Blade.

20 Titel: Et Hundrede ybuaalde danske Viser, om allehaande merkelige Krigsbedrifter oc anden selvsom Euentyr, som sig her vdi Riget ved gamle Kemper, naffkundige Konger oc ellers forneme Personer begiffuet haffuer, aff Arilds Tid indtil denne næruarindis Dag. Prentet vdi Liliebjerget af Hans Brun, anno MDIXC cum gratia et privilegio. Denne Udg. er en stor Sjeldenhed; Universitetsbibliothekerne i Kjøbenhavn og Upsala eie de eneste nu bekjendte complete Exemplarer. Dedicationen til Dronningen er undertegnet d. 16 Juni 1591. Men foruden denne findes der i den ældste Udgave en af alle de følgende med Undtagelse af den Abr.-Rahb.-Nyerupske ubeladt særlig Fortale til Læseren, hvori Bedel siger meget Læseværdigt om Folkeviser og heres store Værdi ialmindelighed. Man seer deraf, at han kjendte „den Bormiske Lystgaard oc de gamle Rester Sange, som mand dem kalder“ (M7); af Indledningen til 1 Part 7 Vise seer man, at han kjendte den tydske Heldenbuch, ligesom og Prometheus Condus viser, at han eiede det berømte Heltedigt Theuerdank, der da paa Bedels Tid ikke kunde være

Wedel endnu havde tilbage af samme Art, bevarede han til en anden Leilighed²¹.

Disse Folkesange, den første trykte Samling, som den danske Literatur har at opvise, bleve modtagne med et Bifald, som de have fundet stadfæstet til den nyeste Tid og som de i høi Grad fortjente²². Den gediegne Poesie, der træder frem igjennem deres usuldkomne Form, og den sunde Varme, hvormed de opvække og tiltale nationale Sympathier, er ingenlunde deres eneste Roes²³. Vel ere de i sproglig Henseende i det Hele kun at betragte som Mindesmærker fra den Tid, da de bleve opskrevne: thi saa gamle end adskillige af dem kunne være, maatte dog Formen forandres med hver Generation, paa hvis Tunge de levede; vel berigede de ikke Historien i nogen betydelig Grad med Kjendsgjerninger, der kunne tillægges fuldkommen Troværdighed: thi det historiske Stof er hyppig forvansket og næsten altid blandet med poetiske Udsmykkelser²⁴. Wedel selv erkjendte dette. „Hvad som historisk Sandhed er anrørende i disse Kjæmpeviser“,

saa meget sjældent. — Af Wedels Indledninger til Viserne ere nogle korte, men andre vidtsøftigere, s. E. den til Hildebrands Vise (1 Part 10 Vise), der igjen er aftrykt i *N. M. Roerffabel*. S. 59.

21 Fort. B4: „De maa vi vel befjende, at vi icke haffue her alle Danske Historiske Viser, men seile end nu nogle, dog icke ret mange. Thi huad som Ecclesiasts eller Elfsøvs Viser, som mand kalder, er anrørende, dem haffue vi paa denne tid labet betemme for sig selff: Om det ellers er i deris Slægt, at de maa engang komme til Dags Liuser“. I Indledningen til 2 Parts 12 Vise siges det samme. Man forskaer vel, at her sigtes til *Tragica*, hvorom nedenfor; men om Wedel foruden denne endnu havde et heelt Bind Viser tilbage, eller om det Bind, som Christen Worm eride (*Cimbr. lit. II. p. 909*), var det samme som *Tragica*, er icke let at afgjøre med fuldkommen Visshed.

22 Om dette Bifald vidne ogsaa de mange Udgaver af „de hundrede Visers Bog“. Hidtil havde man allerede, foruden Originaludgaven og Yder Syvs, fire Udgaver. Worm (*II. 654*) anfører nemlig tvende Kjøbenhavnste af Aarene 1643 og 1671; Nyerup (*S. 643*) tilføiede endnu to, en fra Kjøbenhavn af 1632 og en fra Christiania af 1664. Det vil formeentlig icke lidet interessere Kjender af den fædrenelandske Literatur at erfare, at der gives en femte, hvorom jeg efter Meddelelse af Hr. Bibliotekar Thorsen kan give Oplysning. Denne Udgave er trykt i Kjøbenhavn 1655; et Expl. af den bevares i privat Eie i Stokholm og Visen om Arel og Balborg, som man hidtil troede første Gang optaget i den norske Udgave af 1664, findes allerede i denne. Her i Danmark synes denne Udgave forsvundet; dog eier Hr. Thorsen et eneste Ark, som nu ved Opdagelsen af den Stokholmske Sjældenhed viser sig at have hørt til samme Aftryk.

23 *Ol. Borrichii diss. de Poet. VII. 236* sigter til Formens Usuldkommenhed, naar han skriver: *Balbuticant olim vernaculi numeri . . . in cantilenis Heroum Andr. Welleji, og Rostgaard (Delic. poet. Tom. I. Præf. **7 vers.)* har gjentaget dette. Men Wedel selv taler smukt om disse Visers opvækkende Kraft, og efter at have omtalt den Glæde, man feler ved Læsningen af dem, vebbliver han (Fort. A8): at jeg nu intet vil tale om den subtilige oc søde Melodi, som de siunges med af dennem, som vide Tonen til dennem, huilket i sig selff fryder it Menneffis Hjerte, naar de ellers quædis med en reen Duint Stemme eller sterd Karl Røst. Saa at der som nogen er glad, da forøge de hant Gladsskaff vdi ærlige Gæstebud oc Samquem o. s. v. o. s. v. Et prægtigt Stykke!

24 *Ny Dan. Mag. IV. 56*. De, som bleve staaende ved dette alene, foragtede Folkesangene som skarpsæende Gram kaldte dem „den hele Kram af alt dette Kjarlingetsoi“, en Omstændighed, hvad allerede Thomas Bartholin havde sagt: *Ab. Nyerup-Rath. Udg. V. Besk. S. 124*. Wedel Fort. B2 vers. indrømmer ogsaa, at Viserne indeholde meget, som er „reen Opdigtelse“ og „leedes aldrig begiffuet haffuer“; men det samme gjælder, siger han, ogsaa om de græske og latinske Digte.

agde han, „da vide jo endog saa smaa Børn, at det er en søie Ting at lide saa²⁵“. Men saameget end Formen er bleven paavirket af senere Lidsaldere, saa har den dog ikke tabt alle Spor af en ældre Skikkelse, og saaledes det historiske Stof har undgaaet Forvansknings, saa er dog en poetisk Opfattelse ikke en Løgn, naar den er grundet i en almindeligere Sandhed²⁶. Selv de fra fremmede Folkelag til Norden forplantede Sange afgive i det mindste Vidnesbyrd om eldgamle Forbindelser mellem Nationerne; men de ægte nordiske Folkeviser indeholde en Skildring, som intet andet Sted er saaledes at finde, af den ubændige Kraft og tillige den religiøse Tungfindighed, der fra Oldtiden af var et Grundræk i Nordboens Character²⁷, og de ere dertil for en Deel udgaaede fra et Organ, som uden dem ikke letteltigen vilde være kommen til Orde. Medens nemlig vore Krøniker, tørre Harbøger uden Liv og Farve, som oftest tillige ere et Talerør, gennem hvilket de verdslige og især de geistlige Herrer have tilraabt Efterverdenen deres Anskuelser, saa lyder gennem disse ikke sjældent den menige Mand's sunde og beskedne Stemme²⁸. Begge Vidnesbyrd maatte sammenlignes og overveies, naar man vil udfinde den fulde Sandhed. Og saaledes var dette Bedels Arbejde, skjøndt det en liden Stund bortkaldte ham fra hans store Bærf, dog ikke uden Frugt for Fædrelandets Historie.

²⁵ Indledn. til første Part af Bisebogen, S. 1. (Syvte Udg.). 3 Indl. til den 24 Bise i 2 Part forfatter han ogsaa anden Deel af den Satning: „alle Eventyr ere Løgn og alle Biser ere sande“.

²⁶ Gram selv tilstod, at Biserne indeholdt Afkilligt til Sprogets Dplysning, hvorom ogsaa kan ses den *Abrah.-Myrup-Rahb.* Udg. V. Beslutn. S. 11. *Stephanus* benyttede dem oftere (s. *Ol. Wormii epistt.* I. 190—191) ved antiquariske Undersøgelser, og *Langebek* (*Dan. Mag.* 1724) vurderede dem ogsaa med Hensyn til deres Nytte for Historien temmelig høit. *Wedel* i *Fort.* 18 vers.—*B 2* udvikler med flere Grunde Biserens Nytte i begge Henseender.

²⁷ *W. Grimm* altbån. *Felbenl.* *Vorr.* S. V: so scheint es immer deutlicher zu werden, wie die Völker auf einander gewirkt, was sie gegenseitig sich mitgetheilt und was als selbstständiges Eigenthum in dem jeden muß vorbehalten werden. Haben wir dieses vollständig erkannt, dann dürfen wir es wagen, es haben nachzugehen, welchen die alte Fabel gesponnen und in wunderbaren Kreisen und Figuren durch die Welt gezogen u. s. w. u. s. w. Det Hele fortjener at læses. Siden S. XXX taler han om en allerede af *Jamieson* bemærkede Lighed med de skotske Sange. — See ogsaa den *Abrah.-Myrup-Rahb'ske* Udg. V. Beslutn. S. 2—4 om det *Kjæmpemæssige*, *Someriske* og *Kørende* i disse Biser.

²⁸ Denne Synsmaade fortjener, mener jeg, en nærmere Betragtning, end hidtil er bleven den til Deel. Her er ikke Stedet dertil. Men man vil dog see, at saadanne Biser som *Dronning Dagmars* og *Dronning Berangerds*, 2 Part. 23, 24, 25 og 26, ere af demokratisk Oprindelse. Endnu kjendligere er dette ved Bise 50, en Klage af Menigmand over *Christian II's* Forjælgelse: lad os sammenholde denne Bise med *Svaning* eller *Hvælvel!* — Man ville dog ikke misforstaae denne Uttring, som om jeg meente, at *Fleertallet* af Biserne have denne Tendens. Men afkillige have den og flere af samme Art skulde der ganske vist have været bevarede, hvis ikke Samleren eller Samlerne selv havde hørt til samme Part som de geistlige Krønikeskrivere. *F. Magnusen* (*Grønland. Mindesm.* I. 329 fgg.) nævner ogsaa, stærkt at have gjort opmærksom paa mange Biseres Bestemmelse som *Dansemusik*, fra *Jøland* af Exemplarer paa saadanne Sange af *Iavcomiss* og *satirisk* Art fra omtrent 1220. Den hele Afhandling S. 121—343 indeholder mangfoldige lærerige Bemærkninger om Biserens Brug og om Geistlighedens Indflydelse paa deres Undergang.

IX. Men desværre blev Bedel, saameget han end netop nu behøvede hele sin Tid og sine samlede Kræfter, ved Forholdenes Magt hen draget til og indtvunget i en Mængde andre Besjæftigelser, der fremdeles afvendte ham fra hans egentlige Bestemmelse uden paa lignende Maade at komme hans Videnkab tilgode. Ligesom fordem i Kjøbenhavn, saaledes var han ogsaa i Ribe traadt i Forbindelse med mange af de adelige Familier i Byen selv¹ og i en vid Omkreds. Hans Dannelselse, hans Kundskaber, hans Talenter, hans berømte Navn var ham en Anbefaling hos disse. Ingen kunde med den Lærdom som han fortælle af de gamle Slægtsbøger²; Ingen kunde kraftigere og christeligere end han udføre Sjælesørgerens Gjerning ved den Syges Leie; Ingen kunde med større Beltalenhed, i mere træffende Allegorier tale ved den sorte Daare til den Afdødes Åre og de Efterlevendes Trøst. Hans præstelige Vielse, hvorom hans Prælatur ligesom vedligeholdt Grindringen³, kunde synes at være en Retfærdiggjørelse for dem, der af Historiographen endnu fordrede præstelige Gjerninger.

Gjennem Lehnsmændene paa Riberhuus, gjennem Pobbustjerne paa Korsbrødregaard⁴ og hvilke andre fornemme Slægter, der ellers maatte have haft Hjem mellem Ribe Borgere, indlevedes let og naturligt Bekjendtskabet med de adelige Familier paa de omliggende Gaarde. Paa Voller boede den unge Otto Christopher Rosenkrants, en Pleiesøn af Peder Hegelund og nylig troløvet med Morits Pobbust's Datter Jomfru Giskele⁵. Fra Spandetgaard nedstammede

1 Det er vel overflødig at anføre Exempler eller Beviser for, at Adelsmænd i denne Tid alder hyppig boede i Kjøbstæderne og bestodte anseelige borgerlige Embeder i Communen. Det var en naturlig Folge af Kjøbstædernes Betydning og Borgerstandens Anseelse. Jfr. ovenf. S. 11 Not. 4. Ved Ribe angaaer, da behøvedes saaledes den forhen nævnte Adelsmand Niels Lærildsen Gaarden Klynghus, og vi skulle strax see et andet Exempel af Familien Pobbust.

2 Ligpr. ov. Ingeb. Gylbenstjerne B 5 vers. viser, at Bedel netop ved denne Tid var besjæftiget dermed og havde samlet meget dertil. Hans Correspondance med Henrik Rangan angif for os Deel det samme.

3 Terpager Ripæ Cimbr. p. 144. Prælaterne havde alle Provste-Titel, som Herr-Prester fra Fortiden. Archidiaconus var Provst i Sønderjyllands-Sydsyf, Decanus var Provst i Sønderjyllands-Nordsyf, Cantor i Almindsydsyf, Succentor i Jellingsyf. Deres præstelige Embedsforretninger vare dog mest af verdslig Art, hvorfor de ogsaa kaldtes „Regnskabsprovster“. Jfr. Bircherods Dagb. S. 317. Kgl. aabent Br. af 5 Septbr. 1699 (Fogtm. III. 3).

4 Korsbrødregaard laae i den nordvestlige Side af Byen og var, som Navnet betegner, oprindeligt et Johanniterkloster. Efter Reformationen fik Claus Sehested den til Eieendom 1548: Terpager p. 403. Hans Datter Magdalene bragte den til Morits Pobbust ved sit Giftermaal med ham. Hun synes at have haft sit stadige Ophold der med sine Børn, medens hendes Husbond ofte var horende. Jfr. Thorups Progr. 1833 S. 29—32. Familien Pobbust var gammel i Ribe. Morits's Farfader Pederbjørn Pobbust til Vosborg havde været Lehnsmænd paa Riberhuus: Ny Dan. Mag. VI. 281; Morits selv eiede Kjørup i Fyen og Krapperrup i Slaane m. m., havde skaffet sig et Slaget ved Svarteraa (Dan. Mag. Tr. N. II. 90, 94, 95. Amerini Carm. F 4 vers.) og var en Hovidsmand paa Jungshoved (Ny Dan. Mag. VI. 315), hvor han synes mest at have opholdt sig. Ligpr. B 5 vers. C. Han døde i Kolding d. 18 Sept. 1593: Hegel. Cal. MS.

5 Bedels Forbindelser med Marsten Volger Rosenkrants's Familie paa Voller og med Jomfru Karine Gylbenstjerne af Iverdnæs: see ovenf. S. 92, 95. Deres Son var Otto Rosenkrants.

Sløseles Moder Magdalene Sæhested⁶. Rast tilhørte Claus Glambek, Marsten Holger Rosenkrants's fordums Ven og trofaste Kampfælle i mangen haard Dyst⁷, og hans Hustru Birgitte var en Rosenkrants fra Steensballegaard. Thimgaard eieedes af Fru Birgittes Morbroder Rigsmarsten Peder Gylbenstjerne, og Thyrestrup af hendes Svoger Stord Pedersen Galt⁸. Bedel nævnede alle disse Huse som sine Belyndere og Belgjorere. Til Braherne, Ulfstanderne, Parsbergerne, den berømte Henrik Ranzau og mange Andre stod han i lignende Forhold⁹. Af Taknemmelighed eller Klogskab, af gammel Vane eller gammel Svaghed anfaae han sig forpligtet til at hyde de høie Herrer al den Tjeneste, som de af ham begjerede.

Dog saaledes vilde Skæbnen det, at de just paa denne Tid, da det endelig syntes at skulle blive til Alvor med Bedels historiske Arbejder, fik altfor megen Reilighed til at begjere den. Claus Glambek var død i Begyndelsen af Marts 1591, og Bedel, der maatte for sexten Aar siden som Slotsprædikant havde bivaanet hans Bryllup paa Frederiksborg, havde nu efter Fru Birgittes Døds-

(Laur. Bertels. Ligpr. 84), om hvem vi lese i Hegel. Cal. MS. 1582 b. 30 Juli: „concesserunt in meum contubernium et disciplinam domesticam Otto Christophorus Rosenkrantz et Friderius Rosenkrantz“; 1589 b. 30 Decbr.: Paa Lisdagen, vaare paa Korsbredsberggaard om Troloffuelse imellem Dtte Christopher o Jomfru Gissel: Mandrup Parsberg, Albrecht Friis, Henrik Gylbenstiern, Gabriel Gylbenstiern, Trude Biorn, Thomas Juel, Rorij Podduss, Claus Podduss, Prebbiorn Podduss, og 1592 b. 6 Aug.: Dtte Christopher Rosenkrantz og Jomfru Gissel Podeduss's Bryllup vdi Dttensee. Thi i Ddese eiede Brudens Fader den Gaard, hvori Provsten Hans Urne havde boet, „Provstegaarden“: Dan. Mag. I. 301. Om beres Datter Ingeborg: Ny Dan. Mag. VI. 61.

6 Bedels Forbindelse med Magd. Sæhested: Ligpr. ov. Prebbiorn Podduss 64. Hendes Fader Claus Sæhested eiede Spanbetgaard, der nu er uparcelleret, men forðum var en adelig Sædegaard: Schröder Topogr. des Herz. Schlesw. II. 304.

7 Bedels Forbindelse med Familien Glambek og navnlig med Fru Birgittes hele Familie sees af Ligpr. ov. Claus Glamb. 45 vers. Hvorledes Holger Rosenkrantz gjorde Claus Glambek „verafftig“ og tog ham med sig i Dimsærkerkrigen, hvor han fik to Heste sludt under sig: ibid. 23. Sfr. Joh. Amerini Carm. F5 vers. Claus Glambek var, siger Bedel 26—7 vers., en god Deconom, der eiede tre skjonne Herregaarde, Rast, Barholm og Bjerg, og havde tre Forlehninger, Skanderborg, Kalfjar og Bygholm. Vi finde ham ogsaa 1587 blandt de mange fornemme Herrer, der stode Fadder til Anne Wind: Dan. Mag. III. 221—22.

8 „Mig er beviist mange atskillige store Belgierninger af eders (d. e. Birgitte Rosenkrants's) kiære Velbyrdige Blods Foruandte, baade aff eders kiære salige Fader, Erlig oc Velbyrdig Folmer Rosenkrantz til Steensballe: desligest aff eders kiære Morbroder, den fromme Velbyrdige Herre Peder Gylbenstiern til Thimgaard, Danmarkis Rigs Marst, min tilforladendis synderlige gunstige Patron oc Ven: saa oc den gode Mand, eders kiære Systers hosbond, Erlig oc Velbyrdig Stord Peders søn til Thyrestrup, met andre flere eders gode Elect oc Venner“. Ligpr. ov. Cl. Glamb. anf. St. See ovenf. S. 122. Not. 14.

9 Om Bedels Bekjendtskab med Haf Ulfstand til Skilleberg og bennes „mangfoldige Belgierninger“ imod ham: den XC Psalmes 47—7vers. Haf Ulfstands Hustru var af Familien Parsberg; ligeledes Ingeborg Gylbenstjernes Moder; saa finde vi og Mand. Parsberg ved Trolovelsen paa Korsbredsberggaard. Bedels lærde Correspondance med Henrik Ranzau skal strax nedenfor blive omtalt; han regnedes jo desuden til L. Brahes Slægtninge: Dan. Mag. II. 340. Dan. Bibl. III. 181.

maattet drage til Hvirring Kirke og holde Ligprædiken over ham¹⁰. Hun havde derpaa ønsket denne Ligprædiken udgivet, og kort før var der indtruffet et Brev fra Henrik Rangau¹¹, der forlangte af Vedel nogle historiske Oplysninger om de gamle danske Konger, nogle Efterretninger om den danske Adel og nogle Bidrag til en Beskrivelse af Byen Ribe, som Rangau vilde optage i sin Topographie over Hertugdømmet Slesvig. Men dengang var Vedel endnu sybselsat med sine danske Biser; han meente vel, at Ligprædikenen Udgivelse kunde opfattes, og at Rangaus Forlangende i ethvert Tilfælde krævede Tid. Imidlertid udkom de hundrede Bisers Bog i Midten af Aaret, og da Birgitte Rosenfrants flere Gange utaalmodig havde mindet Vedel gennem Christian Laugesen, formodentlig hans Svigerfaders Broder¹², saa maatte nu Ligprædikenen være det første,

10 Hægel. Cal. MS. nævner d. 25 Jan. 1591 som Claus Glambek's Dødsdag. Ligpr. 63 fgg. fortæller Aarsagen til hans Død, hans Sygeleie, hvorved hans Sogneprest Peder Jensen af Hvirring og en Deel af hans Familie vare tilstede, og hans Død Natten imellem d. 24 og 25 Jan. Han blev begravet i Hvirring Kirke, som han selv havde ombygget: Dan. Atl. IV. 138 Rot. a. Begravelsesbogen var d. 7 Martz (Hægel. Cal. og Mag. til d. Dan. Adels Hist. I. 108). Ligprædikenen indeholder, som sædvanligt, den Afledes Levnet, og deri fortælles da ogsaa (B 4), hvorledes K. Frederik II gik paa een Dag 1575 Glambek's, Benedikt Anselb's, Knud Grubbes og Lyge Brahes (til Hammer) Bryllup paa Frederiksborg.

11 3 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny fgl. Saml. haves endnu dette Brev, og da det er skrevet af en berømt Mand til Vedel, indeholder ret artige Bidrag til vor Literatur og til Oplysning af Forholdet mellem Vedel og Rangau, tilmed er kort og neppes nogenstunde trykt, skal jeg her meddele det.

Mein freundlich Dienst beuor. Ehrwürbiger Hochgelarter besonder gueter Freundt. Ich hab auch zwar einmahl oder etliche geschrieben, — Nachdem vnter den Historiciis der Könige von Denmargken, wieviel deren biß an Frothonem, vnter welchem Christus geboren, seien ein große discordantia, etliche als Sulfridus Petrus Leovardiensis von 28, etliche aber von mehrern, etliche von wenigern, biß Buch aber, so bei mir vorhanden, dorinnen die Könige von Denmargken ad vivum abgemalt, von 2 meldei, deren meinung Ich dan auch bin, — Ihr mochten mir euer guttachten, sountel in euer Bischof schafft, dauon zuschreiben. Demnach ich aber biß anhero vnbeantwortet gelassen, So bit ich nochmal, Ihr wollen mir euer meinung zuschreiben vnd eine sonderbare verzeichnus, wie die Könige ein jeder usque ad Frothonem, vnter dem Christus geboren, mit nahmen geheissen zuschigken.

Deßgleichen mocht Ich auch gern wissen, wieviel Adelßgeschlechter in Denmargken vnter Derwegen Ich auch bitte mir dißfals eine verzeichnus, sountel Ihr deren in erfahrung bringen konnen, doch allein der geschlechter, so jeziger Zeit noch im leben, zuzuschigken.

Ich habe auch jezto vnter handen eine Descriptionem præcipuarum ciuitatum Ducatus Sleuicæ & Holsatiæ. Nun bitte Ich freundlich, ihr wollen mir eurer Stadt Ripen Kircken, Kirchen, Capellen, Schulen wie die heißen, wieviel ihr seie, wieviel Gots- und Armenheuser, wieviel Armen in einem jeden vnterhalten werden vnd was ihr sonst schrifftwürbigs haben in einer sonderbaren Relation verzeichnet zuschigken. Hieran thutt ihr mir ein besondern Dienst vnd angenehem gefallen, In allem gueten hinwider zuverschulden. Thue Euch damit dem Almechtigen getreulich beschlen. Datum Saderßleben den 20ten Februarij Ao. 91.

Nachdem Ich auch etliche mahl brieff vnd bücher an euch geschickt, so schreibet mir wider, ob die auch all bekommen. Datum ut supra.

Ich hab auch eine verzeichnus auß dem Closter Sora. Da werden der Könige usque ad Frothonem wol 31 gezeltt.

Henrich Rangau.

Abstriften lyder saaledes: „Dem Ehrwürbigen Hochgelarten Ern Andrea Bellese, Bischoff zu Ripen, Meinem guetenn Freunde“. Seglet er paatrykt. Udenpaa er skrevet med Vedels egen Haand: „Sick ieg dette breff den 20 Februarij“. Det er altsaa affendt samme Dag, det blev skrevet, og var ikke lang.

12 Ligpr. A 2: „Som i nu nogle gange haffuer ladet mig tiltale ved min Hære Sora“.

som Bedel derefter lagde Haand paa. Den udgik da ogsaa nogle Uger efter fra Lillebjergets Trykkeri¹³.

Netop i de samme Dage fik Bedel fuldt op at bestille paa Korsbrødre-gaard. Morits Pobbusts Søn, Prebbjørn, et ungt Menneſte, der havde studeret under Johannes Sturm i Strasburg og for nogle Aar siden var kommen hjem¹⁴, blev nemlig meget farlig syg. I Begyndelsen besøgte Præsten Jacob Hansen ham; men hans Moder, Fru Magdalene, kunde ikke være tilfreds, for Bedel blev hentet. Hans prøvede Gaver til at tale ved Sottesengen gjorde ogsaa her deres Virkning. Den Syge sølte sig lindret og styrket¹⁵. Men Bedel maatte derfor ogsaa fra nu af være idelig tilſtede, tale med ham Dag og Nat, og endelig da Sygdommen saaledes vorede, at Ugangen deraf ikke længere kunde være tvivlsom, ogsaa til samme Tid gyde Religionens kraftige Trøst i den sorgende Moders Hjerte. Prebbjørn døde den syv og tyvende Juni 1591, og Bedel, der havde tjent ham paa det Yderste, maatte atter den ottende August ved hans Grav udtale Dødens Bished og Opstandelsens Forjettelse. Ogsaa denne Ligprædiken blev trykt paa Lillebjerget¹⁶.

ſt ian Lauſſon oc venligen ombede" o. ſ. v. Denne Chr. Lauſſen, ſom Bedel kalder ſin Svoger, maa viſnok være hans Huſtrues Farbroder, en Broder til Biſkopen og Fader til den ovenfor omtalte Lange Chriſtianſen: Synning. or. AA3 vers.

13 Titelen: Grundtroſt Aff S. Poſſuels Epiſtel til de Theſſalonicher i det Fierde Capitel for Alle dennem, hved gode Venner ere ved denne timelige Dødhensoffuede vdi Herren: Gaaregiſſne vdi Erlig oc Velbyrdig Mandſ, ſalig Claus Glambekſ til Raſt, Begraffueſe. Prentet paa Lillebjerget vdi Ribe 1591. 8vo. Dedicationen til Birgitte Roſenkrants er undertegnet: St. Hans dag Miſſommer, Aar 1591. Texten er i Theſ. 4, 13—18, og Prædikenen beſtaar af de to ſædvanlige Stykker: Glambekſ Levnet og Textens Forklaring.

14 Prebbjørn Pobbuſt reiſte allerede i ſt elleve Aar, 1579, med ſin Hofmeſter M. Hans Alborg til fremmede Uniuerſiteter, „oc eſterdi den Høvſchule til Strasborg vaar meget berømt for den høylærde Mandſ Johannis Sturmii oc andre lærde Mends ſtylb“, ſaa ſtuderede han, ligefom andre unge danſke Adelsmand, ſaaſom Hans og Frederik Runt, ved denne: Ligpr. B 3—3 vers. Jo. Sturm er vel beſkjendt daade ſom Philoſog og ſom polemiff Theolog. Hegel. Cal. MC. 1586 b. 23 Juni: M. Hans Alborg kom til Ribe fra Høy Lybſkland med Prebbjørn Pobbuſt.

15 Inscr. Rip. p. 18, 75 lærer os at kende den omtalte Jacob Hansen Bud. Han var i 49 Aar Capellan ved Ribe Domkirke, hvis Sognepræſt nu var Peder Hegelund. — Exempel paa Bedels præſtellige Tjeneste ved Sygeleiet har jeg forhen meddeelt. Han anſerer her (B7 vers. ſgg.) et langt Digt, ſom Prebbjørn havde forfattet paa ſelve Sygeleiet. Det optager halvſierde Blad og er formodentlig det ſamme, ſom iſølge Terp. Ripæ Cimbr. p. 706 blev trykt ſamme Aar paa Lillebjerget in folio patenti under den Titel: Prebbjørn Pobbuſts Chriſtelig bekiendteſe paa Hans ſote ſeng.

16 Ligpr. C4 vers.: Hand ſkulde ide ſpare mig Nat eller Dag, naar hand behoffuede min ringe Tieniffe. Siden (C6) om Magd. Schesleb. — Prebbjørns Dødsdag og Begravelsedag i Hegel. Cal.; hans Epitaphium: Inscr. Rip. p. 34—35. — Titelen: Guds Børns Taal oc troſt vnder Kaarſſet, Som S. Poſſuel opregner vdi ſin Epiſtel til de Romere i det Ottende Capitel: Gaaregiſſuen vdi Erlig oc Velbyrdig ſalig Prebbjørn Pobbuſts Begraffueſe i Ribers Domkirke den X Søndag eſter Trinitatis, Anno Domini 1591. Prentet vdi Ribe paa Lillebierget. 8vo. Texten er Rom. 8, 17—23. Dedicationen til den Adødes Forældre, Morits Pobbuſt til Kjerup og Fru Magdalene, er undertegnet Thomaſt Apoſt. Dag, den 21 Decbr. Molleri Cimbr. lit. II. 907 nævner os en Udgave fra ſamme Aar i Dvart; viſnok en Feiltagelſe.

Den var maaffee endnu neppe bragt under Pressen, da der i det sydlige Jylland udbrød en smitsom Syge, som isærbelethed bortrev ældre Folk. Albert Friis's Fædrenegaard Haraldskjær blev ikke skaanet; snart laae hans Hustru Ingeborg Gylbenstjerne paa Sygeleiet, og Sognets Præst Martin Bue talte til hende i de sidste Timer¹⁷. Hun hensov den sjette September. Men da nu Lehnsmanden paa Riberhuus skulde berede den høitidelige Jordefærd, saa hed det atter: Mester Anders Veile og ingen Anden. Fem Uger efter, den trettende October, stod da ogsaa Prælaten i den talrige Kreds, der havde forsamlet sig i Skibet Kirke for at dele Sorgen med den yndede Lehnsmænd, og talte ved den Afvædes Kiste. Han talte som en Mester¹⁸. Albert Friis, Fru Karine og alle hendes Sødfænde ønskede atter at læse og bevare hans Ord, og han maatte love at give dem Leilighed dertil¹⁹.

Saaledes var da den største Deel af Aaret 1591 hængaet med præstelige Forretninger uden Fordeel for Bedels historiske Arbejde, og de nærmeste Udsigter i det følgende Aar vare ikke meget gunstigere. Man havde paa den Tid en liden Andagtsbog, der indeholdt Bønner og Fortællinger af det gamle og nye Testamente, ledsagede af eller oplyste ved Billeber. Denne Bog var maaffee en

17 Høgel. Cal. MS. noterer Ingeborg Gylbenstjernes Dødsdag og Begravelsesdag. Bedel Ligpr. v. Ingeb. G. lærer os, at hun d. 29 Aug. kom fra Solgaard til Haraldskjær og samme Dag syg lagde sig tilfængs. Af den samme fremgaaer det ogsaa, at „Der Martin Bue, Guds Ord Læner her til Kirken“ (C7), var Præst i Skibet og at Bedels Ligprædiken er holdt i Skibet Kirke. I Veile, nær ved Skibet Sogn, hende vi omtrent ved denne Tid Præsten Niels Bue (Gaarm. S. 72).

18 En Natur-Allegorie, hvoraf der oftere findes meget smukke hos Bedel, vil jeg hense til et Exempel, C5—5 vers.: „Efterdi at vort Leffnet lignes ved en Stygge, som gaar stor og lang fra et Menniske, naar Solen er lengst fra oss, og synes stædet og liden, naar Solen er nest offuer oss: saa off: da skulle vi holde oss faare nær til Gud vor rette Soel og Christum hans Son, som ladde Ratsferdigheds Soel, at der kunde følge oss saa meget duff mindre aff Forsengeligheds Stygge, og vi mere aff vor Herris Jesu Christi saliggjærendis Riiss og hellige Varme, som off kand vederquege baade paa Legemens og Sielens vegne“. — At en stor Mængde „fornemme og gode Folk“ vare samlede ved Begravelsen, siger Bedel selv A8. — Ablers Progr. 1844 S. 52—53 giver flere Exempler paa Bedensernes Belvilie mod Alb. Friis: de forærede ham paa Dyens Vegne 1592 en Sølvsand, ligesom de ogsaa sendte ham Bitt i Julen og besørgede Kjørdler o. dsl. for ham, hans Familie og hans Sjæle.

19 Ligpr. A8: „met eders Villed, efter Erlig, Velbyrdig og Gudfryctig Frue Karine, salige Salger Rosenfrantzis, og alle andre salige Fru Ingeborgs Sydfænde begering“.

20 Jesu Pine o. Død A2—2 vers. siger Bedel udtrykkelig, at Luther havde udgivet en saadan Bog med skønne Figurer, korte Sprog og nogle Historier af Mose Begær; han siger fremdeles A3 vers., at denne Bog var oversat paa Dansk, hvilken „Mange her til Dags haaffue laet sig vel besolde og ideligen brugt saa gaat som for en Daglig Saanbbog“. Jeg har stræbt at faae denne Bog for at sammenligne den med Bedels; men jeg tror neppe, at den mere er til. Vel havde Pet. Valladius i Aaret 1556 udgivet Jesu Christi Pines, Døds og Opstandelsis Historie, der oftere blev optrykt; men dette Skrift var en Oversættelse af en Bog, som Jo. Bugenhagen, der ogsaa havde forfattet. Snarere vilde jeg tænke paa det af Radm. Hans. Keravins oversatte Evangelium Passional. For Herres J. C. Pines og Døds Historie, med skønne Figurer, Kjøbenhavn. 1573. 8vo. Men om Originalen dertil var af Luther, ved jeg ikke, og af Liefen laer jeg meget slutte, da den i hiin Tid var temmelig almindelig. Eller skulde der maaffee menes en Oversættelse af Luthers Catechismus med Billeber? En saadan tydf Billebbog af Luther (Catechismus)

Bearbejdelse af et lignende Skrift af Luther selv²⁰; i al Fald synes den at have været meget brugt, meget søgt og nu ikke mere til at erholde. Lillebjergets Bogtrykker ansaae det for et indbringende Foretagende at oplægge Bogen paany og bad Bedel om at besørge denne Udgave. Det er vel rimeligt, at en eller anden af Bedels fornemme Benner eller Beninder ogsaa har indlagt et Ord, der havde mere Vægt²¹. Bedels Arbejde bestod deri, at han til ethvert Billede eller enhver Bøn søiede nogle Bibelsprog, og i Begyndelsen af Aaret 1592 udkom denne lille Bog fra hans Bogtrykkeri under Titelen: Historien om Jesu Christi Pine og Død. Bedel dedicerede den til Tyge Brahes Moder, Enkedronningens Hofmesterinde, Fru Beate Bilde²². Derefter kunde nu Udgaven af hans Ligrædiken over Ingeborg Gyldenstjerne ikke længere opsættes, og en Måanedstid senere bragte han den som en velkommen Gave til Herren paa Riberhuus. Ogsaa denne blev trykt paa Lillebjerget²³.

De mange geistlige Forretninger, der i det sidste Aar havde optaget Bedels Tid og Kræfter, som om han havde været Præst i Ribe²¹, syntes dermed for det første tilende; men om han dog derfor nød den usofkyrrede Fred, som han behøvede, er alligevel uvisst. Henrik Rangau havde forelagt ham Opgaver, der ikke saa let lode sig besvare, og han var neppe den eneste blandt Bedels lærde Benner, der oversaae, hvor ødelæggende saadanne Arbejder ere for den, der har et bestemt Maal at stræbe efter. Det er saaledes vist, at Niels Kaaß

ebder Christlige tucht, vor de gemenen Parheren vnde Predigeres) blev udgilen i Ragsborg 1534. Et Exlr. af den findes paa d. St. R. Bibl., sammenbundet med Jo. Sauromanni latinske Oversættelse af Luthers Catechismus. I saa Fald er Bedels Bog ikke en Oversættelse af Luthers, men en Andagtsbog efter Luthers Mønster.

²¹ Bedel taler kun om, at „vore Bogtrykkere“ vilde udgive Bogen, og at han ikke vilde nøgte dem sin Understøttelse. Men det synes dog rimeligt, at Andre have opfordret ham hertil, siden han i denne for hans store Værk saa vigtige Tid vilde besætte sig dermed.

²² Titel: Historien om Jesu Christi, vor Frelseris, Pine oc Død. Med Underlige Bøner, skøne Figurer, oc merckelige Sentenser, baade aff det gamle oc ny Testamente. Forbedret med nogle ny Figurer aff Mosi's Bøger oc Christi's Fødsels Historie. Prentet i Ribe paa Lillebierget. 1592. 8vo. Bedels Navn findes slet ikke paa Titelbladet, men under Dedicationen. Denne er undertegnet d. 25 Januar 1592. I den Hjelmskj. Saml. findes et Exlr., hvor Dedicationen er dateret d. 25 Januar 1591; men Aarstallet er ganske vist en Trykfeil istedenfor 1592, som rigtig findes paa Titelbladet og i andre Exlr. ligeledes under Dedicationen. Møller og Worm have endog 1593. Bøger fra omtrent samme Tid med lignende Titler have af Raad. Lauribsen, Rads Wingaard, P. Anderssen Rebelby, Nic. Selvadereus, Jens Gøttorp og maaskee flere Andre, foruden de to ovennævnte af Palladius og Meravius.

²³ Titelen: Om Kennisselige Iffs Kaartthed, Elendighed, Wstadighed oc Bestemte Tid: Oc huad Raad oc Middele der imod skal bruges, aff Jobs Bogs fiortende Capitel: Fremset til Ligrædiken vdi Erlig oc Welbyrdig, salig Frue Ingeborg, Albrecht Frisid til Haraldskier, Begravelse den XIII Dag Octobris Anno Domini 1591. Prentet i Ribe 1592. 8vo. Dedicationen til Albert Friis er undertegnet d. 24 Febr. 1592. Prædikenens Text er Hiob 14, 1—6, og Ordnen i den er den sædvanlige Tødeling.

²⁴ Joh. Møller (Isag. ad hist. Chers. Cimbr. I. 66) og Peder Gyy (Fort. t. Biserne S 17), begge udmærkede Litteratorer, have ladet sig forlede deraf til at ansee Bedel for Præst i Ribe, huad han da aldrig var.

ligeledes forlangte af ham en Beskrivelse over Byen Ribe, maaskee endog ledsaget af en Grundtegnning, til Optagelse i det store kostbare Værk, som dengang udkom under Navn af *Theatrum Urbium*²⁵. Naar Bedel opfyldte denne Begjering, lader sig ikke ganske nøie bestemme; men man feiler neppe meget ved at antage, at han maatte udføre dette Arbejde ogsaa ved denne Tid, da hans store Kronike fordrede hans hele Opmærksomhed, medens hans fornemme Venner næsten reves om ham og overlæste ham med forstyrrende Smaating²⁶. Bedels Beskrivelse over Ribe, affattet i Form af et latinsk Brev til Niels Raas, er i sig selv af liden Betydning. Det eneste Giendommelige derved er den Sammenligning, som han anstillede og udførte mellem Byens Udstrækning og Lemmerne paa det menneskelige Legeme²⁷. Mere Arbejde vilde Grundtegningen have kostet ham, hvis han ellers fra sin Kuppel paa Lillehjerget har udsøgt denne. Rimeligt kunde det være; thi han synes at have havt Lyst til Arbejde af denne Art²⁸.

X. Og af en vis Lystfølelse var Bedel meget, altfor meget, afhængig. Saavist det nemlig er, at hans fornemme Venners velmeente men ilde betænkte Opfordringer spildte ham megen Tid og droge ham utilbørligen bort fra den

²⁵ „*Petisti, magnifice Domine Cancellarie, per generosum Dominum Albertum Fris, descriptionem nostræ urbis Ripensis ad te in primis transmitti*”, saaledes begynder Bedel sin Beskrivelse eller sit Brev; men under Brevet findes ingen Datum eller Aarstal.

²⁶ Terpager Ripæ Cimbr. p. 19 synes at antage det for afgjort, at Bedel maa have skrevet dette i Aaret 1576 eller tidligere, da han mener, at Brauns Værk i dette Aar er udkommen. Men det er vistnok ganske urigtigt. Hvad for det første Brauns *Theatr. Urb.* angaaer, saa tør jeg vel ikke bestemt benægte, at en Deel af femte Bog, hvori Beskrivelsen findes, kunde være udkommen 1576; thi Løvløse ere ikke numererede og kunne altsaa indbefattes paa forskjellig Maade. Men i det Explr., som jeg her benytter (fra d. St. R. Bibl.), er Fortalen til den første Bog underskrevet 1572, og Titellbladet til fjerde Bog har Aarstallet 1618; det er altsaa ikke meget rimeligt, at femte Bog er udgivet 1576. Hvad der imod Bedels Brev angaaer, da er det vist, at det ikke kan være fra 1576; thi allerede af de anførte første Linier maa man slutte, at det er skrevet, efterat Albert Friis blev Lehnsmænd paa Riberhus, altsaa efter Aaret 1580, og af flere Steder i Brevet fremgaaer det, at Bedel havde fast Bolig i Ribe, betragtede sig som en Ripenser, da han skrev det, altsaa efter 1581. Paa den anden Side maa det være skrevet tidligere end 1594, i hvilket Aar Raas døde. Spørgsmaalet bliver altsaa om at udfinde Tiden i hvilken den til Beskrivelsen hørende Grundtegnning (hvorum strax skal tales), saa troer jeg at turde erklære det for meget sandsynligt, at Brevet er skrevet omtrent mellem 1591—1593; thi paa Grundtegningen ses som forhen bemærket, den høie Kuppel paa Lillehjerget, og denne er vistnok opstaaet efter Hjemkomsten til Reisen eller i al Fald paa den Tid, Reisen gik for sig; og en Grundtegnning af Odense, der gaar i Par Blade foran, bærer Aarstallet 1593.

²⁷ Den hele Beskrivelse er kun en stor Folioside hos Braun Lib. V. Terpager anf. Cit. har nogle Tillæg dertil af Bedels eget Haandskrift, og benytter overhovedet oftere dette lille Skrift.

²⁸ Jeg er, som før bemærket, vis paa, at Bedel virkelig har anstillet Maalinger i Ribe, ligesom paa den skaanske Reise. De haandskrevne Papirer, som Terpager p. 14 omtaler, og som indbefatter saadanne Maalinger, ere af Bedel. See ovenf. S. 158 fg. Den samme Fascikel, hvori jeg fandt dem, havde Udskrift til Grundtegninger af de skaanske Byer; skulde han da ikke anvende samme Maade til en Beskrivelse af sit kjære Ribe?

lige Wei til det foresatte Maal, saa vist er det ogsaa, at Bedel selv let lod sig bortdrage, ja var tilbøielig til endog uden ydre Anledning at indlade sig paa forskjellige videnskabelige Foretagender, der ikke kunde fremme Løsningen af hans egentlige Opgave¹. Bedel var for svag til at modstaae Paavirkning, for sangvinisk til at gjøre Løfter, for ubestemt til at fatte Beslutning. Vant til gjennem hele Livet at leve med mægtige Belyndere og underordne sig deres Villie, syntes han vel tilsidst, at det saaledes maatte være², og han fandt Lønnen for sin Høielighed i den Beskyttelse, der tidlig havde fremdraget ham, og i det Bilsalb, der fulgte hans efter Andres Dødsfald udførte Arbejder. Begavet af Naturen med en let vækkelig Interesse og dannet ved flersidige Studier, geraadebe han ogsaa selv i Studerekammerets Indelukke paa Afveie eller vildelebende Dveje. Stødte han paa en eller anden Materie, der tildrog sig hans Opmærksomhed, saa formaade han ikke at løsrive sig derfra: strax lagde han Planer til nye Afhandlinger og Undersøgelser, og han taug ikke dermed, men forkyndte disse Arbejder som nær forestaaende. Andre kunde samle en lang Liste over de Skrifter, han havde lovet: en Udgave af Grundets Bærter³, en Undersøgelse over det danske og engelske Sprogsslægtskab, en Afhandling om visse nordtyske Oldsager, en norsk Krønike⁴, et udførligere Bærk over Folkenes Oprindelse, et Skrift om Danmarks altid lehnfri Selvstændighed, og flere andre⁵; hans store Danmarkskrønike var for over fire Aar siden omtalt som sin Fuldbendelse nær, selv Kong Frederik den Andens Krønike blev bebudet at skulle udkomme⁶, og uagtet intet deraf alligevel blev leveret, saa havde man dog selv midt under alle de Forskyrrelser, som han i disse sidste Aar maatte gennemgaae, seet ham

1 I al Fald stode de i en meget indirekte Forbindelse dermed. Man maa derved ikke forverle den nyere Tids Forhold med den Bedelske Tidsalder. Havde en udførligere almindelig Historie eksisteret og det kun gjaldt om at fuldføremengjøre denne, saa kunde saadanne Special-Undersøgelser, som den om Fremensle og andre saakaldte Antiquiteter, have været paa rette Tid og Sted; men Bedels Opgave var netop fra først af at levere en almindelig Historie, som en Fortsættelse af Særo.

2 Dette er virkelig mærkværdigt. Man ville blot gennemløbe Rækken af Bedels Skrifter, og man skal da see, hvorledes de paa nogle høist ubetydelige nær, om hvis Tilblivelse intet videre er bekjendt, alle ere fremkaldte efter Andres, især fornemme Herrers eller Dameres Forlangende. Dette gjælder endog om hans allerførste Arbejde, medens han var Student eller Magister i Wittenberg, Udgaven af Grundets Similitudines.

3 Orat. de vita Gr. Q: Edituri, si permittatur et otium concedatur, conciones funebres vernacula lingua ab illo conscriptas, in latinum a nobis conversas, eo ordine, quali a nemine hactenus sunt visæ, nedom vulgatæ; tum quæ cum his gravissimis temporibus in Prophetam Amos meditatam esse accepimus.

4 Adam. Brem. Vell. D4, E2, E3. Derom er talt ovenfor S. 104.

5 De orig. appell. regni Dan. A, hvor denne Afhandling af Bedel selv kaldes: *majoris acervi particula et operis elaborandi tanquam schediasma quoddam*. Om Danmarks gamle Selvstændighed: *ibid.* C2 vers.

6 Ljbell. suppl. pro peregr. MS.; see ovenf. S. 154. I Ljpr. vv. Fred. d. Anden. Dedic. 3 vers. gjentages det samme og paa samme Tid, ja B4 vers. lovet endog ubtrykkelig Svaarskriftens Historie.

forkynde nye Uarbejdelse, en Afhandling om Vigtigheden af rene Sæder hos Videnskabernes Dyrkere, en Levnetsbeskrivelse af Johannes Synningius⁷, en Udvikling af de gamle Folkeviseers historiske Værd⁸, en Historie af den danske Adel⁹; derhos gjentog han Løftet om at ville udgive den allerede for længe siden færdige Genealogie¹⁰. Saameget yttrede han offentlig; i Stillehed forefrev han sig en endnu længere Liste. Da han opsatte sin Promus Condus, begyndte han med en Fortegnelse over sine tilsigtede Arbejder¹¹, og blandt disse anførte han ikke alene sit Hovedværk i to og tyve og sin Kirkehistorie i syv Bøger, men desuden en Krigshistorie, en Lovhistorie, en Krønike af Ribe Stift, en Norges-historie med en norsk Kirkehistorie og Chronologie, en Historie af Holsten og Ditmarsken, en Adels-historie og en dansk Heltindehistorie¹². Men med al denne næsten ungdommelige Sangvinitet forbandt Bedel en stor Tendents til Grundighed, naar han begyndte paa et Arbejde, og denne Grundighed ledsagedes atter af en Langsomhed og Uengstelig-hed, der mærkelig kontrasterede mod hans Hurtighed til at lægge Planer og give Løfter.

7 De stud. philos. Syn. A2: scripsi tamen universa illa de re (i. e. de corrupti sodalitiis contagio) quædam, ipso rerum usu et doctorum virgulta censoria monitus, quæ si aliquando visum fuerit, edam. Ibid. D3: de patria Synningii, de toto studiorum felici curriculo, deque scriptis ejus et ipso vitæ exitu: quæ sane alio loco a nobis commemorabuntur. Man kunde fristes til at troe, at den paa Latin skrevne Levnetsbeskrivelse, der fandtes blandt Langebels efterladte Haandskrifter (S. R. D. IV. Præf. c2 vers.), kunde være en Afskrift, som han havde taget af Bedels Arbejde; thi det er forunderligt, at Langebel, der langt hellere skrev Dansk, vilde forfatte dette Skrift paa Latin. Men Suhms Ord maa vel staae til Troende. Jfr. Suhms saml. Skrifter. VI. 23.

8 Et Hundr. dan. Biser (Udg. 1591) Fort. A7 vers.: „huor om paa en beleiligere stæd skal videre til sin nedterstt omtales“.

9 Ligpr. ov. Pr. Bobb. A5 vers. Det samme gjentages i den kort efter udfomne Ligpr. ov. Ingeb. Gyld. B6 vers.: „naar Danske Adels Electe Bøger, som i sin tid kunde vel komme til Ligt, oc medbeilds den gemene Mand“. Herom kan nu gives nogen nærmere Oplysning af et genealogisk Haandskrift in 4to om den danske Adel, samlet af Andreas Kellinghusen og medbragt fra Dublin af Dr. Camb. Worsaae. Foran læses: Andreas Kellinghusen, Flensburgensis. Hafniæ 1699. Blandt Monumenta historiam nobilitatis Daniæ, Norvegiæ &c. illustrantia habet man: „Andr. Sever. Velleji, Historiogr., Baabenbog, A. 1698 ap. Christ. Wormium, Past. Hafn., p. t. ap. Rostgardium, Archivarium Reg. p. 40, 1“. Extrax efter anføres: „MStum Acad. Hafn. med Baaben og Rafne, uti in Vellejo“. Paa det Sted i Kellinghusens Manuscript, hvortil her henvises, fol. 40a, meddeles Noget, som findes „in lib. quod. MSC., in quo insignia quædam videri illustrium Sec. 14, 15 et 16, circiter 300, depicta, cujus professor ol. fuisse dicitur Andr. Sev. Vellejus et hodiernus (A. 1698) Dn. Christ. Wormius, Past. Hafn. ad æd. S. Nicol., postea Rostgaard.“

10 Dan. Biser S5 vers. (eller Udg. 1787 S. 221).

11 Jeg antager, at Promus Condus er skrevet kort efter Bedels Hjemkomst fra hans udenlandske Rejse. Tidligere kan den vel ikke sættes, og i hans sidste Aar kan den ikke være affattet, da på gang i det sidste Aar ser han mistede Historiograph-Embedet, saafom han allerede da ejede Stedet, som ikke der ere optagne.

12 Westphal. Tom. IV col. 1586—1587 eller Bedels Promus Condus opføres blandt disse tilsigtede Skrifter, som forhen S. 142 er bemærket. Det var og blev dog alene en Liste, som aldrig udfærdigedes, thi ender af disse Titler sammesteds bliver neiere oplyst.

Imidlertid synes det dog, at Bedel nu atter i Aarene 1592 og 1593 virkelig med nogen Bedholdenhed og Fremgang maa have arbejdet paa sin store Kongekronike. Den første Tome gik formodentlig til Baldemar den Store¹³. Derfra altsaa maatte han begynde. Men Arbejdet blev nu dobbelt besværligt, da han var forladt af Saxo. Saxos Fortsættere, navnlig Petrus Olai og en anden Krønike fra Baldemar den Anden til Christian den Første, i Forbindelse med en Deel Annaler, vare ved Siden af Kranz hans vigtigste almindelige Kilder: af de speciellere havde han Abbed Vilhelms Breve, hvoraf han endog havde ifinde at besørge en Udgave¹⁴; fremdeles en Historie om den anden Baldemars Sønner, Processacterne fra Striden med Jacob Erlandsen og Jens Grand og Forhandlingerne med de brandenborgske Markgrever, vistnok ret gode Bidrag, men ingenlunde noget tilstrækkeligt Apparat¹⁵. Ifkkestomindre udarbejdede Bedel efter disse Kilder, og hvad han især af fremmede Krøniker kunde samle, atter en temmelig betydelig Deel af sin Historie, og omtrent ved Slutningen af Aaret 1593 maatte vel det meste af Kongekronikens anden Tome, eller den tiende til trettende Bog af det hele Corpus historicum, være forfattet, hvorved da Arbejdet var fremrykket til henimod Baldemar Atterdags Tid¹⁶. Dog udgav han endnu ikke en Løddel deraf. Han synes end ikke at have tænkt paa at udgive Noget. Han blev ligesom forstræffet over sin egen

¹³ See ovenf. S. 172 Not. 6. Af Promus Condus kan man ikke bestemt see, om Tom. I gik til Baldemar den Stores Thronbestigelse eller til hans Død; men ifølge Argum. hist. Dan. MS. bliver det sidste vistnok det rimeligste.

¹⁴ Fasc. MS. Bibl. U. H. Addit. no. 117 4to viser os dette, hvorom Bedel imod Sædvane ikke selv offentlig talte. Denne Fascikel indeholder nemlig *Wilhelmi Abbatis Epistolæ* i to Manuskripter. Det første er skrevet med Bedels egen Haand, rimeligviis efter den gamle Pergaments-coder, som han havde faaet i Kjøbenhavn, og har følgende ligeledes af Bedel selv skrevne Eitelblad: *Epistolarum liber unus, contractus ex tribus epistolarum libris Dn. Vilhelmi, qui ante annos DC. et sexcentos ex coenobio Parisiensi Divæ Genovesse opera Saxonis Grammatici vocatus est in Daniam, ut abbatis fungeretur officio in coenobio Ebleholtensi apud Selandos etc. Nunc primus publici juris factus in gratiam antiquitatis amantium ab N. N. N.* Dette Manuskript har tilhørt Arnao Magnæus, hvis Haandskrift findes foran deri; han forærede det til Gram og skrev i den Anledning et Brev til denne, hvilket endnu ligger derved. Cfr. S. R. D. VI. 1. Suhms Haandskrift findes ogsaa deri og han har formodentlig brugt det ved Udgaven af disse Breve i S. R. D. Manuskriptet begynder med Ep. 3 (S. 9 hods Langebet: „Fraternitatis tuæ”) og det er kjendeligt nok, at Originalen, hvorefter Bedel skrev, maa have været temmelig mutileret. — Det andet Manuskript er noget yngre og smukkere, og vistnok ligeledes benyttet ved den trykte Udgave.

¹⁵ Prom. Cond. paa forskjellige Steder. Jeg har ovenf. S. 169 Not. 26—29 givet en fort Udsigt over disse Stykker, forsaavidt den specielle Historie angaar.

¹⁶ 3 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 824 in fol. Gl. Igl. Saml. indeholdes det fuldstændige Beviis for, at den Deel, som i Prom. Cond. kaldes Tom. II af Bedels store Kongekronike, i det mindste i Aaret 1595 var fuldkommen færdig. Der findes nemlig en Fortegnelse over, hvad Bedel efter kongelig Befaling maatte aflevere til Niels Krag, og i denne Fortegnelse udgjere de af Bedel selv forfattede Skrifter, forsaavidt Krag forlangte dem, en ganske egen Afdeling. Der nævner han først Svend Lovfjægs Historie, „som han selv havde skrevet”, og derefter læses: „Noch haffuer ieg andtvorbet fra mig samme tid alle Kongers Historier fra Kong Knud Baldemarson, som Sachso Grammaticus affloeb, oc indtil Konning Baldemar Droning Margrets

store Plan, jo nærmere han kunde beskue, hvad den vilde føre ham til, og indelukkede som en Hemmelighed de svage Forsøg, som han havde gjort paa at realisere den¹⁷. Men Følgen af denne Fremgangsmaade kunde ikke udeblive. Den almindelige Længsel efter Historien, idelig spændt og idelig stuet, brød bestandig ud og gjentog de gamle Klager over hans Langsomhed, Forsømmelse og hvad anden Strøbelighed hans Fjender vilde tillægge ham¹⁸; og hans Venner manglede de Forsvarsmidler, som Ingen uden han selv kunde give dem. Bedel var vant til at høre disse Klager; men istedenfor at anvende det rette Middel derimod, blev han mistænkelig og ærgerlig. „Denne usle Skrivehug“, sagde han, „denne historiefkrivende Bøvel, foragter jeg; jeg er omgivet af særfinde og avindsyge Mennesker, som nok ville komme frem og paa mig fornære deres Mynt, efter som der nuomstunder Intet er saa ret sagt eller saa vel gjort, at det jo ved Klaffertænder skamferes og vanrygtes“¹⁹. Men Resultatet blev det samme; hans Frygt for at lade Noget komme for Lyset voksede, jo mere han troede sig beluret af Fjender.

Disse Fjender kunde ogsaa under daværende Omstændigheder blive ham farlige. Af Bedels gamle mægtige Beskyttere var vel Niels Raas endnu tilbage og stod fremdeles i Spidsen for hele Regjeringen²⁰; men saavel denne som

Faber, Huilken ieg selff haffuer screffuen, oc ere disse effterscreffne Kongers Historier: Kong Baldemar Seyr. Kong Erik Baldemarsøn. Kong Abel. Kong Christoffer. Kong Erik Gjøpping. Kong Erik Mandueb. Kong Christoffer II. At dette Stykke begynde hvor Saxo herte op, synes ogsaa at gjøre det heist rimeligt, som vi ovenfor S. 172 antog, at den Deel af Kongekroniken, hvortil Fortalen blev skrevet 1590 eller 1591, gif til Baldemar den Store, eller maastee til Knud den Sjette, siden han ikke her specielt nævnes; men da Bedel afleverede, hvad han just havde færdigt, tør man vel ikke saa noie spørge om Fordelingen i Tomerne. Det følgende skal fremdeles gjere det rimeligt, at dette Stykke maa have været fuldbendt omtrent i Marts 1593, eftersom Bedel i den følgende Tid lige til sin Afsettelse havde saameget andet at tænke paa, at det ikke kunde blive den No, som en Conspirering fordrer. — Endelig hvad jeg har yttret om det Udbryd, som fremmede Kroniker kunde have givet Bedel, da beroer det paa hans egne Ord i det utrykte Brev til Bald. Parsberg, hvorom nedenfor.

17 End ikke i sine Forsvarsskrivelser eller Forhandlinger med Regjeringsraadet nævner han med et Ord, hvor stor en Deel af sit Værk han dog havde udarbejdet, for det paa eengang kommer til syne ved Afleveringen.

18 Lib. suppl. pro peregr. siger allerede 1588: Mange forlængis effter Historien oc en part mene, at ieg er for langsom her med. Svend Liuv. b4 viser, at denne Klage vedligeholdt sig, og Brevet til Alb. Friis (MS.) gjør det temmelig klart, at det var denne Hovedanke, der salde ham.

19 Bedels tidligere Ytringer i Anledning af denne ingenlunde nye Klage, see ovenfor S. 134-35 Not. 10-11, hvortil endnu kan sees hans Ytringer i Adam. Brem. Præf. b4 (Historiconum vulgas). Det vedblev fremdeles, og Bedel vedblev at ærgre sig derover; jfr. Ligpr. ov. Cl. Olamb. A5 vers. A6: Huorfaare ieg loeb mig tyde, at om end skent noget Seersindigt oc Affuindfugt man kunde fortænde eller laste mig o. s. v. Ligel. Biserne, Fort. A5 vers.

20 Af Regjeringsraadet var Wallendorf udtraadt 1590, og det bestod derefter indtil 1593 af Niels Raas, Peder Runk, Jørgen Rosenfrants og Hak Alfstand (Dan. Mag. III. 123. V. 120, 122, 123). Skjøndt man allerede nu begynde at lade enkelte Rigsraader fungere, naar en eller anden af dem var fraværende, s. Ex. Steen Brabe, Arild Hvitfeld o. A. (a n. s. St. V. 121, 127). Raas var ogsaa Hovedmanden, og ved hans Død ophørte Regjeringsraadets egentlige Fastsed, idet man ansaa sig for

hans øvrige Belyndere fra fordums Dage bleve efterhaanden ældre og svagelige, og den Slægt, der efter dem vilde gribe Roret, Christopher Walkendorf, Christian Friis og Andre, vare, om just ikke hans Fjender, saa dog i det mindste ikke Venner af hans Venner. Allerede i et Par Aar stode de i spændt Forhold til Lyge Brahe²¹, uden at man med Visshed kan angive Grunden dertil, og denne Spending syntes snarere at tiltage end at aftage. De havde andre Yndlinge, som de vel meente kunde erstatte Brahe og Bedel²². Det er rimeligt, at Bedel maatte blive opmærksom paa disse truende Udsigter, og at han vilde søge at afvende Faren. Hvordan det end er, saa greb han en Leilighed til at bringe sig i Erindring hos en af de høie Regjeringsherrer, der tidligere havde været hans Ven. Han udgav, midt under sine historiske Arbejder, i Foraaret 1593 ni Prædikener²³, som han for mange Aar siden havde holdt som Slotsprædikant i Kjøbenhavn, og dedicerede denne Bog til Haf Ulfstand, ligesom til en Trøst i hans Sorg over Tabet af en kjær Hustru og Datter²⁴. Disse Prædikener hørte vistnok til de meest fuldbendte af Bedels homiletiske Arbejder, og Dedicationen ophøiede Haf Ulfstands Fortjenester af Fædrelandet og Velgjerninger mod Forfatteren²⁵. Men en Prædiken-Samling

tiget til at supplere det ligesom med konstituerede Medlemmer. Baafe Walkendorf og Christian Friis forekomme blandt disse Suppleanter: Ny D. Mag. I. 177.

21 Svad Bedel angaaer, da er det dog at mærke, at Christ. Friis var hans gode „gamle Cantølers“ Broder søn og Arving, og at Bedel selv kalder Christopher Walkendorf samme gamle Cantølers „dignus alumnus“. Via vitæ p. 36. Men de glemte i al Fald Bedel efter Jo. Friis's Død. — Det var allerede d. 1 Aug. 1591, at Lyge Brahe i et Brev til Landgreven af Hessen skrev de ominøse Ord: *Spero ab his atque aliis felicem et exoptatam liberationem, quacunque tandem id ratione fieri queat: omne solum forti patria et coelum undique supra est.* Den rimeligste Grund dertil er vel den Proces, som han nylig havde havt med Erik Walkendorf, Christian Friis, Niels Parsberg og Oluf Vilbe. Dan. Mag. II. 270 fgg. Jesenius B 3 vers. giver Brahes Fritalehed Stylden for hans Fald: „Scapham scapham appellabat, unde omne quod sustinuit odium“. S. Segeel I. 151 mener dog, at Besøget af Christian IV skete endnu 1592.

22 Man vilde tænke paa Thom. Finke, der nylig (1590) var bleven Profesør i Mathematik ved Universitetet, og Niels Krag, der 1592 blev Prof. linguæ græcæ. Vind. Acad. Havn. p. 165, 192.

23 Den XC Psalme, Mose Guds Mand's Bøn: Met en saart Udleggelse, forfattet vdi Ni Prædikener. Prentet i Ribe paa Liliebierget 1593. 8vo. Den er smukt trykt, 12 Ael stor. Paa det sidste Blad staaer Aarstallet 1592, hvilket sandsynligviis har foranlediget Myerup til at antage to Udgaver (1592. 1593) ogsaa af denne Bog, den første i Octav, den anden i Quart; men det er atter (see ovenf. S. 174 Not. 14 og S. 183 Not. 22) en Feiltagelse, eftersom Dedicationen er undertegnet „den Første Dag Aprilis Aar 1593“.

24 Anf. St. A 8. „Ederø store bedrøffuelse, som eder nu paa en saart tid er efter Guds Faderlige villie vederfaaren, vdi begge eders kiære Velbyrdige oc salige Hustruers, salig Fru Pernille Goies oc salig Fru Anna Parsbergs, oc saa eders kiære deilige Daatters dødelig affgang“. — Den første Hustru var død 1589, den anden 1592, og hendes Datter strax efter hende: Hoffm. III. 389 Tab.

25 Det er af denne Prædikensamling, at jeg ovenfor S. 52—53 meddeelte en Prøve paa Bedels geistlige Betsalenhed. Bedels Lovtaler over Ulfstand, Dedicat. A 7—7 vers. — Resen. Atl. Dan. MS. synes at antage denne Samling for en Oversættelse af Luthers Forklaring over samme Psalme (Mar m. Dan. II. 67); men dette er efter Bedels egne Ord (A 7) ikke Tilfældet.

var ikke nogen Deel af den saa utaalmodig ventede Historie, og Haf Ufstand udtraadte kort efter af Regjeringsraadet²⁶, ligesom han ogsaa nedlagde sin Post som den unge Konges Hofmester. Christian den Fjerde, der allerede havde givet Prøver paa sin tidlige Mandsmodenhed, blev nemlig i Begyndelsen af sit syttende Aar erklæret for myndig af Keiseren med Hensyn til Holsten, og en ny Tidssalder nærmede sig ogsaa med Hensyn til Danmark. De Gamle gik bort; en ny Generation traadte frem²⁷.

XI. Til denne yngre Slægt af fremstræbende Mænd hørte Doctor Niels Krag, Professor ved Universitetet. Han var en Fostersøn af Ribe Skole, ligesom Bedel, og en Ven og Slægtning af den noget ældre Peder Hegelund¹. Efter fuldendte Studier ved Universitetet i Wittenberg havde han erholdt Ansættelse som Rector ved Kjøbenhavns Skole, endnu før Bedel forlod Hovedstaden; men hans Talenter og Gressfærhed stillede ham et høiere Maal. Han opgav snart dette Embede for i Udlandet, især i Frankrig, at tilegne sig finere Dannelse og høiere Kundskaber, og efter nogle Aars Fraværelse vendte han tilbage fra Philologernes og Juristernes berømte Skoler, stemplet med den juridiske Doctorværdighed². For et Aarstid siden var han bleven Professor i det græske Sprog; men hans Lærdom og Statskyndighed tildrog ham de høie Magthaveres Dmærksomhed,

²⁶ Rigsmarsken Peder Gyldenstjerne til Lhim døde først i Beg. af næste Aar d. 25 Febr. 1594 (Hegel. Cal. MS.); men Haf Ufstand blev Marck allerede 1593 paa Herredagen i Kjøbenhavn, og omtrent til samme Tid maa han være udtraadt af Regjeringsraadet: Schlegels Slange I. 166, 168. Da ogsaa Peder Munk udtraadte, bleve Steen Brahe og Mandrup Parsberg nu Regjeringsraader ved Siden af Niels Raas og Jørgen Rosenfrants: Afskytser udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. II. 105. Dan. Mag. V. 151. N. D. Mag. I. 176.

²⁷ Schlegels Slange I. 68 Not. 13, 161 Not. 105. Dette skeete 1593 i den unge Krag's syttende Aar, og fra den Tid af førte han selv Regjeringen i begge Hertugdømmer. Ifølge en tidligere keiserlig Indult af 1589 havde han modtaget Forlehnningen med Holsten, Stormarn og Dithmarschen. Allerede 1591 begyndte han at røre sig i Danmark (Sagen mellem Skram og Friiserne); men hans Forsøg paa at faae sin Mindreaarigheds Tid forkortet 1594 lykkedes ikke.

¹ Niels Krag's Fødselsaar er ubekjendt. Efter en Formodning af Gram kunde det ansættes omtrent til 1549, saa at han var dog kun syv Aar yngre end Bedel; men han blev dog først Student i det Aar, da Bedel blev Slotsprædikanter, eller Aaret før. Grammii Præf. ad Crag. p. 4. Terp. Ripæ Cimb. p. 624. Om hans Forbindelse med Hegelund vidne dennes Almanaffer ogsaa uafbrudt ligesaa Aaret 1570, og hvad der ellers berettes om ham, kan af denne Kilde dertil forøget kun nærmere bestemmes.

² Hegel. Cal. give enkelte Tillæg og nøiagtigere Tidbestemmelser til det, som Gram har meddeelt om Niels Krag. Saaledes noteres Krag's Udnævnelse til Rector ved d. 8 Februar 1577. Gram vil, at han beklædte dette Embede i fem Aar, altsaa til 1582, at han endnu 1584 levede i Kjøbenhavn og at han derpaa reiste udenlands, rimeligviis til Frankrig, hvor han blev Doctor juris. Men han-maa baade være reist tidligere og være kommen tidligere hjem, end Gram synes at mene; for den 2 Mars 1582 antegner Hegelund: M. Nicol. Cragius venit Ripas cum Petro Rudt, professoribus Francofurtum, inde in Gallias, og under 10 Septbr. 1585 D. D. Nicolaus Cragius rediit Francofurtum ex Italia, Gallia, Germania, Polonia. Vi see heraf, baade hvorlænge og hvor han havde været i Udlandet; han kaldes Doctor længe før Aaret 1588. Ifr. Gram p. 7.

ligesom ogsaa hans Belevenhed og praktiske Duellighed udpegede ham som en i vigtigere Tjenester brugelig Mand³. Cantøleren Niels Raas og de øvrige Regjeringsherrer yndede ham og havde store Tanker om ham. Han havde ogsaa svaret dertil. Aaret efter hans Udnævnelse til ordentlig Professor var der sendt et Gesandtskab til Skotland for at forstaae Dronning Anna, Christian den Fjerdes Søster, de ifølge Ægteskabspagten hende tilkommende Godser, der paa en svigfuld Maade vare hende berøvede⁴. Steen Bilde, som en rig og fornem Adelsmand, var stillet i Spidsen derfor; men Sagen var altfor indviklet til at kunne klares ved adelig Fornemhed, og den egentlige Underhandling blev Niels Krag overdraget. Dette vanskelige Stats-Grinde havde denne snilde Mand ikke alene udført med ualmindelig Duellighed, men derhos endog under de indvortes Uroligheder fundet Leilighed til at bevise Kong Jacob selv væsentlige Tjenester⁵ og erhverve sig ved hans Hof Belyndere og Venner blandt de første Embedsmænd. Til disse hørte den lærde Petrus Junius, fordem Kongens Lærer, nu ophøjet til det skotske Riges Storalmosener. Efter saaledes at have udført det ham betroede Grinde, vendte Niels Krag den ellefte August 1593 tilbage til Kjøbenhavn og tiltraadte igjen sit academiske Lærerembede⁶.

³ Høgel. Cal. 1592 b. 17 Septbr.: M. Christen Michelsson Professor døde, cuius professionem impetrauit D. D. Nic. Cragius. Forresten sættes Christ. Mikkelssens Dødsdag hos Binding p. 147 til b. 21 Septbr., hos Resen (Inscr. Hafn.) p. 63 til b. 12 Septbr., hvilket sidste formodentlig er det rigtige. Niels Raas's Brev til Rector og Proff., dat. 27 Septbr. 1592, ved hvilket han giver Niels Krag Fortrinet til det græske Professorat fremfor M. Iver Stud, som ogsaa havde meldt sig, findes ifølge Redd. af Hr. Kall Rasmussen i Consiistorii Archi v under No. 180. Worm I. 555 siger, at han allerede 1589 blev Professor extraordinarius og skulde læse over Historien, og dette forholder sig rigtigt. Hr. Kall Rasmussen har nemlig meddeelt mig følgende: Sjele Regist. No. 13 fol. 88 a—b: K. Christian IV gjer vitterligt, at, efter som Dr. Niels Krage „nu nogen Tid haver studeret udenlands og ubi samme sin Studering haver gjort saadan Fremgang, saa han med Frugt kan tjene og profitere ubi Universitetet, og nu derfor sin Tjeneste og underdanigst haver ladet tilbyde“, da, efterdi der i Universitetet ikke vacerer nogen ordinaria functio seu vocatio, hvormed han kan blive forsynet, har han antaget og særdeles bestiller ham „at skulle extraordinarie profitere og læse her ubi Universitetet Lectionem historicam eller hvad anden Materie hannem bliver paalagt“. Hvad Materie han handle, læse og profitere skal, det skal han have og gjøre efter Rectoris og de ældste Professorum Raad og Biskskab. Han skal aarligen have af Rentekamret til Besoldning 200 gamle Daler. D. 1 Juli 1589. — Anf. St. fol. 203 a: Dr. Niels Krag fik d. 27 Juni 1591 Brev paa et leibigt Kanisebom i Roeskilde-Domkirke. Gram p. 7 giver Raas Æren for at have fremdraget ham, sgende, at denne „etiam in amplioris momenti rebus solers hominis (Cragii) ingenium antea habuisse exploratum“. Er det andet end en Formodning?

⁴ Cantøleren Matellanus, der skulde affatte Documentet angaaende den afslatte Morgengave, meentes at have bedraget Kongen og Dronningen, og tilegnet sig og sine Venner de meest indbringende Eendomme, der tilkom Dronning Anna. Sagen var meget vanskelig at udrede.

⁵ Gram l. c. skriver saaledes: Mos erat isto seculo, ut, quoties inter Principes et Reges gravia quædam magnique ponderis negotia peragenda essent, non soli mitterentur ii, qui natalium splendore fortunæque bonis civium aliis præstarent, verum et aliquis præterea adscisceretur e literatorum ordine, sacundia rerumque agendarum dexteritate pollens &c. Om Francis Bothwells Dyrer o. s. v. jfr. Robertson Gesch. v. Schotl. (Seilers Uebers.) S. 393.

⁶ Thom. Smith vita Petri Jun. (in Vitt. quorund. erudd. et ill. virr. Lond. 1707) p. 5. Petr. Junius (Young) var i Aaret 1569 af Jac. Murray antaget „inter domesticos Regis“.

Kort iforveien havde ogsaa Bedel været i Kjøbenhavn, vistnok for at opvarte Regjeringsherrerne og opretholde sin Sag imod den almindelige Klage over hans Langsomhed eller Forsømmelighed⁷. Rimeligviis lykkedes det ham endnu nogenledes denne Gang; thi endnu var ingen Medbeiler aabenlyst fremstaaet. Men snart indtraadte ganske andre Forhold. I Begyndelsen af det næste Aar, den nittende Februar 1594, fødte den fjerde Dronning sin første Søn, den af Folket siden med saa store Forhaabninger betragtede Prinds Henrik, og i Foraaret sendte Kong Jacob den nylig nævnte Petrus Junius til Kjøbenhavn for at anmeldte denne glædelige Begivenhed for sin kongelige Sooger, Petrus Junius, der allerede oftere havde været i Danmark og knyttet venkædelige Forbindelser med de høieste Statsembedsmænd⁸, omgiffes under dette Dyhold meget med Niels Krag og Jonas Jacobsen Venusinus, og deres lærde Samtaler dreiede sig hyppigt om Historien, især det historiske Værk over Skotland, som Georg Buchanan, Junius's forhenværende Collega som Kongens Lærer, havde udgivet. Krag og Venusinus bemærkede da, at der hos Buchanan alligevel fandtes adskillige Bildfarelser, saa ofte han rørte ved den danske eller norske Historie; dog var dette rigtignok, sagde de, at undskyldte, eftersom de Danske havde været saa forsømmelige i at skrive deres Historie; de tilføiede med Betydning, at det var et almindeligt Duffe, at en flittig Mand vilde paa

for at han „una cum Georgio Buchanan o plusquam sexagenario, balbutientem Regis pueritiam primis literarum elementis informaret“. Kong Jacob udnævnte ham derfor siden til Scotis Eleemosynarius. — Krag's Hjemkomst d. 11 Aug. 1593 noterer Hægelund.

7 Hægel. Cal. 1593 d. 27 Juli: Kom M. Anders Reile hjem fra Sieland. Aar Bedel reiste dertil, er ikke anført. Derimod reiste Hægelund selv til Kjøbenhavn d. 21 Februar og kom hjem d. 2 Mars og atter d. 12 Juni, hvorefter han først d. 15 Juli kom hjem til Ribe.

8 Vita Petri Jun. p. 9: Decimo nono Februarii A. C. 1594 R. Anna ex felici puerperio Regem mascula prole beavit, cui nomen (quod gesserat avus paternus) Henrici, Regina Elisabetha e fonte sacro susceptrice indebatur. Derefter fortælles, at Legationen til Danmark af andre omliggende Hoffer overdroges til Petr. Junius, cujus nomen in illorum Principum aulis maxime percrebuit. Den her omtalte Søn af Kong Jacob er icvrigt den samme Prinds af Wales, som udmærkede Egenstaber og tidlige Død de engelske Historikere næsten alle omtale. Hume, der dog ikke er meget gemyttig, skriver Vol. VI. 62 (Lond. 1782): *It is with peculiar fondness that historians mention Henry, and, in every respect, his merit seems to have been extraordinary... Had he lived, he had probably promoted the glory, perhaps not the felicity, of his people.* Petr. Junius havde allerede oftere været i Danmark; her i hans Levetid (jfr. ogsaa R. Dan. Hist. V. 238—240) nævnes saaledes i 1586 om Drkenseerne, 1587 om Egteløbet med Ellsabeth: Refs. S. 348, 1589 om Egteløbet med Anna. Deraf hans mange Forbindelser med de danske Kæmpe, og blandt dem ogsaa med L. Brahe, hvem han havde besøgt paa Uranienborg og foraret det Fortræde af Buchanan, som det siden glædede R. Jacob at finde paa dette Sted. Dan. Mag. II. 268—267. Hægel. sen d. p. 122—123. Bedel Simon sen har ellers samme Petr. Junius mistænkt for, at han vilde benytte sine Forbindelser til at bortslæbe med sig mangt et vigtigt Actstykke til den nordiske Rationallhist. I. 1. S. 46—47. Han vilde maaskee ogsaa saaledes have paa, hvad Buchanan vilde have forsmat, da han 1571 var i Danmark: Refs. S. 261. Ievrigt var hellerikke Buchanan ubemærket under sit Dyhold her, og dette maa det vel tilskrives, at Pontan. col. 1224 nævner hans Dødsaar ved Siden af Erasmi Rati.

tage sig at afhjælpe dette Savn⁹. Det er rimeligt, at Junius forstod, hvad saavel hiin Beskyldning som dette Onske skulde betyde; i al Fald kom han dem imøde. „I skulde da selv tage Eder denne Sag an“, svarede han, „da I have Evner og Kundskaber dertil“. Meest holdt han sig dog til Niels Krag og opfordrede ham alvorlig til at anvende sit Talent og sin Lærdom paa et saabant Værk, og han fandt hos denne villige Øren for sin Tale. Det synes næsten, som om Sagen var afgjort mellem dem. Der blev ogsaa sørget for, at Regjeringsraadet kom til Kundskab derom, og det roste Krags Kjærlighed til Fædrelandet og Ridfærdighed for dets Ære. Selv Niels Raas, ogsaa Bedels trofaste Beskytter, kunde vel lade sig overtale, naar der kun intet foretoges til Krænkelser for denne¹⁰.

Det er muligt, at Bedel ikke forblev ganske uden Ahnelse om, hvad der beredes; thi Krag havde mange Forbindelser i Ribe. Alligevel gjorde han for det første intet Skridt for at afværge den truende Fare. Han vilde maaskee heller ikke gjerne reise fra Ribe, da hans Svigerfader paa samme Tid var angreben af en betænkelig Sygdom¹¹. Biskoppen kom igjen til Kræfter; men kort efter ramtes Bedel af det haardeste Stød: Cantler Niels Raas døde den ni og tyvende Juni 1594, og paa selve hans Dødsdag udgik det kongelige Brev, der overdrog Krag at skrive den danske Historie og opfordrede alle Undersaatter i Danmark og Norge til at forsyne ham med Midler dertil¹². Da nu ogsaa

⁹ Venuſinus er selv den, som har givet denne Beretning, in cuius epistola quadam, olim inspecta, memini hoc, quod refero, mihi observatum, siger Gram Præf. ad Crag. p. 10. Mærkelige ere de Ord, som Venuſinus eller Krag skal have sagt: *diu aliquis desideratus, cuius industria ejusmodi commentarii* (nl. som Buchanan's Historie) *in publico conspicerentur*. De ignorerede altsaa, at Bedel i mange Aar arbejdede paa et saabant Værk, ganske ligesom Bedel fordem i sit Skrift til Raad havde ignoreret hans Svaning. Men denne Forbigaaelse er netop en stærk Anklage.

¹⁰ Gram anf. St. Overhoved maatte man om alt dette eftersee Grams Fortællelse, hvorefter jeg kun har meddeelt kortelig, hvad det for Begivenhedernes Sammenhæng var nødvendigt at sige. — Man vil strax efter see et Beviis for, at Raas rimeligviis for sin Død havde samtykket i den Plan, som Krags Bønner havde udfæstet.

¹¹ Hegel. Cal. forfølge noie Hans Laugeſens Sygdom, Rosen i det høire Been, fra 1590 d. 14 Septbr.: *Erysipelas erupit in D. Episcopi dextro crure* oc laa hand der aff iiii vgger; 29 Novbr.: *D. Episcopus laborare incepit Erysipelate Ildo, cum decubuerit eodem malo antea ad diem XIII Septembris*; 1594 d. 20 Juni: *M. Johannes Lagonius male affectus est horrore ex Erysipelate*; d. 4 Aug.: *Coniux Waldemari* (d. e. Lehnmanden Valdem. Parsberg) *in arce M. Johannes Lagonius, M. Laurentius, M. Petrus*.

¹² Slangendorph. or. lunebr. G vers.: *intra quartam et quintam pomeridianam, cum vixisset annos 60, et forte aliquot septimanas*. P. Winstrup's Ligprædiken C vers.: *mod Fire efter middag*. — Det omtalte Kongebrev findes i Sjæll. Registre No. 13 fol. 370b-371a (medd. af Hr. Kall Rasmussen): „Efter som vi nu have naadigst ladet handle med . . . Dr. Niels Krag, saa han underdanigst haver bevilget og sig paa taget at skrive vor danske Historie og Konningens Bedrift, saa at vi saa vel som andre Nationer kunde have en ordentlig Historie og Krønike“, og han dertil behøver afskillige Documenter og Antiquiteter, da beder og begjerer Kongen af alle Undersaatter af Adel i Danmark og Norge, at de ville unde og meddele Dr. Niels Krag Udskrifter, Copier og vis Bested af alle hvis Documenter og Antiquiteter hos dem kunde findes. Lignende Begjering stilles

Albert Friis ved samme Tid forlod Riberhuus, hvor han blev afløst af Baldemar Parsberg, saa turde Bedel ikke længere opsætte personlig at fremstille sig for Regjeringsherrerne og komme til Kundskab om sin virkelige Stilling. Den niende Juli reiste han fra Ribe¹³. Ved sin Ankomst til Hovedstaden erfarede han snart, hvor misfornøiet man var med hans evige Opsættelse og Udsættelse i tretten samfulde Aar eller mere, og hvor tilbøielige Herrerne vare til at udnævne en anden Historiefriver¹⁴. Imidlertid var der dog endnu dem, der antog sig Bedels Sag, vistnok især Arild Hvitfeld og Albert Friis, og disse maatte det vel tilskrives, at Staven ikke strax blev brudt over ham. Den fem og tyvende Juli indfandt Bedel sig paa Slottet, formodentlig i Rigsraadets Forsamlingshuus mellem Ridderfalen og Slotsporten, for at høre sin Dom. Her forkyndte da Hvitfeld og Friis ham, at man endnu vilde indrømme ham et Aars Frist til at arbejde paa og komme frem med sin Historie, og at han for denne Tid maatte beholde det ham af Kongen tillagte Prælatur; men selv denne Raade maatte han tilkjøbe sig ved det Løfte, at ville meddele Krag de historiske Brevs Staber og Actstykker, som han havde samlet¹⁵. Tre Dage efter kunde Bedel

til Prælater, Kaniker og alle Andre i Capillerne i Danmark og Norge, og til Borgermestre, Raadmed og alle Andre i Kjøbstæderne i Danmark og Norge.

13 Hegel. Cal. MS. 1594 b. 3 Juli: Boldmar Parsberg, ny Lensmand efter Albert Friis, kom til Ribe; d. 9 Juli: Albert Friis drog herfra med alle. N. Anders Beile drog at Riisenhaffn. — Baldemar Parsberg fik d. 20 Mai 1594 Følgebrev til Bønderne i Riberhuus Lehn (Sydske Registre, Nr. 5 fol. 363 a—b. Nebb. af Hr. Kall Rasmussen). Forlehningsbrevet er dateret d. 18 Juni (Ans. Sted, fol. 372 a—373 a. Nebb. af Samme). Alb. Friis fik samme Dag Forlehningsbrev paa Westervig Kloster (Ans. Sted, fol. 371 a—372 a. Nebb. af Samme).

14 Denne evige Opsættelse, og at Bedel slet intet lod udkomme af sin Historie, var ganske vist den rette og egenlige Hovedgrund til hans Fald. Dette viser paa det Klarest den Omstændighed, at hans Forestillinger bevirkede ham endnu en Frist af et Aar „til at maatte fortsætte sit historiske Arbejde“. At han var kommen i Ugunst hos nogle af de heie Herrer, tilveels som en Folge af hans Venstab med Lyge Bræde, kan vistnok ogsaa have bidraget noget dertil, som Nyerup S. 78 maa. Derimod kan jeg aldeles ikke antage Pontoppidans Mening (Ann. eccl. Dan. III. 704), at hans Uttringer om R. Frederik II's Mangel paa Edruelighed har havt mindste Indflydelse. Den Sag var en Confesso og bekendt ogsaa udenfor Danmark; endog af den samtidige Italiener Gio. Baters Bønese anfører Resen d vers. disse stærke Ord: *Friderico di professione pur Lutheranus, ma di vita Epicureo; ch'è morto questi anni passati di crapola &c.*

15 Br. t. Alb. Friis MS.: „den affleed, som J og Arild Hvitfeld sagde mig mundeligen fra dennem nu i Sommer sist forleden paa S. 30 dag paa Riisenhaffns Slot, at alting maatte beroe sig med mig paa it Aars tid, at ieg maatte fare fort med min historiske arbeid oc da vise det paa for: til Aars mod, oc disj imellem nyde det Prælatur ieg er forlent med af Kong Maitt. heyløfflig ihukommelse. Betingelsen, hvortil denne „Affleed“ var knyttet, kommer ogsaa til Kundskab om ved et Par Kongebreve, der nedensfor skulle omtales. Her seer man aldeles bestemt, at der var Hovedklagen mod Bedel, og hvad man truede ham med. — Da Friis og Hvitfeld her fremgaa saa sønede Røbet at have maattet være paa det af mig angivne Sted: jfr. Wolf Encom. rognat Dan. S. 147. Mærkeligt er det ellers, at Bedel ikke blev mere beskyttet af Regjeringsraadet, da det var Rosenkrants tidligere havde været hans Belynder og Steen Bræde var Lyges Brøder; men den Tid var nu gammel, og den anden ubetydelig altid af en svag Character: jfr. Dan. Reg. II. 300.

være Vidne til sin usorglemmelige Belgjører, Niels Kaas's, høitidelige Ligbegjængelse, og derefter vendte han vel tilbage til Ribe¹⁶. Men Krag's mægtige Patroner fortsatte uforstyrret, hvad de havde begyndt. Bedel var neppe ubesfor Kjøbenhavns Porte, førend de fik udbudet for Krag, den en og tredvte Juhl, en Bestalling som Kongelig Historiograph: han skulde først skrive Kong Christian den Tredies og Kong Frederik den Andens Historie, og naar han dermed var færdig, skulde han begynde med den ældre Historie fra Kong Frode, supplere og fortsætte Saxo og forfatte alt paa Latin¹⁷. Bedel skulde derimod, efter sine høie Belynderes Befaling, skrive paa Dansk, hvorvel han isølge Tidens Skik dog selv tænkte paa senere at oversætte sin danske Krønike paa Latin. Ogsaa med Hensyn dertil kunde de to Historiographier bestaae ved Siden af hinanden. Der blev givet Krag sex Aar til det hele Arbejde, med en aarlig Løn af femhundrede Rigsdaler, foruden et hundrede til tvende Medhjælpere, og Afgang til offentlige Arkiver, navnlig til dem, der fandtes i Hvalvingen paa Slottet og ved begge Cancellier. Saaledes var der da atter tvende Historiographier, hvoraf den ene skrev paa Latin, den anden paa Dansk. De gamle Forhold fra Bedels første Aar i Ribe vare vendte tilbage¹⁸.

Det skulde da nu vise sig, hvad Bedel i Løbet af et Aar kunde udrette for at frelse sin Ære og sit Embede. Men overvældet, som han var, af sin egen store Plan, havde han selv vistnok kun lidet Haab om at kunne afværge den forestaaende Ulykke. Da tilhød der sig en, som det syntes, ønskelig Udvei. Ved hans Svigerfaders Død den firtende August 1594 blev Ribe Bisppestol ledig¹⁹; den fjerde September indkaldtes Præsterne til nyt Valg, og — det lader

16 Den Lystrupste Alman. MS. (s. ovenf. S. 57) 1594 d. 28 Juli: *Sepultura magnifici et nobilissimi viri Domini Nicolai Kaas, Cancellarii Regis Danicæ, Hafniæ*. P. Winstrup's Ligprædiken har samme Datum. Men Slangend. orat. fun. har dog paa Titelbladet den 29 Juli. Er den maaffet holdt Dagen efter Begravelsen?

17 Ann. Christ. III. Præf. Grammii p. 10: De historiographi munere ei deferendo Regis nomine, amplissimum ornatissimumque decretum fecere, cujus tabulam, pridie Cal. Sextil. perscriptam, vidimus. Derefter meddeles Gram fortelig Bestallingens Indhold. Dr. Kall Rasmussen har senere havt den Godhed at opsege den i Sjæll. Register No. 13 fol. 373 b—374 b. Den indeholder tillige alt nu Løstet om et Prælatur i Ribe!

18 Sv. Liv. Fort. d vers. om en tilsigtet latin Udgave af Bedels Historie. — Perioden, da baade Svanning og Bedel paa engang vare Historiographier i Aarene 1581 (eller maaffet 1578) — 1584, see ovenf. S. 98. 118 Not. 25. 122. — At man saaledes strax bestemte Krag en Tid til at være færdig, viser ogsaa, hvad man hos Bedel var misfornøiet med. En Tid af sex Aar var knap tilmaalt; men i det næste Aarhundrede meente man jo, at en ordentlig Norges-Historie lod sig skrive i to. R. Dan. Mag. II. 44—45. Hvad Krag efter Udløbet af disse sex Aar skulde foretage sig, blev ikke bestemt. Dr. Paludan-Müller i Odense har i denne Anledning yttret for mig, at man maaffet fra Begyndelsen af helst burde betragte Krag's Udnævnelse mere som et Commissorium end som et Embede, hvorved man ogsaa lettere forstaaer, at han og Bedel begge paa engang arbejdede paa Historien, og at Bedel — som det synes — blev igjen siden erkjendt for Historiograph.

19 Hegel. Cal. d. 4 Aug. 1594 omtalte Biskoppen som deeltagende i et Selskab paa Riberhuus.

til, at Bedel stillede sig som Candidat til dette Embede. De nærmere Omstændigheder derved ere ikke tilstrækkelig oplyste, og det maa være tilladt at fremstille Sagen, som de enkelte Bisk. lade formode, at den forholder sig²⁰. Valgdagen var ansat til den syttende eller attende September, og Bedel reiste den sextende til Faldingbro for paa Veien at træffe en af de stemmegivende Geistlige, Jens Farsen, Sognepræst i Veile. Denne kom Dagen efter til Ribe, endnu tvivlsom om, hvem han skulde give sin Stemme; men tilsidst bestemte sig dog uden tvivl baade han og M. Jens Harte, Sognepræst i Kolding, for at vælge Bedel²¹. Disse to, i Forbindelse med Peder Hegelund og Laurids Gjødesen, begge Sognepræster i Ribe, bleve, som det synes, efter Ordinantsen faarede til Valgmænd. Hegelund og Gjødesen ønskede dog et andet Valg. Hvem de egentlig vilde høre paa Bispestolen, er uvisst; have de opstillet M. Matthias,

D. 9 Aug.: *M. Joh. Lagonius incepit male habere*; d. 16 Aug.: *M. Johannes Lagonius, Episcopus Ripensis, pie obiit, ætatis LXIII, officii XXV*. Bedel satte ham dette Rinde:

Te suspirantes moestis, socer optime, amici:

Tendimus ad coelos corda, animosque manus.

Hinc Te, Christe, brevi venturum credimus: hinc jam

Exoptato veni, o jam cito Christe veni.

Inscr. Rip. p. 22-23. Saa vel dette, som et andet Epitaphium (ibid. p. 52) synes dog først oprettet senere, efterat ogsaa hans Hustru, Dorte Hansdatter, var død den 15 April 1601.

²⁰ Indkaldelsesdagen hos Hegelund. Hvad jeg derefter meddeeler om dette vanskelige og vidtledige Bisk. valg, udgiver jeg ingenlunde alt for aldeles historisk vist; men det er vist, at baade Terpagers p. 616 og Ann. eccl. Dan. III. 153-154 kun have en meget løs Fremstilling, og at mange flere Forhandlinger og Intriguer, om man vil, ved denne Leilighed gif for sig. Hegelunds Calendere for 1594 og 1595 vise dette aldeles klart; men de indeholde kun Brudstykker, som vistnok kunne sammensattes paa flere Maader. Hvorledes jeg, efter den nøieste Overveielse af alle mig bekjendte Forhold og efter et nyt Gjennemsyn af de i de Hegelundske Calendere angivne Steder ved Hr. Kall Rasmussens Godhed, har forsøgt at combinere disse Fragmenter, sees af Ovenstaaende, og jeg skal derefter til Læserens Beilebning uden videre Commentar give de Hegelundske Aphorismer. Der er noget nyt for Historien at opdage! men der maatte flere og fra forskjellige Sider indhentede Notiser til, for man kan komme til Bisk. om Begivenhedernes rette Sammenhæng. — Om de forekommende Personer skal jeg endnu erindre, at Hegelund og Laur. Egidius vare, som bekjendt, Sognepræster i Ribe ved Domkirken og ved S. Catharinekirken; M. Jens Harte var Sognepræst i Kolding, Hr. Jens Farsen i Veile, M. Matthias i Ringkjøbing og Hr. Willants Nielsen i Holsbø. Man saar saaledes Sognepræsterne i Varde og Lemvig. I hvilken Egenkab Peder Barden og Bertel Madsen bleve brugte ved denne Leilighed, er vanskeligt at sige. De synes næsten at have været en Slags Besuldmægtige for Capitlet eller Valgmødet. Peder Madsen Barden blev uden tvivl senere Skriver hos Bisk. Hegelund og 1603 Sognepræst i Varde ved Anders Nielsen Svansøes Død (Hegel. Cal. 15 Sept. 1603. 31 Mart. 1604. D. Atl. V. 682. Worm II. 28. Ryerup S. 369). Bertel Madsen blev i Begyndelsen af næste Aar Sognepræst i Møborg (Hegel. Cal. 9 April 1595. 8 Octbr. 1602). Sognepræsten i Lemvig, Laurids Bards, var formodentlig fraværende paa Grund af Sygdom; thi han døde midt under disse Forhandlinger (Hegel. Cal. 30 Novbr. 1594).

²¹ Hegel. Cal. d. 16 Septbr. M. Anders Veile drog til Faldingbro, *et occurreret D. Johanni Farsen*. D. 17 Septbr.: Paa Liisbøgmørn, kom der Jens Farsen *anceps*; om Ribdag M. Matthias af Ringkjøbing. — Derefter maatte vel Valgforhandlingerne være begyndte og i Uenighed opløste. Terpagers p. 616 siger, at de to Gange ikke kunde komme overens. Christian IV selv var d. 17 Septbr. paa Rulskoster hos Hertug Hans og senere paa Koldinghuus, hvorfra han d. 23 Septbr. drog til Sjælland.

Sognepræst i Ringkjøbing, som Bedels Rival, maatte man fristes til at ansee det blot for et Krigspuds, hvorved Sagens Afgjørelse kunde forhales. Da Præsterne, efter to Gange at have været samlede om Bispevalget, ikke kunde blive enige, stilledes de ad, og Partiernes synes hver for sig at have bearbejdet Regjeringen. Jens Harte drog den syvende November til Kjøbenhavn for at tale Bedels Sag, og under hans Fraværelse prædikede paa de to følgende Søndage først Bedel, derpaa M. Matthias i Ribe Domkirke²². Men Regjeringsraadet var ugunstigt stemt imod Bedel, troede sig vel paa Grund af Præsternes Uenighed besværet til at stride ind, og befalede at vælge M. Frants Nielsen, Rector Theologiae i Roskilde. Denne Befaling bragte Jens Harte med sig tilbage og forkyndte den i Riber Capitel den tredie December. Hegelund og Laurids Gjødesen gave en Ugestid efter Baldemar Parsberg Underretning derom²³. Da nu imidlertid Skikken af den frie Valgret formodentlig skulde bevares, saa stemmede de nærmeste Præster efter Regjeringsraadets Ordre og sendte den tre og tyvende December Bud til de fjernere i Ringkjøbing og Holstebro, for at erholde deres Stemme, og i Begyndelsen af Januar 1595 afgik en Deputation, bestaaende af Præsten Billads Nielsen i Holstebro og Bertel Madsen, der kort efter blev Sognepræst i Møborg, med Bispekalder til Roskilde.

²² Hegel. Cal. b. 7 Novbr.: M. Jens Harte begiffuer sig til Kjøbenhavn in electione M. Andreae Velleij (!). D. 10 Novbr.: Prædiken M. Anders Weile. D. 11 Novbr.: M. Jens Harte vdi Kjøbenhavn. D. 17 Novbr.: Prædiken M. Math. — Her tales da ligesom om Bedels Udvælgelse til Bispe. Ved Siden af Jens Harte paa første Sted har staaet Hr. Jens Farsø, som vel altsaa Hegelund har troet, var reist med Jens Harte i samme Skrivelser til Kjøbenhavn, men senere, bedre underrettet, igjen ubstroget. Farsø herte isvrigt til Hegelunds nærmere Bekjendte og nævnes oftere i hans Almanakker. Jeg formoder, at Hegelund og Laur. Egibius have arbejdet gennem Lehnsmanden Baldemar Parsberg; man skal strax see Grunden til denne Formodning. Den M. Mads, som prædikede Søndagen efter Bedel, kunde være den ovennævnte M. Matthias fra Ringkjøbing, og han havde da vist en Hensigt dermed; men jeg indrømmer, at man ogsaa kunde tænke paa Matthias Pors, der dengang var kommen hjem fra sin Udenlandsrejse. — Af Bedels Venner vare i den sidste Tid mange døde: Morits Poddust d. 18 Sept. 1593, Peder Gylbenstjerne d. 25 Febr. 1594, derpaa Niels Raas d. 29 Juni, og nu den 10 November døde i Kjøbenhavn Haf Ulfstønd (Hegel. Cal. init. Novbr. 1594. Schlegels Slange I. 166).

²³ Hegel. Cal. b. 3 Decbr.: M. Jens Harte forkyndet paa Capitlet Regerings Raads Ansvar de electione Superintendentis, nempe M. Francisci Nicolaj. D. 11 Decbr.: Gaffue M. Lauris og Jeg Baldmer tilkende om M. Jens Hartis Beretning. — Man sees her Hegelund, Laur. Egibius og Parsberg ligesom forenede og fortrolige, hvad Bispevalget angaaer. Men hvem er nu denne M. Frants Nielsen? Jeg finder i Forstemanns Verzeichniß (MS. Bibl. U. no. 165 Addit. fol.) en Franciscus Nicolai Danus Alburg., der d. 25 Octbr. 1564 blev immatriculeret ved Universitetet i Wittenberg. Det er upaatvivlelig den samme, som Hegel. Cal. b. 22 og 23 Novbr. 1594 benævner M. Franciscus Nicolai Alburgensis, Lector & Pastor til Graabrødre, og som Bloch (Bidrag til Roedl. Domsk. Histor. I. 30) kalder Canonicus og Sognepræst til Domkirken samt Lector Theologiae. Om Graabrødre Kirke og dens Forhold til Domkirken i den senere Tid, jfr. Behrmann (1832) S. 187 fg. Tidligere havde han været Rector i Frederiksborg: Thura Idea p. 36, 43. Dette var han i omt. syv Aar, indtil han 1573 blev Sognepræst til Slotkirken der; men d. 21 Martz 1574 fik han Brev at maatte bosætte sig i Roskilde ved sit Canonicat.

Den niende Januar vare de i Nyborg, den trettende gik de over store Bdt. Men Frants Nielsen havde paa Grund af Svagelighed aflaaet Regjeringens Tilbud, endnu før de Udsendte naaede Roeskilde, og en ny Befaling til Ribe Capitel om at vælge M. Søren Christensen, Sognepræst i Helsingør, levede hellerikke til noget Resultat²⁴. For da at gøre Ende paa Sagen, befalede Regjeringsraadet den fjerde Februar saavel Peder Hegelund og Laurids Gjedesen som Jens Harte og Jens Farsen at komme til Kjøbenhavn. Den tredie Marts vare de der, den fjerde fremstillede de sig allerede for de høie Herrer. Disse valgte uden lang Betænkning Hegelund til Biskop. Det overvundne Partie, Harte og Farsen, drog hjem allerede den ottende Marts; men saa Dage efter afslagde Hegelund den biskoppelige Ed. Saaledes var denne Udvei lukket for Bedel; efter kongelig Befaling maatte han udlevere den lykkeligere Medbeiler sin aføde Svigerfaders Embedspapirer, og det afgjørende Dieblif nærmede sig²⁵.

24 Hegel. Cal. b. 23 Decbr. 1594: „Afferdigte wi Peder Barden met det Raldbreff oc de andre Dreffue til M. Mathis i Ringsbøbing oc Her Willang vdi Holstebro“. D. 1 Jan. 1595: „Samme Afften kom Peder Barden fra Holstebro oc Ringsbøbing“. D. 9 Jan.: „Her Willang Nielsen oc Bertel Mathysen vaare vdi Nyborg met Biskop Kalb“ o. s. v. D. 15 Januar ansøes, at de vare i Kjøbenhavn, d. 21, at de drog derfra. Overledet jeg har forstaaet disse Brudstykker, vil man see ovenfor. Sydske Tegnelser No. 4 fol. 498a (medd. af Dr. Kall Rasmussen) have følgende: „Prælater, Kaniker og menige Capitel ubi Ribe-Domkirke skre R. M. Skrivelse, at, efter som de nogen kort Tid forleden havde sanget Befaling at skulle forsende Nogle til Kjøbenhavn, som skulde kalde M. Frants Nielsen, Rector ubi Roeskilde, til deres Superintendent, og fornævnte M. Frants for hans Svagheds og Stræbeligheds Skyld blev med samme Bestilling forlovet, at de derfor skulle fremsende Nogle, som ubi hans Sted skulle kalde M. Søren Christensen, Sognepræst ubi Helsingør, til deres Superintendent. Actum Hafniæ 12 Januarii Ao. 95“. — Hegel. Cal. b. 6 Jan. 1595: „Vxor M. Francisci Nicolai obiit diem suum Roskildis“; denne Sorg var altsaa truffet ham lige kort før han fik Tilbudet om Ribe Bispestol.

25 Sydske Tegnelser No. 4 fol. 499b. fol. 502a-b. (Samme Nebb.): „M. Laurits Tegnelser, Sognepræst ubi Ribe, M. Peder Hegelund, M. Jens Sørensen, Sognepræst ubi Kolbing [fra Capellan i Kolbing var han bleven Sognepræst sammesteds efter Dr. Anders Wendtsen, der i Aar 1591 blev banst Hofprædikant: Sjæll. Registre No. 13 fol. 174b—175b og 191b—192b], og Dr. Jens Farsen, Sognepræst ubi Belle, sige kong. Mattis. Skrivelse at skulle med det første begyde dennem i Kjøbenhavn der ydermere hos Raadet kong. Mattis. Villie at forfare. Actum Hafniæ 4 Februarii Ao. 95“. Hegel. Cal. b. 7 Febr.: drog ieg til Lunder met Anne oc Bernene. D. 11 Febr.: Reuerso Tundria imperabatur per literas regias profectio Hafniam. D. 16 Febr.: Gaffue wi off paa Veien til Københavnn. 3 Cal. for 1599 har Hegelund noteret: „1595 d. 16 Febr. Accersiti nos 4 Pastores Hafniam, dedimus nos in viam“, og igjennem flere Aar har han antaget, hvorledes han og de tre andre Præster i Slutningen af Februar sad paa Sprogge „med stor Stof og Doye“. D. 3 Marts: Mandag morn Hafniæ. D. 4 Marts: Tiidbag indre for Raadet, Jørgen Hesenkrang, Steen Bræbe, Mandrup Varsberg, og i Cal. for 1596 og flere følgende Aar læses: „Jens H. Regjeringens Raad tilfagde min Licentist ubi Superintendens embed“. — „Dobdemar Varsberg H. H. [d. 5 Marts] at skulle paa kong. Mattis. Vegne lade give og forneie M. Laurentio Egidii, Sognepræst ubi Ribe, M. Jens Harte, Sognepræst ubi Kolbing, og Dr. Jens Farsen, Sognepræst ubi Belle, i Beler for hvis Beskøftning de have gjort paa Reiser til Kjøbenhavn efter kong. M. Befaling Superintendenten ubi Ribe-Stigt anrørende, hvilket han saaledes til sit Regnskab skulde have at indføre“. — Dagen efter, d. 6 Marts, udsendtes en kongelig Skrivelse til Bedel: „Efter som iblandt afg. M. Hans Høgsens Breve skal findes adskillige kongelige Mandater, Forordninger og andre Stigtens Bøger og Breve, da beeder Kongen ham, vil og hermed alvorligen befaler, at han strax iblandt M. Hans Høgsens Breve opseger alt saadant og det med det allerførste med klare Registre og rigtig Fortegnelse, med hvad han

XII. Nogle Maaneder efter var nemlig den Bedel tilstaaede Tidsfrist udløben, og i det sidste Aar var der vistnok lidet eller intet arbeidet paa Historien. Det, han havde færdigt indtil Baldemar Atterdags Tid, laae omhyggelig skjult hos ham. Ingen saae eller hørte det mindste dertil. Regeringsraadet troede derfor ikke engang at have nødig at oppebie Terminens Udløb. Allerede henimod Foraaret 1595¹ besluttede det, at Bedel skulde udlevere alle sine historiske Samlinger, navnlig hvad han havde modtaget af Niels Raas eller paa sin Reise i Riget havde erhvervet sig. Denne Beslutning meddeltes Bedel, og det overdroges derhos den tiende Marts til Lehnsmanden paa Ribershuus, Baldemar Parsberg, at modtage og indsende, hvad Bedel afleverede². Under

Saaand underkrevet, tilstiller og overantvorder M. Peder Hegelund, som nu er forordnet til Superintendent i Ribe-Stift. Hegel. Cal. d. 8 Marts: M. Jens Harte oc Her Jens Hårson drog aff. Ifølge Tydske Registre No. 5 fol. 387 b-388 a (medd. af Dr. Kall Rasmusen) gjor Christian d. 4 vitterligt, at, efterdi M. Peder Hegelund „er nu retteligen ubvalgt og kaldet til Superintendent at være ubi Ribe-Stigt“ o. s. v., „og fornævnte Mester Peder Hegelund nu haver gjort os hans Ed“ o. s. v., da vil han nu have bevilget, samtykt og stadfæstet M. Peder Hegelund Superintendent at være i Ribe-Stigt. Hafniae 13 Marts 1595. Men i Hegel. Cal. skrives under d. 15 Marts: Præstiti iuramentum Superintendentis Regi Electo Christiano III. Hegelund reiste derpaa hjem, og d. 21 Marts noterer han: „Samme Freddag exposui Waldemaro nostræ protectionis cursum et finem“. D. 30 Marts blev han orbineret i Ribe Domkirke af Biskop Jens Gjedesen af Aarhus, til hvem der under d. 6 Marts i den Anledning var udgaaet en kongelig Ordre, og d. 17 April blev M. Mads Pors hans Eftermand som Sognepræst ved Domkirken, uaget Kongen allerede d. 5 Marts havde anbefalet Lehnsmanden og Capitlet M. Jacob Swaning til dette Embede. Saaledes endtes denne vidbløstige og i vor Kirkeforfatnings Historie interessante Sag. Regeringsraadets Egenmægtighed i at gaae udenfor Kirkeordinansens Bestemmelse er herved især mærkelig. Det befalede Valget af Frans Nielsen (og Søren Christensen), og Præsterne „valgte“ efter Ordre. Hegelunds Udnavnelse gif allerede et Skridt videre, idet man ikke engang iagttog den Formalitet at lade Præsterne stemme, og da det gif godt, saa fulgte strax efter det tredie Brud paa Loven ved Niels Arctanders aldeles ulovlige Indsættelse til Bisp i Viborg. Jfr. Ann. eccl. Dan. III. 176—177. Jwerg. S. 512. Men Kirkens Selvstændighed og Kirkerettens Fasthed kunde efter Reformationen ikke længe holde sig. Ogsaa Menighedernes gamle Valgret blev tidlig antastet baade af Regeringen og af Biskopperne. Vi nævne nylig Kongens Befaling for M. Jac. Swaning, hvilken dog havde det med Hensyn til hvad der i samme Dage skeete ved Bispevalget næsten ironiske Tillæg, „at Altingest dermed maatte forhandles efter Ordinansen“; man kan ogsaa erindre sig den bekjendte Fortælling om Heravti Udnavnelse til Præst i Røbbø (Worm II. 243—244). Et tidligt og mærkeligt Exempel paa Dispernes Indgreb har jeg fundet (MS. Bibl. Reg. Ol. Rgl. Saml. No. 2336, in 4to) i et Brev fra Hovidsmanden paa Haderslevhuus til Biskop Hans Lausen af 1557. Men Biskoppernes seilagtige Politik hævne sig nu paa dem selv.

1 J. Møller Historiogr. Dist. S. 68 siger i Forordet, men ganske træffende: Bedel havde tabt Hofmændenes Gunst og kunde derfor ei længere være Rigshistoriograph. Jeg mener nu, at hans Langsomhed til at levere noget Arbejde har været brugt som Hovedgrund for hans Entlebigelse. Om nogen anden Klage netop kunde have givet Regeringsmændene en forensket Anledning til at fremstynde denne, er vanskeligt at sige. Jeg har standset ved Skjærbøls Ord (Cimbr. lit. II. 905): *provincialium excessuum causa*. Forsømte Bedel sine Pligter som Bestdber af Prælaturet og Medlem af Capitlet? Iod han, ligesom Bræbe, offentlige Bygninger, som han skulde vedligeholde, forfalde? misbrugte han sin Myndighed? eller ere hine Ord blot at forstaae om Forsømmelse af hans Pligter som Historiograf? Tvivlsomt bliver det. — Terminen, der var ham tilstaaet, var egentlig først udløben den 25 Juli s. A.

2 Christian IV til Baldemar Parsberg (Tydske Tegnelser No. 4 fol. 504 a-b; medd. af Dr. Kall Rasmusen): „Vor Gunst tilforne. Viib, eftersom vi have tilbetroet og befaleet os

alt dette opholdt Krag sig i Kjøbenhavn, og syntes ikke selv at gjøre noget Skridt. Det var jo Regeringsraadet, der vilde det saaledes. Krag var Hofmand. Midt under Bedels haarde Udmygelses og hans egen Dphsielse besøgte han Bedels Venner, navnlig Tyge Brahe, og vidste at sige denne Behagelighed. „Aranteborgs Ungdom og Blomstring“, sagde han fiint, „vil jeg kunne beskrive, og jeg ønsker mig til Lykke med, at der er mig sat den Grændse, at jeg ikke vil komme til dets Alderdom og Affældighed“. Men Brahe havde ingen Tro til hans Urlighed og Venstab³.

Saa snart Parsberg havde modtaget Regeringsraadets Brev, oversendte han til Bedel denne kongelige Ordre. Bedel var beredt derpaa. Han synes at have været fortrolig med Tanken om sin forestaaende Skjæbne, og han bød sig med en vis Rolighed under dens Tilskikkelser. Historiefriver-Embedet var i Grunden berøvet ham fra det Dieblif af, da Krag var bleven udnævnt til Historiograph; Prælaturet haabede han dog endnu at skulle beholde. Dagen efter at have modtaget Parsbergs Meddelelse, skrev han igjen til denne⁴. Han

elskelige heilærd Mand, D. Niels Krag, Professor her ubi Kjøbenhavns Universitet, at skulle tilfammen skrive vore danske Historier og fremfarne danske Konningers Legende og Bedrift og vi nu somme ubi Forsaring, at os elselige M. Anders Bedel, Kanik der ubi Ribes-Capitel, skal have befommet af vor afgangne Cantler, Niels Raas, og ellers allevegne andenstedes her ubi Riget skal have tilfammen colligeret allehaande gamle Breve og Documenter, der samme Bestilling var hannem betroet, og, efterat samme gamle Documenta behøves til fornævnte D. Niels Krages foretagne Arbeide, have vi fornævnte M. Anders Bedel berom tilskrevet, at han dennem iblandt hans Bøger og Breve skalde opsege og Dig dennem siden at skulle tilskille. Thi bede vi Dig og ville, at Du med første Leilighed fordrer af hannem alle hvis gamle Breve og Documenter, som ere iblandt hans Bøger og Breve og ubi hans Bæte og Forvaring kan findes og han enten af fornævnte vor afgangne Cantler eller og andenstedes her ubi Riget kan have befommet og tilfammen bragt, og at Du siden med det første samme gamle Breve og Documenter forskikker hid over til os elselige vore tilforordnede Regerings-Raad, at de dennem til fornævnte antagne Arbeide og Leilighed kan lade bruge. Dermed &c. Actum Hafniæ 10 Martii Ao. 95°.

3 T. Brahe i Epist. ad Andr. Vell. Dän. Bibl. III. 188: Dixit ad me, cum adhuc in Dania essem, is qui tibi in historico officio successit, se libenter quidem insulae Huennæ Epithalamium historiis proditurum, at Epitaphium non. Scis quorsum alluditur, et nosti horum verborum primum authorem, sed suo forte damno, non meo &c. Man seer, at disse Krags Ord tillige ere spidse; thi de kunde tages baade som et Forbud paa Brahes Fald og tillige som den simple Bemærkning, at Krag skalde slutte sit Arbeide med Frederik II's Regering. Denne sidste Forklaring gav Krag dem selv; men L. Brahe forstod ogsaa den første. — I Brahes Proces med Gell. Sacerides spillede R. Krag ogsaa en tvetydig Rolle: Dan. Mag. II. 330, 359. At han ansaae Krag for Hovedmand blandt Bedels Fjender, synes ogsaa det Udtryk at vise: *Tu quum, sic volentibus Politicis quibusdam, ex inopinato abruptus sis*. Thi ved dette Udtryk kunde vel siges til Krags politiske Lebebane. Man kunde ogsaa heri sege en Allusion til Krags nylig udgivne Skrift: *Heracii Pontici de politiis libellus*.

4 I MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 824 in fol. Gl. Igl. Saml. bevares endnu dette Brev. Rycrup har kjendt det og (S. 73) leveret et Par Linier deraf; men hvis han har havt det samme Exemplar, som jeg benytter — og der gives vist ingen andre —, saa tager han vistnok feil i at ansee det for Bedels „egenhændige Copie“. Dette overbevises man om, baade ved en liden Lacune, som Afskriveren har ladet Raad aaben, fordi han vel ikke kunde læse Bedels temmelig utydelige Skrift, og ved at sammenligne med Brevet de saa Ord, som Bedel selv har skrevet paa Bagsiden deraf, nemlig: „Suar til Valdemar Parsberg om mine Historier“. Senere har han tilføjet: „oc Til D. Niels Krag“. Bedels Svar lyder nu saaledes:

erklærede sig villig som pligtig til efter sin kjære Dyrigheds Befaling at levere Affskrifter af alle de historiske Documenter, han besad, idet han dog anmærkede, at han af den salig Herre Niels Raas havde faaet meget lidet udenfor hans gode Raad, at han i Klostrene, der iforveien vare udplyndrede, og i Capitlerne, hvor man neppe havde villet indlade ham, ligeledes havde gjort meget ubetydelige Fund, at hans vigtigste historiske Actstykker af ham selv og under hans

Gunstige fromme Baldemar Parsberg, efter som j vdi gaar antworbede mig min allernaadigst Herre Pringens Bress, vnderstreffuit med sin Raades tilforordnede Regerings Raads Hender, huor vdi aff mig begeris, at ieg skulle antworde oc tilsiille Eder hued Bressue oc Documenter, som ieg nogen tid forleden skal bekommet hos den Salig Velbyrdig Mand, lofflig ihufommelse Niels Raas Cangelær, oc ellers andensteds her i Riget, besynderlig der ieg for nogen tid, der ieg med Hans Raades bress er dragen omkring i Riget, saadan vdi Closter oc andersteds at opsege. Skulde forne Bressue oc Documenter ieg skulde Eder tilsiille, at j dennem fremdelis kunde forskick hen offuer til Riobenhaffn, at antuendis til det danske Historiske arbeit, som hederlig oc høylær Mand D. Niels Krag er nu betroet ic. Saa kand ieg icke forholde Eder, gunstige Baldemar Parsberg, til vnderdannigst Suar, at ieg gerne efterkommer min kiere Dyrigheds begering, saa meget mig mueligt oc billigt er, at ieg effter haanden kand lade vbscriffue hued synderlige Bressue, som ieg self haffuer ladet vdcopie med andre Historiske Documenter. Kand der hos icke efterladet, at giffue min Naadigste Dyrighed vnderdanigst at vide, at ieg haffuer bekommet en saare ringe ting enten Bressue eller Documenter aff den Salige Herre Niels Raas, men det synderligst, ieg skal aff hannem, vaar hans gode Raad oc drabelig Mening, som ieg vdsurde hos hannem mundelig vdi de styder, som ieg baar tuil paa vdi vor Danske Historier. Huad som Documenter vdi Clostere anlanger, er vel huer mand vitterlig, at fast alle deris Bibliotheker ere plundrede i seide tid, oc ellers aff vblendisse sold, som nogle Aar forleden er forloffuet at drage omkring her i Riget effter Documenter at sege, Ds self til lidet fromme. Saa ieg her haffuer intet synderligt bekommet, der ieg drog igennem i Riget saa Aar forleden, som det vel deris forstandere i Clostere vitterligt er, ia ieg neppeligen sommesteds maatte stedis ind paa Capillet at see deris Bressueffiser, end siden at saa der noget vdsaff dennem. Mine fornemste Documenter haffuer ieg opsegt oc vbladt aff fremmede oc meste parten neste omliggenbis Nationers Historier, huilde ieg med største vmage oc bekaastning haffuer tilsammen sandet, som min Bibliothek vduifer, hued lige findes icke disse Tre Konge Riger paa forne Beger, vden herommelse at scriffue. Huad andre Documenter belange, som mand oc der vdi styckis kunde opsege, haffuer ieg dem medbeelt Erlig oc velbyrdig Mand Arid Huitfeld, som hand oc i lige maade mig haffuer aff sine igen medbeelt. Saa ieg tender vel, at den Danemand D. Niels Krag haffuer dennem bekommen aff hannem med salig M. Hans Suanings Historier, oc haffuer vel ellers oc saa lest til prik omliggenbis oc andre vdi . . . Historier, som sig burde, forend hand begaff sig til vor Danske Historiske arbeit alene. Dog huor om alting kand vare, vil ieg ingenlunde findes min kiere Dyrighed moduillig saare, saa viit mig mueligt at offuerkomme det. Vil oc forser mig der imod igen, at de icke videre ommage mig end billigt. Skulde ieg baade antworde mine Historiske Documenter fra mig, som jeg saa lang tid med saa megen vmage oc saa stor omkaast haffuer opsegt, oc der til med bliffue mit Prælatur quit, som høyløfflig ihufommelse Kong. Mait. mig forlent haffuer, oc ieg nu best i min allerdom oc mine smaa Bern behoffuer, det vilde salde mig besuerligt. End oc saa at der skulde gaa Ord aff, at en anden skulde bare Raffnet, oc haffue gaffnen der aff, som en anden haffde haffd omkaast oc vmage saare. Hued ieg haffuer befattet mig med vore danske Historier, det er mig paalagd, der mand haffuer formerdt, at ieg vdi min Hoffientiste haffuer noget aluorligen tagen mig saare at sege effter Danske Historiske Documenter, meer end tilforn vaar stede, maa vel stee, nogle hundrede Aar tilforn, som det sig burde, ret vdi grunden at vare angreben oc vdsferd. De huad (ieg) her vdi haffuer beuist for siid oc trofast, skal mit arbeit vel i sin tid vduise, oc der hos nochsom vdsstykke mig, at ieg haffuer noget langsommeligen her om omgaaet, huor vdi ieg oc ydermeere agre (sic) oc forklare mig, om Gud sparer mig Riffuet en Raart tid. Vil digimellem sette alting i hans oc Dyrigheds egne hender, oc lade mig noye med Herrens Raade ic. Saadant til it vnderdanigst suar paa min allernaadigste Herre Pringens Bress, gunstige fromme Baldemar Parsberg, haffuer ieg icke kunde efterladet Eder at antworde. Forser mig til Eders fromhed, at i alting fremme oc fore til beste, som ieg oc ydermeere mundeligen her om haffuer talet med Eder. Gud almectigste vare altid hos Eder med sin Helligaand oc Raade.

Læsning vare udbrugne af fremmede Nationers Historiekrivere, der paa samme Maade skode Krag aabne, og endelig at han overhovedet havde meddeelt Arild Hvitfeld, ligesom denne igjen havde meddeelt ham, hvad de begge eiede af Betydning, saa at Krag vistnok gjennem denne havde modtaget, hvad han kunde vente at erholde. Dette uagtet skulde han trolig efterkomme sin kjære Dørrigheds Befaling; men derimod haabede han, at man ikke vilde berøve ham det Prælatur, som den salig Konge havde forlehnnet ham med, og som han nu i sin Alderdom og med sin store Familie allermest behøvede, tilmed da han ikke selv havde indtrængt sig i det vanskelige og uensommelige Historiekriver-Embedet, men dog, efterat det var ham paalagt, arbejdet dert med større Flid, end det i et Par hundrede Aar var skeet i disse Lande, hvilket han endnu haabede, om Gud vilde spare ham Livet en kort Tid, i Gjærningen at skulle bevise.

Denne Erklæring til Lehnsmanden var affattet i en vis afmaalt Embeds-stil. Men et Par Dage senere skrev Bedel et andet Brev i en mere hjertelig Tone til sin Albert Friis, der formodentlig dengang var i Kjøbenhavn, og ved hvis Indflydelse han vel haabede at skulle bevare sit Prælatur. Den første Deel af dette Brev var i Hovedsagen det samme, som Bedel havde skrevet til Parsberg⁵. Han gjentog, at han lidet eller intet havde modtaget af Raas og i Klostrene, og at det Meeste, han eiede, var samlet ved hans egen Læsning.

⁵ MSS. Vellejana, den selsamme Fascikel, indeholder ogsaa dette Brev. Den første Deel deraf er vistnok ikke ordlydende med det nylig givne Brev til Parsberg, men dog ganske af samme Indhold. Mere afvigende er Brevets sidste Deel, som jeg derfor skal meddele. Allerede Begyndelsen af dette Brev afviger i Tonen fra det til Parsberg. De første Linier lyde saaledes: Raade oc fred aff Gud ved Christum. Kiære Albret Friis, nest takssigelse for alt beuist gode, huorfaare ieg gerne vil findes taknemmelig aff min ringe formue. Saa ieg ide forholde Eder, at ieg nogle saa dage forleden haffuer bekommet Kong. Matt. min allernaabigtte Herre Pringis scriffuelse ic. Efter derpaa at have gjentaget, hvad vi allerede have laest i Brevet til Parsberg, vedbliver han saaledes: Quilket ieg ide kunde forholde at lade Eder vide, min kiære gunstige Herre oc Ven, gode Albret Friis, forhaabendis, at I ville paamine de gode Herrer Regerings Raad noget om mine vilkaar, som ieg oc mundeligen haffuer talet med Eder, besynderlig om den affkeed, som I oc Arild Hvitfeld sagde mig mundeligen fra dennem nu i Sommer sif forleden Paa S. Ibs dag paa Kjøbenhavns Slot, at alting maatte beroe sig med mig paa ic Aars tid, at ieg maatte fare fort med min Historiske arbeid oc da vise det paa forne tid Aars mod, oc dig imellem nyde det Prælatur, ieg er forlent med aff Kong. Matt. høyløfflig ihukommelse. Skulde ieg baade miste det, oc der til met antworde mine Documenter fra mig, som ieg ide ringe vmage oc omkaast haffuer vendt paa saa mangen god dag, da synes mig vel, at det falt mig vel nær oc besuerligt. Jeg haffuer ide self trengt mig ind til saadant arbeid, bet veed Gud oc huer erlig Mand, oc haffde det ide varit mig paalagt, oc ieg der met en enlig Mand været forhindret, da haffde ieg met Guds Hielp vel bekommet en anden Forsyn enten inden eller uden Lands, ferend ieg satte mig ned her paa, oc haffuer nu Huset fuld aff smaa vdragne Børn vdi min Alderdoms tid, oc ieg haffuer en kort tid vlessuit. Saa ieg viseligen forhaabes, at de gode Herrer min fromme Offrighed ansee saadane mine vilkaar, oc ramme alting til det beste Meedel, effterdi her er dog geistlig beneficia nok hos Capitelat at forsee D. Niels Krag met foruden det, som ieg haffuer, om hand alene er ellers Mand faare at vdføre en ret Danse Krenide, som det sig bør, huilket mig forhaabes at giøre saa got met lige vilkaar, som hand det giøre skal, paa vor danske Lungemaal. Bedet ganske vdmægdeligen Kiære Albret Friis, at I ville aling paa mine vegne bedre oc ydermere berette for de gode Herrer, end ieg scriffue sand. Gud skal være Ederis Lon. Hand beuare Eder baade paa denne Ederis reise oc ellers paa alle Ederis veye met hellige Engler fra al Wlyde, Amen.

„Dette er jo“, sagde han, „min virkelige Eiendom, og den Danemand Niels Krag bør dog ikke forlange min Svøb“. Han mindede dernæst Friis om det Løfte, som denne selv i forrige Sommer paa Regjeringsraadets Begne havde givet ham, og som dog nu syntes ham brudt. Men vdtløstligere talte han om den Ubillighed at berøve ham Prælaturet. „Jeg har jo dog“, vedblev han, „ikke selv erklæret mig for den, der alene kunde udføre dette Arbejde; jeg kunde vel hjemme eller hos Fremmede have faaet det daglige Brød dette foruden; jeg er nu snart en gammel Mand og har Huset fuldt af smaae uopdragne Børn, og jeg ved ogsaa, at der er geistlige Beneficier nok, hvormed Niels Krag kunde forsyrges, om han ellers er Mand for at udføre dette Arbejde. Dette beder jeg Eder, kjære Albert Friis“, sagde han til Slutningen, „at I vilde forekville de gode Herrer, om I maaskee derved kunde bewirke bedre Wilkaar for mig, og Gud skal lønne Eder derfor“.

Wedel havde vist ikke taget feil af Albert Friis's gode Willie mod sig; men i saa Fald tog han feil af hans Indflydelse paa Regjeringsherrernes Beslutning. Disse antog Wedels Svar for en Vægning, hvad det ogsaa egentlig var; men de vilde intet forandre i det, som de engang havde befalet: Wedel skulde miste for det første sine Samlinger, og et nyt Kongebrev af en og tyvende Mai indfjærpede Valdemar Parsberg paa det bestemteste at affordre ham samme⁶. Wedel maatte da give efter. Paa en mærkelig Dag, der ret maatte minde Wedel om, hvad han havde tabt, begyndte Afleveringen, paa Marsdagen efter Niels Raas's sidste Levedag, og den forfattedes lidt efter lidt i Løbet af fire Maaned⁷: Opsøgningen og vel tillige Afkrivningen krævede Tid. Den første

6 Christian IV til Valdemar Parsberg (Sydfste Tegnelser No. 4 fol. 514b-515a; medd. af Dr. Kall Rasmussen): „Vor Gnist tilforn. Vild, eftersom vi nogen Tid siden forleben naadigst have Dig tilfrevet, at Du paa vore Begne skulde forde hos os elskelige M. Anders Veile hvid Breve og Documenter, vore danske Historier anlangendes, han til Dig skulde overantvorde, og vi nu naadigst forfare hannem fornævnte Breve og Documenter at ville for sig selv beholde og vor naadigste Befaling i de Raader ikke at ville efterkomme, da bede vi Dig og ville, at Du endnu paa vore Begne endeligen tilholder fornævnte M. Anders Veile, at han lader Dig bekomme fornævnte Breve og Documenter, givendes hannem derhos tilkjende, at han ubi vore elskelige tilforordnede Regjerings-Raad, deres Overvarelse haver lovet og tilfagt at ville lade komme fra sig sig historiske Handel (See ovenfor S. 194), hvorfere vi og naadigst bevilgede hannem efter sig hans Tilfagn paa et Mars Tid længer at maatte nyde det Prælatur i Niber-Domkirke, som han naadigst er med forlenet; bedligeste at Du ogsaa anholder hos M. Jacob Svanning om hvid Breve og Documenter hos hannem efter hans afgangne fader lunde findes, foruden hvid han allerede haver fra sig leveret, og kunde tjene til vore danske Historier, og dennem med hvid Du af fornævnte M. Anders Wedel bekommer hid forfisker vore tilforordnede Regjerings-Raad tilhænde. Actum Hafniae 21 Maii Aar 1595“.

7 3 MSS. Vellej., samme Fascikel, indeholdes et Stykke paa sex Folioblade, meget ziirligt frevet. Dette er deels den Designation, som Wedel leverede Vald. Parsberg over de hos ham værende Hestfyster, der kunde sendes til Niels Krag, deels en senere Indberetning, uvist til hvem, om den fuldforte Aflevering. De fleste af de anførte Stykker findes i Promus Condus; men der nævnes ogsaa enkelte Numere, som ikke findes i Promus Condus, og som vel altsaa ere erhvervede af Wedel, efterat Promus Condus var frevet. Jeg skal nu meddele det Bigtigste deraf.

Deel af de Bedelfte Samlinger blev leveret til Parsberg. Under den otte og tyvende Juni 1595 tilskillede Bedel ham ti store og vigtige haandstrene Bøger, blandt hvilke Christiern Pedersens Krønike, som han havde faaet af sin gamle Cantler, et Par norske Krøniker, den holstenske Krønike, en Slavetkrønike og andre vigtige Pergaments-Codices. Alt dette sendte Parsberg til Kjøbenhavn og dermed en Fortegnelse over omtrent tredshindstyve større eller mindre Actstykker, som Bedel ligeledes anfaae sig forpligtet til at aflevere, dersom man fordrede dem af ham⁸. Krag, som modtog og eftersaae denne første Sendelse, har neppe været tilfreds dermed og haabede vel ved en personlig Nærværelse i Ribe at skulle afstvinge Bedel andet og mere. Han erholdt af Kongen den ottende Juli Brev paa det ham forud bestemte Prælatur, der saaledes ogsaa blev Bedel frataget, lod den fem og tyvende August sit Kongebrev læse i Capitlet⁹, og modtog i September selv den anden Aflevering. Dertil hørte mange mærkelige Stykker, saasom den Riber Kirkekrønike, flere kongelige Haandfæstninger, en stor Deel Actstykker til Christian den Andens Historie, til Frederik den Førstes, til Grevens Fælte, til Unionens Ophævelse og til den sidste svenske Krig, Syvaarskrigen¹⁰. Af ældre Sager var der kun lidet, da Krag formodentlig aldrig

Register, Paa hvis Danske Historiske Documenter ieg haffuer skicket til Kjøbenhavn med Erlig oc Velbyrdig Baldemar Parsberg, efter Kong. Mait⁸. oc Hans Raades Regierings Raads befaling, Adj. 1595, 28 Junij. Derpaa nævnes disse 10 Haandskrifter: 1. Jo. Friis's store tyffe Krønike, hvori Saxo med Fortællelse til Kong Christian I, og Tilæg om S. Sebald, S. Carl, Dhin. 2. En norsk Krønike. 3. En norsk Krønike paa Pergament. 4. S. Vilhelms Abbet vdi Ebleholt Kloster, hans sendebressue paa Pergament, som haffuer været forfattet vdi tre Bøger, oc ieg sid i Kjøbenhavn meget sender reffne, findis dog vdi den deel, som beholden er, smude Historier, som kunde med stor gaffn vdi Kong Knud Baldemars Sønns Historie indføres. 5. Marck Stigs Historie paa Pergament og Processen mod ham. 6. Den Holster Krønike, som er først screffuen paa Pergament, oc findis i Landt Holsten ide flere der aff vden den ene. 7. Dansk Historie fra Baldemar IV til Christian IV. 8. Antwort des Erweldes Koniges zu Denemarcken vnd Herzogen zu Holsten &c. vff der von Lubek wngegrunthes außscreiben. Adj. 1535. 9. Chronica Slavica incerti auctoris. 10. Noget gamle Annaler.

⁸ Ogsaa denne Liste er paa en Raade bevaret i MS., da den blev lagt til Grund for den anden Aflevering, hvormed ret strax skal tales.

⁹ Christian IV gjer vitterligt, at, efterdi Dr. Niels Krag „haver lovet og tilsagt at skulle beskrive de danske Historier og Rønninger vdi Danmark, beres Bedrift“, da under og tillader han, at han maa og skal fra Philippi og Jacobi Dag sigst forleiden bekomme det Prælatur i Riber-Domkirke, som Mester Anders Sorensen Bedel nu nogen Tid lang med forlenet haver været &c. Han skal affsaae 500 Daler af den Pension, ham er bevilget at skulle gives af Rentekamret. D. 8 Juli 1595. Tydske Register No. 5 fol. 392b—393a; medd. af Hr. Kall Rasmussen. Hegel. Cal. MS. d. 25 Aug. 1595: D. Nicolaus Cragius lod [læse] hans Kongebrev paa Decanatu. Om Krag har været selv tilstede i Ribe dengang, kan man ikke see; men det er efter det Folgende ikke urimeligt, at han var der. See ovenf. S. 195 Not. 17.

¹⁰ 3 MSS. Vellej., samme Fasc., findes nemlig denne Liste paa disse mange Haandskrifter, og ved Slutningen af Fortegnelsen læses: Disse forne Documenter oc Bressue, som ieg sende D. Niels forne Registerø paa til Kjøbenhavn, anammede hand aff mig her i Ribe

ventede at komme til den ældre Historie. Noget efter sendte Bedel endnu til Krag en Historie af den tydske Orden, en vigtig sachsisk Krønike og nogle mindre Stykker¹¹. Men Krag havde dog under sit Ophold i Ribe i Hovedsagen ikke kunnet udpresse Andet, end hvad Bedel allerede strax ved den første Aflevering havde tilbudt, og det lader til, at han havde denne mistænkt for at skulle langt væsentligere Skrifter. Krag bibragte Regjeringsraadet denne Mening, og Følgen blev, at der under den syttende og attende October paany udgif tvende kongelige Breve i denne Anledning, det ene til Bedel, som paa det alvorligste blev befalet under sin Ed at aflevere Alt, det andet til Kongens Secretair Sivert Bed til Førslev, der fik Ordre at drage til Ribe og at være tilstede ved Dverleveringen¹². Den to og tyvende October var Bed i Ribe¹³, og i hans Nær-

nu vdi Septembri maanet sist forleden. De fleste af de paa denne Liste anførte Stykker findes i Promus Conducus, men ikke alle, og blandt dem, som ikke findes der, ere afskillige ret mærkelige, saasom: En Sueniske sereffne Krønike, som Jøren Gylthe tilliggis, Finbis i Liberiet paa Rijsenhavn's Slot, og en stor Deel diplomatisk Acta, som Bedel ikke vel kunde have faaet af Andre end Carl Dancy, den franske Gesandt.

11 Krag er formodentlig reist til Kjøbenhavn med de nydsførte mange Documenter; thi han fik alt, hvad der paa Bedels tidligere Liste, der fulgte med den første Aflevering til Varsberg, var angivet, men hellerikke synderlig mere; kun er der ved Enden af Listen over dem endnu tilføjet: Siden haaffur ieg end da send hannem disse efterseffne, nemlig Chronicon ord. Teutonicum (som Bedel fik af Povel Venrick), en sachsisk Krønike, og noget mere.

12 Disse to Breve findes i Tydske Tegnelser No. 4 fol. 527a og 528a, medd. af Dr. Kall Raadmussen, og ere af følgende Indhold. Christian IV til M. Anders Bedel: Vor Gunst tilforne. Vider, eftersom vi for nogen Tid siden forleden have Eder ladet befale og tilfige, at I fran Eder skulle overantvorde hvids Documenter og anden Handel I her ubi Riget have samlet til at sammen skrive vore danske Historier af til os elskelige heilard Mand, D. Niels Krage, Profesfor ubi Kjøbenhavns Universitet, som af os er tilforordnet og bestillet at skulle beskrive vore danske Historier, og vi nu forfare, at I fornævnte vor Befalning ikke skulle have efterkommet, hvilket os selfomt og fast fremmedt forekommer, efterdi I Eder tilforne have forpligtet Sigt godvilligen at ville gjøre og Eder for sig Eders Tilfagn blev bewilget længer at nyde det Beneficium ubi Ribes-Domkirke end agtet var (See ovenfor S. 194 Not. 15), da bede vi Eder og alvorligen hermed befale, at I ubi os elskelige Sigvord Bed's, vor Secreteterer, hans Dvervarelse og ved Eders Ed strax fran Eder leverer til fornævnte D. Niels Krage alle hvids Documenter I her ubi Riget kunde have samlet og opsegt og synderligen lader hannem bekomme vitam Svenonis Estricii, Erici Glipping og den Chronologiam, I selv have skrevet, og at I herubinden Eder godvilligen lader befinde og ingen mere Forhaling eller Undskyldning forevender, saafremt vi det ikke skulle vide hos Eder. Dermed steer vor alvorlige Billie og Befalning. Actum Aarhus 17 Octobris Anni 95. — Kongens Brev til Sivert Bed befaler ham at begive sig til Ribe, hvor han skal lade Mester Anders Beile Kongens alvorlige Billie og Mening forstaae, at Kongen endeligen vil, at han i Sivert Bed's Nærverelse uden al Undskyldning skal lade Dr. Niels Krag og bekomme alt hvad han har samlet, som kan tjene til det historiske Arbeid, Dr. Niels Krag er paa-lagt, og det ved sin Ed bekræfte, „paa det han hos os underdanigst kan være undskyldt hannem ubi de Raader Intet at have fordelget eller forrykt, anseendes at vi Sigt efter hans eget Løfte og Tilfagn fordrer og begjerer“. Aarhus d. 18 Octbr. 1595. — Den i det første Brev omtalte Historie af Svend Estridsen skal vist være Svend Tveskjægs Historie.

13 Regel. Cal. MS. d. 22 Octbr. 1595: Sivert Bed vaar vdi Ribe med Raabsens Befalning til M. Anders Beile, at hand ved hans Ed skulle offuerantvorde Historias et documenta. Denne Sivert Bed til Førslev blev senere Rentemeester (Rothé dan.

værelse fæete Dagen efter den tredie Aflevering til Niels Krag. Ved denne afgav Bedel ikke alene en Pergamentsbog, indeholdende den norske Historie, en Pergamentsrulle om danske Kongers Bedrifter og nogle gamle Aarbøger, men maatte ogsaa efter Kongens udtryffelige Befaling udlævere vel alle sine egne fuldstændig udarbejdede Bærker, forsaavidt Krag brød sig om at have dem, sin Chronologie, sin Historie af Svend Tveskjæg, den anden Lome af sin store Krønike, Fortsættelsen af Saxo til Baldemar Atterdags Chronbestigelse, og sit vidtløftige med Benyttelse af danske og fremmede Kilder sammenfrevne Calendarium; endog Planen, hvorefter han vilde skrive sit store Corpus historicum, forbrede Niels Krag sig meddeelt¹⁴.

Saa haardt sølte Bedel Virkningen af Magthavernes Unaahe. Saa skaanfølsomt blev den ærværdige Mand behandlet. Ridderlig var Niels Krags Opførsel i det mindste ikke. Anders Bedel var overvundet og bødte sig med Bærdighed under sin Skjæbne. Et heelt Livs Arbejde maatte synes ham tabt. Med sønderrevet Hjerte opfattede han Beretningen om den fuldstændige Aflevering af alle haandskrevne Kilder, og afslagde Ed paa, at intet mere var

Mands Efterm. II. 719) eller Qvæstor Regius, som han kaldes i et Digt af Henrik Alberti (Rostg. Delic. poet. I. 52), og bede 1623. Allerede Joachim Bedt til Herølev (Ny D. Mag. VI. 42, 43, 217, 220. D. Mag. Tr. R. I. 69. Joh. Francisci Carm. p. 39) havde været Rentemeester. Han var Faber til Lage Bedt, Landssdommer i Sjælland, og denne atter til vor Sivert Bedt. Af Høgelunds Antegning seer man, at han her fungerede som Udsending fra Regjeringsraadet.

14 I MSS. Vellej., ovennævnte Fascikel, læses som Fortsættelse af den samme Indberetning eller Beretning om Afleveringen: Men den Tredie oc tiuende dag Octobris haffuer ieg fremdelis andvordet hannem vdi Erlig oc Velhyrdig Mandis Siuert Bedes offuerverelse o. s. v. Der nævnes nu flere Krøniker og, hvad der især er af Vigtighed for Bedels Historie, følgende af bennes egne færdige Skrifter: 1. Chronologia universalis, efter Stedet, hvorpaa den er anført, upaatvivelig Bedels egen. 2. Svend Tveskjægs Historie. 3. En Fortsættelse af Saxo inbiil Christopher II's Død. See ovenf. S. 187 Not. 16. 4. Et Calendarium med Bedels egne Antegnelser af danske og udenlandske Begivenheder for hver Dag i Aaret. Beretningen om denne tredie Aflevering i Sivert Bedes Aarvarelse ender saaledes: De eftersom D. Niels er begierendis at see den form oc maade, som ieg actet at bescriffue vore Danske Kongers Historier, som ieg haffde fortegnat Raarteligen paa it arck Papiir eller to, saa haffuer ieg i sandhed forlagd den oc kand nu icke finde den. Vil dog meddeele hannem en vdscrifft der aff, naar ieg den finder. Den første Lome af Bedels Historie nævnes ikke her, hvad enten den nu, som ovenfor bemærket, ikke var udarbejdet i Sammenhæng, eller Krag maaffter ikke brød sig om den, forbi han vist neppe ventede nogenstunde at komme til denne Deel af Historien; thi man kan paavise adskillige af Bedels endog ganske fuldbendte og som saadanne offentlig omtalte Bærker, der ikke bleve afleverede. Mærkeligt er det især, at Bedels Genealogie ikke her findes, da dog siden Else Mule kunde afgive den til Venusinus. See ovenf. S. 151 Not. 26. Jeg vil endnu tilføie, at der over denne Rubrik, indeholdende Bedels egne Skrifter, udtryffelig gjentages, at Ubleveringen fæete „efter Kong. Mats. oc hans Raades Regjeringis Raads befalning“. Over de andre enkelte Rubriker findes ikke diøse Ord, men vel over den hele Indberetning om Afleveringen. — Et senere Exempel paa, at Staten ansaa sig for den rette Eier til Historiographens Bærker, selv de usfuldbendte, har man i de kongel. Befalinger af 1624, hvorved Lyschanders Manuskripter forbreedes som Kongens Eiendom (Schlegels Slange III. 239-40), og af 1672, hvorefter Arnolds de Fines Manuskripter skulde overleveres til William Borm (Ny Dan. Mag. III. 45).

tilbage med hans Vidende. Saaledes dalede en Sol, hvis Dygning var hjulset med de største og skønneste Forhaabninger. En Aftenstund var tilbage¹⁵.

15 Slutningen af det hidtil benyttede utrykte Afskrift synes tydelig at vise, at dette har været en af Debet enten til Regeringsraadet eller til Lehnsmanden indsendt Beretning om hele denne Overlevering. Jeg skal meddele den. Den vil ikke læses uden Deeltagelse, som den nedslaaede Mandes sidste Ord i denne Sag. „Duad som mine Prentet Historie bøger anlangt, som ieg nu vdi tredue samsulbe Aar hassuer selff indkøbt for mine PENDINGE oc findis vdi mit liberi, tender ieg vel, at de icke aff mig begeres. Dog dersom min Raadigste Herre Prins oc hans Raades tilførbne Regerings Raad ere noget deraff begierendis, skal mit gantze liberi saa sbet faare, oc paa det vnderdanigste meddeelis, om de der vdaff noget begere. Forhaabendis, at de icke begere noget med min stade i nogen maade. Vil nu oc altid lade mig findis paa det vnderdanigst at lade oc gøre hucs min allernaabist Herre Prins oc hans Raades Raad kand vere til vilie oc tieniste, som det tilbørligt er“.

„Dise forne Documenter ere de Documenter, Bressue oc Handel, som ieg her vdi Riget hassuer i min tid kunde samlet oc opsegt, med hucs som ieg oc selff scressuit hassuer oc nu offuer andtvordel fra mig, offer Kong. Mat. befalning, oc icke med min vidstass hassuer noget saadant ybermere i min Bære, saa sant hielpe mig Gud i Himmerig. Vden huds Prentet Kronider ieg hassuer i mit liberi, oc huds ieg hassuer noget beholden gienparten aff den deel, som ieg hassuer andtvordet fra mig. Findis der nogle stuge tag enten Børg, Diet, Bifer, Register eller saadant andet, som kand dog hassue en fote ting paa sig, oc kand være henlagd mig wuitterligt idlant mine bøger, vil ieg gerne det meddeele den Dannemand D. Niels Krag, saa snart ieg det finder“.

Fjerde Capitel.

Anders Bedels sidste Aar.

Den Aftenstund, der endte Bedels Løbebane, blev lang¹; men den blev mildere, end de Storme, under hvilke Dagen helbede for ham, syntes at bebude. Følte maaskee de høje Herrer, at de dog vare gaaede for vidt imod den hæderverdige Mand, og vilde de maaskee gjøre god igjen den Haardhed og Banere, de havde ladet ham lide? Eller var det en høiere Herre, — var det selv den unge kongelige Sol, som under sin Dpgang paa Nordens Himmel kastede sine milde og kraftige Straaler ud over ogsaa denne mørke Braa?

Et Aarstid bar Bedel uden nogen Dypreising det Tab og den Krænkelse, som Misundere og Fiender havde bragt over ham. Og han bar sin Skjæbne med Standhaftighed. Allerede i sin Ungdom havde han mærket sig og gjentaget for sig den gamle Biismands Ord: man skal i Ulykken ikke bære sig ad som Drengen, der støder sin Fod paa en Steen og hylende kaster sig over den, men man skal hærde sit Sind i Taalmodighed og saaledes uden Jamren søge Lindring i sin Nød². Nu kom ham denne Lærdom tilgode. Han sarnede ei heller i dette ulykkelige Aar enhver deeltagende Ven. Anders Skjærbe, Præst til Trøysborg, der i sine yngre Aar under sit Ophold ved Universitetet i Rostok havde dediceret et Skrift til Bedel og senere brevvevlet med ham³, besøgte ham i

1 Denne Periode er næst den første, Ungdommens, den længste i Bedels Liv. Ligtig var han bleven Præst og Historiograph, og endnu i en kraftig Mandælder blev han afflediget. Det hele Livet er over tyve Aar. Men det stille og eensformige Liv randt temmelig ubemærket hen, og denne Periode er endnu mere blottet for historiske Momenter end nogen af de foregaaende.

2 Vita Grund. PS vers.: „Vult enim nos Plato, si quid adversi accideret, non nosmetipsos prosternere atque, ut pueri solent, cum offendunt in lapidem, procidentes circa id quod læsit, eiulando moram trahere, sed quod opportunissimum est adversus fortunæ ictus remedium, animum assuefacere, ut omissis lamentationibus præsto adsit ad sanandum et corrigendum, quod ægrotat”.

3 Mølleri Cimbr. lit. I. 583. M. Anders Jacobsen, en Præsteføn fra Skjærbe i det Lærningsejnske under Ribe Stift, studerede i mange Aar i Rostok, underholdt for en Deel ved et Stipendium af K. Frederik II. Muligt, at Bedel som Slotsprædikanant har anbefalet ham til Kongen; thi under sit

denne hans Ibmægelses Tilstand og bevægedes over hans Ulykke. Men — allerede kort efter vendte en bedre Tid tilbage; Bedel erholdt Erstatning for sit Tab og gjenindsattes, forsaavidt det var mulligt, i den Stilling, der var ham berøvet. Saaledes vidne eenstemmig hans Samtidige. De sigte os dog hverken, ved hvem denne Opreisning blev givet, eller hvort den egentlig bestod; de aabne os kun Veien til Gissninger og give os en Slags Ret til at vove os ind paa denne Vej⁴.

Det er da værd at bemærke, at der paa samme Tid, da denne Retsfærdigheds eller Raades Handling skal have gjenopreist den fortrykte Mand, i Riget selv foregik en Forandring, hvis Virkninger udbredte sig til mange Sider. Regjeringsraadet havde allerede for et Par Aar siden ved Niels Raas's Død tabt sit egentlige faste Holdningspunct, og kort efter besluttede det at forforte Mindreaarighedstiden for den unge Konge⁵. Nu bøde i Foraaret 1596 ogsaa Jørgen Rosenfrants, den sidste af de oprindelige Regjeringsraader⁶, og tre Dage efter hans Død gif den udvalgte Konge over i sit tyvende Aar. Snart udøvede han i enkelte Sager den kongelige Myndighed: han befatte Peder Dres i saa mange Aar ledige Plads med Christopher Walkendorf og Niels Raas's med Christian Friis. Endelig undertegnede han sin Haandfæstning, og i Slutningen af August lod han sig krone⁷. Det er Alverden bekjendt, hvorledes Christian

Dyphold i Roskop udgav han et Skrift: *Oratio de traduce animæ ex Gen. II.*, som han dedicerede til Bedel. Fra 1590 til 1598 var han Præst til Trøysborg. Mellem navner af ham en haandfæstet Samling af 300 latinske Breve, hvoraf ogsaa nogle til Bedel, hvilke forbum erledes af Præsten Wil. Fabricius i Løtt; jeg har forgjæves søgt at komme paa Spor efter dem.

⁴ Anf. St. II. 905. *Æquo Noster aliquamdiu animo jacturam et harum toleravit dignitatum et Præposituræ, cujus mentionem in aliquot etiam Epistolis M. Andr. Scerbecis, Parochi Scerbecensis Præpositique Guidingensis* (dette blev han nemlig efter sin Faders Død) *ad Johannem germanum (Lage i Lübet) offendi avexdotis, in quibus huic An. 1596 Vellejum aliquot provincialium excessuum causa Præposituræ dignitate, suffecto in locum ejus Nicol. Kragio, misere deturbatum, ac encomio suo spoliatum Ripis obambulare, significabat. Non multo post tamen dignitatibus, eodgm Scerbecio teste, restitutus pristinis, de æmulis suis, sicut Epitaphii etiam docet inscriptio, triumphavit.* Epitaphiet er, som bekjendt, af Bedels ældste Søn, Søren Andersen, og vi have saaledes to directe Vidnesbyrd af allerførste Vægt, det ene endog offentlig udtalt, for, at Bedel igjen strax efter sit Opreisning for sit Tab. Flere indirecte lunde vel opvædes.

⁵ Det Vækkende i Regjeringsraadet efter Raas's Død kommer paa flere Raader tilføje. Hans Efterfølger i Regjeringsraadet (Schlegel's Slange I. 166) Jacob Seefeld underknyet Kongebreve i Mai 1595 og i Juni 1596: Ketilsson Forordn. f. 38 Land. II. 202, 205. Dan. Mag. V. 153. Men allerede i Aaret 1595 var det besluttet at forforte Kongens Mindreaarighedstid (Schlegel I. 70), og ni Dage efter det sidstnævnte af Seefeld undertegnede Brev finde vi atter en Forandring i Regjeringsraadet, hvorved han er udtraadt, og de af den unge, endnu ikke kronede Konge designerede høje Embedsmænd, Postmesteren Christopher Walkendorf og Cantøleren Chr. Friis, indtage de første Pladser foran Steen Brahe og Mand. Varsberg: R. Dan. Mag. I. 177.

⁶ Hegel. Cal. d. 9 April 1596: Jørgen Rosenfrantz bøde paa Langfredag. Hans Rigradikeren af Jens Gjeddesen.

⁷ Man ville erindre sig for Tidensoldens Skuld Herredagen i Kjøbenhavn d. 10 Juni og Rigdraadets Supplerings, Haandfæstningen d. 7 August og Kroningen d. 29 August.

den Fjerdes Opmærksomhed strakte sig til de mindste Ting. Vilde det da være besynderligt, om han, mindet af sin Moder eller af den gamle Beate Bilde⁸ om Udgiveren af den danske Saxo og de herlige danske Viser, havde rakt sin Haand til denne fortjente Mand og opreist ham fra Fornedrelsen? Hvem maa tebe vel at gjøre dette uden Kongen selv? — Men hvori nu den givne Erka- ning bestod, er atter vanskeligt at sige. Prælaturet fik Anders Vedel aldrig mere⁹, og der kan altsaa vel egentlig kun tænkes paa en Uresopreisning. Kong Christian, der høiligen yndede de historiske Videnskaber¹⁰, kunde ved paany at indsætte ham i Historiographens Embede ved Siden af Niels Krag stabe tvende Kongelige Historiekrivere, hvoraf den ene skrev paa Dansk, den anden paa Latin. Exemplet var i al Fald forhen givet, og Vedel vilde derefter have staaet i samme Forhold til Krag, som han tidligere havde staaet i til Soaning. Det være nu, som det vil, saa blev dog Vedel lige til sin Dødsdag anset for Kongelig Historiograph¹¹, og der fattes ikke Beviser paa hans personlige Hæd givenhed for den unge Konge. Det maatte vel omtrent have været paa denne Tid, at han ved Synet af Kongens Billed udtrykte sine Følelser i et lidet latinsk Digt. „Hvi tegner man Kongens Ansigt?“ sagde han; „nei, ladet os beskue Kongens Hjerte; i Hjertets Grund staaer et Altar, helliget den almægtige Gud!“

8 T. Brah. Astron. inst. mech. (1598) F vers. omtaler Beate Bilde som levende endnu paa denne Tid (1596) i en Alder af henved 70 Aar. Hun døde først fire Aar efter Lyge Brude d. 18 October 1605 (Revenfels's Saml. i Geh.-Arch.; medd. af Dr. Kall Raasmusen). Brudes Forbindelser med Vedel ere oftere omtalte, navnlig hvad Udgaven af de danske Viser angaaer.

9 Møller II. 905, Pontopp. Ann. III. 703, Zwergius S. 490, Program fra Ribe 1824 S. 82 og Fl. antage, at Vedel igjen fik sit Prælat. Prof. Thorup har meddeelt mig, at den i bløse Sager saa kyndige David Grønlund har i et Expl. af Ripæ Cimbr., der tilhører Ribe Cathedralskoles Bibliothek, under Overstriften: „*Nomina Decanorum mihi visa*“, anført: „*M. Andr. Sev. Velleius, Emeritus resignavit 1604*“, og at Grønlund ikke har fundet Venustaus i Besiddelse af Decanaten for 1605. Det forholder sig alligevel ikke saaledes. Listerne hos Tøpæger p. 144, 152 stemme fuldkommen med andre urvisdomme Vidneord, som nedenfor skulle anføres.

10 Vedel Simonson om Rationalbist. Riber S. 111-116 har ubeslægtet vist, hvor overordenlig meget Christian IV gjorde for Historien.

11 Inscr. Rip. p. 23, 53. Dog bør jeg bemærke, at han ogsaa her kaldes Decanus, hvad han ikke engang efter Grønlunds nyanserte Mening dengang var. Men Regjeringens Forbring paa hans efterladte Documenter vilde dog ikke kunne lade sig rejsfarbiggjøre, hvis han ikke dengang var erkendt som Historiograph.

12 3 MSS. Vellej. Bibl. U. H. Addit. no. 121 4to findes et Octavblad, som under Overstriften: *In effigiem Regis Christiani III*, har et Digt i sex Linier, skrevet af Vedel og faldt af Kettelsler, hvoraf dog følgende er blevet Resultatet:

Quid faciem indigitas? Cor spectata, ubi condita in imis,
Summo stat fibris Ara sacrata Deo.

Hæc forma est hominis, quam nec mihi pingere Apelles,
Fingere in ære tuo nec Polyclete vales.

Hæc quoque post obitum } faciet nos vivere in ævum,
nullum non vivat in ævum,

Et statuat reducem me quoque seque Deo.

Men havde Bedel saaledes atter faaet Historiographens Navn tilbage, hvad var vel saa derved vundet, naar han ikke kunde gjøre Historiographens Gavn, fordi Midlerne dertil vare ham berøvede, og hellerikke kunde nyde Historiographens Løn, fordi ogsaa denne var given hans lykkeligere Collega? Men ogsaa i denne Henseende blev hans Skjæbne taaleligere, end den i Begyndelsen syntes at ville blive. Bedel opgav ikke sine historiske Studier; han var endnu ikke forladt af Midler til at fortsætte dem. En stor Deel af sine Samlinger havde han beholdt, rimeligviis fordi Krag ikke havde ønsket dem¹³; det Vigtigste af det, som han havde afleveret, eiede han deels i Afskrifter, deels i sine usuldede Udarbejdelser, der ikke bleve ham berøvede, og endelig havde han tilbage alle sine trykte Bøger, hvis Værdi han selv anslog saa høit¹⁴. Efterhaanden som No og Tilfredshed afløste Sorgens Dage, forsøgede han disse Samlinger og vebblev lige til sine sidste Aar at erhverve sig baade Haandskrifter og Bøger, forsaavidt Leiligheden tilbød sig, og hans formindskede Indtægter tillode det¹⁵. Bedels Forraad af historiske Actstykker var saaledes endnu ikke ganske ubetydeligt, og da han fremdeles betragtedes som Historiograph, ansaae Staten sig som Medeleier eller første Eier deraf¹⁶.

Det tabte Prælatur kunde derimod ikke erstattes Bedel ved et Navn; men naar Gren er reddet, saa er Alt reddet, og de nødvendige Midler til at leve med sin Familie synes han dog ikke at have savnet. Noget Formue besad han ogsaa i sine faste Eiendomme, som han ved Leilighed havde forøget eller forbedret¹⁷;

13 Da Bedels Indberetning om Afleveringen endnu er til, kjønt rigtig nok saa vidtsigtig og uinteressant, at jeg ikke vovede at lade den heelt afstrykke, saa maatte man ved at sammenholde denne med Promus Condus kunne komme til et omtrentligt Begreb om, hvormeget Bedel endnu beholdt. Jeg vil blot sige, at det var et temmelig stort Antal af Numere.

14 „Mit Liberi har ikke sin Lige“ o. s. v. See ovenf. S. 202. Man ville ogsaa erindre hans Øtringer i Brevene til Parsberg og Friis om at lade sine Documenter udskrive for Afleveringen, og om de trykte Bøger som Kilderne til de vigtigste Actstykker, han eiede.

15 Blandt MSS. Vellej. B. U. H. findes sex løse Folioblade, med den Overskrift: Ex reliquis Vellejanis, indeholdende en Fortegnelse over en stor Deel historiske Haandskrifter. Denne Fortegnelse er, som jeg allerede i den første Udgave af dette Skrift formodede, en efter Bedels Død nedskrevet Liste over hans Haandskrifter, og viser os altsaa, hvad han dengang eiede, hvormed nedenfor videre skal tales. Der findes ogsaa meget, som hverken nævnes i Promus Condus eller i hiin Indberetning, og vel altsaa i en senere Tid er samlet. — At han vebblev at kjøbe trykte Bøger, skal man faae et fuldkommen afgjørende Beviis for paa sit Sted.

16 Werlauff hist. Est. om d. St. R. Bibl. S. 15. Not. l. Den 8 Decbr. 1617 udgik Kongelig Befaling om at indsende Bedels historiske Documenter og Befalingen var udtrykkelig grundet derpaa, at han havde været Kongelig Historiograph, som nedenfor skal vises. Men dermed kan nu ikke vel menes andet end at han havde været det ved sin Død, eftersom han jo 1595 allerede havde afleveret, hvad han til den Tid eiede.

17 Tydste Register No. 5 fol. 341 a—342 a (medd. af Dr. Kall Rasmussen) indeholder Følgende: D. 14 Decbr. 1593, Coldinge, af Mester Anders Sørensen Bedel, „Dombejn ubi Riber-Domkirke“, Confirmation paa et Brev, Ripis 19 October 1593, ved hvilket Prælater, Kaniker og menige Capitel i Riber-Domkirke gjøre vittetligt, at de have bevilget „vor kjære Medbroder“, Mester Anders Bedel, til Mageliste en Capiteis Gaard i Ribe, „liggende næst Norden op til hans egen

nogen Arv maatte han vistnok have erholdt ved sin Svigersfaders Død, og da han som Canik havde oplevet efterhaanden syv Bacancer, saa kan man ikke tvivle paa, at hans Canonicat, som han altid beholdt, nu maatte være et af de mest indbringende¹⁸. I Anciennetet var han nu den fjerde i Canikernes Række, idet kun Cantoren Christen Lange, Biskop Jacob Madsen Beile og Jacob Wind var ældre end han, og det lod sig vel tænke, at den fuldstændige Erstatning, som hans Samtidige paastode, at han havde faaet, netop bestod i Forligningen med eller Optionen af et rigere Canonicat. Det sidst ledige af disse var hans Svigersfaders, Hans Laugeens¹⁹.

Saaledes var Bedels Stilling efter den haarde Idmyggelse, han havde

Gaard, han isøer", for en anden hans Gaard, liggende i Stenbødegaden. Capitlet skal tilligemed Gaarden have 100 gode Rigsdaler, som altid skulle staae paa Rente og følge den, som fornævnte Gaard i Capitlet opterer og besidder. Den Eng, som laac til Rector Anders's Gaard, skal følge den Gaard, han faaer af dem.

18 At Hans Laugeens Familie var formuende, er forhen bemærket. Man skalde næsten troe, at Bedels Hustru selv havde en særlig Formue, efter hendes Ytringer i et Brev til hendes ældste Søn: Dan. Mag. Tr. R. I. 46. — Siden Hans Thomesen vare nemlig følgende Caniker bortdøde: Thon. Knudsen 1581, Jens Cantøler 1581, Casp. Rude 1581, Ved. Mortens. Høgelund 1584, Hans Svaning 1584, Frants Berg 1591 og tilsidst Hans Laugeen 1594. See ovenf. S. 138. Forsaavidt nu ikke nogen Anden maatte have havt bestemte Expectance paa et eller andet af disse Præbender, kunde de ældre Caniker optere, og dersom det Canonicat, som Bedel havde faaet efter Hans Thomesen, ikke var lige saa godt eller bedre end de senere ledige, er det jo rimeligt, at han virkelig har opteret.

19 Regist. ov. a. L. No. 8 fol. 111 a-b (medb. af Hr. Kall Rasmussen) viser, at Hans Laugeen fra først af havde faaet det ved Grundens Død 1565 ledig blevene Canonicat. Men om det actus har været det samme, som han ved sin Død havde i Besiddelse, lader sig deraf ifølge ovenangførte Grunde vel ikke slutte. — Kunde det imidlertid engang oplyses, hvilket Canonicat Bedel nu besad, saa vilde man være istand til at beregne hans Indtægter, efterat Prælaturet var ham berevet. MS. Bibl. Reg. Kallste Saml. No. 113 fol. giver os nemlig en Fortegnelse fra 1605 over Indtægten af hvert af de ti Præbender, „til Hvile der ascenderis efter Senium“, og jeg skal deraf hidsette det Væsentligste. I. Prima et infima havde af tre Gaarde i Ørested ubi Jernved Sogn 5 Drtter Korn. II. Secunda af tre Gaarde i Vester Vedsted 9 Drtter, 3 Sviin og 1 Dlr. 9 β. III. Tertia af tre Gaarde i Øster Vedsted 10 Drtter, 2 Sviin, 8 Læs Løv og 3 Dlr. IV. Quarta af to Gaarde i Øster Vedsted 12 Drtter og 6 Mark. V. Quinta af tre Gaarde i Bobder, Vester og Øster Vedsted 11 Drtter, 3 Sviin, 12 Læs Løv og 7 Mark, samt Hundstien af 3 Boder i Smedegaden i Ribe. VI. Sexta af en Gaard i Klaby og en Trebiedeel af Ballum Liende 17 Drtter Korn og noget Smør. VII. Septima af en Gaard i Kanikhuset i Regellender Sogn og en Trebiedeel af Ballum Liende 16 Drtter og 1 Lønde Smør. VIII. Octava af en Gaard i Raasbø og en Trebiedeel af Ballum Liende 19 Drtter og 4 Skjæpper, 1 Sviin, 4 Læs Løv og ½ Daler. IX. Nona, „Dapiseri“, af sex Gaarde i Dørum, Brande, Bonum, Høbbeby, Høbbe og Andsager Sogne 13½ Drtte, 1 Ld. Smør, 6 Sviin, 2 Hæn, noget Hønning og 10 Dlr. X. Decima, „sub majore turri“, af ti Gaarde i Staanager, Døstrup, Hølsed, Engberg, Vorbadsø, og „alle Dejen Grander aff to Ditting paa Vejne-mark“ 11 Drtter og 3 Skjæpper Korn, samt 6 Drtter og 5 Skjæpper Gjaesterihavre, 2 Ldr. og 2 Pund Smør og 7 Sviin. Løser man nu antage, at Bedel havde af Præbenda Septima 16 Drtter Korn og af Commungodsst 2½ Læster og 10 Drtter (See ovenf. S. 139 Not. 6), saa bleve hans Indtægter som Canik af disse to Præster 3 Læster 14 Drtter. Ifølge Ratio accepti et expensi Toparch. Vardøensis, MS. Bibl. Reg. Thottiske Saml. No. 733 fol. (som er Bedels eget Provste-Regnskab for Aarene 1586 og 1587) ansloges en Drtte Korn dengang til 2 Dlr. Hans Indtægt udgjorde folgelig, beregnet i Guld, 172 Dlr. Dog kunde Kornpriserne i et ikke langt Tidrum variere. Sfr. Jacobsen om d. dan. Statsøkonomi S. 142, 156.

lidt. Han havde under sin Lykkes Skibbrud dog endnu bevaret Midler baade til at dyrke sin Videnskab og tilbringe uden Sorger Resten af sine Dage. Disse kunde blive mange: han var endnu kun fire og halvtredsindestyve Aar gammel. De kunde blive lykkelige for Fædrelandet og for hans eget Huus: hist den unge og herlige Konge, her en Kreds af haabefulde Børn og en kjerlig Hustru.

II. Denne Hustru ærede sin Huusbond som sin Herre, ogsaa i hans Svagheder. Hun deelte trolig Modgangens Dage med ham og lettede ham fornemmelig i de senere Aar Omsorgen for deres mange Børn¹. Da Bedel skrev til Baldemar Parsberg: „jeg har Huset fuldt af smaae uforsørgede Børn“², var hans Sind nedtrykt ved Tanken derom, fordi han mistvivlede om at have Evne til deres Opdragelse; men Alting havde bedret sig, og Børnene bleve ham en Kilde til Opmuntring og Glæde. Hans ældste Datter Marine var allerede, hvad man kalder en fornuftig lille Pige; Anne, som var elleve Aar, og Sidsel, som var et Aarstid yngre, vare endnu i den Alder, da Duffen fornøier³. Foruden disse tre Smaa piger var der født Bedel sex Sønner. Den ældste, der efter gammel Skik i disse Lande havde faaet sin Farfaders Navn, havde vel som en niaarig Pøbling nu alt i et Par Aar med sin Donat og Catechismus under Armen maattet vandre fra Lillebjerget et lidet Stykke opad Skolegaden, til den gamle Gaard paa Hjørnet, hvor hans Fader og saa mange andre Lærde havde modtaget den første Indvielse i Videnskaberne⁴. Den anden Søn, der bar det fulde Navn efter sin Mormoders berømte Fader Hans Tausen, var omtrent i den Alder, at han kunde begynde den samme Vandring. To Sønner vare døde i den første Ungdom, og de to yngste, Lauge og Hans, vare gaaft

1 Dan. Mag. Tr. R. I. 44 fgg. indeholder et Par Breve fra Mette Hansdatter til hendes ældste Søn. Disse Breve vise hende baade som den omhyggeligste Moder og som den frommeste Ægtefælle. Bedel blev med Alderen vanskelig: „hans suarer icke mig altid saa lig“ — skriver hun —; „Gud giffue en god tolmobigheb“. — Jeg har afskillige utrykte Breve fra Soren Andersen til hans Moder. De skulle senere blive omtalte, og de vise hende i samme Forhold.

2 Breve til Parsb. o. A. Friis ovenf. S. 201, 202.

3 Hegel. Cal. MS. 1583 d. 30 Juli: Marine, om hvem jeg forhen har talt; hun var opkalbt efter Bedels første Hustru. Dennes Moder bar vel det samme Navn; men levende Slagtinge bleve endnu i denne Tid ikke opkalde. — 1585 d. 18 Mai: *peperit Metta M. Andreae filiolum*, d. e. Anne, maaffee opkalbt efter Bedels Hustrues Mormoder; Grundets Hustru, Bedels Pletemoder, hed ogsaa Anne: *Simil. P3 vers.* — 1586 d. 6 Aug.: *Metta M. Andreae peperit filiolum*, d. e. Sidsel, vistnok opkalbt efter Bedels Moder, Sidsel Andersdatter.

4 Anf. St. d. 10 Juli 1587: *Metta M. Andreae vxor peperit filiolum*, d. e. Soren Andersen. Mærkeligt, at Hegelund ikke anfører Navnene paa disse Børn eller senere har tilføiet disse Navne; ogsaa dette tyder paa et fremmed Forhold mellem ham og Bedel. Her volber det forresten ingen Banffelighed, da man deels af Epitaphier, deels af eksisterende Stamtaavler, s. Ex. hos Zwerg. S. 494, 499, eller i en utrykt Genealogia Vellejana, kan see eller beregne Fødselsaaet for disse fire ældste Børn. Jevrigt sætter Lerpøger (Kipæ Cimbr. p. 660) Soren Bedels Fødselsdag til d. 11 Juni.

smaa Børn, den sidste neppe var gammel⁵. Saaledes var Bedels huuslige Kreds. Han opdrog disse sine Børn med faderlig Alvor og under streng kristelig Tugt; det blidere Element i Opdragelsen søiede Moderen til. Bedels bys Religiøsitet yttrede sig ogsaa her i Tidens Aand: de kirkelige Festsdage maatte nøie tages iagt, og ligesom han selv i Fastetiden affholdt sig fra Kjødspiser⁶, saaledes pleiede han ogsaa paa Langfredag at lade sine Børn komme til sig i Studerekammeret, hvor han i kristelig Nidkærhed lod dem fornemme den hudflettede Frelseres Lidelser. Det var en Yttring af den stærke religiøse Høielse, der overhovedet hørte Tidens Aand til, og Bedel troede derved at øve en kristelig Pligt imod Gud og en kristelig Velgjerning mod sine Børn⁷.

I en tæt Tilslutning til disse sine Nærmeste maatte Bedel søge Erstatning for, hvad han havde tabt ved mange Benneres Bortgang og Andres forandrede Sindelag. Hans Laugefens store Familie kunde vel tilbyde nogen adspredende Omgang; men de Svogerfæder, som Bedel havde fra sit første Ægteskab, medførte ikke behagelige Forhold. Hans Svanings Søner kunde nemlig som beslagte med den dræbte Raadmand Anders Sørensen neppe blive uden Deeltagelse i den fortrædelige Sag, som dette Drab foranledigede, og som vedvarede i hele fem Aar⁸, og midt under disse heftige Stridigheder blev en af dem selv erklæret fredløs for begaaet Mord. Ogsaa Anders Sørensens Søn faldt for Morderhaand⁹. Saaledes vare Tidens Sæder, og Regjeringen havde længe

5 Hans Lausens Fødselsaar og Fødselsdag har jeg ikke kunnet finde; men da Stamtaflerne vise, at han var den anden Søn, og at foruden ham tvende Søner vare fødte mellem Søren Andersen og Lauge Andersen (født 1592), af hvilke tvende den ældre ubentvivt var født d. 6 Januar 1590 (Hegel, C. I.): saa tror jeg, at man tør sætte Hans Lausens Fødselsaar til Slutningen af 1588 eller de første Dage af 1589. De to yngste Sønners Fødselsdag har jeg ikke seet hos Hegelund; men man ser Rip's Cimbr. p. 658, 656, hvor Hans Andersen Bedel siges at være født d. 2 Decbr. 1595. Lauge var opfaldt efter Biskop Hans Laugefens Fader, og da endelig Biskoppen selv var død 1594, blev Bedels yngste Søn i det næste Aar opfaldt efter ham.

6 Pontopp. Ann. eccl. D. III. 703. Thorus's Progr. 1824 S. 83. Dette er en Anecdote, bevaret af Bedels Descendenter. Jfr. ogsaa Bedel Simonson Elvedgaard's Hist. III. 65—66, 75.

7 Bwergius S. 490 fortæller dette efter en Meddelelse af Prof. Marcus Wolbife, „hvis Fæststammer af Mag. Anders Bedels Familie“. — Wolbifes Kone var Ingeborg Wulf, en Datter af Mag. Jeremias Wulf, Sognepræst i Bedels Fødeby, og en Datterdatter af den gamle Søren Seerup, om hvem nærmere nedenfor. Pontoppidan a. f. St. kjendte allerede den samme Anecdote.

8 Thorus's Progr. f. 1839 S. 16 fg. giver Efterretning om denne Anders Sørensen og hans Drab. Selv havde han begaaet et Mord i sit to og tyvende Aar; beduagtet blev han siden Raadmand og en meget anseet og rig Mand. Hans Datter Anne var Biskop Hegelunds tredje Kone, og i denne Gaard stekte Myggen d. 1 Mai 1598. Sagen blev først forligt ved Lehnsmanden Albert Steels Medling d. 22 Martz 1603. — Bedels endnu levende Svigermoder, Marine Hans Svanings, var Søster til den dræbte Anders Sørensen, og hendes Søn, Bedels Svoger, M. Jacob Svaning, maatte optræde som Vidne i denne Sag.

9 A. f. St. 28—29. Med Hensyn til Bedel ville man erindre, at Curric. vitæ p. 40 ubestemtlig siger, at Bedel stod i den næsteste Forbindelse med sin første Kones Sødsønde, „saalænge han levede“.

forgjeves søgt at sætte Grændse for disse Voldsomheder¹⁰. Bedel kunde naturligvis ikke finde Tilfredsstillelse i Omgang med saadanne raae Menneffer. Af sine gamle Venner savnede han vistnok allermeest Hegelund. Denne var, efter en to Gange gjentagen Concurrence mellem dem, aldeles gaaet over paa Robstandernes Parti: han fik sin Søn anbragt i Huset hos Niels Krag, maaffee som en af de denne tilskaaede Medhjælpere; han sendte Krag, hvad han kunde tilveiebringe af historiske Haandskrifter; han besøgte Krag og omgiffes denne, naar han kom til Kjøbenhavn¹¹. Overhovedet havde Bedel i de første Aar efter sit Fald neppe nogen oprigtig Ven om sig i Ribe, og det var først nogle Aar senere, at en yngre Slægt ved Familiebaand sluttede sig til hans Hus, først den unge Egidius Lauridsen og siden M. Poul Ostrup, der afløste denne som Rector ved Skolen¹². Den eneste Ven, med hvem Bedel i denne Tid maaffee kunde have gjentaldt Erindringen om de svundne lykkeligere Dage, var Albert Friis, der atter fulgte Baldemar Parsberg som Lehnsmænd paa Riberhuus. Men den fornemme Adelsmand og Rigsraad kunde dog ikke udfylde Savnet af Venner, der i lige Stilling havde samme videnskabelige Interesser¹³.

Saadanne Venner maatte Bedel søge udenfor sit Hjem, og det eneste Forbindelsesmiddel med disse blev da en lærd og venstabelig Brevverling. De politiske Forhold mellem det danske og det engelske Hof gave dengang hyppig

10 Allerede K. Frederik I paalagde Rigsraadet 1531 at sætte en Grændse for de hyppige Mord, og „tha tydes Dan. R. R. gott verre, at ther om gieres en aluorligh skid wdj første tilkommendes herredag“: Ny D. Mag. VI. 122, 132. Men der skeete dog intet, hvorved dette Uvæsen kraftig kunde hemmes. Eignende Mordsager fra samme Aarhundrede, see f. Ex. Dan. Mag. III. 318, 366. IV. 243, 337. Ny D. Mag. II. 347. IV. 155-157. Paa Bedels Tid greb man i tvivlsomme Mordsager endnu standom til en Slags Ordal: Ny Dan. Mag. VI. 170. Om den egentlige Rettergang derved gives dog Oplysninger i „Danmarks Rigens Ret“: D. Mag. Lr. R. I. 187, 188 og Rosensvinges Anmærkn. S. 208-209.

11 Hegel. Cal. MS. b. 2 Juli 1596: *Johannes Petri Hegelund. filius meus primo receptus inter convictores D. D. Nicolaj Cragij* (Udtrykket: „inter convictores“, synes mig at betyde noget mere end et blot Ophold i Krags Huus). D. 7 Febr. 1597: *Ret Mathæ aff Kjøbenhavn aff scripsi D. D. Nicolao Cragio misique historiam Suenonis Agonis*. D. 2 Decbr. 1599: *Gaffue wi oss paa veien til Kjøbenhavn affn til Herredage; b. 14: Apud D. D. Nic. Cragium*. Med Hensyn til Svogerforholdet mellem Peder Hegelund og Niels Krag har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig følgende: Søren Klyn i Ribe havde to Døttre, Anne og Karen. Anne, gift med Borgermester Søren Jacobsen, var Moder til Raadmand Anders Sørensen, hvis Datter Anne 1594 aigtede Peder Hegelund. Karen, gift med Peder Krag, var Moder til Dr. Niels Krag. Krag havde som Historiograph faaet Tillæbelse til at antage sig tvende Amanuenses, som Kongen lønede med 100 Rigsdaler: Nyerup om Histor. S. 72. Det samme havde Bedel anseet for nødvendigt for sig, men ikke erholdt.

12 Disse Mænd bleve nemlig Bedels Svigersønner, og hans Døttre bleve meget tidlig gifte. Marine var neppe en Naaned over fært Aar, da hun 1599 aigtede Egidius Lauridsen, ifølge det Brudstykke af bennes Lejnet, som er opbevaret af Thura i Valvæ schol. ap. MS. Men videre derom nedenfor.

13 Terpager Ripæ Cimbr. p. 582. Thorups Progr. 1835 S. 50. Da nemlig Bald. Parsberg til Jernit 1597 blev forflyttet som Hovedsmand til Standerborg, saa kom Alb. Friis til Hæradshjær tilbage fra Vestervig Kloster, og var nu igjen lige til sin Død 1601 Lehnsmænd paa Riberhuus. Efter ham fulgte Alb. Steel til Fuffinge.

Anledning til, at engelske Gesandter og Lærde kom til Danmark¹⁴, og disse blev derved mere opmærksomme paa den danske og norske Historie, der lafter saa meget Lys over den engelske. Saaledes var Daniel Rogers tidligere bleven bekendt med Bedel eller hans Skrifter¹⁵. Paa den anden Side besøgte unge danske Studerende oftere end hidtil de engelske Universiteter, der havde berømte Lærere. Lauge Christiansen, hvem Bedel for fem Aar siden havde givet Synningii Tale til Medgift, da han forlod Ribe Skole, studerede nu 1596 i Oxford¹⁶. Rogers eller Lauge havde formodentlig talt til den berømte Historieforfatter William Camden, der for et Par Aar siden var bleven Rector ved Skolen i Westminster¹⁷, om Bedels ualmindelige Kundskaber i Nordens gamle Historie, og paa Grund deraf havde Camden i sin *Britania* hæderlig nævnet Bedels Navn¹⁸. Deels af Glæde over denne Anerkjendelse, deels efter Opfordringer af Lauge begyndte Bedel samme Aar en Brevverling med denne lærde Engländer. Det første Brev var af den sextende October¹⁹. Efter deri at have beklaget den

14 Saaledes i Aaret 1580 Joh. Rogers, der bragte R. Frederik II Høsebaands-Ordenen: Ny Dan. Mag. IV. 199, 209, 250; 1588 Dan. Rogers, for at bevidne Elisabeths Deeltagelse efter R. Frederik II's Død: Pontan. ap. Westph. II. col. 1229; 1591 Christopher Parkins, ligeledes Baron Jouche: Ny Dan. Mag. IV. 175, 181, 191 fgg. Til samme Tid vare ogsaa af besjendte Grunde de fleste Gesandtskaber hyppige: Lord Barock, Pet. Young, Will. Stuart, Lord Keith o. s. v.

15 T. Braheii ep. ad Casp. Peuc. (Resenii Inscr. Hafn.) p. 409 viser os, at Dan. Rogers besøgte L. Brahe, og det er da rimeligt, at han igjennem denne har gjort Bekjendtskabet med Bedel, som vi strax skulle see. Hans hidtil utrykte Rapporter fra Danmark i Aarene 1587—88, vistnok et interessant Bidrag til Fædrelandets Historie, tør man vel vente snart at see udgivne. Sfr. Drstedes Overs. sv. b. Kgl. D. Bib. Selsk. Forh. 1846 S. 123.

16 Der kan ikke være nogen Tvivl om, at den i Brevet til Camden omtalte Lugonius (se Lagonius), som Bedel kalder sin „popularis et affinis“, maa være den unge Lauge Christiansen, hvem Bedel havde dediceret sin Udgave af Synningii Oratio (see ovenf. S. 174); thi af hans Theses philosophicæ (Oxon. 1597) sees man, at han netop paa denne Tid opholdt sig i England.

17 Th. Smith vita Camd. p. XVIII: Mortuo viro doctiss. Edwardo Granto, qui regiam scholam Westmonasteriensem diu rexerat, mense Martio 1593 in ejus locum successus est Camdenus. I Aaret 1597 blev han Vaaben-Ronge „mortuo Rich. Leigho, Rege Armorum titulo Clarentio“. Ibid. p. XX.

18 W. Camd. Britan. transl. by Edm. Gibson Tom. I, Introd. col. CCV; *What the original of the Danes was, themselves are in a great measure ignorant. Danus the giant, son of Humblus, is long since discarded by Antiquaries, together with Goropius's derivation from a henne. Andreas Velleius, a Dane and a very learned man, fetches it from the Dahi a people of Scythia, and Marc, which does not signify bounds but a country.* Derefter omtales Jon. Jac. Venustus og hans Mening, at Ravnet allerede ligger i Pomp. Relæd Simæ Codanus og Codanonia, hvilket Camden kalder „a very curious discovery“. Det maa være disse saa Ord, der have glædet Bedel saa meget. I det mindste har jeg ikke seet andet om ham i Camdens *Britania* end dette.

19 Dette Brev, hvorpaa Conferentsraad Berlauff har henledet min Opmærksomhed, findes i *Camdeni et illustr. viror. ad Camd. epp. ed. Th. Smith. Lond. 1691. 4to. p. 50-60*, og lyder saaledes:

Andreas Velleius G. Camdeno S. Popularis et affinis meus Lugonius Rip., ad Camdeno, aliquot suis literis me urxit, ut tibi scriberem. At quid noto ignote? Notum te mihi tua Britannia, tibi quid me faciat, pene ignoro, nisi quod in illa mei nominis reperiam nomina.

fortreffelige Rogers's Død, meddeelte han Camden, at han ved Læsningen af hans *Britannia* havde gjort nogle Bemærkninger, som han næste Foraar skulde tilsende ham, eftersom han desværre ikke kunde følge sin Lyst til selv at besøge England; dernæst bad han Camden at sende sig et Exemplar af hans *Strift* over *Orkenøerne*, hvis Historie han ogsaa selv havde forfattet efter norske Rilder; han sluttede endelig med den løst henkastede Uttring, at han og Camden i Forening burde skrive en Historie af England, hvilken han da meente at skulle overgaae alt, hvad der hidtil var leveret til noget andet Riges Historie i Europa. Den saaledes indledelede Forbindelse med Camden vedligeholdte Bedel næsten lige til sin Død²⁰.

En anden endnu mere berømt Correspondent fik Bedel i Lyge Brahe. Denne holdt sig ikke længe i Fædrelandet efter Bedels Fald. Den Misfornoielse, som Brahe allerede længe havde følt, blev forstærket deels ved flere ubehagelige Processer, deels ved den Unaade, hvori han vistnok ikke ganske uden egen Brøde var kommen hos den unge Konge²¹. Brahe forlod Uranienborg og gik til Kjøbenhavn; da han ogsaa der blev forfulgt, sagde han 1597 Danmark Farvel og begav sig over Rostok og Wandsbek til Wittenberg. Herhen tilskrev

tionem honorificam. Credo optimi viri Danielis Rogersii relatu. Doleo parcas Angliam eum diutius invidisse. Legi atque relegi tuam Britanniam, et ut te nihil celem, notavi in ea quædam. Misisses jam ad te quesita non pauca; sed veniam prius impetrare fas; ferenda tamen ventis et undis primo vere ad te committam. Id te avere pro tua humanitate autumo. Si votis possem, alloquerer coram. Quis novit? Erit forte occasio tui ad nos publico nomine legandi: sin secus, scriptione adimpleto. Tenuit me multis annis terræ vestræ desiderium. Impedit ætas, quod suadet antiquarius. Facis in Britannia vestra mentionem Comitum Orcadiorum et Monaxæ: obsecro ejus exemplum communices. Habeo ego eorundem telam prolixiorum tua, ex Norvægica historia translata. Scribendo tui crescit desiderium: cogito si nos binos Collegas haberet Anglia, haberet brevi historiam suam nova methodo, quam reperi, absolutam, cui nullum Europæ regnum parem: sed quo amens provehor? Vale, vale, mi Camdene, et ignosce audaciæ ferventi Ripis Phundusiorum 17 Kal. Novbr. 1596.

Andreas Velleius.

²⁰ Endnu otte Maaneber for sin Død skrev Bedel et Brev til Camden. Saavel herom, som om hans i Brevet nævnte Arbeide til *Orkenøernes Historie* (*Historia Orcadum, Orcadica*), skal nedenfor paa vedkommende Steder blive talt.

²¹ De første Spor af L. Brahes Misfornoielse 1591: ovenf. S. 189 Not. 21. Derefter fulgte nogle for ham ubehagelige Processer 1591—92, og de Trettesættelser, som han paadrog sig, fordi han lod Capellet i Røedkilde forfalde 1593—94, saa at han igjen efter Raas's Død tænkte paa at forlade Danmark: Dan. Mag. II. 271—79, 281—84. Dog blev der endnu 1595, da hans store Globus var færdig, laaet en Sluepenge til Ære for ham: *Ibid.* S. 161, 167. Men da Karet efter Jørgen Rosenfrants var død, da den fortrædelige Proces med Gell. Sacerides begyndte, og da hans i samme Aar 1596 udgivne Breve havde paadraget ham Kongens Unaade: saa faldt alle hans Hjender over ham. — Med Hensyn til, at Thom. Finkes Had til Brahe ofte ansees foranlediget ved Brahes Opfindelse af meget anseete Lægemidler, skal jeg dog bemærke, at der i den officielle *Pharmacopœa* af 1658 findes flere Elixirer af Brahe: Thom. Barthol. dispensator. Hafn. p. 254, 255. Sfr. Barth. *Cista Med.* p. 89, 96, hvor der omtales en *Vest-Elixir* og et *Universalmiddel* af Brahe. En anden *Vest-Elixir* af Genr. Reinichen omtales i *Epistt. med. Centur.* I. p. 535. Men den samme som Brahes?

Bedel ham et Brev 1598, gav ham Efterretninger om sin Stilling og udbad sig lignende om hans²². Da derfor Brahe endelig paa Slottet Benach havde fundet et blivende Sted, sendte han den attende September i det følgende Aar 1599 en udførlig Skrivelse til Bedel, hvori han historisk fortalte ham, af hvilke Grunde han havde forladt sit Fædreland, og hvorledes han af Fremmede var bleven modtaget. „Alt dette“, sagde han stutteligen til Bedel, „maa Du indføre i Din Historie til Erindring for Efterkommerne“²³.

III. Brahe troede altsaa at vide, at denne Historie endnu ikke var opgi- vet, og deri feilede han ikke. Bedel samlede som forhen, arbejdede som forhen¹ og gjemte fremdeles sine Arbejder i Studerekammeret.

En literair Samler af den rette Slags vil aldrig ophøre med sin Gjer- ning, og Bedel havde end ikke i hine kummerfulde Dage, da han berøvedes sine kæreste Statte, kunnet opgive Tanken om at forstaae sig andre. Han tog Afskrifter af det, som han mistede², og han forsøgte efterhaanden, hvad han beholdt. Hvorfra han hentede disse nye Samlinger, kunne vi ikke sige; men naar vi i hans sidste Aar finde ham i Besiddelse af mange Haandskrifter, som hverken vare opførte i hans tidligere Catalog³ eller paa Listen over hans Aflevering, saa synes det utvivlsomt, at han maa have erhvervet sig disse i sine sidste Aar. Men Bedel efterlod sig en ikke ubetydelig Samling af Actstykker og Haandskrifter, som formodentlig efter hans Død blev ordnet i sex Afdelinger⁴.

²² I Juni 1597 seilede Brahe fra Danmark (Dan. Mag. II. 325); i Ribden af Raanden var han i Kjøbenhavn, i October paa Vandsestet Slot. Et Exemplar af hans her færdig trykte *Astronomia in staur. mechanica* sendte han eller vilde han sende til Storhertug Ferdinand af Medici, og dette selvsamme Exemplar med hans egenhændige Tilskrift findes nu paa det St. Kgl. Bibliotek. Korte Aar 1598 gif han til Wittenberg, hvor han boede hos Prof. Jo. Jesenius a Jesen. Og her var det, at han modtog et Brev fra Bedel: Dän. Bibl. III. 178.

²³ T. Brahe i Epist. ad Andr. Vellejum de statu suo post discessum ex patria: anf. St. S. 177—192. Et Explr. deraf, confereret af Langebet med MS., bevares blandt Hjelmskjerniana. Efter at have fortalt sin Sjæbne siger Brahe S. 188: Tu hinc compendiolum et summam quandam excerpte et in annales sive fastos tuos infer, memorie causa ad posterum. Og saaledes flere Antydninger af, at Bedel endnu var besjæftiget med sit historiske Værk.

¹ Br. L. Pars 8. ovenf. S. 201 Not. 4 viser afgjørende det samme Lffel mit arbeid vel i sin tid yduse), og at det selv i det meest smertefulde Dieblif var Bedels bestemte Beslutning at fænde sit store Værk.

² Anf. St. „at ieg efterhaanden fand lade ydscriffue“ ic.

³ Jeg kan besvære ikke forelægge Laseren Bevistet for den store Overensstemmelse mellem Prom. Cond. og den Liste, som Bedel lod følge med sin første Aflevering til Parsberg, fordi jeg ikke omtrent turde lade dette Actstykke, der er temmelig vidtloftigt, uden videre at interessere, afstrykke; men det er vist, at de allerfleste af de der anførte Skrifter findes i Prom. Cond., navnlig under Overkrifterne: *Paralipomena Chronicorum*, *Fragmenta historiæ Danicæ*, *Tutum Vallum*, *Litteræ* og *Collecta*. Bistof nævnes der meget mere i Prom. Cond. end i Bedels *Substantia* om Afleveringen; men hans Ed giver os Sikkerhed for, at dette ikke var blevet skjult.

⁴ „Ex reliquiis Vellejanis“ MS. er, som tidligere bemærket, Overkriften til for lade

Den første indbefattede danske Bidrag til Danmarks Historie, de fleste hørende til den nyere Tid⁵, den anden latinske Bidrag til Danmarks Historie, især mange til Kirkehistorien, og en af Bedel selv forfattet Udsigt over den svenske Krig⁶. Den tredje Afdeling bestod af Haandskrifter til Norges Historie, og blandt dem var ikke alene en Codex af den saakaldte Jølevs Krønike, men ogsaa Specialhistorier af flere norske Konger, samt den norske Hirds Fraa⁷; den fjerde bestod af svenske Skrifter, saasom Olaf Petri og Erici Krøniker, og Afskilligt til den nyere svenske Historie. Den femte Afdeling omfattede meest Brevstaber til Danmarks Historie, især paa Christian den Andens og Syvaarskrigens Tid⁹, og den sjette endelig Døger og Haandskrifter angaaende Holsten og fremmede Lande, der stode i Berøring med Danmark¹⁰. Noget af dette havde vistnok allerede hørt til Bedels ældre Samlinger, som enten ikke alle bleve ham berøvede eller hvoraf

Udblade, der bevares paa Universitetsbibliotheket og udgjere en i visse Classer ordnet Fortegnelse over de Haandskrifter, der efter Bedels Død bleve afleverede til dette Bibliothek 1618. Denne Fortegnelse har classificeret Documenterne i sex Afdelinger; men hvert enkelt Stykke har derunder sit eget Numer, der ere de Lobenumere, under hvilke de alle tidligere havde været opførte, ikke i den bedste Orden, da Overleveringen stede. At det forholder sig saaledes, yttrede jeg i den første Udgave af nærværende Skrift som en Formodning. Nu kan jeg sige det med Visshed, da Hr. Bibliothekar Thorsen imidlertid har opdaget paa Universitetsbibliotheket det virkelige Afleverings-Document, dateret den 9 Mai 1618. Om dette nærmere paa sit Sted; her er det bequæmere at bruge den i Orden bragte Fortegnelse i sex Folioblade. Ogsaa af disse Blade har jeg taget mig en Afskrift; men jeg tør vel ikke meddele uden enkelte mærkværdigere Dele deraf.

5 I første Afdeling: *Varia impressa Germanice de Christiano II. Chronologia Regum Daniæ a Dan usque ad Christianum IV in fol. Chronologia Daniæ opus novum ms. in fol. ab an. 1380 ad 1590. Frederici II begravelse med Adolens Artikle fremgiffne ubi Begravelsen och Svar derpaa af Raadett.*

6 I anden Afd.: *Collectanea quædam historiæ ecclesiasticæ Daniæ, lat. in 4to. De situ civitatis Roschildensis, en Pergamentsbog, ms. in fol. Chronica Pontificum Lundensis Ecclesiæ in 4to. Series rerum bello Suetico gestarum ab Andrea Vell. concinnata in 4to &c.*

7 I tredje Afd.: Hogen Sverrisens oc Hogen Hogensens *Historia. Daniæ et Lat. ms. in fol. Norske Chronike ms. paa Danske in fol. Biscop Jøleffs. Sturlaug Ingelsens Historia eller Fabel in 4to Daniæ. Den Norske Hirds Fraa eller Gaards-Rett in 4to Daniæ. Nogle gamle Pergamentsblader, som siunes at hedenhøre till den Norske Historia in 4to &c.*

8 I fjerde Afd.: Kurze *Chronica Regum Suetiæ in 4to Germ. Historia Regum Suetiæ, scripta ab Olao Petri in fol. Practica Regis Johannis contra fratrem et Regem Daniæ, 2 Ark ms. Super primatia Suetiæ confirmatio Innocentii ad Andream Archiepiscopum. Chronicon Sueticum D. Erici &c.*

9 I femte Afd.: *Literæ et Actiones variæ ad tempora Christiani captivi in fol. Varia literæ signatæ no. 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 (!). Karsten Robis Bestilling de foedere inter Daniam et Suetiam &c.*

10 I sjette Afd., som har Overstriften „Exotica“: *Chronica Holsatica ms. Germanica in 4to, Annales Fresorum, Eiderstadensium, Dilmarsorum, German. in 4to. Fire Ark gammel Pergament ms. in fol. Iter legationis Daniæ in Russiam, scriptum a Jo. Magno in fol. Oratio D. Nicolai Theophili ad regem Scotiæ de Orcadibus repetitis. Petita regis Scotiæ in nuptiis contrahendis cum Anna filia Frederici II et Responsio Proregum, et dos designanda Regina in Scotia &c.*

han maafee senere, da han atter betragtedes som Historiograph, kunde have erholdt en Deel tilbage; men paa den anden Side eiede han og maa have staaet sig i en senere Tid enkelte vigtige Stykker, som end ikke findes opførte paa den her omtalte Fortegnelse, navnlig en Samling af Kongernes Haandfæstninger¹¹.

Vilde nemlig Vedel fremdeles arbejde paa sin Historie, saa maatte han ogsaa fremdeles samle Bidrag dertil, og i selve Krag's Skjæbne laae der en stærk Opfordring for ham til at fortsætte, hvad han havde begyndt. Denne høitbegravede Mand's Talenter bleve ogsaa efter hans Udnævnelse til Historiograph saa meget benyttede i andre Retninger, at Vedel let maatte kunne forudsæe, hvorledes det vilde gaae med hans Historie. Krag forsømte sine Forelæsninger for at arbejde paa Historien, og hans Colleger maatte efter Kongens Befaling læse for ham¹²; men Kongen selv rev ham idelig bort fra Studerekammeret, sendte ham 1597 til Polen, 1598 og 1599 til England, 1600 til Congressen i Embden, 1601 atter til Polen¹³, og da Krag endelig, efter at have beklædt Universitetets Rectorat, erholdt det rige og hæderfulde Embede som Forstander for

11 Det synes ikke urimeligt, at Tilbageleveringen af en stor Deel Documenter, som Krag aldrig ventede at komme til at bruge, kunde have været en Følge af den Gjenoprejsning, som Vedel nød. Skulde han fremdeles være Historiograph, maatte han ogsaa have Midlerne til at udføre sin Gjerning, og Arbejdet var saa stort, at to Mand hver for sig kunde have alle deres Kræfter behov. — MSS. Vellejana Bihl. Reg. no. 2443 4to Gl. Igl. Saml. er et betydeligt Bind af over 130 beskrevne Blade, deelt i toende Parties, indeholdende fornemmelig Haandfæstninger, dog ogsaa andre Actstykker, hvoriblandt f. Ex. det af Historikerne saa meget omtvistede Document eller Udfæst, der læses hos Høitf. IV. 575 (4to). Jfr. Treschow i R. D. M. III. 88. Jahns Unionshist. S. 169 Not. 1. Ved Enden af dette Actstykke er skrevet: „Dette er giort aff Drotningh Margretis raad och alle tre Riger, och stadfeste mdi Konningh Eriche's tiid, som forskreffued stunder“. Det hele Bind kunde endnu fortjene at benyttes. Jeg har forresten en Formodning om, at det tilhører et tilhørt Ewning.

12 Af 16 October 1595 hæved et Kongebrev til Professorene af følgende Indhold: „Efter som Dr. Niels Krag foruden den Bestilling, han har i Universitetet, sig og underdanigst godvilligen haver foretaget at skrive vore Danste Historier“ &c. og efterdi han „undertiden maa forreise og begive sig paa adskillige Steder at samle Documenter og Andet at forsare, som til samme historiske Arbejde kan være nyttigt“, har han begjeret, at Kongen vilde tilse, at han maatte handle med en af Professorene, som i hans Fraværelse vilde læse i hans Sted. Kongen vil derfor, „at I godvilligen vilde lade Eder befale med hvid fornavnte Dr. Niels Krag ubi hans Fraværelse med hans Lectie at bestille lader foreværes og foretage“ (Sjællandske Legn. No. 18 fol. 463b—464a; medd. af Dr. Kall Rasmussen). Dette var et stort Misforhold hos hans Colleger, af hvilke endog Iver Stub vilde klage til Rigsrådet (Annal. Christ. III. Præf. Grammii p. 11—12). I det Hele gjordes i Begyndelsen alt for at fremme det historiske Arbejde i Krag's Haand. Der hæved fra 24 Novbr. 1595 et Brev til Capillet i Viborg: Kongen er kommen i Forsaring, at der i Capillet endnu skulle findes adskillige gamle Brev og Documenter foruden dem, Dr. Niels Krag har seet og bekommet. De skulle derfor lade registrere de Brev, de have tilbage, og tilskikke Dr. Niels Krag Registeret. Skulde af dem, ham kunne være tjenlige, lade de da lade ham under hans neiagtige Reversal bekomme. — Der hæved ligeledes af 17 April 1596 et Brev til Undersaatterne paa Jøland om Documenter til Dr. Niels Krag, at lade dem følge, naar Dr. Arngrim Jonfen dem „med vort aabne Brev“ besøger. Medd. af Dr. Kall Rasmussen af Tydske Regnelser No. 4 fol. 530b—531a og Sjell. Registre No. 13 fol. 420b—421a. Sjællandsk. Brev er trykt i R. Ketilssons Saml. af Forordn. f. Jøl. II. 206—7.

13 Schlegels Stange II. 266—67, 287, 290—91, 301, hvor man vil finde enkelte af de største Forhandlinger historisk fremstillet og Grams Dplyninger om Krag's Deeltagelse benyttet.

Sorø Skole, for dog engang i Rolighed at kunne hengive sig til sin Historie, saa døde han strax efter i Aaret 1602, uden at have udgivet det allermindste af sit iøvrigt vel begyndte Arbejde¹⁴. Ligesaa lidet kunde Bedel vente af Jonas Jacobsen Venusinus, der fik Krag's Historiefriver-Embede og dets Løn Decanatus i Ribe; thi denne lærde og skarpsindige Mand havde altid beffjættiget sig mere med Antiquiteter end med Historie¹⁵. Meget snarere kunde Hvitsfeld's Bestræbelser komme Bedel's i veien. Det første Bind af dennes Krønike eller Christian den Tredies Historie var allerede udkommet i Bedel's Ulykkes Aar; Frederik den Førstes og Christian den Andens fulgte derpaa 1597, Kong Hans's og Christian den Førstes 1599. Saaledes var de oldenborgske Kongers Krønike sluttet, og da Hvitsfeld ved samme Tid fik et roligere Hjem paa Draxholm Slot, fuldenbte han, vistnok under stærk Benyttelse af sine Forgængere, paa fire Aar hele Historien fra Kong Dan til Oldenborgernes Thronbestigelse og søiede endnu dertil sin saakaldte Bispkrønike¹⁶. Men Bedel kunde dog ikke ansee sit Arbejde

14 Gram p. 19 kalder Forstanderskabet over Sorø Skole „cum eximie dignitatis, tum locupletissima provincia omnium, ad quas isto seculo aditus literato homini, nullis majorum imaginibus claro, pateret”. Krag's Formand, Hans Riffelsen, var død d. 13 Decbr. 1601, og Krag selv døde d. 14 Mai 1602. Alt hvad han som Historiograph havde skrevet i otte Aar, altsaa to Aar over den Tid, hvori han skulde have fuldført hele Danmark's Historie, var de første sexten Aar af Christian III's Regjering.

15 Hegal. Cal. M.S. indeholde de bestemteste Deviser for, at Bedel ikke, som Udskillige have meent (see ovenf. S. 210), fik sit Prælatat tilbage efter Krag's Død. Der læses nemlig, efterat Krag's Død er anført under d. 14 Mai, følgende: 1602 d. 22 Mai, *M. Jonæ Jacobi* Kongebrev paa Decanatom er båret; 1603 d. 15 August, *M. Jonas Jacobus* loed hans *Decanatus* brev læse paa Ribes Capitel båret den 22 Maij Anno 1602; d. 29 Aug., *M. Jonas Jacobi* drog herfra; 1605 d. 19 Juni, *M. Jonas Jacobus* Decanus vaar paa Capitlet vdi Ribe. Dr. Rall Rasmussen har desuden af Consistorii Archiv No. 96 meddeelt mig to Breve fra Biskop Hegalund, hvoraf man sees, at der opkom Strid mellem Venusinus og Krag's Enke om Raadensaaaret af dette Præbende. I det første skriver han til Krag's Enke Else Mule d. 30 Juni 1602 blandt andet saaledes: De staar det mest imellem eder selff alene oc den Danemand, *M. Jon Jacobus* søn, som den Historisk Arbeid er paalagt, at hand herudi vil lade sig vnderuise, at Raadens Aars Indkomst, som nu tilstunder, vdi Regnskabs Penning oc Korntiender oc andet, som holdis for visse Rente, deraff bør eder den halffue part, saa oc derimod Universtitet den halffue part. Det andet Brev af d. 30 Jan. 1603 er til Universtitets Rector Hans Povelsen Resen og handler ligeledes om Striden mellem Venusinus og Else Mule. — Om Venusinus skriver Gram p. 32: *Totus animus omnisque diligentia in antiquitatibus ponebatur, ut ne quidem cogitasse ipsum putemus de recentiore historia. Cum Crit. Hist. II. 821* tillægger ham dog „critisk Smag og stor Skarpsindighed”. Vil nogen læse om den Trolldoms-Ring, som han skylbte al sin store Lærdom, saa vil jeg henvisse f. E. til *Holbergs D. S. II. 603*. Han var efter Krag Historiograph i sex Aar, blev d. 30 April 1607 efter Anders Christensen Forstander i Sorø og døde der d. 29 Januar 1608, uden at have leveret nogen Historie, som hans Embede paalagde ham.

16 Det første Bind, som udkom af Hvitsfeld, eller Christian III's Historie, er trykt 1595, og Dedicationen er undertegnet d. 8 Octbr., altsaa samme Maaned, som Bedel i Sivert Bæcks Dvervarelse afleverede sine sidste Actstykker og Skrifter. I Dedicationen til Christian I's Historie, i Jan. 1599, taler han om den større Ro, han havde faaet, siden han var kommen til at boe paa Draxholm Slot. Thi medens han skrev de oldenb. Kongers Historie i saa Aar, var han hyppig brugt i Statsfager: *SHegal's S. Lange II. 247, 249, 291*. At Hvitsfeld ikke kunde have leveret dette store Værk i saa kort Tid uden at

for overflødigt ved Siden af Hvitfelds; han fandt i dette kun en Materialie-samling, og han hørte Hvitfeld selv sige og gjentage de Ord: „Alt dette er ikke skrevet, som det burde skrives; jeg vil kun bryde Isen og bane Veien for en Anden, som er bedre og højere begavet end jeg¹⁷“.

Dg hvem var nu denne Anden, hvis Komme Hvitfeld i patriotisk Høielse bebudede? Ja, Venusinus og Claus Lyschander og alle de, der ellers maatte troe sig kaldede til Historiekrivning, have maastee, som det pleier at gaae, hver især anseet sig for den Profeterebe; men alle Andre have dog vel kastet Vinen paa den alvordige Grandster i Ribe. En Sygdom havde længe fængslet ham til Leiet; i Foraaret 1601 havde han været Døden nær; han havde til samme Tid lidt det smertelige Tab af sin Svigermoder og den kjære Albert Friis og endnu ved Slutningen af Aaret maa han vel have været svag, da han end ikke formaaede at modtage den nye Lehnsmænd Albert Skeel, der vilde aflægge et Besøg hos ham¹⁸. Men Helbredden vendte atter denne Gang tilbage, sølte han end Aarenes Virkning, og dersom han virkelig nogensinde skulde have fuldbendt

bruge Andres Arbeider, følger af sig selv. Han benyttede ei alene, hvad der er bekjendt nok, sine Amaranthes og Magni Matthia Skrifter; men jeg troer tillige at kunne paavise, hvorledes han meget snart udfyldte ogsaa Andre. blandt MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 2441 4to Bl. Igl. Saml. findes et Brudstykke af Danmarks Historie fra 1241 til 1282. Forfatteren er ubestemt Hans Svaning; thi samme Fascikel, hvori det er indheftet, har forhen indeholdt Svanings Retractat *de causis belli Suecici*. Men Bedel har eiet dette Manuskript og med egen Haand skrevet Rettelser og Tilleg dertil. Vil man nu, som jeg har gjort, sammenligne denne haandskrevne Historie med Hvitfelds Erik Plovenning (S. 164, 169—70, 178—79, 182, 183, 184, 186, 187, 189, 192, 194, 204, 205 o. s. v. Dvartudg.), saa skal man finde hele Stykker ordret overensstemmende, saaledes som det var umuligt, hvis ikke den Ene havde udfyldt den Anden. Afvigelsen bestaaer meest i, at Hvitfeld har indfødt Actstykker, som Svaning ikke kjendte eller ikke ordret kunde meddele. Feiler man nu dertil, hvad Brevet til Parsberg (ovenf. S. 201) lærer om Bedels Meddelelser til Hvitfeld og navnlig om Hvitfeld som Besidder af Svanings Historie, saa troer jeg ikke, at min Giening er urimelig, at vi ogsaa her have et Beviis paa, i hvilken Grad Hvitfeld benyttede Svaning. — Merkelig er Ordre, hvori Hvitfeld leverede Lomerne af sin Historie. Efter at have skrevet de oldenborgske Kongers Historie i omtrent omvendt Orden af deres Levetid, begyndte han ikke, som det var Kraag paalagt, forfra med Kong Dan, men med Knud VI, og fortsatte Saxo i tre Bind (1600, 1601, 1603), og først derefter freds han (1603) Historien fra Dan til Knud VI. Biskopkroniken udkom 1604. — Derefter har han vel arbejdet paa sin Historie af R. Frederik den Anden. I det ovenf. S. 186 Rot. 9 omtalte Kellinghusenske Haandskrift fol. 132 b nævnes ligefrem Hvitfelds Frederik II's Krenit; men Kellinghusen frygter, at den er tak „cum Velleji aliorumque doctissimorum virorum operibus Historicis“. I Decbr. 1606 af Hvitfeld et Anfald af Apoplexie.

17 See Dedicat. til Fred. I's Hist. A4 vers., til Christ. II's Hist. C4, til Credit Part Chronol. iii vers., til Første Part iii vers., og til den ældste Historie a4. De sidste Bind udkom efter Kraags Død, saa at der ikke kan siges til ham. Imidlertid nævnes indt. Det er ret Skade, at den Antegnelse, som læses i den gamle Gullandske Historie, der tilhører Hans i Glumsøe, mangler Tidbestemmelse; thi deraf seer man, hvorledes Vinen bestemt og Savnet af en Danmarkshistorie vare henvendte paa Bedel (Suhms Sandv. Saml. I. 2. S. 146).

18 Regel. Cal. MS. 1601 d. 18 Marti: *M. Andreas Vedle lethaliter aegrotus*. D. 19 April: Dorette salig M. Hans Laugisøns bede. D. 24 April: Albert Friis bebudet Ri berhus. D. 13 Decbr.: *Albertus Skeel et Otto Christopher (Rosencranz) voluerunt dimittere M. Andream V., sed non admissi*.

fit store historiske Bærk, saa maatte det vel med Hensyn til hans Alder anses for rimeligt, at det var blevet fuldendt omtrent i Løbet af et Decennium efter Krag's Udnævnelse til Historiograph, saa at Vedels Kongekronike kunde have været færdig omtrent ved den Tid, da det sidste Bind udkom af Hvitfelds. I næsten tyve Aar havde han da arbejdet derpaa¹⁹; for ti Aar siden havde han omtalt den og glædet sig over den som et fuldbragt Arbejde²⁰; Titelbladene til de enkelte Afdeeler laae, jirrligen skrevne af en Medhjælper's Haand, allerede færdige blandt hans Samlinger²¹ og hans Samtidige troede saa meget paa hans Ord og stolede saa meget paa hans Forsikringer, at de derpaa grundede et Vidnesbyrd, der blev gjentaget gennem Aarhundreder²²; ja Efterkommerne vovede endog at paavise os Stedet, hvor denne store Krønike, Vedels Livs Bærk, Frugten af hans Dages Gjerning, Kronen over hans udsødelige Navn, skulde bevares og gemmes som den kostbareste Reliquie²³.

19 I Aaret 1584 var Kroniken begyndt: see ovenf. S. 134 Not. 7. I Aaret 1588 ansaae han den for saa vidt fremmet, at han haabede paa et Aarsid at kunne fuldende den: see ovenf. S. 155 Not. 12.

20 Sv. Liv. Fort. b7. „ubi denne min beste og bequæmmelig Alder til saadant Arbejde haver dette nu fuldfærdigt“.

21 Fasc. MSS. no. 20 in fol. af Danske Selskabs Archiv indeholder foruden Fortalen til Kroniken en Samling af ni Folioblade, der ere reenskrævede Titelblade til Vedels Bøger. Paa det første Blad laeser: *Historia. Anledning hvorlevis en ret sandfærdig Historie beskrieffuis skal, huad heller det belanger sig store Monarchier, Konge Riger oc Førstedomme oc ellers fornemme store Der oc Hoffuitstaber, saa vel som naffkundige Hoffdinge, huilke haffue beuiist deris Wiisdom oc Random i Freds oc Feidettid. Alle dem som saadant Arbeid forarsagis at tage sig saare, gantfle nyttelig, til en rigtig oc ensfolbig Vnderuissning.* Det andet Blad er Titelbladet til den store Krønike, sagledes lydende: *Dania det er Danske Kongers oc Folkis mandelige berdrift, som de vdi Freds oc Feidettid, inden oc udenlands haffue beuiist, met stor berømmelse oc efftersaffn, fra den første Konning Dan, saa viit meest muelligt efter viffe Aars tal, oc indtil vor allernaadigste Herres oc Konges, Konning Christian den Fierdes tid lignet efter leiligheden met de fire Monarchiers oc omliggende Landskabs Historier. Tilfammenscreffuen met største sliid oc Trostloff, saa vel aff vore egne indlendisse gamle Roller oc Documenter, som aff næst omliggende oc ellers fremmede Nationers Historier.* De følgende Titelblade ere til Ethnographien, Genealogien, Ethographien, Chorographien, Chronologia universalis, Chronologia rerum Danicarum og Historia ecclesiastica Danica, alle temmelig vidtsøftige. At ogsaa Udarbeidelsen af det sidste Bærk virkelig var i det mindste paabegyndt, er vist; thi denne Begyndelse blev 1618 afleveret til Universitetsbibliotheket ifølge det ved denne Leilighed forfattede Instrument MS. B. U. H. Addit. Additamentor. no. 41 in 4to. Disse Blade ere efter en Notis, skrevet paa Foden af et af dem, forærede til Danske Selskab af Provst Lerpager 1749: mon ikke atter et Bind om, at en Deel af Vedels Haandskrifter forblev i Ribe?

22 Cimbr. lit. II. 906—907, hvorom nærmere nedenfor. Dertil kan endnu regnes den Bemærkning af en gammel Haand, som findes paa nogle Haandskrifter af Fortalen til Kroniken (f. E. MS. Bibl. Reg. no. 2439 in 4to Bl. fgl. Saml.), at denne Krønike naaede til Vedels egen Tid og var ganske færdig til Trykken. Pontopp. Ann. eccl. Dan. I. Borr. S. 4 antager uden videre, at Vedels Krønike blev færdig, idet han besvarer det Spørgsmaal, hvorfor den da aldrig udkom, med den Bemærkning, at Hvitfeld imidlertid havde udgivet sin.

23 Det er Roller (Cimbr. lit. II. 908), som udtryffeligt siger: „totum opus in Bibliotheca

Men her staaer Historiekrivener ved det tragiske Punct i Bedels Liv. Han nødes alligevel til efter den alvorligste og gjentagne Overveelse at spørge: blev dette Værk virkelig nogensinde fuldendt? Thi imod hine positive Vidnesbyrd stiller sig en anden Række af Modgrunde, der vistnok alle ere negative eller beroe paa Tausshed om dette Værk, hvor man allermest skulde vente det omtalt, men som dog i deres Forening vinde en Betydning, der kunde synes at overvælde hine. Da Bedels Slægtninge efter hans Død afleverede hans Samlinger og Skrifter til Universitetsbibliotheket, fandtes hans store Kronike ikke blandt disse²⁴; den fandtes heller ikke i den ikke ubetydelige Bogsamling, som hans ældste Søn eiede og efterlod sine Arvinger²⁵. Enkelte af Bedels Samtidige erklærede udtrykkelig, at hans Berømmelse var mere grundet i Udgivelsen af Andres end i hans egne Værker, og de fandt ikke disse til Veiledning, naar de arbejdede i selsamme Sag, hvori Bedel havde arbejdet²⁶: Universitetsbiblio-

Wormiana Hafniæ superest", den samme Møller, som netop modtog Bidrag til sin korte Biographie af Bedel fra Christen Worm. Nu er det vel saa, at Møller har en stærk Tendens til at give lange Fortegnelser over sine Lærdes Skrifter, og at der skundom leber et eller andet med, som neppe har eksistert; men her er kun Talem om det simple Factum, hvor Bedels Historie bevarede. Han siger os saaledes, at Calendariet fandtes paa Universitetsbibliotheket (ikke hos Worm) og deri havde han Ret. Den Historien siger han, at den var hos Worm og intet andet Sted, saa at man maa være betænkelig ved at nægte dette Vidnesbyrd Troværdighed.

²⁴ MS. Bibl. Univ. H. Add. Additamentor. no. 41 in 4to, som Dr. Bibliothekar Thorsen, efterat den første Udgave af min Bog var udkommen, har opdaget mellem nogle tilfældige Papirer (kort efter fandtes det samme Stykke i et haandskrevet Dvartbind, der tilhører Museet for nordiske Oldsager), indeholder Afleveringslisterne over Svitsfelds og Bedels Haandskrifter til Universitetsbibliotheket i Aaret 1618, og en Fortegnelse over nogle andre gamle Manuskripter. Listen over Bedels Haandskrifter viser, at de tidligere nævnte (ovenf. S. 211) Folioblade med Titlen: Ex reliquiis Vellejanis, virkelig ere, hvad jeg fra først af formodede; men den viser tillige, at disse Folioblade i Dovesagen ere en complet Fortegnelse over, hvad der blev afleveret. Gjennemgaar man nu denne Fortegnelse, saa finder man forskjellige af Bedels Skrifter; men den store Kronike findes ikke, thi dette Værk dog var saa betydeligt, at man vanskeligt kan forestille sig, at det ikke skulde være forbragt, hvis det eksisterede. Derimod finder man under No. 37: „Nogle læste Centones et reliquiæ af den Danske Historie ms. in fol.“ — vistnok Bedels stykkevis udarbejdede Afsnit, som ovenfor er omtalte. Dette er et stærkt Argument imod dem, der ville antage, at Bedel har fuldendt hiint Arbejde.

²⁵ MS. Bibl. Reg. Thottiske Saml. No. 1853 in 4to indeholder et af 17 Dvartblade beskrevet i Hefte, med den Titel: Libri, quos sibi suisque filiis e Bibliotheca sua reservavit M. Severinus Andreæ Vellejus. Dette Catalog maa være nedskrevet mellem 1643 og 1653; thi det indeholder Bøger, som ere trykte i det forstnævnte Aar, og det er personlig underskrevet af Søren Bedel, som døde i det sidstnævnte; det synes at være et Udvalg af Bøger, som Søren Bedel vilde, at hans Arvinger ikke maatte sælge, men skulde bevare i Familien. Derfor nu Faberens store Kronike var bleven tilbageholdt i Familien ved hiin Aflevering til Universitetet, saa maatte dog vistnok den fremfor Andet her findes. Men den findes her ikke!

²⁶ Lyschander de scriptt. Dan. Westph. III. col. 448—449: Vir eruditiorum et morum integritate clarissimus, antiquitatis indagator diligentissimus, sed in liisem in bonum emittendis curiosus et tardus, aliorum magis quam propriis scriptis celebris. Die Worm, der ogsaa kan regnes til Bedels Samtidige, da han havde været Professor ved Universitetet flere Aar før dennes Død, siger til det samme, idet han ved at nævne Bedels postume Værker over Demmenhøistenen skriver saaledes (Mon. Dan. p. 200): morte præventus, nec hinc, nec illi præclara patriæ nostræ encomia ad sinem perducere valuit. Det er derhos at bemærke, at Worm

theket havde ikke faaet og fik aldrig den store Krønike, en Kjendsgjerning, der vanskelig lader sig begribe, hvis denne nogenstinde var bleven fuldendt²⁷. Bistnok kan der ogsaa mod Beviiskraften af disse Kjendsgjerninger fremsøres betydelige Tvivl²⁸; men tillintetgjøres kan den ikke, og det opfaste Spørgsmaal turde derfor høre til dem, der ikke mere med fuldkommen Visshed lade sig besvare. Det er dog allerede et kritisk Resultat, naar man med Grund kan sige, man veed det ikke²⁹.

Men det veed man, at Bedel arbejdede stykkevis paa sit store Værk³⁰, og af de ubearbejdede Stykker ere endnu adskillige tilbage. Skulde man da ikke ved Hjælp af disse kunne danne sig en Forestilling om den store Bygning, hvortil de forudm henhørte eller skulde have henhørt, hvis det var blevet ham forundt at fuldende den³¹?

Af de tre første Bøger, der skulde danne ligesom en Indledning til det store Corpus historicum, er saagodtsom Intet tilbage. Chorographien vilde vel have faaet nogen Lighed med de omtrent samtidige Skrifter af Jonas Kolding, Peder Clausen, Arngrim Johnsen og Andre; men den mathematistiske Maaaling,

ikke nogetsteds i sine antiquariske Skrifter har kunnet benytte de Bedel tillagte lignende Værker, navnlig Bedels Antiquitates Danicæ.

27 Catal. MSSptorum Bibl. Univ. ante infern. incend. ann. 1728, MS. B. U. H. Addit. no. 218 in 4to viser os dette. Tertulliani Capsa MSS., ord. III. havde Bedels Calendarium; Cypriani Capsa. havde Adskilligt af Bedels Samlinger o. s. v.; men Historien findes ikke.

28 Man kunde saaledes bemærke: 1. at der virkelig eksisterede ikke saa Bedels Arbejder, som ikke ved Afleveringen 1618 kom til Universitetsbibliotheket, s. E. hans Tragica, hans comm. de nomine Julæi o. fl.; 2. at Seren Bedels Catalog i Hovedsagen var indskrænket til theologiske Bøger og derfor heller ikke nævner noget andet af de virkelig fuldendte Skrifter af den gamle Bedel; 3. at Lyschander kun taler om Bedels Langsomhed til at udgive Skrifter, hvormed han egentlig ikke nægter, at disse bleve fuldførte: at Bedel ikke udgav sin Historie, er vist nok; 4. at Ole Worm gjerne kunde have savnet Skrifter, som senere hans Sen eller Sonnenen vidste at forskaffe sig; 5. endelig at den Omstændighed, at Universitetsbibliotheket ikke eiede Bedels Krønike, stemmer godt overens med Møllers Efterretning, der netop om dette Værk henvisste ikke til Universitetsbibliotheket, men til Biskop Christen Worms Bibliothek.

29 I den første Udgave af nærværende Bog havde jeg erklæret mig for den Mening, at Bedel havde faaet sin store Krønike færdig. Mine Grunde derfor vil man i det Foregaaende have seet, og de synes mig endnu ikke uden Vægt. Dog maa jeg bekjende, at det kun var nødvunget, overvundet, som jeg meente, af Beviser, at jeg opgav min subjectivt modsatte Mening, der allerede et Par Gange (1ste Udg. S. 7, 165 Not. 21) ikke utydelig var udtalt, og mit Udtryk blev nu paa dette Sted noget mere bestemt, end jeg selv enskede, fordi jeg — vilde give Sandheden Æren. De flere nye Hjælpebidler, som jeg ved den gjentagne Overveielse har kunnet benytte og som jeg fornemmelig har Fr. Bibliothekar Thorsens Belsvillie at takke for, skulle, haaber jeg, retfærdiggjøre, at jeg er vendt tilbage til min tidligere Anskuelse af dette vanskelige Spørgsmaal om Fuldbendelsen af Bedels store Corpus historicum.

30 Sv. Liv. Fort. b4 vers.: „at skrive, corrigere og omskrive hvert Stykke, og saa med andre mangfoldige Besværingar at forfærdige alle disse fornævnte Stykker“.

31 Ved at anfere de Stykker, som jeg har fundet, kan jeg ikke undgaar at tage Hensyn til Paandfkrifter, hvorefter det ikke er muligt at forelægge Læseren saa store Affnit, som udfordredes, naar Andre derefter skulde kunne danne sig noget Begreb om disses Beskaffenhed og derved om den hele Historie. Jeg har intet Middel til at afhjælpe denne Mangel; men jeg skal bestemt paavise de Paandfkrifter, hvortil jeg sigter.

hvorpaa den var grundet, og de Landkort, som skulde ledsage den, vilde have været en værdifuld Tilgift³². Ethnographien og Ethographien skulde have været en Fremstilling af de nordiske Folks Oprindelse, Sprog, Vandringer, Sæder og Skikke, og Tabet deraf er saameget beklageligere, som intet andet lignende Skrift fra den Tid er tilbage. Den egentlige Kongekrone skulde have udgjort sytten Dager, fra den fjerde til den tyvende. De saa Levninger, som deraf endnu bevares, ere den sidste Halvdeel af sjette Bog eller Svend Tvefjægs Historie, som senere blev trykt; fremdeles den sidste Deel af ottende Bog eller et Brudstykke af Erik Tiegods og Kong Niels's Historie³³, Begyndelsen af tiende Bog eller Knud Valdemarsens Historie³⁴ og endelig et Fragment af ellefte Bog, indeholdende en Deel af Erik Slippings Historie: alt endnu utrykt³⁵. Disse ere de eneste Levninger, der endnu kunne tjene til at give et Begreb om, hvad Bedels store Værk kunde være blevet, og prøver man nu, gaaende ud fra disse Ruiner, at udfæste, ligesom med puncterede Linier, et Omrids af den store Bygning, hvoraf disse udgjøre Resten, saa vil man med Bedrøvelse erkjende, at et stort Nationalværk er blevet ufærdigt eller gaaet tabt. Det historiske Stof maa vistnok i Hovedsagen ansees for reddet af Hvitfeld, men Nationallitteraturen savner et mærkeligt Forsøg til en virkelig Historiefortælling efter hiin Tidens Synsmaade i disse Lande³⁶. Hvitfelds Krønike og Bedels Krønike vilde hver

³² Bedel synes at benævne dette hele Indledningsbind: Danmarks Riges Beskrivelse og Antiquitates. See Inbl. til Bisernes 1 Part, 21 Biste S. 112 (Udg. 1787). Sammenlign S. 2 ser man ogsaa, at den tredje Bog skulde indeholde en Beskrivelse over de kjæmpestore Reanecker, som meentes at have levet her i forbums Tid. — MS. Bibl. Reg. Bl. Igl. Saml. No. 2336 4to indeholder Bedels Udfæst til Grundtegninger af nogle skaanske Stæder. Disse vise ham dog ikke som nogen ovet Tegner. Bedre er Planen af Ribe hos Braun, hvis den er af Bedel. Skulde det endog handle om Jøland (see ovenf. S. 146) virkelig være udført af Bedel, saa maatte man dog meget beklage, at Bedels „Landtavler“ over Danmark enten ikke kom istand eller ere tabte. Man har fra Bedels Saml. en Bog af Bogtrykkeren Laur. Benedikt, kaldet Søkartet offuer Øster- oc Vester Søen (1568. 4to); men Ingen maatte troe, at deri findes egentlige Søkort, der af en Landkort-Tegner kunde benyttes: den indeholder kun ganske løse Contourer af de Skikkelser, hvori de forskjellige Lande eller Rysstrækninger vilste sig, seete over Havsladen.

³³ MSS. Vell. Bibl. Reg. Bl. Igl. Saml. No. 826 fol. findes dette Fragment, der udgjør et taktrevnet Ark, afrevne af et større Hele. Det begynder og ender midt i en Sætning. Vi have deri omtrent tredive Aars Historie fra 1103 til 1133. Særo ligger heelt igjennem til Grund. I Sprog og Fremstilling synes det mig meget at overgaae Hvitfeld.

³⁴ MSS. Vellejana, samme Fascikel. Dette Stykke er ti Folio-Ark, men noget vidtspændt skrevet. Det lader sig meget vel læse. Fremstillingen er vel sammenhængende og lielig.

³⁵ MSS. Vellejana, samme Fasc., kun to afrevne og løse Folioblade, ganske af Udsænde, som det foregaaende, og synes at have udgjort Et med dette. Det er isørigt for lidt til at bemeene noget om. Den Tilstand, hvori alle disse Fragmenter findes, viser noksom, at Bedel maa have uarbejdet meget end dette, og at dette kun ved et Tilfælde har undgaaet Udelæggelse.

³⁶ At Bedel virkelig paa en for den Tid mærkelig Maade reflecterede over Historiefortællingens Kunst, har jeg ovenf. S. 130 fg. og ved flere Leiligheder vist; men denne Kunst havde vist ikke naaet til det Punct, hvorpaa den i nyere Tid er bragt. Kun for Bedels Tid og i disse Lande mener jeg, at man ikke tør miskjende, hvad han deri har præsteret. Dette bemærker jeg ogsaa

for sig med eiendommelige Fortrin have hævdet deres Plads: lærde Historieforfattere vilde vistnok ikke sjældent have fundet Actstykker hos hiin, som denne ikke kunde tilbyde³⁷, men Lærde og U lærde vilde have søgt til denne, naar de vilde glædes ved en skveligere Fremstilling af Forsædrenes Bedrifter i et kraftigt og kærnedanskt Sprog. De to sidste Bøger endelig, Genealogien og Chronologien, ere vi ifølge de meddelte Prøver istand til at danne os et bestemt Begreb om; Chronologien synes især at have været meget omfattende, og den vilde selv i vor Tid ikke have været uden Brugbarhed³⁸. Begge bleve virkelig fuldendte; nu ere ogsaa de aldeles forsvundne.

IV. Bedel havde ligesaa lidet i den tidligere Periode af sit Liv, hvori man i ethvert Tilfælde maatte søge Fuldbelsen af hans Hovedværk, som i nogen tidligere kunnet holde sig ene og ubelukkende til dette. I sin Ungdom saavel som i sine Manddoms-Aar og i sin svagelige Alderdom syslede han af Hjertens Lyft med mange mindre Foretagender, og dertil kom endnu ikke sjældent Bestillinger i Capitlets Tjeneste, der gave hans Virksomhed den fornødne Afværling, medens de tillige forsøgte hans Indtægter.

Lingvистiske Studier havde altid megen Tillokkelse for Bedel, og han vidste af dem at drage Frugter for sine historiske Arbejder. Til disses Fremme ågte han paa Alt. „Intet“, sagde han, „er ubetydeligt, Intet maa oversees“¹. Især havde han sin Opmærksomhed henvendt paa Modersmaalet, som han dyrkede med en for den Tid ualmindelig Grundighed. I Studereffammeret gjorde han Udkaft til et Lexicon saavel over det gamle nordiske Sprog, som over sjældne eller forældede Ord af det nyere danske Sprog²; han lagde Planen til et dansk

da jeg seer i Recensionen af min Bogs første Udgave (Nyt histor. Tidsskr. I. 663—64), at jeg har talt utydeligt.

³⁷ Dette Fortrin maa man uden tvivl tillægge Hvitfeld. Ere end de ovennævnte Stykker temmelig lidt til at drage nogen almindelig Slutning af, saa have vi Promus Condus, Afleverings-Beregningen og Fortegnelsen over Bedels senere Samlinger, og det er ganske vist, at Hvitfeld har overmaade Meget, som deri savnes, medens deri findes Lidet, hvoraf Hvitfeld kunde supplere.

³⁸ Prom. Cond. deler den nemlig i tre Tomer: 1. *A condito orbe ad ann. Chr. 800.* 2. *A Carolo Magno ad Christianum I.* 3. *A Christiano I ad Christianum IV.* Om Bestaffenheden af den tilføies: *quæ primo Tomo continentur, lineis parallelis res variis locis gestas invicem collatas continent; quæ Tomis posterioribus comprehenduntur, duabus columnis singulorum annorum memorabiles res repræsentant.*

¹ Over nogle mindre lingvистiske Bemærkninger, der findes paa løse Blade i en Fascikel, MSS. Vellejana Bibl. Univ. no. 219 Rostgd. in 4to, har Bedel selv skrevet det ret characteristiske Motto: *οὐδὲν μικρὸν, οὐδὲν παραγορητὸν.* — Hvad det angaar, at jeg har kaldet en Afværling i Arbejde nødvendig for Bedel efter hans Character og Håndbrevning, da kan jeg ikke alene beraabe mig paa hele hans Historie, men ogsaa paa hans egen udtrykkelige Erklæring derom, S. end Lit. b7 vers., hvor han kalder det „at give sig til Hvile“.

² „Nomenclator linguæ Gothicæ antiquæ“ kaldes paa Omslaget af det ny nævnte Manuskript en Afhandling S. 51—142. Den begynder med nogle Stykker paa det gamle Sprog, overførte: *Leges Sœnonis spurii, Canuti cognomento Divitis; Oratio Regis Sœverri contra ebrietatem*

Etymologicum i alphabetisk Orden³; han optegnede tidlig og vedblev at optegne gamle danske Ordssprog og Talemaader, som han under sin Sygden med Kjømpeviserne eller andetsteds traf paa⁴; han samlede ældre og nyere Egennavne, som han deels ordnede i visse Classer efter Endelserne, deels søgte at forklare ad den etymologiske Vej⁵. I nær Forbindelse hermed stod hans Interesje for antiquariske Undersøgelser, og da Indledningens til den store Krønike ogsaa skulde omfatte de fædrenelandske Oldtidsminder, maatte han skaffe sig Midler til en let og sikker Læsning af de ofte meget forskellige Slags Runer. Derfor optegnede han sig flere Rækker af Runealphabeter, der ved Deciffreringen af de gamle

o. bebl. Derefter følger Bedels egentlige lexicographiske Ordssamling med den Doverskrift: *Fax antiquæ linguæ Gothicæ*, indrettet saaledes, at der er aflagt to hele Blade, hvert med fire Colummer, til hvert Bogstav. Der findes nu ogsaa nogle Ord gennem hele Alphabetet; men det meste er dog ubestrevet Papiir. Det sidste Blad har paa den ene Side under Doverskriften: *Συναρτηρορματα*, nogle enkelte islandiske Ord med vedføjet dansk Doversættelse, og paa den anden Side under Doverskriften: *Abreviaturæ*, en liden Samling af de i ældre islandiske Haandskrifter meest brugelige Forkortelser i Skriftrækkene. — Umiddelbart foran paa de første 50 Sider af dette Hefte findes en Afdeling, hvis Titel lyder saaledes: „*Vocabula Danica*, 1. *dubia*, 2. *crassiora ex Judaismo illata*, 3. *selecta et usitata*, 4. *antiqua et fere obsoleta*“. Man ser heraf, hvad han samlede paa; men han har deraf intet faaet reenskrevet eller indført paa disse Blade.

3 „*Etymologicum Danicum*“ kaldes atter en Afdeling paa tolv Blade i samme Fascikel. Det er ogsaa alphabetisk anlagt med en Side til hvert Bogstav, men kun lidet er optegnet og af liden Værdi i vore Dage.

4 „*Phrases et vocabula quædam Danica selectiora*“, ti Blade sammesteds, af hvilke virkelig de sex ere bestrevne med alleslags Ordssprog, Talemaader og Udtryk, uden nogen Orden, optegnede efterhaanden som Bedel under sin Læsning traf paa dem. Det er kjendeligt, at de ere skrevne i en lang Række af Aar, og de ere rimeligviis begyndte, allerede medens han som Slotsprædikanant tænkte paa at oversætte Saxo. Thi ved Begyndelsen har han selv skrevet: „*Anno Dni MDLXXII, pridie Severini*“; altsaa ere de begyndte d. 22 Octbr. 1572. Dengang havde han netop for Skil at notere i sine Excerptbøger, naar han begyndte dem: se ovenf. S. 79 Not. 3, S. 84 Not. 17. Som Exempler paa, hvad Bedel regnede til denne Klasse, skal jeg anføre: quersette i i Skib, vinde Lande med Herreskjold, føre Affuindskjold og Merke mod Kongen, haardraadig, snarraadig, viisraadig, snildraadig, storraadig, bære byll paa Roget, Faakundighed, Gunst og Gave, Dug og Diss, Ryt og nattegammelt, vild og Venskab, Top og Tavl, Bulder og Baabenbrag o. s. v. S. 176 har den Doverskrift: *Vocabula usitata in antiquis cantilenis*, og derunder findes atter en Deel Talemaader, saasom: en yffe Duinde, den vilde Strand, vdi Leding at fare o. s. v.

5 „*Nomina propria Danica et aliena*“ er Titelen paa den sidste Afdeling af denne samme Fascikel; men kun et Par Blade ere bestrevne. I Begyndelsen ere Navnene ordnede efter Enderen, de som endes paa *mannus*, *marus*, *linus*, *laus*, *druda* o. s. v., f. E. *Hermannus*, *Tismannus*, *Vigmannus* o. s. v., *Hildruda*, *Irminruda*, *Ruthruda* o. s. v. Siden findes etymologiske Forklaringer, saasom: *Othincarus non est Othino carus, sed idem quod Ottocarus, forte et Odoacerus* o. s. v. Fjorten Aar efter Bedels Død udkom et Forsøg i samme Retning af Helvaders (Onomal-Etymologicon, en nyttig og almindelig Rassebog. Kbh. 1630). Men hvad Bedel stræbte efter, er dog endnu et Savn baade hos os og hos andre Nationer. Det Kgl. preussiske Videnskaberne's Academie har netop i Juli 1846 valgt det samme Emne til Gjenstand for et Priisopgørelsemaal, der snævt besvaret til d. 1 Martz 1849. Den forlangte Samling af Egennavne „*soß sich von der ältesten Zeit an bis zum Jahr 1100, aber nur auf gothische (zugleich vanhalische), langobardische, fränkische, thüringische, burgundische, alamannische, bairische, altsächsische und friessche Namen erstrecken, also die angelsächsische und altnordische ausschließen, für welche zweckmäßiger anderweit gesammelt werden muß*“.

Indskrifter skulde komme ham til Nytte⁶. Bedels Interesse for Sprog ialmindelighed førte ham ogsaa til andre end Modersmaalet: under sin Læsning af Middelfalderens Skribenter optegnede han og forklarede tildeels de sjældnere Ord, der kun brugtes under Sprogets Forfald, og forberedede sig saaledes til at give, hvad man først meget senere erholdt, en Ordbog over Middelfalderens Latinitet⁷. Men saadanne Studier kunde kun befordres ved en meget udbredt Læsning, og dertil havde Bedel af Naturen meget mere Lyft end til at fremtræde som Forfatter. Hans Skrifter bære Vidnesbyrd derom; de vise ham som en Mand, der var bekendt med Middelfalderens og sin egen Tids vigtigste Historiekrivere⁸, med de gamle græske og latinske Classikere⁹ og med de anseeligste kirkelige Skri-

6 MSS. Vollejana B. U. H. no. 121 Additam. in 4to have disse runologiske Samlinger, hvorom jeg ovenfor S. 80 Not. 5 har talt. Men dette Studium havde dengang endnu ikke fundet sin D. Worm.

7 „Barbarolexicon“ kalder Bedel denne Samling, som bevares i det næstforrige Hefte af MSS. Vellejana S. 187—202. Man finder her saadanne Ord som *allodium*, *curtis*, *selonia*, *forestarius*, *parlamentum*, *sterlinga* o. s. v. stundom forklarede, stundom blot nedskrevne. Alt er kun en Begyndelse til Noget.

8 Jeg skal som Bidrag til en Foredstilling om Bedels Belæstthed nævne de Forfattere, som jeg har noteret mig at have fundet af ham benyttede i hans trykte Skrifter, saaledes at jeg, hvor jeg intet Citat anfører, beder Læseren at supplere det fra det Ovenanførte S. 109 Not. 15: Abbas Ursy. Ab. Bremens. Almoins. Albertus Stad.: Sv. Liv. S. 41. Autemar: Ad. Br. Vell. G2. Beda: Sv. Liv. S. 55, 56. *Contin. Bedæ*: ibid. 56. Ditmar: ib. 203—204. Galfred. Mon.: ib. 56. Gilda: ib. 55. Gyralbus Camb.: ib. 36, Dan. Viser 1 Part 15. Helmold. Lambertus Schafn. Luitprand: de app. regni Dan. C2. *Notitia utriusque imp.*: ib. B4 vers. Regino: ib. C2 vers. Saxo. Sigebert: ib. C2. Solinus. Wilhelmus Reubr. — *Chronol. Anglic.*: Sv. Liv. S. 56, 57. Arvid. Hector Boeth.: ib. 57, 75, 178, 187, 197. Buchanan: ib. 63. Camden: ib. 58. Ericus: ib. 80. Goropius: Orat. paneg. B4. Iley: de orig. app. r. Dan. C2 vers., Sv. Liv. S. 94, 205. Krang: ib. 37. Klaus Petri: ib. 80. Paulus Emil.: ib. Fort. b5. Paulus Jovine: ib. b5 vers. Ponticus Birun.: ib. 56. Robertus Gaguin.: den XC Pf. 57 vers. Vincentius. Vergil. Volsyb.: Sv. Liv. Fort. b5, 57, 202.

9 Aristoteles: or. paneg. A4 vers., de app. regni Dan. B3 vers., Gr. Simil. O3, XC Psalmen C. Herodotus: de app. r. Dan. B2 vers. Dioborus Sic.: Sv. Liv. Fort. b4 vers. Euripides: XC Psalmen 8. Hegefippus: Antichr. Rom. fol. 15 vers. Herodotus: Ligr. o. Jo. Friis C., Or. paneg. B4. Homerus: Gr. Simil. Q vers., Ligr. o. Fr. II. 6 vers. XC Psalmen 87, Dan. Viser III 9. 6. Josephus: de app. r. Dan. A4. Isocrates: Gr. Simil. O8. Pausanias: de app. r. Dan. C. Plato: or. paneg. A4 vers. C2. F., Gr. Simil. P8 vers. Plutarchus: Ligr. o. Ingeb. Gylb. E7. Ptolemæus: Ad. Brem. D3 vers. Strabo: de app. r. Dan. vers. Thucydides: Ligr. o. Jo. Friis 88, Ligr. o. Fr. II. 62. — Tilius Spart.: or. paneg. A3 C3 vers. Cæsar: de app. r. Dan. C3 vers. Cicero: or. paneg. B. B3. F2 vers., de app. r. Dan. C3 vers., Dan. Kr. at bestr. S. 22. Horatius: Gr. Simil. O4, Via vitæ p. 27, Or. Synning. A2 vers., Dan. Viser III 9. Inbl. Lampridius: de app. r. Dan. B3 vers. Livius: or. paneg. E3. Lucretius: Gr. Simil. P6. Persius: ib. O7. Q3. Plautus: ib. P4 vers., Or. Synning. A vers. Plinius: de app. r. Dan. A2 vers., XC Psalmen 87 vers. Callistus: Dan. Kr. at bestr., i et af Nyerup forbigaaet Stykke. Tacitus: de app. r. Dan. A4 vers. C3 vers., Ad. Br. E2, Ligr. o. Folg. Raf. 13. Velleius Paterc.: Ad. Br. E2. Virgilius: Ligr. o. Jo. Friis 84, Dan. Viser III 9. 6. Vopiscus: de app. r. Dan. B3 vers.

benter af begge Kirker¹⁰. Med Lethed gjentaldte han sig, hvad han havde læst hos diøse, og hyppigt anvendte han det i sine Udarbejdelser.

Al denne Virksomhed sporede ikke udenfor Studerekammeret. Men Bedel syblede ogsaa med mindre Arbejder, som det var hans Hensigt at forelægge Verden, om han ellers, naar Tiden kom, kunde bestemme sig dertil. Studiet af det gamle nordiske Sprog maatte naturliggen lede ham til at prøve sine Kræfter paa dette Sprogs ældste Mindesmærker, og han havde saaledes blandt andet maaffet isinde at udgive Forklaringer over adskillige Runestene, navnlig den Bemmenhøiste, den Sjelleste og flere Blekingste, der vel alle skulde have Plads i hans Ethographie¹¹; det er muligt, at han ogsaa skrev saadanne Forklaringer; men han udgav dem aldrig. Sprogforskningen saavelsom den patriotiske Følelse vedligeholdte fremdeles hans Opmærksomhed for de gamle nationale Sange, og han havde af diøse endnu en smuk Samling, der især indeholdt Viser om Kærlighedshandel, som havde faaet et ulykkeligt Udfald¹²; denne Samling synes han

¹⁰ Ambrosius: Ligpr. o. Jo. Friis 66. Augustinus: ibid. S. 84. 66. 37. 2 vers., Or. paneg. A4. B3 vers., Ligpr. o. Pr. Pobb. A4, o. Ingeb. Gylb. 66, XC Psalme D7. 83. 22 vers. Basilus: Via vitæ p. 31, Mariager Faber vor 18 vers. Bernardus: Ligpr. o. Pr. Pobb. D6. Chrysostomus: Or. paneg. B3 vers., Antichr. Rom. Deb. 64. Cyprianus: Ad. Br. Præf. d vers. Cyrillus: Ligpr. o. Jo. Friis 88 vers. Eusebius: Antichr. Rom. sol. 15 vers. Gregorius Nazianz.: Ligpr. o. Pr. Pobb. 68 vers. Hieronymus: Ligpr. o. Jo. Friis D5 vers., XC Psalme B6, Ligpr. o. Holg. Hof. Deb. A3. Hilarius: XC Psalme B6. Ireneus: Ligpr. o. Jo. Friis 88 vers. Macarius: Jesu Pine og Deb A5 vers., Gr. Simil. P7 vers. Prosper Aquit. Ligpr. o. Fr. II. G4 vers. Rufinus: Ad. Br. Præf. c4 vers. Scratius: ib. c4 vers. d vers. Tertullianus: Ligpr. o. Pr. Pobb. D3 vers. Theophylactus: Or. paneg. B4. — Ogsaa synes Bedel at have havt nogen Læsning i Rabbinernes Skrifter: XC Psalme K7. — I hans utrykte Arbejder findes ligeledes Beviser for hans Delæstthed, og navnlig anføres hyppigt Kirkefædrene og andre gamle Forfattere i Afhandlingen de origine nominis Julei.

¹¹ Dan. Viser S. 40, 112, 121 (Udg. 1787), i Indledningerne til sine Viser nævner Bedel temmelig læst dette sit Forsæt. Paa Runemo har Bedel her maaffet ikke tænkt; men ved Sylvisborg og i Omegnen deraf findes ligeledes flere Runeindskrifter, ogsaa paa Klipper. Om Sjellestene findes Intet hos Worm; i Resens Atlas gives Indskriften saaledes: *Freyr sten seti her Ulfi sinar trug guden*. Jfr. Pontopp. Dan. Atl. IV. 210 Not. Men den Bemmenhøiste Runesteen synes fornemmelig at have tilbraget sig Oldgranskernes Opmærksomhed i Bedels Tid. Herman Chytraeus (Lagerbring Mon. Scanens. Vol. I. 296), der læste den aldeles urigtigt, lod han handle om Sui og Longobarberne. Bedels Udtydning kendes ikke. Worms p. 198 er just ikke ganske heldig. Tiljegren læste saaledes: *Runir resti stin hvisi austir Buse, brufr sin, karpa gupin drug*. En Afbildning findes i Dautil og en (hellerikke heldig) Afskrift findes af Elbahl. Runesternes Indberetninger (Suhms Saml. I. 1. S. 142) nævner altsaa dette Monument, dog uden videre Forklaring. Man seer, at det lige til vore Dage har tilbraget sig Opmærksomhed. Alligevel har Bibliothekar Thorsen, der i Sommeren 1845 besøgte og aftegnede Stenen, forskrevet mig, at den borte er let at læse og af ganske almindeligt Indhold. Bedel har derimod siesynlig staaet i den Mening, at Indskriptionerne paa diøse Monumenter vedrorte den ældste mytiske Historie, ligesom han havde antaget sig den mytiske Læsning af Grundalstenen (see ovenf. S. 158), der ligesaa liden indeholder noget saadant.

¹² Det er tvivlsomt, om Bedel allerede i Dedic. til Viserne sigter til en Fortællelse af den, naar han siger, at han vel kunde forære Dronningen noget bedre i sin Tid; jeg skulde have troet, at han derved har tænkt paa sin Historie. Alligevel er det vist, at han havde samlet andet end de Viserne; thi dette fandtes i Christen Worms Bibliothek: Cimbr. lit. II. 909. Men er nu „Canti-

i sine senere Aar at have ordnet til Udgivelse aldeles paa samme Maade som den første Samling: den var vistnok fuldkommen færdig fra hans Haand; men han udgav den ikke¹³. Andre af hans Biarbejder vare reent historiske og topographiske. Et af disse havde han selv allerede 1596 omtalt som næsten fuldendt, nemlig hans Krønike og Beskrivelse over Ørkensærne; men han lod det fuldførte Arbejde ligge hen, og Efterkommerne fandt det blandt hans Manuskripter¹⁴. Nogle have ogsaa tillagt Bedel en Biographie af Hellig Knud Hertug, der rigtignok fandtes i hans Bibliothek; men deraf følger vistnok iugenlunde, at han selv var dens Forfatter, og overveieude Grunde tale for, at han ikke var det¹⁵. Nogle have ligeledes meent, at Bedel i sine senere Aar besørgeude Udgivelsen af Gudbrand Thorlaffsens Beskrivelse og Landkort over Island. Det er jo muligt, hvis ikke Beretningen derom skulde hidrøre fra en Forverking med hans eget tidligere Arbejde af samme Art; thi Korttegnung synes overhovedet at have været ham en behagelig Besjæftigelse, saa ringe Spor den end har efterladt sig¹⁶. Men ingen af disse opmuntrende Sysler synes dog Bedel lettere

lenarum Tom. II" den samme Bog som *Tragica*? Jeg maa antage det. Thi i Fortalen til *Biserne B* 4 (Udg. 1591) siger Bedel, at det første Bind indeholdt i Hovedsagen alt, hvad han havde, undtagen *Østfoss-Biserne*, og kun af disse bebuder han saavel her, som i *Biserne* selv 2 Part 12 Bise S. 165 (Udg. 1787), en Fortættelse.

¹³ Jeg kan ikke troe, at Indledningerne i *Tragica* ere skrevne af nogen Anden end Bedel selv, thi man synes at ville tillægge dem en anden Forfatter eller Forfatterinde. De ere ikke alene ganske i samme Form som Indledningerne til *Biserne*, men de ere jo endog næsten hver enkelt understrevne som forfattede af Bedel, og det vilde dog vare besynderligt at sætte Bedels Navn under, hvad han ikke havde skrevet. Jeg kommer paa et andet Sted deriil.

¹⁴ *Epist. ad Camden.*; see ovenf. S. 217. *Røller* II. 909 siger jo aldeles bestemt: „Historia Orcadum, quam Hafniae a Chr. Wormio et Jo. Laurentio in suis asservari bibliothecis ab amicis accepi“. V. Syn i Fort. til *Biserne* § 17 bevidner det samme ligesaa afgjørende og efter en Rebbetelse af den sidsnævnte Hjemmelmand, ja kalder endog dette Arbejde: *Ørkensærnes* vidtstige Historie. Om dets virkelige Eksistens kan der saa meget mindre være Tvivl, som man ogsaa i det officielle Document, der 1618 blev opsat ved Afleveringen af Bedels efterladte Sager, finder under No. 15: *Orcadica manuscripta in 4to*.

¹⁵ *Suhn D. Hist.* V. 254 antager Bedel for at være Forfatter til den anonyme *Historia S. Canuti Ducis et Martyris*, som findes i S. R. D. IV. 231 sqq., paa Grund af, at han havde fundet den blandt Bedels efterladte Papirer. Dette forholdet sig nu ganske rigtigt: jeg har ogsaa fundet den der, nemlig i MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 827 fol. Gl. Igl. Saml., som allerede er Paralip. hist. Danic. Tom. II. Men ligesom den af *Suhn* anførte Grund aldeles intet betyder, da Bedel selv neppe har forfattet en Hundrededeel af det, der bevares blandt hans Manuskripter, saaledes synes næst Siedet, hvorpaa den bevares, at vise, at denne Historie kun var et No. i Bedels Samlinger, ja rimeligviis forfattet af den samme, der havde forfattet det øvrige, hvortil den var hestet (S. *Sebalus. Dithin*), altsaa af *Christiern Pedersen*. Denne Felgenhistorie er ogsaa opført i *Promus Cœndus* col. 1587 (hvor der endnu col. 1589, 1590 findes to andre af samme Indhold) blandt Bedels Samlinger, men ingenlunde blandt hans Skrifter, ja, hvad mere er, som en Deel af *Append. Saxon.* Vol. II, om hvilket Bind Bedel udtrykkelig siger, at det er udfæret af Chr. Pedersen & Store Danske Krønike.

¹⁶ *Cl. Lyschander descriptt. Dan.* col. 449: *Descriptionem Islandiæ per Gudbrandum loci istius Episcopum summo studio et diligentia concinnatam et sibi communicatam, artificiose æri insculptam opera et impensis Orthelii publici fecit juris. Diste Ord af en Sam-*

eller hellere at have hengivet sig til i Studerekammerets Rolighed end den løstfærdige Beskæftigelse, der dengang indpødedes Ungdommen allerede i de første Skoleaar og siden udgjorde en nødvendig Deel af almindelig videnskabelig Dannelse¹⁷. Bedel skrev latinse Digte, Epitaphier og deslige ved mange Leiligheder, ofte i den Hensigt at udgive dem, men vistnok meget ofte blot til Afspredelse for sig selv. Tilskødte der hans Venner Et eller Andet, foregik der denne eller hin mærkelige Begivenhed, søgte han sig selv stundom i en noget bevæget Gemtethedstilstand: strax modtog en Lap Papir Udtrykket af hans Tanker eller Følelser, indskæbte i latinse Hexametre eller Pentametre. Af saadanne smaae Digte laae der hist og her mange mellem hans Papirer og bleve liggende der, fordi Hensigten med dem var opnaaet i samme Dieblid, de vare blevne til. Enkelt af dem kunde vel have fortjent at see Lyset¹⁸.

En Slags Afverling i den lærde Mand's eensformige Liv kunde ogsaa Capitlets Anliggender frembyde Leilighed til. Bedel havde allerede tidlig været

tidig drifter jeg mig vel ikke ligefrem til at modsig; jeg ser, at baade Alb. Bartholin (Bibl. Dan. ed. Moll. p. 8) og Møller (Hypomn. p. 226) have taget dem for gylbige, og den Sidste synes endog at have set denne Descriptio Islandiæ, siden han (Cimbr. lit. II. 907) tilseier Tryksted, Officin og Aarstæl (Antwerpæ, ex officina Plantiniana, An. 1601). Egger's Beskr. von Island I. 200 har den samme Angivelse, men synes at sammenblaae dette Kort fra 1601 med det ældre ovenfor omtalte fra 1585. Finn Johnsen (Hist. eccl. Isl. III. 426) og efter ham Gierding (Zubell. I. 205) tilaae ligeledes Gudbr. Thorlaffsen Kortet over Island i Ortelii Theatrum orbis. Høib. Einarsen (Sciagr. hist. lit. Isl. p. 148) skriver ogsaa: Gudbrandi Thorlacii descriptio Islandiæ, quam Ortelio communicavit. Men jeg maa dog ytre nogen Betænkelighed derved. For det første bøde jo Abraham Ortelius 1598, saa at det bliver noget uegentlig at forstaae, naar der siges, at Udgaven af ham blev befoftet. For det andet har jeg intersteds funnet saa at see denne 1601 udgivne Descriptio Islandiæ, ligesom jeg skulde tvivle paa, at der fra dette Aar eksisterer nogen Udgave af Ortelii Atlas. For det tredje har jeg allerede ovenfor S. 146 vist, at der eksisterer et meget ældre Kort over Island, som Bedel havde tegnet og meddeelt Ortelius, uden at det taales et eneste Ord om Gudbrand Thorlaffsen. Om han senere, navnlig 1601, har leveret et andet af Biskop Gudbrand tegnet Kort, maa jeg lade uafgjort. At denne havde gode Kundskaber i geometrisk Maaling, er derimod vist nok. Rungt. Johnsen (Crymog. p. 7—8. Comment. de Island. p. 7) viser os, at han beregnebe Solums Polhoide rigtigere end mange Andre, og i Torfæi Grønlandia p. 71 finder man hans Kort, tegnet 1606, over Grønland og dets Omgivelser, hvoriblandt ogsaa Island. — At Bedel ogsaa forsøgte sig i Kort eller Planer over de skaanste Rigsdele, er ovenfor omtalt.

17 Sfr. Schrødh. Gr. Kirchengesch. seit d. Ref. III. 191. En vidtloftig Profobie var derfor seiet til Datidens Skolegrammatiker, saasom Melancthon's. Ogsaa L. Brahe var en frugtbar latinse Digter: Dan. Mag. II. 223, 225, 248.

18 Blandt MSS. Vell. især no. 121 in 4to Bibl. Univ. Addit. findes mange af denne Slags Arbejder, nogle fuldenbte, andre usfuldenbte, og i forskjellige Anledninger. Nogle ere Udbrud af Bedel's religiøse Følelse, andre ere skrevne til Bre for hans Venner og Velyndere, saasom L. Brahe, R. Sand, en Borger i Ribe Peder Birgersen. Et Epigram mod den bekjendte Jesuit Malbonatus, der døde 1662, findes ogsaa; Bedel's Optegnelser til Afhandlingen de origine nom. Julæi vise, at han kendte og brugte denne Mand's Skrifter. Et Digt af Bedel om den nye Rjedmandshavn 1608 nævnes i H. W. Ballens bek. Delineata Strænæ Regiæ Ptochotrophæi Holmønsis Topographia p. 8. Digtet selv har jeg ikke seet; men dets Anledning er ikke vanskelig at begribe. Bedel findes i anf. Fasc. MSS. Epitaphier, saasom over Hans Laugesen, Volger Rosenfrants, Anders Borch o. A.; jeg har dog nogen Tvivl, om det sidstnævnte er forfattet af Bedel.

Capitlets Procurator og Domkirksens Udil eller Børge; thi Domkirksens Bestyrrelse tilkom Capitlet, tildeels i Forbindelse med Lehnsmanden. Denne Embedsstilling paalagde ham Tilsyn med Bygninger og Bøndergods, Førelsen af Regnskabsbøger og andre lignende Forretninger, der ikke harmonerede meget med hans videnskabelige Liv, men hvoraf vel de simpleste lode sig udføre ved en Anden, og Bedel søgte sig neppe besværet derved, da han saa ofte paatog sig denne Beskilling¹⁹. Mindst behageligt maatte det være ham, naar han i Kirksens eller Capitlets Anliggender havde at møde for Domstolene, eller naar han ansaae sig forpligtet til at forsvare Capitlet mod Regjeringens eller Regjeringsmændenes Begjærlighed efter dets Formue og Angreb paa dets Selvstændighed. Der til kom det tidlig og maatte komme som en nødvendig Følge af Reformationen. Men Bedel havde Ord for at være den Mand, der uden Frygt turde udtale, hvad han betragtede som Ret²⁰. I Mæret 1603 blev Bedel atter Kirkevørge

¹⁹ Hegel. Cal. MS. 1590 b. 14 Mæ: *M. Andreas* bleff *Procurator* efter Bispen. D. 15 Juli: *Rationes Templicæ redditæ 1585—1588 a M. Andrea Velleio*. D. 17 Decbr.: *Renouata sunt Statuta in Capitulo: I. Nemo sit Procurator, nisi sit residens, neque Edilis seu Tutor Ecclesiæ nisi residens. II. Quilibet Canonicus non residens habeat Procuratorem in Capitulo ex Canonicis. III. Quilibet non residens contribuat per Procuratorem Scholæ X Joachimicos*. 1591 b. 15 Juni: *M. Andreas* gjorde Domkirksens Regnskab, og da bleffue sat Kirkeuerger *M. Petrus Hegelund*, *M. Laurentius Egidius*, *Pastores*. 1594 b. 18 Juni: Bleff sat ny Kirkeuerger, Christen Lange, M. Hans Laugifsen; men ved Biskoppens Død blev formodentlig Bedel givet Lange til Collega; thi ifølge Grønlands Documenta antiqua dioec. Rip. MS. i Geh.-Arch. (medd. af Fr. Kall Rasmussen) vare Bedel og Lange Kirkevørger i Januar 1596. Hele Domkirksens Bestyrrelse laae under Capitlet, indtil den ved Canonicaternes Inddragelse gif over til Bispen og Stiftamtmanden, og hvorledes denne Bestyrrelse netop i Ribe var organiseret, derom kan man af et Haandskrift, kaldet „Af den røde Bog“ (MS. Bibl. Reg. Thottte Saml. no. 2030 in 4to), gjøre sig en temmelig tydelig Forestilling. Det Mærk. er nemlig en Slags Protocol over Ribes Capitlets Forhandlinger fra 1622 til 1670. Her finder man saaledes Capitlets Beslutninger f. E. om Domkirksens Reparationer, om Canicernes Residenser, om Kirkeegnsladene, om Capitlets og Kirksens Bønder, om Naabsensaaet, om Hjælp til fattige Disciple i Domskolen, om Kirksens Orgel og andet Inventarium o. s. v. Mindre betydeligt i denne Henseende er et andet Haandskrift sammesteds (no. 2029 in 4to), kaldet *Statuta Capituli Ripensis*. Det er udskrevet af den gamle Capitlets-Bog D I b e m o d e r, men angaaer meest Capitlets Tilstand før Reformationen. — Procurator Capituli var en af de residerende Canicers Midte aarlig ubvalgt Embedsmænd, der skulde føre Tilsyn med Capitlets Eiendomme og Land-Gods, modtage, hvad der tilfaldt Capitlets almindelige Kasse, og igjen udbetale, hvad der afholdtes af denne, samt aarlig ved Pindsebagstid aflægge Regnskab derfor i Capitlet: Lerpager p. 157—158. Det laeder til, at Bedel oftere af Capitlet er bleven gjenvalgt til Embedsmænd som Procurator eller Kirkevørge.

²⁰ Hegel. Cal. MS. 1593 b. 8 Jan.: *M. Anders* stod vdi rette paa Østerherri-riktig met Jens Øst om Angagger Tiende paa Domkirksens vegne. Samme Mæ b. 9 Decbr. fik Bedel Kongens Brev om at „forfaste“ Malte Kirkes Tiende til Thomas Juel, Eier af Estrup i dette Sogn: Sydskæ Legn. No. 4 fol. 425 b (medd. af Fr. Kall Rasmussen). Hegel. Cal. 1597 b. 23 Novbr.: *M. Anders* Bedle drog aff til Hadersleff, — mon ikke ogsaa, siden Hegelund just har noteret dette, til Forhandlinger for Capitlet med Lehnsmanden paa Haderslevhuus, hvortil dets Gods i Sønderjylland gav rigelig Anledning, som Exempler vise? 1600 b. 15 Aug.: *M. Andreas Velleij actio* imod Fr. Riels vdi Reibby. Næste Mæ b. 5 April fik Bedel Brev at skulle med Loven „forbedige“ og forsvare en ved Navn Mads Jensen i Listrup, saa forskrevne hans Gaards tiliggendes Eiendom ikke derfra med Arrete skulde hævdes eller forvendes. Senere d. 18 Decbr.

og fik Domkantoren Christen Lange til Collega. Embedstiden var tre Aar; men Lange døde allerede i det følgende og blev afløst af Eggidius Lauridsen. Bedel skulde altsaa have afgaaet et Aar for denne; men han fik sin Edilitet forlænget med et Aar og aftraadte først ved Raibdag 1607²¹. Dette synes at være blevet anseet for en Begunstigelse, som Bedel selv attraaede, og det er ikke urimeligt. Som Kirkeværge nød han nemlig visse Indtægter: han havde Herfsabsrettigheder af Kirkens Bønder, han havde Nyttten og Brugen af nogle Domkirken tilhørende Enge, han havde en Trediedel af Stedsmaal og Sageskab under Kirkegodsens Jurisdiction²². Dette Tillæg i Indkomst kunde han vistnok

1606 maatte Bedel tilligemed Hans Lange til Breininge, Alb. Steel til Hegnet og Bisfop Hegelund efter kongelig Befaling bestigte den Canike-Resident, som Kiøls Krag til Aggertrøg, Kongens overste Secretair, fik efter Christen Lange: Jydske Legnelser No. 5 fol. 150b, 312b—313b; mebb. af Hr. Kall Rasmuðsen. — Hvorledes Capillerne lidt efter lidt berøvedes deres Gode og Selvstændighed, er bekjendt. Hvad Ribe Capitel ved denne Tid angaaer, da synes den allerede oftere brugte Indberetning eller Efterretning om dets Eiendomme i Aaret 1605 (MS. Bibl. Reg. Kallste Saml. No. 113 fol.), altsaa netop fra en Tid, da Bedel var Kirkeværge, at have temmelig tydelige Spor af en Apologie for Capitelts Rettigheder og af en ikke forbudt Misforneelse med de Tid efter anden gjort Angreb paa dets Eiendomme. Efter en Liste over Prælaturerne og Canonicaternes Gode samt Commungodset følger en Fortegnelse over det Gode, som var frataget Capitlet og henlagt til forskellige Embedsmænd eller offentlige Selskaber, Præsterne, Rector, Locaterne, Orgelmesteren, Bispen og Hospitallerne i Ribe og Kolding, og derefter kommer atter en ny Fortegnelse over det Gode, „som er kommen bort fra Capitlet med alle“, d. e. som var stjælet af Kongen til adskillige adelige Herrer, navnlig Christoffer Johansen, Knud Gyldenstjerne til Lim, Christoffer Runt og hans Medarvinger, Jørgen Stubb, Jørgen Rentemester, Thomas Sandal som Arving, Oluf Staffensen og Pustri i Ribe som Arvinger, Hr. Niels Lange, de Strammer og Strangeberger. Den hele mærkværdige Beretning er udstedt den 13 April 1605 og undertegnet af P. Hegelund, A. Bedel, E. G. Lauridsen, Jo. Laurentius, Math. Pors og Ric. Severini. Et senere tilføjet Blad fra Aaret 1665 viser atter de Tab, som Capitlet i de følgende tredstidtyve Aar havde lidt. — Med Hensyn til min Gjtring om Bedels Djarvhed i at tale for sin Overbeviidning om Sandhed og Ret ville man see Curria. vitæ p. 41—42.

²¹ Hegel. Cal. MS. 1603 d. 15 Juni: Efter M. Mathø oc M. Niels Kirdeuerger burde det Christen Lange oc M. Anders Bedel. 1604 d. 28 Juni: Blev sat til Kirdeuerger M. Eggidius at være med M. Anders, som da haaffde været it Aar. Vide supra Anno 1603 die 15 Junij. 1606 d. 28 Juni: M. Andrea Velleio prorogatus adhuc annus Edilitatis, at være det fjerde Aar Kirdeuerger, indtil Walpurgis. Kirdeuergerne vare, som man ogsaa heraf seer, paa tre Aar valgte Caniker; de bealte mellem sig Domskabs Eiendomme, Landgodsfer, Bygninger, modtog Indtægterne, betalte Afgifterne og aflagde særlig ved Vindsedagsdags Regnskab i Capitlet. Paa Latin kaldtes de, som Hegelund her skriver, *Ediles*, *sancti* ogfsaa *Tutores*. Man seer af det foregaende, at Bedel oftere havde haft denne Bestilling og altsaa blev gjenvalgt. Aarsagen til den sidste Forlængelse var formodentlig den, at hans Collega Christen Lange, Cantor og Canik, allerede var død d. 3 Juni 1604, altsaa i sin Edilitets første Aar. Denne Christen Lange til Bramminge var en uagte Sen af Hr. Niels Lange til Kjergaard (i Ribe Stift), D. R. R., og var bleven ablet 1572. Efter hans Død vare kun Bisfop Jacob Radsen i Odense (døde d. 24 Septbr. 1606) og Jacob Wind til Grundet, forhen Kongens Secretair, ældre Caniker end Bedel, og ved Sidstnævntes Død d. 14 April 1607 blev Bedel Senior i Capitlet. Cfr. Terpager Ripæ Cimbr. p. 144.

²² Terpager Ripæ Cimbr. p. 362—63 har bevaret en Capitel-Beslutning, hvorefter man for Kirkeværgerne Indtægter: „Quoniam dignus est servus mercede sua, *Ediles sacri sancti* jure Patronatus prædiatorii in omnes Templi Cathedralia colonos, item præta, præta

behøve; thi han selv blev efterhaanden gammel og svag, han var nu Capittelens Senior, og hans store Familie krævede stedse betydelige Offere.

V. Familiens Historie bliver ofte det vigtigste Stykke af Familiefaberens, naar det ligger ad Aften for denne. Det er Naturens Orden, at den svage Olding viger tilbage i Tilskuernes Række, medens en yngre, kraftfuldere Slægt træder frem paa Stuepladsen som handlende Personer. Oldingen gjør det gjerne: han lever Livet om igjen i sine Børn. Da vi sidst besøgte Bedel i hans hundslike Kredse, fandt vi tre Smaa piger, der morede sig med Legetøjet, et Par Drengene, der havde begyndt at gaae i Skole, og et Par andre Drengene, der endnu neppe kunde rave om i Sløvikolen¹. Men et Decennium havde forandret meget, og paa den Tid, da Bedel som Senior traadte i Spidsen af Canikernes Række, saae han sig omgivet af voksne Børn, Svigersønner, Børnebørn.

Allerede i Aaret 1599 havde han bortgiftet sin ældste Datter Marine i en Alder af sexten Aar til Egibius Lauridsen, en Søn af den afdøde Laurids Gjødesen². Denne Bedels Svigersøn var da Rector ved Ribe Skole, altsaa Lærer for alle sine Svogre, Søren, Hans Tausen, Lauge og Hans, af hvilke han i Foraaret 1604 havde sendt den første³ og maastee i det følgende Aar

hucusque fructi sunt *Ædiles sacri*. Cum vero locarii vel pecuniæ multatitiæ solutio obtigerit, tertia pars *Ædilibus sacris* et duæ partes templo cedent'.

1 Jeg har ovenfor givet en Oversigt over Bedels Børn, omtrent ved Aarene 1596 eller 1597. Flere end de der nævnte havde han ifte. See ovenf. S. 213—214.

2 Thura Valvæ schol. ap. MS. p. 408 omtaler en haandskrevet Autobiographie af Egibius Lauridsen, som Thura selv eiede og hvoraf han anfører følgende Ord: Anno 1596 die 13 Febr. hora 9 ante meridiem commendatum est mihi a M. Petr. Heg. Superintendente officium scholasticum. Anno 1599 Augusti 28 in uxorem duxi honestissimam virginem Mariam, M. Andreæ Velleji, Canonici Ripensis, filiam natu maximam. Deus adsit nobis spiritu suo sancto et gratia. Amen. Hegel. Cal. nævner dette Bryllup ved d. 26 August. Faberen Laurentius Egibius er oftere omtalt; han havde d. 15 Jan. 1596 neblagt sit Embede som Præst ved St. Catharinakirken eller Sortebredrefirke, og var fød d. 16 Septbr. 1597: Inscr. Rip. p. 118, 123.

3 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny Igl. Saml. indeholde et Brev fra Søren Bedel til hans Moder, dateret Kjøbenhavn, Søndagen før Pindsebag 1604. Hun var paa den Tid syg og synes at have været af melancholisk Temperament. Han trostede hende. „Efter som ieg formerder kiære moder“, skriver han, „at eder slugd om haffuer paa ny angreben eder, gaar det mig saare til Hjerter, besynderligen effterdi ieg er her fremmed oc ene uden Elect oc Venerer uden all Trøst oc huro“. Han raader hende at slaae de onde Tanker af Hovedet, som ere Aarsag til Sygdommens Fornyeelse. „Dette scriffuer ieg“, siger han videre, „saa dristeligen, kiære moder; thi ieg slutter saa ved mig self, at i skulle haffue nogen misstande om mig, at ieg icke skulle stikke mig saa tilberligen vdi fremmed sted, som ieg burde at giere: De dette beslutte i aff min fremfærne yngdoms brast oc wfornuft, som teede sig altformegit hiemme. Dog forseer ieg mig viseligen til, at i som min kiære moder icke tender mig saadant effter eller ander der paa lenge, men aff it moderligt hiertelag oc innsedde Kierlighed mig saadant forlader oc aldelis vdfletter, som ieg fortraer eder til. I skulle befinde i mig alsomsterke are, Stikkelighed oc ydmyghed, saa at ieg i fremtiden skal bliffue eder it heberligt ryete høf got sold“. Sluttelig anbefaler han sin Moder at være ved godt Mod, henviser hende til et tidligere Brev, som han havde skrevet til sin Fader, og sender en Hilsen til Egibius og Marine. Han understrev sig: Søren Anderßen Ribe. — I en Efterkrift læses: „Søren Hegelund, som er her i byen, hilser eder venligen“. — Læraager p. 658, 656 siger, at Lauge

den anden til Kjøbenhavns Universitet; han havde derefter nedlagt Rectoratet og var nu Archidiaconus eller Capitlets første Prælat⁴. Imidlertid indfandt sig ogsaa Veilere til Marines yngre Søstre, og Bedel havde 1604 udstyret sin anden Datter Anne som Brud for Raadmand Bertel Struck, og 1605 sin yngste Datter Sidse til Brud for Magister Poul Mortensen Østrup, der havde afløst Egidius Lauridsen i Rector-Embedet⁵. Familien havde saaledes faaet en Tilvært af trende Mænd. De to vare Kærde, altsaa hjært Selskab for den gamle Bedel, Østrup desuden Lærer for hans yngste Søn Hans. Den tredje var en anseet Borger, rimeligvis Kjøbmand, men til samme Tid og længe efter indviklet i uheldige Tvistigheder med Sognepræsten Mads Pors⁶. Af alle tre Ægtefæller fremgik talrige Efterkommere.

Sin ældste Søn Søren havde Bedel sendt til de tydske Universiteter og navnlig anvist ham det heidelbergste, som dengang stod i megen Anseelse. Søren Bedel havde forladt Ribe den firtende Marts 1606, forsynet med anbefalingsbrev fra Kong Christian den Fjerde til Churfyrste Frederik den Fjerde af Pfalz, og ankom nogle Dage efter med en Deel flensborgske Kjøbmand til Hamborg. Den gamle Fader, der med Opmærksomhed fulgte hans Vandring, modtog kort efter det første Brev⁷. Af dette erfarede han, at Reiseselskabet just ikke hidtil

Bedel begyndte sin Skolegang 1598 i Ribe, som han 1605 forlod, og at Hans Bedel kom i Ribe Skole omtrent ved Slutningen af Aaret 1601.

⁴ Thorup Progr. 1837 S. 74 slutter vist medrette, at Søren Andersen er bleven Student i samme Aar, da nyansferte Brev er frevet, da han ifølge Terpager Ripæ Cimbr. p. 660 skal have studeret to Aar i Kjøbenhavn, førend han begav sig paa Reisen til de tydske Universiteter. Naar Hans Lausen blev Student, vides ikke; men han kan ikke have været synderlig mere end et Aar yngre end den ældre Broder. Om Egid. Lauridsen jfr. Terpager p. 151, 493, 627. Han fik Brev paa Archidiaconatet d. 26 Juni 1603 (Sydske Reg. No. 6 fol. 206 a; medd. af Dr. Kall Rasmussen).

⁵ Hegel. Cal. MS. 1604 b. 17 April: Troloffuelse imellem Bertel Struck oc Anne M. Andersis Daatter. D. 26 Aug.: Bertel Strucks Bryllup met Anne Andersis Daatter. 1605 b. 14 Juli: Troloffuelse imellem M. Pouel Mortensen oc Eigele M. Andersis Daatter. D. 13 Octbr.: M. Pouel Mortensen oc Eigel Andersis Daatter Bryllup vdi Ribe. Bertel Struck var en velhavende og anseet Mand: Terpager p. 538; han var bleven Raadmand d. 3 Septbr. 1595 tilligemed Bisop Hans Laugefens Broder, Jens Laugefen, og havde mistet sin første Kone, Dorthe Sorensdatter, d. 10 Aug. 1602 (Hegel, Inscr. Rip. p. 74). Pouel Mortensen Østrup (Østrup, Aastrup), en Præstefen fra Aastrup i Ribe Stift, var bleven Magister det foregaaende Aar 1604: Terpager Ripæ Cimbr. p. 632. Inscr. Rip. p. 148. At Bedel udstyrede sine Døtre rigeligen efter sine Evner, „saa at baade de og hans Svogre (d. e. Svigersønner) det med al Taknemmelighed bekiende“, vidner Egidius Lauridsen selv S. 41. — Lauge og Hans Bedel maae efter deres Alder vistnok have gaaet i Ribe Skole paa denne Tid.

⁶ Hegel. Cal. giver Efterretning om denne lange Strid. Ved d. 11 Febr. 1605 noterer han: Bertel Struck oc M. Mathis kiffuedes tilsammen saar mig om Arffuelisb, og derefter kan denne Sag forfølges igiennem flere Aar, saa at Forlig bleve sluttede og brudte, Lehnsmanden selv maatte blande sig deri, og Bispen paaminde dem i Kirken, indtil Striden endelig 1607 synes at være bleven bilagt.

⁷ MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 21534to Ny Igl. Saml. indeholde ogsaa dette Brev. Det er frevet paa Dansk med hele Stykker Latin imellem, som det paa den Tid ikke var ualmindeligt. Af Hegel. Cal. MS. b. 16 Marts 1606 (*Severinus Andrae, M. A. SF., dedit se in iter, profecturus Heidelbergam*)

havde været det heldigste for en ung Videnskabsmand, at Reisen overhovedet paa den Tid var besværlig paa Grund af de allevegne, især ved Brundvig, herskende Uroligheder, at Søren i Hamborg havde talt med hans Ven Poul Sperling, og at han nu beredte sig til at gaae over Lüneborg og Frankfurt, hvor han skulde modtage Penge, til Heidelberg⁸. Her fik han Plads i Collegium Sapientiae og herfra skrev han under den fem og tyvende Mai et Brev til sin Moder: han var da kommen i Rolighed, havde begyndt sine Studier og havde godt Haab om en anstelig Fremgang i disse; men han trængte til Levensmidler, bad sin Fader om at sende sig en Snees Daler og var overhovedet ikke ganske tilfreds med sin oeconomicke Stilling⁹. Paa dette Brev svarede Moderen formodentlig engang i Juni eller Juli¹⁰: hun gav sin Søn de frem-

seer man, naar Søren Bedel forlod Ribe, og at Heidelberg var Reisens egentlige Maal. Terpager Ripæ Cimbr. p. 660 skriver: literis munitus commendatitiis Regis Christiani IV ad Electorem Palatinum Fridericum IV; men det har vel ikke været andet end et sædvanligt i Kongens Navn udstedt Certificat, som maaskee unge Studerende ofte erholdt. Brevet til den gamle Bedel er dateret Hamborg den 24 Marts 1606. Deraf seer man, at han forlod Flensborg d. 20 Marts paa en Fragtvogn med andre Reisende, gav 2½ Daler for Louren derfra til Hamborg og naaede denne By den 22 Marts, men at han allerede paa denne Tour havde brugt saa mange Penge, at han maaskee blev nødt til „at annamme aff Henrich Jacobsen Dite eller Li Daler, at quittere siden vdi den Summa, som tilførn forskreffuet er til Frankfurt“. Desværre tillader Pladsen kun at anføre enkelte Brudstykker af dette temmelig vidtløstige og interessante Brev.

8 „I kunde selftende huad der skeder til at reise met sig storactig oc hofferdig sold: Thi ieg motte her vdi Hamborg giffue 2 stoffen Vin til Hense, oc ingen vnbkyldning kunde hielpe, met mindre ieg vilde være husuuld oc foruised vdi aff huset aff Verten met flamme. De ieg er endnu besvrentendis, at det vil ofte gaa mig ossuer paa reysen. Dog liguel gior ieg meget, fordi ieg icke skal bringe mig mit selffskaff paa halften, huilket er gandste farligt. Thi de ligge mig dog ellers ringe nød vdi, som de pleje at giøre ved alle Studenter . . . Huad voris Reise belanger, sidder sig alting endnu temmelig, oc wi bliffue i morgen aarle ferdig at reyse her fra til Lüneburg“. Derefter taler Søren Bedel om den befjendte Brundvigste Fejde, hvori ogsaa R. Christian IV deltog, mellem Staden Brundvig og dens Landsherre Hertug Henrik, og fortæller, at „den Vand, Hertzogen haffuer met konst paaferet de Brundviger, er nu kort forleden vddræt oc kommet vdi en stor stormvind ind vdi hans Stanger oc forderffuet dennem oc slet bortskuld Kongens Stange baade met sold oc andet, huilken ellers var den fornemeste Stange idkint alle de andre“. Fremdeles siger Søren, at han har besøgt Byens Markværdigheder og „derhos talet met Pavlo Sperlingio, quem novi tecum coluisse amicitiam ante aliquot annos. Ipse tibi plurimam salutem per me nunciari cupit“ (Poul Sperling, Fader til den i Ulfelds Historie befjendte Otto Sperling den Ældre, var en født Slesviger, tidligere Rector i Flensborg, nu i Hamborg). Brevets Udskrift lyder saaledes: *Clarissimo viro Dno M. Andrea Vellejo, Collegii Ecclesiae cathedralis apud Ripenses Praesidi ac Seniori dignissimo, patri suo perpetua observantia colendo*. Naar Søren Bedel her kalder sin Fader Senior, saa mener han blot Senior blandt de residerende Cantler. Se ovenf. S. 234 Not. 21. Underskriften er: *Severinus Andrea Vellejus*; men i Seglet staae Bogstaverne S. A. R. og Aarstalet 1604. Det synes saaledes, at Familienavnet har været paa Veie at gaae over fra Veile til Ribe.

9 Dette Brev fra Søren Bedel til hans Moder, dat. Heidelberg d. 25 Mai, er tabt. At det har eksisteret og hvad det indeholdt, samt at den gamle Bedel paa den Tid var syg af Rosen i Fødderne, sees af det følgende Brev, Moderens Svar.

10 Dan. Mag. Tr. R. I. 44-46, hvor det hele Brev er aftrykt, men uden Datum eller Aarstal. Jeg har i den første Udgave af dette Skrift henført det til Aaret 1607. En noiagtigere Oplysning, som jeg senere har erholdt om Tiden, da Søren Bedel blev Magister, nøder mig til at antage det for at være

mede Lande nogen Efterretning om hans Kjære i Hjemmet, hun sendte ham en Guldring som et Grindringstegn om den moderlige Kjærlighed, hun overdrog ham, naar haa i Messetiden besøgte Frankfurt, at købe sig noget Silketoi, som en vis Anders Duffen skulde bringe tilbage med sig til Ribe, hun forsynede ham med nogle faa Penge til Anskaffelsen af Levnetsmidler paa Stedet selv¹¹. Lidt senere sendte den gamle Bedel ham den forlangte Pengesum. I September Maaned foretog Søren Bedel sig den af hans Moder omtalte Reise til Frankfurt, traf der vistnok mange danske, navnlig ogsaa ripensiske, Kjøbmand, der søgte den berømte frankfurtske Messe, og skrev herfra den femtende September et Brev til sin Fader¹². Dette var en udsærligere Beretning ikke alene om hans Studiers Fremgang, men ogsaa om hans øvrige Forhold; det var et Brev til hele Familien, der kunde leire sig om Familiefaderen for at høre det læse eller forklare: thi det meeste deraf var skrevet paa Latin. Søren Bedel klagede først over, at Dpholdet i Collegiet var saa dyrt, at han, tilmed da Pesten rasede i Frankfurt og andre Omstændigheder indvirkede forstyrrende paa hans Arbejde, maatte være betænkt paa enten at antage en Hovmesterplads hos nogle unge Adelsmænd eller søge det kongelige Stipendium, som Wulfgang Rhuman til Foraaret skulde fratræde¹³; iøvrigt havde han efter sin Faders anbefaling for-

skrevet i Aaret 1606; thi han var ikke Magister, da dette Brev blev skrevet. Begyndelsen af Brevet synes ogsaa at antyde, at han endnu kun en kort Tid havde været i Heidelberg. At Søren Bedel boede i Collegium Sapientie, vil man strax nedenfor finde Beviis paa.

11 Jeg skal giere en liden Bemærkning til et Par Steder i dette Brev. Moderen paaminde Søren Bedel at flye „ont selskab oc bruckenslab“, og skriver strax efter: „for guds skyld forwar dig for den sterke win, du webst wel at du haffuer icke natur til at lide den“. I et andet Brev af 1608 skriver hun til ham: „win oc quinder forblinde de wise“, og i det samme Brev anbefaler hun ham „ædruehed“. Man sammenholde nu hermed Brevet fra Hamborg til den gamle Bedel ovenf. Not. 8. Men vi ikke saaledes skulde have Commentaren til de Uttringer om Ungdoms-Udfælsler, som Søren Bedel selv fremfører i Brevet fra Kjøbenhavn 1604 til sin Moder? ovenf. S. 235 Not. 3. — Anders Duffen, som nævnes baade her og i det strax følgende Brev fra Frankfurt, maa formodentlig være den Anders Duffen (Søn af Oluf Staffensen i Ribe), der i Aaret 1603 forekommer som Borger i Flensborg (Sydske Reg. No. 6 fol. 202b, 216a; mebb. af Hr. Kall Rasmussen), og som i Aaret 1598 havde forbedret og gjenopbygget Gjeskeboderne i Ribe (Inscr. Rip. p. 153). — Den ovenfor nævnte Pearl Jacobsen og Laurents Ubjng, der stben omtales, maae vel have været reisende Kjøbmand fra Sylland eller Slesvig, der paatog sig Commissioner og Indkjøb paa deres Handelsreiser.

12 MSS. Vellejana, samme Fascikel, har ogsaa Slutningen af dette Brev, der er datert Frankfurt a. M. d. 15 Septbr. 1606. Det maa have været meget vidtloftigt; thi selv det Stykke, som her er tilbage, er betydeligt og dog neppe meer end Halvdelen deraf. Det er ligeledes skrevet paa et Høit det Sprog og meget mere paa Latin end paa Dansk. Jeg maa ogsaa her indstranke mig til et Udtryk, saa vanskeligt det end er at vælge, hvad man skal give eller forbigaae. — At Søren Bedels Dphold i Frankfurt blot har været en kort Afslugt fra Heidelberg, synes mig nu ganske klart.

13 I denne Forflaring over sin Oeconomie er Søren Bedel meget vidtloftig. „*Expando namq; Oeconomo Electoris in Collegio nostro jam statim a nundinis 42 florenos pro victu meo. Quæ foris quæsitæ sunt hactenus in magna caritate erant, quæ posthac in longe majori. Locus n. iste vorago pecuniarum est, et quæ mihi necessaria sunt per te facile colligæ. Libris inuensi mediocrem pecuniam, vestibus etiam qualemcumque (etsi de novo mihi nullas vestes fieri curarim), refectiõni puta, calceis majorem* (Mand fand icke liobe en par flo ex Heller stog

nemmelig lagt Vind paa Mathematik og Philosophie, og han havde benyttet Collegiets Bøger, forsaavidt han ikke selv havde kunnet forskaffe sig, hvad han behøvede¹⁴; men han havde havt mange Fortrædeligheder med sin Landsmand Sthen, der forekom ham at bestjæmme baade sit Fædreland og sine Landsmænd¹⁵;

end en rigt daler). *Cætera ex tuo et aliorum exemplo abunde tecum cogites. Aurum meum non facile expendo, sed in casum necessitatis reservo. 4 Rhenanos et Ducatum unum pro moneta argentea commutavi cum Quirino ex voluntate ipsius. Reliqua adhuc supersunt. Sæa ieg hæffuer endnu Gulb til beste for en Trebiue daler, om mig kommer ned paa". Derpaa følger Roget om Søren Bedels Forsigtighed med Hensyn til, at han ubetvølet forfudsstis havde betalt Deconomen i Collegiet en Deel Penge; "ieg vil antworde hannem", skriver han, "saa meget aff de Tre ue daler, i sende mig, som hand land giøre klart for dette aars kost indtil Vaaste. Quab siden offerbliffuer fra min Frankfurtske reise, huilden oesaa tager en temmelig Summa pending, det hæffuer ieg til Bintertæring oc Promotion, om det gaar for sig" — nemlig i Heidelberg . . . „Consultissimum arbitror nobilium adolescentum Pædagogiam subire, ne oneri nimio sim parentibus, eller at holde an om Kongens PENDING, som R. Duls gang slipper tilfommendis Vaaste. Loci mutationem, Deo dante, metuendam esse non existimo. Heidelbergæ n. adhuc lue pestilentiali caret, quod ut diuturnum sit, Deum sollicite precor". I Frankfurt borttog Sygdom daglig tyve eller flere Personer; men Søren Bedel brugte Præservativer og holdt sig ved godt Mod. Han lover, som den gamle Bedel havde opfordret ham til, at skrive Breve til sine Patroner, naar han var kommen i Ro „ab hoc itinere" og Tiden tillod ham at skrive „ornatius et politius".*

14 „In studio linguarum profeci mediocriter. Ex tuo vvasu ad artes mathematicas serio animum applicabo (man seer her igjen den gamle Bedels Interesse for Mathematik, hvoraf jeg troer at have opbaget flere Spør), et quæ in Philosophicis maxime necessaria videbuntur, acri studio persequar, ut tanto compendiosius et melius ad certam facultatem redeuntii vere venire queam. Interea dispicere possumus de electione certi alicujus studii, cui me dedere totum debeam. — Scapulam et Forum Rom. propter defectum pecuniæ habere adhuc non possum. Si futuris Nundinis Paschalibus fieri potest, satis est. Nam in Collegio Sap. habemus Calepinum et Lexicon commune, quibus uti possum, quoties opus est. Mand tieber Calepinum XI linguarum ex postrema editione Basiliensi her til Frankfurt for 3 daler, oc dersom ieg drages ret til minde, maatte i betale Anders Duffsen 7 daler for den, hand Iod eder hjemkiebe. Hæ sunt technæ mercatorum".

15 „De Sthenio quæ scribis illibenter audio: te nimirum impune ipsum dimittere et oblivisci istius maculæ, quam samæ patriæ inussit scelerate et impudenter. Credo, si ex nostratibus aliquis ausus fuisset tantum nefas publicis typis committere, suspendio mulctatum iri: neque immerito. Erunt procul dubio, qui vindicent istam injuriam, quam barbarus iste Mævius adfectata nobis inflixit insolentia. Veritatem dico neque possum parcere tam notoriis flagitiis. Præterea virulentissimum istud carmen in Lipsium tibi placere vehementer miror. Ubi n. sunt illa christianæ charitatis vestigia, quæ debebant e Sthenio tanquam humanitatis magistro elucere. Non possum hercle induci, ut ipsi saveam amplius, nam ad hoc etiam aliæ cavssæ accedunt. Nihil prodest mihi ejus patrocinium; omnia n. fieri crede propter pecuniam. Omnibus hominibus propter morositatem et q. lavriav exosus est. Insuper multos habet calumniatores et inimicos propter libertatem eam, quam exercet in corrigendis Poematiiis, quorum Revisor ipse cum Grutero constitutus est. Expertus ego quoque sum censuram ipsius in aliquot Epigrammatis in publicum editis, sed propter istas quisquilias, quibus defædavit mea carmina, ab exercitiis istis prorsus abhorreo neque amplius ei ex animo, ut prius, addictus sum. Sed memini me prius eum suis coloribus tibi adumbrasse. Pacem cum omnibus habere ex consilio Apostoli optimum est. — De Colloquio Theologorum nihil amplius audio. Si fuerit habitum, consilio tuo utar et comitabor Pareum". Det fortæller mig, at dette Stykke kunde give ganske interessant Bidrag til Daidens Litteratrhistorie, naar andre Oplysninger fra andre Sider kunde komme til. Skulde maaste Søren Bedel ved at slutte sig til den kjennte David Pareus, der tidligere havde været Lærer ved Collegium Sapientiæ i Heidelberg, og hvis Bestrævelse for at sammenholde Reformerte og Lutheranere foranledigede mange Stridigheder

han meldte endelig, at han havde kjøbt adskillige Bøger og Sager saavel til sin Fader som til sine Svogre, Mester Egidius og Mester Poul, og han sluttede med det Løfte, at hans kjære Fader snart skulde see Frugter af hans flittige Studier. Dette læste nu den gamle Bedel i sin Søns Brev¹⁶.

De Frugter af sin Flid, som Søren Bedel bebudede med det første at skulle fremlægge, bestode rimeligviis i en Magisterexamen. Efter hiin Udflugt til Frankfurt fortsatte han i Efteraaret og Vinteren sine Studeringer i Heidelberg og blev i det næste Aar, den tolvte Februar 1607, creeret til Magister, ved hvilken Leilighed da hans Venner og Landsmænd og blandt disse den forhen nævnte Wulfgang Rhuman lykønskede ham paa sædvanlig Viis i latinste Digte¹⁷.

(Se nte Gesh. d. Chr. Kirke III. 466. 485—86), have gjort bennes mange Modstandere, hvortil ogsaa Janus Gruterus hørte, til sine? Den samtidige Landsmand Henr. Albertius sluttede sig til Gruter, som man sees af hans Carmina: Rostgaard delic. poetar. I. p. 78, 99, 118, 145. Søren Bedel blev siden anset for en ikke ubetydelig latinist Digter: Ol. Borrich. diss. de Poetis VII. p. 235.

16 „*Libros emi tibi quotquot habere potui. Quod de tuis 10 Thaleris residuum mansit in meos libros insumsi. Emi nempe pro quinque Thal. materiam Philosophicam, studiis meis apprime utilem. — 1. Bacchium de Venenis, 2. Librum de Stratagematis, 3. Tzetza Politicam, 4. Flores Epigrammatum et 5. Historiam ecclesiasticam græce invenire nusquam potui, etiam anxie quæsitos in omnibus bibliopoliis. Tamen in mandatis dedi aliquot Typographis, ut ad proximas nundinas nobis afferant. Theatrum urbium, de quo scripsisti, 25 florenis venale prostat. Biblia etiam vulgata Hieronymi in folio 6 Florenis venduntur, sed tanti emere non ausus sui istam editionem Antwoerpiam, quam solam superesse atque adeo castratam a levisis affirmant omnes Typographi. De his duobus suo tempore me certiore facere poteris. — Corallium, cum magna molestia diu quæritum in omnibus plateis et Myrotheciis, tandem inveni apud Italum quendam, qui solus grandiusculas istas partes habebat. Constat semuncia, quam mitto, floreno. Theriacæ 8 Uncias ex optimo genere pro 2 Thaleris mitto M. Egidio et M. Paulo, singulis suam pyxidem. — Alchymiam Libavii, 3½ flor. emptam, mitto D. M. Egidio. Relationes et Catalogos per Hinrichum Jac. vobis mitto. De Hensborger vide nu ide hvad are oc got de ville giøre mig; det hæfter vel fortrødt somme, hvad de beuiste mig tilforn paa reysen. — Laurens Bbing & Carl & Hinrich (mon ikke den tidligere nævnte Henrich Jacobsen? see Not. 11) kunde met stor Rod forliges om, huo eders Bøger skulle føre hjem, den ene vilde helde end den anden tiene og til Vilie oc best.... Dette Stykke af Brevet synes mig det interessanteste af det hele. Man har her ret artige Bibrag til Kundskaben om den Lids Bøger og Boghandel; man har det Beviid, som jeg hidtil har været flyd, for at Bedel fortsatte Samlingen af Bøger endog som Olding, og man sees, hvad han samlede paa. Resten af Brevet indeholder kun et eneste Udtryk, som er værd at mærke, nemlig det, at han med Omsorg til de politiske Begivenheder, Kampen mellem Moritz og Spinola, henviser til *Relationes impressæ*, d. e. Aviserne, om man vil. Man see Myerups Afh. i Stand. Lit. S. Skr. 1805. I. 230. — I tvende smaa Efterskrifter læses: *Primitias studiorum meorum opinione citius forte videlicet* — *De Promotione, studiis et peregrinationibus brevi me certiore fieri cupio.* Ved den første Bemærkning sigtes rimeligviis til Magisterembedigheden. Hvad den anden Bemærkning sigter til, kan jeg ikke kunne sige: jeg har tænkt paa hans Broder Hans Tausen.*

17 Se gel. Cal. 1607 d. 12 Febr. har i Almindelighed noteret: „*Promotio Heidelbergæ*“, uden at nævne Søren Bedel; men Bibl. Seveliana II. 176 viser os, at han ved denne Leilighed var møverede. Der nævnes af forskjellige Forfattere, blandt hvilke ogsaa Wulfgang Rhuman, siden Professor ved Kjøbenhavns Universitet, Carmina gratulatoria in honorem Severini Andreae Vollei, cum ei summus in Philosophia gradus d. 12 Febr. 1607 in Acad. Heidelberg. decerneretur. 1607.

Endnu et halvt Aar derefter forblev han i Heidelberg, hvor han endelig for denne Gang sluttede sine Universitets-Studier, idet han udgav nogle Theses om Meteorerne i Almindelighed, hvilke den anden September lagdes til Grund for en offentlig Disputation under hans Præsidium¹⁸. Men da den gamle Faber endnu havde tre andre Sønner at understøtte, og alt i forrige Aar ved en betænkkelig Rosen i Fødderne var bleven mindet om Alderdommens Kærmelse¹⁹, maatte Søren Bedel, vistnok meget hurtigere end han søffede, vende tilbage til Fædrelandet. Allerede den første October kunde gamle Anders Bedel favne den kjære Søn paa sit Lillebjerg. Søren Bedel medbragte hæderlige Vidnesbyrd og anbefalinger fra Churfyrsten til Kongen²⁰. Han nød i nogle Uger Gjenfynets Glæder hos sine Forældre og Venner. I Midten af Maaneden forlod han dem og drog til Kjøbenhavn og fik virkelig den fire og tyvende November Løfte om det Kongelige Rejsestipendium, dog først efter dem, der havde et tidligere Tilfagn derom. Der kunde vel saaledes hengaae nogle Aar, i hvilke han maatte søge en midlertidig passende Ansættelse. Men anden Juledag sad den gudfrygtige gamle Anders Bedel i Sortebrødre Kirke og hørte Guds Ord med fordoblet Opmærksomhed; thi den, som forkyndte det, var hans Søn, den unge Magister²¹.

Søren Bedel havde nu den førstefødte Søns hæderlige og herlige Pligt, den at skulle være sine gamle Forældres og sine yngre Sødkendes Støtte. Han maatte attraae et Embede, og meget hurtigt erholdt han det. Forstanderen paa Sorøe Johannes Stephanius kaldte ham den tre og tyvende April 1608 til Rector ved Sorøe Skole; den tredie Mai tog han Afsked fra Fædrehuset, den tolvte Mai tiltraadte han Rectoratet²². Gamle Bedel overgav snart de to

18 Valvæ schol. ap. MS. p. 79: Olim in celebri Heidelbergensium Academia ejusque magno Philosophorum Auditorio disputavit Præses, editis in lucem Thesibus physicis de Meteoris in genere, quas sub ipsius præsidio ad disputandum publice proposuit et defendit Rudolphus a Salis, nob. Rhetus. Ipsam dissertationem possideo, Heidelbergæ in 4to editam. Afhandlingen udgjør foruden Titelbladet fem Quartblade, og man ser deraf, at Disputationen er holdt d. 2 Septbr. 1607.

19 Dan. Mag. Tr. R. I. 44: „Din fader giørd nu med tiden wankelig oc skrøbelig, oc hæffuer ligget i otte dage ved Sengen aff rosen i hans Loo“.

20 Talem se gessit (nemlig i Heidelberg), ut, cum domum revocatus valediceret, literas Electoris commendatitias vicissim reportaret ad Regem Christianum Quartum cum luculento rei bene ibi locorum gestæ testimonio: Teryager p. 660. See svensf. S. 237 Not. 7. Hægelund noterer Hjemkomstens Dag. At han nedig forlod Universitetet, siger han selv i et utrykt Brev, hvorom nedenfor skal tales.

21 Hægel. Cal. MS. medio Octbr. 1607: *M. Severinus Andrea* drog til Kjøbenhavn. Acta Consistor. 1607 b. 24 Novbr. (medd. af Hr. Kall Rasmussen): *M. Severinus Velleius* skall succedere dennom først til Stipendium Regium, som er tilforne approberit. Hægel. Cal. 1607 b. 26 Decbr.: *M. Søren Andersøn* prædikede i Sortebrødre.

22 Thura Idea hist. lit. p. 40 regner Søren Bedel for Rector fra d. 12 Mai 1608. Hos Hægelund læses d. 23 April: *M. Severinus AS literis M. Joh. Stephani nuncupatus Rector Scholæ Sorensis*; d. 3 Mai: *M. Søren Andersøn* drog aff til Sorø skole. Jeg mener,

nygste Brødre til den ældre Broders Omsorg, den fextenaarige Lauge, der efter Egidius Lauridsens Afgang fra Rectoratet var bleven sendt til Herlufsholm, og den trettenaarige Hans, der hidtil havde besøgt Ribe Skole, og nu var hans Opmærksomhed henvendt paa det Sted, hvor tre kjære Søner skulde leve. Lauge fulgte ubetvøiel strax med til Sorø, og kort efter bragte en fra Sjælland hjemvendende Ripenser Efterretning fra dem²³, et Brev fra Søren Bebel til hans Moder. Den begyndende Rector var endnu selv ret vel tilfreds i Sorø; men hans Broder Lauge manglede de fornødne Klæder, og deres Frænde Jørgen Fanning, Præst i Bringsstrup, som havde lovet at sørge derfor, havde ikke holdt Ord²⁴; han erkjendte sig om Familien i Ribe, og navnlig om den „lille Hans Lauge“, formodentlig hans yngste Broder, der benævnedes saaledes til Forskjel fra den ældre, Hans Lausen²⁵. Moderen besvarede dette Brev kort efter, uden tvivl i Begyndelsen af Juni. Hun paalagde Søren Bebel at forsyne den

at blotse Angivelser lade sig saaledes forene. Terpager har d. 11 Martz 1608, som vist er urigtigt; maaskee menes d. 11 Mai. Stephanus den Ældre havde i samme Aar afløst Benukius som Forstander i Sorø. Vil man efter Sidstnævntes Død ikke ligefrem regne Bebel for Historiograph, da han som saadan ingen Løn nød, saa var der, som Lyschander siger, i otte Aar ingen kongelig Historicus. Sfr. Myerup om Historiogr. S. 79—80.

²³ Terpager Ripæ Cimbr. p. 658 og 656 om Lauge og Hans Bebel's tidligere Underviisning. Men det kan neppe være rigtigt, at han lader Hans Bebel komme til Sorø 1607; thi dengang var Søren Bebel endnu ikke Rector. — Det her omtalte Brev er tabt; men dets Indhold sees af Svaret derpaa, som strax skal blive omtalt. Med Hensyn til Mamme, som bragte det, har Hr. Rall Rasmussen meddelt mig, at der i Conistorii Archiv under No. 96 findes et Brev fra Hegelund til Hans Povelsen Røsen, dat. d. 15 Martz 1603, hvori nævnes „Mamme Andersøn, civis Ripensis“. Biskop den i Brevet omtalte Mamme.

²⁴ Denne Jørgen Fanning (Fano) var vistnok en indfødt Ripenser; thi Navnet Fanning er hede der hjemme: Terpager Ripæ Cimbr. p. 585. Thorup's Progr. 1824 S. 22. Af et utrykt Brev, hvorom nedenfor, sees, at han var i Familie med Bebel og Sognepræst til Bringsstrup og Sigersted, ikke langt fra Sorø. Han maa antages at have lovet at skulle sørge for eller give noget Bidrag til Lauge's Underholdning.

²⁵ „Vor lille Hans Lausen“ kalder Søren Bebel's Moder ham. Men hvem er denne Hans Lausen? I det nyudnævnte utrykte Brev laases: „Hans Laussen, Dorithe Swanes Søn“; se nedenf. S. 244 Not. 31. Dorithe Swane var en Datter af Historiographen Hans Swaning, og var gift med Jens Laugeesen, Raadmand og Tølde i Ribe, Broder til Biskop Hans Laugeesen. Deres Søn var den berømte Johannes Swaningus den Yngre, født d. 28 Mai 1600. Da man nu af det anførte Brev sees, at Bebel's Familie interesserede sig for dette Barn, og at det i Januar 1611 var i Sorø (eller i al Fald ventedes dertil), saa ligger det meget nær at forstaae de nævnte Ord om denne yngre Hans Swaning, der i sex Aar besøgte Sorø Skole (Terpager Ripæ Cimbr. p. 649). Jeg har ogsaa forhen været tilboielig dertil. Men jeg bemærkede dog tillige, at man ogsaa kunde tænke paa Bebel's egen yngste Søn Hans, der var opkaldt efter Biskop Hans Laugeesen (see ovenf. S. 214 Not. 5) og som i det mindste i Ribe Raadstue og under d. 11 Decbr. 1618 ubetydelig begyng Hans Andersen Lagonius, medens Broderen kaldes Hans Andersen Lausanus. Jeg mener nu, at man med størst Rimelighed kan antage, at det er ham, der i Brevet kaldes „vor lille Hans Lausen“. Hegel. Cal. d. 21 Decbr. 1608 noterer nemlig: Hans Lausan drog aff til Sorø. Hegelund har ubetvøiel berøst Hans Lausen; thi ogsaa paa et andet Sted (d. 25 Mai 1613) kalder han denne Hans Lausen med Broderens Navn Hans Lausen, der dengang opholdt sig i Udlandet. Men dersom Hegelund med sit Hans Lausen har meent en Hans Lausen, saa maa denne Hans Lausen vistnok have været Hans Lausen's Broder, Bebel's yngste Søn, og ikke Jens Laugeesen's Søn.

stakkels Lauge med det Nødvendige, og sendte ham selv noget Linned; hun yttrede det Ønske, at Søren ogsaa skulde tage den lille Hans Laugeesen til sig, og lovede adskilligt Andet, naar hendes Farbroder Jens Laugeesen eller Andre engang efter S. Hansdag reiste til Sjælland²⁶. Hans Laugeesen kom virkelig til Sorøe, uden tvivl mod Slutningen af October samme Aar.

Saaledes var da Søren Bedel i Gjærningen bleven sine gamle Forældres Alderdoms Kjeer, som hans Moder engang havde udtrykt sig²⁷, og i de første Aar glædede han sig ved de Frugter, han sporede af sin Virksomhed. Men de øvrige Forhold i Sorøe bleve ham snart meget ubehagelige. Om Embedets oeconomiske Ringhed eller nogen Uenighed med hans Foresatte eller andre Omstændigheder have været Hovedsagen dertil, lader sig ikke sige; men naar der nu kom Breve fra ham til Fædrenehuset, saa læstes der kun de bitterste Klager over Forfølgelse, Fjendskab og Nød²⁸. En Forslyttelse til Ribe havde vistnok været baade ham og alle hans derværende Slægtninge den fjæreste Udvei, og i Begyndelsen af Aaret 1610 vilste der sig ogsaa en Leilighed dertil, da hans Svoger Poul Østrup blev kaldet til Professor ved Universitetet²⁹. Den gamle Bedel tabte derved en Svigerføn og en Datter i sin Nærhed, men fik ikke Tabet erstattet. Biskop Hegelund gav Rectoratet til sin egen Søn M. Jørgen Hegelund; Poul Østrup og hans Familie forlod Ribe i Juni Maaned, og mod Slutningen af Aaret, efterat den Danske Saro anden Gang var udgivet, blev gamle Bedel selv meget farlig syg³⁰. Under alle disse nedslaaende Begivenheder besluttede Søren Bedel at gjøre Ende paa sine Lidelser i Sorøe, og i Januar 1611 kom Budskabet derom til Ribe³¹: træt af sine Ulykker, havde han

²⁶ Dan. Mag. Tr. R. I. 46-47 findes ogsaa dette Brev, uden Datum. Men det er aabenbart, at Brevet er skrevet ikke meget lange efter, at Søren Bedel kom til Sorøe („du est nu kommen smukt til rette“), og ikke lange før S. Hansdagsdøgn („nu strax efter S. hans dag“). Jeg vil derfor antage, at det er fra Begyndelsen eller den første Halvdel af Juni 1608.

²⁷ Anf. St. S. 44: „at du i sin tid motte end med Guds hjælp bliffue min alderdoms Kjeer“.

²⁸ MSS. Vellejana Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny Igl. Saml. bevares et Brev fra Søren Bedel til hans Moder. Dette Brev viser, at Søren Bedel længere Tid havde været i høj Grad misfornøiet med sin Stilling i Sorøe, uden just at forklare os, hvad Grunden var dertil. Jeg vil ret strax nærmere omtale Indholdet af det.

²⁹ Vinding. Acad. Havn. p. 233. Han blev d. 3 Januar 1610 kaldet til Professor Pædagogicus og modtog d. 21 Januar Brevet med Kaldelsen. Dette anfører han selv i sin Skrivelse til Rector og Proff. af 29 Januar (Consist. Archiv under No. 180; medd. af Dr. Kall Rasmussen). Hegel. Cal. 1610 d. 21 Jan. noterer dette. Sfr. Inscr. Rip. p. 148 v. a. St.

³⁰ Hegel. Cal. 1610 d. 19 Febr.: *M. Georgius F. in Scholam Rip. introductus in locum M. Pauli Martini Ludimagistri*. D. 23 Febr. *M. Paulus Martini dedit se in viam profecturus Hafniam*. Dette var dog kun en foreløbig Reise. D. 7 Juni: *M. Pouel Mortensen* dr og her fra til Ribbenhavn. Dermed forlod han og Familie Ribe. 1611 d. 1 Jan.: *M. Andreas Welleius decubuit inde a medio Decembris*.

³¹ Dette ovennævnte utrykte Brev er dateret: „Aff den kongelige Scholegaard paa Søerø den 13 Januarij Adj 1611“. Det er temmelig vidløftigt, saa at jeg maaske med at

søgt og faaet sin Afsted, men derimod erholdt det Kongelige Stipendium af hundrede Rigsdaler³², for at han atter kunde reise udenlands og gjøre sig værdig

give et Udbrag deraf. Den første Deel indeholder blot Udtryk af sønlig Hengivenhed og Andstylning for at have ladet et Brev saa længe ubesvaret. Derefter kommer han til Hovedsagen, sin Misfornoie i Soree og Beslutningen at drage udenlands. „Jeg formæder“ — skriver han blandt andet — „aff ender scriffuelse, at mit forsat mig viidere udenlands at forsøge ide synderligen behager eder for allehaande Marsagers skold, men ieg formoder, at i ide lettigen lader eder berossuer beuege til nogen Btaalmsdighe. Det vilde ide bliffue den fattige Joseph til gaffn eller gode lenger at bliffue vdi Potiphars sengsel oc trengsel oc wskyldeligen lide saa megen Tribulag oc forfølgelse. Thi viste i suldbommeligen, som i en part vel veed, huad ieg haaffde nu fast vdi try samfelde Kar haft at drages met, baade Trelldom oc Omhu, Wæde oc Arbeid, Sor oc Singdom, Waagne Ketter, Harm oc Sorg, Trog oc Mutuillighed, Jern Wadnemmelighed oc Bagtale, vndertiden oc saa Hunger oc Tørst, Spot oc Forfølgelse, da skulde i ide ynste mig saa ilde, at ieg skulde saa ynkeligen oc wtilberligen spille mine Vnge Kar, oc maa see met liden taal oc tarff forsomme min egen Lyde oc Belfert. Dffuer alt er foruennisten ringere end nogen kaad tro oc ingenlunde at ligne ved den, som haaffuer været vdi formere Lid. Gud giffue ieg aldrig haaffde seet Soers Mig er deputeret Karligen vdi fem samfelde aar, oc om ieg lystet paa bet sette, Kong. Mattis Stipendium, som er aarligen hundrede rigsdaler, huilket er ingen ringe eller foractelige hielp at leffue vdaft til maadelighed. Den gode Gud setter mig nogen gode raad for aarligen til it halff hundrede daler De huad sig wi der aff, at saadant skulde været betendt tilforne, der ieg saa hastig oc snart bleff hiemkalbet fra min Studering? Det Nags nu altfor ilde. Gjord gierning haaffuer ingen vending. Dogligeuel skulle i ide tencke, at ieg nobis eller forarsages aff stor groffhed oc Bankunbighed viidere at reyse. Thi dersom ieg tractede ide effter at opnaa mine hederlige foreldres oc forfædres maal oc nyde it hederligere oc roligere styde bred i sin tid end dette, da kunde ieg vel her bliffue Huad mine brødre er anrørendis, giffuer ieg eder vdyggeligen at vilde, at de tage, Gud være loff, temmelig smuct aff sted, oc forfremme sig dag fra dag bedre oc bedre, ide uden min store Lyst oc glede. Lauge gjorde sin første Vbfluct paa Prædicestolen Anden Jule dag sist forleden hos sin klare frende S. Sorgen Fanning er vdi Bringstrup oc Sistrød Kircker oc forholte sig der vdi langt bedre end ieg nogen tid haaffde vent eller troet Jeg kaad ingen ro haaffue for den anden, førend ieg fører hannem an vdi lige maade En Vge for Vaaffe acter ieg nest Guds hielp at indstille mig hos eder samt begge mine brødre, huilke aldrig met min raad skulle bliffue nogen time effter mig paa Soers, voris sellige Wuenners Traadz oc Tyrannj vndergiffue. Gud setter deuanen eller nogen gode raad faare enten hos M. Possuel eller andenstedis. Lauge er nogenlunde bequem til at studere i Kiøbenhavn. Den anden mindste saa ieg gierne, mig maatte følge. Gud skulde giffue naade til, at ieg skulle saaledis handle met hannem, at det skulle bliffue eder alle til stor hiertens Trøst oc glede. Huorum wi vilde mundeligen tales ved vdi sin Tid. Deris Sengelieder vil ieg sende til Kiøbenhavn met mine Kister, uden saa er, i vilde vnde Hans Laugson, Doritche Suane Søn, dennem at bruge. Det kunde i lade mig betimeligen vilde. Doritche scriffuer mig saare tierligen til oc formaner mig til at bliffue ved Scholen, men det er alt forgesuis“ o. s. v., o. s. v., o. s. v. — At Soren Bedel her taler om begge sine Brødre, uagtet Lauge alt var Student, er vel kun et usigtigt Udtryk, der let foranlediges derved, at Lauge paa den Tid, som man seer, opholdt sig hos ham eller i Bringstrup.

³² Beckman Comm. reg. Havn. hist. p. 11 og Fundatsen sammesteds p. 180-81 giver Oplysning om dette Kongelige Reifestipendium paa „fire hundrede rentende och w-sorfaliede Daller, som ihvil Lybete och Hamborrig gienbar og giffue ere“, hvilte aarlig skulde udredes af Soree (100), Aarvæstve (100) og Ringsted (200) Klostre, og tilbeled fire Magistre, 3 Theologer og 1 Mediciner, hver med 100 Daler. Soren Bedels Obligatio til Rector og Professores findes i Consistor. Archiv under No. 38 og er dateret Hafnæ Idibus April. Anno Salutis 1611. Han siger deri om Rector og Professorer: „qui facto otii mej Philosophici periculo et experimento triennali in laboriosa et difficili Regie Scholæ Soranæ administratione tandem dignum judicarunt usu Stipendii Regii, quod jam ante Triennium et ultra (see ovenfor S. 241 Not. 21) a serenissima Regia Majestate mihi deputatum ac destinatum est clementissime“. Han underskriver sig: Severinus Andreæ Rispensis. I Protocolen over Stipendiarii regii (Consist. Archiv No. 38) staar M. Severinus Andreæ under Aarene 1611-1615 som Studiosus theologicæ. (Rebb. af Dr. Carl Rasmussen).

til at bære sin berømte Faders Navn; for sine Brødre deels havde han sørget, deels vilde han fremdeles sørge paa bedste Maade: Lauge var allerede i det forrige Aar bleven Student. I Martis overgav Søren Bedel Skolen til sin Eftermand Terfsin. Af hans Slægtninge blev, som det synes, den elleveaarige Hans Soaning, en Fætter til hans Moder, tilbage i Sorø eller ventedes dertil; men selv reiste han med sin Broder Hans til Kjøbenhavn, hvor Lauge var i Huset hos Poul Dstrup og senere hos Jesper Brochmand³³. Poul Dstrup blev nemlig i Foraaret 1611 udnævnt til Biskop i Lund. Søren Bedel selv gik i Begyndelsen af Mai med sin Broder Hans til Ribe, hvor det da blev bestemt at sende denne til Gymnasiet i Hamborg; men midt i Sommeren 1611 skiltes han fra sine Forældre, affatte sin Broder paa Veien i Poul Sperlings Huus og drog selv videre for at studere ved Lydslands Universiteter³⁴.

VI. Gamle Bedels Huus var saaledes blevet tomt. I sit Hjem saae han ingen af sine Børn; ogsaa i Byen var deres Antal blevet formindstet. Han selv blev svagere og svagere, vanskelig og vankelmødig¹; hans fromme Hustru, der hjærtigen rettede sig efter ham, kunde dog med sit sørgmodige og tungsindige Gemyt ikke være nogen Oplivelse for ham², og saaledes maatte Dagene være mørke om de gamle Folk, naar ikke Egidius Lauridsens og Bertel Struuds Familie kunde adspirede Taagerne³. Bedel havde været syg i Begyn-

33 Thura Idea p. 40 siger, at Bedels Eftermand tiltraadte Embedet d. 20 Martis 1611. Det var en i vor Literaturhistorie vel bekendt Mand, Jens Dinesen Terfsin, der siden deede som Biskop i Ribe. Jfr. Frost Esterr. om Ribe Domkirke S. 41 fg. — Lauge Bedel var nu paa 18de Aar, og han forblev i to Aar i Jesper Brochmands Huus: Terpager Ripø Cimbr. p. 658. Jesper Brochmand skal have været Lauges Rector paa Herlufsholm; det har da været en meget fort Tid.

34 Pegel. Cal. MS. 1611 d. 11 April: *Præstitit M. Paulus Martinus Regiæ Maiestati juramentum Sup. Skan. D. 7 Mai: M. Severinus AS cum fratre Johanne est reversus Hafnia. D. 19 Aug.: M. Severinus AS* og Hans drog til Hamborg. Hans Bedel var nu paa 16de Aar og forblev i to Aar i det Hamborgske Gymnasium, indtil han 1613 drog til Leipzig med sin Broder Lauge: Terpager p. 656—657. Deres Inscription ved dette Universitet skal jeg siden nærmere paa-vise; men Dr. Lappenberg, som har vist mig den Godhed at søge efter Hans Bedels Navn i det Hamborgske Gymnasiums Matricler, siger mig, at disse først begynde i Aaret 1613 og at ældre Fortegnelse over de Inskriberede mangle.

1 Dan. Mag. Tr. R. I. 45, 47. Bedel synes med Alderen at være bleven forstemt. Allerede i disse Breve af 1606 og 1608 skriver hans Hustru om ham: „hans suarer ikke mig altid saa ligt, det vedst du well oc saa“; „fader er ikke lenge midt it synd, oc meget vankelig der hos; Gud giffue en god tolmødighed“.

2 Det utrykte Brev fra Søren Bedel til hans Moder (see ovenf. S. 235 Not. 3) synes at vise, at ogsaa hun var af et meget tungt Sind. „J skulle“, skriver han, „smaa ederø sag an med rette oc ikke mistroste eder offuer Verbsens Modgang oc gremme eder“ o. s. v.

3 Inscr. Rip. p. 50, 74 lære os, at Egidius Lauridsen med Marine havde sex Sønner og ni Døttre, og at Bertel Struud med Anne havde fem Sønner og fem Døttre. En Søn af den første og en Datter af den anden omtales i Nettes Brev til Heiberg 1606 som nylig fødte; disse Børn vare altsaa nu allerede omtrent fem Aar.

delsen af Aaret. Sygdom og Alder mindebe ham om, hvad der forestod, og han søgte en Trøst i at tænke derpaa. Han længtes efter Forløsningen og den bedre Tilværelse. I en saadan Stemning sad han en Sommerdag i dette Aar i sit Studerekammer. Tanken om Døden og om de sidste Ting opfyldte hans Sjæl med Andagt. Pennen og Papiret laae for ham, og som han ofte pleiede, udtrykte han sit Hjertes Bevægelse i et lidet latinsk Digt⁴.

Mors cunctos sternit, clam præter spem; illius expertus

Non est cusuusvis conditionis homo:

Hinc auferis tecum nil victum et præter amictum

Duæque tuum corpus linea fila tegant.

Omnia post obitum remanent commercia mundi;

Quid restat? supra est vita, sed infra Erebus.

Elige quod lubeat; rationem reddito vivens,

Post mortem ratio reddita nulla valet.

Det var den syttende Juli, at Bedel skrev disse Ord. Nogle Maaneder efter gik han over i det halvfjerdsindstyvende Aar, den tiende Climacter. Disse Aar bleve i hiin Tidssalder ikke overseete⁵, og synes hos ham at have meldt sig ved betænkkelige Smerter i Siden og Benene⁶.

Men Dyingen gjenvandt dog atter nogenledes de physiske Kræfter, og den hæderlige Periode, der opgik for Fædrenelandet, maatte være en Lægedom for

⁴ MSS. Vellejana B. U. H. Add. no. 121 in 4to, den samme Fascikel, hvori der haves en stor Deel af Bedels utrykte Vers, bevarer paa et Octavblad ogsaa dette, som er mærkeligt derved, at det har en bestemt Datum. Overkriften er: *Memento mori et recordare novissimum.* Redenunder staar: *A. S. V. 17 Julii an. 1611.*

⁵ Hegel. Cal. MS. viser ogsaa, at denne lagde Marke til Aaret 1612. Han var, som før bemærket, født samme Aar som Bedel, og paa denne Almanaks Omflag har han skrevet: „Cum corporibus vigent et deflorescunt animi”, og ganske rigtig blev han i dette Aar syg af „vomitus, aversio nas ænvia” (d. 11 og 12 Aug.). Denne Tro paa climacteriske Aars Farlighed var ogsaa igjennem hele denne Tidssalder ganske almindelig. Niels Hemmingsen sagde ved det forhen omtalte Røde paa Slottet 1575: „Det er mit *annus climactericus* oc 63 Aalders Aar, oc jeg forventer dagligen en naadig Forløsning” (Resen S. 288). Schlegel (Slange I. 66) nævner en Bog de *annis climactericis* af den lærde Henrik Ranpau 1580. Dette Skrift har jeg ikke seet. Derimod finder jeg i Henr. Ranpau's Afhandling de *conservanda valetudine*, udgivet i Forbindelse med en lignende Tractat af den italienske Læge Guiliel. Gratarolo af Dile Silytus, Francof. 1596 (Molleri Cimbr. lit. III. 591 nævner en Udg. af 1574), at det 35 Capitel fører denne Overkrift. Her læser man da p. 85: Cum ad decadas septennas, id est, ad 70 annuum fuerit peruentum, tunc meta vivendi est peracta. Sammensteds handles ogsaa om Farligheden af anni enneatici, og i denne Henseende fremhæves især det 63de Leveaar som det allerfarligste, in hoc enim septenarius et novenarius occurrunt. Saaledes tænkte man i Bedels Tid, og endnu senere var Opmærksomheden henvendt paa disse decretoriske Aar: Ole Worm (Epist. p. 94, 118, 1103) tog meget Hensyn dertil, og hans Samtidige, den berømte Cl. Salmastius, behandlede i et særskilt Værk (de *annis climactericis et antiqua astrologia diatribæ*. Lugd. Bat. 1648) den hele Materie.

⁶ Curric. vitæ p. 42. Han haver nu ubi nogle forgangne Aaringer af og til været flux syg, besynderlig ubi sin Side og Benene. Tiden bestemmes ikke ganske nøk. Ved Begyndelsen af Aaret 1611 var han sengeliggende.

hans Hjerte. Allerede havde han for nogle Aar siden, da den unge Konges mægtige Aand gav sig tilkjende ved Hovedstadens anseelige Udvidelse, hævet sin Stemme og besjungen det nye Kjøbenhavn; nu kunde han daglig see for sine Dine de travle Krigstilberedelser paa Riberhuus, hvis Lehnsmænd mødte som en af de Første under Kong Christians Banner⁷; daglig kunde han hos Fru Berte Friis paa Slottet indhente Efterretninger fra Krigens Skueplads, hvor hendes Husbond og mange af hendes Slægtninge hæderligen kæmpede⁸; og skulde vel hans Dre have være luffet for alle de Dyringer af Henrykkelse, hvor med Landsmænd og Fremmede fulgte den unge Heltkonge over Land og Sæe⁹. Da varmedes Udvingens Hjerte. „Gud giver vel endnu Kræfter til en Ilden Aarvog over disse Kong Christians Dage“, maatte han sige til sig selv, og en Historie af Calmarfrigen synes at være bleven det sidste videnskabelige Arbejde, som hans svage Haand udførte¹⁰. Hans Svigersøn Mester Egibius var bleven ligesom hans Medhjælper og samlede de herligste Materialier

7 P. W. Wallensbeck (Strenæ reg. ptocotroph. Holm. Topogr. p. 9) skriver saaledes: „Men som det haarde Jern med Ilden kan slibes, som de grundfaste Fuste af Elde kan brydes, som de Pandel- og Arbejdsfulde Paffne med Gruus og Greene kan fylbes, hvorom den Salige Welleyus Riiimvvs taler“ o. s. v. Og hertil læses i Margen: *lege carmen dicolon tristrophon Andrea Wellesi* om den ny Kjøbmands Paffn 1608. Man sees deraf, at Bedel 1608 maa have udgivet et Digt om den store Udvidelse af Kjøbenhavn, da hele Rosenborg med tilhørende Dvarteer m. m. blev indtaget inden Stadens Volde: Pontopp. Orig. Havn. p. 236—37. — Nu foretog Calmarfrigen. Lehnsmændene var, som bekjendt, Albert Steel. Det var ogsaa paatænkt at sætte Slottet selv i Krigsstand; men Krigen tog en saadan Retning, at det ikke behøvedes: *Abler's Progr.* 1834 S. 12. Hegelund glemmer heller ikke at notere hverken den flittige Menstring af de jydskste Krigsfolk i de foregaaende Aar (d. 7 April og 8 Mai 1609, 8 Mai 1610), eller senere Krigserklæringen og adskillige Krigsbegivenheder (d. 4 April og 27 Mai 1611).

8 *Ny Dan. Mag.* II. 11-56 findes de ypperlige Samlinger til denne Krigs Historie, meddeelte af Abraham Rall. Man vil deraf see, hvor mange Bidler netop Ripenserne havde til at holde Skridt med Begivenhederne: Poul Dstrup skrev til sin Svoger Egibius, begge Bedels Svigersønner, S. 24; en Riber Borgers Hans Daggert bragte en Beretning med sig hjem 1611, S. 28; Berte Friis fik mange Breve derom, saavel fra Andre som fra sin Husbond Albert Steel, S. 30, 43, 44, 46, 49, 50, 51-53; Slots skriveren Søren Friis fik ogsaa Breve, S. 38 o. s. v.

9 Schlegel I. 53 efter Peleus *histoire de la dernière guerre de Suède*. Bogen selv har jeg ikke haat. Derimod stikker det noget af, naar Jon. Werwing (R. Sigism. och R. Carl IX Hist., utg. af Stiernman) II. 225, 234 skriver: Konung Christian blef af någon rådbhogä betagen, och begaf sig samma dag utur lägret, lemnandes der qwar Lucas Krabbe u. R. Christian begaf sig til Danmark igen och förfölghes fuller utaf de Swenske. Men saadant er man vant til at see.

10 Peder Syy Kjømpesifer, Fort. § 17, nævner Bedels Aardskrenker til Christian IV som en dengang eksisterende Bog, og det er temmelig rimeligt, at Bedel efterlod sig en Historie af Calmarfrigen. Paa den utrykte Liste over Reliquiæ Vellejanæ MS. Bibl. Univ. (see ovenf. S. 219 Not. 6) læses nemlig: *Series rerum bello Suetico gestarum, ab Andrea Vell. concinnata in 4to*. Efter Ilden og Siedet, hvor dette Skrift nævnes, formoder jeg meget stærkt, at det har været Bedels Alderbomsarbejde, medens hans Svigersøn arbejdede paa sine Samlinger. Det samme Skrift findes naturligvis ogsaa i Afskriftslisten af 1618, og er der No. 73. Endvidere No. 74: *Varia ad bellum Sueticum spectantia*, ubi en *Consolut* in 4to, og No. 79: *Adskillige Skarteler ubi en Consolut*, anlangende den Svenske Feyde. Umuligt er det dog ikke, at dette Skrift kunde angaa Syvaarskrigen.

dertil¹¹. Siden Venustai Død var der ingen anden Historiograph end Bedel. Den gamle lyffeligere Tid syntes at vende tilbage og at ville kaste et mildt Skin over hans sidste Aar: han var saa at sige igjen bleven den rette Historiograph ligesom forhen; han udsøgte igjen Historiographens Gjerning, og blev han end ikke mere Prælat i Capitlet, saa var han dog ved Alderen bleven dets Formand, ordnede dets Møder og præsiderede i dem. „Vi have en Senior“, sagde Canikerne, „der er from og gudfrygtig, klog og raadsnild, der gjerne aabner sin milde Haand for syge og fattige Medmennesker, men ogsaa haandhæver Sandheden, tør vel staae paa Ketten og sige Nei for Uret“¹².

En ny Lykke ventede den gamle Bedel fra hans begavede Sønner. Lauge kom efter et toaarigt Ophold ved Kjøbenhavns Universitet og i Jesper Brochmands Huus tilbage til Ribe i Efteraaret 1612, forblev der om Vinteren og lod sig høre som Prædikant. Ved Vindsebagstide i Mai Maaned næste Aar 1613 tiltraadte han med sin yngre Broder Hans Laugeesen en Udenlandsrejse¹³ og drog over Hamborg til Leipzig, hvor de studerede sammen i omtrent tre Aar, boede hos Professor Conrad Bavarius, hørte med Iver den lærde Theolog Weirich og besøgte i Ferierne de omliggende Universiteter. Derefter begave de sig begge, formodentlig ved Begyndelsen af Aaret 1616, til Wittenberg¹⁴. Et halvt Aarstid iforveien var deres Broder Hans Lausen bleven creeret til

11 Disse, det vigtigste Bidrag til Calmarfrigens Historie, ere de nylig omtalte Efterretninger i Ny Dan. Mag. II. 11 fg., for en stor Deel Breve fra de bedst nnderrettede Personer, Diensidner og Deeltagere. — Det er i det Hele mærkeligt, hvorledes denne korte Krig satte Skribenter i Bevægelse. Jeg behøver blot at nævne Ravene Lyschander, Aquilonius, Westhovius, Anders Arrebo, Hans Bang (hos Casuben) o. s. v.

12 Curric. vitæ p. 41—42: „In tota vita sua fuit pius, gravis, constans et pertinax recti; haandhævede Sandheden og turde vel staae paa Ketten og sige Nei for Uret. Neque solum fuit præclara eruditione præditus, id quod scriptis ab eo editis apparet, sed etiam admodum prudens et consiliis dives; item in distribuendis Eleemosynis, quam ille semper fuerit largus“ &c. At Canikerne havde megen Anledning til at forsvare Capitlets Eiendomme, har jeg ovenf. S. 234 Not. 20 gjort opmærksom paa. Hægel. Cal. MS. 1612 b. 12 Aug.: *M. Andreas habuit Capitulum*. 1613 b. 2 Septbr.: holdt M. Anders Capitel. D. 18 Decbr.: *Capitulum coactum apud M. Andream*. Hægelund var dengang meget svag, og strax efter standse hans for Bedels Historie saa vigtige Antegnelser. — Han døde i Begyndelsen af næste Aar d. 18 Febr. 1614: Inscr. Rip. p. 46. Venustius var død i Januar 1608, og den nye Historiograph El. Lyschander blev først beskiftet d. 4 Septbr. 1616, altsaa syv Maaneber efter Bedels Død: Nyerup om Historiogr. S. 81.

13 Hægel. Cal. 1613 b. 21 Febr.: Lauge M. AS prædiket Froprædiken. D. 25 Mai: *Filij M. Andreae dederunt se in iter Hamburgense et Lipsense*, Lauge, Hans Lausen. Men, som ovenfor S. 242 Not. 25 er bemærket, maa der vistnok læses: „Lauge, Hans Lausen“; thi af en Antegnelse i Hægelunds Almanak fort iforveien under d. 26 April 1613 sees man, at Hans Lausen da var udenlands. Dertil kommer endnu Terpagers Bidnesbyrd (Ripæ Cimbr. p. 657), at Hans Laugeesen Bedel begav sig til Leipzig 1613 „circa festum Pentecostes“, hvilket fuldkommen stemmer med Hægelunds Beretning, naar man her læser: Hans Lausen; thi den 25 Mai var i Aaret 1613 netop tredie Vindsebag. — Men man bliver noget frapperet ved at læse lidt ovenfor hos Hægelund under d. 10 Martz 1613: „Der Lauge Andersøn bleff ordineret til Hierdrup oc Wambdrup Sogner“.

14 Terpager Ripæ Cimbr. p. 658 siger om Lauge, at han ved Middelødag 1612 forlod Brochmands Huus og reiste til Ribe; men han sætter hans Afreise fra Ribe til d. 12 Mai 1613. Bist-

Magister ved Kjøbenhavns Universitet¹⁵. Med endnu større Interesse fulgte Bedel sin ældste Søn Søren. Da nemlig denne, der i fem Aar studerede ved de berømteste Universiteter i Tydskland, Holland, England, Frankrig og Italien, til samme Tid var i England eller isærd med at reise dertil¹⁶, saa opli- vede Efterretningen derom den svage Oldings synkende Kræfter. For England havde han altid havt en særegen Forskærlighed, og Camden var hans Ven. Han skrev den tolvte Juni et Brev til Camden og sendte dette til sin Søn, som en anbefaling til denne berømte Mand¹⁷. Han mindede i dette Brev atter Camden om det Bekendtskab, som den afdøde Daniel Rogers havde stiftet mellem dem, og som Camden selv ved sine Skrifter havde befæstet; han undskyldte, at han deels af Undseelse, deels formedelst mange andre Arbejder endnu ikke havde sendt de lovede Bemærkninger, men henviste nu derom til sin Søn og

Iestigere taler han p. 657 om Hans, hvem han lader drage fra Hamborg ved Vindsebagstid, hve hos Contr. Bavarius o. s. v. Denne Contr. Bavarius var dengang en yngre Mand og Prof. Poeseos; Georg Weirich døde 1617 som Præst ved Thomaskirken og Senior i det theologiske Facultet. Professor L. Weder har meddeelt mig, at man af Universitetets Immatriculations-Protocol ser, at „Lago Andreæ Wellejus” og „Johan. Andreæ Wellejus, Dani fratres”, blev immatriculerede i Leipzig S. Galli Dag (altsaa i Wintersemester) 1613. De ere vel saaledes ikke gaaede direkte fra Hamborg til Leipzig; men om deres Opholdstid i Sommeren 1613 er mig intet bekendt.

15 Af Universitets-Matriklen sees (ifølge Medd. af Dr. Kall Rasmussen), at „Johannes Andreas Tausanus Ripensis” blev creeret til-Magister d. 11 Mai 1615. Lige foran ham anføres Frederik Andersen Rlyne, Raadmand Anders Sørensens Søn, der samme Gang promoverede.

16 Terpager Ripæ Cimbr. p. 660. I Rostg. delic. poet. Dan. I. 547 findes et Digt af den bekjendte latinske Poet Christen Aagaard med den Overskrift: In exequias Welleii c. u. j. s. d. m. Udgiveren synes altsaa at have været i Tvivl om, hvilken Bedel der menes. Men ligesom man naturligvis maa tænke paa Søren Bedel, hvis yngste Datter Mette blev gift med Aagaard, saaledes stemme ogsaa følgende Linier ganske overens med Terpagers Beretning om hans vidløftige Reiser:

Hunc Rhodani, hunc diffusa Padi sibi littora civem

Et Rheni et Tamesis stagna cruenta volunt.

Sed Ripæ dixere suum &c.

17 I Camdeni Epist. ed. Th. Smith. p. 152—53 findes ogsaa dette Brev. (See ovenf. S. 216—17). Da det er kort og ikke aftrykt i nogen let tilgængelig Bog, skal jeg meddele det som det Sibste, der kan meddeles fra Bedels Haand.

Andreas Velleius G. Camdeno S. Venit ad vos filius meus hic Severinus Andreas, qui ut incolumis te, mi optime Camdene, saluum atque incolumem reperiat, Deum ardentem rogo. Nomen ac studia mea tibi nota esse ex crebra relatione viri illustris memoriæ Danielis Rogersii comperi ex primo tuæ Britanniaë partu, cui me inseruisse dignatus es. Et certe ut eum partum in manus meas recepi, ardentissimo perlegi desiderio, atque inde memorabilia multa enotavi. Habui enim in percurrente obvia, quorum te statim monuissem in præmio rerum Orcadicarum, quarum te documentis destitutum statim cognovi, sed partim pudor, partim occupationum moles me retraxit. Verum in his te filius meus abunde instruet et ego te alias monebo, ubi postremam tuam videro Britanniam, quam filius remittat. Interim non dubito, ubi mores et ingenium hujus exploraveris, quin prompto ac benevolo animo eum in Aula et apud Primores regni promoveas, pro tua auctoritate, qua plurimum apud omnes bonos vales. Quod pluribus a te contenderem, si ullum de tua humanitate in me hæreret dubium. Deum toto pectore oro, ut te quam diutissime conservet saluum in nominis sui et patriæ tuæ laudem. Amen. Ripis Phundusiorum 12 Junii A. C. 1615.

T. T. Andreas Severinus Velleius.

gjentog sit Løfte, naar han erholdt den anden Deel af Britannia, som deane skulde sende ham; han anbefalede Sønnen og haabebe, at han ved Camdens Mellemkomst skulde faae Afgang til Hoffet og Rigets meest betydende Mænd.

Dette Brev til Camden er det sidste af den gamle Bedels bekjendte Arbejder; men endnu fem Maaneder efter holdt Oldingen sig opreist og kunde beskæftige sig med lettere Syssler. Ved Mortensdagstide blev han derimod saa angrebet, at han for det meeste maatte holde Sengen, og fra Midten af Januar 1616 vare hans Kræfter saaledes udtømte, at han ikke mere kunde forlade den¹⁸. Rygtet om hans Tilstand samlede hans Slægtninge og Venner om hans Sygteleie: de fornemme Herrer, med hvilke han havde staaet i Forbindelse, de lærde Mænd, af hvilke han æredes som deres Mester, og mange Andre, baade Mænd og Qvinder, der forud havde hentet Trøst og Beroligelse fra de nu henblevende Læber. Hans næstældste Søn Mester Hans Tausen og hans i Ribe bosatte Døtre Marine og Anne vare hyppig tilstede¹⁹. Bedel talte roligt med dem og hengav sig gjerne til Tanken om Døden. Da de spurgte ham, om han intet havde optegnet om sit Liv og sin Stjæbne, svarede han: „jo, der findes vel Noget derom; men det er nok, naar man om mig prædiker, at jeg har været et Guds Barn og troede mig en Arving til det evige Liv“²⁰. De kortede Bibelsprog, som han forud pleiede at bruge, naar han talte til Andre, gjentog han nu for sig selv. „Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret — Sanguis Jesu Christi mundat nos ab omni peccato — Scio, quod redemptor meus vivat“, stammede han af og til; men især nævnebe han ofte den Korsfæstede Ord: „In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum“, og han søiede dertil dette Kiim: „Kom Herre snart, kom mild og blid, Og gjer os salig til evig Tid“²¹. Da Sygdommen tiltog Dag for Dag, raabte han til Gud om Forløsning, og sagde til sin Hustru og sine Børn: „Beder dog Gud

18 Curric. vitæ p. 42: Siden nu forgangen Mandag var Maaned o. s. v. Da Egibius skrev Lørdagen d. 15 Febr., saa maatte vel herved forstaaes Mandagen d. 15 Januar, som altsaa blev den sidste Dag, Bedel var oven Senge.

19 De „velbyrdige Adelspersoner“, som besøgte ham, have formodentlig været Lehnsmændene Albert Steel og hans Venner i Omegnen. At Bedels Familie stod i Forbindelse med en Deel fornemme Herrer endnu i denne sidste Periode af hans Liv, bliver rimeligt med Hensyn til de mange saadanne (N. Dan. Mag. II. 9), der interesserede sig for at give hans Svigerfens Oplysninger om Calmarfængen. Curric. vitæ p. 40 viser, at M. Hans Andersen Tausanus var nærværende.

20 Denne Samtale og Jitring af Bedel har Egibius Lauridsen anført ved Slutningen af sin Memoire, saa at det er uvist, til hvilket Sted den egentlig hører i Fortællingen om hans sidste Dage.

21 Maa vist være nogle Stroffer af en Psalme paa den Tid, da det forekommer mig besynderligt, om Bedel skulde, Dødstimen saa nær, have gjort Vers eller Kiim. Men jeg har forgjæves søgt mig om dets. Conferensraad Werlauff gjer mig dog derved den Bemærkning, at Joh. Ewald et Par Dage før sin Død dicterede sit sidste Digt, der er optaget i anden Deel af hans samlede Skrifter, og at han i sine sidste Diebliske skal have dicteret fire Linier, der, saavidt erindres, bleve trykte tilligemed sit Digt der paa Begravelsesdagen uddeltes til Ligfølget. Men Ewald og Bedel vare vistnok meget forskellige af Naturen. — Om Brugen af det latinske Sprog ved Citater af den hellige Skrift see ovenf. S. 68.

at give mig en naadig Hjemfart". Paa Kyndelmisfe Aften sagde han til sin Datter Marine: „Gud være lovet, nu er Kyndelmisfe for Haanden, nu kommer Gud snart og forløser mig og lader sin Tjener fare i Fred med den gode gamle Simeon“²². Og snart skeete ham efter hans inderlige Attraa. Ved Midnats-tid mellem Søndagen og Mandagen den ellefte og tolvte Februar blev han betagen af en Kærelse i den venstre Side, saa at han ikke kunde bevæge Armen. Da sukkede han selv sine Dine til og aabnede dem ikke mere for denne Verdens Lys. Han laae stille hen hele Mandagen og talte Intet, uden naar Noget spurgte ham. Tirsdag Morgen den trettende Februar var ogsaa Tungen ham bundet, og saa Timer efter mellem otte og ni slumrede han rolig ind. Gamle Anders Bedel var ikke mere paa Jorden²³.

Bedels Børn stode taus og sørgende ved deres herlige Faders Dødsleie. Den første Sorg havde ingen Ord. Men paa den tredie Dag sad hans Svigersøn Egidius Lauridsen med Pennen i Haand og forsøgte at fastholde Billedet af den Hensøvedes hæderlige Liv og kristelige Død, det eneste Forsøg af denne Art, som er Efterverdenen bevaret fra samtidige Vidner²⁴.

VII. De samtidige Mindesmærker om Anders Bedel ere nemlig meget faa. Ikke engang det, som ellers har bevaret Erindringen om saa mangen mindre fortjent Mand i hine Dage, den Ligprædiken, der holdtes, da hans jordiske Levninger stedes til Hvile, er mere tilbage¹. Begravelseshestiden foregik i Ribe Domkirke, vistnok saa Dage efter; men Domkirkens daværende Præst M. Mads Pors var neppe nogen Ven af den Bedelske Familie, og neppe meget agtet i en Menighed, der i samme Aar blev ham frataget. Det er muligt, at disse Omstændigheder have bevirket, at Rigstalen over Bedel ikke paa den sæd-

²² Meningen maa være denne: Imorgen er det Simeons Dag; saa vil Gud ogsaa snart lade mig fare hen med Fred, ligesom den fromme Simeon bad ham (Luc. 2, 29—30). Man maa nemlig erindre, at Kyndelmisfe ikke blot var en Fest for Maria's Kænselse, men tillige (i den gamle Kirke) en Fest for den gudsfrygtige Simeon, der gif Jesus imøde og tog ham paa sine Arme. Dagen kaldtes *ἡμερὰ Μωϋσῆ*: Mours. Gloss. græcobarb. p. 587.

²³ Curric. vitæ p. 44—45. Dødsdagen findes angivet paa samme Maade paa Bedels Epitaphium af Seren Bedel: Inscr. Rip. p. 24, og paa hans Ligsten: *ibid.* p. 53. Han opnaaede altsaa en Alder af henimod 74 Aar.

²⁴ Om dette lille, men vigtige Skrift har jeg talt ovenf. S. 4 Not. 5. Ved Siden af den trykte Udgave efter et MS. fra den Thottske Samling paa d. St. Kgl. Bibliothek er der en stor Deel gamle Haandskrifter. Rig have adskillige saadanne velvilligen været meddeelte, og jeg har sammenholdt dem med det Trykte. Den eneste mærkelige Variant er den, at nogle af Haandskrifterne paa det Sted, hvor der tales om, at den bedødsige Bedel saldt i Besvimelse (Valudan S. 43), have en latin'sk Benævnelſe derfor, nogle af dem Santum, andre Dantum. Men jeg veed ikke, hvad det skal sige.

¹ Medmindre man vil betragte Egidius Lauridsens Skrift som den biographiske Deel deraf. Jeg troer, at dette har været leveret til den Præst, der holdt Rigstalen over Bedel. Men det er da kun en Formodning.

vanlige Maade blev bevaret². Men hans ældste Søn, der kort efter blev Sognepræst ved Domkirken, lod 1622 lægge en kunstig udarbejdet Ligtsteen over sin Faders Gravsted, der ogsaa senere skulde modtage Moderen³, og Aaret efter opsatte han i Choret et Epitaphium, hvorpaa han kortteligen samlede de vigtigste Træk af sin berømte Faders Liv og Character. Indskriften var paa Latin og omtrent af følgende Indhold⁴: „Vær hilset Vandringsmand og giv Agt paa

² See ovenf. S. 236 Not. 6. Det er ogsaa muligt, at Nabs Pors allerede dengang har været ilde anset for sine Sæder og den Brøde, der i dette samme Aar stilte ham ved hans Embede: Mollori Cimbr. lit. II. 656. Fos Worm II. 214 kan man ogsaa læse Anecdoten om hans „*præfiscine*“. Af Tydske Tegnelser No. 6 fol. 158 a, 163 b-164 a (medd. af Hr. Kall Rasmussen) ser man, at Kongen d. 16 Juni 1616 befalede Albert Steel at lade N. Nabs Pors tiltale, efterdi Kongen paa den sidste Herredag havde erfaret, hvorledes han „sig ubi afskillige grove Maader skal have forset og gjort det, som en Præstemand og Guds Ords Tjener ikke sommer, eigner eller vel anstaaer“. Da Nabs Pors var bleven affat, og Capitlet ikke kunde komme overens med Borgerfabet om Valget af hans Eftermand, skrev Kongen d. 5 Septbr. 1616 fra Skanderborg til Superintendenten i Ribe, at Capitlets Candidat skulde indfinde sig og prædike for ham d. 21 Septbr. og Borgerfabets Candidat ligeledes d. 25 Septbr., begge paa Skanderborg Slot. — Hvem der ellers kunde have holdt Ligtalen, er vanskeligt at sige. Da Bedel blev begravet i Domkirken, maatte man vel snarere tænke paa Capellanen ved denne, Jacob Busk, end paa nogen af Præsterne ved Catharinelirken, Niels Stud eller Jørg Christensen Pölm.

³ Af denne Gravsteen har Hr. Archiv-Secretair Strunk meddeelt mig en Tegning, en Copi efter Søren Abildgaard, og da jeg har Grund til at befrygte, at dette Bedestøtte Monument nu er ødelagt, skal jeg meddele en kort Beskrivelse deraf. Stenen er efter Langden deelt i tre Dele eller Bælter, hvoraf det midterste er dobbelt saa højt som det øverste og nederste. I det øverste Bæltes Midte sees en Dna med ublagnevinger sidende paa en Palovue; indensfor Buen findes et Dødningshoved med forskellig Dødningsgeber paa begge Sider; i Buens Omkreds læses: ossa vestra quasi herba germinabunt. Esa. 66, og over Ørnen i Stenens Rand læses: expers hoc vindice lethi. Paa højre Side (3: paa Beskuerens venstre Haand) af dette Midtparti sees en Phoenix med Øverkrift: revixi, paa venstre Side en Blomst, hvorpaa et Englehoved vuster, med Øverkrift: languent respirante Jehova. Esa. 40. v. 6. 7. Det midterste Bælte er ved Perpendicularer deelt i tre Afdelinger, en bredere mellem to smalle; i højre Rectangel findes en Soile, omvundet af en Vebende, som holdes af en kronet Løve, og over Soilehovedet læses: succisa regerminat; i venstre Rectangel findes en lignende Soile, omvundet af en Biinraak, mellem hvilken en Slange snoer sig, og ved Foden af Soilen sidder en Mand i bedende Stilling; over Soilehovedet læses: nascendo moritur; i den midterste Rectangel læses den egentlige Inscription (jfr. Inscr. Rip. p. 53) saaledes: Salig N. Anders Sørensen Bedel fordom Prædicant paa Kjøbenhavns Slot siden Kong. Matts. og disse Rigers Historicus saa og Decanus Canic og Senior her vdi Ribe Domkirke bøde den XIII Februarii Aar MDCXVI vdi hans Albers LXXIV Aar. Hans anden Hustru Mette N. Hans Lavgildsøns fordom Biscop her vdi Ribe hans Daater med hvilken hanb lefde i en gubelig Ectesfab XXXV Aar og imidlertid aflede med hende sex Sønner og tre Døttre. — Hun henses vdi Herren i hendes Albers 72 Aar den XXVII Dag Decemb. 1633. Det nederste Bælte er deelt i tre Afdelinger ligesom det midterste. Den højre Side viser en Triangel og derunder Aarstallet MDCXXII, den venstre Side en Fugl paa en Green, Midten en Hvalfisk, ifærd med at opsluge et Menneffe.

⁴ Terpager Ripæ Cimbr. p. 203. Inscr. Rip. p. 23-24. Pontopp. Marm. Dan. II. 65-66. Jeg har i Texten givet dette Epitaphium i en noget friere Oversættelse; men det gaar vel ikke an at lade Læseren her savne det, som det af Søren Bedel var skrevet. Man maatte vel antage, at det er opsat 1623, da dette Aarstal findes under Verset, og at hans Hustrues Navn og Dødsaar sætter er tilføjet. Det findes i Ribe Domkirkes Chor og lyder saaledes:

Qui transitum paras Viator, salve, et si vacat, ad vicinam urnam at-tende. Condidit hic mortalitatis exuvias *M. Andreas Velleius*, divinarum et humanarum literarum gloria clarissimus. Ante virilem ætatem studiorum

Urnen ved din Side. Mester Anders Bedel, den lærde og gudfrygtige Mand, neblagde her sine jordiske Levninger. Før han endnu havde opnaaet Mandes Alder, var han den store Lyge Brahes Hovmester, derefter Prædikant paa Kjøbenhavns Slot, endelig kongelig Historikskriver, Decanus, Cantik og Senior i dette Capitel. En udmærket Theolog, en beundret Taler, en mageløs Historiker, en skarpsindig Oldtidsforsker, en begavet Digter, en høifortjent Refor­mator og Dyrker af Modersmaalet. Gudfrygtig, alvorlig og rebellig. Holbt sig strengt til Ret og Sandhed, var agtet for sine Raad og sin Mening, var æret af Rigets første Mænd. Og da han med uroffelig Sjælsstorhed havde seiret over sine Fjender og fuldendt sit ustraffelige Livs Bane, indgik han, savnet og begræbt af sit Fædreland, til den salige Udødelighed, den trettende Februar i Aaret 1616, sin Levealders fire og halvfjerdsindstyvende Aar“. Dertil var endnu søiet et kort latinisk Digt. Senere blev hans Hustrues Dødsdag antegnet baade paa dette Epitaphium og paa Gravstenen.

Af samtidige Minde­mærker ere dog ingen vigtigere end de, som Bedel selv efterlod sig i sine Samlinger og Skrifter. Men disse havde en meget uheldig Skjæbne. Hvad der blev trykt var kun lidet og afgiver kun et utilfredsstillende Vidnesbyrd⁵; hvad han efterlod sig i Haandskrift var for Størstedelen usfuldendte Brudstykker, der vare undtagne Offentligheden og adspalttede til forskjellige Sider, udsatte for Delæggelse. De Bedelske haandskrevne Sam-

magni illius Tychonis Brahæi Ephorus: post Aulæ Regiæ Hafniensis Ecclesiastes: deinde Historiographus Regius, hujus loci Decanus, Canonicus et Senior. Theologus præstans, Concionator admirabilis, Historicus incomparabilis, indagator Antiquitatis solertissimus, Poëta facundissimus, lingvæ Patriæ repurgator et excultor meritissimus: Vir pius, gravis et sincerus, æqui rectique tenacissimus, judicio consilioque pollens, Proceribus Regni carissimus: Qui triumphatis inconcussa animi magnitudine æmulis, peractoque vitæ innocentis curriculo, ingenti patriæ desiderio et jactura viam beatæ immortalitatis ingressus est die XIII. Febr. Anno Christi MDCXVI, Ætatis suæ LXXIV.

Saltg R. Anders Bedel døde den 13. Februarii ADI. 1616. hans Hustru Rette Hansdaatter hensov den 27. Dec. Anno 1633.

Vellejo quæris quæ sorte scientia major,
 Quæ vivo fuerit sanctor ambitio?
 Scire cruenta modo crucifixi vulnera Christi
 Et merito Domini fidere posse sui.
 Saxonem tellus sibi Danica flevit ademptum,
 Grammaticoque parem non superesse suo.
 Vellejus tumulo Phoenix reparatus ab isto
 Dat patriæ luctum per sua fata novum.

1623.

S. A. V.

⁵ Da Bedels trykte Forfatter-Arbejder høre til Sjældenheder, synes det ikke overskødigt at advare imod den mulige Formening, at han har udgivet Meget, fordi disse Arbejders Litter fylde meget i de almindelige Literatur-Anordninger. Saxo er jo en Oversættelse, Adam. Bremens. og Biserne ere Udgaver, og med Undtagelse af Antichr. Rom. ere alle de øvrige af ubetydeligt Omfang, nogle faa Art.

tinger og Afhandlinger synes nemlig at være blevne deelte i tvende Dele. Alt hvad der var af theologisk og homiletisk Indhold, ligesom hele hans udmærkede Bibliothek, forblev upaatvølelig i Ribe, og der navnlig hos hans ældste Søn, Mag. Søren Bedel, og dennes Efterkommere og Arvinger⁶, Sønnen Peder Bedel og Svigersønnerne Pouch, Seerup og Magaard⁷; Søren Bedels Dattersøn, Mag. Søren Seerup, der satte en Vre i at samle og frede om de Bedelske Mindesmærker, bragte vistnok en stor Deel af disse Reliquier til sig og sit skjønne Bibliothek paa Lillebjerg. Nu er alt dette forsvundet, og man har end ikke den Trøst at kunne sige, hvor det vandrede hen⁸. Hvad der var af historisk Indhold blev allerede i Bedels levende Live adspiltet. Den Deel, der blev overleveret til Niels Krag, kom først til Kjøbenhavn, hvor vistnok adskillige Stykker forbleve i Arkiver eller hos Private, da Resten gik til Sorø, efterat Historiographerne der i en Række af Aar havde faaet ligesom stadigt Sæde⁹. Krags Enke afleverede denne Rest til Venusinus¹⁰, efter hvis Død den kom til

6 Blandt MSS. Bibl. Reg. Thottste Saml. No. 1853 in 4to findes, som forhen bemærkt, Fortegnelsen over de Bøger, som Søren Bedel efterlod sig. Af de 17 Blade, hvoraf den bestaar, optage theologiske Bøger de 10 og Resten er overskrevet: „Miscellanea“. Blandt hine findes Sarcerii Pastorale, Eisleben 1559 fol., og blandt disse Goropii Becani Origines Antverpianæ, 1569 fol., Ambr. Calepini Dictionarium octo lingg., Bas. 1584 fol., Andr. Velleji Historia ecclesiastica in 4to og M. Severini Velleji Poemata manuscripta in 4to. Den tyndige Laser vil let ses, hvorfor jeg udbærer disse. Ved Slutningen af Cataloget læses: „Disse forschreffne Bøger haffuer Jeg self vndereschreffne i det lideligst och Ringeste tallet for 350 Eldr. Søren Andersen, egen haand“.

7 Ved en stor Deel af Bøgerne i nydnævnte Fortegnelse findes tilskrevne nogle Mærker, som jeg antager, skal betegne, hvilke Bøger de enkelte Arvinger eiede ved Delingen. Der sees saaledes deels et Kors, deels Bogstaverne PS, NS (eller maaskee ANS) og A. Dersom nu Bogstaverne betegne Peder Sørensen, Niels Seerup og Magaard, og Korset Dorthea Bedel, Enke efter Anders Romborff og anden Gang gik med Lubv. Pouch, saa have vi der alle Søren Bedels Arvinger. Lerpager p. 638 vidner, at Dr. Lubv. Pouch eiede et meget udmærket Bibliothek.

8 Cimbr. lit. II. giver os et svagt Bink. Der anføres nemlig mange af Bedels og Grundets theologiske Skrifter, som ifølge Fortegnelsen over Joh. Pouchs Manuskriptsamling fandtes i dennes Bibliothek. Men M. Joh. Pouch, Capellan ved Ribe Domkirke, var Broder til den nydnævnte Læg. Ludvig Pouch, og da hiin bode mange Aar for denne, saa seer jeg ikke andet end, at man kan formode, at Lubv. Pouch, der ikke samlede paa den Slags Bøger, kunde have overladt noget af sin Andeel i Søren Bedels efterladte Bibliothek til sin Broder. See ovenf. S. 23 Not. 12. Noget mere lærer man af Frost Esterr. om Ribe Domk. S. 161, hvor det berettes, at Søren Seerup eiede en Bogsamling af 1943 Numere foruden 49 Programmer og 56 Manuskript-Besættelser i forskjellige Formater, hvilket Alt blev solgt efter hans Død for 542 Rdlr.

9 Den dan. Kr. at beskr. S. 78. 79. 82. 83—87. I et halvt hundrede Aar, 1601—1652, finder man sex kongelige Historiografer i Sorø: Krag, Venusinus, Stephanus d. K., ~~Menzel~~, Stephanus d. J., Wit. Bering.

10 MS. Bibl. U. H. Add. Additamentor. no. 41 in 4to bevares ogsaa Bevistet derfor i en Fortegnelse med følgende Overskrift: Scripta, descripta et adversaria historica, quæ tradita sunt D. H. Jonæ Jac. Venusino ab Elisa Mulenia post mortem D. D. Nicolai Kragii, mens. Aug. et Novembri anno 1602, presentibus M. D. Rectore et Publ. Notar. Academ. Et post translata sunt in Bibliothecam Academiæ in capsam Historicam obserratam, procurante D. Christiano Friis de Borreby. Slutningen af Fortegnelsen mangler; men en fuldstændig

Universitetsbibliotheket, forsaavidt ikke enkelte Stykker bleve i Sorø blandt Stephanii rige Samlinger og siden deelte Sjæbne med disse¹¹. Den anden Deel, som Bedel efter hiin Aflevering havde beholdt eller fik tilbage og senere forsøgte, fulde efter hans Død paa kongelig Befaling og efter Cantzler Christian Friis's Foranstaltning afgives til Universitetsbibliotheket. Denne Befaling blev ogsaa efterkommet af hans Svigersønner, Egidius Lauridsen og Poul Østrup¹²; men hvad Bibliotheket erholdt gif tilgrunde i Kjøbenhavns Brand 1728, forsaavidt det ikke allerede i Forveien ved Udlaan til de kongelige Historiographer og Andre kunde være faldet private Samlere i Hænderne. Hos saadanne baade i Kjøbenhavn og i Ribe fandtes tidlig meget af gamle Anders Bedels Efterladenskaber, uden at man med Visshed kan sige, hvorledes de havde samlet

haves som første Stykke i det ovennævnte Haandskrift, der tilhører Museet for nordiske Oldsager. Der findes nu blandt andet: Chronologia efter Hendrich Beiers fortegnelse, Convolut. 5; Om Danmarks Konger fra den første, Convolut. 9; M. Anders Weiles Chronologia, Convolut. 6; Actiones Erici Menved et Joh. Grand, Convolut. 31; Genealogia et gesta Regum Daniæ, Convolut. 8; Chronologia universalis M. Anders Weiles i Pergament ab an. 800, Convolut. 17; Svend Tiusfleg's Historie; Calendarium mensium anni M. Andreæ Welleji, indfyet i Pergament; alt in folio, foruden meget mere, saasom to Exemplarer af P. Svanings Historie, det ene i Folio, det andet i Quart.

11 Om Stephanii Bibliotheks og Haandskrifters Sjæbne: Ryerup om Historiogr. S. 84—85. Skilbr. af Danm. i Ribbelatb. III. 2. S. 141—42. Werlauff om d. St. Kgl. Bibl. S. 19—20.

12 I Tredde Regn. No. 6 fol. 269b—270a findes ogsaa Christian IV's Brev til M. Egidius Lauridsen og M. Søren Andersen, dat. Kjøbenhavn d. 8 Decbr. 1617 (mebb. af Fr. Kall Rasmussen): „Vider, at, eftersom vi ere somne ubi Forsfaring, hvorledes der skal findes ubi Eder's afgangne Faders, M. Anders Bedels, Bibliothek afskillige Documenta, som vores danske Historier vedkommer, da efterdi han haver været Historicus og saadanne Documenta bør at overleveres, bede vi Eder og ville, at I med første Leilighed dennem opleder og dennem her til Universitets Bibliothecarium under en rigtig Fortegnelse leverer“. Man ser ovenfor S. 211 Not. 16. I det næste Mars Mai Maaned skeete Afleveringen af Hvitsfelds og Bedels Samlinger. Hvitsfelds Efterladenskaber bleve indsendte af hans Søster søn, Christopher Ulfeld til Svenstrup, hvem Universitetsbibliothekaren, Elias Eisenberg (Sfr. Antiqu. Annal. I. 228), d. 25 Mai lovede at bevare dem vel og tilstaae ham og hans Arvinger Afgang til dem; senere leveredes et Tillæg d. 22 Aug. 1620, „juxta literas Regias, datas 27 Martii“. Kongebrevet til Christopher Ulfeld angaaende disse Afleveringer, af 8 Decbr. 1617 og 27 Mars 1620, findes i Skaanske Regnelser No. 4 fol. 151a og 321a (mebb. af Fr. Kall Rasmussen). Bedels Samlinger bleve afleverede d. 9 Mai af hans Svigersønner, Poul Østrup og Egidius Lauridsen, og den sidste var personlig i Kjøbenhavn. Fortegnelsen bestod af 81 Numere, af hvilke dog syv ikke vare tilsendte. Seg har ovenfor (S. 219) givet en Udsigt over Indholdet efter Haandskriftet „Ex reliquiis Vellejanis“. Til Slutningen læses: Hæc documenta, præter illa, quæ notata sunt numeris 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, accepi ego Elias Eisenbergius, Bibliothecarius Academicus, nomine Academiæ Hafniensis, a Viris Reverendis et Clariss. Dno. M. Paulo Martinio et Dno. M. Egidio Laurentio, 9 Maij Anni 1618. In cujus fidem subscripsi nomen meum. Hafniæ die dicto. Elias Eisenbergius. Documenta ista accepta, deposita et reservata sunt in Bibliotheca Regiæ Academiæ Hafniensis. Sfr. Acta Consist. 1618 b. 23 Mai. — Catal. MSS. B. U. ante ann. 1728, MS. B. U. H. Add. no. 218 4to, viser os, hvor disse Sager bevarede; s. E. Calendariet var no. 17 Ord. III Capsa Tertulliani; en Deel Vellejana vare no. 15 Ord. IV Capsa Cypriani; Fortegnelsen over hans Documenter (Prom. Cond.) var i Capsa Originis o. s. v. Dette brandte vel altsaa.

det. Saaledes eiede uidentvøl Jomfru Mette Gløse ved Midten af det syttende Aarhundrede den anden Tome af Vedels danske Viser, hvoraf hun i Aaret 1657 lod udgve en Part under Titelen *Tragica*¹³. Saaledes skaffede sig den berømte Literator, Frederik Rostgaard, og Biskop Christen Worm i Slutningen af samme eller Begyndelsen af det følgende Aarhundrede, maaskee ved Historiographen Willum Worm, de vigtigste af Vedels historiske Skrifter¹⁴. Saaledes

¹³ Denne sjældne Bog, hvorom jeg tidligere har sagt at bevise, at den er en Deel af *Cantilen. vet. Dan. Tom. II.*, som Chr. Worm eiede (*Cimbr. lit. II. 909*), fører Titelen: *Den 1. Part Tragica Eller Gamle Danske Historiske Elfskoffe Viser, som ere lagde om saadan Kierlighedss Dfføelse, som haffve taget en Tragiske eller Sørgelig Ende. Prentet i Kjøbenhavn, hos Jørgen Lamprecht, Aar 1657. Paa Joachim Moltkens Bekostning.* Jeg har haft to Exemplarer deraf, det ene fra Universitetsbibliotheket, det andet, et meget vel bevaret, fra Karen Brabes Bibliothek i Odense. Det St. Kgl. Bibliothek har to Exemplarer, hvoraf det ene er ucomplet, det andet complet, smukt og stort. Universitetsbibliothekets Exemplar, hvori mangler et Blad, har bag i Bogen en indheftet Seddel, hvorpaa Arne Magnussen med egen Haand har skrevet følgende Dplysning: „*Tragica 1 part lod Joachim Moltken trøkke, fik den collection af en Fru, som agtede at flye ham den anden part siden til at ehere, men blef stikende, og er aldrig kommen ud uden den ene part deraf. Chr. Geertsens relation, som i hans ungdom har tjent Moltkenio*“. Sandvig Levn. af Ribdelalb. Digtek., Forer. 2, troede, at Peder Svs havde beserget denne Udgave; men Ryerup o. Rahbek Udv. dan. Viser V. 54—55 have erklaret sig for den ældre Mening, at *Tragica* er udgivet af Mette Gløse. Samlingen bestaaer af tredive Viser, hver med en Indledning foran, og denne Indledning er allevegne, undtagen ved No. 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 og 29, undertegnet A. S. V.

¹⁴ *Biblioth. Rostgard. p. 483—511* viser, at Frederik Rostgaard, da han i Januar 1726 solgte sin udmærkede Bogsamling, eiede en overordentlig betydelig Mængde af *Vellejana*, ja endog vigtige *Vellejanske* Autographa. Man see No. 377, 392, 415, 422, 439, 593, 597, 598*, 599, 604, 605, 610, 618*, 619*, 620, 621, 622*, 623, 624, 629, 633*, 636*, 640*, 642*, 647*, 662. Her der angives at være Autographa er her bemærket med en Stjerne. En særdeles Opmærksomhed fortjente No. 618, 619 og 620. Det sidste af disse, som her kaldes: *Paralipom. Tom. III*, er aldeles det samme, som i *Prom. Condus* benævnes *Appendicis Saxonianæ Vol. III* og hvis Forfatter Vedel ikke kan antages at være. Men No. 618 kaldes i *Bibl. Rostg.*: *M. Andreæ Velleji Appendix Saxonis prima*, a *Canuto V ad Christoph. II*, og No. 619 kaldes: *Andr. Vell. Appendix primæ continuationis Saxonis Tom. II*, og dette svarer aldeles ikke i Indhold til, hvad der i *Prom. Cond.* nævnes som *Appendicis Saxonianæ Vol. I—II*. Det ligger nu meget nær og kan vel neppe omtvivles, at No. 618 er den af Vedel selv forfattede Tom. II af hans store Historie; men bliver det i saa Fald ikke temmelig rimeligt, at No. 619 er Tom. III af samme? Jeg vover intet uden et Spørgsmaal i denne tvivlsomme Sag. — Biskop Christen Worm nævnes efter *Cimbr. lit.* i Almindelighed som Besidder af mangfoldige *Vellejanske* Haandskrifter (Jfr. *Werlauff* om d. St. Kgl. Bibl. S. 65 Not. n) og da hans Fader, Willum Worm, som Historiograph til Historiographen Arnold de Fines Samlinger, kunde det synes rimeligt nok, at han ogsaa havde faaet Vedels, der saaledes kunde være komne til Christen Worm med Faderens øvrige Bibliothek (*Werlauff* S. 64). Noget kunde ogsaa være Christen Worm tilbragt fra Ribe, da hans Faders Brøderdatter, Susanne Cathrine, Datter af Præsidenten Matth. Worm, var M. Søren Seerups tredje Hustru. Men det synes dog efter det Dplyste vist, at Rostgaard havde Hovedmaasfen af *Vedelske* Samlinger og Autographa, og at Christen Worm i al Fald først efter Afspiltelsen af hans Bibliothek har kunnet rose sig af at eie den største Samling. Endelig kunde man spørge, hvorledes Rostgaard havde kunnet tilvende sig Sager, som man efter det Foregaaende snarere maatte formode bevarede i *Statens Arkiver* og Bibliotheker. Vil man nu ikke atter henvende Blikket paa Willum Worm, der havde været Rostgaards Curator og Beileder (*Werlauff* S. 99), saa er det værd at bemærke, at Rostgaard ogsaa eiede andre Sager, der hidrørte fra Vedels Efterkommere i Ribe, saasom en Samling af Bøger til Søren Vedel og en Beretning om Striden mellem Rabs Føds og Bertel Strand (*Bibl. Rostg. p. 513* No. 673, 674), og at *Vellejana* endnu fandtes i Ribe, skulle vi strax see *Beretta* for.

kunde det lyffes en af Bedels Efterkommere, Assessor Johan Laurentsen i Kjøbenhavn, at samle adskillige af sin Stammefaders efterladte Værker, medens Præsidenten Casen Worm i Ribe omhyggelig fredebe om de Levninger, som der vare blevne tilbage¹⁵. Af disse private Samlinger bleve enkelte Stykker offentliggjorte. Christen Worm meddeelte Jo. Møller og Andreas Kellinghusen Bedels Promus Condus og gav i det mindste den første nogen Underretning om de øvrige Bedelske Manuskripter; Johan Laurentsen lod i Aaret 1705 trykke baade Fortalen til den store Danske Krønike og Svend Tveffjægs Historie¹⁶,

15 MSS. Bibl. Univ. H. Don. Varr. no. 2a—b in 4to indeholde Falsters utrykte Brevverling med N. P. Sibbern i Anl. af dennes Biblioth. hist. dan. norv. og deraf lærer man, at Christen Worms Fætter, Præsidenten Casen Worm i Ribe, Broder til ny nævnte Susanne Cathrine, ogsaa eiede utrykte Bellejana. Hr. Bibliothekar Thorsen har ogsaa berom meddeelt mig Oplysning. I et Brev af 17 Novbr. 1717 skriver Falster til Sibbern i Glückstadt, at Casen Worm besad *idióγραφον* et *ἀνέκδοτον* historici celeberrimi Andreæ Velleji commentarium de scribenda historia Danica (quinque sere plagularum opusculum in quarto), quem si cupis, scriptis istis inseri cupit, quæ in præfatione elegantissimæ tuæ bibliothecæ hist. dan. norveg. a Te expectari jubes. Adjungitur et huic commentario ejusdem auctoris versio vernacula, cujus, si ita visum fuerit, copiam simul haud gravatim se facturum pollicetur. Man seer, at Casen Worm eiede baade den latinske og den danske Bearbejdelse af dette ovenfor S. 102 omtalte Skrift; men han eiede endnu mere. Falster skriver fremdeles: Asservatur et in bibliotheca laudati viri gemina huic commentario Idea incerti auctoris, quæ scriptorem historię Danicæ scite instruit, proposito breviter et in suos libros, sua capita singularum rerum ordine decenter diverso. Cujus utriusque Mati si compos fieri velis, scribe, jube &c. Hvad dette sibbernævnte Skrift har været, er vanskeligt at sige; Falsters Udtryk ere utydelige. Mon man ikke turde tænke paa Planen til Danmarks Historie og Danmarks Kirkehistorie? See ovenf. S. 140—144. Brevverlingen fortsattes i flere Aar; Sibbern fik virkelig de Bedelske Sager og under 10 Sept. 1720 meddelte han en Conspectus tomi prioris Scriptorum rerum Danicarum, maxima ex parte ineditorum, hvori No. 1 netop er Velleji Consilium de scribenda historia Danica, nec non Bartholini. Men da Sibbern forgyveds lod vente paa sin Samling, fik han ifølge et Brev af 27 Mai 1722 neppe den omtalte Idea og det hele Foretagende blev opgivet. Hellerikke i de Accessiones til Bibl. hist. dan., der ere trykte hos Westphalen IV col. 1531 sqq., findes der Noget af Bedel. — Det er dog nu ogsaa værd at bemærke, at netop de Stykker, som Casen Worm havde, fandtes i Rostgaard eller ogsaa Laurids Terpagers eiede, som vi ovenfor have seet, utrykte Bellejana.

16 Kong Svend Haraldsøn Tiue-slag af Anders Søvr. Bedel, med hans foregaaende grundige Fortale til hans Danske Konge-Chronike... Til Trykken forfremmed af Den Sl. Rands Daatter-Daatters Søn. Kbhvn. 1705. 8vo. Den første Deel deraf, eller Fortalen til Krøniken, blev atter udgivet 1780 i Suhms Samv. Saml. I. 2. S. 144—162. Assessor Joh. Laurentsen, Director ved Kongens og Universitetets Bogtrykkeri, var ubestribt en Søn af en af Egibius Lauridsens og Marines Døtre, hvis Navn jeg dog ikke i Genealogia Vellejana MS (hvorom siden) finder antegnet, ligesaa lidet som jeg hidtil har kunnet opdage, hvem hun har været gift med. — Af Fortalen er det St. Kgl. Bibl. tvende Haandskrifter, det ene No. 824 fol. Gl. Kgl. Saml., det andet No. 2439 4to samme Saml. Det først nævnte har tilhørt Bedel selv, der har gjort egenhændige Rettelser deri, og det er vel dette, som Suhm har benyttet. Det andet er skrevet overmaade ziirligt, indbundet i eet Bind med Promus Condus, og paa dets Titelsblad siges, at „Bedels Danmarks Riges Historie var fuldkommen, til hans egen Tid fortsat, og til Trykken ganske færdig“; mon det ikke skulde være dette Haandskrift, der nævnes i Registret over M. Peder Lucoppbans Manuskripter, der efter hans Død d. 1 Jan. 1718 tilfaldt hans Søn og Eftermand, Niels Pederfen Lucoppban? Dette Register findes i det forhen omtalte Manuskript, der tilhører Museet for nordiske Didsager, og der henvises atter deri til Christen Worm, om hvem det siges, at han eiede

og Casten Worm arbejdede paa ved Sibberns Medvirkning at betrygge mod Undergang, hvad han eiede. Men Kjøbenhavns Ildbrand 1728 tilintetgjorde med saa mange andre herlige Skatte ogsaa baade Universitetets og Christen Worms Bibliothek¹⁷, og Rostgaardts ypperlige Samling af Bellejante Autographa var kort iforveien bleven offentlig bortsolgt, uden at Grev Christian Danneffjold havde kunnet sammenholde dem alle¹⁸. Fra den Tid af, da ogsaa Danneffjolds Bibliothek blev opløst, eiede det Store Kongelige Bibliothek den betydeligste Samling af Bedelske Haandskrifter og forsøgte den ved Leilighedsviis at erhverve, hvad der havde været adspiltet hos Private. Men lidet deraf blev udgivet eller egne sig dertil¹⁹. Andreas Kellinghusen meddeelte sin Afskrift af Promus Conbus til Westphalen, som 1745 lod den trykke i en maadelig Stikkelse²⁰; to og fyrgetyve Aar senere udgav Ryerup den danske Bear-

de Documenter, som Bedel brugte ved Uarbejdelsen af sin Historie. Et tredie Haandskrift af Fortalen har jeg havt fra Danste Selskabs Archiv, No. 20 fol., om hvilket man i Selsf. Beg. o. Tilvæxt S. 143 læser, at „det er saa godt som Original“. Af Svend Liuve-slag har jeg kunnet benytte et MS. Bibl. Reg. Nr. 825 fol. Gl. Igl. Saml. og nogle derved liggende Blade, som indeholde Bedels egenhændige Concept til adskillige Stykker. Det samme synes mig at ligge til Grund for Laurentsens Aftryk; men hans Udgave af Fortalen er mindre correct end Suhms.

17 Bedel Simonson Nationalh. Kilder S. 83—86 giver en Udsigt over det frygtelige Tab af historiske Kilder, som denne Brand forarsagede. Sfr. Bwergius Sjell. Cler. S. 369. 509.

18 Werlauff om d. St. Rgl. Bibl. S. 103. Biblioth. Danescholdiana p. 421—22 No. 279, 289, 290, 291, 291 b, 292, 296 viser de vigtigste Stykker, som C. Danneffjold kjøbte, og blandt disse de trende Tomer af „Appendix Saxonis“, som ovenfor ere omtalte. Han døde 1728; hans Kjonne Bibliothek blev solgt 1732, og det Store Rgl. Bibliothek fik da Leilighed til at oprette, hvad der var forsvunnet paa den Rostgaardtske Auction.

19 MSS. Vellejana Bibl. Reg. ere in Folio No. 824, 825, 826, 827, 828, 829, alle af Gl. Igl. Saml.; in Quarto No. 2336, 2435, 2436, 2437, 2438, 2440, 2441, 2442, 2443, alle af Gl. Igl. Saml., og 2153 af Ny Igl. Saml., foruden to Haandskrifter af Promus Conbus. MSS. Vellejana Bibl. Univ. ere in Fol. de omtalte ser Blade: „Ex reliquiis Vellejanis“; in Quarto Addit. No. 120, 121, 122 og Rostg. 219. MSS. Vellejana i Danste Selskabs Saml. ere in Folio No. 20; in Quarto No. 76. Dette er, hvad man velvillig har meddelt mig af egentlige Bedelske Haandskrifter, og det viser, hvor disse nu især befindes. Men Læseren vil have bemærket, at jeg foruden disse har benyttet næsten et ligesaa stort Antal af andre Haandskrifter, der kunde give nogen Oplysning i Bedels Historie. Hvert No. eller Fascikel indeholder for det meste mange enkelte Stykker. Jeg har gennemlæst dem alle uden Undtagelse. Noget af Samlingen kunde endnu fortjene at trykkes og kunde vel engang blive det; men af Uarbejdelsen er der Intet, som man nu egentlig kunde have Brug for.

20 Westphalen Mon. ined. Tom. IV. col. 1586—1596. Det er vel rimeligt, at Andreas Kellinghusen i Glensborg selv har taget sin Afskrift efter Jo. Wellers. Om dens Beskaffenhed har jeg oftere yttret mig. Af Haandskrifter eier det St. Rgl. Bibliothek tvende fuldstændige. Det ene er in Folio, og paa dette læses efter Titelen følgende Ord: *Ex D. Authoris autographo apud Nob. Christ. Wormium exscripsit Clariss. Dn. Andreas Kellinghusius mihiqve communicavit*, og den samme Oplysning findes ved Haandskriftets Slutning. Hvem denne „mihi“ er, ser man ikke med Visshed; men ved Slutningen læses med en anden Haand: *Ex Apogr. M. Petri Lucoppid.*, og her have vi vel altsaa Afskriveren eller den første Eiermand. Sfr. Ann. eccl. D. I. Bort. S. 4. Afskriften er maadelig. Det andet Haandskrift er in Quarto, meget smukt strevet i det samme Blad som Fortalen til den Danste Kronike; men det er nyere end det forrige og ingenlunde strevet med nogen Critik. Langt bedre end disse er det defecte Haandskrift No. 2438 Gl. Igl. Saml. in Quarto paa det St. Rgl. Bibl.; men uheldigviis mangle flere Blade deraf og det netop paa de væsentligste Steder. Et

betdelse af Bedels Afhandling om den danske Krønike at beskrive, det sidste af Bedels Skrifter, som har seet Lyset²¹.

Men uagtet saaledes Lidens efterhaanden udslettede de vigtigste Minde- mærker om Bedels Fortjenester, saa vedligeholdte sig dog Erindrungen om dem, og det Vidnesbyrd, som hans Svigersøn og hans Søn havde givet ham, blev ikke modsagt af nogen kyndig og upartist Dommer²². Tvertimod blev det gjen- taget og bekræftet af danske og fremmede Lærde i en uafbrudt Række fra hans nærmeste Samtidige lige til vore Dage. Lyschander, Pontanus, Ole Worm, Stephanius, Svaning den Yngre, Maberus, Ole Borch, Peder Syv, Thom. Bartholin, Otto Sperling den Yngre, Torfaus, Kingo, Johannes Møller, Terpager, Alb. Thura, Pontoppidan, Jacob Baden, Nyerup²³ og Andre, som endnu leve iblandt os, nævne gamle Anders Bedels Navn med Høi- agtelse og Kjærlighed, og ere end enkelte umotiverede Uttringer af Lidens Vægt i Historien, saa tør man dog ikke oversee Betydningen af en saadan Eenstemmig- hed igennem Aarhundreder. Nogle af disse Uttringer ere fremfaldte ved Be- tragtingen af Bedels ved Penselen forevigeede ærværdige og alvorfulde Træk²⁴. Samtidige Kunstnere havde bevaret disse; Efterkommerne værnedes om

fjerde Haandskrift af Promus Conduc har jeg fundet i det Museet tilhørende Bind; men det er kun en Copi af det Kellinghusen-Lucoppidanste og dertil meget slet. Det femte og vistnok bedste brandte 1728 paa Universitetsbibliotheket i Capua Originis, hvis det ellers er dette Skrift, som menes ovenf. Note 12. — En ny critisk Udgave af Promus Conduc vilde give Anledning til interessante Oplysninger om det Apparat, hvormed man i det 16 Aarhundreeds anden Halvdeel arbejdede i dansk Historie.

21 And. Sør. Bedel om den Danske Krønike at beskrive, med Tillæg af Udg. Raam. Nyerup. Kbhvn. 1787. Om Anledningen til dette Skrift og dets første Affattelse paa Latin er talt ovenf. S. 102—3, om den danske Udg. og Haandskrifterne deraf S. 131—32. Af de der nævnte Haandskrifter ligger No. 2435 Bihl. Reg. Bl. Igl. Saml. 4to til Grund for Nyerups Udgave; men ogsaa No. 2436 samme Saml. 4to har tilhørt Bedel og har Bemærkninger med hans egen Haand. Nyerups Udgave er ikke at rose; den har mange mindre Anseeligheder; men det forunderligste er dog, at der S. 22 er ubeladt et meget stort Stykke, der vist vilde have optaget meer end et Blad og indeholder den bekjendte Fortælling om Philænerne efter Callust.

22 Thi Mesenius kan ikke regnes til de upartiste, og Anders Fosø's Anke over Bedel er ikke ganske grundet, som forhen viisf.

23 J. Mølleri Cimbr. lit. II. 906 vil man finde de ældre af disse Elogia samlede. De nyere ere ovenfor paa forskjellige Steder anførte. Afskillige deraf ere meget ubetydelige, og jeg troer ikke, at man vil savne disse, fordi de her ere forbigaaede. Af de ubesliligere skal jeg, siden Bedel selv regnede „opinio post mortem“ med til en Levnetsbeskrivelse (see ovenf. S. 131. Not. 26), hense et Par, saasom her Begyndelsen af dette af Ole Borch:

Mantua Virgilio celebris, Pontusque Zamolxi,

Roma Catonino sanguine clara fuit:

Felices Ripæ, queis tot sacra nomina quondam

Repetarunt tenero culta sacrata genu.

Vester is Andreas, qui longa in mora silentem

Saxonem patriis reddidit unus agris.

24 Rostgaard delic. poet. II. 593 synes at vise, at der eksisterede i Statningen af det 17 Aarhundrede et gammelt Portrait af Bedel, og det maa da vistnok have været malet, medens han levede; thi over et andet Digt af Ole Borch, som strax skal omtales, læses følgende: *In effigiem Andreæ*

og fornyede det kjære Billede²⁵, og Ringo selv rørte sin Harpes kraftige Streng og lagde en Tilgift dertil:

I denne Skygge staaer vor Mester Anders Bedel
Med fordums Ærbared, dybsindig, lærd og ædel,
Som hjalp af mørken Grav de Danske Konge Drifter;
I dem han lever end, og de ubi hans Skrifter²⁶.

VIII. I dem lever han ikke saaledes mere, og det er meget tvivlsomt, om de nogeninde bleve bragte saavidt, at de varigen kunde begrunde hans Navns Berømmelse. I al Fald har enten Tiden eller en ond Skjæbne nu tilintetgjort Sandheden af Digterens Ord. Men naar den Gamle Anders Bedel fordom vilde sige os, hvad der hørte med til en Mand's Levetidsbeskrivelse, saa nævne han ogsaa en Betragtning over hans Efterkommere¹. I dem lever Bedel over hele sit kjære Fædreland, og i den mindre Kreds, hvori han tilbragte sine fleste Dage, bevarer endnu ibetmindste Lillebjergets hans Erindringer. Vi ville da ikke foragte den gamle Mesters Anviisning, men til Slutningen kaste et hurtigt Blik ogsaa paa disse levende og døde Mindesmærker².

Velleji, Historiographi Dan. Regis, Ecclesiae Cathedral. Ripensis Decan., Canon. et Sen., Anno atatis 74, Christi 1616, Ripis defuncti, a pronepote J. L. anno 1690 renovatum. Dette ældste Portrait er upaarbejdet det ovenfor S. 99 omtalte af Tobias Gemperlin. Swergius S. 498 siger, at Jo. Laurentsen 1690 lod Bedels Portrait stifte i Kobber; men Udtrykket *renovatum* synes at maatte referere sig til det ældre Maleri, der formodentlig blev restaureret for at lægges til Grund ved Kobberstikningen. Hvem der nu kunde have besørget Restaurationen eller maaske Copien, maa jeg overlade Kunstfjendene at afgjøre efter de eksisterende Malgrier, som jeg strax skal nævne. Kobberstiftet findes i Laurentsens Udgave af Svend Lins., men uden Mesterens Navn. Det er formodentlig det samme, som omtales i Laga Bedels indenlandske Reise II. 293.

²⁵ Af Malerier ved jeg Rede til tre, hvoraf jeg har set de to. Musets Kjenner jeg kun af Anders Bedels Beskrivelse (S. 99). Men det, som jeg har set hos Conferentsraad Bedel i Kjøbenhavn, er malet paa Lærred og hører til en Samling af gamle Familie-Portraitter; det forekommer mig ikke meget at ligne det kobberstufne Portrait. Det andet, som ved velvillig Mellemkomst af Fru Kammerherinde Hønsø, fød Bedel-Heinen, har været mig tilsendt fra Billedgalleriet paa Gausø, er mindre, malet paa Træ og restaureret i en nyere Tid; dette er ganske det samme, som Laurentsen har ladet stifte, og maaske altsaa en Copi af Gemperlins. Original fra Bedels Levetid kan det ikke være, eftersom Ringos Vers er anbragt under det.

²⁶ Borch har givet næsten den samme Tanke paa Latin, og ifølge Swergius skulle begge Digtene være skrevne til samme Tid:

His oculis, hoc ore, suo venerabilis ævo
Vellejus, patrii lux rediviva sui,
Priscorum historias et semisepulta Trionum
Gesta iterum seclis conspicienda dedit.

Rostg. delic. poet. l. c. Hvad er nu Oversættelse og hvad er Original? Kan det oplyse noget, at Ringos Digt findes under Maleriet paa Gausø?

¹ See ovenf. S. 131 Not. 26: *Posteritas*, som det sidste Stykke af en Biographie. Dog ville man i denne Henseende ikke udstrække sine Forbringer for meget. Gladsten tillader kun en kort Overblik, og jeg vil nærmest holde mig til de Linier, som endnu blomstre af Bedels Efterkommere.

² Et vigtigt Bidrag dertil er Genealogia Vellejanæ Familæ, auct. Lagone Matth. Vedel, P. Everd., MS., af 1775. Denne Genealogie er og er mig velvilligen meddelt.

Af Bedels Sønner bleve Søren og Lauge Stammefædre for Familiens tvende Hovedlinier³. Søren Andersen Bedel kom kort efter Faderens Død tilbage til Danmark og besluttede at søge det ved Nads Bors's Affættelse ledige Sognekalde ved Domkirken. Efter at have erholdt sit Testimonium fra Kjøbenhavns Universitet⁴ opnaaede han sit Dnsste og vendte i October 1616 tilbage

af Forfatterens Søn, Hr. Proprietair Jo. Pet. Marc. Bedel til Sophuslund. Jeg har sammenholdt den med mange andre Oplysninger, der ogsaa privat ere mig meddeelte, især af Professor Thorup og Capitain Bengt. Men jeg giver her kun et Uddrag af, hvad jeg saaledes har bragt tilveie.

3 Søren Andersen Bedel er Stammefader for den ældre Linie. Han selv brugte ikke altid det af Faderen antagne Bomærke i Seglet, ligesom han ogsaa var paa Veie til at ombytte Navnet Bedel med Riber (see ovenf. S. 235, 237, 244). I Consistorii Archiv under No. 96 findes et Brev fra ham til Universitetets Rector, Hans Rasmusen Brochmand, dat. d. 6 Novbr. 1631 (medd. af Hr. Kall Rasmusen); Seglet viser der en Paradiisfugl med Omkrift: Severinus Vellejus, og Underkrift: sursum. Men hans Efterkommere holdt ved det gamle Segl i Cirkelform, som det findes paa Kobberstikket i Sv. Liv., hvor ogsaa Bogstavernes Betydning er udtrykt med Ord; ja denne Green af Familien beholdt ogsaa i Seglet den Devise: *coelum undique et undique coelum* (see ovenf. S. 99), der ligeledes findes paa det gamle Maleri, som Conferenteraad Bedel eier. Med Hensyn til det Sagn, at det Bedelske Segl skulde være konstrueret af Tyge Brahe, er det ret mærkeligt, at denne Devise indeholder et Udtryk, hvoraf Brahe selv i et kritisk Dieblif betjente sig. See ovenf. S. 189 Not. 21. — Lauge Andersen Bedel er Stammefader for den yngre Linie, Lagonernes. Hvilket Bomærke eller Segl han selv brugte, derom har jeg ingen Kundskab; men den første (ældre) Green af hans Efterkommere, navnlig Forfatteren af *Genealogia Vellejana*, forlod, som ovenfor bemærket, baade Cirkelformen og Deviserne, og anbragte Trianglen med Bogstaver og Figurer i et fæntet Skjold, prydet med en bevinget Hjelms. Begge Hovedgrene af Familien have ombyttet det enkelte B, som den fællede Stammefader altid brugte, med det dobbelte W; men hvor tidlig denne Forandring er begyndt, kan jeg ikke sige. Derimod har Etatsraad Bedel Simonsen til Elvedgaard, som ved en Slags Adoption fører dette Navn, beholdt det ægte Form. — De to andre Sønner af den gamle Anders Bedel, Hans Lausen Bedel og Hans Andersen Bedel, efterløbte sig ingen Børn; om dem vil jeg henvise til *Terpæger Ripæ Cimbr.* p. 651—52, 656—58. Om Forfærdte anføres følgende i *P. M. Ostrupii et Matthiæ Jani Liber Visitationis Scanensis* (St. Kgl. Bibl. Thott'ske Samling No. 1586 4to) fol. 8b: „Anno 1620 visitavit Dn. Doct. Matth. Episcopus Scholæ Malmogiensæ. Invenit ibi Rectorem, prædictum M. Tausanum, M. Paulo, Episcopo priori, affinitate conjunctum, *hominem ebriosum & socordem. Motus intercessionem Senatus civitatis, indulsit ipsi tamen annum spatium, spe melioris futuræ diligentæ, sed frustra. Anno itaque 1621 11 Maji extrema cum ignominia Scholæ, sine resignatione, exclusus est*“. Han var bleven Rector i Malmø 1616, gik kort efter Faderens Død. (I *Bibl. Rostg.* p. 513 no. 673 nævnes en M. Hans Lausen Riber, Præst i Løsning i Ribe (Aarhuus) Stift, der i Aarene 1617—1628 vekslede Breve med Søren Bedel, og i *Poulsens Catalogus past. dioec. Arhus.* p. 22 anføres ligeledes blandt Præsterne til Løsning og Rorning: „Dn. Johannes Tausen“. Men da han ifølge en Fortegnelse over Præsterne i Aarhuus Stift, som Biskoppen 1620 har indsendt (Consistorii Archiv under No. 84; medd. af Hr. Kall Rasmusen), allerede da var Præst der, saa kan det ikke være Søren Bedels Brøder af dette Navn. Er det maaskee „D. Joannes Tausanus“, Diaconus ved Catharina Kirken i Ribe 1636—1655: *Inscr. Rip.* p. 119. *Ripæ Cimbr.* p. 374?). Endelig havde Bedel endnu haft to Sønner, der begge døde i den spæde Barndom, maaskee endog udøbte, eftersom deres Navne ikke findes: *Bwergius* S. 494. Den ene af dem var (ifølge *Hegelund*) født d. 6 Januar 1590, den anden rimeligvis i det følgende Aar 1591, saa at de efter Alderen have Plads mellem Hans Lausen Bedel og Lauge Bedel.

4 MSS. Vell. *Bibl. Reg.* no. 2153 in 4to Ry kgl. Saml. have et Brev fra Søren Bedel til hans Moder, dat. Kjøbenhavn d. 28 Aug. 1616. Han var altsaa i Faderens Dødsaar kommen hjem fra sin videnskabelige Reise: *Terpæger* p. 660. Brevet selv er for langt til at kunne meddeles her. Man

til Ribe, hvor uidentivt ogsaa hans Brødre og hans Svoger, Biskop Poul Dstrup, samledes med den sørgende Moder⁵. Som Præst tog han sin Bolig i Snogdal og ægtede Raadmand Peder Christensens Datter, Susanne. Hans Døtre bleve Stammemødre til Familierne Seerup og Aagaard⁶; men hans Søn, Peder Sørensen Vedel, Præst i Rejsby og Provst i Hvidding Herred, efterlod sig de to Sønner, fra hvilke de to Grene af Vedelernes ældre Linie

færr deraf, at Søren Vedel var reist til Nyborg for at træffe Kongen, at han, da dette ikke lykkedes, var gaaet til Kjøbenhavn for at lade sig examinere af Biskop Hans Povelsen Resen og de øvrige Theologer og faae sit Testimonium eller Attestatum fra Universitetet, at Biskop Poul Dstrup til samme Tid kom til Hovedstaden og tænkte paa en Reise til Ribe. Mod Slutningen af Brevet skriver han med Hensyn til den foreslaaende theologiske Examen: Jeg haffuer saa meget med disse Theologiske griller oc Ny Phrases at beskille, som den salige M. Hans Lausøen oc hans Successor, ebersø salige fader, intet vist aff at sige i beris Tid.

5 Thura Valvæ schol. ap. MS. p. 79 lærer os, at han blev udnævnt til „Pastor primarius et Canonicus“ d. 11 Octbr. 1616. Jfr. Ablers Raanedøitende S. 126—28. Frost om Ribe Domk. S. 34—35. 40. Min Formodning om, at der har været holdt et Møde af Familien Ribe ved denne Tid, grunder sig paa et Sted i nysnævnte utrykte Brev, hvor der læses: „M. Poffuel haffuer intet vist besluttet, om hand kommer hjem til eder eller icke; dog tender ieg vist, uden hand bekommer større forhindring, at hand kommer med det første, eller maa stee med mig self inden 10 eller 12 Dage; dog ieg intet fuldkommeligen slutte kand i nogen Raade. Mine tuende Middelske brødre. M. Hans Laugøn oc M. Lauge, ere dragne offuer til Slaane til beris Syfter. Kommer M. Lange snart tilbage, da følgis wi samptligen hjem igen, nest Gudts hielp, med gode Tidinger oc vel vdbrette Erinder“.

6 Bwergius S. 494 fgg. giver de tidligere Led af den Vedelske Stamtafle. Søren Anderssen Vedel havde fire Sønner og tre Døtre. De tre Sønner, der fik Navnet Anders, døde alle tidlig; dog blev en af dem, der var født d. 19 Decbr. 1631, Student fra Ribe Skole 1648 tilligemed sin et Aar ældre Broder, Peder Sørensen Vedel. I denne Anledning henvendte deres Moder, Susanne, sig til Berthe Friis, dengang Enke efter Albert Steel til Husinge (+ 1639), fordam Lehnsmænd paa Ribershuus, og Moder til Christen Steel til Husinge, og bad hende at anbefale sine Sønner til at erholde „de Steelers Penge“. Derved menes vistnok det af Christen Steel d. 12 Juni 1647 oprettede Legat for Studenter. Jfr. Hoffmann I. 39 fg. 43 fg. Sæel om Rbhvns. Univ. Coll. o. Stip. S. 115 fg. Jeg har havt Berthe Friis's egenhændige Svar (medd. mig af Hr. Bibliothekar Thorsen) paa denne Begjering. Det er dateret Vallee d. 20 Juni 1649 og indeholder blandt andet følgende: „I schriffuer mig til, Abt Jeg vilde tale med Christen Steel, abt ebersø Sønner mødte begge kliffue Indschreffuen for de Steelers penge, Saa haffuer Jeg taldt Med hannem derom, Saa haffuer den ene saadt Allerede, och den Anden kand intet saa dennem førend det gaær om igien, abt den første Tid er om, Christen Steel haffuer och talb baade med Cangeleren och med Bispen, Abt de mødte saa Kost, och Suarede bispen hannem, abt det schulde stee det første mueligt var“. Foruden den ældre Forbindelse mellem Vedel og Friisernes Slægt, kan endnu erindres, at Søren Vedel havde tjent den afdøde Albert Steel paa hans Sotteseng: Rothed. M. berømm. Efterm. I. 12. — Døttrene vare: 1. Dorthæa, gift først med M. Anders Romborff, Rector og siden Archidiaconus i Ribe, og derefter med Dr. Ludvig Pouch, Medicus og Canik i Ribe. 2. Else, gift med M. Niels Seerup, Sognepræst til Ribe Domkirke, og Moder til sex Sønner, af hvilke Søren Seerup blev sin Faders Eftermann. 3. Mette, gift med M. Christen Aagaard, Rector og siden Lector Theol. i Ribe (skr. Rostg. delic. poet. I. 341 sq.), og Moder til fem Børn, hvoraf to Sønner fortsatte Slægten. — Om Snogdal i Søren Vedels Tid: Ablers Progr. 1836 S. 58. — De følgende Oplysninger om Anders Vedels Efterskommere er kun en kort Oversigt. Jeg har Midler til at gjøre den vidtløftigere; men det vilde ikke her synes mig passende. Paa den anden Side tør jeg ikke indestaae for Rigtigheden deraf i alle enkelte Puncter; thi den ovennævnte Genealogia Vellejana MS., som betydelig supplerer, hvad der fra andre Sider var bekjendt, nævner ikke sine Rødder.

udgik. I Spidsen for den første Green staaer Søren Pedersen Wedel, ligeledes Præst i Reisby, Faber til syv Sønner og Farfader til ni Sønnesønner⁷, af hvilke dog kun Sønnen Peder Wedel, Herredsfoged i Loherrød, fortsatte Slægten ud over sine umiddelbare Efterkommere. Han var Faber til Søren Henrik Wedel, Bogholder ved Kjøbenhavns Brandforsikkring, og denne atter til Dr. Peter August Wedel, Sognepræst til Skaarup, Seminarieforsøger og Amtsprovst over Svendborg Amt. Dr. Wedel efterlod sig trende Sønner, Conferentsraad Severin Henrik August Wedel, Godseier Georg Didrik Wedel og Proprietair Andreas Peter August Wedel: disse og deres Efterkommere danne den første Green. I Spidsen for den anden staaer Nielsenius Pedersen Wedel, Præst i Døstrup og Provst i Loherrød, som Faber til tre Sønner og Farfader til sex Sønnesønner. To af disse Sønner, Søren og Peder, begge Præster, havde Efterkommere⁸.

7 Ældre Linies første Green. Søren Pedersen Wedel, Præst i Reisby, Jubellærer, gift med Mette Dorthea Clausen, D. af Niels Clausen, Forvalter paa Trøsborg, havde syv Sønner og to Døttre, nemlig 1. Nicolai W., Jubellærer, Provst, Præst til Bærum og Drum, hvor hans Søn, Søren, fulgte ham; 2. Søren W., Tolder i Hjerring, Faber til tre Sønner, Søren, Carl og Jens (jfr. *Vaden Christi*. VII Aarb. S. 182); 3. Egibius Peter W. † 1737; 4. Anders W., Præst paa Anholt; 5. Peter W., Herredsfoged i Loherrød; 6. Conrad W., ubentvst Faber til to Sønner, Søren og Peter; 7. Thomas W.; 8. Susanne W., ugift; 9. Dorthea Wedel. Af disse ere dog kun Peter Wedels Efterkommere bekjendte ud over det næste Led.

Peter Wedel, Herredsfoged († 1751), havde fem Sønner: 1. Søren Henrik Wedel, Bogholder ved Kjøbns. Brandforsikkring; 2. Otto Frederik W.; 3. Niels. W.; 4. Nic. Sever. W.; 5. Gregorius W. Kun den fjerdes Efterkommere kjendes.

Søren Henr. Wedel, Bogholder († 1805), havde en Søn og to Døttre. Disse vare: Justits-, gift med Præsten Raasbøou i Kolding, og Severine, gift med Amtsfors. Clausen i Lønder; Sønnen var Peter August Wedel, der døde som Amtsprovst med Biskops Rang 1842, og var Faber til tre Sønner og syv Døttre.

Peter Aug. Wedels Sønner ere: 1. Sev. Henr. Aug. W., Conferentsraad og Revisionsschef i General-Toldkammeret, Faber til fem Sønner og to Døttre: a. Peter Aug. Frederik W., Cand. jur., b. Frands Søren Chr. W., c. Anders Sørensen W., d. Baldemar W., e. Sophus W.; 2. Georg Didrik W., Godseier, Faber til en Søn, Jacob Aagaard W., og to Døttre; 3. Andr. Peter Aug. W., Landmand.

8 Ældre Linies anden Green. Nielsenius Pedersen Wedel, Præst i Døstrup, Provst i Loherrød, Jubellærer, gift m. Cathrine, D. af Jens Nielsens, Præst i Døstrup, havde tretten Sønner og en Datter, hvoraf dog kun tre Sønner naaede en voksen Alder, nemlig: 1. Søren W., Præst i Døstrup og Provst. 2. Peder W., Præst til Hillerød og Hertov og Slotspræst til Frederiksborg. 3. Gregorius W., der døde som Student. Peder Wedel havde fire Sønner og tre Døttre, Poul, der blev Præst i Jellinge, Jens Daniel, der blev Præst i Gyrstinge, Niels, der blev Degn i Adminderød, Gregorius, der var Kjøbmand i Grønland.

Søren Wedel i Døstrup havde syv Børn, hvoraf kjendes: 1. Nielsenius Wedel, Præst paa Fjohr, Faber til Overtrigsgemissair Søren Wedel i Kjøbenhavn og Kirchspleevogt Nielsenius Wedel i Holsten, begge døde uden Efterkommere; 2. Lago Wedel, Præst i Maugstrup, Faber til tre Sønner, hvoraf den ældste døde som Præst i Dahler, den anden, Søren Wedel, er Snebker og den tredje, Lago Wedel, Gulbsmed i Maugstrup, alle tre uden Efterkommere; 3. Anne Lisbeth Wedel, gift med Provst Joh. Peter Brorson, Præst i Døstrup, blev Moder til flere Børn, hvoraf Prof. Brorson, Sognepræst ved Garnisonkirken i Kjøbenhavn. Jfr. *Lengnick's Stammt. over Familien Brorson*.

Lauge Andersen Bedel tog nogle Uger efter Faderens Død Magistergraben i Wittenberg tilligemed sin Broder Hans, vendte derpaa hjem med denne, blev Aaret efter Præst i Bisby i Røherred, senere Capellan og endelig Sognepræst til Catharinestirken i Ribe, saa at han og hans ældste Broder, Søren, i en Række af tolv Aar ved Siden af hinanden vare Sognepræster til hver sin af deres Fødebyes Kirker. Lauge var en velhavende Mand⁹. Med sin Hustru Lisbeth, Datter af Provst Johannes Maurittii i Lønder, havde han syv Sønner, hvoraf de tre atter havde Efterkommere; men kun en af dem, Johan Laugesen Bedel, Præst i Rustrup og gift med Dorthea Ollegaard von Ahlesfeld, blev Stammefader for de tvende endnu tilværende Grene af Bedelernes yngre Linie¹⁰. Den første af disse Grene udgik fra Provst Lauge Bedel, Præst i Rustrup, der i tre

9 Tørpager Ripæ Cimbr. p. 658. I Biblioth. Sevel. II. 176-77 nævnes Συμπάματα, cum summi in Philos. honores Lagoni et Johanni Andreæ Vellejis ad 19 Mart. (1616) decernerentur, a Sympatriotis et amicis interioribus decantata. Witteb. 1616. Blandt disse amici anføres Niogens Breg, Hans Rasmussen Brochmand og Hans Hansen Resen. I Kbhvn's. Universitet's Matricel findes d. 28 Mai 1616 indstrevet: „M. Johannes Andreæ Wellejus Ripensis Witebergæ promotus“. Redd. af Hr. Rall Rasmussen. Begge Brødre, Søren og Lauge, nævnes oftere som samtidige Præster i den berøgtede Hæceproced imod Karen Splid, for hvem et Studemaal, udstedet af Lauge, endnu er bevaret: D. Grenlund om Hæcei S. 173, 175, 211, 215, 228. Abler's Progr. for 1836 viser, at Lauge Bedel under den ulykkelige svenske Krig, da Ribe led saa meget, var istand til at laane Byen Penge.

10 Bwergius S. 497-98 meddeler de ældre Led af Lauges Efterkommere. Han havde ti Sønner og en Datter, af hvilke syv Sønner overlevede ham: 1. Anders Bedel, Pr. i Bilslev; 2. Hans Bedel, Pr. til Andst og Giesten; 3. Søren Bedel, Pr. i Røstved; 4. Johan Bedel, Pr. i Rustrup; 5. Bernd Bedel, Capellan i Ribe, Fader til tre Sønner: Jørgen, Pr. i Dybe, Lauge, Pr. i See, og Christian, Pr. i Raur, hvorfor hans Sen Svend (Pr. i Sahl) stundom brugte Tilnavnet Raur; 6. Egibius Bedel, Pr. i Brøns, Fader til to Sønner, nemlig til Lauge B., Pr. paa Vesterlandsøehø, hvis Sen Bartholomæus blev Præst paa Amrom, og til Andreas B., Pr. i Dähler; 7. Jørgen, der var Student. Bedel Simonson Elvedgaard's Hist. III. 69 fortæller den Anecdote, at disse syv Sønner hjampede saa modigt under Rjebenhavns Belæring 1659, at Kong Frederik til Belønning derfor kaldte de sex af dem paa een Dag til Præster i Lørningelshn, alle saa nær ved hinanden, at ingen af dem havde meer end to Mill for at kunne besøge sin Broder. Dette Træk vilde ikke være Kongen uligt; jfr. Engelstoft's Ann. Ann. 1808. II. 22 fgg. 1809. I. 1-4; Frost om Ribe Domk. S. 49. Men Thorsø's Esterr. ang. Ribe Cathedralsk. 8 Fortsætt. (1837) S. 76 har beviist, at Sagen umuligt kan forholde sig, som den i Aamindelighed fortæller. — Johan Bedel i Rustrup, f. 1631, d. 1692, gift med Dorthea Ollegaard Ahlesfeld, D. af Claus von Ahlesfeld (Bedel Simonson a. St. S. 76), er af disse Sønner den eneste, hvis Efterkommere endnu leve. Han havde fire Sønner og en Datter, nemlig: 1. Peder Bedel, hgl. Høstemeister i Glensborg, 2. Lauge, Pr. i Rustrup, 3. Claus, Pr. i Munkbo, 4. Johan, hgl. Sørriber, 5. Sophie Christine, gift m. Pr. Lambert i Bølling. — Derved skal jeg bemærke, at nogle endnu blomstrende Familier af Navnet Wellejus troe at nedstamme fra Lauge Bedel, og virkelig bruge det Bedelste Bømærke. Alligevel har det været mig umuligt at opdage nogen Wellejus, der virkelig hører til gamle Anders Bedels Efterkommere. Navnlige er det ganske vist, og kan efter fl. Prof. Thorsø's Beskrivelse til mig af Ribe Stoles Protocoler fuldkommen beviises, at Efterkommerne af de to Brødre, Hans Wellejus, Pr. i Nebdager, og Poul Wellejus, Pr. i Perusmagle (altsaa Degnen Thomas B. i Hornedøbel, Præsten Hans Thorning B. i Sønder Omme, Provst Bernh. B. i Glumsø, Løber Ludv. Soph. B. paa Danholm og hele denne Familie), slet ikke høre herhen, men nedstamme fra en Thomas Wellejus, f. 1616, d. 1686, Præst i Svibbing, der antog Navnet Wellejus af sin Fødeby Brille, og fra hvem man er istand til Led for Led at forfølge denne Slægt.

Ægteffaber arlede elleve Sønner¹¹; men allerede med det næste Led uddøde de alle, undtagen Johan Frederik Bedel, Eier af Gudomkloster. Af dennes fire Sønner var den ældste, Lago Matthias Bedel, Præst i Ewerdrup, Fader til Tvillingbrødrene Otto Caspar Valentin Bedel og Johan Peter Marcus Bedel, der begge have Efterkommere, og den yngste, Bernhard Matthias Bedel, Præst i Marstal, Fader til fire Sønner, der ligeledes alle have Sønner. Den anden Green udgik fra Consistorial-Rædsfor Claus Bedel, Præst i Munketo, Provst i Bjergerherred og Eier af Elvedgaard¹², og dennes eneste Søn, Krigsraad Jacob Bedel til Kjærsgaard

¹¹ Yngre Linies første Green. Lauge Johansen Bedel, f. 1665, Præst i Rustrup, Provst, d. 1733, var en rig Mand, beskæftigede sig meget med Chemie, Botanik, Mechanik, og eiede en stor Medaille-Samling. Han var tre Gange gift. Hans første Hustru, Anne Elisabeth, D. af Præsten Friis i Gram, fødte ham syv Sønner og to Døttre: 1. Johan B., 2. Marie Elisabeth B., gift m. Provst Seren Bedel i Døstrup, 3. Frederik B., 4. Bagge B., Degn i Eising, Fader til en Sen, Lago, og tre Døttre, 5. Ulrik B., 6. Cajus B., 7. Cajus B., 8. Joh. Frederik B., 9. Joh. Dorteia B., gift m. Præsten Ant. Monrad i Gl. Haderslev. Hans anden Hustru, Birgitte Sophie, D. af Præsten Allerup i Lem, fødte ham to Sønner og en Datter: 10. Christ. Allerup B.; 11. Christine B.; 12. Joh. Frederik B., Eier af Gudomkloster. Hans tredje Hustru, Marie Susanne Clement, fødte ham to Sønner og to Døttre: 13. Chr. Allerup B.; 14. Peter B., Pr. til Vollerød og Gjerød, Fader til Sennen Lago B. og Datteren Susanne B.; 15. Anne Birgitte B.; 16. en Datter, der døde udøbt.

Johan Frederik Bedel, f. 1722, var Student, og Eier af Gudomkloster, Herre Winkel og Sloy i Gudom; en buelig Bygmester og Landmand, ogsaa Forfatter. Han havde med Maren Staby, en Datter af Procurator Mads Staby, fire Sønner og to Døttre, nemlig: 1. Lago Matth. B., Pr. i Ewerdrup; 2. Chr. Allerup B., theol. Cand.; 3. Mads Staby B.; 4. Birgitte Sophie B.; 5. Anne Marie B.; 6. Bernhard Matth. B., Pr. i Marstal. Den ældste og den yngste Sen forsatte Slagten.

Lago Matthias Bedel, f. 1752, Præst i Ewerdrup 1786, d. 1827, Forfatter af adskillige Skrifter, var Fader til Tvillingbrødrene Otto Caspar Valentin Bedel, først Præst, siden Landmand, og Johan Peter Marcus Bedel, Eier af Sophuslund ved Røstved, fødte 1788; begge have Efterkommere, den Sidstnævnte tre Sønner og en Datter.

Bernhard Matthias Bedel, f. 1759, Capellan i Krøstjøbing, siden Sognepr. i Marstal, d. 1819, havde med Anne Margr. Elisabeth Foltmar syv Sønner og to Døttre, hvoraf følgende overlevede ham: 1. Jacob Lago Matth. B., Kjøbmand i Marstal, Fader til to Sønner og fem Døttre; 2. Bernhard Wilh. B., Skolelærer i Naarup i Fyen, Fader til en Sen; 3. Carl Just Valent. B., Kirkesanger i Horne i Fyen, Fader til en Sen; 4. Peter Aug. B., Skolelærer i Boyden, Fader til to Sønner og en Datter; 5. Marie B., gift med Skipper Bay i Marstal.

¹² Yngre Linies anden Green. Claus Johansen Bedel, f. 1669, Jubel-lærer, Præst i Munketo og Provst i Bjergerherred, Consistorial-Rædsfor, Eier af Elvedgaard, d. 1748, var to Gange gift, først med Sophie, D. af Claus Hansen Raskov og Enke efter Claus Nielsen og Rasmus Jensen, alle tre Præster i Munketo, siden med Anne Elisabeth Amalie Berg, D. af Provst Jacob Berg i Svindinge. Sidstnævnte var Moder til Jacob Bedel, og hun giftede sig efter Claus Bedels Død med Bendo Simonson, Justitsraad, Landsdommer i Fyen, hvem hun fødte en Sen, Claus Bedel Simonson til Elvedgaard, Cancelliraad, der atter er Fader til Etatsraad, Prof. Dr. Laur. Schæbye Bedel Simonson til Elvedgaard (Jfr. Bedel Simonson om Elvedg. III. 61 og 77 og.).

Jacob Bedel, f. 1731, Student, Krigsraad, Eier af Kjærsgaard og Hølsegaard, Forfatter, d. 1807, var to Gange gift, først med Dorteia Holm, Enke efter Hans Bryde til Hølsegaard, siden med Frederikke Louise Dinesen, D. af Justitsraad Dinesen til Gyldenholm. Sidstnævnte var Moder til de tre Børn, og hun giftede sig efter en Skilsmisse fra Jacob Bedel først med Kammerh. Aldr. Christopher de Heinen, og efter dennes Død med Generalleut. Castonter. Efter Bergsøes Statistisk I. 553 er Avels-patentet udstedt d. 1 Septbr. 1826.

Andreas Claus Bedel-Heinen, f. 1791, Kammerj. og Dyfoged, først i Varde, siden i Ribbelsart, gift med Elisabeth v. Krogh, er Fader til en Sen, Kammerj. Jul. Chr. Fred. Bedel-Heinen,

og Hølsegaard. Jacob Wedels og Frederikke Louise Dinesens to Sønner og Datter bleve den ellefte August 1812 optagne i den danske Adelsstand, ved hvilken Leilighed den ældste Søn og Datteren forbandt Navnet Heinen med deres Familienavn, medens den yngre Søn beholdt dette alene: Andreas Claus Wedel-Heinen til Kjærsgaard, Kammerjunker og Byfoged i Middelfart, blev Fader til Julius Christian Frederik Wedel-Heinen, Kammerjunker og Committeret i Generalpostdirectionen; Jens Kraft Dinesen Wedel til Søbygaard blev Fader til fem Børn, hvoriblandt Sønerne Frits Edoard Wedel og Emil Wedel; Dorthea Frederikke Louise Wedel-Heinen ægtede Kammerherre Niels Basse Jønsø til Hindsøgaard.

Disse ere de fire endnu blomstrende Grene af Anders Wedels mandlige Stamme. De mange qvindelige Linier gif efterhaanden over i andre Familier og glemte deres Nedstammelse fra ham; kun Søren Wedels Døtre og deres nærmeste Afkom erindredes stadigt derom, fordi de vare i Besiddelse af den gamle Wedels faste Eiendomme, navnlig det berømte Lillebjerg¹³.

Efterat Wedels Enke og Arvinger havde affundet sig med Capittet i Henseende til Færd paa hans Gankegaard¹⁴ og med Universitetet angaaende

f. 1814, Committeret i Generalpostdirectionen. — Jens Kraft Dinesen Wedel, f. 1793, Eier af Søbygaard, d. 1827, havde med Marie Elisabeth Hillerup fem Børn: 1. Camilla Margr. S. Frederikke, g. m. Kammerj. Niels Krabbe v. Krogh; 2. Frits Edoard, Eier af Strandgaard; 3. Elisabeth Jønsø; 4. Emil, Cand. jur.; 5. Louise Nielsine, død. — Dorthea Frederikke Louise Wedel-Heinen, f. 1796, g. m. Kammerh. Niels Basse Jønsø til Hindsøgaard, Moder til en Søn og tre Døtre.

13 Ludv. Pouch blev Eier af Laarnborg, som han lod istandsætte, og stiftede et Legat, Legatum Pouchio-Vallejanum, til Ribe Skole, ligesom tidligere Bertel Strud stiftede Legatum Struchianum: P. L. Hanssens Progr. 1825 S. 2. — Om Secreterne og Kagaarderne er ovenfor talt.

14 Jeg skal her give et interessant Tillæg, der først senere er blevet mig bekendt, til hvad ovenfor er sagt om Wedels Ganke-Resident's og om hans Omsorg for det hjære Lillebjerg. Hr. Kall Rasmussen har nemlig suudet og meddeelt mig af Trykstedet Lægen. No. 2 fol. 464b-465a følgende Kongebrev til Capittet i Ribe: „Vor Gønst tilførn. Biber, at, efter som De uskkelige haderlig og høilard Mand, Mester Anders Wedel, Kanik der ubi Riber-Domkirke, haver underdanigst givet De tilkjende, hvorledes han der haver besommet en Resident's efter Mester Thomes Knudsens Afgang, som meget skal være forfalden, og samme Mester Thomes's Efterleverste eller Børn ikke skal være formuendes at oprette hvis Slæde og Forsømmelse paa fornævnte Resident's Bygning kan findes og opregnes, hvorføre han underdanigst foregiver, at til samme Resident's skal ligge tre forfaldne Boder med en Raalhøve, hvilket for sit Bærd kunde sælges og des Penge siden at forvendes til Hjælp til fornævnte Resident's Bygning, hvortil I paa vort naadigst Behag skulle have givet Ederes Samtykke, derpaa han nu hos De haver havt Ederes skriftlig Bewis, underdanigst begjærende, Vi dertil ville give vort Samtykke, ba, Paa det Resident's maa blive bygt og ved Magt holden, have Vi det naadigst bevilget, efterat fornævnte Mester Anders haver berettet, at til fornævnte Resident's berforuden eller er noksom Længelse og Bredelse baade med Gaardrum og anden Leilighed, bebendes Eder og befale, at I fornævnte tre Boder og Raalhøve sælger og afhænder for sit fulde Bærd til hvem meest dertfore give ville, siden have Indsende med, at det Bærd forvendes og anlægges til fornævnte Resident's Bygning og til intet Andet. Dog skal der behøvedes og gives af fornævnte Boder og Jord den sædvanlig Jordskuld, som af Arilds Tid ganget haver til Riber-Domkirke. Sammeledes haver og fornævnte Mester Anders Wedel underdanigst begjæret, at han

dets Fordringer paa Raadsensaarets Indtægter¹⁵, synes de for det første i Fællesskab at have besiddet hans efterladte faste Eiendomme¹⁶. Men fire Aar efter Bedels Død blev Skiftet sluttet, saaledes at Moderen fik sin Deel, og Børnene deres, som de senere atter under adskillige Handler med hinanden i Hovebsagen overlode til de i Ribe boende Medlemmer af den Bedelske Familie¹⁷. Ved Mo-

nem maatte forundes for aarlig Jordskyld indtil hans Gaard, han nu i boer, af fornævnte Resdents's Jord tre eller fire Aen bred op fra fornævnte tre Doder, saa langt sig strækker det Steenhuus, han i boer, med Affat, som kaldes Himmerig, og er indlukt imellem begge Steenhuse, som han Eder selv ydermere kan berette. Da, dersom det kan ske uden fornævnte Resdents's Skabe og Fordarvelse og derfra mistes og ombæres, ere Vi og naadigst tilfreds, at han samme Jord af fornævnte Resdents's Eiendomme maa bekomme for en skiallig aarlig Jordskyld, eftersom J Eder selv berom med hannem videre kan forenige. Herefter J Eder derubinden kan vide at forholde. Befalendes Eder Gud. Actum Kolbinghuus den 4 Martii Aar &c. 1584". Man seer her ogsaa et nyt Exempel paa, hvorledes Capitlets faste Eiendomme bleve afhændede i denne Periode. Et lignende Exempel findes i Tydske Regnelser No. 3 fol. 143 a—b (samme Rebb.), hvorefter Mester Anders Sørensen og Peder Jensen, Forstandere for Hospitalet i Ribe, fik Brev om at skulle sælge og afhænde nogle Hospitalets bygfelddige eller øde Gaarde, Huse, Pladser eller Doder og udsætte Pengene paa Rente. 8 Martz 1587.

¹⁵ Raadstuebogen i Ribe d. 23 Aug. 1616: „Velb. Henrik Lange ladet tage Syn over Sal. Mag. Anders Weyles Cannike Resdents i Steenbogade, som sandtes meget brostfaldrig, Vinduerne ud til Gaden og Kirkegaarden braadne. Dertil indfalbet Enken Mette, Sal. Anders Weylis, med hendes Laugværg, Doctor Christen Borum (Borbing), og Mag. Niels Glud, Canniker“ (medb. af Prof. Thorum). Bedel, som ikke selv beboede sin Canikegaard, har vistnok udleiet den; saaledes gjorde Høgelund som Biskop. Høgel. Cal. 1608 b. 9 Martz: „Velb. Niels Krag Secreter vaar her oc oplod ieg faar hannem min Canikegaard“; April: „M. Jffuer Jffuerhøen flytte aff min Canikegaard i Puggaardgade“. Man seer, at Canikegaardene deelte Embedsholigers sædvanlige Skjæbne: de forfaldt, og den, som kunde skaffe sig en egen Gaard, boede helst i denne; de forfalde Canikegaarde bleve efterhaanden ved Salg forvaanlede til en Pengesum, hvis Rente traadte istedenfor Bolig i Natura. Den Røde Bog (MS. Bibl. Reg. Thorske Saml. No. 2030 in 4to) viser, at allerede 1649 mange Canikegaarde saaledes vare afhændede, og at Canikerne derefter optog de Renten af den indkomne Pengesum, ligesom de tidligere havde optaget Gaardene selv. — Af en Notis i samme Røde Bog skalde man troe, at Bedels Enke endnu stod i Gjæld til Domkirken 1631 fra den Tid af, da han førte dens Regnskab. Det er dog ikke ganske klart. Consistorii Archiv indeholder under No. 96 adskilligt angaaende Universitetets Korn efter M. Anders Weylis Død aff Cannikedommen“. Biskop Iver Hemmet skrev d. 29 Juli 1616 til Universitetets Rector, M. Chr. Longomontanus, i Anledning af, at Universitetets Andeel i Raadsensaaret efter Niels Wind endnu ikke var betalt: *causa est, quod Senior Capituli* (d. e. Anders Bedel) *diesum suum obiit; qui procuratores sunt, hic non habitant*; og i et andet Brev til Samme af 22 April 1617: *A morte Wellei nondum accepi frumentum omne, nec butyrum; nullum habemus Seniores apud capitulum residentem*. Siden antog Universitetet Søren Bedel til sin Procurator ved Capitlet, som man seer af et Brev fra ham til Universitetets Rector, M. Hans Rasmussen Brochmand, af 6 Novbr. 1631 (medb. af Dr. Kall Rasmussen). Med Familien Brochmand stod han nemlig i en venstabelig Forbindelse, som sees af et Brev til ham fra Biskop Jesper Brochmand, der takker ham for nogle Riber-Hlyndere: *Terpager* p. 684. Biskop Iver Hemmet fik d. 8 Jan. 1617 Brev paa Anders Bedels Canonicat (Tydske Registre No. 7 fol. 122 a—b; medb. af Dr. Kall Rasmussen).

¹⁶ Thi, endnu før Skiftet var afgjort, solgte Arvingerne i Fællesskab et Huus, ifølge Raadstuebogen d. 11 Decbr. 1618 (medb. af Prof. Thorum): „Sal. Anders Weyles Arvinger, M. Egidius Lauritsen, Archidiaconus, Povel Mortensen, Superintendent i Staane, Mag. Søren Andersen, Canik og Sognepræst, Mag. Hans Andersen Lausanus, Rector i Dalms, Mag. Lauge Andersen, Sognepræst i Vistby, Mag. Hans Andersen Lagonius (jfr. S. 242 Not. 25) og Bertel Struch, Raadmand i Ribe, bortkjøde et Huus i Ribe“.

¹⁷ Raadstuebogen d. 1 Sept. 1620 siger nemlig (samme Rebb.): „Egidius Lauritsen, Archidiaconus, Sidsef Andersbatter, Sal. Mag. Povel Mortensens, Biskop i Lund i Staane, Mag. Søren

derens Død 1633 foretoges en ny Deling, og Søren Bedel kom tildeels ved at affkøbe sine Medarvinger deres Andeel i Besiddelse af Faderens vigtigste Eiendomme: baade Laarnborg og Lillebjerg tilhørte ham¹⁸. Fra ham kom disse Gaarde til hans Døttre og Svigersønner. Den ældste Datter, Dorteia, fik Laarnborg, og hendes anden Mand, Dr. Ludvig Pouch, lod den smukt istandsætte, Taget belægge med blaae Steen, hvoraf Gaarden nu fik Navnet Blaa-gaard¹⁹. Den anden Datter, Else, bragte Lillebjerget til Seeruperne.

Denne Gaard fortjener særdeles Opmærksomhed. M. Niels Seerup, der var gift med Else Bedel, eiede den til sin Død 1685, og efterlod den til sin ældste Søn, M. Søren Seerup, der i nogle Aar havde været ham adfjungeret og nu ogsaa fulgte ham i Embedet. Søren Seerup var stolt af at eie og beboe denne berømte Gaard, og satte en Vre i at vedligeholde Grindringen om, hvad den havde været, og at forsøge dens gamle Brydelses med nye. Han pleiede at datere sine Breve „Lillebjerget i Ribe“; han bevarede Tabula Elliomontana, Portraittet af Hans Lausen og andre Indskrifter²⁰; han anlagde 1695 en dellig

Andersen, Sognepræst til Ribe Domkirke, og Brodre, Mag. Hans Lausan, Rector i Malmø, Mag. Lauge Andersen, Sognepræst til Bistby, Hans Andersen, Conrector i Lund, Bertel Struch paa egne og Hufrues, Anna Andersbatters, Begne give Mette, Mag. Anders Weyles, Afskald for Arv efter deres Sal. Fader, Mag. Anders Weyle, Canik i Ribe“. Ved dette Samstrandebestiftelse fik Moderen vistnok sin Deel udsoudret for sig, og mener jeg, at Lillebjerget har hørt dertil; Bornene fik nok deels hver en enkelt mindre Arv, deels deres bestemte Lodder i de større. Af det følgende maa man formode, at Egibius Lauridsen fik et Huus paa Skolegaden, Poul Dstrups Enke nogle gamle Boder i Bispegaden, og Søren Bedel i Forbindelse med sin yngste Broder en Gaard i Puggaardsgade og Søndergade (Laarnborg?). Thi d. 22 Juli 1626 tilkjøbte Hans Andersen sin Broder, Søren, sin Broderlob i den nævnte Gaard, og under samme Datum tilkjøbte Sibsel sin Moder syv Boder i Bispegaden, som vare hende „arveligen tilfaldne efter hendes Fader“, — ifølge samme Raadstuebog. Efter Terpager Ripw Cimbr. p. 465 kjøbte Søren Bedel nogle Boder der af Fru Else Friis.

18 S Inscr. Rip. p. 24, 53 nævnes Mettes Dødsdag d. 27 Decbr. 1633. At Søren Bedel eiede Laarnborg og Lillebjerg, er neppe at omtvile, da hans Svigersønner siden fik disse Gaarde. Hans Broder, Lauge, tilkjøbte sig d. 10 Septbr. 1642 (efter Raadstuebogen), altsaa sex Aar efter at han var bleven Præst ved Catharinestkirken, et Huus paa Skolegaden, der støbte op til hans eget og til Lillebjerget, af sin Søstersøn, Hans Egibiusen, Rector i Kalborg. Dette Huus har vel udgjort en Deel af den Bedelske Arv, der var tilfalden Egibius Lauridsen og Marine.

19 Terpager Ripw Cimbr. p. 544. Galthen Bessr. over Ribe S. 68—69. Prof. Thorum har meddeelt mig, at Laarnborg eller Blaa-gaard efter Elisabeth Kragelund, Dr. Pouchs Enke, Død blev solgt til Rager Wichmann, af hvem Biskop Hans Adolph Brorson kjøbte den, istandsatte den og fik den ved forskellige Transactioner gjort til Bispegaard. Det ene af Laarnene, som endnu i Galthens Tid var tilbage, lod Biskop Herg nedbryde og forandre til en Vestibul.

20 Terpager Ripw Cimbr. p. 541. Galthen S. 70. Eierne efter Søren Bedel vare altsaa Niels Seerup til 1685, hans Søn, Søren Seerup, til 1736. Gaardens Inscriptioner og Herligheder paa Søren Seerups Tid, see Inscr. Rip. p. 157—160. Trykkeriet paa Lillebjerg eksisterede derimod vistnok ikke mere. Det er rimeligvis ophørt, da Bedel ved Tabet af sit Præstatur led et saa betydeligt Skaar i sine Indtægter. Jeg har i det mindste ikke set noget der trykt Skrift senere end Aaret 1593, da Bedels Prædikener og Helvæveri Almanak udkom derfra. Men Grindringen om Trykkeriet vedligeholdt sig længe efter og Gaarden synes at være bleven kaldet ifølg snart Lillebjerg snart Trykkeriet. I Ribe Raadstuebog er under 5 Febr. 1653 læst: „Su sjaanne, fl. Mag. Søren Andersen,

Blomsterhave eller botanisk Have, over Indgangen til hvilken man læste Begynderbogens bogstaverne af hans og hans anden Hustrues, Dorthe Margrete Terpagers, Navne; han opsatte i Haven selv denne Inscription:

Saa blomstres Lille-Bjerg end efter Himlens Lyfte,
 Hvor Mester Anders lod de Danske Skrifter trykke,
 Hves Tilnafn Bedel var: hans Sønne-Daatters Søn,
 Som fulgte dem i rad, gjør Instenlenkket Bøn,
 At Bedels blandet Sæd med Seerups Affoms Græde
 Maa blomstres i Guds frygt og ikke legges øde,
 Imens om Liller og Bierge svever Vind.

Bønør Gud Huusets Vert, som Hafven rettet ind²¹.

Men efter Søren Seerups Død 1736 kom dog Lillebjerget ud af Bedels Familie, og havde vel i et Tidrum af en Snees Aar været forvandlet til en Kjøbmandsboutik, da Biskop Hans Adolph Brorson blev Eier saavel af det som af Blaagaard; men da han nu vilde vælge sig en ny Gaard til Bispepresidents stedenfor den ældre, der laae ligeoverfor Lillebjerget, saa vandt Blaagaard Briesen for dette, og tre Aar før sin Død folgte han Lillebjerg til Stoleholder Christian Cramer²². Denne berøvede dog endnu ikke Gaarden alle de Bedelske Emblemer: det gamle Bomærke skinnede endnu i hans Tid over Lillebjergets Dør. Men derpaa var det i henved en Snees Aar i Hænder, der ikke skaanede dette berømte Mindesmærke, og den nuværende Eier, der kjøbte Lillebjerget 1809, mindes ikke mere ved dette om sin Eiendoms forsvundne Herlighed²³.

Lillebjerget ligger endnu paa den gamle Plads; men det er ikke mere Anders Bedels Lillebjerg. Hans Kuppel er sjunken, hans Bibliothek,

lader vurdere de Stervboet tilhørende Huse: 1. Adelhuset i Skolegaden med tiliggende Have og tre Bag Huse, som kaldes Lillebjerget eller Trykkeriet, for 1850 Eldr." o. s. v. Man vilde ogsaa erindre, at Rabs Rostad blandt Lillebjergets forudms Mærkearbejder især fremhæver Trykkeriet. See ovenf. S. 88 Not. 14.

²¹ I Ripæ Cimbr. p. 714-716 findes et vidtloftigt alfabetsigt Catalog over alle de noti ignotique orbis flores, herbæ et arbores, der fandtes i Lillebjergets af Seerup anlagte Have. Paa Inscriptionen over Døren stod Aarstallet 1695, som vel altsaa er det Aar, da Haven blev anlagt. Det anførte Vers: Inscr. Rip. p. 160.

²² Efter Søren Seerups Død ciedes Lillebjerg af Kjøbmand Eskild Simon sen og siden af hans Søn, Student Povel Simon sen; men d. 20 April 1757 blev det tilkjøbet Anne Gosmann, Enke efter Provst Laurids Lund, Præst til Herstedester og Herstedvester i Sjælland, og af hende fik atter Biskop Hans Adolph Brorson Skjøde paa det d. 15 Mai 1759. Han folgte det ved Skjøde af 14 Aug. 1761 til Stoleholder Christian Cramer. (Mebb. af Prof. Thorup).

²³ Galtzen, som skrev 1792, siger S. 70, at Bomærket endnu stod over Indgangen til Huset, der dengang beboedes af Rab. Cramer, formodentlig Stoleholderens Enke; men efter Thorup havde Vertshuusmand Laurids Pedersen allerede siden d. 15 Decbr. 1789 Skjøde paa Lillebjerget, og han tilkjøbte det d. 29 Decbr. 1809 til den nuværende Eier, Kjøbmand Jens Knudsen, der selv beboer Korsbrodregaard og har ubleiet Lillebjerg til Postmesteren i Ribe, som der har Bølg og Contotr.

Museum, Trykkeri, Inscriptioner ere ødelagte, hans lærde Baabenmærke er sønderbrudt. Som Bedelss Mindesmærke er Lillebjerget at betragte som en Ruin. Men gennem Død og Undergang gaaer Veien til Livet i Historien, hvor ogsaa denne Ruin vil minde om Anders Bedel og mindes med ham²¹.

²¹ Om det nuværende Lillebjerg skrev Prof. Thorup i Bibe mig saaledes til: „Lillebjerget er nu en ganske almindelig Bygning med to Etager af Grundmuur. Den har baade Vort og Gadedør, og Bomærket sandtes — hvilket jeg med Sikkerhed troer at erindre — over Døren. Men paa den Tid var Gaarden opført af Binbingsværk, hvilket ogsaa var Tilfældet med flere af Byens anseeligste Bygninger fra den ældre Tid“. Dvens. S. 124 Not. 21 har jeg søgt at forene denne Vaastand med Udtrykket domus lateritia hos Lerpager, hvis Beretning finder Bestyrkelse i det nylig anførte Kongebrev af 1584 (S. 266—267), der netop kalder Lillebjerget et Steenhuus.

Register.

- N**agaard, Chr., 249. 254. 262.
 Nagesen, Peder, 174.
 Nahuus, 159.
 Najær, 179.
 Nalborg By, 158; Slag ved, 158. 174.
 Nalborghuus, 56.
 Nalborg, Hans, 58. 181.
 Narhuus, 157. 158.
 Narhuusgaard, 56.
 Narhuus Skole, 16.
 Narre (Drue), 20.
 Narsleb, Christ., 111. 128.
 Abbreviaturæ, 228.
 Abcdarius libellus, 14.
 Nibel, Ronge, 142. 169. 188.
 Nibildgaard, Læstel, 16.
 Nibsalon, 69. 168.
 Nidalbert, Erkeb., 106.
 Adamus Bremensis, ed. Vell., 5. 97. 100. 105. 106. 107—10. 111. 113. 229; De situ Dan., 107. 108. 168; Codices, den Soranske og Wienske, 97. 105. 108; Andre Codices, 105—6. 108.
 Nideløfane, den syenste, 59.
 Nideløfhistorie, 143. 155. 186; Hentil Ranpau, 180.
 Nideløfmand, boende i Kjøbstæderne, 178.
 Ediles ecclesie Ripensis, 233. 234. 235.
 Nilius Spartianus, 229.
 Nisverling i Arbejde, nødvendig Svile for B., 173. 227.
 Ngerøhuus, 156.
 Nggerfrog, 234.
 Nguet Hedvig af Anhalt, 152.
 Ngrippa, Corn., 169.
 Nhlefeldt, Bened., 180; Dorthea Mllegaard, 264; Gøbste, 169.
 Nhners Digtighed efter Bedels Rening, 60—61.
 Nimoinus, 98. 106. 109. 229.
 St. Nibanus, 168.
 Nibertsen, Hans, 26; Hent. 240; Peder, 165.
 Nibertus Stadenstø, 170. 229.
 Nibinus, Petrus, 40.
 Nibrecht, Hert. af Refl., 169.
 Nieneste Gud i Himmerig, Ps. af B., 174.
 Nifred, R. i Engl., 170.
 Nllegorie, 182.
 Nlmanaf, tr. paa Lillebj., 165.
 Nlmindeyøfsef, 178.
 Nmagerbro, 35.
 Nmbrosius, 230.
 Amerinus, Jo. Laur., 19. 117. 120. 121. 234.
 Nmletøfede, 90.
 Nmrom, 157.
 Nnders af Slagelse, 168.
 Nnders Sunesen, Erkeb., 219.
 Nndersen, Bjørn, 38. 56. 57. 58. 59. 65. 66. 67. 77. 82. 158.
 Nndersen, Evert, fra Ranbøfr., 38. 43; Hans, 38; Lauge, 248; Ramme, 242.
 Nndrea, Jac., 49. 113.
 Nndøager, 212. 233.
 Nndst Sogn, 160.
 Nnglernes Herkomst, 104.
 Nnnalet, danske, 168.
 Nnnalet, franske, 109; friske, 219; høiftenst., 219. See Krenifer.
 Nne, Fred. II Søster, 76.
 Nne, Chr. IV Søster, 151. 160. 161. 191. 192. 219.
 Nne, A. Bedels Datter, 147. 213. 236. 245. 250. 268.
 Nne, Grundets Hustru, 213.
 Nne, Peder Hegelunds Hustru, 214. 215.
 Nne, Borgerm. Soren Jacobsens Hustru, 215.
 Nnonius, 98. 106.
 Antichristus Romanus, 5. 62. 64. 68. 69. 70 (144).
 Antvorskov, 152; Synode der, 13. 17.
 Appendix Saxoniana, s. Paralipomena.

Aquilonius, Bertel Knudsen, 248.
 Arcemboldus, Ant., 145.
 Archidiaconat i Ribe, 137. 138. 236. 262.
 Archiver, offentlig., 125. 126. 195; Geh.-Arkivet,
 6; i Ribe, 6; i Vejle, 6; paa Agerøhuus, 156;
 i Marhuus, 157; i Viborg, 157. 220; i Na-
 riager, 157.
 Arcander, Niels, 199.
 Arc, 90. 109. 137. 170. 229.
 Argumentum hist. Dan., 140-44. 257.
 Aristocratie i Danm., 60.
 Aristocratiemus, Bebelø, 54. 60.
 Aristoteles, 31. 137. 229.
 Arithmologia Ethica, 31. 77.
 Arrebo, Anders, 248.
 Articuli, objecti episc. pontif., 140. 169.
 Arvefjød, 236.
 Arvid, s. Are.
 Asculanus, Enoch, 145.
 Aslac, Conr., 147.
 Asmild Kloster, 158.
 Asmundtorp, 57.
 Astrologie, 30.
 Augurium in electionem Chr. IV, 115.
 August, Churf. af Sachsen, 76. 84. 113. 114.
 Augusta, Chr. IVs Søster, 151.
 Augustinus, 230.
 Aurifaber, So., 26. 49.
 Aut mors aut eminere, 45. 164.
 Autemar, 229.
 Aventinus, So., 170.
 Aviser i 16de og 17de Aarh., 240.
 Avelø og Valborgs Viser, 176.
 Avelsen, Svær, 169.
B
 Babels Laarn, 129.
 Bacchius de venenis, 240.
 Baden, Jac., 259.
 Bagger, Hans, 247.
 Balder og Rune, hans Dyd, 174.
 Ballum, 139. 212.
 Bang, Claus, 58; Hans, 248.
 Banner, Frants, 170.
 Barbarolexicon, 229.
 Bard, Laur., Pr. i Remvig, 196.
 Barbewic, 110.
 Baroch, Lorb, 216.
 Barocii (Fr. Cosmographia?), 94.
 Bartholin, Svær, s. Bertelsen; Laur., s. Ber-
 telsen; Thom., 259.
 Bartholom. de Sacchiø, s. Platina.
 Basilus, 230.
 Baumgartner, Pier., 33.
 Bavarius, Conr., 248. 249.
 Beatus Hyennus, 170.
 Bed, Saach., Lange, 206; Sivert, 205. 206. 221.
 Beder, L. N., Prof., 29. 249.

Beda, 109. 170. 229.
 Begravelse ved Fædrenegaarden for Abels-
 mænd, 66.
 Belæstheb, Bebelø, 109. 229.
 Benach, 218.
 Bendtsen, Anders, 198.
 Benedikt, Laur., Bogtr., 226.
 Berg, Frants, 121. 212.
 Bering, Wit., 254.
 Bernarbus, 168. 230.
 Bersusø, 137. 229.
 Bertelsen, Anders, 11-12. 16; Svær, 67. 75.
 97. 105. 116; Laur., 13. 92. 95.
 Bethlehem, Capel i Ribe, 127.
 Beyer, Hbsal., s. Pederfen.
 Bibelhistorie, 144.
 Biblia vulgata Hieron., 240.
 Bibliotheker, b. St. Rgl., 5; paa Rbhøns. Glm.,
 49. 124. 125. 205; Universitetet, 5. 49. 125.
 224. 254. 255; Vetus, Franciscana, 125; i
 Capitel og Kloster, 155. 156. 157. 161. 162.
 170. 201; i Lund, Roeskilde, 159. 161; i
 Sorø, 97. 133; i Marhuus, 158; i Ribe, 127;
 i Thronhjem, 156; Dannefjelds, 140. 258;
 Sf. Ørenbøls, 162; Dem. Rangsø, 107. 128.
 162; Rosgaards, 140; Hans Swanings, 127;
 Anders Bebelø, 125-28. 165-70. 254; Sø-
 ren Bebelø, 168. 224. 254.
 Bjerg, 179.
 Bilb, Margr., Henrik Friis's, 73. 74. 75.
 Bilde, Beate, 126. 150. 171. 175. 183. 210;
 Claus, 126-27; Efte, 47; Oluf, 189; Dm.,
 47. 66. 126. 158. 169; Peder, 59. 93; Steen,
 71; Steen, 191.
 Bind, Jac., 46.
 Biographier, bered Indhold, 131.
 Birkerød, Jens, 62.
 Birgerfen, Peder, 232.
 Birgittes Bog, 170.
 Birka, 108.
 Bispegaard i Ribe i ældre og nyere Tid, 124.
 Bispegade i Ribe, 124. 268.
 Bispekrønike, Svitsfelds, 221. 222.
 Bispekrøniker i Bebelø Bibli., 170.
 Bispevalg i Ribe, 195-98.
 Bjørn Jernsøde, 168.
 Bjørn, Trub, 179.
 Blaagaard, 6. 124. 268.
 Blesingske Runestene, 230.
 Blichert, Niels Gudme, 112.
 Blichfeld, Chr. Ottesen, 48.
 Blodregn, 152.
 Bløndus, Flav., 170.
 Boder i Bispegaden, 124. 268.
 Bobinus, So., 71. 129.
 Boethius, Geo., 26; Bert., 109. 168. 170. 228.
 Bogferere, 125.

- Bogfjeb, Bedels, 125. 170. 240; Bogpriser, 239.
- Bogtrykkeri, gl. i Ribe, 164; Gubbr. Thorlakssens, 162; Bedels, 149. 164-65. 268-69.
- Boller, 92. 122. 178.
- Bomærke, Anders Bedels, 99. 124. 163. 261. 269; Søren Bedels, 261.
- Bongarsius, Jac., 147.
- Bonifacius, 168.
- Bonnus, Herm., Dovers. af Carion, 23.
- Bonum, 212.
- Borch, Ole, 259. 260.
- Borbbøener, 54. 55.
- Borbing, Jac., 26. 28. 169; Chr., 267.
- Borbsamtaler, Jarbe, 55. 71.
- Borgeleier, kongelige, 116.
- Borgerabel i Rjebst., 10. 121.
- Borgsmed, Peder, 86.
- Borrebj, 66. 75.
- Borup, Morten, 16. 17. 25. 55. 175.
- Borvhilde, Droun., 90. 169.
- Bothwell, Fr., 191.
- Brahe, Familien, 179; Jørgen, 27. 28. 29. 30. 34. 35. 46; Otto, 27; Steen, 188. 190. 194. 198. 209; Tyge, til Knudstrup, 4. 27. 28. 29. 30. 32. 34. 35. 38. 43. 46-47. 57. 71. 78. 80. 81. 95. 96. 98. 99. 115. 147. 148. 153. 154. 158. 159. 162. 163. 164. 165. 166. 179. 183. 189. 192. 194. 199. 200. 216. 217. 218. 232. 253; Tyge, til Hammer, 115. 180.
- Brand, Matth., Bogtr. i Ribe, 164; Simon, Bogtr. i Odense, 164.
- Brande, 212.
- Brandt, C. J., Cand. theol., 174.
- Braunii Theatr. Urbium, 184. 240.
- Bredal, Rik, 12. 13. 15; Rasmus, 12; Anders, Rabs, Palle, Peder, 13.
- Breininge, 234.
- Breitenborg, 162.
- Brinch, Svrr, 86.
- Bringstrup, 242. 244.
- Broschmand, Hans Rasmussen, 264. 267; Jesper Rasmussen, 245. 248. 267.
- Brorson, Chr. Fred., Prof., 7; Hans Adolph, 268. 269.
- Brunsvigste Heide, 237.
- Braun, Hans, Bogtr. paa Lilleb., 165. 175.
- Braun, Peder, 21.
- Bryllupsbreve i 16de Aarh., 97.
- Bryllupslove for Ribe, 97.
- Brylle, Ant., 232.
- Buch, Anders Riffelsen, 52.
- Buchanan, Geo., 71. 170. 192. 229.
- Bucholger, Abr., 170.
- Buch, Sac. Hansen, 181. 252; Martin, 182; Niels, 12. 73. 182.
- Bughagen, Jo., b. Eldre, 55. 63. 182.
- Bughagen, Jo., b. Yngre, 37.
- Burand, Jo., 71.
- Bygholm, 10. 92. 179.
- Casar, 137. 229.
- Calendarier, 151.
- Calendarium, Bedels, 206. 224. 225. 255.
- Calpini Lexicon, 239. 254.
- Calmarfrigen, 247. 248; dens Historie, 219. 247. 250.
- Camben, Will., 71. 154. 216. 217. 229. 249. 250.
- Camerarius, Joach., 27. 28. 30. 31. 32. 33. 39. 45. 77. 113; Philip, 33.
- Canifegaarde, 116. 123. 162. 267; ublede, 162. 267; optered, 123. 267.
- Canonicater i Ribe, 63. 82. 83. 98. 116. 121; Indtægt af hvert, 212. 234; i Roeskilde, 47. 98. 114; Bedels Indtægter, 212.
- Cantorat i Ribe, 137.
- Cantoler, Jens, f. Biskop.
- Capitaneus, Petrus, 26.
- Capitel i Ribe, 120. 137. 150. 227. 232. 233; Adspittelst af bets Gode, 234. 267.
- Carions hist. Rarebog, 23. 40. 54.
- Carl b. Store, 104. 110. 141. 227.
- St. Carls Levnst, 79. 204.
- Carl V, Keiser, 169.
- Carl Knudsen, R. i Sverrig, 170.
- Carmen grat. ad Jacob. reg., 161; ad Petr. Munk, 61; in effig. Christ. IV, 210; T. Brahe, 166; Melanchthonis, 166; N. Kaasii, 166; dicol. tristr., 232. 247; in Hvenam, 148.
- Carlovicinus, Christoph., 30.
- Catalogus episc. Bremens., 107. 110.
- Catechismus, 14. 213.
- Catharinckirke (Sortebroder) i Ribe, 116. 235. 241. 264.
- Celter, 136.
- Censura morum hos Capitlet, 121.
- Chemis, 40. 71.
- du Chesne, Andr., 71.
- Chorographie, Danmark, 132. 141. 145. 147. 149. 152. 158. 159. 171. 172. 225.
- Christendommen's Indførelse, 144.
- Christendommen's Fortrin, 51. 77.
- Christensen Beile, Anders, 44. 58.
- Christensen, Anders, 221.
- Christensen, Peder, Fors. af den Rystrupske Almanak (Ripæ Cimbr. p. 605-6), 57.
- Christensen, Peder, Raadmand, 262.
- Christensen, Søren, Sognepræst i Selsinger, 198. 199.
- Christian I, 69. 79. 112. 142. 187. 204. 221. 227.

- Christian II, 13. 14. 54. 59. 112. 143. 169. 204. 219. 221.
 Christian III, 12. 15. 17. 28. 93. 98. 111. 121. 126. 143. 169. 195. 221.
 Christian IV, 11. 45. 96. 97. 111. 115. 125. 140. 152. 153. 161. 189. 190. 196. 204. 208. 209. 210. 217. 219. 223. 227. 236. 237. 241. 247. 255.
 Christian, Bisp i Ribe, 17.
 Christiansen, Lauge, 173. 174. 181. 216.
 Christopher I, 142. 169.
 Christopher II, 79. 112. 142. 151. 169. 206.
 Christopher af Bayern, 79. 112. 142. 169.
 Christopher, Gr. af Dithenb., 169.
 Christopher Fragtubst, 38.
 Chronologie af Bedel, (89.) 104. 132. 143. 145. 150. 151. 152. 154. 205. 206. 219. 223. 227. 255.
 Chronologia Sorana, Henr. Bejers, 151. 255.
 Chronologiæ Danicæ opus novum, 152.
 Chrysostomus, 230.
 Chrysostomus, Nic, 16. 17. 125.
 Cyraeus, Dav., 26. 27. 40. 71. 170; Germ., 171.
 Cicero, 137. 229.
 Cimbrer, 168. 172; som Danmarks Urfolk, 136.
 Cimbriehavn, 158. 159.
 Cipe, Sidse, Bedels Datter, 124. 149. 213. 236. 262. 267. 268; Bedels Moder, 11. 16. 213.
 Classikere, gamle, i Bedels Bibl., 168.
 Classikere, læste af Bedel, 229.
 Clausen, Peder, 225.
 Clemesen, Eskild, Pr. i Grimstrup (+ ? 1581: Høgel. Cal.), 20.
 Climacteriske Aar, 246.
 Coelum undique, 99. 189. 261.
 Colbing, s. Kolbing.
 Colerus, Jac., 150.
 Collectanea de orig. nom. Julæi, 61—62.
 Collegium Sapientiæ i Heidelberg, 237. 238. 239.
 Colonister, tybste, i Staderne, 120.
 Cometer, 51.
 Comment. de scrib. hist. Dan., 102—3. 257.
 Kommunalforsætning, Stadernes, 10—11. 120.
 Commungods, Ribe Kapitels, 138. 139.
 Conradus Ursperg., 109. 170. 229.
 Corallium, 240.
 Coronatus, s. Evert Andersen.
 Crato, Joh., 31.
 Crellius, Paul., 41.
 Critik, Bedels, 88. 89. 109. 110. 129. 130.
 Cromerus, M., 170.
 Crypto-Calvinisme, 76.
 Cujacius, Jac., 28.
 Curcellius, Will., 147.
 Curriculum vitæ Andr. Vell., 4. 8.
 Cyprianus, 230.
 Cyraeus, Barthol., 106.
 Cyrillus, 230.
 Cöln, 66.
 Daa, Claus, 66.
 Dagbog over Bedels Reise i Danmark, 159.
 Dagsmars Bise, 175.
 Datum Kloster, 74.
 Dan, Ronge, 84. 112. 137. 141. 172. 216. 219. 221. 222. 223.
 Danaer, ikke de Dansteds Stammefædre, 137.
 Dancy, Charles, 54. 56. 57. 71. 96. 127. 146. 166. 205.
 Danaer, 136.
 Danmarks Ravn, 40. 136. 216; Historie, af Bedel, 185. 186. 223—27; Indledning og Tom. I, 171—72. 188; Tom. II, 187. 206. 256; Tom. III?, 256. 258; Geographie, 141, s. Chorographie, 141.
 Danmarks Forbindelser med Skotl. og Engl., 71.
 Danneffjeld, Chr., 140. 258.
 Dansteds Herredømme i England, 110.
 Dandigerne, 65.
 Dapiferi Canonikat i Ribe, 212.
 Darum, 212.
 Davids Psalmer, læste i Skolerne, 14.
 Decanat i Ribe, 112. 113. 137. 138. 139. 204. 221.
 Despauterii, Jo., Syntaxis, 14; Rudimenta, 18.
 Deviser, Bedels, 163—64. 166. 167.
 Dialectik, i Skolerne, 18.
 Dioborus Siculus, 156. 229.
 Diogenes Laertius, 77.
 Dionysius Cato, 14. 77.
 Ditmarskens Historie, 25. 143. 169. 170. 186.
 Ditmarskerkrigen, 179.
 Ditmarus Merseb., 168. 229.
 Doctorgilder, 55.
 Dogme om Radværen og Christi Etgends Ubiquitet, 49. 50. 113. 114; om Retfærdiggjørelsen, 50; om Verdens sidste Liber, 51.
 v. Dohna, Christophher, 64.
 Donatus, 14. 213.
 Dorthé, Hans Lausens Datter, 118. 196. 222.
 Dorthé Sorensdatter, gift m. Bertel Struik, 236.
 Dorthé, Soren Bedels Datter, 254. 262. 268.
 Dorthé Hansdatter, 58.
 Dorthéa, Dronning, 65.
 Dorthéa af Manesfeld, 152.
 Draxholm Eist, 221.
 Dresfelberg, Anders, 121. 138.
 Dubravins, Jo., 170.
 Du Plat, Kammerherre, 7.

- Durnhofer, Laur., 41.
 Duvin, Peter, 90. 168.
 Dybvad, Sorgen, 51.
- E**
 Ebo af Rheims, 110.
 Eber, Paul, 40. 41.
 Edmund d. Hellige, 168.
 Edvard, K. i Engl., 170.
 Egennavn, danske, 228.
 Eglinus, Raph., 150.
 Eisenberg, Elias, 255.
 Elefantordenen, 47.
 Elias, Bisp i Ribe, 17.
 Elisabeth, Dronn. af Engl., 153. 192.
 Elisabeth, Hertuginde af Meckl., 148.
 Elisabeth, Chr. IVs Søster, 161.
 Elise, Datter af Jac. Hasebard, 58.
 Ellen, s. Helene.
 Elogia over Bedel, 259-60.
 Else Vedel, 262. 268.
 Elfvandsviser, s. Fragita.
 Embden, 220.
 Engberg, 212.
 Englands Historie, 170; af nord. Rlder, 104. 217.
 Ennættede Kar, 246.
 Ens, Gasp., 146.
 Eobani Psalterium, 18.
 Epitaphier af Bedel, 100. 232.
 Erif, en dansk Adelsmand paa Bedels Tid, 133.
 Erif Siegod, 142. 226.
 Erif Emun, 142.
 Erif Sam, 112. 142.
 Erif Plospenning, 142. 168. 169. 222.
 Erif Clipping, 142. 151. 169. 205. 226.
 Erif Menved, 79. 140. 142. 169. 255.
 Erif af Pommern, 142. 169. 220.
 Erif XIV, K. af Sverrig, 169. 170.
 Erif (Dial), hans svenske Krønike, 109. 170. 219. 229.
 Erifsen, Erif, 170; So., 147; Sorgen, 52; Riels, hans Karfæde, 169.
 Erlandsen, Jac., 169. 187.
 Estrup, 233.
 Estvabgaard, 61.
 Ethnographic, Bedels, 132. 135. 141. 171. 172. 223. 226.
 Ethographic, Bedels, 141. 171. 172. 223. 226. 230.
 Etymologicum Danic., 228.
 Euripides, 229.
 Eusebius, 230.
 Ewald, Joh., 250.
- F**
 Fabricius, Jac., 147; Wtl., 209 (Georgii? poetæ vet. eccles., 94).
 Fabricius-Møller, 7.
- Facetus, 14.
 Falster, Chr., 257.
 Fanninget, Hans, Oluf Pedersen, 21; Sorgen, 242. 244.
 Fanee, 139.
 Farfen, Jens, 196. 198. 199.
 Fax antiquæ linguæ Goth., 228.
 Fæstet, Røgens, 51.
 Fellerupgaard, 158.
 Ferdinand af Meckl., 218.
 Ferrinarius, Jo., 41.
 Fielkinge, 158. 159.
 de Fine, Arnold, 143. 206. 256.
 Finke, Thom., 189. 217.
 Finne-Marl, 136.
 Fjortende Kar som Epøke i Undersøttungen, 15.
 Flacius, 40. 71.
 Fleming, Peder Jacobsen, 96. 147.
 Flensborgske Rjebmand, 236. 237.
 Flores Epigrammata, 240.
 Foerd, Cl., 51. 125. 165.
 Foldingsdrø, 196.
 Folkesagn, 158.
 Folkesange, s. Stampeffter.
 Fortale til Bedels Krønike, 171. 223. 257. 258.
 Forum Rom., 239.
 Fosø, Anders, 85. 130. 151. 173. 259; Dødb. So., 26. 43.
 Fragtkubste fra Danmark til Lybfl., 33. 38.
 Francfort, So., 20. 26. 27. 28. 34. 35. 37. 58. 67. 68. 71-75. 78. 84. 116. 120.
 Francus, Antipas, 150.
 Frankfurt a. Rh., 237. 238; Reuse, 258. 239.
 Franfrig, 169.
 Frants Bogfører, 125.
 Frederik I, 126. 143. 169. 204. 215. 221.
 Frederik II, 25. 28. 33. 34. 35. 47. 48. 49. 52. 53. 65. 75. 82. 84. 91. 92. 93. 95. 96. 107. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 121. 140. 143. 149. 150. 152 (Sigpr. over ham, 153). 164. 167. 169. 194. 195. 208. 219. 222; hans Historie af Bedel, 185; af Krag, 195.
 Frederik II, Keiser, hans Affaaelse af Slavlen, 169.
 Frederik IV, Churf. af Pfalz, 236. 237. 241.
 Frederiksberg, 57. 84. 96. 179. 180. 197.
 Freginus, Mar., 145.
 Friis, Adelsrid, 74; Albert, 93. 122. 179. 182. 183. 184. 194. 202. 203. 211. 215. 222; Anne, d. Hilde, 74; d. Jngre, 75; Herte, 247. 262; Christ., til Borreby, 66. 189. 209. 254; Christ., til Kragerup, 112; Else, 124. 268; Frederik, 66. 189; Henrik, 56. 73. 75; Johan, Cantiler, 25. 35. 42. 45. 46. 47. 48. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 69. 70. 72. 74. 75. 79. 80. 82. 86. 91. 92. 93. 111.

126. 133. 189. 204; Sigpr. over ham, 5. 67. 75; Karine, 54. 56. 59. 75; Riels, 65. 66. 93. 122; Søren, 247.
- Friferne's Historie, 170.
- Frode, 69. 172. 180. 195.
- Frosfarvud, 170.
- Funccius, Jo., 170.
- Fusingsø, 215. 262.
- Fyen, 73. 74. 80. 147.
- Fædrenlandsfjærlighed, Bedels, 103.
- Færserne, 170.
- Fenfs, D. F. L., født Bedel-Heinen, 7.
- Førølev, 205.
- Gagninus, Rob., 168. 170. 229; Alex. d. e. Gagninus (nebenfor).
- Galfredus Mon., 229.
- Galt, Gjord Pedersen, 122. 179.
- Gamsted (=: Gamst), 158. 159.
- Gauner, 164. 260.
- Gemperlin, Tob., 98—99. 260.
- Genealogie, Bedels, (81) (90) 143. 145. 150. 151. 152. 154. 186. 206. 223. 227.
- Georgii, Jo., Fion., 37; Mart., 37.
- Gesandtsskaber mellem Danm., Engl. og Skotl., 71. 191—92. 215—16. 220.
- Gettorp, Jens, 183.
- Gildas, 170. 229.
- Gilber, 11. 120; Papagote-G. i Halsborg, 11.
- Gjæsterpenge, Gjæsterhavre, 139. 212.
- Gjødelsen, Jens, 161. 199 (blev Slødspræst 1581 efter Bedel); Laur., s. Egibius.
- Gise, Birg., 55; Perra., 189; Mette, 256.
- Gjorthingherred i Ribe Stift, 139.
- Glab, s. Latus.
- Glabel, Cl., 122. 179. 180; Sigpr. over ham, 181.
- Glab, Riels, 252. 267.
- Gobshalcus, Petr., Randrus., 37.
- Gomer, 136.
- Gorm d. Gamle, 141. 173.
- Gorm d. Grumme, 141.
- Goropius Becanus, Jo., 129. 137. 170. 229. 254.
- Gotfred, Konge, 141. 173.
- Gotfred af Ghemen, Bogtr., 165.
- Gothernes Historie, 132. 168. 172.
- Gothlandia culta, 168.
- Grand, Jens, 187. 255.
- Grant, Edo., 216.
- Gratias, at læse, s. Borbønner.
- Gravhøje, 175.
- Gredsted, 212.
- Gregorius Nazianz., 230.
- Gregorius Nyelsen, 31.
- Grevens Feide, 16. 24. 47. 58. 204.
- Grimfildes Bise, 90.
- Grimm, Mich., 175.
- Grimstrup, 20.
- Grotius, 71.
- Grubbe, Christ., 57; Eiler, 54. 56. 57. 58. 77; Knud, 180.
- Grundet, Jens Pedersen, 15; Ungdom, 16; i Ralmoe, Hst., Rbhvn., Ribe, 16—17; Dyrdragelsedant., 17. 20; Character, 21. 22; Breve til Bedel, 33; Død, 35—36; Estermale, 36. 42; Værter, 5. 42. 185; Bomærte, 163; Canonicat, ledigt efter ham, 212.
- Grundetgaard, 234.
- Grundtegninger, af Bedel, 226.
- Gruterus, Jan., 239. 240.
- Græff Sprog, forsomt, 22.
- Granbel, Isaac, 65; Søren, 65.
- Grønland, 232.
- Grønlands-Seilads, 170.
- Grønnebalde-Stenen, 158. 230.
- Grønning, Mort., 145.
- Gugagninus, Alex., 170.
- Gulbager, 139.
- Guldberg, Døe Høgh-, 112.
- Gulland, 54. 58. 74; bet's Historie, 222.
- Gustav I Bafa, 170.
- Gyldeastjærne, Christopher, 93; Gabriel, 179; Hent., 61; Hent., 179; Jugeborg, 93. 122. 179. 182. 183; Jørgen, 19; Karine, 92. 95. 122. 178. 182; Knud, 234; Margrete, 122; Rogard, 75; Yeder, 93. 179. 190. 197; Bibeke, 93. 122.
- Gylthe, Joran, 124. 205.
- Gyraldus Cambrens., 229.
- Gøter, 136.
- Haaubfastninger, 204. 220.
- Haderølev, 152. 165.
- Haderølev Amts Grandfer, 93.
- Haderølevhus, 149. 150.
- Hagbarts Bise, 89. 91.
- Hagested, 66. 75.
- Hakon III Evertesen, 219.
- Hakon IV Hakonsen, 219.
- Hakon V, 170.
- Hakon Jversen, 168.
- Halland, 159.
- Halmstad-Nedet, 169.
- Hamborg, dens Historie, 110; Gymnas., 237. 245.
- Hammer, Claus, 78.
- Hammer, 180.
- Hamsfort, Corn., 86. 169.
- Hans, Ronge, 142. 169. 221.
- Hans d. Eldre, Hert., 93.
- Hans d. Yngre, Hert., 152. 196.
- Hans, Dr. i Liffø, 57.
- Hans, Dr. i Glumfse, 222.

- Hansen, Jacob, s. Bud; Rauge, 74; Yeber, 57. 58. 147. 166.
 Harald Blaatanb, 80. 141. 168.
 Harald Paarderaade, 84.
 Harald Silbetand, 89.
 Harald Klaf, 112.
 Haraldsfjær, 93. 122. 182. 183. 215.
 Hardeknud, 141.
 Hardenberg, Eiler, 25. 71.
 Harsyøssel, 178.
 Harte, Jens Sorensen, 196. 197. 198. 199.
 Harte Sogn, 112.
 Hasebard, Elise, 58; Jacob, 57. 58.
 Havsruens Spaadom om Chr. IV, 96.
 Hedensflabets Religionshistorie, 144.
 Hegelius, Chr., 28.
 Hegelund, Jens, 21; Jens Yebersen, 215; Sorgen, 243; Yeber Jensen, 21. 25. 26. 28. 32. 34. 35. 36. 37. 38. 41. 43. 44. 63. 92. 93. 94. 95. 96. 99. 116. 121. 123. 138. 139. 153. 162. 166. 167. 178. 181. 190. 192. 193. 196. 197. 198. 199. 214. 215. 221. 233. 234; Yeber Mortensen, 121. 138. 166. 167. 212. 242. 248; Soren, 235.
 Hegelunds Almanaffer, 6.
 Hegenborfius, Christoff., 14.
 Hegeffippus, 229.
 Hegnet, 234.
 Heibergs Universitet, 236. 237. 239. 240. 241.
 Heidtmann, Erasm., 98. 121. 138.
 Heilmers, Jo., 145.
 Heibendug, 175.
 Helene (Ellen) Trudsbatter (ifte Timmesbatter), 19 (Hegel. Cal.).
 Helmolb, 106. 109. 170. 229.
 Helffinger, 168. 198.
 Helinde-Historier, 143. 186.
 Helvaberus, Nicol., 51. 183. 228.
 Hemmet, Iver, 147. 267.
 Hemmingsen, Hans, 38. 43; Riels, 26. 27. 28. 32. 34. 37. 49. 50. 54. 58. 67. 75. 76. 78. 84. 113. 114. 126. 169. 174. 246; Hans Via vitæ, 27. 76.
 Henrici, Mart., 43. 44. 45.
 Henrik, Pr. af Stoll., 192.
 Henrik Julius, Hert. af Brunsv., 161. 237.
 Henrikfen, Jac., 14.
 Herotochii i England, 170.
 Heridsvab Kloster, 71.
 Herligheder af Kirkegods, 138—39.
 Herlussholm, 158. 159. 242. 245.
 Herman, Cheruffersyrste, 104.
 Herodotus, 22. 94. 229.
 Herp, Biffop, 268.
 Høsfelager, 66. 73.
 Høsfelagergaard, 74. 75. 93. 122.
 Hethe, Dronning, 89.
 Hexproces i Ribe, 264.
 Hiarne, 112.
 Hjelmstjerne, 168.
 Hierdrup, 248.
 Hieronymus, 230.
 Hiffeberg, 179.
 Hilarius, 230.
 Silbebrands Bife, 176.
 Hilleborg Legenhuss, Claus Daas, 66.
 Himmerig, en Tilbygning paa Liffesjerget, 267, see Uraniscus Vellejanus.
 Hirdsfræa, den norffe, 170. 219.
 Historia ecclesiast. græce, 240.
 Historien, dens Rytte, 84; havde ingen Erestol i Kbhvn., Leivzig, Wittensb., 27. 31 (40); den danffe at beskrive, 103. 257. 259; Iver for Historien, 71; Fædrenelandets Historie som Statsfag, 103. 112. 139. 211.
 Historieforskning, Bodels, 128. 129. 130.
 Historieffrivnings-Theorie, Bodels, 130. 131. 132. 226.
 Historiens religiøse Betragtning af Bodel, 60.
 Historiograph-Embedet, 91. 103. 112. 200. 202. 248; to Historiograffer, 98. 118. 122. 195. 210; Dyforbring at sende dem Documenter, 193.
 Historiske Professoreter opretted i Kbhvn. og Sorø af Chr. IV, 45.
 Hobbey, 212.
 Holgaard, 182.
 Holger Danffe, 90. 168.
 Holm, Jac., 44; Iver Christensen, 252.
 Holstedbro, 196. 197. 198.
 Holsted, 212.
 Holstens Historie, 128. 143. 170. 186. 219; Beskrivelse, 180.
 Holster Kronike, 170. 204.
 Holum, 232.
 Homerus, 22. 72. 229.
 Homilius, Jo., 29. 30.
 Horatius, 134. 135. 229.
 Hospital-Forstanderstab i Ribe, 150. 267.
 Humble, 172. 216.
 Hundrede udvalgte danffe Biser, 175; Udgaver, 176. 180.
 Hundredi i England, 170.
 Susanus, Henr., 113.
 Hveen, 95. 147. 148. 149. 161; Carmen in Hvenam, 148.
 Hvid, Riels, 75.
 Hvidaa, 157.
 Hvidding Herreb, 209.
 Hvirring, 180.
 Hvitfeld, Arrib, 82. 86. 95. 98. 100. 102. 103. 105. 111. 122. 126. 127. 188. 194. 201. 202. 221. 222. 223. 226. 227. 255.

- Soeg, Rogens, 265.
 Soie Sogn i Slaane, 160.
 Sotthorstrup, 89.
 Sost, Jens, 233.
- S**acob VI, K. i Skott., 193. 160. 161. 191. 192.
 Sacobsen, Demr., 237. 238. 240; Soren, 21. 215.
 Sacobsen, P. W., Etatsraad, 6.
 Jagellonis Historia, 170.
 Sani, Matth., 261.
 Sansen, Wilh., 147.
 Sapetifse Slagt, 136.
 Sbsen, Lambert, 21.
 Sellingssyssel, 178.
 Senfen, Dagge, 21; Rade, 233; Peder, 180; Peder, 267.
 Seraucufio, Anan., 150.
 Serabyrd, 169.
 Serné, 139.
 Sernit, 215.
 Sernved, 212.
 Serfin, Jens Dinesen, 245.
 Jerusalem, 133.
 Sesfen, Hans, 138.
 Sesfenius a Jesfen, Jo., 218.
 Jesu Pine og Døb, 165. 182. 183.
 Sidsvaade paa Lillebjerg, 146. 147.
 Sndtægter, Bebelé, 139. 212. 234.
 Innocens III, 219.
 Inscriptions i Bibliotheker, 166.
 Soachimus Meticus, Ges., 30.
 Sobotte, 104.
 Sohan, K. i Sverrig, 219.
 Sohan Georg af Anhalt, 152.
 Sohannís Dubaud, 43; Matthias, 43.
 Sohanfen, Christopher, 234.
 Somsen, Arngr., 90. 220. 225.
 Somsen, Niels, Borgerm. i Belle, 12. 43.
 Sorbanus Krempens., Marc., 26. 145. 146.
 Sosaaphatís Dal, 90.
 Sosephus, 229.
 Sovius, Paul., 156. 229.
 Srenaus, 230.
 Srmensøile, 104. 185.
 Söland, 54. 170.
 Sölands Beskrivelse og Kort, 146. 226. 231-32.
 Sölandfste Documenter, 220.
 Sölev, 84. 90. 137. 170. 219. 229.
 Socrates, 229.
 Ssthuansi, 71.
 Suel, Thom., 179. 233.
 Julæi, de nomine, 61-62. 225. 230.
 Sulinéborg, 169.
 Sumne, 109.
 Sungshøved, 178.
- Junius, Petr., 191. 192. 193. 216.
 Juribiffe Studier i Leipzig og Wittenb., 28.
 Sverdnæs, 93. 178.
 Sylland, bereft af B., 157-58.
 Sörgen Rentemeftér, 234.
 Sörgensen, Hans (Spenbo), 37; Morten (Sjebenb.), 37; Niels, 149; Oluf, 73.
- K**aas, Bjorn, 78; Rogens, 19; Niels, 37. 38. 54. 55. 56. 57. 64. 66. 67. 75. 80. 81. 82. 93. 94. 95. 98. 102. 103. 105. 111. 112. 126. 135. 140. 145. 147. 152. 154. 166. 183. 184. 188. 190. 191. 193. 195. 197. 199. 200. 201. 203. 209. 217.
 Kallér, Grevens Datter af, 158.
 Kanikhusé, 212.
 Kappelyst, Bebelé m. L. Brahe, 148. 163. 166.
 Karamfin, 82.
 Karen, Peder Krags Husfru, 215.
 Karine Friis, s. Friis.
 Katholm, Rasm., 37. 58. 67. 75. 116.
 Kaus, Balg., 38. 83. 125. 165.
 Keith, Lorb, 216.
 Kella va Dimna, 77.
 Kellinghusen, Anbr., 126. 257. 258. 259; Gaandskrift af ham om b. dan. Adél, 186. 222.
 Kempe, Niels Pedersen, 160.
 Ketillus, 168.
 Kjerstrup paa Laasing, 93.
 Kildeftudium, deré Digtighed, 128.
 Kingo, Thom., 259. 260.
 Kirkefadrenes Skrifter, 229-30.
 Kirkehistorie, Danmarké, 143. 144. 186. 219. 223. 254.
 Kirkeværgé, s. Ediles.
 Kirsten Vincentsdatter, 15. 21.
 Kirsten, Niels Paastes Datter, 57.
 Kjempehoie, 155.
 Kjemper i forbums Lib, 226.
 Kjempeviser, 148. 150. 158. 174. 175. 176. 210. 230. 256; derés Barbi, 176-77. 186; Udgaver deraf, 176; derés Melodi, 176; som Dandsmusik, 177.
 Kjøttmageré frygtés af Bebel, 113.
 Kjøbenhavné Ildbrand, 4; Beletring, 169.
 Kjøbenhavné Slot, 56. 97. 117. 202.
 Kjøbstædernes Udbannelse, 10.
 Kjøge, 65. 67.
 Kjørup, 122. 178.
 Kjøaby, 139. 212.
 Kjøsterforstandere, 161.
 Klyn, Anne, Karen, 215; Frøheris Andersen, 249; Soren, 215.
 Klynborg i Ribe, 16. 120. 178.
 Kneffé Colbingensé, Soren, 43.
 Knoff, Christopher, 48. 50. 52. 76.
 Knopper, Alb., 26.

- Rnub b. Store**, 84. 89. 110. 141. 170. 227.
Rnub b. Dellige, Konge, 84. 142. 168.
Rnub b. Femte, 142.
Rnub b. Sjette, 79. 172. 188. 204. 222. 226.
Rnub b. Dellige, Hertug, 142. 168. 169. 231.
Rnubsbredrenes Proces i Odense, 145. 170.
Rnudsen, So., 43.
Rnudsen, Thom., 117. 121. 138. 212. 266.
Rnudstrup, 27. 95.
Roch, Provst, 7.
Rolbing By, 196.
Rolbing, Jon, 145. 225; Niels, 48. 49. 76. 111.
Rolbing Amts Grændser, 93.
Rolbinghuus, 10. 94. 95. 98. 116. 149. 159. 165. 196.
Rorning, 261.
Rornpriser, 139. 212.
Rorøsbredregaard, 178. 179. 181. 269.
Rorøer, 118.
Rortsen, Peder, 24.
Rrabbe, Erik, 63; Iver, 10; Lucas, 247.
Rraft, Niels Jacobsen, 37.
Rrag, Niels, til Hggerstrog, 234. 267.
Rrag, Niels, 111. 112. 127. 161. 173. 187. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 209. 210. 211. 215. 220. 221. 223. 232. 254.
Rrag, Peder, 215.
Rrang, Alb., 23. 109. 170. 187. 229.
Rrapperup, 178.
Rrenghheim, Leonh., 170.
Rreye, 38.
Rrigshistorie, 143. 186.
Rrødenbyffuel, 104.
Rronborg, 161. 171.
Rrumpen, Ditto, 169; Styge, 169.
Rronike, om den danske at beskrive, 5. 117. 131.
Rronike, b. store, Bedels, 5. 134.
Rroniker, danske, 168. 206.
Rroniker, Danmark, 87; Ribes, 204; Norge, 84. 88. 89. 109. 204. 206; Polstend, 128. 170. 204; Frisernes, 170; Eiderstedts, 170. 219; Dithmarskens, 170. 219; Slavernes, 204; den sachske, 170. 205; den franske, 89; den engelske, 88—89. 229; den polske, 89; den preussiske, 170.
Rryndeimise, 251.
Raaland, 59.
Rambertus Schafn., 109. 170. 229.
Rampribius, 137. 229.
Randemærke mellem Norge og Sverrig, 170.
Randfort, Danmark, 155; Jølands, 146.
Randødommere i Norrjyland, 152.
Randøtrone, 159.
Randtavle af Danmark, 141. 146. 155. 226.
Range, Chr., til Dramminge, 121. 157. 212. 233. 234; Hans, 234; Genr., 267; Rade, 62. 64. 68. 70; Niels, til Rjergaard, 19. 234.
Rangsomhed, Bedels, 155. 188. 192. 194.
Rappenberg, Rrchivar, 106. 128. 245.
Ratinitet, Ribdelalberens, 229.
Ratinste Vers i Skolerne, 15. 18.
Raugesen, Christ., 180—81; Hans, 37. 116. 117. 120. 121. 123. 124. 157. 162. 166. 193. 195. 198. 212. 214. 232. 233; Jens, 236. 242. 243.
Raurentii, So., Aarhus., 43.
Raurenisen, Joh., 256. 258. 260.
Rauridsen, Anders, 115—16; Hans, 44; Niels, 44. 61; Peder, 86; Raem., 183; Regib., 4. 86. 215. 234. 235. 236. 240. 242. 245. 247. 250. 251. 255. 257. 267. 268.
Rauridsen, Hans, s. Amerinus.
Razin, 137.
Lector theol. i Riber-Capitel, 116. 121.
Legender, i Bedels Bibliothek, 168.
Lehnøfrihed, Danmark, 185.
Lehnsmænd paa Riberhuus, 215. 247.
Leibniz, 129.
Leictropper i Syvaarøfr., 33.
Leigh, Rich., 216.
Leipzig's Universitet, 28—34. 125. 245. 248.
Lemeiger, Alb., 41.
Lemvig, 196; Bredning, 157.
Lemvig, Anders, 37. 43.
Leignis, Captain, 7. 261.
Leo X, Pave, 169.
Leunclavius, 71.
Lexicographiske Udtast, 228—29.
Libavii, Andr., Alchymia, 240.
Libellus supplex pro peregr., 154—56.
Liemar, 106. 110.
Ligprædikener i 16de og 17de Hrh., 75. 86.
Liljebjerg, 58.
Liliebjerget, 6. 123. 124. 146. 162. 181. 183. 184. 254. 266. 267. 268. 269. 270; Bømarktet, 163—64; Bibliothek, 165—70; Raritet-Samling, 165; Portraiter, 166; Tabula Lilliomont., 166. 268; Instruptioner, 166; Pave, 163. 269; Studerehammer, Bogtrykkeri, 164—65. 268.
Lindendrog, Chr., 107.
Lingvistiske Studier, Bedels, 104. 227—29. 230.
Liniebandseres Røbgang, 147.
Linvob, Chr. Laur., 23.
Lisbeth, So. Mauriti Datter, 264.
Lipstus, 239.
Livius, 22. 229.
Livlands Historie, 170.
Livsens Bei af N. Hemmingsen, overs. af Bedel, 50. 76. 78.

Loci communes in Decalogum, Ungdomsarb. af B., 23.
 Lombardus, Guil., 170.
 Longberg, Chr., 147.
 Longobarbernes Historie, 132. 168. 172. 230.
 Lossii colloquia pueril., 18.
 Lovene & Historie, 143. 186.
 Lov-Samlinger i Vedels Bibliotek, 169. 170; engelske Love, 170.
 Lucius, 69.
 Lucoppidan, Riels, 257; Veber, 257. 258. 259.
 Lucretius, 229.
 Ludvig af Eberstein, 169.
 Luitprand, 109. 137. 229.
 Lund i Slaane, 124. 140. 159.
 Lundste Biske-Kronike, 145. 170. 219.
 Luther, 182; Hans Huus, 39.
 Lydel, 33. 169. 204.
 Lygom Klosters Grundfer, 93.
 Lyffe, Erik, 122; Sorgen, 69.
 Lym, Jonas, 16.
 Lüneborg, 44. 149. 237.
 Lyngsgaard, 126.
 Lyshänder, Cl., 130. 206. 222. 225. 248. 259.
 Lystrup, 57.
 Lystrupste Almanak, 57, see Veber Christensen.
 Røst Korn, 139. 212.
 Ratus, Graem., 25. 26. 34. 37. 71. 96. 97. 192.
 Røning, 261.
Macarius, 230.
 Machabæus, Jo., 26. 37.
 Machiavellicæ artes, 60.
 Maberus, 259.
 Madsen, Bertel, 196. 197. 198; Jac., Karb., 43. 44. 49. 86. 105; Jac., Kjøbenh., 151; Jac., Belle, 20. 42. 43. 81. 121. 212. 234; Laurids, 61; Mogens, 149. 150. 159. 161. 222; Poul, 25. 26. 117.
 Madvig, S. R., Prof., 5.
 Magdalene, Hans Thomsens Datter, 58.
 Magdalene, Melanchthons Datter, 40.
 Magdeburg, 44.
 Magister-Examen i Wittenberg og Kjøbenhavn, 41; i Heidelberg, 240.
 Magni, Absalon, ex Falstria Danus, 28—29.
 Magnus b. Gode, 84. 110. 141.
 Magnus, Jo., 101. 111. 170. 219.
 Magnus, Jo., Prof. i Kbhvn., 26.
 Magnusen, Arne, 107. 169. 187. 256.
 Magnusen, Finn, Etatsraad, 80.
 Mairgrevest i Ribe, 20.
 Major, Geo., 41.
 Malbonatus, 232.
 Malme, 16. 149. 159. 261.
 Malte, 233.

Maltbered i Ribe Stift, 139.
 Mamme, f. Andersen.
 Man, 217.
 Mancinelli, Ant., Profodie, 14.
 Mappa terre Saxonie, 108.
 Marburg, 174.
 Marcus, Sof., 113.
 Margrete, Dronn., 142. 220.
 Margrete b. Helige, 168.
 Mariager By, 157. 158.
 Mariager, Anders, 52. 115—16.
 Mariana, 71.
 Marie Lambertsdatter, 20.
 Marine, M. Vedels Datter, 140. 213. 235. 245. 250. 257. 268.
 Marine, M. Vedels Hustru, f. Svanning.
 Marine, Hans Svanninges Hustru, 214.
 Markgrever af Brandenb., 169. 187.
 Martin V, Pave, 169.
 Masius, S. O., 86.
 Matthæus Parisi., 170.
 Matthias (Rads) Bertelsen, Dr. i Ringkjøb., 196. 197. 198.
 Mauriti, Joh., 264.
 Melby, Poul Andersen, 183.
 Melanchthon, 40. 166. 174; Hans Huus, 39; aarlig Fests, 39; Grammatik, 14. 18.
 Memento mori, lat. Digt af Vedel, 246.
 Menius, Euseb., 41.
 Mesenius, Jo., 71. 259.
 Mestergaarde, tydske, 175.
 Methodus a. ratio scribendi hist. Dan., 103. 131.
 Mette, M. Vedels Hustru, 117. 118. 124. 213. 235. 237. 245. 252. 253. 267. 268.
 Mette, Søren Vedels Datter, 249. 262.
 Mey, 69.
 Meursius, Jo., 112. 254.
 Miffel, Prael i Døns, 13. 69. 73. 74. 75.
 Miffelsen, Chr., 191; Hans, 221; Jens, 12; Riels, 43.
 Mogensen, Ebbe, 138.
 Molbeck, Etatsraad, 61.
 Molken, Joach., 256.
 Monarchier, de fire, 143.
 Morbfager i 16de Karb., 215.
 Moritz af Oranien, 240.
 Morsing, Chr. Mortensen, 14; Chr. Lertelsen, 26. 111; Elias Olsen, 147.
 Mortensen, Jens, 86.
 Moscovitica historia, 170.
 Mosellanus, Petrus, 14.
 Mule, Casp., 121. 123. 138. 212; Ulf, 112. 152. 206. 221. 254.
 Munk, Christen, 54; Christoffer, 234; Hans, Frederik, 181; Jøer, 19. 124; Oluf, 124; Veber, 61. 77. 94. 154. 188. 190.

Murray, Jac., 191.
 Muscer, 162. 165.
 Musfil i Stolerae, 14. 18.
 Müller, Joa., 113.
 Müller, Paluban, 195.
 Natellanus, Cantoler i Stoll., 191.
 Næborg, 196. 197.
 Regelbønder, 152. 212.
 Neller, H., Carmen de Carolo Canuti, 170;
 Seb., 4. 257. 259.
 Nente, Laur. 43.

Naabfensaar af Canonicater og Prælaturer,
 83. 221. 233. 267.

Nadverens Dogme, 49—50.

Nadveren uden Vin i Norge, 69.

Nebsaa, 119. 120.

Nicolai, Franc., 37. 197. 198. 199; Laurent.,
 17. 19; Laur., Marhusensle, 37.

Niels, Ronge, 142. 226.

Niels, Runk, 70; Selgen, 168.

Niels, Fr. i Reibby, 233; Niels Pedersen, Fr.
 i Trælleborg, 160.

Nielsen, Fr., see Nicolai; Sep, 86; Nabs, 12.
 20. 43; Niels, 38; Oluf, 12; Silants, 196.
 197. 198.

Noah, 141. 144.

Nomenclator linguae Goth., 228.

Nomina propr. Dan., 228.

Nordfjord Lehn, 98.

Norge, 54. 56. 69.

Norges Historie, 79. 90. 104. 142. 169. 170.
 185. 219; Rigsgård, 156; Kirkehistorie, 186;
 Silande, 170; Kroniker (der stunder i den gam-
 le, 84), 88.

Normanner, 132. 172; i Frisland, 110.

Notitia utriusque imp., 229.

Nyborg, 152. 198. 262.

Nyerup, Rasm., 258. 259.

Nyljøbing paa Falster, 65; paa Nørø, 158.

Nørreherred i Ribe Stift, 139.

Obense, 140. 164; Lehnforhandl. der, 113.
 114—15.

Obin, 79. 204. 231.

Olat, Ericus, f. Ericus; Petrus, 86. 126. 127.
 168. 187.

Olbemøder, Riber-Capitel's gl. Protokol, 121.
 233.

Olbefager, 80. 99. 104. 158. 185.

Olgar Danst, 168.

Olsen, Veber, 37. 43; Lørden, 37; Erif (fra
 Halland), 43.

Olsf Salonsen, 142.

Olsf Haraldsen, 142.

Olsf b. Helige, 89. 168.

Oluf Hunger, 142.

Oluffen, Anders, 238. 239.

Opritus, Hieron., 39. 43. 44.

Oprindelse, de Danst, 135. 141. 185.

Oprison af Canonicater efter Senium, 139. 212.

Oratio paneg., obl. Fred. II, 115.

Oratio de orig. app. regni Dan., 115. 129.
 135.

Orbal i Nordsager, 215.

Orbprog, 131. 228.

Ortelius, Abraham, 146. 231. 232.

Osius, Hier., 169.

Oslø i Norge, 160.

Ostrie, 71.

Ostrup, Poul Mortensen, 124. 215. 236. 240.
 243. 244. 245. 247. 255. 261. 262. 267.

Otto, Jo., 110.

Otto Griffingsle, 170.

Oudiv mixpov, 227.

Otrup, 212.

Overtro, 51.

Oxe, Inger, 35. 46. 71; Johan, 37; Veber, 45.
 46. 47. 48. 55. 56. 57. 61. 62. 64. 65. 67.
 70. 71. 72. 75. 78. 82. 84. 91. 92. 93. 94.
 95. 98. 103. 174. 209.

Oxford Universitet, 216.

Paaby Præstegaard, 112.

Paaffe, Kirstine, 57; Niels, 57, 166.

Palladius, Niels, 37; Veber, 13. 26. 37.
 41. 54. 182.

Papirmøller i Staane, 83; Papirets hste
 Drite, 83.

Parablisfugl i Søren Bedels Segl, 261.

Paralipomena hist. Dan. Tom. I, 80; Tom.
 II, 80. 83—84; Tom. III, 79. 256. 258.

Paraphrasis Psalms, CXXVII, 174.

Parvus, Dav., 239.

Parvins, Christoph, 216.

Parvberg, Familien, 179; Anne, 93; Anne,
 189; Randrup, 37. 178. 190. 198. 209; Niels,
 189; Balbemar, til Jernit, 100. 126. 188. 193.
 194. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203.
 204. 205. 211. 213. 215.

Paolich, Casp., 67. 75. 114. 115.

Pausanias, 137. 229.

Pedersen, Absalon, 86. 170; Christiern, 13. 23.
 51. 63. 64. 72. 79. 80. 81. 84. 86. 168. 204.
 231; hans store dan. Kron., 64. 79. 80; Christ.,
 Niccop., 37. 38; Laurids, 58. 166. 167; Mik-
 tel, 61; Morten, 51. 86.

Persius, 229.

Pest i Danm., 33. 35; i Wittenberg, 38;
 Frankfurt, 238. 239; Pest-Elixir, 217.

Petersholm, 12.

Petrijus, Nic., 71. 137.

Petri, Olavs, 170. 219. 229.

Vener, Casp., 27. 30. 39. 40. 50. 76. 113
 129. 154; de gentibus arctoïis, 40. 129.
 Vezelius, Christopher, 39. 41. 76.
 Vhaleg, 135.
 Vhilippister i Wittenberg, 50.
 Vhilanerne, 259.
 Phrases et vocab. Dan., 228.
 Vhysico-theol. Brevis, 51.
 Vilpald Fabler, 77.
 Vistorius, So., 117.
 Vlatina, 62. 68.
 Vlato, 208. 229.
 Vlautus, 229.
 Vlinius, 135. 229.
 Vlog, Sorter, 142.
 Plumbum chorale, 150.
 Vlutarchus, 22. 229.
 Vobbus, Familien, 122; Claus, 179; Giesfeldt,
 122. 178. 179; Moritz, 178. 179. 181. 197;
 Vrebhjærn, b. Veldre, 178; Vrebhjærn, b. Vugre,
 179. 181; Vigræb. over ham, 181; Vibese, 86.
 Volen, 220.
 Vomarius, s. Vvildgaard.
 Vontanus, So. Jø., 110. 112. 259.
 Vonticus Viron., 170. 229.
 Vontoppidan, Erik, 259.
 Voppe, 58.
 Vore, Rade, 86. 197. 199. 234. 236. 251.
 252. 256. 261; Stig, 168.
 Voreborg i Ribe, 120.
 Portio mea Domine dixi custodire legem
 tuam, 163. 167.
 Portrait af Vebel, 99. 163. 259. 260.
 Vouch, So., 23. 254; Ludv., 23. 254. 262. 268.
 Vratensis, So. Vhil., 53. 71.
 Vreussiske Kroniker, 170.
 Primatus Svecie, 219.
 Procurator Capituli & Templi, 161. 233.
 Promus Conduus, 5. 80. 168. 170. 186. 227.
 257. 258. 259. 260.
 Vrosper Aquitan., 230.
 Vrofstegaard i Ddenfe, 179.
 Vrofstet vare alle Vralater i Ribe, 178.
 Vradikener over d. XC Vpsalme, 5. 52. 189.
 Vradfaders Hæxprocess, 20.
 Vralater i Ribe, 19.
 Vralaturer i Ribe, 98. 121. 137. 139. 178;
 i Lund, 137; i Ddenfe, 137; Vebels, 98. 112.
 113. 138. 194. 200. 203. 205. 210; Vndtagt
 beraf, 1:9. 234.
 Vralaturer som Digniteter, 98.
 Vrapostur i Ribe, 137.
 Vradster & Vegtet med Formandens Entz, 160.
 Vsalmer, forfattede af Vebel, 69. 174.
 Vtolemaus, 109. 229.
 Vuggaarbske Stifvelse, 17.

Quirinus, 239.
 Dvigov, Henning, 75.
 Raabelof, 71.
 Raabebe, 212.
 Rabbinernes Skrifter, 230.
 von Rabe, Henr., 66.
 Rangau, Benedict, 152; Dan., 37. 38. 39. 46.
 47. 48. 59. 61. 169; Gert, 161; Henr., 46.
 67. 75. 106. 107. 128. 147. 162. 166. 178.
 179. 180. 183. 246.
 Rast, Vradt, 7.
 Rast, 122. 179. 181.
 Radmusen, Ral, 6 o. m. St.
 Rectorater ved Skolerne i Danm., 45.
 Rectorer i Ribe, 116.
 Reformationshistorie, 144.
 Regino, 109. 137. 170. 229.
 Regner, Ronge, 141.
 Regnskabøpønge, Vralaternes i Ribe, 138.
 139.
 Regnskabøpøpping, 221.
 Regnskabøpøpster, 178.
 Reineccius, 71.
 Reinstat, Baron, 124.
 Reisby, 233.
 Reise i Danm., Herm. Chytrai, 171; Vebels,
 145. 146. 147. 153. 154—61. 199. 201;
 Krage, 220.
 Religios Betragtning af Historien, 132. 143—44.
 Religiositet, religios Rigoriøme, Vebels, 165.
 214.
 Rendeborg, 37.
 Ravins, Raem., 51. 52. 182. 199.
 Resen, Hans Hansen, 264; Hans Voesen,
 138. 221. 242. 262.
 Resende, 71.
 Residente, Cammerens, at ubleie, 162. 167.
 Residerende Caniker, 118. 121. 233.
 Rhetorik i Skolerne, 18.
 Rhuman, Vulf., 238. 239. 240.
 Ribe, 35. 37. 73. 74. 80. 95. 96. 97. 99. 101.
 104. 112. 117. 118. 119. 120. 159. 160.
 180. 184. 186. 196; Ribehuse, 120. 122.
 176. 194. 215. 247; Vospital, 121. 138. 150;
 Capitel, 19. 119. 120. 121. 137. 227. 233;
 Domkirke, 96. 99. 120. 153. 181. 233; Skole,
 15. 150. 235. 243; Kirkehojed over Dede af
 Sønderjylland, 93. 233; Vskrivelse, af Vebel,
 184; Kronike, 204; Kirkeskifte, 145. 170.
 Ribe Stifte geistlige Jurisdiction, Stib herom,
 93.
 Ribet kalde sig Vebels ældste Sø., 235. 237.
 244.
 Rimkronike af Broder Riels, 70.
 Ringkjøbing, 196. 197. 198.
 Ringsted, 140.

- Robertus Monachus, 126. 133—34.
 Robert af Elgin, 168. 169.
 Røde, Karsten, 219.
 Roeskilde Domkirke, 69. 197; Roeskildes
 Bøkr., 219.
 Rogers, Dan., 154. 216. 217. 249; So., 216.
 Roff Kræft, 82.
 Rolleskrift, en gl., 172.
 Rom, 62. 66; Danst i Rom, 69.
 Romborsh, Anders, 254.
 Romholt, 158.
 Rosenborg Dvarteer, 247.
 Rosenholm, 93.
 Rosenfrank, Birgitte, 122. 179. 180. 181;
 Erik, 93; Folmer, 122. 179; Frederik, 179;
 Folger, 10. 13. 54. 55. 92. 95. 122. 154.
 178. 179. 182. 232; Ingeborg, 179; Jørgen,
 11. 37. 93. 94. 126. 154. 188. 190. 194.
 198. 209. 217; Mette, 46; Otto Christoffer,
 122. 178. 179. 222; Regiøse, 122.
 Rosenparre, Steen, 46.
 Rossovii Chronik, 170.
 Rostgaard, Fr., 140. 256. 258.
 Rostof, Nabs, 120.
 Rostof, 33. 34. 38. 43. 217; Universitet, 57.
 208.
 Rub, Erik, 93; Yeber, 190.
 Rubgaard, 158.
 Rudigerus, Edrom, 113.
 Rufinus, 230.
 Ruffoster, 196.
 Runer, 80. 228—29. 230.
 Rusland, 169. 170. 219.
 Ruthenicum iter, 170. 219.
 Raff, Povet, 73.
 Røbbj, 199.
 Røde Bog, Riber-Capitel's Protokol, 123. 233.
 Sagaer, islandske, 90.
 Sagefeld, 139. 234.
 a Salis, Rud., 241.
 Sallustius, 229. 259.
 Samlinger, Bedels efterlatte, 218—20. 224.
 225. 227. 254. 255. 256. 257. 258.
 Sandal, Thom., 234.
 Sandoval, 71.
 Sascrides, Gell., 147. 200. 217; So., 26.
 Saxo Grammaticus, 23. 63. 80. 88. 91. 109.
 130. 136. 137. 172. 173. 229; den platyske,
 168.
 Saxo's Oversættelse af Bedel, 5. 63. 68. 71. 72.
 79. 81. 90. 92. 111; anden Udg., 243; Fort-
 sættelse af Bedel, 79. 90. 91. 94. 111; at
 skrive-paa Dansk, 111; af Krag, 111; af Svit-
 felt, 221—22.
 Saxomastiges, 85.
 Scapula, 239.
 Scavenius, Nic. Laur., 26; Mart., 61.
 Schabe, 14. 63.
 Schrøder, Seb., 115.
 Schytte, Nabs, 37.
 Schönborn, Barthol., 41.
 Scultetus, Barthol., 29. 31.
 St. Sebaldus, 79. 204. 231.
 Seefeld, Jac., 209.
 Seerup, Niels, 254. 262. 268; Søren, 163.
 214. 254. 256. 262. 268. 269.
 Sehested, Claus, 178. 179; Magdalene, 178.
 179. 181.
 Seniorat i Ribe Capitel, 235. 237. 248. 267.
 Septem Sapientes Græciæ, 77. 174.
 Sibbern, R. P., 257. 258.
 Sidsel, s. Etge.
 Sjælland bereiset af Bedel, 159.
 Sjelleffte Muneskeen, 230.
 Sigbertus Gembler., 109. 137. 170. 229.
 Sigersted, 242. 244.
 Signe, s. Dagbart.
 Silb, mærkelige, 150. 152.
 Simon Fragtubst, 38.
 Simonson, Jørgen, 52.
 Sivord, sachsst Sjalt, 169.
 Sixtus IV, 62.
 Skaanager, 212.
 Skaane, 169; udmaales, 148. 149. 150. 159.
 226; bereiset, 157. 159 (171).
 Stadsherred, 139.
 Standerborg, 10. 179. 215. 252.
 Skau, Laur., 7.
 Skave, Claus, 78; Skeruf, 78; Niels, 78.
 Skel, Albert, til Husting, 214. 215. 222. 234.
 247. 250. 252. 262; Christen, 262; Herman, 19.
 Skjalm Hvide, 89.
 Skibet, 182.
 Skibyske Krenike, 86.
 Skilberier i Bibliotheker, 166.
 Skjærbel, Anders Jacobsen, 199. 208—9.
 Skolebøger, 13. 14.
 Skolegaden i Ribe, 213.
 Skotland, 169. 170.
 Skram, 234; Knud, 38. 43; Yeber, 86. 169.
 Skrivebøger, Bedel forhadt, 134. 188.
 Skrud, Christ., 86.
 Slangerup, 89.
 Slaverne, fortrængte af Tartarerne, 136.
 Slesvig'ske Forlehnning, 113. 114. 115. 169;
 Margretheskab, 40. 109. 110. 129. 137. 170.
 Slesvig, bereist af Bedel, 157.
 Slesvigs Historie, 170; Beskrivelse, 180.
 Slotsherrer i Høbenhavn, 56.
 Slægtbøger, 151.
 Smith, Henr., 125.
 Snell, Jo., Bogtr. i Odense, 164.
 Snio, 230.

- Snogdal, 21. 262.
 Snorro, 170.
 Socrates, 230.
 Solformerkelse, 27.
 Solinus, 109. 229.
 Sophie, Dronn., 48. 75. 77. 96. 115. 148. 150. 152. 175.
 Sorø, Kloster-Bibliotek, 97. 133. 180; Skole, 221. 241. 242. 243. 244; Historiographernes Sæde, 254.
 Spandetgaard, 178. 179.
 Spangeberg, Jo., bellum grammat., 14.
 Sperling, Otto, b. Vædre, 237; Otto, b. Yngre, 62. 105. 259; Poul, 237. 245.
 Spinola, 240.
 Spithowius Monasteriens., Jo., 26.
 Spormand, Veber, 45.
 Sprog, Historiens Ritbe, 129. 130.
 Sprog, det danske, Udbannelse, 86; Slagflab med Engelff, 185.
 Sprogse, 198.
 Stage, Jo., 43.
 Stantihurst, Rich., 170.
 Starby i Skaane, 169.
 Stedsmaal, 139. 234.
 Steenalt, 56.
 Steenbogade i Ribe, 123.
 Steenbysker, 158.
 Steenballegaard, 122. 179.
 Steffensen, Lauge, 123; Duf, 21. 234. 238.
 Stephanus, Jo., 241. 242. 254. 255. 259.
 Stettinske Frelseforhandl., 64; Frel, 70.
 Stien, 239.
 Stjerneborg, 147.
 Stig Andersen Marff, 142. 204.
 Stigsen, Paul, 170.
 Stipendium, det Steenske, 262; det Igl. Reisesipendium, 238. 241. 244.
 Strabo, 137. 229.
 Strangeberg, 234.
 Strassborg Høifole, 181.
 Stratagematum liber, 240.
 Strigelius, Victor, 32.
 Struck, Bertel, 236. 245. 256. 267.
 Strunk, Archiv-Secretair, 7. 99. 252.
 Stuart, Will., 216.
 Stub, Iver, 191. 220. 234.
 Studerflammer, Vedels, 165.
 Studorium, L. Strahes, 165.
 Stug-Jorder, 139.
 Sturlaug Ingulfsons Historie, 170. 219.
 Sturm, Johannes, 181.
 Styffeviis arbeider Vedel paa sit Værk, 173. 224. 225.
 Støfler, Jo., 146.
 Sub majore turri, 212.
 Succentorati Ribe, 137.
 Sulpitius Verulan., 14.
 Summa locorum communium, Ungdomsarbejde af B., 23.
 Susanne, Søren Vedels Hustru, 262. 268.
 Susanna Aflydighed, et Stuespil, 96.
 Svanholm, 47.
 Svaning, Dorthe, 162. 242. 244; Frel., 162; Hans, b. Vædre, 19. 21. 23. 37. 71. 86. 95. 98. 99. 101. 102. 111. 112. 113. 121. 122. 127. 138. 139. 140. 166. 170. 175. 193. 201. 210. 212. 214. 220. 222. 242. 255; Hans, b. Yngre, 242. 244. 245. 259; Jacob, 113. 138. 162. 199. 203. 214; Marine, 95. 96. 97. 99. 100. 105. 117. 122.
 Svanse, Anders Nielsen, 196; Riels, 145.
 Svarteraa-Slag, 38. 46. 59. 178.
 Svave, Veber, 28.
 Svend Lveffjag, 5. 84. 141. 168. 205. 206. 226. 227. 255. 257. 258.
 Svend Estridsen, 84. 141. 142. 205.
 Svend Alfssøen, 84.
 Svend Bløge (Gratje), 142.
 Svend Nagesen, 215.
 Svendborg, angreben af Sersvere, 58.
 Swendi, Lazar., 31.
 Svenstrup, 255.
 Sverre, Ronge, 227.
 Sverrigs Historie, 169. 170. 219.
 Svever, 136.
 Svindinge, 59.
 Sygdom, smitsom, i Sjælland, 182.
 Συγκατηγορήματα, 228.
 Sylvius, Wn., 170.
 Syndfloden, 141. 144.
 Synningius, Jo., 16. 19. 26. 93; Oratio, ed. Vellej., 174. 216; Vita, 186.
 Syy Difes Lankefrog, 77. 87.
 Syy, Veber, 175. 259.
 Syyaardkrigen, 25. 38. 46. 59; Hvervinger berit, 33; Historie, 127. 169. 185. 204. 219. 247.
 Syyende Kar, Skolegangens Begyndelse, 13.
 Sædelig Reenhed, nødvendig for Bibeakkebyere, Afh. af Vedel, 185.
 Søfort, 226.
 Sølvitøborg, 158. 159. 230.
 Sønderborg, 152.
 Sønderjyllands-Syssel, 178.
 Søren Lauritsen, Capellan i Trælleborg, 159-60.
 Sørensen, Anders, 214. 215. 249; Clemens, b. Vædre, 7. 12; Clemens, b. Yngre, 6; Hans, 11; Jacob, 17. 116; Riels, 234; Søren, 10. 11. 15. 16. 18. 36. 44. 74. 92.
 Sersveri under Srenske Frel, 58-59.

Taarborg, s. **Blaagaard**.
Tabula biblioth. Liliomont., 166. 268.
Tacitus, 109. 137. 229.
Tagesen, Henr., Bise om ham, 174.
Tausen, Hans, 13. 17. 18. 21. 34. 37. 55. 86.
 117. 118. 169. 199. 262. 268.
Tausen Riber, Hans, 261.
Tegenhuus, s. **Pilleborg**.
Tegnagel, Frants, 147.
Terkilbsen, Riels, 16. 20. 178; **Peder**, 15. 16.
Terpager, Dorthe Margrete, 269; **Laur.**, 126.
 131. 223. 257; **Peder**, 259.
Tertullianus, 230.
Tetragonus heros, 67.
Teuber, Mich., 37.
Thau, Valentin, 29. 30. 31. 32.
Theatrum Urbium, 184. 240.
Thellemarl, 137.
Theologiske Bøger i Bøvels Bibl., 168.
Theologiske Stridigheder, 21. 49. 50. 52. 113.
Theophilus, Nicol., 113. 167. 219.
Theophrastus, 230.
Therial, 240.
Thuerbank, 170. 175.
Thimgaard, 179. 190. 234.
Thomesen, Hans, 15. 17. 18. 20. 24. 33. 37.
 58. 67. 68. 75. 83. 117. 212; **Poul**, 43.
Thorh Degn, 158.
Thorhild Aelfar, 89.
Thorlaffen, Gubdr., 78. 146. 162. 170. 231.
 232.
Thorsen, Bibliothekar, 7 o. 8. St.
Thorup, P. A., Prof., 6 o. 8. St.
Thostrup, 27.
Thronbjem, 156.
Thuanus, 71.
Thucydides, 22. 31. 229.
Thura, Alb., 259.
Thygesen, Hans, 21.
Thyra Daneboth, 89.
Thyrestrup, 122. 179.
Thistrup, 233.
Thjolfen, Jens, 21.
Tofflog, Riels, 21.
Tofte, 57.
Tofte Trylle, 90.
Tolstrup, Morten, 124.
Torfans, 259.
Torrentini Grammatica, 14. 18.
Tragica, 5. 176. 225. 230—31. 256.
Tranebands i Ribe, 20.
Trasiger, Adam, 113. 170.
Travemünde, 58.
Trøed-Genhed i Danmark, 69.
Trøholm, 75.
Trølle, Familien, 54. 75; **Berge**, 75; **Øerlus**,
 37. 61. 75. 79. 169; **Riels**, 75.

Trølleborg, 159. 160.
Trørborg, 208. 209.
Trufon, Jon, 23. 64. 86. 168.
Tutor ecclesie, s. **Ædiles**.
Tutum Vallum, 157. 218.
Tvilum, 157.
Tvils Kloster, 157.
Trybste Ordens Historie, 170. 205.
Trye-Marl, 136. 137.
Tryetzæ Politica, 240.
St. Tøger, 168.
Tønder (Lille-) Amts Grændser, 93.
Tørningehjrn, Kirkehedens berover, 19. 93.
Ubing, Laur., 238. 240.
Ubiquitets-Dogmet, 49.
Udenlandsreiser, Adelen, 27.
Udmaalinger, Bøvels, i **Sjælland og Skaane**,
 158—59.
Ulfeld, Christoffer, 255; **Jac.**, 93. 170.
Ulfstaud, Hal, 54. 59. 179. 188. 189. 190.
 197; **Jens Trubsen**, 56; **Sidsel**, 56.
Ulrich, Bert. af **Wessl.**, 148.
Ulve i Sjælland, 22.
Unionen, 142. 204.
Universitetet i Kbhvn. i det 16de Aarh., 25.
 26; **dens Historie af Bøvel**, 144.
Uranienborg, 96. 147. 148. 192. 200. 217.
Uraniscus Vellejannus, 163, s. **Himmerig**.
Urne, Hans, 164. 178; **Lauge**, 63. 169.
Urnehoved Thing, 142.

Uaabenbog, Bøvels, 186.
Ualdemar I, 69. 142. 172. 187. 188.
Ualdemar II, 79. 84. 142. 151. 168; **hans**
Sønner, 187.
Ualdemar IV, 142. 151. 170. 172. 187. 199.
 204. 206.
Ualdemar, Hertug af **Sjælland**, 169.
Ualdisholm, 90.
Ualgret, Præsterens og **Menighedsberens**, 198—
 99. 252.
Ualgsprog, Bøvels, 163—64, s. **Devise**.
Ualkendorff, Axel, 59. 61. 69. 73. 74; **Chri-**
stopper, 54. 57. 58. 59. 60. 74. 78. 82. 100.
 115. 116. 154. 188. 189. 209; **hans Collegi-**
um, 57; **Erit**, **Erkebisp**, 78; **Erit**, 189; **Øen-**
ning, 78.
Uallse, 262.
Ualturius, Rob., 170.
Uamdrup, 248.
Uandaa, 71.
Uandaler, 136. 172.
Uandabel, 217.
Uarbe Dy, 196.
Uarber, **Peder Rabfen**, 196. 198.
Uarvsøfel, 138. 139. 178.

Weghel, Andr., 88.
 Wedekind, Doeramtmand, 105.
 Wedel, Anders Sørensen; Rilder til hans Historie, 4-7; Fødsel, 12; Stolegang, 13-15. 17-19; Liv og Ungdomsarbejde hos Grundet, 20-24; Student, 25-28; Studier i Leipzig, 28 fg.; Mindebidt og Epitaphium over Grundet, 36; i Wittenberg, 37; Melanchthonsfesten og Digte, 39; Magister, 41; Udg. af Grundets Similitudines & Vita, 42; Hjemkomst, 44 fg.; Udførelsesbidt til Joh. Friis, 46; Ibyl til Dan. Rangan, 46; Siøsprædikanter, 48; theologiske Anstuelser og geistlig Veltalenhed, 50-53; aristocratiske Grundsatninger, 54. 60. 115; Forhold til Joh. Friis, P. Dre, N. Raas, 54. 55. 56. 57; lærde Venner, 58; Digt over Axel Walkendorf, 59-60; Digt til Peder Munk, 61; Paraphr. ps. CXXVII, 61; Afh. om Julefesten, 61; Pavekrøniken begyndt, 62; Expectance paa et Canonikat, 63; Saxo, 63; Tjeneste ved Joh. Friis's Dødsleie; Digte og Rigpr. over ham, 65-67; Antichristus Romanus, 68-69; Psalm af Wedel, 69; Digtergaver, 69. 70; paatager sig at oversætte Saxo, 71; Udg. af Hr. Niffel, 73. 74-75; Rejse til Orland og Ribe, 73-74; Epitaphium over hans Fader, 74; Rigpr. over Joh. Friis samt Epitaphium over Henrik Friis og Margr. Bild udgivet, 75; N. Fremmingens Livsens Ori, 50. 76. 78; Septem sapientes Græc., 77; Udskrift af Chr. Pedersens store Kron., 79-80; Digt til L. Brahe, 81; Arbejde paa Saxo, 81-82; Canik, 82; Arbeidemetode, 83; Udgave af den danske Saxo, 84-90; Dypforbring til at forfætte Saxo, 91-92; Sygdomme, 93-94; Udgave af Laur. Bertelsens Rigpr., 95; Rejse til Ribe, 96; Ægtefæll med Marine Svaning, 97; Adamus Bremensis, 97-98; paatager sig at skrive den danske Historie, 98; Expectance paa et Prælatur, 98; malet af Lov. Gempelin, 99; Marine Svanings Døb, 99; hendes Epitaphium, Gravmale, 100-101; hemmeligt Ønske om at blive Historiogr., 101; Comm. de scribenda hist. Dan. til Niels Raas, 102-3; Plan til mange Arbejder, 104; Udg. af Adam. Bremensis, 105-10; Expectance paa Svanings Prælatur, 112; Orat. paneg., obl. Fred. II, 115; Augurium in elect. Chr. IV, 115; Undervisn. om Bennen og Astrofikon til Christophor Walkendorf, 115-16; søger Lectoratet i Ribe, 116; Trolovelse med Mette Håndbatter, 117. 119; faaer to Raster Korn, 118; Niffel, Sygdom, 118; Historiograph, 119 fg.; Livet i Ribe, 120 fg.; Indtægter i Deyndelsen, 121-22; Ægtefæll med Mette Håndbatter, 123; Hjelnet Venfæll med Peder Hegelund, 123; erholder Lillebjerg, Laarnborg, 123-24, samt Thomas Knubens Iedige Ca-

nteressent, 266; Samlinger til Historien, 124-28; Reflectioner over Arbejde, 128-31; om den danske Historie at beskrive, 131-32; vil udgive Kob. Monachus, 133; Lillebjerg udvides med en Deel af Cantersentens Grund, 266-67; Langsomhed og Ængsteligbed, 134. 135. 136; Oratio de origine app. regni Dan., 136-37; Decanus og Hospitalsforstander, 138; Wedels store Indtægter nu, 138-39; rige Samlinger, 140; Planen til det hele Corpus historicum m. m., 141-44; leverer et Kort og Beskrivelse over Seland, 146; Rejse til Høen og Skaane, 147-49; Chronologien, Genealogien, 150-52; Rigpr. over Fred. II, 153; den store indenlandske Rejse, 154-61; Carmen gr. ad Jacob. Regem, 161; Lillebjerg og alle dets Indretninger, 162-70; Arbejde paa Historien efter Saxo, 171-73; Udg. af Synningii orat., 173-74; Psalm over Kareis Evangelier, 174; de hundrede Viser, 174-77; Rigpr. over Cl. Glambel, Pr. Pødbuff, Ingeb. Gyldenstjerne, Jesu Pine og Døb, Beskrivelse over Ribe, 178-84; Wedels videnskabelige Character, 185-86; mange Varer paatænkes, 185-86; Udarbejdelse af Historiens Tom. II, 187-88; Udg. af ni Prædikanter, 189-90; Magestifte med Capittel, 211-12; Rejse til Kjøbenhavn, 192; Krag som Kival, 192-93; maa love at meddele Krag sine Documenter, 191; Raas dør og Krag bliver Historiograph, 193; søger Bispestolen i Ribe, 195-98; mister Decanetet, berøves sine Samlinger og Skrifter, 199-207; sidste Kar, 208 fg.; ansees igjen for Historiograph, 209-70, og samler fremdeles til sin Historie, 211-18; Indtægter i denne Periode og hushølige Ra., 211-15. 234; Brevverling med Camden og Brahe, 215-18; Historiske Arbejder og Samlinger, 218-22; Sygdom, 222; om Historien nogetid blev færdig, 224-25; Levninger deraf, 225-27; kinglystige Stabler, 227-28; stor Belæstning, 229-30; Forklaring over Runestene, 230; Bispernes andet Bånd, 230; Afhandling om Orkene, 230; om han lod udgive Gubbr. Thorslæns Kort, 230; lastede Vers, 231; dansk Digt om Abhyn., 232; Embeder i Capittel, 232-34; Wedels Døds, Døtrene's Dødsmaal, 235-36; Søren Wedels første Rejse, 236-41; Bogfjeb, 240; Sygdom, 241; Lauge og hans Wedel sendes til Soree, 242; anden Udgave af Saxo, 243; Sygdom og Svagbed, 245; Lanter om Døden, 246; kommer igjen til Kræfter, 247; Senter, 248; Skrift om Calmartrigen, 247-48; andet Døds til Camden, 249-50; sidste Sygdom og Døb, 250-51; Begravelse, Rigstern, Epitaphium, 251-53; efterladte Samlinger, 218-20; efterladte Skrifter, 254; Rester deraf, 256-58;

- Bidnesbyrd om Bebel, 259; Portrait af ham, 260; Efterkommere, 261—66; Skifte efter Bebel's Død, 267—68.
- Bebel, Bebel, Søren Andersen**, 23. 124. 162. 168. 170. 213. 214. 224. 225. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 249. 252. 254. 255. 256. 261. 262. 267. 268; Hans Laufen Andersen, 162. 213. 214. 235. 236. 240. 242. 248. 249. 250. 261. 262. 267; Lauge Andersen, 213. 214. 235. 242. 244. 245. 248. 249. 261. 262. 264. 267. 268; Hans Laugefen Andersen, 124. 213. 214. 235. 236. 242. 245. 248. 249. 261. 264. 267. 268; Peder Sørensen, 254. 262; Søren Pedersen, 262—63; Ridsenius Pedersen, 263; Peter, 263; Søren Henrik, 263; Peter August, 263; Johan Laugefen, 264; Lauge Johansen, 265; Joh. Frederik, 265; Lauge Matthias, 265; Bernh. Matthias, 265; Claus Johansen, 265; Jacob, 265; S. S. M., Conferentsraad, 7. 263; S. S. M., Propr. til Sophuslund, 7. 265; S. M., Skolelærer i Boyden, 7. 265.
- Bebel-Heinen**, 265—66.
- Bebel Simonfen**, 261. 265.
- Bester-Bedsted**, 116. 212; Øster-Bedsted, 121. 212.
- Begner, Wegener**, 125. 135.
- Bejer, Herman, Henrik**, 125. 126. 151. 168.
- Beile By**, 10. 35. 36. 37. 44. 196; Skole, 12—13.
- Beile, Anders**, s. Christensen.
- Beine**, 212.
- Beinrich, Geo.**, 248. 249.
- Bellejus**, 2. 7; Familien nedstammer neppe fra Anders Bebel, 264.
- Bellejus Vateculus**, 109. 129.
- Bemmenhojste Runesteen**, 224. 230.
- Benric, Poul**, 125. 205.
- Benusinus, Son Jacobsen**, 85. 112. 152. 161. 192. 193. 206. 216. 219. 222. 242. 248. 254. 255.
- Berdens sidste Liden**, 51.
- Berglius Polyborus**, 109. 170. 229.
- Berlauff, Conferentsraad**, 5. 6 o. fl. St.
- Bers**, latinske, 15. 18. 47. 232; græske 43. 44; hebraiske, 43. 44.
- Besteraas, Constitutionerne til**, 170.
- Besterherred i Ribe Stift**, 139.
- Bestervig Kloster**, 194. 215.
- Westhoviud**, 248.
- von Westphalen, Ernst Joach.**, 258.
- Via vitæ N. Hemmingii**, 50. 76-78. 80. 114.
- Wiborg By og Omegn**, 89. 120. 140. 157. 158. 199.
- Wiborg, Jens Pedersen**, 19. 21. 22. 98. 121. 138. 212.
- Wicarie i Lund**, 57. 58.
- Victorius, Petrus**, 30.
- Widenstaberne's Historie af Bebel**, 144.
- Wiffert, Axel**, 56. 94.
- Winggaard, Nads**, 183.
- Wilhelm Abbeds Brev**, 169. 204; Bebel's paantatte Udgave deraf, 187.
- Wilhelm, Landgreve af Slesfen**, 113.
- Wilhelmus Neubrig**, 109. 229.
- Wilhelmus, Jacobus**, 43.
- Willehad**, 110.
- Willeff, Niels**, 43.
- Vincentius Bellovac.**, 109. 229.
- Winde, Jo.**, 43.
- Wind, Anne**, 179; Jacob, 98. 112. 121. 212. 234; Niels, 267.
- Winneta**, 109.
- Windsæmius, Seb. Theob.**, 41; Witus, 41. 113.
- Virgilius**, 229.
- Wisebeget, gamle danske**, 175. 207.
- Wiser, danske**, see Kjømpewiser.
- Wittherlagstret**, 168.
- Viti**, b. e. Juti, 109.
- Wittfol**, 157. 158.
- Wittenberg**, 34. 38. 39. 44. 125. 217. 248.
- Wittenbergs Universitet**, 37. 40 fg. 190.
- Wobder**, 212.
- Wogn, en kunstig**, 32.
- Wolf, Hieron.**, 31. 33.
- Wopiscus**, 137. 229.
- Worbadsse**, 212.
- Wordingborg Lehn**, 46.
- Worm, Casten**, 256. 257. 258; Christ, 4. 86. 169. 176. 224. 225. 230. 256. 257. 258; Matth., 256; Ole, 90. 130. 224. 225. 229. 259; Susanne Cathrine, 256. 257; Willum, 206. 256.
- Wormisse Lovsgaard**, 175.
- Wormordus, Fr.**, 16. 17. 86.
- Worsaae, S. J. M.**, 186.
- Wosborg**, 178.
- Wosfius, Jo.**, 133—34.
- Wulff, Sugeborg, Jeremias**, 214.
- Wæ**, 171.
- Wærholm**, 179.
- Waldike, Marcus**, 214.
- Wensophon**, 31.
- Young, Peter**, s. Junius.
- Ystad By**, 158. 159; Skole, 16.
- Zeller, Martin**, 110.
- Zerbst**, 44.
- Ziegleri Scandia**, 170.
- Zouche, Baron**, 216.
- Zwergius, D. G.**, 4.